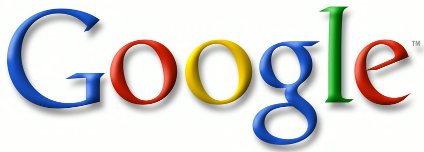
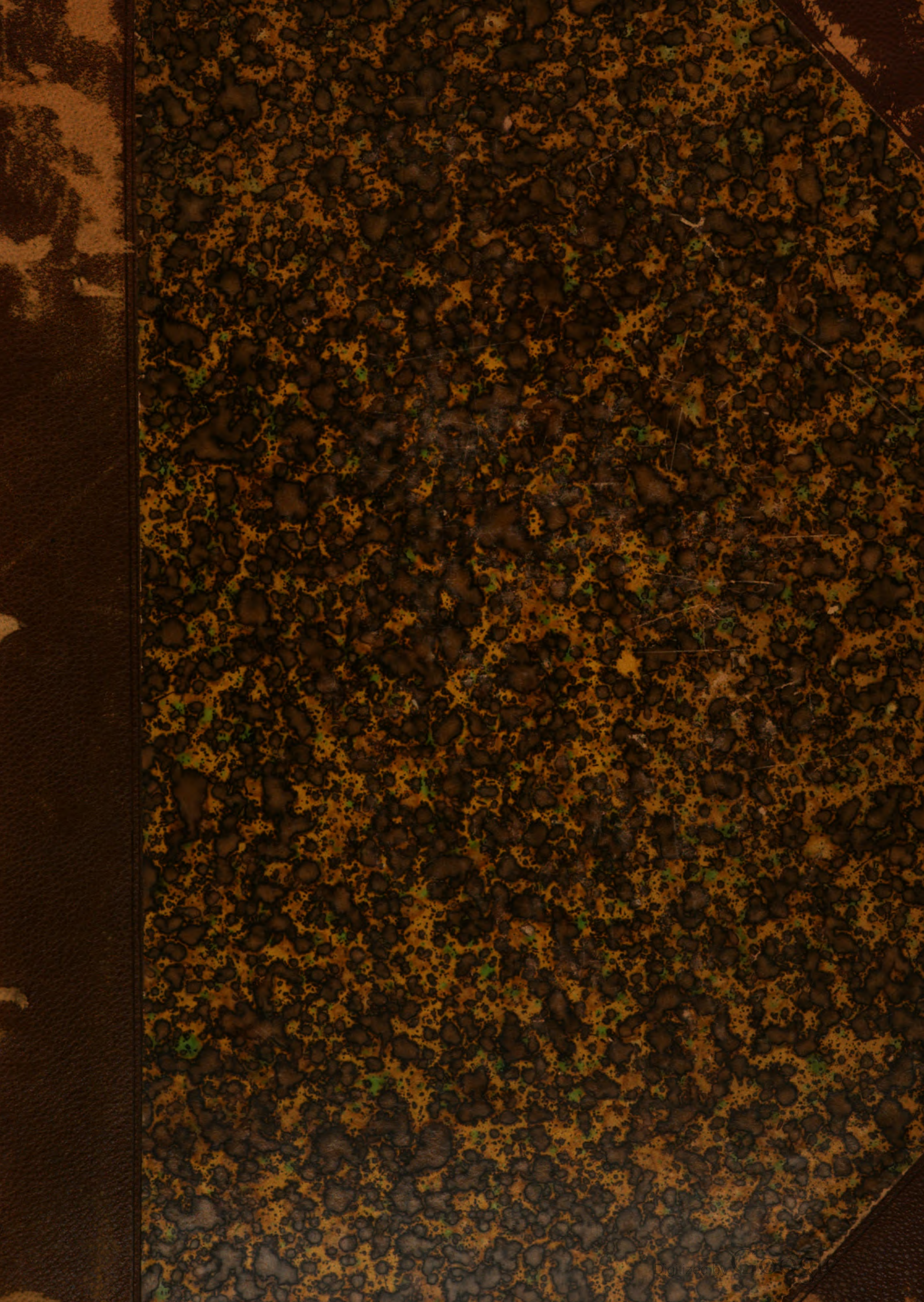

ΖΩΓΡΑΦΕΙΟΣ ΑΓΩΝ

ΗΤΟΙ

ΜΝΗΜΕΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΟΣ

ΖΩΝΤΑ ΕΝ ΤΩΙ ΝΥΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΙ ΛΑΩΙ

Ο ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ
ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ

ΖΩΓΡΑΦΕΙΟΣ ΑΓΩΝ

ΗΤΟΙ

ΜΝΗΜΕΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛ. ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΟΣ

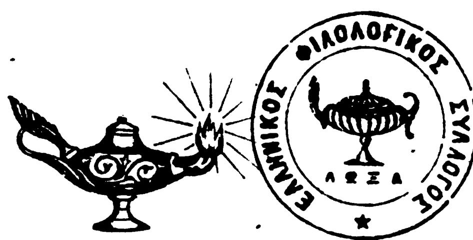
ΖΩΝΤΑ

ΕΝ ΤΩι ΝΥΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩι ΛΑΩι

ΤΟΜΟΣ Α΄

ἐκδιδόμενος τῇ γενναίᾳ χορηγίᾳ τοῦ ἀγωνοθέτου καὶ μεγάλου τοῦ Συλλόγου εὐεργέτου

ΧΡΗΣΤΑΚΗ ΕΦΕΝΤΗ ΖΩΓΡΑΦΟΥ·

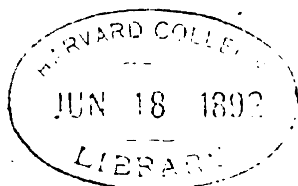

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ
1891

ΕΔΡΑ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ
Πέραν, Ὁδὸς Τοπτσιλάρ, ἀριθμ. 18.

ΠΡΑΚΤΟΡΕΣ ΔΙΑ ΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΝ
LORENTZ u. KEIL, Librairie Internationale
Πέραν, Μεγάλη Ὁδός, ἀριθμ. 457.

ΤΥΠΟΙΣ Ι. ΠΑΛΛΑΜΑΡΗ

HARVARD COLLEGE
JUN 18 1892
LIBRARY

Ο ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ

ΜΝΗΜΕΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΟΣ

ΖΩΝΤΑ ΕΝ ΤΩι ΝΥΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩι ΛΑΩι

Α΄. ΗΠΕΙΡΟΣ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΒΑΡΖΩΚΑ

ΣΥΛΛΟΓΗ

Α΄. ΛΕΞΕΙΣ ΜΕΤΑ ΤΩΝ ΟΙΚΕΙΩΝ ΦΡΑΣΕΩΝ

Α

Ἄγανο· τὸ γένειον τοῦ στάχυος τοῦ σίτου, τῆς κριθῆς, κτλ.

Ἀγανό· τὸ ἀραιὸν ὕφασμα, ἑπομένως τὸ μαλακόν.

Ἀγκάθι· ἡ ἄκανθα· καὶ φράσις: «τὸν ἔχω ἀγκάθι», δηλ. ἀντιπαθίαν, κάρφος.

Ἀγκωνή· ἐκ τοῦ ἀγκών· τὸ ἀγκωνοειδὲς μέρος πράγματός τινος.

Ἀθέρας· (αἰθὴρ) τὸ ἐκλεκτότερον καὶ οὐσιωδέστερον μέρος πράγματός τινος· ὡς ἐν τῇ φράσει: «Ἐπῆρε τὸν ἀθέρα». Ἀλλὰ καὶ τὸ ὀξύτερον μέρος, τὴν ἀκμὴν τοῦ ξυραφίου, τοῦ πελέκεως *ἀθέρα* λέγουσιν.

Ἀλφόπηττα· λέξις ἰδίως λεγομένη περὶ γυναικῶν ὑποκρινομένων ἠθικήν· πρὸς δὲ καὶ περὶ τῶν λίαν γλίσχρων· ὡς ἡ φράσις: «τί ἀλφόπηττα εἶναι». Ἴσως ἦτο *ἀλφιτόπηττα*=ἀλευρόπηττα, ἥτις ἐπίδειξιν ἔχει καὶ μηδὲν πλέον· δὲν εἶναι παράδοξον νὰ ἦναι καὶ *ἀλειφόπηττα*, δηλ. πήττα ἔξωθεν ἠλειμμένη καὶ μὴ ἔχουσα ἐντὸς λίπος.

Ἀνάποδα· μὲ τοὺς πόδας ἄνω· σημαίνει δὲ καὶ τὸ ἀντεστραμένον, ὡς: «φορεῖ τὸ φόρεμά του, τὸ φέσι του ἀνάποδα»· μεταφορικῶς δὲ σημαίνει ἀποτυχίαν, ὡς: «μοῦρθε ἀνάποδα», δηλ. ἀπέτυχον· καί: «ἔπιασε τ᾽ ἀνάποδο», τὴν ἐναντίαν ὁδόν, τὴν στρεβλήν.

Ἀντάρα καὶ *κατικνιά*· ἡ ὁμίχλη.

Ἄπκος· ἐπίθ. τρικατάληκτον· ἀνάρμοστος, ἀπρεπής, κατώτερος· ὡς ἡ φράσις: «μὴ νᾶναι ἄπκος» μικρὸς δηλ. καὶ κατώτερος. —Ἴσως τὸ ἀρχαῖον *ἀπεικώς*.

Ἀχός· ὁ ἦχος, ὡς ἐν τῷ δημοτικῷ ᾄσματι: «τὸ τεῖν᾽ ἀχὸς ποῦ γένεται καὶ ταραχὴ μεγάλη».

Ἀχουλογή καὶ *ἀχουλογάω*=ἠχολογέω, ποιῶ ἦχον, βροντῶ.

Β

Βαγένι· τὸ βαρέλιον· καὶ φράσις: «ἔκαμε τὴν κοιλιὰ βαγένι», τουτέστιν: ἔπιε μέχρι κραιπάλης.

Βαρκό· κατὰ συγκοπὴν ἐκ τοῦ *βαρικό*· ὁ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ἑλώδης καὶ βαρὺς τόπος.

Βουνιά· ἡ κόπρος, ἰδίως τῶν βοῶν.

Βουρκόνω· ἐκ τοῦ βρύω, βρυόω, βρυκόω κτλ. =θολόνω, συννεφιάζω, καὶ φράσις: «ἐβούρκωσαν τὰ 'μάτια του» δηλ. ἐγέμισαν κι' ἐθόλωσαν ἀπ' τὰ δάκρυα· καὶ «βούρκωσε»=συννέφιασε.

Βουρλός, *βούρλια*, *βουρλαίνω*· ὁ μωρὸς καὶ ἠλίθιος. Λέγεται δὲ καὶ *μουρλός*.

Βρόχι· ὁ βρόχος· καὶ φράσις: «ἐπιάστηκε 'ς τὸ βρόχι».

Βρυκάζω· τὸ ἀρχαῖον βρυχάω, βρυχάζω κτλ. =ὀλολύζω.

Βρυσκὸ=*βρυσιχό*· ἡ βρύσις, ἡ πηγή· καὶ φράσις: «μήνα θὰ γένῃ βρυσκό;» τουτέστι: «μὴ γὰρ θὰ ἦναι ἀνεξάντλητον καὶ ἀκένωτον ὡς ἡ βρύσις;»

Γ

Γκαλλιούρης· ὁ ἀλλοίθωρος.

Γκλιβὸς ἰδίως ἐπὶ ἄρτου· ὡς: «γκλιβὸ ψωμί» τὸ λασπῶδες.

Γκοῦβρος· ἔντομον γεννώμενον ἐκ τῆς πολυομβρίας κατὰ φθινόπωρον καὶ διατρυπῶν τὸ δέρμα τῶν αἰγῶν, τῶν τράγων καὶ τῶν βοῶν. Ἴσως εἶναι ἡ κουβαρὶς τῶν ἀρχαίων.

Γκουπλίτζι· τὸ ξύλινον ἀγγεῖον, ἐν ᾧ ἀμέλγουσι τὰ πρόβατα. Ἴσως ἐκ τοῦ κύπελλον, κυπαλλίτζιον, κουπλίτζιον.

Γκριμπός· ὁ ἐκ τοῦ γήρως ἢ ἐκ νόσου τινὸς κυρτωθείς, ὁ κεκυφώς, ὁ καμπούρης.

Γραίνω· τὸ ἀρχαῖον *ῥαίνω*, ἀποκλειστικῶς περὶ τῶν ἐρίων λεγόμενον.

Γραττίζω=ἐνοχλοῦμαι.

Γρίβος· ὁ λευκόθριξ· καὶ *γρίβας* τὸ λευκὸν ἰδίως ἄλογον· καὶ *γριβιάζω*, = λευκαίνομαι· ἰταλ.

Γροῦδα· τεμάχιον, βῶλος τυροῦ ἰδίως· καὶ φράσις: «μαζώθηκε γροῦδα».

Δ

Δίγνωμος· ἐπίθ., μὲ δύο γνώμας, ἀμφίβολος· λέγεται καὶ *δίβουλος*.

Δικράνι· γεωργικὸν ἐργαλεῖον, δι' οὗ συλλέγουσι τὰ ἄχυρα, ἔχον δύο κράνη, κορυφάς.

Δίστομο· τὸ δίκοπον ξίφος ἢ μαχαῖρι· ἀλλὰ καὶ «γλῶσσα δίστομη», ἠκονισμένη καὶ δεινὴ περὶ τὸ λέγειν.

Δίφορο· τὸ δὶς καρπίζον· «κουκοῦλι δίφορο».

Ε

Ἔγκας· ἐπίρρημα=ἐπίτηδες.

Ζ

Ζαβός· ὁ διεστραμμένος· «ζαβὸς ἄνθρωπος», ὁ κακότροπος· καί: «ζαβὸς δρόμος», ὁ δύσβατος καὶ ἐπικίνδυνος.

Ζαλῆκι· ὁ γόμος, ὁ φόρτος, ὃν δύναταί τις φέρειν ἐπὶ τῶν ὤμων· καὶ φράσις: «τὸν ἔχει ζαλῆκι». Καὶ ῥῆμα *ζαλκόνομαι*.

Ζάφτω· ῥῆμα· πίνω κατὰ κόρον· καὶ φράσις: «τὸ ζάφτει», δηλ. ἀγαπᾷ περιπαθῶς τὸν οἶνον.

Ζερβί· τὸ ἀριστερὸν χέρι ἢ μέρος· καὶ *Ζέρβας*, ὁ τῇ ἀριστερᾷ χρώμενος.

Ζιούλα· τὸ ἐλάχιστον καὶ λίαν περιωρισμένον ποσόν· καὶ φράσις: «τὸν κάνει μιὰ ζιούλα», δηλ. συνέχει τῇ δρακί. Ἔστι δὲ καὶ ῥῆμα ζιουλίζω = πιέζω τι διὰ τῶν χειρῶν ἢ τοῦ βάρους τοῦ σώματος, περισφίγγω, συνέχω, στραγγίζω· ὡς: «*ζιούλιξέ το*»=στράγγισέ το.

Ζκούλα· γωνία ἢ φωλεά· καὶ ῥῆμα *ζκουλόνω*· μετ' ἐνεργ. καὶ μέσης σημασίας, ἀποσύρω ἐμαυτὸν εἰς γωνίαν, ἐμποδίζω κτλ.

Ζούδιο· (ζώδιον) ζωΰφιον ἄθλιον καὶ ἄμορφον, ὡς καὶ ἡ φράσις: «μοῦ 'φάνη 'σὰν ζούδιο».

Ζούρα· τὸ μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τοῦ καθαροῦ ὑγροῦ ἐναπολειφθὲν θολὸν καὶ λασπῶδες μέρος, τὸ καταπάτι, ἡ ἰλύς, τὸ πηκτόν· καὶ μεταφορ. φράσις: «εἶναι ζούρας» τουτέστι δυνατός.

Ζουρλός, *ζούρλια*, *ζουρλαίνω*· τουτόσημα πρὸς τά: *βουρλός*, *βούρλια*, *βουρλαίνω*, ἀντίθετον τοῦ *ἴσιος*.

Ζούφους· ἐκ τοῦ ζόφος· σκότος, ὡς: «μᾶς ἔπιασε μιὰ βροχὴ κι' ἕνας ζοῦφος, 'ποῦ θὰ χανόμασταν». Καὶ μεταφορ. τὸ κενόν· φράσις: «'βγῆκα ζούφους», μὲ χεῖρας κενάς.

Ζυγοῦρι καὶ κατὰ συγκοπὴν *ζγοῦρι*=ἀρνίον· ἐκ τοῦ ζυγός, ζεύγνυμι, διότι, ὁπόταν γίνηται πώλησις προβάτων· δύο ἀρνία ἀντιστοιχοῦσι πρὸς ἓν πρόβατον· διὸ καὶ πωλοῦνται κατὰ ζεύγη.

Θ

Θαμπόνω=θαμβόνω· ὡς: «ἐθάμπωσαν τὰ μάτια μου, κατελήφθησαν ὑπὸ θάμβους, σκότους.

Θραψερός· ἐπίθ., ὁ εὔθραυστος· ξύλο θραψερό, τὸ εὐκόλως σπώμενον.

Ι

Ἴγκηρο=ἔγκαιρον· τὸ νωπὸν καὶ πρόσφατον· ὡς: «φαγεῖ ἴγκηρο», τὸ νωπόν, καί: «κακὸ ἴγκηρο», τὸ πρὸ μικροῦ ἐπελθόν.

Κ

Κακκάβι· οὐδέτ. χάλκινον ἀγγεῖον κυρίως ἐν χρήσει κρεμαστόν· ἡ κακκάβη τῶν ἀρχαίων.

Καλίον-α· τὰ καλοπέδιλα τῶν ἀρχαίων.

Καρδάρι· ὑποκοριστικὸν τοῦ *κάδος*, *καδάριον*.

Καρκαλέτζης· ὁ σπασμωδικὸς βήξ, ὁ καταλαμβάνων ἰδίως τὰ μικρά.

Καρκαλίζω· κυρίως ἐπὶ τῶν ὀρνίθων· ἀλλ' ἔστι καὶ φράσις: «τί καρκαλιέσαι ἔτσι;», πρὸς τί δηλ. ὁ τόσον σπασμωδικὸς γέλως σου;

Καταβόθρα· ἀντὶ καταβόθρα.

Κατσούφης· ἐκ τοῦ *κατηφής*· καὶ ῥῆμα *κατσουφιάζω*· κρεμῶ τὰ μοῦτρα, δυσχεραίνω.

Κατσπουδιά· ἐναντιότης περιστάσεων, τὸ ἐμποδών.

Κατῶφλι καὶ *ἀνῶφλι*· ὁ οὐδὸς τῆς θύρας.

Κάχτα· τὸ κάρυον.

Κλεῖτσος καὶ *κλείτσα*· ἡ ποιμενικὴ ῥάβδος.

Κλωσσάω· τὸ ἀρχαῖον κλώσσω· λέξις ὀνοματοπεποιημένη ἐκ τοῦ κλώς-κλὼς τῆς ὄρνιθος· *κλωσσαριὰ* δέ, ἡ ὄρνις μετὰ τῶν νεοσσίων της.

Κόκκο· τὸ ᾠόν.

Κοπὴ καὶ *κοπάδι*· τὸ ποίμνιον ἰδίως· μέρος προβάτων, τμῆμα, ἐκ τοῦ κόπτω=*χωρίζω εἰς μέρη*, καὶ ὄχι *σφάζω*, ὡς ὁ Ἀσώπιος.

Κόρα· ἀρχ. κόρη· τὸ ἐξωτερικὸν μέρος τοῦ ἄρτου, τὸ μᾶλλον ἑψημένον, ὁ φλοιός.

Κουλιντάω· περιάγω τὰς ὁδοὺς καὶ οἰκίας συνάγων *κόλεντα*, τουτέστιν ὀπώρας, κουλουρίτσας κτλ. κατὰ τὴν παραμονὴν τῶν Χριστογέννων. Ἔστι δὲ καὶ ἐπίκλησις *Κουλέντω* περὶ τῆς εἰθισμένης νὰ πλανᾶται γυναικός.

Κουρί· τὸ δάσος· τὰ εὐθαλῆ καὶ ἄξια περιποιήσεως καὶ προφυλάξεως δένδρα.

Κούφαλον· ἐκ τοῦ κοῦφος· κυρίως τὰ ἐκ τῆς σήψεως ἐλαφρὰ καταστάντα ξύλα, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ γερόντων.

Κρεῖτσος· ὁ ἄκραν χαίρων ὑγείαν, ὁ δυνατὸς καὶ ἄξιος.

Κρουστός· κυρίως ἐπὶ ὑφασμάτων· ὁ κρουσθεὶς (κτυπηθεὶς) κατὰ τὴν ὕφανσιν, ἑπομένως ὁ πυκνός, στερεός· ἐναντίον τούτου ἔχομεν τὸ ἀγανός·

Κόσσα· ὁ πλόκαμος τῶν γυναικῶν, τὰ πλεξίδια· ἀλλὰ καὶ εἶδός τι δρεπάνου ἰσομεγέθους τῇ σπάθῃ, δι' οὗ κόπτουσι τὰ χόρτα· ἀρχαῖον *Κόσσος*.

Κυττάζω ἢ *κιττάζω* ἢ *κοιτάζω*· βλέπω καὶ περιποιοῦμαι· «κύτταξέ με μὲ τῶνα νά σε κυττάξω μὲ τὰ δυό», δηλ. ἀγάπα με ὀλίγον, νά σ' ἀγαπῶ πολύ.

Λ

Λαδερό· τὸ ἐλαιοδοχεῖον, ὁ καμψάκης, ἡ λήκυθος.

Λακίζω· ἐξορμῶ μετά τινος ταραχῆς· ὡς: «ἐλάκισαν τὰ πρόβατα». Βεβαίως εἶνε τὸ *λακέω*, ὡς φαίνεται ἐν τῷ προστακτικῷ: «λάκισε τὰ πρόβατα», βάλε τα διὰ φωνῶν εἰς κίνησιν.

Λαναρίζω· καθαρίζω τὸν λᾶνον (λῆνον), τὸ μαλλὶ δι' ἐργαλείου, ὅπερ καλεῖται λανάριον.

'Λαρόνω· ῥῆμα· συχνὰ μὲ σημασίαν μέσην· ἡσυχάζω τινὰ ἢ ἐμαυτόν· εἶναι τὸ *ἱλαρύνω* ἠκρωτηριασμένον.

Λίγδα· τὸ πάχος.

Λιθοσωρειά· σωρὸς λίθων.

Λουλὸς καὶ *λουλαίνω*· κάμνω τινὰ λουλόν, μωρόν.

Λοῦτος· τὸ ἀσπρόχωμα· τὸ ἐκλεκτότερον μέρος τοῦ ἀνασκαπτομένου χώματος.

Μ

Μάγγανο· ἀρχαῖον· ἀπάτη, δόλος καὶ ἑπομένως δυσχέρεια ὡς ἡ φράσις: «κάλλια λόγια 'ς τὸ χωράφι, παρὰ μάγγανα 'ς τ' ἀλῶνι».

Μαννάρι καὶ ῥῆμα *μανναρίζω*· ταὐτόσημον τοῦ μπουσγκοτίζω, περιποιοῦμαί τινα ὡς *μάννα*, μήτηρ.

Μηλιῶρι· τὸ διετὲς πρόβατον, τὸ σωστὸν καὶ πλῆρες τὴν ἡλικίαν.

Μορτσουλόνω· λερόνω, μαυρίζω· καὶ φράσις: «ἀκόμη δὲν τὸ 'μορτσούλωσα», ἐννοεῖται τὸ πρόσωπον.

Μουσκλόνω· παρουσιάζω τινὶ πρόσωπον δυσαρεσκείας καὶ ἀποστροφῆς· φράσις: «τὰ μούσκλωσεν ὁ κηρός»· συννέφιασε.

Μοῦσχρος· ὁ περὶ τοὺς λίθους καὶ τὰ δένδρα λειχήν.

Μπάκακας· ὁ βάτραχος· πεποιημένη ἡ λέξις.

Μπιζέλλω καὶ *μπιζελλιά*· διὰ τῆς λέξεως *μπιζέλλω* ἐννοοῦσι κυρίως τὴν πολύτροπον καὶ φιλοπαίγμονα γυναῖκα.

Μπουμπάρι· τὸ γεμισμένον ἔντερον.

Μπουμποῦκι· ὁ κάλυξ.

Μπουμπουνίζει· τριτοπρόσωπον· *βροντᾷ*· καὶ *μπουμπουνιά*, ἡ βροντή· ὀνοματοπεπ. ἡ λέξις.

Μπουρῶ καὶ κατὰ συγκοπὴν *μπρῶ*· ῥῆμα=κερατίζω, βάλλω τινὰ διὰ τῶν κεράτων· ὡς: «μ' ἐμπούρησε τὸ βῶδι».

Μπουσγκοτίζω· παρέχω τινὶ ἀφθόνως τὰ πρὸς διατροφήν, ἑπομένως περιποιοῦμαι πλέον τοῦ δέοντος.

Μύρπλο· τὸ μυριαπλοῦν· καὶ φράσις: «ἐκεῖ ἦταν τὸ μελίσσι καὶ τὸ μύρπλο».

Π

'Παγανός· ὁ ἀπαγανός, δηλ. ὁ ἐντελῶς μαλακὸς καὶ τρυφερός· καὶ φράσις: «εἶσαι 'παγανό», τουτέστι βρέφος.

Παρλιακός· ταὐτόσημον πρὸς τὰ βουρλός, λουλός, τρελλὸς καὶ παλαβὸς (βλέπ. *βουρλός*).

Πεταλίτσης· ἡ λισβώδης (;) γῆ, διὰ τὸ πεταλῶδες αὐτῆς.

Πήρατα· τὰ πέρατα· καὶ φράσις: «ἐπῆρε ἄρρατα πήρατα», ἀντὶ ἄρρητα πέρατα· λέγεται δὲ ἐπὶ τῶν ἀπολλυμένων.

Πλαστῆρι· ἡ κυκλοτερὴς σανίς, ἐφ' ἧς πλάθουσιν αἱ γυναῖκες τὸ προωρισμένον διὰ πήττας ἄζυμον, τὸ πλάθανον.

Πλουμίζω· ποιῶ τι πολυμιγές, πολυποίκιλον κτλ.

Προβοδάω· στέλλω τι πρότερον, ὅπερ λέγεται *προβοδιά*.

Ρ

Ρόγα· ὁ μισθός· καὶ ῥῆμα *ρογιάζω*, μισθόνω· ὡς: «δώδεκα χρόνια ἔκαμα 'ς τὸ Χάρο ρογιασμένος». Ἕκαστος τῶν δούλων ἐλάμβανε καὶ λαμβάνει ἔτι καὶ νῦν ἐν Θεσσαλίᾳ ἀντὶ χρημάτων ἀμοιβῆς ὡρισμένον τι ποσὸν κριθῆς, σίτου κτλ., καὶ τοῦτο λέγεται *ρόγα*.

Ρόζος· ὁ τύλος· καὶ φράσις: «ηὗρε ἡ ἀρίδα τὸ ρόζο», τουτέστιν εὗρεν ὁ κακὸς τὸν χειρότερόν του.

Ρούμπαλο· τὸ ῥόπαλον· καὶ φράσις: «τοῦ 'μπῆκε ἕνα ρούμπαλο».

Ροῦμπος· ἡ καρδία, τὸ ἐσωτερικὸν τῆς κουφοξυλιᾶς· ἴσως ἐκ τοῦ *ρόμβος*. Προσλήψει δὲ τοῦ γ γίνεται *γροῦμπος*=κομμάτιον κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον στρογγύλον, καὶ γρουμπέλλα, ἡ ἐκ χιόνος σφαῖρα.

Σ

Σάλαγο=ταραχή· τὸ ἀρχαῖον *σαλάγη*· καὶ ῥῆμα *σαλαγῶ*, διώκω διὰ κραυγῶν καὶ ῥαβδισμῶν ζῶα.

Σάλμα· ὁ κάλαμος τῆς σήκαλης ἢ βρίζης.

Σαριά· ἡ εἰς τὰ μαλλία τοῦ προβάτου ἐνυπάρχουσα ἐκ τοῦ ἱδρῶτος λέρα, ὁ ἀρχαῖος *γράσος*· ὑποκοριστικὸν τοῦ *σάρας*, *σάριον*, *σαριά*· ἀκαθαρσία, σκουπίδι.

Σβάρνα καὶ *σβαρνίζω*· σύρω τι κατὰ γῆς· ἀλλὰ μὲ τὴν λέξιν *σβάρνα* σημαίνεται καὶ τό: ἐν γένει, ἀδιακρίτως· ὡς: «σβάρνα θὰ ρίξωμεν τὸ δευτέρι», τουτέστι μηδενὸς ἐξαιρουμένου τῆς πληρωμῆς, ἄνευ διακρίσεως πτωχοῦ καὶ πλουσίου.

Σερμανίτζα· ἡ κοίτη τῶν βρεφῶν.

Σῆτα ἐκ τοῦ *σήθω*=κοσκινίζω *σῆθα* καὶ *σῆτα*.

'Σιόλιανα· τὰ εὐθέα καὶ λιανὰ ξύλα, τὰ παρ' ἄλλοις λεγόμενα *φουρνίσια*.

Σκαντζηλήθρα· ὁ σπινθήρ.

Σκάρα· ἡ ἐσχάρα· τὸ σιδηροῦν ἐργαλεῖον (ἰκρίον), ἐφ' οὗ ἐψήνουσι τὸ κρέας καὶ τοὺς ἰχθῦς.

Σκαρίζω· βάλλω τι εἰς κίνησιν· ὡς: «σκάρισε τὰ πρόβατα», ὁδήγει τα εἰς τὴν βοσκήν.

Σκίζα· ἀντὶ σχίζα· τὸ χονδρὸν καὶ ἐσχισμένον ξύλον.

Σκροῦμος· ξένη, νομίζω, ἡ λέξις, σημαίνουσα τὸ κεκαυμένον μάλλινον ὕφασμα.

Σμιγό· ἰδίως ἐπὶ ἀλεύρου καὶ ἄρτου· τὸ νοθευμένον, τὸ περιέχον καὶ ἄλλα εἴδη.

Στέρφος· ἐπιθ. τρικατάλ., κατὰ συγκοπὴν ἐκ τοῦ *στέριφος*=ἄγονος, στεῖρος. Ἡ ἀρχαιοτάτη αὕτη λέξις διεσώθη μόνον ἐν τῇ γλώσσῃ τῶν ποιμένων, οἵτινες τὰ στεῖρα πρόβατα λέγουσι *στέρφα*.

Στουπί· τὸ στυπεῖον· καὶ *στουπόνω* ἀντὶ *στυπόνω*=φράττω τι διὰ στυπείου· καὶ φράσις: «τὸν ἔκαμε στουπί», δηλ. τὸν ἔδειρεν ἀπηνῶς.

Στραγγίζω=διϋλίζω· τὸ ἀρχαῖον στράγγω=στρέφω· ἔστι δὲ καὶ ἀφηρημένον *στράγγα*=σταγών.

Στυφὸ καὶ κατὰ συγκοπὴν *στφὸ*· τὸ στυπτικόν· ἀλλὰ καὶ *στυφάτο*, τὸ ἐκ κρέατος, σκορόδων καὶ κρομμύων μετὰ ὄξους βρασμένον μαγείρευμα.

Σύγκλαροι· μεθ' ὅλων τῶν κλάδων, εἶτα: ἐν σώματι, ὁμοῦ, ὡς: «ἐβγῆκε τὸ χωριὸ σύγκλαρο»=μηδενὸς ἐναπολειφθέντος, πανδημεί.

Σφίδα· ὁ μικρὸς κάδος καὶ ὁ πίθος.

Σωλόνος· τὸ βήχιον χόρτον, δι' οὗ δηλητηριάζουσι τοὺς ἰχθῦς· καὶ ῥῆμα *σωλονίζω*=ζαλίζω, δηλητηριάζω.

Σωροβολιὸ καὶ ῥῆμ. *σωροβολιάζω*=ποιῶ τι σωρὸν καὶ μάλιστα ἐπὶ κτιρίων καὶ οἰκοδομῶν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ἀνθρώπων ἀδυνάτων καὶ γερόντων λέγεται: «ἐσωροβολιάστηκε».

Τ

Τζύφος ἢ *τζίφος*· λέξις λεγομένη ἀστείως ἐπὶ τῶν πταρνυμένων: «'γειά σου καὶ τζύφος»

Τοβούρα καὶ παρ' ἄλλοις *τσιβούρα*· ἡ πρωϊνὴ καὶ ψύχουσα αὔρα.

Τραπελίζω· ἐκ τοῦ *τρέπω*· κλίνω περιπατῶν πρὸς τὸ ἓν καὶ πρὸς τὸ ἄλλο μέρος ἢ ἐξ ἀσθενείας ἢ ἐκ μέθης καὶ γήρως.

Τραφοκόπι· ταφροκόπι· ἡ βαθεῖα καὶ μετ' ἐπιμελείας γινομένη σκαφή.

Τροχία (τροχία)· αἱ συνέχουσαι τοὺς κάδους στεφάναι.

Τσάκνα· τὰ λεπτὰ καὶ εὔθραυστα ξύλα· λέξις ὀνοματοπεποιημένη ἐκ τοῦ *τσὰκ* τῶν θραυομένων ξύλων.

Τσέφλιο· τὸ ἀρχαῖον κέλυφος· ὁ σκληρὸς φλοιὸς τῶν ἀμυγδάλων, τῶν καρύων, τῶν ὠῶν κτλ. ἀλλαχοῦ καὶ *'τσώφλοιο*.

Τσίμπλα· ἡ λύμη τοῦ ὀφθαλμοῦ· ἐκ τοῦ *σίμβλος*=κυψέλη, ἡ ἐν τοῖς ὠσὶ συναζομένη ἀκαθαρσία· ἐντεῦθεν δὲ καὶ ἡ ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς.

Τσίπρο· τὸ μετὰ τὴν ἐκπίεσιν τοῦ σεσηπότος ἐναπολειφθὲν στερεὸν αὐτοῦ μέρος· ὡς τσίπρα ἐλαίας, σταφυλῆς κτλ. τὰ μετὰ τὴν σῆψιν καὶ ἐκπίεσιν μένοντα στερεά.

Τσίτια· τὸ ῥυτιδωτὸν καὶ σγουρὸν πανίον.

Τσίφλια· τὰ 'μάτια· μόνον ἐν τῇ φράσει: «θὰ τοῦ 'βγάλω τὰ τσίφλια».

Τσολαλῆς· ὁ φύσει ἄτακτος καὶ ἀνάγωγος· «ἦρθε 'σὰν τσολαλῆς».

Τσύνορα· αἱ βλεφαρίδες.

Τίργια· ἡ ξηρανθεῖσα ἰλὺς τοῦ οἴνου, ἡ *τρὺξ* κατὰ μετάθεσιν τοῦ ρ· ὡς τρύγα, τύργα.

Τχάλα· ἡ διχάλα, τὸ διχαλωτὸν ξύλον.

Φ

Φοῦντα· ὁ μεταξωτὸς κροσσὸς τοῦ φεσίου κυρίως.

Φούρια· ἡ ἀκάθεκτος ὁρμὴ καὶ φορὰ τῶν πραγμάτων· καὶ φράσις: «τὸν 'πῆρε ἡ φούρια», δηλ. τὸν παρέσυρε τὸ ῥεῦμα τῶν πραγμάτων.

Φουρτρῶ=πετῶ· καὶ φράσις: «ἐφούρτρηξεν ἀπ' τὴ χαρά του», ἐγένετο ἔξαλλος· ὀνοματοπ. ἐκ τοῦ *φοὺρ* τῶν πετομένων πτηνῶν.

Φοῦσκος καὶ *μπάτσος*· τὸ ῥάπισμα.

Φούφαλα· κυρίως τὰ ξύσματα τῶν ξύλων καὶ τῆς θαλάσσης τὰ *φύκια*· ἀλλὰ καὶ ὅ,τι ἐλαφρὸν *φούφαλον* λέγεται, ἴσως διότι μετατοπίζεται μ' ἕνα *φοῦ*, φύσημα.

Φῶλι· τὸ ἐν τῇ φωλεᾷ ἐναποκείμενον ὠόν, ἐξ οὗ ἕλκονται τρόπον τινὰ αἱ ὄρνιθες νὰ γεννῶσιν εἰς τὴν ὡρισμένην αὐταῖς φωλεάν. Κυκλοφορεῖ δὲ καὶ ἡ φράσις: «οὔτε φῶλι, οὔτε προσφῶλι» (κενὴ τουτέστι φωλεά), ἐπὶ μεγάλης ἀπορίας ἐφαρμοζομένη.

Φωτερό· ὀπὴ ἰδίως ἐπὶ τοῦ τοίχου, δι' ἧς εἰσέρχεται φῶς εἰς τὴν οἰκίαν· ἡ δὲ ἐπὶ τῆς σκέπης λέγεται φεγγίτης.

Χ

Χουή· ἡ φωνή, ἡ καταλαλιά, ἡ κακὴ φήμη· ἔστι δὲ καὶ ῥῆμα *χουηάζω*=κραυγάζω.

Χαυδόνω· κάθημαι μὲ τὰ σκέλη ἀνοικτὰ ἄνευ τινὸς συστολῆς· ἐκ τούτου καὶ τὸ *χαυδούκας*, ὁ οὕτω πως καθήμενος.

Χαύτας· ὁ χαίνων ἐπὶ πᾶσιν· ἑπομένως ὁ μωρὸς καὶ ἠλίθιος.

Χαζὸς=βλάξ, ἠλίθιος.

Χροῦδι· ὁ χνοῦς, ἀλλὰ καὶ κάθε ἐλαφρὸν *χροῦδι* λέγεται καὶ *χροῦμι*.

Ψ

Ψάνα· ὁ στάχυς τοῦ σίτου, τῆς κριθῆς, κτλ.

Ψιχάλα· ἡ δρόσος· καὶ ῥῆμα *ψιχαλίζει*=βρέχει ψιλὰ-ψιλά.

Ψωλόγι· αἱ κατὰ τοῦ ἀποθανόντος ἀραί· φαίνεται ὅτι ἡ λέξις ἔλαβεν ἀρχὴν ἀπὸ τὸ *ὀπισωλόγι*, ὅπερ βεβαίως σημαίνει τοὺς παρακολουθοῦντας τὸν ἀποθανόντα λόγους (κακολογίας) ἕνεκα τῆς κατὰ τὸν βίον κακῆς αὐτοῦ ἀναστροφῆς, τοῦθ' ὅπερ ζῶντος αὐτοῦ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ γείνῃ.

Β'. ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΑΣΜΑΤΑ

α'. Ἄσματα πρὸς διασκέδασιν τῶν βρεφῶν.

1

Τάρνα, ταρνανίστε το, (ἤ την)
ζάχαρι ποτίστε το,
μόσκο καὶ ῥαντίστε το
καὶ δροσολογίστε το,
γιὰ ν' ἀξήσῃ γλήγωρα,
νὰ πλατύνῃ κοπανιά, (1)
γιὰ νά το παντρέψωμε,
νύφη νὰ τοῦ πάρωμε
κι' ὄργανα νὰ βάλωμε,
νὰ χορέψ' ἡ μάννα του,
νὰ πηδήσ' ἀφέντης του.

2

Ἡ κοπέλλα μου κλωνάρι,
ἔχ' ἀφέντη παλληκάρι·
ἡ κοπέλλα μου μηλιά,
'ποῦν' ἡ μάννα της κυρά.
Τάρνα της, τὸ κλωναρίτζι,
πῶχ' ἀδέρφι κυπαρίσσι.

3

Τὸ παιδάκι μου τὸ ἄσπρο
μοῦ τὸ κάλεσαν 'ς τὸ κάστρο,
καὶ τοῦ τάζουν καστροποῦλα,
ὤμορφη Γιαννιωτοποῦλα.
Τὸ παιδί μ' ἀπὸ τὸ μπάλλο
ποιὸν νὰ στείλω νὰ τὸ πάρω;
Στέλνω τῶνα, στέλνω τἆλλο,
'βρίσκουν ἔμποδο μεγάλο·
στέλνω τὸ χελιδονάκι,
ποῦνε γλήγωρο πουλάκι.

4

Τὸ παιδί μου τὸ καλὸ
τῶχω γιὰ γραμματικό·
τὸ καλνοῦν νὰ φάῃ ἀρνὶ
'ς τὸ φλωρένιο τὸ σινί,
καὶ μοῦ τὸ κερνοῦν κρασὶ
μὲ τὴν κούπα τὴν χρυσῆ,
γιὰ νά το γελάσουνε,
νὰ τ' ἀρραβωνιάσουνε.

(1) Ταχέως.

5

Ἔλα, ὕπνε, 'γάλι-'γάλι
'ς τοῦ παιδιοῦ μου τὸ κεφάλι·
ἔλα κι' ἀποκοίμησέ το
καὶ γλυκὰ κουβέντιασέ το.
Ἔλα, ὕπν', ἔτσι νὰ ζήσῃς,
τὸ παιδὶ ν' ἀποκοιμίσῃς·
νά το πᾶς 'ς τοῦ Μάη τ' ἀμπέλι
καὶ 'ς τοῦ Μάη τὸ περιβόλι·
νὰ τοῦ δώκ' ὁ Μάης μανούσια
κι' ὁ περίβολος λουλούδια.

β'. Ἄσματα ψαλλόμενα κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Λαζάρου ὑπὸ τῶν παίδων.

1

Καλῶς σᾶς ηὖρ' ὁ Λάζαρος
καὶ 'φέτο καὶ τοῦ χρόνου
μὲ τὴ λαμπρὴ τὴν Πασκαλιά,
μὲ τὸ «Χριστὸς ἀνέστη»!
Καλὸ καὶ τ' «Ἅγιος ὁ Θεός»,
καλό 'ναι κι' ἄς το 'ποῦμε·
ὅποιος τ' ἀκούει χαίρεται,
κι' ὅποιος τὸ λέγει ἁγιάζει,
κι' ὅποιος τὸ καλοφηκρασθῇ,
παράδεισο θὰ λάβῃ,
παράδεισο καὶ λειτουργιὰ
ἀπ' τοῦ Χριστοῦ τὰ χέρια.

2

Πρὸς ἱερέα.

Γιὰ σήκου, σήκου, Δέσποτα,
καὶ μὴ βαρειὰ κοιμᾶσαι,
τί 'σήμαναν ἡ ἐκκλησιαῖς,
τὰ μοναστήρια ψάλλουν,
μόν' ἡ 'δική σου ἐκκλησιὰ
δὲ ψάλλει, δὲ διαβάζει·
σήκωσ' τὰ μαθητάρια σου,
νὰ ψάλλουν, νὰ διαβάσουν,
ν' ἀνάψουν κόκκινα κηριὰ
καὶ πράσιναις λαμπάδες,
νὰ 'ποῦν τὰ πάθια τοῦ Χριστοῦ,
τὰ πάθια τοῦ Λαζάρου.
«Ὁ Λάζαρος ἀπέθανε
καὶ πάλι ἀνεστήθη.
Κάτω 'ς τὰ Ἱεροσόλυμα
καὶ 'ς τοῦ Χριστοῦ τὸν τάφο
ἐκεῖ δέντρος ἐφύτρωσε,
δέντρος ἐφανερώθη·

ὁ δέντρος ἦταν ὁ Χριστὸς
κι' ἡ ῥίζα Παναγία
καὶ τὰ κλωνάρια πῶστεκαν
ἦταν οἱ 'Αποστόλοι·
τὰ φύλλα ἦταν μάρτυρες,
ποῦ μαρτυροῦν καὶ λέγουν :
Χριστέ μ', γιατί σ' ἐσταύρωσαν
οἱ ἄνομοι 'Εβραῖοι» ;

Γ'. ΔΙΑΦΟΡΑ

1

Πρὸς ταξειδιώτην.

'Εδῶχουν τὸν ἀφέντη μας
πολὺ μακρυὰ 'ς τὰ ξένα.
Τώρα μᾶς εἶπαν πῶρχεται,
μᾶς πῆραν συχαρήκια·
καὶ φέρνει κι' ἄλογο καλό,
μὲ σέλα χρυσωμένη·
χίλια ἀξίζει τ' ἄλογο
κι' ἡ σέλα τρεῖς χιλιάδες,
καὶ τὰ καλιγοσφύρια του
ἀμέτρηταις χιλιάδες.

2

Πρὸς ἐνδημοῦντα.

'Εδῶ μᾶς εἶπαν κι' ἤρθαμε
'ς τὸ μέγα τὸν ἀφέντη·
πέντε φοραῖς ἀφέντεψε
καὶ πάλ' ἀφέντης εἶναι·
πέντε κρατοῦν τὴ μουλά του
καὶ πέντε καλιγόνουν
καὶ πέντε τὸν παρακαλοῦν,
«ἀφέντη, καβαλίκα»·
κι' ἀφέντης καβαλίκεψε
τὸ κάλλιο τὸ μουλάρι·
τρεῖς φραγκοπούλαις ἔπαιζαν
ἀπάνω 'ς τὰ καπούλια·
ἡ μιὰ χτυπάει τὸν ταμπουρᾶ
κι' ἡ ἄλλη τραγουδάει,
ἡ τρίτη ἡ καλλίτερη
παίζει μὲ τὸν ἀφέντη·
μόν' παίζοντας, γλεντίζοντας
ἀποκοιμήθ' ἀφέντης,
κι' ἡ μιὰ τοῦ παίρνει τ' ἄρματα
κι' ἡ ἄλλη τὴ σακκοῦλα,
ἡ τρίτη ἡ καλλίτερη
τὸ κάλλιο τὸ μουλάρι.

3

Εἰς ἀρραβωνιασμένον.

'Αγῶρι κι' ἀγωρίτζι μου,
καλό μου παλληκάρι,
σοῦ 'μήνυσεν ἡ λιγερή,
ἡ κόρη π' ἀγαποῦσες,
νὰ πᾷς νὰ πάρῃς τὸ φιλί,
μὴ βρέξῃ, μὴ χιονίσῃ
καὶ καταιβάσ' ὁ πόταμος
καὶ πάρῃ τὸ γεφύρι,
δὲν ἔχεις πόρο νὰ διαβῇς
καὶ πόρο νὰ περάσῃς.
'Εγὼ 'χω πόρο νὰ διαβῶ
καὶ πόρο νὰ περάσω·
'ς τὸ δακτυλίδι μου πατῶ,
'ς τὴ βέργα μου διαβαίνω
καὶ πάνω παίρω τὸ φιλὶ
καὶ 'πίσω διαγυρίζω.

4

Εἰς γυναῖκα.

Κυρὰ χρυσῆ, κύρ' ἀργυρῆ,
κυρὰ μαλαμματένια,
κυρά μ', ὄντας στολίζεσαι
καὶ πᾷς 'ς τὴν ἐκκλησιά σου,
βάνεις τὸν ἥλιο πρόσωπο
καὶ τὸ φεγγάρι κύκλο,
βάνεις καὶ τὸν αὐγερινὸ
καθάριο δαχτυλίδι.

5

Εἰς κόρην.

'Εδῶχουν κόρην ὤμορφη,
ξανθὴ καὶ μαυρομμάτα,
τῆς τάζουν γυιὸν τοῦ Βασιλιᾶ,
τῆς τάζουν γυιὸν τοῦ 'Ρήγα.
«Δὲν θέλω γυιὸν τοῦ Βασιλιᾶ,
δὲν θέλω γυιὸν τοῦ 'Ρήγα,
μόν' θέλω 'γὼ γραμματικό,
μόν' θέλω διαβασμένο,
νὰ ξέρῃ γράμματα καλά,
νὰ ξέρῃ πινακίδια».

6

Εἰς ποιμένα.

'Εδῶχουν χίλια πρόβατα
καὶ δυὸ χιλιάδες γίδια·

ἐδῶχουν χίλ̮ια ἄλογα
ἀργυροσελωμένα·
ἐδῶχουν νύφη ὤμορφη,
ξανθὴ καὶ μαυρομμάτα.

Δ΄. ΠΕΡΙΕΡΓΑ

1

α΄. Ἄς το 'ποῦμε ἕνα.

Ἕνα τ' ἀηδονάκι
καὶ τὸ χελιδονάκι,
ὅλο τὸ Μάη λαλεῖ,
λαλεῖ καὶ κελαδεῖ.

β΄. Ἄς το 'ποῦμε δύο.

Δύο πέρδικαις γραμμέναις,
ἕνα τ' ἀηδονάκι
καὶ τὸ χελιδονάκι,
ὅλο τὸ Μάη λαλεῖ,
λαλεῖ καὶ κελαδεῖ.

γ΄. Ἄς το 'ποῦμε τρία.

Τρία πόδ̮ια ἀλετροπόδ̮ια,
δύο πέρδικες γραμμέναις,
ἕνα τ' ἀηδονάκι
καὶ τὸ χελιδονάκι
ὅλο τὸ Μάη λαλεῖ,
λαλεῖ καὶ κελαδεῖ.

δ΄. Ἄς το 'ποῦμε τέσσερα

Τέσσερα βυζ̮ιά 'χ' ἡ ἀγελάδα,
τρία πόδια ἀλετροπόδια,
δύο πέρδικες γραμμέναις,
ἕνα τ' ἀηδονάκι
καὶ τὸ χελιδονάκι,
ὅλο τὸ Μάη λαλεῖ,
λαλεῖ καὶ κελαδεῖ.

ε΄. Ἄς το 'ποῦμε πέντε.

Πέντε δάχτυλά 'χει ἡ χέρα,
τέσσερα βυζ̮ιά 'χ' ἡ ἀγελάδα,
τρία πόδια ἀλετροπόδια,
δύο πέρδικες γραμμέναις,
ἕνα τ' ἀηδονάκι,
καὶ τὸ χελιδονάκι,
ὅλο τὸ Μάη λαλεῖ,
λαλεῖ καὶ κελαδεῖ.

ϛ΄. Ἄς το 'ποῦμε ἕξη.

Ἕξη ἄστρ̮ια ἔχ' ἡ πούλια,
πέντε δάχτυλα 'χει ἡ χέρα,
τέσσερα βυζ̮ιά 'χ' ἡ ἀγελάδα,
τρία πόδια ἀλετροπόδια,
δύο πέρδικες γραμμέναις,
ἕνα τ' ἀηδονάκι
καὶ τὸ χελιδονάκι,
ὅλο τὸ Μάη λαλεῖ,
λαλεῖ καὶ κελαδεῖ.

ζ΄. Ἄς το 'ποῦμε καὶ ἱφτά.

Ἱφτὰ πόδια τοῦ χοροῦ,
ἕξη ἄστρ̮ια ἔχ' ἡ πούλ̮ια,
πέντε δάχτυλα 'χει ἡ χέρα,
τέσσερα βυζιά 'χ ἡ ἀγελάδα,
τρία πόδια ἀλετροπόδια,
δύο πέρδικες γραμμέναις,
ἕνα τ' ἀηδονάκι,
καὶ τὸ χελιδονάκι,
ὅλο τὸ Μάη λαλεῖ,
λαλεῖ καὶ κελαδεῖ.

η΄. Ἄς το 'ποῦμε καὶ ὀχτώ.

Ὀχταπόδια τοῦ 'γιαλοῦ,
Ἱφτὰ πόδια τοῦ χοροῦ,
ἕξη ἄστρ̮ια ἔχ' ἡ πούλια,
πέντε δάχτυλα 'χει ἡ χέρα,
τέσσερα βυζιά 'χ' ἡ ἀγελάδα,
τρία πόδια ἀλετροπόδια,
δύο πέρδικες γραμμέναις,
ἕνα τ' ἀηδονάκι,
καὶ τὸ χελιδονάκι,
ὅλο τὸ Μάη λαλεῖ,
λαλεῖ καὶ κελαδεῖ.

2

α΄.

Τὸ ντίλι, ντίλι, ντίλι
ἡ κόρη ὁποῦ ἐκένταε
'ς τὸ λύχνο τὸ μαντῆλι.

β'.

Ἦρθε καὶ ὁ πόντικος
καὶ ἔφαγε τὸ φτίλι,
ὁπῶφεγγε κ' ἐκένταε
ἡ κόρη τὸ μαντῆλι.

γ'.

Ἦρθε καὶ ὁ γάτος
καὶ ἔφαγε τὸν πόντικο,
ὁπῶφαγε τὸ φτίλι,
ὁπῶφεγγε κ' ἐκένταε
ἡ κόρη τὸ μαντῆλι.

δ'

Ἦρθε καὶ ὁ σκύλος
καὶ ἔφαγε τὸ γάτο,
ὁπῶφαγε τὸν πόντικο,
ὁπῶφαγε τὸ φτίλι,
ὁπῶφεγγε κ' ἐκένταε
ἡ κόρη τὸ μαντῆλι.

ε'.

Ἦρθε καὶ τὸ ξύλο
κ' ἐσκότωσε τὸ σκύλο,
ὁπῶφαγε τὸ γάτο,
ὁπῶφαγε τὸν πόντικο,
ὁπῶφαγε τὸ φτίλι,
ὁπῶφεγγε κ' ἐκένταε
ἡ κόρη τὸ μαντῆλι.

ϛ'.

Ἦρθε καὶ ὁ φοῦρνος
καὶ ἔκαψε τὸ ξύλο,
ποῦ 'σκότωσε τὸ σκύλο,
ὁπῶφαγε τὸ γάτο,
ὁπῶφαγε τὸν πόντικο,
ὁπῶφαγε τὸ φτίλι,
ὁπῶφεγγε κ' ἐκένταε
ἡ κόρη τὸ μαντῆλι.

ζ'.

Ἦρθε καὶ ὁ πόταμος
καὶ ἔσβυσε τὸ φοῦρνο,
ὁπῶκαψε τὸ ξύλο,
ποῦ 'σκότωσε τὸ σκύλο,
ὁπῶφαγε τὸ γάτο,
ὁπῶφαγε τὸν πόντικο,
ὁπῶφαγε τὸ φτίλι,
ὁπῶφεγγε κ' ἐκένταε
ἡ κόρη τὸ μαντῆλι.

η'.

Ἦρθε καὶ τὸ βῶδι
καὶ ἔπιε τὸ ποτάμι,
ὁπῶσβυσε τὸ φοῦρνο,
ὁπῶκαψε τὸ ξύλο,
ποῦ 'σκότωσε τὸ σκύλο,
ὁπῶφαγε τὸ γάτο,
ὁπῶφαγε τὸν πόντικο,
ὁπῶφαγε τὸ φτίλι,
ὁπῶφεγγε κ' ἐκένταε
ἡ κόρη τὸ μαντῆλι.

θ'.

Ἦρθε καὶ ὁ λύκος
καὶ ἔφαγε τὸ βῶδι,
ὁπῶπιε τὸ ποτάμι,
ὁπῶσβυσε τὸ φοῦρνο,
ὁπῶκαψε τὸ ξύλο,
ποῦ 'σκότωσε τὸ σκύλο,
ὁπῶφαγε τὸ γάτο,
ὁπῶφαγε τὸν πόντικο,
ὁπῶφαγε τὸ φτίλι,
ὁπῶφεγγε κ' ἐκένταε
ἡ κόρη τὸ μαντῆλι.

ι'.

Νάτος καὶ ὁ κυνηγὸς
καὶ σκότωσε τὸ λύκο,
ὁπῶφαγε τὸ βῶδι,
ὁπῶπιε τὸ ποτάμι,
ὁπῶσβυσε τὸ φοῦρνο,
ὁπῶκαψε τὸ ξύλο,
ποῦ 'σκότωσε τὸ σκύλο,
ὁπῶφαγε τὸ γάτο,
ὁπῶφαγε τὸν πόντικο,
ὁπῶφαγε τὸ φτίλι,
ὁπῶφεγγε κ' ἐκένταε
ἡ κόρη τὸ μαντῆλι.

3

Ποιὸς εἶδε θηλυκὸ παπᾶ καὶ διάκ' ἀγγαστρω- [μένο;
ποιὸς εἶδε καὶ καλόγηρο τριῶ 'μερῶ λεχώνα;
ποιὸς εἶδε ψεῖρα 'ς τὸ βουνὸ μὲ τσάκνα φορτω- [μένη;
ποιὸς εἶδε καὶ τὸ μέρμηγκα μὲ τὸ τσαπὶ 'ς τὴν [πλάτη;
'πάνει νὰ βάλῃ τὸ νερὸ κι' ἐκόπηκε τ' αὐλάκι;
ποιὸς εἶδε ψάρια 'ς τ' ὄργωμα, γουροῦνι μὲ σα- [μάρι
καὶ πιστικὸ μὲ κέρατα καὶ ψύλλο μὲ μουστάκια
καὶ ποντικὸ μὲ πέταλα καὶ πράσινο γαϊδοῦρι,
τσουκνίδα μακροκλώναρη κι' ἀσφάκα ῥεντζη- [λιάρα;
θέλεις καὶ σὺ 'γαπητικό, μωρὴ παληοβρωμιάρα;

2

Ε'. ΑΝΕΚΔΟΤΑ ΕΡΩΤΙΚΑ ΔΙΣΤΙΧΑ

1

'Σὰν τὸ πλατάνι τὸ 'ψηλό, ποῦ μὲ στοιχειὰ 'γωνιέται,
χίλια μαχαίρια μὲ χτυποῦν, μούν' ποιὸς μὲ 'λεημονιέται;

2

'Στὸν ἄλλον κόσμο θὰ ζητῶ τῆς ἀπιστιᾶς σου λόγο,
ποῦ μ' ἔκαμες γλυκὸ ψωμὶ νὰ μὴ 'μπορῶ νὰ τρώγω.

3

'Σὰν τὸ σκυλὶ μεγάλωσα, 'σὰν τὸ σκυλὶ 'πεθαίνω,
'σὰν τὸ σκυλὶ μὲ τυραγνᾷς καὶ γνώμη δὲ μαθαίνω.

4

Τρῶγε ψωμὶ τὰ νειάτα μου, πῖνε νερὸ τὸ δάκρυ,
ὄντας μονάχη μ' ἔφερες μεσ' 'ς τοῦ γκρεμοῦ τὴν ἄκρη.

5

Μ' ἐχάλασες μὲ τὴ ψευτιά, μ' ἐτύφλωσες μὲ δόλο,
φαρμάκεψέ με, νὰ χαρῇς τὸν κόσμο τοῦτον ὅλο.

6

Λεμόνι μου νησιώτικο, μῆλό μου ζαγορίσιο,
σταφύλι τῆς 'Ανατολῆς, πῶς νὰ σὲ λησμονήσω;

7

Δίχως χιόνια χιονίζομαι, δίχως βροχαῖς βροχιοῦμαι,
δίχως μαχαίρια σφάζουμαι, ὄντας σε συλλογιοῦμαι.

8

Πατῶ τὰ χιόνια, καίουμαι, τὰ φίδια καὶ παγόνω,
βγαίνω 'στὸν ἥλιο, βρέχουμαι καὶ 'στὴ βροχὴ στεγνόνω.

9

Μῶφαγες τὴν καρδοῦλά μου, τὰ κόκκαλά μ' ἀκόμα·
προτοῦ νὰ φτάσῃς νὰ τὰ φᾷς, θελὰ τὰ φάῃ τὸ χῶμα.

10

Φάτε, σαράκια, κόκκαλα, καὶ μαύρη γῆ, κεφάλι,
φάτε, ὀχιαῖς, τὰ νιάτα μου, ποῦ μοῦ τὰ τρώγουν ἄλλοι.

11

Σ' ἀγάπησα, νὰ χαίρουμαι, μούν' τώρα συλλογοῦμαι,
τὸ νάζι σου δὲ λησμονῶ, τὰ λόγια σου θυμοῦμαι.

12

Ποιὸς εἶν' ἐκεῖνος ποῦ θὰ 'πῇ, πῶς δὲν πονεῖ ἡ ἀγάπη;
Ἄς 'πῇ τὸν ἥλιο κάρβουνο καὶ ἄσπρο τὸν ἀράπη.

13

Σφυριὰ χτυποῦν τὸ σεβνταλῆ, βαρειαῖς τὸν κοπανίζουν,
κι' αὐτὸς ἀμῶνι γίνεται κι' ὁ κόσμος δὲ γνωρίζουν.

14

Τὸ 'μπόϊ σού 'ναι τουφεκιά, τὰ λόγια σου μαχαίρια,
τὰ μάτια σου 'ναι σαΐταις, ὅπου χτυποῦν ξεφτέρια.

15

Σὲ γλέπω καὶ θερμαίνουμαι, σ'ἀκούω κι' ἀρρωσταίνω,
σὲ κουβεντιάζω χάνουμαι κι' ἀπὸ τὸ νοῦ μου 'βγαίνω.

16

Τὸ 'μπόϊ σού 'ναι λεμονιὰ καὶ τὰ μαλλιά σου τέλι,
τὰ στήθια σου παράδεισος, ὁποῦ κοιμοῦντ' ἀγγέλοι.

17

Τὸ κυπαρίσσ' ἐκίνησε κ' ἦρθε μεσ' 'ς τὴν αὐλή σου,
ἐζήλεψε τὴ λεβεντιά, ὁπῶχει τὸ κορμί σου.

18

Τραντάφυλλό μου κόκκινο καὶ μῆλο ζαχαρένιο,
λουλοῦδι τῆς πουρτουκαλιᾶς, σ' ἀκούω καὶ πεθαίνω.

19

'Σ τὸν κόσμον ὅλο σύνορο βάνω τὴ λεβεντιά σου,
καὶ 'ς τὰ τραντάφυλλα θωρῶ, ψυχή μου, τὴ θωριά σου.

20

Θέλεις μὲ πέτραις βάρε με, θέλεις καὶ μὲ λιθάρι,
θέλεις μὲ τ' ἄσπρο σου βυζὶ σκίσε μου τὸ κεφάλι.

21

Ὥς πότε θἆμαι σίδερο, ὥς πότε θἆμ' ἀμῶνι,
ὥς πότε θὰ μὲ τυραγνοῦν οἱ ἴδικοί σου πόνοι;

22

Χρυσοῦλά μου τραντάφυλλο, Χρυσοῦλά μου χρυσάφι,
Χρυσοῦλα, φτάνουν μαχηριαῖς, γιὰ τὸ Θεό, νισάφι.

23

Μαννοῦλα δέ σε 'βύζαξε, δέ σ' ἔκαμε, Φροσύνη;
Δὲ λέγει κι' ὁ πνευματικὸς νὰ κάνῃς 'λεημοσύνῃ;

24

Ἂν ἀπεθάνω, θά με κλαῖς· ἂν ζῶ, θὰ μετανιώσῃς·
ἂν φύγω, θά με θυμηθῇς καὶ 'σάν κερὶ θὰ λυώσῃς.

25

Τὸ ντέρτι μου νὰ σοῦ 'βρεθῇ λιθάρι, νὰ σκουντάψῃς,
καὶ 'μένα ἄχ! νὰ θυμηθῇς κι' ἀπὸ καρδιᾶς νὰ κλάψῃς.

26

Ἂν ἀπεθάνω, θάψτε με 'σέ πρῶτο σταυροδρόμι,
νὰ παίρνουν κι' ἄλλοι μάθημα καὶ ν' ἀγοράζουν γνώμη.

Ζ΄. ΕΤΕΡΑ

Κατὰ τὸ ἐν Ἰωαννίνοις ᾀδόμενον « κρέμετ' ἡ καπότα ».

1

Σ' αὐτὰ τὰ παραθύρια
δέκα κρεμιούμεστε,
τὴν ἔρημη ζωή μας
δέν τη λυπιούμεστε.

2

Σ' αὐτὰ τὰ παραθύρια
δὲν πρέπουν σιδεριαῖς,
πρέπουν τὰ δυό σου 'μάτια,
'ποῦ ξέρουν μαριουλιαῖς.

3

Μὲ τὸ παντηλουνάκι
μοῦ 'πῆρες τὰ μυαλὰ
καὶ τώρα δέ σε μέλει,
κάνεις τὸ μπουταλᾶ.

4

Σὲ τρία σταυροδρόμια
ἄς με κρεμάσουνε,
κυρά μου, δέ σ' ἀρνιοῦμαι
κι' ἄς μή με θάψουνε.

5

Μωρὴ παληοπουτάνα
μὲ τὰ παιγνίδια σου,
μ' ἐζούρλαναν, τὸ μαῦρο,
τὰ μαῦρα 'φρύδια σου.

6

Τὰ γαλανά σου 'μάτια
καὶ τὰ ξανθὰ μαλλιὰ
μοῦ 'βάλαν τὸ κεφάλι
ψυχοῦλα, σὲ μπελιά.

7

Τὰ 'μάτια σου τὰ μαῦρα
κι' ὁ ἄσπρος σου λαιμὸς
μ' ἐκάμαν νὰ γυρίζω
ταῖς στράταις 'σὰν τρελλός.

8

Τὰ 'μάτια σου τὰ μαῦρα
καὶ τὸ κουρμάκι σου
μὲ φέρνουνε, κυρά μου,
'στὸ κρεββατάκι σου.

9

Μὲ 'πῆρες 'ς τὸ λαιμό σου
μὲ τὴν ἀγάπη σου,
θάψε με, ἂν πεθάνω,
μὲ τὸ χεράκι σου.

10

Τὰ καστανά σου 'μάτια
καὶ τ' ἄσπρο σου βυζί,
αὐτὸς ποῦ τα φιλήσῃ
ὁ κερατᾶς θὰ ζῇ.

11

Τοῦ Μάη τὰ λουλούδια
'βρίσκουν 'ς τὰ χείλη σου
(κυρά μου, σοῦ τὸ λέγω,)
ἐχθροὶ καὶ φίλοι σου.

12

Γιὰ τὸ ψιλὸ τσουράπι
καὶ τ' ἄσπρο σου βρακὶ
δώδεκα χρόνια 'μπαίνω,
κυρά μ', 'ς τὴ φυλακή.

13

Τὸ Μάη καὶ τὸν Ἀπρίλη
τὸ σάκκο σου φορεῖς,
μὲ τὰ λουλούδια κρένεις
κι' ἐμένα δὲ θουρεῖς.

14

Μὲ τὰ φιλιά με παίζεις
καὶ τὰ καμώματα,
καὶ ζουντανὸ μὲ θάφτεις
μὲ τὰ κακιώματα.

15

Τώρα μὲ τὰ λουλούδια
καὶ μὲ τῆς μυρουδιαῖς
σοῦ στέλνω μὲ τ' ἀηδόνια,
ψυχή μου, προυδουδιαῖς.

16

Τράβα, καλέ μ' ἀέρα,
καὶ σήκονε ποδιαῖς,
νὰ φαίνουνται φουστάνια
ποῦ κρύβουν μαριουλιαῖς.

17

Γλυκὰ γλυκὰ κυττάζεις,
φαρμακερὰ χτυπᾷς
μὲ δίστομο μαχαῖρι
ἐκεῖνον 'π' ἀγαπᾷς.

18

Μὲ τὸ σταυρόν, ὁπῶχεις
'ς τὸν ἄσπρο σου λαιμό,
ἄφσε με νὰ σ' ἀφήσω,
νὰ 'πάγω 'ς τὸ γκρεμό.

19

Μ' ἀγάπησες χειμῶνα
καὶ κρύα μ' ἀγαπᾷς,
μὲ κρούσταλλα μὲ δέρνεις,
μὲ χιόνια μὲ χτυπᾷς.

20

Μοῦ ῥούφηξες τὸ αἷμα,
μῶφαγες τὴν καρδιά,
'ς τὰ δάχτυλα με παίζεις
'σὰν τὰ μικρὰ παιδιά.

21

Τὸ Μάη καὶ τὸν 'Απρίλη,
'π' ἀνθίζ' ἡ κερασιά,
ἀνθίζει κ' ἡ ἀγάπη,
ψυχή μ' 'Αναστασιά.

22

Τὸ Μάη καὶ τὸν 'Απρίλη,
π' ἀνθίζει τὸ κλαρί,
μιὰ γαλανὴ τὰ μαῦρα
φουστάνια της φορεῖ.

23

'Σ αὐτὰ τὰ παραθύρια
σεβντάδες κρέμουνται,
δαγκάνουν 'σὰν τὰ 'φείδια
χωρὶς νὰ φαίνουνται.

24

Φανέλλα πανταλόνι
φορεῖς, κυροῦλά μου,
'ποῦ τρώγει τὰ μυαλά μου
καὶ τὴν καρδοῦλά μου.

25

Τοῦ Μάη τὰ λουλούδια,
τ' 'Απρίλη τὴ δροσιὰ
'βρίσκω 'ς τὰ μάγουλά σου
καὶ 'ς τὴν περπατησιά.

26

Ἄν μ' ἀγαπᾷς, ἀγάπα
μὲ γνῶσ' καὶ μὲ μυαλά,
νὰ μὴ μᾶς μάθουν κι' ἄλλοι
καὶ πέσω σὲ μπελιᾶ.

27

Τὸ Μάη καὶ τὸν 'Απρίλη
κι' ὅλον τὸν Αὔγουστο,
ψυχή μου ζαχαρένια,
κάνεις τὸν ἄρρωστο.

28

Τώρα 'ναι καρναβάλλια,
δὲν πιάν' κι' οὐδ' ὁ Βαλῆς,
μωρὲ παληοπαντίδα,
δὲν ἦρθες νά με ἰδῆς.

29

'Αμὰν ἀμὰν φουνάζω,
θὰ πάρω τὰ βουνά,
κι' ὁ κόσμος μὲ παντέχουν
ζουρλὸ καὶ μπουνταλᾶ.

Γ'. ΔΕΙΣΙΔΑΙΜΟΝΙΑΙ

α'. Μαντεία.

Ἐκ τῆς πτήσεως, τῆς φωνῆς καὶ ἄλλων τινῶν κινημάτων τῶν πτηνῶν μαντεύουσι καὶ ἤδη οἱ πλεῖστοι τὰ μέλλοντα, αἴσια ἢ ἀπαίσια, ὠφέλιμα ἢ ἐπιβλαβῆ καὶ ἐπικίνδυνα· οἷον: *α'*.) Ἡ πτῆσις καὶ ἡ φωνὴ τοῦ κόρακος ἢ τῆς γλαυκὸς θεωροῦνται ἀπαίσιοι καὶ ἀποθύμιοι οἰωνοί. Διό, ἅμα ἴδωσι καὶ ἀκούσωσι κόρακα περιϊπτάμενον καὶ κρώζοντα ἄνωθεν αὐτῶν, ἢ γλαῦκα, ἢ βύαν, ἢ ἄλλο τι τῶν ὁμοφύλων, ἀδύνατον νὰ μὴ ἐκφωνήσωσι μετὰ ψυχικοῦ πάθους: «τὸ κεφάλι σου! τὰ νύχια σου!» δηλ. φάγε, μάντι κακῶν! — *β'*.) Ἀπαίσιος οἰωνὸς λογίζεται καὶ ἡ φωνὴ τῆς περιστερᾶς καὶ τὸ λάλημα τῆς ὄρνιθος, ἧς ἀποκόπτουσι διὰ πελέκεως τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τοῦ οὐδοῦ τῆς αὐλείου θύρας καὶ ῥίπτουσιν ὀπίσω των βλέποντες πρὸς ἀνατολάς. — *γ'*.) Γεννᾷ ἡ ὄρνις αὐγὰ ἄνευ κρόκου; ἀπαίσιον· διὸ καὶ ῥίπτουσιν αὐτὰ ὀπισώκωλα. — Τινάσσεται; καλόν· εὐάρεστοι εἰδήσεις καὶ γράμματα θὰ τοῖς ἔλθωσι παρὰ τῶν ἐν ξενητείᾳ συγγενῶν αὐτῶν.— *δ'*.) Ἀδρασκελίζει ἡ ὄρνις τὸ ὅπλον τοῦ κυνηγοῦ; ἐπιτυχία εἰς τὰς κυνηγετικὰς ἐκδρομὰς αὐτοῦ.— *ε'*.) Ὁ καθόλου μέλας ἀλέκτωρ θεωρεῖται ἀλεξιτήριον κατὰ παντὸς δαιμονίου.—*ϛ'*.) Τὸ θέτειν τὰ ξύλα ἀνάποδα εἰς τὸ πῦρ θεωροῦσι κακόν, διότι γεννᾷ ἡ οἰκοδέσποινα τὰ παιδία της ἀνάποδα, ὁ δὲ οἰκο-

δεσπότης ζημιοῦται εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις του. —ζ'.) Κυλίεταί τις λίθος ἐξ αὐτομάτου; θάνατος προμηνύεται ἢ μεγάλη ἀσθένεια. — η'.) Πίπτει λίθος ἐκ τῆς στέγης τοῦ οἴκου; ἀγγελία τις θὰ ἔλθη. — θ'.) Θεωρεῖται ἀπαίσιον νὰ τρώγωσι διὰ τῆς ἀριστερᾶς καὶ νὰ καίωσι τὰς ψίχας τοῦ ψωμίου. — ι'.) Ἔχουσιν ἀποφράδας τὰς τρεῖς ἡμέρας τῆς ἑβδομάδος, τὴν τρίτην, πέμπτην καὶ τὸ σάββατον· διὸ οὐδεὶς κατ' αὐτὰς ταξειδεύει ἢ ἄρχεται ἐργασίας. — ια'.) Ἀπαίσιον καὶ παραίτιον δυστυχοῦς μέλλοντος λογίζεται τὸ νὰ νυμφευθῇ τις ἐν ἔτει δισέκτῳ.—ιβ'. Τὸ νὰ συναντήσῃ τις ἐξερχόμενος εἴτε πρὸς θήραν, εἴτε πρὸς ἐργασίαν δυσμενές τι αὐτῷ πρόσωπον ἢ ἀνάπηρόν τινα θεωρεῖται ἀπαίσιον καὶ αἴτιον ἀποτυχίας. — ιγ'.) Ξεῖδι δὲν δίδουσι μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου ἢ ἐν συννεφώδει καὶ βροχερᾷ ἡμέρᾳ λέγοντες: χαλνᾷ.—ιδ'.) Ἔχουσι λεχώ; δὲν δίδουσιν εἰς τοὺς αἰτοῦντας πῦρ, διότι ἰσκιόνεται· δὲν ἀνοίγουσι τὴν θύραν μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, διὰ τὸν αὐτὸν λόγον· κόπτουσιν ἐπὶ τοῦ οὐδοῦ τῆς θύρας τοῦ κοιτῶνός της σάλμα βρίζης ἐκφωνοῦντες: «κόπτω τῆς μάννας καὶ τοῦ παιδιοῦ ταῖς τάντζαις» (1), διὰ νὰ μή την καταλάβωσιν αἱ τάντζαι καὶ ἀσθενήσῃ· βάλλουσιν ὑπὸ τὸ προσκεφάλαιον αὐτῆς κτένιον, διὰ νὰ μὴ ἰσκιωθῇ κτλ. — ιε'.) Ὅταν εἰσέρχηται νύμφη εἰς τὸν πενθερικόν της οἶκον, κρύπτεται ὁ πενθερὸς καὶ ἡ πενθερά, ἵνα μὴ συναντήσῃ αὐτοὺς πρώτους ἡ νύμφη καὶ ἀποθάνωσι· σπείρει ῥύζι καὶ κριθήν, τὸ μέν, διὰ νὰ *ριζώσῃ*, τὴν δέ, ὅπως τεκνοποιήσῃ ὀγλήγωρα· ὑποδεχόμενοι αὐτὴν εἰς τὰς πρώτας αὐτῆς ἐπισκέψεις βάλλουσιν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς της ζάχαριν, διὰ νὰ ἦναι γλυκεῖα καὶ εὐπροσήγορος·—ιϛ'.) Γεννᾶταί τι τέρας; ἀπαίσιος οἰωνὸς ἐν ᾗ ἐγεννήθη οἰκίᾳ. — ιζ'.) Σφυρίζει ἢ ἠχεῖ ἡ δᾲς ἢ τὸ καιόμενον ξύλον; καταλαλιά. — ιη'.) Καίει (πάσχει ἐξ ὑπεραιμώσεως) τὸ οὖς; κακολογία· σφυρίζει ἢ βομβεῖ; ἐὰν μὲν τὸ δεξιόν, αἴσιον, ἐὰν δὲ τὸ ἀριστερόν, δυσάρεστον. — ιθ'.) Πετᾷ (ἅλλεται) ὁ ὀφθαλμός; εἰ μὲν ὁ δεξιός, καταθύμιον, εἰ δὲ ὁ ἀριστερός, τοὐναντίον. — κ'.) Ἡ ἐμφάνισις κομήτου, βορείου σέλαος, ἡ ἔκλειψις ἡλίου καὶ σελήνης ἢ ἡ θολερὰ αὐτῶν λάμψις καὶ ὁ αἱματόχρους τρόπον τινὰ αὐτῶν δίσκος θεωροῦνται ὡς ὁ κάκιστος οἰωνὸς παρὰ τοῖς ἁρματωλοῖς ἰδίως.—κα'.) Ὁ κειρόμενος συλλέγει τὰς τρίχας καὶ βάλλει αὐτὰς ἐν μέρει ἀποκρύφῳ, ἵνα μὴ εὕρωσιν αὐτὰς κακότροποι ξένοι καὶ τῷ κάμωσι μαγείας.—κβ'.) Ὁ λουόμενος δὲν πρέπει νὰ ἐξέρχηται τῆς οἰκίας ἐν καιρῷ νυκτός, ἵνα μὴ ἰσκιωθῇ. — κγ'.) Τὴν πρώτην ἡμέραν τοῦ ἔτους (τοῦ ἁγίου Βασιλείου) δὲν δίδουσι χρήματα, ἵνα μὴ δίδωσιν ὅλον τὸ ἔτος. — κδ'.) Τὴν πρώτην ἡμέραν ἑκάστου μηνὸς ἅμα ἐξερχόμενοι τοῦ οἴκου τὴν πρωίαν δέον νὰ ἴδωσιν ὑγιῆ τινα καὶ εὔρωστον, ἵνα ἔχωσιν οὕτω τὴν ὑγείαν καὶ αὐτοί. — κε'.) Δὲν βάλλουσι τὸ σαπώνιον εἰς τὴν χεῖρα τοῦ νιπτομένου, διὰ νὰ μὴ συγχίζωνται. — κϛ'.) Βάλλουσι πολλάκις τὰ φορέματά των ἀνάποδα, διὰ νά μή τους κολλῶσι τὰ μάγια. — κζ'.) Προσέχουσι νὰ μὴ ῥίψῃ τις ἐπ' αὐτῶν βελόνην, διὰ νὰ μὴ τοὺς διαβάλλωσι.— κη'.) Ἐὰν χυθῇ κατὰ γῆς ἐξ ἀπροσεξίας ῥακί, λέγουσιν, ὅτι ἀφεύκτως ζημία θέλει τοῖς ἐπέλθει· ἐὰν δὲ κρασί, εὐτυχία.—κθ'.) Δὲν σκοπίζουσι (σαρώνουσι) ξένην ἑστίαν, ἐὰν ποτὲ δὲν ἐκοιμήθησαν ἐν αὐτῇ τῇ οἰκίᾳ.—λ'.) Δὲν καίουσι τὰ φύλλα τῶν κρομμύων, φοβούμενοι μὴ ἐπέλθῃ λοιμικὴ κατ' αὐτῶν. —λα'.) Δὲν καίουσι τὰς ῥᾶγας τῆς σταφυλῆς, διότι ἐπέρχεται, λέγουσιν ἀκαρπία τῆς ἀμπέλου. — λβ'.) Δὲν κτυπῶσι τὰ παιδία μὲ τὴν σκούπαν, διότι δὲν μεγαλόνουσι.ν — λγ'.) Ἐὰν ἐξ ἀπροσεξίας καῇ τὸ φόρεμά τινος, κακόν, ἀσθένεια.— λδ'.) Λέγουσιν, ὅτι ἀποβάλλουσι τὰ 'γίδια, ἐὰν κρημνίσωσι τὰ κρεμάμενα ἀπὸ τῆς στέγης κρύσταλλα. — λε'.) Τὴν καθαροδευτέραν (πρώτην Δευτέραν τῆς μεγάλης Τεσσαρακοστῆς) δὲν ἀναφέρουσι τὸ ὄνομα ποντικός, ὡς καὶ τὸ μέγα Πάσχα τὸ ὄνομα ψύλλος, ἵνα μὴ οὗτοι πληθυνθῶσι. — λϛ'.) Τὴν ἡμέραν τοῦ ἁγίου Τρύφωνος κάμνουσι κουλλούρας καὶ κυλίουσιν αὐτὰς εἰς τὰ ἀμπέλια, τὰ χωράφια καὶ τοὺς κήπους ᾄδοντες: «Τρύφωνε πολύκαρπε, ἔλα 'δῶ 'ς τ' ἀμπέλι μου καὶ 'ς τὸ χωραφάκι μου, νὰ φᾶμε καὶ νὰ πιοῦμε». τοῦτο δὲ χάριν εὐκαρπίας.—λζ'.) Ἐὰν χυθῇ ὑγρόν τι, ἐκτὸς ἐλαίου καὶ ῥακῆς, λέγουσιν, ὅτι πρέπει νὰ πίωσι καὶ οἱ ἀποθανόντες συγγενεῖς των. — λη'.) Δὲν κατοπτρίζονται τὴν νύκτα, διὰ νὰ μὴ πάθωσιν οἱ ὀφθαλμοί των. — λθ'.) Ἐὰν ἀσθενής τις βλέπῃ πρὸς τὰ κάτω, λέγουσιν, ὅτι θ' ἀποθάνῃ.—μ'.) Ὅταν πίπτῃ χάλαζα, δίδουσιν εἰς πρωτότοκον παιδίον τρεῖς κόκκους ἐξ αὐτῆς νὰ καταπίῃ, διὰ

(1) Καταχθόνιοι θεότητες, ὡς οἱ Καψούριδες, αἱ Λάμιαι κτλ.

νὰ παύσῃ· ἢ βάλλουσι τὴν πυροστιὰν (τὸν τρίποδα) ὑπτίαν.—*μα'*.) Ἐὰν τὸ ζῶον τοῦ ταξειδευομένου κοπρίσῃ παρὰ τῷ οὐδῷ τῆς θύρας, λέγουσιν, ὅτι οὗτος θέλει ἐπανέλθει ταχέως. — *μβ'*.) Αἱ μητέρες κατ' ἀπόλυτον ἀνάγκην πρέπει νὰ φορῶσι δακτυλίδιον, ἵνα μὴ αἱ κατάραι των πραγματοποιῶνται ἐπὶ τῶν τέκνων των.—*μγ'*.) Ὅταν γυνή τις πάσχῃ τὸν μαστόν, τὴν κτενίζουσι καὶ βάλλουσι τὸ κτένι ἐπὶ τοῦ πάσχοντος μαστοῦ, διὰ νὰ θεραπευθῇ.—*μδ'*.) Ὅταν τὸ βρέφος ἀλγῇ τὴν κοιλίαν, θέτουσι τὰ κωλοπάνια του ἐπὶ τοῦ οὐδοῦ τῆς θύρας, διὰ νὰ πατήσωσιν αὐτὰ τρεῖς πρωίας αἱ ὄρνιθες καὶ καταπαύσῃ ὁ πόνος.—*με'*.) Οὐδέποτε οὐροῦσιν ἐναντίον τοῦ ἡλίου, φοβούμενοι μήπως πάθωσιν ἐξ ἰκτέρου (ἡλιόκρουσιν).—*μς'*.) Τὴν α' Μαρτίου περιδένουσι τὰς χεῖρας καὶ τὸν λαιμὸν κυρίως τῶν τρυφερῶν παίδων καὶ κορασίων διὰ διπλῆς κλωστῆς ἐρυθρᾶς ἅμα καὶ λευκῆς εἴτε ἐκ βάμβακος εἴτε ἐκ μαλλίου, διὰ νὰ μή τα πιάσῃ καὶ τὰ μαυρίσῃ ὁ Μάρτιος· τὰ δέματα ταῦτα λέγονται *Μαρτίτσια*. — *μζ'*.) Δὲν θεωροῦσι καλὸν νὰ βάλωσι καταβολάδας εἰς κλωσσαριὰν καθ' ὃ ἔτος ἐγένετο ἐν τῇ οἰκίᾳ των γάμος ἢ ἐπῆλθε θάνατος ἢ ἐγεννήθη παιδίον λέγοντες, ὅτι προκόπτουσιν αἱ καταβολάδες καὶ ἡ κλωσσαριὰ καὶ ὄχι οἱ νεόνυμφοι καὶ τὸ τεχθέν· ὁ δὲ θάνατος φυτεύεται δῆθεν εἰς τὸ 'σπίτι των.—*μη'*.) Δὲν κοιμῶνται ὑπὸ τὴν στέγην τῆς οἰκίας, διότι ἰσκιόνονται. —*μθ'*.) Ὅταν ἔχωσι λεχώ, δὲν ἀφίνουσι τὴν φωτιὰν νὰ σβεσθῇ, διὰ νὰ μὴ χάσῃ τάχα ἡ λεχὼ τὸ γάλα.—*ν'*.) Ἀποτρέπουσι τὰ παιδία καὶ τὰ κοράσια ἀπὸ τοῦ νὰ γλείφωσι τὰ πινάκια ἢ ἄλλα τοῦ μαγειρείου ἀγγεῖα λέγοντες, ὅτι θὰ βρέχῃ εἰς τὸν γάμον των. — *να'*.) Συνιστῶσι νηστείαν εἰς τὰ παιδία τὴν καθαροδευτέραν, ἵνα εὑρίσκωσι φωλεάς.—*νβ'*.) Δὲν νίπτουσι τὰ παιδία τὸ ἑσπέρας, διὰ νὰ μὴ ἀποθνήσκωσι τ' ἀδέλφια των.—*νγ'*.) Ὅταν γεννᾶται τὸ παιδίον περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, λέγουσιν, ὅτι θ' ἀποθάνωσιν οἱ γονεῖς του.—*νδ'*.) Δὲν βάλλουσι τὸν νεκρὸν εἰς τὸν τάφον μὲ γουναρικά, διότι νομίζεται τρομερὸν ἁμάρτημα νὰ συνταφῶσι τὰ θηρία (τὰ ζουζουλικά, ὡς λέγουσι) μετὰ τοῦ εὐγενεστάτου πλαστουργήματος, τοῦ ἀνθρώπου.—*νε'*.) Ἀποβαίνουσιν ἐπιλήσμονες, λέγουσιν, ἐὰν ῥάπτωσι τὰ ἐνδύματά των ἐπάνω των.—*νς'*.) Δὲν συγχωρεῖται τῇ ἐγκύῳ νὰ φάγῃ λαγωόν, διότι λαγοκοιμᾶται τὸ βρέφος· οὐδὲ χέλι, διότι τὸ βρέφος πάσχει ἀπὸ ἐξανθήματα καί τινα ἄλλα. — *νζ'*.) Κυλίεται τὸ κουβάρι (ὁ μίτος) γυναικός; λέγουσιν, ὅτι θὰ ἔλθῃ ὁ ἀποδημῶνσύζυγος.—*νη'*.) Ὁ πταρμὸς λογίζεται προμήνυσις ἀσθενείας· διό, πταρνυμένου τινός, οἱ παρεστῶτες ἐκφωνοῦσιν ἑνὶ στόματι «'γειά σας! κτλ.».—*νθ'*.) Ἡ ὠρυγὴ τοῦ σκύλου θεωρεῖται ὁ κάκιστος οἰωνός, προμηνύει δῆθεν ἄφευκτον θάνατον.—*ξ'*.) Ὅστις καίει τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς του, καίει, λέγουσι, τὴν μοῖράν του.—*ξ'α*.) Δὲν κόπτουσι τοὺς ὄνυχας τοῦ βρέφους, διὰ νὰ μὴ γείνῃ τάχα κλέπτης. — *ξβ'*.) Τὸ νὰ ἴδωσιν ὄφιν μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου ἀπαίσιον. — *ξγ'*.) Δὲν ἀφίνουσι τὰ παιδία νὰ τρώγωσι τὰ τρίγωνα τμήματα τῆς πήττας, λέγοντες, ὅτι ὀρφανεύουσι. — *ξδ'*.) Ὅταν ξεκινῶσι τοὺς ξενητευομένους, λαμβάνει ἕκαστος ἐν τῇ ἐπιστροφῇ εὐθαλεῖς κλάδους κρανιᾶς καὶ κέδρου· τὴν μὲν κρανιάν, διὰ νὰ διατελῇ ὁ ξενητευόμενος ὑγιής, τὴν δὲ κέδρον, διὰ νὰ ἔλθῃ ὀγλήγωρα. — *ξε'*.) Δὲν ἀφίνουσι τὴν πυροστιὰν μόνην εἰς τὸ πῦρ ἄνευ ἐπικειμένης χύτρας ἢ ἑτέρου τινὸς ἀγγείου λέγοντες, ὅτι ἀργοῦν 'στὰ ξένα οἱ συγγενεῖς των. — *ξς'*.) Βάλλουσιν εἰς τὴν σαρμανίτσαν τοῦ βρέφους τὴν τρίτην ἡμέραν ἀπὸ τῆς γενήσεώς του διάφορα πολύτιμα πράγματα, οἷον δαλτυλίδια, ἀργυρᾶ σκεύη κτλ., λέγοντες, ὅτι θὰ ἔλθωσιν αἱ τρεῖς μοῖραι του νά το *μοιρώσουν*, νὰ τοῦ δώσωσι δηλ. καλὴν μοῖραν.

β'.) Μαγεία.

Τὰ σατανικὰ μέσα, δι' ὧν οἱ περὶ τὰ τοιαῦτα ἀσχολούμενοι ἐνεργοῦσι πρὸς ἐπιτυχίαν τῶν καταχθονίων αὐτῶν σκοπῶν, εἰσὶ τὰ ἑπόμενα.

α'.) Συλλέγοντες τρίχας ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τινος καὶ κομμάτια ἀπὸ τὰ διάφορα αὐτοῦ ἐνδύματα καὶ ψάλλοντες ἐπ' αὐτῶν ἐπῳδάς τινας μυστηριώδεις, ἀποκαθιστῶσι τὸν δυστυχῆ, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἀφήρεσαν ταῦτα, μωρὸν καὶ ἠλίθιον, ἀσθενῆ καὶ παράλυτον κτλ.

β'.) Δένουσι (*μποδίζουν*) τὰ ἀνδρόγυνα, ποιοῦντες ἐν σχοινίῳ κόμβους, κλείοντες κλειδωνιὰν κτλ., κτλ. καὶ λέγοντες «δένω καὶ κομποδένω τὸν (δεῖνα) καὶ τὴν (δεῖνα)».

γ'.) Σπείρουσιν ἅλας ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἐχθροῦ των, ἐκφωνοῦντες τρίς: «καθὼς λιώνει τὸ ἅλας, ἔτσι νὰ λιώσῃ καὶ τὸ 'σπίτι του!».

δ'.) Βάλλουσιν ἥλους (χτυποῦν καρφιὰ) ἐπὶ τοῦ οὐδοῦ τῆς θύρας ἐκείνων, τοὺς ὁποίους ἡ κακία των θέλει νὰ βλάψῃ.

ε'.) Ἐνδεδυμένοι τὰ φορέματά των ἀντεστραμμένα καὶ λαμβάνοντες μεθ' ἑαυτῶν σκούπαν (σάρωθρον), σιδηροῦν φεγγίτην, τρίποδα καὶ σιδηροῦν τι ἐργαλεῖον, λεγόμενον *ζῶγκον*, δι' οὗ ἀνασηκόνουσι τὰ ἐν τῇ κλιβάνῳ ξύλα, πορεύονται εἰς λάκκους βαθεῖς καὶ σκοτεινοὺς ἢ ἐπὶ (ἢ ὑπὸ) γεφύρας καὶ ἐκεῖ ἐπικαλούμενοι τῶν δαιμονίων τὴν ἀντίληψιν καὶ ψάλλοντας ἐπῳδὰς κατὰ τῶν ἐχθρῶν των καταστρέφουσιν ἄρδην αὐτούς..

ϛ'. Ψαλιδίζουσι τὰ φορέματα τῶν γυναικῶν, διὰ ν' ἀποκτῶσι κοράσια.

ζ'. Ὅταν τις δὲν ἀγαπᾷ τὴν σύζυγόν του, ποτίζεται ὑπ' αὐτῆς νερὸν ἀπὸ τῆς σκάφης τοῦ γύφτου (ἀθιγγάνου), διὰ νὰ τὴν ἀγαπᾷ· ἐκ τούτου δὲ καὶ τὸ παροιμιῶδες: «ἔπιε ἀπ' τὸ καροῦτι τοῦ γύφτου», δηλαδὴ ἐμωράνθη ἐξ ἔρωτος».

η'.) Συλλαμβάνοντες νυκτερίδα θάπτουσιν αὐτὴν ζῶσαν, ὅπου δὲν ἀκούεται ἡ φωνὴ τοῦ πετεινοῦ (1), μετὰ τρεῖς δὲ ἡμέρας τὴν ἐκθάπτουσι καὶ λαμβάνουσι τὰ ὀστᾶ τῶν πτερύγων της, δι' ὧν ἐγγίζοντες τὰς ἀποφευγούσας τὸν ἔρωτά των γυναῖκας, ποιοῦσιν αὐτὰς ἐρωτολήπτους, ἢ χρώμενοι ὡς ἐγκολπίοις κερδίζουσι πᾶσαν δίκην.

θ'.) Ὅταν τις παραιτῇ τὴν σύζυγόν του, καίουσι τὸ ὑποκάμισον καὶ ἐσώβρακον αὐτοῦ ἐπὶ σταυροδρομίου (τριόδου) καὶ οὕτω λέγεται ὅτι κατορθοῦσι νὰ μεταβάλωσι τὴν γνώμην του.

ι'.) Θέλοντες νὰ ἐμβάλωσιν εἰς δυσαρεσκείας τὸ ἀνδρόγυνον λαμβάνουσι χῶμα ἐκ τοῦ τάφου τριημέρου νεκροῦ καὶ ῥίπτοντες τοῦτο ὄπισθέν των ἐκφωνοῦσι τρίς: «ὅσο φωνὴ ἀπ' τὸν πεθαμμένο, τόσο κι' ἀπ' τὸ γαμπρὸ 'ς τὴν νύφη!»

ια'.) Ἔδιδέ ποτε γυνή τις εἰς ἄλλην γείτονα ἄλευρον δάνειον· βάλλουσα δὲ εἰς σακκούλιον φούχτας ὀκτὼ ἔλεγε: «μιὰ γεμάτη, μιὰ ἄδεια»· περιεργασθεῖσα ἢ μᾶλλον ὑποπτευθεῖσα ἡ δανειζομένη ἐπέστρεψε μετὰ δέκα ἡμέρας τὸ ἴδιον ἄλευρον, ὅπερ φαγοῦσα ἡ δανείσασα ἀπέκτησε κοράσια ὀκτώ, ἐξ ὧν τὰ μὲν τέσσαρα ἀπεβίωσαν, τὰ δὲ λοιπὰ ἔζησαν.

γ'.) Βασκανία.

Λέγεται, ὅτι ὁ βάσκανος ὀφθαλμὸς βλάπτει τὰ βρέφη καὶ τὰ κτήνη· ἀλλ' ἐκ τῶν προφυλακτικῶν μέσων, τὰ ὁποῖα συνήθως μεταχειρίζεται ὁ λαὸς διὰ πᾶν καλὸν καὶ πολύτιμον κατὰ τῆς βασκανίας, καταφαίνεται, ὅτι ἡ βλάβη ἐπεκτείνεται καὶ εἰς πολλὰ τῶν ἀψύχων. Μεταχειρίζονται κατὰ τῆς βασκανίας πολλὰ φυλακτήρια, ἀναρτῶντες ταῦτα ἀπὸ τοῦ λαιμοῦ τῶν βρεφῶν, οἷον σκόροδον, ὀδόντα λύκου, ἢ χοίρου, τρίχας ἄρκτου, θυμίαμα, λουλάκι, πυρίτιδα, δακτυλίδιον κτλ., ἅπαντα ταῦτα περιτυλλίσσοντες διὰ μαύρου πανίου· ἀπὸ δὲ τοῦ τραχήλου τῶν κτηνῶν τινὲς μὲν κρεμῶσιν ὀδόντα χοίρου, ἄλλοι δὲ προσκολλῶσιν ἐπὶ τοῦ μετώπου αὐτῶν δέρμα χοίρου τριχωτὸν ἢ ἐρυθρὸν πανίον, καὶ ἄλλοι ἄλλα, ἱκανά, ὡς λέγουσι, νὰ ἐπισύρωσι τὴν προσοχὴν τοῦ βλέποντος καὶ ἐξουδετερώσωσι τὴν τυχὸν βάσκανον ἰδιότητα τοῦ ὀφθαλμοῦ αὐτῶν· οὐχ ἧττον ὀφείλει πᾶς ὁ βλέπων βρέφος ἢ κτῆνος νὰ πτύσῃ τρὶς αὐτό. Ἀλλὰ καὶ οἱ τεχνῖται καὶ οἱ γεωργοὶ μεταχειρίζονται προβασκάνια καὶ ἀντιβασκάνια· οἱ χαλκεῖς π.χ. κρεμῶσιν ἐπὶ τῶν καμινίων των σκόροδον· οἱ τυροκόμοι ὁμοίως· οἱ ἀμπελουργοὶ καὶ ζευγῖται ἐκτὸς τῶν σκορόδων στήνουσιν ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἀμπελώνων καὶ ἀγρῶν των ῥάβδους, ἐφ' ὧν ἀναρτῶσι κρανία ἵππων, ἡμιόνων καὶ βοῶν. Διὰ νὰ μὴ βασκαίνωνται δὲ καὶ ἵνα φυλάττωσι τὰ δένδρα τοὺς καρποὺς των, κρεμῶσιν ἐπ' αὐτῶν λίθους οἴκοθεν τετρυπημένους κτλ. Ἂν τέλος ὅλα, ὅσα ὁμολογοῦνται περὶ τῆς βασκανίας, ἔχωνται ἀληθείας, ὁ βάσκανος ὀφθαλμὸς ἔχει τόσην ἐπιρροήν, ὥστε δύναται νὰ βλάψῃ πᾶν ὅ,τι καλὸν καὶ ὡραῖον. Λέγεται, ὅτι ὁ βάσκανος ὀφθαλμὸς Καπρῆ τινος ἄφησε πολλοὺς ἄνευ βοῶν καὶ ἡμιόνων· ὡς ἐκ τούτου καὶ οἱ συγχώριοί του εἰς δοξολογίαν καὶ μνημόσυνον αὐτοῦ αἰώνιον συνέταξαν τὸν ἀκόλουθον ὕμνον: «Δόξα πατρὶ — νὰ βγοῦν τὰ 'μάτια τοῦ Καπρῆ· καὶ υἱῷ — καὶ τὰ δυό· καὶ νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμὴν — καὶ κανένα νὰ μὴν τ' ἀπομείν'».

(1) Ἡ φωνὴ τοῦ ἀλέκτορος λέγεται ὅτι καταστρέφει τὰς μαγείας.

Δ'. ΠΑΙΓΝΙΑ

1

Τὰ ἄλογα.

Ἰδίως οἱ παῖδες ἐπιβαίνοντες εἰς ῥάβδους τρέχουσιν, ὡσεὶ ἔφιπποι, ἄνω καὶ κάτω καὶ ἁμιλλῶνται τίς τοὺς ἄλλους νὰ ὑπερβῇ καὶ νικήσῃ. Τοῦτο ἐλέγετο παρὰ τοῖς ἀρχαίοις: «κάλαμον ἐπιβαίνειν».

2

Τὸ λουρί.

Τὸ παιγνίδιον τοῦτο ἐπαίζετο καὶ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἀπαραλλάκτως ὡς σήμερον καὶ ἐκαλεῖτο «ἱμαντελιγμός». Ἑλίσσοντες λωρίον δίκην ὄφεως διειλιγμένου ῥίπτουσι πάσσαλον κατὰ τῶν σχηματιζομένων πτυχῶν· ὁ δὲ ἐπιτυχὼν νὰ κατάσχῃ τὸ λωρίον νικᾷ.

3

Ὁ μπουμπουνάρης.

Λέγουσιν οὕτω τὸν χρυσοκάνθαρον (μηλολόνθην), τὸν ὁποῖον συλλαμβάνοντες τὰ παιδία καὶ δένοντες διὰ κλωστῆς ἀπὸ τοῦ ποδὸς ἀφίνουσι νὰ πετᾷ καὶ μπουμπουναρίζῃ. Τὸ παίγνιον τοῦτο εἶναι ἀρχαιότατον, ὡς ἀναφέρει καὶ ὁ Ἀριστοφάνης ἐν Νεφέλαις περιπαίζων τὸν Σωκράτην: «Λινόδετον ὥσπερ μηλολόνθην τοῦ ποδός».

4

Ὁ Μύτος

Τοῦτο εἶνε χαρτοπαίγνιον, ἐν ᾧ ἕκαστος τῶν παιζόντων σύρει κατὰ σειρὰν καὶ ἀριθμεῖ τὰ ἐν αὐτῷ σήματα· ὁ δὲ προλαβὼν νὰ συμπληρώσῃ τὸν ἀριθμὸν 32 νικᾷ καὶ τύπτει διὰ τῶν εἰς χεῖράς του χαρτίων τὴν ῥῖνα τῶν νικηθέντων· παίζεται ἰδίως ὑπὸ γυναικῶν μετὰ πολλῆς ἀστειότητος. Ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις «σκαρίζειν, σκινθαρίζειν».

5

Τὸ δακτυλίδι

Τὸ κωμικὸν καὶ γελοιῶδες τοῦτο παίγνιον παίζεται κυρίως τὰς ἀπόκρεως, ὁπόταν αἱ διασκεδάσεις γίνωνται πλέον ζωηραὶ καὶ ἀναπεπταμέναι καὶ ὑπὸ τῶν δύο φύλων. Ἀπαραλλάκτως ἐπαίζετο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἡ τρυγοδίφησις.

6

Ἡ Γκοῦτσα ἢ φῦσα

Κάμνουσιν ἐπὶ πλακὸς ὁμαλῆς καὶ εὐθείας ὀπὴν ἔχουσαν βάθος δύο ἢ τριῶν δακτύλων· ἄνωθεν δ' αὐτῆς ἀπὸ πηχυαίου ὕψους ἀφίνουσι πλάσματα κηροῦ ἐν σχήματι νομισμάτων, τὰ ὁποῖα ὁ πλησιέστερον τυγχάνων τῇ ὀπῇ βάλλει διὰ τριῶν ὠθήσεων τοῦ μεγάλου δακτύλου εἰς αὐτὴν καὶ διὰ φυσήματος ἰσχυροῦ προσπαθεῖ κατόπιν νὰ ἐκβάλῃ αὐτὰ ἐκεῖθεν· τὰ δ' ἐκβληθέντα λογίζονται κέρδος τοῦ ἐκβαλόντος. Τὸ παίγνιον τοῦτο ἐλέγετο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων «τρόπα».

7

Τὸ ἀσκί

Πληροῦντες ἀέρος ἀσκὸν πηδῶσιν ἐπ' αὐτοῦ ἑνὶ ποδί· ὁ δὲ μὴ καταπεσὼν νικᾷ. Ἡ παιδιὰ αὕτη κατέστησε πολλοὺς ἀναπήρους, καὶ ὡς λίαν ἐπικίνδυνος δὲν εἶνε ἤδη ἐν πολλῇ χρήσει. Ἐλέγετο δὲ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις «Ἀσκωλιασμός».

8

Καβαλίτσαις.

Ἔχοντος ἑνὸς τὰς χεῖρας ὀπίσω συμπεπλεγμένας οὕτως ὥστε εἰς τὰ μεταξὺ τῶν δακτύλων διαστήματα τῆς μιᾶς χειρὸς νὰ εἰσέρχωνται οἱ δάκτυλοι τῆς ἑτέρας, ἄλλος ἀναβαίνων ἐπὶ τοῦ συμπλέγματος καὶ κλείων διὰ τῶν χειρῶν του τὰ ὄμματα τοῦ λογικοῦ ὑποζυγίου του ὑποχρεοῖ τοῦτον νὰ τὸν φέρῃ εἰς προωρισμένον μέρος· ἡ παιδιὰ αὕτη ἐλέγετο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων «ἐγκοτύλη».

9

Τὸ μαντηλάκι.

Κάθηνται τὰ παιδία ἐν κύκλῳ· περιφερόμενον δ' ἓν ἐξ αὐτῶν φέρον μανδήλιον κομβοδεμένον περὶ τὸ ἓν ἄκρον ἀφίνει κρυφίως ὀπίσω ἄλλου, τὸ ὁποῖον, ἐὰν μὲν δὲν ἐννοήσῃ τὸ ἀφεθὲν μανδήλιον, τύπτεται δι' αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ τιθέντος· ἐὰν δὲ ἐννοήσῃ, τύπτει αὐτὸ τὸν τιθέντα. Τὸ παίγνιον τοῦτο εἶνε ἡ «σχοινοφιλίνδα» τῶν ἀρχαίων.

10

Χτυπαρξαῖς.

Θέτουσι φύλλον τῶν ἀνθέων παπαρούνας ἢ ἄλλου τινὸς ἐπὶ τῶν δύο πρώτων δακτύλων, τοῦ μεγάλου καὶ λιχανοῦ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς κεκλεισμένων εἰς σχῆμα κύκλου· τύπτουσιν ἔπειτα τοῦτο μὲ τὴν παλάμην τῆς δεξιᾶς· καὶ ἐὰν τὸ φύλλον διαρρηχθῇ μετά τινος κρότου, ἀγαπῶνται, λέγουσιν, ὑπὸ τῶν ἐρωμένων των ἢ θὰ ἐπιτύχωσι τοῦ σκοποῦ των κτλ. Τὸ παίγνιον τοῦτο ἐπαίζετο ἀπαραλλάκτως καὶ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων, λεγόμενον «πλαταγίζειν».

11

Τὰ κρυφτάκια.

Τοῦτο παίζεται κυρίως ὑπὸ παίδων καὶ κορασίων οὕτω πως: Βάλλουσι κλῆρον, ὁ δὲ λαχὼν καλύπτεται μὲ τοὺς ἐπενδύτας τῶν παιζόντων, ἵνα μὴ βλέπῃ τίνα οὗτοι ἔλαβον διεύθυνσιν ἢ ποῦ ἐκρύβησαν· πάντων δὲ κρυβέντων εἷς ἐξ αὐτῶν φωνάζει: «Κακαήλ!» ὁ δὲ καλυφθείς, ἀνατινάξας τοὺς ἐπενδύτας προβαίνει εἰς ἀνεύρεσιν τῶν τῇδε κἀκεῖσε κεκρυμμένων, ἐξ ὧν ὁ φωραθεὶς δέον νὰ διαφύγῃ τὸν διώκοντα καὶ ἐγγίσῃ τοὺς ἐπενδύτας· τοὐναντίον συλληφθεὶς ἀντικαθιστᾷ τὸν διώκτην του καὶ τὸ παιγνίδιον ἄρχεται ἐκ νέου. Τοῦτο εἶνε «ἡ ἀποδιδρασκίνδα» τῶν ἀρχαίων.

Ε'. ΑΙΝΙΓΜΑΤΑ

1

«Ἕνας κοντὸς καλόγηρος μὲ τὸ τζάκνο 'ς τὸν κῶλο».— Ἡ ἐλαία.

2

«Οἱ 'κουήταις, οἱ φεγγίταις, ὁ λουλὲς κι' ἡ τρεχαγγέλα». — Τὰ αὐτία, τὰ 'μάτια, ἡ μύτη καὶ ἡ γλῶσσα.

3

«Ὁ θειός μου Κοντοθόδωρος μὲ τὰ πολλὰ μουστάκια». — Τὸ κρομμύδι.

4

«Ἕνα κουτὶ κουτόπουλο γεμάτο μαχαιρόπλα».— Τὸ στόμα.

5

«Ὁ θειός μου ὁ 'περήφανος μὲ τὰ πολλὰ ζακνάρια».— Ὁ κάδος.

6

«'Μέρα νύχτα ὅλο τρέχει καὶ ποτέ του δὲν 'λαρόνει». — Ἡ βρύσις.

7

«Σειέται, σειέται τὸ κλαράκι καὶ μαζόνονται τὰ 'γίδια».— Τὸ σήμαντρον.

8

«Τὴν ἡμέρα σὲ μιὰ τρύπα καὶ τὴν νύχτα σὲ δυὸ 'μπαίνω».— Ὁ περάτης (μοχλός).

9

«Τέσσερα καλὰ 'δερφάκια μὲ μιὰ τσέργα σκεπασμένα». — Τὸ καρύδι.

10

«Μιὰ 'γελάδα κοκκαλιάρα μὲ τὸ στόμα της 'ς τὴ μέση». — Ἡ βουτσέλλα (ὑδρία).

11

«'Αναιβαίνω 'σὰν κυρά, καταιβαίνω διακονιάρα».— Ἡ σπίδα (ὁ σπινθήρ).

12

«Τί νὰ κάμω τὸ καϋμένο; μέσα 'ς τἄχυρα κυλιοῦμαι».— Τὸ αὐγόν.

13

«Τὴν ἡμέρα ὅλο χέζω καὶ τὴν νύχτα μὲ σκεπάζουν».— Ἡ φωτιά.

14

«Τὴν ἡμέρα γιὰ πουρνάρια καὶ τὴ νύχτα κρεμαστάρια».— Τὰ τζαρούχια.

15

«Μιὰ κοιλιὰ πατεῖ τὴν ἄλλη καὶ τὸ ρούμπαλο 'ς τὴ μέση».— Τὰ χερόμυλα.

16

«Ἄνοιξε ὁ μαλλιαρὸς καὶ 'μπῆκ' ὁ χαροκόπος».— Τὸ ἀσκὶ καὶ τὸ κρασί.

17

«Τὸ μαλλὶ μαλλὶ πλακόνει καὶ τὴν τρύπα θεραπεύει».— Αἱ βλεφαρίδες.

18

«'Επάν' ἀπὸ τὸ σπίτι μου γεμάτο κουκκουσίτσαις».— Τὰ ἄστρα.

19

«Κόκοτος ἀναβρακάτος καὶ σιδερομουστακάτος».— Ἡ φτερωτὴ τοῦ μύλου.

20

«Πῆγα 'ς τὸν κουφόλογκο, 'βρῆκα κουφοπέρδικα· τὰ φτερά της ἔφαγα, τὸ κορμί της ἔρριξα».— Ἡ σταφυλή.

21

«Κουλουσοῦσα (1) μακρυνόρα καὶ γοργομαγειρευτοῦσα».— Τὸ τηγάνι.

---

(1) Σείουρος, σεισοπυγίς, ἴυγξ.

ΣΤ΄. ΠΑΡΟΙΜΙΑΙ

1

«Ἀρχοντιὰ κ᾽ ἡ λάμπαις ἄδειαις». Περὶ τῶν ὑψηλὰ φρονούντων ἀλλὰ στερουμένων καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐπιουσίου.

2

«Ἀπὸ μακρυνόρικο σκυλὶ κι᾽ ἄνθρωπο ᾽παινεσιάρη μὴ φοβᾶσαι».

3

«Ἀπ᾽ τὰ χαμένα μαζωμένα». Ἐπὶ μεγάλης δυστυχίας, ἥτις μικρὰ καὶ εὐτελῆ ἄφησεν εἰς τὸν δυστυχήσαντα.

4

«Ἀρχοντιὰ καὶ τράγια ψώρα». Περὶ τῶν ἐπιδεικνυομένων μεγαλεῖα ἀλλὰ κατατρυχομένων ἐκ τῆς ἀπορίας.

5

«Ἔχει τὴν καρδιὰ περβόλι». Περὶ τῶν πάντοτε εὐθύμων καὶ ἀγαθῶν.

6

«Ἔσχισε τὰ ροῦχά του». Περὶ τῶν διὰ παντὸς τρόπου πειρωμένων καταβαλεῖν τοὺς ἐναντίους.

7

«Ἔκανε κ᾽ ἡ κακὴ Δοβρὰ στάρι». Ἐν ἐπιτυχίᾳ ἀνελπίστων· ἡ ἀναφερομένη *κακὴ Δοβρὰ* ἢ παρ᾽ ἄλλων *Κακοτόβρι*, οὖσα χώρα ἄγονος, οὐδέποτε ἀντήμειβε τοὺς κόπους τῶν ἐργαζομένων τὴν γῆν της· ἔτυχε λοιπόν ποτε νὰ εὐδοκιμήσῃ καὶ ἐντεῦθεν ἔλαβεν ἀρχὴν καὶ ἡ παροιμία.

8

«Θυμιατίζει τὸ διάβολο». Περὶ τῶν προσφερόντων τιμὰς εἰς πονηροὺς καὶ κακοτρόπους, παρ᾽ ὧν οὐδεμία ἐλπὶς ὠφελείας.

9

«Καλιγόνει τὸ ψύλλο». Περὶ τῶν λίαν ἐξύπνων καὶ πραγματομαθῶν.

10

«Κῶλος ὅπου κλάνει, γιατρὸ δὲ φοβᾶται». Εἶνε μὲν παρὰ τῷ λαῷ ἰατρικὸς ἀφορισμός, ἀλλὰ κυρίως σημαίνει, ὅτι οἱ ἀχρεῖοι καὶ ἀναιδεῖς πρὸ οὐδενὸς συστέλλονται.

11

«Ὁ φτωχὸς γενηὰ δὲν ἔχει, μόνον γένεια καὶ μουστάκια». Τῶν μὲν εὐτυχούντων πάντες φίλοι, τῶν δὲ δυστυχούντων οὐδ᾽ οἱ γεννήτορες.

12

«Ὁ λύκος παστρουμᾶ δὲν κάνει». Τουτέστιν οἱ κακοὶ καὶ ἅρπαγες οὐδενὸς ἔχουσι χρείαν ὡς νεμόμενοι τὰ τῶν ἄλλων.

13

«Ἦρε τὰ μέσα τῆς ἡλιᾶς καὶ τῶξω τῆς κάχτας». Ἐπὶ μεγάλης ἀποτυχίας.

14

«Σὰν ὄρνιο». Ὡς μωρὸς καὶ ἠλίθιος.

15

«Σὰν ὄφιος». Ὡς ὄφις ἐπιπίπτων.

16

«Σκέτος καὶ νερόβραστος». Περὶ τῶν ἐν ἀπορίᾳ γνώσεων καὶ χρημάτων εὑρισκομένων.

17

«Σύρ᾽ ὅπου καπνίζει». Ὅπου θὰ εὕρῃς μαγείρευμα, ἑπομένως τράπεζαν, πήγαινε.

18

«Τοῦ πάει ρόβι». Ἐπὶ ἄκρας δειλίας.

19

«Τὤγεινε τὸ ᾽μάτι ζάβα». Ἀπέκαμε βλέπων καὶ περιμένων.

20

«Καὶ γαλάτα καὶ μαλλάτα καὶ τ᾽ ἀρνὶ θηλυκό». Περὶ τῶν ἀπαιτούντων ὅλα κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν των.

21

«Μάτια δὲν εἶνε, δάκρυα ποῦθε; «Παροιμία φέρουσα χαρακτῆρα φράσεως· σημαίνει δὲ τὸν ἐν ἄκρᾳ ἀπορίᾳ κατακείμενον.

22

«Ἀπόχτησ᾽ ὁ ἄβρακος βρακί, κάθε ὥρα καὶ τὸ λωεῖ». Ὅτι οἱ παρ᾽ ἀξίαν εὖ πράττοντες γίνονται συνήθως ἐπιδεικτικοὶ καὶ οἰηματίαι.

23

«Βρώμια ψάρια καλὰ παζάρια». Λέγεται ἐπὶ περιστάσεων, καθ' ἃς εὑρίσκει τις ὠφέλειαν εἰς πράγματα, τὰ ὁποῖα παρεῖχον ἄλλως φανερὰν ζημίαν.

24

«Ἔχε με μισῆσέ με, χάσε με γυρέψε με». Εἶνε ἐν χρήσει, ὁπόταν τις μισῇ ὅ,τι κατὰ φυσικὸν λόγον ὤφειλε ν' ἀγαπᾷ.

25

«Ἀρχοντιὰ τὸ κράζομε καὶ γύφτικα περνοῦμε». Ὁμοία τῇ 1. καὶ τῇ 4.

Ζ'. ΑΠΕΙΛΑΙ

1. «Θά σε φάῃ τὸ μαῦρο 'φεῖδι».
2. «Θά σου βάλλω τὸ κακό».
3. «Θά σου δώκω τοῦ διαβόλου».
4. «Θά σε λούσω μὲ κριὸ νερό».
5. «Θά σε ξουρίσω Κολωνιάτικα».
6. «Θά σου δώκω τὴ μύτη 'στὸ χέρι».
7. «Θά σου δώκω σακκοῦλι καὶ δικανίκι».
8. «Ἔχω ράμματα γιὰ τὴ γοῦνά σου».
9. «Πίσω ἔχει τ' ἀπίδι τὴ νουρά».
10. «Θά σου δείξω, πόσ' ἀπίδια 'παίρν' ὁ σάκκος».
11. «Θά σε κάμω νὰ ξεράσῃς αἷμα».
12. «Θά σε κάμω νὰ κλαῖς μὲ μαῦρα δάκρια».
13. «Θά σε κάμω νὰ φύγῃς μὲ τὰ παπούτσια 'ς τὸ χέρι».
14. «Σὲ κάνω καὶ λαλεῖς 'σὰν τὴν κίσσα».
15. «Ἂν σου χτυπήσω μιά, θά σου φανῇ ὁ οὐρανὸς σφοντύλι».
19. «Θά τον φορτώσω τ' ἀσκὶ μὲ τὸ μέλι».

Η'. ΕΤΕΡΟΝ ΛΕΞΙΛΟΓΙΟΝ

Α

Ἄγναντο καὶ ῥῆμ. *ἀγναντεύω*· κάθε ὑψηλὸν μέρος, ὅθεν δύναταί τις νὰ ἔχῃ ὁρίζοντα ἐλεύθερον καὶ ἐκτεταμένον· τὸ δὲ *ἀγναντεύω* = ἀφ' ὑψηλοῦ θεωρῶ ἢ βλέπω τι· παρὰ τὸ *ἄναντες*.

Ἀγροικάω· ἐννοῶ.

Ἀκουμβῶ ἢ *ἀκουμπῶ*· στηρίζω ἐμαυτὸν ἢ τὸν βραχίονά μου ἐπί τινος.

Ἀλμοῦρα καὶ ῥῆμ. *ἀλμουριάζω*· λεηλατῶ, διαρπάζω.

Ἀλοστεύω· πλανῶμαι ἄνω κάτω.

Ἀλόγη· λέξις ἐν χρήσει μόνον ἐν τῇ ἀρᾷ: «*κακὴ ἀλόγη*», ἰδίως λεγομένη κατὰ τῶν λαιμάργως ἐσθιόντων καὶ ἀκορέστων.

Ἀναγούλια· διάθεσις πρὸς ἔμετον· καὶ ῥῆμ. *ἀναγουλιάζω* = ἐμετιῶ. *Γούλια* (οὖλα) λέγονται κυρίως αἱ παρὰ τοὺς ὀδόντας σάρκες, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ στόμα, ὡς ἐν τῇ φράσει: «δὲν ἐχόρτασε τὴ γούλη του».

Ἀναδυμὴ καὶ ῥῆμ. *ἀναδεύω*· ἀνακατόνω καὶ διαταράσσω, φέρω τὰ κάτω ἐπάνω καὶ τἀνάπαλιν.

Ἀνασκυράω· καθαίρω, βάλλω ἕκαστον πρᾶγμα εἰς τὴν θέσιν του, διευθετῶ.

Ἀνατούρια καὶ ῥῆμ. *ἀνατουριάζω*· ἀνατριχιάζω κτλ.

Ἀντηρίδια καὶ *βοτρίδια*· τὰ μένοντα μετὰ τὸν τρυγητὸν ἄγουρα σταφύλια, αἱ ἀγουρίδες· πρὸς δὲ καὶ οἱ ξηρανθέντες καρποὶ ἀρτίως φυτευθέντων δένδρων· λέξεις συνήθης παρὰ τοῖς Τσουμερκιώταις· ὑποκορ. τοῦ ἀντηρὶς =στήλη, φοῦρκα. Τὰ δὲ ἀπὸ στηλῶν αἰωρούμενα σταφύλια εἶνε συνήθως ἄγουρα.

Ἄντσα· ἡ κνήμη.

Ἀρμούρ· ἐπίρρημα = ἀναποφεύκτως, χωρὶς ἄλλο, ὡς ἡ φράσις: «ἀρμοὺρ θὰ 'πᾷς, ἀρμοὺρ θὰ φᾷς».

Αὐγατίζω· περισσεύω, αὐξάνω τι.

Ἀψιγάω· φειδωλεύομαι καὶ προφυλάττω τι.

Β

Βαρβάτος· ἐπὶ ζώων μὴ εὐνουχισμένων καὶ εὑρισκομένων εἰς ἔξαψιν πρὸς συνουσίαν· ἀλλὰ καὶ φράσις: «οἰκοκύρης βαρβάτος» 'γιερὸς καθ' ὅλα.

Βιρβιρίζω· τρομάζω, φοβοῦμαι πολύ. καὶ φράσις· «σὲ γλέπω καὶ βιρβιρίζω»· καὶ οὐσιαστικὸν *βιρβιρίτσα*, μικρόν τι καὶ δειλὸν ζῶον, παρόμοιον τῇ γαλῇ· ὁ σκίουρος.

Βλάρι· τόπι πανίου ἢ ἑτέρου τινὸς ὑφάσματος.

Βουλεῖ τριτοπρόσ. ἐπιτρέπεται· καὶ φράσις: «δέν μου βουλεῖ» δέν μοι ἐπιτρέπεται ὑπὸ τῶν περιστάσεων.

Βουλιό· τὸ βρέξιμον καὶ ῥῆμ. *βουλιάζω*· καταβρέχω καὶ καταποντίζω· ὡς καὶ ἡ φράσις: «*ἐβούλιαξε 'ς τὸ αἷμα*» κατεπνίγη.

Βουρλὸς καὶ ῥῆμ. *βουρλίζω*· ζαλίζω τὴν κεφαλήν τινος μέχρι παραφροσύνης· ὡς φαίνεται καὶ ἐν τῷ δημοτικῷ ἡμῶν ᾄσματι: «*'σὰν θάλασσα βουρλίζεται, 'σὰν κῦμα δέρ' ὁ νοῦς της*».

Γ

Γκάρος· ζωμὸς ἐκ μέλιτος καὶ ὕδατος, λεγόμενος καὶ *γκαρόμελο*· παρὰ τοῖς ἀρχαίοις *γάρος* ἡ ἅλμη τῶν ἰχθύων.

Γκομπίλας· ὁ ὀκνηρὸς καὶ ἀκαμάτης.

Γκουτουλῶ ἢ *κουτλῶ*=κυλίω· καὶ φράσις· «εἶνε γιὰ κουτούλημα», δηλ. τῆς ἀπωλείας· σημαίνει δὲ καὶ γαργαλίζω τινά.

Γλοιβό· τὸ λασπῶδες καὶ ἄψητον ψωμίον· εἶνε τὸ τῆς ἀρχαίας *γλοιόν*.

Γλοιφὸν· τὸ ἀηδές· ἐν χρήσει κυρίως ἐπὶ ὕδατος.

Δ

Δαυλίδα· ὁ σεσηπὼς σῖτος.

Δέρπανος· ἐπίθ. τρικατάλ. Ἀπαντᾷ ἐν τῇ φράσει: «νηστικὸς καὶ δέρπανος».

Δραγάτης· ὁ ἀγροφύλαξ καὶ ἀμπελοφύλαξ.

Δραμπάλα καὶ ῥῆμ. *δραμπαλ̣οῦμαι* καὶ *τραμπάλα, τραμπαλ̣οῦμαι* ἰσοδύναμα τοῖς *γρίτζανος* καὶ *γριτζανίζομαι*=στρέφομαι ἐπὶ δοκοῦ περὶ τὸ κέντρον. Ἐν χρήσει παρὰ τοῖς Τσουμερκ̣ιώταις.

Ζ

Ζακόνι· (τὸ)=ἡ συνήθεια.

Ζαλήμης· θυμώδης καὶ παράφορος.

Ζάντζα· ὀργή, θυμός· ἐν γένει δὲ πᾶσα ἰδιοτροπία, ὡς ἐν τῇ φράσει: «ἔχει ζάντζα».

Ζούζα καὶ *ζουζάρι*· ἡ πλέον χαμερπὴς καὶ ἀθλία δούλη.

Η

Ἤπατα·=αἱ δυνάμεις· καὶ φράσις: «ὁ λόγος αὐτὸς μοῦ ἔκοψε τὰ ἤπατα»=μοῦ ἀφήρεσε τὰς δυνάμεις, μὲ κατελύπησε.

Κ

Κάνοῦρα· τὸ στημόνι τῶν ὑφασμάτων.

Καρβέλ̣ια· τὰ κυκλοτερῆ ἢ κάλλιον σφαιροειδῆ τεμάχια τῆς ζύμης, τὰ ῥιπτόμενα εἰς τὸν φοῦρνον νὰ 'ψηθῶσι· καὶ *καρβελᾶς* τὸ πτύον, δι' οὗ βάλλουσι ταῦτα· καὶ φράσις: «τάζει φούρνους μὲ καρβέλ̣ια» τουτέστι πολλά.

Καρδαρόστα· τὸ μέρος, ὅπου ἐναποθέτουν τὰς ὑδρίας καὶ τὰ καρδάρ̣ια.

Κατασάουρας· κατὰ γῆς· ὡς: «ἐκάθισε κατασάουρας».

Κατασάρκι· ἡ φλανέλλα, τὸ ἐπὶ τῆς σαρκὸς μάλλινον φόρεμα.

Κάτεργον· ἡ φυλακή, τὸ δεσμωτήριον.

Κατσικαράκι· τὸ λιθαράκι.

Καύκαλον· τὸ κρανίον.

Κάφαρα· εἰς πληθ. ἀριθ. τὸ καταπληγωμένον καὶ ἄμορφον πρόσωπον· ὡς ἡ φράσις: «κάφαρα καὶ μύταις».

Κλακατίζω· καταβροχθίζω, καταπνίγω· ὀνοματοπεποιημ. ἡ λέξις.

Κλειτσ̣ιά· τὰ ἐκ σύρματος ὁπωσοῦν στερεοῦ ῥαβδοειδῆ μικρὰ ἐργαλεῖα, δι' ὧν αἱ γυναῖκες πλέκουσι τὰς περικνημίδας· ἀλλὰ *κλειτσ̣ιὰ* λέγονται καὶ οἱ πόδες μέχρι τῶν γόμφων.

Κλ̣ιάστρα· τὸ πρῶτον γάλα τῆς λεχοῦς αἰγός, ὅπερ θερμαινόμενον ἐπὶ τοῦ πυρὸς γίνεται τυρός.

Κλότσος· τὸ λάκτισμα· καὶ ῥῆμ. *κλοτσῶ*· λακτίζω· καὶ φράσις: «ἐκλότσησε τὴν τύχη του»=παρεῖδε τὸ συμφέρον του.

Κόθρος· πᾶν στρογγύλον καὶ κυκλικόν.

Κουβαλῶ· μεταφέρω, συνάζω, ἀποκτῶ· καὶ φράσις: «κουβαλεῖ κρασί καὶ πίνει νερό», περὶ ἐκείνων, οἵτινες μεγάλα ἐπιχειροῦσι καὶ μικρὰ ὠφελοῦνται.

Κουλτσ̣ιάζω· κολλῶ· ἰδίως ἐπὶ τῶν κατὰ τὴν συνουσίαν προσκολλωμένων κυνῶν· καὶ οὐσιαστικὸν *κουλτσίδα*, ὡς ἐν τῇ φράσει: «μοῦ γένηκε κουλτσίδα».

Κουμάσι· ἡ κοίτη τῶν ὀρνίθων.

Κουμάσι· τὸ ὕφασμα· καὶ φράσις: «τί κουμάσι εἶναι! εἶναι ἕνα κουμάσι!». πάντοτε ἐπὶ κακοῦ.

Κουραίνω· φοβοῦμαι νὰ καθήσω· ἀλλὰ καὶ φράσις: «φοβοῦμαι μὴ σε κουράνω»· χορτάσω.

Κουρκοῦτι· τὸ σύνηθες ἐξ ἀλεύρου, τυροῦ καὶ βουτύρου φαγητόν· ἀλλὰ καὶ φράσις: «μᾶς ἔκαμε κουρκοῦτι», δηλ. μᾶς ἐρραδιούργησε καὶ ἐσύγχισε· καὶ ῥῆμ. *κουρκουτεύω*=ἀνακατόνω, διαταράσσω τὴν ἡσυχίαν τῶν ἄλλων.

Κουρτσ̣ιάζει· σκωριάζει, κατέχεται ὑπὸ σκωρίας.

Κουτάλα· ἡ κοτύλη τῶν ἀρχαίων· καὶ *κούταλο* ἡ κενὴ μάλιστα κεφαλή.

Κουτουρλά· ἀπόπειρα ἀπελπιστική· καὶ *κουτουρού*, ἐπίρρ.=ἄνευ σκέψεως, εἰς τὴν τύχην κτλ.

Κουτρουλλά· εἶδος μαλακοῦ καὶ λευκοῦ σίτου.

Κουτσός· ὁ χωλός· καὶ φράσις: «κουτσοί, γκαβοί (τυφλοί) ς' τὸν Ἅϊ Παντελεήμονα», ἐπὶ περιστάσεων, καθ' ἃς δὲν δύναταί τις νὰ περιστείλῃ καὶ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὰς ἀπαιτήσεις τῶν ἄλλων.

Κουφάρι καὶ κατὰ συγκοπὴν *κφάρι*· τὸ πτῶμα ὡς κοῦφον καὶ κενὸν ζωῆς.

Κόφα· ἐλαφρόν τι ξύλινον ἀγγεῖον, ἐσκαμμένον ἔσωθεν, ἐν ᾧ βάλλουσιν ἰδίᾳ οἶνον πρὸς μεταφοράν· Λέγεται καὶ *τσώτρα*, *τσίτσα* καὶ *πλόσκα*.

Κύτζαλα· τὰ κουκκούτσια.

Λ

Λαβίδα· τὸ σιδηροῦν ἢ κασσιτέρινον κοχλιάριον διὰ τὸ λαμβάνειν τὰς τροφάς.

Λαγαρός· ὁ καθαρὸς καὶ διαφανής· *λαγαρὰ* δὲ τὰ παρὰ τὸ ὑπογάστριον μέρη, ὅπου φαίνονται διαφανῆ τὰ δέρματα τῶν ζώων· καὶ ῥῆμ. *λαγαρίζω*=καθαρίζω κτλ.

Λαγοῦμι· ὁ ὀχετός.

Λακιντά· ἡ ἐξελθοῦσα εἰς βοσκὴν ἀγέλη, ἐκ τοῦ λακέω=κροτῶ, θορυβῶ· διὰ τὸν θόρυβον, ὃν ποιεῖ διερχομένη.

Λάλα· ἡ κάμπη.

Λάπατο· ἡ ὀργή· καὶ φράσις: «τὸν ἔπιασε τὸ λάπατο»=τὸν κατέλαβεν ὁ θυμός. *Λάπατο* λέγουσι καὶ τὸ λάπαθον.

Λεχομανάω· ἀσθμαίνω ἐκ γήρως ἢ κοπώσεως.

'Λημέρι· ἡ κρύπτη ἰδίως κλεπτῶν, τὸ κρησφύγετον, ἡ θέσις, ἣν καταλαμβάνουσι καὶ διέρχονται τὴν ἡμέραν.

Λιάκατα· τὰ ἐντόσθια, ἰδίως μάλιστα τὰ ἔντερα καὶ κάθε τσαλαπατημένον, ὡς ἡ φράσις: «θά σου 'βγάλω τὰ λιάκατα».

'Λιγοῦρα· ἐπὶ φαγητῶν· τὸ ἐκ τῆς πείνης δυσάρεστον αἴσθημα.

Λίμα· ἡ δεινὴ πεῖνα, ὁ λιμός. καὶ ῥῆμ. *λιμάζω*=ἀποθνήσκω τῆς πείνης.

Λίμπα· πήλινον ἀγγεῖον πρὸς ὑποδοχὴν φαγητῶν,

Λιμπίζουμαι· ἀρέσκω, ζηλῶ, θαυμάζω τι.

'Λιόπυρο· ἡ ὑπερβολικὴ ζέστη· ἐγένετο ἡ λέξις κατὰ συγκοπὴν ἐκ τῆς ἠλιόπυρο.

Λόγκος· τὸ δάσος.

Λουρί· ὁ λῶρος· καὶ φράσις: «τῶμασε τὰ λουριά», δηλ. τὸν περιώρισε» καί: «παίζει τὸ λουρί του», τουτέστι κατεργάζεται, ἐξαπατᾷ.

Λοῦφα· σιωπή· καὶ ῥῆμ. *λουφάζω*· σιωπῶ· ἐκ τοῦ λωφάω.

Μ

Μαγάρα καὶ ῥῆμ. *μαγαρίζω*=λέρα, λερόνω· κυρίως δὲ σημαίνει τὸ ἀποπατεῖν.

Μάγουλα· αἱ παρειαί· καὶ φράσεις: «λερωμένο μάγουλο, κοιλιὰ χορτάτη» καί: «ὁ ὕπνος θρέφει μάγουλα καὶ ξεγυμνόνει κώλους».

Μάκω· ἡ προμήτωρ.

Μαλόνω· ἐπιπλήττω, ἐλέγχω· καὶ φράσις: «μαλόνει μὲ τὰ ῥοῦχά του», περὶ τῶν φιλονείκων καὶ ἐριστικῶν.

Μαρκαλίζω· ὀχεύω, βατεύω (ἐπὶ αἰγῶν καὶ προβάτων)· ἀλλὰ καὶ πρητζαλίζω=ὀργῶ εἰς συνουσίαν.

Μαρκιοῦμαι· τὸ ἀρχαῖον μηρυκάομαι, ἀναμασσῶ.

Μασσιὰ καὶ *μάσσια*· ἡ λαβὶς ἡ συλλαμβάνουσα τοὺς ἄνθρακας.

Μαυλῶ· προσκαλῶ ζῶόν τι, προσαγορεύω.

Μόσωρο· τὸ ὡραῖον καὶ νόστιμον πρᾶγμα.

Μουδιάζω· καταλαμβάνομαι ὑπὸ νάρκης· τὸ ἀρχαῖον αἱμωδιάω.

Μουλόνω· συστέλλομαι καὶ ἀποσύρομαι ἐκ φόβου εἰς γωνίαν.

Μούν'=μόνον· ἀντὶ τοῦ ἀλλά.

Μουτεύω· ποιῶ τι μοτόν· ταὐτόσημον πρὸς τὸ μαδίζω, τίλλω, κτλ.

Μπαραμπαρίζω· ὁμιλῶ ὅ,τι φθάνει· εἶνε τὸ ἀρχαῖον βαρβαρίζω.

Μπίρλογο· ἀκάθαρτον.

Μπλάθρα· τὸ ἔμπλαστρον.

Μπορπόλια· τὰ γεώμηλα.

Μπορμπολογῶ· ἐπιφυλλίζω· συλλέγω μετὰ τὸν τρυγητὸν τὰ παραβλεπόμενα σταφύλια.

Μπουκιά· χαψιὰ ψωμίου πάντοτε μετὰ φαγητοῦ.

Μποῦτι· ὁ μηρός.

Μπουτλῶ· περιπατῶ διὰ τῶν χειρῶν καὶ ποδῶν, ὡς ἄλλοι λέγουσιν ἀρκουδιστά.

Ν

Νομκόπ· ἐπίρρ. σημαῖνον τὸ ὁλονὲν καὶ ἀδιαλείπτως.

Νουνός· ὁ ἀνάδοχος.

Νωπός· ὁ πρόσφατος.

Ξ

Ξάγι· ἡ ἀμοιβὴ τῶν κόπων τοῦ μυλωθροῦ.
Ξαφνίζομαι· πάσχω ἐκ φόβου ἐξαφνικοῦ, λαχταρίζω ἐξ ἀπροσδοκήτου τινὸς περιστατικοῦ.
Ξενθάλη· ὁ παρὰ τοῖς Ζαγορισίοις *Ξόγκος*· σιδηροῦν τι ἐργαλεῖον, δι' οὗ ξέουσι τὴν στάκτην (αἰθάλην) τοῦ κλιβάνου· ἡ λέξις ἐν χρήσει παρὰ τοῖς Τσουμερκιώταις.
Ξεπριντίζω· καταδιώκω καὶ διασκορπίζω.
Ξύστρα· σιδηρᾶ κοπίς, δι' ἧς ξέουσι καὶ ἐκκολλῶσι τὸν ἄρτον τῆς σκάφης· ἀλλὰ *ξύστρα* λέγεται μεταφορ. καὶ ἡ καταστροφή, ὡς: «ἔκαμε τὸν τόπο ξύστρα» δηλ. τὸν κατηρήμωσε· «τὸν ἔκαμαν οἱ κλέφταις ξύστρα», τὸν κατέστρεψαν ἀφαιρέσαντες ὅ,τι εἶχε. Ὑπάρχει καὶ λέξις *ξυστρί*, δι' οὗ ξέουσι καὶ καθαρίζουσι τὰ ἀχθοφόρα ζῶα.

Ο

Οβουρός· ἡ αὔλειος θύρα.
Ὄφουρδα· θάρρος, τόλμη ἔξωθεν ἀρυομένη· καὶ φράσις: «μὴ τοῦ δίνῃς ὄφουρδα»· μὴ τὸν ἐνθαρρύνῃς.

Π

Παγοῦρι· τὸ ῥακοδοχεῖον ἐκ μεταφορᾶς ἀπὸ τῶν παγούρων, καβούρων, τῶν ὁποίων τὰ σκληρὰ ὄστρακα χρησιμεύουσιν εἰς κατασκευὴν ῥακοδοχείων.
Παιρδάρι· ἐν τῇ φράσει: «ἡ γλῶσσά του παιρδάρι», δηλ. παίζει καὶ εἶναι ἀεικίνητος· παιρδάρια λέγονται ἰδίως τὰ ξύλα τοῦ μύλου, τὰ συναντώμενα μετὰ τῆς ἄνω πέτρας καὶ ἁρμονικῶς κάπως κροτοῦντα, πρὸς δὲ χρησιμεύοντα, ἵνα τινάσσωσι τὸν ἐν τῷ κοφίνῳ σῖτον ἐντὸς τῶν πετρῶν.
Παραχωρσμένος· παραχωρισμένος· ὁ ἀπομονωθεὶς ἢ ἀποβληθεὶς ἔκ τινος ὁμάδος· συχνὰ χρησιμεύει καὶ ὡς ἀρά, ὡς: «νὰ τώὕρῃ ἀπ' τὸ Θεὸ ὁ παραχωρσμένος».
Πέρδικλος· ὁ τῶν ἀρχαίων πέδικλος.
Πλακίδα. ἡ μὴ ᾠοτοκήσασα ἔτι ὄρνις· κατὰ συγκοπὴν ἐκ τοῦ πουλακίδα.
Πλαντάζω· ἐν τῇ φράσει: «σκάζω καὶ πλαντάζω».
Πουχός· ἡ ἀναδιδομένη ὀσμὴ καὶ ὁ λεπτὸς κονιορτός».
Προσθηλαίνω· βυζάνω.
Πυροδόται· τὰ ξηρὰ καὶ εὔφλεκτα ξύλα, τὰ ἀλλαχοῦ *προσανάμματα*.
Πυρομάχος· ὁ ἐπὶ τῆς ἑστίας τετράγωνος λίθος.

Ρ

Ρασίνω ἢ *ρασσίνω*· πληρῶ ἀγγεῖόν τι μέχρι χειλέων· *ρασιτὸ ποτῆρι*, τὸ κλυστόν.
Ρίπαι· τὰ ῥυάκια.
Ρόγκι. ἡ διὰ πυρὸς καὶ σιδήρου καταστροφὴ τῶν δασῶν, ἑπομένως ἡ δεινὴ περὶ πάντα καταστροφή· ἔστι δὲ καὶ ῥῆμα *ρογκίζω*= καταστρέφω ἄρδην.
Ροκόνω· ἐμβάλλω τι παρὰ τὴν θέλησιν τοῦ ἄλλου, ἢ διαφεύγων τὴν προσοχὴν αὐτοῦ κάμνω τὸν σκοπόν μου, ὡς ἐν τῇ φράσει: «μᾶς ἐρροκώθη», δηλ. εἰσῆλθε χωρὶς νὰ θέλωμεν.
Ρουγκαγίζω· ἐρεύγομαι· συγγενὲς τοῦ ῥόγχος καὶ ῥογχάζω.
Ρουστέκι· ξύλον κοντὸν καὶ ἄνευ κορύνης, κατεσκευασμένον ἐπίτηδες πρὸς δαρμόν· ἡ λέξις ἐν χρήσει παρὰ Τσουμερκιώταις.

Σ

Σαμάρι· σαγμάρι, σάγμα.
Σελίπα· φόβος καθ' ὕπνον· ὡς: «μὲ δέρει μιὰ σελίπα». Ἐν χρήσει παρὰ τοῖς Τζουμερκιώταις.
Σιοῦλι· τὸ θρύμμα καὶ ἐν γένει ὅ,τι ἐλάχιστον· ὡς ἐν τῇ φράσει: «σιοῦλι δὲν θέλω»= οὐδ' ἐλάχιστον.
Σιούμαλον· τόπος ὁμαλός· *ισιόμαλον*. Πρβλ. τὸ ἀρχαῖον *ἰσόπεδος*.
Σκάνια· καὶ ῥῆμ. *σκανιάζω*=λυποῦμαι, μελαγχολῶ· ἐκ τοῦ σκάζω, *σκάνω*, *σκάνια*.
Σκάπετος· καὶ ῥῆμ. *σκαπετάω* = κλίνω ἢ γυρίζω ῥάχιν τινά· ὡς *ἐσκαπέτησε* = ἔκλινε τὴν ῥάχιν καὶ δὲν φαίνεται.
Σκαπὶ καὶ *σκάρφος*· τὰ μικρὰ καὶ φουντωτὰ πρινάρια.
Σκαρβέλι καὶ ῥῆμ. *σκαρβελόνω*=ἐξαρτῶ (καὶ περισφίγγω) τὰ σχοινία ἀπὸ τῶν σκαρβελίων (ἀγκυλοειδῶν ξύλων) τοῦ σαμαρίου, διὰ νὰ συνέχηται τὸ φορτίον.
Σκαριάζω· στηρίζω τι καὶ μεταφορικῶς ἀντὶ τοῦ ποιῶ καὶ κατορθόνω τι· ὑπάρχει καὶ οὐσιαστ. *σκαρὶ* = σκελετὸς πράγματός τινος, ἰδίᾳ δὲ πλοίου ἐσχάρα.
Σκεδρόνει τριτοπρόσ. λέγεται συνήθως περὶ τῶν σανίδων, αἵτινες ξηρανθεῖσαι ἀναπηδῶσι καὶ κυρτοῦνται.

Σκέλδα· τὰ ξηρὰ ἀμύγδαλα· ἐκ τοῦ ἀρχαίου σκέλλω.

Σκλεμίζει· τριτοπρ.=χρεμετίζει· ἀλλὰ καὶ περὶ ἀνθρώπων φυσώντων ἐξ ὀργῆς· σύνηθες παρὰ Τσουμερκιώταις.

Σκούζω· ἐκβάλλω φωνὰς ἀγανακτήσεως, θρηνῳδῶ· τὸ ἀρχαῖον σκύζω.

Σκουντάβω καὶ *σκοντάφτω*· προσκρούω εἰς λίθον τὸν πόδα μου.

Σκουρίδια· τὰ λεπτὰ καὶ εὔθραυστα ξύλα, τὰ παρ' ἡμῖν *τσάκνα*.

Σκουτί· τὸ φόρεμα ἐκ τοῦ ἀρχαίου σκῦτος.

Σκούφια καὶ *σκοῦφος*· τὸ παρ' ἡμῖν σύνηθες κάλυμμα τῆς κεφαλῆς τῶν ἀρρένων, τὸ φέσι, δι' ἣν φέρει ὁμοιότητα τῷ σκούφῳ.

Σκύφος· τὸ μικρὸν ποτῆρι· ἀρχ.

Σοῦκλα· μέτρον οἴνου ἐξ ὀκάδων ἑξήκοντα· πρὸς δὲ καὶ ἀγγεῖον, δι' οὗ ἀντλοῦσιν ἐκ τῶν φρεάτων.

Σοῦμπρος· ὁ πυρὴν τῶν καρύων καὶ ἀμυγδάλων.

Σούφαρα· τὰ μαρασμένα καὶ ξηρὰ φύλλα κτλ., ἑπομένως τὰ σκουπίδια καὶ ἄχρηστα· ὡς ἡ φράσις: «δὲν εἶνε σούφαρα».

Σοῦφρα· ἡ πτυχή· καὶ ῥῆμ. σουφρόνω=κάμνω τι νὰ ἔχῃ σούφρας.

Στάφνη· καὶ ῥῆμ. σταφνίζω, ἑτοιμάζω, ταξιθετῶ· τὸ ἀρχαῖον στάθμη καὶ σταθμίζω.

Σταχτολόγος. τὸ μέρος τῆς καπνοδόχης, ἐν ᾧ βάλλουσι τὴν στάκτην.

Στέρνα· ἡ δεξαμενή.

Στόκη· τὰ ἄνθη τῆς κουφοξυλιᾶς.

Στοῦρος· συγγενὲς τῷ στορεύς· πέτρα, ἐπὶ τῆς ὁποίας στηρίζοντες τὰ ξύλα ἀνάπτουσι τὸ πῦρ· ὁ ἀνωτέρω μνημονευθεὶς πυρομάχος.

Στριμμόνω· πιέζω τινά.

Στρουμπί· ὅ,τι στρογγύλον, ἰδίως δὲ τὸ σαμάρι τῶν ἀχθοφόρων· ἐκ τοῦ στρόμβος.

Σφούνια· ἡ ξηρασία· καὶ ῥῆμ. σφουνῶ καὶ σφουνίζω= ξηραίνω τὰ βρεγμένα φορέματά μου.

Σφουριάζει· τριτοπρ.=σφυριάζει=ξηραίνεται πολύ.

Τ

Τέμπλα· ἡ δοκός· καὶ ῥῆμ. *τεμπλόνω* καὶ τεμπλαρόνω=ἐξαπλόνω.

Τερηφός· ξεχασμένος, ἠλίθιος.

Τραχανᾶς· ζύμη ἀπὸ ξυνόγαλα καὶ ἄλευρον.

Τρικοῦγκλο· δεινὴ ἀρά: «κακὸ τρικοῦγκλο», λεγομένη κατὰ τῶν ἀδηφάγων.

Τριμυκίζω· βάλλω τι ὡς ἡ τρικυμία ἀνηλεῶς, ὡς: «τὴν ἐτριμύκισε 'ς τὸ ξύλο», τὴν ἔδειρεν ἀπηνέστατα.

Τσαγκάδι· τὸ ἐκτρῶσαν 'γίδι ἢ πρόβατον, ἀλλὰ χορηγοῦν πολὺ ἢ ὀλίγον γάλα.

Τσαλαπατάω· καταπατῶ τι μετ' ὀργῆς.

Τσακκόνω· συλλαμβάνω· καὶ φράσις: «τὸν ἐτσάκκωσε 'ς τὰ πράσα»= τὸν συνέλαβεν ἐπ' αὐτοφώρῳ.

Τσαλιάζω· πλακόνω τι, ἐπιβαρύνω καὶ ἐπιφορτίζω· ἑπομένως πιέζω τοσοῦτον, ὥστε νὰ μεταβάλῃ τὸ πρότερον σχῆμά του.

Τσαμπᾶς· ἡ μακρὰ κόμη.

Τσαμποῦνα· ὁ αὐλὸς καὶ μάλιστα ὁ κακόηχος· ἔστι καὶ ῥῆμα *τσαμπουνίζω*=φλυαρῶ.

Τσαρκαλίζω· ἐπὶ θηλαζομένων ἢ ἀμελγομένων ζώων εὔχρηστον.

Τσέργα· μάλλινον σκέπασμα τοῦ ὕπνου μετὰ κροσσῶν.

Τσιάκλατα· κατὰ πληθυντ. ἀριθμ. μόνον· τὰ ἀνακατεύματα· ὡς: «δὲν τρώγω τὰ τσιάκλατά σου»· καὶ ῥῆμ. *Τσιακλατίζω*=ἀνακατόνω, ἀναδεύω, ἰδίως φαγητά.

Τσιαοῦλι· ἡ σιαγών· *σιαγοῦλι*, *σιαοῦλι* καὶ κατόπιν *τσιαοῦλι*.

Τσίκαι· αἱ σκαντσιλῆθραι, αἱ σπίθαι, οἱ σπινθῆρες.

Τσιόκαλα· οἱ μικροὶ λίθοι.

Τσιόρβαλο· κάθε πεπατημένον· ὡς: «σταφύλια τσιόρβαλα» κτλ.· καὶ ῥῆμ. *τσιορβαλίζω*=ποιῶ τι τσιόρβαλα, καταπατῶ κτλ.

Τσίπουρα· τὰ κοντὰ πρινάρια· λέξις συνήθης παρὰ Τσουμερκιώταις.

Τσοπέλλα· ὁ ὁρμαθὸς τῶν σύκων.

Τσόρα· ῥόπαλον ἔχον κεφαλὴν εἰς τὸ κάτω ἄκρον· ἡ κορύνη τῶν ἀρχαίων, ἐκ τοῦ κόρυς.

Τσορεκᾶς· τὸ νεροκράσι.

Τσούζω· πίνω ἀχόρταστα, ἀγαπῶ τὰ πνευματώδη ποτά.

Τσουλοῦφρι· τὸ παρ' ἄλλοις κλωστόν, ὁ βόστρυχος.

Τσυρίζω· ἐκβάλλω φωνὰς μετὰ συριγμῶν· τὸ ἀρχ. συρίζω.

Τυλόνω· γεμίζω ἀγγεῖόν τι τοσοῦτον, ὥστε νὰ μὴ δύναται πλέον νὰ χωρέσῃ· ἐκ τοῦ ἀρχ. τύλη, τυλόω=κάμνω τι σκληρὸν διὰ πληρώσεως.

Υ

Ὕπεργα καὶ παρ' ἄλλοις *σύνεργα*· ἐν γένει τὰ ἀναγκαῖα πρὸς γεωργίαν ἢ πρός τι ἄλλο ἔργον ἐργαλεῖα.

Φ

Φάβα· φαγητὸν ἐξ ὀσπρίων καὶ μάλιστα κουκκίων.
Φλόκος· ὁ κροσσός.
Φούρ]α· ἡ ὀργὴ καὶ φορὰ τῶν πραγμάτων καὶ τὸ ἀκατάστατον τῆς ῥοπῆς αὐτῶν, ὡς ἐν τῇ φράσει: «τὸν 'πῆρ' ἡ φούρ]α».
Φοῦσκος· τὸ ῥάπισμα.
Φρίτσαλα· τὰ ἐλαφρὰ καὶ συρτὰ πέδιλα, τὰ συρτοπάπουτσα.

Χ

Χανάκα· τὸ ἐπιβαλλόμενον χάριν καθαριότητος ἐπὶ τοῦ στήθους τῶν βρεφῶν ἔνδυμα.
Χλ]άμπρας· τὸ χλιαρὸν νερὸν κυρίως.
Χνῶτα· ἡ ἐκ τοῦ στόματος προερχομένη ὀσμή· καὶ φράσις: «ὄϊντισαν τὰ χνῶτά των» =εὑρίσκονται καθ᾽ ὅλα σύμφωνοι.

Ψ

Ψουρούθια· τὸ δι᾽ ἐπιβρέξεως τοῦ ἀλεύρου γινόμενον φαγητόν, ὁμοιάζον κατὰ πολὺ τὸν τραχανᾶν.

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ

ΥΠΟ

ΓΕΩΡ. Δ. ΖΗΚΙΔΟΥ

Α

Α· παρὰ τὰς ἄλλας σημασίας (ἴδ. Λέξ. Σκαρλ. ἁπλ. σ. 1), ἃς ἔχει, τίθεται καὶ ἐν ταῖς ἀποκρίσεσιν, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ δὲ τοῦτο ἐθίζεται, ἔνθα δὲν ὑπάρχει εὐγένεια καὶ ἀνατροφή· «Ποῦ ἦτο; ἆ (ἀντὶ τοῦ ὁρίσατε, ὅπερ ἀλλαχοῦ συνειθίζεται)=πῶς; τί εἶπες;
Ἄβαθον· τὸ μὴ ἔχον βάθος μετρητόν, ἄπατον· «μ᾽ ἔβαλες 'ς τ᾽ ἄβαθνα τῆς γῆς»= μ᾽ ἐκόλασες· Παρ᾽ ἄλλοις δὲ λέγεται «μ᾽ ἔβαλες 'ς τ᾽ ἄφαντα τῆς γῆς» καὶ παρ᾽ ἄλλοις «ἄβαθα».
Ἄβαθον· ἴδ. ἄβαθνον.
Ἄβαλτος· ἀπαντᾷ ἐν τῇ παρ᾽ ἡμῖν δημώδ. γλώσσῃ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐπὶ τῶν ἱματίων, ἅτινα δὲν εἶναι βαλμένα ἢ φορεμένα· «ἔχω τὰ φορέματά μου ἄβαλτα ἀκόμα».
Ἀβαν]ά· ἀπαντᾷ ὡς κατάρα «κακὴ ἀβαν]ὰ» (ἐννοεῖται νὰ σὲ πάρῃ).— «τὸν ἔδωκε τῆς ἀβαν]ᾶς καὶ τὸν 'πῆρε». — «τὸν 'πῆρε ἡ ἀβαν]ά».
Ἀβάφτιστος· ὁ μὴ βαπτισθείς· «τὸ παιδὶ 'πέθανε ἀβάφτιστο». Ἐν συγκρίσει δὲ πρὸς τοὺς μὴ χριστιανούς, τοὺς μὴ βεβαπτισμένους, οἵτινές εἰσιν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ σκληροί, ἀπάνθρωποι καὶ παράνομοι, σημ. καὶ τὸν σκληρὸν καὶ ἄδικον· «εἶναι ἀβάφτιστος, δὲν ἔχει λάδι ἐπάνω του, εἶναι ἀλάδωτος».
Ἀβάρετος· ὁ μὴ βαρυνόμενος· «ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς εἶναι ἀβάρετος 'ς τὴ δουλειά του». —2) ὅστις δὲν εἶναι βαρεμένος, κτυπημένος, δαρμένος· «ἀβάρετος κλαίεις» — «ἄφησα τὸ γάλα ἀβάρετο» ἀκτύπητον, ἵνα ἐξαχθῇ τὸ βούτυρον.
Ἄβγαλτος· ὁ μὴ βγαλμένος, ἐκβεβλημένος· «φόρεμα ἄβγαλτο ἀπὸ 'πάνω του»—2) ὁ μὴ ἀποπατήσας· «εἶναι ἄβγαλτος δυὸ ἡμέραις».
Ἀβδέλλα· ἔντομον, ὅπερ μεταχειρίζονται εἰς τὰς ἀφαιμάξεις.—2) ἔντομον λυμαινόμενον τὸν πνεύμονα τῶν ζῴων, βωδίων, προβάτων, κτλ. καὶ ὁμοιάζον πρὸς φύλλον πριναρίου. —3) σιδηροῦν τι ἔλασμα στενόν,

δι' οὗ συναρμόζουσι διερρηγμένον ἀγγεῖον, κτλ. Γίνεται παρὰ τὸ *βδέλλα* πλεονασμ. τοῦ α.

Ἀβδελλιάζω· ἀμετάβ. πάσχω ἀπὸ ἀβδέλλαν· «ἀβδέλλιασαν τὰ πρόβατα, τὰ βώδια», κτλ.

Ἀβδελλόνω· συνενόνω, συναρμόζω διερρηγμένον ἀγγεῖον ἢ σκεῦος ξύλινον διὰ σιδηρῶν ἐλασμάτων ὁμοιαζόντων πρὸς βδέλλας. «ἀβδέλωσα τὸ δικράνι», κτλ.

Ἄβλαβος· ἐπιθ. ὁ μὴ βεβλαμμένος, ὑγιής, πλήρης. — 2) ὁ μὴ βλάπτων· «ἄβλαβο φαγητόν»=ἀβλαβές.

Ἀβλαστολόγιστο· τὸ μὴ βλαστολογηθὲν «ἀμπέλι».

Ἀβόλετος· ἀδύνατος· «τοῦτο εἶναι πρᾶγμα ἀβόλετο».

Ἀβόλετα· ἐπιρρ. ἀφεύκτως. «ἀβόλετα θὰ πηγαίνῃ».

Ἀβοτάνιστο· τὸ μὴ βοτανισθὲν «χωράφι»

Ἀβούλλωτος· ἀσφράγιστος· «τὸ γράμμα εἶναι ἀβούλλωτο».

Ἀβράκωτος· ὁ μὴ βρακωμένος, ὁ μὴ φορῶν βρακίον.

Ἄβραστος· ὁ μὴ βρασθεὶς καλῶς· «τὸ κρέας εἶναι ἄβραστο, τὸ φαγεῖ, κτλ.».—2) ὠμός, «ἄβραστο αὐγό».

Ἀβύζαχτος· ὁ μὴ βυζάσας γάλα· «τὸ ἀρνὶ εἶναι ἀβύζαχτο» δὲν ἐβύζασεν· «τὸ παιδὶ τ' ἄφησε ἀβύζαχτο ἡ μάννα του». — 2) ὁ μὴ βυζασθείς· «ἡ γίδα, ἡ προβατίνα εἶναι ἀβύζαχτη».

Ἀγαθός· χρηστός, καλός.—2) τὰ ἀγαθά, τὰ ὑπάρχοντα, τὰ πλούτη καὶ ὅλα ἐν γένει, ὅσα συντείνουσιν εἰς εὐζωίαν.

Ἄγαλια· ἥσυχα. — 2) ἀργά· «'πήγαιναν 'γαλι-'γάλι». — 3) σιγανά· «ἔκραινε ἀπὸ 'γάλια».—«πολὺ ἀπὸ 'γάλια κραίνει αὐτός, ὁμιλεῖ», κτλ. — Γίνεται δὲ παρὰ τὸ *ἀκαλὰ*=ἄψοφα, ἥσυχα (Ἡσυχ.)— ἀκαλόν, ἥσυχον, πρᾷον, μαλακὸν (Ἡσυχ.). Ἀπαντᾷ καὶ παροιμία ἐξ αὐτοῦ:

«ἀγάλια 'γάλια γίνεται ἡ ἀγουρίδα μέλι»

σημαίνουσα, ὅτι διὰ τῆς ὑπομονῆς καὶ ἐν τῷ δέοντι χρόνῳ ἀπολαμβάνομεν τὸν καρπὸν τῶν κόπων μας.

Ἀγαναχτίζω· ἀποκάμνω ἀπὸ τὸν κόπον, καταπονοῦμαι· «ἀγανάχτισα νὰ τὸν καταπείσω»—«ἀγανάχτισα, ὅσο νὰ φέρω τὰ βώδια ἀπὸ τὸ χωράφι, ὅσο νὰ τελειώσω τὸ χωράφι».—«ἀγανάχτισε ἡ καρδιά μου», κτλ.

Ἀγανάχτισμα· καταπόνησις· «μ' ἀγανάχτισμα 'σιάζω τὸ σπίτι».

Ἀγαναχτισμός· ἀγανάχτισμα.

Ἀγαναχτισμένος· κατάπονος· «ἦλθα ἀγαναχτισμένος».—«εἶσαι ἀγαναχτισμένος, μὴν πίνῃς νερόν».

Ἀγαπημένα· ἐπίρρ. μὲ ἀγάπην, μὲ εἰρήνην, «τὸ ἀνδρόγυνο αὐτὸ περνάει, ζῇ ἀγαπημένα».

Ἀγαπίζω· ῥῆμ. μεταβ. φιλιόνω τινάς, οἵτινες ἦσαν ἠχθρευμένοι, μαλωμένοι· «τοὺς ἀγάπισα»—«θὰ τοὺς ἀγαπίσω».

Ἀγαπῶ· Πρόσθες εἰς τὰ τοῦ λεξ. Σκαρλ. τὰς ἑξῆς παροιμίας: «Ἀγάπα τὸ φίλο σου μὲ τὸ ἐλάττωμά του». — «ἀγαπάει ὁ Θεὸς τὸν κλέφτη, ἀγαπάει καὶ τὸ νοικοκύρη».— «Ἀγάπαε ἡ Μάρω τὸ χορό, κ' ηὗρε κὴ ἄντρα χορευτή», ἥτις λέγεται περὶ τῶν ὅσοι εὑρίσκουσιν ὁμοίους ἑαυτοῖς. «Σ' ἀγαπῶ γρηὰ (ἄλλοι κυρὰ) νὰ κλάνῃς, ἀλλὰ μὴ τὸ παρακάνῃς», ἥτις λέγεται περὶ τῶν ὅσοι καταχρῶνται τὴν εἰς αὐτοὺς δοθεῖσαν ἐλευθερίαν. «Ἀγαπᾷ τὰ παρδαλὰ (τὰ ξυνά)», περὶ τῶν ἐκδότων εἰς τὰς σαρκικὰς ἡδονάς. Ἀγαπιοῦμαι ἀπό τινα, παθητ. «Ὁ καλὸς ἄνθρωπος ἀγαπιέται». Δυνατὸν δὲ νὰ ἦναι καὶ μέσον σημ. ὁ καλὸς ἄνθρωπος παρέχει ἑαυτὸν ἄξιον τοῦ ἀγαπᾶσθαι.

Ἀγγάστρωτος· μὴ ἔγκυος· «ἡ γυναῖκα αὐτὴ εἶναι ἀγγάστρωτη».

Ἀγγελικός· ἀπαντᾷ ἐν τῇ παρ' ἡμῖν δημώδει εἴς τινας μόνον φράσεις:

«ποῦ πᾶς, ἀγγελικὸ κορμί, ποῦ πᾶς, καμαρωμένη»
(Δημ. ᾆσμα.)

«ἀγγελικὴ φωνή» — «ἀγγελικὸς τρόπος». Τὸ δὲ περιεργότερον εἶναι, ὅτι ἀπαντᾷ λεγόμενον καὶ περὶ βωδίων, «βῶδι ἄγγελος», «ἔκαμε χωράφι σὰν ἄγγελος». Πρὸς δὲ ἀπαντᾷ καὶ «ἀγγελικὸ περιπάτημα».

Ἀγγελικά. ἐπίρ. ἀγγελικῶς· «'τραγουδοῦσε ἀγγελικά».

Ἀγέννητος· ὁ μὴ γεννηθείς· «ὅταν ἐγίνοντο αὐτά, ἐγὼ ἤμουν ἀγέννητος»· — «ὅταν ἔκαμα τὰ 'σπίτια, εἶχα ἀγέννητο τὸ παιδί μου».

Ἀγένωτος· ἄωρος· «σταφύλι ἀγένωτο», κτλ.

Ἀγέραστος· ὁ μὴ γηράσκων· «αὐτὸς εἶναι ἀγέραστος ἄνθρωπος».

Ἁγίασμα· πρόσθες εἰς τὸ Λεξ. Σκαρλ. τὸ ἡγιασμένον ὕδωρ, τὸ ἁγίασμα, «μέγα ἁγίασμα» = τὸ ἡγιασμένον ὕδωρ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῶν Θεοφανείων.

Ἀγιασμένος· λέγεται ὁ διὰ τελετῆς τινος θρησκευτικῆς ἡγιασμένος, οἷον ἄρτος, ἔλαιον, ὕδωρ, κτλ. — 2) ὅστις ἐγένετο ἅγιος. — 3) ἅγιος, «ἀγιασμένη ψυχή».—«εἶναι μιὰ ἀγιασμένη ψυχὴ αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος».

Ἀγιάτρευτος· ὁ μὴ ἰατρευόμενος ἢ ἰατρευθείς· «γύρισε ἀγιάτρευτος».—2) ὁ μὴ δυνάμενος νὰ ἰατρευθῇ· «ἡ ἀσθένεια αὐτὴ εἶναι ἀγιάτρευτη».

Ἀγιωσύνη· πρόσθες εἰς τὸ λεξ. Σκαρλ. ἡ λέξις *ἀγιωσύνη* δίδεται ὡς τίτλος τοῖς ἱερεῦσιν ἀπὸ τοὺς κοινούς.

Ἀγκοῦσα· στενοχωρία προερχομένη ἀπὸ ὄγκωσιν τοῦ στομάχου ἢ ἀπὸ ἀσθένειαν· «ἔχω, ἔχει ἀγκοῦσα», κτλ. Φαίνεται ὅτι ἐσχημάτισται ἡ λέξις αὕτη παρὰ τὸ ὄγκωσις.

Ἀγκουσεύω· στενοχωρῶ τινα· «μὴ μ' ἀγκουσεύῃς», κτλ. Παθηματ. *ἀγκουσεύομαι* = αἰσθάνομαι ἢ πάσχω ἀγκοῦσα· «κάτι ἀγκουσεύεσαι». — «μὴ ἀγκουσεύεσαι», κτλ.

Ἀγλύκατος· ἀπαντᾷ ἡ λέξις αὕτη ὡς κατάρα σημαίνουσα τὸν μὴ γλυκανθέντα, τὸν ὅστις δὲν ἐγλυκάνθη, ἢ τοῦ ὁποίου εἴθε νὰ μὴ γλυκανθῶσι τὰ χείλη.

Ἀγναντεύω· παρατηρῶ, κυττάζω ἀγνάντια, ἄντικρυ πρᾶγμά τι· «ἀγναντεύω ἀπ' ἐδῶ τὸ χωριό, τὸν ἄνθρωπο ἐκεῖνο, τὸ χωράφι μου» κτλ.

Ἀγνάντευμα· τὸ ἀγναντεύειν, τὸ παρατηρεῖν τι μακρόθεν καὶ ἀντικρύ.

Ἀγναντίζω· ταὐτὸν τῷ *ἀγναντεύω*· «ἀγναντίζω τὸ χωριό μου, ἀγνάντισα», κτλ.

Ἀγοράζομαι· ῥῆμ. μεσ. διάμεσον, παρέχω ἐμαυτὸν ἀγοράζεσθαι· «δὲν ἀγοράζεται»= δὲν δωροδοκεῖται, δὲν δίδει τὸν ἑαυτόν του ν' ἀγοράζηται. «ἀγοράσθηκε» = ἐδωροδοκήθη.

Ἀγουροφάης· ὁ τρώγων ἄωρα, «ὁ ἀγουροφάης κερδίζει» (παροιμ.).

Ἀγουροφίλημα· τὸ ἄωρον φίλημα, ἢ τὸ ἀπὸ *ἄγουρον* (=νέον) φίλημα· ἀπαντᾷ δὲ εἰς δημώδη ᾄσματα.

«Μήνα ἀγουροφίλημα ἐδέχτηκες» ;

Ἀγριεύω· ῥῆμ. ἀμετάβ. εἶμαι ἢ γίνομαι ἄγριος· «μὴ φωνάζῃς, διότι ἀγριεύει τὸ μουλάρι, τὸ βῶδι», κτλ. «ἀγριεύουν τὰ βουνὰ ἀπὸ τὸ χιόνι». — 2.) μεταβ. κάμνω τινὰ νὰ ἀγριεύσῃ. «ἀγρίεψα τὸ μουλάρι κ' ἔφυγε».

Ἄγρικο· ἐπὶ φορέματος, φόρεμα *ἄγρικο*, σκληρόν, ἄγριον.

Ἀγριόβοϊδο· ἄγριος βοῦς.

Ἀγριοκασταγιά· ἀγρία καστανέα.

Ἀγριοκάσταρο· ἄγριον κάστανον, κάστανον ἀγρίας καστανέας.

Ἀγριομμάτης· ὁ ἔχων ἄγρια ὀμμάτια.

Ἀγριομάρουλο· ἄγριον μαρούλιον.

Ἀγριομούτσουνος· ὁ ἔχων μούτσουνον (=πρόσωπον) ἄγριον.

Ἀγριοπρόσωπος· ὁ ἔχων ἄγριον πρόσωπον ἄνθρωπος.

Ἀγριοστάφυλο· ἄγριον σταφύλιον.

Ἀγριότοπος· ἄγριος τόπος.

Ἀγριότραγος· ἄγριος τράγος.

Ἀγριόχηνα· ἀγρία χήνα.

Ἀγριόνω· ποιῶ τινα νὰ ἐξαγριωθῇ· ἴδ. *ἀγριεύω*. Τὸ δὲ μέσον *ἀγριόνομαι*=ἀγριόνω ἐμαυτόν· ἀρχ. ἀγριοῦμαι, ἐξαγριοῦμαι.

Ἀγρίωμα· ἐξαγρίωσις· «μ' ἔκαμε ἕνα ἀγρίωμα τρομερό».

Ἀγριωμένος· ἐξηγριωμένος, ἐξαγριώσας ἑαυτόν· «στέκεται, κάθεται ἀγριωμένος».

Ἀγροικῶ· κατανοῶ.

Ἀγρυπνιά· ἀϋπνία.— 2) ἡ παννύχιος, ἱεροτελεστία.

Ἄγρυπνος· ἄϋπνος.

Ἀγύριστος· ὁ μὴ γυρισμένος· «'σπίτι ἀγύριστο» = τὸ μὴ γυρισμένον τὴν στέγην ἀπὸ τοὺς μαστόρους· «ἄφησες τὸ σακκὶ ἀγύριστον».— 2) ὁ μὴ γυρίζων, «ἔχει κεφάλι ἀγύριστο» = ὅπερ δὲν γυρίζει, ἐστὶν ἀμετάπειστος. — 3) τὸ ἀγύριστο = ὁ ᾅδης ἢ ὁ κρημνός· «ποῦ 'πῆγε ἡ μητέρα; 'πῆγε 'ς τ' ἀγύριστο»=ἐκεῖ 'ποῦ δὲν γυρίζουν».

Ἀγυριστιά· «'πῆγε 'ς τὴν ἀγυρ[ι]στιά» = ἐκεῖ 'ποῦ δὲν γυρίζουν.

Ἀγωγιάζω· δίδω μὲ ἀγώγιον τὸ ζῶόν μου· «ἀγωγιάζω τ' ἄλογό μου, τὸ ἀγώγιασα 20 γρόσια». *Ἀγωγιάζομαι* δὲ εἶναι παθητ. καὶ λέγεται ἐπὶ τῶν ζώων τῶν διδομένων ἢ λαμβανομένων μὲ ἀγώγιον. «Τὰ ἄλογα ἀγωγιάσθηκαν ἀπὸ τὸν δεῖνα». Ἀλλὰ τὸ ἐνεργ. *ἀγωγιάζω* λέγεται οὐ μόνον περὶ τοῦ διδόντος τὸ ζῶον αὐτοῦ μὲ ἀγώγιον, ἀλλὰ καὶ περὶ τοῦ λαμβάνοντος αὐτὸ μὲ ἀγώγιον.

Ἀδά· μόριον διστακτικὸν=τάχα.—2) ποτὲ μέν, ποτὲ δέ· «ἀδὰ 'δῶ νὰ πέσῃ, ἀδὰ 'κεῖ νὰ πέσῃ, τοὔρχεται ἀπ' τὴ μέθη».

Ἀδάνειστος· ὁ μὴ δανεισμένος· «ἔχει τὰ χρήματά του ἀδάνειστα».

Ἄδαρτος· ὁ μὴ δαρείς· «ἄδαρτος κλαίει»· ταὐτὸν τῷ ἀδάρετος (ὅπερ ἴδε).

Ἄδεια· πρόσθες εἰς τὸ Λεξ. τοῦ Σκαρλ. ὅτι σημαίνει προσέτι καὶ τὸ εὐκαιρία· «δὲν ἔχω ἄδεια» = δὲν εὐκαιρῶ, ὅπερ καὶ δὲν ἀδειάζω λέγεται. Τὸ δὲ «μὲ τὴν ἄδειά σας» = μὲ συγχωρεῖτε, μ' ἐπιτρέπετε.

Ἀδείπνητος· ὁ μὴ δειπνήσας· «ἐπλάγιασα ἀδείπνητος».

Ἄδειπνος· ἀδείπνητος.

Ἀδερφοπτὸς = θέσει ἀδελφός. Οἱ *ἀδερφοπτοὶ* εἶναι φίλοι τοῦ γαμβροῦ παραστέκοντες ἑκατέρωθεν τῶν νυμφίων ἐν καιρῷ τοῦ στεφανώματος καὶ δι' ὅλου τοῦ γάμου συνοδεύοντες τὸν γαμβρόν. Οὗτοι εἶναι οἱ παρ' ἀρχαίοιςκαλούμενοι παράνυμφοι. Παρ' ἡμῖν ἔτι καλοῦνται ἐπὶ τὸ σλαβικώτερον *μπράτιμοι*.

Ἀδερφίτσα· ἐπὶ τὸ ὑποκοριστικώτερον.

Ἀδερφομοῖρι· λέγεται τὸ ἐκ κληρονομικοῦ δικαιώματος ἀπὸ ἀδελφοῦ μερίδιον· «ὁ δεῖνα ἔχει νὰ 'πάρῃ ἀδερφομοῖρι». Ἀνάλογοι ἄλλαι λέξεις εἶναι, *ἀντρομοῖρι*, *γυναικομοῖρι*.

Ἀδερφοῦλα· ἐπὶ τὸ ὑποκοριστ. ἀδελφή.

Ἀδερφούλης· ἐπὶ τὸ ὑποκοριστ. ἀδελφός.

Ἀδερφούτσικος. ἐπίθ. φιλικὸς ὡς ἀδελφός· ἀπαντᾷ ἐν τοῖς δημώδεσιν ᾄσμασι.—2) ἐπὶ τὸ ὑποκοριστικώτερον ὡς οὐσιαστικὸν = ἀδελφός.

Ἀδερφούτσικα· ἐπίρ. ἀδελφικῶς, ἀδελφῶν τρόπον, οἰκειότατα.

Ἀδ̑ιάβατος· ὅπερ λέγεται καὶ ἀδ̑ιάβαστος, ὁ μὴ διαπερνώμενος, ἀδιαπέραστος μετὰ παθητ. σημασ. «ἡμέρα ἀδ̑ιάβατη» = ἥτις δὲν παρέρχεται εὐκόλως, ἐπομ. μεγάλη· «ὁ καιρὸς ἀδ̑ιάβατος».—«ζωὴ ἀδ̑ιάβαστη». — 2) ὁ μὴ δ̑ιαβασμένος παρὰ τὸ δ̑ιαβάζειν = (ἀναγινώσκειν). «τὸ σιτάρι εἶναι ἀδ̑ιάβαστο ἀπ' τὸν παπᾶ. — 3) ἐπειδὴ τὸ δ̑ιαβάζειν σημ. καὶ πλύνειν τι μὲ ψυχρὸν καὶ καθαρὸν ὕδωρ, ὅπερ ἀλλαχοῦ ξεβγάζω λέγουσι, τὸ ἀδ̑ιάβαστος σημ. ὁ μὴ πλυθεὶς διὰ καθαροῦ καὶ ψυχροῦ ὕδατος· «τὰ ὑποκάμισα τὰ ἔχω ἀκόμη ἀδ̑ιάβαστα» = ἤτοι μετὰ τὴν διὰ θερμοῦ ὕδατος πλύσιν αὐτῶν δὲν διεπέρασα αὐτὰ καὶ διὰ ψυχροῦ ὕδατος, ἤτοι δὲν τὰ ἐκαθαρόπλυνα.

Ἀδ̑ιάλεχτος· ὁ μὴ δ̑ιαλεγμένος· «μῆλα ἀδιάλεκτα» = οὐχὶ διαλεκτά, οὐχὶ ἐκλεκτά.

Ἀδ̑ιάλυτος· ἀπαντᾷ ἐν τῇ δημώδει γλώσσῃ ἐπὶ τῆς σημ. ἀνερμήνευτος, ἀνεξήγητος, ἄλυτος καὶ μάλιστα ἐπὶ ὀνείρων· «ὄνειρο ἀδ̑ιάλυτο».

Ἀδ̑ιάνο̑ιωτος· ὁ βαθέως κοιμώμενος καὶ μὴ ἐννοῶν τινα ἐρχόμενον, ἢ ὁ ἀμέριμνος, «κοιμᾶται ἀδιάνο̑ιωτος». Παρὰ τὸ ἀδιανόητος = ἀστόχαστος.

Ἀδ̑ιαφόρετος· ἀπαντᾷ ὡς κατάρα = ἀνηπρόκοπος, ἀπρόκοπος, ἀπρόκοπτος.

Ἀδικοκραίνω· κρίνω, κατακρίνω τινὰ ἀδίκως.

Ἀδούλης καὶ τὸ θηλ. *ἀδούλισσα*· λέγεται οὕτω ὁ ὀκνηρός, ὁ μὴ δουλεύων, ὁ μὴ ἐργαζόμενος.

Ἄδραγμα· νόσος τις τοῦ σίτου ἐν τῷ ἀγρῷ ἔτι ὄντος, συμβαίνουσα ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ μετὰ βροχήν, ἣν παρακολουθεῖ μέγας καύσων τοῦ ἡλίου· παρὰ τὸ

Ἀδράζω· «ὁ ἥλιος ἄδραξε τὰ γεννήματα». Φαίνεται ὅτι ἐγένετο παρὰ τὸ *δράσσω-ττω*.

Ἀέρας· πρόσθες εἰς τὸ λεξ. Σκαρλ. τὰ: «ἀέρα κοπανίζει» (παροιμ.), περὶ τῶν ἐπιχειρούντων ἀδυνάτοις πράγμασιν· «λόγια 'ς τὸν ἀέρα», μάταια καὶ ἀνόητα. — 2) πορδή, φῦσα· «βγάζει ἀέρα» = κλάνει.

Ἀερισμένος· ἀνεμισμένος, ἐκτεθειμένος εἰς τὸν ἀέρα· «τὸ σιτάρι εἶναι ἀερισμένο», ὥστε δὲν ἔχει ἀκαθαρσίαν, κονιορτόν.

Ἀζάρωτος· ἐπιθ. ὁ μὴ ἐζαρωμένος· «εἶναι ἀζάρωτος 'ς τὸ πρόσωπό του ἀκόμα».

Ἀζάτη· ἐλευθερία (Ἡσύχ.) «ἀπόλυσε τὸ βῶδι ἀζάτη». Φαίνεται δὲ μᾶλλον νὰ ἦναι τουρκικὴ ἡ λέξις, καίτοι ἀπαντᾷ εἰς τὸν Ἡσύχιον (ἴδ. Πρόλογ. Σκαρλ. εἰς Λεξ. Ἑλλ. ἐκδ. β').

Ἀζεμάτιστος· ἐπιθ. ὁ μὴ ζεματισμένος· «Ὅταν ἡ ὄρνιθα ἦναι ἀζεμάτιστη, δὲν μαδίζεται».

Ἄζευτος· ἐπίθ. ὁ μὴ ἐζευγμένος· «ἄζευτο βῶδι» = τὸ μήπω τεθειμένον εἰς ζυγὸν τοῦ ἀρότρου. Παρὰ τὸ ἑλλ. *ἄζευκτος*.

Ἀζήμ̑ιωτος· ἐπιθ. ὁ μὴ ζημιωμένος «ἐβγῆκαν ἀζήμ̑ιωτοι». — «εἰς τὸ ἐμπόριόν του πάντοτε ἔμεινε ἀζήμ̑ιωτος».

Ἀζούπητος· ἐπιθ. ἀθλιβής. «σταφύλια ἀζούπητα».

Ἀηδής· ἐπίθ. ἄνοστος, σιχαμερός, δυσάρεστος.

Ἀηδία· ἀνοστ̑ιά, σιχασία, δυσαρέσκεια.

Ἀηδιάζω· ῥημ. οὐδετ. αἰσθάνομαι ἀηδίαν, ἀποστροφήν, δυσαρέσκειαν, σιχαίνομαι.— 2) μεταβατ. ἀποστρέφομαι· «ἀηδίασα τὸ κρέας» — «ἀηδίασα τὸν δεῖνα, ὥστε δὲν ἠμπορῶ νὰ τὸν ἴδω».

Ἀήκουστος· ἴδ. λ. ἀνήκουστος.

Ἀθάνατα· ἐπίρ. καλῶς, ἐξαίρετα, θεῖα ὡς: «περνοῦμε ἀθάνατα».—«ζῶ ἀθάνατα» = ὅπως ζῶσιν οἱ ἀθάνατοι θεοί.

Ἀθάρρευτος· ἐπίθ. ὅστις δὲν ἔχει θάρρος· «εἶναι ἀθάρρευτος ἀκόμα».

Ἀθέλητα· ἐπίρ. ἀκουσίως· «ἀθέλητα τὸν ἐχτύπησα»=ἀκουσίως, χωρὶς νὰ θέλω τὸν ἐκτύπησα.

Ἀθεμέλιωτος· ὁ μὴ θεμελιωμένος· «'σπίτ' ἀθεμέλιωτο, τοῖχος, κτλ.» ἀντίθετον τούτου εἶναι τὸ θεμελιωμένο· «πύργος θεμελιωμένος» (Δημ. ᾆσμα).

Ἄθεος· ἐπίθ. ὁ μὴ πιστεύων, ὁ μὴ παραδεχόμενος ὕπαρξιν Θεοῦ.

Ἀθεράπευτος· ἐπιθ. ὁ ἀνίατος, ἀγιάτρευτος· «ἀσθένεια, πληγὴ ἀθεράπευτος».

Ἀθέριστος· ἐπίθ. ὁ μὴ θερισμένος· «τὰ χωράφια εἶναι ἀθέριστα».

Ἀθηλύκωτος· ἐπιθ. ὁ μὴ θηλυκωμένος· «ἔχεις τὸ φόρεμά σου ἀθηλύκωτο» (ἴδ. τὴν λέξ. *θηλυκώνω*).

Ἄθλιος· ἐπιθ. ποταπός, ἀχρεῖος· «εἶναι ἄθλιος καὶ διαστραμμένος».

Ἀθλιότης· ποταπότης, ἀχρειότης· «ὤ τί ἀθλιότης καὶ κακορριζικιὰ εἰς ἐκεῖνο τὸ χωριό»!

Ἀθύμωτος· ἐπιθ. ὅστις δὲν εἶναι θυμωμένος, ἢ δὲν ἐθυμώθη.

Ἀθυσίαστος· ἡ μὴ θυσιασθείς.

Ἀθωότης· ἀκακία, ἁπλότης· «μὲ ἀθωότητα μεγάλην ὁμιλεῖ».

Ἀθωωμένος· μετοχ. ὁ ἀθωωθείς.

Αἰδεσιμότης· τίτλος διδόμενος τοῖς ἱερεῦσι· παρὰ δὲ τοῖς κοινοῖς λέγεται *ἁγιωσύνη*.

Αἷμα· πρόσθες εἰς τὸ Λεξ. Σκαρλ. «τὸ αἷμα νερὸ δὲν γίνεται», σημαῖνον, ὅτι ἡ ἀγάπη τῶν συγγενῶν καὶ ψυχραινομένη ἐνίοτε διά τινα περιστατικὰ καί τινας αἰτίας, δὲν σβέννυται ὅμως παντάπασι· ἴδ. καὶ δεισιδαιμον. λεξ. *αἷμα*, Πρὸς τούτοις δὲ «εἶναι κόκκινος 'σὰν τὸ αἷμα» καὶ «εἶναι κόκκινος αἷμα»=αὐτόχρημα αἷμα.

Αἱμάτωμα· αἱμάτωσις.

Αἱμορραγία· ὁρμητικὴ ῥύσις αἵματος· «αἱμορραγία τῆς μύτης».

Αἱμορροΐδες· φλέβες διὰ τῶν ὁποίων τρέχει κατὰ καιροὺς αἷμα (κοινῶς ζωχαδιακά).

Αἴντε καὶ *ἄϊτε*· ἄγε καὶ ἄγετε. Ἄλλοι νομίζουσιν αὐτὰς τουρκικάς.

Αἶρα· ζιζάνιον φυτρῶνον μεταξὺ τοῦ σίτου.

Ἀϊτέρι ἢ *ἀϊταῖρι*· ἑταῖρος, σύζυγος. Ἡ λέξις αὕτη φαίνεται ὅτι ἐσχημάτισται παρὰ τὸ *ἑταῖρος*· «ἔχασα τ' ἀϊτέρι μου».

«καλό, χρυσὸ ἀϊτέρι μου, κἄτι θὰ σ' ἐρωτήσω».
(Δημ. ᾆσμα).

Ἄκα· ὄχι, παρὰ τὸ ἀρνητικὸν α· «'πῆγες 'ς τὸ χορό; ἄκα».

Ἀκαθαρσία ἡ μὴ καθαριότης, ἀπαστριά, λέρα· ἔχει μεγάλη ἀκαθαρσία 'ς τὰ φορέματά του, 'ς τὸ 'σπίτι του», κτλ.

Ἀκάθαρτος· ἐπίθ. ὁ μὴ καθάριος, ἄπαστρος, λερωμένος».

Ἄκαιρος· ἐπίθ. ὁ μὴ ἐν δέοντι γιγνόμενος· «ἄκαιρο ἀρνί, παιδί, κατσίκι», κτλ.=τὸ μὴ γεννώμενον εἰς τὸν καιρόν του.

Ἀκάμωτος· ἐπίθ. ὅστις δὲν εἶναι καμωμένος, ὡς «χωράφια ἀκάμωτα»=ἀγροὶ ἀνήροτοι.

Ἀκαλλίγωτος· ἐπίθ. ὁ μὴ καλλιγωμένος, «ἄλογο ἀκαλλίγωτο», κτλ.

Ἀκαπίστρωτος· ἐπίθ. ὁ μὴ καπιστρωμένος, «μουλάρι ἀκαπίστρωτο δὲν πιάνεται».— «τ' ἀπόλυσεν ἔξω ἀκαπίστρωτο». — 2) μεταφ. ἀχαλίνωτος, ἄσωτος, ἔκδοτος εἰς τὰς ἡδονάς, οἱονεὶ ἀπολελυμένος ὡς τὸ ἀπολελυμένον ζῷον.

Ἄκαρδος· ἐπίθ. ὁ μὴ ἔχων καρδίαν (=γενναιότητα, ἀνδρείαν), ἄνανδρος· «εἶναι ἄκαρδος ἄνθρωπος».—2) ἀδύνατος.

Ἀκαρτέρητος· ἐπίθ. ὁ μὴ καρτερῶν, ὑποφέρων, ἀνυπόμονος.

Ἀκέντητος· ἐπίθ. ὁ μὴ κεντημένος διὰ μετάξης ἢ ἄλλης τινὸς κλωστῆς, «ἀκέντητο 'ποκάμισο, φλοκάτα, μαντίλι», κτλ.

Ἀκέραστος· ἐπίθ. ὁ μὴ κερασμένος μὲ κρασί, μὲ χρήματα, κτλ. «ἡ νύφη εἶναι ἀκέραστη», κτλ.

Ἀκέρδετος· ἐπίθ. ὁ μὴ κερδαινόμενος. Ἀπαντᾷ καὶ ὡς κατάρα· «μῶρ' ἀκέρδετο».

Ἀκέρωτος· ἐπίθ. ὁ μὴ κηρωμένος, ἠλειμμένος μὲ κηρίον· «τὸ ῥάμμα βάνει ἀκέρωτο».

Ἀκίνητος· ἐπίθ. ὁ μὴ κινήσας· «ἐκίνησε ὁ ταξειδιώτης ἢ ἀκόμη»; «ὄχι, εἶναι ἀκίνητος ἀκόμα». — «μύλος ἀκίνητος»—«ἀγέλη ἀκίνητη»—«'ψίκι ἀκίνητο».—2) Τὰ κτήματα, οἰκίαι, ἀγροί, ἄμπελοι, κτλ. «κινητὰ καὶ ἀκίνητα» καὶ «ἀκίνητος περιουσία» = ἡ μὴ κινουμένη, τὰ μὴ κινούμενα πράγματα.—3) Νερὰ ἀκίνητα, ἅτινα καὶ *στεκάμενα* ἢ *στεκούμενα* λέγονται, εἶναι ὅσα δὲν τρέχουσι, λιμνάζοντα ὕδατα.

Ἀκλάδευτος· ἐπίθ. ὁ μὴ κλαδευθείς· «ἀμπέλι ἀκλάδευτο»— δένδρα ἀκλάδευτα»— «πυρογλιὰ ἀκλάδευτη».

Ἄκλαυτος· ἐπίθ. ὁ μὴ κλαυσθείς· «'πῆγε ἄκλαυτος»—τὸν ἔθαψαν ἄκλαυτον».

Ἀκλείδωτος· ἐπίθ. ὁ μὴ κλειδωμένος· «κλειδονιὰ ἀκλείδωτη».—«σεντοῦκι ἀκλείδωτο»,

Ἄκλειστος· ὁ μὴ κεκλεισμένος· «σπίτι ἄκλειστο» = ἀνοικτόν· «θύρα ἄκλειστη = ἀνοικτή».

Ἄκλεφτος «ὁ μὴ κεκλεμμένος· ἄκλεφτο σπίτι =ὅπερ δὲν ἐκλέφθη»· «αὐτὸς δὲν ἄφησε κανέν' ἀμπέλι ἄκλεφτο, καμμιὰ μηλιὰ ἄκλεφτη».

Ἄκληρος· ὁ μὴ ἔχων κληρονόμους, ἐπομέν. ἄτεκνος.

Ἀκλήσιαστος· ὁ μὴ πηγαίνων εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἀντὶ ἀνεκλησίαστος.

Ἀκοίμητος· ὁ μὴ ἀποκεκοιμημένος, ἢ ὁ μὴ ἀποκοιμώμενος.

Ἀκοινώνητος· ὁ μὴ κοινωνήσας τῶν ἀχράντων μυστηρίων.

Ἀκόλαστος· ἀναμάρτητος, ὁ μὴ ἄξιος τῆς κολάσεως.

Ἀκούμπωτος· ὁ μὴ ἔχων κόμβους· «ἡ τριχιὰ εἶναι ἀκόμπωτη»· 2) ὁ μὴ θηλυκωμένος· «ἔχει τὸ γιλέκι του, τὸ φόρεμά του ἀκούμπωτο», κτλ.

Ἄκοπα· ἐπίρ. ἀδιακόπως, ἀδιαλείπτως· «ἔρχεται ἄκοπα 'ς τὸ σπίτι μου».

Ἀκόπριστος· ὁ μὴ κοπρισμένος· «ἔχω τὰ χωράφια μου ἀκόπριστα».

Ἀκόσσιστος· ὁ μὴ κοσσισμένος, ὁ μὴ διὰ τοῦ ἐργαλείου κόσσος κομμένος· «ἀκόσσιστο χορτάρι».

Ἀκοσκίνιστος· ὁ μὴ κοσκινισμένος· «ἀλεῦρι ἀκοσκίνιστο».

Ἀκουβάλητος· ἀμετακόμιστος· «ὁ μὴ δυνάμενος νὰ κουβαληθῇ· «ἡ πέτρα αὐτὴ εἶναι ἀκουβάλητη».

Ἀκούνιστος· ὅστις δὲν κουνιέται, δὲν κινεῖται, δὲν ταράσσεται ἀπὸ τὸν τόπον του· ἀτάραχος· 2) «ὁ μὴ κουνισμένος, ναναρισμένος· «τὸ παιδὶ κοιμήθηκε ἀκούνιστο».

Ἀκουρμένομαι· ῥημ. ἀποθετ. ἀκροάζομαι.

Ἀκρέμιστος· ὁ μὴ κρημνισμένος· «ἡ μηλιὰ ἔχει ἀκόμα πολλὰ μῆλα ἀκρέμιστα».

Ἀκριβός· πρόσθες εἰς τὰ τοῦ Λ. Σκαρλάτου τὰ ἑξῆς. «Πούλα ἀκριβὰ καὶ ζύγιαζε δίκια» (παροιμ.)· «ἀκριβὸς (=φειδωλὸς) 'ς τὰ πίτερα καὶ φτηνὸς 'ς τ' ἀλεῦρι» (παροιμ.), περὶ τῶν φειδομένων τῶν μικρῶν καὶ ἀσωτευόντων τὰ μεγάλα. Καὶ «ἀκριβὸς κελλάρης εἶναι πάντα κελλάρης» (παροιμ.). περὶ τῶν οἰκονόμων, οἵτινες ποτὲ δὲν στεροῦνται τῶν ἀναγκαίων διὰ τῆς οἰκονομίας των· 2) σπάνιος· «κάτι ἀκριβὸς μᾶς γείνηκες» = δὲν μᾶς ἔρχεσαι συχνά· 3) ἀγαπητός· «τὤχω μονάχο κι' ἀκριβό».

Ἀκριμάτιστος· ὁ μὴ κριματισμένος, ὁ ἀναμάρτητος.

Ἀκυβέρνητος· ὁ μὴ κυβερνημένος· «'σπίτι ἀκυβέρνητο» — 2) ὁ μὴ ἔχων τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαῖα.

Ἀκύτταχτος· ἀπεριποίητος, παρημελημένος «ἄρρωστος ἀκύτταχτος, βῶδι» κτλ.

Ἀλάδωτος· ὁ μὴ λαδωμένος· «ἔχω τὸ τουφέκι ἀλάδωτο, τὴν κλειδωνιά», κτλ.— 2) ὁ ἀβάπτιστος, ἀμύρωτος· ἐντεῦθεν=ἄσπλαχνος· (ἴδ. καὶ τὴν λέξ. ἀβάφτιστος).

Ἀλάβωτος· ὁ μὴ λαβωμένος, ὁ μὴ τετρωμένος.

Ἀλαγάριστος· ὁ μὴ λαγαρισμένος, καθαρισμένος, θολός, ἀκατακάθιστος. Λέγεται δὲ περὶ ὑγρῶν καὶ μετάλλων. «ἀλαγάριστο κρασί, μάλαμμα, ἀσῆμι». κτλ.

Ἀλάθευτα· ἐπίρ. χωρὶς λάθος, ἀσφαλῶς.

Ἀλάθευτος· ὁ μὴ λαθευμένος· λανθασμένος, ἐσφαλμένος· «ὁ λογαριασμὸς εἶναι ἀλάθευτος». — 2) ὁ μὴ σφάλλων, ἀναμάρτητος, ἀλάθητος.

Ἀλάθωστος· ἀπαντᾷ ἐπὶ τῶν 2 σημασ., ἐφ' ὧν καὶ τὸ ἀλάθευτος.

Ἀλάλητος· ὁ ἄλαλος «βωβὸς κι' ἀλάλητος». — 2) *ἀλάλητο* λέγεται ἐπὶ τῶν πετειναρίων, ἅτινα οὔπω ἤρξαντο νὰ λαλῶσιν. Μεταφ. δὲ λέγεται καὶ διὰ τὰ παιδία, ἅτινα δὲν ἔφθασαν εἰς ἡλικίαν νὰ ἐννοῶσι καὶ νὰ κρίνωσιν. Προστίθεται δὲ ἔσθ' ὅτε καὶ ἡ λέξις πουλί· «εἶναι ἀλάλητο ἀκόμα πουλί». Οὕτως ἀπαντᾷ ἐν τῷ δημώδει ᾄσματι.

«Ἤμουν ἀλάλητο πουλί, δέκα χρονῶν ἀγόρι».

Ἀλαλόνω·=καθιστῶ τινα διὰ τῶν λόγων μου ἄλαλον, ἀποστομόνω.

Ἀλανάριστος· ὁ μὴ λαναρισμένος· «μαλλὶ ἀλανάριστο».

Ἀλαφρός· ἐλαφρός.

Ἀλέθω· πρόσθες τὴν φράσ. «ἀλέθει ὁ μύλος του» ἔχει ὀδόντας καὶ στόμαχον ὑγιῆ.

Ἀλεπού· παρὰ τὸ *ἀλωπὼ* (ἀπαντῶν ἐν Ἡσυχίῳ) τροπῇ τοῦ ω εἰς ου. Μεταφορικῶς *ἀλεποὺ* καὶ *ἀλποὺ* ὀνομάζεται ὁ πονηρὸς καὶ πανοῦργος ἄνθρωπος· Ἀπαντῶσι δὲ καὶ αἱ ἑξῆς παροιμίαι: «Ἡ πονηρὴ ἡ ἀλποὺ πιάνεται κι' ἀπ' τὰ τέσσερα», σημαίνουσα, ὅτι οἱ πονηροὶ δυστυχοῦσι περισσότερον τῶν ἁπλῶν ἀνθρώπων. «Ἡ ἀλποὺ περιμένοντας νὰ πέσουν τοῦ κριαριοῦ τ' ἀρχίδια ἐψόφησ' ἀπ' τὴν πεῖνα», σημαίνουσα, ὅτι οἱ περιμένοντες ἀνεπίτευκτα

ἀγαθὰ δικαίως δυστυχοῦσιν. «Ἡ ἀλποὺ εἶχ' ἀργατιά, κι' αὐτὴ 'τσακνολογοῦσε», σημαίνουσα, ὅτι οἱ πανοῦργοι τοὺς μὲν ἄλλους βάλλουσιν εἰς τὰς βαρείας ἐργασίας, αὐτοὶ δὲ ἀναλαμβάνουσι τὰς εὐκόλους.

Ἀλεστικό· οὐσ. ὁ μισθὸς τοῦ μυλωνᾶ διὰ τὸ ἄλεσμα· ἀπαντᾷ καὶ παροιμία τις. «Μπᾶτε σκύλ' ἀλέστε κι' ἀλεστικὰ μὴ δόστε» λεγομένη περὶ τῶν προκειμένων παντὶ τῷ τυχόντι πρὸς διαρπαγήν.

Ἀλετρᾶς· ἀροτροποιός.

Ἀλετριά· τὸ αὐλάκι, ὅπερ κάμνει τὸ ἄροτρον.

Ἄλικος· ὁ βαθὺς κόκκινος 'σὰν τῆς ροδιᾶς τὰ ἄνθη.

Ἀλισίβα=σταχτόνερον, νερὸν μεμιγμένον μὲ στάκτην, δι' οὗ πλύνουσι τὰ φορέματα.

Ἀλλαγμένος· ὁ ἀλλάξας τὰ ἐνδύματά του· «εἶμαι ἀλλαγμένος»· — 2) ὁ ἀλλαχθεὶς μὲ ἄλλον· — 3) πρᾶγμα ἀντηλλαγμένον μὲ ἄλλο πρᾶγμα· «καρύδια ἀλλαγμένα μὲ σιτάρι».

Ἀλαξοφοριάζω· ἀλλάσσω φορέματα.

Ἄλλοτες· ἐπίρ. ἄλλοτε, ἄλλην φοράν.

Ἀλλοτινός· παρὰ τὸ *ἄλλοτες*· ὁ εἰς ἄλλην ἐποχήν, καιρὸν ἀνήκων.

Ἀλλοῦθε· ἀλλαχόθεν· ἀπαντᾷ καὶ μετὰ τῆς ἀπὸ προθέσεως: *ἀπ' ἀλλοῦθε*.

Ἀλνάδερφος· ὁ ἐξ ἄλλης μητρὸς ἢ ἐξ ἄλλου πατρὸς ἀδελφός, ἑτεροθαλής.

Ἀλογάριαστος· πρόσθες εἰς τὰ τοῦ λεξικογρ. Σκαρλ. ὅτι σημ. 1) ὅστις δὲν ἐλογαριάσθη· «εἶναι ἀλογάριαστος ἀκόμη μὲ τὸν δεῖνα»· 2) ἀναρίθμητος, ἀμέτρητος· «χρήματα ἀλογάριαστα»· «βιὸ ἀλογάριαστο»· 3) ἐπὶ πραγμάτων = ὅπερ δὲν ἐμβαίνει εἰς τὸν λογαριασμόν· «πάρε καὶ τοῦτο ἀλογάριαστο»· «τοῦτο σοῦ δίνω ἀλογάριαστο».

Ἀλογήσιος· ἀνήκων εἰς ἄλογον· «ἀλογήσιο πέταλο», κτλ.

Ἀλογότριχα· τρίχα ἀλόγου καὶ μάλιστα ἀπὸ τὴν οὐρὰν αὐτοῦ.

Ἀλοχεύω=φαρμακεύω, πικραίνω, λυπῶ τινα ὑπερβολικά· διότι ἀλόχι=φαρμάκι.

Ἀλυχτῶ· γαυγίζω. Γίνεται παρὰ τὸ ἀρχ. ὑλακτῶ ἀλλ' ὅμως ἀπαντᾷ παρ' Ἡσυχίῳ «ἀλυκτεῖ, ὑλακτεῖ Κρῆτες».

Ἀλύχτημα καὶ ἀλύχτισμα· οὐσ. γαύγισμα, ὑλακή.

Ἀλυσιδόνω· δένω τινὰ δι' ἁλύσεως.

Ἀλώνιστος· ὁ μὴ ἀλωνισμένος.

Ἀλπήσιος· ἀλωπέκειος· «ἀλπήσιο τομάρι».

Ἀλπουφουληά· φωλεὰ ἀλώπεκος.

Ἀλπώγουνα· γοῦνα ἀπὸ δέρμα ἀλώπεκος.

Ἀμά· σύνδ. ἀλλά· γίνεται καὶ ἀποκοπή, «ἀμ' τοῦτο τί θὰ εἰπῆ»· «ἀμ' δὲν κάνεις καλά».

Ἀμαγάριστος· ὁ μὴ μαγαρισμένος, ὁ μὴ μεμιασμένος μὲ κόπρον, ἄχεστος· «γιὰ ἰδέ, μὴ 'μαγαρίστηκε τὸ παιδί; ὄχι εἶναι ἀμαγάριστο»· καὶ ἐν γένει καθαρός.

Ἀμάδα· ὁ στρογγύλος λίθος ὁ ριπτόμενος ὁριζοντίως εἴς τι σημεῖον, ὅπερ καλοῦσι κοινῶς *μοῦσσον*.

Ἀμάλωτος· ὁ μὴ μαλωμένος, ὁ μὴ ἐπιπληχθείς· 2) ἐνεργητ. ὁ μὴ μαλώσας μέ τινα, φίλος· «εἴμαστε ἀμάλωτοι»=δὲν ἐμαλώσαμεν, εἴμεθα φίλοι.

Ἀμαράγκιαστος· ὁ μὴ *μαραγκιασμένος*. «Τ' ἀραβοσῖτι εἶναι ἀμαράγκιαστο.

Ἀμαρκάλιστος=ἀνόχευτος, ἀβάτευτος· κυριολεκτεῖται ἐπὶ προβατινῶν.

Ἀμάχη· ἔχθρα· «ἔχω μεγάλη ἀμάχη μ' ἐκεῖνον». Γίνεται παρὰ τὸ *μάχη*, ὡς *βδέλλα ἀβδέλλα*.

Ἀμαχεύω· ρῆμ. μεταβ. ἐχθρεύω τινάς, κάμνω τινὰς ἀλλήλοις ἐχθρούς.

Ἀμέρωτος· ὁ μὴ δυνάμενος νὰ ἡμερωθῇ, νὰ πραϋνθῇ,· «τὸ παιδὶ εἶναι ἀμέρωτο»= δὲν ἡμερώνει, δὲν παύει κλαῖον.

Ἀμετάλαβος· ὁ μὴ μεταλαβὼν τῶν ἀχράντων μυστηρίων, ὁ ἀκοινώνητος.

Ἀμετάνοιωτος· ἐπίθ. ὁ μὴ *μετανοήσας*.

Ἀμμή· σύνδ. ἀλλά· «τἆλλα καλά, ἀμμὴ τοῦτο;»—ἴδ. καὶ τὸ πρόσθεν ἀμά.

Ἀμούδιαστος· ὁ μὴ μουδιασμένος· «'δόντια ἀμούδιαστα, πόδια», κτλ.

Ἀμουρμούριστος· ἐπίθ. ὁ μὴ μουρμουρίζων.

Ἄμουρος· ἐπιθ. ἄφαντος, φροῦδος.

Ἀμούσκευτος· ὁ μὴ μουσκευμένος, βεβρεγμένος.

Ἀμουστάκιαστος· ἀμούστακος, ἀγένειος.

Ἀμούχλιαστος· ὁ μὴ μουχλιασμένος, εὐρωτιῶν.

Ἀμπελοχώραφο· ἀμπέλι καὶ χωράφι. — 2) χωράφι, ὅπερ πρότερον ἦτο ἀμπέλι.

Ἀμποδεμένος καὶ *'μποδεμένος*· ὁ διὰ μαγείας καταδεδεμένος νεόγαμβρος, ὁ ὀρχοπεδημένος· «λύκος ἀμποδεμένος» λέγεται ὁ μεμαγευμένος, ἵνα μὴ φάγῃ τὰ πρόβατα.

Ἀμπόλι· παρὰ τὸ ἀρχ. *ἐμβόλιον*, ὅπερ παρὰ τὸ *ἔμβολος* ἢ *ἔμβολον* = σφήνα (σφήν). Σημαίνει δὲ τὸ ἐγκεντριζόμενον κλωνάριον. — 2) τὸ κλωναράκι, ὅπερ ἐμβάλλουσιν εἰς τὸ ἐγκεντριζόμενον δένδρον= ἔμβλημα, ἐμβολάς, ὀφθαλμός, καὶ ρῆμα

Ἀμπολιάζω· (κυρ. μὲν δένδρα καὶ μετωνυμ. ἄνθρωπον) ῥῆμ. μεταβ.=ἐγκεντρίζω, ἐνοφθαλμίζω, ἐξ οὗ οὐσιαστ.

Ἀμπόλιασμα· (κυρ. μὲν δένδρου καὶ μεταφ. καὶ ἀνθρώπου), οὐσ. ἐγκέντρισις, ἐνοφθαλισμός. «τὸ ἀμπόλιασμα θέλει καλὸν καιρό».

Ἀμπουρῶ· ῥῆμ. μεταβ. κτυπῶ διὰ τῶν κεράτων τινά, κερατίζω. Κυριολεκτεῖται ἐπὶ τῶν κερασφόρων ζώων, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ἀνθρώπων κτυπούντων τινὰς διὰ τῆς κεφαλῆς.

Ἄμπρος· ἀτμός, ἀναθυμίασις, ἐξ οὗ

Ἀμπουριάζω· ἀτμίζω· «ἀμπουριάζουν τὰ 'ποκάμισα», κτλ.

Ἄμπωγμα· ἄπωσις.

Ἀμπώχνω· σπρώχνω, ὠθῶ τινά.

Ἀμύριστος· ὁ μὴ μυρίζων· «ἀμύριστο βούτυρο, τυρί, κτλ.

Ἀναβάνω· *ὁμιλῶ*· «'σένα ἀναβάναμε κ' ἐμεῖς» λέγουσι περὶ τοῦ παρουσιαζομένου καθ' ἣν στιγμὴν ὁμιλοῦσι περὶ αὐτοῦ. Ἀπαντᾷ καὶ παροιμία· «ἀνάβανες τὸ φίλο, 'τοίμασε καὶ τὸ ξύλο» λεγομένη περὶ τῶν παρουσιαζομένων καθ' ἣν στιγμὴν ἐπὶ κακῷ ἀναφέρεται τὸ ὄνομα αὐτῶν. Ἀνάλογος ταύτῃ εἶναι «ς' τὴ φωνὴ κι' ὁ γάϊδαρος».

Ἀνάβαλτος· ὁ μὴ ἀναβαλλόμενος, ὁμιλούμενος, ὁ περὶ οὗ δὲν ὁμιλοῦσι. «Ὁ ἀνάβαλτος» (ὑπεν. δαίμων), οὗ δὲν ἀναβάνουσι τὸ ὄνομα κατὰ δεισιδαιμονίαν· — 2) ὁ γνωστὸς μέν, ἀλλὰ μὴ ἀναφερόμενος ἐπὶ τὸ μυστικώτερον καὶ εὐσχημότερον. «Ἦρθε 'ς τὸ σπίτι μας ὁ ἀνάβαλτος ὁ Ζαγορήσιος».

Ἀνβατίζω· ἀπαντᾷ μόνον ἐπὶ ζύμης καὶ ἄρτου—κάμνω τὴν ζύμην νὰ αὐξήσῃ, νὰ φουσκώσῃ διὰ τῆς ζυμώσεως.

Ἀνάβρυση· ἀναπήδησις ὕδατος ἐκ τῆς γῆς, ἀναπίδυσις. Ὀνομάζουσι δὲ εἰς πολλὰ μέρη καὶ τὸν τόπον ἐκεῖνον, ἔνθα ἀναβλύζει τὸ ὕδωρ.

Ἀναγελῶ· περιγελῶ.

Ἀναγκεύω· ἐνοχλῶ τινα, βασανίζω· «ἀπόψε μ' ἀνάγκεψ' ὁ πόνος καὶ δὲ μ' ἄφκε νὰ κοιμηθῶ», Τὸ δὲ *ἀναγκεύομαι* = εὑρίσκομαι εἰς ἀνάγκην, δυσκολίαν.

Ἀναγνώθω καὶ *ἀναγνώνω*=ἀναγινώσκω.

Ἀναγνώστης· κυρίως ὁ δι' ἀρχιερατικῆς χειροτονίας γινόμενος ἀναγνώστης ἐν ἐκκλησίᾳ, ὅπως βοηθῇ τὸν ψάλτην καὶ ἱερέα.

Ἀναγορεύω· κακολογῶ τινα.

Ἀναγοριά· οὐσ. κακολογία.

Ἀναγοριάρης· ὁ κακολόγος· καὶ θηλ. ἀναγοριάρα

Ἀναγούλια· τὸ ἀνακάτωμα τοῦ στομάχου πρὸς ἐξέρασμα, ἐξ οὗ

Ἀναγουλιάζω· αἰσθάνομαι ἢ μοὶ ἔρχεται ἀναγούλια = ἀρχ. ἐμετιῶ, ναυτιῶ. — 2) μεταβ. ἀποστρέφομαι τι ἐξ ἀηδίας.

Ἀναδεχτός· ὁ ἀναδεχθεὶς ὑπό τινος εἰς τὸν κόλπον του ἢ εἰς τὸ περίζωμά του, ὁ διὰ τοῦ βαπτίσματος εἰσποιηθεὶς ἢ υἱοθετηθείς. Ὁ δὲ υἱοθετῶν διὰ τοῦ βαπτίσματος λέγεται *νουνός*.

Ἀναδεχτοῦρι· ὑποκοριστικὸν τοῦ ἀναδεχτός, καὶ θηλ. ἀναδεχτοῦρα.

Ἀναδεύω· ἀνακατόνω· «ἀναδεύω τὸ προζύμι, τὴν πήττα».

Ἀναδεμμή· ἀντὶ *ἀναδομή*· παρ' ἄλλοις λέγεται ἀνάδεμμα. Καλεῖται δὲ οὕτω τὸ *ἀναδευθὲν* ἄλευρον.

Ἀναδόνω· φυτρόνω, βλαστάνω.—2) νοτίζω. Λέγεται περὶ ἄρτου, ὅταν μένῃ πολὺ κεκαλυμμένος θερμὸς ὤν· «ἀνάδωκε τὸ ψωμί».

Ἀναιβαίνω· πρὸς τοῖς ἄλλοις σημαίνει καὶ αὐξάνω, φουσκόνω διὰ τῆς ζυμώσεως (ἴδ. *ἀναβατίζω*). κυριολεκτεῖται περὶ τοῦ ἄρτου· τὸ τοιοῦτον ψωμὶ λέγεται *ἀναβατὸ* (ἴδ. λέξ. *ἀναβατὸς*).

«Ἀνήβαινε προζύμι, κατήβαινε σκαφίδι,
κοράσια τὸ ζυμόνουν μὲ μάννα, μὲ πατέρα».

Ἀνακαληοῦμαι· κατηγορῶ καὶ καταρῶμαι. «ἀνακαληέται 'ς τοὺς δρόμους γιὰ σένα». τοιαύτην σημασίαν τοῦ *ἀνακαλεῖν* εὑρίσκομεν σχεδὸν καὶ παρ' ἀρχαίοις.

Ἀνακαράδες· τὰ μουσικὰ ὄργανα. Οὕτως ἀπαντᾷ εἰς δημῶδες ᾆσμα:

«μὲ τ' ἄργανα βραχνὰ βραχνά, μὲ τοὺς ἀνακαράδες»

Ἀνακάτωμα· εἰς τὸν πληθυντ. ἀριθμὸν πρὸς τοῖς ἄλλοις σημ. τὰς συγχύσεις, ἐμπερδεύματα. «μᾶς ἔκαμε κάτι ἀνακατώματα μὲ τὸν δεῖνα, ὅπου δὲ γίνονται χειρότερα.—2) ἐπανάστασις· «φέτος θὰ ἔχουμε ἀνακατώματα».

Ἀνακατωσιά· ἀνακάτωμα.

Ἀνακάτωτος. ὁ μὴ *ἀνακατωμένος*.— 2) ὁ μὴ ἀναμιχθεὶς εἴς τινα ὑπόθεσιν.

Ἀνακουνῶ καὶ *ἀνακνῶ*, ἀναταράσσω, ἀνακινῶ τι.

Ἀνακουνηοῦμαι=σείομαι ταράσσομαι «ἀνακνήστικε τὸ χωριὸ ἀπ' τὰ τουφέκια».

Ἀνάκρατος· λέγεται οὕτω κατ' εὐφημισμὸν ὁ διάβολος.

Ἀνακύλισμα· εἴς τινα μέρη τῆς Ἠπείρου ἀπαντᾷ μὲ τὴν σημ. τοῦ ὀπισωγύρισμα τῆς ἀρρωστίας, *ξαναρρώστημα*, ὑποτροπίασις.
Ἀνακυλῶ· ἀνατρέπω τι· «ἀνακύλα ταὶς πέτραις». — 2) 'ξαναρρωστῶ· πίπτω πάλιν εἰς τὴν αὐτὴν ἀσθένειαν.
Ἀνάλαιμα· ἐπάνω εἰς τὸν λαιμόν, οἷον: «μοῦ ἦλθε τὸ φαγεῖ ἀνάλαιμα» — «μοῦ τὸ ἔβγαλες ἀνάλαιμα τὸ φαγεῖ».
Ἀναλάμπω· συνήθως ἀπρόσωπον· ἀναλάμπει = ἀστράπτει.
Ἀνάλεστος· ὁ μὴ ἀλεσμένος.
Ἀναλήφω· κάμνω τι ἄφαντον. Τοῦτο δὲ ἐγένετο παρὰ τὸν παθ. ἀόριστον τοῦ *ἀναλαμβάνομαι*, *ἀνελήφθην*. Ἀπαντᾷ δὲ εἰς τὰς φράσεις: «ὁ διάβολος τὸ ἀναλήφει, τὸ ἀνάληψε, ἀναλήφθηκε τὸ πρᾶγμα ἀπ' ἐμπρός μου».
Ἀνάλυμα· ἀνάλυσις, διάλυσις· «τὸ βούτυρο θέλει ἀνάλυμα».
Ἀνάλυτος· ὁ μὴ ἀναλελυμένος, λυωμένος. «βούτυρο ἀνάλυτο». Ἀντὶ ἀνανάλυτον. Καὶ ὁ *ἀνάλυτος* (ὡς κατάρα) = ὁ ἀδιάλυτος νεκρός.
Ἀναλύω· διαλύω· «ἀναλύω τὸ βούτυρο, τὸ κερί», κτλ. — 2) ἀμεταβ. «ἀνάλυσε τὸ κερί». — «Θ' ἀναλύσῃ τὸ βούτυρο». — «δὲν ἀνάλυσεν ὁ 'πεθαμένος».
Ἀνάμερα· κατὰ μέρος· «τὸ ἔβαλα ἀνάμερα».
Ἀναμεράω· στέκομαι κατὰ μέρος, παραμερῶ, ἐκχωρῶ τῆς ὁδοῦ· — 2) θέτω τι κατὰ μέρος· «δὲν ἀναμερᾷς αὐτὴ τὴν πέτρα»;
Ἀναμερίζω· θέτω τι κατὰ μέρος.
Ἀνᾶμα· λέγεται οὕτω ὁ οἶνος ὁ προσφερόμενος διὰ τὴν θείαν λειτουργίαν· γίνεται παρὰ τὸ *ἅγιον νᾶμα*.
Ἀναματερό· τὸ μικρὸν λαγήνιον, εἰς ὃ βάλλουσι τὸ *ἀνᾶμα*. Ἀνάλογα τούτου εἶναι τά: *λαδερό*, *ἁλατερό*.
Ἀνάμπλα. Ἡ λέξις αὕτη ἀπαντᾷ ἐν Ἠπείρῳ παρὰ ταῖς γυναιξὶ = ἀνάπαυλα.
Ἀναπάψιμο· ὁ ἄρτος τῶν κολλύβων ὁ διδόμενος τοῖς ἀνθρώποις πρὸς ἀνάπαυσιν τῆς ψυχῆς τοῦ νεκροῦ. «Σήμερα ἔχομε ἀναπαψίματα».
Ἀναπιάνω· ὀνειδίζω· — 2) = ἐγχειρῶ, ἐπιχειρίζομαι, βάλλω χέρι εἴς τινα· «ἀναπιάνω τὸ προζύμι, τὸ ψωμί» — «ἀνάπιασέ το», κτλ.
Ἀνάπιαση· ὀνειδισμός.
Ἀνάπιασμα· ὀνειδισμός, ὄνειδος. «εἶσαι ἀνάπιασμα τῶν ἀνθρώπων» — 2) ἡ ἐγχείρησις εἰς τὸ προζύμι.
Ἀνάπιαστος· ὁ μὴ ὀνειδιζόμενος ἢ ὁ μὴ δυνάμενος νὰ ὀνειδισθῇ. — 2) *ἀνάπιαστο* προζύμι, τὸ μὴ καμωμένο, κτλ. — «τὸ προζύμι εἶναι ἀνάπιαστο».
Ἀναποδιά· σκαιότης, ἀνεπιτηδειότης. «Ἔχει πολλαὶς ἀναποδιαίς».
Ἀναποδίζω· γίνομαι ἀνάποδος.
Ἀνάργαστος = ἀκατέργαστος· κυριολεκτεῖται ἐπὶ δερμάτων, ἀδέψητος.
Ἀνάρηα· ἀνὰ ἀραιὰ διαστήματα· «ἀνάρηα ἀνάρηα τὸ φιλί, γιὰ νάχῃ νοστιμάδα», παροιμία σημαίνουσα, ὅτι πᾶν τὸ σπάνιον καὶ ἐπιθυμητόν.
Ἀνάσα· πρόσθες εἰς τὸν Λεξικογρ. Σκαρλάτ. τὰ ἑξῆς· «πάρε τὴν ἀνάσα σου». «ἔπιε τὸ κρασὶ σὲ μιὰ ἀνάσα», καί: «χωρὶς νὰ πάρῃ τὴν ἀνάσα του» (ἀρχ. ἀπνευστί, ἀμυστί).
Ἀνασβολιά· ἡ ὀπισθοδρόμησις, ἡ μὴ προχώρησις τῶν πραγμάτων. Ἴσως παρὰ τὸ *ἀναβολὴ* προσθέσει τοῦ σ.
Ἀνασκελόνω· ῥίπτω τινὰ ἀνάσκελα (μὲ τὰ σκέλη ἐπάνω), *ὑπτιάζω*.
Ἀνασκουμπωμενος· ἀνακεκομβωμένος, ἔχων τὰς ἄκρας τῶν φορεμάτων του ἀνασηκωμένας, ἵνα μὴ σύρωνται κατὰ γῆς.
Ἀνατρίχιασμα· φρικίασις.
Ἀναχασμιοῦμαι· χασμῶμαι.
Ἄναψη· εἶδος παιγνιδίου γινομένου διὰ τῆς σφαίρας, ἔνθα ὁ ἔχων τὴν σφαῖραν (τὸ κοινῶς λεγόμενον τόπι) πλήττει δι' αὐτῆς ὅν τινα θέλει.
Ἀντρειόνω· ἐγκαρδιόνω τινά. Συνηθέστερον εἶναι τὸ *ἀντρειόνομαι* = γίνομαι ἀνήρ, ἐνδυναμοῦμαι. — «Τ' Ἀγι' Ἀνδρέα κάμουν κόλλυβα, γιὰ ν' ἀντρειωθοῦν τὰ σπαρτά».
Ἀνδρήσιος· ὁ ἀνήκων εἰς ἄνδρα.
Ἀνεβροχιά· ἀνομβρία· «'ς τὴν ἀνεβροχιὰ καλὸ 'ν' καὶ τὸ χαλάζι».
Ἀνέγνοιαστος· ἄφροντις, ἀμέριμνος.
Ἀνέγνωμος· μωρός, ἀνόητος.
Ἀνεγνωμιά· ἀνοησία, μωρία. Οὕτως ἀπαντᾷ καὶ εἰς δημῶδες ᾆσμα:

«ἀγάπη ποῦχα κ' ἔχασα ἀχ' τὴν ἀνεγνωμιά μου·
τώρα γυρίζω καὶ τηρῶ καὶ καίετ' ἡ καρδιά μου».

Ἀλεημόνητος = ἄσπλαγχνος, ἀνηλεής, ἀπηνής.
Ἀνεμικό· ὀνομάζουσιν οὕτω οἱ ἁπλοῖ τὸ δαιμόνιον, ἄλλως καὶ ἀερικὸν ἢ καὶ ἐξωτικόν.
Ἀνεμοδαρμένος· ὁ κτυπημένος, δαρμένος ὑπὸ

τοῦ ἀνέμου. Λέγεται καὶ ὡς κατάρα: «στέκα αὐτοῦ μῶρ' ἀνεμοδαρμένο».

Ἀνεμοδέρνει· κτυπεῖ, δέρνει· ἐπὶ ἀνέμου λέγεται μόνον· «ὁ ἀέρας τ' ἀνεμοδέρνει τὸ σπίτι».

Ἄνεμος· φράσεις: «Πήγαινε 'ς τὸν ἄνεμο», ἀντὶ 'ς τ' ἀνάθεμα.—«Ἄνεμος νὰ πᾷς καὶ νἄρθῃς».—«'Σ τ' ἀνέμ' τὴ μάννα='ς τ' ἀνάθεμα.—«Δὲν πᾷς κατ' ἀνέμ' μάννα».—«Τί ἄνεμο κάμετε ἔτσι;».

Ἀνεμοσκορπίζω· διασκορπίζω.

Ἀνεμοσοῦρι· λέγεται τὸ μετ' ἀνέμου χιόνισμα.

Ἀνεμοσούρισμα· τὸ σώρευμα τῆς χιόνος ὑπὸ τοῦ ἀνέμου εἰς τὰ βαθέα μέρη.

Ἀνεμοσουρίζει· χιονίζει μαζῆ μὲ ἄνεμον· «τ' ἀνεμοσουρίζει, τ' ἀνεμοσούρισε τὸ χιόνι».

Ἀνεμοφλογισμένος· ὁ φλογισμένος, καυμένος ὑπὸ τοῦ ἀνέμου. Ἀπαντᾷ ὡς κατάρα· «βρὲ ἀνεμοφλογισμένε».

Ἀνεπρόκοπος· ὁ μὴ προκόπτων· «μωρὲ ἀνεπρόκοπο».

Ἀνέρωτος· ὁ μὴ νερωμένος, ἄκρατος. Τίθεται ἐπὶ ποτῶν πνευματωδῶν· «κρασὶ ἀνέρωτο» =οἶνος ἄκρατος· καὶ «ἀνέρωτο ρακί».

Ἀνερώτητα· ἄλλοι *ἀνερώτηγα*· χωρὶς ἐρώτησιν, ἄδειαν.

Ἀνέσωστος· ὁ μὴ σώσας, φθάσας πρός τι (διότι τὸ σώνειν ἐν τῇ παρ' ἡμῖν δημώδει σημ. τὸ φθάνειν· «σώνει, μὴ βάνῃς ἄλλο»)· «ὁ ἀνέσωστος» (ὅστις νὰ μὴ φθάσῃ σῶος εἰς τὸν τόπον ὅπου μελετᾷ νὰ ὑπάγῃ), ὡς κατάρα.—2) ἐπὶ τῶν ἀώρως γεννηθέντων· «τὸ παιδὶ εἶναι ἀνέσωστο».

Ἀνεχόρταγος καὶ *ἀνεχόρταστος*· ὁ μὴ χορταίνων· «ἄνθρωπος ἀνεχόρταγος»=ἄπληστος· ἐξ οὗ ἀφῃρημένον *ἀνεχορταγιά*.

Ἀνεψίδι· ὑποκοριστικ., μικρὸς ἀνεψιός.

Ἀνημπόρια· ἀρρωστία ἐλαφρά, ἀδιαθεσία, καὶ ἐπίθ. ἀνήμπορος.

Ἀνήξερος· ὁ μὴ ἠξεύρων· «κάνεις τὸν ἀνήξερο»=προσποιεῖ ἄγνοιαν. — 2) ἄπειρος, ἀδαής.

Ἀνηπάντεχος· ὁ ἀνέλπιστος, ἀπροσδόκητος.

Ἀνηφορῶ· ἀναβαίνω ἀνήφορον.

Ἀνηφοριστός· ἀνάντης, ἀνωφερής.

Ἀνοιχτός· πρὸς τοῖς ἄλλοις σημ. καὶ πολυδάπανος. —2) ἐπὶ λογαριασμοῦ· ὁ μὴ κεκλεισμένος· «λογαριασμὸς ἀνοιχτός».— 3) ὁ ἔχων ἔλειμμα εἰς τοὺς λογαριασμούς του· «ἐβγῆκεν ἀνοιχτὸς»—«εἶναι ἀνοιχτὸς πολὺ»=ὀφείλει πολλά. — 4) ἐπὶ ὀφθαλμῶν· ἔξυπνος.

Ἀνόρεχτα· ἀνορέκτως, χωρὶς ὄρεξιν, μ' ἀνορεξίαν.

Ἀνόρμητος· ὁ κατερρυπωμένος, καταλασπωμένος· «ἔγεινεν ἀνόρμητος». Λέγεται δὲ ἐπὶ τῆς αὐτῆς περιστάσεως· «δὲν ἔχει ὁρμὴ καὶ παντοχή». Πιθανῶς νὰ ἦναι παρὰ τὸ ὅρμος, ἑπομ. = ἄνορμος, ὁ μὴ ἔχων λιμένα εἰς ὃν νὰ καταφύγῃ· τὸ δὲ «δὲν ἔχει ὁρμὴ καὶ παντοχὴ»=δὲν ἔχει καταφύγιον καὶ ἐλπίδα, διότι ὡς εἶναι οὐδεὶς δέχεται αὐτόν.

Ἀντάρα· ὁμίχλη, γνόφος.

> «Πέρα 'ς ἐκεῖνο τὸ βουνὸ ποῦ 'ναι 'ψηλὸ καὶ μέγα,
> πὤχει ἀντάρα 'ς τὴν κορφὴ καὶ κατιχνιὰ 'ς τὴ ῥίζα».
> (Δημ. ᾆσμα).

2) ταραχή, θόρυβος, ἀνησυχία· «ἀντάρα τὸ 'πήγαμε σήμερα». — 3) ὡς ἐπίρρ. καλῶς· «τὸ ψάλσιμο σήμερα 'πῆγ' ἀντάρα».

Ανταριάζω· πληροῦμαι ὁμίχλης· καὶ καπνοῦ δὲ πρὸς τούτοις· «ἀντάριασε τὸ βουνό»—«ἀντάριασε τὸ σπίτι»=ἐπληρώθη καπνοῦ. —2) μεταβ. «Θὰ τ' ανταριάσῃ τὸ σπίτι ὁ καπνὸς»—«τ' ἀντάριασε μὲ τὰ ντουφέκια».

Ἀνταρεύω· περιπλέκω τινά· «θὰ τὸν ἀνταρέψω». — «Ἀνταρεύτηκαν 'ς τὴν προξενιὰ πολλοὶ ἄνθρωποι».

Αντήμερα· αὐθημερὸν· τὸ παρ' ἄλλοις «ἀνήμερα».

Ἀντίλογος· λόγος ἐναντίος, ἀντίρρησις· ὡς εἰς τὴν φράσιν «κάθε λόγος ἔχει καὶ τὸν ἀντίλογό του» — «λόγος καὶ ἀντίλογος».

> «Γυρίζ' ὁ γέρος καὶ τοὺς λέει καὶ τοὺς ἀντιλογήθη»
> (Δημ. ᾆσμα).

Ἀντίπερα· ἄντικρυ, πέρα.

Ἀντιπροχθές· ἡ *ἀντὶ* ἐνταῦθα μετέπεσεν εἰς τὴν σημασίαν τοῦ πρότερον=πρὸ τῆς προχθὲς ἡμέρας, τετάρτην ταύτην ἡμέραν. Ὁμοίως καὶ ἀντιπροπέρυσι = τέταρτον τοῦτο ἔτος.

Ἀντράλα· σκοτοδινίασις, ἴλιγγος.

Ἀντραλεύω· σκοτίζω τινά.

Ἀντροξάδερφος καὶ *ἀντροξαδέρφη-ια*· λέγονται οὕτω οἱ ἐξάδελφοι τοῦ ἀνδρὸς γυναικός τινος, οἱ ἐξ ἀνδρὸς ἐξάδελφοι.

Ἀντρούκλας· μέγας ἄνδρας.

Ἀνυπόγραφος· ὁ μὴ ὑπογεγραμμένος.

Ἀξαγόραστος· ὁ μὴ ἐξηγορασμένος.

Ἄξαφνα· ἀντὶ *ἔξαφνα*, αἴφνης.

Ἄξαφνος· αἰφνίδιος, ἐξαπιναῖος· «ἄξαφνος θάνατος».

Ἀξάφριστος· ἀνεξάφριστος· «τὸ κρέας τὸ ἔχεις ἀξάφριστο».

Ἀξέγνοιαστος· ἀκηδὴς, ἀμέριμνος, ἀδιάφορος· «εἶμαι ἀξέγνοιαστος».
Ἀξεδιάντροπος· ἀναίσχυντος.
Ἀξεμπέρδευτος· ὁ μὴ ἐξεμπερδευμένος, ὁ περιπεπλεγμένος εἰς λογαριασμούς, δουλειαίς, κτλ.
Ἀξέταστος· ὁ μὴ ἐξητασμένος.
Ἀξεχώριστος· ὁ μὴ ξεχωρισμένος· «τὰ πρόβατα τὰ ἔχουμε ἀξεχώριστα».
Ἀξημέρωτος· ὡς κατάρα ἀπαντᾷ: «τί εἶχε μετ' ἐσένα ὁ ἀξημέρωτος;» = ὅστις νὰ μὴ ἐξημερωθῇ, νὰ μὴ ἴδῃ τὴν ἐπιοῦσαν ἡμέραν.
Ἀξιάδα· ἱκανότης.
Ἀξομολόγητος = ἀνεξομολόγητος· ὁ μὴ ἐξομολογηθείς.
Ἀπαί· ἀπαντᾷ μετὰ τοῦ καί· «κὴ ἀπαί» = καὶ ὕστερον.
Ἀπαλλαγή· ἀπαντᾷ εἰς τὰ στόματα τῶν γυναικῶν: «κακὴ ἀπαλλαγή».
Ἀπάνεμος· μακρὰν καὶ φυλαγμένος ἀπὸ τὸν ἄνεμον τόπος, ὃν δὲν πιάνει ὁ ἄνεμος.
Ἀπανθρωπιά· ἡ ἰδιότης τοῦ ἀπανθρώπου.
Ἀπαντέχω· ἐλπίζω, προσμένω. «Ἐπάντεχα νἄλθῃ ἀπόψε».—Ἀπαντᾷ καὶ παθ. τύπος εἰς τὴν παροιμίαν «ἄλλοὶ 'ς τὸν παντεχούμενο ς' τῆς γειτονιᾶς τὸ δεῖπνο».
Ἀπάντημα· συνάντησις· «ἔχει καλό, κακὸ ἀπάντημα».
Ἀπάνω· ἐπάνω.
Ἀπανωτός· *ἐπανωτός*· ὁ εἰς ἐπὶ τοῦ ἄλλου ἢ μετὰ τὸν ἄλλον.
Ἀπαργιάζω· ἐγκαταλείπω, παραιτῶ τι.
Ἀπαστριά· ἀκαθαρσία.
Ἀπεικάζω· ἐννοῶ.
Ἄπεικος· κατώτερος, χειρότερος, κτλ. Ἀπαντᾷ ἐν τῇ δημώδει εἴς τινας φράσεις καὶ μάλιστα ἐν ἐρωτήσει: «Μήπως εἶναι ἄπεικος;»
Ἀπέρασμα· διάβασις, παράδοσις.
Ἀπερασμένος· ὁ διαβάς· «εἶναι ἀπερασμένος πέρα». 2)—ὁ παρελθών, ὁ παρῳχημένος· «τὸ ἀπερασμένο καλοκαῖρι». —3) προβεβηκώς.
Ἀπερνῶ· περνῶ.
Ἀπέταγμα· τὸ πέταγμα τῶν πτηνῶν, ἡ πτῆσις· 2)—ἐπίπληξις, μάλωμα.
Ἀπεταγμένος· «κάπου τὸ ἔχουν ἀπεταγμένο».
Ἀπετοῦ· τίθεται συνήθως ἡ πτῶσις αὕτη μετὰ τοῦ ἄρθρου τ' *ἀπετοῦ*, (καθὼς τ' *ἀψήλου*, *τοῦ κολύμβου*). Ἔχουσι δὲ τὴν ἔννοιαν τῆς ἀφαιρετικῆς ἤτοι τὴν δι' οὗ=διὰ τοῦ πετάγματος, διὰ τοῦ κολυμβήματος.

Ἀπηδῶ· *πηδῶ*.
Ἀπλάνιστος· ὁ μὴ πλανισμένος, ὁ μὴ ἐξεσμένος διὰ τοῦ τεκτονικοῦ ἐργαλείου, τῆς πλάνης· «ἀπλάνιστα σανίδια».
Ἀπλούμιστος· ὁ μὴ πλουμισμένος, κεντημένος.
Ἀπλόχερο· χοῦφτα.
Ἀπλοχέρης· ὁ πολλὰ δαπανῶν. Ἀνάλογον τούτου εἶναι τὸ μακροχέρης.
Ἀποβδόμαδα· μετὰ τὴν ἑβδομάδα ταύτην, οὕτω καὶ ἀπόπασχα, ἀπότρυγα, κτλ.
Ἀποβρόχια· αἱ τελευταῖαι βροχαί.
Ἀπόγιωμα· ἡ μετὰ τὸ γεῦμα ὥρα.
Ἀπογραφή· ὑπογραφή.
Ἀπογράφω· ὑπογράφω·—2) τελειόνω τὸ γράφειν.
Ἀπογυρίζω· ἀποτελειῶ τὸ γύρισμα ἑνὸς χωραφίου· *γύρισμα* δὲ ὀνομάζουσι τὸ ὄργωμα.
Ἀποδεῖπνι· ἡ μετὰ τὸ δεῖπνον ὥρα· «θἄρθω ς' τὸ σπίτι σας τ' ἀποδεῖπνι».
Ἀπόδεμα· ὀρχοπέδη, ὁ διὰ μαγείας γινόμενος δεσμὸς νεονύμφων.
Ἀποδεμένος· ἴδ. τὴν λέξιν *ἀμποδεμένος*.
Ἀπόδιαβα· μετὰ τὴν πάροδον, διάβασιν· «ἀπόδιαβα τὸ Πάσχα». Λέγεται δὲ καὶ «διάβα» = διάβασις· «τὸ χωριό μας εἶναι διάβα», ὅθεν τὸ *ἀπόδιαβα*.
Ἀποδιαλεγούρια· τὰ ὑπολειφθέντα μετὰ τὴν διαλογήν. Ἡ *ἀπὸ* σημ. τὸ ὑπόλοιπον, ὡς καὶ εἰς τὸ *ἀποφάγια*, *ἀποπίματα*.
Ἀποκομμένος· ὁ ἀπογαλακτισμένος. — 2) ὁ ἐμποδισμένος· «εἶναι ἀποκομμένος ἀπ' τὴ δουλειά του». — 3) Ὁ ξεκομμένος, χωρισμένος· «'γίδια ἀποκομμένα ἀπ' τὴ 'γιδοῦρα».
Ἀποκοπή· ὁ προσδιορισμὸς τοῦ ποσοῦ, ὅπερ πρέπει νὰ πληρώσῃ τις ἀπέναντι ζημίας γενομένης εἰς χωράφιον ἢ ἀμπέλιον ἀπὸ τὰ ζῶά του.
Ἀποκοσκινίζω· τελειόνω τὸ κοσκινίζειν.
Ἀποκοσκίνισμα· τὸ μένον μετὰ τὸ κοσκίνισμα· ἀπαντᾷ εἰς ᾆσμα:

> «Νὰ κοσκινίζῃ τὰ φλωριά, νὰ πέφτῃ τὸ λαγάρι,
> καὶ τ' ἀποκοσκινίσματα νὰ δένῃ 'ς τὸ μαντῆλι».

Ἀποκοτῶ· ἀποτολμῶ· λέγεται ἐπὶ τῶν ἐπικίνδυνα τολμώντων.
Ἀποκούμπα· τὸ πρὸς ὑποστήριξιν, ὑποστήριγμα.
Ἀποκουπιάζω· γυρίζω τι πρηνές.
Ἀποκουπίτσι· ἀπαντᾷ ἡ λέξις εἰς παραμύθιον, ἔνθα ἡ ἀλώπηξ, ἥτις εἰς τὸ πα-

ραμύθιον λέγεται *κυρά Μαριά*, μὲ τὸν λύκον, ὅστις *κὺρ Νικόλας* καλεῖται, συνεταιρισθεῖσα καὶ φαγοῦσα τὸ μέλι τῆς πούτινας ἔλεγεν εἰς τὸν λύκον, ὅτι ὑπῆγε νὰ βαπτίσῃ ἕνα παιδί, τὸ ὁποῖον ὠνόμασεν *ἀποκουπίτσι*, (διότι εἶχεν *ἀποκουπιάσσει* τὴν πούτιναν).

Ἀπολαβή· κέρδος, ὠφέλεια· «δέν ἔχω καμμιὰ ἀπολαβὴ ἀπ' αὐτό». — 2) εἰσόδημα.

Ἀπολογοῦμαι· ἀποκρίνομαι.

Ἀπολούσματα· τὸ μεῖναν ὕδωρ μετὰ τὸ λούσιμον.

Ἀπολυμένος· ὁ ἀπολελυμένος, ἀφειμένος· «ἔχω ἀπολυμένο τὸ μουλάρι».

Ἀπόλυση· ἄφεσις. Συνήθως ἀπαντᾷ ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ τέλους ἱερᾶς ἀκολουθίας. «Ἔκαμ' ἀπόλυση ὁ παπᾶς».

Ἀπομεινάδι· τὸ ὑπόλοιπον, τὸ ὑπολειφθέν.

Ἀπομώρια· ἡ ἀνάλγητος ἀφροντισία τινὸς ἀπομωρανθέντος τρόπον τινὰ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ.

Ἀπονήρευτος· ὁ μὴ ἔχων πονηρίας, ἁπλοῦς τὰ ἤθη, ἄκακος.

Ἀποξενόνω· κάμνω τινὰ ἀπόκληρον, ἀμέτοχον κληρονομικῶν δικαιωμάτων, ἀποκληρῶ, ἀποκηρύττω.

Ἀπόπασχα· ὁ μετὰ τὸ Πάσχα καιρός.

Ἀποπίματα· τὸ ὑπόλοιπον τοῦ ποτοῦ.

Ἀποπίνω· τελειόνω τὸ πίνειν.

Ἀποπληρόνω· τελειόνω τὸ πληρόνειν, πληρόνω ἐντελῶς τινα, ἐκτίνω.

Ἀπόπλυμα· τὸ μεῖναν ὕδωρ μετὰ τὸ πλύσιμον.

Ἀπόρριγμα· παρὰ τὸ ῥίχνω=ῥίπτω, λέγεται τὸ ἔκτρωμα, ἄμβλωμα.

Ἀποσήμαδο· τὸ μὴ φέρον σημεῖα τελείου ἀνθρώπου ἢ ζώου, ὅθεν τὸ μικρόν, ἀδύνατον καὶ κοντόν· «εἶναι ἀποσήμαδο τοῦτο τ' ἀρνί».

Ἀπόσκεπα· ἐπίρ. ἀπαντᾷ μετὰ τοῦ *κρυφά*· «πήγαινε κρυφὰ καὶ ἀπόσκεπα, γιὰ νὰ μὴ σὲ ἰδῇ κανείς».

Ἀποσπόρια· τὰ τελευταῖα σπαρσίματα, ὡς *ἀποβρόχια* λέγονται αἱ τελευταῖαι βροχαί.

Ἀπόσταμα· κούρασμα (παρὰ τὸ *ἀποσταίνω*).

Ἀποσταμένος· κουρασμένος.

Ἀποστολικά· ἐπίρ., ὡς οἱ Ἀπόστολοι, δηλ. πεζοί, κτλ. «ἀποστολικὰ 'πῆγα 'ς τὸ χωριό».

Ἀποστραγγίδια· τὰ λείψανα, τὰ ἀπομεινάρια μετὰ τὸ στράγγισμα.

Ἀποσώνω· τελειόνω, σώνω ἐντελῶς τι.

Ἀπόσωσμα· ἀποτελείωμα.—2) τὸ τελευταῖον παιδί, ὅπερ λέγεται καὶ ἀποσπόρι· μεταφ. δὲ καὶ τὸ ἀδύνατον καὶ καχεκτικόν.

Ἀπότρυγα· ἐπίρ. μετὰ τὸν τρύγον.

Ἀποτρύγια· ἀπαντᾷ εἰς τὸν πληθ. ἀριθμὸν= σταφύλια τὰ ὁποῖα συλλέγει τις μετὰ τὸν τρύγον.

Ἀποτωρσινός· παρὰ τὸ *ἀποτῶρες* = ἀπὸ τώρα, ἔνθα ἡ *ἀπὸ* σημ. τὴν *πρό*· «ἀποτῶρες ποῦ ἦσο;» = πρὸ τῆς στιγμῆς ταύτης ποῦ ἦσο; «ὁ ἀποτωρσινὸς καφὲς ἦτο καλλίτερος».

Ἀποφαγωμένος· ὁ τελειώσας τὸ φαγεῖ.—2) ὁ *φαγωμένος* ἐντελῶς· «τὸ χωράφι τὸ ηὗρα ἀποφαγωμένο ἀπ' τὰ πρόβατα».

Ἀποφόρι· τὸ πεπαλαιωμένον καὶ ἄχρηστον ἱμάτιον. Συνήθως ἀπαντᾷ ἐν τῷ πληθυντ. ἀριθμῷ· «ὅλο τὰ ἀποφόρια μοῦ δίνουν νὰ φορῶ».

Ἀποχερίζω· ἀπαντᾷ μόνον περὶ τοῦ ψωμίου· «ἀποχερίζω τὸ ψωμί»·—«τ' ἀποχέρισα»= τελειόνω τὰ περὶ τὴν ζύμωσιν αὐτοῦ καὶ ἐβγάζω αὐτὸ ἀπὸ τὰς χεῖράς μου.

Ἀπόγυμα· παραγωγή· κυριολεκτεῖται ἐπὶ μελισσῶν.

Ἀπογῶ· γεννῶ· λέγεται περὶ μελισσῶν.

Ἀπόψε· χθὲς τὸ ἑσπέρας, τὴν νύκτα· «ἀπόψε εἶδα ἕνα κακὸ ὄνειρο».

Ἀποψεσινός· ὁ ἀνήκων εἰς αὐτὴν τὴν νύκτα.

Ἀπρόφταστος· ἐπὶ τῶν ἀποθανόντων.—2) ὡς κατάρα, «μωρὲ ἀπρόφταστο καὶ κοψοζώητο».

Ἀραδιασμένος· ὁ εἰς τὴν τάξιν, σειρὰν βαλμένος.

Ἀρηόνω· ῥῆμ. μεταβ., κάμνω τι ἀραιόν.— 2) ἀμετάβ. γίνομαι ἀραιός· «ἄρηωσαν τὰ σανίδια ἀπ' τὴ ξέρη». — «Ὅσο ἀρηόνουν τὰ σκόρδα, τόσο χοντραίνουν». (Παροιμ.).

Ἀρηομάδα· ἀραιότης· «τὰ σανίδια ἔχουν ἀρηωμάδες».

Ἀρηόσηττα· σῆττα ἀραιά.

Ἀρατίζω· καταρῶμαί τινα ἢ τὸν κάμνω νὰ φύγῃ μακράν· παρὰ τὸ ἀρά.

Ἀράφι· τὸ περὶ τοὺς τοίχους τῶν δωματίων ὁριζοντείως τιθέμενον σανίδι, ὅπως χρησιμεύῃ πρὸς ἐπίθεσιν διαφόρων πραγμάτων. Ταῦτα ἦσαν ὀλίγον παλαιότερα, ἀντ' αὐτῶν εἰσήχθησαν τελευταῖον τὰ στενότερα καὶ ποικιλώτερα *ἀράφια*, ἅτινα καλοῦνται *πάσσαι*.

Ἀρβάλι· ἡ στρογγύλη καὶ κινητὴ λαβὴ τοῦ κακαβίου κτλ.

Ἄργανα· μουσικὸν ὄργανον, τὸ τύμπανον.

Ἄργασμα· τὸ δούλευμα τῶν δερμάτων = βυρσοδέψησις.
Ἀργαστῆρι· ἐργαστῆρι.
Ἀργαστηριάρης· ὁ ἔχων ἐργαστήριον, τεχνίτης, ἐργαστηριάρχης.
Ἀργία· ἀπραξία, ὀκνηρία.
Ἀργός· βραδύς·—2) ἄεργος·—3) ὁ πεπαυμένος τοῦ ἱερουργεῖν ἱερεύς. «Τὸν παπᾶ ὁ δεσπότης τὸν ἔκαμε ἀργό».
Ἀρέντα· τρέξιμον, δρόμος.
Ἀρεντεύω· τρέχω.
Ἀρεντᾶτος· ἀπαντᾷ εἰς τὰς φράσεις· «ἐπῆγε ἀρεντᾶτος καὶ τρεχᾶτος», περὶ ἀποθανόντος, ὅστις πολὺ ταχέως καὶ οἱονεὶ ἀπροσδοκήτως ἐξεμέτρησε τὸ ζῆν.
Ἀρεσειά· ἀρέσκεια· «ἐπῆρα γυναῖκα τῆς ἀρεσειᾶς μου».
Ἀριδίζω· τρυπῶ τι διὰ *ἀρίδας*.
Ἄρκλα· ἀρτοθήκη.
Ἀρκᾶτος· ὁ ἐλεύθερος, ὁ εὐκαιρῶν, ἀδειάζων· «ἀρκάτα γυναῖκα» = ἡ μὴ ἔχουσα νήπιον θηλάζον, ἐπομ. ἐλευθέρα· «δὲν εἶμαι ἀρκάτα».
Ἀρκελέδες· ζῷα ἀφειμένα εἰς νομὴν ἄνευ ἐπιτηρήσεως.
Ἁρμάτα· καὶ συνήθ. εἰς τὸν πληθ. αἱ *ἁρμάταις* = ἱμάτια, ἐνδύματα, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τὰ καλλίτερα.
Ἁρμάθιασμα· ὁρμαθίασις.
Ἁρμός· ἄρθρωσις, κλείδωσις. «Μοῦ πονοῦν ὅλοι οἱ ἁρμοί».
Ἁρμυρίζω· ἁλμυρίζω, ἔχω ἁλμυρὰν γεῦσιν· «ἁρμύρισε τὸ φαγεῖ».
Ἀρνάδα. ἀμνὰς ἑνὸς ἔτους.
Ἀρνοπόκι· τὸ ποκάρι τοῦ ἀρνίου· — 2) τὰ κοντὰ μαλλία, ὡς εἶναι τὰ τῶν ἀρνίων.
Ἀρταίνω· ἀρτύνω τινά, παρατίθημι κρέα τινὶ νηστεύοντι· «τὸν ἄρτυσα»· — *ἀρταίνομαι* = κρεωφαγῶ.
Ἀρτυμένος· ὁ κατασκευασμένος μὲ τροφὰς οὐχὶ νηστησίμους· «τὸ φαγεῖ εἶναι ἀρτυμένο»· «σήμερα ἔφαγα ἀρτυμένο φαγεῖ».
Ἀρτυμή· πρὸς τοῖς ἄλλοις· = πάχος, ἄλειμμα, βούτυρον.
Ἀσάπητος· ὁ μὴ σεσηπώς.
Ἀσβεσταριά· λέγεται ὁ λάκκος, ἐν ᾧ καιομένων τῶν λίθων γίνεται ἄσβεστος· — 2) ὡς κατάρα: «κακὴ ἀσβεσταριά».
Ἀσέλλωτος· ὁ μὴ σελλωμένος· «τὸ ἄλογο εἶναι ἀσέλλωτο».
Ἀσήμαδος· ὅστις εἶναι ἢ χάνεται χωρὶς νὰ φέρῃ σημάδι. «Τὸ πρόβατο 'πῆγε ἀσήμαδο».
Ἀσημόκουπα· κοῦπα ἀσημένια.
Ἄσιαστος· ὅστις δὲν εἶναι *σιασμένος*, ἀκάμωτος, ἀπροπαράσκευος, ἀσυγύριστος.
Ἀσκάλωτος· ὁ μὴ σκαλωμένος εἴς τι, ἀκρέμαστος.
Ἄσκιαχτος· ὁ μὴ σκιασμένος, πεφοβισμένος, ἄφοβος, ἀτρόμητος.
Ἄσκοπος· ἀστόχαστος, ἄσκεπτος, ἀπρόσεκτος. Ἀπαντᾷ δὲ ἐν τῇ παροιμίᾳ: «ἄσκοπος ὁ νοῦς, διπλὸς ὁ κόπος».
Ἀσκόλαστος· ἀτελείωτος· παρὰ τὸ *α* στερ. καὶ *σκολάζω*, *σκολνῶ* = σχολάζω.
Ἀντσπαίνομαι· ἀσπάζομαι. Ἡ λέξις ἀπαντᾷ εἰς τὰς γυναῖκας.
Ἀσπρουδερός· κλίνων εἰς τὸ λευκόν, ἄσπρον, ὑπόλευκος.
Ἀσπρομούστακος· ὁ ἔχων λευκοὺς μύστακας.
Ἀσπρομάλλης· ὁ ἔχων ἄσπρα τὰ μαλλιὰ τῆς κεφαλῆς.
Ἀσπροπρόσωπος· ὁ ἔχων ἄσπρον τὸ πρόσωπον. Συνήθως δὲ λέγεται μεταφορικῶς = ἀναμάρτητος.
Ἀσπρουλιάρικος· ἀσπρουδερός, ὑπόλευκος.
Ἀστάφνιστος· παρὰ τὸ σταφνίζω = σταθμίζω, = ἀστάθμιστος, ἀζύγιαστος καὶ μεταφορ. ὁ ἀφειδής, ὁ ἐξοδεύων χωρὶς οἰκονομίαν.
Ἀστάχυ· στάχυς· συνήθως λέγεται οὕτω ὁ στάχυς τοῦ ἀραβοσίτου, ὁ δὲ τοῦ σίτου, βρίζης καὶ κριθῆς λέγεται *ψάνα*.
Ἀστράκα· νόσος ἔχουσα ἐρυθρὰ ἐξανθήματα καθ' ὅλον τὸ σῶμα καὶ ὁμοιάζουσα τῇ καλουμένῃ νόσῳ «κοκκίνῃ».
Ἀστραποβαρεμένος· κτυπημένος ἀπὸ τὸν κεραυνόν, κεραυνόβλητος, κεκεραυνωμένος.— 2) ὡς κατάρα, «ἄ! τὸν ἀστραποβαρεμμένο».
Ἀστροάχα· καὶ ὀστρέχα παρ' ἄλλοις· τὸ κενὸν διάστημα τὸ μεταξὺ τοῦ τοίχου καὶ τῆς στέγης ἔσωθεν τῶν δωματίων.
Ἀστρίτσης· εἶδος ὄφεως, ἀστρίτης.
Ἀσυννέφιαστος· ὁ μὴ συννεφής, συννεφιασμένος· οὐρανός.
Ἀσυμμάζωχτος· καὶ ἀσύμμαστος, ὁ μὴ συμμαζευμένος ἢ συμμαζευόμενος· ἑπομένως ἀπειθὴς καὶ ἄτακτος.
Ἀσώπαστος· ὁ μὴ σιωπῶν. Κοινῶς προφέρεται ἀτσώπαστος.
Ἀταξείδευτος· ὁ μὴ ταξειδεύσας, ὁ μὴ ἀναχωρήσας εἰς τὴν ἀλλοδαπήν.
Ἀτοίμαστος· ἀνέτοιμος.
Ἀτρούχητος· ὁ μὴ *τρουχημένος* (δηλ. εἰς τὸν τροχὸν ἠκονημένος) «εἶναι ἀτρούχητο τὸ μαχαῖρι».

Ἀτυράγνητος· ὁ μὴ τυραννημένος.

Ἀτσουκάνιστος· ἀνευνούχιστος· τὰ δὲ εὐνουχισμένα ζῷα λέγονται *τσουκανισμένα*, διότι κτυποῦσι μὲ τὸ τσουκάνι ἤτοι τσουκανίζουσι τοὺς ὄρχεις αὐτῶν.

Αὐρϊοσινός· ὁ ἀνήκων εἰς τὴν αὔριον· «ἡ αὐρϊοσινὴ ἡμέρα»=ἡ αὔριον.

Ἄφκος· τὸ πίσον ἢ ὁ πίσος, ὄσπριον, τὸ λεγόμενον μπιζέλι.

Ἀφοντότες· ἀπὸ τότε, ἔκτοτε.

Ἀφόντας· ἀφ' ὅταν, ἀπαντᾷ καὶ ἁπλοῦν τὸ ὄντας=ὅθεν.

Ἄφταστος· ὅστις δὲν φθάνεται· «τὸ μῆλο εἶναι ἄφταστο»=δὲν φθάνεται, εἶναι ὑψηλά.—2) Δὲν εἶναι φθασμένος εἰς τὸν καιρόν του, ἄωρος.

Ἀφύσικος· αἰσχρός· «λόγϊα ἀφύσικα».—2) ἀγενής· «ὁ ἀφύσικος φυσικὸς δὲ γίνεται» (παροιμιώδ. λόγος).—3) οὐδ· τὰ *ἀφύσικα*=τὰ αἰδοῖα.

Ἀφύσικα· ἐπίρρ., κακῶς, ἀσχήμως· ταὐτὸν τῷ *ἄτσαλα*.

Ἀχαμνός· πρὸς τοῖς ἄλλοις σημαίνει καὶ κακός· «καιρὸς ἀχαμνὸς»=κακοκαιρία· «ἔχει ἕνα ἀχαμνὸ σπυρί».

Ἄχαρος· ἀδύνατος· «εἶναι ἄχαρος».—2) καϋμένος, οἴκτου ἄξιος· «ἄ! τὸν ἄχαρο».—«κάμετε ἐλεημοσύνη 'ς τὸν ἄχαρο». Ἀπαντᾷ δὲ καὶ ἐπὶ κλητικῆς· «ἄχαρέ μου».

Ἀχλώρατο· ὡς κατάρα ἀπαντᾷ· «μῶρ' ἀχλώρατο»·—«ἄ! τ' ἀχλώρατο».

Ἀχνός· ὠχρός, κίτρινος, χλωμός.

Ἀχόλϊαστος· ὁ μὴ χολϊάσας.

Ἀχός· ἠχώ, ἦχος· «τὸ τί 'ν' ἀχὸς 'ποῦ γίνεται».

Ἀχρείαστος· ὁ μὴ ὢν χρήσιμος.—2) ὁ ἀπειθής, ἀνυπότακτος.

Ἀχρήζω· ἀξίζω· «δὲν ἀχρήζει τίποτε τοῦτο τὸ πρᾶμα». Γίνεται παρὰ τὸ ἀρχαῖον *χρῄζω* προτάσει τοῦ *α*.

Ἀχρόνιστος· ὁ μὴ συμπληρώσας τὸ ἔτος· «εἶναι ἀχρόνιστος ὁ 'πεθαμένος»·—«νύφη ἀχρόνιστη»·—«παιδὶ ἀχρόνιστο».

Ἀχτίδα· λάμψις, λαμπρότης.

Ἀχτιδίζω· ἀκτινοβολῶ.

Ἀψάδα· δριμύτης· (τοῦ κρασϊοῦ). — 2) αὐστηρότης, ὀξυθυμία· (τοῦ ἀνθρώπου).

Ἀψϱόνω· ῥῆμ. μεταβ. ποιῶ τινα νὰ θυμώσῃ· «τὸν ἄψρωσε».—2) Μέσ. ἀνάπτω, θυμόνω· «τί ἀψρόνεσαι ἔτσι».

Ἀψύχημα καὶ *ἀψύχϊα*· οἰκονομία, φειδώ.

Ἀψυχῶ· φείδομαί τινος· «ἀψύχα τὰ ῥοῦχά σου»· γίνεται παρὰ τὸ *ἄψυχος*=*μικρόψυχος* καὶ ἑπομένως φειδωλός, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸν *μεγαλόψυχον*=τὸν ἐλευθέριον.

Β

Βαδεύομαι· ἀπαντᾷ ἐν τῇ φράσει: «*ἄς κουρεύεται καὶ ἄς βαδεύεται*»· σημαίνει τίλλομαι, ψιλοῦμαι.

Βαθράκι· τὸ ὑπὸ τὴν μασχάλην τοῦ ὑποκαμίσου προσραπτόμενον ῥομβοειδὲς τεμάχιον.

Βαΐζω· κλίνω, ῥέπω. «*Βαΐζει τὸ φόρτωμα*». «*Βαΐζει ἡ γλῶσσα τοῦ καντα ϱϊοῦ*» κτλ. — 2) μεταβ. κάμνω τι νὰ κλίνῃ· «ὁ ἄνεμος ἐβάϊσε τὸ δένδρο».

Βάϊσμα κλίσις, ῥοπή.

Βαλαντόνω· ἐκμαίνω τινὰ ἔρωτι.

Βαράσθενος· ὁ βαρέως φέρων τὴν ἑαυτοῦ ἀσθένειαν καὶ τὴν μικροτάτην.

Βαρεϊαῤῥωστῶ· βαρέως ἀῤῥωστῶ, ἀσθενῶ.

Βάρκος· τόπος ἔχων ὑγρότητα. Συγγενεύει πρὸς τὸ *βοῦρκος* καὶ *βόρβορος*.

Βάρσανο· βάσανον, κόπος, μόχθος, ταλαιπωρία. Συνήθως ἀπαντᾷ εἰς πληθ. ἀριθμ. Καὶ ῥῆμα βαρσανίζω=βασανίζω.

Βαρϱόμοιρος· κακόμοιρος.

Βαρῶ· κτυπῶ τινα· «θά τον βαρέσω»· — 2) ἀμετάβ. «ἐβάρεσε τὸ παιδί»· παθ. πληγόνομαι· «ἐβαρέθηκε 'ς τὸν πόλεμο».

Βασταγάρα· ἐργαλεῖον ἐκ σανίδων, δι' οὗ μεταφέρουσι πέτρας, χῶμα κτλ.

Βατοκόπα· ἐργαλεῖον δρεπανοειδές, δι' οὗ κόπτουσι τὰς βάτους.

Βελέντζα· μάλλινον σκέπασμα βαρύ.

Βεργλίζω· τρέμω *'ς ἂν τὴν βέργα*=*φοβοῦμαι πολύ*.

Βεργόλιγνος· λεπτὸς ὡς ἡ βέργα.

Βερβερίτσα· ζῶον μικρὸν γνωστὸν διὰ τὸ γουναρικόν του, σκίουρος.

Βηλϊαγμός· βληχηθμός· «κακὸς βηλϊαγμός», κατάρα.

Βίγλα· στρατιωτικὴ φυλακὴ ἢ σκοπὸς καὶ ἡ σκοπιά.

Βιγλάω· καὶ *βιγλίζω*· βλέπω καὶ παραμονεύω.

Βϱοφάης· ὁ κατασπαταλῶν τὸ βϊό, τὴν περιουσίαν του.

Βιτσϊά· μαστίγωσις, πλῆξις. Γίνεται παρὰ τὸ *βίτσα*=μαστίγιον.

Βλειτεῖδι· θησαυρός· παρὰ τὸ εὑρεσείδιον. Αἱ γυναῖκες μεταχειρίζονται τὴν λέξιν καὶ ἐπὶ εὐχῆς λέγουσαι: «βλειτεῖδι νὰ γείνῃς»=νὰ θησαυρίσῃς καὶ εὐδαιμονήσῃς.

Βλιότρο· εἶδος χόρτου ὁμοίου πρὸς τὰ σπανάκια.

Βολετό· δυνατόν·—«δὲν εἶναι βολετὸ νὰ ἔρθῃ».

Βολῶ· ἀπαντᾷ μόνον τριτοπρόσωπον· «δὲν βολεῖ=δὲν εἶναι δυνατόν, ἐπιτετραμμένον.

Βολιά· καὶ βοῦλτο· ἡ κόπρος τῶν βῳδίων. Γίνεται παρὰ τὸ *βόλιτος*[ὁ] καὶ τὸ *βόλιτον*.—Καὶ ῥῆμα βουλτάω· «βούλτησε τὸ βῷδι».

Βοτανίζω· συλλέγω τὰ βότανα (τὰ ἄγρια χόρτα τὰ παρὰ τὰ γεννήματα) ἐν τοῖς ἀγροῖς.

Βότσικα· εἶδος σταφυλῆς λευκῆς.

Βούκλειδα· σιδηροῦν ἔλασμα, ὅπερ τίθεται πρὸ τῶν σιδηρῶν λωρίων τοῦ ἀρότρου, ἵνα μὴ ἐξέρχηται τοῦτο.

Βουλή· βούλησις, θέλησις.

Βουλιοῦμαι· βούλομαι.

Βουλοκόπος· ὁ ἀνατρέπων τὰς βουλὰς τῶν ἄλλων.

Βουνιά· ἡ κόπρος τῶν βῳδίων.

Βούρβουλο· ὁ καρπὸς τῆς τρικουκκιᾶς, στυφὸς καὶ ἰσομεγέθης λεπτοκαρύῳ.

Βοῦρλα· εἶδός τι μανίας τῶν προβάτων.

Βουρλίζω· κάμνω ὡς μανιώδης· «τί βουρλίζεις ἔτσι;» Μέσ. φέρω ἐμαυτὸν ἄνω κάτω ὡς μανιώδης.

Βουρτόπι· τόπος περιεχόμενος πανταχόθεν ὑπὸ ὑψωμάτων.

Βουσοῦλα· βολβὸς ξυλώδης ἀπαντῶν εἰς τὰς δρῦς.

Βουτσέλα· ἀγγεῖον ξύλινον μέγα διὰ νερόν.

Βραζίνα· ὁ ἐξ αἰγὸς κατεσκευασμένος ἀσκὸς πρὸς μετακόμισιν τοῦ γλεύκους ἐκ τῶν ἀμπέλων.

Βρακανίδα· εἶδος ἀγρίων λαχάνων. «Βράκανα τὰ ἄγρια λάχανα» (Ἡσύχ.)

Βραγαλίδα· εἶδος σαύρας μὲ μελανοξανθόστικτον δέρμα, σαλαμάνδρα.

Βρομῶ· κακὴν ὀσμὴν ἀναδίδω· παρὰ τῷ Ἡσυχίῳ «βρομέον, ὀζόμενον» καὶ «βρόμος, ὀσμή».

Βροντολίδα· σαλαμάνδρα.

Βρυαζαλιό· πλῆθος.

Βρυάζω· εἶμαι πλήρης.

Βρυχάζω καὶ *βρυχιοῦμαι*· κλαίω μεγαλοφώνως.

Βύσαλο· τὸ ψωμί, ὅταν ἐν τῷ κλιβάνῳ μεῖναν πολὺ καῇ· ἀλλαχοῦ λέγεται *φύσαλο*.

Γ

Γαϊτανοφρυδοῦσα· ἡ ἔχουσα τὰς ὀφρῦς εὐθείας ὡσὰν τὸ γαϊτάνι.

Γαῖγα· *αἴξ*. Οὕτω λέγεται ἡ αἴξ ἐν Βυτσάνῃ, ἐν ᾧ ἀλλαχοῦ λέγεται ᾽γίδα.

Γαλάτο· τὸ πολὺ γάλα φέρον ζῷον· ὅθεν καὶ παροιμία:

«τὰ θέλεις καὶ γαλάτα καὶ μαλλάτα καὶ τ' ἀρνὶ θηλκό».

Γαλεβούρης-α· ὁ ἀλλοίθωρος καὶ ἡ ἀλλοίθωρη.

Γάργαρο· καθαρόν, διαυγές· ἐπὶ ὕδατος.

Γάστρος· ἀγγεῖον κοῖλον, δι' οὗ σκεπάζοντες τὰς πήττας ψήνουσιν αὐτάς.

Γεννητσούρια· γενέθλια· «καὶ εἰς τὰ γεννητσούρια σας», εὐχὴ συνηθεστάτη εἰς τοὺς ἀτέκνους.

᾽Γερεύω· ἰατρεύομαι, θεραπεύομαι· παρὰ τὸ *᾽γερός*.

Γεράματα· γῆρας· ἀπαντᾷ μόνον εἰς τὸν πληθυντικόν. Συχνάκις μεταχειρίζονται τὴν εὐχὴν «καλὰ γεράματα».

Γεροκομῶ· τρέφω καὶ περιποιοῦμαί τινα ἐν γήρατι, γηροτροφῶ.

Γιάτος, *γιάτα*· ἰδοὺ αὐτός, αὐτά.

Γιάκτος· γιὰ ἄκουε αὐτός, ἰδοὺ αὐτός, ἀπαντᾷ δὲ καὶ τὸ *γιάκ*=γιὰ ἄκουε,=ἰδού.

᾽Γιδόδρομος· δρόμος καμωμένος ἀπὸ ᾽γίδια.—2) στενωπός, μονοπάτι.

᾽Γιδομάντρι· σταῦλος, μάνδρα ᾽γιδιῶν,

Γιαβράνι· εἶδος πτηνοῦ.

Γιανιάζω· ἐκ τῶν πολλῶν φωνῶν ἀδυνατῶ πλέον νὰ φωνάξω.

Γκρυμποῦρι· τὸ κατοικητήριον τῶν μελισσῶν, κυψέλη.

Γλοῦπος· στόμα· λέξις ὀνοματοπεποιημένη.

Γλωσσιάζω· βάλλω τι εἰς τὴν γλῶσσαν, τρώγω.

Γλωσσίδι· συνήθως πληθ. γλωσσίδια· ἡ γλῶσσα τοῦ ὄφεως.

Γόβα· γυναικεῖον πέδιλον.

Γονικό· ὁ πατρικὸς οἶκος, ὁ τῶν γονέων οἶκος. «Θὰ ᾽πάγω ᾽ς τὸ γονικό μου» λέγουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ αἱ νύμφαι, οὖσαι εἰς τὸ πενθερικόν των.

Γράβος· εἶδος δένδρου.

Γραίνω· διαλύω τὸ συνεστραμμένον ἔριον διὰ τῶν χειρῶν.

Γρατίζω· πράγματα, μερίμνας ἔχω.

Γρατσνάω· ξεσχίζω τὴν ἐπιδερμίδα διὰ τῶν ὀνύχων, ἀμύσσω, ἀλλαχοῦ λέγεται *τσουγγρανίζω*.

Γρήβας· ἵππος φαιός.

Γρῆβος· φαιός.

Γρέκι· λέγεται ὁ φωλεὸς ἀγρίου ζώου·—2) ἐπὶ προβάτων ὁ ἀγρός, ἐν ᾧ διανυκτερεύουσι τὸ φθινόπωρον κοιμώμενα.

Γρεκιάζω· διατρίβω εἰς τὸν φωλεόν, εἰς τὴν συνήθη διαμονήν— 2) μεταβ. ἐπὶ προβάτων=βάλλω τὰ πρόβατα νὰ καθίσωσιν εἴς τι μέρος ὁμοῦ, ἵνα διανυκτερεύσωσι, καὶ μάλιστα εἰς ἀγρόν, ὃν πρόκειται νὰ κοπρίσωσιν.

Γρηπίδα· (κρηπίς)· ἡ κορυφὴ τοῦ τοίχου, ἥτις ἐξέχουσα στηρίζει τὸ προεκβάλλον μέρος τῆς στέγης.

Γριλώνω· ἀνοίγω τὰ 'μάτια πολὺ και καθιστῶ αὐτὰ φοβερὰ καὶ ἄγρια.

Γροῦδα· ὄγκος στρογγύλος· «μία γροῦδα τυρί.»

Γρύζαβος· φίλερις· καὶ οὐσ. γρυζάγα=ἔρις· καὶ ῥῆμα γρυζαβίζομαι=ἐρίζω.

Γρυλιάγκος· καὶ γκρυλιάγκος· λάρυγξ, καὶ ῥῆμα γκρυλιάζω=πνίγω, ἀπάγχω.

Γρύνια· κλαυθμυρισμὸς τῶν μικρῶν παιδίων.—2) διχόνοια· «κάλλια λάχανα κ' εἰρήνια, παρὰ ζάχαρι καὶ γρύνια».

Γρυκός καὶ γρυπός· κυφός, καμπούρης.

Γυάλα· ἀγγεῖον ὑάλινον μέγα.

Γυαλίζω· στίλβω· *γυαλίζομαι*· μέσ.=κατοπτρίζομαι.

Γυναικοσόϊ· συγγενεῖς τῆς γυναικός.

Γύρισμα· ἡ κλίσις τοῦ ἡλίου πρὸς ἑσπέραν.

Γωργιάζω ἢ γουργιάζω· οὐρυάζω, ὠρύομαι.

Δ

Δάρτης· τὸ ξύλον, δι' οὗ κτυποῦσι τὸ γέννημα εἰς τὰ ἁλώνια καὶ τὸ ἄχυρον, διὰ νὰ κοπῇ εἰς μικρὰ τεμάχια.

Δασκαλοῦδι· μαθητής.

Δεθάκι· εἶδος παιγνιδίου· ἡ παρ' ἄλλοις τυφλομυῖα· ἀρχ. μυῖα χαλκῆ καὶ μυίνδα καὶ ψηλαφίνδα.

Δέλνει· δηλοῖ, σημαίνει, κυριολεκτεῖται ἐπὶ ὀνείρων.

Δερνοθύρα· ἡ γυνή, ἥτις περιφέρεται ἀπὸ οἰκίας εἰς οἰκίαν.

Διάβα· ἀπαντᾷ ἐν τῇ φράσει: «τὸ χωριό μας εἶναι διάβα»=ἐξ αὐτοῦ ἐγένετο τὸ «ἀποδιάβα»=μετὰ παρέλευσιν.

Διαλογή· ἐκλογή, αἵρεσις, διαλογή.

Διανεύομαι· ὀνειρεύομαι.

Διανοιώνομαι· ἐννοῶ τι, καταλαμβάνω τι ἐν τῷ ὕπνῳ μου καὶ ἐξυπνῶ· καὶ οὐσιαστ. *διανοιωμός*.

Διάομαι καὶ *διάζομαι*· ἐπιχειρίζομαι τὰ περὶ τὸ ὑφαίνειν, εἰς τὸ 'ποστάβι. 2) καταγίνομαι, ἐνασχολοῦμαι εἴς τι.

Διαπαντά· ἀπαντᾷ εἴς τινας φράσεις «τὸν ἄφησε 'ς τὰ διαπαντά»=εἰς τὴν ἐρημίαν, τὸν ἄφησε μόνον· «τὴν ἐπάντρεψα 'ς τὰ διαπαντά».

Διάρραχο· ἡ κορυφὴ ῥάχεως.

Διάτανος· ὁ διάβολος, ὁ Σατανᾶς.

Διαφορεύω· ὠφελῶ τινα.—2) ἀμετάβ. ὠφελοῦμαι.—3) μεσ. *διαφορεύομαι*=ὠφελοῦμαι.

Δίβουλος· ἀμφίβολος, δύο βουλὰς ἔχων.

Δίγγονο· δισέγγονον, παρ' ὃ κατὰ συγκοπὴν ἐγένετο.

Δίγνωμος· δίβουλος.

Δίκαρπο· δένδρον ἢ φυτὸν καρποφοροῦν δὶς τοῦ ἔτους.

Δικέντρι· ξύλον μακρὸν καὶ λεπτόν, δι' οὗ κεντοῦσι τὰ ἀροτριῶντα βώδια, ἔχον ἐν τῇ κορυφῇ σίδηρον ὀξύ· ὠνομάσθη δὲ οὕτω διὰ τὰ δύο κέντρα, ἅτινα ἔχει ἐνίοτε καὶ ἐκ τῶν δύο μερῶν.

Δίκοπος· ὁ ἔχων δύο κόψεις· ἀμφίστομος, ἀμφήκης.

Δικοῦλι καὶ *δκοῦλι* καὶ *θκοῦλι*· ξύλινον ἐργαλεῖον συνιστάμενον ἐν τῇ κορυφῇ εἰς δύο ἢ τρία κοῖλα μέρη, δι' οὗ ὠθοῦσι τὰ ἄχυρα ἐν τοῖς ἀλωνίοις.

Δίκροκο· αὐγὸ δίκροκο, τὸ ἔχον δύο κρόκους ὠόν.

Δίλογο· ῥοῦχο *δίλογο*, δύο εἰδῶν χρῶμα ἔχον ῥοῦχον.

Δίλογος· ὁ λέγων δύο λόγους ἕνα μὲν εἴς τινα καὶ ἄλλον εἰς ἄλλον, διπρόσωπος·—2) ἀμφιταλαντευόμενος μεταξὺ δύο λόγων, ποτὲ μὲν λέγων τὸ ἕν, ποτὲ δὲ τὸ ἕτερον, ἀμφίβολος.

Δίπορτο· κλωβίον ἔχον δύο χωρίσματα καὶ δύο θύρας.

Διχάλα· ξύλον, τὸ ὁποῖον εἰς τὴν κορυφὴν φύσει εἶναι διῃρημένον εἰς δύο, δισχιδές, δίκρανον. Ἐκ τούτου ῥῆμα *διχαλιάζω*· λαμβάνω τι μὲ *διχάλαν*·—3) δέρω τινὰ μὲ διχάλαν.

Δοκειοῦμαι· βλέπω, ἐννοῶ, καταλαμβάνω.

Δόλιος· ἄθλιος, ταλαίπωρος.

Δομή· σημεῖον πληγῆς δουλευούσης, καὶ κόψιμον πληγῆς.

Δούλεψη· μισθός.

Δουμπολίτσα· τὸ ἀγγεῖον, εἰς ὃ κτυποῦσι δι' ἐπὶ τούτῳ κατεσκευασμένου ξύλου τὸ γάλα, ἵνα ἐξαγάγωσι τὸ βούτυρον.

Δόχι· τόπος δι' ἔνεδραν, καρτέρι, λόχος.
Δραγκόνω· πιάνομαι, αἱμοδιάζω· ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δὲ λέγεται περὶ τῶν πασχόντων μελῶν τοῦ σώματος συνεπείᾳ κρυολογήματος.
Δρεβενίτσα· ἀγγεῖον δι' ὕδωρ χρησιμεῦον εἰς τὰς ὁδοιπορίας.
Δρένιος· δρύϊνος.
Δρομόνι· εἶδος κοσκίνου μὲ μεγάλας ὀπάς, δι' οὗ κοσκινίζουσι τὸν σῖτον. Προφέρεται καὶ *δερμόνι* καὶ *δριμόνι*.
Δρομονίζω· κοσκινίζω διὰ δρομονίου τὸ σιτάρι ἢ ἄλλο τι γέννημα.
Δωδεκάρι· κυνόδους.

Ε

Ἔβγα· ἔξοδος, τὸ τέλος· «τὸ ἔβγα τοῦ μηνός»· τοιουτρόπως λέγεται καὶ τὸ «ἔμβα τοῦ μηνός».
Ἔγκαιρα· ἐγκαίρως.
Ἐγκάς· ἐπίτηδες· ἀλλαχοῦ λέγεται ἐγκάστ.
Ἐγκορόνω· κάμνω τινὰ νὰ δυσαρεστηθῇ, νὰ θυμώσῃ.
Ἔγνοια· φροντίς, ἔννοια.
Εἴδισμα· σκεῦος, ἔπιπλον.
Εἴνορο· ὄνειρον· κατὰ μετάθεσιν. Λέγεται προσέτι περὶ τῶν ὅσοι ἀσθενήσαντες ἐξησθένησαν οὕτως, ὥστε νὰ μὴ δύναταί τις νὰ γνωρίσῃ αὐτούς· «ἐγείνηκε εἴνορο ἢ 'σὰν εἴνορο». Πληθυντικῶς λέγεται *εἰνόρατα*.
Εἰνορεύομαι· ὀνειρεύομαι.
Ἑκατόχρονος· ἐπὶ εὐχῆς: «ἑκατόχρονος νὰ γένῃς», ἑκατοντούτης.
Ἐλεημονιοῦμαι· εὐσπλαγχνίζομαι.
Ἐληοκόκκαλο· πυρὴν ἐλαίας.
Ἔλιξη· φθίσις.
Ἔμβα· ἡ ἀρχή, τὸ ἔμβασμα· «τὸ ἔμβα τοῦ μηνὸς καὶ τὸ ἔβγα», ἴδ. ἀνωτ. ἐν τῇ λ. *ἔβγα*.
Ἐξώλωνο· τόπος ἔξω τοῦ ἀλωνίου.
[Ἐ]*ξαφνίζω*· τρομάζω τινά·—2) πάσχω σπασμούς· ἐπὶ παίδων· διότι εἶναι αἰφνίδιον κακόν.
[Ἐ]*ξαφνικό*· ἐν Ἠπείρῳ ἀπαντᾷ ἐν τῇ φράσει· «ἐξαφνικὸ νὰ σ' ἔρθῃ», δηλ. κακόν.
Ἔξαφνος· αἰφνίδιος, κτλ.
[Ἐ]*ξάγαλο*· τὰ καθαρίδια ἐκ τῶν γεννημάτων· —2) μεταφ. πλῆθος.
Ἐξωτέρα· ἐξοχή. — 2) οἱ ἐξωτερικοί, οἱ ἔξω ἄνθρωποι.
Ἐπανωπροῖκι· ὅσα λαμβάνει ἡ νύμφη ἐκτὸς τῆς προικὸς αὐτῆς, ἐξώπροικα, παράφερνα.
Ἐπανωτὸς καὶ *ἀπανωτός*· ὁ εἰς ἐπάνω τοῦ ἄλλου, ἀλλεπάλληλος.
Ἐπίκοπα· συνήθως ἐν τῇ φράσει «ἔπεσε τάπίκοπα»=ἔπεσε πρηνής. Ταὐτὸν καὶ τὸ *τἀπίστομα* (τὰ ἐπίστομα) καὶ *προύμυτα*.
Ἐπιστρόφια· ἡ ὑπὸ τοῦ πατρὸς τῆς νύμφης τὴν μετὰ τὸν γάμον ἡμέραν εἰς συμπόσιον πρόσκλησις τῶν νεονύμφων.
Ἐπιτιθημή· τὸ πρὸς γραφὴν παράδειγμα. Σήμερον ὅμως ἡ λέξις εἶναι σπανιωτέρα, ἐνῷ ἄλλοτε ἦτο συνηθεστάτη.
Ἐργατιάρης· ὁ πλήρης ἐργάτων (ὅπερ ὅρα), φιλόπονος.
Ἔργο· δουλειά, ἐργασία· ἐπάγγελμα· ὑποψία· εἰς τὸν πληθ. *ἔργατα*.
Ἔργος· τμῆμα ἀμπελίου ὡρισμένον εἰς σκάψιμον.
Ἐργοβάνω· ὑποπτεύω, κυρ. βάλλω *ἔργατα*.
Ἐργοταρίς· ἐπίτηδες. Παρ' ἄλλοις λέγεται *γοργοταρίς*, παρ' ἄλλοις *ἐργονταρίς*.
Ἔρθιμο· ἐρχομός.
Ἔχος (τὸ)· ὁ πλοῦτος. — 2) φύλαξις, διατήρησις.
Ἐχούμενος· πλούσιος.

Ζ

Ζαβόνω· γίνομαι ζαβός, ἀνάποδος, δύστροπος.
Ζαίνω· ὄζω κακῶς.
Ζαλιάρικος· ἐκεῖνος, ὃν νὰ πιάσῃ ἡ ζάλη. Λέγεται ἐπὶ κατάρας: «μωρὲ ζαλιάρικο, τί θέλεις αὐτοῦ;»
Ζαλίκι· τὸ ἐπὶ τῶν ὤμων φερόμενον φορτίον καὶ μάλιστα τὸ ἐκ ξύλων.
Ζαλόνω καὶ *ζαλικόνω*· βάλλω ἐπὶ τῶν ὤμων τινὸς *ζαλίκι*.
Ζάρκος καὶ *ζόρκος*· γυμνός.
Ζερβιά· ἀριστερά.
Ζέφω· ὄζω κακῶς· ταὐτὸν τὸ *ζαίνω*.—2) ζευγνύω, ζυγόω· «ἔζεψα τὰ βώδια»· —«τὸ βῶδι δὲν ζέφεται».
Ζεύγλα (ἡ)· τὰ καμπύλα ξύλα, ἅτινα βάλλουσιν εἰς τοὺς λαιμοὺς τῶν βοῶν· μεταφ. πᾶν στραβόν.
Ζίφω· πιέζων στραγγίζω τι.
Ζνάρι· ζωνάριον, ζώνη. — 2) ἶρις.
Ζοκοπῶ· ὄζω κακῶς.
Ζοκόπα· βρῶμα, δυσωδία.
Ζοῦδι· μικρὸν ζῷον.
Ζούζουλο· ζῷον μικρόν, ζωΰφιον. Πρὸς δὲ ζούζουλα καλοῦνται καὶ αἱ *ἐξωτικαὶ* ἢ τὰ κακὰ ἐναέρια πνεύματα.

Ζουλίζω καὶ *ζλίγω* καὶ *ζλῶ* = θλίβω, πιέζω.
Ζουζουλικά· τὰ ἐναέρια κακὰ πνεύματα, ἅπερ καὶ *ἰσκιώματα* λέγονται.
Ζουλάπι καὶ *ζλάπι*· τὸ ἄγριον θηρίον, πρὸ πάντων δὲ ὁ λύκος.
Ζουπῶ· πιέζω, θλίβω.
Ζοῦπα· ὁ ὥριμος καρπός, ἄλλοι τὸ λέγουσι *ζοῦλα*. — 2) πρόσφατον ψωμὶ καὶ μάλιστα αἱ λεγόμεναι *μπαπλίκαις*. — 3) ἐνιαχοῦ αἱ γυναῖκες ὀνομάζουσι τὴν ἀθάραν (παππάραν) ζοῦπαν.
Ζοῦτσα· ἡ ὑποστάθμη τοῦ ἐλαίου καὶ καθ' ὅλου ἡ εἰς τὸν πυθμένα ἀγγείου μένουσα ἀκαθαρσία ἐξ ὑγροῦ τινος.
Ζούφιος καὶ *ζούφλιος*· κενός, ἄδειος, κούφιος.
Ζουφῶ· βυζάνων τι κενόνω.
Ζυγόνω· πλησιάζω.
Ζυγοῦρι καὶ *ζγοῦρι*· λέγεται τὸ διετὲς ἀρνίον· καὶ *ζυγουράδα* ἢ *ζγουράδα* λέγεται ἡ διετὴς ἀμνάς.

Η

Ἤ· ἐκπληκτικόν, *ἆ!*—2) ἐπιφ. ἀποστροφῆς.
Ἡλιάζω· στεγνόνω τι εἰς τὸν ἥλιον.
Ἡλιοκροῦγμα· ἀνατολὴ τοῦ ἡλίου· — 2) ἡ νόσος ἴκτερος, κιτρινάδα· διότι αἱ γυναῖκες ἔχουσι τὴν δεισιδαιμονίαν, ὅτι οἱ οὐροῦντες ἅμα ἡλίῳ ἀνατέλλοντι ἔναντι αὐτοῦ πάσχουσι τὸ πάθος τοῦτο· (ἴδ. τὰς ἡμετέρ. Δεισιδαιμ. ἐν τῇ λ.). Καὶ ῥῆμα:
Ἡλιοκρούγομαι· πάσχω ἴκτερον.
Ἡμεροπίπερο· τὸ μαυροπίπερον, ὅπερ λέγεται καὶ μοσχοπίπερο.
Ἥμορο· γήμορον· τὸ ἐνοίκιον τὸ διδόμενον διὰ τοὺς ἀγροὺς εἰς τοὺς κτήτορας αὐτῶν παρὰ τῶν ἐργαζομένων αὐτούς, ὅπερ εἶναι 30 τοῖς ἑκατόν.
Ἠχολογῶ· κάμνω ἦχον, ἠχῶ.

Θ

Θάρρω· *θαρρῶ*, ἀναβιβάσαν τὸν τόνον=ἴσως, πιθανόν: «θάρρω ἔρχεται σήμερα».
Θαρρεύω· λαμβάνω θάρρος.
Θεμονιά· σωρός, ἡ στοίβα τῶν γεννημάτων καὶ τοῦ ἀχύρου· ἐξ οὗ ῥῆμα *θεμονιάζω*.
Θεοσκοτωμένος· ἐπὶ κατάρας = ἐκεῖνος, τὸν ὁποῖον νὰ σκοτώσῃ ὁ Θεός.
Θεόψυχα· μὲ ψυχὴν φόβον Θεοῦ ἔχουσαν.
Θερμός· θερμὸν ὕδωρ διὰ πλύσιν, διὰ ζύμωσιν, κτλ.
Θερμόστακτη· θερμὴ στάκτη, ἣν σβύνουσι μὲ ὄξος καὶ βάλλουσιν ὡς ἔμπλαστρον εἰς τοὺς κοιλιόπονον πάσχοντας.
Θέσια· οἱ χαρακτῆρες τοῦ προσώπου, τὰ χαρακτηριστικά.
Θηάμα· θαῦμα.
Θημαίνομαι· θαυμάζομαι.
Θημαχτός· θαυμαστός, θαυμάσιος, ἐξαίσιος.
Θηλέσπιο· θηρίον ἢ θηριῶδες καὶ ὑπερμέγεθες ζῷον.
Ἐθρακωνιά· ἀνθρακιά.
Θρασκιᾶς· ἄνεμος βορειοανατολικός, θρασκίας.
Θρασεύω· ἀναπτύσσομαι, αὐξάνω, ἀκμάζω.
Θράσος· ἀνάπτυξις, αὔξησις.
Θραψερός· ὁ εὐκόλως θραυόμενος.
Θύγω· θυγάτηρ.
Θυρόξυλα· τὰ ἑκατέρωθεν τῆς θύρας ἱστάμενα ὀρθὰ ξύλα, ἐφ' ὧν ἡ ἄνω φλιὰ ἢ τὸ ἀνώφλιον, παραστάδες.
Θυροστόμια· τὰ τέσσαρα ξύλα, ἅτινα ἀποτελοῦσι τὴν θύραν.

Ι

Ἰδεῖ (τὸ)· ὄψις· «εἶναι καλὸς 'ς τὸ ἰδεῖ του».
Ἰδὴ (ἡ)· ταὐτὸν τῷ προηγουμένῳ.
Ἱδροποτάω· καὶ *ἱδροποτίζω*· ποτίζω ζῷόν τι ἱδρωμένον, ὅπερ διὰ τοῦτο πάσχει καὶ λέγεται ἱδροποτισμένο.
Ἴσκιος· πρὸς τοῖς ἄλλοις σημαίνει καὶ σέβας, τιμή· «τοῦ δασκάλου αὐτοῦ δὲν τοῦ ἐπῆραν τὰ παιδιὰ τὸν ἴσκιο». —2) προστασία· «ἀποκάτω 'ς τὸν ἴσκιο τοῦ ἀντρός μου νὰ ἦμαι».
Ἰσιόμπαστο· οἰκία, εἰς ἣν εἰσέρχεταί τις ἅμα εἰσελθὼν εἰς τὴν αὐλήν, χωρὶς κλιμάκων.

Κ

Καβαλαρόνω· ἀναβαίνω εἰς τὸν καβαλάρη τῆς οἰκίας, ἤτοι τὸ ἐν μέσῳ ὕψωμα τῆς στέγης.
Κάθαρο· συνήθως ἐν τῷ πληθ. τὰ *κάθαρα*, αἱ ἐν τῷ σίτῳ, ὀρύζῃ καὶ ὀσπρίοις ἀκαθαρσίαι.
Καΐτερῶ· καρτερῶ=περιμένω.
Καιρομερῶ· χασομερῶ.—2) ἀπασχολῶ τινά.
Κακανήβαστο (δένδρον ὡς ἐπὶ τὸ πολύ)· δυσανάβατον.
Κάκκα· λέξις νηπιακὴ=κόπρος παρὰ τὸ ἑλλ. κάκκη=κόπρος ἀνθρώπων· καὶ *κακκᾶν*, φωνὴ συνήθης τῶν νηπίων ἀντὶ χέζω (ἴδ. Ἀριστοφ. Νεφ. 1384-1390).

Κακοέργατος· ὁ ἔχων ὑπονοίας κακάς, βάνων κακά ἔργατα.
Κακοσύναος· κακός, ἀνάποδος, σκαιός· ἄλλοι λέγουσι *κακοσύναγος*.
Κακωσύνη· ἡ ἰδιότης τῶν κακῶν, κακία.
Καλία (τὰ)· ξύλινα πέδιλα φορούμενα ἐν τοῖς λουτροῖς.
Κάλεσια· προβατίνα, ἥτις ἔχει ὑπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς χρῶμά τι μαῦρον· καὶ *κάλεσιο*, τὸ πρόβατον, κριάρι.
Καλλιγοσφῦρι· τὸ σφυρίον, δι' οὗ καλλιγόνουσι τὰ πέταλα εἰς τοὺς πόδας τῶν ζώων.
Καλογρήτσα· γυρῖνος.
Καλομορφόνομαι· προσποιοῦμαι τὸν καλόν.
Καλόπεκνος· ἥμερος, πρᾶος, εὐπειθής.
Καματίζω· τοκίζω.
Κάματος καὶ *καματοῦρι*· ἡ πρὸς καλλιέργειαν τῆς γῆς διὰ τῶν βοῶν ἐργασία.—2) τόκος.
Καματερός· καματερὸ βῶδι=βοῦς ἀροτήρ.—2) καματερὴ ἡμέρα, ἐργάσιμος ἡμέρα, ἡ καθημερινή.
Κανάτα· μέτρον ἐλαίου ἐκ δέκα λιτρῶν.
Καρκαλιάζω· 'λιγοθυμῶ ἀπὸ ὑπερβολικὸν κλαυθμὸν ἢ γέλωτα.
Καρκαλιοῦμαι· φωνάζω *κὰρ-κὰρ* εἴτε ἀπὸ βῆχα εἴτε ἀπὸ ὑπερβολικὸν γέλωτα. Κυρίως δὲ τίθεται ἐπὶ τῆς φωνῆς τῆς ὄρνιθος.
Καρκάλλι· τὸ λειρὶ τοῦ πετεινοῦ καὶ τῆς ὄρνιθος.—2) ἡ βάλανος τῆς πόσθης.
Καροῦτα· ἡ σκάφη, ἐντὸς τῆς ὁποίας πλύνουσι τὰ ὑποκάμισα.
Καροῦτι· μικροτέρα σκάφη, ἐν ᾗ βάλλουσι πίτυρα, κριθάρι κτλ. εἰς τὰ ζῶα νὰ τρώγωσιν. — 2) ἡ ξυλίνη ποτίστρα τῶν πηγαδίων, ἐν ᾗ πίνουσι τὰ ζῶα νερόν. — 3) τὸ ξύλινον ἀγγεῖον, ἐν ᾧ μουσκεύουσιν οἱ ἐμβαλωματάδες τὰ παπούτσια. — 4) τὸ ξύλινον ἀγγεῖον, ἐν ᾧ οἱ σιδηρουργοὶ σβύνουσι τὰ σιδήρινα ἐργαλεῖα.
Κασιόπηττα· πήττα ἀπὸ ἄλευρον σίτινον καὶ ἔλαιον ἢ βούτυρον καὶ τυρόν· ἀλλαχοῦ λέγεται ἀλευρόπηττα.
Καταβόθρα· χάσμα, ἐν ᾧ καταβροχθίζεται νερόν τι, βάραθρον, βόθρος.
Καταβοθριάζω· καταπίνω, κατατρώγω, καταβροχθίζω.—1) καταβυθίζω τι.
Καταδίκη· μέγα κακόν.—2) πλῆθος.
Καταροιάζομαι· γίνομαι ἀπόπληκτος.
Κατέχω· γινώσκω τι ἢ ἐνθυμοῦμαι.
Κατάποδο· ἡ περιέχουσα τὸ βρέφος μεμβράνα, ἥτις μετὰ (κατὰ πόδας) τὴν γέννησιν πίπτει. Τοῦτο ἀλλαχοῦ λέγεται ἄκλουθο ἤτοι *ἀκόλουθον* καὶ ὕστερο.
Καταποῦτι· βροχὴ ῥαγδαία.
Καταπῶς· καθώς.
Καταρρούη· ἀποπληξία· συνηθεστάτη κατάρα εἰς τὰς γυναῖκας· «νὰ τοῦ πέσῃ καταρρούη».— 2) κατάρρους, συνάχι.
Κατάρραχο· ἡ κορυφὴ τῆς ῥάχεως, ἀκρώρεια.
Καταρραχῆς· ἐπάνω τῆς ῥάχεως.
Καταπάτιο καὶ *καταπάτημα*· δοκιμή, ἀπόπειρα.
Κατουρανίς· μέχρις οὐρανοῦ, εἰς τὸν οὐρανόν.
Κατσικάρι· μικρὸν λιθάριον.
Κατσικοκλέφτης· ὁ τὰ μικρὰ κλέπτων, ὁ μὴ συστηματικὸς κλέπτης.
Κατσόνω· κρύπτω, ἁρπάζω τι.
Κατσοῦλα καὶ *κατσοῦλι*· κάλυμμα, ἐπικάλυμμα κεφαλῆς. Παρ' ἄλλοις λέγεται *κουκοῦλα*.
Κατσουλογιάννης· πτηνόν τι μικρὸν μὲ κοσύμβην (κατσοῦλι) ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, κόρυδος, κορυδαλός.
Κατσουλόνω· ἐπικαλύπτω τινά.
Κατσοῦπι· ἀσκὸς αἴγειος διὰ τὴν μετακόμισιν τοῦ μούστου (γλεύκους) ἀπὸ τῶν ἀμπέλων.
Καττιιά· ὁ τυλιγμένος ἐντὸς τοῦ φλοιοῦ σῖτος.
Καῦλα· ὀργασμὸς πρὸς τὰ ἀφροδίσια καὶ οἱ ἐξερχόμενοι ἴονθοι ἐπὶ τοῦ προσώπου.
Καυλοθερμασιά· θέρμη προελθοῦσα ἐκ καύλας.
Καυλομαχῶ· ῥῆμ. ἀμεταβ. ὀργῶ πρὸς τ' ἀφροδίσια, ἀπαντᾷ εἰς τὴν παροιμίαν:

« ἕνας ψυχομαχάει κι' ἄλλος καυλομαχάει ».

Καυλόνω· ῥῆμ. ἀμεταβ, ὀργῶ πρὸς τὰ ἀφροδίσια.
Καψαρός· καϋμένος· τὸ μεταχειριζόμεθα μεταφορικῶς, κυρ. μὲν ὅταν λυπούμενοί τινα τὸν ἐλεεινολογῶμεν, καταχρ. δὲ καὶ ὅταν θέλωμεν νὰ χαϊδεύσωμεν· οὕτω μεταχειριζόμεθα καὶ τὸ *καϋμένος*.
Καψοτρώγω· τρώγω ὀλίγον· σημειωτέον, ὅτι *κάψο* ἀπαντᾷ ὡς α' συνθετικὸν μέρος πλείστων λέξεων ῥημάτων τε καὶ ὀνομάτων.
Καψόξυλο· καύσιμον ξύλον.
Κβαλιά καὶ *κβάλα*· μεγάλη κόπρος ἀνθρωπίνη.
Κερκίδι· εἶδος ἐντόμου, ὅπερ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κελαδεῖ τὴν νύκτα.
Κερόνω· ἀλείφω μὲ κηρόν,—2) κιτρινίζω 'σὰν τὸν κηρὸν ἕνεκα αἰφνιδίου καὶ ὑπερβολικοῦ φόβου.
Κεροπάνι· καὶ κερόπανο· πανίον βεβρεγμένον εἰς κηρὸν καὶ ἔλαιον, ὅπερ μεταχειρίζονται εἴς τινας πληγὰς καὶ εἰς τὰ ὦτα,

Κεράλειμμα· ἀλοιφή τις συνισταμένη εἰς ἔλαιον καὶ κηρόν, δι' ἧς ἀλείφουσι πληγάς τινας.

Κεφαλαρϳά· τὸ δέρμα ζώου, ὅπερ ἐκάλυπτε τὴν κεφαλὴν·—2) τὸ δέρμα τοῦ καπιστρίου τὸ περὶ τὴν κεφαλὴν βαλλόμενον.

Κεφαλοχώραφο· χωράφιον τὸ μέγιστον καὶ γονιμώτατον τῶν πέριξ κειμένων, ἐν γένει δὲ πρῶτον χωράφιον.

Κεφαλοχῶρι· ἰδιόκτητον χωρίον κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰ τσιφλίκια (βέϊκα) καὶ ἰμπλϳάκϳα (τὰ βασιλικά).—2) μέγα χωρίον.

Κικίδι· ταὐτὸν τῷ κερκίδι· ἔντομον κελαϊδοῦν τὴν νύκτα.

Κλάπα· σιδηροῦν ἐργαλεῖον τετραγωνοειδές, εἰς ὃ περᾷ ὁ σύρτης τῆς πόρτας καὶ πᾶν ὅ,τι ὅμοιον.

Κλαπετάρϳα· πτέρυγες πτηνῶν.

Κλαρί· κλάδος, κλαδίσκος.

Κλειδοπίνακο· ἀγγεῖον ξύλινον μὲ σφιγκτὸν σκέπασμα, ὥστε νὰ μὴ χύνεται τὸ περιεχόμενον φαγητόν.

Κλειδοκράτης· κλειδοῦχος.

Κλεῖτσα καὶ *κλεῖτσος*· ἡ λυγιστὴ ῥάβδος τῶν βοσκῶν.

Κλεῖτσος· τὸ σίδηρον, εἰς ὃ κρεμῶσι τὸν γάστρον.

Κλειτσί· συνήθως ἐν τῷ πληθ. *κλειτσϳά*· τὰ δι' ὧν πλέκουσι τὰ τσιράπϳα μετάλλινα σύρματα·—2) τὸ νεῦρον τῶν ὀπισθίων ποδῶν τῶν προβάτων, ἐξ οὗ κρεμῶσιν αὐτά.

Κλειτσωτή· μακρὰ σανὶς ἔχουσα πολλοὺς *κλείτσους* προσηλωμένους, εἰς ἕκαστον τῶν ὁποίων κρεμῶσι διάφορα πράγματα.

Κλωστάρϳα· τὰ ἐστραμμένα μαλλία τῶν γυναικῶν, τὰ ὁποῖα βάλλουσι περὶ τὰ ὦτα.

Κλωτσοσκοῦφι· εἶδος παιγνιδίου, εἰς ὃ κλωτσοῦσι τὰς σκούφϳας.

Κόγγουλη· νόθον γέννημα γεννώμενον εἰς τὸν σῖτον καὶ τὴν βρίζαν, ὅπερ ἔξωθεν μὲν εἶναι μαῦρον, ἔσωθεν δὲ πολὺ λευκόν.

Κόθρος· ὁ γύρος τοῦ κοσκίνου, τοῦ ταψίου, κτλ. ἀκολούθως δὲ τὸ περὶ τὸν γύρον στρειφογύρισμα τῆς πήττας.

Κόκοτος· λέξις ὠνοματοπεποιημένη, πετεινός.

Κοκοτεύω· λέγεται ἐπὶ τοῦ πετεινοῦ=βατεύω.

Κόλεντρα· μικραὶ κουλοῦραι, διδόμεναι τοῖς εἰς τὰς οἰκίας περιφερομένοις τὰ Χριστούγεννα παιδίοις.

Κολϳαντίνα· μικραὶ κουλοῦραι, διδόμεναι εἰς τοὺς πιστικοὺς τὴν ἡμέραν τοῦ ἁγίου Βασιλείου.

Κόλϳος· ἄτριχος, φαλακρός.

Κολϳοπόδαρος· γυμνόπους, ὅπερ λέγεται καὶ *ξηπόλυτος*.

Κομπρολάχανο· κραμβολάχανον· λέγεται καὶ τσαροῦχι.

Κόντα· τὰ ᾠὰ τῶν φθειρῶν καὶ ψυλλῶν, κόνιδα.

Κονταρίτσα· τὰ *κλειτσϳά*, τὰ ὁποῖα μεταχειρίζονται εἰς τὸ πλέξιμον τῶν τσιραπίων.

Κοντογοῦνι· ἡ μέχρι τῆς ὀσφύος μηλωτή, κοντὴ γοῦνα.

Κοντοζυγόνω· πλησιάζω ἀγάλι ἀγάλι.

Κοντοῦρα· πέδιλον γυναικεῖον ὡς ἐπὶ τὸ πολύ.

Κοντόχοντρος· ὁ κοντὸς καὶ χονδρὸς (παχύς).

Κοντυλένϳος· κονδυλένϳος, ἴσϳος, λεπτός: «κοντυλένϳα μέση».

Κοπαδάρικος· ποιμενικός.

Κοπάδι· ποίμνιον προβάτων καὶ αἰγῶν· παρὰ τὸ κοπή=κόμμα, τμῆμα.

Κοπαδϳάζω· κάμνω τὰ πρόβατα ἢ τὰ 'γίδϳα ἓν κοπάδι.

Κοπάνα· ἀγγεῖον, δι' οὗ οἱ ὑπηρέται τῶν κτιστῶν μεταφέρουσιν ἐπὶ τῶν ὤμων ἀσβέστην.

Κοπανϳά· ταχέως.

Κόπανος· ἐργαλεῖον, δι' οὗ κόπτουσιν ἤτοι κτυποῦσι τὰ μάλλινα ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ φορέματα, ὅταν πλύνωσιν αὐτά. — 2) παιδίον ἐσπαργανωμένον καὶ ὁμοιάζον πρὸς κόπανον. Τοῦτο δὲ ἀλλαχοῦ λέγουσι *κοπανίτσα*. Ἐντεῦθεν καὶ ἡ παροιμία:

«δό μου, κυρά, τὸν ἄντρα σου καὶ σὺ κράτα τὸν κόπανο».

3) ὁ μηρὸς τῆς κόττας ἢ τοῦ πετεινοῦ, διότι ἔχει ὁμοιότητά τινα πρὸς τὸν κόπανον.

Κοπέλα· κόρη, νεᾶνις.

Κοπελήσϳα· τὰ ἀνήκοντα εἰς κοπέλαν φορέματα καὶ μὴ κατακεχωρισμένα εἰς τὸ προικοσύμφωνον κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰ κατακεχωρισμένα εἰς αὐτὸ *νυφϳάτικα*.

Κόρα· πέτσα, κυρίως τὸ ἔξω τοῦ ψωμίου,—2) ἡ σκληρὰ φλοῦδα πληγῆς.

Κορακοζώητος· μακρόβιος, ὁ ζῶν ὅσον οἱ κόρακες.

Κορίζω· φλέγω, ἀνάπτω.

Κορίθι καὶ *κορίθρι*· εἶδος σταφυλῆς μακρᾶς καὶ τραγανῆς.

Κοροῦτα· προβατίνα κερασφόρος.

Κόσσα· ὁ πλόκαμος γυναικός. — 2) ἐργαλ. δρεπάνη μὲ ὀδόντας, δι' οὗ κόπτουσι (κοσσίζουσι) τὸ χορτάρι.

Κοσμοβοή· βοὴ τοῦ κόσμου· «κάλλϳα Θεοῦ ὀργὴ παρὰ κοσμοβοή» (παροιμ.).

Κοσμολογημένος· ἐξάκουστος, περίφημος.

Κοτσιλ̇ιά· ἡ κόπρος τῶν ὀρνίθων.—2) τὸ ὀλίγον· «μῶδωκε μ̇ιὰ κοτσιλ̇ιὰ γλυκό» = τόσον ὅση εἶναι μία *κοτσιλ̇ιὰ* ὄρνιθος.

Κοττόμυαλος· ὁ εὐήθης, ἠλίθιος, κυρ. ὁ ἔχων μυαλὸν ὅσον ἡ κόττα.

Κουκκοβάστ̇ιαις· εἶδος παιγνιδίου, τὸ ὁποῖον συνειθίζουσι νὰ παίζωσι τὸν χειμῶνα, ὀνομάζοντες τὰς μὲν γραίας χήρας *κουκκοβάστ̇ιαις*, τοὺς δὲ χήρους ἄνδρας *κουκκοβάστ̇ιους*. Τοὺς ἀνυμφεύτους νέους καλοῦσι *πετσειτάρ̇ια* = πετεινάρ̇ια, τὰς δὲ νεάνιδας *πλακίδας* = πουλακίδας.

Κουκκοῦλα· εἴς τινα χωρία λέγονται οὕτως αἱ μεγάλαι πέτραι καὶ οἱ βράχοι.

Κοῦκλος· κάλυξ,

Κουλέντω· ἡ γυνή, ἥτις περιφέρεται ἀπὸ οἰκίας εἰς οἰκίαν.

Κουλοκαθιά· τὸ μέρος τῶν ζῴων καὶ μάλιστα τῶν σαγματοφόρων περὶ τὰ λαγγόνια πρὸ τῶν καπουλίων.

Κουλοκάθομαι· κάθημαι ς' τὸν κῶλόν μου.

Κουμπλίτσι· τὸ ἀγγεῖον, εἰς ὃ ἀμέλγουσι τὸ γάλα.

Κοῦπα· ποτήριον.

Κουράδα, κουράδι καὶ κουραδιά· κόπρος ἀνθρώπων.

Κούραδο· κόπρος ἡμιόνου.

Κουρεμαδ̇ιὰ καὶ *κουρημαδ̇ιὰ* = χήρα.

Κουρκοῦτι· μαγείρευμα ἐξ ὕδατος, βουτύρου, τυροῦ καὶ ἀλεύρου.

Κουρουν̇ιάζω· κοιτάζομαι, ἐπὶ ὀρνίθων.

Κουρουν̇ιό· κατοικία.

Κουτρόνα καὶ *κουτρόνι*· μέγας λίθος.

Κούρβα· γυνὴ πλάνος, ἐπὶ δυσφημίας.

Κουτλῶ καὶ *γκουτλῶ*· διὰ τῆς ἐπὶ τοῦ δέρματος ἐπαφῆς προξενῶ εὐχάριστόν τινα κνισμόν.

Κουτρούβολας· τόπος κατωφερής, κατήφορος.

Κουτροβολῶ· κινῶ τι εἰς κατήφορον· κυλίω· «κουτροβολάει πέτραις».

Κουτσαύτης· ὁ ἔχων ἠκρωτηριασμένα τὰ αὐτ̇ιά του.

Κουτσοκέφαλος· ὁ ἐλλιπὴς τὴν κεφαλήν, ὅπως *κουτσοδόντης* = ὁ μὴ ἔχων ὀδόντας καὶ πλεῖστα ἄλλα.

Κουτσορούρης· ὁ μὴ ἔχων οὐράν, κολοβός.

Κουτσουπ̇ιά· δένδρ. κερατωνία ἡ ἀγρία, κερκίς· ἀλλαχοῦ δὲ λέγεται *ἀγραβάνι*.

Κουτσουρέλα· ἐπὶ κατάρας, ἔρημος ὡς τὰ κούτσουρα.

Κουτσουρέλι· μικρὸν κούτσουρον, ὡς τὸ τῶν κλημάτων.

Κουτσοχέρης· ὁ ἔχων τὴν ἑτέραν τῶν χειρῶν κεκομμένην.

Κοφτός· ἐπίθετον κυρίως μεταπεσὸν ἔπειτα κατὰ παράλειψιν τοῦ οὐσ. εἰς οὐσιαστικὸν = σῖτος χονδροκομμένος εἰς τὰ χειρόμυλα, ὃν μεταχειρίζονται διὰ τὰς πήττας. Ὁ χονδροκομμένος οὗτος σῖτος ἡνωμένος μὲ γάλα κάμνει τὸν λεγόμενον τραχανᾶν.

Κοφτόπηττα· πήττα καμωμένη ἐκ κοφτοῦ, βουτύρου, τυροῦ, κτλ.

Κοψ̇ιὰ καὶ *κοψίδι*· τὸ τεμάχιον τοῦ βραστοῦ κρέατος.

Κοψόχρονος· ἐκεῖνος, οὗτινος νὰ κοπῶσι τὰ χρόν̇ια τῆς ζωῆς· ἐπὶ κατάρας.

Κοψοχείλης· ὁ ἔχων κεκομμένα τὰ χείλη του.

Κράδα· κόρα ψωμίου· καὶ ῥῆμ. *κραδ̇ιάζω*.

Κραίνω· ὁμιλῶ.

Κρανεὰ ἢ *κραν̇ιά*· εἶδος δένδρου.

Κράνι· ὁ καρπὸς τῆς κρανειᾶς.

Κρεμός καὶ *γκρεμός*· κρημνός.

Κρεασόπηττα· πήττα κατεσκευασμένη μὲ ἄλευρον καὶ κρέας.

Κρηνί· κυψέλη μελισσῶν.

Κρησάρα· πήττα.

Κριθαράκος· τὸ σπυράκι, ὅπερ βγαίνει 'ς τὸ 'μάτι.

Κριματίζω· κάμνω τινὰ ν' ἁμαρτήσῃ.

Κροῦγμα καὶ *κρούξιμο*· ἡ ἀνατολὴ τοῦ ἡλίου. —2) ἡ βλάστησις τῶν δένδρων.

Κρουστό· κυρίως ἐπὶ πανίου, τὸ κεκρουσμένον ἐν τῷ ὑφαίνεσθαι, ὅθεν = πυκνόν· τὸ ἐναντίον τοῦ ἀγανοῦ ἤτοι ἀραιοῦ.

Κρουσταίνω· κάμνω τι κρουστόν· καὶ γίνομαι κρουστός.

Κρούω· κτυπῶ, δέρω.—2) ἀνατέλλω, ἐπὶ ἡλίου· «ἔκρουξ' ὁ ἥλ̇ιος». — 3) βλαστάνω, ἐπὶ δένδρων.

Κυπρὶ καὶ *κύπρος*· κώδων μάλιστα αἰγῶν καὶ τράγων.

Κύττος· ὕστερον, ἐν ᾧ περιέχεται τὸ ἔμβρυον.

Κωλόκουρο· τὸ κουρευόμενον μαλλίον ἐκ τῶν ὀπισθίων τῶν προβάτων.

Λ

Λαβδός· ὁ τὰ μὲν ἄνω τῶν σκελῶν προσεγγίζοντα ἔχων τὰ δὲ κάτω ἀφιστάμενα ἀλλήλων· ἴσως διὰ τὸ ὁμοιόσχημον τῶν σκελῶν πρὸς τὸ γράμμα Λ.

Λαβόνω· μαίνομαι, τρελλαίνομαι. Ἀπαντᾷ δὲ καὶ ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ πληγόνω.

Λάγορο· μία φλὲψ ἐν τῷ οὐρανίσκῳ τῶν ἀλόγων καὶ ἡμιόνων, ἣν καὶ κόπτουσι τὴν ἄνοιξιν, ὅπως μὴ κωλύωνται εἰς τὸ τρώγειν.

Λαγιάζω· κοιμῶμαι ἡσύχως, μαζόνομαι ὡς λαγὼς χωρὶς νὰ κάμνω κρότον ἢ νὰ κινηθῶ· τίθεται δὲ ἐπί τε παιδίων καὶ προβάτων· «λάγιασαν τὰ πρόβατα».

Λαγγιόλι· μικρὸν τεμάχιον, λωρίδα.

Λαγγιολίζω· κόπτω τι εἰς μικρὰ κομμάτια, κομματιάζω.

Λαγγονίζω· ἀπὸ τὸ πολὺ φαγεῖ γεμίζω τὰ *λαγγόνια*· λέγεται ἐπὶ βωδίων.

Λαδερό· τὸ ἐλαιοδόχον ἀγγεῖον, ὅπερ ἀλλαχοῦ λέγουσι λαδικό.

Λαδόνω· κηλιδῶ τι μὲ ἔλαιον.

Λαένι=λαγῆνι· μέτρον οἴνου ἐκ πέντε λιτρῶν.

Λαζῆ· εἰς πλῆθος, ἰλαδόν.

Λάζιτα· ὁ διὰ τὴν ἄνοιξιν βοσκήσιμος τόπος τῶν προβάτων.

Λαιμαργιά· ὁ λαιμὸς τοῦ φορέματος (ὁ τουρκιστὶ γιακᾶς).

Λακινιά· ἀγέλη ἡμιόνων καὶ ἵππων, μεταφ. δὲ σημαίνει πλῆθος, σμῆνος.

Λάλα· τριχωτὸς ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ σκώληξ, καταστρέφων τὰ φύλλα τῶν μηλεῶν, κυδωνεῶν, κορομηλεῶν κτλ. Μεταφ. σημ. πλῆθος.

Λάμνωμα· ἡ ὕλη ποταμοῦ ἢ τὸ χῶμα, τὸ ὁποῖον μένει μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τῶν ὑδάτων, ἰλύς.

Λαμπρήθρα· ἡ κόρη τοῦ ὀφθαλμοῦ, γλήνη.

Λαναρίζω· ξαίνω, πέκω, ἐπὶ ἐρίων.

Λαντσοδέρνομαι· κόπτομαι ὀδυρόμενος, συνήθως ἐπὶ ἀσθενῶν.

Λαντσονεριά· ἡ δυσκολία, ἣν ἔχει ὁ ἄρρωστος, προερχομένη ἐξ ὀγκώσεως στομαχικῆς, ἐκ πόνου τινὸς κ.τ.λ.

Ἀαρόνω· κάμνω τινὰ ἱλαρόν, κατευνάζω, καταπραΰνω — 2) ἡσυχάζω, κατευνάζομαι, καταπραΰνομαι.

Ἀαρωμός· καταπράϋνσις, κατεύνασις, ἡσυχία· «τὸ παιδὶ δὲν ἔχει ἀαρωμό».

Λασιά· τοῖχος κατεσκευασμένος ἀπὸ βέργαις καὶ διαχωρίζων δωμάτιον ἀπὸ δωμάτιον.

Λαχαναρμιά· ἁρμιὰ ἀπὸ κραμβολάχανα.

Λαχανιάζω· πνευστιῶ, ἀσθμαίνω.

Λαψάνι· τὸ ἀνοικτὸν κραμβολάχανον.

Λεβέντης· παλληκάριον, μεταφ. ὁ κομψευόμενος.

Λεβεντιά· ἐλευθερία, καὶ παλληκαριά.

Λέ[γ]ει· ὀνοματικὸν ἀπαρέμφατον: «ἔχει καλὸ λέει». Τοιαῦτα ἀπαρέμφατα ἐν τῇ δημώδει εἰσὶ τὰ ἑξῆς: τὸ ἔχει, τὸ ἰδεῖ, τὸ πιεῖ, τὸ φαγεῖ.

Λεγένι· ἀγγεῖον, εἰς ὃ νίπτονται καὶ λούονται, νιπτήρ, χέρνιψ.

Ἀεημόνηση· εὐσπλαχνία.

Λείμπα· πιάτον τοῦ φαγητοῦ βαθουλόν, λοπάς.

Λείξουρος· λαίμαργος.

Λειψός· ἄζυμος, λειπανάβατος.

Λέλε· ἐπιφών. σχετλιαστικόν· ἐλελεῦ.

Λελίζομαι· ἐλεημονιοῦμαι τινά.

Λέντζερο· ῥάκος.

Λεντζερίζω· κόπτω, σχίζω λωρίδας.

Λερός· ῥυπαρός, κηλιδωμένος.

Λερόνω· ῥυπαίνω, μολύνω τινά.

Λέσι· θνησιμαῖον σῶμα, πτῶμα.

Λεχομανῶ· ἀσθμαίνω, πνευστιῶ.

Λεχονεύω· εἶμαι λεχὼ καὶ διάγω ἐπιλοχίους ἡμέρας.

Λεχονιά· τὸ διάστημα τῶν τεσσαράκοντα ἡμερῶν τῆς λοχείας, ἐν αἷς ἡ λοχεύσασα γυνὴ προφυλάσσεται παντὸς κρυολογήματος· λοχεία.

Ἀημέρι· κρυπτήριον κλεπτῶν εἰς δάση καὶ σπήλαια, ἐνδιαίτημα, καταφύγιον ληστῶν. Γίνεται παρὰ τὸ *ὁλημέριον* διότι τὴν νύκτα μάλιστα ἐξέρχονται καὶ λησταὶ καὶ θηρία εἰς ἁρπαγήν.

Ἀημεριάζω· κρύπτομαι εἰς δάση καὶ σπήλαια, ἐνδιαιτῶμαι εἰς τοιαῦτα καὶ διημερεύω.

Λιάκατα· ἔντερα.

Λιανολίθαρο· λεπτόν, μικρὸν λιθάρι.

Λιανόξυλο· καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ λέγεται εἰς τὸν πληθ. ἀριθμ. *Λιανόξυλα*, τὰ λιανὰ κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰ χονδρὰ καὶ παχέα.

Λιανομύστικος· λέγεται οὕτως ὁ ἔχων λιανὰ μυσείδια (μυσούδια), λιανοπρόσωπος, λεπτοπρόσωπος.

Λιατρίζομαι· κόπτομαι, ὀδύρομαι.

Λιβανός· ἐπιθυμητός, ὡραῖος.

Λιγγρὶ καὶ *λιγρί*· τὸ ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ πετεινοῦ κάλλαιον, κύρβασις. Ἴσως γίνεται παρὰ τὸ λείριον, ὅπερ τίθεται μεταφορ. καὶ ἐπὶ πετεινοῦ, καὶ κοινῶς δὲ λέγεται λειρί.

Λιγερός· γλυκύς, εὐάρεστος, νόστιμος — 2) ἐπὶ φωνῆς=λαμπρά, καθαρά, καλή, ὀξεῖα καὶ διαπεραστική.

Λιγκέρι καὶ *λιγκέρα*· ἀπλάδα (λοπὰς) ἐκ χαλκοῦ· τὸ πρῶτον εἶναι ὑποκοριστικὸν τοῦ δευτέρου.

Λιγουδάρικος· ἀδύνατος, ἀσθενής.

Λιμνόνω· πλημμυρῶν κατακλύζω.

Λιμνωμάρα· ἐπὶ κατάρας· πνιγμοῦ ἀξία, διὰ τὴν λίμνην· «ἡ λιμνωμάρα ἡ τσοῦπρά μου τὰ κάνει αὐτά».

Λιοτῆρι· ἡλιοτήριον, ἡλιοτρόπιον (φυτ.).

Λιγνὸς καὶ *λιγνός*· λεπτός, εὐειδής.
Λοβοδό· χρυσολάχανον, ἀτράφαξις.
Λογιάζω· παρατηρῶ, προσβλέπω, φροντίζω, στοχάζομαι, βάλλω ὑπ' ὄψιν, πρὸ ὀφθαλμῶν.
Λογιοῦμαι· ὀνομάζομαι, καλοῦμαι, λογίζομαι.
Λόθρα· τὸ κομμάτι τοῦ ἥλου τὸ μένον εἰς τὸν πόδα τῶν ἀλόγων καὶ ἡμιόνων, ὅταν θραύηται ἡ κεφαλή του· — 2) ὁ σιδηροῦς ὀβελὸς ὁ βαλλόμενος εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ βουκέντρου·—3) τὰ χρήματα: «δὲν ἔχει λόθραις».
Λολός· μωρός, τρελλός.
Λομάδα· μικρὰ πέτρα καὶ ἐπίπεδος, τὴν ὁποίαν ῥίπτουσιν εἰς παιγνίδιόν τι.
Λουλοῦδι· ἄνθος· — 2) ἐπὶ ἀνθρώπου εἴρων. «σοῦ εἶναι ἕνα λουλοῦδι!».
Λοχόνω· πυκνόνω τι εἰς εἶδος λόχμης.
Λυγγιάζω· ἔχω λυγμόν.
Λύγγιαγγια· λυγμός.
Λυμπό· συνηθέστ. εἰς τὸν πληθυντ. ἀριθμὸν τὰ *λυμπὰ*=οἱ ὄρχεις. Ἡ λέξις συνειθίζεται παρὰ ταῖς γυναιξὶν ὡς εὐφημοτέρα τῆς λέξεως ἀρχίδια.

Μ

Μάγγανο. τὸ ξύλον, δι' οὗ κτυποῦσι τὴν κάνναβιν·—2) ἔρις, δαρμός.
Μαγγάρα· φωνὴ μεγάλη.
Μάγγλαβα· ἔριδες.
Μαθέ· ὡς τὸ ἀρχαῖον προστακτικὸν *ἀμέλει* περιέπεσεν εἰς βεβαιωτικὸν ἐπίρρημα, οὕτω καὶ τὸ *μαθέ*=τῷ ὄντι, βέβαια, μάλιστα, ἀλλά.
Μακάρι· εὐκτικὸν μόριον· εἴθε.
Μάκω· προμήτωρ.
Μαλαθράκι· ὕδρωψ.
Μαλλοκέφαλα· ἄπειρα, πλεῖστα (ὅσαι αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς).
Μανιόνομαι·=μανιώδη ποιῶ ἐμαυτὸν πρός τι.
Μαννάρι· τράγος καὶ κριὸς ἡγούμενος τῆς ποίμνης καὶ φέρων συνήθως κώδωνα μείζονα περὶ τὸν λαιμόν·—2) ἀμνὸς σιτευτός.
Μαντάνια· ξύλα μεγάλα κινούμενα ὑπὸ τοῦ ὕδατος καὶ ἰσχυρῶς πίπτοντα κατὰ τῶν μαλλίνων ὑφασμάτων, ἅτινα οὕτω γίνονται κρουστὰ καὶ πυκνά.
Μαργόνω· ναρκοῦμαι ἀπὸ τὸ ψῦχος.
Μαρμάρα· στεῖρα.
Μασάτι καὶ *μασάκι*· χαλύβδινον ἐργαλεῖον, δι' οὗ οἱ κρεωπῶλαι ὀξύνουσι τὰ μαχαίρια.
Ματάρχομαι· ἔρχομαι πάλιν.
Μάτσιου· λέξ. νηπιακὴ=γάτα.
Ματσαλῶ καὶ *ματσαλίζω*· μασσῶ τὸ φαγητόν·—2) ὀργῶ εἰς συνουσίαν.
Μελισσομάντρι· ὁ τόπος, ἐν ᾧ εἶναι αἱ κυψέλαι τῶν μελισσῶν.
Μελλούμενος· πεπρωμένος, εἱμαρμένος.
Μεροδοῦλι· τὸ ἡμερομίσθιον· «'μεροδοῦλι 'μεροφάϊ», παροιμ. περὶ τῶν ὅσοι ὅσα κερδαίνουσι καθ' ἡμέραν καὶ τὰ ἐξοδεύουσι τὴν ἰδίαν ἡμέραν.
'Μερόνω· ἡμερῶ, ἡσυχάζω, παύομαι κλαίων· ἐπὶ παδίων.
Μεροφάϊ· τὸ φαεῖ τῆς ἡμέρας, τὸ ἡμερήσιον ἔξοδον.
Μεσόκαιρος· μεσῆλιξ.
Μεσοκαιριάζω· γίνομαι ἢ εἶμαι *μεσόκαιρος*, μεσῆλιξ.
Μεσοκαιρίς· ἐπίρ. ἐν τῷ μέσῳ, πρὸ τῆς λήξεως τοῦ ὡρισμένου καιροῦ, προώρως.
Μ[ε]σουρανίς· ἐπίρ. εἰς τὸ μέσον τοῦ οὐρανοῦ.
Μέστιος· ἐπὶ ζώων· μεσόκαιρος.
Μήγαρ· ἐρωτημ. μόριον, ταὐτὸν τῷ *μήνα*.
Μηλί· μανδῆλι, ὅπερ βάλλουσιν αἱ γυναῖκες ἐπὶ τῆς κεφαλῆς των πρασινοκίτρινον χρῶμα ἔχον ὡς τὸ μῆλον.
Μηλίχλωρος· ἐπὶ τοῦ σίτου καὶ τῆς βρίζης, ὅταν εἶναι χλωρὰ καὶ ἔχωσι τὸ λεγόμενον *μηλὶ* χρῶμα, πρασινοκίτρινον.
Μηλιόρι καὶ *μηλιόρα*· τὸ τριετὲς ἀρνίον, τὰ δὲ διετῆ ὀνομάζονται ζγούρια, τὰ δὲ πρωτοετῆ ἀρνιά.—2) ἡ ψεῖρα.
Μικρικόνταρο· ἶρις, οὐράνιον τόξον.
Μισεύω· ἀναχωρῶ, ἀπέρχομαι.
Μισοδρομίς· εἰς τὴν μέσην τοῦ δρόμου.
Μισολάγυνο· μέτρον 2 1/2 λιτρῶν οἴνου παρὰ Ἰωαννίταις, οἵτινες συνειθίζουσι συχνάκις νὰ λέγωσι: «συκῶτι καὶ μισολάγηνο».
Μισοστρατίς=τῷ μισοδρομίς.
Μνημόρι· μνῆμα.
Μονάκριβος· μόνος καὶ διὰ τοῦτο ἀκριβός· μεταφ. φίλτατος, ἀγαπητός.
Μοναχοκοπέλα καὶ *μοναχοκόρη*· κόρη μονογενής.
Μονιᾶς· ὁ λύκος ὁ ἀεὶ περί τινα τόπον διατρίβων.
Μονουμερίδα· ὄφις νομιζόμενος ὅτι ἔχει δύο κεφαλάς, μίαν ἔμπροσθεν καὶ ἄλλην ὄπισθεν.
Μονομεριάτικος· ὁ εἰς μίαν ἡμέραν κατασκευαζόμενος. Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον λέγεται ὑποκάμισον μονομεριάτικο, ὅπερ κατασκευάζεται ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ, ἀφ' οὗ πρῶτον

γνεσθῇ τὸ ἀπαιτούμενον βαμβάκιον, ὑφανθῇ καὶ ῥαφθῇ τὸ πανίον. Τοῦτο κάμνουσι πολλὰ κοράσια συνερχόμενα εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ πατρὸς ἐκείνου, οὗτινος ἀποθνήσκουσι μικρὰ τὰ τέκνα· διότι πιστεύεται ἐκ δεισιδαιμονίας, ὅτι, ἀφοῦ γείνῃ τοιοῦτόν τι *μονοημεριάτικο* ὑποκάμισον ἀπὸ πολλὰ κοράσια, ἐνδύσωσι δὲ δι' αὐτοῦ τὸ γεννηθὲν τέκνον, τοῦτο πλέον δὲν ἀποθνήσκει.

Μονομηνιάτικος· ὁ τὸν αὐτὸν καὶ ἕτερος μῆνα γεννηθείς.

Μονόπατο· ἐπίθ. βωδίου. Οἱ βόες ὑπὸ τοὺς δύο ἐμπροσθίους πόδας ἔχουσι δέρμα τι κρεμώμενον, ὅπερ σχηματίζει τρίγωνον. Οἱ τοῦτο δὲ ἔχοντες βόες λέγονται *δίπατα* βώδια. Ὅσοι δὲ δὲν ἔχουσιν αὐτό, λέγονται *μονόπατα* βώδια, τὰ ὁποῖα καὶ ἀποφεύγουσι, διότι νομίζουσιν, ὅτι ταῦτα δυσκολευόμενα εἰς τὸν κάμπον οὐροῦσιν αἷμα.

Μόρα· τὸ εἰς τὸν ὕπνον πλάκωμα, ἐφιάλτης.

Μουνή· τὸ περίφραγμα, ἐν ᾧ τὰ ἀρνία καὶ ἐρίφια.

Μοῦργος· μαῦρος, μελαψὸς σκύλος.

Μουρλός· μωρός.

Μοῦρσα· τόπος βαθουλός, ἐν ᾧ συλλεγομένου ὕδατος σχηματίζεται λάσπη.

Μούρσια· ψεῖρα, παρ' ὃ ῥῆμα *μουρσιάζω*=ψειριάζω.

Μουρτζολόνω· βάφω μὲ μελάνην.

Μοῦτρο· πρόσωπον.

Μοχός· τὸ χορτάρι, τὸ ὁποῖον φυτρόνει ἐπὶ τῶν πετρῶν καὶ τῶν κορμῶν τῶν δένδρων, τὸ ἀλλαχοῦ *μούσκουλο*, βρύον, λειχήν.

Μπάλιος· βαλίος, στικτός, παρδαλός.

Μπαρποῦλι· ἡ καλύπτρα ἡ νυμφική.

Μπαρπουλόνω· καλύπτω τινά.

Μπάσια· τὰ ἐν τοῖς δωματίοις ὑψωμένα καθίσματα ὁλόγυρα ἢ εἴς τινας μόνον πλευράς.

Μπεκόνω· κρημνίζω τὴν πλάκα, δι' ἧς συλλαμβάνουσι πουλιά.

Μπίμτσα· θολωτὸν ὑπόγειον, ἐν ᾧ βάλλουσι τὰ τρόφιμα.

Μπινάρι· μικρὰ δοκὸς ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ διὰ δέματα τῶν τοίχων χρησιμεύουσα.

Μπλέκω· ὁ στόμαχος ἢ ἡ κοιλία.

Μπλέτσι· τὸ στῆθος.

Μπλέτσας καὶ *μπλετσάρης*· γυμνός.

Μπλετσόνω· γεμίζω τὸν στόμαχόν μου, τρώγω.

Μπλετσοπόδαρος· γυμνόπους.

Μπλοπονῶ· προξενῶ πόνον.

Μπλιαρίζω· μωρολογῶ, φλυαρῶ.

Μπλιάρω· γυνὴ μωρολόγος καὶ πολυλόγος.

Μπόλια (ἡ)· ὀθόνη, δι' ἧς αἱ γυναῖκες περιτυλίσσουσι τὴν κεφαλήν.

Μπολίτσα· ὀπὴ εἰς τοὺς τοίχους πρὸς ἐναπόθεσιν πραγμάτων. Λέγεται καὶ *σκαλοφρίδα* καὶ *φυρίδα*.

Μπογκόρα· τόπος ἀνήνεμος.

Μπόλλια· τὰ τῇ 30 Νοεμβρίου βραζόμενα ὄσπρια· ἐπειδὴ δὲ ταῦτα εἶναι ἡμίβραστα, ὀνομάζονται *μπόλλια* καὶ ὅλα τὰ ὄσπρια, ἡμίβραστα ὄντα.

Ἀμπροστάρι· τὸ ἐμπροσθινὸν μέρος τοῦ σαγμαρίου, ὅπως τὸ ὀπισθινὸν λέγεται *ἀπιστάρι*.

Ἀμπροστόβαρο· τὸ ζῷον τὸ μὲ κεκλιμένην τὴν κεφαλὴν βαδίζον καὶ μὲ τὸ σάγμα ἐπὶ τοῦ λαιμοῦ ἀντὶ ἐπὶ τῆς ῥάχεως.

Μπῶτι· πήλινον ἀγγεῖον στενόλαιμον.

Μσίτσα· ζωΰφιον γεννώμενον ἐν τῇ φακῇ.

Μυλαύλακο· ἡ αὖλαξ τοῦ μύλου, ἥτις φέρει τὸ νερὸν εἰς τὴν κρεμαστὴν τοῦ μύλου.

Μύρια· ἀπαντᾷ μόνον πληθ. οὐδέτ. ἀναρίθμητα, ἄπειρα.

Μυριάζω· γίνομαι ἀναρίθμητος, ἀπειροπληθής· ἀπαντᾷ συχνάκις ἐπὶ εὐχῶν, οἷον «νὰ σοῦ χιλιάσουν καὶ νὰ σοῦ μυριάσουν τὰ πρόβατα, τὰ μελίσσια, κτλ.

Μυριάκριβος· ἀπειράκις, μυριάκις ἀκριβός.

Μυρμηγγίζω· αἰσθάνομαι κνησμὸν ὡσὰν τὸν προερχόμενον ἀπὸ περιπάτημα μύρμηκος.

Μύρομαι· κλαίω, ὀδύρομαι, μυρολογῶ.

Ν

Νεκροπάπουτσα· τὰ παπούτσια τὰ βαλλόμενα εἰς τοὺς πόδας τῶν νεκρῶν, ἅτινα διὰ τοὺς γέροντας μάλιστα εἶναι ἐπίτηδες ἐξ εὐτελοῦς δέρματος κατεσκευασμένα.

Νιόκοπος· εὔχρηστον ἐπὶ κατάρας=ἐκεῖνος, οὗτινος νὰ κοπῇ ἡ ζωὴ νέου ἔτι ὄντος.

Νεραγῶγι· ὀχετός, ἀγωγὸς ὕδατος.

Νερόνω· βάλλω νερόν· συνήθως ἀπαντᾷ ἐπὶ οἴνου.

Νεροχύτης· τὸ μέρος, εἰς ὃ χύνουσι τὰ νερὰ ἀπὸ τὸ πλύσιμον.

Νῆλα [ἡ]=οἶκτος· καὶ ὡς ἐπιφ. σχετλ. «νῆλά σου, νῆλά μου»=οἴμοι! Ἐν Βυσσάνῃ λέγεται ἀνῆλα.

Νήραντο· χόρτον φαγώσιμον φυόμενον ἐν τοῖς ὕδασιν, ὅπως τὰ κάρδαμα.

Νηραντός· ὑδαρής, ῥευστός.

Νηροκαίομαι· καίομαι διὰ νερόν, διψῶ μεγάλως.
Νηροπλάτανος· εἶδος πλατάνου ὑδροχαρές.
Νηροπάπαλη· τὸ πολὺ νοτερὸν χιόνι, κατὰ τὸ ἥμισυ ἀναλελυμένον.
Νηρόπλυμα· νερὸν πλυσίματος.
Νηροποντζιά· βροχὴ ῥαγδαία.
Νηροπρίονο· = πριόνιον, τὸ ὁποῖον δουλεῦον δι' ὕδατος κόπτει τὰ σανίδια.
Νηροτρουβιὰ = ἐργαστήριον, εἰς ὃ διὰ τῆς βιαίας καταφορᾶς τοῦ ὕδατος τὰ μάλλινα ὑφάσματα ἀποκτῶσι χνοῦδι καὶ συνάμα κρουσταίνουν.
Νηροφάγωμα· κοίλωμα γινόμενον ἀπὸ ῥοὴν νεροῦ.
Νησσάρι· νησσάριον, παππάκι.
'Νομάτοι καὶ 'νοματέοι. Ἀπαντᾷ μόνον ἐν πληθ. ἀριθμῷ· ἄτομα, ὀνόματα.
Νομοκόπου· ἀδιαλείπτως, πάντοτε.
Νοτίζω· ὑγραίνομαι.
Νοτάω· βγάλλω νερόν· «νοτάει ὁ τοῖχος αὐτός».
Ντάβανος· ἡ μυῖα ἥτις κεντᾷ τὰ βώδια· λέγεται καὶ στρέκλας = οἶστρος, μύωψ· — 2) ἔντομον τι ἀβλαβές, ὅπερ πετᾷ περὶ τὴν ὀροφὴν τῶν οἰκιῶν.

Ξ

Ξακρίζω καὶ ξανακρίζω· σκάπτω καὶ ἀνοίγω τὰς ἄκρας τοῦ χωραφίου, ἔνθεν δὲν δύναται νὰ περάσῃ τὸ ἄροτρον.
Ξαμόνω· ἐκτείνω τὸν βραχίονα κατά τινος.
Ξαστερόνω· αἰθριάζω.
Ξάγαλα· καθαρίδια τῶν γεννημάτων· — 2) μεταφ. πλῆθος.
Ξάγλυο· διάχυσις, διασκέδασις, κυρ. ξεσκότισμα, παρ' ὃ ῥῆμα:
Ξαγλυάζω· διασκεδάζω, κυρ. ξεσκοτίζομαι.
Ξεβγαίνω· διασκεδάζω.
Ξεβγάννω· ἐθίζω τινὰ εἰς τὰς κακοηθείας συνήθως.
Ξεδιάντροπος· ἀναίσχυντος· καὶ οὐσ. ἀφηρ.:
Ξεδιαντροπιά· ἀναισχυντία.
Ξεδιψῶ· ἀποβάλλω τὴν δίψαν.
'Ξέδρα· τὸ ἀναγκαῖον, ὁ ἀπόπατος.
Ξεινοκραίνω· λέγεται ἐπὶ ἀσθενοῦς ὁμιλοῦντος ἀσύνετα ἕνεκα ζάλης τῆς κεφαλῆς ὑπὸ πυρετοῦ ἢ ἄλλης τινὸς ἀσθενείας· παραληρῶ.
Ξειδορρούτι· ἡ πάνα ἡ σχηματιζομένη ἐν τῷ ὄξει· ῥουτὶ δὲ λέγεται τὸ ὑποκάμισον.
Ξέκαρδα· ἀθύμως, ἀπροθύμως. Ἀλλαχοῦ λέγεται ξώκαρδα.
Ξεκουλλουριάζω· ἐκτυλίσσω τι.
Ξελωλάζω· θορυβοῦμαι, ἐκπλήττομαι.
Ξέμακρα· μακράν.
Ξεμεσκλίζω· ἀποσπῶν ἐκκλῶ τι.
Ξεμυτάω· ἐβγαίνω εἰς τὴν κορυφὴν ὄρους ἢ ῥάχεώς τινος.
Ξενοῦρα· πλῆθος ξένων.
Ξορνιάζω· γίνομαι χάχας, ὡς ὄρνιο, λέγεται δὲ συχνάκις ἐπὶ γερόντων, οἵτινες ἕνεκα τοῦ γήρατος ἐμωράνθησαν, «ξόρνιασε αὐτὸς ὁ γέροντας».
Ξεορνιασμένος· ξεχασμένος, ξωπαρμένος, ὁ μένων 'σὰν τὸ ὄρνιο, 'σὰν τὸ τοΐ: «κόττα ξεορνιασμένη», «ἄνθρωπος, γέροντας ξεορνιασμένος».
Ξέπλεγος· ὁ λελυμένος τὴν κόμην.
Ξερκιοῦμαι· ἐξερεύγομαι.
Ξεσέρνω· λέγεται περὶ ποταμοῦ, ὅστις διὰ τοῦ ῥεύματος παρασύρει ἀγρόν τινα παρὰ τὰς ὄχθας αὐτοῦ κείμενον.
Ξεσυμπριάζω· χαλῶ τὴν μετά τινος ἄλλου διὰ τῶν βοῶν ἑταιρείαν πρὸς καλλιέργειαν τῶν ἀγρῶν. Αἱ τοιαῦται ἑταιρεῖαι λέγονται σέμπραις.
Ξεσκαρνίζω· σκαλίζω ('σὰν τὴν ὄρνιθα), ξύω μὲ τὰ νύχια, σκάπτω ἐπιπολαίως καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἰς τὰς ἄκρας.
Ξεφεγγιάζω· γεύομαι κατὰ πρῶτον καρπόν τινα. ἐν Βυσσάνῃ λέγεται ξεφεντιάζω.
Ξέχυμα· συνήθως εἰς πληθ. ἀριθμ. ξεχύματα· τὰ μετὰ πυρετὸν συνήθως ἐπὶ τῶν χειλέων ἐκφυόμενα ἐξανθήματα· παρὰ τό:
Ξεχύνω· ἐξάγω ἐξανθήματα.
Ξηντάρικος· = ὁ ἑξήκοντα λεπτὰ ἀξίζων: «ξηντάρικη λαμπάδα».
Ξηρικός· ἄνυδρος· «χωράφι ξηρικό», ὅπερ εἶναι ἀντίθετον τοῦ ποτιστικό.
Ξηροπαγιά· κατάστασις τῆς ἀτμοσφαίρας, καθ' ἣν, πνέοντος βορείου ἀνέμου, εἶναι ξηρασία μετὰ ψύχους καὶ τὰ νερὰ πήγνυνται.
Ξιγγλώνω· χαλαρῶ τὴν ἴγγλαν ζῴου τινός.
Ξινέλικος· ὑπόξεινος.
Ξιφάρι· στενὴ λωρὶς δέρματος, ἣν ῥάπτουσιν εἰς τὰ παπούτσια.
Ξυλογάτα· μυάγρα.
Ξυλοκραίνω = τῷ ξεινοκραίνω.
Ξυλοδοσιά· στοίβη ξύλων.
Ξύστρα· σιδηροῦν ἐργαλεῖον, δι' οὗ ξύουσι τὴν πήτταν καὶ τὴν ζύμην ἀπὸ τὸ σκαφίδι·

πρόσθες δὲ καὶ τὴν φράσιν «τάκαμε ξύστρα»=δὲν ἄφησε τίποτε.
Ξύφασι· τὸ τέλος.
Ξώδερμα· ἐπιπολαίως, ἀκροθιγῶς· καὶ ἡ παροιμία: «ξένος πόνος 'ξώδερμα».
Ξωθικὴά· νεράϊδα, νηρηίς· συνήθως λέγεται εἰς πληθ. ἀριθμὸν ξωθικαί.
Ξωπαίρνομαι· ἀφαιροῦμαι τὰς φρένας ὑπὸ τῶν κακοποιῶν πνευμάτων.

Ο

Οἴπωρο· τὸ ὀπωροφόρον δένδρον.
Ὄκνα· ἁλατωρυχεῖον· — 2) τῶν οἰνοδόχων ἀγγείων, τῶν πίθων τὸ μικρὸν ξύλινον πῶμα, ὅπερ συνήθως ἔχει σχῆμα ἡμικυκλίου.
Ὁλημερίς· καθ' ἑκάστην, καθημερινῶς.
Ὁλοένα· ἀδιαλείπτως, ἀκαταπαύστως.
Ὁλοῦσε· πανταχοῦ.
Ὀμνέω· μελλ. ὀμνέξω, ἀόρ. ὤμνεξα=ὀμνύω.
Ὄμνεγμα· ὅρκος.
Ὁμολογάω· λέγω, διηγοῦμαι.
Ὀμπλή· ἴχνος, πατησὴά, κυρ. ὄνυξ βοός.
Ὀργὴό· ῥῖγος.
Ὀρνίθὴα· ἀπαντᾷ ἐν τῇ φράσει: «ἐλάλησαν τὰρνίθὴα», οἱ πετεινοὶ δηλ.
Ὀχὴά· ἔχιδνα.
Ὀχταλίζω· ἀναστενάζω.
Ὄχτικας· φθίσις· συνήθως λέγεται 'χτίκι καὶ χτικὴό.
Ὀχτρὴά· ἔχθρα.
Ὀψιμάδι· τὸ ἀργὰ γεννηθὲν ἐρίφιον καὶ ἀρνίον.

Π

Παγοῦδα· τὸ διὰ τῆς πυτίας πηγνύμενον γάλα, ὅπερ κατασκευάζουσιν αἱ οἰκογένειαι πρὸς χρῆσίν των.
Παγοῦρι· τὸ ῥακοδοχεῖον, ὅπερ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἶναι μολύβδινον· παρὰ τὸ πάγουρος, τὸ θαλάσσιον ὀστρακόδερμον, ἐξ οὗ καὶ νῦν ἔτι κατασκευάζουσι ῥακοδοχεῖα.
Παθὴάζω· μεταβ. παρέχω τινὶ πάθος· — 2) ἀμεταβ. ἀποκτῶ πάθος.
Παθνί· φάτνη.
Παθνὴάζω· βάλλω τροφὰς τῷ ζώῳ ἐν τῇ φάτνῃ.
Παιγνιδαρεύομαι· παίζω συνήθ. ἐρωτικῶς.
Παιδὴοῦθε· παιδιόθεν· καὶ μετὰ τῆς προθ. ἀπό: ἀπὸ παιδὴοῦθε.
Παγάρι· τὸ ἐπάνω τιθέμενον σπάργανον τοῦ λίκνου.
Πανὴάζω· γίνομαι 'σὰν τὸ πανί, ὠχριῶ.
Πάντα· ἐπίρρ. πάντοτε.
Παντακράτος· ἐπίρρ. παντάπασι.
Παντέχω· περιμένω· ἐλπίζω.
Παντεχούμενος· ὁ προσδοκῶν τι, ἐλπίζων.
Παντοχή· οὐσ. ἐλπίς.
Πανωπροῖκι· τὰ παράφερνα, ἐξώπροικα· ἀλλαχοῦ καλεῖται παραπροῖκι.
Πανώρηος· ὡραιότατος, περικαλλής.
Παρακλάδὴα· παραφυάδες.
Παραμάζωμα· ὁρμή, ἣν λαμβάνει τις ἀρχόμενος ἔκ τινος.
Παραμάσκαλα· πλησίον τῆς μασχάλης.
Παραμούστακο· αἱ ἀφινόμεναι τρίχες πλησίον τοῦ μύστακος, ἵνα φαίνηται μείζων οὗτος.
Παραπανήσὴος· πλεονάζων, περιττός· παρὰ τὸ παραπάνω.
Παραπαίρνω· μεταχειρίζομαι τινὰ κακῶς, ἐπιπλήττω, μαλόνω ἀδίκως καὶ χωρὶς νὰ ἐπιτρέψω αὐτῷ ν' ἀπολογηθῇ.
Παρασημεὴόνω· παραμορφῶ τι.
Παράσπιτο· 'σπίτι ἰδίᾳ καλεῖται τὸ χώρισμα τῆς οἰκίας, ἐν ᾧ κατοικεῖ ἡ οἰκογένεια, ὅπερ καὶ μάννα λέγεται· παράσπιτο δὲ λέγεται ἕτερον χώρισμα καὶ δῶμα πλησίον τοῦ 'σπιτὴοῦ, ἤτοι τῆς μάννας.
Παρασπόρὴα· τὰ χωράφὴα, τὰ ὁποῖα μὲ ἀγγαρίας ἐσπείροντο ὑπὸ τῶν χωρικῶν διὰ τοὺς λεγομένους σπαΐδες, οἵτινες τὴν ἐπικαρπίαν ὠφελοῦντο.
Παραστὴάς· πλησίον τοῦ πυρός.
Παραστρατῶ· ἐκτρέπομαι τῆς ὁδοῦ κυριολεκτ. καὶ τροπικῶς.
Παρατουρῶ· =χάνω τὸν τουρόν, τὸν δρόμον καὶ μεταφ. ἐξίσταμαι τῶν φρενῶν.
Παρλὴακός· ἐν Ζαγορίῳ τίθεται ἡ λέξις ἐπὶ τοῦ ἀπροσεκτοῦντος καὶ κρημνίζοντος τὰ πρὸ αὐτοῦ κείμενα πράγματα.
Παρσὴά· πρασινάδα, χλοερότης· παρὰ τὸ πρασιά.
Πάσσα· στενὸν ἀράφι εἰς τοὺς τοίχους· ἴσως παρὰ τὸ πάσσαξ=πάσσαλος.
Πασπαλίζω· ἐπιρρίπτω τι, ὡς πίπτει ἡ παιπάλη ἀπὸ τοῦ μύλου.
Παταγόνω· ἐκφοβίζω τρομάζω τινά, ὥστε νὰ μείνῃ ὡσὰν ἐνεός.
Πατητό· καὶ συνήθ. πατητὰ λέγονται πεπατημένα καὶ εὔκολα πρὸς χρῆσιν σανδάλια, ἄλλως συρτά.
Πατημένη· κόρη, λέγεται ἡ διακεκορευμένη, διαπεπαρθενευμένη.

Πατόκορφα· ἀπὸ τὸν πάτον μέχρι τῆς κορυφῆς.
Πατ(ι)νός· ὁ τελευταῖος, ὁ εἰς τὸν πάτον μένων.
Πεζεύω· περιπατῶ πεζός.
Πέλεκας· πτηνόν, ὁ δρυοκολάπτης, ὁ πελεκάν.
Πεντάγνωμος· πολύγνωμος, φρονιμώτατος.
Πεντάκαλος· κάλλιστος.
Περάτης· καὶ ἀπεράτης=τὸ ξύλον, ὅπερ περᾶται μεταξὺ τῶν δύο τοίχων ὄπισθεν τῆς θύρας = ὀχεύς, μοχλός. Ἀλλαχοῦ καλεῖται σύρτης, ἀμπάρα, ρούμανος.
Περατ(ι)νός· ὁ ἐκ τῶν πέραν χωρίων ὤν.
Περβατησιὰ καὶ *περβάτημα*· τὸ βαδίζειν.
Περβατῶ· βαδίζω, περιπατῶ ἡσύχως.
Περδάρι· τὸ κρόταλον τοῦ μύλου, ὅπερ ἀλλαχοῦ καλεῖται χαρβάλι·—2) μεταφ. ἄνθρωπος φλύαρος·
Περήκουος· ὑπερβολικὰ εὐπειθής.
Πέρι καὶ *πέρ*· τὸ συγκριτικὸν παρά· «κάλλια λάχανα μ' εἰρήνια, πέρι ζάχαρι μὲ γκρύνια».
Περίγερος· ὑπερβολικὰ γέρων. Τοιαύτη σημασία τῆς περὶ ἀπαντᾷ καὶ ἐν ἑτέραις λέξεσι.
Περιγραμμένος· καὶ περίγραφος=ὡραιότατος.
Περίκαλος· ὑπερβολικὰ καλός.
Περικαλῶ· παρακαλῶ.
Περίορας· ἐπὶ ἀμπέλων καὶ ἀγρῶν μεγάλων καὶ καλῶν καὶ ἐχόντων ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ περιοχήν.
Πεσηματιά· πέσιμον, πτῶσις.
Πεταστή· ἐν Ἀρτσίστῃ λέγεται οὕτω κολλοῦρά τις ῥιπτομένη εἰς τὸν κλίβανον καιόμενον ἔτι, ἵνα ἐπαρκέσῃ εἰς τοὺς οἰκείους, μέχρις ὅτου ψηθῇ ὁ ἄρτος. Ἡ αὐτὴ καλεῖται καὶ φλαφτή.
Πετροκαταλύτης-ισσα· τροπ. ἐργατικώτατος.
Πέττα· τὰ ἐξ ἀλεύρου φύλλα, δι' ὧν κατασκευάζουσι τοὺς πλακοῦντας, λάγανον.
Π(ητ)τάρι· ἡ προσφορά, ἣν μετὰ βραστοῦ σίτου ἐν σκουτελίῳ οἱ πανηγυρίζοντες πέμπουσιν εἰς τὸν ναὸν τῇ παραμονῇ ἑορτῆς.
Π(η)τιόβεργος· τὸ ξύλον, δι' οὗ πλάσσουσι τὰ πέττα διὰ τὰς πήττας.
Πικράντερος· πικρόθυμος.
Πικροκυματοῦσα· ἐπίθετον τῆς θαλάσσης, ἥτις παρίσταται ἔχουσα πικρὰ κύματα· ἴδ. Χασιώτ. συλλ. ᾀσμάτων σ. 174.
Πινακογλείφτης· ὁ λείχων τὰ πινάκια, παράσιτος.
Πινακογλύφος· ἐργαλεῖον, δι' οὗ κατασκευάζουσι πινάκια.
Πιστικοῦδι· τὸ τριγωνοειδὲς τεμάχιον τῆς πήττας.
Πιστόβαρο· ἐπιθ. τοῦ σαγμαρίου, ὅπερ κλίνει πρὸς τὰ ὀπίσω μέρη τοῦ ζῴου, ὀπισθοβαρές.
Πιστόβλιακος· λαίμαργος, γαστρίμαργος.
Πιτυρήθρα· εἶδος λειχῆνος τῆς κεφαλῆς καὶ ἄλλων μερῶν τοῦ σώματος, πίτυρον, πιτυρίασις, πιτυρίδα.
Πλανίζω· ὁμαλίζω σανίδια διὰ τοῦ τεκτονικοῦ ἐργαλείου πλάνης.
Πλαστῆρις· τὸ ἐφ' οὗ πλάσσουσι τὰ διὰ τοὺς πλακοῦντας λάγανα (πέττα), πλάθανος (ὁ), πλαθάνη, πλάθανον (τό).
Πληθοκοπειό=χαμαιτυπεῖον, πορνοστάσιον.
Πλοκαριά· ὁ πλεκτὸς φράκτης τῶν κήπων καὶ ἀμπέλων.
Πλουμπί· τὸ εἰς τὸ πλέξιμον τῶν τσιραπίων κέντημα.
Πνιουρδιάζομαι· πνίγομαι ἐν τῇ καταπόσει φαγητοῦ ἢ ποτοῦ.
'Πογονίκια· τὸ συμπόσιον, ὅπερ δίδεται εἰς τοὺς συγγενεῖς καὶ φίλους ἐν τῇ ὀνοματοθεσίᾳ πρωτοτόκου παιδίου.
'Ποδένω· βάλλω τινὶ τὰ ὑποδήματα.
'Ποδεσιά· τὰ παπούτσια.
Ποδονάρι· τὸ ἄκρον τῶν βρακίων, ὅπερ τυλίσσεται περὶ τὸν πόδα·—2) τὸ ἄκρον τῶν ἀγρῶν.
Πολυκαίρισμα· πολυχρονιότης.
Πορεύω· διάγω, ζῶ· — 2) φθάνω, ἐξαρκῶ, κατὰ τρίτον πρόσωπον· «δὲν με πορεύει τὸ γέννημα».
Πορδιά· πόρος εἰς φράκτην, τοῖχον.
Ποστάβι· ὕφασμα μάλλινον πρὸς κατασκευὴν ἐνδυμάτων· — 2) κρᾶσις ἀνθρώπου· ὅθεν : «χοντροπόσταβος».
Πουλεύω· πετῶ, ἐπὶ πτηνῶν κυρίως, ἔπειτα καὶ ἐπὶ πραγμάτων.
Πουμπώνω· καλύπτω, πωματίζω.
Πουρδαλιά· ξύλον τι, δι' οὗ βάπτουσι τὰ βαθέα κίτρινα· — 2) τὸ δι' αὐτῆς βαφὲν κίτρινον γνέμα.
Πουρνιά· ἀγρία κορομηλέα.
Ποῦρνο· ὁ καρπὸς τῆς πουρνιᾶς, προῦμνον.
Πουρνοκόκκι· πρινοκόκκιον.
Πουρνάρι· πρινάρι, πρῖνος,
Πούτινα· ἀγγεῖον δ' ἄλευρον.
'Πόχα· μικρὰ σαγήνη ἐκ ῥαμμάτων κατεσκευασμένη, δι' ἧς συλλαμβάνουσι τὰ ὀψάρια τὰ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας ἐπιπλέοντα τοῦ ὕδατος. — 2) ὁ περὶ τὸν πόδα προσραμμένος ἱμὰς εἰς τὸ σέλμα τῶν τσαρουχίων.
Πρέκνα· αἱ κηλῖδες, αἱ ὁποῖαι εἶναι εἰς τὸ δέρμα τοῦ προσώπου καὶ τῶν χειρῶν, πέρκνωμα.
Πρέπεζος· εὐπρεπής.

Προβοδάω καὶ *ξεπροβοδάω*· προπέμπω.
Προβοδ̓ζαίς· τὰ στελλόμενα πράγματα ὑπὸ τοῦ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ διαμένοντος καὶ ἐργαζομένου εἰς τοὺς οἰκείους αὐτοῦ.
Προβολή καὶ πληθ. *προβολαίς* τῶν ἐργαστηρίων λέγονται οἱ καταρράκται, αἱ καταρρακταί, καταπακταὶ θύραι.
Προπόδ̓ζα· κοντὰ τσουράπια μὲ κεντήματα εἰς τὸν γῦρον, ἅτινα βάλλονται ἐπάνω τῶν τσουραπίων.
Προσβάλα· μέγας λίθος, ἐπιτήδειος εἰς τὸ προσβάλλειν, χερμάδιον.
Προσθηλ̓ζάζω· προσαρμόζω τὸ στόμα τοῦ ἀρνίου εἰς τὴν θηλὴν τῆς προβατίνας.
Προσφῶλι· φῶλι λέγεται τὸ ᾠὸν τὸ ἐν τῇ φωλεᾷ τῶν ὀρνίθων τιθέμενον, ἵνα μὴ ξεφωλεάζωνται αὗται, προσφῶλι δὲ τὸ ὑπάρχον παρὰ τὸ φῶλι ᾠόν.
Προσυννάζω· ἁρμόζω τὸ ὕννι πρὸς τὸ ἄροτρον·—2) διὰ τοῦ ὑννίου προσβάλλω τοὺς ὀπισθίους πόδας τοῦ βῳδίου.
Προσχαῤζά· εὐμένεια, φιλοφροσύνη, εὐθυμία.
Προυτσαλίζω καὶ *προυτσαλάω*· ἐπὶ τράγου, βατεύω.
Προυτσαλήλα· ἡ δυσωδία τῶν τράγων, κινάβρα.
Πρωτάρικος· ὁ πρωτότοκος.
Πρωτοβρόχ̓ζα· ὁ καιρὸς τῶν φθινοπωρινῶν βροχῶν.
Πυκνάδα· κόσκινον πυκνὸν καὶ ἐκ δέρματος κατεσκευασμένον, δι' οὗ κοσκινίζουσι τόν τε σῖτον καὶ τὸ ἄλευρον.
Πύρα· θερμότης.
Πυράδα· τεμάχιον ἄρτου σφηνοειδές, ὅπερ βάλλεται εἰς τὸ πῦρ διὰ νὰ θερμανθῇ.
Πυρογλ̓ζά· λέγεται οὕτω τὸ κραββατωμένον κλῆμα.
Πυρόνω· στεγνόνω.

Ρ

Ραγίζω καὶ *ῥαΐζω*=ῥήγνυμι· καὶ τροπ. συγκινῶ, ἐπικλῶ, κυρ. ἐπὶ τῆς καρδίας.
Ραδίζω· ἔρχομαι·—2) διαβαίνω, περνῶ. Λέγεται δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἰχθύων, οἵτινες ἐρχόμενοι εἰς τὰς ῥηχίας ῥίπτουσι τὰ ᾠὰ αὐτῶν.
Ραδ̓ζό· βράχος.
Ράδισμα· πέρασμα, πάροδος, ἔλευσις.
Ραμματίζω· ἀφαιρῶ τὰς λεπτὰς τρίχας (χνοῦν) τοῦ προσώπου διὰ ῥάμματος.
Ραντιστῆρι· τὸ ἀγγεῖον, δι' οὗ ῥαντίζουσί τι.
Ραφωματ̓ζά· ῥῆγμα, χαράδρα ἐδάφους, τοίχου κτλ. Ἡ λέξις ἐγένετο παρὰ τὸ ῥάχωμα τροπῇ τοῦ *χ* εἰς *φ*, τοῦτο δὲ παρὰ τὸ ἀρχαῖον ῥαχόω, ῥακόω=ῥήγνυμι.
Ῥεβίθι· ἐρέβινθος.
Ρέντσα· τὰ περὶ τοὺς λαγόνας πλαδαρὰ κρέατα τῶν ζῴων.
Ρέντσυλα· τὰ ῥάκη, τὰ διερρηγμένα ἱμάτια· ἀλλαχοῦ καλοῦνται *λέντσυρα*, αἱ σάρκες, ἐξ οὗ καὶ ῥῆμ. αὐτοπ. ξελεντσυρίζομαι = διαρρήγνυμι τὰς ἐμαυτοῦ σάρκας ξυόμενος.
Ρεύω· ῥέϜω, ῥέω.
Ρημαδ̓ζακό· ἠρημωμένον, ἐπὶ κατάρας.
Ρῆγλα· λεπτὸν ξύλον, δι' οὗ ἀποκόπτεται τὸ ὑπὲρ τὸ μέτρον μέρος τοῦ σίτου εἰς τὸ κοιλόν.
Ριγανόλαδο· τὸ ἐξ ὀριγάνου ἔλαιον.
Ριγ̓ζάζω· αἰσθάνομαι ῥῖγος.
Ριζόδοντα· ἀπαντᾷ ἐν τῇ φράσει «θέλει νὰ μάθῃ ὅλα τὰ ῥιζόδοντα» = λεπτομερῶς τὸ πρᾶγμα, οὐδ' αὐτῶν τῶν κρυφίων ἀγνώστων μενόντων.
Ριζό· ὑπώρεια ὄρους, ῥίζα.
Ρογγόζος· εἶδος χόρτου, ὅπερ φύεται ἐν τόποις ὑδατώδεσιν.
Ροβολῶ· καταβαίνω τρέχων κατήφορον.
Ροϊδίζω· κάμνω τι ἐρυθρὸν ὡς ὁ καρπὸς τῆς ῥοιᾶς.
Ροϊδοκόκκινος· κόκκινος ὡς ὁ καρπὸς τῆς ῥοιᾶς.
Ρόκος· βοῦς γεγηρακώς. Λέγεται δὲ καὶ ἐπὶ γεγηρακότων ἀνθρώπων περιφρονητικῶς.
Ρόμπουλο· δένδρον ἔχον ὁμοιότητα τῇ πεύκῃ.
Ροχάζω· ῥογχάζω.
Ρόχαγμα καὶ *ῥούχαγμα*· ῥογχασμός.
Ρ[ο]χάλα· φλέγμα· γίνεται παρὰ τὸ ῥοχαλίζω = ῥέγχω, οὐχὶ καθ' ὕπνον, ἀλλ' ὑπὸ συσωρευομένων ἐν τῷ στήθει φλεγμάτων.
Ροῦντο· καλὸν καὶ ἁπαλὸν μαλλίον.
Ρουπώνω· βουλλώνω καὶ βουλλώνομαι· λέγεται διὰ τοὺς πίθους, ὧν αἱ σανίδες ξηραὶ οὖσαι διὰ θερμοῦ ὕδατος ῥουπώνουσι.
Ρουτί· ὑποκάμισον, χιτών.

Σ

Σακκιάζω· βάλλω τι εἰς τὸ σακκίον.
Σαλαγῶ· ἐλαύνω, προωθῶ· λέγεται ἐπὶ ποιμνίου ἰδίᾳ· ἐν δὲ τῇ Ἀρτσίστῃ τοῦ Ζαγορίου λέγεται ζαλαχῶ, ζαλαχάω.
Σαλαμέντρα· εἶδος σαύρας μὲ μελανοξανθόστικτον δέρμα=σαλαμάνδρα.
Σαλματηρή· λέγεται καλύβη ἐκ καλαμῶν κατεσκευασμένη, ἐν ᾗ οἱ βλαχοποιμένες ἐν τοῖς ὄρεσι κοιμῶνται.

Σαλός· μωρός.

Σαπρόερος· ἐπίθετον γέροντος = σαπρόγερος κατ' ἀποβολὴν τοῦ γ, ὅστις ἐκ τοῦ γήρατος βρωμᾷ ὡς σεσηπώς, ὑπέργηρως.

Σαράβαλο· ὁ ὑπέργηρος=σοροδαίμων.

Σαρακοστεύω· νηστεύω, φυλάττω τὴν τεσσαρακοστήν.

Σαρακώνομαι· λέγεται κυρίως ἐπὶ ξύλων· κατατρώγομαι ὑπὸ τοῦ ἐντόμου τοῦ καλουμένου σαρακίου.

Σαρȷά· ὁ ῥύπος ἀπλύτου μαλλίου προβάτων = οἴσωπος.

Σαρκερός· σαρκώδης.

Σαρμανίτσα· κούνȷα, λίκνον.

Σαχάνι· χάλκινον ἀγγεῖον, εἰς ὃ τιθέασι τὰ φαγητά.

Σαχανογλείφτης· ὁ γλείφων τὰ σαχάνȷα, καὶ ἑπομένως παράσιτος· λέγεται καὶ πινακογλείφτης ὁ αὐτός.

Σαχλός· σαπρός.

Σάψαλο καὶ *σαποῦρι*· ὁ ὑπέργηρος, ὅστις καὶ σαπρόγηρος λέγεται ὡς σεσηπὼς ἤδη ὑπὸ τοῦ γήρατος· γίνεται παρὰ τὸ σαπίζω.

Σβαρȷάρης· ὅστις σύρει κατὰ γῆς τὰ φορέματα αὐτοῦ, ῥυπαρός· καλεῖται καὶ σβαρνίλας.

Σβερκλȷά· κολαφισμός.

Σγοῦρι· τὸ διετὲς ἀρνίον· τὸ δὲ θηλ. σγουράδα· λέγονται δὲ καὶ ζυγοῦρι, ζυγουράδα, διότι ἐπωλοῦντο δῆθέν ποτε ἀνὰ δύο.

Σεȷά· θεία κατὰ δωρ. τροπὴν τοῦ *θ* εἰς *σ*.

Σέγγρα· ἡ γυνὴ ἀνδρὸς ἐν σχέσει πρὸς ἄλλην γυναῖκα εἴτε ἀποθανοῦσαν εἴτε διευζευγμένην ἀπ' αὐτοῦ· ἀλλαχοῦ λέγεται συγκόρμισσα.

Σέμπρα· ἡ γυνή, ἥτις συνεφώνησε μὲ ἄλλην, ἵνα οἱ βόες αὐτῶν ἐργάζωνται ὁμοῦ ἐν τοῖς ἀγροῖς· ἐντεῦθεν καὶ ῥῆμ.: σεμπρȷάζω μὲ τὴν δεῖνα=συμφωνῶ διὰ τὴν τοιαύτην τῶν βοῶν ἀπὸ κοινοῦ ἐργασίαν.

Σȷάλȷαρος καὶ *σȷάλαγκος*· κοχλίας.

Σȷαδοῦκλι· τὸ ἐκ δέρματος προβάτου περικάλυμμα τοῦ λαιμοῦ τοῦ βοός, ἵνα μὴ τρίβηται ὑπὸ τοῦ ζυγοῦ· ἀλλαχοῦ καλεῖται σȷαμπλοῦκι· μεταφ. λέγεται καὶ περὶ παντὸς ἄλλου ἀσχήμου πράγματος.

'Σȷάση· συμβιβασμός.

Σȷαφούρατο· καὶ συνήθως εἰς πληθ. ἀρ. τὰ σȷαφούρατα· σκαριφήματα, ἅτινα συλλέγονται διὰ τοῦ σαρώθρου.

Σιγοῦνι· μάλλινον ἐπανωφόριον, χλαῖνα.

Σιλιτοῦρα· οἱ μικροὶ λίθοι (τὰ χαλίκȷα), οἵτινες εἶναι συσσωρευμένοι που.

Σιλύρα· τὸ τυρόγαλον ἐν Πωγωνιανῇ· ἐν Ζαγορίῳ καλεῖται γαλοτύρι.

Σȷός· Θεός.

Σινί· εἶδος χαλκίνου κυκλικοῦ ἀγγείου διὰ πήττας καὶ διὰ τραπέζας.

Σȷοῦκλος· ἀγγεῖον χάλκινον, δι' οὗ ἐξάγουσιν ὕδωρ ἐκ τῶν φρεάτων.

Σȷουγκάρι· ὀψιμάδιον εἴτε ἐρίφιον ἢ παιδίον.

Σȷοῦλι· ἄχυρον, κάρφος.

Σȷουμαλίζω· εἰμὶ πλήρης τινός· 2) ποιῶ κρότον.

Σȷοῦμπρος· ὁ ἐντὸς τοῦ κελύφους τῶν ὀπωρῶν καρπός, ὡς τῶν λεπτοκαρύων, τῶν καρύων, τῶν ἀμυγδάλων κτλ.

Σȷουρίζω· συρίζω.

Σίχα· σικχασία.

Σκαλοπατίδι· βαθμίς, ἀναβαθμίς.

Σκαλοφ(υ)ρίδα· ὀπὴ εἰς τοὺς τοίχους τῶν δωματίων τῆς οἰκίας πρὸς ἀπόθεσιν πραγμάτων.

Σκαμάγκι· τὸ καθαρὸν βαμβάκι· καὶ ῥῆμα σκαμαγκίζω=πλύνων τι κάμνω λευκότατον ὡς τὸ σκαμάγκι.

Σκανȷάζω· λυποῦμαι.

Σκαντζηλήθρα· σπινθήρ· σκαντζηληθρίζω= λάμπω, ἀστράπτω· λέγεται δὲ ἐπὶ φορεμάτων καὶ ἄλλων πραγμάτων στιλβόντων.

Σκαρβέλι· λέγεται ξύλον ἀγκιστρῶδες, ἢ σιδηροῦν ἐργαλεῖον εἰς τὸ ὀπισθάριον τοῦ σαγμαρίου, ἐξ οὗ κρεμῶσι πράγματα ἢ δένουσι τὰς τριχιάς· καὶ ῥῆμα σκαρβελόνω= κρεμῶ τι εἰς τὸ σκαρβέλι ἢ δένω τὴν τριχιὰν εἰς αὐτό.

Σκαρȷάζω· στηρίζω τι ἀσφαλῶς, ὥςτε νὰ μὴ κινῆται.

Σκαρίζω· ἐξάγω τὰ πρόβατα εἰς βοσκήν·—2) ἐξέρχομαι εἰς βοσκήν, βόσκω.

Σκαρνίζω· καὶ σκαρνάω· ξύω, σκάπτω ἐπιπολαίως διὰ τῶν ὀνύχων, ὡς ἡ ὄρνις.

Σκαρφίζομαι· ἐπινοῶ, ἐφευρίσκω, σχεδιάζω διὰ τοῦ νοός, πλάττω τὰ μὴ ὄντα· ἐντεῦθεν καὶ σκάρφισμα = ἐπινόησις, ἐφεύρεσις, ἡ λεπτολόγος καὶ φαντασιώδης τῶν μὴ ὄντων ἔρευνα.

Σκατοφάης· κάνθαρος· ἀλλαχοῦ καλοῦνται σκάθαροι· οὗτοι ποιοῦσι τὰς κόπρους τῶν ζῴων εἰς σφαίρας μικρὰς κυλίοντες αὐτὰς πρὸς τὴν φωλεάν των.

Σκατοθήκη· λέγεται κυρίως ὁ κοπρών, μεταφ. δὲ κατ' οὐδ. γένος σκατοθήκȷα = δυσχερῆ, δυσάρεστα κτλ.

Σκλιμουρȷοῦμαι· λέγεται περὶ βρεφῶν, ἅτινα κοιμώμενα ποιοῦσι μικρούς τινας τονθορυσμούς.

Σκορπίδι· εἶδος ἰχθύος, σκορπίος· — 2) εἶδος χόρτου, ὅ ἐπιτιθέμενον ἐπὶ οἰδημάτων διαλύει αὐτά.

Σκούζω· φωνάζω δυνατά, ὅπερ ἀλλαχοῦ καλοῦσι ξεφωνίζω = ἀνολολύζω.

Σκοῦγμα· ὀλολυγή, γόος.

Σκούλη· τὸ ἀμβλὺ μέρος τῶν μαχαιρῶν ἢ πελέκεων, τὸ ἐναντίον αὐτοῦ, τὸ ὀξὺ μέρος, λεγεται κόψη.

Σκούντσουρος· κόθουρος, κόλουρος, κολοβός.

Σκοῦπρο· κόπρος ζῴων· ἐντεῦθεν καὶ σκουπροθήκη = κοπρών.

Σκουπροσάκκι· σακκίον παλαιὸν καὶ ὡρισμένον διὰ τὰς κόπρους τῶν ζῴων.

Σκουτέλλι· ὁ βραστὸς σῖτος ὁ μετ' ἄρτου (προσφορᾶς ἢ τοῦ καλουμένου πηταρίου) προσφερόμενος εἰς τοὺς ναοὺς κατὰ τὰς παραμονὰς ἑορτῆς τινος.

Σκραμπιά· σκορπιός.

Σκρόφα· γρομφάς.

Σκυλλίζω· ἐρεθίζω, πειράζω, ἐνοχλῶ τινα· λέγεται δὲ καὶ σκυλνάω.

Σκυλομουνή· ὁ τόπος, ἐν ᾧ διαμένει ὁ κύων, τὸ οἰκητήριον κυνός.

Σκύφος· ξύλινον μονοκόμματον ἐσκαμμένον ἀγγεῖον, ἐν ᾧ βάλλουσιν ὄροβον χειρομυλαλεσμένον (ψήναν) εἰς τὰς βοῦς.

Σλίφω· θλίβω.

Σμιγός· ἐπίθετον ἀλεύρου καὶ ἄρτου ἐκ διαφόρων εἰδῶν γεννημάτων συμμιγής.

Σουράδι· γραμμή.

Σοῦρλα· πᾶν ὑψηλὸν εἰς ὀξὺ λῆγον.

Σουρκέφαλος· προμήκης τὴν κεφαλήν, σχινοκέφαλος.

Σουρλωτός· κωνοειδής.

Σουσσοῦμι· σύσσημον, σημεῖον· ἐντεῦθεν καὶ ῥῆμ. σουσσουμιάζω = παρομοιάζω,

Σουμάδα· καὶ τὰ σουμαδιά· λεπτοὶ καὶ ὁμαλοὶ λίθοι, οἷς χρῶνται εἰς παιδιάς.

Σουραγί· ὑάλινον ἀγγεῖον, εἰς ὅ ἐναποθέτουσι τὸ οἰνόπνευμα.

Σούχαλο· τὸ ξυλῶδες μέρος τοῦ στάχυος τοῦ ἀραβοσίτου, εἰς ὅ προσφύονται οἱ κόκκοι· ἀλλαχοῦ καλεῖται σούκαλο.

Σοφίζω· διδάσκω τινά.

Σπαργάω· ἕτερος τύπος τοῦ σπαράζω· κινῶ.

Σπατέλα· πλατεῖα ἐκ μετάξης ἐρυθρὰ ταινία, ἣν ῥάπτουσιν εἰς τὰ φλοκκωτὰ ἐν Ζαγορίῳ, τὰ καλούμενα τσαπαρένια.

Σπαταλώνω· ἐνδυναμοῦμαι.

Σπροῦζα· ἄνθρακες μικροὶ καὶ πολλοί.

Σταίρομαι· ἀρέσκομαί τινι· ἡ λέξις συνειθίζεται παρὰ ταῖς γυναιξὶ τοῦ Ζαγορίου.

Σταλίκι· σταλίκια λέγονται αἱ πλάγιαι δοκοί, αἵτινες ἐπερείδονται ἐπὶ τῆς μεσόδμης.

Στάλος· τόπος κατάσκιος, ἐν ᾧ τὰ κτήνη τὸ μεσημέριον μένοντα ἡσυχάζουσιν, ἕως οὗ παρέλθῃ τὸ καῦμα.

Στάνη· ἡ τῶν ζῴων μάνδρα, κατὰ τοῦτο διαφέρουσα τοῦ σταύλου, ὅτι οὗτος μὲν εἶναι δι' ἀνάπαυσιν τῶν κτηνῶν, ἡ δὲ στάνη εἶναι ἡ μάνδρα, ἐν ᾗ διαμένουσι τὴν νύκτα τὰ κτήνη, ἀμέλγονται, καὶ ὑπάρχουσιν ἅπαντα τὰ ἀναγκαῖα πρὸς τὴν κατασκευὴν τοῦ τυροῦ κτλ.

Στατό· 'σπίτι· τὸ μὴ ἔχον ὑποκάτω αὐτοῦ ὑπόγειον.

Σταυρομάννα· ἡ μήτηρ τοῦ κοινῶς λεγομένου ἀδελφοπτοῦ (τοῦ βλάμη). Ὁμοίως δὲ καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ καλεῖται σταυροπατέρας.

Σταυροποδιάζομαι· κάθημαι σταυροποδητὶ (σταυροπόδι).

Σταφνίζω· σταθμίζω· — 2) πληγὰς ἐντρίβομαι· — 3) μέσ. σταφνίζομαι = ἰσάζω ἐμαυτόν, κοσμοῦμαι.

Στάφνος· οἰκονομία.

Σταχτοκλοῦρα· κολλύρα, ἥτις ὀπτᾶται εἰς τὰς ἑστίας καλυπτομένη διὰ στάκτης.

Σταχτολόγος· τὸ μέρος τῆς ἑστίας, ἐν ᾧ συνάγουσι τὴν στάκτην.

Σταχτομπαμπαλιάρης,-ω· ὁ πασπαλισμένος διὰ στάκτης, οἱονεὶ στακτοπαίπαλος· λέγεται δὲ ἐπὶ τῶν πλησίον τῆς ἑστίας τοῦ πυρὸς καθημένων καὶ ἐν τῇ στάκτῃ κυλιομένων, ἐπ. ῥυπαρῶν καὶ ἀηδῶν.

Στρεῖμμα· εἶδος κεντήματος γιγνόμενον μὲ γαϊτάνιον ἢ οὐτρᾶν.

Στηθᾶμι· τὸ ἐπὶ τοῦ στήθους ὀστοῦν τῶν ὀρνίθων, ὅ εἰς τὰς μαντείας παρατηροῦσιν· ἐν Ζαγορίῳ καλεῖται ἀστάν.

'Στιά· ἑστία καὶ πῦρ.

Στολιστίκια· ἡ διὰ τὸν καλλωπισμὸν διδομένη ἀμοιβή.

Στοῦμπος· κόπανος, κοπανιστήριον, ὕπερος· ἐντεῦθεν ἐγένετο καὶ τὸ στουμπίζω, τῷ κοπάνῳ τύπτω, κοπανίζω, τρίβω.

Στρατοκόπος· ὁδοιπόρος.

Στρέγω· στέργω, συναινῶ.

Στρέκλας· οἶστρος (τὸ ἔντομον)· — ἀλλαχοῦ καλεῖται ντάβανος.

Στρουμμώνω· ὠθῶ, πιέζω, ὠστιῶ.

Στρουμπανιά· γρόνθος.

Στρουμπανίζω· γρονθοκοπῶ.

Στρόγγαλο· στρογγύλον λιθάρι παρὰ ποταμοῖς.
Στρωματζά· τὸ στρῶμα, ἐφ' οὗ προσαρμόζονται τὰ ξύλα τοῦ σαγμαρίου.
Στρώνω· στρώννυμι·—2) μανθάνω, συνειθίζω· λέγεται συνήθως περὶ τῶν ἀπείρων, ἀτάκτων καὶ ἀπειθῶν παιδίων, ἅτινα ταπεινοῦνται, καταπραΰνονται, συστέλλονται·—3) μεταβ. ταπεινῶ, καταπραΰνω τι.
Συββάζω· ἀρραβωνίζω· ἡ λέξις ἀπαντᾷ εἰς τὰ βλαχόφωνα χωρία, γίνεται δὲ παρὰ τὸ συμβιβάζω.
Συγκαθίζω· χορὸν πηδηκτὸν χορεύω μόνος ἢ μετ' ἄλλου χορεύοντος ἀντικρύ, ὁ δὲ χορὸς ὁ διὰ συγκαθίσεως γιγνόμενος λέγεται συγκαθιστός.
Σύγκλαρα· ἐπίρ. σωρηδόν.
Συμμούργημα· τὸ ἀρχόμενον σκότος τῆς νυκτός. Ἀπαντᾷ καὶ ῥῆμα ἀμ. συμμουργένω =νυκτόω, θολόω.
Συμπῶ· ἀναγκάζω.
Σ[υ]μποδίζω· ποιῶ τινα προσκόπτειν· ἀλλαχοῦ καλεῖται σ[υ]μποδ̌ακίζω·—2) ἀπαντῶ τινι καθ' ὁδόν.
Σ[υ]μπόδι· πρόσκομμα.
Συννεφόκαμμα· καῦμα συμβαῖνον ἐν τῷ θέρει εἰς συννεφώδη καιρόν.
Συνορίτης-ισσα· ὅμορος· συνήθως ἐπὶ ἀγρῶν κτλ.
Σύντα καὶ *σύντας*· σύνδ. χρονικὸς = ὅταν, ὁσάκις.
Συντάζω· συντάσσω προετοιμάζω τινά.
Σύνταχα· ἐπίρρ. χρονικὸν=ὁμοῦ μὲ τὸ ταχὺ (πρωῒ) ἢ πολὺ πρωΐ· «ἄμ' ἠοῖ φαινομένηφι».
Συντυχ̌ά· συνέντευξις, συνομιλία, συντυχία.
Συντοπίτης· συμπατριώτης.
Συρ̌ά· γένος.
Συρμή· ἐπιδημία νόσου.
Σύρραχο· ἡ συνεχομένη κορυφὴ σειρᾶς ὀρέων.
Σύφερο· ἀναγκαῖον καὶ χρήσιμον σκεῦος.
Σύχλωρος· λίαν χλωρός, κατάχλωρος.
Σφάλαγγας· ἔντομ. φαλάγγιον.
Σφεντόνα· σφενδόνη·—2) ὁ γῦρος τοῦ ἀλωνίου.
Σφυρ̌άζω· γίνομαι ἢ εἰμὶ ξηρὸς ὡς ἡ σφῦρα.
'Σωθικά· τὰ σπλάγχνα.
Σῶκι· τὸ χῶμα καὶ οἱ λίθοι, ἅπερ συναθροίζονται εἰς τοὺς νεοδμήτους οἴκους.
Σώνω· ὑπάγω, φθάνω εἴς τινα τόπον.
Σωρώνω· ἐπιπλήττω, ὀνειδίζω.
Σωροβολ̌άζω· κάμνω τι σωρόν. — 2) μέσ. καταπίπτω.

Τ

Τάγμα· ὑπόσχεσις, εὐχὴ τῷ Θεῷ ἢ ἁγίῳ τινί.
Ταγλαρᾶς· ταυλαρᾶς.
Ταλαγάνι· εἶδος μαλλίνου ἐπανωφορίου, ὅπερ φέρουσιν ἐν καιρῷ βροχῆς καὶ ψύχους.
Τανάω· ῥῆμ. μετ. καὶ ἀμ.=τείνω, τεντώνω· σύνηθες εἶναι τὸ μέσον τανυοῦμαι=τανύω ἐμαυτόν: «τί τανυέσαι ἔτσι;»—Ἡ πρᾶξις λέγεται τανισμάρα (ἡ).
Ταρνανίζω· ῥῆμ. μετ. κλονέω τινά· «ταρνανίζω τὸ παιδί» κτλ. Μέσ. ταρνανίζομαι =κλονοῦμαι, κραδαίνομαι.
Τάττας· λέξις νηπιακὴ=πατήρ.
Ταυλαρᾶς· ἀκμαῖος, σφριγῶν καὶ ῥωμαλέος.
Ταυραντῶ καὶ *ταυραντίζω*· ἐγκαρτερῶ, ὑπομένω, ἀντέχω, βαστῶ.
Τάψηλον· ἐπίρρ. ὑψηλά.
Τε̌άφι· θεῖον.
Τε̌αφοκέρι· λαμπὰς ἐκ θείου.
Τελεύω· τελειώνω.
Τετραμίδα· μικρὰ κίτρινα κερμάτια, ἅτινά ποτε ἔρραπτον αἱ νύμφαι εἰς τὸ κάλυμμα τῆς κεφαλῆς αὐτῶν.
Τηράω· παρατηρῶ, προσέχω.
Τηρογυάλι· κάτοπτρον.
Τιντηλίνα· εἶδος φυτοῦ, τῆλις.
Τουρλός· τρελλός.
Τραμπάλα· δοκὸς τετρυπημένη ἐν τῷ μέσῳ καὶ ὁριζοντίως καὶ ἐπ' ἄλλης καθέτου τεθειμένη, ἐφ' ἧς κάθηνται οἱ παῖδες καὶ μετ' αὐτῆς περιστρέφονται.
Τραφοκόπος· ὁ ἀνοίγων χέρσον χωράφιον ἢ ἄμπελον· παρὰ τὸ τράφος, τάφρος· καὶ ῥῆμ.: τραφοκοπῶ.
Τραχανᾶς· σῖτος κεκομμένος καὶ μετὰ γάλακτος μεμιγμένος, ὅστις χρησιμεύει ὡς ὄψον.
Τρήμερο· ἡ τριήμερος νηστεία τῶν γυναικῶν τῆς Ἠπείρου κατὰ τὴν μεγάλην τεσσαρακοστήν.
Τρημερούσω· ἡ μοῖρα, ἥτις τὴν τρίτην ἡμέραν ἀπὸ τῆς γεννήσεως μοιραίνει τὰ βρέφη.
Τρικέρι· τρικήριον τῆς ἐκκλησίας.
Τρικουκκιά· εἶδος θαμνώδους ἀκάνθης, ἥτις φέρει καὶ καρπὸν βούβουλα καλούμενον, στυφὸν τὴν γεῦσιν, τὸ δὲ μέγεθος παρεμφερῆ λεπτοκαρύῳ.
Τρικοῦλι· ξύλινον σκεῦος χρήσιμον ἐν τοῖς ἀλωνίοις διὰ τὰ ἄχυρα καὶ ἔχον τρεῖς ἀκτῖνας· ἡ λέξις ἀπαντᾷ ἐν Δελβινακίῳ τῆς Ἠπείρου· ἀλλαχοῦ ἐπικρατεῖ ἡ λέξις δικοῦλι, καίτοι καὶ τοῦτο ἔχει τρεῖς ἀκτῖνας.

Τριμῆρι· εἶδος χονδροῦ σίτου, ὅπερ σπείρεται ἀργὰ καὶ ἐν τρισὶ μησὶ γίγνεται.
Τρῖμμα· πᾶν ὅ,τι εἶναι τετριμμένον·—2) εἶδος ἐδέσματος ἐξ ἄρτου, λεπτῶν ἐντέρων καὶ λαχάνων.
Τριμμόψιχα (ἡ)· ψιχίον τετριμμένον, ψιχίον.
Τρίφτα καὶ *τρίψα*· ἡ ἐκ τετριμμένου ἄρτου μετὰ γάλακτος καὶ ἐλαίου ἢ βουτύρου ἀθάρα.
Τροκὶ καὶ *τρουκί*· τὸ ξύλινον στεφάνι τοῦ πίθου, ὅπερ πολλάκις εἶναι καὶ σιδηροῦν.
Τρουγάω· ἀκονίζω, θήγω.
Τσαγκάδα· ἡ προβατίνα, ἥτις χάσασα τὸ ἀρνίον αὐτῆς ἢ μὴ ἐγκυμονήσασα ἔχει γάλα.
Τσάκατος· ἡ πρωτοφανοῦς καρποῦ γεῦσις· ἀλλαχοῦ καλεῖται ξεφέγγιασμα,
Τσακατίζω· γεύομαι πρωτοφανοῦς καρποῦ.
Τσακνολογῶ· ἀσχολοῦμαι εἰς ἐπουσιώδεις ἐργασίας, κυρ. συλλέγω τσάκνα.
Τσακκομεριά· τὸ ἓν μέρος δισακκίου, ὅπερ κοινῶς λέγεται τσάκκι.
Τσαλί· ξύλον.
Τσαμποῦνα· εἶδος αὐλοῦ.
Τσάρτζαλο· ῥάκιον.
Τσαπάρι· ταινία.
Τσαπέλα καὶ *τσουπέλα*· ἡ ἄλλως λεγομένη συκαρμάθα, παλάθη.
Τσαροῦχι· σανδάλιον, πέδιλον.
Τσάρκος· τὸ μέρος ἐν ᾧ μένουσι κεκλεισμένα τὰ ἐρίφια καὶ ἀρνία βυζάνοντα.
Τσάσκα· μέγα φλυζάνιον τοῦ καφέ.
Τσάφη· πάχνη.
Τσέργα· μάλλινον σκέπασμα βαρὺ διὰ τὸν ὕπνον μὲ φλόκκους.
Τσελέγγα· μικρὸν ξύλον, ὅπερ μεταχειρίζονται εἰς τὰς παιδιάς.
Τσέφλοιο· τσώφλοιο = κέλυφος.
Τσιαοῦλι· σιαγών· παρὰ τὸ σιαγόνιον.
Τσιάγαλο· συνήθως εἰς πλ. τσιάγαλα καὶ τσύχαλα· τὰ καθαρίδια εἰς τὰ ἁλώνια ἐκ τῶν γεννημάτων, τὰ ἄχυρα.
Τσικνιάζω· ἐπὶ φαγητῶν, ἅτινα καιόμενα λαμβάνουσι ὀσμὴν κνίσσης (τσίκνας) = κνισσάω.
Τσικρίκι· τὸ δι' οὗ νήθουσι τὰ ἔρια ἐργαλεῖον.
Τσιμπλομάτης-α· λημῶν· λέγεται δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ μικροὺς ἔχοντος τοὺς ὀφθαλμούς.
Τσίντζυφο,-ιά· ζίζυφον, ἡ ζίζυφος.
Τσίνι· ἄκανθα.
Τσινάω· κεντῶ.
Τσιούμα· ἀγγεῖον λίθινον, εἰς ὃ κοπανίζουσι καφὲν ἢ ἄλλο τι.
Τσιουμοκέφαλος· χονδροκέφαλος.
Τσιουρίτσα· δοθιὴν σκληρός.
Τσίτα· πυκνά· καὶ ῥῆμ. τσιτώνω = πληρῶ, γεμίζω τι πολύ.
Τσίτα· καρφίον, βελόνη, δι' ἧς καρφώνουσι τὰς σανίδας.
Τσίφια· 'μάτια, ὀφθαλμοί.
Τσιφώνω· κλείω (μύω) τοὺς ὀφθαλμούς.
Τσολίζω· κτυπῶν τὰ ὄσπρια ἢ τὸν ἀραβόσιτον διὰ ξύλων, ἅτινα καλοῦνται δάρται, ἐξάγω τοὺς κόκκους.
Τσουκανίζω· κτυπῶ τι κυρ. διὰ τῆς τσουκάνης·—2) εὐνουχίζω.
Τσουγκρῶ· συγκρούω.
Τσοῦγκρος· σύγκρουσις.
Τσουχτερός· διαπεραστικός, ψυχρός.
Τσουλούφρυ· τὰ μαλλιά, ἅτινά εἰσι περὶ τὰς ὀφρῦς καὶ πρὸ τῶν ὤτων.
Τσουλί· τὸ ἄρρεν μόριον τῶν ζῴων.
Τσουλώνω· τεντώνω κυρ. τὰ αὐτιά.
Τυλίγω· τυλίσσω.
Τυράγνια· τυραννία.
Τυραγνῶ καὶ *τυραγνεύω*· βασανίζω, παρατείνω, στρεβλῶ.
Τύργια· τρύξ, τρυγία.
Τυροκόμος· ὁ τυροποιός.
Τῶμος· σύνδ. χρον. = ὡς, εὐθὺς ὡς.

Υ

Ὑπνοβόταρο· ὑπνωτικὸν φάρμακον.
Ὑπνοφάης καὶ *ὑπνοάρης*· ὑπναλέος, φίλυπνος.
Ὕψωμα· ἄρτος, ὃν εὐλογοῦσιν οἱ ἱερεῖς ἐν τῷ ναῷ ἢ τῷ οἴκῳ.

Φ

Φαγούρικος· πολυφάγος· λέγεται ἐπὶ ζῴων.
Φακκωτή· λευκὸν κάλυμμα καὶ μακρόν, δι' οὗ ποτε αἱ γραῖαι τοῦ Ζαγορίου ἐκάλυπτον τὴν ἑαυτῶν κεφαλήν, μικρὸν μέρος οὕτω τοῦ προσώπου δεικνύουσαι· τοῦτο γίγνεται νῦν ἐν Πωγωνιανῇ.
Φεγγρίζω καὶ *φαγγρίζω*· φέγγω.
Φειδορροῦτι· τὸ δέρμα τοῦ ὄφεως.
Φευγατσοῦρι· φυγή.
Φλάβω· λυγίζω τι διὰ τοῦ πυρός· ἡ λέξις ἀπαντᾷ ἐν Ἀρτσίστῃ Ζαγορίου.
Φλάσκα· εἶδος ἀγγείου δι' ὕδωρ ἔχοντος μεῖζον πλάτος ἢ μῆκος.
Φλαστερό· σφραγὶς διὰ τὰς προσφοράς. Ἡ λέξις ἀπαντᾷ ἔν τισι χωρίοις τοῦ Ζαγορίου.

Φλαφτί· κολλύρα έψομένη έν τῷ κλιβάνῳ, καθ' ὃν καιρὸν οὗτος καίεται διὰ τὸν ἄρτον.
Φλιβερός· θλιβερός.
Φούλτακας· φλύκταινα· καὶ ῥῆμ. *φουλτακιάζω*.
Φουντωμένος· δένδρον πυκνόφυλλον·— 2) ῥὶς φουντωμένη ἕνεκα κατάρρου· — 3) πίθος ἔχων φούντωμα.
Φουρκί· τὸ ἀπὸ τοῦ ἀντίχειρος μέχρι τοῦ λιχανοῦ τῆς χειρὸς ἐκτεταμένης διάστημα· τοῦτο ἀλλαχοῦ καλεῖται δίμοιρο καὶ κυνόστομο.
Φουσκή· ἡ κόπρος, ἣν μεταχειρίζονται διὰ τοὺς ἀγροὺς καὶ πᾶν ἄλλο, ὅπερ δύναται νὰ κάμῃ καρποφόρους αὐτούς.
Φουσκίζω· ῥίπτω φουσκὴν εἰς ἀγρόν.
Φουσκοδένδρης· ἄνεμος πνέων τὴν ἄνοιξιν καὶ φουσκώνων τὰ δένδρα, ἤτοι τὰς κάλυκας αὐτῶν.
Φοῦστα· μεσοφούστανο, τὸ ὑποκάτω τῶν φουστανιῶν φορούμενον καὶ περὶ τὴν ὀσφὺν τῶν γυναικῶν περιζωννύμενον.
Φράξος· δένδρον, ἐξ οὗ κατασκευάζουσι τὸ κίτρινον ἀνοικτὸν χρῶμα.
Φρουμαρίζω· ἐπὶ ἵππων καὶ ἡμιόνων· φυσῶ διὰ τῶν μυκτήρων εἴτε διὰ θυμὸν εἴτε διὰ φόβον, φρυάττω· λέγεται καταχρηστικῶς καὶ ἐπὶ ἀνθρώπων.
Φτελιάς· δένδρον ἡ πτελέα.
Φτόνια· φθόνος.
Φυρίδα· θυρὶς· μικρά τις ὀπὴ τετράγωνος ἐν ταῖς οἰκίαις πρὸς ἀπόθεσιν πραγμάτων· ἡ αὐτὴ ἀλλαχοῦ καλεῖται 'μπολίτσα, καὶ σκαλοφυρίδα.
Φωκᾶς· ἀγγεῖον πήλινον, ἐν ᾧ θέτουσι συνήθως γλυκόν.

X

Χαβιά· τὸ βαλλόμενον εἰς τὸ στόμα τῶν ζώων, ἵνα μὴ δάκνωσι καὶ ὦσιν ὑπηκοώτερα· κημός.
Χαβώνω· βάλλω εἰς τὸ στόμα τῶν ζώων χαβιάν, ἤτοι φιμόν· φιμῶ.
Χαλασιά· χαλασμός καταστροφή, δυστυχία.
Χαμ[ο]ρόγκα· αἱ ὀπαὶ αἱ γιγνόμεναι ὑπὸ τοῦ ἀσπάλακος.
Χαμοσφακίδι· σφάκος, ἐλελίσφακος.
Χάμου· χαμαί, κατὰ χάμου=κατὰ γῆς,
Χαραήσιος· ὄρθριος.
Χαρβαλιάζω· ποιῶ τι ἑτοιμόρροπον.
Χαροδαρμένος· ὃν ἔδειρεν ὁ χάρος ἀφαιρέσας πολλοὺς οἰκείους.
Χαροκοπῶ· εὐφραίνομαι, εὐθυμῶ· ἄλλα τοιαῦτα ῥήματα ὑπάρχουσι τά: μεθοκοπῶ, λαμποκοπῶ, μαυροκοπῶ, ξυλοκοπῶ, σταυροκοπῶ κτλ.
Χάσκας· ὁ χάσκων, χάχας, εὐήθης.
Χαυδώνω· κάθημαι μετ' ἀνοικτῶν σκελῶν, καὶ ἐπίρ. χαυδωτὰ = ἀνοικτοῖς σκέλεσιν.
Χειρολάβα· καὶ ἐν Βυσσάνῃ χειρόχτι· ἐχέτλη.
Χειριάζω· περιλαμβάνω τι διὰ τῶν χειρῶν.
Χελωράκι· χοιράδες.
Χερικό· ἔναρξις ἔργου.
Χηβάδα καὶ *ἀχηβάδα*· θαλάσ. ὀστρακόδερμα = χήμη.
Χινόπωρο· (ἢ χυνόπωρο;) φθινόπωρον.
Χλαπαρίζω· ἐπὶ κυνός· πίνω.
Χλεμιντάω καὶ *χλεμ(εν)τίζω*· χρεμετίζω.
Χλεμίτι· κριθάρι.
Χοντροκοπάνι· κριὸς ἢ τράγος ἠνουχισμένος.
Χορδί καὶ *χορδιά*· εἶδος φαγητοῦ, ὅπερ κατασκευάζουσι πλέκοντες τὰ λεπτὰ ἔντερα, τὰ δὲ μεγάλα πληροῦντες ὀρύζης, κρομμύων κτλ. Καὶ τὰ μὲν μεγάλα καλοῦνται μπουμπάρι συνήθως, ἀλλ' ἔσθ' ὅτε καὶ ὅλον τὸ φαγητόν· χορδιὰ δὲ τὰ λεπτὰ καὶ πεπλεγμένα.
Χουγιάζω· φωνάζω μεγαλοφώνως· 2) ξεινίζω ἐπὶ οἴνου.
Χοῦφτα· τὸ κοῖλον τῶν δύο παλαμῶν ἡνωμένων.
Χουφτιάζω· λαμβάνω τι μὲ τὴν χοῦφταν, δράττομαι.
Χουχλάζω· χαχλάζω ἢ κοχλάζω.
Χουχλίζω· λέξις πεποιημένη· θερμαίνω τὰς ψυχρὰς χεῖρας διὰ τῆς ἐκπνοῆς.
Χουχτίζω· λέξις πεποιημένη· δυνατὰ καὶ πολὺ καγχάζω· ἀλλαχοῦ λέγεται χαχλανίζω.
Χρονικίς· ἐπίρρ.=χρονικῶς, ἐτησίως.
Χρονικός· ἐτήσιος· τὸ δὲ οὐδέτερον χρονικὸ τίθεται ὡς οὐσιαστικὸν κατὰ παράλειψιν τοῦ οὐσιαστικοῦ (δόσιμον) = ἡ ἐπέτειος μισθοφορία, καὶ μάλιστα τῶν ἱερέων· λέγεται δὲ καὶ χρονιάτικο.
Χρυσοχός καὶ κατὰ συγκοπὴν χρυσκός· χρυσοχόος.
Χτικιάζω· πάσχω φθίσιν· ἡ νόσος λέγεται χτίκι· ἀλλαχοῦ καλεῖται ὄχτικας καὶ χτικιό.
Χτίργια· ἡ τρυγία.
Χύμα· ῥεῦμα, ὁρμή.
Χώβολη καὶ *φόγκα*· ἡ καίουσα ἀκόμη στάκτη· αἰθάλη, θερμοσποδιά.

Χωλέβαι ἢ *χωλέβζα*· αἱ μάλιναι περισκελίδες τῶν χωρικῶν.

Χωνεύτρια καὶ *χωνεύτρα*· ὀπὴ ἐν τῇ γῇ, ἐν ᾗ χωνεύουσι τὰ ἐκεῖ ῥέοντα ὕδατα, ἄλλως καταβόθρα.

Ψ

Ψάρα· ὁ στάχυς τοῦ σίτου, κριθῆς καὶ βρίζης.

'Ψένω καὶ *ψήνω*· ἕψω.

Ψ(η)τόβλζακος· λαίμαργος.

Ψολόγι καὶ *ψολόγημα*· ψογολόγι, ἀνάθεμα.

Ψολογάω· ψογολογῶ, ψέγω, ἀναθεματίζω: «Κάμε ὅπως σοῦ λέγω ἐγώ, καὶ ἂν δέν σου 'βγῇ σὲ καλό, ψολόγα με».

Ψουροῦθι· εἶδος ῥοφήματος ἐκ ψαθυρῶν (=εὐθράστων) λαγάνων (πεττῶν, κοιν. πήττας) γιγνόμενον.

Ψύδι· τὸ βεβαμμένον τῶν ὑποδυμάτων δέρμα.

Ψυχαράκι· ἄνθρωπος τῆς ψυχῆς, δηλ. καλῆς ψυχῆς, ἄκακος, ἀθῷος.

Ψυχοπατέρας· θετὸς πατήρ.

Ψυχοπονῶ· ἐκ ψυχῆς λυποῦμαί τινα καὶ δεικνύω τὴν πρὸς αὐτὸν ἀγάπην διὰ περιθάλψεως: «τὸν ψυχοπονᾷς μὲ τίποτε τὸν πατέρα σου».

Ψωμωμένος· γέννημα καὶ ὄσπριον ὥριμον.

Ω

'Ωργώνω· ἢ μᾶλλον ὀργώνω, ἀροτριῶ.

"Ωρηος· ὡραῖος.

ΑΙΣΜΑΤΑ

1

Καλότυχά 'ναι τὰ βουνά, καλότυχοι κ' οἱ κάμποι,
τὸ καλοκαῖρι πράσινα καὶ τὸ χειμῶνα μαῦρα.
Κανένας δὲν τὰ χάρηκεν ἀπὸ τὰ παλληκάρια·
Κουτσήγιαννος τὰ χάρηκε μὲ τὸν Μπεμπὲ ἀντάμα.
Εἶχαν ἀρνάκια πῶψηναν καὶ στείραις προβατίναις,
εἶχαν κ' ἕνα γλυκὸ κρασί, 'πίναν καὶ τσουμποτοῦσαν.
Μπεμπὲς πίνει μὲ τὸ γυαλὶ καὶ ὁ Γρίβας μὲ τὴν κοῦπα,
πίνει κὴ ὁ Κουτσήγιαννος μὲ μάστραπ' ἀσημένιο.
—«Δὲν τρῶς, Μπεμπέ μ', δὲ χαίρεσαι, δὲ γλυκοκουβεντιάζεις;»
—«Τί νὰ χαρῶ καὶ τί νὰ 'πῶ καὶ τί νὰ 'μολογήσω;
Εἶδ' ἕνα εἶνορ' ἀχαμνὸ καὶ δέλνει γιὰ τ' ἐμένα·
πῶς εἶχα γοῦνα κόκκινη 'ς ταῖς πλάταις μου ῥιγμένη·
κ' ἐγὼ δὲν τῶχω σὲ καλό, καλὸ δὲν παντεχαίνω».
Τὸ λόγο δὲν ἀπόσωσε, τὸ λόγο δὲν ἀπόειπε,
κ' ἡ παγανιὰ τοὺς πλάκωσε, τοὺς 'πῆραν τὰ κεφάλια.

2

Χαρὰ σὲ τοῦτο τὸ γονιό, χαρὰ σὲ τούτ' τὴ μάννα,
'πῶχει τὰ δεκοχτὼ παιδιὰ καὶ δεκοχτὼ νυφάδαις.
Σ' ἕνα τραπέζι τρώγουνε, 'ς ἕνα τραπέζι πίνουν.
'Εκεῖ ποῦ τρῶγαν κ' ἔπιναν, ὁ μικρότερος τοῦ λέγει:
«Εὐχήσου μας, πατέρα μου, νὰ πᾶμε γιὰ κυνῆγι».
«Μὲ τὴν εὐχή μου, μῶρ' παιδιά, νὰ πᾶτε γιὰ κυνῆγι·
ὅλο τὸν τόπο δεῖρτέ τον, τὴ γῆ τὴν οἰκουμένη,
μὰ 'ς τοῦ Γιαννίνου τὰ βουνὰ μὴν πᾶτε γιὰ κυνῆγι·

γιατὶ βγαίνει ἕνα στοιχειό, ἐβγαίνει καὶ σᾶς τρώγει».
Κι' αὐτὰ δὲν ἄκουσαν καθὼς τοὺς εἶπεν ὁ πατέρας.
Ἡ νύφη ἡ μικρότερη εἶδε 'ς τὸ εἴνορό της,
πῶς εἶχε κόττα κλωσαριὰ μὲ δεκοχτὼ πουλάκια·
ὁ μποῦφος 'πῆρε τὰ πουλιὰ κι' ἀπόμν' ἡ κόττα μόνη.
—«Γιὰ σήκου, σήκου, πεθερά, καὶ σύ, καλὲ πατέρα·
εἶδ' ἕνα εἴνορ' ἀχαμνό, δέλνει γιὰ τὰ παιδιά σου·
εἶδα μιὰ κόττα κλωσαριὰ μὲ δεκοχτὼ πουλάκια·
ὁ μποῦφος 'πῆρε τὰ πουλιὰ κι' ἀπόμν' ἡ κόττα μόνη.
'Σκοτῶσαν τὰ παιδάκια σου, 'σκοτῶσαν τὰ παιδιά σου».
Καὶ τὸ τουφέκι τ' ἅρπαξε, καὶ τὸ σπαθί του ζώνει,
καὶ παίρνει δίπλα τὰ βουνά, δίπλα τὰ κορφοβούνια·
βρίσκει καὶ τὸ στοιχειὸ 'μπροστὰ καὶ τὸ καλημερίζει.
—«Στοιχειό, μὴν εἶδες τὰ παιδιά, τὰ δεκοχτὼ παιδιά μου;»
—«Κ' ἐγὼ μήνα τὰ ἤξερα; κὴ τόλα τὰ κατάπια».
Καὶ τὸ σπαθί του ἔβγαλε, λιανὰ λιανὰ τὸ κάνει·
τὰ ἕξη 'βγῆκαν ζωντανὰ καὶ τἆλλα πεθαμένα.

3

Ξέρω τραγούδια θάλασσα καὶ τὸν ἠχὼ διαλέγω·
ἡ ἀγάπη μου δὲν εἶν' ἐδῶ, τί θέλω καὶ τὰ λέγω;
'Αγνάντεψα κἄτι νησιὰ καὶ βλέπ' ἕνα νησάκι·
'ς τὴν ἄκρ' εἶν ἡ ἀγάπη μου 'ς τὰ ῥούχινα ντυμένη,
ἔχει γελέκια ῥούχινα, φλουρένι' ἀσημοκούμπια.
«Γιὰ ἔβγα, κόρη μ', 'ς τὴ στεριά, ἐδὼ λαλοῦν τ' ἀηδόνια·
νά, πάρε δίπλα τὰ βουνά, δίπλα τὰ κορφοβούνια,
ὅπου λαλοῦν ἡ πέρδικες, νὰ κοιμηθοῦμ' ἀντάμα».

4

Μιὰ ἔμμορφη στολίζεται, 'ς τὴν ἐκκλησιὰ παγαίνει·
βάνει τὸν ἥλιο πρόσωπο καὶ τὸ φεγγάρι κύκλο,
βάνει καὶ τὸν αὐγερινὸ 'ς τὸ χέρι δαχτυλίδι.
'Σ τὴ μάννα της ἐπάγαινε, 'ς τὴ μάννα της παγαίνει.
—«Μάννα μου, θέλω νὰ σοῦ πῶ κ' ἐντρέπομαι νὰ κρένω·
τὸν ἄντρα ὅπου μώδωκες, δὲν κάνει γιὰ τ' ἐμένα·
δὲ θέλω 'γὼ γραμματικὸ κι' οὐδὲ παπᾶς νὰ γένη,
μὸν θέλ' ἕνα κλεφτόπουλο νἆναι καὶ λερωμένο·
νὰ ζώσω ἡ μαύρη τὸ σπαθί μ', νὰ 'πάρω τἄρματά μου,
νὰ 'πάρω δίπλα τὰ βουνά, δίπλα τὰ κορφοβούνια».
Τὰ παλληκάρια φώναξε κι' ὅλα τὰ παραγγέλνει:
«Ἄϊστε, παιδιά μ', νὰ φύγωμε, νὰ πᾶμε 'ς ἄλλον τόπο».

5

Ποιὸς εἶδε τὸν ἀμάραντο σὲ τί ῥαδιὸ φυτρώνει;
δίχως νερὸ ποτίζεται, δίχως ἀέρ' ἀξαίνει·
μὲ τὸν ἡλιὸ ποτίζεται, μὲ τὸ φεγγάρ' ἀξαίνει·
τὸν τρῶν τὰ λάφια καὶ ψοφοῦν, τ' ἀρκούδια κὴ 'μερεύουν,

τὸν τρῶν τὰ λάια πρόβατα κι' ἀλησμονοῦν τ' ἀρνιά τους.
Νὰ τοὔχε φάει κ' ἡ μάννα μου, νὰ μῆχε κάμ' ἐμένα·
'σα μ' ἔκαμε, τί μ' ἤθελε; 'σὰ μ' ἔχει, τί με θέλει;
ἡ ξενιτειὰ μὲ χαίρεται, τὰ ἔρημα τὰ ξένα.

6

«Σκοῦξτε, φωνάξτε, μπρὲ παιδιά, καὶ ρίξτε δυὸ ντουφέκια,
νὰ μᾶς ἀκούσ' ἡ συντροφιά, νάρθοῦν νὰ μᾶς γλυτώσουν.
Ποῦ εἶσαι, Τσέλιο σύντροφε, καὶ Στάθη καπιτάνε;
γλήγορα νὰ βρεθῇς ἐδῶ, 'πάνω 'ς αὐτὴν τὴν ὥρα·
ἔχω παιδάκι' ἀνήλικα, δὲ ξέρουν 'πὸ ντουφέκι».
—«Τί νὰ σοῦ κάμω, Γιάννη μου, αὐτοῦ ποὖσαι κλεισμένος;
γλήγορα ρίξε τἄρματα, τὴν ἔρημη τὴν πάλλα».
—«Καὶ πῶς νὰ ρίχνω τἄρματα, τὴν ἔρημη τὴν πάλλα,
δίχως νὰ χύσω αἵματα, νὰ ἰδῶ κεφάλια κάτω»;
'Σ αὐτὰ τὰ λόγια ποὔλεγε, σ' αὐτὰ τὰ λόγι' ἀπ' λέγει,
ὁ κάμπος ξένους 'γιόμισε πεζοῦρα καὶ καβάλα.
Ὅλοι τὸ Γιάννη κύτταξαν, ὅλοι τὸ Γιάνν' κυττάζουν.
—«Ρίξε, Γιάννη μ', τὰ ἄρματα, ρίξε καὶ τὰ ντουφέκια,
ρίξε κ' αὐτὴ τὴν ἔμμορφη τὴν πάλλα ποῦ βαστάζεις,
κ' ὕστερα ἔλα μετ' ἐμᾶς, ἔλα νὰ προσκυνήσῃς».
—«Ἐγὼ δὲ ρίχνω τἄρματα, οὐδὲ καὶ τὰ ντουφέκια,
οὔτε τοὺς ξένους προσκυνῶ, ὅσα καλὰ κιἂν ἔχουν,
μόν' προσκυνῶ τὴν πάλλα μου αὐτὴ τὴ ξαϊκουσμένη».
Σ' αὐτὰ τὰ λόγια ποὔλεγε, 'ς αὐτὰ τὰ λόγι' ἀπ' λέγει,
ἕνα ντουφέκι τὤρριξαν, τὸν πῆρε στὸ κεφάλι·
ἦταν πάρα πολὺ πικρό, ἀλόχι καὶ φαρμάκι.
Τὸ στόμα τ' αἷμα 'γιόμισε μαῦρο 'σὰν τὸ κατράνι,
ἡ γλῶσσά τ' ἀηδονολαλεῖ, τὰ 'μάτια του δακρύζουν,
κὴ ἀπὸ μέσ' ἀπ' τὴν καρδιὰ αὐτὰ τὰ λόγια λέγει:
«Ποὖσαι, ποὖσαι, μανοῦλά μου, τώρα αὐτὴ τὴν ὥρα,
γιὰ νὰ ἰδῇς τὸ γυιόκα σου 'ς τὸ αἷμα κυλισμένο·
μὲ τὸ σπαθὶ 'ς τὴν ἀγκαλιὰ μὲ τὸ ντουφέκ' 'ς τὸ πλάγι».

7

Μᾶς 'πῆρ' ἡ 'μέρα κ' ἡ αὐγή, μᾶς 'πῆρ' τὸ μεσημέρι·
Τὸ ποῦ θὰ 'λημεριάσουμε, θὰ κάμουμε λιμέρι;
'Σ ἐκείν' τὴ ράχη τὴ 'ψηλή, πὤχει μιὰ κρύα βρύση,
θὰ φέρ' ὁ βλάχος τὸ ψωμί, καὶ τὸ παληὸ κρασί μας·
θὰ ψήσουμε τὸ λάι' ἀρνὶ καὶ τὸ παχὺ κριάρι.
Γιὰ ἰδέστε ποιός μας λείπεται π' ὅλα τὰ παλληκάρια;
Τοῦ Λεωνίδ' ὁ ψυχογυιός, τὸ πρῶτο παλληκάρι·
γιάτος κι' αὐτὸς ὁπὤρχεται ἀπὸ τὸ καραοῦλι·
πολὺ μαυρίλα 'πλάκωσε, 'σὰ' φύλλα, 'σὰ χορτάρια·
«Πάρτε, παιδιά μου, τὸ σπαθὶ καὶ δράξτε τὸ ντουφέκι,
κι' ἄϊστε νὰ πολεμήσουμε, νὰ χύσουμε τὸ αἷμα,
γιὰ νὰ φανῇ ἡ παλληκαριά, ἡ ἔρμη λεβεντιά μας».
Βάζουν τοὺς ξένους ὀμπροστὰ 'σὰν τὰ παληογελάδια.

«Τώρα, παιδιά μ', θὰ φύγουμε, θὰ πᾶμε 'ς ἄλλον τόπο·
θὰ πᾶμε στὸ Τσεπέλοβο, 'μπροστὰ 'ς τὸν προεστῶτα».
Ἐκίνησαν κ' ἐπάησαν 'ς τὸν προεστὸ παγαίνουν·
«Ἔβγα, μωρέ, νὰ σὲ ἰδῶ, δυὸ λόγια νά σου κρένω·
μωρέ, ἂν θέλεις πόλεμο, ἔλα πολέμησέ μας,
κὴ ἂν δέ θέλεις πόλεμο, κάτσε κουβέντιασέ μας».
Καὶ τὸ μουχτάρη 'φώναξαν κι' ὅλο τὸν παραγγέλνουν.
«Μάσε, μουχτάρη μου, ψωμὶ γιὰ ἑκατὸ ἀθρώπους,
καὶ φέρε μας καὶ τὰ βιολιὰ γιὰ νὰ μᾶς τραγουδήσουν.
Πιάστε, παιδιά μου, τὸ χορὸ ὅλα μὲ τὴν ἀράδα».

8

Ἦρθε καιρὸς νὰ φύγουμε, ἦρθε καιρὸς νὰ πᾶμε·
τώρα σελλῶστε τἄλογα, τώρα βάλτε νὰ φᾶμε.
Δός μου, μαννοῦλα μ', τὴν εὐχὴ τώρα 'ς τὸ κίνημά μου·
ἔβγα καὶ σύ, τρυγόνα μου, νὰ μὲ ξεπροβοδήσῃς.
Σ' ἀφίνω 'γειά, ματάκια μου, κόρη μ' τριανταφυλλένια·
τώρα ποῦ φεύγω καὶ κινῶ, ὁ νοῦς μ' εἶναι 'ς τ' ἐσένα.
Μὲ τί καρδιά, μὲ τί ψυχὴ νὰ πάω σὲ τόπο ξένο,
νὰ φήκω 'μάτια 'λιόμαυρα, κορμὶ χαριτωμένο;
Μὸν δός μου τὸ χεράκι σου κ' ἔλα νὰ φιληθοῦμε,
νὰ φιληθοῦμε σταυρωτὰ νὰ μὴ λησμονηθοῦμε.

9

Ἔχετε γειά, 'ψηλὰ βουνά, καὶ σεῖς κρυαὶς βρυσοῦλαις,
οἱ κοῦκκοι κι' ὅλα τὰ πουλιὰ καὶ σεῖς ἡ περδικοῦλαις·
δὲν εἶναι κρῖμα κι' ἄδικο 'ς ἐμένα τὸν καϋμένο,
τώρα 'π' ἀνοίγουν τὰ κλαριὰ νὰ μ' ἔχουν λαβωμένο;
Δὲν 'μπόρ' ὁ μαῦρος, δὲν 'μπορῶ 'ς τὴ μαύρη γῆς νὰ κάτσω·
ἐσάπησαν τὰ γόνατα 'πὸ τὴν κορφὴ κι' ὡς κάτω.
Παρακαλῶ τὴν Παναγιὰ καὶ τὸν ἅγιο Σωτῆρα,
νά μ' δείξῃ κάνα γιατρικό, νὰ γιάνουν ἡ πληγαίς μου,
νὰ πάρω δίπλα τὰ βουνά, δίπλα τὰ κορφοβούνια,
κι' ὅλαις τὴς ῥάχαις, μιὰ φορὰ νὰ 'βρῶ τὴς περδικοῦλαις,
νὰ βρῶ τ' ἀηδόνια τὰ πολλὰ κι' ὅλα τὰ χελιδόνια,
νὰ στείλω γράμμα 'ς τὴν καλή μ', νὰ μὴ μὲ καρτεράῃ.
«'Σ ἀφίνω 'γειά, ματάκια μου, κόρη μ' τριανταφυλλένια,
δακρύζουν, κλαῖν τὰ μάτια μου, ὄντας θυμοῦμ' ἐσένα·
μόν' ἔλα, μάτια μ', μιὰ φορὰ νὰ φιληθοῦμ' ἀντάμα,
νὰ 'ξχάσωμε τὰ βάσανα καὶ τὰ πικρὰ φαρμάκια».
Κίνησ' ἡ Νικολάκαινα, νὰ πάν' 'ς τὸ Νικολάκη·
ἐκίνησε κ' ἐπάησε 'ψηλὰ 'ς τὰ κορφοβούνια·
τὸν ηὗρε ποῦ κοιμώντανε μέσ' 'ς τὸ 'ψηλὸν ἀέρα.
—«Καλή 'μερά σ', λεβέντη μου».—«Καλῶς τὴ μαυρομμάτα·
ἦρθες, ἦρθες, ψυχοῦλά μου; ἔλα νὰ φιληθοῦμε».
Ἐστάθκαν καὶ 'φιλήθηκαν τὰ δυὸ σὰν τὸ ζευγάρι,
καὶ κάτσανε τὰ δυὸ μαζῆ, ῥοϊδιὰ καὶ κυπαρίσσι.

10

'Σ τὸ Πάπιγκο 'ς τὸ μαχαλὰ εἶνε μιὰ κρύα βρύση·
ποιὸς ἔχει ντέρτι 'ς τὴν καρδιά, νὰ πᾷ νὰ πιῇ νὰ γλύσῃ.
Θέλησ' ὁ Πρωτοσύγκελος βρύση νὰ θεμελιώσῃ,
καὶ κανεὶς ἄλλος χωρικὸς χρήματα νὰ μὴ δώσῃ.
Κράζει μαστόρους πάραυτα νὰ τρέξουνε 'μπροστά του,
νὰ κάμῃ βρύση ξακουστή, νὰ γράψῃ τὤνομά του.
«Θέλω τὴς πέτραις σκαλισταίς, βρύση μὲ δυὸ καννούλια,
κι' ἀπάν' ἕναν ὀντᾶ, νὰ κάν' οἱ φίλοι μ' τὰ τσουμπούσια».
Τέτοια βρύση χρειάζονταν νὰ ἦταν μέσ' 'ς τὴν πόλη,
γιὰ νὰ περνᾷ ὁ βασιλιᾶς κ' οἱ ἀρχοντάδες ὅλοι.
Κι' ὁ τόπος ὅπου γείνηκε, τὸν λένε 'Αβραγόνια,
ποὖν' τὰ μπουστάνια τἄμορφα, λαλοῦν πουλιὰ κι' ἀηδόνια.

11

Οἱ κλέφταις ἐσυντάζονταν, Νίτσα Μπαλάλαινα,
ἐκίνησαν κὴ 'πάησαν, ἐκίνησαν καὶ πάνουν.
Μέσ' 'ς τὴς Ναγάδαις τὸ χωριὸ πιάνουν βαροῦν τὰ σήμαντρα,
ὅλο τὴ Νίτσα φώναζαν, ὅλο τὴ Νίτσα κράζουν.
«Ἔβγα, Νίτσα μ', νά σ' ἴδουμε, δυὸ λόγια νὰ σοῦ ποῦμε».
Κανένας δὲν ἀπείκασε ἀπὸ τοὺς χωριανούς της·
βάζουν τὴ Νίτσαν ὀμπροστά, τὴν πάνουν σὲ μιὰ βρύση,
ἐκεῖ πάησαν κι' ἔκατσαν, ἐκεῖ καὶ τὴν ξετάζουν.
«Νίτσα μου, δός μας τἄσπρα σου, δός μας καὶ τὰ φλουριά σου».
«'Εγὼ σᾶς δίνω τἄσπρα μου, ἐγὼ καὶ τὰ φλουριά μου».
Σ' τὸν πάτο βγάλ' καὶ τὸ σταυρὸ ποὖταν ὅλο φλουρένιος,
Κ' ἐκεῖ ὁποῦ ἐμάλωναν, τὸν 'πῆρ' ὁ καπιτάνιος.
. . . .

12

'Η Μαρουδιὰ καθούντανε 'ς τοῦ Γιάννου τὸ κρεββάτι,
κὴ ἄλλος Γιάννης διάβαινε καὶ τὴν καλημερνάει·
«Καλή 'μερά σου, Μαρουδιά, καὶ σένα καὶ τοῦ Γιάννου».
—«'Ο Γιάννος, Γιάννη, δὲν ν' ἐδῶ, μόν' πάει 'ς τὸ κυνῆγι·
τρία 'μερόνυχτ' ἔχ' ἐκεῖ, καὶ δὲν ἐφάνη νἄρθῃ·
γιὰ κλέφταις τὸν σκοτώσανε, γιὰ τὸ θεριὸ τὸν ἔπιε».
—«Μάρω, κ' ἂν ἔρθ' ὁ Γιάννος σου, τὸ φεῖδι θὰ σὲ φάγῃ».
Τὸν Κώστα ἐξεγέλασε μ' ἕνα λεφτοκαράκι,
καὶ 'ς τὸ κελλάρι τὤμπασε, 'σὰν τὸ ἀρνὶ τὸ σφάζει·
'Εννιὰ νεράκια τὤπλυνε, τὸ γαῖμα δὲ σιγάει,
τοῦ μαγειρτζῆ τὸ 'πήγαινε, νὰ τῆς τὸ μαγειρέψῃ.
Νάτος κι' ὁ Γιάννος πὤρχεται 'ς τὸν κάμπο καβαλάρης,
μὲ τἄλογο του παίζοντας, μὲ τὸ σπαθὶ 'ζωσμένος·
φέρνει τὰ λάφια ζωντανά, τἀρκούδι' ἀλυσωμένα,
φέρνει κ' ἕνα λαφόπουλο, νὰ παίζ' ὁ Κωσταντῖνος.
—« Καλή σου μέρα, Μαρουδιά, καὶ σένα καὶ τοῦ Κώστα».
—« 'Αχ' τὸ σαββάτο τὸ πρωῒ τὸν Κώστα δὲν τὸν εἶδα,
τὸν ἔλουσα, τὸν ἄλλαξα, 'ς τὸν δάσκαλο τὸν στέλνω».

Κλωτσιὰ δίνει τοῦ μαύρου του, 'ς τὸ δάσκαλο παγαίνει·
—«Καλή σου μέρα. δάσκαλε, καὶ σένα καὶ τοῦ Κώστα».
—«Ἀχ' τὸ σαββάτο τὸ πρωὶ τὸν Κώστα δὲν τὸν εἶδα».
Κλωτσιὰ δίνει τοῦ μαύρου του, 'ς τὸ 'σπίτι του παγαίνει.
—«Ἔλα, Γιάννο, νὰ φᾷς, νὰ πιῇς, νὰ 'μορφογιοματίσῃς».
Καὶ τὸ ταψὶ ἐλάλησε καὶ τὸ ταψὶ λαλάει,
—«Ἂν εἶσαι ξένος, φάγε με καὶ καταχόρτασέ με,
κι' ἂν εἶσαι ὁ πατέρας μου, μὴ φᾷς καὶ μαγαρίσῃς».
—«Μάρω, τί λέγει τὸ ταψί; Μάρω, τί 'μολογάει;»
—«Ταψί 'ναι, Γιάννο, κι' ἂς λαλῇ, ταψὶ κι ἂς 'μολογάῃ».
Χρυσὸ μαχαῖρι ἔβγαλε, λιανὰ λιανὰ τὴν κάνει,
λιανὰ λιανὰ τὴν ἔκανε καὶ 'ς τὸ σακκὶ τὴν βάνει,
καὶ 'ς τὸ σακκὶ τὴν ἔβαλε, 'ς τὸ μύλο τὴν ἐπάνει·
«Ἄλεσε, μύλε μ', ἄλεσε τῆς κούρβας τὸ κορμάκι,
φκιάσε τάλεῦρι κόκκινο καὶ τὴν πασπάλη μαύρη,
γιὰ νἄρχουντ' οἱ γραμματικοί, νὰ παίρνουν τὴ μελάνη,
νὰ ἔρχουνται κ' ἡ ἔμμορφαις, νὰ 'παίρουν κοκκινάδι.

13

«Τὴν ἀγάπη μου τὴν ἀποθύμησα,
ἔστειλα νἄρθ' ἕνα βράδυ,
καὶ δὲ μῶκαμε τὴ χάρι.
Μοῦ 'βρεν ἀφορμή, πῶς εἶναι ἄρρωστη,
ἄρρωστη βαρειὰ 'ς τὸ στρῶμα,
ποῦ νὰ μὴν τὴ φάῃ τὸ χῶμα».
«Φέρτε τὸ γιατρό, τὸν πόνο μου νὰ ἰδῇ,
Τὸν πόνο μου νὰ 'γιάνω,
νὰ μὴ πέσω κι' ἀπεθάνω».
Γιάτος κι' ὁ γιατρός, 'ς τὴ σκάλα πῶρχεται,
'ς τὴ σκάλα πάνηβαίνει
μὲ τὰ γιατρικὰ 'ς τὸ χέρι.
«Ἔλα, κὺρ γιατρέ, τὸν πόνο μου νὰ ἰδῇς,
τὸν πόνο μου νὰ 'γιάνω,
νὰ μὴν πέσω κι' ἀπεθάνω.

14

Τρῶτε, γιὰ νὰ πίνουμε, μωρὲ παιδιά,
νὰ χαροκοπήσουμε, ντουλμπέρα μου.
κι' ὅποιον εὕρ' ὁ θάνατος, μωρὲ παιδιά,
ὅλοι νὰ τὸν κλάψουμε, ντουλμπέρα μου,
νὰ τὸν μυρολογήσουμε· » »
Μωρὴ νεραντζομάγουλη, γειά σου, μωρὴ Βλάχα,
γαϊτανοφρυδοῦσα, » » »
βάλ' τὸ τσεμπέρι σου χαμπλά, » » »
νὰ μὴ φανῇ τὸ φίλημα, » » »
ποῦ σ' ἔχω φιλημένη. » » »
Τὸ χέρι σου τὸ παχουλό, » » »
μὲ τὸ πλατὺ μανίκι, » » »

νὰ τοὖχα 'γὼ προσκέφαλο, γειά σου, μωρὴ Βλάχα,
δυὸ 'μέραις καὶ τρεῖς νύχταις, » » »
ποτὲ δὲν ἐθερμαίνουμουν, » » »
ποτὲ δὲν ἀρρωστοῦσα. » » »
Ἦρθ' ὁ καιρὸς κι' ἀρρώστησα » » »
βαρειά, γιὰ νὰ 'πεθάνω· » » »
νἆχα νέρ' ἀχ' τὸν τόπο μου, » » »
καὶ μῆλ' ἀχ' τὴ μηλιά μου, » » »
νἆχα καὶ μοσχοστάφυλο, » » »
ἀπὸ τὴν πυρουγλιά μου. » » »
Τοὔκουσαν τρεῖς ἔμμορφονιαίς· » » »
ἡ μιὰ τρέχει μὲ τὸ νερό, » » »
κ' ἡ ἄλλη μὲ τὰ μῆλα, » » »
κ' ἡ τρίτη ἡ καλλίτερη, » » »
τρέχει μὲ τὰ σταφύλια. » » »
«Σήκου, ξένε μ', νὰ πιῇς νερό, » » »
νὰ φάγῃς καὶ τὰ μῆλα, » » »
νὰ φᾷς τὰ μοσκοστάφυλα, » » »
ἀπὸ τὴν πυρουγλιά σου. » » »

15

Βουνά μου, τί δὲν τρέμετε; κάμποι μου, τί δὲ σειέστε;
καὶ σεῖς, καϋμένοι χριστιανοί, δὲ σειέστε, δὲ λυγιέστε;
'Οχτροὶ μᾶς περιζώσανε, σκλάβους γιὰ νὰ μᾶς πάρουν.
'Πῆραν τοῦ Γιάννου τὰ παιδιά, τ' 'Αλέξη τὴ γυναῖκα
καὶ τοῦ μικροῦ Βλαχόπουλου τὴ δόλια του τὴ μάννα·
ὁ Γιάννος τρώει τὰ σίδερα, κι' 'Αλέξης τὰ λιθάρια,
καὶ τὸ μικρὸ Βλαχόπουλο τὰ δέντρα ξερριζόνει.

16

Τὴ νάκρη νάκρη 'πάγαινα, Σύρμω μαλαμματένια,
» » » τὴ νάκρη τοῦ θαλάσσου.
Πάνω παρέκει σὲ γκρεμά, Σύρμω μαλαμματένια,
» » » καὶ 'βρίσκω 'να κεφάλι·
'ς τὰ χέρια μου τὸ ἔπιασα, Σύρμω μαλαμματένια,
» » » καὶ τὸ συχνορρωτοῦσα·
«Κεφάλι, ποῦναι τὸ κορμί, Σύρμω μαλαμματένια,
» » » κεφάλι, ποῦν' τὰ χέρια».
Καὶ τὸ κορμί μου τὤθαψαν, Σύρμω μαλλαμματένια,
» » » σὲ χέρσο 'να χωράφι.
Κ' ἦρθε καιρὸς νὰ καμωθῇ, Σύρμω μαλαμματένια,
» » » τὸ χέρσο τὸ χωράφι».
Καινούργιος ὄπ' ὁ ἄλετρος, Σύρμω μαλαμματένια
» » » ἄξιο 'ταν τὸ ζευγάρι,
κι' ὁ νειός, ὅπου τὰ 'λάτρευε, Σύρμω μαλαμματένια,
» » » 'ταν ἄξιο παλληκάρι.
'Βγάννει ἀλέτρι κόκκαλα, Σύρμω μαλαμματένια,
» » » καὶ τὸ γυννὶ κουφάρι.

17

Κάτω 'ς τὸ Δαφνοπόταμο, ποῦν' ἡ δάφναις ἡ πολλαῖς
καὶ τὰ πράσινα λουλούδια, πόλλ' ἀντάρα ἔπεφτε,
πολὺς κόσμος μαζονόταν, νὰ ἰδοῦν μιὰν 'Αγραφιώτσα
καὶ μιὰ Ποντικαπώτισσα, πῶς τὴν δέρ' ἡ μάννα της
μὲ κλωνὶ βασιλικὸ καὶ μὲ κλωνάρι βάρσανο·
—«Μούρ', ποῦν' τὰ δαχτυλίδια σου, ποῦν' ἡ ἀρραβῶνά σου;»
—«Γιανίτσαρος ἀπέρασε, 'πῆρε τὰ δαχτυλίδια μου».

18

—«Γιὰ σήκου καπιτάνε μου, καὶ μὴ βαρειοκοιμᾶσαι».
—«Μὲ τί ποδάρια νὰ σκωθῶ καὶ χέρια ν' ἀκουμπήσω;
μῶχουν τὸ γόνα τρίμματα, τὸν πλάτη τσακισμένο.
Μωρὲ παιδιά μου, σύρτε με πέρα 'ς ἐκεῖν' τὴ ράχη,
ποῦναι τὰ πεῦκα τὰ 'ψηλά, τὰ δέντρα τὰ μεγάλα,
καὶ κόψτε καὶ χλωρὰ κλαριὰ καὶ βάλτε με νὰ πέσω,
καὶ δό μ' τε τὸ ντουφέκι μου, τὸ δόλιο καρυοφύλλι,
γιὰ νὰ τὸ ρίξω τρεῖς φοραῖς κι' ἀπαὶ νὰ ξεψυχήσω».

19

'Πατῆσαν τὸ Ξηρόμερο καὶ τῶκαμαν σεργιάνι,
ποῦ πᾷς, καρδιὰ καϋμένη;
'Πῆραν μαννάδαις μὲ παιδιὰ καὶ πεθεραὶς μὲ νύφαις,
ποῦ πᾷς, καρδιὰ καϋμένη;
'Πῆραν μι' ἀρχοντοπεθερὰ μὲ πέντε νυφοπούλαις,
ποῦ πᾷς, καρδιὰ καϋμένη;
"Ολαις ἡ νύφαις περβατοῦν κι' ὅλαις ἡ νύφαις πάνουν,
ποῦ πᾷς, καρδιὰ καϋμένη;
Κ' ἡ νύφη ἡ μικρότερη δὲν μπόρ' νὰ περβατήσῃ,
ποῦ πᾷς, καρδιὰ καϋμένη;
Στρειφογυρίζ' ἡ πεθερὰ καὶ καρτεράει τὴ νύφη,
ποῦ πᾷς, καρδιὰ καϋμένη;
«Νύφη μου, τί ξαπόμεινες ἀπὸ τὴ συντροφιά σου;»
ποῦ πᾷς, καρδιὰ καϋμένη;

20

'Βγῆκα νὰ σεργιανίσω καὶ 'λίγο νὰ 'ξεβγῶ,
'βρίσκ' 'Αρβανιτοποῦλα, ποῦ στολίζονταν,
μὲ φιλντισένιο χτένι ἐχτενίζονταν,
μ' ἐγγλέζικο καθρέφτη ἐγυαλίζονταν.
—«Μούρ' 'Αρβανιτοποῦλα, τὸ ποῦν' ἀφέντης σου»;
—«'Πάησε νὰ κυνηγήσῃ, κάτσε κὴ ἔρχεται».

— Δὲν εἶμαι γι̯ὰ νὰ κάτσω, οὐδὲ καὶ νὰ σταθῶ,
δυὸ λόγι̯α θὰ σ' ἀφήσω, νἄρθῃ νὰ τοῦ τὰ 'πῇς.
«Καράβι κινδυνεύει, πελάγου νὰ πνιγῇ,
κι̯' ὁ νει̯ός, ὅπ' ἦταν μέσα, ἐβεργούλιζε·
δὲν ἔκλαιγε τὰ νει̯άτα τ', ὁποῦ 'χάνονταν,
μοῦν ἔκλαιγε τὴν κόρη τὴν 'περήφανη,
τὸ ποι̯ὸς θὰ τὴ φιλήσῃ τὰ πουρνόβραδα,
καὶ θὰ τὴν ἀγκαλι̯άσῃ τὰ μεσάνυχτα.
— Κι̯' ἄλλος τ' ἀντιλογήθη ἀπὸ τὴ στερηά,
«ἐγὼ θὰ τὴ φιλήσω τὰ πουρνόβραδα,
'γὼ θὰ τὴν ἀγκαλι̯άσω τὰ μεσάνυχτα».

21

'Ως τὴν Πόλη 'πῆγα κ' ἦρθα κ' ἐγκεζέρισα,
Ἄϊ, Τασοῦλά μ', κ' ἐγκεζέρισα,
'σὰν τὰ δι̯ό σου μαῦρα 'μάτι̯α δὲν ἐφίλησα,
Ἄϊ, Τασοῦλά μ', δὲν ἐφίλησα,
'σὰν τὸ κόκκινό σου χεῖλι δὲν ἐδάγκωσα.
Ἄϊ, Τασσοῦλά μ', δὲν ἐδάγκωσα.

22

Δώδεκα χρονῶν κορίτσι 'γεῖν' καλογρηά,
μὲ σταυρό, μὲ καλαμάρι πάν 'ς τὴν ἐκκλησι̯ά,
κι̯' οὔτε τὸ σταυρό της κάνει κι̯' οὔτε προσκυνᾷ,
μόν' σὲ σταυροδρόμει στέκει καὶ γλυκὸ κρασὶ πουλᾷ.
Καὶ λεβέντης ἀπερνάει καὶ τήνε καλημερνᾷ.
«Καλὴ 'μέρα σου, καλόγρηα, τί πουλεῖς αὐτοῦ;»
—« Πέρδικα πουλῶ ψημένη καὶ γλυκὸ κρασί».
—« Ὄρσε, καλογρηά, τὰ ἄσπρα, κέρνα μας κρασί».
—« Οὔτε τὰ φλουρι̯ά σου θέλω κι̯' οὔτε τἄσπρά σου·
ἔλα βράδυ 'ς τὸ κελλί μου, 'ς τὸ κελλάκι μου,
ἔχω πέρδικα ψημένη καὶ γλυκὸ κρασί,
νὰ φιλήσῃς ν' ἀγκαλι̯άσῃς καλογρηᾶς κορμί,
μέσ' 'ς τὰ ράσα τυλιγμένο 'σὰ χλωρὸ τυρί».

23

Γι̯ὰ ἰδέστε τὸ μυρι̯όρημο, τἀναθεματισμένο,
φοράει (ἢ σέρνει) τὸ φέσι του στραβὰ 'σὰν κἄνα μεθυσμένο·
κι̯' αὐτὸ δὲν εἶναι μέθυσμα, δὲν εἶναι μεθυσμένο,
μοῦν' εἶν' ἀπάνω σὲ σεβντᾶ, εἶναι βαλαντωμένο·
μι̯ὰ κόρη τὸ βαλάντωσε, κ' εἶναι βαλαντωμένο.

24

Ὁ Κωσταντῆς κι' ὁ Κώσταντας κι' ὁ μικρο-Κωσταντῖνος,
τρεῖς χρόνους ἐπερβάταε, νὰ 'βρῆ καλὴ γυναῖκα,
νὰ 'βρῆ 'ψηλή, νὰ 'βρῆ λιγνή, νὰ βρῆ καγγελοφρύδα,
τρεῖς χρόνους φκιάνει τὰ προικιὰ καὶ τρεῖς τὸ πανωπροῖκι·
κι' ὁ Κωσταντῆς ἀρρώστησε ντα μὶς γιὰ νὰ πεθάνῃ·
κ' ἡ μάννα του τοῦ ἤλεγε, κ' ἡ μάννα του τοῦ λέγει·
«Σήκου, Κώστα, σήκου, ψυχή μ', νὰ πάν' νὰ φέρῃς νύφη»·
— «Ἁρμάτωσε τὸ μκρότερο νὰ πάν' νὰ φέρ' τὴ νύφη».
'Μπροστὰ 'βαροῦσαν τἄργανα, 'πίσω τὰ μυρολόγια·
κ' ἡ νύφη τοὺς ἀγνάντεψε ἀπὸ τὸ παραθῦρι·
«Μάννα, τοῦ Κώστα τἄλογο, τοῦ Κώστα ἡ ἁρμάτα,
μάννα δὲν εἶν' ὁ Κωσταντῆς κι' ὁ μικρο-Κωσταντῖνος.
Σύρτε, σμπεθέρ', 'ς τὰ 'σπίτια σας καὶ φίλοι, 'ς τὰ δικά σας,
καὶ σύ, καλέ μ' ἀντράδερφε, σύρε τὸ δρόμο ποὖρθες·
ὄντας ν' ἀσπρίσ' ὁ κόρακας νὰ γένῃ περιστέρι,
τότε θὰ 'παντρευτῶ κ' ἐγώ, νὰ πάρω ἄλλ' ἀϊταῖρι».

25

Πέντ' ἀδέρφια 'πὸ τὴν Πόλη
κι' ἄλλα δυὸ ἀχ' τὸ Σαλονίκι
'πάησαν κ' ἤφεραν μιὰ νύφη,
καὶ δὲν τὴ χωράει τὸ 'σπίτι·
πέντε ἀμάξια δὲν τὴ σκόνουν,
δεκοχτὼ δὲν τὴ ταράζουν.
'Πάησαν κ' ἤφεραν μαστόρους,
κ' ἐξεκάρφωσαν τῆς θύραις,
κ' ἔμπασαν τὴ νύφη μέσα.
Κι' ὅτ' ἐμπῆκ' ἡ νύφη μέσα,
ἅρπαξε τὴ φούρκα ρόκα
καὶ τὸν καβαλάρ' ἀδράχτι,
τὸ χειρόμυλο σφοντύλι·
— «Πεθεροῦλα καὶ μαννοῦλα,
ἔχεις τίποτε νὰ φᾶμε;»
— «Ἔχω, νύφη, καὶ παράχω,
μιὰ 'γελάδα μὲ μοσκάρι
κι' ἄλλη μιὰ μὲ παλημόσκο».
— «Πεθεροῦλα καὶ μαννοῦλα,
ἔχεις τίποτε νὰ πιοῦμε;»
— «Ἔχω, νύφη, καὶ παράχω,
ἀποκάτω 'ς τὸ κελλάρι
τὰ βαένια ξεχειλᾶτα».
— Ἔκαμε νὰ κατουρήσῃ
καὶ νὰ καψοτερναρίσῃ,
'πίνιξε τὴ χώρα ὅλη.

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΑΣΜΑΤΑ

ΥΠΟ ΑΝΩΝΥΜΟΥ

1

—Θὰ σ' ἐρωτήσω, πεθερά, κ' ἐσένα, κυρὰ μάνα·
Τὸ τίνος εἶν' τὰ πρόβατα τ' ἀργυροκουδανάτα,
ποῦ χίλ̮ιασαν κ' ἐμύρ̮ιασαν κ' ἐγέμισαν ἡ ράχαις;
—'Δικά μας εἶναι, νύφη μου, 'δικά μας, μαυρομμάτα.
—Θὰ σ' ἐρωτήσω, πεθερά, κ' ἐσένα, κυρὰ μάνα·
Τὸ τίνος εἶναι τ' ἄλογα, ποῦ βόσκουν 'ς τὰ λειβάδ̮ια;
—'Δικά μας εἶναι, νύφη μου, 'δικά μας, μαυρομμάτα.
—Θὰ σ' ἐρωτήσω, πεθερά, κ' ἐσένα, κυρὰ μάνα·
Τὸ τίνος εἶναι τὰ σκυλ̮ιά, 'ποὖν' ἄξ̮ια 'σὰν λ̮ιοντάρ̮ια;
—'Δικά μας εἶναι, νύφη μου, δικά μας μαυρομμάτα.
—Θὰ σ' ἐρωτήσω, πεθερά, κ' ἐσένα, κυρὰ μάνα·
Τὸ τίνος εἶν' ὁἱ πιστικοί, τ' ἄξ̮ια τὰ παλληκάρ̮ια;
—'Δικοί μας εἶναι, νύφη μου, 'δικοί μας, μαυρομμάτα.
—Θὰ σ' ἐρωτήσω, πεθερά, κ' ἐσένα, κυρὰ μάνα·
Τὸ τίνος εἶν' ἐκε̮ιὸς ὁ νε̮ιὸς ὁ μαυροκιτρινι̮άρης;
—Ἄνδρας 'δικός σου, νύφη μου, 'δικός σου μαυρομμάτα.
—Φωτ̮ιὰ νὰ κάψη τ' ἄσπρα του καὶ φλόγα τὰ φλουρ̮ιά του,
λύκος νὰ φάη τὰ πρόβατα κ̮ι' ἀρκοῦδα τ' ἄλογά του.
Ἐγὼ θέλω τ' ἀϊτέρι μου νὰ παίζη νὰ γελάῃ.

2

Τῆς τάζουν, δείχνουν ἔμμορφο, δείχνουν καμαρωμένο,
γυρεύουν καὶ καταπατοῦν, θέλουν νὰ τὴν παντρέψουν·
τῆς τάζουν γυ̮ιὸ τοῦ βασιλ̮ιᾶ, τῆς τάζουν γυ̮ιὸ τοῦ ῥήγα.
Δὲ θέλει γυ̮ιὸ τοῦ βασιλ̮ιᾶ, δὲ θέλει γυ̮ιὸ τοῦ ῥήγα,
μόν' θέλει τ' ἀρχοντόπουλο μὲ τῆς πολλαὶς χιλ̮ιάδες.
Κ' ἐκεῖνο τ' ἀρχοντόπουλο πολλαὶς χιλ̮ιάδες θέλει·
γυρεύει τ' ἄστρι πρόβατο καὶ τὸ φεγγάρι 'γίδι,
χαλεύει κ' ἕνα ἄλογο καὶ μ̮ιὰ 'μορφη 'γελάδα,
θέλει χωράφ̮ι' ἀθέριστα μ' ὅλους τοὺς θεριστάδες,
χαλεύ' ἀμπέλ̮ι' ἀτρύγητα μ' ὅλους τοὺς τρυγητάδες,
χαλεύει μύλους δώδεκα μ' ὅλους τοὺς μυλωνάδες,
πέντε ν' ἀλέθουν μὲ νερὸ καὶ ἕξι μὲ τὸ γάλα,
κ̮ι' ὁ τρίτος ὁ καλλίτερος ν' ἀλέθη μὲ τὸ δάκρυ.

3

'Απρίλης δὲν 'κυπάρισε κι' ὁ μάης δὲν ἐμπῆκε,
'βγῆκαν ἡ στρούγκαις 'ς τὰ βουνά, 'βγῆκαν καὶ τὰ κοπάδια·
τοῦ Παναγιώτη ἡ κοπὴ δὲ φάνη, δὲν ἀκούστη·
κάτω 'ς τοὺς κάμπους ἔβοσκαν, 'ς τὰ πράσινα λειβάδια
ἀνάρμεγα κι' ἀκούρευτα, δίχως κἄναν ἀφέντη.
Καὶ νὰ κ' ἡ Παναγιώταινα 'ς τὰ πλάγια κατηβαίνει·
'ς τὸ στρουγκολίθιν ἔκατσε καὶ τοὺς καλημεράει·
— Καλὴ 'μερά σας, πιστικοί. — Καλῶς τη τὴν κυρά μας.
— Παιδιά μ', γιατ' εἶστ' ἀξούριγα; γιατ' εἶστε λερωμένα;
— Κυρά, τ' ἀρνιὰ 'κουρεύαμαν κ' εἴμαστε λερωμένα.
— Παιδιά μ', τὸ ποῦν' ἀφέντης σας, καὶ ποῦναι κι' ὁ καλός μου;
— Πέρα 'ς τὴ ράχη ἄρρωστος κι' ὀλίγο λαβωμένος.
— Σύρτε, παιδιά μου, φέρτε τον κ' ἐγὼ νὰ τὸν γιατρέψω.
— Κυρά, κακὸ τὸ λάβωμα, γιατ' εἶναι 'ς τὸ κεφάλι.
Μάσε, κυρά, τὰ πρόβατα, μάσε καὶ τ' ἄλογά σου,
ἐμεῖς, κυρά, θὰ φύγουμε, 'ς ἄλλον ἀφέντη πᾶμε.
'Ψηλὴ φωνίτσαν ἔβγαλε ὅσο κι' ἂν ἠμποροῦσε·
— Λύκος νὰ φάῃ τὰ πρόβατα, καὶ λύκος τ' ἄλογά μου,
χωρὶς τὸν Παναγιώτη μου, χωρὶς καὶ τὸν καλό μου.

4

Τὰ 'μάτια σ', Δῆμο μ', τἄμορφα, τὰ φρύδια τὰ γραμμένα,
αὐτὰ μὲ κάνουν κι' ἀρρωστῶ, μὲ κάμουν κι' ἀποθαίνω.
Γιὰ βγάλε τὸ σπαθάκι σου καὶ κόψε τὸ λαιμό μου,
καὶ μάσε καὶ τὸ αἷμά μου 'ς ἕνα χρυσὸ μανδῆλι,
καὶ σύρ' το 'ς τὰ ἐννιὰ χωριὰ 'ς τὰ δέκα βιλαέτια·
κι' ἂν σ' ἐρωτήσουν, τ' εἶν' αὐτό; — τὸ αἷμα τῆς ἀγάπης.

5

Ποιός σοῦ τὦπε, μωρὴ φράγκα,
κ' ἔβαλες τὰ λερωμένα
καὶ τὰ λεροφορτωμένα;
Ρίξ' τα κάτω τὰ καϋμένα,
κ' ἔλα βράδυ μετ' ἐμένα,
νὰ περνᾷς χαριτωμένα·
κι' ἂν ἰδῇς κάκ' ὄχ τ' ἐμένα,
ρίξε με 'ς τὰ κύματά σου,
'ς τὰ γλυκογυρίσματά σου.

6

'Επαντρεύτηκα καὶ 'πῆρα μιὰ καματερὴ γυναῖκα·
τὴ δευτέρα κάνει σκόλη, καὶ τὴν τρίτη παρασκόλη,
τὴν τετράδη γιὰ τὸν ἄντρα, καὶ τὴν πέφτη γιὰ τὰ μάτια,
τὴν παρασκευὴ ζυμόνει, τὸ σαββάτο ξεφουρνίζει,

καὶ τὴν κυρ̰ακὴ ἐρώτα: «Πι̯άνετε, γυναῖκα, ρόκα»;
Πιάνει τὴν τρανὴ τὴ ρόκα, καὶ τὸ πλει̯ὸ τρανὸ τ' ἀδράχτι,
γνέθει, γνέθει, ὅλο γνέθει, ἔγνωσ' ἕνα κουβαράκι,
'ποῦ ἤτανε τόσο μεγάλο, ἴσ̰α μὲ λεφτοκαράκι·
κ̰' ἀπὲ 'πάει καὶ τὸ κλώθει καὶ τὸ ξανακυκλιδόνει,
μέσ' 'ς τοῦ πόντικα τ' αὐτάκι καὶ 'ς τῆς γάτας τὸ μηράκι.
Τὸ ποντίκι τ' ὠργισμένο, τὸ γατὶ τ' ἀφωρεσμένο,
Τσίγγρι τὦνα, τσίγγρι τἆλλο, τῆς 'μπερδέψανε τὸ γνέμα,
Κ̰' ὄχ τὴν πίκρα τοῦ γνεμάτου ἔπεσεν ἐπὶ θανάτου.
Μωρέ, νὰ κ' ἡ πρωτοθει̯ά της, μὲ τὴ ρόκα της 'μπροστά της!
«Μπᾶ κακὸ 'ς τὴ πρωτοθει̯ά μου, ποὖφερε τὴ φορεσ̰ιά μου».
Ἔρθε κ' ἡ γειτόνισσά της μὲ τὴν μπλόσκαν ὀμπροστά της.
«Ἡ καλὴ γειτόνισσά μου, μοῦ 'φερε τὴ γι̯ατρειά μου.
Μὴ μοῦ δίνῃς μὲ ποτῆρι, μόνε δός μου μὲ λαΐνι.
Γ̰ιὰ νὰ πι̯ῶ καὶ νὰ μοῦ μείνῃ».

7

Ἀκίνησα νὰ 'πάω 'ς τὸ μύλο
μὲ τὴ θει̯ά μου τὴν Κονδήλω,
κ' ἔρθ' ἀράδα γ̰ιὰ ν' ἀλέσω·
σπρῶξ' ἐγὼ καὶ σπρῶξ' ἐκείνη,
'πάνω 'γὼ καὶ κάτω ἐκείνη.
Ἔρθ' ὁ θει̯ός μου καὶ μᾶς ηὖρε.

«Ἀνηψι̯ὲ καταραμένε,
τί τὴν τυραγνᾷς τὴ θει̯ά σου»;
«Θερμασ̰ιά, θει̯έ μου, τὴν πι̯άνει,
τὴν πλακόνω, γ̰ιὰ νὰ 'γι̯άνῃ».
«Πλάκωσ' την καλά, παιδί μου,
ἔτσι νἄχῃς τὴν εὐχή μου».

8

Παλληκάρια σοχπετοῦσαν 'ς τὸ κρασοπουλει̯ό·
τῆς γυναῖκές τους 'παινοῦσαν γ̰ιὰ τὴν ἐμμορφι̯ά.
«Σὰν τ' Ἀντώνη τὴ γυναῖκα δὲν εἶναι καμμι̯ά».
«Ποῦ τὴν εἶδες, ποῦ τὴ 'ξέρεις καὶ τὴ 'μολογᾷς»;
«Μέσ' 'ς τὸ γκι̯ουλμπαξὲ τὴν εἶδα, ποῦ 'σεργι̯άνιζε,
ἄσπρο φερετζέ 'φοροῦσε, κόκκινο σαδέ».
Κ̰' ὁ Ἀντώνης μεθυσμένος 'πάει τὴν ἔσφαξε·
τὸ πουρνὸ ἐξεμεθύσε καὶ τὴν ἔκλαιε·
«Σήκου, ροῦσσά μ', σήκ', ἀϊτέρι μ', σήκου, πέρδικα,
σήκου, λούσου καὶ ἀρματώσου, κ' ἔβγα 'ς τὸ χορό,
νὰ σὲ ἰδοῦν τὰ παλληκάρ̰ια νὰ μαραίνουνται,
νὰ σὲ ἰδῶ καὶ ἐγ' ὁ καϋμένος νὰ σὲ χαίρουμαι».

9

Ὅσο τόπο 'περβάτησα, Βλαχ̰ιὰ καὶ Βουκουρέστι,
κόρη δὲν ηὖρα πουθενά, κόρη, 'ποῦ νὰ μ' ἀρέσῃ·
κ' ἡ κόρη τοῦ Κοτζι̯άμπαση στραβὰ φορεῖ τὸ φέσι,
'ς τὸ παραθύρι κάθεται καὶ μῆλο καθαρίζει·
κ' ἐγὼ δι̯αβάτης 'δι̯άβαινα καὶ τὴν καλημερίζω.
«Καλὴ 'μερά σου, κόρη μου»!—«Καλῶς τον τὸ δι̯αβάτη»!
«Κόρη μου, ποὖν' ὁ ἄντρας σου, καὶ ποὖναι κ̰' ὁ καλός σου»;

«Ἄντρας μ' κ' ἡ γυναῖκά σου νὰ 'πᾶν νὰ γκρεμιστοῦνε,
καὶ 'μεῖς τὰ δυὸ νὰ σμίξουμε νὰ γλυκαγκαλιαστοῦμε.
Για λάλησε, λεβέντη μου, τὸν ταμπουρᾶ καμπόσο,
ὁ ταμπουρᾶς νὰ ῥαϊστῇ, τὰ τέλια του νὰ σπάσουν,
τὰ χέρια σου ποῦ τὸν κρατοῦν, ἄσπρα βυζιὰ νὰ πιάσουν.
Τραγούδησε, λεβέντη μου, ν' ἀκούσω τὴ λαλιά σου,
νὰ πεταχτῶ 'σὰν πέρδικα, ν' ἀρθῶ 'ς τὴν ἀγκαλιά σου».
«Κέρνα με, κόρη μ', κέρνα με, καὶ 'πές μου: 'γειά σου, 'γειά σου·
κι' ἂ δὲ σοῦ κάνω τί ποθεῖς καὶ σκώσω τὴν ποδιά σου,
νὰ μὲ κρεμάσουν, κόρη μου, μέσ' 'ς τὰ παρᾶθυρά σου».

10

Ἕνας παπᾶς λειτούργαε 'ς ἕνα μοναστηράκι,
κ' ἐσπάραξε τὸ χέρι του, κ' ἐχύθη τὸ ποτῆρι.
Ὅλο τὸ βιό του 'ξόδιασε καὶ σχώρηση δὲν ηὗρε.
Κ' ἡ παπαδιά τ' ἀπόμεινε, κι' αὐτὴ τὴν παζαρεύει·
παρασκευὴ τὴν ἔλουζε, σαββάτο τὴν ἀλλάζει,
τὴν κυριακοῦλα τὸ πουρνὸ 'ς τὴν ἐκκλησιὰ τὴν 'πάνει.
Κανεὶς δὲν τὴν ἐζύγωσε ἀπὸ τὰ παλληκάρια,
Κ' ἕνα μικρὸ παλλήκαρο τὴν παπαδιὰ κυττάζει·
«Πόσο, παπᾶ, τὴν παπαδιά, πόσο τὴ μαυρομμάτα»;
«Χίλια φλουριὰ τὴν παπαδιά, καὶ δυὸ τὴ μαυρομμάτα,
καὶ τὸ λιγνό της τὸ κορμὶ λογαριασμὸ δὲν ἔχει».
«Φέρε, παπᾶ, τὴν παπαδιὰ καὶ 'πάρε τὰ φλουριά σου·
αὔτ' εἶν' ἡ ἀδερφοῦλά μου, αὔτ' εἶν' ἡ ἀδερφή μου».

11

Κάτω 'ς τὰ φαζιὰ πλατάνια καὶ 'ς τὴν Παναγιά,
'σταύρωσαν δυὸ παλληκάρια μίνια λιγερή.
Ἐκάθονταν καὶ τὴ ῥωτοῦσαν καὶ τὴ 'ξέταζαν.
«Λιγερή μου, τ' εἶσαι μαύρη, τ' εἶσαι μελανή;
Μήνα ἴσκιος σὲ 'πατῆσε, μήνα φαντασιά»;
«Κι' οὔτε ἴσκιος μὲ 'πατῆσε κι' οὔτε φαντασιά·
μὲ 'πατῆσ' ὁ Μιχαλάκης, τ' ἀρχοντόπουλο·
φέρτε τον ἐδῶ τὸν πούστη, τὸ βελεντζινᾶ,
νὰ τὸν δείρω μοναχή μου, μὲ τὰ χέρια μου,
νὰ τὸν δείρω 'ς τὸ κεφάλι μὲ τριαντάφυλλο,
νὰ τὸν δείρω καὶ ς' τὰ χέρια μὲ βασιλικό,
νὰ τὸν δείρω καὶ 'ς τὰ χείλια μὲ τὴ ζάχαρι.

12

Πραμματευτὴς ἐξέβγαινε 'πὸ μέσ' ἀπὸ τὴν Πόλη,
σέρνει μουλάρια τριανταδυό, μούλαις τριανταπέντε,
σέρνει καὶ μιὰ χρυσόμουλα, π' ἀτός τ' εἶναι καβάλα.
'Σ τὸ δρόμον ὁποῦ 'πάαινε, 'ς τὸ δρόμο 'ποῦ πααίνει,
ἀτός τ' ἀποκοιμήθηκε ἀπάνω 'ς τὸ μουλάρι,

κι' ἡ μοῦλα 'παραστράτησε κι' ἄλλο δρόμον ἐπῆρε·
κι' ἀτός τ' ὄντας 'διανιώθηκε, 'ς ἄλλο δρόμον εὑρέθη,
καὶ μὲ τὸ νοῦ του ἤλεγε, καὶ μὲ τὸ νοῦ του λέγει:
«Καλότυχα ν ἐσεῖς βουνά, καλότυχοι ν οἱ κάμποι,
ὁποῦ κλέφταις δὲ σᾶς πατοῦν, κι' οὐδὲ κι' οἱ χαραμίδες».
Τὸ λόγο δὲν ἀπώσωσε, τὴ συντυχιὰ δὲν εἶπε,
οἱ κλέφταις 'βγαίνουν ὀμπροστά, ὀμπρὸς ἀπὸ τῆς μούλαις,
πιάνουν καὶ κόφτουν τῆς τριχιαίς, πιάνουν καὶ ξεφορτόνουν.
Γυρίζ' ὁ μαῦρος καὶ τοὺς λέει, γυρίζει καὶ τοὺς κρένει.
«Γιὰ μὴ τὰ ξεφορτόνετε τὰ ἔρημα μουλάρια,
γιάτ' εἶμ' ὁ μαῦρος μοναχός, δὲν 'μπόρω νὰ φορτώσω·
ἐσάπηκε τ' ἀστῆθί μου φορτῶντας ξεφορτῶντας».
«Τί λέει τῆς σκύλας τὸ παιδί, τῆς σκύλας τὸ κοπέλι;
Δὲν κλαίει τὸ κεφάλι του, μόν' κλαίει τὰ μουλάρια»;
Καὶ τὸ μαχαῖρι σέρνουνε, κατάκαρδα βαροῦνε.
«Ξένε μ', 'πὸ ποῦθε ἔρχεσαι καὶ ποῦθε κατηβαίνεις»;
«Κακὸ ζακόνι 'πὤχετε ἐσεῖς οἱ μαῦροι κλέφταις,
ποῦ πρῶτα δὲ 'ξετάζετε κ' ὕστερα μᾶς βαρεῖτε.
Τρί' ἀδερφάκια εἴμασταν, τὰ τρί' ἀγαπημένα,
τὤνα ἦταν μὲ ἀρματωλοὺς καὶ τἄλλο μὲ τοὺς κλέφταις,
κ' ἐγὼ ν ὁ μαῦρος μοναχὸς πραμματευτὴς 'ς τὴν Πόλη».
«Ξένε μ', ἐγὤμ' ὁ ἀδερφός, ὁποῦμαι μὲ τοὺς κλέφταις».
'Σ τὴν ἀγκαλιὰ τὸν ἅρπαξε καὶ 'ς τὸ γιατρὸ τὸν 'πάνει·
«Καλὴ 'μερά σου, μπρὲ γιατρέ»!—«Καλῶς τὰ παλληκάρια».
«Τὸ παλληκάρι γιάτρεψε καὶ ὅσα θέλεις 'πάρε».
«Ἂν ἦναι ξένη μαχαιριά, ἐγὼ νὰ τὸν γιατρέψω,
κι' ἂν ἦν' ἀδερφομαχαιριά, ἐγὼ δὲν τὸν γιατρεύω».

13

Βουργάρα στάριν ἔσπερνε μὲ τὤνα της τὸ χέρι,
ἦταν κι' ὀλίγο ἄρρωστη κι' ὀλίγο θερμασμένη,
ἤτανε καὶ 'ς τὸ μῆνά της βαρειὰ γιὰ νὰ γεννήσῃ·
Καὶ 'ς τὸ δεμάτ' ἀκούμπησε, γιὰ νὰ ξελεχονιάσῃ.
'Σ τὴν ἀγκαλιὰ τὸ ἅρπαξε καὶ 'πάνει νὰ τὸ πνίξῃ,
κ' ἡ πέρδικα τῆς ἤλεε, κ' ἡ πέρδικα τῆς λέει:
«Τί κάνς, μωρὴ τζιαλάτισσα καὶ σκυλοφυλαγμένη;
'Εγὤχω δεκοχτὼ παιδιὰ καὶ ὅλα τὰ φυλάω,
μόνο τὰ σκώνω 'ς τὰ φτερά, γιὰ νὰ τὰ ξεγλυτώσω».

14

Τοῦ κὺρ Δημάκη τὰ παιδιά, τὰ δυό 'πῆραν οἱ κλέφταις,
τὰ 'πῆραν καὶ τὰ 'πάησαν 'ς τὸν Ἔλυμπ' ἀπ' ἐπάνω.
Τὰ βάν' καὶ γράφουν γράμματα, γραφαὶς τοῦ κὺρ Δημάκη,
νὰ κάνῃ τ' ἄσπρα ἕτοιμα, τῆς δώδεκα χιλιάδες,
νὰ κάνῃ φέσια ν ἑκατό, γελέκια τριακόσια.
Τὰ σύναξε, τὰ 'πάησε 'ς τὸν Ἔλυμπ' ἀπ' ἐπάνω·
δὲν ηὗρ' ἐκεῖ κανένανε ἀπὸ τοὺς χαραμίδες,
κι' ἀκούει τὸν κοῦκο ποῦ λαλεῖ καὶ φλιβερὰ τοῦ λέει:

—«'Σ τὴν ἀπ' ἐκεῖθε τὴ μεριὰ δυὸ 'δέρφια 'ναι θαμμένα,
κι' ἀπάνω 'ς τὰ κυδούρια τους χαρτιὰ ἔχουν γραμμένα·
τὤνα γράφουν τῆς μάνας τους, καὶ τἄλλο τοῦ πατέρα :
—«Μάνα, νὰ μὴ μᾶς καΐτερᾶς, πατέρα, μὴν προσμένῃς·
ἐμεῖς 'ς τὰ ζῶντα 'θάφτηαμαν τὰ δυὸ τ' ἀδέρφι' ἀντάμα,
γιὰ νὰ παρηγοριούμεστε τὸ ἕνα 'πὸ τὸ ἄλλο.

15

Θανασοῦλα τρώει καὶ πίνει μ' ἕναν ἄρχοντα,
στέκ' ὀρθὴ καὶ τὸν κερνάει τὸ γλυκὸ κρασί·
κ' ἔσκυψε νὰ τὴ φιλήσῃ, καὶ τοῦ λέει : — «Κάτσε καλά·
ἔχω ἄνδρα μπεζεργιάνη, 'ποῦ δουλεύ' 'ς τὴ ξενιτειά·
τὸ μαθαίν' καὶ μὲ χωρίζει καὶ μοῦ κόφτει τὰ μαλλιά.

16

Τρεῖς ἀφεντάδες ἔπιναν 'ς τὴν πρύμνη 'ς τὸ καράβι,
εἶχαν καὶ σκλάβον ἔμμορφο καὶ τοὺς κερνᾷ καὶ πίνουν.
Κι' ὁ σκλάβος ἀναστέναξε κ' ἐστάθη τὸ καράβι.
Κι' ἀφέντης τοὺς ἐρώτησε, κ' ἀφέντης τοὺς 'ρωτάει :
— «Ποιὸς εἶναι 'π' ἀναστέναξε κι' ἐστάθη τὸ καράβι ;
Ἂν εἶν' ἀπὸ τοὺς δούλους μου, λουφὲ νὰ τ' αὐγατίσω,
κι' ἂν εἶν' ἀπὸ τοὺς σκλάβους μου, νὰ τὸν ξελευτερώσω».
—«'Εγὦμ', ἐγὦμ', ἀφέντη μου, ἐγὦμαι, κὺρ ἀφέντη».
—«Σκλάβε, πεινᾷς, μήνα διψᾷς, σκλάβε μ', λουφὲς σοῦ λείπει» ;
—«Κι' οὐδὲ πεινῶ, κι' οὐδὲ διψῶ, κι' οὐδὲ λουφὲς μοῦ λείπει.
τρεῖς 'μέραις ἤμουν νιόγαμπρος, δώδεκα χρόνους σκλάβος,
κι' ἀπόψ' εἶδα 'ς τὸν ὕπνο μου, εἶδα 'ς τὸ εἴνορό μου,
παντρεύετ' ἡ καλίτσα μου καὶ 'πέρνει τὸν ὀχτρό μου».
— «'Απὸ τὴ σήμερα 'μεροῦ εἶσαι λευτερωμένος,
Κ' εὑρὲ καὶ μαῦρο γλήγορο, νὰ πᾷς νὰ τὴν προφθάσῃς».

17

'Απὸ τὰ 'ψὲς βουλήθηκε ὁ κὺρ βορριᾶς νὰ πάρῃ,
κι' ὅσα καράβια τὤμαθαν, ὅλ' ἄραξαν καὶ στέκουν·
κ' ἕνα καράβι μοναχὸ 'ς τὸ νοῦ του δὲν τὸ βάνει.
— «Δὲ σὲ φοβοῦμαι, μπρὲ βορριᾶ, καὶ 'σένα, δελῆ νότη·
ἔχω καράβ' ἀπὸ σκαρπί, καὶ τὰ κουπιὰ πυξάρι,
ἔχω τὰ καραβόσκοινα τῆς Προύσσας τὸ μετάξι,
ἔχω κ' ἕνα φραγκόπουλο 'ποῦ 'ξέρει τοὺς ἀνέμους».
—«Γι' ἀνέβα, μπρὲ φραγκόπουλο, νὰ ἰδῇς, τ' ἀνέμοι σέρνουν».
Παιζογελῶντας ἀνήβαινε, κλαίοντας κατηβαίνει.
— «Τί ἔχεις, μπρὲ φραγκόπουλο, καὶ κλαιοκατηβαίνεις ;»
— «Εἶδα τὴν Προῦσσα 'π' ἄστραφτε, τὴ Μπαρπαριὰ χιονίζει,
εἶδα τὴ Μαύρη θάλασσα καράβια νὰ γυρίζῃ·
'ς τὴ μέση 'πάνουν τὰ πανιά, 'ς τὴν ἄκρη παλληκάρια,
κ' ἐδῶ 'μπροστά, 'ποῦ 'πάνουμε, κακὸ χαλάζει ρίχνει.

18

Πότε θὰ κάνουμε πανιά,
νὰ κάτσω 'ς τὸ τιμόνι,
γοργό μου χελιδόνι;
Κ' ἐφύσησε δεληβορριᾶς,
καὶ φέρνει μιὰ γαλιότα,
'γειά σου, μώρ' Παναγιώτα.
φέρνει καὶ σκλάβους ἔμμορφους,
σκλάβους καμαρωμένους,
βαρειὰ βαλαντωμένους.
«Σκλάβοι, γιατί δὲ χαίρεστε,
γιατί δὲν τραγουδᾶτε;
Σ' τὸν τόπο σας θὰ 'πᾶτε.
«Γιὰ λύστε μας τὰ χέρια μας,
καὶ φέρτε μας νὰ φᾶμε,
νὰ ἰδῇς πῶς τραγουδᾶμε·
γιὰ λύστε μας τὰ χέρια μας,
καὶ φέρτε μας νὰ πιοῦμε,
νὰ ἰδῇς πῶς τραγουδοῦμε».

19

Τρεῖς ἀετοί, τρεῖς σταυραετοί, τρεῖς καλιαντρειωμένοι,
κ' οἱ τρεῖς σὲ πέτρα κάθονταν 'ψηλὰ 'ς ἕνα λιθάρι·
κ' ἐκ' ἔκλεγαν τὰ ντέρτια τους καὶ τὰ παράπονά τους.
Ἕνας ἤπιε πολὺ κρασί, τὸν 'πόνει τὸ κεφάλι,
ἄλλος ἔχασε τὰ πουλιά, καὶ κάθεται καὶ κλαίει,
κι' ὁ τρίτος 'παραγέρασε, παρηγορεῖ τοὺς ἄλλους.
«Ἐσύ, 'ποὔπιες πολὺ κρασί, πιὲς κι' ἄλλο, γιὰ νὰ γιάνῃς·
καὶ σύ 'ποῦ 'χάσες τὰ πουλιά, τοῦ χρόνου κάνεις κι' ἄλλα·
ἀϊλοῖ σὲ μέ, ποῦ γέρασα κ' ἔπεσαν τὰ φτερά μου·
κι' ἡ περδικούλαις, 'πῶπιανα, τώρα γελοῦν μ' ἐμένα.
Πῶς νὰ ἦταν, πῶς νὰ 'γένονταν, τὰ γέρα νὰ 'πουλιόνταν,
τὰ νιάτα ν' ἀγοράζονταν καὶ νὰ 'ματαπουλιόνταν,
ν' ἀγόραζα κ' ἐγ' ὁ φτωχὸς ἐννιὰ λογιῶν φτερούδαις,
νὰ 'γέμιζα τὰ ρέμματα φτερὰ καὶ κοκολίτσια».

20

Ἄστρι μου κι' ἀστρίτσι μου κι' αὐγερινέ,
κἄτι ταχιὰ 'ξημέρωσες 'ς τὴ γειτονιά;
Ποιόν ἀφέντη καϊτερεῖς καὶ ποιά κυρά;
—«Κι' οὐδ' ἀφέντη καϊτερῶ κι' οὐδὲ κυρά,
καϊτερῶ τὴν Ἑλενιὼ τὴν ἔμμορφη».

21

'Σ τῆς 'Αλεξάντρας τὰ βουνὰ ἀμάξι κατηβαίνει,
ἀμάξι σιδεράμαξο, μ' ἀσῆμι φορτωμένο·

τρεῖς ἀλαφίναις τὸ τραβοῦν καὶ δυὸ καλὰ μουλάρɩα.
Ξανθὴ κόρη ν ἐφώναξε ἀπὸ τὸ παραθύρι:
—«Τραβᾶτε ν ἀλαφίναις μου, τραβᾶτε καλαὶς μούλαις,
νὰ πᾶμε, νὰ κονέψουμε 'ς τὰ πράσινα λειβάδɩα,
νὰ φᾶν ἡ μούλαις τὴν ταή, κριθάρ' ἡ ἀλαφίναις,
κ' ἐμεῖς νὰ γοɩματίσουμε τὴν πέρδικα 'ψημένη,
νὰ πɩοῦμε καὶ γλυκὸ κρασὶ νὰ καλοκαρδιστοῦμε».

22

Τὸ μάθεταν, τί 'γίνηκε μέσα 'ς τὸ Σαλονίκι;
Ἡ Θοδωροῦλα 'σήκωσε τὸ πράσινο μπαϊράκι
μέσα 'ς τὸ Φραγκομαχαλᾶ καὶ 'ς τὰ στενὰ σοκάκɩα·
κ' ἡ μάννα της τῆς 'φώναξε, κ' ἡ μάννα της τῆς λέει:
—«Κάλɩά 'ταν, Θοδωρούλά μου, νὰ 'μέραζες παράδες,
παρὰ τ' ἀνάμι 'πῶδωκες, ὅτ' ἀγαπᾷς τοὺς ἄνδρες.

23

Τὰ παλληκάρɩα τὰ καλὰ παράκαιρα γεράζουν,
κɩ' ὅπ' ἀγαπᾷ τὴς ἔμμορφαις κɩ' αὐταῖς τὴς μαυρομμάταις.
Ἡ ἀγάπη θέλει φρόνηση, θέλει ταπεινωσύνη,
θέλει τὰ μάτɩα χαμηλὰ καὶ χαμηλὰ τὸ φέσι·
ὄντας διαβαίνῃς μὲ πολλούς, κάνε πῶς δέ με γλέπεις,
κɩ' ὄντας διαβαίνῃς μοναχός, σκύψε καὶ φίλησέ με.

24

Ἡ μάνα 'πῶχ ἕναν ὑγυɩό, δὲν πρέπει νὰ γελάῃ,
μόν' πρέπει νὰ μαραίνεται, τὰ μαῦρα νὰ φορɩέται·
τὶ ν ἦρθε τὸ θανατικὸ κ' ἡ ἔρημη πανοῦκλα,
κɩ' ὁπῶχει τρεῖς, 'παίρνει τοὺς δυό, κɩ' ὁπῶχει δυό, τὸν ἕνα,
κɩ' ὁπῶχει ἕνα μοναχό, 'παίρνει καὶ δὲν ἀφίνει.

25

'Ανάθεμά σε, ξενιτεɩά, κɩ' ὅσα καλὰ κɩ' ἂν ἔχῃς·
πλεɩότερα εἶν' τὰ πάθɩα σου, παρὰ τὸ δɩάφορό σου·
μῶφαγ' ἡ λέρα τὸ κορμὶ κ' ἡ συλλοὴ τὰ νεɩάτα.
Πέρα 'ς ἐκεῖνο τὸ βουνό, τὸ μαρμαροπετρένɩο,
ὀπ' ἔχ' ἀντάρα 'ς τὴν κορφή, καὶ κατεκνɩὰ 'ς τὴ ῥίζα,
'ς τὴν ἀπεκεῖθε τὴ μερɩά, δɩ' ἀδέρφɩ' εἶναι θαμμένα,
κɩ' ἀνάμεσα 'ς τὰ μνήματα κλῆμ' εἶναι φυτεμμένο·
κάνει τὰ φύλλα πράσινα καὶ τὰ σταφύλɩα μαῦρα,
κάνει καὶ τὸ κρασὶ πικρό, καὶ τὸ ῥακὶ φαρμάκι·
κɩ' ὅσαις μανάδαις κɩ' ἂν τὸ πɩοῦν, καμμɩὰ παιδὶ δὲν κάνει.
Νὰ τῶχε πιῆ κ' ἡ μάνα μου, νὰ μή με εἶχε κάνει,
νὰ περβατῶ τὴ ξενιτεɩά, τὰ ἔρημα τὰ ξένα.

26

Καθὼς καθούμουν κ' ἔτρωγα σὲ μαρμαρένια τάβλα,
ὁ μαῦρος ἐχλημίτησε, ῥαΐζει τὸ σπαθί μου·
κ' ἐγ' ἀπὸ νοῦς μου τὤνοιωσα, 'παντρεύουν τὴν καλή μου,
μ' ἄλλον ἄντρα τὴν εὐλογοῦν, μ' ἄλλον τὴ στεφανόνουν.
Ἀπάνω κ' ἐγὼ 'ς τοὺς μαύρους μου τοὺς ἑβδομῆντα πέντε·
—«Ποιός εἶν' ἀπὸ τοὺς μαύρους μους τοὺς ἑβδομῆντα πέντε,
ν' ἀστράψῃ 'ς τὴν 'Ανατολή, νὰ φέξῃ μέσ' 'ς τὴ Δύση» ;
Ὅσοι μαῦροι κι' ἂν τ' ἄκουσαν, ὅλ' αἷμα 'κατουροῦσαν,
κ' ἡ μαύραις ὅσαις τ' ἄκουσαν, πουλάρια ἀπορρίχνουν,
κ' ἕνας γρίβας, παλαιόγριβας, σαρανταδυὸ πληγιάρης·
«'Εγῶμαι γέρος κι' ἄχαρος, ταξείδια δὲ μοῦ πρέπουν·
γι' ἀγάπης τῆς καλῆς κυρᾶς θὰ μακροταξειδέψω,
ὁποῦ μ' ἀκριβοτάϊζε 'ς τὴ χοῦφτα τοῦ χεριοῦ της.
Δέσε τὸ κεφαλάκι σου μ' ἐννιὰ πηχῶν μαντῆλι,
μὴ χύσω τὰ μυαλάκια σου 'ς ἐννιὰ πηχῶν χωράφι».
Βουτσιὰ δίνει τοῦ γρίβα του, σαράντα μίλια 'πάνει,
καὶ μεταδευτερόνει την, 'πάνει σαράντα πέντε.
'Σ τὸ δρόμο ὅπου 'πάηνε, τὸν Θιὸν ἐπαρακάλει :
—«Κύριε μ', νὰ βρῶ τὸ μπάμπα μου 'ς τ' ἀμπέλι νὰ κλαδεύῃ».
'Σὰ χριστιανὸς 'ποῦ τὤλεγε, 'σὰν ἅγιος εἰσακούστη,
καὶ βρῆκε τὸν πατέρα του 'ς τ' ἀμπέλι νὰ κλαδεύῃ·
—« Καλῶς τὰ κάνεις, γέροντα ! Καὶ τίνος εἶν' τ' ἀμπέλι » ;
—« Τῆς ἐρημιᾶς, τῆς ἀποριᾶς, τοῦ γυιοῦ μου τοῦ χαμένου·
σήμερα τῆς καλίτσας του ἄλλον ἄντρα τῆς δίνουν,
μ' ἄλλον ἄντρα τὴν εὐλογοῦν, μ' ἄλλον τὴ στεφανόνουν. »
—«Γιὰ 'πές μου, 'πές μου, γέροντα, φτάνω τους 'ς τὸ τραπέζι;»
—« Ἂν ἔχῃς μαῦρο γλήγορο, φτάνεις τους 'ς τὸ τραπέζι,
κι' ἂν ἔχῃς μαῦρο πάρνιακα, φτάνεις τους νὰ βλογιοῦνται ».
Βουτσιὰ δίνει τοῦ γρίβα του, πάνει σαράντα μίλια,
καὶ μεταδευτερόνει την, πάνει σαράντα πέντε.
'Σ τὸ δρόμον ὁποῦ 'πάαινε, τὸν Θιὸν ἐπαρακάλει·
—«Κύριε μ', νὰ βρῶ τὴ μάνα μου 'ς τὸν κῆπο νὰ ποτίζῃ».
'Σὰ χριστιανὸς 'ποῦ τὤλεγε, 'σὰν ἅγιος εἰσακούστη,
κ' εὑρῆκε τὴ μανοῦλά του 'ς τὸν κῆπο νὰ ποτίζῃ·
—«Καλῶς τὰ κάνεις, γρήτσα μου ! Καὶ τίνος εἶν ὁ κῆπος ;»
—« Τῆς ἐρημιᾶς, τῆς ἀποριᾶς, τοῦ γυιοῦ μου τοῦ χαμένου·
σήμερα τῆς καλίτσας του ἄλλον ἄντρα τῆς δίνουν,
μ' ἄλλον ἄντρα τὴν εὐλογοῦν, μ' ἄλλον τὴ στεφανόνουν».
—«Γιὰ πές μου, πές μου γρήτσα μου, φτάνω τους 'ς τὸ τραπέζι»;
—« Ἂν ἔχῃς μαῦρο 'γλήγορο, φτάνεις τους 'ς τὸ τραπέζι,
κι' ἂν ἔχῃς μαῦρο πάρνιακα, φθάνεις τους νὰ βλογιοῦνται».
Βουτσιὰ δίνει τοῦ γρίβα του, 'πάνει σαράντα μίλια,
καὶ μεταδευτερόνει την, 'πάνει σαράντα πέντε.
—« Καλὴ 'μέρα συμπέθεροι. Τὸ τί κερνοῦν τὴ νύφη ; »
—«Ἄλλοι γρόσια, κι' ἄλλοι φλουριά, κι' ἄλλοι ν ὅτι νὰ λάχῃ».
Τὸ δαχτυλίδι ν ἔβγαλε, 'ς τὸ χέρι της τὸ βάνει :
—« Συμπέθεροι, 'ς τὰ σπίτια σας, σύντεκνοι, 'ς τὰ δικά σας,
κ' ἐγὼ 'παίρνω τ' ἀϊταῖρί μου, νὰ παίξω νὰ γελάσω ».

27

'Από τὴ Μαύρη θάλασσα μιὰ κόρη κατηβαίνει,
κι' ὁ ῥηγογυιὸς τὴν κυνηγᾷ μὲ δυὸ τρία καράβια.
—« Κόρη μου, δός μου φίλημα, καὶ πάρ' ἕνα καράβι».
—« Φρόνιμος εἶσαι, ῥηγογυιέ, κι' ἄσχημα λόγια λέγεις·
ἄφσε νὰ 'βγοῦμε σὲ στεριά, νὰ 'βγοῦμε σὲ λιμάνι,
νὰ 'πᾶν οἱ δοῦλοι γιὰ νερὸ κ' ἡ δούλαις γιὰ τὸ πλῦμα,
κ' ἐμεῖς οἱ δυὸ νὰ μείνουμε, οἱ δυό ν, ὅσο νὰ φέξῃ ».
Κι' ὄντας ἐβγῆκαν σὲ στεριά, ἐβγῆκαν σὲ λιμάνι,
ἡ κόρη τὸν ἐγέλασε κ' ἐκεῖ τὸν ἀπαριάζει.

28

Δεσπότης συνεδιάβαινε 'ς τῆς Βουργαριᾶς τὸν κάμπο·
εἶδε τὸν κάμπο κι' ἄρεσε, κι' ὁ κάμπος τὸν ἀρέσει·
βάνει ζευγάρια δεκοχτώ, ζευγίταις τράντα ἔξι,
βάνει κ' ἕνα κρασοπουλειὸ 'ς τὴ μέσ' ἀπὸ τὸν κάμπο,
βάνει καὶ κρασοπούλισσα μικρὴ Βουργαροποῦλα,
ὅσοι διαβάταις κι' ἂν περνοῦν, ὅλους νὰ τοὺς κερνάῃ.
Πραμματευτὴς ἐδιάβαινε, πραμματευτὴς περνάει.
—« Πόσο, Βουργάρα, τὸ κρασί, καὶ πόσο τὸ ῥακί σου;
πόσο εἶναι τὸ φίλημα νὰ κοιμηθοῦμ' ἀντάμα »;
—« Χίλια φλουριὰ τὸ φίλημα καὶ δυὸ εἶν' ἡ ἀγκάλαις,
καὶ τὸ λιγνό μου τὸ κορμὶ ἀμέτρηταις χιλιάδες».
—« Χίλια φλουριὰ 'καζάντησα καὶ πεντακόσια γρόσια,
πάρτα, Βουργάρα, μιὰ βραδιὰ νὰ κοιμηθοῦμ' ἀντάμα ».
Τῆς δούλαις της ἐφώναξε, τῆς δούλαις της φωνάζει:
—«Δούλαις μου, στρῶστε 'ς τὸν ὀντᾶ, στρῶστε καὶ 'ς τὸ μαντζάτο,
Ρίξτε καὶ μόσκο 'σὰν πολύ, ῥίξτε καὶ καρυοφύλλι.
θέλ' ἄρθ' ὁ νιὸς νὰ πέσουμε, νὰ κοιμηθοῦμ' ἀντάμα ».
'Επῆσ' ὁ νιὸς καὶ ἐπλάγιασε μὲ τὴ Βουργάρ' ἀντάμα,
καὶ μέσ' 'ς τὸ στόμα τὸν φιλεῖ καὶ τὸν ἀποκοιμάει.
Αὐτὸς πουρνὸ 'σηκώθηκε, στέκει καὶ συλλογιέται·
«Δός μου, Βουργάρα, τ' ἄσπρα μου, δός μου καὶ τὰ φλουριά μου».
—« Τί λές; τί λές, ἀπάνθρωπε; τί λές, κακὸ κεφάλι;
'Εδῶναι κρίση καὶ κριτής, ἄϊντε γιὰ νὰ κριθοῦμε·
ἐγὼ χωράφι σῶδωκα, νὰ σπείρῃς, νὰ θερίσῃς,
καὶ σ' εἶχες βώδια ἄρρωστα, τ' ἀλέτρι τσακισμένο».

29

Μάνα, μὲ κακοπάντρεψες καὶ μῶδωκες Βλαχιώτη·
δώδεκα χρόνους 'ς τὴ Βλαχιὰ καὶ τρεῖς 'μέραις 'ς τὸ σπίτι·
τὸ βράδ' ὄντας 'πλαγιάσαμε, νὰ κοιμηθοῦμ' ἀντάμα,
κι' αὐτοῦ πρὸς τὰ μεσάνυχτα, δυ' ὥραις ὅσο νὰ φέξῃ,
ἁπλόνω τὸ χεράκι μου, ἁπλόνω, δὲν τὸν βρίσκω·
γυρίζω, 'πάνω 'ς τὸν ὀντᾶ, δὲ βρίσκω τ' ἄρματά του·
τρεχεύω, 'πάνω 'ς τὸν ταυλᾶ, δὲ 'βρίσκω τ' ἄλογό του.
'Σ τὸ παραθύρ' ἀκούμπησα κι' ἀρχίνησα νὰ κλαίω·
—« Μωρὲ, κακὰ προσκέφαλα καὶ μαῦρα μαξιλάρια,
μαῦρά μου, ποῦν' ὁ ἀφέντης σας καὶ ποῦναι κι' ὁ καλός μου »;

30

Μάνα, μ' ἐκακοπάντρεψες καὶ μ' ἔδωκες 'ς τοὺς κάμπους,
κ' ἐγὼ τὸ κᾶμμα δὲ βαστῶ, ζεστὸ νερὸ δὲν πίνω·
εἶμα βουνίσια πέρδικα καὶ τοῦ βουνοῦ τρυγόνα,
κ' ἐδῶ τρυγόνες δὲ λαλοῦν κ' οἱ κοῦκοι δὲν τὸ λένε·
τὸ λέν' οἱ κοῦκοι 'ς τὰ βουνὰ καὶ ἡ πέρδικες 'ς τὰ πλάγια,
τὸ λέει καὶ μια' 'Αγραφιώτισσα, τὸ λέει 'ς τὸ μοιρολόϊ·
—«Ποιὸς ἔχ' ἄντρα 'ς τὴ ξενιτειά, παιδιὰ 'ς τὸ Βουκουρέστι,
πές τους νὰ μὴν τὰ καϊτερῇ, νὰ μὴν τὰ παντεχαίνῃ·
'ξῆντα καράβια βούλιαξαν κ' ἑξῆντα δυὸ φεργάδαις,
καὶ μιὰ φεργάδα 'γλύτωσε κι' ἀράζει μέσ' τὴ μέση·
τὴν κρού' ἀέρας ἀπ' τὴ μιά, τὴν κρού' κι' ἀπὸ τὴν ἄλλη,
τὴν κρού' κι' ἀπὸ τὰ δυὸ πλευρά, τσακίζει τὰ κατάρτια,
γεμίζ' ἡ θάλασσα πανιά, κι' ἡ ἄκραις παλληκάρια».

31

Ξυπνᾷ ἡ κόρη τὴν αὐγὴ 'σὰ μῆλο μαραμένο,
βρίσκει τὸν κόρφο τς' ἀνοιχτό, τ' ἀχεῖλι φιλημένο,
καὶ τὴ χρυσῆ της τὴν ποδιὰ 'ψήλ' ἀνασκουμπωμένη.
—«Τάχα τὸ ποιός μοῦ τῶκανε, τάχα ποιὸς μοῦ τὸ κάνει;
Ἂν εἶν' ἀπὸ τὸν ἄντρα μου, χαράμι νὰ τοῦ γένῃ,
κι' ἂν ἦν' ἀπ' ὅποιον ἀγαπῶ, χαλάλι νὰ τοῦ γένῃ».
Τ' ἀκοῦτε, σεῖς Λουριώτισσαις καὶ σεῖς Λουριωτοπούλαις;
Τὸ μάη κρασὶ μὴν πίνετε κι' ὄξω μὴν κοιμηθῆτε·
σέρνουν ψωμὶ γιὰ τὰ σκυλιά, ψωμὶ γιὰ τὰ λιοντάρια,
σέρνουν τὸ μαγιοβότανο, μαγεύουν τὰ κορίτσια.

32

Ἥλιε μου, τί πόλ' ἄργησες κι' ἀργεῖς νὰ βασιλέψῃς;
Σὲ καταργιέτ' ἡ ἀργατιὰ κ' οἱ ξενοδουλευτάδες,
σὲ καταργιέται καὶ μιὰ νιά, μιὰ μικροπαντρεμένη,
πὤχει τὸν ἄνδρα τς' ἄρρωστο τώρα δώδεκα χρόνους,
κι' ἀρρωστικὰ τῆς γύρευε, νὰ φάῃ, νὰ 'ξαρρωστήσῃ·
γυρεύ' ἀπὸ λαγὼ τυρὶ κι' ἀπ' ἀγριογίδι γάλα,
καὶ τς' ἀλαφίνας τὸ παστὸ νὰ φάῃ νὰ 'ξαρρωστήσῃ.
Ὅσο ν' ἀνέβῃ 'ς τὸ βουνό, νὰ κατεβῇ 'ς τοὺς κάμπους,
ὁ ἄντρας της 'παντρέφτηκε, ἄλλη γυναῖκα 'πῆρε.

33

Κοράσιον ἐτραγούδαε, πέρδικα περδικοῦλά μου,
ἐπάνω σὲ γεφύρι,
καὶ τὸ γεφύρ' ἐσείστηκε, πέρδικα περδικοῦλά μου,
κι' ὁ ποταμὸς ἐστάθη,
καὶ τὸ θηριὸ ἀντικρύθηκε, πέρδικα, περδικοῦλά μου,
ἀπ' τὴ δεξιὰ καμάρα.
—«Γιὰ 'πές το, 'πές το, κόρη μου, πέρδικα, περδικοῦλά μου,
μεταδευτέρωσέ το».

—«Τὸ τί καλῶχω νὰ τὸ 'πῶ, πέρδικα, περδικοῦλά μου,
καὶ νὰ τὸ δευτερώσω;
ἔχασα κόρη καὶ κυρά, πέρδικα, περδικούλά μου,
καὶ δυὸ πρωταξαδέρφια.

34

Νυφοῦλ', αὐτοῦ 'ποῦ θὲ νὰ πᾷς εἰς τὰ πεθερικά σου,
'σὰν δέντρ' ὀλόρθη νὰ σταθῇς, 'σὰ 'δυόσμος νὰ μυρίσῃς,
'σὰν ἄλικη γαρουφαλιὰ νὰ τοὺς μοσκοβολήσῃς.

35

Δεκάξι χρόνια πότιζα μηλίτσα 'ς τὴν αὐλή μου,
τώρα μοῦ τὴν ἐπήρανε· ἂς πάῃ 'ς τὴν εὐκή μου.

36

Ἔχετε 'γειά, γειτόνισσαις καὶ σεῖς γειτονοπούλαις,
'πααίνω σ' ἄλλη γειτονιά, σ' ἄλλαις γειτονοπούλαις.

37

Χαρῆτε, νιοί, χαρῆτε, νιαίς,
κ' ἡμέρ' ὀλοβραδιάζει,
κι' ὁ χάρος τῆς ἡμέραις μας,
μιὰ μιὰ τῆς λογαριάζει.
Ἂς πατήσουμε κι' ἂς πάῃ,
τέτοια γῆ 'ποῦ θὰ μᾶς φάῃ.
Δὲν ἔχ' ὁ χάρος δάκρυα,
δὲν ἔχ' ἐμπιστοσύνη,
'παίρνει παιδιὰ 'πὸ τὸ βυζί,
γερόντους δὲν ἀφίνει.
Δόστε του, γιὰ νὰ πρεπίσῃ,
κι' ὁ χορὸς νὰ νοστιμίσῃ!
Χαρῆτε, νιοί, χαρῆτε, νιαίς,
τὰ νιᾶτα τὰ δροσᾶτα,
γιατὶ θὲ νἄρθ' ἕνας καιρός,
νὰ σᾶς τὰ φάγ' ἡ πλάκα·
Ἂς πατήσουμε κι' ἂς πάῃ,
τέτοια γῆ 'ποῦ θὰ μᾶς φάῃ.

Τούτ' ἡ γῆ, 'ποῦ τὴν πατοῦμε,
ὅλοι μέσα θὲ νὰ 'μποῦμε·
τούτ' ἡ γῆ μὲ τὰ χορτάρια,
τρώγει νιοὺς καὶ παλληκάρια·
κι' ἀπὸ κάτω 'ς τὰ λουλούδια,
τρώγει νιοὺς καὶ κοπελούδια.
Ἄϊντε δόστε της νὰ 'πάρῃ,
δόστε της μὲ τὸ ποδάρι.
Χαρῆτε, νιοί, χαρῆτε, νιαίς·
τοῦ χρόνου ποιός θὰ ζήσῃ;
κι' ὁ χάρος ἔχ' ἀπόφαση,
ψυχὴ νὰ μὴν ἀφήσῃ.
Ἄρχοντες καὶ μεγιστᾶνες,
καὶ λοιπὴ φτωχολογιά,
ὅλους μᾶς προσμέν' ὁ χάρος,
νιούς, γερόντους καὶ παιδιά.

38

Ὁ Κώστας 'πάει 'ς τὰ γράμματα, κι' ὁ Γιάννης 'ς τὸ κυνῆγι·
τὸ ψαλιτῆρ' ἀστόχησε, γυρίζει νὰ τὸ πάρῃ,
καὶ βρίσκει καὶ τὴ μάννα του 'ποῦ μ' ἄλλον κουβεντιάζει.
«Μάννα μ', τί κάν'ς; τ' ἀφέντη μου θενὰ τὸ μαρτυρήσω».

«Τί εἶδες, γυϊέ μ', καὶ τί θὰ 'πῇς, καὶ τί θὰ μαρτυρήσῃς»;
Μὲ σῦκα τὸν 'ξεγέλασε καὶ 'ς τὸ κελλάρ' τὸν πάει,
καὶ τὸ μαχαῖριν ἔβγαλε καὶ 'σὰν ἀρνὶ τὸν σφάζει,
καὶ 'ς τὸ τεψὶ τὸν ἔβαλε, 'ς τὸ φοῦρνο νὰ τὸν 'ψήσῃ.
Καὶ νὰ κϊ' ὁ Γϊάννης 'πὦρχεται 'ς τὸ μαῦρο καβαλλάρης.
«Καλὴ 'μερά σου, Γϊάνναινα». —« Πολλὰ τὰ ἔτ' ἀφέντη».
«Γϊάνναινα, ποῦν' ὁ Κώστας μας, ὁ μικρο-Κωσταντῖνος»;
«'Στὸ δάσκαλο ἐπάησε, κάτσε νὰ γϊοματίσῃς».
Ζιγκὶ βαρεῖ τὸ μαῦρό του καὶ 'ς τὸ σκολεϊὸ πααίνει.
«Καλὴ 'μερά σου, δάσκαλε».—«Καλῶς τον τὸ Γϊαννάκη».
«Δάσκαλε, ποῦν' ὁ Κώστας μου, ὁ μικρο-Κωσταντῖνος»;
«Τὸ ψαλιτῆρ' ἀστόχησε καὶ πάει νὰ τὸ φέρῃ».
Ζιγκὶ βαρεῖ τὸ μαῦρό του, 'ς τὸ σπίτι του πααίνει.
«Σκύλλα, τὸ ποῦν' ὁ Κωσταντῆς, ὁ μικρο-Κωσταντῖνος»;
«Εἰς τὸ παιχνίδι 'πάησε, κάτσε νὰ γϊοματίσῃς».
Ζιγκὶ βαρεῖ τὸ μαῦρό του καὶ 'ς τὸ παιχνίδι 'πάει·
δὲν ηὖρ' ἐκεῖ τὸν Κωσταντῆ, τὸ μικρο-Κωσταντῖνο.
Ζιγκὶ δίνει τὸ μαῦρό του, 'ς τὸ σπίτι του γυρίζει.
«Σκύλλα, τὸ ποῦν' ὁ Κωσταντῆς, ὁ μικρο-Κωσταντῖνος»;
Καὶ τὸ τεψάκι 'λάλησε 'πὸ μέσα 'πὸ τὸ φοῦρνο.
«Ἂν ἦσαι ξένος, φάε με, κϊ' 'Οβρϊός, νὰ μὴ μ' ἀφήσῃς,
κϊ' ἂν ἦσαι κϊ' ὁ πατέρας μου, μὴ φᾷς καὶ μαγαρίσῃς».
Καὶ τὸ σπαθί του ν' ἔβγαλε, λϊανά, λϊανὰ τὴν κάνει,
καὶ 'ς τὸ σακκὶ τὴν ἔμασε, 'ς τὸ μῦλο τὴν πααίνει.
«Ἄλεσε, μῦλέ μ', ἄλεσε τῆς κούρβας τὸ κεφάλι,
κάνε τ' ἀλεῦρι μάλαμα, καὶ τὴν πασπάλ' ἀσῆμι,
καὶ τὸ 'ζαΐ τοῦ μυλωνᾶ κάμέ τονα μελάνη,
γϊὰ νἄρχουντ' οἱ γραμματικοί, νὰ 'παίρνουνε νὰ γράφουν,
νὰ λέουν γϊὰ τὸν Κωσταντῆ, τὸ μικρο-Κωσταντῖνο,
'ποῦ ἦταν μικρὸς 'ς τὰ γράμματα, μικρὸς 'ς τὰ παιχνιδάκϊα.

39

'Απ' τὴν πόλη κατηβαίνω
καὶ σὲ περιβόλι 'μπαίνω·
'βρίσκω τὰ κλαρϊὰ περίσσϊα,
λεϊμονϊαὶς καὶ κυπαρίσσϊα.
'βρίσκω μϊὰ μηλϊὰ 'ς τὴ μέση,
καὶ ς' τὰ μῆλα φορτωμένη·
κϊ' ἅπλωσα νὰ 'πάρω ἕνα,
κϊ' ἡ μηλϊὰ μ' ἀντιλοήθη.
«Μὴ μοῦ παίρνετε τὰ μῆλα,
τἄχ' ἀφέντης μετρημένα
κ' ἡ κυρὰ λογαρϊασμένα».

40

Σαράντα πέντε λεϊμονϊαὶς 'ς τὸν ἄμμο φυτεμμέναις,
νερὸ ἔτρεχ' ὄχ 'τὴς ρίζαις τους, κϊ' αὐταὶς μαραγκϊασμέναις.
Ἔτσ' εἶναι κ' ἡ ἀνύπανδραις κ' ἡ κακοπανδρεμμέναις.
Κοιμᾶτα' ἀστρί, κοιμᾶτ' αὐγή, κοιμᾶται νϊὸ φεγγάρι,

κοιμᾶται τὸ τραντάφυλλο σιμὰ 'ς τὸ χλεμπονιάρη·
κι' ὁ χλεμπονιάρης 'βούγγιξε κ' ἡ κόρ' ἀναστενάζει.
«Τί ἔχεις, κόρη, καὶ βουγγᾷς καὶ βαρειαναστενάζεις;
μήνα τὰ ροῦχα σοῦ βαροῦν καὶ τὰ φλουριὰ σοῦ φλίβουν»;
«Φωτιὰ νὰ κάψ' τὰ ροῦχά σου καὶ φλόγα τὰ φλουριά σου,
'μπροστὰ 'ς τὸν ἄντρα τὸν καλό, μπροστὰ 'ς τὸ παλληκάρι.
Κάλλια νἄχ' ἄντρα πιστικό, κι' ἂς ἦταν χιλεβιάρης,
νἄχα τὴν πέτρα πάπλωμα καὶ τὸ λιθάρι στρῶμα!

41

'Απ' τὰ μικρά μου χρόνια,
πόθε ν' ἀρχηνήσω
καὶ νὰ 'μολοήσω;
Ὅταν ἤμαν νέος,
μικρὸ παλληκαράκι,
μιὰ σκύλλα ρωμαιοποῦλα
μ' ἐπότιζε φαρμάκι.
Πότε μὲ σαΐταις,
πότε μὲ κοντάρια,
πότε μὲ τὰ 'μμάτια,
μὲ ἔκανε κομμάτια.
«Ἄγουρε καλέ μου,
μικρὸ παλληκαράκι,
γύρισε κ' ἰδέ την,
τὴ γλυκειά σ' ἀγάπη».

Ἡ γλυκειά μ' ἀγάπη,
κάθεται, κοιμᾶται
κ' ἐμένα συλλογᾶται.
Νὰ τὴν ἐξυπνήσω,
θὲ νὰ μὲ κακιώση,
νὰ τὴν ἐφιλήσω,
θὰ μοῦ πιάσ' ἀμάχη.
Ἂς τὴν ἐξυπνήσω
καὶ ἂς μοῦ κακιώση,
ἂς τὴν ἐφιλήσω
κι' ἂς μοῦ πιάσ' ἀμάχη.
'Ξύπν', ἀγάπη μ', ξύπνα,
μὴ βαρειὰ κοιμᾶσαι,
γιάτ' ὁ πολὺς ὁ ὕπνος,
χαλᾷ καὶ σὲ μαραίνει.

42

Τὴν ἀγάπη μου τὴν ἀποθύμησα,
κ' ἔστειλα, γιὰ νἄρθῃ βράδυ,
καὶ δὲ μὤκανε τὴ χάρη·
μοὔβρεν ἀφορμή,
πῶς ἦταν ἄρρωστη,
ἄρρωστη βαρειὰ 'ς τὸ στρῶμα,
ποῦ νὰ μὴν τὴ φάῃ τὸ χῶμα.
Φέρτε τὸ γιατρὸ
τὸν πόνο της νὰ ἰδῇ,
τὸν πόνο της νὰ 'γειάνῃ
νὰ μὴ πέσῃ κι' ἀποθάνῃ.
Νὰ καὶ ὁ γιατρὸς
'ς τὸ δρόμο 'πὤρχεται,
'ς τὴ σκάλα 'π' ἀνηβαίνει
μὲ τὰ γιατρικὰ 'ς τὸ χέρι.
Ἔλα, κύρ' γιατρέ,
τὸν πόνο της νὰ ἰδῇς,
ὁ πόνος της νὰ 'γειάνῃ
νὰ μὴν πέσῃ κι' ἀποθάνῃ.

43

'Βγῆκαν κλέφταις 'ς τὰ βουνά,
γιὰ νὰ κλέψουν ἄλογα·
κι' ἄλογα δὲν ηὔρανε,
πήρανε τ' ἀρνάκια μου
καὶ τὰ κατσικάκια μου.

'Πᾶνε 'πᾶνε 'πᾶνε 'πᾶν.
Ὢχ καϋμένος, ὢχ καϋμένος, ὢχ καϋμένος.
Προβατάκια μ',
κατσικάκια μ',
βάϊ, βάϊ!

'Πῆραν τὴν καρδάρα μου,
'πῶπηγα τὸ γάλα μου,
'πῆραν τὴ φλογέρα μου,
μέσ' ἀπὸ τὰ χέρια μου.
'Πᾶνε, 'πᾶνε, 'πᾶνε, πᾶν.
Ὤχ καϋμένος, ὤχ καϋμένος, ὤχ καϋμένος.
Καρδαρίτσα μ',
φλογερίτσα μ',
βάϊ, βάϊ!

'Πῆραν καὶ τὸ λάϊ ἀρνὶ
'ποὖχε τὸ χρυσὸ μαλλί,
τ' ἀσημένια κέρατα,
'πῆραν πῆραν το, καὶ πᾶν.
Ὤχ καϋμένος, ὤχ καϋμένος, ὤχ καϋμένος.
Προβατάκι μ',
λάϊ ἀρνάκι μ',
βάϊ, βάϊ!

Παρακαλῶ τὴν Παναγιά,
νὰ παντέψῃ τὴν κλεψιά.
Ἆ! καὶ νὰ τοὺς 'πλάκωναν
καὶ νὰ τοὺς 'ξαρμάτωναν
μέσα 'ς τὰ λημέρια τους,
αὐτίνους καὶ τ' ἀϊτέρια τους!
Ὤχ καϋμένος, ὤχ καϋμένος, ὤχ καϋμένος.
Προβατάκια μ',
κατσικάκια μ'.
βάϊ, βάϊ!

Ἂν μ' ἀκούσ' ἡ Παναγιὰ
καὶ παντέψω τὴν κλεψιά,
καὶ νὰ ἰδῶ τὸ λάϊ ἀρνὶ
μέσα πάλε 'ς τὸ μαντρί,
θέ νὰ 'ψήσω ἕν' ἀρνὶ
τὴν ἡμέρα τὴ λαμπρή,
'ποῦ νὰ πέφτ' ἀπ' τὸ σουβλί.
Ὤχ καϋμένος, ὤχ καϋμένος, ὤχ καϋμένος.
Προβατάκι μ',
λάϊ ἀρνάκι μ',
βάϊ, βάϊ!

44

Χίλιοι μαστόροι δούλευαν 'ς τῆς Ἄρτας τὸ γιοφύρι·
κι' ὁλημερὶς ἐδούλευαν κι' ἀπὸ βραδὺ χαλνοῦσε.
Μοιριολογοῦν οἱ μάστοροι καὶ κλαῖνε τὰ τσιράκια.
Πουλάκι 'πάησε κ' ἔκατσε 'ς τὴ μεσινὴ καμάρα·
δὲν ἐλαλοῦσε 'σὰν πουλί, 'σὰν ὅλα τὰ πουλάκια,
μόν' ἐλαλοῦσε κ' ἤλεγε μ' ἀνθρώπινη λαλίτσα:
«Μαστόροι, μὴν παιδεύεστε, μὴν πολυτυραγνιέστε·
ἂν δὲ στεριώσετ' ἄνθρωπο, γιοφύρι δὲ στεριώνει,
κι' οὐδ' ὀρφανό, κι' οὐδ' ὀρφανή, κι' οὐδὲ χήρας παιδάκι,
μονὲ τοῦ πρωτομάστορα τοῦ Γιάννη τὴ γυναῖκα».
Τὸν κάλφα του ν ἐφώναξε, νὰ 'πάνῃ νὰ τὴ φέρῃ.
«Καλὴ 'μερά, μαστόρισσα». «Καλῶς τὸν κάλφα ποὖρθε»!
«Ἄϊντε! ἄϊντε, μαστόρισσα, σὲ θέλ' ὁ μάστοράς μας».
«Κάλφα μ' ἂν ἔρθες γιὰ καλό, ν' ἀρθῶ κατὰ πῶς εἶμαι,
κάλφα μ', κιἂν ἔρθες γιὰ κακό, νὰ βάλω μαῦρα ροῦχα».
«Ἄϊντε, ἄϊντε, μαστόρισσα, κι' ἂς ἦσαι καθὼς εἶσαι».
«Καλή 'μερά σου, Γιάννη μου». «Καλῶς τὴ Γιάνναινά μου».
«Γιάννη μου, τ' εἶν' τὸ κράξιμο, τὸ τ' εἶν' τὸ κάλεσμά σου»;
«Τὸ δακτυλίδι μῶπεσε μέσ' 'ς τὴ μεσιὰ καμάρα,
καὶ ποιός νὰ 'μπῇ, καὶ ποιός νὰ 'βγῇ, τὸ δαχτυλίδι ναὔρῃ»;
«'Εγὼ νὰ 'μπῶ, κ' ἐγὼ νὰ 'βγῶ, τὸ δαχτυλίδι ναὔρω».
Κι' ὅσῳ νὰ 'μπῇ, κι' ὅσῳ νὰ 'βγῇ, 'γίνῃ θεμελιωμένη.
'Ψηλὴ λαλίτσα ν ἔσυρε, ὅσῳ κι' ἂν ἐμποροῦσε.
«Τρεῖς ἀδερφάδαις εἴμασταν, κ' ἡ τρεῖς θεμελιωμέναις,
ἡ μιά 'χτισε τὸ Δούναβη κ' ἡ ἄλλη τὴν Αὐλῶνα,
καὶ ἡ τρίτη ν ἡ μικρότερη τῆς Ἄρτας τὸ γιοφύρι.
Πῶς τρέμει ν ἡ καρδοῦλά μου, νὰ τρέμῃ τὸ γιοφύρι,
πῶς τρέχουν τὰ 'μματάκια μου, νὰ τρέχουν οἱ διαβάταις,
πῶς κλαίει τὸ παιδάκι μου, ν' ἀχάῃ τὸ ποτάμι.

45

Τρία πουλιὰ 'λαλοῦσαν 'ψηλὰ 'ς τὸν οὐρανό.
Ποιὸς θέλει κι' ἀγαπάει νὰ σύρη τὸ χορό,
πρέπει νἆναι λεβέντης, νὰ εἶναι κι' ὄμμορφος,
νἄχη τὰ 'μμάτια μαῦρα, τὸ μποϊ του 'ψηλό,
νἄχη στραβὰ τὸ φέσι, κλωσμένο τὸν τσιαμπᾶ.

46

Περιβόλι μ' ὠργωμένο,
μαργαριταροσπαρμένο,
γύρω γύρω τὰ μανούσια,
καὶ 'ς τὴ μέση τὰ λουλούδια,
ἔχεις μιὰ μηλιὰ 'ς τὴ μέση,
'ποῦ βεργολυγάει νὰ πέση.
'Πάει ὁ νειὸς νὰ κόψη μῆλο
καὶ μαραίνεται τὸ φύλλο·
κ' ἡ μηλιὰ γλυκοφωνάζει,
τὸν περιβολάρι κράζει.
«Ποῦ εἶσ', ἀφέντη, ποῦ μ' ορίζεις,
καί, κυρά, ποῦ μὲ ποτίζεις;
θὰ μ' ἀρπάξουνε τὰ μῆλα,
καὶ θὰ 'βρῆτε μόν' τὰ φύλλα».

47

Ἡ Θύγω μου 'πανδρεύεται· τῆς κάνουν τὰ προικιά της,
χρόνους τῆς κάνουν τὰ προικιά, χρόνους τ' ἀπανωπροίκια·
τῆς δίνει ὁ πατέρας της χρυσὸ θρονί, νὰ κάτση,
καὶ μοῦλα χρυσοκάπουλη, νὰ περβατῇ καβάλα,
κι' ἀπὸ τὴ μάννα της κρυφὰ σακκούλαις βουλωμέναις.
Κ' ἔρθε καιρὸς ἀδίσεκτος καὶ χρόνος ὠργισμένος,
καὶ 'φτώχυναν τὰ πεθερκὰ κ' ἐφάγανε τὴν προῖκα,
κι' ἄντρας της 'γίνη πιστικὸς κι' ὁ πεθερὸς δραγάτης,
κ' ἡ πεθερὰ 'ξενόγνεφε κ' ἡ νύφη ξενοφαίνει.
Σταυρόδεσε τὰ χέρια της, 'ς τὸν πεθερό της 'πάνει.
«Ἐσὺ πατέρα τοῦ γαμβροῦ, καὶ πεθερὲ 'δικέ μου,
γιὰ 'πάρε με καὶ σύρε με 'πίσω 'ς τὰ γονικά μου».
«Νύφη, πολλὰ προικιά 'φερες, 'ντρέπομαι νὰ σὲ 'πάνω».
«Γιὰ σύρε με ἀπ' τὰ βουνά, καὶ 'πάνω μοναχή μου».
Τὰ χέρια της 'σταυρόδεσε, 'ς τὴν πεθερά της 'πάνει.
«Ἐσύ, μανοῦλα τοῦ γαμβροῦ, καὶ πεθερὰ 'δική μου,
γιὰ σύρε με 'ς τὴ μάννα μου, 'πίσω 'ς τὰ γονικά μου».
«Νύφη, πολλὰ προικιά 'φερες, 'ντρέπομαι νὰ σὲ πάνω».
«Σημάδεψέ μου τὰ βουνά, καὶ πάνω μοναχή μου».
'Σ τὸ δρόμον ὁποῦ 'πάαινε, 'ς τὴ στράτα ποῦ 'πααίνει,
'παρακαλοῦσε τὸ Θεὸ μὲ πικραμένα χείλη.
«Θεέ μ', ναὔρῶ τῆς δούλαις μου καὶ νὰ μὴ μὲ γνωρίσουν»!
Κι' ὁ Θιὸς τὴν ἐβοήθησε, κ' ἐπῆγε καὶ τῆς ηὗρε.
«Γειά σας, χαρά σας, δούλισσαις». «Καλῶς τὴ γυφτοποῦλα».
«Δὲ λέτ' ἐπάνω τῆς κυρᾶς, δὲ λέτε καὶ τ' ἀφέντη,
μὴ θέλουν δοῦλα γιὰ νερό, δοῦλα νὰ 'πάη γιὰ ξύλα»;
«Γιὰ φύγε, γύφτισ', ἀπ' ἐδῶ, καθάρια γυφτοποῦλα·
τί πέφτ' ἡ ψεῖρα 'ς τὸ νερό, καὶ μαγαρίζ' ἡ βρύση».
«Παρακαλῶ σας, 'πέτε τους, μὴ θέλουν κι' ἄλλη δοῦλα».
'Επῆγαν καὶ τοὺς εἶπανε, κ' ἡ κύρ' ἀπηλοήθη.
«Ἂν ξέρη ρόκα κι' ἀργαλειό, καὶ ροῦχα νὰ ὑφαίνη».

«Ξέρω κ' ὑφαίνω δίμιτο μὲ δώδεκα πητήστραις,
φκιάνω μαντήλια ἔμμορφα μὲ δεκοχτὼ σαΐταις».
Τὴν 'πῆραν καὶ τὴν 'πάαιναν 'ς τὸν ἀργαλειὸ νὰ 'φάνῃ·
κ' ἐκ' ἄρχισε νὰ τραγουδῇ κι' ἀργά, ἀργὰ νὰ λέῃ.
«Διασίδι καλιδιάσιδο, 'ς καλοὺς καιροὺς διασμένο,
διασίδ', ὅντας σ' ἐδιάζομαν, ἔρθαν οἱ συμπεθέροι,
διασίδ', ὅντας σ' ἐτύλιγα, ἔρθαν ν' ἀρραβωνίσουν,
διασίδ', ὅντας σ' ἐσκόλασα, ἔρθαν γιὰ νὰ μὲ 'πάρουν».
Κυρὰ 'ψηλὰ ἦταν, τ' ἄκουσε καὶ τῆς ἀπηλοήθη.
«Δουλά μ', ποῦθ' εἶν' ὁ τόπος σου ; ποῦθ' εἶν' τὰ γονικά σου»;
«Ἡ μάννα μ' ἀπ' τὰ Γιάννινα κι' ὁ κύρης μ' ἀπ' τὴ Πόλη,
κ' ἐγὼ εἶμαι ἡ Θύγω ἡ ἔμμορφη, ἡ Θύγω ἡ μαυρομμάτα».
Ἡ μάννα της κατήβηκε καὶ τὴ σφιχταγκαλιάζει,
καὶ τὴν ἐγλυκοφίλησε καὶ ἡ ψυχή της 'βγαίνει.

48

'Σὰν τρῶμε καὶ 'σὰν πίνουμε καὶ 'σὰ χοροκοποῦμε ;
δὲν κάνουμε κ' ἕνα καλὸ τῆς δόλιας τῆς ψυχῆς μας.
Νὰ 'πᾶμ' νὰ καϊτερέψουμε σὲ τρίχινο γιοφύρι,
ὁποῦ διαβαίνουν οἱ κακοὶ μὲ τοὺς ἀλυσσωμένους,
νὰ κόψουμε τὴν ἅλυσσο, νάβγοῦν οἱ σκλαβωμένοι ;
'πάνουν τοὺς γέροντας ὀμπρός, καὶ τῆς γυναῖκες 'πίσω,
ἔχουν καὶ τὰ μικρὰ παιδιὰ 'ς τὴ μέσ' ἀραδιασμένα.

49

'Εσεῖς βουνά, 'ψηλὰ βουνά, 'ψηλά μου κορφοβούνια,
'λίγο νὰ χαμηλώσετε, μ' ἄνθια νὰ στολιστῆτε,
τί θ' ἀπεράσ' ἡ 'Ερηνιώ, θέλει νὰ γένῃ νύφη.
«'Ερήνη, κάτσε φρόνιμα, 'σὰν ὅλα τὰ κορίτσια,
νὰ 'πάρῃς τὸ βλαχόπουλο, ὁποὖν' ἕνας ἀφέντης».
«Δὲ θέλω τὸ βλαχόπουλο, ὁποὖν' ἕνας ἀφέντης,
μόν' θέλω 'γὼ τὸ πιστικό, ὁποὖν' ἕνας λεβέντης,
'πὦχει τὴ μέση τὴ λιγνή, τὰ φρύδια σὰ γαϊτάνι,
'πὦχει τὰ 'μμάτια 'σὰν ἐληαίς, τὰ μάγουλα 'σὰ μῆλα».

50

Μ' ἐπάντρεψ' ἡ μαννοῦλά μου καὶ μὦδωκ' ἕνα γέρο.
Δὲν τὤχω 'ποὖναι γέροντας, κουφὸς καὶ κασιδιάρης,
'ποῦ μαγειρεύω, δὲ δειπνᾷ, 'ποῦ στρώνω, δὲν κοιμᾶται,
μόνε σιμά του κάθομαι, τοῦ κρένω, δὲ μοῦ κρένει.
«Κρένε μου, γέρο, κρένε μου, κουφὲ καὶ κασιδιάρη».
Ὅλα τὰ κάστρα τἄδινα γιὰ 'να σπειρὶ φαρμάκι,
κι' ἀντὶ φαρμάκι' ἀγόρασα κανέλλα μὲ τὸ μόσκο,
κ' ἐτάϊσα τὸ γέροντα κ' ἔγεινε παλληκάρι.

51

Κάτω 'ς τὸν κάμπο τὸν πλατύ, 'ς τὸν ἔμμορφο τὸν τόπο,
ἡ ἔμμορφαις 'βουλήθηκαν νὰ χτίσουν μαναστῆρι.
νὰ χτίσουν τὴν ἁγῑὰ Σοφῑά, τὸ μέγα μαναστῆρι.
Τὰ πελιστέρῑα κουβαλοῦν, τὰ χελιδόνῑα χτίζουν,
καὶ ἔχτισαν κῑ' ἀπόχτισαν, πῑάνουν χορὸ χορεύουν,
μερῑὰ χορεύουν χωρῑαναίς, μερῑὰ χωρῑατοπούλαις,
κῑ' αὐτοῦ 'ς τὴν ἄκρη τοῦ χοροῦ χορεύει ἡ Εἰρήνη.
Κῑ' ὁ βασιλῑὰς ἐξέβγαινε νὰ λαγοκυνηγήσῃ·
χίλῑοι τοῦ πάνουν ὀμπροστὰ καὶ χίλῑοι ἀπ' ὀπίσω,
καὶ ἄλλοι χίλῑ' ἀπ' τὰ πλευρά, 'γίνηκαν τρεῖς χιλῑάδες·
καὶ τ' ἄλογο κατακρατεῖ καὶ τὸ χορὸ κυττάζει.
—« Μὴν εἶχα γένει βασιλῑάς, μὴν εἶχα γένει ῥήγας,
νὰ 'πάαινα νὰ πῑάνομαν 'ς τὸ χέρι τῆς Εἰρήνης.

52

Γειτόνισσα, γειτόνισσα, μικρὴ γειτονοποῦλα,
πότε μοῦ γύρεψες φωτῑά, καὶ σοῦ εἶπα, δὲ σοῦ δίνω;
Χτύπα τὰ πελιστέρῑα σου ἀπὸ τὸν ὀβορό μου,
μοῦ τρώουν τὸ σιτάρι μου, καὶ πίνουν τὸ νερό μου,
καὶ 'παίρνουν καὶ 'ς τὰ νύχῑα τους τὸ χῶμ' ἀπ' τὴν αὐλή μου·
'ποῦ 'γὼ τὸ χῶμα τὸ ἤθελα, νὰ χτίσω μαναστῆρι,
νὰ χτίσω μῑὰν ἁγῑὰ Σοφῑά, ἕν' ἅγῑο Κωσταντῖνο,
νὰ βάλω μέσα καλογρῃαῖς, κῑ' ὄξω τοὺς καλοέρους.

53

Μῑὰ κόρ' ἀπ' τὸν τόπο της νὰ ταξειδέψῃ θέλει,
γυρεύει βάρκ' ἀπὸ σκαρὶ κῑ' ἄξῑο καραβοκύρη·
χίλῑα δίνει τὸ ναῦλό της καὶ πεντακόσῑα γρόσῑα,
καὶ ἄλλα χίλῑα ν ἔδωκε, νὰ πάῃ μὲ τὴν τιμή της.
Καραβοκύρης ὤμοσε Θεὸ καὶ τὴ ψυχή του,
ἂν χέρ' ἀπλώσ' ἀπάνω της, τὸ χέρι του νὰ πέσῃ.
Κῑ' ἀκόμη δὲ 'ξεμάκρυναν δῡὸ μίλῑα τοῦ πελάου,
καραβοκύρης ἅπλωσε 'ς τὸ λιγερὸ κορμί της.
Κ' ἡ κόρ' ἀπὸ τὸ φόβο της κῑ' ἀπὸ τὴν ἐντροπή της
εἰς τὸ κατάρτ' ἀκούμπησε κ' ἐβγῆκε ἡ ψυχή της.
Κῑ' ἀτός του 'κεῖ τὴν ἅρπαξε, 'ς τὴ θάλασσα τὴ ῥίχνεῑ,
τὴν ἔσυραν τὰ κύματα, τὴν ἔβγαλε ὁ νότος.
Καὶ μῑὰ γῑορτή, μῑὰ 'πίσημη 'βγῆκαν νὰ κυνηγήσουν,
κ' ἐπῆγαν καὶ τὴν ηὖρανε 'ς τὸν ἄμμο ξαπλωμένη.
κάθουνται τὴν 'ξομπλῑάζουνε καὶ τὴν παρεγκωμῑάζουν.
—« Δέτε κορμὶ γῑὰ φόρεμα καὶ μέση γῑὰ ζουνάρι,
καὶ δάχτυλα μασουρωτὰ νὰ βάνουν τὰ δῑαμάντῑα» !

54

Σαράντα χρόνους ἀσκητής, πενῆντα χρόνους ἅγῑος,
'πῆγε καὶ τὸν ἀπάτησε μῑὰ ν ἔμμορφη κοπέλα.

Κι' αὐτ' ἤτανε διαβόλισσα, 'πῆγε νὰ τὸν κολάση.
Κι' ὁ ἀσκητὴς ἐκλείστηκε 'ς τὸ ἔρημο κελλί του,
κ' ἡ κόρη ν ἔξω ν ἔκλαιε καὶ τὸν 'παρακαλοῦσε.
«Ἄνοιξέ μου, πλεμματικέ, νὰ μὲ 'ξομολοήσῃς».
«Κόρη μου, φύγε ν ἀπ' ἐδῶ, μὴ θέλς νὰ μὲ κολάσῃς».
«Ἄνοιξε μ., ἅγιε δέσποτα, νὰ σ' 'πῶ τὰ κρίματά μου».
Κι' ὁ ἀσκητὴς τῆς ἄνοιξε, κ' ἡ κόρη 'μπῆκε μέσα.
«Πλεμματικέ μου κι' ἀσκητή, ἐξομολόησέ με,
γιάτ' εἶμαι μιὰ ν ἁμαρτωλή, τοῦ κόσμου κολασμένη·
ἔρθα νὰ γέν' ἀσκήτρια σιμὰ 'ς τ' ἀσκηταριό σου,
νὰ περβατῶ 'ξυπόλητη, 'ς τοὺς λόγγους καὶ 'ς τὰ ὄρη,
καὶ νὰ κοιμοῦμαι 'ξέγυμνη 'ς τὰ χιόνια καὶ 'ς τοὺς πάγους.
Λυπήσ' ἀφέντη μ' ἀσκητή, νὰ σώσω τὴ ψυχή μου».
Κι' ὁ ἀσκητὴς 'γελάστηκε, τὴν 'πῆρε 'ς τὸ κελλί του,
καὶ τὸ κελλί του ἔλαμψε ἀπὸ τὴν ἐμμορφιά της.
Μιὰ νύχτα δὲν ὑπόφερε νὰ μείνῃ 'ς τὰ 'δικά του,
κ' ἡ κόρη τὸν ἐχάϊδευε γιὰ νὰ τὴν εὐλοήσῃ,
κι' ὁ ἀσκητὴς ἐξέχασε σταυροὺς καὶ κομπολόγια.
—«Σύρτε, σταυροί, 'ς τῆς Ἐκκλησιαὶς καὶ ῥάσσα 'ς τ' Ἅγιον Ὄρος,
καὶ σύ, ψυχή μ' ἁμαρτωλή, σύρε 'ς τοὺς κολασμένους.

55

'Στὰ ξένα τὸ εἶδα τὤνειρο, ποῦ 'θελα νὰ 'πεθάνω·
εἶδα τὸν οὐρανὸ θολὸ καὶ τὰ βουνὰ γαλάζια,
εἶδα καὶ τ' ἀλογάκι μου 'ς τὸ αἷμα βουτημένο,
καὶ τ' ἅρματά μου 'κύτταξα καὶ τὰ γλυκομιλοῦσα.
—«Ἅρματά μου, κάλ' ἅρματα καὶ φλωροκαπνισμένα,
ποτὲ δὲ σᾶς 'βαρέθηκα 'ς τὴ μέση μου ζωμένα,
καὶ τώρα σᾶς 'βαρέθηκα 'ς τὸν τοῖχο κρεμασμένα.
Νὰ ἤμουν νιὸς κι' ἀνύπανδρος, πλούσιος κι' ἀνδρειωμένος,
νἆχα καὶ 'γλήγωρ' ἄλογο κ' ἕν' ὄμορφο κορίτσι,
τὸ ἄλογο νἆχε φτερά, κ' ἡ κόρη μαῦρα 'μμάτια».
Πεζεύω, δένω τ' ἄλογο σὲ λεϊμονιᾶς κλωνάρι,
κρεμῶ καὶ τὸ ντουφέκι μου σὲ κλῶνο νεραντσούλας,
φιλῶ τὴν κόρη μιὰ βολὰ 'ς τὰ 'μμάτια καὶ 'ς τὰ 'φρύδια,
καὶ μέσ' 'ς τὸ τρίτο τὸ φιλί, ἐλύθη τ' ἀλογό μου.
—«Σήκου, κόρη μ', γιὰ τ' ἄλογο, σύρε νὰ τὸ γυρίσῃς».
—«Λύκος νὰ φάῃ τ' ἄλογο, πανοῦκλα τὸν ἀφέντη,
τὰ χείλη 'ποῦ μὲ φίλησαν, νὰ τἆχε φάει τὸ φεῖδι».

56

Ἥλιε, ποῦ 'βγαίνεις τὴν αὐγή, κι' ἀργεῖς νὰ βασιλέψῃς,
σὲ καταριέτ' ἡ ἀργατιὰ κ' οἱ ξενοδουλευτάδες,
σὲ καταριέται νιὸς γαμπρός, μικρὸ παιδὶ 'ς τὴν κούνια,
σὲ καταριέτ' ἡ μάννα του, ὅτ' ἄλλο γυιὸ δὲν ἔχει.
Ἥλιε μ', τὸ τ' εἶδες κι' ἄργησες, κι' ἀργεῖς νὰ βασιλέψῃς;
—«Μάννα μ', τὸ θᾶμμα 'ποῦδα 'γώ, ἐχτὲς 'ς τὸ πανηγῦρι,
ποῦ 'πῆρ' ὁ λύκος τὸ παιδὶ ἀπ' τὴν ποδιὰ τῆς μάννας·

χίλι' ἄνθρωποι τὸν κυνηγοῦν, χίλιοι καβαλαρέοι,
κανεὶς δὲν τὸν ἐζύγωσε, κανεὶς δὲν πάει σιμά του,
κ' ἡ μάννα 'ποὖχε τὸ παιδί, αὐτὴ 'πάνει σιμά του».
— «Ἄφσε μου, λύκε, τὸ παιδί, καὶ πάρ' ἐμὲ τὴν μάννα,
νὰ φᾷς κρηὰς καὶ κόκκαλα, νὰ φᾷς καὶ ν' ἀπομείνουν».
— «Δὲ θέλω παλιοκρέατα νὰ φάω καὶ ν' ἀπομείνουν·
θυμῆσ', ὄντας ἐπούλησες ἀλεῦρι μὲ τὴ στάχτη,
καὶ τὸ κρασὶ μὲ τὸ νερό, τὸ λάδι μὲ μολόχα,
βούτυρο μὲ χοιράλειμμα, σιτάρι μὲ τὸ χῶμα».

57

Ὅλοι σπαρτὰ θερίζουνε μέσ' 'ς τὰ βουνὰ καὶ κάμπους,
κι' ὁ Κώστας τἄχ' ἀθέριστα σιτάρια καὶ κριθάρια.
Καὶ ἔβαλε κακὴ βουλὴ 'ς τὴν κρίση γιὰ νὰ 'πάνῃ,
νὰ ἀγκαλέσῃ τοὺς φτωχούς, τῆς ἔρημαις τῆς χήραις,
στάχυα νὰ μὴ μαζέψουνε, νὰ μὴ σταχολοήσουν.
Καὶ ὅσαις χήραις τ' ἄκουσαν ἀρχίνησαν νὰ κλαίγουν,
τὸ τί θὰ φάουν τάρφανά, μὲ τί θὰ ξεχειμάσουν,
καὶ 'ς τὸ Θεὸ ἐβόησαν ὅλ' οἱ φτωχοὶ κ' ἡ χήραις.
— «Θε' μου, νὰ πέσῃ ν ἀστραπή, νὰ τὸν πυρώσ' ἡ λαύρα,
τὸ πρόσωπό σου νὰ μὴ 'δῆ, 'ς τὴν κόλαση νὰ πάνῃ»!
Θεὸς 'λυπήθη τοὺς φτωχοὺς κ' ἔκανε μέγα θᾶμμα,
καὶ 'ςτὰ βουνὰ 'μπουμπούνισε, 'ςτοὺς κάμπους πάει κι' ἀστράφτει
καὶ μέσ' 'ς τὸ σπίτ' ἀστροπελέκ' τὸν Κώστα τόνε καίει.

58

Ὅλοι οἱ νιοὶ 'παντρεύουνται, κι' ὅλοι γυναῖκες 'παίρνουν·
'σὰν ἐπαντρεύτηκα κ' ἐγώ, 'πῆρα κακὴ γυναῖκα,
καὶ τὸ γενάρι μ' ἔστειλε, νὰ σπείρω νὰ θερίσω,
ὀλημερὶς ἐθέριζα, ὅλο βοριὰ κι' ἀντάρα,
καὶ τὸ βραδὺ ἐγύριζα ζαλίκι ξυλαράκια,
'βρίσκω καὶ τὴ νοικοκυρά, 'ποῦ κάνει τηγανίταις.
'Εξεθαρρεύτηκα κ' ἐγὼ 'σὰ μαυρονοικοκύρης,
καὶ ἅπλωσα νὰ πάρω μιά, μοῦ τσάκισε τὸ χέρι.

59

'Σ τὴν παραπέρα γειτονιά, 'ς τὴν παραπέρα ροῦγα,
ἐκεῖ χάρος δὲν κούρσευε, 'κεῖ χάρος δὲν κουρσεύει,
ἐπῆγε καὶ διαλάλεψε κόρ' ἀρραβωνισμένη·
κ' ἡ μάνα της τὴν ἔκλαιε ν εἰς τὸ προσκέφαλό της.
«Μάρω μ', 'σὰν ἔρθ' 'Αλεξαντρῆς, ποιά 'πολογιὰ θὰ δώσω»;
Κι' 'Αλεξαντρῆς ἐφάνηκε 'ς τοὺς κάμπους καβαλλάρης·
φέρνει τρακόσια φλάμπουρα κ' ἑξῆντα διὸ παιγνίδια
καὶ τετρακόσιους ἄρχοντους, καὶ χίλιους συμπεθέρους.
Πουλάκι πῆγε κ' ἔκατσε 'ς τὴ σέλλα τ' ἀλογού του,
θρηνητικὰ τοῦ λάλησε μ' ἀνθρώπιν' ὁμιλία.

—« 'Σ τοῦ πεθεροῦ σου τὴν αὐλὴ πόλλ' εἶναι συναγμένοι,
κι' ὁ πεθερός σου 'πέθανε, κ' ἡ πεθερά σου 'πάει,
καὶ ἡ ξανθὴ ἡ κόρη τους, ἡ ἀρραβωνιασμένη».
Βουτσιὰ δίνει τ' ἀλόγου του, 'ς τοῦ πεθεροῦ του πάει,
βρίσκει παπάδες πὤψελναν, μοιριολογίστραις κλαίγουν.
—« Μεριὰ σταθῆτε, ψάλτηδες, μεριά, μοιριολογίστραις,
θάμπω νὰ ἰδῶ τὸν ἄρρωστο, τί ἀρρωστιὰ τραβάει».
Χρυσὸ μαντῆλι σήκωσε, τὴν εἶδ' ἀπεθαμμένη·
χρυσὸ μαχαῖριν ἔβγαλε ἀπὸ χρυσὸ φηκάρι,
τὸ ἔμπηξε 'ς τὰ στήθια του, 'πέρασε τὴν καρδιά του.

60

Τῆς Γκαβρολίμνης τὸ στοιχειὸ 'γεὶν' ἔμμορφο κοράσιο,
γυναίκεια 'ντύθη κι' ἄλλαξε, γυναίκεια ροῦχα βάνει,
γυναίκεια 'πῆγε 'κάθησε ἐπάνω 'ς τὸ λιθάρι,
γιὰ νὰ 'περνοῦν οἱ ἄνθρωποι, καὶ νὰ τὴ χαιρετοῦνε.
«Καλὴ 'μερά σου, ἔμμορφη». «Καλῶς τὰ παλληκάρια.
Ποιός εἶν' ἄξιος καὶ γλήγωρος, νἄμπη μεσ' 'ς τὸ πηγάδι;
ἔπεσ' ἡ ἀρραβῶνά μου, θέλω νὰ τὴν ἐβγάλη».
Κανεὶς δὲν ἀποκρίθηκε, οὐδὲ κι' ἀπελοήθη.
Κι' αὐτὸ τῆς χήρας τὸ παιδί, τὸ μοσκαναθρεμμένο·
«'Εγῶμ' ἄξιος καὶ γλήγωρος, νὰ 'μπῶ μεσ' 'ς τὸ πηγάδι».
Τὴν ἀλυσσίδα ζώθηκε κι' ὁλόγυρα τὴ βάνει,
σαράντα γύρους ἤφερε ὅλο μὲ τὰ τραγούδια,
κι' ἀπ' τοὺς σαράντα κι' ὀμπροστὰ ἀρχίνησε νὰ κλαίη.
«Τράβα, κόρη μ', τὸν ἄλυσσο, τὶ μ' ἔφαγαν τὰ φείδια,
εἶναι τὰ φείδια φοβερά, κι' ὀχειαῖς θεριακωμέναις».
«Μωρέ! γιὰ τοῦτο σ' ἔβαλα, γιὰ νὰ σὲ φᾶν τὰ φείδια».

61

Πέρα 'ς ἐκεῖνο τὸ βουνό, 'ποὖναι 'ψήλ' ἀπὸ τ' ἄλλα,
ἀπ' ἐκει ν ἐκατήβαινε τῆς ἀρφανῆς ὁ γάμος,
τῆς ἀρφανῆς τῆς ἔρημης, τῆς χιλιορρημαγμένης.
Κανεὶς δὲν ἐτραγούδησεν ἀπὸ τοὺς συμπεθέρους,
κ' ἕνας κακὸς παλαιόγερος, ἐκεῖνος τραγουδάει,
χρυσὸ τραγοῦδι ν ἄρχισε καὶ σιγανὰ τὸ λέει.
—« 'Ο γάμος εἶν' ἀρχοντικὸς κ' ἡ νύφη 'παινεμένη».
Σὰν τ' ἄκουσε ἡ πεθερά, πολὺ τῆς κακοφάνη,
καὶ ς' τοὺς μαγείρους ἔτρεξε καὶ ς' τοὺς μαγείρους λέει.
—« Μάγειροι, μαγειρέψετε τριῶ φειδιῶ κεφάλια,
τῆς ὄχεντρας καὶ τ' ἀστριτσιοῦ καὶ τῆς μονομερίδας,
καὶ βάλτε χοῦφτα κύμινο, καὶ δυὸ χοῦφταις πιπέρι,
νὰ φάη ἡ νύφη 'πὤρχεται, 'πὤρχεται φιλημένη».
Πάνει καὶ χύνει τὰ νερά, νὰ μὴ 'βρεθοῦν 'ς τὸ 'σπίτι.
Τῆς πάνει τὸ γλυκὸ φαί, νὰ γλυκάθ' ἡ καρδιά της.
Πρώτη χαψιὰν ὀπὤβαλεν, εὐτὺς νερὸ ζητάει,
κ' ὁ ἄντρας της ζητᾷ νερό, νὰ δροσίστ' ἡ καρδιά της.
Κι' ὅσῳ νὰ φέρουν τὸ νερό, ἐπέθανε ἡ νύφη.

62

Όντας κινοῦν ἐννι' ἀδερφοί, οἱ δρόμοι καμαρόνουν,
κι' ὄντας κινᾷ ὁ μοναχός, ὅλοι ν' οἱ δρόμοι κλαίγουν.
Πέρδικα τὸν ἀπάντησε, στέκει καὶ τὸν ῥωτάει.
—«Ποῦ 'πᾷς, ποῦ 'πᾷς, βρὲ μοναχέ, μωρὲ παλαιομαγκούφη»;
—«Πάνω 'ς τὸν πόρο νὰ διαβῶ, 'ς τὸν πόρο νὰ περάσω».
Ἠβρίσκει τὸν ποταμὸ θολό, τὸν πόρο χαλασμένο·
κάθησε καὶ τραγούδησε τρεῖς 'μέραις καὶ τρεῖς νύχταις.
—« Γιὰ 'μένα βρέχουν τὰ βουνά, γιὰ 'μένα χαλαζιάζουν,
γιὰ 'μένα σέρν' ὁ ποταμὸς θολὰ καὶ βουρκωμένα,
σέρνει λιθάρια ῥίζημνα, δένδρα ξερριζωμένα,
σέρνει καὶ μιὰ γλυκομηλιὰ 'ς τὰ μῆλα φορτωμένη,
κ' ἀνάμεσα 'ς τοὺς κλώνους της δυ' ἀδέρφι' ἀγκαλιασμένα·
'πάνει κ' ἡ μάνα τους κοντά, καὶ σκούζει καὶ φωνάζει.
—« Κοντοκαΐτέρει, γυόκα μου, κἄτι θὰ 'ς ἐρωτήσω».
«'Εδῶ 'ποῦ 'κάτω, μάνα μου, καϊτεριμὸ δὲν ἔχω.
Θὰ βγοῦμε κάτω 'ς τὸ γιαλό, κάτω ς' τὸ περιγιάλι,
ἐκεῖ ἀνοίγ' ὁ ποταμὸς καὶ γίνεται μεράδι·
'κεῖ σ' ἀπαντέχω, μάνα μου, ἐκεῖ σὲ περιμένω.
'κεῖ ῥώτησέ μας καὶ τοὺς δυό, τοὺς γυιούς σου τοὺς πνιγμένους».

63

Τί σ' ἔκανα, καὶ μ' ἔβρισες, ὀμπρὸς 'ς ὅλο τὸν κόσμο;
κ' ἔχω τραγοῦδι νὰ σοῦ 'πῶ, ὁ κόσμος νὰ τὸ μάθῃ,
ὅτ' ἔχασες τὰ τρί' ἀρνιά, τὰ δυὸ παλαιὰ κριάρια·
—«Γιάννη, μὴν εἶδες τρί' ἀρνιά, καὶ δυὸ παλαιὰ κριάρια»;
—«Ἔμπα, Κανέλλα, κύταξ' τα, ἔμπα καὶ γνώρισέ τα».
—« Λύκος νὰ φάῃ καὶ τ' ἀρνί, λύκος καὶ τὰ κριάρια,
ὀμπρὸς ς' τὸν ἄνδρα τὸν καλό, ὀμπρὸς ς' τὸ παλληκάρι».

64

Τωρᾶναι μάης κι' ἄνοιξη, τωρᾶναι καλοκαῖρι,
τώρα ν' ἡ γῆ στολίζεται κάθε λοῆς λουλούδια,
τώρα κι' ὁ νιὸς βουλεύεται 'ς τὸν τόπο του νὰ πάνῃ.
Νύχτα σελλόνει τ' ἄλογο, νύχτα τὸ καλλιγόνει,
βάνει τὰ πέταλλα χρυσὰ καὶ τὰ καρφιὰ 'π ἀσῆμι,
καὶ τὰ καλλιγοσφύρια του ὅλο μαργαριτάρι.
Κ' ἡ κόρη 'ποῦ τὸν ἀγαπᾷ, κρατεῖ κερὶ καὶ φέγγει·
μὲ τὤνα χέρι τὸ κερί, μὲ τ' ἄλλο τὸ ποτῆρι,
κι' ὅσα ποτήρια τὸν κερνᾷ, τόσαις βολαὶς τοῦ λέει.
—«'Εσὺ παγαίνεις, Κωσταντῆ, κ' ἐμένα ποῦ μ' ἀφίνεις»;
—«Πρῶτα σ' ἀφίνω 'ς τὸ Θεό, καὶ δεύτερο 'ς τς' ἁγίους,
καὶ παραδευτερώτερα 'ς τῆς μάνας σου τὰ χέρια·
σ' ἀφίνω χίλια πρόβατα καὶ τρεῖς χιλιάδες 'γίδια,
σ' ἀφίν' ἀμπέλι' ἀτρύγητα μ' ὅλους τοὺς τρυγητάδες.

65

Μένα ἡ μάνα μου, κ' ἡ μανοῦλά μου
μὲ 'πάντρεψε, καὶ μ' ἔδωκε
μαῦρο πεθερό, κι' ἀντραδέρφια δυό,
μαύρη πεθερὰ τὴν ξυνοροϊδιά.
Τὸ μικρότερο, τὸ 'λιγοήμερο,
αὐτὸ μ' ἔσκωνε τὰ μεσάνυχτα·
«Σήκου, νύφη μου καὶ νυφοῦλά μου,
πάρ' ἄναψε φωτιά· ἄφσε τὴ φωτιά,
πάρε σκούπισε· ἄφσ' τὸ σκούπισμα,
σύρε γιὰ νερό· ἄφσε τὸ νερό,
πάρε ζύμωσε· ἄφσ' τὸ ζύμωμα,
πάρ' τὴ ρόκα σου· γνέσε δυὸ κλωνιαίς,
τρεῖς καὶ τέσσερες. Καὶ 'ς τὸν ἀργαλειό,
καὶ 'ς τὸ μαγειρειό, καὶ 'ς τὸ πλύσιμο,
καὶ 'ς τὸ ράψιμο, κι' ὅλα 'γώ.

66

Ὅλαις ἡ μάνναις τὰ παιδιὰ καυκιοῦνται νὰ προκόψουν,
κ' ἐμένα ἡ μανοῦλά μου, μ' εὐκιέται νὰ πεθάνω.
—« Μάννα, μὲ καταράστηκες, βαρειὰ κατάρα μοῦ εἶπες,
ὀλημερὶς νὰ σήπωμαι, νύχτα νὰ μὴν κοιμοῦμαι.
Πέτρα σὲ πέτρα περβατῶ, λιθάρι σὲ λιθάρι,
μ' ἐμαύρισε ὁ κορνιαχτὸς καὶ μ' ἔκαψε ὁ ἥλιος,
γιὰ ναῦρω σύντροφο καλό, καλὸ καὶ 'μπιστεμμένο,
'σὰν τὸ ντουφέκι 'ποῦ βαστῶ, 'σὰν τὸ σπαθὶ 'ποῦ σέρνω,
'σὰν τὰ καλά μου τ' ἄρματα 'ς τὴ μέση μου ζωμένα.
Δειπνῶ μπαροῦτι ν ἄδειπνο, μολύβια γιοματίζω,
νὰ πάψουν τὰ γηντέρτια μου, ν' ἀναπαυθοῦν οἱ πόνοι».

67

Μαλαμματένιος ἀργαλειός, κ' ἐλεφαντένιο χτένι,
κ' ἕνα κουρμὶ ν ἀγγελικὸ κάθεται καὶ ὑφαίνει
μ' ἑξῆντα δυὸ πατήματα, σαράντα δυὸ καρούλια,
κι' ὁ βρόντος κι' ὁ ἠχὸς πολὺς ἀπ' τὰ 'ψηλὰ τραγούδια.
Πραμματευτὴς ἐπέρασε 'ς τὸ μαῦρο καβαλλάρης,
κοντοκρατεῖ τὸ μαῦρό του καὶ τὴν καλημερνάει.
—« Καλὴ 'μερά σου, κόρη μου». «Καλῶς τὸ ξένο 'ποῦρθε».
—« Κόρη μου, δὲν 'παντρεύεσαι, νὰ πάρῃς παλληκάρι ;»
—« Κάλλια νὰ σκάσ' ὁ μαῦρός σου, παρὰ τὸ λόγο 'ποῦ εἶπες ;
Ἔχω ν ἄντρα 'ς τὴ ξενιτειὰ τώρα δώδεκα χρόνους,
κι' ἀκόμη τρεῖς τὸν καϊτερῶ καὶ τρεῖς τὸν 'παντεχαίνω·
κι' ἂ δὲν ἐρθῇ κι' ἂ δὲ φανῇ, καλόγρηα θὰ γένω,
καὶ 'ς τὸ κελλὶ θὲ νὰ κλειστῶ, τὰ μαῦρα θὲ νὰ βάλω».
—« Κόρη μ', ὁ ἄντρας σ' 'πέθανε, κόρη μ', ὁ ἄνδρας 'χάθη·
τὰ χέρια μου τὸν 'κράτησαν, τὰ χέρια μου τὸν θάψαν,
ψωμί, κερὶ τοῦ 'μοίρασα, κ' εἶπε νὰ μοῦ τὰ δώσῃς».

—«Τὸν 'κράτησες, τὸν ἔθαψες, ὁ Θεὸς νὰ σ' τὰ πληρώσῃ,
ψωμί, κερὶ τοῦ μοίρασες, ἐγὼ σοῦ τὰ πληρόνω».
—«Ἐγὼ φιλὶ τοῦ 'δάνεισα, κ' εἶπε νὰ μοῦ τὸ δώσῃς».
—«Φιλὶ κι' ἂν τὸν ἐδάνεισες, σύρε καὶ γύρεψέ το»,
—«Κόρη μ', ἔγῶμ', ὁ ἄντρας σου, ἐγῶμαι κι' ὁ καλός σου».
—«Ἂν ἦσαι σὺ ὁ ἄντρας μου, ἂν ἦσαι κι' ὁ καλός μου,
δεῖξε σημάδια τοῦ σπιτιοῦ, κι' ἀπέκει νὰ σ' ἀνοίξω».
—«Ἔχεις μηλιὰ 'ς τὴν πόρτα σου καὶ κλῆμα 'ς τὴν αὐλή σου,
κάνει σταφύλια ῥαζακιὰ καὶ τὸ κρασί του μέλι,
τὸ πίνουν ἡ γιανιτσαριὰ καὶ πᾶν νὰ πολεμήσουν,
τὸ πίνει κ' ἡ φτωχολογιὰ καὶ λησμονᾷ τὰ χρέη».
—«Αὐτὸ τὸ ξέρ' ἡ γειτονιά, τὸ ξέρ' ὁ κόσμος ὅλος·
δεῖξε σημάδια τοῦ κορμιοῦ, κ' ὕστερα νὰ σ' ἀνοίξω».
—«Ἔχεις ἐλιὰ 'ς τὸ μάγουλο, ἐλιὰ 'ς τὴν ἀμασκάλη,
καὶ 'ς τὸ δεξί σου τὸ βυζὶ μικρὴ δαγκαματίτσα».
—«Βάγιαις, τρεχᾶτ' ἀνοίξετε, αὐτὸς εἶν' ὁ καλός μου».

68

Κορίτσια 'μπᾶτε 'ς τὸ χορό, νὰ μάθετε τραγούδια,
νὰ ἰδῆτε κεντηταὶς ποδιαίς, πράσιναις καὶ γαλάζιαις,
νὰ ἰδῆτε καὶ μιὰ παπαδιά, 'ποῦ 'πάει μὲ τοὺς λεβένταις.
Πάν' κι' ὁ παπᾶς ἀπὸ κοντά, 'πάνει παρακαλῶντας.
«Κοντοκαϊτέρει παπαδιά, δυὸ λόγια νὰ 'μιλήσω·
τὸ ποῦ τ' ἀφίνεις τὰ παιδιά, τὸ ἔρημο τὸ σπίτι»;
«Σύρε, παπᾶ, 'ς τὸ σπίτι σου, γύρνα καὶ 'ς τὰ παιδιά σου,
κ' ἐγὼ θὰ πάω 'ς τὴ λεβεντιά, πάνω μὲ τοὺς λεβένταις».

69

Διῶξέ με, μάνα μ', διῶξέ με, κ' ἐγὼ ταχυὰ παγαίνω,
παγαίνω μὲ τὰ κάτεργα, μὲ τὰ τρανὰ καράβια,
νὰ κάνῃς χρόνια νὰ μὲ ἰδῇς, χρόνια νὰ μ' ἀπαντέχῃς,
κι' ἀνήμερα τ' Ἀϊγιωργιοῦ νὰ πᾷς 'ς τὴν ἐκκλησιά σου,
νὰ ἰδῇς τοὺς νιούς, νὰ ἰδῇς τῆς νιαίς, νὰ ἰδῇς τὰ παλληκάρια,
νὰ ἰδῇς τὸν τόπο μ' ἀδειανὸ καὶ τὸ στασίδι μ' ἄδειο,
ν' ἀσπρίσουν τὰ 'μματάκια σου τηρῶντας εἰς τὴς στράταις,
καὶ νὰ μαλλιάσ' ἡ γλῶσσά σου ῥωτῶντας τοὺς διαβάταις.
—«Διαβάταις, ποῦ διαβαίνετε, στρατιῶταις, ποῦ 'περνᾶτε,
μὴν εἴδεταν τὸ γυιόκα μου, τὸν παραπονεμένο»;
—«Μάνα μου, κι' ἂν τὸν εἴδαμαν, μαύρ' ἀρφανὴ μανοῦλα,
ποῦθε νὰ τὸν γνωρίσουμε; Δεῖξε μας τὰ σημάδια»;
—«Ἦταν 'ψηλός, ἦταν λιγνός, ἦταν καγκελοφρύδης,
καὶ 'ς τὸ μικρό του δάχτυλο βοῦλα 'χε δαχτυλίδι».
—«Ἐχτές, προχτὲς τὸν εἴδαμαν 'ς τὴν ἄκρη 'ς τὸ ποτάμι,
μαῦρα πουλιὰ τὸν τρώγανε, κι' ἄσπρα τὸν 'τριγυρνοῦσαν,
κ' ἕνα πουλί, καλὸ πουλὶ 'π' ἐπάνω τρουϋρίζει».
—«Φάγε, πουλί, καλὸ πουλί, 'π' ἀνδρειωμένου πλάτη,
νὰ κάνῃς πήχη τὰ φτερὰ καὶ πιθαμὴ τὰ νύχια».

70

Δυὸ κοπέλλαις μ' ἀγαποῦνε καὶ τῆς ἀγαπῶ κ' ἐγώ,
ποιὰ νὰ πάρω, ποιὰ ν' ἀφήσω, δὲν ἠξέρ' ἀπὸ τῆς δυό.
Ἢ θὰ πάρω τὴ μικροῦλα, 'ποῦναι ἄσπρη καὶ παχειά,
νὰ τὴν ἔχω τὸ χειμῶνα, 'ποῦν' τὰ κρύα τὰ πολλά,
ἢ θὰ πάρω τὴ μεγάλη 'ποῦναι μαύρη καὶ λιγνή,
νὰ τὴν ἔχ' τὸ καλοκαῖρι, 'ποῦναι ἡ ζέστη ἡ πολλή.

71

'Απ' τὴν Πόλ' ἐρχόμουν κι' ἀπὸ τὰ νησιά,
κι' ἀπ' τὴ γειτονιά της ἐπέρασα.
Τὸ βασιλικό της ἐπότιζε,
καὶ τὸ δυοσμαρί της ἐδρόσιζε,
κ' ἔκοψε κλωνάρι καὶ μῶδωκε,
μοῦ εἶπε κ' ἕνα λόγο καὶ μ' ἄφισε.
—« Μωρ' ἀρβανιτάκη, πές, ἂν μ' ἀγαπᾷς.
Τί συχνοδιαβαίνεις καὶ δὲ 'μιλᾷς;
Στεῖλε προξενίτραις 'ς τὴ μάνα μου,
καὶ προξενητάδες 'ς τ' ἀφέντη μου. »
Τοὺς προξενητάδες τοὺς ἔδιωξαν,
καὶ τῆς προξενήτραις τῆς 'μάλλωσαν.

72

Πουλάκι χρυσοφτέρουγο καὶ παραπονεμένο.
αὐτοῦ ποῦ βούλεσαι νὰ πᾷς, νὰ πᾷς νὰ ξεχειμάσῃς,
αὐτοῦ κλαράκι δὲν εἶναι, οὐδὲ καὶ χορταράκι.
Κατακουμπῆς ἀγνάντεψα κ' εἶδα 'να κυπαρίσι,
τὸ μάη ἀνθίζει νιὸ καρπό, τὸ θεριστὴ 'σὰν κλῆμα,
κι' ὅποιος τὸν κόβει, κόβεται, κι' ὅποιος τὸν πιῇ, πεθαίνει,
κι' ὅποιος τὸν 'παίρει 'σπίτι του, ψυχὴ δὲν ἀπομένει.

73

Μιὰ κόρ' ἀπὸ τὴν ἐμμορφιὰ νὰ ταξειδέψῃ θέλει·
νὰ ταξειδέψῃ δὲν 'μπορεῖ, νὰ λάμῃ δὲν κατέχει.
Δίν' ἑκατὸ βενέτικα, νὰ 'πάῃ μὲ τὴν τιμήν της.
Κι' ἀκόμη δὲν ἐκίνησαν 'ς τὴ θάλασσα νὰ 'πάνουν,
ὁ καπιτάνιος ἅπλωσε νὰ πιάσῃ τὰ βυζιά της,
κ' ἡ κόρ' ἀπὸ τὴν ἐντροπὴ ἔπεσε καὶ 'λιγώθη·
κι' ὁ καπιτάνιος 'θάρρεψε, πῶς εἶν' ἀπεθαμένη,
ἀπὸ τὸ χέρι τὴν κρατεῖ, 'ς τὴ θάλασσα τὴ ρίχνει,
κ' ἡ θάλασσα τὴν ἔρριξε 'ς τὴν ἄκρη τοῦ πελάγου,
ὁποῦναι βρύση 'ξάστερη, 'ποῦ πάνουν τὰ κορίτσια.
Καὶ τὰ κορίτσια κύτταξαν καὶ εἶδαν τὸ κορμί της.
—« Γιὰ ἰδὲς κορμὶ γιὰ ντουλαμᾶ, δάχτυλα κοντυλένια,
γιὰ ἰδὲς ἀχείλια γιὰ φιλί, κι' ἂς ἦν' καὶ ματωμένα »!

74

Ἡ Εὐγενοῦλ' ἡ ἔμμορφη κ' ἡ μικροπαντρεμμένη,
συχνὰ πυκνὰ 'παινιούντανε, πῶς χάρος δὲν τὴν παίρνει,
γιάτ' ἔχει τοὺς ἐννιὰ' ἀδερφούς, κ' ἔχ' ἄνδρα παλληκάρι,
ἔχει καὶ 'σπίτι' ἀρχοντικὰ μ' αὐλαὶς καὶ περιβόλια.
Κ' ἕνα πουλί, κακὸ πουλί, τοῦ Χάρου 'πάει καὶ λέει·
κι' ὁ Χάρος τὴ 'σαΐτεψε, κ' ἡ κόρη κιτρινίζει·
δεύτερη, τρίτη σαϊτιά, τὴ ρίχνει 'ς τὸ κρεββάτι.
—«Μάννα μ', ἐγὼ σ' ἀφίνω 'γειά, καὶ ντύσε με 'σὰ νύφη,
κι' ἂν ἔρθ' ὁ Κωσταντάκης μου, μὴν τὸν πικροκαρδίσης,
μόν' στρῶσ' του γιόμα νὰ γευτῇ καὶ δεῖπνο νὰ δειπνήσῃ,
κι' ἅπλωσε μέσ' 'ς τὴ τζέπη μου καὶ 'πάρε τὸ κλειδί μου,
καὶ 'βγάλ' τὴν ἀρραβῶνά μου τὴν πεντερημασμένη,
καὶ δός τηνα τοῦ Κωσταντῆ, ἀλλοῦ ν' ἀρραβωνίσῃ,
νὰ κάνῃ ξένους ἐδικοὺς καὶ ξένους συμπεθέρους».
Κι' ὁ Κωσταντῆς ἐρχόντανε 'ς τοὺς κάμπους καβαλάρης,
μὲ πεντακόσιους ἄρχοντας, μὲ χίλια παλληκάρια.
Γλέπει σταυρὸ 'ς τὴν πόρτα του, παπάδες 'ς τὴν αὐλή του,
γλέπει σταυρὸ καὶ φλάμπουρο, κρεββάτι στολισμένο.
—«Κἄποιος 'δικός μας 'πέθανε, κἄποιον δικό μας 'πάνουν».
Βουτσιὰ δίνει τοῦ μαύρου του, καὶ 'ς τὴν αὐλή του 'μπαίνει.
—«Γειά σας, χαρά σας, λαϊκοί, καὶ σεῖς ἱερωμένοι,
γειά σου κ' ἐσένα μάστορα. Ποιανοῦναι τὸ κυβοῦρι»;
—«Τῆς Εὐγενούλας τς' ἔμμορφης, τῆς μικροπαντρεμμένης,
'ποῦλεγε κ' ἐπαινιόντανε, πῶς Χάρος δὲν τὴν 'παίρνει».
—«Κάνε τὸν τάφο, μάστορα, ἴσια γιὰ διὸ 'νομάτους,
λάκκο πλατύ, λάκκο βαθύ, νὰ 'παίρνῃ καὶ τοὺς διό μας».
Κ' ἐκεῖ μαχαῖριν ἔβγαλε καὶ 'ς τὴν καρδιὰ τὸ 'μπήγει.
Κι' ὄντας τοὺς κατεβάζανε μέσα 'ς τὸ μαῦρο λάκκο,
κλαίγανε ξένοι κ' ἐδικοί, κλαίγανε κ' οἱ παπάδες.
'Σ τὸν ἕνα 'βγῆκε καλαμιά, 'ς τὸν ἄλλο κυπαρίσσι·
κι' ὄντας βογγάῃ ὁ βορριάς, σκύφτουνε καὶ φιλιοῦνται.
Γιὰ ἰδέστε τὰ 'λιγοήμερα, τὰ λιγοζωϊσμένα,
'ποῦ δὲ φιλιοῦνται ζωντανά, φιλιοῦντ' ἀπεθαμένα.

75

Ἑλένη προξενολογοῦν, Ἑλένη κάνουν νύφη,
μήνα τῆς τάζουν τὰ προικιά, καὶ πλούσια τ' ἀντιπροίκια·
τῆς τάζει κι' ὁ πατέρας της κάτεργ' ἀρματωμένο,
τῆς τάζουν καὶ τ' ἀδέρφια της καράβια φορτωμένα,
τῆς τάζει κ' ἡ μανοῦλά της κρυφὰ δέκα χιλιάδες,
χρυσὸ θρονὶ νὰ κάθεται, χρυσὸ μῆλο νὰ παίζῃ.
Κ' ἔρθαν οἱ χρόνοι δίσεκτοι, κ' οἱ μῆνες ὠργισμένοι,
κ' ἔφαγ' ὁ νιὸς τὰ πλούτη του κ' ἡ κόρη τὰ προικιά της!

76

Ὁ Χάρος ἐκαλλίγονε ὄξω 'ς τὸ φεγγαράκι,
κ' ἡ μάνα του τὸν 'ρώταε, κ' ἡ μάνα του τοῦ λέει.
«Γυιέ μ', 'ς τὸ κυνῆγι 'ποῦ θὰ πᾷς καὶ 'ς τὸ κυνήγημά σου,

μὴν πάρῃς μάνναις μὲ παιδιὰ κι' ἀδέρφια μ' ἀδερφάδες,
μὴν 'πάρῃς πρῶτ' ἀντρόγυνα, πρωτοστεφανωμένα».
—«Ὁπῶβρω τρεῖς, παίρνω τοὺς δυό, κι' ὁπῶβρω δυό, τὸν ἕνα,
κι' ὁπῶβρω ἕνα μοναχό, κι' αὐτὸν δὲν τὸν ἀφίνω.

77

'Σὰν πᾷς, Μαρούσιω μ', γιὰ νερό,
'πές μου κ' ἐμένα τὸν καιρό,
νάρθῶ κ' ἐγὼ ν ἀπ' τὸ κοντό,
νὰ σοῦ θολώσω τὸ νερό,
νὰ σοῦ τσακίσω τὸ σταμνί,
νὰ πᾷς 'ς τὴ μάννα σ' ἀδειανή.
Κι' ἂν σ' ἐρωτήσ' ἡ μάννα σου·
—«Κόρη μου, ποὖναι τὸ σταμνί»;
—«Μάννα μου 'στραβοπάτησα
καὶ τὸ σταμνί μου τσάκισα».
—«Δὲν εἶναι στραβοπάτημα,
μόν' εἶναι σφιχταγκάλιασμα».

78

Κάτω 'ς τὸ γιαλό, κάτω 'ς τὸ περιγιάλι,
κόρη ν ἄπλωνε τ' ἀντρός της τὸ μαντῆλι,
κ' ἐτραγούδαε τὸ παραπόνεμά της.
Κ' ἔβγαλ' ὁ γιαλὸς τὸ σιγαλὸν ἀέρα,
καὶ τς ἐσήκωσε τὸ γυροφούστανό της,
καὶ τς ἐφάνηκε τὸ ποδαστράγαλό της.
Ἔλαμψ' ὁ γιαλός, ἔλαμψ' ὁ κόσμος ὅλος.
Ἄνθρωποι περνοῦν, γαλιῶτ' ἀρματωμένη,
καὶ τοὺς 'τρόμαξεν ὅλους ἡ ἐμμορφιά της.
Κ' ἡ κόρη 'σώπασεν ἀπ' τὸ νὰ τραγουδάῃ.
Κ' ἕνας νιούτσικος τῆς λέει νὰ τραγουδήσῃ·
κ' ἡ κόρη λέει του: —«'Εγὼ δὲν 'τραγουδοῦσα,
μόν' τὸν ἄνδρα μου πικρὰ 'μοιρολογοῦσα,
'ποῦ μ' ἀπαράτησε κ' ἐπάησε 'ς τὰ ξένα·
χρόνοι 'πέρασαν, ποτὲ κανὲ μαντάτο
ἄνθρωπος κανεὶς δὲ μ' ἔφερε γιὰ τοῦτον».

79

Λεβένταις δυό, λεβένταις τρεῖς, λεβένταις ποῦ περνᾶτε,
μὴν εἴδετε τὸν Κωσταντῆ 'ς τοὺς κάμπους καβαλάρη;
«'Εμεῖς ἐχτὲς τὸν εἴδαμε 'ς ἕνα χορὸ πιασμένο,
καὶ σήμερα τὸν εἴδαμε 'ς τὸν ἄμμο 'ξαπλωμένο·
μαῦρα πουλιὰ τὸν τρώγανε, κι' ἄσπρα τὸν 'τριγυρνοῦσαν,
κ' ἕνα πουλί, καλὸ πουλί, δὲν ἤθελε νὰ φάγῃ».
—«Φάτε, πουλιά μου, φάτε με, φάτε, χορτάσετέ με,
κι' ἀφῆτέ μου τὴ γλῶσσά μου καὶ τὸ δεξί μου χέρι,

νὰ κάνω τρία γράμματα, τρία φαρμακωμένα,
τῶνα νὰ πάῃ 'ς τὴ μάννα μου, 'ς τὴ δόλια μου μαννοῦλα,
καὶ τ' ἄλλο 'ς τὸν πατέρα μου, νὰ κλάψουν γιὰ τ' ἐμένα,
τὸ τρίτο τὸ φαρμακερὸ νὰ 'πάν' 'ς τὴ σιαστική μου».

80

Ξανθὴ κόρη κοιμήθηκε σὲ μηλιὰ 'ποκάτω,
καὶ τὴν αὐγὴ 'σηκώθηκε 'σὰ μῆλο μαραμένη,
βαρειὰ βαλαντωμένη·
Βρίσκει τὸν κόρφο τς ἀνοιχτό, τ' ἀχεῖλι φιλημένο,
καὶ τὴ χρυσῆ της τὴν ποδιὰ 'ψῆλ' ἀνασκουμπωμένη,
'ψῆλ' ἀνασηκωμένη·
'Ψηλὴ φωνίτσαν ἔβγαλεν ὅσο κι' ἂν ἐδυνότουν·
—«Γι' ἀκοῦτε σεῖς, ἡ ἔμμορφαις καὶ σεῖς ἡ μαυρομμάταις
καὶ σεῖς γαλανομάταις,
τὸ μάη μὴν πίνετε κρασί, ὄξω μὴν κοιμηθῆτε·
'τὶ τώρα 'σκώθη λεβεντιὰ καὶ περβατοῦν τὴ νύχτα,
τὸ βράδυ καὶ τὴ νύχτα·
βαστοῦν ψωμὶ γιὰ τὰ σκυλιά, κρηὰς γιὰ τὰ λιοντάρια,
σέρνουν καὶ μαγιοβότανο, μαγεύουν τὰ κορίτσια.

81

Ἕνας καλὸς ἁρματωλὸς κ' ἔμορφο παλληκάρι,
τὸ νίσκιο νίσκιο πάαινε, κι' ὅλο τὴ ῥίζα ῥίζα,
νὰ μὴν τὸν κάψ' ὁ κορνιαχτός, καὶ τὸν μαυρίσ' ὁ ἥλιος.
Σὲ κρύα βρύση 'πῆγ' ὁ νιός, τὸ μαῦρο νὰ ποτίσῃ.
Μιὰ κόρη ἔβγανε νερὸ μὲ τὸ χρυσὸ τὸ σίκλο.
Σαράντα σίκλους ἔβγαλε, 'ς τὰ 'μάτια δὲν τὴν εἶδε,
κι' ἀπάνω ς' τοὺς σαράντα διὸ τὴ γλέπει δακρυσμένη.
—«Τ' ἔχεις, κόρη μ', καὶ φλίβεσαι καὶ βαρειαναστενάζεις»;
—«Ἔχω ν' ἄντρα 'ς τὴ ξενιτειά, καὶ λείπει δέκα χρόνια,
κι' ἀκόμη διὸ τὸν καϊτερῶ, κι' ἀπὲ καλογρηεύω».
—«Κόρη μ', ἄντρας σ' ἀπέθανε ἐδῶ καὶ τρία χρόνια·
ἐγὼ κερὶ τοῦ 'μοίρασα, κ' εἶπε νὰ μὲ πλερώσῃς».
—«Ἂν σὺ κερὶ τοῦ 'μοίρασες, ἐγὼ νὰ 'ς τὸ πλερώσω».
—«Ἐγὼ φιλὶ τὸν 'δάνεισα, πρέπει νὰ μοῦ τὸ δώσῃς»,
—«ἂν σὺ φιλὶ τὸν 'δάνεισες, σύρε καὶ χάλευέ το».
—«Κόρη μ', ἐγῶμ' ὁ ἄντρας σου, ἐγῶμαι κι' ὁ καλός σου».
—«Ἂν ἦσαι σὺ ὁ ἄντρας μου, ἂν ἦσαι κι' ὁ καλός μου,
πές μου σημάδια τοῦ σπιτιοῦ, κ' ἐγὼ νὰ σὲ πιστέψω».
—«Ἔχεις μηλιὰ 'ς τὴν πόρτα σου καὶ κλῆμα 'ς τὴν αὐλή σου,
ἔχεις καὶ χρυσοκάνδηλο 'ς τὴ μέση τοῦ σπιτιοῦ σου».
—«Εἶπες σημάδια τοῦ σπιτιοῦ, γιὰ πὲς καὶ τοῦ κορμιοῦ μου».
—«Ἔχεις ἐληὰ 'ς τὸ μάγουλο, ἐληὰ 'ς τὴν ἀμασκάλη,
ἐληὰ 'ς τὸ παραδάγκαλο, 'ποῦ δὲν τὴ γλέπουν ἄλλοι».
'Απὸ τὸ χέρι τὸν κρατεῖ, 'ς τὸ σπίτι τους 'πααίνουν,
τῆς μάννας της ἐφώναξε, τῆς μάννας της καὶ λέει.
—«Μάννα μ', ἐδῶ 'ν' ὁ ἄντρας μου, ἐδῶ 'ναι κι' ὁ καλός μου».

82

'Απόψε τί μ' επόνεσε τὴ μαύρην ἡ καρδιά μου,
καὶ 'ξύπνησα, τὴ 'ρώτησα, πάλι 'ξαναρωτῶ την:
—«Καρδιά μου, τ' ἔχεις καὶ πονεῖς καὶ βαρειαναστενάζεις;
'Εσὺ βερέμι δὲ βαστᾷς, βουνὸ δὲν ἀνεβαίνεις».
—«Κάλλια ν' ἀνέβαινα βουνὸ μολύβι φορτωμένη,
παρὰ τὸ θᾶμμα 'ποῦ εἶδα 'γὼ ἐψὲς ἀργὰ τὸ βράδυ,
δυ' ἀδέρφια 'παίρν' ὁ ποταμὸς μὲ τὸ φιλὶ πλεγμένα,
κ' ἕνας τὸν ἄλλον ἔλεγε, κ' ἕνας τὸν ἄλλο λέει:
—«Βάστ', ἀδερφέ μου, βάστα με, γιὰ νὰ μὴ χωριστοῦμε,
κι' ἀνίσως καὶ χωρίσουμε, δὲ μετασμίγομ' ἄλλο.

83

'Σὰν τί μὲ τρουγυρίζετε ὅλαις ἡ πονεμέναις;
Μὴν ἀπ' τὸν ἄδην ἦρτα 'γώ, μὴν ἀπ' τὸν κάτω κόσμο;
'Εγὼ τώρα συντάζομαι, καὶ τώρα θελὰ 'πάνω.
'Οπὤχει λόγο, ἂς τὸν 'πῇ, καὶ μήνυμ' ἂς μηνύσῃ,
'πὤχει πολὺ παράπονο, ἂς κάμ' γραφὴ νὰ στείλῃ.

84

Ποιὸς εἶδε 'ψάρι 'ς τὸ βουνό, καὶ θάλασσα 'σπαρμένη;
Ποιὸς εἶδε κόρην ἔμμορφη 'ς τὰ κλέφτικα 'ντυμένη;
Δώδεκα χρόνους ἔκανε ἀντάμα μὲ τοὺς κλέφταις,
κανεὶς δὲν τὴν ἐγνώρισε, πῶς ἦταν ἡ Διαμάντω.
Μιὰ 'μέρα καὶ μιὰ ἑορτή, καὶ μιὰ λαμπρὴ ἡμέρα,
'βγῆκαν νὰ παίξουν τὸ σπαθί, νὰ ῥίξουν τὸ λιθάρι.
Κι' ὅπως ἐπαῖζαν τὸ σπαθὶ κ' ἐρρίχναν τὸ λιθάρι,
ἐκόπη τὸ θυλάκι της κι' ἐφάνη τὸ βυζί της.
Τότες ὁ ἥλιος ἔλαμψε κι' ἄστραψε τὸ φεγγάρι,
κ' ἕνα μικρὸ κλεφτόπουλο τὸ γλέπει καὶ γελάει.
—«Τἔχεις, μωρὲ κλεφτόπουλο, κι' ὅλο γελᾷς μ' ἐμένα»;
—«Εἶδα τὸν ἥλιο 'πὤλαμψε, κ' ἔστραψε τὸ φεγγάρι,
εἶδα καὶ τ' ἄσπρο σου βυζί, 'ποὖν' ἄσπρο 'σὰν τὸ χιόνι».
—«Σώπα, μωρὲ κλεφτόπουλο, καὶ μὴν τὸ μαρτυρήσῃς,
καὶ νά σε 'πάρω ψυχογυιό, βαρειὰ νὰ σὲ πλουτίσω,
γιὰ νὰ βαστᾷς τὸ δημισκὶ καὶ τὸ χρυσὸ ντουφέκι».
—«'Εγὼ δὲ θέλω ψυχογυιός, βαρειὰ νὰ μὲ πλουτίσῃς,
γιὰ νὰ βαστῶ τὸ δημισκὶ καὶ τὸ χρυσὸ ντουφέκι,
μόν' θέλω σε γυναῖκά μου καὶ νὰ μὲ πάρῃς ἄντρα».
'Σὰν τόνε πιάν' ἀπ' τὰ μαλλιὰ καὶ τόνε ῥίχνει κάτω . . . .
—«"Αφσε με, κόρ', ἀπ' τὰ μαλλιά, καὶ πιάσε μ' ἀπ' τὸ χέρι,
καὶ νὰ σοῦ 'γείνω ψυχογυιός, πιστὰ νὰ σὲ δουλέψω».

85

Α'. Όταν κτενίζουν τὴν νύμφην.

"Εχεις μαλλιὰ τετράξανθα
'ς τὴς πλάταις σου ῥιγμένα,
'ποῦ 'ς τὰ χτενίζουν ἄγγελοι
μὲ τὰ χρυσὰ τὰ χτένια.

86

Β'. Όταν ενδύουν την νύμφην.

Όντας σ' έγέννα ή μάννα σου,
όλα τὰ δέντρ' ἀνθοῦσαν,
καὶ τὰ πουλάκια 'ς τὴς φωλιαίς
κ' ἐκεῖνα κελαϊδοῦσαν.

87

Γ'. Όταν στολίζουν την νύμφην.

Όντας σ' ἐγέννα ἡ μάννα σου,
ὁ ἥλιος ἐκατέβη,
καὶ σὤδωκε τὴν ἐμμορφιά,
καὶ πάλε 'πίσ' ἀνέβη.

88

Δ'. Όταν αποστολίζουν την νύμφην.

Σήμερα λάμπ' ὁ οὐρανός,
σήμερα λάμπ' ἡ 'μέρα,
σήμερα στεφανόνεται
ἀετὸς τὴν περιστέρα.

89

Ε'. Τραγοῦδι τῆς μητρός.

'Ανοῖξαν οἱ ἑφτὰ οὐρανοί,
τὰ δώδεκα βαγγέλια,
καὶ πῆραν τὸ παιδάκι μου
ἀπὸ τὰ δυό μου χέρια.

90

'Εδῶ σὲ τούτ' τὴ γειτονιὰ δὲν πρέπει νἆν' φεγγάρι,
μόν' πρέπει νἆναι συννεφιὰ κ' ἕνα βαρὺ σκοτάδι,
γιάτ' ἔχω μι' ἀγαπητικὴ κ' ἐκείν' εἶν' τὸ φεγγάρι,
καὶ μὲ τὸν ἥλιο 'μάλονε, μὲ τὸν ἥλιο μαλόνει:
«Γιὰ ἔβγα, ἥλιε μ', γιὰ νὰ βγῶ, γιὰ λάμψε, γιὰ νὰ λάμψω».
Ἔλαμψ' ὁ ἥλιος τὸ ταχύ, μαραίνει τὸ χορτάρια,
κι' αὐτὴ μὲ τὴς ἀχτίναις της μαραίνει παλληκάρια.
Ἄσπρο τριαντάφυλλο κρατεῖ, βουλιέται νὰ τὸ βάψῃ.
κι' ἂν ἐπιτύχῃ 'ς τὴ μπογιά, πολλαὶς καρδιαὶς θὰ κάψῃ.

91

'Σ τοῦ παπᾶ τὰ παραθύρια,
μὰ τὰ μαῦρα 'μάτια, 'ποῦ εἶδα,
νὰ ἤμουν κλέφτης, νὰ τὰ κλέψω,
γελαντζῆς νὰ τὰ γελάσω,
νὰ τὰ 'βγάλω 'ς τὸ παζάρι,
τάχατες νὰ τὰ πουλήσω·
νὰ τὰ ἰδοῦν τὰ παλληκάρια,
καὶ τὸ νοῦ τους νὰ τὸν χάσουν,
νὰ μοῦ δώσουν τὰ φλουριά τους,
νὰ τὰ 'πάρουμε νὰ 'πᾶμε.

92

Τὸ 'μάθεταν, τί 'γίνηκε μέσα 'ς τὸ Δελβινάκι;
Μιὰ θυγατέρα τοῦ παπᾶ, κόρη τοῦ παπᾶ Γιώργη,
ἐντύθηκ', ἀρματώθηκε, 'ς τὴν ἐκκλησιὰ νὰ 'πάνῃ·
λαμποκοπᾷ τὸ φέσι της, καὶ τὰ ξανθιὰ μαλλιά της
ἔχουν ἀράδες τὰ φλουριὰ κι' ἀράδαις τοὺς ῥουμπιέδες.
Κι' 'Ασήμης τὴν ἀγνάντεψε, κι' 'Ασήμης τὴν κυττάζει,
'πάησε καὶ τὴν καϊτέρεψε 'ς τῆς ἐκκλησιᾶς τὴν πόρτα.
—«Κόρη μ', γιὰ δός μου φίλημα, δός μου καὶ μαῦρα 'μάτια».
—«'Απέρν', 'Ασήμη, πέρναγε, καθὼς περνοῦσες πρῶτα».

93

'Σ τὴν παρακάτω γειτονιά, 'ς τὴν παρακάτω ροῦγα,
ἐκεῖ μιὰ γραῖα κάθεται, κάθεται κ' ἕνας γέρος,
ἔχουν κ' ἕνα κακὸ σκυλὶ κ' ἕν' ὄμορφο κορίτσι.
Κύριε μ', ν' ἀπέθαιν' ἡ γρηά, ν' ἀπέθαινε κι' ὁ γέρος,
καὶ νὰ 'ψοφοῦσε τὸ σκυλί, νὰ πάρω τὸ κορίτσι.

94

Μέσ' 'ς τ' ἀγᾶ τὸ περιβόλι
κάθεται πουλὶ κι' ἀηδόνι,
καὶ γλεντᾷ τὸν Παπαντώνη.
—«Ἔλα, μάννα, 'πάντρεψέ με,
σπιτονοικοκύρεψέ με·
γέρον ἄντρα μὴ μοῦ δίνῃς,
κ' ὕστερα θὰ μετανοιώσῃς·
γιάτ' ὁ γέρος θὰ ξετάζῃ,
ποῦν' τ' ἀλεῦρι, ποῦν' τ' ἁλάτι,
ποῦν' τ' αὐγὰ τῆς ἑβδομάδας,
τ' ἀποτσίρουλα τῆς τάβλας·
'τὶ τοῦ γέρου τὰ παιχνίδια,
εἶν' νερόβραστα κρομμύδια,
'τὶ τοῦ γέρου τὰ κανάκια,
εἶν' νερόβραστα σπανάκια·
'τὶ τοῦ νιοῦ τὰ παιχνιδάκια,
εἶναι μοσκοκαρυδάκια.

95

Δώδεκα χρονῶ κορίτσι γένη κολογρηά,
μὲ σταυρό, μὲ κομπολόϊ 'πάει 'ς τὴν ἐκκλησιά·
μήτε τὸ σταυρό της κάνει, μήτε προσκυνᾷ,
'ς τὸ κρασοπουλειὸ 'πααίνει καὶ κρασὶ πουλᾷ.
'Διάβηκ' ἕνας, 'διάβηκ' ἄλλος, 'διάβηκα κ' ἐγώ.
—«Ἔλα πιὲ κρασί, λεβέντη, καὶ γλυκὸ ρακί».
—«Ἂν τὸ πιῶ κι' ἂν ἐμεθύσω, ποῦ μένω βραδύ»;
—«Ἂν τὸ πιῇς κι' ἂν ἐμεθύσῃς, 'πᾶμε 'ς τὸ κελλί,
π' ἔχω πέρδικα ψημένη καὶ λαγοῦ μηρί,
νὰ φιλήσῃς, ν' ἀγκαλιάσῃς καλογρηᾶς κορμί,
μέσ' 'ς τὰ ράσσα τυλιγμένο 'σὰ χλωρὸ τυρί.

96

Κάτω 'ς τὴν ἀγιὰ Μαρίνα καὶ 'ς τὴν Παναγιά,
δώδεκα χρονῶ κορίτσι 'γένη καλογρηά.
Μήτε τὸ σταυρό της κάνει, μήτε προσκυνᾷ,
μόνο τὰ παλληκαράκια γλέπει καὶ μαραίνεται.
Καὶ 'ς τὸ σταυροδοόμι 'βγαίνει καὶ κρασὶ πουλᾷ·
δώδεκα πουλᾷ τὴ μπότσα κ' ἔξι τὴν ὀκά.
Δίψασ' ἕνα παλληκάρι, 'πῆγε γιὰ νὰ πιῇ.
—«Καλογρηά μου, 'σὰ μεθύσω, ποῦ θὰ κοιμηθῶ»;
—«Παλληκάρι, 'σὰ μεθύσῃς, ἔλα 'ς τὸ κελλί,
'πὤχω πέρδικα ψημένη καὶ γλυκὸ κρασί,
'πὤχω 'πάπλωμα στρωμένο καὶ χρυσὸ χαλί,
'ποῦμαι κόρη καὶ κοιμοῦμαι μόν' καὶ μοναχή».

97

Μιὰ κόρη 'ς τὸ παραθύρι, κι' ἀναγνώστης 'ς τὸ κελλί,
ζαχαρόπετρα τῆς ρίχνει καὶ 'ς τ' ἀστῆθι τὴ βαρεῖ.
—«Κάτσε φρόνιμ', ἀναγνώστη, μὴν τὸ μάθ' ἡ γειτονιά,
καὶ τὸ 'πουνε τοῦ δεσπότη, καὶ σοῦ κόψῃ τὰ μαλλιά».
—«Τὰ μαλλιά μου κι' ἂν τὰ κόψῃ, τὸ φεσάκι μου φορῶ,
τὴν κοπέλλα 'π ἀγαπάω, θὰ τήνε στεφανωθῶ».

98

Διῶχνέ με, μάννα μ', διῶχνέ με, καὶ νὰ μισέψω θέλω,
μακριὰ θὲ νὰ ξενητευτῶ, καὶ θὲ ν' ἀργήσω νἄρθω.
Νὰ 'πᾷς, μάννα μ', τ' 'Αϊγιωργιοῦ, νὰ κάνῃς τὸ σταυρό σου,
νὰ ἰδῇς τοὺς νιούς, νὰ ἰδῇς τὴς νιαίς, νὰ ἰδῇς τὰ παλληκάρια,
νὰ ἰδῇς τὸν τόπο μ' ἀδειανὸ καὶ τὸ στασιδικό μου,
νὰ κατεβῇς καὶ 'ς τὸ γιαλὸ καὶ νὰ ρωτᾷς τοὺς ναύταις.
—«Ναύταις μου, παλληκάρια μου, μὴν εἴδεταν τὸ 'γριό μου»;
—«'Εμεῖς ἐψὲς τὸν εἴδαμαν 'ς τὸν ἄμμο 'ποῦ 'κοιμῶνταν,
εἶχε τὸν ἄμμο 'πάπλωμα, τὴ θάλασσα σεντόνι,
τὰ πετραδάκια τοῦ 'γιαλοῦ τἆχε προσκεφαλάκια.
Μαῦρα πουλιὰ τὸν 'τρώγανε, κι' ἄσπρα τὸν 'τριγυρνοῦσαν,
κ' ἕνα πουλί, καλὸ πουλὶ δὲν ἤθελε νὰ φάῃ».
«Φάε καὶ σύ, καλὸ πουλί, 'π' ἀνδρειωμένου πλάτη,
νὰ κάνῃς πιθαμὴ φτερὸ καὶ πήχη τὴ φτεροῦδα,
νὰ γράψω τρία γράμματα, τρία φαρμακωμένα·
τὤνα νὰ 'πᾷς τῆς μάννας μου, τ' ἄλλο τῆς ἀδερφῆς μου,
τὸ τρίτο τὸ φαρμακερὸ νὰ πᾷς τῆς ποθητῆς μου·
νὰ τὸ διαβάζ' ἡ μάννα μου, νὰ κλαί' ἡ ἀδερφή μου,
νὰ τὸ διαβάζ' ἡ ἀδερφή, νὰ κλαί' ἡ ποθητή μου,
νὰ τὸ διαβάζ' ἡ ποθητή, νὰ κλαί' ὁ κόσμος ὅλος».

99

— Καλόγερε, καλόγερε, 'ς τὴν αὐλή μου τ' ἤθελες;
— Κυρά μ', φωτιὰν ἐγύρευα, τίποτε δὲ σοὔκανα.
— Καλά, φωτιὰν ἐγύρευες, 'ς τὸ κεφάλι μ' τ' ἤθελες;
— Κυρά μ', φεσάκι σοὔφερα, τίποτε δὲ σοὔκανα.
— Καλά, φεσάκι μοὔφερες, 'ς τὸ λαιμό μου τ' ἤθελες;
— Κυρά μ', γκερδάνι σοὔφερα, τίποτε δὲ σοὔκανα.
— Καλά, γκερδάνι μοὔφερες, 'ς τὰ βυζάκια μ' τ' ἤθελες;
— Κυρά μ', λεμόνια σοὔφερα, τίποτε δὲ σοὔκανα.
— Καλά, λεμόνια μοὔφερες, 'ς τὴν κοιλοῦλα μ' τ' ἤθελες;
— Κυρά μ', ζουνάρι σοὔφερα, τίποτε δὲ σοὔκανα.
— Καλά, ζουνάρι μοὔφερες, παρακάτω τ' ἤθελες;
— Κυρά μ', ἀγγούρια 'φύτευα, σκόρδα, πράσσα 'λάκκευα.

100

Καλῶς σᾶς ἦρ' ὁ Λάζαρος κ' ἐφέτο καὶ τοῦ χρόνου,
μὲ τὴ λαμπρὴ τὴν πασκαλιά, μὲ τὸν καλὸ τὸ λόγο.

Ὁ Λάζαρος ἀπέθανε καὶ πάλε ἀνεστήθη.
Γιὰ σήκου, σήκου, Λάζαρε, καὶ μὴ βαρειὰ κοιμᾶσαι,
γιάτ' ὁ Χριστὸς ἀπέρασε, 'ς τὸ 'σπίτι σου νὰ 'πάνῃ.
Μάρθα, Μαρία ἔκλαιγαν κ' ἡ δύο ἀδερφαίς του.

101

Ἐδῷ μᾶς εἶπαν κ' ἔρθαμαν 'ς τὸν ἀργυρὸν ἀφέντη,
πῶς νὰ τὸν ξετιμήσουμε, καὶ πῶς νὰ τὸν εἰποῦμε;
— Ἀφέντη μ', ἀφεντάκη μου, πέντε βολαῖς ἀφέντη,
πέντε κρατοῦν τὸ μαῦρό σου, πέντε τὸν καλλιγόνουν,
κι' ἄλλοι πέντε παρακαλοῦν «ἀφέντη, καβαλίκα».
Πολλὰ εἴπαμαν τ' ἀφέντη μας, λέμε καὶ τῆς κυρᾶς μας.
— Κυρὰ χρυσή, κύρ' ἀργυρή, κυρὰ μαλαμματένια,
κυρά μ', ὄντας στολίζεσαι, 'ς τὴν ἐκκλησιὰ νὰ 'πάνῃς,
βάνεις τὸν ἥλιο πρόσωπο καὶ τὸ φεγγάρι κύκλο,
βάνεις καὶ τὸν αὐγερινὸ διαμάντι δακτυλίδι.

102

Ἐδῶ κοιμᾶτ' ὁ νιούτσικος μὲ τὴν περδικοποῦλα;
'ς τὰ γόνατά του τὴν κρατεῖ, 'ς τὰ μάτια τὸν τηράει:
— Κυρά μ', πῶς εἶσαι ἔμμορφη, πῶς ἔχεις μαῦρα μάτια!

103

Ἐδῶχουν τὸ γραμματικό, 'ς τὸ δάσκαλο ποῦ 'πάνει·
τὰ γράμματ' εἶναι 'ς τὸ χαρτὶ κι' ὁ νοῦς το πέρα πέρα,
πέρα πέρα 'ς τῆς ἔμμορφαις, πέρα 'ς τῆς μαυρομάταις,
'πῶχουν τὸ 'μάτι 'σὰν ἐληά, τὸ φρύδι 'σὰ γαϊτάνι,
'πῶχουν τὸ ματοτσίναρο 'σὰ φράγκικο δοξάρι.

104

Μωρὲ μικρὸ κουμπόπουλο καὶ γαϊτανοζωμένο,
σοῦ 'κόπ' ἡ φοῦντα τέσσερα καὶ τὸ γαϊτάνι πέντε.
Γιὰ τσώπα, τσώπα, 'μάτια μου, κ' ἐγὼ θὰ σοῦ τὰ φκιάσω,
νὰ φέρῃ λίτρα ἡ μάννα σου καὶ λίτρα ἡ ἀδερφή σου,
νὰ φέρῃ καὶ μισόλιτρο ἡ πρώτη σ' ἀξαδέρφη.

105

Κάτω 'ς τὸ Γεροσόλυμα καὶ 'ς τοῦ Χριστοῦ τὸν τόπο,
ἐκεῖ δέντρος δὲν ἤτανε καὶ δέντρος ἐφυτρώθη.
Ὁ δέντρος ἦταν ὁ Χριστὸς καὶ ῥίζα ἡ Παναγία,
καὶ τὰ κλωνάρια τοῦ δεντριοῦ ἦταν οἱ Ἀποστόλοι,
κι' αὐτὰ τὰ φύλλα 'πῶπεφταν ἤτανε οἱ μαρτύροι,
'ποῦ μαρτυροῦσαν κ' ἤλεγαν τὰ πάθη τοῦ Χριστοῦ μας.

—«Χριστέ μ., ὄντας σ' ἐσταύροναν οἱ ἄνομοι Ἑβραῖοι,
τὸ Φαραώνη 'πρόσταξαν τρία καρφιὰ νὰ κάνῃ·
κ' ἐκεῖνος ὁ σκυλόγυφτος πιάνει καὶ κάνει πέντε».
—«Ἐσὺ 'ποῦ τἄκανες, ν' ἀρθῇς καὶ νὰ τὰ διατάξῃς».
—«Ἐγὼ 'ποῦ τἄκανα, ν' ἀρθῶ καὶ νὰ τὰ διατάξω·
τὰ δυὸ 'ς τὰ δυὸ τὰ πόδια του, τὰ δύο εἰς τὰ χέρια,
τὸ τρίτο τὸ φαρμακερὸ βάλτε το 'ς τὴν καρδιά του,
νὰ τρέξῃ αἷμα καὶ νερό, νὰ πικραθοῦν τὰ χείλη».

106

Ἔβγα, Θύγω μ', ἔβγα ἀπὸ τῆς αὐλαίς μου,
σύρε 'ς τῆς 'δικαίς σου, τῆς καλλίτεραίς σου.
—«Γιὰ 'ποῦ βγαίνω, μάννα, μὴ μὲ παραπαίρνῃς,
ν' ἀποχαιρετήσω τὸ γλυκό μ' ἀφέντη,
ν' ἀποχαιρετήσω τὴ γλυκειά μου μάννα,
ν' ἀποχαιρετήσω τὰ γλυκά μ' ἀδέρφια.

107

Ἐκκλησιά μου κουκλωτή, κουκλωτή, καμαρωτή,
'σὰν πῶς θέλεις τὰ κηριὰ τὴ μεγάλη πασκαλιά,
δέξου καὶ τὸ νιόγαμβρο, δέξου καὶ τὴ νιόνυφη.

108

Ἄκουσε, κυρὰ νύφη, τί λέει τὸ 'βαγγέλιο,
τί λέγει τὸ 'βαγγέλιο τί 'μολογᾷ τὸ γράμμα.
Τίμα τὸν πεθερό σου, γιὰ νἆσαι τιμημένη,
τίμα καὶ τ' ἀντραδέρφια, γιὰ νἆσ' ἀγαπημένη.

109

Ἔρθαν ἕξι, φεύγουν πέντε, καὶ τὸν κάλλιο τὸν κρατοῦμε,
γιὰ νὰ στρώνῃ, νὰ ξεστρώνῃ, νὰ τιμᾷ τὸν πεθερό της,
νὰ τιμᾷ τὴν πεθερά της, νὰ τιμάῃ τ' ἀντραδέρφια.

110

Καλῶς, καλῶς τους, 'πὤρχονται, συμπέθεροι·
κάτι πολὺ ἀργήσεταν; »
—Μᾶς ἄργησαν κι' ἀργήσαμαν· »
ἦταν ἡ τσέργα 'ς τὸ νερό, »
καὶ τὰ τσιαπράζια 'ς τὸ χρυσκό. »

111

Ἔμπα, νύφη, ’ς τὸ κελλάρι, ’πάρε μῆλο, ’πάρε ῥοΐδο,
’πάρε κόκκινο σταφύλι.
Κυρά μ’, αὐτοῦ ’ν’ ὁ ἄντρας σου, αὐτοῦ ’ναι κ’ ἡ φωλῃά σου,
κυρὰ νὰ ’μπῇς, κυρὰ νὰ ’βγῇς, ν’ ἀσπρίσῃς, νὰ γεράσῃς,
αὐτοῦ νὰ ξεφωλῃάσῃς.

112

Γῃὰ ἰδέτε την, πῶς περβατεῖ,
’σὰν ἄγγελος μὲ τὸ σπαθί,
’πάνει νὰ πάρῃ τὴν ψυχή.

113

Ἀργυρὲ μπαρπέρη καὶ μαλαμματένῃε,
ἀργυρὸ ξουράφι καὶ μαλαμματένῃο
τράβα ’γάλι ’γάλι σὲ γαμπροῦ κεφάλι,
τρίχα μὴν ἀφήσῃς καὶ τὸν ἀσχημίσῃς.

114

Ἐγὼ εἶμαι τοῦ ψαρᾶ ὁ ’γυῃὸς καὶ ’πάνω νὰ ψαρέψω,
κορίτσῃα νὰ πλανέψω.
Ῥίχνω τὴν πρώτη καμακῃά, καὶ πῃάνω ’να λαβράκι,
καὶ σκίζω τὴν κοιλοῦλά του καὶ ’βρίσκω τρεῖς κοπέλλαις
τρεῖς ἔμμορφαις κοπέλλαις.
Ἡ μῃὰ ἦταν ἀπ’ τὸ Γαλατᾶ, κῃ’ ἡ ἄλλ’ ἀπ’ τὸ Φανάρι,
κῃ’ ἡ τρίτη ἡ μικρότερη ἦταν ἀπ’ τὸ Νῃοχῶρι.

115

’Μπῆκαν ἡ ἄσπραις ’ς τὸ χορό,
βαρεῃὰ μὲ κάνουν κῃ’ ἀρρωστῶ,
’μπῆκαν κ’ ἡ μαυρομάταις,
’πέθανα ’π ἀνάθεμά της,
’μπῆκαν κ’ ἡ πράσιναις ποδῃαίς,
βαρεῃά ’ν’ τὰ λόγῃα, ’ποῦ μοῦ λές,
’μπῆκε κ’ ἡ κόκκινη ποδῃά,
ὁποῦ μου κάψε τὴν καρδῃά.
’Σ τὸ στόμα τὴν ἐφίλησα,
μοῦ λέει κἄν’ ἀπείκασα,
καὶ τὴ φιλῶ ’ς τὸ στόμα,
κῃ’ αὐτὴ μοῦ λέει ἀκόμα·
τὴ ’φίλησα καὶ ’ς τὸ λαιμό,
κ’ ἐκείνη λέει δὲν ’μπορῶ,
καὶ ’ς τὸ βύζ’ ἀποκάτω,
μοῦ λέει παρακάτω.

116

Τάρνα του καὶ ρίχτη του
καὶ χλωρὰ μανούσια του,
νὰ τοῦ ζήσ' ἀφέντης του,
νὰ τοῦ φέρ' χίλια καλά,
νὰ τοῦ φέρ' 'ποδήματα,
νὰ κλωτσᾷ τὰ κλήματα,
νὰ τοῦ φέρ' κορδέλλαις,
νὰ κλωτσᾷ κοπέλλαις.

117

'Μαράθηκαν, μώρ', τὰ κλαδιά, μαράθηκαν τὰ δέντρα,
γιὰ τῆς 'Ρινούλας τὸν καϋμό, τῆς ἀρραβωνισμένης,
'πῶχ' ἀρραβῶνες δώδεκα καὶ δαχτυλίδια δέκα.
Κ' ἡ μάννα της τῆς ἔλεγε, κ' ἡ μάννα της τῆς λέει:
—«'Ρίνα μ', γιάτ' εἶσαι κίτρινη, γιάτ' εἶσαι μαραμένη;
Μήνα τὰ ροῦχα σοῦ βαροῦν, μήνα καὶ τὰ φουστάνια«;
—«Κι' οὐδὲ τά ροῦχα μοῦ βαροῦν, κι' οὔτε καὶ τὰ φουστάνια,
μὸν' μοῦ βαρεῖ ἀγγαστριά, 'ποῦ εἶμ' ἀγγαστρωμένη.

118

Καράβι πάνει 'ς τὸ 'γιαλό, κ' ἡ κόρη πάν' 'ς τὸν ἄμμο.
—«Καραβοκύρη μ' κι' ἀδερφὲ καὶ φίλε τοῦ πατρός μου,
αὐτὸ τὸ νιὸ 'ποῦ πιάσεταν ἐψὲς μὲ τὸ φεγγάρι,
χίλια σᾶς δίνω νὰ τὸν ἰδῶ, καὶ δυὸ νὰ τὸν φιλήσω,
κι' ἂν ἦναι γιὰ 'ξαγόρασμα, ἀμέτρηταις χιλιάδες».

119

'Εγὼ σᾶς λέω δὲν μπορῶ, καὶ σεῖς μοῦ λέτε σήκου.
Γιά πιάστε με νὰ σηκωθῶ, καὶ βάλτε με νὰ κάτσω,
καὶ φέρτε με κρύο νερό, νὰ πιῶ νὰ 'ξεψυχήσω,
καὶ φέρτε μου τὸν ταμπουρᾶ, νὰ 'ψιλοτραγουδήσω,
γιὰ νά 'πω τὸ τραγοῦδί μου τὸ παραπονεμένο.
Μουστάκι μου καραμπογιά, καὶ φρύδια μου γραμμένα,
ματάκια μου περδικωτά, στόμα μου ζαχαρένιο,
καὶ σὺ τσιαμπᾶ 'περήφανε, μακρύ μου ὡς τῆς πλάταις,
πῶς θὰ σᾶς φά' ἡ μαύρη γῆ, τὸ ἔρημο τὸ χῶμα;
Γιὰ πάρτε με καὶ σύρτε με 'ψηλὰ σὲ μιὰ ραχοῦλα,
καὶ 'βγάλτε νὰ χαντσάρια σας καὶ φκιάστε μ' τὸ κυβοῦρι,
καὶ φκιάστε το μακρὺ πλατύ, γιὰ δυὸ γιὰ τρεῖς νομάτους,
νὰ στέκ' ὀρθὸς νὰ πολεμῶ, καὶ δίπλα νὰ γιομίζω,
καὶ 'ς τὴ δεξιά μου τὴ μεριὰ ἀφῆστε παραθύρι,
νὰ 'μπαινοβγαίνουν τὰ πουλιά, νὰ λὲν τὸ καλοκαῖρι.

120

Θέλω νὰ 'πάρ' ἀνήφορο, νὰ 'πάρ' ἀνηφοράκι.
'Βρίσκω κλαράκι φουντωτὸ καὶ ῥιζομνι̯ὸ λιθάρι,
κ' ἐκεῖ 'γέρνω νὰ κοιμηθῶ, τὰ 'μμάτι̯α νὰ σφαλήσω,
ν' ἀκούω πέρδικας λαλι̯ά, πέρδικας μοιρολόϊ.
Ξυπνῶ καὶ τὴ γλυκορρωτῶ καὶ τὴ γλυκορρωτάω:
—«Τὸ τ' ἔχεις, περδικοῦλά μου, καὶ κλαῖς κι̯' ἀνεστενάζεις»;
—«Μὲ κυνηγάει ἀετὸς τὴν μαύρη νὰ μὲ φάῃ».
—«Κάλλι̯α νὰ φάῃ τὰ νύχι̯α του, τὰ κλαδοπόδαρά του,
παρὰ νὰ φάῃ τὴν πέρδικα τὴ γλυκοτραγουδοῦσα,
ποῦ κελαϊδεῖ κάθε πουρνό, τὸ λέει κάθε βράδυ,
κράζει τὰ 'λάφι̯α 'ς τὴ βοσκή, τ' ἀλλούπι̯α 'ς τὸ κυνῆγι,
'ξυπνάει πουρνὸ τὴ λεβεντι̯ά, σύντας γλυκοκοιμᾶται.

121

Ὁ δι̯όσμος κι̯' ὁ βασιλικός, κ' ἡ δόλι̯α ἡ μαντζουράνα,
'κεῖνα τὰ τρι̯ὰ μαλόνανε, 'κεῖνα τὰ τρι̯ὰ μαλόνουν,
τὸ ποι̯ῶναι τώμορφότερο, τὸ ποι̯ὸ μυρίζει κάλλι̯ο.
Πετάχτη τὸ τρι̯αντάφυλλο τὸ μοσκομυρισμένο,
τοὺς εἶπε νὰ σι̯ωπάσουνε, τοὺς λέει νὰ μὴ μαλόνουν.
—«Σι̯ωπᾶτε, βρωμολούλουδα καὶ βρωμοχορταράκι̯α,
'π' οὖλο τὸ χρόνο κρύβουμαι 'ς τῆς ἀγκαθι̯ᾶς τὴ ῥίζα,
τὸ μάη τὸ μῆνα φαίνουμαι, τὴν ἄνοιξη στολίζω,
στολίζω καὶ τῆς ὤμορφαις κι̯' οὖλαις τῆς μαυρομμάταις,
οὖλαις μὲ πλέγουν 'ς τὰ μαλλι̯ά, γι̯ὰ νὰ μοσκοβολᾶνε».

122

Ὁ δι̯όσμος κι̯' ὁ βασιλικὸς καὶ τὸ τρι̯ανταφυλάκι,
αὐτὰ τὰ τρία 'μάλοναν, ποι̯ὸ νὰ πρωτομυρίσῃ.
Γυρίζει τὸ τρι̯αντάφυλλο καὶ λέει τῶν ἀλνῶνε:
—«Σι̯ωπᾶτε, βρωμολούλουδα καὶ σεῖς παληοχορτάρι̯α·
ἐγῶμαι τὸ τρι̯αντάφυλλο, τὸ ἔμμορφο λουλοῦδι·
ὅλο τὸ χρόνο χάνουμαι 'ς τοῦ βασιλι̯ᾶ τὰ χέρι̯α,
μὲ 'παίρνουν καὶ ἡ ἔμμορφαις 'ς τὰ χέρι̯α καὶ 'μιλοῦνε,
καὶ τὰ μαλλι̯ά τους πλέκουνε, γι̯ὰ νὰ μοσκοβολοῦνε.

123

Οὖλα τ' ἀμπέλι̯α 'γύρισα νἄβρω γλυκὸ σταφύλι,
καὶ δὲν ηὗρα γλυκότερο ἀπ' τὰ 'δικά σου χείλη.

124

«Τρελλαίνομαι, μαννοῦλά μου, γι̯ὰ μι̯ὰ γειτονοποῦλά μου·
τρεῖς χρόνοι 'ποῦ τὴν ἀγαπῶ, κ' ἐντρέπομαι νὰ τῆς τὸ πῶ.

Σύρε, μάννα μ', καὶ 'πέ της το, κρυφὰ κουβέντιασέ της το».
'Παίρνει τὴ ρόκα της καὶ πᾷ, βρίσκει τὴν κόρη καὶ κεντᾷ.
—«Κόρη μ', ὁ γιός μου σ'ἀγαπῇ, κ'ἐντρέπεται νὰ σοῦ τὸ 'πῇ».
—«'Σὰ μ' ἀγαπᾷ κ' ἐντρέπεται, 'ς τὴν πόρτα μου τί ἔρχεται»;

125

'Ο χάρος ἐβουλήθηκε νὰ κάνη περιβόλι·
βάνει τοὺς νέους γιὰ δεντριά, τῆς νιαὶς γιὰ κυπαρίσσια,
βάνει κοὶ τὰ μικρὰ παιδιὰ γιὰ τῆς γλυκομηλίτσαις.
Θεέ, καὶ νὰ μὲ βάνανε πραμματευτὴ 'ς τὸν ᾅδη,
νἄφερνα 'ς τὸ κεφάλι μου κανίστραις μὲ στολίδια,
νὰ βάσταγα 'ς τὸν ὦμό μου παλληκαριῶν ντουφέκια,
νὰ βάσταγα 'ς τὴ ζώνη μου γερόντων κλαδευτήρια,
νὰ βάσταγα 'ς τῆς χούφταις μου μικρῶ παιδιῶν κουλούρια.
Παρακαλῶ σε, Παναγιά, καὶ προσκυνῶ σε Πόλη,
νὰ μοῦ δοθοῦνε τὰ κλειδιά, νὰ 'μπῶ 'ς τὸ περιβόλι.
Παρασκευὴ τὰ 'ζήτησα, σαββάτο μοῦ τὰ δῶσαν,
τὴν κυριακὴ ἀνήμερα ἄνοιξα, μπῆκα μέσα.
Γλέπω τῆς νιαὶς χορεύανε, τοὺς νιοὺς καὶ τραγουδᾶνε,
γλέπω τὰ συμπαλλήκαρα κ' ἐπαίζανε ἀμάδαις·
γλέπω τῆς νιαὶς κ' ἐστρώνανε τὰ ξέστρωτα κρεββάτια,
γιὰ νἄρθ' ὁ νιὸς νὰ κοιμηθῇ, 'πὤρχετ' ἀποσταμένος,
μέσ' 'ς τὰ χρυσᾶ 'παπλώματα καὶ 'ς τ' ἄσπρα τὰ σεντόνια.

126

Σαράντα δυὸ κλεφτόπουλα μιὰ κόρην ἀγαποῦσαν,
κόρη πανώρηα κ' ἔμμορφη καὶ 'ς τὰ χρυσὰ 'ντυμένη.
Μιὰ κυριακὴ καὶ μιὰ λαμπρή, 'ποῦ χόρευαν ἀντάμα,
κ' ἕνας τὴν τήραε ἀπ' ἐδῶ, κι' ἄλλος τὴ 'χαιρετοῦσε,
ἡ κόρη 'ποῦ ἦταν φρόνιμη, τοὺς κράζει καὶ τοὺς λέει:
—«Μέσα 'ς τὸ περιβόλι μου, 'ς τὴ μέση 'ς τὴν αὐλή μου
εἶν' ἕνας βράχος παλαιός, λιθάρι ριζωμένο·
ὅποιος τὸν σκώσ' ἀπὸ τ' ἐσᾶς, γυναῖκα θὰ μὲ πάρῃ».
Καὶ τῆς Μαριᾶς ὁ ψυχογυιός, τ' ἄξιο τὸ παλληκάρι,
μὲ τὤνα χέρι τὤσκωσε, 'ς τὸν πλάτη του τὸ βάνει.
—«Μὴν κοκκινίζῃς, λιγερή, ἔλα 'ς τὴν ἀγκαλιά μου».

127

Σαράντα κλέφταις ἤμασταν, σαράντα χαραμίδαις,
κ' ἐκάναμ' ὅρκο 'ς τὸ σπαθί, τρεῖς ὅρκους 'ς τὸ ντουφέκι,
ἂν ἀρρωστήσ' ὁ σύντροφος, ὅλοι νὰ τὸν βοηθοῦμε.
'Σὰν τὸ ἤθελε ἡ μοῖρά του, τὸ βαρειορριζικό του,
ἀρρώστησ' ὁ καλλίτερος, ὁ πλούσιος κι' ἀνδρειωμένος·
ἕνας τὸν ἄλλο κανονεῖ, κ' ἕνας τὸν ἄλλο λέει:
«Συντρόφοι, τί τὸν κάνουμε τὸ ξένο μέσ' ς' τὰ ξένα;»
Κ' ἐκεῖνος ἀποκρίθηκε μὲ τὸν καϋμὸ 'ς τ' ἀχεῖλι:
«Παιδιά, 'ς τὰ χέρια 'πάρτε με, καὶ μέσ' ς'τὴν ἀγκαλιά σας,
καὶ μὲ τὰ χέρια σκάψετε τὴ γῆ, ποῦ θὰ μὲ φάῃ,

χοῦφτα χῶμα καὶ φίλημα, χοῦφτα χῶμα καὶ δάκρυ,
καὶ ρίξτε με τ' ἀπίστομα, νὰ μὴ σᾶς δ̮ῶ 'ποῦ 'πᾶτε.
Κ̮' ἂν 'δ̮ῆτε τὴ μαννοῦλά μου, τὴν πολυκαταροῦσα,
ὁποῦ μὲ καταρ̮ούντανε τῆς τρεῖς γ̮ιορταῖς τοῦ χρόνου,
(ἡ μ̮ιὰ ἦταν τοῦ 'Βαγγελισμοῦ, κ' ἡ ἄλλη τῶν Βαγ̮ῶνε,
κ' ἡ τρίτη ἡ φαρμακερὴ μὲ τὸ Χριστὸς ἀνέστη),
μὴν 'πῆτε πῶς ἀπέθανα, μήτε πῶς μ' ἐσκοτῶσαν,
μόν' 'πῆτε πῶς 'παντρεύτηκα πολὺ μακρ̮ὰ 'ς τὰ ξένα».

128

Σαράντα κλέφταις ἤμασταν σαράντα χαραμίδες,
κ̮' ὅλοι ὅρκο 'κάναμαν μέσ' 'ς τὸ ἅγ̮ο τὸ 'βαγγέλ̮ο,
ποι̮ὸς ἀρρωστήσ' ἀπὸ τ' ἐμᾶς, νὰ τὸν βαστοῦν οἱ ἄλλοι.
Κ' ἔρθε καιρὸς κ̮' ἀρρώστησε ὁ ἔρημος 'ς τὰ ξένα·
'σὰ δ̮ό, 'σὰν τρεῖς κουβέντ̮αζαν, 'σὰν πέντε κουβεντ̮άζουν:
«Σαπῆκαν τὰ γελέκ̮α μας, 'φάγαμε τ' ἅρματά μας,
ἐλᾶτ' ἂς τὸν ἀφήσουμε τὸν ἔρημο τὸ ξένο».
Κ̮' αὐτὸς τοὺς ἀπεκρίθηκε καὶ τοὺς γλυκομιλάει:
«'Αδέρφ̮α, μὴ μ' ἀφίνετε 'ς τὸν ἔρημο τὸ λόγκο·
γ̮ὰ πάρτε με καὶ σύρτε με σὲ μ̮ιὰ 'ψηλὴ ραχοῦλα,
νὰ γλέπω ν̮ούς, νὰ γλέπω ν̮αίς, νὰ γλέπω παλληκάρ̮α,
νὰ γλέπω καὶ τὸν τόπο μου, τὴν ἔρημη τὴ μάννα,
νὰ γλέπω καὶ πῶς φλίβεται, πῶς χύνει μαῦρα δάκρ̮α.
'Σ τὰ παραθύρ̮α κάθεται, τῆς στράταις ἀγναντεύει,
τῆς στράταις καὶ τὰ πέλαγα, κ̮' ὅλα τὰ κορφοβούν̮α.
'Σὰν περδικοῦλα φλίβεται, 'σὰν τὸ παππὶ μαδ̮έται,
'σὰν τοῦ κοράκου τὰ φτερὰ ἔχει τὴ φορεσ̮ά της».

129

'Ανάθεμά σε, Μπογδαν̮ά, μὲ τὰ ποτάμ̮α πῶχεις!
Ἔχεις ποτάμ̮' ἀπέραγα, βουνὰ κατακλυσμένα,
κ' ἔστειλα τὸν πετρίτη μου, κυνῆγι νὰ μοῦ φέρῃ·
κ̮' οὐδ' ἔρθε, κ̮' οὐδ' ἐφάνηκε, κ̮' οὐδὲ κυνῆγι φέρνει·
δ̮αλαλητάδες ἔβαλε 'ς ὅλα τὰ κατιλίκ̮α:
«Ποι̮ὸς ἔχει βρόχ̮α 'ς τὰ βουνὰ καὶ 'ξόβεργα 'ς τοὺς κάμπους,
κ' ἔπ̮ασε τὸν πετρίτη μου, κ' ἔπ̮ασε τὸ πουλί μου,
ἂν ἦναι ν̮ός, νὰ χαίρεται, καὶ ν̮ά, νὰ καμαρόνῃ,
κ̮' ἂν ἦναι κἄνας γέροντας, νὰ κάθεται νὰ κλαίῃ».

130

Τάχα δὲν ἤμουν κ' ἐγὼ ν̮ός, δὲν ἤμουν παλληκάρι;
τάχα δὲν ἐπερβάτησα τὴ νύχτα μὲ φεγγάρι,
καὶ τὴν αὐγοῦλα μὲ δροσ̮ά, ὄντας λαλοῦν τ' ἀηδόν̮α;
Τ' ἀηδόν̮α 'πάνουν 'ς τῆς φωλ̮αίς, κ' ἡ ὤμορφαις νὰ πλύνουν,
κ' ἐπῆρα τὸ ντουφέκι μου, καὶ ζώνω τὸ σπαθί μου,
καὶ πάνω τὸν ἀνήφορο σὲ μ̮ιὰ 'ψηλὴ ραχοῦλα,
κ' ἐπῆγα κ' ἐλημέρ̮ασα μέσα σὲ μαναστῆρι.
Σαράντα χρόνους ἔκανα ἁρματωλὸς καὶ κλέφτης,

καὶ τώρ' μῶρθ' ὁ θάνατος καὶ μέλλω ν' ἀποθάνω».
Τρεῖς λιγεραὶς τὸν κέρναγαν, καὶ δυὸ μπορμπολογᾶν τον·
ἡ μιὰ κερνᾷ μὲ τὸ γυαλί, κ' ἡ ἄλλη μὲ τὴν κοῦπα,
κ' ἡ τρίτ' ἡ ἐμμορφότερη μὲ μαστράπ' ἀσημένιο.
« Σήκου ν ἀφέντη μ', ἀπ' τὴ γῆ, σήκου ν ἀπὸ τὸ στρῶμα,
νὰ σὲ κερνάω δυὸ βολαίς, νὰ σὲ κερνάω πέντε.
Μὴ λὲς πῶς ἔρθ' ὁ θάνατος καὶ θέλεις νὰ πεθάνης,
δὲν εἶν' καιρὸς γιὰ θάνατο, νὰ θέλης νὰ πεθάνης».
«Σύρτε κορίτσια μ', 'ς τὸ καλό, καὶ 'ς τὴν καλὴ τὴν ὥρα,
κ' ἐγὼ θὰ πάνω 'ς τοὺς πολλούς, θὰ 'πάν' 'ς τὸν κάτω κόσμο».

131

Τὰ παλληκάρια τὰ καλὰ συντρόφοι τὰ σκοτόνουν
χωρὶς κανένα φταίξιμο, χωρὶς κακὸ κανένα.
Ὁ καπιτάνιος τὸ σκυλὶ (ἡ γῆ νά μὴ τὸν φάη!)
'παίρνει τὰ κεφαλάκια τους καὶ ῥίχνει τὰ κορμιά τους,
'ς τὸ σταυροδρόμι τὰ πετᾷ, κορμιὰ χωρὶς κεφάλια.
Κι' ὅσοι διαβάταις κι' ἂν διαβοῦν, κάθουνται κ' ἐρωτοῦνε.
« Παιδιά, ποῦν' τὰ γελέκια σας, ποῦναι καὶ τ' ἅρματά σας »;
«Δὲ λές, ποῦν' τὰ κεφάλια μας, μόν' λές, ποῦν' τ' ἅρματά μας;
Συντρόφοι 'πῆραν τ' ἅρματα, καὶ τἄκαναν χαράτσι,
κι' ὁ καπιτάνος τὸ σκυλὶ (ἡ γῆ νὰ μὴ τὸν φάη!)
μᾶς 'πῆρε τὰ κεφάλια μας κ' ἔρριξε τὰ κορμιά μας».

132

Ποιός εἶδε ψάρι 'ς τὸ βουνὸ κι' ἀλάφι στὸ λιμάνι;
ποιός εἶδε τέτοια λιγερή, τέτοια πανώρηα κόρη,
νὰ περβατῇ, νὰ γράφεται δώδεκα χρόνους κλέφτης;
κανένας δὲν τὴ γνώρισε, πῶς ἦτανε κοράσιο·
καὶ μιὰν αὐγή, καὶ μιὰ λαμπρή, μιὰ πίσημην ἡμέρα
'βγῆκαν νὰ παίξουν τὰ σπαθιά, νά ῥίξουν τὸ λιθάρι·
κι' ἀπὸ τὸ πεῖσμα τὸ πολὺ κι' ἀπὸ τὴ λεβεντιά της
ἐκόπη τ' ἀσημόκουμπο κ' ἐφάνη τὸ βυζί της·
ἄλλοι τὸ λένε μάλαμμα, κι' ἄλλοι τὸ λέν' ἀσῆμι,
κ' ἕνα μικρὸ κλεφτόπουλο ἐκεῖνο τὸ γνωρίζει:
—« Αὐτὸ δὲν εἶναι μάλαμμα, κ' αὐτὸ δὲν εἶν' ἀσῆμι,
μόν' εἶν' τῆς κόρης τὸ βυζί, 'ποῦ λάμπει 'σὰν τὸν ἥλιο».
'Οχ τὰ μαλλιὰ τὸν ἔπιασε καὶ κάτω τὸν ἐρρίχνει,
καὶ τὸ σπαθί της ἔβγαλε καὶ τὸν βαρεῖ 'ς τὸν πλάτη·
κ' ἐκεῖνος ἀναστέναξε μέσ' ἀπὸ τὴν καρδιά του:
—« Πατέρας μου νὰ τῶξερε κ' ἡ μαύρη μου μαννοῦλα »!
—«Γιὰ 'πές μου, ποῦν' ἡ μάννα σου, γιὰ πές μου τὸν πατέρα;
—« Ἡ μάνα μ' ὀχ τὰ Γιάννενα, κι' ὁ κύρης ὀχ τὴν Ἄρτα,
κ' ἔχ' ἀδερφὴ μικρότερη, πανώμορφη 'ς τὸν κόσμο».
'Σὰν τἄκουσε, 'ταράχτηκεν ἡ λιγερὴ ν ἡ κόρη,
κι' ἀπὸ τὴ γῆ τὸν 'σήκωσε, 'ς τὸν πλάτη της τὸν ῥίχνει,
καὶ 'ς τὸ γιατρὸ τὸν πάγαινε, γιὰ νὰ τόνε γιατρέψῃ.
—«Γιατρέ, 'ποῦ γιάτρεψες πολλούς, νεκροὺς κ' ἀποθαμένους,

γιάτρεψ' τὸν ἀδερφούλη μου, τὰ 'μάτια καὶ τὸ φῶς μου,
'ποῦ 'γὼ γι' αὐτόναν ἔκανα δώδεκα χρόνους κλέφτης».
—«'Σ τοῦ Χάρου τῆς λαβωματιαὶς βοτάνι δὲ χωράει».
Τὸ λόγο δὲν ἀπώσωσε, κι' ἡ μαύρ' ἀναστενάζει,
καὶ τὴν πιστόλαν ἔβγαλε κι' ἀπάνω της τὴ ρίχνει.

133

Ἦταν ἕνας γέρος κ' εἶχεν ἕναν πετεινό,
'ποῦ λάλει κ' ἐξύπνα τὸ μαῦρο τὸ γέρο.
Ἔρθε μία γάτα κ' ἔφαγε τὸν πετεινό,
'ποῦ 'λάλει καὶ 'ξύπνα τὸ μαῦρο τὸ γέρο.
Κ' ἔρθε κ' ἡ ἀλωποῦ κ' ἔφαγε τὴ γάτα,
'πῶφαγε τὸν πετεινό,
'ποῦ 'λάλει καὶ 'ξύπνα τὸ μαῦρο τὸ γέρο.
Κ' ἔρθεν ἕνας λύκος, κ' ἔφαε τὴν ἀλωποῦ,
'πῶφαγε τὴ γάτα, 'πῶφαγε τὸν πετεινό,
'ποῦ 'λάλει καὶ 'ξύπνα τὸ μαῦρο τὸ γέρο.
Κ' ἔρθ' ἕνα λεοντάρι κ' ἔφαε τὸ λύκο,
'πῶφαγε τὴν ἀλωποῦ, 'πῶφαγε τὴ γάτα,
'πῶφαγε τὸν πετεινό,
'ποῦ 'λάλει καὶ ξύπνα τὸ μαῦρο τὸ γέρο.
Κ' ἔρθεν ἕνας ποταμός, καὶ 'πῆρε τὸ λιοντάρι,
'πῶφαγε τὸ λύκο, 'πῶφαγε τὴν ἀλωποῦ,
πῶφαγε τὴ γάτα, 'πῶφαγε τὸν πετεινό,
'ποῦ 'λάλει καὶ 'ξύπνα τὸ μαῦρο τὸ γέρο.

134

Ὅλαις ἡ χώραις 'μόλεψαν, κι' ὅλαις παρηγοριοῦνται,
ἡ Ῥάψιανη κι' ὁ Τούρναβος παρηγοριὰ δὲν ἔχουν·
πέντε χιλιάδες 'πέθαναν κι' ἀκόμα ἀπεθαίνουν,
κλαίουν μαννάδες γιὰ παιδιὰ καὶ τὰ παιδιὰ γιὰ μάνναις,
κλαίει καὶ μιὰ νοικοκυρά, ἡ πρώτη γεροντίνα,
τῆς 'πέθαναν τρία παιδιὰ καὶ τρία κοριτσάκια.
—«Ἐσεῖς κρύαις βρυσούλαις μου, ὅλαις νὰ ξηραθῆτε,
ποιὰ θ' ἄρθῃ νὰ 'πάρῃ νερό, ποιὰ θἄρθῃ γιὰ νὰ πλύνῃ;
ὅλαις ἡ νύφαις 'πέθαναν κι' ὅλα τὰ κοριτσάκια,
ἡ ράχαις λέσια γέμισαν καὶ τὰ κλαριὰ κορμάκια».

135

Κυρά μου. τὸν υἱόκα σου, κυρά μ', τὸν ἀκριβό σου,
πέντε μικραὶς τὸν ἀγαποῦν καὶ δεκοχτὼ μεγάλαις,
κ' ἡ μιὰ τῆς ἄλλης ἔλεγε, κ' ἡ μιὰ τῆς ἄλλης λέει:
«Ἐλᾶτε κ' ἂς τὸν πάρουμε κουμπὶ καὶ δαχτυλίδι,
τὸ δαχτυλίδι νὰ φορῇ καὶ τὸ κουμπὶ νὰ παίζῃ,
νὰ περβατῇ, νὰ χαίρεται 'ς τοὺς κάμπους καβαλλάρης».

'Σ τοὺς κάμπους πιάνει τοὺς λαγούς, 'ς τὰ πλάγια τὰ περδίκια,
κι' αὐτοῦ 'ς τὰ στρεφολάγκαδα πιάν' τρία λαφομόσκια·
τὤνα τὸ 'πάει τῆς μάννας του, τ' ἄλλο τῆς ἀδερφῆς του,
τὸ τρίτο τὸ καλλίτερο τῆς ἀγαπητικῆς του.

136

Ἔρθ' ὁ μάρτης μὲ τὸ μάη, 'γύρισαν τὰ χηλιδόνια,
καὶ 'ς τῆς βρύσαις κατηβαίνουν ταῖρι ταῖρι τὰ τρυγόνια·
κ' ἐγὼ πάντα χωρὶς ταῖρι, ἄνοιξη καὶ κολοκαῖρι,
κλαίω καὶ μὲ ξέναις πέτραις χτυπῶ μόνο τὸ κεφάλι,
'σὰν τὴ θάλασσα 'π' ἀνοίγει καὶ χτυπᾷ τὸ περιγιάλι.
Ταῖρι μου δὲ γλέπω 'πίσω, τῆς καρδίας μου τὸν πόνο,
παρὰ σύγνεφα τὰ μαῦρα 'ς τοὺς ἀνέμους γλέπω μόνο.
Σύγνεφα εὐτυχισμένα, 'ς τὴν πατρίδα μου 'σὰν 'πᾶτε,
ἀπὸ μὲ τὰ περιβόλια, ὅλα ὅλα χαιρετᾶτε.

137

Ἦταν ἕνας γέρος,
κ' εἶχ' ἕνα πετεῖνι,
'ποῦ 'λάλει καὶ 'ξύπνα
τὸ δόλιο τὸ γέρο.
Ἔρθε τ' ἀλέπι
ἔφαε τὸ πετεῖνι,
'ποῦ 'λάλει κτλ.
Ἔρθε κι' ὁ σκύλος,
κ' ἔφαε τὸ πετεῖνι,
'ποῦ 'λάλει κτλ.
Ἔπεσε τὸ ξύλο,
'σκότωσε τὸ σκύλο,
'πώφαε τ' ἀλέπι κτλ.
Ἔρθε κι' ὁ φοῦρνος,
κ' ἔκαψε τὸ ξύλο,
'ποῦ 'σκότωσε κτλ.
Ἔρθε τὸ ποτάμι
κ' ἔσβυσε τὸ φοῦρνο κτλ.
Ἔρθε καὶ τὸ βῶδι
κ' ἔπιε τὸ ποτάμι κτλ.
Ἔρθε κι' ὁ λύκος,
κ' ἔφαε τὸ βῶδι κτλ.
Ἔρθε κι' ὁ τσομπάνης,
'σκότωσε τὸ λύκο κτλ.
Ἔρθε κ' ἡ πανοῦκλα,
'πῆρε τὸν τσιομπάνη,
'ποῦ 'σκότωσε τὸ λύκο κτλ.

138

Πότε θὰ μάθῃς, κόρη μου, πῶς εἶμ' ἀρρωστημένο;
ν' ἀρθῇς τὸ γληγορώτερο, μ' εὑρίσκεις 'πεθαμμένο.
Καὶ ὄντας ἔρθῃς καὶ ἐμπῇς 'ς τὴ θύρα τὴ μεγάλη,
τότες, ἀγαπημένη μου, ξέμπλεξε τὸ κεφάλι,
κ' ἐρώτα τὴ μαννοῦλά μου: «Κυρά, τὸ ποὖν' ὁ γυιός σου»;
«Ὁ γυιός μ', εἶναι 'ς τὴν κάμαρα, 'ς τὸ στρῶμα μοναχός του».
Ἴσιασε τὸ προσκέφαλο, νὰ 'σιάσῃ τὸ κορμί μου,
καὶ πιάσε τὸ κεφάλι μου, ὅσῳ νὰ βγῇ ἡ ψυχή μου.
Κι' ὄντας ἰδῇς καὶ τὸν παπᾶ νὰ βάλῃ πετραχῆλι,
τότες, ἀγαπημένη μου, φίλα με μέσ' 'ς τὰ χείλη.
Καὶ ὄντας μὲ σηκόσουνε τέσσερα παλληκάρια,
τότες, ἀγαπημένη μου, μάσ' τους μὲ τὰ λιθάρια.
Κι' ὄντας νὰ μ' ἀπεράσουνε ἀπὸ τὴ γειτονιά σου,
τότες, ἀγαπημένη μου, κόψε καὶ τὰ μαλλιά σου.

Κι' όντας μ' ἀποκουμπήσουνε 'ς τῆς ἐκκλησιᾶς τὴν πόρτα,
τότες, ἀγαπημένη μου, μαδίσου 'σὰν τὴν κόττα.
Κι' ὄντας μὲ ἀποψάλουνε καὶ σβύσουν τὰ κεριά μου,
καὶ τότ' ἀγαπημένη μου, θὰ 'ς ἔχω 'ς τὴν καρδιά μου.

139

Νὰ εἴχαμαν, τί νά εἴχαμαν;
Νὰ εἴχαμ' ἕνα γέροντα,
νὰ μᾶς φυλάῃ τὸν κῆπο
μὲ τὰ τριανταφυλλάκια.
Νὰ εἴχαμαν, τί νά εἴχαμαν;
Νὰ εἴχαμ' ἕνα γόμαρο,
νὰ καβαλκεύῃ ὁ γέρος,
'ποῦ μᾶς φυλάῃ τὸν κῆπο
μὲ τὰ τριανταφυλάκια.
Νὰ εἴχαμαν, τί νά εἴχαμαν;
Νὰ εἴχαμ' ἕναν τάβανο,
νὰ 'τσίμπαε τὸ γάϊδαρο,
νὰ γκρέμιζε τὸ γέροντα κτλ.
Νὰ εἴχαμαν, τί νά εἴχαμαν;
Νὰ εἴχαμ' ἕναν πετεινό,
νὰ ἔτρωε τὸν τάβανο
'ποῦ 'τσίμπαε τὸ γάϊδαρο,
'ποῦ γκρέμισε τὸ γέροντα κτλ.
Νὰ εἴχαμαν, τί νά εἴχαμαν;
Νὰ εἴχαμ' ἕναν ἄλπαρο,
νὰ ἔτρωε τὸν πετεινό,
'ποῦ ἔφαε τὸν τάβανο κτλ.
Νὰ εἴχαμαν, τί νά εἴχαμαν;
Νὰ εἴχαμ' ἕνα σκύλο,
νὰ ἔτρωε τὸν ἄλπαρο,
'ποῦ ἔφαε τὸν πετεινό, κτλ.
Νὰ εἴχαμαν, τί νά εἴχαμαν;
Νὰ εἴχαμ' ἕνα ξύλο,
νὰ 'δέρναμαν τὸ σκύλο,
'ποῦ ἔφαε τὸν ἄλπαρο κτλ.
Νὰ εἴχαμαν, τί νά εἴχαμαν;
Νὰ εἴχαμ' ἕνα φοῦρνο,
νὰ καίαμαν τὸ ξύλο,
'ποῦ ἔδειρε τὸ σκύλο κτλ.
Νὰ εἴχαμαν, τί νά εἴχαμαν;
Νὰ εἴχαμ' ἕνα ποταμό,
νὰ ἔσβυνε τὸ φοῦρνο,
'ποῦ ἔκαψε τὸ ξύλο κτλ.

140

Σὲ περιγιάλι 'κάθονταν τῶν ναύτων ἡ γυναῖκες,
τῶν ναύτων καὶ τῶν ναύκληρων, τῶν καραβοκυραίων,
ἔχουν γουλιὰ 'ς τὸν κόρφο τους, χαλίκια 'ς τὴν ποδιά τους.
Τὴ θάλασσα παρακαλοῦν, τὴ θάλασσα λιθιάζουν·
«Θάλασσα, πικροθάλασσα, καὶ λευκοκυματοῦσα,
θάλασσα, ποῦν' οἱ ἄντρες μας, καὶ ποῦναι οἱ καλοί μας»;
—«Τί νὰ σᾶς 'πῶ, καϋμέναις μου, τὰ μαῦρα τὰ μαντάτα;
Οἱ ἄντρες σας ἐπνίγηκαν 'ς τὴν ἄβυσσό μου κάτω.

141

Μιὰ γρηά, κακὴ γρηά,
μὲ τῆς κόταις μάλονε,
καὶ μὲ τὸ κατσοῦλι της.
«Τσὶτ καὶ ξιοῦ·
μπρὲ ῥημάδια, ποῦν' ἀφέντης σας»;
Μιὰ γρηά, κακὴ γρηά,
μὲ τῆς κόταις μάλονε
καὶ μὲ τὸ κατσοῦλι της,
καὶ μὲ τὸ σκυλάκι της.
«Όστ καὶ τσὶτ καὶ ξιοῦ·
μπρὲ ῥημάδια, ποῦν' ἀφέντης σας»;
Μιὰ γρηά, κακὴ γρηά,
μὲ τῆς κόταις μάλονε,
καὶ μὲ τὸ κατσοῦλι της,
καὶ μὲ τὸ σκυλάκι της,
μὲ τὸ γουρουνάκι της,
μὲ τὸ γαϊδουράκι της,
καὶ μὲ τὸ βοϊδάκι της,
καὶ μὲ τὸ φωλίτσι της.
«Φοῦ'! ἄ! ὤ! γκούτς! ὄστ! τσίτ! ξιοῦ·
μπρὲ ῥημάδια, ποῦν' ἀφέντης σας»;

142

Ὁ παπᾶς μας ὁ καλός,
'πῶχει τ' ἄσπρα τὰ πολλά,
'γόρασ' ἕναν πετεινό·
κικικὶκ ὁ πετεινός.
Ὁ παπᾶς μας ὁ καλός,
'πῶχει τ' ἄσπρα τὰ πολλά,
'γόρασε μιὰν ὄρνιθα·
κακακὰκ ἡ ὄρνιθα,
κικικὶκ ὁ πετεινός.
Ὁ παπᾶς μας ὁ καλός,
'πῶχει τ' ἄσπρα τὰ πολλά,
'γόρασε ἕνα γάϊδαρο·
γκαγκαρὴ ὁ γάϊδαρος,
κακακὰκ ἡ ὄρνιθα,
κικικὶκ ὁ πετεινός.

143

Ξύπνησε πρεντσιπόπουλο, καὶ γράψε μὲ τὸ χέρι,
νὰ στείλουμε τῆς κόνταινας, δὲν ἔχει ἄλλο ταῖρι!
Ξύπνησε φκιάσε μιὰ γραφή, καὶ νὰ τὴν ἀναγνώσω,
νὰ στείλουμε τῆς κόνταινας, νὰ πικραθῇ κάμπόσο.
Ξύπνησε πρεντσιπόπουλο, καὶ στόμα ζαχαρένιο,
νὰ ἰδῇς ὁποῦ σὲ φτιάνουνε τὸ μνῆμα μαρμαρένιο.
Ξύπνησε, πρεντσιπόπουλο, 'ποὔσ' ἄσπρος σὰν τὸν κρίνο,
'ποῦ 'πᾶνε νὰ σὲ χώσουνε 'ς τὸν ἅγιο Κωσταντῖνο.
Ὅταν ἐπῆγ' ἕνας παπᾶς, νὰ πάῃ νὰ τὸν βγάλῃ,
μικροὶ μεγάλοι κλάψανε, κρῖμα 'ς τὸ παλληκάρι!
Ὀμπρὸς 'παγαίν' ὁ παπᾶς μὲ τὸ σταυρὸ 'ς τὸ χέρι,
ἀγάλ' ἀγάλι περπατεῖ κι' ἀκολουθεῖ τ' ἀσκέρι.

144

Ἅγια Μαρίνα, κοίμισ' το,
κ' ἅγια Σοφιά, νανούρισ' το,
νὰ ἰδῇ τὰ δέντρα 'πῶς ἀνθοῦν,
καὶ τὰ πουλιὰ 'πῶς κελαηδοῦν·
καὶ πάλε στράφου, φέρε το,
μὴν τὸ γυρέψ' ὁ κύρης του,
καὶ δείρῃ τοὺς βαΐλους του,
μὴν τὸ γυρέψ' ἡ μάννα του,
καὶ κλάψῃ καὶ χολοσκαθῇ,
καὶ πικραθῇ τὸ γάλα της.

145

Νάνι! θἄρθ' ἡ μάννα σου
ἀπ' τὸ Δαφνοπόταμο,
κι' ἀπὸ τὸ γλυκόνερο,
νὰ σοῦ φέρῃ λούλουδα,
λούλουδα, τριαντάφυλλα,
καὶ μοσχογαρούφαλα.

146

Νά μου τὸ 'πάρῃς, ὕπνε μου· τρεῖς βίγλαις θὰ τοῦ βάλω,
τρεῖς βίγλαις, τρεῖς βιγλήτοραις, καὶ τρεῖς ἀντρειωμένους.
Βάνω τὸν ἥλιο 'ς τὰ βουνά, τὸν ἀετὸ 'ς τοὺς κάμπους,
τὸν κὺρ βορριᾶ τὸ δροσερὸ ἀνάμεσα πελάγου.
Ὁ ἥλιος ἐβασίλεψε, ἀετὸς ἀποκοιμήθη,
κι' ὁ κὺρ βορριᾶς ὁ δροσερὸς 'ς τῆς μάννας του 'πααίνει·
«Γυιέ μου, 'ποῦ ἤσουν χτές, προχτές; ποῦ ἤσουν τὴν ἄλλη νύκτα;
Μήνα μὲ τ' ἄστρια μάλονες; μήνα μὲ τὸ φεγγάρι;
μήνα μὲ τὸν αὐγερινό, 'ποῦ εἴμεστ' ἀγαπημένοι»;

«Μήτε μὲ τ' ἄστρια 'μάλονα, μήτε μὲ τὸ φεγγάρι,
μήτε μὲ τὸν αὐγερινό, 'ποῦ εἶστ' ἀγαπημένοι·
χρυσὸν ὑγιὸν ἐβίγλιζα 'ς τὴν ἀργυρή του κούνια».

147

Μαῦρο κρεββάτι μάννα μου, 'ς τὴ σάλα σ' ἀντικρύζω,
κ' ἐπάνω του κατάμαυρα 'σπαρμένα λουλουδάκια,
θανάτου κιτρινόκερι, μισόσβεστο 'ς τὴν ἄκρα,
καὶ λιβανιοῦ μαῦρο καπνὸ ἐδῶ κ' ἐκεῖ σπαρμένο,
κ' ἕνα κορμὶ 'ς τὰ κάτασπρα, 'ς τὸ στρῶμα 'ξαπλωμένο,
καὶ 'ξαπλωμένα τὰ μαλλιὰ 'ς τὸν ὦμό του τὰ ἔχει.
«'Ιντἄχα, μάννα μ', 'πές μου το, γιὰ 'πές μου το κ' ἐμένα;
Μήνα κἀνένας 'ξάδερφος 'ξεψύχησε, μαννιά μου,
καὶ κλαίγουν τον οἱ ἀδερφοί, καὶ κλαίγουν τον οἱ φίλοι;
Μήνα κἀνένας θεῖός μου 'ξεψύχησε, μαννιά μου»;
«Μηδὲ κἀνένας 'ξάδερφος 'ξεψύχησε παιδί μου,
καὶ κλαίγουν τον οἱ ἀδερφοί, καὶ κλαίγουν τον οἱ φίλοι,
μηδὲ κἀνένας θεῖός σου 'ψεψύχησε παιδί μου.
τὴ 'Λένη τὴν ἐδάγκασε κουφὴ φαρμακωμένη,
ὄντας ἐπῆε, τὸ σταμνὶ νερὸ νὰ τὸ γεμίσῃ».

148

Λεϊμονάκι μυρωδᾶτο,
ἀπὸ περιβόλ' ἀφρᾶτο,
μὴν παραγυρίζῃς τόσο,
καὶ μέ κάνῃς καὶ νυχτώσω.
«Κι' ἂν νυχτώσῃς, παλληκάρι,
κάτσε νἄβγῃ τὸ φεγγάρι,
νὰ σὲ ἰδῶ νὰ σὲ γνωρίσω,
καὶ φιλὶ νὰ σὲ δανείσω.
'Απὸ τὴ στεριὰ κρατειέσαι,
ὅπου σειέσαι καὶ λιγιέσαι,
'ποῦ πατεῖς τὴ γῆ καὶ τρίζεις,
καὶ τὰ μάρμαρα τσακίζεις».

149

'Σ τὸν ᾅδη θὲ νὰ 'πάνω, τὸ Χάρο νὰ σμιχτῶ,
νὰ τόνε πιάσω φίλο καὶ ἀδερφοποιτό,
μήνα καὶ μὲ δανείσῃ σαίταις κοφτεραίς,
καὶ 'πάω νὰ σαϊτέψω τρεῖς βεργολιγυραίς,
'ποῦ καὶ ἡ τρεῖς μοῦ τάξαν ἕνα γλυκὸ φιλί,
κ' ὕστερα μὲ γελάσαν 'σὰν τὸ μικρὸ παιδί.

150

'Λάφι μου χρυσοκέρατο, ἰντ' ἔχεις καὶ δακρύζεις,
καὶ μὲ τὴς πέτραις δέρνεσαι τὴ 'μέρα καὶ τὴ νύχτα;
μὲ τ' ἄλλα 'λάφια νὰ βοσκᾷς δὲ θέλεις μέσ' 'ς τοὺς λόγγους.
Γιατί χτυπᾷς τὰ πόδια σου, τὰ χρυσοκέρατά σου;
γιὰ τί τὰ τρίβῃς καὶ βογγᾷς, 'σάν νάσουν λαβωμένο;
'Πές μου το, 'λάφι μ', 'πές μού το, 'πές μού το, κι' ἀν' μπορέσω,
δώσω βοήθει' ὅση 'μπορῶ, ὅσ' ἔχω κι' ὅση θέλεις,

—«Δὲν ἠμπορεῖς, ποτάμι μου, τίποτε νὰ μὲ κάμῃς,
βαθειὰν ὁ πόνος τὴ φωλῃὰ μέσ' 'ς τὴν καρδῃά μου ἔχει.
Καὶ 'τί καλὸ 'ς τὴ γῆν αὐτὴ ἔχω, γῃὰ νὰ 'μπορέσω
μὲ τ' ἄλλα 'λάφῃα 'γλήγορις 'ς τοὺς λόγγους νὰ πετάξω;
Δῃὸ ἀλαφάκῃα 'πὤκαμα, ψιλὰ χρυσοντυμένα,
κ' ἐκεῖνα μοῦ τὰ 'πήρανε, κῃ' ὠρφάνεψ' ἀπ' ἐκεῖνα.
Τὤνα τὸ 'βρῆκε κυνηγὸς νὰ πίνῃ 'ς τὸ ποτάμι,
μῃὰ ντουφεκῃὰ ἐδὤκέ του, τὤρριξεν εὐθὺς κάτω,
καὶ τ' ἄλλο τὸ μικρότερο μῃὰ 'μέρα μέσ' 'ς τοὺς λόγγους
μὲ 'τ' ἄλλα 'λάφῃα ἔτρωγε κῃ' ἀντίκρυζε τὸν ἥλῃο,
(ἀνάθεμά την τὴ στιγμή, 'π' ἄφσε τὰ ἄλλα λάφῃα),
ἐμπλέχτηκε μέσ' 'ς τὰ κλαδῃὰ καὶ μέσ' 'ς τὰ χορταράκῃα,
ἐβόσκουτον μονάχο του κ' ἔτρωγε τὴ γλυστρίδα·
ἀκόμα δὲν ἀπόφαε, καὶ νἄσου ἕνας λύκος
ἀπάνω του 'πετάχτηκε, μοῦ τὤφαε, μαννά μου.
Δός μου, ποτάμι μου, νερό, τὴ δίψα μου νὰ σβύσω».
—«Πάρε καὶ πῃέ, ὅσο 'μπορεῖς. μάννα μ' ὠρφανισμένη».

151

'Σ αὐτὸ τὸ στῆθος τὸ μαρμαρένῃο πῶς νὰ βρεθῇ,
μῃὰ λεϊμονίτσα μὲ τὰ λεϊμόνῃα νὰ ῥιζωθῇ;
Περιβολάρης καί μπαξεβάνης θὲ νὰ γενῶ,
Τῆς λεϊμονίτσας τά δῃὸ λεϊμόνῃα νὰ τὰ φιλῶ.
Μερτσάνι χείλη, λαιμὸ κρυστάλλι, ἄχ! λαχταρῶ,
αὐτὸ τὸ στῆθος τὸ μαρμαρένῃο, 'ποῦ τρεχει γάλα, κρύο νερό.

152

Δῃὸ περιστέρῃα κάτασπρα, 'ς τὰ αὐγά τους καθισμένα,
'κάθουνται καὶ μοιρολογοῦν, κλαίουν, παραπονῃοῦνται.
τ' ἀρσενικὸ τοῦ θηλυκοῦ γυρίζει καὶ τοῦ λέει:
«Ἴντα κλωσσᾷς, γυναῖκά μου, κάτασπρη περιστέρα;
Νὰ κάνῃς θέλεις ὤμορφα, κάτασπρα περιστέρῃα;
Κρίμα! χάνεις τοὺς κόπους σου καὶ λύπαις θὲ νὰ φέρῃς.
Μὴ δὲ 'θυμᾶσαι τ' ἔπαθες 'ς τὴν ἄλλη τὴν κλωσσῃά σου;
Τρία καὶ μόνα τἄκανες, τἄχασες καὶ τὰ τρία,
τὤνα τὸ 'πῆρε ἄγριο γεράκι πεινασμένο,
καὶ τ' ἄλλο τὤβραν κυνηγοὶ ς' τὸν ποταμὸ νὰ πίνῃ,
καὶ μὲ τὰ δίχτῃα τὤπῃασαν. τί 'ξέρεις, κῃ' ἂν τὸ φάαν!
Σήκου, σήκου καὶ μὴ κλωσσᾷς, καὶ μὴ μᾶς φέρῃς πόνους,
γῃατί, τίς 'ξέρει ὕστερα, καὶ τοῦτ' ἴντα θὰ γίνουν».

153

Οὖλα τ' ἀηδόνῃα τὴν αὐγὴ οὖλα λαλοῦν καὶ λένε,
κ' ἐγὼ περδίκα φλιβερὴ δὲν ἔχω ποῦ νὰ μείνω,
νὰ φκῃάσω τὴν φουλοῦλά μου, νὰ 'βγάλω τὰ πουλῃά μου.
Μὲ 'πῆρε τὸ παράπονο καὶ τὸ πολὺ βερέμι,

κ' ἐπῆγα καὶ τὴν ἔφκιασα 'ς τῆς καλαμιᾶς τὸν κάμπο.
Βάνουν φωτιὰ 'ς τὴν καλαμιὰ νὰ κάψουνε τὸν κάμπο,
κ' ἔκαψαν τὴν φουλοῦλά μου, κ' ἔκαψαν τὰ πουλιά μου.
Ἐπῆγα καὶ τὴν ἔφκιασα σὲ ριζομιὸ λιθάρι,
πάει ὁ πετρίτης κ' ἔκατσεν ἀπάνω 'ς τὸ λιθάρι.
Σήκου, πετρίτη μ', ἀπ' αὐτοῦ, σήκου ἀπ' τὴ φουλιά μου,
καὶ μῶφαγες τὸ ταῖρί μου, καὶ θὲς νὰ φᾷς κ' ἐμένα.
Σὲ καταριοῦμαι φλιβερὰ καὶ προκοπὴ δὲν κάνεις.
Κάλλια νὰ φᾷς τὰ νύχια σου, τὰ νυχοπόδαρά σου,
παρὰ νὰ φᾷς τὴν πέρδικα τὴν ἀηδονολαλοῦσα,
ὁποῦ λαλεῖ τὴν ἄνοιξη, τὸ μάη, τὸ καλοκαῖρι.

154

Αὐγίτσα ἐσηκώθηκα, δυ' ὥραις νὰ 'ξημερώσῃ,
παίρνω νερὸ καὶ νίβομαι, νερὸ νά 'ξαγρυπνήσω,
καὶ πέρνω τὸ στρατὶ στρατί, τ' ὡρηὸ τὸ μονοπάτι,
γιὰ ναὕρω πέτρα ριζομιά, νὰ διπλωθῶ, νὰ κάτσω,
ν' ἀκούσω ἀητοῦ λαλιά, σφυριγματιὰ πετρίτη,
ν' ἀκούσω καὶ τὴν πέρδικα τὴν ἀηδονολαλοῦσα.
Παραπονιέται 'ς τὸν ἀητό, κλαίγεται 'ς τὸν πετρίτη.
«Πετρίτη μου, 'ς τὰ φτερωτά, καὶ σταυραετέ, 'ς τοὺς κάμπους,
μοῦ 'φάγετε τὸ ταῖρί μου, μ' ἀφήσατε μονάχη».

155

Βάγια βάγια τῶ βαγιῶ,
ὡς τὴν ἄλλη κυριακή,
μὲ τὰ κόκκινα αὐγά,
μὲ τὴ σοῦβλα τὸ τσιτσί,

156

Βάγια βάγια κυριακή,
ὧς τὴν ἄλλη κυριακή,
πίτσι, πίτσι τὸ κοκό,
μάμου, μάμου τὸ τσιτσί.

157

Περπεροῦνα περπατεῖ
γιὰ βροχὴ παρακαλεῖ·
«Κύριε, βρέξε μιὰ βροχή,
μιὰ βροχὴ καματερή,
μπάραις, μπάραις τὰ νερά,
λίμναις, λίμναις τὰ κρασιά·
κάθε κούτσουρο καλάθι,
κάθ' ἀστάχυ καὶ ταγάρι,
γιὰ νὰ σκάσ' ὁ ἀλευρᾶς,
γιατὶ τὸ πουλεῖ ἀκριβά,
καὶ νὰ χαίρετ' ὁ φτωχὸς
μ' ὅλη του τὴ φαμιλιά.

158

Ἄλικό μου καρυοφύλλι καὶ γαλάζιο μου ζεμποῦλι,
σκύψε νὰ σὲ χαιρετήσω καὶ νὰ σὲ γλυκοφιλήσω.
Κἄπου θέλω νὰ κινήσω, καὶ ὁ κύρης δὲ μ' ἀφίνει.
Ἄλικό μου καρυοφύλλι καὶ γαλάζιο μου ζεμποῦλι,
σκύψε νὰ σὲ χαιρετήσω καὶ νὰ σὲ γλυκοφιλήσω.
Κἄπου θέλω νὰ κινήσω, καὶ ἡ μάννα δὲ μ' ἀφίνει.
Ἔρθεν ὁ καιρὸς κ' ἡ ὥρα, ὅπου θὲ νὰ χωριστοῦμε,
καὶ νὰ μὴν ἀνταμωθοῦμε, κ' ἡ καρδίτσα μου μὲ σφάζει,
καὶ τὰ 'μάτια μου δακρύζουν καὶ 'σὰν τοὺς τροχοὺς γυρίζουν,
ὅτι πῶς θὰ χωριστοῦμε καὶ θὰ μὴν ἀνταμωθοῦμε.

159

'Πάν' ἀπ' τὰ κεραμίδια μας τρέχει νερὸ κρουστάλλι,
ὅσαις μαννάδαις κι' ἂν τὸ πιοῦν, καμμιὰ παιδὶ δὲν κάνει.
Ἂν τῶπινε κ' ἡ μάννα μου, δὲν εἶχε κάνει ἐμένα,
ποῦ μ' ἔκανε κ' ἐγέννησε, κ' ἐδιάβηκα 'ς τὰ ξένα·
ξέναις πλένουν τὰ ροῦχά μου, ξέναις τὰ σαπουνίζουν,
τὰ πλένουν μιά, τὰ πλένουν δυό, τὸ τρίτο μὲ μαλόνουν:
«Πάρε, ξένε μ', τὰ ροῦχά σου, σύρ' ἀπ' ἐκεῖ ποῦ ἔρθες,
ἐδῶ νερὸ δὲ 'βρίσκεται, σαποῦνι δὲν πουλιέται,
ἐδῶν' ἡ πέτραις ζυγιασταίς, τὸ χῶμα μὲ τὸ δράμι».

160

Τώρα μαϊά, τώρα δροσιά, τώρα τὸ καλοκαῖρι,
τώρα κι' ὁ ξένος βούλεται νὰ 'πάνῃ 'ς τὰ 'δικά του.
Πιάνει σελόν' τὸ μαῦρό του, πιάνει τὸ καλλιγόνει,
βάνει τὰ πέταλα χρυσὰ καὶ τὰ κάρφι' ἀσημένια,
βάνει τὰ φτερνιστήρια του, ζώνει καὶ τὸ σπαθί του,
τοὺς φίλους ἀποχαιρετᾷ κι' ὅλους τοὺς γνώριμούς του.
Καὶ ἡ καλή του τὸν ρωτᾷ μὲ 'μάτια δακρυσμένα:
«'Εσὺ ποῦ 'πᾶς, ἀφέντη μου, καὶ 'μένα ποῦ μ' ἀφίνεις»;
«Σ' ἀφίνω 'ς τὴ μαννάκα σου, 'ς τοὺς φίλους κ' ἐδικούς σου,
κ' ἐγὼ 'πάνω 'ς τὸ σπίτι μου, ναὐρῶ τοὺς συγγενεῖς μου».
«Πάρε μ', ἀφέντη μ', πάρεμε κ' ἐμένα 'κεῖ 'ποῦ 'πάνεις,
νὰ μαγειρεύω νὰ δειπνᾷς, νὰ στρώνω νὰ κοιμᾶσαι,
νὰ πλένω τὰ ποδάρια σου 'ς τὴν ἀργυρὴ λεκάνη».
«'Εκεῖ 'ποῦ 'πάνω, κόρη μου, κοράσια δὲν 'πααίνουν·
εἶναι ἡ στράτα μακρυνὴ κ' ἔχει πολλὰ φαρμάκια,
δὲ μαγειρεύουν νὰ δειπνοῦν, δὲ στρώνουν νὰ κοιμοῦνται,
δὲν πλένουν τὰ ποδάρια τους 'ς τῆς ἀργυραὶς λεκάναις.
Κάτσε, κόρη μ', 'ς τὸ 'σπίτι σου, κάτσε 'ς τὰ πατρικά σου,
κι' ἂν τύχῃ πάλε καὶ ἐρθῶ, θὲ νά ἦσαι ἰδική μου,
ἐγὼ δὲ 'σ ἀστοχῶ ποτέ, ὅσον καιρὸ κι' ἂν ζήσω».

161

Ὅλα τὰ δέντρα τὴν αὐγὴ δροσιά 'ναι φορτωμένα,
καὶ τὰ πουλάκια 'ς τὰ κλαριὰ βαρειὰ βαλαντωμένα,
κ' ἡ κόρη 'ς τῆς ἀγκάλαις μου βαρειά 'ναι ὑπνωμένη.
—«Βαρειὰ κοιμᾶσαι, κόρη μου, βαρειά 'σαι ὑπνωμένη».
«Νὰ μ' εἶχα πέσει, ἀφέντη μου, ποτέ μου μὲ τ' ἐσένα!
Εἶδ' ὄνειρο 'ς τὸν ὕπνο μου, 'ς τὸν ὕπνο 'ποῦ 'κοιμώμουν·
εἶδα τὸ γρίβα σου γυμνό, τὴ σέλλα τσακισμένη,
καὶ τὸ σπαθί σου τ' ἀργυρὸ 'ς τὴ μέση χωρισμένο,
καὶ τὸ μανδῆλί σ' τὤμορφο 'ς τὴν ἄκρη λερωμένο».
—«Κόρη μ', μὴ βασανίζεσαι, 'ς τὰ βάσανα μὴ 'μπαίνῃς·
ὁ γρίβας μ' εἶν' ἡ ξενητειά, κ' ἡ σέλλα μ' εἶν ὁ δρόμος,
καὶ τὸ σπαθί μου τ' ἀργυρὸ εἶν' ὁ ξεχωρισμός μας,
καὶ τὸ μανδῆλι τὸ λερὸ τὰ δάκρυα 'ποῦ θὰ χύσῃς».
—«Αὐτοῦ 'ποῦ 'πᾷς, ἀφέντη μου, 'πᾶρε κ' ἐμὲ κοντά σου,

νὰ μαγειρεύω νὰ δειπνᾷς, νὰ στρώνω νὰ κοιμᾶσαι,
νὰ πλένω τὰ ποδάρια σου, τὰ πλύματα νὰ πίνω».
—«Ἐδῷ ποῦ 'πάνω, κόρη μου, γυναῖκες δὲν πααίνουν,
δὲ μαγειρεύουν, δὲ δειπνοῦν, δὲ στρώνουν, δὲν κοιμοῦνται,
'ς τὴ σέλλα τρώγουν τὸ ψωμί, 'ς τὴ σέλλα γιοματίζουν».

162

Θάλασσα, πικροθάλασσα, τώρα γλυκειὰ νὰ γένῃς,
αὐτὸ τὸ νιὸ 'ποῦ 'σ ἔστειλα, μή μού τονε πικράνῃς.
'Ανάθεμα τοὺς ξυλουργούς, 'ποῦ κάνουν τὰ καράβια,
καὶ 'πᾶν καὶ ξενητεύουνται τἄμμορφα παλληκάρια.
Ἄχ! οὐρανέ, μὴ βρέξῃς πλειό, κάνε μ' αὐτὴ τὴ χάρι,
κ' ἐγὼ μὲ τὰ 'ματάκια μου ποτίζω τὸ χορτάρι.
'Εμίσεψες, χρυσέ μ' ἀητέ, καὶ σ' ὤβγαλα τραγοῦδι,
τσαντσαμινάκι μου χρυσό, πολύτιμο λουλοῦδι,
ἐμίσεψες, καὶ μ' ἄφησες ἕνα γυαλὶ φαρμάκι,
νὰ γεύουμαι καὶ νὰ δειπνῶ, ὅσῳ νὰ 'πᾷς καὶ νἄρθῃς.
'Εμίσεψες, χρυσέ μ' ἀητέ, ἄχ! μὴ μὲ λησμονήσῃς,
'ς τὴ ξενιτειά, ποῦ περπατεῖς, ἄλλη μὴν ἀγαπήσῃς.

163

Σύρτε, μαῦρα μου πουλάκια, σύρτε 'ς τὸ καλό,
χαιρετήματα νὰ 'πῆτε τῆς ἀγάπης μου.
Κι' ἂν ἐπᾶτ' ἀπ' τὴν 'Αθήνα κι' ἀπ' τὸν τόπο μας,
μηλιὰ ἔχω 'ς τὴν αὐλή μας καὶ 'ς τὴν πόρτα μας,
καὶ 'ς τὰ φύλλα ν' ἀνεβῆτε νὰ λαλήσετε,
τῆς παληᾶς μας τῆς ἀγάπης νὰ μηνύσετε,
πλειὸ νὰ μή με παντεχαίνῃ, μή με καρτερῇ,
τ' ἐδῶ 'ποῦρθα ὁ καϋμένος, ἐσκλαβώθηκα,
'πῆρα χήρας θυγατέρα καὶ τῆς μάγισσας,
'ποῦ μαγεύει τὰ ποτάμια, καὶ δὲ σέρνουνε,
καὶ τὴς θάλασσαις μαγεύει, καὶ δὲν ἁρμενοῦν,
καὶ μαγεύει καὶ τὴς βρύσαις, καὶ δὲν τρέχουνε,
καὶ μ' ἐμάγεψε κ' ἐμένα, καὶ δὲν ἔρχουμαι·
ὅταν βουλιοῦμαι νἄρτω, χιόνια καὶ βροχαῖς,
κάνω νὰ γυρίσω 'πίσω, ἥλιος, 'ξαστεριά.

164

Ὁ ξένος εἰς τὴ ξενιτειὰ πρέπει νὰ βάλῃ μαῦρα,
γιὰ νὰ τὸν ἐγνωρίζουνε, πῶς 'ς τὴν καρδιά 'χει λαύρα.
'Εμέν' εἶδαν τὰ 'μάτια μου, τοὺς ξένους πῶς τοὺς θάφτουν,
δίχως λιβάνι καὶ κερί, δίχως παπᾶ καὶ διάκο.

165

Διῶξέ με, μάννα μ', διῶξέ με, κ' ἐγὼ νὰ φύγω θέλω,
νὰ σκαπετίσω τρία βουνά, σαράντα πέντε ῥάχαις,

νὰ 'πάω κ' ἐγώ, μαννοῦλά μου, 'ποῦ 'πᾶν τὰ χελιδόνια,
τὰ χελιδόνια νἄρχωνται, κ' ἐγὼ νὰ 'πάν' ἀκόμα,
ν' ἀσπρίσουν τὰ ματάκια σου κυττάζοντας τῆς στράταις,
καὶ νὰ σαπίσ' ἡ μπόλια σου τὰ δάκρυα σου σφουγγῶντας,
νὰ σκάσῃ τ' ἀχειλάκι σου ῥωτῶντας τοὺς στρατιώταις:
« Διαβάταις μου, στρατιώταις μου, καλοί μου στρατιώταις,
μὴν εἴδετε τὸ γυιούλη μου, τὸ μοναχὸ τὸ γυιό μου» ;
« Ξένη μου, κι' ἂν τὸν εἴδαμε, ποῦ νὰ τὸν φέρ' ὁ νοῦς μας ;
Γιὰ πές μας τὰ σημάδια του, σημάδια τοῦ κορμιοῦ του».
«Ἦταν 'ψηλός, ἦταν λιγνός, ἦταν καμπυλοφρύδης,
καὶ 'ς τὸ δεξί του δάχτυλο εἶχε τὴν ἀρραβῶνα,
κάλλι' ἔλαμπε τὸ δάχτυλο παρὰ τὸ δαχτυλίδι».
« Ναί, 'ψές, προψὲς τὸν εἴδαμε 'ς τὸν ἄμμο 'ξαπλωμένο,
μαῦρα πουλιὰ τὸν ἔτρωγαν κι' ἄσπρα τὸν 'τριγυρίζαν,
κ' ἕνα πουλί, καλὸ πουλί, δὲν τρώ', μόν' τριγυρίζει,
Τἄλλα πουλιὰ τοῦ λέγανε, τ' ἄλλα πουλιὰ τοῦ λένε·
«Δὲν τρῶς καὶ σύ, καλὸ πουλί, 'π' ἀνδρειωμένου πλάτη,
νὰ κάνῃς πήχῃ τὰ φτερὰ καὶ πεθαμὴ τὰ 'νύχια» ;

166

Διῶξέ με, μάννα, διῶξέ με μὲ ξύλα, μὲ λιθάρια,
νὰ 'πάν' κ' ἐγὼ 'ς τῆς ἐρημιαίς, ποῦ 'πᾶν' τὰ χελιδόνια,
τὰ χελιδόνια νἄρχουνται, κ' ἐγὼ μόν' νὰ παγαίνω.
Θάρθῇ καιρὸς νὰ πικραθῇς, θάρθῇ καιρὸς νὰ κλάψῃς.
«Παρακαλῶ σε, ξενητειά, καὶ προσκυνῶ σε Πόλη,
αὐτὸ τὸ νιὸ 'ποῦ 'σῶστειλα, καλὰ νὰ τὸν φυλάξῃς,
νὰ μὴν τοῦ δώσῃς ἀρρωστιά, νὰ μὴ τὸν 'δῇ ἀσθένεια.
Ἡ ἀρρωστιὰ θέλ' στρώματα, θέλει προσκεφαλάκια,
θέλει μαννούλας γόνατα, θέλει πατρὸς ἀγκάλαις,
θέλει ἀδερφούλαις 'γκαρδιακαίς, νὰ στρώνουν, νὰ 'ξεστρώνουν,
θέλει νέρ' ἀπ' τὸν τόπο του, καὶ μῆλ' ἀπ' τὴ μηλιά του».
Θὰ σκάσῃ τ' ἀχειλάκι σου ῥωτῶντας τοὺς διαβάταις:
« Διαβάταις, 'ποῦ διαβαίνετε, στρατιώταις 'ποῦ περνᾶτε,
μὴν εἴδετε τὸ γυιόκα μου, τὰ φύλλα τῆς καρδιᾶς μου» ;
«Γιὰ πές μας τὰ σημάδια του, σουσούμια τοῦ κορμιοῦ του».
«Ἦταν 'ψηλὸς 'σὰν τὸ βεργί, λιγνὸς 'σὰν τὸ καλάμι,
ἦταν φεγγαροπρόσωπος, ἦταν καγγελοφρύδης,
φοροῦσε καὶ 'ς τὸ χέρι του μαλαμματένια μποῦλα».
«'Εψές, προψὲς τὸν εἴδαμε 'ς τὴ μέσ' ἀπὸ τὸν κάμπο,
μαῦρα πουλιὰ τὸν τρώγανε, κι' ἄσπρα τὸν 'τριγυρίζαν,
κ' ἕνα πουλί, καλὸ πουλί, δὲν τρώει, μόν' τὸν κλαίει».
«Φάγε καὶ σύ, πουλάκι μου, 'π' ἀνδρειωμένου πλάτη,
νὰ κάνῃς πήχῃ τὸ φτερὸ καὶ δυὸ πήχαις κοντύλια».
«Ὅλον, πουλιά μου, φᾶτέ με, κι' ὅλον κατάλυστέ με,
ἀφῆστε μόν' τὸν πλάτη μου καὶ τὸ δεξιό μου, χέρι,
νὰ γράψω τρία γράμματα, πικρά, φαρμακωμένα,
νὰ στείλω τὤνα τ'ς μάννας μου, τἄλλο τῆς ἀδερφῆς μου.
καὶ τἄλλο τὸ πικρότερο νὰ στείλω τῆς καλῆς μου·
γιὰ νὰ διεβάζ' ἡ μάννα μου, νὰ κλαί' ἡ ἀδερφή μου,
καὶ νὰ διεβάζ' ἡ ἀδερφή, νὰ κλαίγῃ ἡ καλή μου,
καὶ νὰ διεβάζῃ ἡ καλή, νὰ κλαί' ὅλος ὁ κόσμος».

167

Καὶ πῶς νὰ γένουμαν πουλί, 'ψηλὰ γ̣ιὰ νὰ πετοῦσα,
ν' ἀντάμονα τὸ σταυρωτὸ καὶ νὰ τὸν ἐρωτοῦσα,
'ς τὸν τόπο 'ποῦ σκοτώθηκες, γραμμένο μου ξεφτέρι,
'σὰν τί πουλ̣ιὰ σ' ἐφάγανε, νὰ μ' ἔδιδε χαμπέρι·
νὰ σφάζομαν, νὰ μ' ἔτρωγαν κ' ἐμένα τὴν καϋμένη,
νὰ δ̣ιάβαινα 'ς τὸ στόμα τους ὅλη κομματ̣ιασμένη,
νὰ εὕρισκα 'ς τὰ σπλάγχνα τους καὶ τὰ δικά σου μέλη,
κ' ἐκεῖ νὰ ἤμαστε κ' οἱ δ̣ὸ πάλιν ἀνταμωμένοι.

168

Ποτέ μου δὲν ὠρέχτηκα τὴν πλάκα νὰ 'παινέσω,
τώρα γ̣ιὰ τὸ χατῆρί σου θὰ τὴν μυρ̣ιοπαινέσω.
«Πλάκ' ἀργυρή, πλάκα χρυσή, πλάκα μαλαμματένι̣α,
μὴ φᾷς ἀχεῖλι κόκκινο, μὴ φᾷς καὶ μαῦρα 'μάτια,
μὴ φᾷς καὶ τὴ γλωσσίτσα του τὴν ἀηδονολαλοῦσα,
ὁποῦ τὴν εἶχαν τὰ πουλ̣ιὰ σκοπὸ κ' ἐκελαηδοῦσαν.
'Εσ' ἤσουνα ὁ σεβδαλῆς ἐπάνω 'ς τῆς κοπέλλαις,
εἶχες τὰ μάτ̣' ὁλόμαυρα, τὰ φρύδ̣ια 'σὰν ἀβδέλαις·
ἀκόμ' ὁ γάμος σου βαστᾷ, καὶ τὸ τραπέζει στέκει,
ἀκόμα τὰ στεφάν̣ια σου τοῦ λιβαν̣ιοῦ μυρίζουν».

169

'Ψιλὸ κυπαρισσάκι μου, ἔγυραν τὰ κλων̣ιά σου,
κ̣' ἀπ' τὴν ἁγ̣ιὰ Παρασκευὴ ἔρχετ' ἡ μυρουδ̣ιά σου.
Σμυρνηά, μὲ τὰ χρυσὰ μαλλ̣ιά, Χ̣ιώτισσα μὲ τὰ 'δυόσμα,
κρῖμά ἦταν τὸ κορμάκι σου νὰ σοῦ τὸ φάη τὸ χῶμα·
κρῖμά ἦτανε νὰ φά' ἡ γῆ τὰ 'μάτ̣ια τὰ ζαφείρ̣ια,
'ποῦ τἄχαν τὰ ῥηγόπουλα πέτραις 'ς τὰ δαχτυλίδ̣ια.

170

Βαλαντωμένη περπατῶ, λερή, μὲ μαῦρα ῥοῦχα,
στέκω καὶ συλλογίζουμαι, τ' ἔπαθ' ὁ γῦρος 'ποῦχα.
'Οποῦχα κάστρο φαμελ̣ιὰ καὶ κάστρο γενναλόϊ,
καὶ τώρ' ἔμεινα μοναχὴ 'σὰν ἔρμο χελιδόνι,
κ̣' ἀνεστενάζω φλιβερὰ καὶ κλαίγω πικραμένα,
'ποῦ δὲν εὑρέθηκε γ̣ιατρὸς μέσ' 'ς τὸν ντουν̣ιᾶ γ̣ιὰ 'μένα.
Τὸν πόνο 'πῶχω 'ς τὴν καρδ̣ιά, ἄς εἶχα 'ς τὸ κορμί μου,
νὰ μὲ 'μοιρολογήσουνε οἱ φίλοι κ' οἱ ἐχθροί μου.

171

Ἔθελα νἄρθω μ̣ιὰ βραδ̣ιά, νὰ σᾶς καλημερίσω,
νὰ κάτσω 'ς τὸ τραπέζι σας, νὰ σᾶς παρηγορήσω,
μόν' ἔχω χνῶτ' ἀπὸ τὴ γῆ καὶ μυρουδ̣ιὰ ἀπ' τὸν ᾅδη.
—«Ἂν ἔχῃς χνῶτα, θέλω σε, καὶ μυρουδ̣ιά, 'γαπῶ σε,
κ̣ι ἂν ἦσ' ἀπὸ τὴ μαύρη γῆ, μυρ̣ιοπαρακαλῶ σε.

172

Στρατιώταις, σκάψετε βουνά, καὶ καβαλάροι, κάμπο,
νὰ θάψετε αὐτὸ τὸ νιὸ κάτω 'ς τὸ περιγιάλι,
ν' ἀκούῃ ἀχνιὰ τῆς θάλασσας καὶ ταραχὴ τ' ἀέρα,
ν' ἀκούῃ καὶ τοὺς συντρόφους του, 'ποῦ λὲν τὸ ἔγια μόλα.

173

Καλή 'μερά σ', ἀνατολή, καλή 'μερά σου, δύση,
καλή 'μερά σου, μαύρη γῆ μ' ὅλους τ'ς ἀποθαμένους.
Κ' ἐκείνη ἀπολογήθηκε μὲ τὸν καϋμὸ 'ς τ' ἀχεῖλι·
«Τὴν καλὴ 'μέρα ἔχετε εἰς τὸν ἀπάνω κόσμο,
'ποῦ περπατεῖτε μὲ δροσιά, 'ποῦ φέγγετε μὲ λύχνο·
μὰ 'γὼ τὸ βαρειορρίζικο, 'ς τὴ γῆ πολλὰ καϋμένο,
χωρὶς νερὸ βρεγμέν' εἶμαι, χωρὶς φωτιὰ καμμένο,
χωρὶς κοντάρια καὶ σπαθιά, σπαθοκονταρεμένο».

174

Μὲ τί ψυχή, μὲ τί καρδιὰ θὲ νἄμπω 'γὼ 'ς τὸν ᾅδη;
Ν' ἀφήσω τὰ παιδάκια μας, νὰ κλαῖν' αὐγὴ καὶ βράδυ,
νά κλαῖνε, νὰ φωνάζουνε, μαννοῦλά μου, ποῦ νά ἦσαι;
βαρειὰ 'π' ἀποκοιμήθηκες, κ' ἐμᾶς δὲ μᾶς θυμᾶσαι.

175

'Εζήλεψε τὸ χαμαϊλὶ
ἡ μάννα, ἡ μαννοῦλά μου,
τὸ ἀργυρὸ ντουφέκι.
Κλαῖγέ με, μάννα μ', κλαῖγέ με,
τουφεκιασμένο λέγε με.
'Εζήλεψε τὸ χαμαϊλὶ
ἡ μάννα, ἡ μαννοῦλά μου,
τῆς ἀσημοκουμπούραις.
Κλάψε με, μάννα μ', κλάψε με,
ἀποθαμμένο γράψε με.
'Εζήλεψε τὸ χαμαϊλὶ
ἡ μάννα ἡ μαννοῦλά μου,
τῆς ἀσημοπαλάσκαις.
Κλάψε με, μάννα μ', κλάψε με
καὶ σκοτωμένο γράψε με.

176

'Ανάθεμά σε, Μπογδανιά, Βλαχιὰ καὶ Βουκουρέστι,
πὤχεις ποτάμι' ἀπέραγα, βουνὰ 'ποῦ δὲν πατιοῦνται,
κ' ἔστειλα τὸν πετρίτη μου, νὰ πάῃ νὰ κυνηγήσῃ.
Οὔτε κυνῆγι μοὔφερε, οὔτε κι' ἀτός του ἦρθε.
Διαλαλητάδες ἔβαλα 'ς οὖλα τὰ κατιλίκια.
Ποιὸς ἔχει βρόχια 'ς τὰ βουνὰ κι' ἀντίβροχα 'ς τοὺς κάμπους,
μὴν πιάστηκ' ὁ πετρίτης μου, μὴν πιάστηκεν ὁ γιός μου;

177

Καϋμένα νιάτα καὶ καιροί, 'ποῦ εἶστε περασμένα,
τάχα θὲ νὰ γυρίσετε, καϋμένα νιάτα, 'πίσω;
Ὅντας θ' ἀσπρίσ' ὁ κόρακας καὶ γένῃ περιστέρι,

τότες θὲ νὰ γυρίσουνε τὰ μαῦρα νιάτα πίσω.
Ἔχετε 'γειά, 'ψηλὰ βουνὰ κ' ἐλάτια μὲ τοὺς ἴσκιους,
κ' ἐγὼ 'πάνω νὰ 'παντρευτῶ, νὰ 'πάρω νιὰ γυναῖκα,
κι' αὐτὰ τὰ λιανολίθαρα ὅλα γυναικαδέρφια!

178

'Επῆρα τὸ στρατὶ στρατί, στρατὶ τὸ μονοπάτι·
τὸ μονοπάτι μ' ἔβγαλε κάτω 'ς τὸ περιγιάλι.
Θωρῶ τὴ θάλασσα θολή, στέκω νὰ ξεσταλάξῃ,
κι' ἀπάνω 'ποῦ ξεστάλαξε, ἔπλυνα τὴν καρδιά μου,
κι' ἄναψαν κ' ἐκαήκανε μέσα τὰ 'σωτικά μου.
Μήτ' ἀπ' τὴν πρύμη καραβιοῦ δὲ λείπει πρασινάδα,
μήτε κι' ἀπ' τὰ χειλάκια μου δὲν λείπει φαρμακάδα.

179

Δὲν πρέπ' ἐγὼ νὰ χαίρουμαι, οὐδὲ κρασὶ νὰ πίνω,
μόν' πρέπει μου 'ς τὴν ἐρημιά, 'ς ἕνα μαρμαροβοῦνι,
νὰ κοίτουμαι τἀπίστουμα, νὰ χύνω μαῦρα δάκρια,
νὰ γένω λίμνη καὶ 'γιαλός, νὰ γένω κρύα βρύση,
νὰ ἔρχουντ' ἡ Κομπονιαναίς, νὰ πλένουν, νὰ λευκαίνουν,
νὰ πλένουν τὰ ποδάρια τους, τὸν ἄσπρο τὸ λαιμό τους.

180

Κάτω 'ς τὰ τάρταρα τῆς γῆς, κάτω 'ς τὸν κάτω κόσμο,
μοιριολογοῦν ἡ λιγεραὶς καὶ κλαῖν τὰ παλληκάρια.
'Σὰν τ' εἶν τὸ μοιρολόγι τους; 'Σὰν τ' εἶν τὸ κλάψιμό τους;
«Τάχα νὰ στέκ' ὁ οὐρανός, νὰ στέκ' ὁ κόσμος 'πάνω;
νὰ στέκουνπαι ἡ ἐκκλησιαὶς μὲ τῆς χρυσαὶς εἰκόνες;
νὰ στέκουνται οἱ ἀργαλειοί, 'ποῦ 'φαίνουν ἡ κυράδαις»;

181

Κάτω 'ς τὰ τάρταρα τῆς γῆς τὰ κρυοπαγωμένα,
ἐκεῖ καθοῦνταν πέντε νιαὶς καὶ τρία παλληκάρια·
μοιριολογοῦν ἡ λιγεραὶς καὶ κλαῖν τὰ παλληκάρια.
«Τάχα κ' ἐμεῖς δὲν εἴμασταν νέοι καὶ παλληκάρια;
τάχα δὲν ταξειδέψαμαν μὲ ψαριανὰ καράβια;

182

'Η μάννα μου κάνει χαρά, κάνει τοῦ γυιοῦ της γάμο,
πάει 'ς τῆς βρύσαις γιὰ νερὸ καὶ 'ς τὰ βουνὰ γιὰ χιόνι,
καὶ 'ς τῆς περιβολάρισσαις γιὰ μῆλο γιὰ κυδῶνι.
—«Δόστε μου, βρύσαις, κριὸ νερὸ καὶ σεῖς, βουνά, τὸ χιόνι,

καὶ σεῖς περιβολάρισσαις τὸ μῆλο τὸ κυδῶνι.
Ἐμένα ἕνας ἔρχεται ἀπ' τὸν ἀπάνω κόσμο,
οὔτ' ἀπ' τὰ ξένα μῶρχεται, οὔτ' ἀπὸ ξένον κόσμο,
μόν' εἶναι τὸ παιδάκι μου τὸ πολυαγαπημένο».

183

Ἐμέν' μοῦ πρέπουν κλάμματα, δάκρυα καὶ μοιρολόγια,
νὰ κλαίω τὸ βράδυ σιγανά, καὶ τὴν αὐγὴ γεμάτα,
κι' αὐτοῦ 'ς τὰ 'ξημερώματα νὰ πέρνω μοιρολόγι.
Κλάψετε, μάτια μ', κλάψετε, νὰ σύρετε ποτάμι,
νὰ γένῃ λίμνη καὶ γιαλός, νὰ πάῃ 'ς τὸν κάτω κόσμο,
νὰ βρέχουνται οἱ ἄβρεχοι, νὰ πιοῦν οἱ διψασμένοι,
νὰ βάζουν οἱ γραμματικοὶ νερὸ 'ς τὸ καλαμάρι,
νὰ γράφουνε τὰ βάσανα τῶν πολυαγαπημένων,
ὁποῦ περνοῦν τὸν ποταμὸ καὶ πίνουν τὸ νερό του,
καὶ λησμονοῦν τὰ 'σπίτια τους, καὶ τ' ἀρφανὰ παιδιά τους.

184

Κόρη μ', αὐτοῦ 'ποῦ βούλεσαι νὰ κατεβῇς 'ς τὸν ᾅδη,
αὐτοῦ πετείνια δὲ λαλοῦν, κόττες δὲν καρκαλιοῦνται,
αὐτοῦ νερὸ δὲ 'βρίσκεται, χορτάρι δὲ φυτρόνει·
ὄντας πεινᾷς, δὲ γεύεσαι, ὄντας διψᾷς, δὲν πίνεις,
κι' ὄντας θέλῃς νὰ κοιμηθῇς, τὸν ὕπνο δὲ χορταίνεις.
Κάθου, κόρη, 'ς τὸ σπίτι σου, κάθου 'ς τὰ γονικά σου.
—«Δὲν ἠμπορῶ, πατέρα μου, μητέρ' ἀγαπημένη,
ἐψὲς ἐγὼ 'παντρέφτηκα, ἐψὲς ἀργὰ τὸ βράδυ·
ὁ ᾅδης εἶν' ὁ ἄντρας μου, ἡ πλάκα πεθερά μου».

185

Περιπλεγμένη λεϊμονιὰ μὲ τ' ἄνθια στολισμένη,
τὴν ὥρα 'ποῦ σ' ἀγάπησα, ἦταν εὐλογημένη·
καὶ τώρα 'ποῦ ἀρρώστησα καὶ κοίτουμαι 'ς τὸ στρῶμα,
ἔλα, τριανταφυλλένια μου, καὶ φίλει με 'ς τὸ στόμα.
Καὶ 'σὰν ἐρθῇς 'ς τὸ σπίτι μου, μὴν κρύβῃς τὸν καϋμό σου,
μόν' ρώτα τὴ μαννοῦλά μου: «Κυρά, τὸ ποὖν' ὁ γυιός σου»;
—«Νάτος ἐκεῖ 'ποῦ κοίτεται· λέει πῶς ἀποθαίνει».
—«Τί ἔχεις, δυὸ ματάκια μου, καὶ κοίτεσαι 'ς τὸ στρῶμα»;
—«Ἔλα, τριανταφυλλένια μου, καὶ φίλει με 'ς τὸ στόμα·
ἔλα, κάτσε 'ς τὸ στρῶμά μου, κοντὰ 'ς τὴν κεφαλή μου,
πιάσε καὶ μοιρολόγησε, ὅσο νἄβγ' ἡ ψυχή μου.
Κι' ὄντας νὰ ἰδῇς μικρὸ παιδὶ μὲ θυμιατὸ 'ς τὸ χέρι,
τότες, τριανταφυλλένια μου, 'πάει τὸ 'δικό σου ταῖρι·
κι' ὄντας νὰ μ' ἀπεράσουνε νεκρὸ 'π' τὴ γειτονιά σου,
τράβα τὰ μαγουλάκια σου, τράβα καὶ τὰ μαλλιά σου·
κι' ὄντας νὰ μ' ἀπεράσουνε ψάλλοντας οἱ παπάδες,
ἔβγα κρύφ' ἀπ' τὴ μάννα σου, κι' ἄναψε τρεῖς λαμπάδες·

κι' ὄντας νὰ μοῦ τὰ σβύσουνε τὰ μαῦρα τὰ κεριά μου,
τότες, τριανταφυλλένια μου, 'βγαίνεις ἀπ' τὴν καρδιά μου·
κι' ὄντας νὰ μ' ἀκουμπήσουνε 'ς τῆς ἐκκλησιᾶς τὴν πόρτα,
σύρε μεγάλη τὴ φωνή, νὰ μαραθοῦν τὰ χόρτα·
κι' ὄντας νὰ μ' ἀκουμπήσουνε 'ς τὴν ἐκκλησιὰ 'ς τὴ μέση,
σύρε με μιὰ 'ψηλὴ φωνή, κι' ὁ κράββατος νὰ πέσῃ·
κι' ὄντας νὰ μ' ἀκουμπήσουνε 'ς τὴ μέση μέσ' 'ς τὸ μνῆμα,
σύρε με μιὰ 'ψηλὴ φωνή, νὰ 'βγῇς ἀπὸ τὸ κρῖμα·
κι' ὄντας νὰ σοῦ τὰ φέρουνε τὰ κόλυβά μου, φά' τα,
φά' τα καὶ τρισμακάρισε τὸ νιὸ ὁποῦ σ' ἀγάπα.

186

Μιὰ κόρη ἐτραγούδαε ἀπ' ὥρηο παραθύρι,
κι' ὅσα καράβια τ' ἄκουαν, ὅλ' ἄραζαν καὶ δένουν,
κ' ἕνα καράβι τρομερό, καράβι τοῦ πολέμου,
οὔτε μαζόνει τὰ πανιά, οὔτ' ἤθελε ν' ἀράξῃ.
«Μάσε, καράβι, τὰ πανιά, μάσ' τα καὶ βάλ' τα κάτω·
ἐγὼ κι' ἂν ἐτραγούδησα, σὲ μοιριολόγι τό εἶπα.
Ἔχ' ἄντρα κ' εἶναι ἄρρωστος, κ' εἶναι γιὰ νὰ 'πεθάνῃ,
'ξαρρωστικὸ μοῦ 'γύρεψε νὰ φάῃ, γιὰ νὰ γειάνῃ,
τῆς ἀλαφίνας τ' ἄλειμμα, τ' ἀγρογιδιοῦ τὸ γάλα.
Ὅσο ν' ἀνέβω 'ς τὸ βουνό, νὰ κατηβῶ 'ς τοὺς κάμπους,
νὰ φκιάσω στροῦγκα καὶ μαντρί, νὰ πιάσω τὴ 'λαφίνα,
ὁ ἄντρας μου παντρεύτηκε κι' ἄλλη γυναῖκα 'πῆρε,
πῆρε τὴν πλάκα πεθερά, τὴ μαύρη γῆς γυναῖκα.

187

Δὲν τὤξερ' ἡ κακότυχη, δὲν τὤξερ' ἡ καϋμένη,
νὰ τοὔχα δώσει τὸ φιλί, νὰ τὸν παρηγορήσω,
παρὰ 'ποῦ τὸν 'ξενίτεψα, κ' ἐχάθηκε 'ς τὰ ξένα.
Καράβια 'πᾶνε τοῦ γιαλοῦ, κ' ἡ κόρη 'πάει 'ς τὴν ἄκρη,
μὲ τὰ μαλλάκια ξέπλεγα, τὰ χέρια σταυρωμένα,
'ψηλὴ φωνοῦλα ἔσυρε, ὅσο κι' ἂν ἠμποροῦσε·
«Καραβοκύρη κι' ἀδερφὲ καὶ πολλαγαπημένε,
αὐτὸ τὸ νιὸ 'ποῦ σῶστειλα, κι' αὐτὸ τὸ παλληκάρι,
καλὰ νὰ τὸν τηράξετε, καλὰ νὰ τὸν φυλᾶτε,
συχνά, συχνὰ τὸ γιόμα του, συχνὰ τὸ δειλινό του,
συχνὰ νὰ τὸν ἀλλάζετε 'ς τῆς τέσσερες 'ς τῆς πέντε».
«Μηγάρις εἶμ' ἡ μάννα του, μήγαρ ἡ ἀδερφή του;
'Μένα μὲ λένε θάλασσα καὶ πέτρα σκοτισμένη,
σαράντα 'μέραις τὸν βαστῶ, σαράντα 'μερονύχτια,
κι' ἀπὲ βγένουν τὰ νύχια του καὶ πέφτουν τὰ μαλλιά του,
καὶ λιέται τὸ κορμάκι του ἀπ' τὴν κόρφ' ὥς τὰ νύχια».

188

Ἡ μάννα 'πὤχει διὸ παιδιά, 'ποῦ ψαροκυνηγοῦνε,
'πές της νὰ μὴν τὰ καϊτερῇ, νὰ μὴν τὰ 'παντεχαίνῃ·

ἡ Σαλαμπριὰ κατέβασε μὲ ἥλιο μὲ φεγγάρι,
κι' αὐτοῦ 'ς τὴ μέση κολυμποῦν 'σὰ ψάρια πελαγίσια.
«Κρατήσου, κράτει μ' ἀδερφέ· ἔλα νὰ φιληθοῦμε,
τάχα θὰ ματασμίξουμε, θὰ ματανταμωθοῦμε»;
«Ὄντας θ' ἀσπρίσ' ὁ κόρακας, νὰ γένη πελιστέρι,
τότε θὰ σμίξουμε κ' ἐμεῖς, θὰ ματανταμωθοῦμε,
νὰ 'πᾶμε 'ς τὴ μαννοῦλά μας τὰ δυὸ ἀνταμωμένα».

189

Ποιὰ κόρην ἔχ' ἀνύπαντρη, νὰ τὴν 'παντρέψ' ἂν θέλη,
κάλλι' ἂς τὴ δώση γέροντα παρὰ νιὸ ναύτην ἄντρα.
Ὁ ναύτης ὁ βαρειόμοιρος, ὁ κακοπαθημένος,
ἂν γιοματίση, δὲ δειπνᾷ, ἂν στρώση, δὲν κοιμᾶται.
Κρῖμα 'ς τὸ νιὸ τὸν ἄρρωστο 'ς τοῦ καραβιοῦ τὴν πλώρη·
μάννα δὲν ἔχει, νὰ τὸν 'δῇ, κόρη νὰ τὸν λυπᾶται,
οὔτ' ἀδερφό, οὔτ' ἀδερφή, κανένα μέσ' 'ς τὸν κόσμο,
μόνο τὸν λέει ὁ ναύκληρος μὲ τὸν καραβοκύρη.
«Ἔ! σήκ' ἀπάνω, ναύτη μας, καὶ καλογνωριστή μας,
νὰ κουμπασάρης τὸν καιρό, νἄμπουμε σὲ λιμάνι».
«Ἐγὼ σᾶς λέω δὲν μπορῶ, καὶ σεῖς μοῦ λέτε σήκου.
Γιὰ πιάστε με νὰ σηκωθῶ, βάλτε με νὰ καθήσω,
σφίξτε καὶ τὸ κεφάλι μου μὲ δυὸ μὲ τριὰ μαντήλια,
μὲ τῆς ἀγάπης μ' τὸ χρυσὸ δέστε τὰ κατακλείδια,
καὶ φέρτε μου τὴ χάρτα μου τὴν παντερημασμένη.
Γλέπετ' ἐκεῖνο τὸ βουνὸ τὸ πέρα καὶ τὸ 'δῶθε,
'πὤχ' ἀνταροῦλα 'ς τὴν κορφὴ καὶ καταχνιὰ 'ς τὴ ρίζα;
'Πάνετ' ἐκεῖ ν' ἀράξετε, ἔχει βαθὺ λιμάνι.
Πρὸς τὰ δεξιὰ τὰ σίδερα, ζερβιὰ τὰ παλαμάρια,
καὶ τὴ μεγάλη ἄγκυρα ρίξετε πρὸς τὸ νότο.
Τὸ ναύκληρο παρακαλῶ καὶ τὸν καραβοκύρη,
νὰ μή με θάψουν 'ς ἐκκλησιά, μήτε σὲ μαναστῆρι,
μόνε 'ς τὴν ἄκρη τοῦ 'γιαλοῦ, 'ς τὴν ἄμμο ἀποκάτω.
Ἐκεῖ οἱ ναύταις νἄρχουνται, ν' ἀκούω τὴ φωνή τους.
Ἔχετε 'γειὰ, συντρόφοι μου, καὶ σὺ καραβοκύρη,
κ' ἐσ' ἔγια λέσα μου γλυκό, γλυκύτερ' ἔγια μόλα·
ἔλιωσαν τὰ ματάκια μου, ἔλιωσαν καὶ δὲ γλέπουν».

190

Ὁ πόνος πάντα 'βρίσκεται, τὸ ντέρτι πῶς θὰ 'γιάνω;
Ἐγὼ γιὰ σέν' ἀρώστησα, καὶ μέσ' 'ς τὸν ᾅδη θάμπω·
καὶ τὸ γιατρὸ παρακαλῶ, τὸ ντέρτι μου νὰ γιάνη,
κι' αὐτός μοῦ λέ', καϊτέρεσε, ν' ἀνοίξω τὰ χαρτιά μου.
Καϊτέρεσα ὁ δύστυχος ἀπ' τὸ ποῦρν' ὡς τὸ βράδυ,
καὶ τὰ χαρτιά του ἄνοιξε, γιὰ νἄβρῃ τὸ δερμάνι.
—«Σύρε, λεβέντη μ', 'ς τὸ καλό, κ' ἐσ' ἀρρωστιὰ δὲν ἔχεις,
ἀγάπης ντέρτια σὲ βαροῦν καὶ γιατρεμὸ δὲν ἔχεις».
Ἦρα τὰ χέρια σταυρωτὰ καὶ τὴν καρδιὰ κρατῶντας,
ηὗρα καὶ τὴν ἀγάπη μου παίζοντας καὶ γελῶντας.

—« 'Σὺ εἶσαι κόρη μ', ὁ γιατρός, κ' ἐγῶμ' ὁ λαβωμένος,
δῶσέ μου, κόρη, τὸ φιλί, νὰ γιατρεύτ' ὁ καϋμένος».
—« 'Εγὼ 'ς τὸ δίνω τὸ φιλί, νὰ μὴ βαρειαρρωστήσης,
μ' ἀπ' τὸ Θεὸ 'ς τὰ χέρια σου, νὰ μὴν τὸ μαρτυρήσης».
—« Δὲν εἶμαι δέντρο νὰ κοπῶ καὶ βέργα νὰ λυγίσω,
δὲν εἶμαι τέτοιος ἄνθρωπος, γιὰ νὰ σὲ μαρτυρήσω.
"Οντας θὰ μάθῃς, κόρη μου, 'πῶς εἶμ' ἀρρωστημένος,
ν' ἀρθῇς τὸ 'γληγωρότερο, προτοῦ εἶμ' ἀποθαμένος.
'Σ τὴν κάμαρα μ' ὅντας θἀρθῇς, δεξιὰ εἶναι τὸ στρῶμα,
σκύψε καὶ γλυκοφίλα με, κόρη μου, μέσ' 'ς τὸ στόμα,
ἅπλωσε μεσ' 'ς τὴν τζέπη μου καὶ πάρε τὰ κλειδιά μου,
ἄνοιξε τὴν κασσέλα μου, 'βγάλε τὰ σάβανά μου,
καὶ 'ς τὴν κασσέλα τὴ μικρὴ τριαντάφυλλα καὶ ρόδα,
καὶ μοίρασ' τα 'ς τῆς ἔμμορφαις, νὰ 'ποῦν' τὰ μοιρολόγια».

191

"Ενα πουλάκι 'ξέβγαινε ἀπὸ τὸν κάτω κόσμο,
εἶχε τὰ νύχια κόκκινα καὶ τὰ φτερά του μαῦρα,
τὰ 'νύχια 'πὸ τὰ αἵματα καὶ τὰ φτέρ' ἀπ' τὸ χῶμα.
Τρέχουν μαννάδες γιὰ νὰ ἰδοῦν, κι' ἀδέρφια γιὰ νὰ μάθουν,
γυναῖκες τῶν καλῶν ἀντρῶν νὰ μάθουν τὴν ἀλήθεια.
'Η μάννα φέρνει ζάχαρη κ' ἡ ἀδερφὴ τὸ μόσκο,
γυναῖκες τῶν καλῶν ἀντρῶν ἀμάραντο 'ς τὰ χέρια.
—« Φάγε, πουλί, τὴ ζάχαρη, καὶ πιὲς ἀπὸ τὸ μόσκο,
μυρίσου τὸν ἀμάραντο, γιὰ νὰ μᾶς 'μολοήσης».
—« Καϋμέναις, τ' εἶδα καὶ νὰ 'πῶ, τί νὰ σᾶς 'μολοήσω;
Εἶδα τὸ χάρο κ' ἔτρεχε 'ς τοὺς κάμπους καβαλάρης,
σέρνει τοὺς νιοὺς ἀπ' τὰ μαλλιά, τοὺς γέρους ἀπ' τὰ χέρια,
ἔχει καὶ τὰ μωρὰ παιδιὰ 'ς τὴ σέλλ' ἀραδιασμένα.

192

Γιὰ 'πές μου, 'πές μου, 'μάτια μου, τὸ πῶς σ' ἐδέχθτ' ὁ χάρος;
'Σ τὰ γόνατά μου τὸν κρατῶ, 'ς τ' ἀστῆθί μ' ἀκουμπάει,
κι' ἂν τοῦ πεινάσῃ, γιὰ φαὶ τρώει ὄχ' τὸ κορμί μου,
κι' ἂν τοῦ διψάσῃ, γιὰ νερὸ πίν' ὄχ' τὰ δρό μου 'μμάτια.

193

'Σ τὴν παραπάνω γειτονιά, 'ς τὴν παρακάτω ροῦγα,
ἐκεῖ 'καθόνταν μιὰ γρηά, 'καθόνταν κ' ἕνας γέρος,
εἶχαν κ' ἕν' ὥμορφο σκυλὶ κ' ἕν' ὥμορφο κορίτσι,
κορίτσι κρυφαγκάλιαστο καὶ κρυφαγγαστρωμένο.
'Σ τὸ παραθύρι κάθεται, τοὺς μῆνας λογαριάζει.
—« Τί μῆνα ἀγγαστρώθηκα; τί μῆνα θὰ γεννήσω;
Σεπτέμπρ', ὀκτώβρη δροσερό, νοέμβρη καὶ δεκέμβρη,
γενάρη, γέννα τοῦ Χριστοῦ, πρώτη γιορτὴ τοῦ χρόνου,
φλεβάρης φλέβες μ' ἄνοιξε, τῆς ρώγαις τῶν βυζιῶν μου,

γιὰ νὰ βυζάξω τὸ παιδὶ καὶ νὰ τὸ μεγαλώσω·
μάρτη μου, μὲ τὰ λούλουδα, ἀπρίλη, μὲ τὰ ῥόδα,
μάη μου, μάγεψέ τονε τὸ νιὸν ὁποῦ μ' ἀγάπα,
ὁποῦ μ' ἐφίλει κ' ἔλεγε, τὸ πῶς δὲ μ' ἀπαρνιέται·
καὶ τώρα μ' ἀπαρνήθηκε 'σὰν καλαμιὰ 'ς τὸν κάμπο·
σπέρνουν, θερίζουν τὸν καρπό, κ' ἡ καλαμι' ἀπομένει,
βάνουν φωτιὰ 'ς τὴν καλαμιά, μαυρίζ' ὅλος ὁ κάμπος,
ἔτσι κ' ἐμὲ ἡ καρδοῦλά μου μαύρ' εἶναι 'σὰν τὸ χάρο.
Θέλω νὰ τὸν καταραστῶ καὶ τὸν πόν' ἡ ψυχή μου.
'Απὸ δεντρὶ νὰ γκρεμνιστῇ καὶ κατὰ γῆς νὰ πέσῃ,
'σὰν τὸ γυαλὶ νὰ ῥαγιστῇ, 'σὰν τὸ κερὶ νὰ λυώσῃ,
πέντε γιατροὶ νὰ τὸν τηροῦν καὶ δέκα μαθητάδες,
καὶ δεκοχτὼ γραμματικοὶ νὰ γράφουν τοὺς γεράδες,
κ' ἐγὼ διαβάτρα νὰ περνῶ, διαβάτρα νὰ διαβαίνω·
«Καλῶς τὰ κάνετε γιατροί, καλῶς τὰ πολεμᾶτε·
ἂς κόβουν τὰ ξουράφια σας, ἂς μὴ πόν' ἡ ψυχή σας,
κ' ἔχ' 'Αλεξανδρινὸ πανὶ σαράντα πέντε πήχαις·
τὴς πέντε βάζω γιὰ ξαντό, τὴς ἄλλαις τυλιγάδι,
κι' ἂν δὲ φτάσῃ τὸ πανί, βάνω καὶ τὴν ποδιά μου».
— «Μωρὴ σκύλα, μώρ' ἄνομη, μωρὴ καταραμένη,
δὲν ἦταν κρίσι νὰ μὲ πᾷς, κατὴς γιὰ νὰ μὲ κρίνῃς,
μόν' ἔρριξές με 'ς τὸν Θεό, ποὖναι δικαιοκρίτης»;

194

Μέσα 'ς ὥρηο περιβόλι ἔσυρα μιὰν ὀμματιά,
γιὰ τὴν κόρη 'ποῦ κοιμῶνταν, 'π' ἔλαμπεν ὡσὰν φωτιά,
λέγω της νὰ τὴ φιλήσω· λέγει μου, δὲν εἶν' καλά,
γιάτ' εἶν' ἄντρας μου ζουλιάρης, λείπει καὶ 'ς τὴν ξενιτειά,
καὶ φοβοῦμαι μὴν τὸ μάθῃ καὶ μοῦ κόψῃ τὰ μαλλιά.

195

'Εγὼ γιὰ τὴν ἀγάπη μου τρεῖς βίγλαις θὲ νὰ 'βάλω,
βάνω τὸν ἥλιο 'ς τὰ βουνά, τὸ σταυραητὸ 'ς τοὺς κάμπους,
καὶ τὸ βοριᾶ τὸ δροσερὸ βάνω 'ς τὰ παραθύρια,
βάνω 'ς τὰ παραθύρια μου γιὰ 'μμάτια καὶ γιὰ φρύδια.
Παραθυράκια μ' ἔμμορφα κι' ἀργυροκαρφωμένα,
γι' ἀνοίξετε, γιὰ κλείσετε, γιὰ πέτε τῆς κυρᾶς σας,
γιὰ 'πέτε τῆς κυρούλας σας, νὰ 'βγῇ 'ς τὸ παραθύρι·
δὲν εἶμαι 'φεῖδι νὰ τὴν πιῶ, ἀητὸς νὰ τὴν ἁρπάξω,
μόν' εἰμ' ἐκεῖνο τὸ πουλὶ τὸ παραπονέμο,
ὅπ' εὕρω ἴσκιο, κάθουμαι, κλαράκι, καὶ κοιτοῦμαι,
κι' ὅπ' εὕρω κόρην ἔμμορφη, φιλῶ την καὶ διαβαίνω,
φιλῶ τὴν κόρη μιὰ φορά, φιλῶ τὴν κόρη δύο.

196

«Κόρη μου, τί δὲν ἔρχεσαι, 'ς τὴ μάννα μου νὰ 'πᾶμε,
νὰ 'πᾶμε 'ς τὸν πατέρα μου, γιὰ νὰ σὲ στεφανώσω»;

« Ἐγώ, Γιάννη, δὲν ἔρχομαι, ᾽ς τὴ μάννα σου νὰ ᾽πᾶμε·
σκιάζομ᾽ ἀπὸ τ᾽ ἀδέρφια μου μὴν ᾽πᾶν καὶ μὲ σκοτώσουν ».
« Τὸ ποῦ τὸ ξέρν᾽ τ᾽ ἀδέρφια σου, τὸ ποῦ θὰ ᾽πάῃ ὁ Γιάννης »;
« Θὰ τοὺς τὸ ποῦνε τὰ πουλιά, τῆς ἄνοιξης τ᾽ ἀηδόνια ».
« Τὸ ποῦ τὸ ξέρουν τὰ πουλιά, τῆς ἄνοιξης τὰ ἀηδόνια »;
« Θὰ τοὺς τὸ ᾽ποῦν᾽ τὰ σύγνεφα, ᾽πὤρχουνται μὲ τ᾽ς ἀέρες ».

197

Ποῦ ᾽πᾶς, ᾽Ρεινάκι, μοναχὴ τώρα τὸ βράδυ βράδυ;
« ᾽Πάνω ᾽ς τὴ θειά μου τὴ Μανιώ, ᾽πάνω νὰ νυχτερέψω,
νὰ γνέσω τὸ βαμπάκι μου, νὰ φκιάσω τὰ προικιά μου,
νὰ φκιάσω μπόλια τοῦ γαμβροῦ, μπόλια τῆς πεθερᾶς μου ».
Φιλεῖ Δημήτρης ᾽ς τὸ λαιμό ᾽ς τὰ ᾽μμάτια καὶ ᾽ς τὰ φρύδια,
κι᾽ ἀνάμεσα ᾽ς τὰ δυό βυζιὰ δαγκαματιὰ τῆς κάνει.
« ᾽Γλήγορα φέρτε τ᾽ ἄλογο, φέρτε, σελλώσετέ το,
νὰ ᾽πάρ᾽ ἀπάνω τὴ ᾽Ρεινιώ, ᾽ς τὸ σπίτι μ᾽ νὰ τὴν ᾽πάνω».

198

᾽Εψὲς ἔκατσ᾽ ἡ μάννα μου, νὰ μὲ μοσχοχτενίσῃ,
καὶ μὲ τὸ χτένι μ᾽ ἔπλεκε καὶ μὲ τὸ τραγουδάκι.
Κ᾽ ἐννιὰ βολαὶς ἐδιάβ᾽ ὁ νιός, ὅσω νὰ μ᾽ ἀποπλέξῃ,
τὴ μιὰ μοῦ ᾽γύρεψε φαγί, τὴν ἄλλ᾽ νὰ πιῇ νεράκι,
τὴν ἄλλ᾽ μ᾽ εὑρίσκει μοναχή, καὶ τὸ φιλὶ γυρεύει.
—« Ἄγουρε, θέλεις φίλημα, θέλεις καὶ μαῦρα ᾽μμάτια;
ἔλα βράδυ ᾽ς τὸ σπίτι μου, ἔλα ᾽ς τὴν κάμαρά μου.
᾽Σ τὴν κάμαρα, ὁπ᾽ εἶμ᾽ ἐγώ, ἔχει τρία κρεββάτια,
τὸ ᾽δῶθε εἶν᾽ τῆς μάννας μου, τὸ ᾽κεῖθε τ᾽ς ἀδερφῆς μου,
κ᾽ ἐμένα τὸ κρεββάτι μου εἶναι καταμεσίτσα·
ἀγάλι᾽ ἀγάλια ᾽πάτησε, μὴ τρίξῃ τὸ κρεββάτι».
Κι᾽ ὁ νιὸς ἐβαρυπάτησε, κ᾽ ἔτριξε τὸ κρεββάτι,
κ᾽ ἡ ἀδερφή της πονηρὴ τῆς μάννας της τὸ λέει.
—« Κόρη μου, τὸ κρεββάτι σου τί ἔχει κι᾽ ὅλο τρίζει »;
—« Μάννα, ψυχή, μάννα, καρδιά, μάννα μου, τὸ κεφάλι».
—« Δὲν εἶν᾽ ψυχή, δὲν εἶν᾽ καρδιά, δὲν εἶναι τὸ κεφάλι,
μόν᾽ εἶν᾽ ἀγούρου φίλημα, ἀγούρου ἀγκαλίτσα».

199

«᾽Ρεινιώ μου, τ᾽ ἔχ᾽ ἡ κλίνη σου καὶ τρίζει ᾽σὰν καλάμι» ;
—« Μάννα μου, ψύλλος μ᾽ ἔφαγε ᾽ς τὴ ῥῶγα τοῦ βυζιοῦ μου».
—« Μωρή, ψύλλος δὲν ἤτανε, μόν᾽ ἦταν παλληκάρι,
ἦταν ὁ νιὸς ᾽ποῦ σ᾽ ἀγαπᾷ, ὁ νιὸς ποῦ θὰ σὲ πάρῃ».
—« Μάννα μὴν κρεματίζεσαι, μάννα, μὴν παίρνῃς κρῖμα,
κ᾽ ἐμέν᾽ ὁ νιὸς ᾽ποῦ μ᾽ ἀγαπᾷ, λείπει μακρυὰ ᾽ς τὰ ξένα».

200

Ὁ Γιάννης, κι᾽ ὁ Γιαννάκης, ὁ Πλανόγιαννος,
᾽ποῦ ᾽πλάνα τὰ κορίτσια καὶ τῆς ἔμμορφαις,

τὴ Μάρω, τὴ Μαροῦλα τὴν ἀπλάνευτη,
δὲν 'μπόρ' νὰ τὴν πλανέψῃ καὶ μαραίνεται,
'ς τὴ μάννα του πααίνει καὶ προσκλαίγεται.
—« Γιὰ πές μου, πές μου, μάννα, τί θὰ γένω 'γώ» ;
—« Σώπα, σώπα, Γιαννάκη μ', δὲν ἀποτολμῶ,
γιὰ τ' εἶμαι γρηὰ γυναῖκα καὶ κολάζουμαι».
'Σ τὴ νύφη του πααίνει καὶ προσκλαίγεται.
—« Γιὰ 'πές μου, πές μου, νύφη, τί νὰ γένω 'γώ» ;
—« Σώπα, σώπ' ἀφεντάκη, δὲν ἀποτολμῶ,
γιὰ τ' εἶμ' ἀντρὸς γυναῖκα καὶ χωρίζουμαι».
'Σ τὴν ἀδερφή του 'πάνει καὶ προσκλαίγεται.
—« Γιὰ 'πές μου, πές μου, Κάλω, τί νὰ γένω 'γώ» ;
—« Σώπα, σώπα, Γιαννάκη μ', μὴ μαραίνεσαι,
κ' ἐγὼ νὰ τὴν πλανέψω τὴν ἀπλάνευτη.
Γυναίκεια ροῦχα 'ντύσου, σμαραγδόρρουχα,
καὶ διάβ' ἀπ' τὴν αὐλή της, καλημέρνα την».
—« Καλή σου 'μέρα, Μάρω». «Καλῶς τὴν Κάλω μου».
« Ἄϊντε, Μάρω μ', νὰ 'πᾶμε 'ς τὰ λειβάδια μας,
νὰ μάσουμε καὶ ἴτσια καὶ ἀνθολούλουδα».
Ἡ Μάρω τὰ μαζόνει, κι' ὁ Γιάννης τὰ σκορπᾷ.
—« Μάρω μ', νὰ ἤμαν Γιάννης, τί θὲ νὰ ἔκανες»;
—« Κάλω μ', νὰ ἦσαν Γιάννης, θὰ γκρεμίζουμαν».
—« Μαροῦλά μ', 'γὼ εἶμ' ὁ Γιάννης, μὴ γκρεμίζεσαι».
—« Γιάννο μ', κι' ἂν μὲ πειράξῃς, τὰ 'φίδια νὰ σὲ φᾶν».
—« Μαροῦλα μ', κι' ἂν σ' ἀφήκω, τὰ 'φίδια νὰ μὲ φᾶν,
τ' ἀρκούδια νὰ μὲ σκίσουν μέσα 'ς τὰ τρίστρατα».

201

Ἕνας κοντὸς κοντούτσικος εἶχ' ὄμορφη γυναῖκα,
'ποῦ τὴ ζηλεύ' ἡ γειτονιά, 'ποῦ τὴ ζηλεύ' ἡ χώρα.
Χρέη πολλὰ ἐχρώσταε, καὶ θέλ' νὰ τὴν πουλήσῃ.
'Απὸ τὸ χέρ' τὴν ἔπιασε, περιγιαλοῦ τὴν πάει.
—« Καράβια 'ποῦστενε 'ψηλά, καράβια 'ποῦστ' ἀντίκρυ,
ἐγὼ πουλῶ μιὰ λιγερή, παράμορφη τοῦ κόσμου».
Κἄνας δὲν ἀποκρίθηκε 'πὸ μέσ' ἀπ' τὸ καράβι,
παρὰ μιανῆς χήρας ὁ γυιός, 'ποῦ τὸν ἐλέγαν Γιάννη.
—« Πές μας νὰ ζῇς, κοντούτσικε, 'σὰν πόσο μοῦ τὴν κάνεις»;
—« Τὰ 'μμάτια μύρια δώδεκα, τὰ χείλια διὸ χιλιάδες,
κ' ὁ γῦρος τῆς ποδούλας της κάστρο θὰ 'ξαγοράσῃ.
—« Ὄχι τὸ κάστρο μοναχό, μόν' κι' ὅτι ἔχει μέσα.»
Κι' ἀρχίνησεν ὁ νιούτσικος νὰ παίζῃ νὰ γελάῃ.
Κ' ἕνα πουλὶ 'καθόντανε 'ς τοῦ καραβιοῦ τὴν πρύμνη·
—« Μεγαλοδύναμε Θεέ, μεγάλο τ' ὄνομά σου!
Φίλ' ἀδερφὸς τὴν ἀδερφὴ κι' ἄνθρωπος δέν το 'ξέρει».
Κι' ὁ νιούτσικος, 'ποῦ τ' ἄκουσε, πολὺ τοῦ κακοφάνη.
—« Κράτει, κοντέ, τὸ φέσι σου, ἄμετρα νὰ 'ς τὰ δώσω,
κ' ἔπαρε τὴ γυναῖκά σου, καὶ σύρε 'ς τὴ δουλειά σου».

202

Μέσ' 'ς τὴν καρρά, μέσ' 'ς τὴν ἐληά, μέσ' 'ς τῆς καρρᾶς τὴ ρίζα,
ἐφανανερώθ' ἕνα στοιχειό, καὶ τρώ' τ' ς ἀντρειωμένους,
τοὺς ἔφαγε, τοὺς ἔσωσε κανένα δὲν ἀφίνει.
Κι' ὁ βασιλιᾶς 'ποῦ τῶμαθε, πόλ' ἀχαμνὰ τοῦ ἦρθε·
στέλνει καὶ φκιάν' ἕνα χαρτὶ κ' ἕνα κομμάτι γράμμα,
στέλνει 'ς τῆς χήρας τὰ παιδιά, τὸν Κώστα καὶ τὸ Γιάννη.
—«Παιδιά μ', σᾶς θέλ' ὁ βασιλιᾶς, παιδιά μ', σᾶς θέλ' ὁ ρήγας».
—«Μήνα μᾶς θέλ' γιὰ κρέμασμα, νὰ 'πᾷ νὰ μᾶς κρεμάσῃ;»
—«Δὲ σᾶς θέλει γιὰ κρέμασμα, νὰ 'πᾷ νὰ σᾶς κρεμάσῃ,
μόνε σᾶς θέλ' γιὰ τὸ στοιχειό, 'ποῦ τρώγ' τ' ς ἀντρειωμένους,
τοὺς ἔφαγε τοὺς ἔσωσε κάνένα δὲν ἀφίνει».
Κι' ὁ Γιάννης ἐξεκίνησεν ἀντάμα μὲ τὸν Κώστα,
καὶ κάνουν τὸν κατήφορο καὶ 'πᾶν' κατὰ τὸν κάμπο·
κι' ὁ τόπος ἐταράζονταν καὶ τὰ βουνὰ ἐσειῶνταν,
καὶ τὸ στοιχειὸ 'ξεκίνησε, νὰ 'πάῃ ν' ἀνταμωθοῦνε.
Κ' ἐπῆγαν κ' ἐπιαστήκανε 'ς τὴ μέσ' ἀπὸ τὸν κάμπο,
Κι' ἀκοῦν τὸ Γιάννη 'πῶσκουζε, τὸν Κώστα 'ποῦ φωνάζει.
—«Τὸ 'ποῦ εἶσαι, Κώστα μ' ἀδερφὲ καὶ πολραγαπημένε;
γιὰ γύρνα 'πίσω, 'βγάλε με, κ' ἐγὼ εἶμαι ὁ Γιάννης,
κ' ἐγὼ εἶμ' ὁ Γιάννης 'ξακουστός, Γιάννης ἐξακουσμένος,
'ποῦ τὰ σκοτόνω τὰ στοιχειὰ 'ς τὴ μέσ' ἀπὸ τὸν κάμπο».
Κι' ὁ Γιάννης ἐχουχούτευε, 'ψηλὸ τραγοῦδι λέει:
—Κώστα μ', σύρε 'ς τὴ μάννα μας, 'σύρε 'ς τὴν ἀδερφή μας,
νὰ 'πᾶν μέσα 'ς τὸ βασιλιᾶ, νὰ πάρουν συχαρήκια,
τὶ τὸ στοιχιὸ τὸ σκότωσα, καὶ τὤχω σκοτωμένο».

203

Ὄντας σ' ἀκούω, λαχταρῶ, ὄντας σὲ γλέπω, τρέμω,
πέφτω 'ς τὴ γῆ, λιγοθυμῶ, πουλάκι μου, δὲν κρένω.
τρώγω, μὲ τρώγ' ἡ ἔγνοια σου, μασσῶ, δὲν καταπίνω,
Πίνω νερό, νὰ δροσιστῶ, φαρμάκ' εἶναι κ' ἐκεῖνο.
μισεύεις, κλαῖν' τὰ 'μμάτια μου 'σὰν τὸ κομμένο κλῆμα·
μὴ μ' ἀρνηθῇς, ἀγάπη μου, γιάτ' εἶν' μεγάλο κρῖμα.

204

Χελιδονάκια τ' οὐρανοῦ, καὶ σεῖς πελιστεράκια,
ἂ 'διῆτε τὸ πουλάκι μου, τοῦ λέτε δυὸ λογάκια.
'Πέτε του, δὲν εἶμ' ἔμμορφη, μηδὲ μεγαλωμένη,
'στὰ βάσανα 'ποῦ μ' ἔβαλε, δὲν εἶμαι μαθημένη,
τὸ ἄχ καὶ βάχ μὲ ἔφαγε, καὶ τ' ὄχ θὲ νὰ μὲ φάῃ,
κι' ὁ ἐδικός του ὁ καϋμὸς 'ς τὸν ᾅδη θὰ μὲ 'πάῃ.

205

'Απὸ ξένον τόπο κι' ἀπὸ μακρυνό,
ἦρτ' ἕνα κορίτσι δώδεκα χρονῶ.

Μὲ τὰ καμώματά μου τὴν ἐπλάνεψα,
καὶ 'ς τὰ γόνατά μου τὴν ἐκάθισα.
πιάνω καὶ ξεκουμπόνω τ' ἀργυρὰ κουμπιά,
βλέπω τὴς ἐλίτσαις, 'πῶχε 'ς τὰ βυζιά,
κἄν σαράντα μιά ἤταν κἄν σαράντα δυό,
κἄν σαρανταπέντε γύρο 'ς τὸ λαιμό.
«Δὲ μᾶς τὴς δανείζεις, δὲ μᾶς τὴς πουλεῖς
τὴς ἐλίτσαις πῶχεις καὶ μᾶς τυραγνεῖς»;
— «Ἄϊντε σύρε, ξένε, σύρε 'ς τὸ καλό,
καὶ 'ς τὸ γύρισμά σου κόπιασ' ἀπ' ἐδῶ·
τότες τὴς δανείζω, τότε τὴς πουλῶ
τὴς ἐλίτσαις 'πῶχω, καὶ σᾶς τυραγνῶ».

206

Ἄχ, ἀρφανοθρεμμένη μου, 'ποῦ τὴς καρδιαὶς βαραίνεις,
'λίγο δὲν ξαγορεύεσαι καὶ δὲ μεταλαβαίνεις;
Τόσο μὲ 'παίρν' ὁ λογισμός, νὰ βουτηχτῶ 'ς τὰ μαῦρα,
καὶ μ' ἐρωτάει ὁ βαφιᾶς· «Τὸ τί τὰ θὲς τὰ μαῦρα»;
—«Τὴν ἀγαπῶ, μ' ἀρνήθηκε, κ' εἶν' ἡ καρδιά μου λαύρα».
'Αφοῦ δὲ σ' εἶδα 'μμάτια μου, ἡ 'μέρα δυὸ μοῦ 'φάνη,
κ' ἡ ἑβδομάδα τέσσερες, ἀγάπη μου μεγάλη.

207

Τὸν 'Αϊγιώργην ἀγαπῶ, γιάτ' ἔχει τ' ὄνομά του,
γιάτ' ἔχει καὶ τὸ μάκρος του καὶ τὴν περπατησιά του.
Νὰ κάνω θέλω τὸ στενὸ ὅλο μαργαριτάρι,
γιὰ νὰ περάσῃ τὸ πουλί, τὤμμορφο παλληκάρι.
'Απέρασε κι' ἀκούμπησε κ' ἦταν περιωρισμένο,
κι' ἀπὸ μακρυὰ 'στεκούντανε, κ' ἦταν συλλογισμένο,
κι' ὅποιος μοῦ τὸ 'περιώρισε, μὴν εὕρῃ 'λεημοσύνη,
μὴν εὕρῃ χῶμα νὰ ταφῇ εἰς τὴ χριστιανωσύνη.

208

'Σ τὴν πέρα 'δῶθε γειτονιά, 'ς τὴν πέρα 'δῶθε ροῦγα,
ἐκεῖ χάρος δὲν ἔμπαινε καὶ χάρος δὲν προδεύει·
καὶ μιὰ λαμπρή, μιὰ κυριακή, μιὰ 'πίσημην ἡμέρα,
ἐπῆγε καὶ 'διαλόγεψε κόρ' ἀρραβωνιασμένη,
ὁποῦ τὴν εἶχ' ἡ μάννα της 'ς τὰ χάϊδια μαθεμμένη.
'Καθόνταν καὶ τὴν ἔκλαιγε 'πάν' 'ς τὸ προσκέφαλό της.
—«Σηκώσ' ἀπάνω, Μαρουδιά, ἦρθαν οἱ συμπεθέροι».
«Ἂν ἦρθαν, καλῶς ἦρθανε, βάλ' τους ψωμὶ νὰ φᾶνε,
βάλ' τους τὴς τάβλαις φλιβεραὶς καὶ τὰ προσόψια μαῦρα,
τὴς κούπαις μὲ τὴς ἔγκαψαις, 'ς τὴν ἄκρη ραγισμέναις,
βάλ' τους καὶ τὸν κερνάτορα, νἆναι πολὺ θλιμμένος».

209

Τρεῖς ἀντρειωμέν' ἐβούλονταν ν' ἄρθουν 'ς τὸν 'πάνω κόσμο·
κ' ἡ λιγερὴ τ' ἀγροίκησε, κ' ἡ λιγερὴ τοὺς λέει:
—«'Πάρτε μ', ἀντρειωμένοι μου, κ' ἐμὲ 'ς τὸν 'πάνω κόσμο».
—«Πῶς νὰ σὲ 'πάρουμ', λιγερή, πῶς νὰ σὲ 'πάρουμ', κόρη,
ποῦ σοῦ βροντοῦν τὰ ροῦχά σου, φυσοῦν καὶ τὰ μαλλιά σου,
χτυπᾷ καὶ τὸ καλίγι σου, καὶ μᾶς ἀκούει ὁ Χάρος»;
—«'Εγὼ τὰ ροῦχα βγάνω τα, καὶ τὰ μαλλιὰ τὰ κόβω,
καὶ τὰ καλιγοπάπουτσα 'ς τὴ σκάλα τ' ἀποθένω.
Πάρτε μ', ἀντρειωμένοι μου, κ' ἐμὲ 'ς τὸν 'πάνω κόσμο,
'ποῦ ἄφηκα μικρὸ παιδί, μικρὸ παιδὶ 'ς τὴν κούνια,
κλαίει τὴ νύχτα γιὰ βυζὶ καὶ τὴν αὐγὴ γιὰ μάννα·
καὶ 'ς τὰ γλυκοχαράγματα ποιὸς νὰ τὸ λυσοδέσῃ»;

210

Τρεῖς ἀντρειωμέν' ἐβούλονταν νὰ φύγουν όχ τὸν ᾅδη,
νὰ 'πάρουν τ' ᾅδη τὰ κλειδιά, τοῦ Χάρου τ' ἀντικλείδια.
Μιὰ κόρη τοὺς παρακαλεῖ μὲ σταυρωμένα χέρια:
—«'Πάρτε μ', ἀντρειωμένοι μου, κ' ἐμὲ 'ς τὸν 'πάνω κόσμο».
—«Δὲν ἠμποροῦμε, λιγερή, δὲν ἠμποροῦμε κόρη·
φυσομανοῦν τὰ ροῦχά σου, κι' ἀστράφτουν τὰ μαλλιά σου,
χτυπᾷ τὸ φελλοκάλιγο, καὶ μᾶς ἀκούει ὁ Χάρος».
—«'Εγὼ τὰ ροῦχα 'βγάνω τα, καὶ τὰ μαλλιά μου κόβω,
κι' ἐκειὸ τὸ φελλοκάλιγο μέσ' 'ς τὴ φωτιὰ τὸ ρίχνω».
—«Δὲν ἠμποροῦμε, λιγερή, δὲν ἠμποροῦμε, κόρη».
—«'Αφοῦ καὶ δὲ μὲ 'παίρνετε εἰς τὸν ἀπάνω κόσμο,
νὰ 'πῆτε τῆς μαννούλας μου, τῆς πολυκαταρούσας,
ὁποῦ μὲ καταργιώντανε τὰ τριὰ καλὰ σαββάτα,
τῆς ἀποκρειᾶς, καὶ τῆς τυρνῆς, καὶ τῶν ἁγιῶ Θωδώρων,
νὰ μοῦ βυζάξῃ τὸ παιδί, νὰ τὸ χορτάσῃ γάλα».

211

Καλοτυχα, 'ψηλὰ βουνὰ καὶ κάμπ' εὐλογημένοι,
'ποῦ Χάρο δὲν 'παντέχετε, Χάρο δὲν καρτερεῖτε,
τὸ καλοκαῖρι πρόβατα, καὶ τὸ χειμῶνα χιόνι!
Τρεῖς ἀντρειωμέν' ἐβούλονταν νὰ βγοῦν ἀπὸ τὸν ᾅδη,
ἕνας νὰ 'βγῇ τὴν ἄνοιξη, κι' ἄλλος τὸ καλοκαῖρι,
ὁ τρίτος τὸ χεινόπωρο, 'ποῦ πέφτουνε τὰ φύλλα.
Μιὰ κόρη κοσμαγάπητη καὶ κοσμαγαπημένη,
μιὰ κόρη τοὺς παρακαλεῖ μὲ χέρια σταυρωμένα.
—«Ἄγουροι, 'πάρετε κ' ἐμὲ 'ς τὸν κόσμο τὸν ἀπάνω,
γιὰ νὰ βυζάξω τὸ παιδί, κι' ἀπὲ μεταγυρίζω».
—«Δὲν ἠμποροῦμε λιγερή, δὲν ἠμποροῦμε, κόρη·
βροντομαχοῦν τὰ ροῦχά σου, καὶ λάμπουν τὰ μαλλιά σου,
χτυποῦν τ' ἀσημοχρύσαφα, καὶ μᾶς ἀκούει ὁ Χάρος».
—«'Εγὼ τὰ ροῦχα 'βγάνω τα, καὶ τὰ μαλλιὰ πλακῶ τα,
κι' αὐτὰ τ' ἀσημοχρύσαφα τὰ δένω 'ς τὸ μανδῆλι».

Ὁ Χάρος εἶναι πονηρός, 'πιτήδειος πρωτοκλέφτης,
'ξέρει κλεφτοπατήματα, καὶ πονηρῃαὶς γυναίκεῃαις.
Ὁ Χάρος, 'ποῦταν πονηρός, 'ς τὴν στράτα τ'ς ἀπαντάει,
πῃάνει τὴν κόρ' ὄχ τὰ μαλλῃά, τ'ς ἀγούρους ὄχ τὴ μέση.
«Ἄφσε με, Χάρ', ἀπ' τὰ μαλλῃά, καὶ πῃάσε μ' ἀπ' τὸ χέρι,
κῃ' ἂν δώσῃς γάλα τοῦ παιδῃοῦ, πλῃὰ δὲ σοῦ ματαφεύγω».

212

Τὸ γλέπεις 'κεῖνο τὸ βουνό, ποῦναι 'ψηλὸ καὶ μέγα,
'πῶχ' ἀνταροῦλα 'ς τὴν κορφὴ καὶ κατεχνῃὰ 'ς τὴ ρίζα;
'Απ' ἔκει ν' ἐκατέβαινεν ἕνας ντελῆ-λεβέντης,
φέρνει τὸ φέσι του στραβὰ καὶ τὸν τσῃαμπᾶ 'στρημένο.
Κῃ' ὁ Χάρος τὸν ἐβίγλισεν ἀπὸ 'ψηλὴ ραχοῦλα,
'βγῆκε καὶ τὸν ἀπάντησε 'ς ἕνα στενὸ σοκάκι.
—«Καλὴ 'μερά σου, Χάρε μου». «Καλῶς τον τὸ λεβέντη.
Λεβέντη, ποῦθε ἔρχεσαι; Λεβέντη, 'ποῦ πααίνεις»;
—«Ἀπὸ τὰ πρόβατ' ἔρχουμαι, 'ς τὸ 'σπίτι μου 'πααίνω,
πάνω νὰ 'πάρω τὸ ψωμί, καὶ 'πίσω νὰ γυρίσω».
—«Λεβέντη, μ' ἔστειλ' ὁ Θεός, νὰ πάρω τὴν ψυχή σου».
—«Δίχως ἀρρώστῃα κῃ' ἀφορμὴ ψυχὴ δὲν παραδίνω.
Γῃὰ ἔβγα νὰ παλαίψουμε σὲ μαρμαρένῃ' ἀλῶνι,
κῃ' ἂν μὲ νικήσῃς, Χάρε μου, νὰ πάρῃς τὴ ψυχή μου,
κῃ' ἂν σὲ νικήσω, Χάρε μου, ψυχὴ νὰ μὴ μοῦ 'πάρῃς».
Πῃαστῆκαν κ' ἐπαλαίψανε δῃὸ νύχτες καὶ τρεῖς 'μέραις,
κῃ' αὐτοῦ τὴν τρίτη τὴν αὐγή, κοντὰ 'ς τὸ γῃόμα γῃόμα,
φέρν' ὁ λεβέντης μῃὰ βολά, τοῦ χάρου 'κακοφάνη·
ἀπ' τὰ μαλλῃὰ τὸν ἅρπαξε, 'ς τὴ γῆ τὸν ἀβροντάει.
'Ακοῦν τὸ νῃὸ 'ποῦ βόγγιζε καὶ βαρεῃαναστενάζει:
—«Ἄφσε με, Χάρε μ', ἄφσε με, τρεῖς 'μέραις καὶ τρεῖς νύχτες,
τῆς δῃὸ νὰ φάω καὶ νὰ πῃῶ, τὴ μῃὰ νὰ σεργῃανίσω,
νὰ 'πά' νὰ ἰδῶ τοὺς φίλους μου, νὰ ἰδῶ καὶ τοὺς δικούς μου,
'πῶχω γυναῖκα παρανῃά, καὶ χήρα δὲν τῆς πρέπει,
'πῶχω καὶ δῃὸ μικρούτσικα, κῃ' ἀρφάνῃα δὲν τὰ πρέπει,
πῶχω τὰ πρόβατ' ἄκουρα καὶ τὸ τυρὶ 'ς τὸν κάδο».
Κῃ' αὐτοῦ κοντὰ 'ς τὸ δειλινὸ τὸν καταβαίλν' ὁ Χάρος,

213

«Γεῃά σου, χαρά σου, Χάροντα. «Καλῶς τον τὸ λεβέντη».
«Λεβέντη, μ' ἔστειλε ὁ Θεός, νὰ πάρω τὴν ψυχή σου».
—«Δίχως ἀσθένεῃα κῃ' ἀρρωστῃὰ ψυχὴ δὲν παραδίνω·
μόν' ἔλα κῃ' ἂς παλαίψουμε, κῃ' ὅποῃος νικήσ' ἂς πάρῃ».
Τ' ἀποβραδὶς ἐπῃάσανε· δῃ' ὧραις νὰ ξημερώσῃ
ἀκοῦν τὸ νῃὸ 'ποῦ βόγγιζε καὶ βαρεῃανεστενάζει,
κ' ἡ γλῶσσά του ἐλάλαε 'σὰν πετροχελιδόνι:
«Ἄφσε μ', Χάρ', ἀπ' τὰ μαλλῃά, καὶ πῃάσε μ' ἀπ' τὸ χέρι,
καὶ δεῖξέ με τὴν τέντα σου, νὰ πάω μοναχός μου».
—«Νὰ ἰδῇς ἐσὺ τὴν τέντα μου, ὁ τρομασμὸς σὲ πῃάνει,
ὁπῶχω τὰ μικρὰ παιδῃά, 'ποῦ φέρνουν τα ἀγγέλοι,
ὁπῶχω τὰ τεντόξυλα παλληκαρῃῶνε μπράτσα,

ὁπῶχω τὰ τεντόσχοινα ἐρωταρϊῶν πλεξίδες,
κϊ' ὁπῶχω κασσελόπουλα μικρῶν παιδϊῶν κεφάλϊα».
—«Χάρε μου, χάρσε μ' τὴ ζωὴ μόνο γϊὰ τρεῖς ἡμέραις,
'πῶχω τὰ πρᾶτ' ἀκούρευτα, καὶ τὸ τυρὶ 'ς τὸ ζύγι,
'πῶχω γυναῖκα παρανϊά καὶ χήρα δὲν τῆς 'μοϊάζει,
'πῶχω μικρούτσικα παιδϊά, κϊ' ἀρφάνϊα δὲν τὰ 'μοϊάζει».
—«Τὰ πρᾶτα σου κουρεύουνται, καὶ τὸ τυρὶ 'ζυγϊέται,
καὶ τ' ἀρφανὰ πορεύουνται, κ' ἡ χήραις κυβερνϊοῦνται».

214

Τρεῖς ἀντρεϊωμένοι 'λέγανε, πῶς Χάρο δὲ φοβοῦνται,
κϊ' ὁ Χάρος κἄπου τ' ἄκουσε, κἄτι πουλὶ τοῦ τῶπε·
καὶ νάσουτον καὶ πρόβαλε 'ς τοὺς κάμπους καβαλάρης.
'Σὰν ἀστράπ' εἶν' τὸ βλέμμα του, 'σὰν τὴ φωτϊὰ ἡ βαφή του,
'σὰ δϋὸ βουνὰ οἱ νῶμοι του, 'σὰν κάστρ' ἡ κεφαλή του.
Κ' ἐπῆγε καὶ τοὺς εὕρηκε 'ς τὴν τάβλα, 'ποῦ 'γευόνταν.
—«Καλῶς σᾶς εὕρηκ', ἄρχοντες, καλῶς τὰ γϊοματᾶτε»!
—«Καλῶς τον τὸν κὺρ Χάροντα, καλῶς τὸ παλληκάρι!
Κάτσε, Χάρο, γϊὰ νὰ γευτῇς, κάτσε νὰ γϊοματίσῃς,
νὰ φᾷς τσαπλάνϊ' ἀπὸ λαγούς, στηθάκϊ' ἀπὸ περδίκϊα,
'νὰ πϊῇς τριῶ χρονῶ κρασί, 'ποῦ πίνουν ἀντρεϊωμένοι».
—«Δὲν ἦρτα 'γὼ γϊὰ νὰ γευτῶ, οὔτε νὰ γϊοματίσω,
μόν' ἦρτα γϊὰ τὰ κάλλη σας, 'ποῦ Χάρο δὲ φοβᾶστε».
Κανεὶς δὲν τοῦ ἐμίλησε, κανεὶς δὲν τ' ἀπεκρίθη,
παρὰ μϊᾶς χήρας ὁ ὑγϊός, 'ποῦ τὸν ἐλέγαν Γιάννη·
—«Χάρ', ἂς παρασαρτάρουμε, χάρ', ἂς παραδϊαβοῦμε,
ἂς 'πᾶμε νὰ παλαίψουμε σὲ μαρμαρένϊ' ἀλῶνι».
Σαρταίνει ὁ Γϊάννης μϊὰ φορά, βγαίνει σαράντ' ἀντήμϊα,
σαρταίνει κϊ' ὁ κὺρ Χάροντας, 'βγαίνει σαρανταπέντε.
Κϊ' ἀπ' τὰ μαλλϊὰ τὸν ἅρπαξε, 'ς τὸ ἄλογο τὸν ῥίχνει.
—«Ἄφσε με 'ς ὄρη, σὲ βουνά, καὶ ῥίξε με ἀσκέρι,
κϊ' ἂ δὲν πετάξω 'σὰν πουλί, νὰ φύγω 'σὰν πετρίτης,
κόψε μου τὸ κεφάλι μου 'ς τὴν τέντα σ' ἀποκάτω».

215

Ζάχος ἐκαβαλλίκεψε νὰ 'πάῃ νὰ 'βρῇ τὸν ᾅδη,
μὲ σιδερένϊο ἄλογο, μὲ χρυσωμένη σέλλα,
σκαλί, σκαλὶ κατέβαινε, καὶ δὲν τὸ μετανοϊόνει.
Τὸν εἶδ' ἡ γῆ κ' ἐτρόμαξε, κϊ' ὁ Χάρος δὲ φοβήθη,
κϊ' ὅσοι νεκροὶ τὸν εἴδανε, ὅλοι τὸν ἐρωτῆσαν:
—«Ζάχο μου, τ' ἤθελες ἐδῶ; Ζάχο μου τί γυρεύεις»;
—«Ἦρθα νὰ ἰδῶ τοὺς φίλους μου, καὶ 'πίσω νὰ γυρίσω».
—«Ζάχο, ἀλλνοῦ δὲν ἔδινες κἂν τὴ χρυσῆ τὴ σέλλα;
Τ' ἦρθες σὲ τόπο ἄγυρτο, σὲ τόπο ῥαχνιασμένο,
χωρίζουν μάνναις τὰ παιδϊὰ καὶ τὰ παιδϊὰ τῆς μάνναις».
Ἔρχετ' ὁ Χάρος, πϊάνουνται, καὶ τρεῖς φοραὶς τὸν ῥίχνει,
κϊ' ὁ Χάρος ματαδράνισε, κϊ' ἀπ' τὰ μαλλϊὰ τὸν πϊάνει.
«Ἄφσε με, Χάρ', ἀπ' τὰ μαλλϊά, καὶ πϊάσε μ' ἀπ' τὰ χέρϊα,
νὰ ἰδῇς τοῦ Ζάχου τὴν ἀντρεϊά, νὰ ἰδῇς, ἂν σὲ φοβᾶται».

Τὸν ἄφηκεν ἀπ' τὰ μαλλιά, τὸν ἔπιασ' ἀπ' τὰ χέρια.
Πιάνει τὸ Χάρο τρεῖς βολαίς, τὸν ἔρριξ' ἀποκάτω,
καὶ πάλε ματαδράνισε, κι' ἀπ' τὰ μαλλιὰ τὸν πιάνει:
«Ἄφσε με, Χάρ' ἀπ' τὰ μαλλιὰ καὶ πιάσε μ' ἀπ' τὰ χέρια,
καὶ πλιὰ δὲ σ' ἀντεστέκομαι, κάμε μ' ὅ,τι θελήσῃς».
—«Πᾶμε νὰ ἰδῇς τὴν τέντα μου, νὰ στραβοκατηνίσῃς.
Ἀπ' ὄξω 'χω τὰ κόκκινα καὶ μέσ' ἔχω τὰ μαῦρα,
τῆς ἔχω γιὰ κοντόξυλα ἀντρειωμένω χέρια,
καὶ γιὰ σκοινιὰ καὶ κομπωταὶς πλεξούδαις κορασιῶνε».

216

Ὅσο 'καθούμουν κ' ἔπλεκα τοῦ Κύρκου μου γαϊτάνι,
τοῦ Κύρκου καὶ τ' ἀφέντη μου καὶ τ' ἀγαπητικοῦ μου,
χρυσὸ πουλάκιν ἔκατσε εἰς τὸ ξυλόχτενό μου.
Δὲν ἐκελάηδε 'σὰν πουλί, 'σὰν κελαηδοῦν τὰ ἀηδόνια,
μόνε 'κελάηδε κ' ἔλεγε μ' ἀνθρώπινη λαλίτσα:
—«Ἐσὺ γαϊτάνι πλέκεις του, κι' ὁ Κύρκος σου 'βλογᾶται,
βλογᾶτ', ἀρραβωνίζεται, κι' ἄλλη γυναῖκα παίρνει».
Κουβάριν ἐκουβάριαζα, καὶ 'ς τὴ γωνιὰ τὸ ρίχνω,
κι' ἀνοίγω τὸ παράθυρο τὸ κατακλειδωμένο,
γλέπω τὸν Κύρκο πῶρχεται 'ς τοὺς κάμπους καβαλλάρης.
Ἂν τὸν εἰπῶ κληματανιό, τὸ κλῆμα κόμπους ἔχει,
ἂν τὸν εἰπῶ βασιλικό, ἀπ' τὴν κοπριὰν ἐβγαίνει,
κάλλια νὰ 'πῶ τὰ 'πρέπια του καὶ τὰ καθολικά του:
«Καλῶς τοῦ μόσκου τὸ κλαδί, τοῦ σχοίνου τὸ βηβοῦλι!
ποῦ 'πᾶς ἐσὺ καὶ ντύνεσαι 'ς τὸ φλῶρι καὶ 'ς τ' ἀσῆμι»;
«Ἐγώ, κόρη, 'παντρεύομαι, κι' ἄλλη γυναῖκα 'παίρνω,
κι' ἂ θέλῃς κι' ἂν ὀρέγεσαι, κόπιασε καὶ 'ς τὸ γάμο,
νὰ πιάσῃς καὶ τὰ στέφανα, νὰ γένῃς καὶ κουμπάρα».
—«Κόρη μ', πολὺ κακό 'παθες, κόρη, τρελλάδα ἔχεις».
—«Ἐγὼ μηδὲ κακό 'παθα, μηδὲ τρελλάδα ἔχω·
ἀγάπος μου 'παντρεύεται, κι' ἄλλη γυναῖκα παίρνει,
κ' εἶπέ μου, ἂν ὀρέγομαι, νὰ 'πάω καὶ 'ς τὸ γάμο,
νὰ πιάσω καὶ τὰ στέφανα, νὰ γένω καὶ κουμπάρα».
Βάνει τὸν ἥλιο πρόσωπο, καὶ τὸ φεγγάρι στῆθι,
καὶ τοῦ κοράκου τὸ φτερὸ βάνει γαϊτανοφρύδι.
Παπᾶς τὴν εἶδε κ' ἔσφαλε, διάκος κι' ἀποξεχάθη,
καὶ τὰ μικρὰ διακόπουλα ἐχάσαν τὰ χαρτιά τους.
—«Ψάλλε, παπᾶ, 'σὰν ἔψαλλες, διάκο, 'σὰν ἐλειτούργας,
καὶ σεῖς μικρὰ διακόπουλα εὕρετε τὰ χαρτιά σας.
Παπᾶ μ', ἂν ἦσαι χριστιανός, κι' ἂν ἦσαι βαφτισμένος,
παράγυρε τὰ στέφανα, βάλε τα τῆς κουμπάρας».

217

Χρυσό, λαμπρὸ φεγγάρι μου, ποῦ 'πᾷς νὰ βασιλέψῃς,
χαιρέτα μου τὸν ἀγαπῶ, τὸν κλέφτη τῆς ἀγάπης.
Αὐτὸς μ' ἐφίλει κ' ἔλεγε· «Ποτὲ δὲ σ' ἀπαρνιοῦμαι».
Καὶ τώρα μ' ἀπαρνήστηκε 'σὰν καλαμιὰ 'ς τὸν κάμπο,

'σὰν ἐκκλήσι' ἀλειτούργητη, σὰ χώρα κουρσεμμένη.
Θέλω νὰ τὸν καταραστῶ, καὶ πάλε τὸν λυποῦμαι,
γιατὶ πονοῦν τὰ σπλάχνα μου, γιάτ' τὸν πόν' ἡ ψυχή μου.
Μὰ κάλλι' ἂς τὸν καταραστῶ, κι' ἂς κάν' ὁ Θιὸς τί θέλει.
'Σ τοὺς πόνους κι' ἀναστεναγμούς, 'ς τῆς λαύραις καὶ κατάραις,
σὲ κυπαρίσσι ν' ἀνεβῇ, νὰ 'πάρῃ τὸν καρπό του,
ἀπὸ 'ψηλὰ νὰ γκρημνιστῇ, καὶ χαμηλὰ νὰ πέσῃ,
'σὰν τὸ γυαλὶ νὰ συντριφτῇ, 'σὰν τὸ κερὶ νὰ λιώσῃ·
πέντε γιατροὶ νὰ τὸν κρατοῦν, καὶ δέκα νὰ τὸν 'γειαίνουν,
κ' ἐγὼ ἐκεῖθε νὰ διαβῶ, καὶ νὰ τοὺς 'ξαγναντέψω.
—« Καλῶς τὰ κάνετε, γιατροί, καλῶς τὰ πολεμᾶτε.
Ἂς κόβουν τὰ ξουράφια σας, μὴ σᾶς πόν' ἡ ψυχή σας,
γιατί 'παινιοῦνταν κ' ἔλεγε, πῶς δὲ μὲ ἀπαρνιέται,
καὶ τώρα μ' ἀπαρνήστηκε 'σὰν καλαμιὰ 'ς τὸν κάμπο.
'Ανοίξετ' ὅλαις τῆς πληγαίς, ὁπῶχει τὸ κορμί του,
ἔχω πανιὰ γιὰ τὸ ξαντό, σεντόνια νὰ τοῦ στρώσω,
κι' ἂν δὲν τὸν σώσουν τὰ πανιά, κόφτω καὶ τὴν ποδιά μου,
κι' ἂν δὲν τὸν σώσῃ κ' ἡ ποδιά, κόφτω καὶ τὸ φουστάνι,
κι' ἂν θέλῃ αἷμα γιατρικό, 'πάρτε τ' ὄχ τὴν καρδιά μου».

218

'Αγάλι' ἀγάλια μὲ καιρό, κ' ἡ ὥρα δὲν ἐχάθη,
καὶ μὲ τὰ βότανα τῆς γῆς γιατρεύουνται τὰ πάθη.
—« Τὰ βότανα, τὰ γιατρικὰ μόν' τὸ κορμὶ γιατρεύουν,
μὰ ἡ πληγαὶς 'πῶχ' ἡ καρδιά, ἄλλο γιατρὸ γυρεύουν.
'Αγάπη μ', σύ 'σαι ὁ γιατρός, κι' ἂν θέλῃς, μὲ γιατρεύεις,
'ς τὸν κόρφο σ' εἶν' τὸ γιατρικό, θέλεις καὶ μὲ παιδεύεις».

219

Ἄλλη βολά σ' ἀγάπαγα καὶ σ' εἶχα 'ς τὴν καρδιά μου,
καὶ τώρα δὲ σὲ δέχομαι κορδέλλα 'ς τὰ μαλλιά μου.
Μ' ἔφυγ' ὁ πόθος ἀπὸ σέν', κ' ἡ ὄρεξις ἐχάθη,
σ' εἶχα γαρούφαλο 'ς τ' αὐτί, καὶ τώρα σ' ἔχ' ἀγκάθι.

220

Θωρῶ δεξιά, θωρῶ ζερβιά, θώρ' ἕνα κυπαρίσσι,
θωρῶ μιὰ κόρη 'πῶπλενε σὲ κρουσταλλένια βρύση·
τῆς ρίχνω τὸ μαντῆλί μου τῆς κόρης, νὰ τὸ πλύνῃ,
κ' ἐκείνη μοῦ τὸ βάσταξε, καὶ πιὰ δὲ μοῦ τὸ δίνει.

221

'Σ ὅσα κάστρα κι' ἂν ἐπῆγα κι' ἂν 'περβάτησα,
'σὰν τῆς ὠρηᾶς τὸ κάστρο δὲν ἐλόγιασα.
Σαράντα πύργους ἔχει ὅλο μάλαμμα,
κι' ἄλλους σαράντα πέντε γιὰ τὸν πόλεμο.

'Οχτρὸς τὸ πολεμάει χρόνους δώδεκα
δὲ 'μπόρει νὰ τὸ 'πάρῃ τ' ὡραιόκαστρο·
κ' ἕνας μικρὸς λεβέντης, ἕνας νιούτσικος,
'πάνει 'ς τὸ βασιλέα καὶ τὸν προσκυνᾷ:
—«'Αφέντη βασιλέα, τ' εἶν' 'τὸ τάγμα σου»;
—«Χίλια φλουριὰ σοῦ δίνω κι' ἄλογο καλό,
καὶ διὸ σπάθι' ἀσημένια γιὰ τὸν πόλεμο».
—«Οὐδὲ τ' ἄσπρα σου θέλω, οὔδε τὰ φλουριά,
οὐδὲ καὶ τ' ἄλογό σου, κι' οὔδε καὶ σπαθιά,
μόνε τὴν κόρη θέλω, 'ποῦναι 'ς τὰ γιαλιά».
—«Όταν τὸ κάστρο πάρῃς, χάρισμά σ' κι' αὐτή».
Καλογεράκι 'γίνη, ράσσα 'φόρεσε,
πάει 'ς τὴν πόρτα, κλαίει, πέφτει, προσκυνᾷ,
κλαίει καὶ γονατίζει καὶ παρακαλεῖ:
—«Άνοιξ', ἄνοιξε, πόρτα, πόρτα τῆς ὡρηᾶς,
πόρτα τῆς μαυρομμάτας, τῆς βασίλισσας».
—«Εἶσαι μικρὸς λεβέντης, καὶ μὲ 'ξεγελᾷς,
φεῦγα, καὶ σὲ σκοτόνουν, φεῦγα, σὲ κρεμοῦν».
—«Μὰ τὸ σταυρό, κυρά μου, μὰ τὴν Παναγιά,
εἶμαι καλογεράκι ἀπ' ἀσκηταριό,
τῆς πείνας ἀποθαίνω καὶ λυπήσου με».
—«Γιὰ δότε του ψωμάκι, κι' ἄμε 'ς τὸ καλό».
—«Κυρά, 'ς τὴν ἐκκλησία νὰ προσευκηθῶ,
ἄνοιξ', ἄνοιξε, πόρτα, πόρτα τῆς ὡρηᾶς,
πόρτα τῆς μαυρομμάτας, τῆς βασίλισσας».
—«Γιὰ ρίξετε τοὺς γάντσους, νὰ τὸν 'πάρετε».
—«Τὰ ράσσα μ' εἶναι σάπια καὶ 'ξεσχίζουνται».
—«Γιὰ ρίξετε τὸ σάκκο, νὰ τὸν 'πάρετε».
—"Α! μή, κυρά, τὸ σάκκο, κι' ἀντραλίζουμε».
'Η πόρτα 'μισανοίγει· 'γέμισ' ἡ αὐλή.
Ἄλλοι ς' τ' ἄσπρα 'χυθῆκαν κι' ἄλλοι 'ς τὰ φλουριά,
κι' αὐτὸς μέσα 'ς τὴν κόρη, 'ποῦναι 'ς τὰ γυαλιά.

222

Τρι' ἀηδόνια τῆς 'Ανατολῆς καὶ τριὰ πουλιὰ τῆς Δύσης,
'βιγλοῦσαν τὴν 'Ανατολή, 'βιγλοῦσαν καὶ τὴ Δύση,
'βιγλοῦσαν κ' ἕνα νιούτσικο, 'ποῦ πάει νὰ μεταλάβῃ.
'Μπροστὰ 'παγαίν' ἡ μάννα του καὶ 'πίσω ἡ ἀδερφή του,
'ς τὴ μέση 'πάει ὁ νιούτσικος 'σὰ μῆλο μαραμένο,
'σὰ μῆλο, 'σὰν τριαντάφυλλο, 'σὰν κόκκινο σταφύλι.
Κι' ὅτι τὸ εἶδαν ἡ ἐκκλησιαίς, ἀπ' ἄκρη 'ς ἄκρη σειοῦνται.
—«Μαννοῦλά μ', τὸν καλὸ καιρὸ καὶ τὰ καλὰ ζαμάνια,
ἄλλοι 'κουρσεύαν πρόβατα, κι' ἄλλοι 'κουρσεύαν 'γίδια,
κ' ἐγώ, μαννοῦλά μ', 'κούρσευα 'κλησιαῖς καὶ μαναστήρια».
—«Τ' εἶν' τὸ κακὸ 'ποῦ ἔκανες, τ' εἶν' τὸ κακὸ 'κάνεις;
μήνα δὲν εἶσαι χριστιανός, δὲν εἶσαι βαφτισμένος»;
—«'Σὰ χριστιανὸς γεννήθηκα, εἶμαι καὶ βαφτισμένος,
ὁ διάβολος μὲ 'πείραξε γιὰ τὸ κακὸ τοῦ κόσμου».

223

'Σ τ' Ἅϊ Γι̯ωργι̯οῦ τὸν πλάτανο γένεται πανηγύρι·
τέσσερα μόδι̯α 'ν' ὁ χορὸς καὶ δεκαπέντ' ὁ τόπος,
βαροῦνε τἄργανα, βαροῦν, τ' ἀγόρι̯α τρῶν καὶ πίνουν,
κ' οἱ γέροντες παρακαλοῦν, τάζουν 'ς τὸν Ἅϊ Γι̯ώργη,
καλὰ νὰ 'φᾶν, καλὰ νὰ 'πι̯οῦν, μαλώματα μὴν εὕρουν.
Κι̯' αὐτὸς ὁ γυι̯ὸς τοῦ Τσαμαΐδου, χαλάει τὸ πανηγύρι.
Νάτος 'πὤρχεται τρέχοντας 'ς τ' ἄλογο καβαλλάρης,
δεκαλιτράρικο κερὶ 'ς τὸ χέρι του βαστῶντας,
βροντομαχῶντας τ' ἅρματα, λαλῶντας τὰ τσι̯απράζι̯α·
ἐμπῆκε καὶ προσκύνησε, καὶ 'βγῆκε καὶ 'καυχῶνταν:
—«Τὸ ποι̯ός εἶν' ἄξι̯ος καὶ καλός, ποι̯ός εἶναι παλληκάρι,
ποι̯ός ἔχει στῆθι μάρμαρο καὶ χέρια σιδερένι̯α,
νὰ 'πᾶμε νὰ παλαίψουμε σὲ μαρμαρένι̯' ἁλῶνι.
Κανεὶς δὲν ἀποκρίθηκε, κανεὶς δὲν 'πολογήθη,
κ' ἕνας κοντὸς κοντούτσικος, τοῦ Τσαμαΐδίνου μοῦλος,
'πέταξε τὸ γελέκι του καὶ τὸ χορὸ ἀφίνει.
—«'Εγὼ εἶμαι ἄξι̯ος καὶ καλός, ἐγὼ εἶμαι παλληκάρι,
ἐγὼ 'χω στῆθι μάρμαρο καὶ χέρι̯α σιδερένι̯α,
ἄς 'πᾶμε νὰ παλαίψουμε σὲ μαρμαρένι̯' ἁλῶνι».
'Βγαίνουν οἱ δρ̯ὼ μὲ τὰ σπαθι̯ὰ καὶ 'πᾶνε νὰ παλαίψουν,
ἀπὸ κοντὰ καὶ τἄργανα, κοντὰ καὶ τὸ φουσάτο.
Κ' ἐκεῖ 'ποῦ 'πάνει ὁ Τσαμαΐδός, ἐβούλαγε τ' ἁλῶνι,
κ' ἐκεῖ 'ποῦ 'πάτει̯ε τὸ παιδί, ἐβούλησε κ' ἐβύθη.
—«Βάστα, παιδί, κι̯' ἄξι̯ο παιδί, δρ̯ὸ λόγι̯α νὰ σοῦ κρένω·
ἐμεῖς εἱμάστενε 'δικοί, κ' εἱμάστενε γειτόνοι·
ἐδῶ 'ποῦ 'καταντήσαμε, δικαι̯ολογι̯αὶς δὲν πι̯άνουν,
βάρει με σύ, νὰ σὲ βαρῶ, κρουέ μου, νὰ σοῦ κρούω».
Κι̯' ὁ Τσαμαΐδὸς τὸ 'βάρεσεν ἀνάμεσα 'ς τ' ἀστήθι̯α,
πέντε πλευρὰ τοῦ τσάκισε καὶ δεκαπέντε τσάκους.
Καὶ τὸ παιδὶ τόνε βαρεῖ ἀνάμεσα 'ς τὰ φρύδι̯α,
καὶ τὰ μρ̯αλὰ τοῦ ῥύπισε ἐννι̯ὰ μοδι̯ῶνε τόπο.

224

'Εμένα ὁ ἀφέντης μου μὲ βάνει καὶ κερνάω,
κι̯' ἀπὸ τὸ συχνοκέρασμα, κι̯' ἀπ' τὰ 'ψηλὰ τραγούδι̯α
τρεμούλι̯αξε τὸ χέρι μου, μοῦ πέφτει τὸ ποτῆρι·
οὔτε σὲ πέτραν ἔπεσεν, οὔτε καὶ σὲ λιθάρι,
μόν' 'ς τῆς κυρᾶς μου τὴν ποδι̯ά, 'ς τ' ἀφέντη μου τὸ γόνα.
Τ' ἀφέντη 'βαρυφάνηκε, καὶ πάει νὰ μὲ πουλήση,
δι̯αλαλητάδες ἔβαλε 'ς ὅλα τὰ καντηλίκι̯α.
«Ποι̯ός θέλει δοῦλον ἔμμορφο, νὰ τὸν κερνᾷ νὰ πίνῃ»;
—«Μὴ μὲ πουλῆς, ἀφέντη μου, καὶ μὴ μὲ παζαρεύῃς,
'τ' ἐγὼ εἶμαι δοῦλος ἔμμορφος καὶ δοῦλος προκομμένος».
—«Θὰ σὲ πουλήσω, δοῦλέ μου, καὶ θὰ σὲ παζαρέψω».
—«Ἄφσε μ', ἀφέντη μ', ἄδικο σὲ τέτοι̯ο παλληκάρι·
μὲ 'ξέρουν ὅλος ὁ ντουνι̯ᾶς, μὲ 'ξέρ' ὁ κόσμος ὅλος».
—«Γι̯ὰ σύρε, δοῦλε, 'ς τὸ καλό, ποτὲ μὴ μ' ἀνταμώσῃς,
θὲ νὰ σὲ στείλω μακρ̯ά, πολὺ μακρ̯ὰ 'ς τὰ ξένα,

οὐδὲ ν' ἀκοῦς, οὐδὲ νὰ ἰδῇς, καὶ πίσω νὰ γυρίσῃς».
—« Τί σῶκανα, ἀφέντη μου, καὶ θὲς νὰ μὲ πουλήσῃς» ;
—« Ἐσὺ αὐτὸ 'ποῦ μῶκανες, κἀνένας δὲν τὸ κάνει».

225

Μιὰ περδικοῦλα ν' ἔβγαινεν ἀπ' τὸ λουτρὸ λουσμένη,
κ' ἐγὼ τὴν ἐχαιρέτησα, κ' ἐκείνη δὲ μοῦ κρένει.
Ἔστησα βρόχια 'ς τὰ βουνὰ καὶ 'ξόβεργα 'ς τοὺς κάμπους,
τὰ δίχτρα τὰ μεταξωτὰ σὲ μαρμαρένιαις βρύσαις,
νὰ 'πά' ἡ πέρδικα νὰ πιῇ, νὰ μπερδευτῇ 'ς τὰ δίχτρα,
'ποὖρθε καὶ μᾶς 'νοστίμεψε τὸν ἄσκημο τὸν τόπο.

226

Σὲ μιὰ μηλιά, γλυκομηλιά, μὲ μῆλα φορτωμένη,
ἕνα γεράκι 'γύριζεν ἀπάνω 'ς τὰ κλωνάρια.
—« Μηλιά μου, 'ς τὰ κλωνάρια σου φωλιὰ θέλω νὰ στήσω».
—« Δὲν ἠμπορῶ νὰ σὲ δεχτῶ, γεράκι πλουμισμένο,
'τὶ μοῦ τινάζεις τ' ἄνθια μου καὶ χάνω τὸν καρπό μου».

227

Πουλάκι ν' ἐκελάηδησε κάτω 'ς τὸν καλαμιῶνα·
δὲν ἐκελάηδει 'σὰν πουλί, 'σὰν κελαηδοῦν τ' ἀηδόνια,
μόν' ἐκελάηδει κ' ἔλεγε, πῶς πιάνεται ἡ ἀγάπη.
Βασιλοποῦλα 'πρόβαλεν ἀπὸ τὸ παραθύρι.
—« Νὰ εἶχα, πουλί, τὴ χάρη σου καὶ τὸν κελαηδισμό σου »!
—« Βασιλοποῦλα ζουλιαριά, τ' ἔχω καὶ μοῦ ζηλεύεις ;
Ἐσὺ κοιμᾶσ' 'ς τὸ 'πάπλωμα, 'ς τ' ἀερικὰ σεντόνια,
κ' ἐγὼ κοιμοῦμαι 'ς τὰ βουνά, 'ς τὴς πάχναις καὶ 'ς τὰ χιόνια,
ἐσὺ 'παντέχεις ἄγουρο, ν' ἀρθῇ νὰ σ' ἀγκαλιάσῃ,
κ' ἐγὼ 'παντέχω κυνηγό, ν' ἀρθῇ νὰ μὲ σκοτώσῃ».

228

Οὗλο τὸ βιό μου 'ξώδεψα νὰ κάνω περιβόλι,
καὶ περιβόλιν ἔκαμα περίσσια προκομμένο,
κι' ὅσαις μηλιαίς, γλυκομηλιαίς, οὗλαις τὴς ἔχω μέσα,
κι' ὅσα νερὰ τρεχούμενα, οὗλα τρέχουνε μέσα,
καὶ μέσα 'ς οὗλα τὰ πουλιὰ εἶναι καὶ τ' ἀηδονάκι.
'Επῆγε κ' ἔκανε φουλιὰ 'ς τοῦ πηγαδιοῦ τ' ἀχείλη,
'πᾶν τὰ κοράσια γιὰ νερό, καὶ τοῦ τήνε χαλοῦνε.
Τὸ 'πῆρε τὸ παράπονο κ' ἡ πίκρα ἡ μεγάλη,
κ' ἐπῆγε κ' ἔκανε φουλιὰ κάτω 'ς τὸ περιγιάλι,
'παγαίνουν ναύταις γιὰ νερό, καὶ τοῦ τήνε χαλοῦνε.
Μιὰ 'πῆγε κ' ἔκανε φουλιὰ 'ς τοῦ καραβιοῦ τὴν πρύμη,
μιὰ 'φύσηξ' ὁ δεληβορριᾶς καὶ τοῦ τήνε χαλάει.

Μιὰ 'πῆγε καὶ κατέκατσε, 'ς ἕν' ἔρημο δεντράκι,
κ' ἐκεῖ 'κελάηδε κ' ἔλεγε, πῶς πιάνετ' ἡ ἀγάπη.
—«'Απὸ τὰ 'μάτια βάν' ἀρχή, 'ς τ' ἀχείλη κατεβαίνει,
κι' ἀπὸ τ' ἀχείλη 'ς τὴν καρδιά, καὶ 'ς τὴν κάρδι' ἀναμένει».
Βασιλοποῦλα τ' ἄκουσε ἀπ' ὥρηο παραθύρι:
—«Πουλί μ', νἄχα τὴ χάρη σου, νἄχα καὶ τὰ λαλιά σου!»
«Βασιλοποῦλα, ζουλιαριά, τ' εἶδες καὶ μοῦ ζουλεύτης;
'Ποῦ σὺ τρῶς παστρικὸ ψωμί, κ' ἐγὼ τρώγω χορτάρι,
'ποῦ σὺ πίνεις γλυκὸ κρασί, κ' ἐγὼ νέρ' ἀπ' τ' αὐλάκι,
'ποῦ σὺ κοιμᾶσ' 'ς τὰ στρώματα, 'ς ὁλόχρυσα σεντόνια,
κ' ἐγὼ κοιμοῦμαι 'ς τὰ κλαδιά, καὶ 'ς ἐρημιαὶς καὶ κάμπους,
'ποῦ σὺ παντέχεις ἕνα νιό, νὰ σὲ γλυκοφιλήσῃ,
κ' ἐγὼ παντέχω κυνηγό, γιὰ νὰ μὲ κυνηγήσῃ.

229

Πέρα 'κεῖ 'ς τὸν Ἔλυμπο,
'κεῖ 'ς τὰ κουτσουέλατα,
'κάθονταν γεράλαφος,
κι' οὖλο κλαῖν τὰ 'μάτια του,
χύνουν δάκρυα κόκκινα,
κόκκινα καὶ πράσινα,
κι' οὖλο καταγάλαζια.
Ζάρκαδος ἀπέρναε,
στέκει καὶ τὸν ρώταε:
—«Τ' ἔχεις μώρ' γεράλαφε,
κι' οὖλο κλαῖν' τὰ 'μάτια σου,
χύνουν δάκρυα κόκκινα,
κόκκινα καὶ πράσινα,
κι' οὖλο καταγάλαζια»;
—«Ἔρταν κλέφταις 'ς τὸ χωριό,
ἔχουν καὶ λαγωνικά,
ἑβδομῆντα δυὸ σκυλιά·
'γὼ τὰ παίρνω 'ς τὸ κοντό,
καὶ τὰ ρίχνω 'ς τὰ νησιά,
'ς τὰ νησιά, 'ς τὰ πέλαγα».
Ἴσια μὲ τὸ δειλινὸ
'πιάσανε τὸ Ζάρκαδο,
κι' ἴσια μὲ τὸ θάμπωμα
'πιάσαν τὸ γεράλαφο.

230

'Αποκοιμήθ' ὁ πιστικὸς μέσ' 'ς τὸ ραβδί τ' ἀπάνω,
καὶ χάνει χίλια πρόβατα καὶ δυὸ χιλιάδες 'γίδια,
κ' ἐπῆρε μιὰ 'ρημόστρατα καὶ ἕνα 'ρημοπάτι·
γερόλυκον ἀπάντησε, στέκει καὶ τὸν ρωτάει:
—«Λύκο, μὴν εἶδες πρόβατα; λύκο μὴν εἶδες 'γίδια»;
—«Μηγάρις μ' ἔχεις πιστικό, νὰ σοῦ φυλάω τὰ 'γίδια;
'Εκεῖ 'ς τὸ πέρα τὸ βουνό, 'ς τὸ πέρα καὶ 'ς τὸ 'δῶθε,
'ς τὸ πέρα βόσκουν πρόβατα, 'ς τὸ δῶθε βόσκουν 'γίδια·
'πῆγα κ' ἐγὼ νὰ φάγ' ἀρνὶ καὶ τρυφερὸ κατσίκι,
μὲ 'παίρν' ἡ σκύλλα ἡ κολοβὴ καὶ τὸ σκυλὶ τὸ ζάβο,
μοῦ 'τσάκισαν τὰ δυὸ πλευρὰ καὶ τὴν τρανὴ κοκκάλα».

231

Ποιός ἤτανε 'ποῦ πέρασε τὴ νύχτα τραγουδῶντας;
'Ξυπνᾷ τ' ἀηδόνι ἀπ' τῆς φωλιαὶς καὶ τὰ στοιχει' ἀπ' τοὺς βράχους,
'ξυπνάει καὶ μιὰ δράκισσα 'π' τὴν ἀγκαλιὰ τοῦ δράκου.
Τοῦ δράκου κακοφάνηκε, πολὺ ἰνάτι τοὖρθε.
—«Ποιός ἤταν 'ποῦ τραγούδησε, θέλω νὰ τὸν ἐφάγω».

—«Ἄφσε με, δράκε, ἄφσε με ἀκόμη πέντε 'μέραις,
τὴν κυρ̮ιακή 'ν' ὁ γάμος μου, δευτέρα ἡ χαρά μου,
καὶ τὴν τετράδη τὸ ταχὺ 'παίρνω καὶ τὴν καλή μου».
Ὁ ἥλ̮ιος ἐσκοτίδ̮ιασε καὶ τὸ φεγγάρ' ἐχάθη,
κ̮' ὁ καθαρὸς αὐγερινὸς 'πάει νὰ βασιλέψη.
—«Καλῶς τὸ γ̮ιόμα 'πῶρχεται καλῶς τὸ δειλινό μου».
—«Λιθάρ̮ια νἆν' τὸ γ̮ιόμα σου, πέτραις τὸ δειλινό σου!
'Εγὼ εἶμαι τ'ς ἀστραπῆς ὁ γυ̮ιός, τοῦ βρόντου τὸ παιδάκι».
—«Ἄϊντε, Γ̮ιαννάκη, 'ς τὸ καλὸ μαζὶ μὲ τὴν καλή σου».

232

Ὁ Κωσταντῆς κ̮' ὁ βασιλ̮ιᾶς ἀντάμα τρῶν καὶ πίνουν,
κ̮' ἀθηδολὴν ἐβάνανε, πο̮ιός ἔχει κάλλ̮ιο μαῦρο,
ὁ βασιλ̮ιᾶς βάνει φλουρ̮ιά, τ' ἔχει πολὺ λογάρι,
κ̮' ὁ Κωσταντῆς εἶναι φτωχὸς καὶ βάνει τὸ κεφάλι.
Καὶ τ' ἄκουσε κ' ἡ λιγερὴ τοῦ Κωστάντ' ἡ γυναῖκα,
'ς τὸ σταῦλο ἐκατέβηκε, βρώμη 'ς τὸ μαῦρο βάνει.
—«Ἂν ἀπεράσης μαῦρέ μου, τοῦ βασιλ̮ιᾶ τὸ μαῦρο,
θὲ νὰ σοῦ σκώσω τὴν ταγὴ σαρανταπέντε φούχταις,
τούταις τῆς ζάβαις ποῦ φορῶ, πέταλλα θὰ 'ς τῆς κάνω,
καὶ τὰ σκουλαρικάκ̮ια μου καρφ̮ιὰ τῶν πεταλλ̮ιῶν σου».
Σαράντα μίλ̮ια τρέξανε καὶ τὰ σαράντ' ἀντάμα,
καὶ 'ς τὰ σαραντατέσσερα καὶ 'ς τὰ σαρανταπέντε
στέκει καὶ δ̮ιαλογίζεται τὰ λόγ̮ια τῆς κυρᾶς του·
'σὰν ἀστραπὴ τοὖρθ' ἀπ' ὀμπρὸς καὶ 'σὰ βρόντ' ἀπ' ὀπίσω.
τὸν ἄφησ' ἀπ' ὀπίσω του δέκα μιλ̮ιῶνε τόπο.
—«Στέκα, κ' ἐγώ εἰμ' ὁ βασιλ̮ιᾶς, μὴ μὲ παραντροπ̮ιάζης.
τὸ στοίχιμα 'ποῦ βάλαμε διπλὸ νὰ σοῦ τὸ δώσω».
—«Ἐγὼ δὲν καταδέχουμαι, θὰ κάνω ὅ,τι μοῦ εἶπαν».

233

Πέντε χιλ̮ιάδες πρόβατα, δέκα χιλ̮ιάδες 'γίδ̮ια·
τὰ φύλαγαν τρεῖς ἀδερφοί, κ' οἱ τρεῖς στοιχε̮ιὰ τοῦ κόσμου,
ἕνας πάνει γ̮ιὰ τὸ φιλὶ κ̮' ἄλλος γ̮ιὰ τὴν ἀγάπη,
κ̮' ὁ Γ̮ιάννης ὁ μικρότερος ἐκε̮ιὸς 'πίσ' ἀναμένει,
νὰ κυδερνᾷ τὰ πρόβατα, νὰ κυδερνᾷ τὰ 'γίδ̮ια·
κ' ἡ μάννα του τὸν 'δ̮ιάταξε, κ' ἡ μάννα του τοῦ λέει:
«Γ̮ιάννη μ', 'σὰν θέλης τὴν εὐχὴ ἐμέν' καὶ τοῦ πατρός σου,
σὲ μόνο δέντρο μὴ σταθῆς, σὲ λεύκα μὴ σταλ̮ιάσης,
καὶ κάτου 'ς τὴν ἀκρογ̮ιαλ̮ιὰ σουραῦλι μὴ λαλήσης,
'τὶ 'βγαίν' ἡ λάμ̮ια τοῦ 'γ̮ιαλοῦ, ἡ λάμ̮ια τοῦ πελάγου».
Κ̮' ὁ Γ̮ιάννης ἐπαράκουσε τῆς μάννας του τὰ λόγ̮ια,
σὲ μόνο δέντρο 'στάθηκε, σὲ λεύκα καὶ σταλ̮ιάζει,
καὶ κάτου 'ς τὴν ἀκρογ̮ιαλ̮ιὰ σουραῦλι καὶ λαλάει·
καὶ 'βγαίν' ἡ λάμ̮ια τοῦ 'γ̮ιαλοῦ ἡ λάμ̮ια τοῦ πελάγου,
—«Λάλα το, Γ̮ιάννη μ', λάλα το, λάλα το τὸ σουραῦλι·
κ̮' ἂν μ' ἀποστάσης 'ς τὸ χορό, γυναῖκα νὰ μὲ 'πάρης,
κ̮' ἂν σ' ἀποστάσω λάλημα, τὴ στάνη σου νὰ 'πάρω».

Τρεῖς ἡμερούλαις 'λάλαγε καὶ τρία 'μερονύχτια,
τὸ Γιάννη τὸν ἀπόστασε βαρῶντας τὸ σουραῦλι,
ἐπῆρέ του τὰ πρόβατα καὶ ὅλα του τὰ 'γίδια,
κι' αὐτὸς 'πῆγε ρογιάστηκε 'ς ἀφεντικὸ 'ποκάτω.

234

'Εννιὰ χιλιάδες πρόβατα, ἐννι' ἀδερφοὶ τὰ γλέπουν·
οἱ πέντε 'πᾶνε γιὰ φιλί, οἱ τρεῖς γιὰ τὴν ἀγάπη,
μόνο ὁ Γιάννης 'πόμεινε 'ς τὴ μέση τῶν προβάτω,
καὶ κυβερνᾷ τὰ πρόβατα, καὶ γλέπει τὸ κοπάδι·
πάντα τοῦ λέει ἡ μάννα του, πάντα παράγγελνέ τον:
—«Γλέπε σύ, Γιάννη, γλέπε σύ, σοῦ λέγω, Καλογιάννη,
σὲ μόνο δέντρο μὴ 'νεβῇς, 'ς τοὺς κάμπους μὴν κατέβῃς,
καὶ 'ς τὸν ἀπάνω ποταμὸ μὴν παίζῃς τὸ περνιαῦλι,
κ' ἐρθοῦν καὶ μονομαζευτοῦν τοῦ ποταμοῦ νεράϊδες».
Κ' ἐκεῖνος δὲν ἀφκράστηκε τῆς μάννας του τὰ λόγια,
σὲ μονοδέντρ' ἀνέβηκε, 'ς τοὺς κάμπους ἐκατέβη,
καὶ 'ς τὸν ἀπάνω ποταμὸ ἔπαιξε τὸ περνιαῦλι.
—«Παῖζέ το, Γιάννη, παῖζέ το, παῖζέ το, τὸ περνιαῦλι,
θέλεις λογάρι ἔπαρε, θέλεις μαργαριτάρι,
θέλεις τὴν κάλλια τοῦ χοροῦ, τὴν πι' ὤμορφη τοῦ κόσμου».
—«Μήτε λογάρι θέλω 'γώ, μήτε μαργαριτάρι,
μήδε τὴν κάλλια τοῦ χοροῦ, τὴν πιὤμορφη τοῦ κόσμου,
τὴν Εὐδοκίτσα θέλω 'γὼ τὴν κελαηδοδουργοῦσα,
ποῦ κελαηδίζει τῆς αὐγαῖς καὶ τὰ πουλιὰ 'ξυπνοῦνε».

235

Ἄχ, ἀρφανοθρεμμένη, 'ποῦ τῆς καρδιαῖς μαραίνεις,
λίγο δὲν ξαγορεύεσαι, οὐδὲ μεταλαβαίνεις;
Τόσο μὲ 'παίρν' ὁ λογισμός, νὰ βουτηχτῶ 'ς τὰ μαῦρα,
τὴν ἀγαπῶ, μ' ἀρνήθηκε, κ' ἔχ' ἡ καρδιά μου λαύρα.
Ἄμ πως δέ 'σ εἶδα 'μάτια μου, ἡ 'μέρα διὸ μοῦ 'φάνη,
κ' ἡ ἑβδομάδα τέσσερες, ἀγάπη μου μεγάλη.

236

Σὲ τούτηνε τὴ γειτονειὰ μοῦ 'βάλθη ν' ἀγαπήσω
μιὰ μαυρομμάτα, μιὰ ξανθή· τὸ πῶς νὰ τῆς μηνύσω;
Νὰ τῆς μυνήσω 'ντρέπομαι, νὰ τῆς τὸ 'πῶ φοβοῦμαι,
νὰ τῆς τὸ γράψω 'ς τὸ χαρτί, στέκω καὶ διαλογοῦμαι.
Μὰ 'γὼ τὸ λέω τραγουδιστά, κι' ἡ κόρ' ἂς τὸ διαλύνῃ,
ἂν ἔχῃ πόνο γιὰ τ' ἐμέ, ἔχω κ' ἐγὼ γιὰ 'κείνη.

237

Διαβαίν' ἀπὸ τὴν πόρτα σου, τὴ βρίσκω σφαλισμένη,
κ' ἐσ' εἶσαι 'ς τὸ παράθυρο, κυρά μου, χολιασμένη,

καὶ 'ς τὸ δεξί σου μάγουλο εἶσαι ἀκουμπισμένη.
Σκύφτω φιλῶ τὴν κλειδωνιὰ μὲ τὴν καρδιὰ καμμένη,
μέσ' ἡ καρδιά μ' 'λαχτάρισε, ὅσῳ νὰ σὲ 'ρωτήσω,
τί πίκρα ἔχεις 'ς τὴν καρδιά, νὰ σὲ παρηγορήσω.
—«Τί μ' ἐρωτάεις, ἄπιστε; τάχα νὰ μὴν τὸ 'ξεύρεις,
ὅτι μὲ ἀπαρνήστηκες καὶ ἄλλην 'πᾶς νὰ εὕρῃς» ;
—«Ποιός σ' τό είπε, περιστέρα μου, ποιός σ' τό είπε, κρύα μ' βρύση;
Ὅποιος σ' τὸ εἶπ', κοκκόνα μου, νὰ μὴν ὀχτωμερίσῃ.
ἂν τό είπε τ' ἄστρι, νὰ χαθῇ, κι' ὁ ἥλιος, νὰ θαμπώσῃ,
κι' ἂν τό είπε κόρ' ἀνύπαντρη, ἄντρα μὴν ἀνταμώσῃ».

238

Κόρη μ', ὄντας φιλιώμασταν, νύχτά ἦταν, ποιός μᾶς εἶδε;
—« Μᾶς εἶδ' ἡ νύχτα κ' ἡ αὐγή, τ' ἄστρι καὶ τὸ φεγγάρι,
καὶ τ' ἄστρι ἐχαμήλωσε, τῆς θάλασσας τὸ εἶπε,
θάλασσα τό είπε τοῦ κουπιοῦ, καὶ τὸ κουπὶ τοῦ ναύτη,
κι' ὁ ναύτης τὸ 'τραγούδησε 'ς τῆς λιγερῆς τὴν πόρτα».

239

Ζάχαρι νἆν' ὁ ὕπνος σου καὶ μέλι τ' ὄνειρό σου,
καὶ ῥόδα καὶ τριαντάφυλλα νἆν' 'ς τὸ προσκέφαλό σου.
Κρύος ἀέρας θὰ γενῶ νὰ 'μπῶ μέσ' 'ς τὰ σεντόνια,
νὰ σοῦ δροσίσω τὰ βυζιά, 'ποῦν' ἄσπρα 'σὰν τὰ χιόνια.
Ξύπνησ', ἀγγελικὸ κορμί, ζωγραφιστὸ κεφάλι,
δυὸ λόγια ἄκου' νὰ σοῦ 'πῶ, κι' ἀποκοιμήσου πάλι.
Ξύπνησε κι' ἀποφάσισε, νὰ ζήσ' ἢ ν' ἀποθάνω,
γιατὶ τὸν ἐβαρέθηκα τὸν κόσμο τὸν ἀπάνω.
Ἐσὺ κοιμᾶσαι 'ξέγνοιαστα, κ' ἐγὼ κακονυχτάω,
κακονυχτῶ, γιατὶ πονῶ, πονῶ, γιάτ' ἀγαπάω.

240

Ἡ Ἄρτα πέτρα νὰ γενῇ, κι' ὁ Βάλτος νὰ βουλιάξῃ,
τὸ δόλιο τὸ Ξερόμερο ὁ θιὸς νὰ τὸ φυλάῃ,
ὁπῶχει τὰ γλυκὰ κρασιὰ καὶ τἄμορφα κορίτσια·
'ς τὸ Μαχαλᾶ ν' ἡ ἔμμορφαις καὶ 'ς τὴν Κατοῦν' ἡ ἄσπραις
κι' αὐτοῦ 'ς τὸ Μπόϊκο 'ς τὰ χωριὰ ξανθαὶς καὶ μαυρομμάταις,

241

Μιὰν κυριακὴν ἡμέρα, δευτέρα τὸ ταχύ,
σηκόνομαι καὶ 'πάω κάτ' 'ς τὴν ἑβραϊκή.
Βρίσκω μιὰ 'βρηοποῦλα, ὁποῦ χτενίζετον,
μ' ἕνα χρυσὸ χτενάκι καὶ διαστολίζετον.
Πριχοῦ νὰ τῆς 'μιλήσω, πριχοῦ νὰ τῆς τὸ 'πῶ,
γυρίζει καὶ μοῦ λέγει: «Καλῶς τὸν ἀγαπῶ,

καλῶς τὰ δυό μου 'μάτια, ὁποῦ τὰ 'πιθυμῶ».
Λέγω τ'ς ἑβραιοπούλας: «Νὰ γένης χριστιανή,
νὰ λούζεσαι σαββάτο, ν' ἀλλάζης κυριακή,
καὶ νὰ μεταλαβαίνης Βαγιῶ καὶ τὴ Λαμπρή».
τῆς μάννας της τὸ λέγει, νὰ 'διῆ, τί θὰ τῆς πῆ.
—«Μάννα, Ρωμιὸς μοῦ λέγει νὰ γένω χριστιανή,
νὰ λούζομαι σαββάτο, ν' ἀλλάζω κυριακή,
καὶ νὰ μεταλαβαίνω Βαγιῶ καὶ τὴ Λαμπρή».
—«Κάλλι' νὰ σὲ φάῃ, κόρη μ', τὸ διμισκὶ σπαθί,
παρὰ τὸ λόγο 'ποῦ εἶπες· νὰ μὴ τὸν 'ξαναειπῇς».

242

Τοῦ ἅϊ Θωδώρου τὸ βουνὸ κανεὶς δὲν τ' ἀνεβαίνει·
μιὰ λιγερὴ τ' ἀνέβαινε πλέκοντας τὸ γαϊτάνι,
πλέκοντας καὶ ξεπλέκοντας καὶ λιανοτραγουδῶντας·
κι' ὁ χρυσικὸς τὴν ἄκουσε καὶ τὴ φωνή του βάνει:
—«Αὐτοῦ σοῦ στέλνω, λιγερή, τρία σκουλιὰ λινάρι,
νὰ κάνς τρία 'πουκάμισα καὶ τέσσερα σεντόνια,
κι' ἂν σ' ἀπομείνῃ τίποτα, κάμε μου πεστεμάλι,
νἄχῃ τὸ πεστεμάλι μου σαράντα πέντε πήχαις,
νὰ κόψω μῆλο κόκκινο, νὰ πιῶ νερὸ δροσᾶτο,
νὰ πέσω ν' ἀποκοιμηθῶ σὲ μιὰ μήλι' ἀποκάτω·
νὰ πέσουν τ' ἄνθ' ἀπάνω μου, τὰ ῥόδα 'ς τὴν ποδιά μου,
κ' ἕνα μικρὸ γαρούφαλο 'πάνω 'ς τὴν ἀγκαλιά μου».
«Αὐτοῦ σοῦ στέλνω, χρυσικέ, τρία κουκκιὰ χρυσάφι,
νὰ κάνς εἰκόνα καὶ σταυρό, χρυσὸ παρονυχίδι,
κι' ἂν σ' ἀπομείνῃ τίποτα, κάνε μου δαχτυλίδι,
νἄχῃ τὸ δαχτυλίδι μου σαράντα πέντε πέτραις,
κι' ὄντας μὲ δέρν' ἡ μάννα μου, νὰ κρύβωμαι σὲ ταῦτο».

243

Ἐδῶ σὲ τούταις τῆς αὐλαὶς τῆς μαρμαροστρωμέναις,
ἐδῶ κοιμᾶτ' ἀφέντης μας, τῶμορφο παλληκάρι,
τῶμορφο καὶ τ' ἀνύφευτο, μόν' ἀρραβωνιασμένο.
Κανεὶς δὲν ἀποκότησε νὰ 'πάῃ νὰ τὸν 'ξυπνήσῃ,
μόνε ἡ κόρη 'π' ἀγαπᾷ, κι' ὁποῦ καλὸ τοῦ θέλει,
παίρνει κλωνὶ βασιλικὸ καὶ δυὸ κλωνάρια μόσκο.
—«Νὰ τόνε βρέξω μὲ νερό, φοβοῦμαι μὴν κρυώσῃ·
νὰ τόνε βρέξω μὲ ῥακί, φοβοῦμαι μὴ μεθύσῃ·
σηκώσ' ἀπάν', ἀφέντη μου, καὶ μὴ γλυκοκοιμᾶσαι».

244

Ἄγουρος πέτρα πελεκᾷ μὲ τὦνα του τὸ χέρι,
μὲ τὦνά του, μὲ τ' ἄλλο του, μὲ τὸ δεξί του χέρι·
ξανθὴ κόρη ἐδιάβαινε καὶ τὸν 'συχνορρωτοῦσε:
—«Ἄγουρε, ποῦν' τὸ χέρι σου, καὶ πελεκᾷς μὲ τὦνα»;

—«Μιὰ κορασιὰν ἐφίλησα, καὶ μῶκοψαν τὸ χέρι·
μὰ θελὰ 'φίλουνα καὶ σέ, κι' ἄς μ' ἔκοφταν καὶ τ' ἄλλο».
—«Κακὸ νὰ λάβης, ἄγουρε, παρὰ τὸ λόγο 'ποῦπες·
κάλλια νὰ σὲ σκοτώσουνε, γιὰ νὰ χάρ' ἡ καρδιά μου,
κάλλια νὰ ἰδῶ τὸ αἷμά σου νὰ τρέχῃ 'σὰν τὴ βρύση,
παρὰ νὰ ἰδῶ τὰ χείλη σου κοπέλλα νὰ φιλήσουν·
κάλλια νὰ ἰδῶ τὸ αἷμά σου νὰ στάζῃ 'ς τὴ σκουτέλλα,
παρὰ νὰ ἰδῶ τὸ χέρι σου ν' ἁπλώσῃ σὲ κοπέλλα».

245

Καθρέφτη μ' 'Αλεξαντρινέ, πάντ' ἄσχημη μὲ κάνεις,
πάντ' ἄσχημη, πάντα χλωμή, πάντα ἡλιοκαμμένη·
μήτ' ὄχ τὸν ἥλι' εἶμ' ἄσχημη, μήτ' ὄχ τὸν ἥλιο μαύρη,
μόν' ὄχ τὸν ἄνδρα τὸν κακὸ τὸν παραβαρρομμάλη,
ὁποῦ μοῦ δίνει τὸ ψωμὶ 'ς τοῦ μαχαιριοῦ τὴν κόψη,
καὶ τὸ νερὸ τὸ ῥοδιανὸ 'ς τοῦ ποτηριοῦ τὸν πάτο.

246

Τὸ γλέπεις 'κεῖνο τὸ βουνὸ τὸ πέρα καὶ τὸ 'δῶθε,
'πῶχ' ἀνταροῦλα 'ς τὴν κορφὴ καὶ καταχνιὰ 'ς τὸν πάτο;
'Σ τὴν ἀπεκεῖθε τὴ μεριὰ εἶναι μιὰ κρύα βρύση,
ἐκ' ἔσκυψα νὰ πιῶ νερό, νὰ πιῶ καὶ νὰ χορτάσω,
κ' ἔπεσε τὸ μαντῆλί μου τὸ βαρυξομπλιασμένο,
μὲ τετρακόσια δυὸ φλουριά, μ' ἑξῆντα δράμια μόσκο.
Δὲν κλαί' ὁ μαῦρος τὰ φλουριά, δὲν κλαίω καὶ τὸ μόσκο,
μόν' κλαίω τὸ μαντῆλί μου τὸ βαρυξομπλιασμένο,
ὁποῦ τὸ βαρυξόμπλιαζαν τρι' ἀπάρθενα κοράσια,
τῶνα κεντάει τὸν ἀετό, καὶ τ' ἄλλο τὸν πετρίτη,
τὸ τρίτο τὸ καλλίτερο γράφει μου τ' ὄνομά μου,
γιὰ νὰ μὲ πάρῃ ἄντρα της, γιὰ νὰ μὲ κάνῃ ταῖρι.

247

Ἔμμορφο κίνημά 'καμα σήμερα τὴ δευτέρα,
ῥοϊδό μου ζαχαρένιο.
Παπαδοποῦλ' ἀπάντησα, 'πῶρχετ' ἀπ' τ' ἀμπέλι,
τριανταφύλλι' ἀνθισμένη,
φέρνει τὰ μῆλα 'ς τὴν ποδιά, τὰ κίτρα 'ς τὸ μαντῆλι,
τ' εἶν' τὸ κακὸ ποῦ 'γείνῃ!
Δυὸ μῆλα τῆς ἐγύρεψα, κι' αὐτὴ μοῦ δίνει πέντε,
ῥοϊδό μου ζαχαρένιο.
—«Δὲ θέλω 'γὼ τὰ μῆλά σου τὰ τσαλαπατημένα,
δὲν εἶναι γιὰ τ' ἐμένα,
θέλω τὰ δυὸ τοῦ κόρφου σου τὰ μοσκομυρισμένα,
αὐτὰ 'ναι γιὰ τ' ἐμένα».
—«Γιάννο μ', μὲ δέρν' ἡ μάννα μου, μὲ δέρνει ὁ ἀδερφός μου,
αὐτὸς εἶναι 'δικός μου».

—« Μάρω μ', ποῦ 'ξέρ' ἡ μάννα σου, ποῦ 'ξέρ' ὁ ἀδερφός σου,
ὁποῦ 'ναι ἰδικός σου» ;
—« Γιάννο μ', τῆς λένε τὰ πουλιά, τῆς ἄνοιξης τ' ἀηδόνια,
τὰ πετροχελιδόνια».
—«Μάρω μ', ποῦ 'ξέρουν τὰ πουλιά, τῆς ἄνοιξης τ' ἀηδόνια,
τὰ πετροχελιδόνια» ;

248

Ποτάμι ν ἐπλημμύρισε κ' εἰς περιβόλι μπαίνει,
ποτίζει δέντρα καὶ μηλιαίς, μηλιαὶς καὶ κυδωνίτσαις·
καὶ μιὰ μηλιά, γλυκομηλιὰ δὲ σώνει νὰ ποτίση,
κι' ἄλλη μηλιὰ τὴν ἐρωτᾷ, κι' ἄλλη μηλιὰ τῆς λέγει:
—« Μηλιά, τὰ μῆλα σοῦ βαροῦν, γιὰ ὁ καρπὸς σὲ βλάβει,
γιὰ ὁ περιβολάρης σου νερὸ δὲ σὲ ποτίζει»;
—«Μηδὲ τὰ μῆλα μοῦ βαροῦν, μηδ' ὁ καρπὸς μὲ βλάβει,
μηδ' ὁ περιβολάρης μου νερὸ δὲ μὲ ποτίζει,
μονάχα 'ς τὴ ῥιζοῦλά μου ἀντρόγυν' εὐλογήθη,
κι' ὅρκό 'κανε 'ς τοὺς κλώνους μου νὰ μὴν ἀποχωρήση·
τώρα θωρῶ χωρίζουνται, καὶ κυτρινοφυλλιάζω»!

249

Τί νὰ τῆς κάνω τῆς καρδιᾶς τῆς παραπονεμένης;
Βολαὶς μὲ κάνει καὶ γελῶ, βολαὶς κι' ἀνεστενάζω,
βολαὶς μὲ ῥίχνει 'ς ἀρρωστιὰ βαρειά, γιὰ ν' ἀπεθάνω.
Καὶ ν' ἀπεθάνω δὲν 'μπορῶ, νὰ ζήσω πῶς νὰ ζήσω;
Νὰ 'πάνω 'ς ἄλλο σύνορο καὶ 'ς ἄλλον ξένον τόπο;
ξένος κ' ἐδῶ, ξένος κ' ἐκεῖ, ξένος ὅπου κι' ἂν 'πάνω.

250

Ποιός εἶδε πράσινο δεντρί,
μαυρομματοῦσά μ' καὶ ξανθή,
νἄχη ν' ἀσημένια φύλλα,
μαῦρα 'μάτια, μαῦρα 'φρύδια,
καὶ 'ς τὴν κορφὴ μαλάματα,
κορίτσια μὲ τὰ κλιάματα,
καὶ 'ς τὴ ῥίζα κρύα βρύση,
ποιὸς τὴν κρένει τέτοια κρίση;
Κ' ἔσκυψα νὰ πιῶ νερό,
γιὰ τῆς ἀγάπης τὸν καϋμό,
νὰ πιῶ καὶ νὰ γεμίσω,
μαῦρα 'μάτια νὰ φιλήσω·
κ' ἔπεσε τὸ μαντῆλί μου,
καϋμὸ 'πὤχει τ' ἀχεῖλί μου,
τὸ χρυσοκεντημένο,
μιὰ χαρά ἦταν τὸ καϋμένο,
ὁποῦ μὲ τὸ 'κεντούσανε,
καὶ μοῦ τὸ 'τραγουδούσανε
τρί' ἀπάρθενα κοράσια,
'σὰν τοῦ μάη τὰ κεράσια.
Ἡ μιά ἦταν ἀπ' τὸ Γαλατᾶ,
βάστα τὸ νοῦ σου δυνατά,
κι' ἡ ἄλλ' ἀπ' τὸ Φανάρι,
πὤσερνε πολὺ καμάρι,
κ' ἡ τρίτη ν ἡ μικρότερη,
ὁποῦ ἦταν ἐμμορφότερη,
ἦταν ἀπ' τὸ Νιοχῶρι,
τοῦ Χαδζῆ Γιωργάκ' ἡ κόρη.

251

Καλότυχος, καλόμοιρος, 'ποῦ θὲ νὰ 'πάρ' ἐμένα!
Τὸν ὕπνο δὲν τὸν ἀγαπῶ, καὶ τὸ κρασὶ δὲν πίνω.
Πίνω κανάτα τὸ πουρνό, σίκλα τὸ μεσημέρι,
κι' αὐτοῦ 'ς τὸ γύρμα τοῦ ἠλιοῦ γυρίζω τὸ βαένι.
Κρύψε με, μάννα μ', κρύψε με, 'ς τὸν πύρο, 'ς τὸ βαένι·
μὲ γλέπ' ἡ ῥόκα κ' ἔρχεται, τ' ἀδράχτι κι' ἀραντεύει,
καὶ τὸ σφοντυλοκύλινδρο νὰ κάτσω δὲ μ' ἀφίνει.

252

Κλάψε με, μάννα μ', κλάψε με, μὲ ἥλιο μὲ φεγγάρι,
καὶ τὴν αὐγοῦλα μὲ δροσιά, ὅσῳ νὰ κρούξ' ὁ ἥλιος,
νὰ 'βγοῦν τὰ λάφια 'ς τὰ βουνά, νὰ 'βγοῦν κ' ἡ ἀλαφίναις.
Καὶ μιὰ 'λαφίνα ταπεινὴ δὲν 'πάει κοντὰ 'ς τῆς ἄλλαις,
μόνε 'ς τοὺς λάκκους περπατεῖ, 'ς τοὺς πάγους καὶ τὰ χιόνια.
Κι' ὁ ἥλιος τὴν ἐρώταε, κι' ὁ ἥλιος τὴ ῥωτάει:
—«Μώρ' ἀλαφίνα ταπεινή, δὲν 'πᾷς κοντὰ 'ς τῆς ἄλλαις,
μόνε τοὺς λάκκους περπατεῖς, τοὺς πάγους καὶ τὰ χιόνια»;
—«Ἥλιε μου, 'σὰ μ' ἐρώτησες, νὰ σοῦ τ' ὁμολογήσω.
Δώδεκα χρόνους ἔκανα στεῖρα δίχως μουσκάρι,
κι' ἀπὸ τοὺς δώδεκα κ' ἐμπρός, τοὺς δώδεκα κι' ἀπάνω,
ἀπόχτησα κ' ἐγὼ παιδί, ἀπόχτησα μουσκάρι·
κι' ὁ Χάρος μοῦ τὸ ζήλεψε, δὲ θέλσε νά μ' τ' ἀφήκῃ,
ποὖχε τοῦ ῥύσσου τὰ πλουμπιά, τοῦ παγωνιοῦ τὰ κάλλη.
Ἕνα πουρνό, πολὺ πουρνό, κοντὰ 'ποῦ θε νὰ φέξῃ,
ὁ βασιλιᾶς κι' ἄλλοι πολλοὶ 'βγῆκαν νὰ κυνηγήσουν.
Πρῶτο ντουφέκι 'πῶρριξαν ἦταν νὰ τὸ σκοτώσουν.
Π' ἀνάθεμα τοῦ ντουφεξῆ, 'ποῦ φκιάνει τὰ ντουφέκια,
π' ἀνάθεμα τοῦ μπαρουτσῆ, 'ποῦ φκιάνει τὸ μπαροῦτι.

253

Ὁ Κωσταντῆς ὁ ἔμμορφος, ὁ Μικρο-Κωσταντῖνος,
τὸ μάη ἀμπέλι 'φύτεψε, τὸ μάη γυναῖκα 'πῆρε,
τὸ μάη τοὖρθε μήνυμα 'ς τὸν πόλεμο νὰ 'πάνῃ.
Τὴ νύχτα ν' ἐκαλίγονε μὲ τὴν ἀστροφεγγοῦσα,
βάνει ἀσημένια πέταλλα, καρφιὰ μαλαμματένια,
καὶ τὰ καλιγοσφύρια του ὅλα μαργαριτάρι.
Κ' ἡ κόρη ποῦ τὸν ἀγαπᾷ, κ' ἡ κόρη ποῦ τὸν θέλει,
κερὶ κρατεῖ καὶ φέγγει του, ποτῆρι καὶ κερνάει·
κι' ὅσα ποτήρια τὸν κερνᾷ, τόσα φιλιὰ τοῦ δίνει,
καὶ σύχνο τὸν παρακαλεῖ, πολὺ συχνὰ τοῦ λέει:
«Ποῦ 'πᾷς, ποῦ 'πᾷς, ἀφέντη μου, κ' ἐμένα ποῦ μ' ἀφίνεις»;
«Σ' ἀφίνω 'ς τὴ μαννοῦλά μου, κοντὰ 'ς τὴν ἀδερφή μου».
«Μαχαίρια εἶν' ἡ μάννα σου, σπαθιὰ ἡ ἀδερφή σου.
'Πάρε μ', ἀφέντη μ', 'πάρε με, 'πάρε κ' ἐμὲ κοντά σου,
νὰ φκιάνω δεῖπνο νὰ δειπνᾷς, γιόμα νὰ γιοματίζῃς,
νὰ στρώνω καὶ τὸ στρῶμά μου, κοντά σου νὰ κοιμοῦμαι».
Κι' ὁ Κώστας δὲν ἐκίνησε μιᾶς ὥρας δρόμ' ἀκόμα,

κι' ἀρχίνησαν τὰ πάθια της, κι' ἀρχίνησαν ἡ σκάντσιαις.
Τῆς 'κόψαν τὰ χρυσᾶ μαλλιά, τὴν ἔμμορφη τὴν κόσα,
τῆς δίνουν 'γιδοπρόβατα, κ' ἐκεῖνα ψωριασμένα,
τῆς δίνουνε κ' ἕνα σκυλί, κ' ἐκεῖνο λυσσιασμένο,
τῆς δίνουν καὶ τρία ψωμιά, κ' ἐκεῖνα μουχλιασμένα,
κι' ἀπὸ τὸ χέρι τὴν κρατοῦν, 'ς τὸ δρόμο τὴν ἐβγάνουν.
—«Γιὰ ἰδὲς ἐκεῖνο τὸ βουνό, τὸ βαρειοχιονισμένο·
ἐκεῖ νὰ 'πᾷς νὰ βραδιαστῇς, κ' ἐκεῖ νὰ κατοικήσῃς,
κι' ἂ δὲ χιλιάσῃς πρόβατα, κι' ἂ δὲ μυριάσῃς 'γίδια,
'ς τὸν κάμπο νὰ μὴν κατηβῇς, νὰ τὰ περιβοσκήσῃς,
καὶ 'ς τὸ ποτάμι μὴν ἐρθῇς νὰ τὰ περιποτίσῃς».
'Παίρνει τὴ στράτ' ἡ ἀρφανή, 'παίρνει τὸ μονοπάτι,
κι' ὡς τό ἤθελεν ἡ μοῖρά της, τὸ μαῦρο ῥιζικό της,
τ' ἀρνί τ'ς ἀρνὶ τῆς γένναε, κ' ἡ προβατίνα πέντε,
κ' ἐχίλιασε τὰ πρόβατα, κ' ἐμύριασε τὰ 'γίδια.
Περάσαν χρόνοι καὶ χρονιαίς, καὶ μῆνες κ' ἑβδομάδες,
'ς τοὺς κάμπους ἐκατέβηκε νὰ τὰ περιβοσκήσῃ,
καὶ 'ς τὸ νερὸ τοῦ ποταμιοῦ νὰ τὰ περιποτίσῃ.
Νά σου κι' ὁ Κώστας πὤρχεται 'ς τοὺς κάμπους καβαλάρης.
«Γειά σου, χαρά σου, πιστικέ». «Καλῶς τὸ παλληκάρι».
«Ποιανοῦν' αὐτὰ τὰ πρόβατα; Ποιανοῦν' αὐτὰ τὰ 'γίδια;
—«Τὰ πρόβατά 'ναι τῆς βροντῆς, τῆς ἀστραπῆς τὰ γίδια».
—«Ποιανοῦν' αὐτὸς ὁ πετεινός, 'π' ἔχ' ἀηδονιοῦ λαλίτσα»;
—«Ὁ πετεινὸς 'ποῦ τὰ βοσκᾷ τοῦ Κωστάντ' ἡ γυναῖκα».
—«Καλὰ τὤπ' ἡ καρδοῦλά μου, καλὰ τὤπ' ἡ καρδιά μου».
Βουτσιὰ δίνει τ' ἀλόγου του, 'ς τὸ σπίτι του 'παγαίνει.
—«Γειά σου, χαρά σου, μάννα μου». «Καλῶς τὸν Κωσταντῆ μου».
—«Μάννα, ποῦν ἡ γυναῖκά μου; μάννα, ποῦν ἡ καλή μου»;
—«Παιδί μου, 'κείνη 'πέθανε τώρα καὶ τόσα χρόνια».
—«Δεῖξέ μου τὸ κυβοῦρί της, νὰ 'πάνω νὰ τὴν κλάψω,
νὰ βάλω κερολίβανο γιὰ τὸ μνημόσυνό της».
—«Ἐκεῖνο, γυιέ μ', χορτάριασε καὶ γνωρισμὸ δὲν ἔχει,
τὸ 'πλάκωσ' ἡ ξεραγκαθιά, τὸ πλάκωσ' ἡ τσουκνίδα».
—«Κι' ἂν ἦν' ἀκόμα ζωντανή, τί θέλεις νὰ σοῦ κάνω»;
—«Κι' ἂν ἦν' ἀκόμα ζωντανή, κόψε μου τὸ κεφάλι».
—«Μάννα μ', ἄξια ν' ἡ κρίση σου, κι' ὁ θιὸς νὰ 'ς τὸ πληρώσῃ».
Βουτσιὰ δίνει τοῦ μαύρου του, 'ς τὸν κάμπο κατηβαίνει.
Κι' ὁ μαῦρος ἐγονάτισε, κ' ἡ κόρ' ἀπάνω 'βρέθη.
Πάλι βουτσιὰ τοῦ 'βάρεσε, 'ς τὸ σπίτι του γυρίζει.
—«Μάννα μ', νάτ' ἡ γυναῖκά μου, μάννα μ', νάτ' ἡ καλή μου».
—«Κώστα μου, 'σὰν τὴν εὕρηκες, κόψε μου τὸ κεφάλι».

254

Ἕνα πουλὶ θαλασσινό, κι' ἄλλο πουλὶ βουνίσιο,
τὰ δυὸ πουλιὰ ἐμάλοναν, τὰ δυὸ πουλιὰ μαλόνουν·
γυρίζει τὸ θαλασσινὸ καὶ λέει τοῦ βουνίσιου.
—«Σύρε, πουλί, 'ς τὸν τόπο σου, σύρε 'ς τὰ πατρικά σου,
πολὺν καιρὸ σ' ἀπόφερα, τώρα δὲ σ' ἀποφέρνω».
—«Μή με μαλόνῃς, βρὲ πουλί, καὶ μή με παραπαίρνῃς·

ἐγώ, πουλί, δὲν κάθομαι 'ς τὸν τόπο τὸ δικό σου·
ἂν κάτσω μάη καὶ θερστή, κι' ὅλο τὸν ἀλωνάρη,
κι' ἂν πάρω κι' ἀπ' τὸν αὔγουστο πέντ', ἔξι, δέκα 'μέραις,
κι' ἀπὲ σ' ἀφίνω, ἔχε 'γειά, σ' ἀφίνω, καὶ τοῦ χρόνου».

255

Πῶς νά ἦταν, πῶς νὰ τὤξερα, τί μῆνα θ' ἀπεθάνω,
σὲ τί 'κλησιὰ θὲ νὰ θαφτῶ, σὲ τ' ἅγιο μαναστῆρι,
νὰ μάζονα τὰ μέτρα μου, νὰ 'μπῶ σὲ περιβόλι,
νά 'βρω τ' ἀφράτο μάρμαρο, τ' ἀτίμητο λιθάρι,
νὰ 'βρῶ τὸ πρωτομάστουρα νὰ τὸν παρακαλέσω.
«Μάστουρα, πρωτομάστουρα, φκιάσε πλατὺ κυβοῦρι,
πλατὺ νἆναι γιὰ τ' ἅρματα,, μακρὺ γιὰ τὸ ντουφέκι,
καὶ 'ς τὴ δεξιά μου τὴ μεριὰ νἄχῃ καὶ παραθύρι,
νὰ 'μπαινοβγαίνουν ἔμμορφαις, νἄρχουνται μαυρομμάταις,
νὰ λένε: «Θιὸς σχωρέσ' τονα τὸ νιὸ ποῦ μᾶς ἀγάπα».

256

Κορίτσ' ἀγγελοκάμωτο κ' ἐρωτοπληγωμένο,
'ς τὸ παραθύρι τοῦ γιαλοῦ ἐγλυκοτραγουδοῦσε,
τὰ κύματα παρακαλεῖ καὶ 'ς τὸν ἀέρα λέει,
ὅπου κι' ἂν 'δοῦν τὸν ἀγαπᾷ, νὰ τῆς τὸν χαιρετοῦνε.
Κ' ἐκεῖ καράβι διάβαινε μὲ τὰ πάνι' ἁπλωμένα·
ὅλοι ἀκούγουν τὴ φωνὴ καὶ γλέπουν τέτοια κάλλη,
καὶ λησμονοῦνε τὰ πανιά, κι' ἀφίνουν τὴ δουλειά τους·
νὰ ταξειδέψουν δὲ 'μποροῦν, κι' οὔτε καὶ ν' ἀρμενίσουν.
« Σύρτε, παιδιά μου, 'ς τὸ καλό, 'ς τὴν ὥρα τὴν καλή σας».
Ἐγὼ δὲν ἐτραγούδησα γιὰ βάρκαις, γιὰ καράβια,
παρακαλῶ τὰ κύματα, μὲ τὸν ἀέρα κρένω,
καὶ στέλνω χαιρετήματα 'ς ἐκεῖνον 'ποῦ μ' ἀγάπα».

257

Ἐγὼ τὴν ἐχαιρέτησα τὴν πέρδικα 'ς τὸ δρόμο,
κι' αὐτὴ δὲ μ' ἐχαιρέτησε, δὲ θέλει νὰ μοῦ κρένη,
κ' ἐγὼ τῆς 'χαμοκύτταξα μὲ 'μάτι' ἀγριωμένα·
τὴν 'πῆρε τὸ παράπονο καὶ ἡ ἐντροπὴ τοῦ κόσμου,
καὶ 'πῆρε δίπλα τὰ βουνά, δίπλα τὰ κορφοβούνια.
Κ' ἐγὼ 'πααίν' ἀπὸ κοντά, σιμὰ νὰ τήνε πιάσω,
ρίχνω τὰ βρόχια 'ς τὰ βουνά, τὰ σίδερα 'ς τοὺς κάμπους,
γιὰ νὰ τὴ βάλω 'ς τὸ κλουβὶ καὶ νὰ τὴν κλείσω μέσα,
γιὰ νὰ λαλῇ, νὰ κελαηδῇ, γιὰ νὰ λαλῇ, νὰ λέῃ,
γιὰ νὰ ξυπνᾷ τὴς ἔμμορφαις κι' ὅλαις τὴς μαυρομμάταις.

258

Ἀπόψε δὲν 'κοιμήθηκα καὶ σήμερα νυστάζω,
γιατὶ κουβέντιασα πολὺ μὲ μιὰ γειτόνισσά μου,

μὲ μιὰ γειτονοποῦλά μου ξανθὴ καὶ μαυρομμάτα,
'πῶχει τὸ 'μάτι 'σὰν ἐληά, τὸ φρύδι 'σὰ γαϊτάνι,
'πῶχει τὸ 'ματοτσίνουρο 'σὰ φράγκικο δοξάρι.
Διαβαίν' ἀπὸ τὴν πόρτα της, τὴ 'βρίσκω κλειδωμένη,
σκύφτω, φιλῶ τὴν κλειδονιὰ μὲ τὴν καρδιὰ καμμένη·
'κούω τὴν κόρη 'ποῦ βογγᾷ καὶ βαρειαναστενάζει.
«Τί ἔχεις, κόρη, καὶ βογγᾷς καὶ βαρειαναστενάζεις»;
«'Απόψε τὰ μεσάνυχτα, ὄντας 'λάλουν τἀρνίθια,
ηὗρα τὸν κόρφο μ' ἀνοιχτό, τὰ χείλη μ' φιλημένα,
καὶ τὴ χρυσή μου τὴν ποδιὰ 'ψηλανασκουμπωμένη.
Ἂν ἦν' ἀπὸ τὸν ἄντρα μου, χαράμι νὰ τοῦ γένη,
κι' ἂν ἦν' ἀπ' ὅποιον ἀγαπῶ, χαλάλι νὰ τοῦ γένη».

259

Μιὰ 'μέρα 'ποῦ ἦταν τ' Ἅϊ Γιωργιοῦ, ποῦ εἶχαν τὸ πανηγύρι,
'λάβωσαν τὴ Γιωργάκαινα 'ς τὸν πλάτη καὶ 'ς τὸ χέρι,
καὶ ς' τὸ μικρὸ τὸ δάχτυλο, 'ποὖχε τὴν ἀρραβῶνα.
Κι' ὁ Γιώργης τὴν ἐρώταε, καὶ τὴ συχνορρωτάει:
«Πῶς 'πάνουν, φῶς μ', οἱ πόνοι σου, πῶς πάνουν ἡ πληγαίς σου,
γιὰ νὰ σοῦ φέρω τὸ γιατρό, νὰ σὲ γιατρολοίση»;
«Γιωργάκη, μὴ 'ξοδεύεσαι, μὴ χάνης τὰ φλουριά σου,
ἐγὼ καὶ δὲ γιατρεύουμαι, καὶ γιατρεμὸ δὲν ἔχω.
Μ' ἂν θέλῃς γιὰ νὰ παντρευτῇς, νὰ 'πάρ'ς ἄλλη γυναῖκα,
σοῦ δίνω τὴν εὐκοῦλά μου, νὰ ζήσῃς, νὰ προκόψῃς,
μόνο νὰ μῶχῃς τὰ παιδιά, νὰ μὴν τὰ παραπέρνουν».

260

'Σ ὅλο τὸν τόπο 'ξαστεριά, 'ς ὅλο τὸν τόπο ἥλιος,
καὶ 'ς τὴν πικρὴ τὴν Καστανιὰ μεγάλη σκοτεινάδα.
Μήνα κι' ὁ ἥλιος 'χάθηκε, μήνα καὶ τὸ φεγγάρι;
Ὁ κὺρ Γιαννάκης 'κίνησε 'ς τὰ Τρίκκαλα νὰ 'πάνῃ,
κ' οἱ κλέφταις τὸν διασταύρωσαν μέσα 'ς τὴν Κρύα Βρύση,
τρία ντουφέκια τῶδωκαν, πικρά, φαρμακωμένα,
τῶνα τὸν 'πῆρε 'ξώδερμα, καὶ τ' ἄλλο μέσ' 'ς τὰ στήθια,
τὸ τρίτο τὸ φαρμακερὸ κατάκαρδα τοῦ 'μπῆκε.

261

'Σηκώθηκα πολὺ πουρνό, δυ' ὥραις ὅσῳ νὰ φέξῃ,
κ' ἔστησα βρόχια 'ς τὰ βουνά, δίχτυα 'ς τὰ κορφοβούνια.
Πέρδικα 'πάει νὰ πιῇ νερό, νὰ γκυλισθῇ 'ς τὸν ἄμμο,
κ' ἐπιάστηκε 'ς τὰ βρόχια μου καὶ δὲ 'μπορεῖ νὰ φύγῃ.
Κάθεται καὶ παρακαλεῖ, κάθεται καὶ μοῦ λέει:
«Ἄφες μ', ἄφες με, κυνηγέ, νὰ σοῦ γλυκολαλήσω».
Μ' ἐγέλασε καὶ μ' ἔφυγε, δὲ 'μπορῶ νὰ τὴν πιάσω·
'ς ἕνα λιθάρι 'κάθησε καὶ μὲ περιγελάει:

«Μωρὲ σανιδοκέφαλε, καὶ κορακογλυμμένε,
δὲν ἤσουν ἄξιος νὰ φιλᾷς τῆς πέρδικας τὰ 'μάτια,
μόν' εἶσαι ἄξιος νὰ φιλᾷς τῆς βρωμοκουκουβάγιας,
ὁποῦ βρωμοῦν τὰ χνῶτά της 'σὰ σάπιο κολοκύθι».

262

Κοράσιον ἐτραγούδαε 'σὲ πέτρινο γεφύρι,
καὶ τὸ γεφύρι 'ράϊσε καὶ τὸ ποτάμι 'στάθη.
«Κόρη μου, πάψε τὸν ἠχό, καὶ 'πὲς ἄλλο τραγοῦδι,
γιατὶ ἔστειψες τὰ νερά, θὰ στείψῃς τὰ ποτάμια».
—«Δὲν τὸν ἀλλάζω τὸν ἠχό, δὲν λέγ' ἄλλο τραγοῦδι·
ἐγὼ θὰ στείψω τὰ νερά, θὰ στείψω τὰ ποτάμια,
καὶ τὰ στοιχειὰ τῆς θάλασσας 'ς τὴν ἄκρη θὰ τὰ 'βγάλω,
γιὰ νὰ 'ξετάσω καὶ νὰ ἰδῶ, ποῦ βρίσκετ' ὁ καλός μου.
Ἄλλοι μοῦ λέν' ἐχάθηκε, κι' ἄλλοι μοῦ λέν' ἐπνίγη·
κι' ἀνίσως καὶ μοῦ χάθηκε, νὰ 'πᾶν νὰ μοῦ τὸν φέρουν,
κι' ἀνίσως καὶ μοῦ 'πνίγηκε, νὰ 'πᾶν νὰ μοῦ τὸν 'βγάλουν».

263

Γιατί 'ναι μαῦρα τὰ βουνὰ καὶ στέκουν βουρκωμένα;
Μὴν ἄνεμος τὰ πολεμᾷ, μήνα βροχὴ τὰ δέρνει;
Κι' οὐδ' ἄνεμος τὰ πολεμᾷ κι' οὐδὲ βροχὴ τὰ δέρνει,
μόνε διαβαίν' ὁ Χάρωντας μὲ τοὺς ἀποθαμένους,
βάνει τοὺς νέους ἐμπροστά, τοὺς γέροντας ὀπίσω,
καὶ τὰ μικρὰ παιδόπουλα 'ς τὴ σέλλ' ἀραδιασμένα.
Παρακαλοῦν οἱ γέροντες, οἱ νέοι γονατίζουν:
«Χάρε μου, στάσου 'σὲ νερό, στάσου 'σὲ κρύα βρύση,
νὰ πιοῦν οἱ γέροντες νερό, οἱ νιοὶ νὰ λιθαρίσουν,
καὶ τὰ μικρὰ παιδόπουλα νὰ μάσσουν μανουσάκια».
—«Κι' οὐδ' 'σὲ χωριὸ κονεύω 'γώ, κι' οὐδὲ 'σὲ κρύα βρύση·
ἔρχουντ' ἡ μάνναις γιὰ νερό, γνωρίζουν τὰ παιδιά τους,
γνωρίζονται τ' ἀνδρόγυνα καὶ χωρισμὸ δὲν ἔχουν.

264

Καλότυχος, ὀπ' ἔρριχνε τὰ μάγια 'ς τὸ πηγάδι,
κ' ἐμάεψε τὸν ἄντρα μου, θέλει νὰ μὲ χωρίσῃ.
Κι' ἂν μὲ χωρίσῃ, τ' ἔπαθα; καλλίτερο θὰ 'πάρω·
'ς τὴς δυό, 'ς τὴς τρεῖς θὰ λούζουμαι, 'ς τὴς τέσσερης θ' ἀλλάζω,
καὶ 'ς τὴς ἑφτὰ καὶ 'ς τὴς ὀχτὼ θὰ 'βγαίνω 'ς τὸ σεργιάνι,
νὰ μὲ ζηλεύῃ, νἄρχεται, νὰ θέλῃ νὰ μὲ πάρῃ.

265

'Εψὲς χιόνι 'ψιχάλιζε, κι' ὁ Γιάννης ἐτραγούδα·
τόσο τραγούδαε γλυκὰ καὶ νόστιμα τραγούδια,

'πού 'πῆρ' ἀέρας τὴ φωνή, τοῦ Δράκοντα τὴ φέρνει,
καὶ 'βγαίν' ὁ Δράκος, λέει του: «Γιάννη, θελλὰ σὲ φάω».
—«Γιατί, Δράκο, γιατί, θεριό, θέλεις γιὰ νὰ μὲ φάῃς»;
—«Γιατὶ διαβαίνεις τὸ πουρνό, δῃ' ὥραις ὅσο νὰ φέξῃ,
'ξυπνᾷς τ' ἀηδόνια 'ς τῆς φωλιαὶς καὶ τὰ πουλιὰ 'ς τὰ δέντρα,
'ξυπνᾷς κ' ἐμέν' τὸ Δράκοντα μὲ τὴ δρακόντισσά μου».
—«Ἄφσε με, Δράκο, νὰ διαβῶ, ἄφσε με νὰ περάσω,
'τ' ἔχω μιὰ νιὰ 'ποῦ καϊτερεῖ, κι' ὁποῦ μ' ἀπαντυχαίνει,
ἔχει τὸ 'μάτι 'σὰν ἐληά, τὸ φρύδι 'σὰ γαϊτάνι,
κι' ὁμοιάζει καὶ τὸ μπόϊ της 'σὰ δέντρο κυπαρίσσι».

266

Παιδιά μου, μὴν πικραίνεστε καὶ μὴν παραπονιέστε,
κ' ἐγὼ δὲν ἔχω τίποτα, μόν' εἶμαι λαβωμένος·
πικρὸ 'ποὖναι τὸ λάβωμα, φαρμάκι 'ποὖν' τὸ βόλι!
Καὶ πάρτε με, καὶ σύρτε με 'ς τὸν ἅϊ 'Λιὰ 'ποκάτω,
στρῶστε κλαριὰ νὰ κοιμηθῶ, κλαράκια νὰ πλαγιάσω,
καὶ φέρτε μου γλυκὸ κρασὶ νὰ πλύνω τῆς πληγαίς μου,
καὶ φέρτε τὸν πλεμματικό, νὰ μ' ἐξομολογήσῃ.
Χίλια κορίτσια 'φίλησα καὶ χίλιαις 'παντρεμμέναις,
καὶ τώρα μοῦρθ' ὁ θάνατος, καὶ μέλλω νὰ 'πεθάνω·
καὶ σκάψτε καὶ τὸ μνῆμά μου 'σὲ μιὰ 'ψηλὴ ραχοῦλα,
νὰ 'μπαίν' ὁ ἥλιος τὸ πουρνό, τὴ νύχτα τὸ φεγγάρι·
καὶ 'ς τὴ δεξιά μου τὴ μεριὰ ἀφῆστε παραθύρι,
νὰ 'μπαινοβγαίνουν τὰ πουλιὰ τὴν ἄνοιξη νὰ φέρνουν,
καὶ τ' ἀηδονάκια τὸν καλὸ μάη νὰ μὲ μαθαίνουν.

267

«Ὅσο 'ν' τὸ μῆλο κόκκινο καὶ τὸ κυδῶνι ἄσπρο,
καὶ τὸ τριαντάφυλλο ξανθό, τὸ παραγενομένο,
ἔτσ' εἶναι κ' ἡ ἀγάπη μου, ἡ ἀγαπητική μου».
—«Μὴν τὴν 'παινεύῃς, Κωσταντῆ, τὴν ἔμμορφη γυναῖκα,
γιατὶ κρυφὰ δανείζεται καὶ φανερὰ μοιράζει».
—«Ἄσπρά 'χει κι' ἂς δανείζεται, φλουριὰ κι' ἂς τὰ μοιράζῃ».
—«Μὰ δὲ μοιράζει τ' ἄσπρα σου, κι' οὐδὲ καὶ τὰ φλουριά σου,
μόνε δανείζει τὸ φιλί, 'ντροπιάζει 'σέν' κ' ἐμένα».
—«'Σ τὸ πεῖσμά μου τὸ κάνετε, νὰ 'πάν' νὰ τὴ σκοτώσω».
—«Ἂ δὲν πιστεύῃς, Κωσταντῆ, σύρε νὰ καταλάβῃς».
Καὶ 'φόρεσε τὰ τούρκικα, καὶ τούρκικα καβάλα,
κ' ἔσυρε καὶ 'ξεπέζευσε 'ς τὸ 'σπίτι τοῦ ἀμίλη,
κ' ἔδειρε τὸν πρωτόγερο καὶ μάλωσ' τοὺς γερόντους,
ψωμὶ νὰ φέρουν καὶ κρασὶ κ' ἕνα καλὸ κορίτσι.
Ὅλα 'νωρὶς τὰ φέρανε, τὴν κόρη δὲν τὴ βρίσκουν,
κι' ἀτός του τοὺς τὴν ἔδειξε, κι' ἀτός του τοὺς τὴ δείχνει:
«Γιὰ σύρτε 'ς τὴν Κωσταντινιά, 'ς τοῦ Κώστα τὴ γυναῖκα,
αὐτὴ πολλοὺς ἐδάνεισε κ' ἐμένα θὰ δανείσῃ».
'Εκίνησαν κ' ἐπάησαν οἱ δυὸ πρωτογερόντοι,
κι' ἀπὸ μακριὰ τὴ χαιρετοῦν, κι' ἀπὸ σιμὰ τῆς λένε:

«Γειά σου, χαρά σου, Κωσταντού».—«Καλῶς τους τοὺς γερόντους».
—«Κόρη, σοῦ πέφτομε ῥιδζᾶ, σοῦ πέφτομε μινέτι·
μᾶς ἔρθ' ἕνας τρανὸς ἀγᾶς κ' ἕνας τρανὸς ἀφέντης,
γύρους γυρίζει τὰ φλουριὰ καὶ τὰ μαργαριτάρια».
'Εμπῆκε μέσα κι' ἄλλαξε 'σὰν τὴν περδικοποῦλα,
κ' ἐκίνησαν κ' ἐπάαιναν μέσ' 'ς τοῦ παπᾶ τὸ σπίτι:
—«Γειά σου, χαρά σ', ἀφέντη μου».—«Καλῶς τηνε τὴν τσιούπρα».
Κ' ἔστρωσαν κ' ἐκοιμήθηκαν 'σὰν τὰ γλυκαδερφάκια.
«Βαριὰ κοιμᾶσ', ἀφέντη μου, βαρὺν ὕπνον 'ποῦ κάνεις·
γιὰ σήκου, σφιχταγκάλιασε κορμὶ κυπαρισσένιο».
Κ' ἐκεῖνος μὲ τὴν πάλα του τῆς κόφτει τὸ κεφάλι.

268

Βουλιοῦμαι μιά, βουλιοῦμαι δυό, βουλιοῦμαι τρεῖς καὶ πέντε,
βουλιοῦμαι νὰ ξενητευτῶ, βουλιοῦμαι νὰ 'πααίνω,
κι' ὅσα βουνὰ κι' ἄνε διαβῶ, ὅλα τὰ παραγγέλνω:
«Βουνά μου, μὴ χιονίσετε, κάμποι, μὴν παχνιστῆτε,
βρυσούλαις μὲ τὰ κρυὰ νερά, νὰ μὴν κρυσταλλωθῆτε,
ὅσο νὰ 'πάω καὶ νάρθῶ καὶ 'πίσω νὰ γυρίσω».
Ἡ ξενητειὰ μ' ἐπλάνεψε, τὰ ἔρημα τὰ ξένα,
κ' ἔπιασα ξέναις ἀδερφαὶς καὶ ξέναις παραμάνναις·
ξέναις πλένουν τὰ ῥοῦχά μου, ξέναις τὴ φορεσιά μου,
τὰ πλένουν μιά, τὰ πλένουν δυό, τὰ πλένουν τρεῖς καὶ πέντε,
κι' ἀπὸ τῆς πέντε κι' ὀμπροστὰ τὰ ῥίχνουν 'ς τὸ σοκάκι.
—«Πάρε, ξένε μ', τὰ ῥοῦχά σου, πάρε τὴ φορεσιά σου,
ἐδῶ τὸ ξένο δὲν τὸν κλαῖν, τὸ ξένο δὲν τὸν θάφτουν,
κι' ἀνίσως καὶ τὸν θάψουνε, ποτὲ παπᾶ δὲν 'παίρνουν,
μήτε θυμιάμα, λειτουργιά, μήτε κερὶ καὶ ψάλτη».

269

Τ' ἔχεις, κεφάλι, καὶ πονεῖς, καρδοῦλα, καὶ μὲ σφάζεις;
Μὴν 'πῆρες τὸν ἀνήφορο λιθάρια φορτωμένο;
—«Δὲν 'πῆρα τὸν ἀνήφορο λιθάρια φορτωμένο,
'θυμήθηκα τὴ ξενιτειά, τὰ ἔρημα τὰ ξένα.
Σήκου, μάννα μ', κοσκίνισε ἀλεῦρ' ἀπὸ τ' ἀμπάρι,
καὶ πικροβάλε τὸ θερμό, νὰ φκιάσῃς παξιμάδι·
ἔρθε καιρὸς νὰ φύγουμε, νὰ 'πᾶμε 'ς ἄλλον τόπο».
Μὲ δάκρυα βάνει τὸ θερμό, μὲ δάκρυα καὶ ζυμόνει,
καὶ μὲ ἀναστενάγματα τὸ Θιὸ παρακαλοῦσε:
«Κύριε μου, δόσε μιὰ βροχή, κάνε κακὸ χειμῶνα,
γιὰ ν' ἀπομείν' ὁ γυιόκας μου, νὰ μὴν 'πάῃ 'ς τὰ ξένα».

270

'Ανάθεμά σε, ξενητειά, ὅσα καλὰ κι' ἂν ἔχῃς!
Πλειότερα 'ναι τὰ πάθια σου παρὰ τὸ διάφορό σου!

Δώδεκα χρόνους έκανα 'ς τῆς ξενητειᾶς τὸν τόπο,
τὸ χέρι μου δὲν ἅπλωσα 'σὲ ξένης κόρης κόρφο,
μόν' τῶβανα προσκέφαλο, καὶ τὸ σπαθί μου στρῶμα,
καὶ τὸ ντουφέκι 'ς τὸ πλευρό, 'σὰν ὁ γαμπρὸς τὴ νύφη.

271

Σάββατο 'μέρα 'πίναμαν, τὴν κυριάκ' ὅλη 'μέρα,
καὶ τὴ δευτέρα τὸ ταχὺ ἐσώθη τὸ κρασί μας.
Ὁ καπετάνος μ' ἔστειλε κρασὶ γιὰ νὰ τοῦ φέρω,
κ' ἐπῆρα στράταις, 'ξέστραταις καὶ ξένα μονοπάτια.
Τὸ μονοπάτι μ' ἔβγαλε 'σὲ μιὰ 'ψηλὴ ῥαχοῦλα,
'ποῦ ἦταν γεμάτα μνήματα ὅλ' ἀπὸ παλληκάρια.
Κ' ἕνα μνῆμά ἦταν μοναχὸ καὶ ξέχωρ' ἀπὸ τ' ἄλλα,
δὲν εἶδα καὶ τὸ 'πάτησα ἀπάνω 'ς τὸ κεφάλι,
κι' ἀκούω βρόντο καὶ βοὴ ἀπὸ τὸν κάτω κόσμο.
«Τί ἔχεις, μνῆμα, καὶ βογγᾶς καὶ βαριαναστενάζεις;
μήνα τὸ χῶμα σοῦ βαρεῖ, μήνα κ' ἡ μαύρη πλάκα»;
—«Κι' οὐδὲ τὸ χῶμα μοῦ βαρεῖ, κι' οὐδὲ ἡ μαύρη πλάκα,
μόν' τῶχω μάρα κ' ἐντροπή, τῶχω καϋμὸ μεγάλο,
ὁποῦ μ' ἐκαταφρόνησες ἀπάνω 'ς τὸ κεφάλι.
Τάχα δὲν ἤμαν κ' ἐγὼ νιός, δὲν ἤμαν παλληκάρι;
τάχα δὲν ἐπερβάτησα νύχτα μὲ τὸ φεγγάρι»;

272

Μ' αὐτὴ τὴν ἀσημόκουπα θέλω νὰ πιῶ πέντ' ἔξι,
κι' ἅ δὲ μεθύσω, κόρη μου, κέρνα μ' ὅσῳ νὰ φέξῃ,
ὅσῳ νὰ σκάσ' αὐγερινός, νὰ 'πάῃ ἡ πούλια πέρα,
γιὰ νὰ καθήσω νὰ σοῦ 'πῶ τῆς ξενητειᾶς τὰ πάθια.
'Απὸ μικρὸς ἀρφάνεψα 'πὸ μάννα, 'πὸ πατέρα,
κ' ἐπῆγα κ' ἐρρογιάστηκα 'σὲ μιὰ χήρα γυναῖκα.
Δώδεκα χρόνους ἔκανα, τὰ 'μάτια της δὲν εἶδα,
κι' ἀπὸ τοὺς δώδεκα κι' ὀμπρὸς τὴν εἶδα δακρυσμένη.
«Δός μου, κυρά, τὴ ῥόγα μου, δός μου τὴ δούλεψί μου,
μοῦ 'μήνυσεν ἡ μάννα μου, νὰ 'πάω, νὰ μὲ 'παντρέψῃ».
—«Δώδεκα σκλάβαις ἔχω 'γώ, 'πάρε ὅποια σ' ἀρέσει.
Θέλεις τὴ ῥοῦσαν ἔπαρε, θέλεις τὴ μαυρομμάτα,
κι' ἂν θέλῃς 'πάρε τὴ μικρή, 'ποῦνε φλουρὶ γιομάτη».
—«Οὐδὲ τὴ ῥοῦσα θέλω 'γώ, κι' οὐδὲ τὴ μαυρομμάτα,
κι' οὐδὲ τὴ σκλάβα τὴ μικρή, 'ποῦναι φλουρὶ γιομάτη,
χήρα 'χε 'πάρ' κι' ὁ κύρης μου, χήρα κ' ἐγὼ θὰ 'πάρω·
ἡ χήρα 'ξέρει χάϊδεμα, 'ξέρει πολλὰ παιγνίδια».

273

Ἕνα κομμάτι σύγνεφο, κ' ἕνα κομμάτ' ἀντάρα!
Κι' οὐδὲ κομμάτι σύγνεφο, κι' οὐδὲ κομμάτ' ἀντάρα,
μόν' εἶν' ἡ κόρη τοῦ παπᾶ, 'πῶρχετ' ἀπὸ τ' ἀμπέλι·
βαστᾷ τὰ μῆλα 'ς τὴν ποδιά, τὰ ῥόιδα 'ς τὸ μαντῆλι·

ἄγουρο συναπάντησε, καὶ τῆς γυρεύει μῆλα.
«Πάρε τὰ μῆλα 'ποῦ βαστῶ, τὰ ρόϊδα 'ποῦ βαστάω».
—«Δὲ θέλω 'γὼ τὰ μῆλά σου τὰ τσαλαπατημένα,
μόν' θέλω 'γὼ τοῦ κόρφου σου τὰ μοσκομυρισμένα».

274

Τρεῖς χρόνους ἐπερβάτησα μ' ἕνα κοράσ' ἀντάμα,
νὰ τὸ φιλήσω 'ντρέπομαι, νὰ τῆς τὸ 'πῶ φοβοῦμαι,
νὰ τὸ ἀφήσ' ἀφίλητο, ταχειὰ γελᾷ μ' ἐμένα.
Σκύφτω φιλῶ την τρεῖς βολαὶς 'ς τὰ 'μάτια καὶ 'ς τὰ φρύδια.
Διαβαίν' ἀπὸ τὴν πόρτα της, τὴ 'βρίσκω κλειδωμένη,
'κούω τὴν κόρη 'ποῦ βογγᾷ καὶ βαρειαναστενάζει!
«Τί ἔχεις, κόρη, 'ποῦ βογγᾷς καὶ βαρειαναστενάζεις»;
—«Μ' ἐφίλησες, μ' ἐντρόπιασες, μοῦ 'πῆρες τὴν τιμή μου,
καὶ τώρα μ' ἐξαπάργιακες 'σὰν καλαμιὰ 'ς τὸν κάμπο».

275

Χρυσὸς ἀετὸς ἐκάθονταν μὲ τὰ φτερὰ βαμμένα,
κι' ἄλλος ἀετὸς ἐρώταε καὶ τὸν συχνορρωτοῦσε:
«Γιὰ πές μας, 'πές μας, σταυραετέ, τί κάνουν οἱ 'δικοί μας»;
—«Ἀετέ μου, 'σὰ μὲ 'ρώτησες, νὰ σοῦ τ' ὁμολοήσω.
Πῶς εἶναι μαῦρα τὰ φτερά, τὰ μπακαμοβαμμένα,
ἔτσ' εἶν' τῆς μάννας τὰ παιδιά, τῶν ἀδερφιῶν τ' ἀδέρφια,
ἔτσ' εἶν' τῶν κακορροΐζικων τ' ἀγαπημέν' ἀϊτέρια»!
—«Γιὰ κάτσε γιὰ νὰ μάθουμε, νὰ ἰδοῦμε ποιὸς μᾶς λείπει».
—«Μᾶς λείπ' ὁ πρῶτος τοῦ σπιτιοῦ κι' ὁ πρωτονοικοκύρης,
'ποῦ ἦταν 'ς τὸ σπίτι φλάμπουρο, 'ς τὴν ἐκκλησιὰ φανάρι.
Τὸ φλάμπουρο ῥαίστηκε καὶ τὸ φανάρι 'σβύστη,
κρῖμα 'ς ἐκεῖνον 'πῶπεσε, κι' ἀϊλλοί του 'π' ἀπομνήσκει»!

276

Παπαδοποῦλα 'πάαινε τὸν ἄμμο τοῦ θαλάσσου
μὲ τὰ μαλλιά της 'ξέπλεγα καὶ μαγουλοτραβιῶντας.
«Καραβοκύρη, 'φώναξε, καραβοκύρ', φωνάζει,
αὐτὸ τὸ νιὸν 'ποῦ πιάσεταν ἐψὲς μὲ τὸ φεγγάρι,
νὰ μὴν τὸν τυραγνήσετε, 'τ' εἶν' ἀδερφὸς 'δικός μου.
Φέρνω τὰ γρόσια 'ς τὴν ποδιὰ καὶ τὰ φλουριὰ 'ς τὴν τζέπη,
ἂν εἶναι γιὰ 'ξαγόρασμα, γιὰ νὰ τὸν 'ξαγοράσω.
ἂν εἶναι γιὰ συχνάλλαγμα, γιὰ νὰ τὸν συχναλλάξω,
κι' ἂν εἶναι γιὰ μπαρπέρισμα, γιὰ νὰ τὸν μπαρπερίσω.
Κι' ἂν δὲ μοῦ σώσουν κι' οὐδ' αὐτά, πουλῶ τὸ φερετζέ μου,
κι' ἂν δὲ μοῦ σώση κι' οὐδ' αὐτός, πουλιοῦμαι κι' ἀπατή μου».

277

Διαβάταις, κι' ἂν διαβῆτ' ἀπὸ τὸν τόπο μου,
μηλιά 'χα 'ς τὴν αὐλή μου καὶ κονέψετε!

Σύρτε καὶ χαιρετᾶτε τὴ μαννοῦλά μου,
τὴν παραπονεμένη γυναικοῦλά μου,
τὰ δόλια μου παιδάκια, τοὺς γειτόνους μου.
Καὶ 'πέτε τῆς καλῆς μου, 'πέτε τῆς 'Λενιῶς,
ἂν θέλ', ἂς καϊτερέσῃ, ἂν θέλ', ἂς 'παντρευτῇ,
κι' ἂν θέλῃ, μαῦρ' ἂς βάλῃ, νὰ γείνῃ καλογρηά·
'τ' ἐμένα μὲ 'παντρέψαν 'ς τὴν 'Ανατολή,
'πῆρα μικρὴ γυναῖκα, μάϊσσα πεθερά,
μαγεύει τὰ καράβια καὶ δὲν περβατοῦν,
μ' ἐμάεψε κ' ἐμένα καὶ δὲν ἔρχουμαι·
σελλόνω τ' ἄλογό μου, ξεσελλόνεται,
γράφω γραφὴ νὰ στείλω, καὶ ξεγράφεται.

278

"Αλλο κανέν' δὲ μ' ἄρεσε μέσ' 'ς τὸν ἀπάνω κόσμο,
'σὰν τ' ἄλογο τὸ γλήγωρο καὶ τ' ἄξιο παλληκάρι,
'σὰν τὴ γυναῖκα τὴν καλή, ὁποῦ τιμάει τὸν ἄντρα.
Ἦταν δυ' ἀδέρφια γκαρδιακὰ καὶ πολλαγαπημένα,
κι' ὁ πειρασμὸς ἐβάλτηκε, γιὰ νὰ τὰ ξεχωρίσῃ,
κι' ἀγάπησ' ὁ μικρότερος τοῦ πρώτου τὴ γυναῖκα.
Μιὰ κυριακὴ καὶ μιὰ γιορτή, μιὰ 'πίσημη ἡμέρα,
'βγῆκε ἡ νιὰ ν ἀπ' τὸ λουτρὸ κι' ὁ νιὸς ἀπ' τὸ μπαρμπέρη,
κ' ἐκεῖ συναντηθήκανε 'σὲ ξέχωρο σοκάκι.
«Νύφη μου, σᾶμπως σ' ἀγαπῶ, νύφη, σᾶμπως σὲ θέλω».
—«Τί λές, καϋμέν' ἀντράδερφε καὶ μαῦρε νοικοκύρη;
Ἂν μ' ἀγαπᾷς, 'πως σ' ἀγαπῶ, θέλῃς με, 'πως σὲ θέλω,
τὸν ἀδερφό σου σκότωσε, γυναῖκα νὰ μὲ 'πάρῃς.
—«Καὶ 'σὰν τί δίκηο νὰ τοῦ 'βρῶ, γιὰ νὰ τόνε σκοτώσω»;
—«'Εσᾶς Θεὸς σᾶς ἔδωκεν ἀμπέλια καὶ χωράφια·
σύρτε νὰ τὰ μοιράσετε τ' ἀμπελοχώραφά σας.
'Απὸ ταῖς ἄκραις δόσε του κι' ἀπ' τοὺς παληοὺς τοὺς ὄχτους,
κι' ὅθε καλὰ καὶ καρπερά, 'ς τὸ μέρος τὸ 'δικό σου,
κι' ὅθ' ἄκρη καὶ παληοχτηαίς, 'ς τὸ μέρος τὸ 'δικό του».
Τὸ μαῦρο καβαλλίκεψε, καὶ 'ς τὸ χωράφι 'πάνει:
«Καιρὸς ἦρθε, μπρὲ Κωσταντῆ, καιρὸς νὰ χωριστοῦμε·
ἔλα γιὰ νὰ μοιράσωμε τ' ἀμπελοχώραφά μας.
'Απὸ ταῖς ἄκραις 'πάρε σὺ κι' ἀπ' τοὺς παληοὺς τοὺς ὄχτους,
κι' ὅθε καλὰ καὶ καρπερά, 'ς τὸ μέρος τὸ 'δικό μου».
—«Γιατί, γιατί, ἀδερφούλη μου, νὰ 'πάρ' ἀπὸ τῆς ἄκραις;
γιατί νὰ μὴ μοιράσουμε καθὼς μοιράζουν ὅλοι»;
—«Πάρ' ἀπ' τῆς ἄκραις, Κωσταντῆ, γιατὶ θὰ σκοτωθοῦμε».
—«Χαλάλι σ', ἀδερφάκη μου, κι' ὅλα 'δικά σου νἆναι·
παρὰ νὰ ξεχωρίσουμε, πάρε καὶ τὸ 'δικό μου».
Τὸν 'πῆρε τὸ παράπονο, 'τ' εἶχ' ἄδικο μεγάλο,
τραβιέται σὲ παράμερο, καὶ κάθεται καὶ κλαίει.
Τὸ μαῦρο καβαλλίκεψε, καὶ 'ς τὸ χωριὸ γυρίζει,
τὴ νύφη του ν ἐφώναξε, τὴ νύφη του φωνάζει.
«Νύφη, γιὰ 'βγάλε μου νερό, νὰ πλύνω τὸ σπαθί μου
ἀπὸ τὸ αἷμα τὸ πολύ, τὸ αἷμα τ' ἀδερφοῦ μου».
Κ' ἐκείν' ἀπ' τὴ πολλή της βιὰ κι' ἀπ' τὴν πολλὴ χαρά της,

τὸ μαστραπᾶ 'φτὺς ἅρπαξε· κράσ' ἦτανε γεμάτος,
'ς τὴ σκάλαν ἐκατέβηκε, νερὸ γιὰ νὰ τοῦ χύσῃ.
Ὄχ τὰ μαλλιὰ τὴν ἅρπαξε, λιανὰ λιανὰ τὴν κόφτει,
τὴν ἔλιασε, τὴν ξέλιασε 'ς τὸ μύλο τὴν παραίνει:
« Ἄλεσε, μύλε μ', ἄλεσε τῆς κούρβας τὸ κεφάλι,
κάνε τ' ἀλεῦρι κόκκινο καὶ τὴν πασπάλη μαύρη,
νἄχουν φκιασίδ' ἡ ἔμμορφαις, φκιασίδι τιμημένο,
νἄχουν καὶ οἱ γραμματικοὶ μελάνι γιὰ νὰ γράφουν.

279

Τριῶ 'μερῶνε νιόνυφη κι' ὁ ἄντρας πάει 'ς τὰ ξένα,
δώδεκα χρόνους ἔκανε 'ς τῆς ξενητειᾶς τὰ μέρη,
κ' ἡ δόλια 'μοιρολόγαε πικρὰ μοιρολογάει.
« Τί νὰ σοῦ στείλω, ξένε μου, τί νὰ σοῦ προβοδήσω;
Νὰ στείλω μῆλο, σήπεται, κυδῶνι, μαραγκιάζει,
νὰ στείλω μοσκοστάφυλο, κι' αὐτὸ μοῦ σταφιδιάζει.
Σηκόνομαι τὴ χαραή, σηκόνομ' ἀπ' τὸν ὕπνο,
'βγαίνω 'ς τὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ, κυττάζ' ὁλόγυρά μου,
καὶ γλέπω τῆς γειτόνισσαις μὲ τὰ παιδιὰ 'ς τὰ χέρια.
Μ' ἐπῆρε τὸ παράπονο, κι' ἀρχίνησα νὰ κλαίγω·
γυρίζ' ὀπίσω κλαίοντας, σφουγγίζοντας τὰ δάκρυα.
Βαρέθηκ' ἡ καρδοῦλά μου, 'μπεζέρισ' ἡ ψυχή μου,
χωρὶς ἄντρα 'ς τὴν ἀγκαλιά, χωρὶς παιδὶ 'ς τὰ χέρια».

280

Σ' ἀφίνω 'γειά, μαννοῦλά μου, σ' ἀφίνω 'γειά, μητέρα,
ἔχετε 'γει', ἀδερφάκια μου καὶ σεῖς 'ξαδερφοπούλαις,
θὰ φύγω, θὰ ξενητευτῶ πολὺ μακριὰ 'ς τὰ ξένα.
Θὰ φύγω, μάννα, καὶ μὴν κλαῖς, καὶ μὴν πολὺ λυπιέσαι,
ἀπὸ τὰ ξένα 'ποῦ 'βρεθῶ, μήνυμα θὰ σοῦ στέλνω,
μὲ τὴ δροσιὰ τῆς ἄνοιξης, τὴν πάχνη τοῦ χειμῶνα,
καὶ μὲ τ' ἀστέρια τοὐρανοῦ, τὰ ἄνθια τοῦ μαγίου·
θὲ νὰ σοῦ στέλνω πράμματα, ποῦ δὲν τὰ συλλογιέσαι,
θὲ νὰ σοῦ στέλνω μάλαμμα, θὲ νὰ σοῦ στέλν' ἀσῆμι.
—« Παιδί μου, σύρε 'ς τὸ καλό, κ' ἡ Παναγιὰ μαζί σου,
καὶ τῆς μαννούλας σ' ἡ εὐκὴ νᾆναι γιὰ φυλαχτό σου,
νὰ μὴ σὲ πιάσῃ βάσκαμα, καὶ τὸ κακὸ τὸ 'μάτι.
Θυμήσου με, παιδάκι μου, κι' ὅλους τοὺς ἐδικούς μας,
μὴ σὲ πλανέψ' ἡ ξενητειά, καὶ μᾶς ἀλησμονήσῃς ».
—« Κάλλια, μαννοῦλά μου γλυκειά, κάλλια νὰ σκάσω πρῶτα,
παρὰ νὰ μὴ σᾶς 'θυμηθῶ 'ς τὰ ἔρημα τὰ ξένα »!
Δώδεκα χρόνοι 'πέρασαν καὶ δεκαπέντε μῆνες,
καράβια δὲν τὸν εἶδανε, ναύταις δὲν τὸν ἠξέρουν.
Πρῶτο φίλ' ἀναστέναξε, δεύτερο τὸν πλανάει,
τρίτο φιλὶ φαρμακερό, τὴ μάνν' ἀλησμονάει.

281

'Εννιὰ χιλιάδες ἀρχοντιὰ 'πάνουν νὰ 'πάρουν νύφη,
μὲ τετρακόσια δυ' ἄργανα καὶ χίλιους συμπεθέρους·
οἱ συμπεθέροι 'ς τὰ χρυσὰ κι' ὅλοι καβαλλαρέοι,
ἡ νύφη 'ς τὰ μεταξωτά, γαμβρὸς 'ς τὰ κατηφένια.
Κ' ἐπῆγαν καὶ τὴν ἔφεραν 'σὰν πέρδικα γραμμένη.
Σχαρίκια, κυρὰ πεθερά, σχαρίκια συμπεθέρα,
ἔβγα νὰ ἰδῇς τὴ νύφη σου, τὴν ἀκριβὴ τοῦ γυιοῦ σου.
«Καλῶς τονε τὸ γυιόκα μου, καλὴ γυναῖκα φέρνει».
—«Μάννα μου, δός της τὰ κλειδιά, δόσε τὰ παρακλείδια,
'τ' εἶν' ἔμμορφη καὶ νόστιμη, ἄξια καὶ προκομμένη».
—«Αὔριο τὰ δίνω τὰ κλειδιά, αὔριο τὰ παρακλείδια».
Καὶ 'ς τὴν καρδιά της 'μπήκανε σαράντα δυὸ μαχαίρια.
—«Μάγειρα, 'ποῦ μαγείρεψες πολλὰ φαγιὰ τοῦ γάμου,
μαγείρεψε τῆς νύφης μου τριῶ 'φειδιῶ κεφάλια,
τοῦ ἀστριτσιοῦ καὶ τῆς ὀχειᾶς καὶ τῆς μονομερίδας».
Ὅλοι 'ς τὴν τάβλα 'κάθησαν, κ' ἡ νύφη τρώει χώρια.
—«'Πᾶμε, νυφοῦλα, 'ς τὸν ὀντᾶ, γιάτ' εἶσ' ἀποσταμένη.
Θαρρῶ 'ποῦ 'πείνασες πολύ, κ' ἐντρέπεσαι νὰ κρίνῃς.
Γιὰ 'πάρε μιὰ χαψιὰ φαΐ, γιὰ 'πάρε δυὸ καὶ πέντε».
'Απλόνει μιά, ἁπλόνει δυό, τὴν τρίτη 'φαρμακώθη,
κι' ἀπὸ τὴν τάβλα 'σκώθηκε κατακιτρινιασμένη.
Κάνει σταυρὸ τὰ χέρια της, καὶ 'πάει 'ς τὴν πεθερά της.
—«Κάνε, κυρὰ καὶ πεθερά, γιὰ μιὰ σταλιὰ νεράκι».
—«Νύφη νερὸ δὲν ἔχουμε, καὶ ποιὸς θὰ μᾶς τὸ φέρῃ»;
Κάνει σταυρὸ τὰ χέρια της, καὶ πάει 'ς τὸν πεθερό της.
—«Κάνε, κύρη καὶ πεθερέ, γιὰ μιὰ σταλιὰ νεράκι».
—«Νύφη, νερὸ δὲν ἔχουμε, καὶ ποιὸς θὰ μᾶς τὸ φέρῃ»;
Κάνει σταυρὸ τὰ χέρια της, καὶ 'πάνει 'ς τὸν καλό της.
—«Κάνε, καλέ μου, 'γλήγωρα γιὰ μιὰ σταλιὰ νεράκι,
τ' ἐψήθηκαν τὰ χείλια μου ἀπ' τὸ ἀψὶ φαρμάκι».
Χρυσὸ σταμνάκι ν' ἅρπαξε, καὶ 'ς τὴ βρυσοῦλα 'πάνει.
Ὅσο νὰ 'πάνῃ καὶ νάρθῃ, τὴν ηὗρ' ἀποθαμένη.
Χρυσὸ μαχαῖριν ἔβγαλε ἀπ' ἀργυρὸ θηκάρι,
'ς τοὺς οὐρανοὺς τ' ἀπόλυκε, καὶ 'ς τὴν καρδιά του 'βρέθη.
Κ' ἐκεῖ 'ποῦ 'θάψανε τὸ νιό, ἐβγῆκε κυπαρίσσι,
κ' ἐκεῖ 'ποῦ 'θάψανε τὴ νιά, ἐβγῆκε καλαμάκι,
ἀντικοτᾷ ἡ καλαμιά, φιλεῖ τὸ κυπαρίσσι,
κ' ἕνα πουλάκι κάθουνταν 'ς τῆς καλαμιᾶς τὰ φύλλα,
δὲν ἐκελάηδει 'σὰν πουλί, 'σὰν κελαηδοῦν τ' ἀηδόνια,
μόν' ἐλαλοῦσε κ' ἔλεγε μ' ἀνθρώπινη λαλίτσα·
«Γιὰ ἰδέτε τὰ βαρειόμοιρα, τὰ βαρειοχωρισμένα,
ποῦ δὲ φιλιοῦνται ζωντανά, φιλιοῦντ' ἀποθαμένα».

282

Πολλά εἴπαμαν καὶ ψέμματα, νὰ 'ποῦμε καὶ μι' ἀλήθεια.
Ποιός εἶδε θηλυκὸ παπᾶ καὶ διάκ' ἀγγαστρωμένο,
καὶ τὸ λαγὸ μὲ ταμπουρᾶ, τὸ μποῦφο μὲ τὸ ντέφι;
ποιός εἶδε καὶ τὸν ποντικὸ μ' ἐννιὰ κοιλὰ ῥεβίθια;
εἶχε κι' ἀπανωσάμαρα σαράντα κολοκύθια;

Ποιός εἶδε ψεῖρα 'ς τ' ὄργωμα μὲ τσάκνα φορτωμένη;
ποιός εἶδε καὶ τὸ μύρμηγκα μὲ μιὰ τριχιὰ ζωμένο;
«Ἐγώ εἶδα θηλυκὸ παπᾶ καὶ διάκ' ἀγγαστρωμένο,
καὶ τὸ λαγὸ μὲ ταμπουρᾶ, τὸ μποῦφο μὲ τὸ ντέφι.
Ἐγώ εἶδα καὶ τὸν ποντικὸ μ' ἐννιὰ κοιλὰ ρεβίθια,
εἶχε κι' ἀπανωσάμαρα σαράντα κολοκύθια.
Ἐγώ εἶδα ψεῖρα 'ς τὸ ὄργωμα μὲ τσάκνα φορτωμένη,
ἐγώ εἶδα καὶ τὸ μύρμηγκα μὲ μιὰ τριχιὰ ζωμένο.
Σὲ ρεβιθιὰν ἀνέβηκε νὰ κόψ' ἀλετροπόδι,
κ' ἡ ρεβιθιά 'τανε 'ψηλή, ἔπεσε καὶ 'σκοτώθη.
Τραβοῦν ἡ μυίγαις τ' ἄντερα, κ' ἡ σφῆκες τὸ κουφάρι,
κ' ἡ μάννα του ἐφώναζε: κρῖμα 'ς τὸ παλληκάρι!

283

Ἀπὸ μικρὸς ἀρφάνεψα, μὲ βάγια μ' ἀναθρέψαν,
σὲ μαναστῆρι μ' ἔβαλαν, καλόγερος νὰ γένω.
Εἴκοσι χρόνους ἔκανα μέσα 'ς τὸ μαναστῆρι,
κι' ἀσκητικὰ 'κοιμήθηκα χρόνους εἰκοσιπέντε.
Ποτέ μου δὲν 'πλανέθηκα ἀπ' τὸν ἀπάνω κόσμο,
καὶ μιὰ λαμπρή, μιὰ κυριακή, μιὰ 'πίσημην ἡμέρα
προσκυνητὴ μ' ἐστείλανε 'ς ἕν' ἅγιο μαναστῆρι,
κ' εἶδα γυναῖκες ἔμμορφαις, κορίτσια 'ς τὸν καιρό τους.
Ξανθὴ κόρη μ' ἐπλάνεψε, καὶ θέλω νὰ τὴν πάρω,
ποδοκλωτσῶ τὰ ράσσα μου, ρίχνω τὰ φυλαχτά μου.
Σύρτε, σταυροί, 'ς τὴς ἐκκλησιαὶς καὶ 'ς τ' ἅγια μαναστήρια,
κ' ἐγὼ θὲ νὰ στεφανωθῶ τὴν κόρη 'π' ἀγαπάω.

284

Ἐπῆρα 'ναν ἀνήφορο, ἕνα ἀνηφοράκι,
νὰ 'βρῶ κλαράκι φουντωτό, 'ς τὴ ρίζα νἄχῃ πέτρα,
κ' ἔκ' ἔπεσα νὰ κοιμηθῶ, 'λίγον ὕπνο νὰ πάρω·
κ' ἔκ' ἄκουσα μιὰ πέρδικα, πὤχυνε μαῦρα δάκρυα,
κ' ἐκεῖ τὴν κάπα ἅρπαξα, κ'εὑρέθηκα ὀλόρθος.
«Τ' ἔχεις, καϋμένη πέρδικα, καὶ σκούζεις καὶ φωνάζεις;
Μήνα τ' αὐγά σου μελανά, μήν' τὰ πουλιά σου μαῦρα»;
—«Μήτε τ' αὐγά μου μελανά, καὶ τὰ πουλιά μου μαῦρα,
χρυσὸς ἀετὸς ἀπέρασε, 'χάλασε τὴ φουλιά μου,
κι' ἀδίκεψέ με τὴ φτωχή, κ' ἐμέν' καὶ τὰ πουλιά μου».

285

Πουλάκιν ἔκανε φουλιὰ 'ς τὴς λεϊμονιᾶς τὸ φύλλο,
'φύσησ' ἀνεμοστρόφιλος καὶ τοῦ τήνε χαλάει·
τὸ 'πῆρε τὸ παράπονο κ' ἡ λαύρα τῆς καρδιᾶς του,
κ' ἐπῆγε κ' ἔφκιασε φουλιὰ 'ς τοῦ πηγαδιοῦ τ' ἀχείλη·
'πᾶν τὰ κορίτσια γιὰ νερό, καὶ τοῦ τήνε χαλοῦνε·
τὸ 'πῆρε τὸ παράπονο κ' ἡ λαύρα τῆς καρδιᾶς του,

κ' ἐπῆγε κ' ἔφκ̮ιασε φουλ̮ιὰ μέσα 'ς τὴν καλαμ̮ιῶνα·
κ' ἐκεῖ βορρ̮ιᾶς ἐφύσησε, τοῦ 'πῆρε τὴ φουλ̮ιά του·
τὸ 'πῆρε τὸ παράπονο κ' ἡ λαύρα τῆς καρδ̮ιᾶς του,
'πῆγε κ' ἐμοιρολόγαε 'ς τ'ς ἀμυγδαλ̮ιᾶς τὸ φύλλο.
Βασιλοποῦλα τ' ἄκουσεν ἀπὸ τὸ παραθύρι.
«Πουλί, νά εἶχα τὰ κάλλη σου καὶ τὸν κελαηδισμό σου,
τ' ὡρηόπλουμό σου τὸ φτερό, τὴν ἔμμορφη λαλίτσα»!
—«Τί τά ἤθελες τὰ κάλλη μου καὶ τὸν κελαηδισμό μου,
τ' ὡρηόπλουμό μου τὸ φτερό, τὴν ἔμμορφη λαλίτσα;
'Ποῦ τρῶς τὸ δ̮ιαλεχτὸ φαΐ, κ' ἐγὼ λ̮ιανὸ στουρνάρι,
'ποῦ πίνεις τὸ γλυκὸ κρασί, κ' ἐγὼ νέρ' ἀπ' τ' αὐλάκι,
τυλίγεσαι 'ς τὸ πάπλωμα, 'ς τὰ κεντητὰ σεντόν̮ια,
κ' ἐγὼ τὸ κακορροΐζικο 'ς τοὺς κάμπους καὶ 'ς τὰ χ̮ιόν̮ια·
σὺ καΐτερεῖς τὸν ἄγουρο, νὰ παίξῃς, νὰ γελάσῃς,
κ' ἐγὼ προσμένω κυνηγό, γ̮ιὰ νὰ μὲ κυνηγήσῃ,
γ̮ιὰ νὰ μὲ ψήσῃ 'ς τὴ φωτ̮ιά, νὰ κάτσῃ νὰ δειπνήσῃ.
Κάτσε 'ς τὸν τόπο σου, κυρά, κ' ἐμένα μὴ ζηλεύῃς,
γ̮ιατὶ τὸν πόνο τ' ἀλλουνοῦ κανεὶς δὲν τὸν ἠξέρει».

286

Τρίτη, τετράδη θλιβερή, πέφτη φαρμακωμένη,
παρασκευὴ 'ξημέρωμα (μὴν εἶχε 'ξημερώσει!),
κ̮ι' ὁ Μπέκ̮ιος ἐκουβέντ̮ιαζε μ̮ιὰ κόρη ρωμηοποῦλα·
παρασκευὴ τὴν ἀγαπᾷ, σαββάτο κ̮ι' ὅλη 'μέρα,
τὴν κυριακὴ τὸν 'π̮ιάσανε, καὶ 'ς τὸν καντῆ τὸν 'πάνουν.
Ὁ Μπέκ̮ιος 'πάνε̮ι ἀπ' ὀμπροστὰ 'σὰ νύφη στολισμένη,
κ̮ι' ὀπίσω 'πάν' ἡ μάννα του μὲ πίκρα, μὲ φαρμάκι,
κ̮ι' ἡ ρωμηοποῦλα τοὔλεγεν ἀπὸ τὸ παραθύρι.
«Μπέκ̮ιο μου, σύρε 'ς τὸ καλὸ καὶ 'ς τὴν καλὴ τὴν ὥρα,
κ̮ι' ἂν εἶναι γ̮ιὰ τὴν 'ξαγορά, ἐγὼ σὲ 'ξαγοράζω.
Βάνω τὰ γρόσ̮ια 'ς τὴν ποδ̮ιὰ καὶ τὰ φλουρ̮ιὰ 'ς τὴ τζέπη,
κ̮ι' ἃ δέ μου σώνουν κ̮ι' οὐδ' αὐτά, πουλῶ καὶ τ' ἀργαστήρ̮ια,
ὁποῦ τὰ 'ξετιμούσανε δέκα χιλ̮ιάδες γρόσ̮ια.
κ̮ι' ἃ δέ μου σώνουν κ̮ι' οὐδ' αὐτά, πουλῶ τὸ ντουλαμᾶ μου,
κ̮ι' ἃ δέ μου σώσῃ κ̮ι' οὐδ' αὐτός, πουλ̮ιοῦμαι κ̮ι' ἀπατή μου·
τῶνα τ' ἀχεῖλι χίλ̮ι' ἔχει, καὶ τ' ἄλλο δ̮ιὸ χιλ̮ιάδες,
καὶ τὸ καμαροφρύδι μου ἀμέτρητο λογάρι».
'Εντύθ' ἡ νηά, 'στολίστ' ἡ νηά, καὶ 'ς τὸν καντῆ 'πααίνει,
λαμποκοποῦν τὰ 'μάτ̮ια της, ἀστράφτ' ἡ φορεσ̮ιά της·
κ' ἐκεῖ 'π' ἀνέβη 'ς τοῦ καντῆ, πέφτει καὶ προσκυνάει.
—«Ρωμηά μου, νηὸς δὲν 'θ̮ιάμαξα, καὶ γέροντας θ̮ιαμάζω·
'πές μου τὸν πόνο σου, ρωμηά, καὶ δίκ̮ιο νὰ σοῦ δώσω·
'σὰν ποι̮ὸ χωράφι 'σπάρθηκε, καὶ δὲ θὰ τὸ θερίσουν;
'σὰν ποι̮ὰ κόρη 'γεννήθηκε, καὶ δὲ θὰ τὴ φιλήσουν»;
—«'Εγὼ τὸ Μπέκ̮ιον ἀγαπῶ, κ' ἐγὼ τὸ Μπέκ̮ιο θέλω,
κ̮ι' ὅ,τι κ̮ι' ἂν τόνε κάνετε, 'δικός μου θὲ νὰ γένῃ».
—«Μπέκ̮ιο δὲν ἔχεις ἄδικο, τὸ δίκ̮ιο σου μεγάλο·
τώρα 'ποῦ τὴν 'κουβέντ̮ιασες, γυναῖκα θὰ τὴν 'πάρῃς».

287

Χριστέ μου, τί καμάρωνε τοῦ Κωσταντῆ ὁ μαῦρος;
Γιάτ' ἔχει σέλλ' ὁλόχρυση κι' ἀργυροσαλιβάρι,
ἔχει καὶ τὰ σκαλόλουρα μὲ τὸ φιλὶ πλεγμένα.
Τὸν Κωσταντῆ ὅσαις κι' ἂν 'δοῦν, ὅλαις τὸν ἀγαποῦνε,
κι' ὅσα κοράσια τὸν ἰδοῦν, ὅλα φιλὶ τοῦ δίνουν.
Μιὰ κόρη 'Εγριπιώτισσα τὸν γλέπει, δὲν τὸν δίνει,
μόνε τὸν συχνοαρωτᾷ, ἂν εἶναι 'παντρεμμένος.
—«'Εγώ εἶμαι, κόρ', ἀνύπαντρος, νὰ 'παντρευτῶ γυρεύω».
Κι' ὁ μαῦρος δὲν εἶχε φωνή, μὲ μιᾶς φωνὴ λαβαίνει.
«Κορίτσια, μὴν πιστεύετε τοῦ ψεύτη τοῦ ἀφέντη,
σὲ κάθε χώρα ἔχει τρεῖς, σὲ κάθε κάστρο πέντε,
ἔχει καὶ 'ς τ' 'Αργυρόκαστρο τὴ στεφανωτική του».
'Ετούταις φεύγουν ἀπ' ἐδῶ, κ' ἐκείναις ἀπ' ἐκεῖθε,
φεύγουν 'σὰν ἀλαφόπουλα τοῦ κυνηγιοῦ τ' ἀγρίμια.
—«Ἔγνοια σου, μαῦρέ μ', ἔγνοια σου, κ' ἐγὼ νὰ σ' ἀνταμείψω,
νὰ σὲ περάσ' ἀπ' ἀλικαῖς, νὰ σὲ φορτώσ' ἁλάτι,
νὰ ρίξω μόδ' ἀπὸ μεριά, καὶ μόδ' ἀπὸ τὴν ἄλλη,
νὰ ρίξω μεσοσάμαρα βουβάλ' ἀγγαστρωμένη·
κι' ὅθ' εἶναι λάσπαις καὶ νερά, νὰ σὲ καβαλλικεύω,
κι' ὅθ' εἶναι λιανοστράγγουρα νὰ σὲ ξεκαλιγόνω».
—«Ἔγνοια σ', ἀφέντη μ', ἔγνοια σου, κ' ἐγὼ νὰ σ' ἀνταμείψω·
νὰ κατηβῇς σὲ πόλεμο, νὰ 'μπῇς νὰ πολεμήσῃς,
νὰ σκύψω τὸ κεφάλι μου, νὰ κόψουν τὸ 'δικό σου».

288

'Σ τὸν ἀπάνω μαχαλᾶ,
καὶ 'ς τὴν κάτω γειτονιά,
'κάθοντο μιὰ καλογρηά,
καὶ μιὰ χήρα παπαδιά·
λούζουντο, χτενίζουντο,
τὸ φιλὶ 'δανείζουντο.
Τ' ἄκουσ' ἕνας 'γούμενος,
κ' ἔτρεξε ξεσκούφωτος.

«'Γούμενε, κι' ἂν μ' ἀγαπᾷς,
τί ξεσκούφωτος περνᾷς;
τί τρεχάτος πηλαλᾷς,
καὶ γελᾷς καὶ δὲ 'μιλᾷς;
Στεῖλε βάρκα, 'πάρε με,
κι' ὅπου θέλεις, πάνε με·
ὅ,τι θέλεις, φκιάσε με,
κι' ὅ,τι θέλεις 'κάνε με».

289

Σαράντα 'μέραις μελετῶ
νὰ πάνω 'ς τὸν πλεμματικό·
'παγαίνω μιά, 'παγαίνω δυό,
δὲν τὸν εὑρίσκω μοναχό.
Μιὰ κυριακή, πουρνό, πουρνό,
'πάνω τὸν 'βρίσκω μοναχό.
Σκύφτω, φιλῶ τὸ χέρι του,
κάθομαι 'ς τὸ μεντέρι του.
«Παπᾶ μου, 'ξεμολόγα με,
τὰ κρίματά μου 'ρώτα με».

—«Τὰ κρίματά σ' εἶναι πολλά,
κι' ἀγάπη νὰ μὴν κάνῃς πλιά».
—«'Σὰν ἀρνηστῇς ἐσύ, παπᾶ,
τὸν ἄρτο καὶ τὴ λειτουργιά,
τότε κ' ἐγὼ θὲ ν' ἀρνηστῶ
τὰ μαῦρα 'μμάτια 'π' ἀγαπῶ».
'Πάει ὁ παπᾶς 'ς τῆς ὥραις του
'πάνω κ' ἐγὼ 'ς ταῖς κόραις του,
'πάει ὁ παπᾶς 'ς τὴν ἐκκλησιά,
'πάνω κ' ἐγὼ 'ς τὴν παπαδιά.

290

Πέντε δέκα παπαδιαὶς
κι' ἄλλαις τόσαις καλογρηαὶς
τὸ βαμπάκι 'σκάλιζαν,
τὸ πολυβοτάνιζαν·
'δίψασαν ἡ καλογρηαὶς,
'πλάνταξαν ἡ παπαδιαὶς,
ποῦ νὰ 'πᾶν νὰ 'βροῦν νερό,
κάτω 'ς τ' ἀσπροπόταμο.
Βρίσκουν τὸ νερὸ ζεστό,
τὸ ποτάμι σιγαλό,
μιὰ τὴν ἄλλη 'λέγανε:
«Ἄϊντε κολυμπήσουμε,
'ποῦ εἶναι τὸ νερὸ ζεστό,
τὸ ποτάμι σιγαλό».
'Βγάζουν τὰ ῥασάκια τους,
τὰ 'πουκαμισάκια τους.
Κι' ὁ ντελῆ-καλόγερος,
'πίσ' ἀπό 'να πλάτανο,
'παίρνει τὰ ῥασάκια τους,
τὰ 'πουκαμισάκια τους.
«Μπρὲ ντελῆ-καλόγερε,
δός μας τὰ ῥασάκια μας,
τὰ 'πουκαμισάκια μας,
κι' ὅποια θέλεις, 'πάρε μας,
κι' ὅ,τι θέλεις, κάνε μας».
«'Γὼ δὲν θέλω κᾶν καμμιά,
κι' ἄιστε νὰ χορέψουμε,
χαβδωτά, ντρασκελιστά».
Κι' ὁ καλόγερος 'μπροστά,
ἡ καλόγρηαις 'πὸ κοντά.

291

Μέσ' 'ς τὴν ἀγιὰ-Παρασκευὴ
κόρη κοιμᾶται μοναχή,
κοιμᾶται κι' ὀνειρεύεται.
Γλέπει κι' ἀρραβωνιάζεται,
σὲ περιβόλιν ἔμπαινε,
'ψηλὸν πύργον ἀνέβαινε,
καὶ δυὸ ποτάμια ἔτρεχαν,
κ' ἐκ' ἔσκυψε νὰ πιῇ νερό.
«'Εγώ, μάννα μ', 'νειριάστηκα·
εἶδα ἀπ' ἀρραβωνιάστηκα,
σὲ περιβόλιν ἔμπαινα,
'ψηλὸν πύργον ἀνέβαινα
καὶ δυὸ ποτάμια ἔτρεχαν,
κ' ἐκ' ἔσκυψα νὰ πιῶ νερό».
—«Κόρη μ', ὁ κῆπος θάνατος,
κι' ὁ πύργος εἶν' τὸ μνῆμά σου,
τὰ δυὸ ποτάμια τὸ νερό,
τὰ δάκρυα 'ποῦ χύνω 'γώ».
—«Μάννα μ', κακὰ τὸ 'ξήγησες,
μάννα μ', κακὰ τὸ διάλυσες·
ὁ κῆπος εἶν' ὁ γάμος μου,
κι' ὁ πύργος εἶν' ὁ ἄντρας μου,
τὰ δυὸ ποτάμια μὲ νερό,
ὁ γάμος, 'ποῦ θὰ κάνω 'γώ.

292

Μιὰ κοντοῦλα καὶ γεμάτη,
μιὰ νεραντζομαγουλάτη,
'πῶχει τὸ βυζὶ λεϊμόνι,
κι' ὅποιος νὰ τὸ διῇ, λαβόνει,
ἂς τὸ 'διῶ, κ' ἐγ' ἂς λαβώσω,
τὸ χεράκι μου ν' ἁπλώσω,
ἂς τὸ 'διῶ καὶ ἂς τὸ πιάσω,
κι' ὅ,τι ἔχω ἂς τὸ χάσω.

293

'Σὰν 'παίρνεις τὸν κατήφορο,—'Ελένη, 'Ελένη,
τὴν ἄκρη τὸ ποτάμι,—'Ελένη, φιλημένη.
Μὲ τὸ πλατὺ 'ποκάμισο,—'Ελένη, 'Ελένη,
μὲ τ' ἄσπρο τὸ ποδάρι,—'Ελένη τσιμπημένη.
Χαμήλωσε τὸ φέσι σου,—'Ελένη μου, 'Ελένη,
καὶ σκέπασε τὰ φρύδια,—'Ελένη δαγκαμένη.
Νὰ μὴ φανῇ τὸ φίλημα,—'Ελένη μου, 'Ελένη,
'ποῦ σ' ἔχω φιλημένη,—'Ελέν' ἀγκαλιασμένη.

294

'Σὲ καινούργια βάρκα 'μπῆκα,
μέσ' 'ς τὸν Ἅϊ Γιώργη 'βῆκα·
'βρίσκω νέους παλληκάρια,
'ποῦ 'ψαρεύανε τὰ 'ψάρια.
«Νιούτσικά μου παλληκάρια,
'ποῦ 'ψαρεύετε τὰ 'ψάρια,
ἔχετε γιὰ 'μένα 'ψάρια»;
—«Ἔχουμε παστὰ καὶ χλώρια,
ὡς πέντ' ἕξη ὀκάδες χώρια».
—«Βούρλω-βούρλω-βούρλωσέ τα,
'ς τὴν παλάντζα ζύγιασέ τα».
—«Βοῦρλο κάνω τὰ μαλλιά σου,
καὶ παλάντζα τὰ βυζιά σου».

295

'Αλλοὶ 'ς ἐμένα 'π' ἀπεθνήσκω,
καὶ καμμιὰ γιατριὰ δὲ 'βρίσκω.
Δὲν εὑρίσκεται βοτάνι
εἰς τὸν κόσμο νὰ μὲ 'γιάνη,
παρά 'να φιλὶ δροσᾶτο,
νόστιμο καὶ ζαχαρᾶτο·
ἔμαθα, κυρά μ', πῶς τὤχεις,
κ' ἔρχουμαι νὰ μοῦ τὸ δώκης·
κι' ἂν ἐσὺ δὲ μοῦ τὸ δώσης,
μέσ' 'ς τὴ γῆ θὲ νὰ μὲ χώσης,
καὶ νεκρὸ θὰ μὲ περάσουν,
κόρη μ', ἀπ' τὴ γειτονιά σου·
καὶ θὰ 'πῆς «ἀλλοὶ καὶ κρίμα,
τέτοιο νηὸ νὰ φάη τὸ μνῆμα,
τέτοιο νηὸ παλληκαράκι,
νὰ χαθῇ γιά 'να φιλάκι».

296

'Εδῶ 'ς αὐτὴ τὴ γειτονιὰ δὲν πρέπει νᾆν' φεγγάρι,
μόν' πρέπει νᾆναι συννεφιά, νᾆναι βαθὺ σκοτάδι,
γιάτ' ἔχω μι' ἀγαπητικιὰ κ' ἐκείν' εἶναι φεγγάρι,
'π' ὄντας προβάλη νὰ τὴ 'διῶ, σκορπιέται τὸ σκοτάδι·
καὶ μὲ τὸν ἥλιο 'μάλλονε, καὶ εἰς τὸν ἥλιο λέγει·
«Γιὰ ἔβγα, ἥλιε, γιὰ νὰ 'βγῶ, γιὰ λάμψε, γιὰ νὰ λάμψω».
Ἔλαμψ' ὁ ἥλιος τὸ ταχύ, μαραίνει τὰ χορτάρια,
προβάλλ' ἡ κόρη 'π' ἀγαπῶ, μαραίνει παλληκάρια,
καίει κ' ἐμένα 'π' ἀγαπῶ μέσα 'ς τὰ φυλλοκάρδια.

297

Κόρη γλέπει 'ς τὸν ὕπνο της, γλέπει καὶ 'ς τ' ὄνειρό της,
τὸ νέο 'ποῦ ἀγάπαε, πῶς εἶχε 'ς τὸ πλευρό της.
Μ' ὄντας 'ξυπνάη καὶ τηρᾷ, πῶς εἶναι μοναχή της,
τὴν 'παίρνει τὸ παράπονο καὶ δέρνει τὸ κορμί της·
μαλλόνει μὲ τὸ 'πάπλωμα, σκίζει τὸ μαξιλάρι:
«Μαξιλαράκι μ' ἄκληρο, καὶ 'πάπλωμα ῥημάδι,
τί κάνετε τὸν ἀγαπῶ, τὸ νηὸ τὸ παλληκάρι»;

298

Λιγεραὶς καλαὶς κοπέλλαις,
τοὺς ἀγούρους 'π' ἀγαπᾶτε,
μὴ τοὺς παραλησμονᾶτε,
'σὰν ἐγὼ τὸν ἐδικό μου,
καὶ τὸν ἐδικούτσικό μου·
'πὤχω χρόνο δὲν τὸν εἶδα,
κι' ἄλλους δυὸ θὰ τὸν 'παντέχω,
καὶ 'ς τὸν ὕπνο μου τὸν γλέπω,
σκόνομαι δὲν τὸν εὑρίσκω,
μὲ τὰ ῥοῦχά του μαλλόνω:
«Ῥοῦχά του, καλά του ῥοῦχα,
ποῦ 'ν' τὰ μαῦρα 'μάτια 'ποῦχα»;

299

Μιὰ λιγερὴ βάρει' ἀρρωστᾷ γιὰ 'νὸς ἀγούρ' ἀγάπη,
γιὰ 'νὸς ἀγούρου καὶ ξανθοῦ, κ' ἔχει περίσσια πάθη,
καὶ δυὸ καλαῖς συντρόφισσαις τήνε παρηγοροῦνε·
ἡ μιὰ κρατεῖ βασιλικό, ἄλλη κρατεῖ 'ν' ἀπίδι,
κι' ὅπου τὴν ἀγαπᾷ πολὺ τὰ δάκρυα 'ς τὸ μανδῆλι.
Ἡ μιὰ τήνε κατηγορεῖ, κ' ἡ ἄλλη τὴ μαλλόνει.
«Δὲν ἀγαπήσαμαν κ' ἐμεῖς ἀγάπη 'σὰν κ' ἐσένα·
εἴχαμαν σίδερο καρδιά, σηκότια μαρμαρένια».
Κι' ὅπου τὴν ἀγαπᾷ πολύ, γλήγωρ' ἀπολογιέται.
—«Ἐσεῖς κι' ἂν ἀγαπήσεταν, μαῦρ' ἦταν κι' ἄσχημ' ἦταν,
μὰ τούτη κι' ἂν ἀγάπησε, ἀγγελομμάτης ἦταν».
—«Κόρη μ', σὰ μοῦ τὸν ἐπαινᾷς, 'πάνεις νὰ μοῦ τὸν φέρῃς»;
—«Βάλε νερὸ καὶ λοῦσέ με, καὶ χτένι χτένισέ με,
πλέξε μου τὰ μαλλάκια μου, νὰ 'πάν' νὰ σοῦ τὸν φέρω».
—«Λούζω σε καὶ χτενίζω σε, φοβοῦμαι μὴν τὸν πάρῃς».
—«Ὄχι, νὰ ζῇς, συντρόφισσα, δὲν εἶμαι ν' ἀπὸ 'κείναις».
—«Πάρε τὰ ὄρη 'πίσω σου, καὶ τὰ βουν' ἀπ' ἐμπρός σου,
'ποῦ ἰδῇς παντιέρα πράσινη, ἐκεῖ 'ν' τὰ γονικά του».
'Παίρνει τὰ ὄρη 'πίσω της καὶ τὰ βουνὰ 'π' ἐμπρός της·
γλέπει παντιέρα πράσινη, 'βρίσκει τὰ γονικά του.
Γλέπει τον κ' ἔτρωγ' ἔπινε μ' ἀρχόντους καὶ παροίκους,
καὶ εἶχε τόσαις ἀπ' ἐδῶ καὶ τόσαις ἀπ' ἐκεῖθε·
καὶ δὲν τὸν περιφτάνανε, μόν' ἐρωτᾷ κ' ἐκείνη.
«Πές μου, νὰ ζήσῃς, λιγερή, ποῦ 'πᾷς καὶ ποῦ διαβαίνεις»;
—«Ἐσ' ἔχεις τόσαις ἀπ' ἐδῶ καὶ τόσαις ἀπ' ἐκεῖθε,
καὶ δὲ σὲ περιφτάνουνε, μόν' ἐρωτᾷς κ' ἐμένα;
κ' ἐκείνη 'ποῦ 'βλογήθηκες, κ' ἔβαλες τὸ στεφάνι,
μάλιστα 'ποῦναι κ' ἔμμορφη, πῶς τὴν ἀποξεχάνεις»;
—«Γιὰ ποιὰ μοῦ λέγεις, λιγερή; γιὰ ποιὰ μοῦ συντυχαίνεις;
γιὰ μιὰ ξανθὴ καὶ μιὰ λιγνὴ καὶ μιὰ γαλανομμάτα,
ὁποῦ γελᾷ, καὶ πέφτουνε τὰ ρόδα 'ς τὴν ποδιά της»;
—«Ἀφοῦ καὶ σὺ τὴν ἐπαινᾷς, πῶς τὴν ἀποξεχάνεις»;
—«Εἶπά σου τὰ 'παινέματα, νὰ 'πῶ καὶ τὰ ψεγάδια.
Ἂν τὴ φιλήσω, λύζεται, ἂν τὴν τσιμπήσω, κλαίει,
κι' ἂν πιάσω τὰ βυζάκια της, τῆς μάννας της τὸ λέει».
—«Ἔλα, 'πᾶνε, φεγγίτη μου, κ' ἐγὼ γίνομ' ἐγγύτρα».
—«Ἂν κάνει' ὁ κόρακας ἀετό, κ' ἡ πέρδικα γεράκι,
καὶ ἡ σταφίδα γιασουμί, θὰ κάνουμε ἀγάπη».
Κινᾷ καὶ 'πάει, καὶ λέει της τὰ πικραμένα λόγια.
'Σὰν πέρδικα μοιριολογᾷ, 'σὰν περιστέρι κλαίγει,
σιγά, σιγά, σηκόνεται 'ς τὸ παραθύρι 'βγαίνει.
Γλέπει τον καὶ κατέβαινε 'ς τοὺς κάμπους καβαλλάρης,
μέσ' 'ς τὰ χρυσὰ βενέτικα, 'ς τ' ἀσήμια βουτημένος,
καὶ μέσ' 'ς τὰ κατακόκκινα πύργος θεμελιωμένος.
τὰ κουτουνιά τ' ἀστράφτανε, ὁποῦ ἦταν τ' ἀντεριά του,
καὶ τὰ σγουρά του τὰ μαλλιὰ τὸν ἥλιο λαμπυρίζουν.
«Ἂν τὸν εἰπῶ κλημόβεργα, τὸ κλῆμα κόμπους ἔχει,
κι' ἂν τὸν εἰπῶ λυγόβεργα, βέργα 'ναι καὶ λυγίζει,
κι' ἂν τὸν εἰπῶ βασιλικό, 'ς τὴν κοπριὰν ἐβγαίνει,
κι' ἂν τὸν εἰπῶ τῆς χήρας γιιόν, ἴσως κακοφανῇ τον·

ἄς τοῦ εἶπ' ὅ,τι πρέπει του, κι' ὅ,τι πρεπούμενά του.
Βέργα μου ν ἀσημίτικη, σπαθί μου διαμαντένιο,
πρασινοφτέρουγ' ἀετέ, ποῦ 'πᾷς νὰ κυνηγήσῃς»;
—«'Εμένα μὲ 'παντρεύουνε κάτω 'ς τὸ σταυροδρόμι,
κι' ἂ θὲς καὶ καταδέχεσαι, ἔλα καὶ σὺ 'ς τὸ γάμο,
νὰ πιάσῃς καὶ τὰ στέφανα, νὰ γένῃς καὶ κουμπάρα».
—«Αὐτοῦ 'ποῦ 'πᾷς νὰ κοιμηθῇς καὶ 'ς ἄλλη νηὰ νὰ πέσῃς,
τὰ κάλλη μου 'θυμήσου τα, τὴς ἐμμορφιαίς μου 'πέ της,
τὴς ἀγνωσιαίς μου τὴς πολλαὶς μὴ τῇς τὴς φανερώσῃς.
'Ηταν τὰ χείλη μου νερό, τὸ στόμα μου πηγάδι,
κ' ἔπεφτες 'ς τὸν παράδεισο λουλούδια γιὰ νὰ κόφτῃς».
—«"Ελ' ἄς 'ξοδιάσουν τὰ κεριά, κι' ἄς χαλαστοῦν οἱ γάμοι,
ἔλα κ' ἐμεῖς, βρὲ λιγερή, νὰ κάνουμε ἀγάπη».

300

Συχνὰ περνῶ κι' ἀντιπερνῶ 'ς τὸ μαρμαρένι' ἀλῶνι,
ὅπ' ἀλωνίζουν δώδεκα καὶ γέρνουν δεκαπέντε,
κ' ἡ Χρύσω μὲ τὴ μάννα της λιχνίζει 'ς τὸν ἀέρα·
κ' ἡ μάννα της τῇς ἔλεε, κ' ἡ μάννα της τῇς λέει:
«Φεῦγα, Χρύσ', ἀπ' τὸν κορνιαχτό, φεῦγα κι' ἀπὸ τὸν ἥλιο».
—«Μάννα, τὸν ἥλιο ἀγαπῶ, τὸν κορνιαχτὸ τὸν θέλω,
τὸ γυιὸ τοῦ πρωτολιχνιστῆ ἄντρα θὲ νὰ τὸν 'πάρω».
—«'Ο γυιὸς τοῦ πρωτολιχνιστῆ πολλὰ προικιὰ γυρεύει».
—«'Σὰν τὰ γυρεύῃ, δόστε τα, καλὸς εἶν', ἄς τὰ πάρῃ».
—«Γυρεύει βώδια γιὰ ζυγό, φοράδα τῇς καβάλλας,
γυρεύει κριθαρόπαθνο, νὰ τρώ' ἡ φοράδα μέσα,
γυρεύ' ἀμπέλι ἀτρύγητο μ' ὅλους τοὺς τρυγητάδες,
θέλει χωράφ' ἀθέριστο μ' ὅλους τοὺς θεριστάδες».
—«'Σὰν τὰ γυρεύῃ, δόστε τα, καλὸς εἶν', ἄς τὰ 'πάρῃ».

301

'Εκρύωσα κ' ἐπάγωσα, κοντεύω νὰ πουντιάσω,
κοντὰ 'ς τὴν κόρη 'ζύγωσα, κοντὰ 'ς τὰ μαῦρα 'μάτια.
Τὰ μαῦρα 'μάτια μὲ τηροῦν, τὰ γαλανὰ μοῦ λένε:
«"Αφες μ', ἄφες με, μπουνταλᾶ, καὶ νηέ μου ξεχασμένε,
μὴ μοῦ λερώνῃς τ' ἄσπρα μου, καὶ κόφτῃς τὰ τσιαπράζια,
'τ' ἔχω μαννοῦλα κ' εἶν' κακή, κ' ἔχω καὶ πέντ' ἀδέρφια,
κ' ἐκεῖν' τ' ὁλομικρότερο, (νὰ μὴν τὸ 'βρῇ τοῦ χρόνου!)
πᾶσα 'μεροῦλα μ' ἐρωτᾷ, καὶ πᾶσα 'μεσημέρι:
«Ποῦ τἄβρες τὰ γαρούφαλα καὶ τὰ πολλὰ μανούσια»;
—«'Η Τάσιο μας μοῦ τἄστειλε, ἡ ἀδερφὴ ν ἡ χήρα».
Καὶ τὸ σπαθί του 'ζώθηκε, κ' ἐπῆρε τὸ ντουφέκι,
'ς τὴν πόρτα 'πῆγε κ' ἔκατσε δυὸ ὥραις ὅσο νὰ φέξῃ.
«'Ξύπνα, καϋμέν' 'Ανεστασιά, 'ξύπνα, καϋμένη χήρα,
'ξύπνα καὶ ἄναψε φωτιὰ κι' ἄναψε τὸ λυχνάρι».
«'Γὼ δὲν 'μπόρ', ἀδερφούλη μου, κ' ἔχω βαρειὰ λιγοῦρα,
ἔμπα ν ἀτός σου κι' ἄναψε φωτιὰ καὶ τὸ λυχνάρι».
'Εμπῆκε μέσα κι' ἄναψε φωτιὰ καὶ τὸ λυχνάρι,

κοντά της 'πῆγε κ' ἔκατσε, καὶ τὴ συχνορρωτάει:
«Τασῃά, τ' εἶδες 'ς τὸν ὕπνο σου, τ' εἶδες καὶ 'ς τ' ὄνειρό σου»;
—«Εἶδα τσαπῃὰ κ' ἐσκάφτανε καὶ φτυάρ' κῃ' ἀναγυροῦσαν,
εἶδα καὶ τὸ σπαθάκι σου 'ς τὸ αἷμα βουτημένο».
Καὶ τὸ σπαθί του ἅρπαξε, τῆς κόφτει τὸ κεφάλι.

302

Καλά ἤσουν, Γῃώργη, 'ς τὰ βουνά, καλὰ 'ς τὰ μονοπάτῃα,
τί 'χάλευες, τί 'γύρευες 'ς τὸν κάμπο νὰ κατέβης;
«Κατέβασα τὰ πρόβατα νὰ τὰ ξεχειμαδῃάσω,
κῃ' ὅλα τ' ἀμπέλῃα τἄδειρα, γῃά 'να γλυκὸ σταφύλι,
μόνα 'ς τῆς Χρύσως εὕρηκα ἕνα γλυκὸ σταφύλι,
καὶ τὤκοψα, καὶ τὤφαγα, 'δροσίστηκ' ἡ καρδῃά μου,
κ' ἡ σκύλα ἡ Χρύσω μ' ἔγλεπε, καὶ μοῦ βαρεῖ τὴ στάνη».
—«'Πίσω, Γῃωργῆ, τὰ πρόβατα, 'πίσω, Γῃωργῆ, τὰ 'γίδῃα·
μὴ μοῦ θολόνῃς τὸ νερό, καὶ μὲ τὸ μουρνταρεύῃς,
τί θὰ λευκάνω τὸ πανί, νὰ φκιάσω τὰ προικῃά μου».
'Οχ τὰ μαλλῃὰ τὴν ἅρπαξε καὶ θέλει νὰ τὴ δείρῃ.
«Ἄφσε με, Γῃώργ', ὀχ τὰ μαλλῃά, καὶ πῃάσε μ' ὀχ τὸ χέρι,
θέλεις 'ς τὸ 'σπίτι σύρε με, θέλεις 'ς τὰ πρόβατά σου».

303

Σκούπιζε, χήρα, σκούπιζε, σκούπιζε τὴν αὐλή σου,
σκούπιζε καὶ τὴν πόρτα σου, τί θέλω νὰ περάσω·
τὴ δυχατέρα σ' ἀγαπῶ, γυναῖκα θὰ τὴν πάρω.
«'Εμένα ἡ δυχατέρα μου εἶν' ἥλῃος καὶ φεγγάρι,
κῃ' ἂν τὴ ζητήσῃς, μπουνταλᾶ, ὁ χάρος θὰ σὲ πάρῃ».
—«'Εμέν' ὁ χάρος φεύγει με, μόν' τὰ βουνὰ θὰ 'πάρω,
κῃ' ἂν δὲν τὴν πάρ' ἀνύπαντρη, χήρα θὲ νὰ τὴν πάρω».

304

Σαρανταπέντε κυρῃακαὶς κ' ἑξηνταδῃὸ δευτέραις,
δὲν εἶδα τὴν ἀγάπη μου, τὴν ἀγαπητική μου,
κ' ἐψὲς τὴν εἶδα 'ς τὸ χορὸ πολὺ καμαρωμένη,
καὶ μὲ τὸ 'μμάτι μ' ἔκανε, καὶ μὲ τὸ 'μμάτι λέει:
«Ποῦ ἤσουν, ποῦ ἤσουν, λεβέντη μου, τί γίνεσαι, καλέ μου»;
—«'Εψὲς ἤμουν 'ς τῆς μάννας μου, προψὲς 'ς τῆς ἀδερφῆς μου,
κῃ' ἀπόψε, μαυρομμάτα μου, 'ς ἐσένα θὲ νὰ μείνω».
—«Καλῶς νάρθῃς, λεβέντη μου, καλῶς νάρθῃς, πουλί μου·
σῴχω 'ψαράκῃα 'ς τὸν ταβᾶ καὶ πέρδικα ψημένη,
σῴχω κ' ἕνα γλυκὸ κρασὶ ἀπὸ τὸ μαναστῆρι».
Κ' ἐκίνησα κ' ἐπάηκα 'ς τῆς λιγερῆς τὸ 'σπίτι,
'βρίσκω τῆς θύραις σφαλισταὶς καὶ σφιχταμπαρωμέναις.
Παίρνω λιθάρῃα 'ς τὴν ποδῃά, χτυπῶ τὰ παραθύρῃα:
«Κόρ', ἂν κοιμᾶσαι, 'ξύπνησε, κῃ' ἂν κάθεσ', ἔβγα δῃές με,
κῃ' ἂν ἦσαι μ' ἄλλον ἄγουρο, 'γεῃά σου καὶ μὲ χαρά σου».

305

Τρεῖς κοπέλλαις Λαρσιναίς,
'πᾶν 'ς τὸ δρόμο μοναχαίς,
μιὰ τῆς ἄλλης ἔλεγε.
«Μώρ' ἐδῶ 'ποῦ 'πᾶμ' ἐμεῖς,
νὰ μᾶς εὕρισκε κάνείς»!
Σταυραετὸς ἐκάθονταν,
μὲ τὸ νοῦ του ἔλεγε:
«Θέ μου, δός μου 'λευτεριά,
νὰ χυθῶ ν' ἁρπάξω μιά,
κι' ἂν δὲν τὴν ἐδιάλεγα,
νὰ μοῦ 'κόβαν τὰ φτερά,
κι' ἂς τὰ 'πᾶν 'ς τὸ βασιλιά».

306

—Ἄ! κυρὰ Μαριόγκα,
ἄντρας σ' 'πείνασε.
—Καὶ 'σὰν πείνασε, καὶ τί;
κι' ὁ χορὸς καλὰ κρατεῖ·
τὰ παπούτσια μου ξεσκῶ,
τὸ χορὸ δὲν παρατῶ·
τὸ ψῶμ' εἶναι 'ς τὸ ἀμπάρι,
καὶ ἂς 'πάνῃ νὰ τὸ 'πάρῃ.
—Ἄ! κυρὰ Μαριόγκα,
ἄντρας σ' 'δίψασε.
—'Σὰν ἐδίψασε, καὶ τί;
κι' ὁ χορὸς καλὰ κρατεῖ·
τὰ παπούτσια μου ξεσκῶ,
τὸ χορὸ δὲν παρατῶ·
τὸ νερό 'ναι 'ς τὸ καυκὶ
καὶ ἂς πάῃ νὰ τὸ πιῇ.
—Ἄ! κυρὰ Μαριόγκα,
ἄντρας σ' ἄρρωστος.
—'Σὰν εἶν' ἄρρωστος καὶ τί;
κι' ὁ χορὸς καλὰ κρατεῖ·
τὰ παπούτσια μου ξεσκῶ
τὸ χορὸ δὲν παρατῶ·
τὸ θυμιάμα 'ς τὸ χαρτί,
κ' ἡ λαμπάδα 'ς τὸ καρφί.
—Ἄ! κυρὰ Μαριόγκα,
ἄντρας σ' 'πέθανε.
—Σὰν ἀπέθανε, καὶ τί;
κι' ὁ χορὸς καλὰ κρατεῖ·
τὰ παπούτσια μου ξεσκῶ,
τὸ χορὸ δὲν παρατῶ.
Ἡ γυναῖκες ἂς τὸν κλάψουν,
κ' οἱ παπάδες ἂς τὸν θάψουν.

307

Μὲ 'παντρέψαν οἱ γονιοί μου
δίχως νἄχουν τὴ βουλή μου,
καὶ μοῦ 'δῶκαν μιὰ γυναῖκα,
ὁποῦ τρώγ' ἴσια μὲ δέκα.
Τρώει πήταις δεκαέξη,
καὶ δανείζεται πέντ' ἔξη,
πέντε φούρνοι παξιμάδι
δὲν τὴ φθάνουν γιόμα, βράδυ,
Ὁ μαυράντρας 'ς τ' ἀργαστῆρι
τρώει σκόρδα καὶ κρομμύδι,
κ' ἡ νοικοκυρὰ 'ς τὸ 'σπίτι
τρώει τὸν παχὺ τὸν πήτη.
'Σκώθηκεν ὁ μαυροάντρας
γιὰ νὰ 'πάῃ γιὰ τὸ 'σπίτι,
'βρίσκει πόρτα σφαλισμένη,
τὴ γυναῖκα μεθυσμένη,
ὀχ τὴ σκάλα γκρεμισμένη,
'ς τὸ βαένι ἀκουμπισμένη.
—«Ἄντρα, 'σὰ θέλεις νὰ 'γειάνω,
'ς τὸ κρασὶ νερὸ μὴ βάνῃς.
Τὸ κράσ' εἶναι νερωμένο,
τὸ κορμὶ πλευριτωμένο·
τὸ κρασὶ χωρὶς νεράκι,
κάνει γερακιοῦ φτεράκι.

308

'Σκώθηκε μιὰ λιγερὴ 'ς τὴ μάννα της νὰ 'πάνῃ,
βάνει τὸν ἥλιο πρόσωπο καὶ τὸ φεγγάρι κύκλο,
βάνει καὶ τὸν αὐγερινὸ διαμάντι δαχτυλίδι.
'Σ τὸ δρόμον ὁποῦ 'πάαινε, 'ς τὴ σκάλα 'π' ἀνηβαίνει
'βρίσκει τὴ μάννα τ'ς ὀμπροστὰ καὶ τὴν καλημερνάει:
«Καλὴ 'μερά σου, μάννα μου».—«Καλῶς τὴν κόρη 'ποὖρθε».

—«Μάννα, ν ἄντρας, ποῦ μοὔδωκες, ἐμένα δὲ μοῦ κάνει·
αὐτὸς εἶναι γραμματικός, αὐτὸς εἶναι καὶ ψάλτης,
τὴ νύχτα μὲ τὰ γράμματα, τὴ 'μέρα μουρμουρίζει.
Θέλω ν ἄντρα 'περήφανο, θέλω ν ἄντρα λεβέντη,
νὰ στρήφῃ τὸ μουστάκι του, νὰ κλώθῃ τὸν τσ̮αμπᾶ του,
νἄχῃ τὸ φέσι του στραβά, νὰ γλυκοτραγουδάῃ,
νὰ τὸν ἀκοῦν ἡ ἔμμορφαις καὶ νὰ μοῦ τὸν ζηλεύουν».

309

Κάτω 'ς τὸ Δελβινάκι, 'ς τὸ μέγα τὸ χωρ̮ιό,
ἔκ' ἦταν τρεῖς μαρμάραις, δὲν ἔκαναν παιδ̮ιά.
Κράζουν τὸν κὺρ Γ̮ιαννάκη, τὸ μέγα τὸ γ̮ιατρό:
«Γ̮ιατρέ, νὰ μᾶς γ̮ιατρέψῃς, νὰ κάνουμε παιδ̮ιά»·
—«'Εγὼ νὰ σᾶς γ̮ιατρέψω, νὰ κάνετε παιδ̮ιά,
μόν' 'βγάλτε τὰ φουστάν̮ια καὶ τὰ λινὰ βρακ̮ιά,
κ' ἐμπῆτε πέρα πέρα 'ς τὸν πέρα τὸν ὀντᾶ,
νὰ κοιμηθοῦμ' ἀντάμα, νὰ κάνετε παιδ̮ιά».

310

Κάτω 'ς τὰ πέντε μάρμαρα 'ς τὰ ἔξῃ λιθαρίτσ̮ια,
ἔκ' ἦταν κόρη ἄρρωστη βαρειὰ γ̮ιὰ ν' ἀπεθάνῃ,
κ' ἡ μάννα της τῆς ἔλεγε, κ' ἡ μάννα της τῆς λέει:
«Γ̮ιὰ σήκ' ἀπάνω, κόρη μου, καὶ κάτσε παραπάνω,
γ̮ιάτ' ἦρθαν οἱ συμπέθεροι, νύφη γ̮ιὰ νὰ σὲ 'πάρουν».
—«'Σὰν ἦρθαν, καλῶς ἤρθανε, καὶ καλῶς ἐκοπ̮ιάσαν,
καὶ βάλτε τους νὰ φᾶν, νὰ π̮ιοῦν, νὰ βαρυσοχπετήσουν,
βάλτε πεσκίρ̮ια πράσινα καὶ τὰ τραπέζ̮ια μαῦρα·
ἐγὼ δὲν εἶμαι, μάννα μου, νύφη γ̮ιὰ νὰ 'παaίνω,
μὲ θέλ' ὁ Χάρος νύφη του 'ς τὸν τάφο νὰ μὲ 'πάρῃ.

311

Ὅλαις ἡ ν̮ιαῖς 'παντρεύουνται καὶ 'πέρνουν παλληκάρ̮ια,
κ' ἐγὼ ἡ Γ̮ιαννοῦλα ἡ ἔμμορφη 'πῆρα τὸ μαραζ̮ιάρη.
Ψωμὶ τοῦ δίνω, δὲν τὸ τρώει, κρασί, καὶ δὲν τὸ πίνει,
τοῦ στρώνω πέντε στρώματα, πέντε προσκεφαλάκ̮ια:
Σήκου, μαράζη, πλάγ̮ιασε, σήκου, μαράζη, πέσε,
κ̮ι' ἅπλωσε τὸ ξερόχερο 'ς τὸν ἀργυρό μου κόρφο,
νὰ ἰδῇς τ' ἀπρίλη τὴ δροσ̮ιά, τοῦ μάη τὰ λουλούδ̮ια.

312

'Ενν̮ιὰ χιλ̮ιάδες πρόβατα κ' ἐνν̮ιὰ χιλ̮ιάδες 'γίδ̮ια,
εἶχαν καὶ πέντε πιστικοὺς καὶ τρεῖς σκουταρ̮ιαρέους·
ἄλλοι 'πάνουν γ̮ιὰ τὸ ψωμί, κ̮ι' ἄλλοι γ̮ιὰ τὴς γυναῖκες,
κ̮ι' ὁ Κώστας ὁ μικρότερος ἀπόμεινε 'ς τὰ πρᾶτα.

Τρεῖς χρόνους ἐκοιμήθηκε ἀπάνω 'ς τὴ τζιομάκα,
κ' ἔρθε καιρός, κ' ἐξύπνησε, ἔρθε καιρός, διανοιώθη,
τηράει τριγύρω 'ς τὰ βουνά, καὶ πρόβατα δὲ γλέπει.
'Παίρνει τὰ πλάγια σκούζοντας καὶ τῆς ὀξειαὶς μυριῶντας,
'βρίσκει κ' ἕνα παληόλυκο, κουτσὸ μ' ἕνα ποδάρι:
«Καλή 'μερά σου, λύκε μου».—«Καλῶς τον τὸν τζιομπάνη».
—«Λύκε, μὴν εἶδες πρόβατα, λύκε, μὴν εἶδες 'γίδια,
μὴν εἶδες σκύλα κολοβὴ κ' ἕνα σκυλὶ γκεσοῦλι»;
—«Τὰ εἶδα, τὰ παρἀκειδα 'γὼ 'ς ἕν' ὥμορφο 'σιαδάκι,
εἶχαν μιὰ σκύλα κολοβὴ κ' ἕνα σκυλὶ γκεσοῦλι·
τρεῖς χρόνους ἐτρουὔρισα ἀρνὶ καὶ δὲν ἐπῆρα».
—«Ἄϊντε, λύκε μ', καὶ δεῖξέ τα, καὶ ὅ,τι θέλεις 'πάρε».
'Σὰν 'πάησε καὶ τἄδειξε μέσ' 'ς τ' ὥμορφο σιαδάκι.
—«Πάαινε, Κώστα μ', 'πάαινε, καὶ φέρε μου τὸ τάγμα,
τ' ἐγὼ κοντὰ δὲν ἔρχουμαι, μὲ τρώουν τὰ σκυλιά σου».
Καὶ τὰ σκυλιὰ τὸν ἔννοιωσαν καὶ πάσκουν νὰ τὸν φάουν,
κι' ὁ Κώστας τὰ ἐμάλωσε καὶ τὰ παραπονάει,
κι' αὐτὰ 'παραπονέθηκαν καὶ 'σκώθηκαν νὰ φύγουν·
'γύρισαν καὶ τοῦ ἤλεγαν, 'γύρισαν καὶ τοῦ λέγουν:
«Τρεῖς χρόνους τὰ 'φυλάξαμαν μὲ λέσια, μὲ χορτάρια,
τρεῖς χρόνους τὰ 'φυλάξαμαν, κι' ἀρνὶ δὲν μᾶς ἐπῆραν,
καὶ τώρα ἔρθες μοναχός, νὰ δώκης τὸ μανάρι»;
Κ' ἐκεῖ 'σκώθηκαν κ' ἔφυγαν, κ' ἐπήρανε τῆς ῥάχαις,
κ' ἐχύθηκεν ἡ λυκουνιά, καὶ ἔφαε τὰ πρᾶτα.
Κι' ὁ Κώστας 'παρακάλεσε, Θεὸν παρακαλοῦσε:
—«Θεέ μου, κάνε με πουλί, τὴ νύχτα νὰ φωνάζω·
σκύλα μου καὶ γκεσοῦλί μου, κ' ἐμένα καϊτερεῖτε,
νὰ μὴ μὲ φά' ἡ λυκουνιά, νὰ μὴ μὲ φᾶν' οἱ λύκοι».

313

'Αμπέλι μου πλατόφυλλο καὶ κοντοκλαδεμμένο,
ἔρθαν οἱ χρεωφειλέταις μου, καὶ θέλλα σὲ πουλήσω.
—«Μὴ μὲ πουλῆς, ἀφέντη μου, καὶ μὴ μὲ πραμματεύης·
βάλε γρηαῖς παληόγρηαις νὰ μὲ κοντοκλαδέψουν,
καὶ παλληκάρι' ἀνύπαντρα νὰ μὲ τραφοκοπήσουν,
καὶ κοριτσάκι' ἀνύπαντρα νὰ μὲ βλαστολοήσουν,
κ' ἔχω σταφύλι ῥαζακί, καὶ τὸ κρασὶ μοσκάτο,
νάρθοῦν οἱ χριωφειλέταις σου τὰ χρέη τους νὰ 'πάρουν».

314

Θάλασσ', ἀπ' ὅλα τὰ νερὰ καὶ τὰ ποτάμια πίνεις,
πιὲ καὶ 'δικά μου δάκρυα, πλατύτερη νὰ γείνης,
κι' ὄντας ἰδῇς νὰ κατεβῇ κάμμιὰ φορὰ ἡ κυρά μου,
εἰπέ της, πῶς ἐπλάτυνες ἀπὸ τὰ δάκρυά μου.

315

Σὲ περιβόλι 'μπαίνω, καὶ 'βρίσκω μιὰ μηλιά,
'ς τὰ μῆλα φορτωμένη, κι' ἀπάνω κοπελιά.

Λέγω της, ἔλα κάτω, νὰ κάνουμε φωλ̬ιά,
κ' ἐκείνη κόβει μῆλα, καὶ μὲ πετροβολᾷ.
Κάνω νὰ πι̬άσω μῆλα, πι̬άνω τὸ χέρι της,
Χριστὲ καὶ Παναγία, ἂς γείνω ταΐρί της!

316

Ὁ ἥλ̬ιος ἐπαντρεύτηκε κ' ἐπῆρε τὸ φεγγάρι,
ἐκάλεσε καὶ 'ς τὴ χαρὰ συμπεθεροὺς τ' ἀστέρ̬ια·
τὰ σύγνεφα τοὺς ἔστρωσε στρώματα, γ̬ιὰ νὰ κάτσουν,
τοὺς ἔβαλε προσκέφαλα, τὴς ῥάχαις ν' ἀκουμπήσουν,
τοὺς ἔβαλε καὶ τράπεζα 'ς τοὺς κάμπους τὰ λουλούδ̬ια,
τοὺς ἔβαλε φαΐ νὰ φᾶν τὸ μόσκο καὶ τὰ ἄνθ̬ια,
κρασὶ τοὺς ἔδωκε νὰ πι̬οῦν θάλασσαις καὶ ποτάμ̬ια·
κ̬ι' ἀπ' ὅλα τ' ἄστρ̬ια τ' οὐρανοῦ αὐγερινὸς δὲν ἔρθε·
κ̬ι' αὐτοῦ πρὸς τὸ 'ξημέρωμα αὐγερινὸς ἐφάνη,
φέρνει τὸν ὕπνο ζωντανὸ 'ς τὰ ν̬ιόγαμπρα πεσκέσι,
φέρνει καὶ 'ς τοὺς συμπεθεροὺς λυχνάρι νὰ τοὺς φέξῃ,
νὰ φύγ'ν νὰ 'πᾶν 'ς τὰ 'σπίτ̬ια τους· τὰ ν̬ιόγαμπρα νυστάζουν.

317

Ἰδέστε μαῦρο σύγνεφο 'ποῦ 'βγαίν' ἀχ τὸ μπουγάζι,
βαστάει̬ ἀντάρα καὶ βροχὴ καὶ πετρωτὸ χαλάζι,
'ς τὴς ῥάχαις ῥίχνει τὸ νερό, 'ς τοὺς κάμπους τὸ χαλάζι,
κ' ἐδῶ 'ς τὰ ἄκρα 'ς τὴν ἰτηὰ 'ρίξε φωτ̬ιὰ μεγάλη.
Ἔβαρεσε μ̬ιὰ νοικοκυρά, μ̬ιὰ πετροκατολύτσα,
ἄφηκε μάννα κούτσουρη καὶ μάννα κουτσουρέλλα,
ἄφκε παιδάκ̬ια ἀρφανά, παιδ̬ιὰ 'ς τὴ σαρμανίτσα·
τί νὰ τὴν κάν' τὴν τσ̬ιούπρα σου, τί νὰ τὴν κάνω βράδυ,
τί νὰ τὴν κάν' τὴ νύφη σου καὶ τὴς τσούπραις σ' ἀντάμα,
πὤρχονται 'πὸ τὰ πεθερκά τ'ς 'ς τὸ δάκρυ φορτωμέναις;

318

Πετρίτ' ἀπὸ τὰ πέτρωτα, καὶ σταυραετὲ 'π' τοὺς κάμπους,
ποι̬ός σῶκοψε τὴς ῥίζαις σου, κ' ἐστέγνωσ' ἡ κορφή σου;
Δὲν ἦσουν γ̬ιὰ τὴ μαύρη γῆς κ̬ι' οὐδὲ καὶ γ̬ιὰ τὸ χῶμα,
ἦσουν γ̬ιὰ γάμους φλάμπουρο, γ̬ιὰ ἐκκλησ̬ιαὶς φανάρι,
ἦσουν καὶ γ̬ιὰ τὴς ἔμμορφαις γλήγορος προβοδοῦρος.

319

'Σ τὰ Γρεβενά, 'ς τὰ Γρεβενά,—τότ' ἀνθίζουν τὰ βουνά,
'ς τὰ πλάγ̬ια πλάνους ἔβαναν,— Δῆμό μ' Βλαχόπουλε,
καὶ 'ς τὴς βρυσούλαις βρόχ̬ια,—κ' οἱ κάμποι λουλουδίζουν,
κ̬ι' ὁ κυνηγὸς ἀπέρασε,— Δῆμό μ' Βλαχόπουλε,
κ' ἔπ̬ιασε τὴν περδίκα,— κ' οἱ κάμποι λουλουδίζουν,

κ' ἡ πέρδικά ἦταν πονηρά,— τότ' ἀνθίζουν τὰ βουνά,
καὶ τὸν περιγελάει,— κ' οἱ κάμποι λουλουδίζουν.
Ἄφσε μ', ἄφσε με, κυνηγέ,— Δῆμό μ' Βλαχόπουλε,
νὰ σ' ὠμορφολαλήσω,— κ' οἱ κάμποι λουλουδίζουν.
Δὲν ἦσουν ἄξιος, κυνηγέ,— τότ' ἀνθίζουν τὰ βουνά,
νὰ πιάσῃς τὴν περδίκα,— κ' οἱ κάμποι λουλουδίζουν,
μοῦν' ἦσουν ἄξιος κυνηγός,— τότ' ἀνθίζουν τὰ βουνά,
γιὰ τ' βρωμοχουχλουβάϊα,— κ' οἱ κάμποι λουλουδίζουν,
ὁποῦ βρωμοῦν τὰ χνῶτά της,— Δῆμό μ' Βλαχόπουλε,
'σὰ' σάπιο κολοκύθι,— κ' οἱ κάμποι λουλουδίζουν.

320

Τρεῖς καλογέροι Κρητικοὶ καὶ τρεῖς ἀχ' τ' ἅγιον ὄρος,
καράβι ἐστεργιώσανε 'ς ἕνα βαθὺ λιμάνι,
οὐδὲ τόσο πλάτ' ἤτανε, οὐδὲ τόσο μάκρ' ἦταν,
εἶχε τρακόσιους ἄρχονταις καὶ χίλιους καλογέρους,
'ς τὴν πρύμη βάνουν τὸ σταυρό, 'ς τὴν πλώρη τὸ 'βαγγέλιο,
καὶ τὴν παρθένο Δέσποινα ἀπάνω 'ς τὸ κατάρτι.
Ὁ βασιλιᾶς τ' ἀγνάντεψε ἀπάν' ἀχ' τὸ παλάτι,
χρυσὴ φρεγάτ' ἁρμάτωσε, νὰ 'πά' νὰ τὸ 'μποδίσῃ.
«Μάϊνα, φωνάζει, τὰ πανιά, ἔλα νὰ προσκυνήσῃς».
«Μὴ μὲ θωρῇς γιὰ νειόνυφη, νὰ 'πάν' νὰ προσκυνήσω;
Εἶμαι καράβι 'ξακουστό, 'ς τὸν κόσμο ζηλεμμένο,
ἔχω τρακόσιους ἄρχονταις καὶ χίλιους καλογέρους».

321

Δώδεκα χρόνους ἔκανε νὰ 'βρῇ τὸ ῥιζικό του,
νὰ 'βρῇ 'ψηλή, νὰ 'βρῇ λιγνή, νὰ 'βρῇ καγκελοφρύδα·
κι' ἀπὸ τοὺς δώδεκα κι' ὀμπρὸς ηὗρε τὸ ῥιζικό του,
ηὗρε 'ψηλή, ηὗρε λιγνή, ηὗρε καγκελοφρύδα·
ἐκάλεσε τὰ Γιάννινα μαζῇ μὲ τὸ Ζαγόρι,
ἐκάλεσε τὴν Κόνιτσα μὲ τὰ μαστοροχώρια.
Χίλιοι πααίνουν ὀμπροστὰ καὶ πεντακόσιοι 'πίσω,
κλέφταις τοὺς ἐκαϊτέρεσαν 'ς τῆς Τρίχας τὸ γεφύρι·
πιάνουν τῆς νύφης τ' ἄλογο, τοῦ γαμπροῦ τὸ μουλάρι·
ἄπλωσ' ἡ νύφ' τὸ χέρι της 'ς τὴν ἀργυρή της τσέπη,
τὸ συχαρκιάρη 'πλέρωσε, σχαρίκια γιὰ νὰ πάρῃ.
«Μάννα μου, δῶσ' της τὰ κλειδιά, δῶσε τὰ παρακλείδια».
Καὶ 'ς τὴν καρδιά της 'μπήκανε σαράντα δυὸ μαχαίρια.
«Μαγείρσσα 'ποῦ 'μαγείρεψες χίλια φαγιὰ τοῦ γάμου,
μαγείρεψε τῆς νύφης μου τριῶ φειδιῶ κεφάλια,
τῆς ὀχιᾶς, τῆς κουφοχιᾶς, καὶ τῆς μονομερίδας,
ῥίξε καὶ ἅλας 'σὰν πολὺ καὶ μιὰ χύτρα πιπέρι».
«Ἄπλωσε, νύφη μ', ἄπλωσε 'σὲ τοῦτα τὰ 'ψαράκια».
—«Καλή, γλυκειά μου πεθερά, μοῦ 'κάηκε τ' ἀχειλάκι,
μοῦ κάηκε τ' ἀχειλάκι μου γιὰ μιὰ σταλιὰ νεράκι».
—«Νύφη μ', νερὸ δὲν ἤφερες, κ' ἡ στάμνα ποῦ νὰ τό 'βρῃ;
σύρε καὶ 'ς τὸν κυρπεθερό, κι' ἂν ἔχῃ, νὰ σοῦ δώσῃ».
—«Καλέ, γλυκέ μου πεθερέ, μοῦ κάηκε τ' ἀχειλάκι,
μοῦ κάηκε τ' ἀχειλάκι μου γιὰ μιὰ σταλιὰ νεράκι».

—«Νύφη μ', νερὸ δὲν ἤφερες, κ' ἡ στάμνα ποῦ νὰ τὥβρῃ»;
—«Καλό, χρυσὸ ἀϊτέρι μου, κἄτι θὰ σ' ἐρωτήσω,
μοῦ 'κάηκε τ' ἀχειλάκι μου γιὰ μιὰ σταλιὰ νεράκι».
Χρυσὸ ἰμπρίκιν ἅρπαξε, καὶ 'πάει νὰ τῆς φέρῃ,
ὅσο νὰ 'πάν' κι' ὅσο ν' ἀρθῇ, τὴ 'βρίσκει 'πεθαμένη·
χρυσὸ μαχαῖριν ἔβγαλε ἀπ' ἀργυρὸ φουκάρι,
'ς τὸν οὐρανὸ τὸ 'πέταξε, καὶ 'ς τὴν καρδιά του 'βρέθη.
'Πάησαν καὶ τἄθαψαν τὰ δυὸ 'πίσω ς' τὸ ἁγιοβῆμα·
τὤνα φυτρόνει κάλαμος, καὶ τἄλλο κυπαρίσσι·
πραμματευτὴς ἐδιάβαινε, καὶ τά 'κανε σείρι·
«Χαρὰ 'σὲ τοῦτ' τ' ἀντρόγυνο τὸ πολυαγαπημένο,
δὲν ἐφιλιοῦνταν ζωντανά, φιλιοῦνται 'πεθαμένα».

322

Μέσ' 'ς τῶν σιταριῶν τ' ἁλῶνι καὶ τῶν 'χαλκινῶν
παίζουνε τὰ παλληκάρια, παίζουν, χαίρονται,
καὶ ὁ δόλιος ὁ Γιαννάκης βαρειὰ γένεται,
βαρειὰ εἶναι 'ς τὴν ἀνάγκη καὶ ψυχομαχάει.
Γιάννη μου, καὶ νά εἶχες μάννα, νά εἶχες κι' ἀδερφή,
νά εἶχες καὶ καλὴ γυναῖκα, γιὰ νὰ σ' ἔκλαιε.
Γιά την τοῦ Γιάννάκ' ἡ μάννα, γιά τ' ἡ ἀδερφή,
γιά την ἡ καλὴ γυναῖκα 'ς τὸν πλατύδρομο,
μὲ παιδάκια δυὸ 'ς τὰ χέρια, τρίτο 'ς τὴν ποδιά,
μὲ δυὸ μαῦρα λιθαράκια στηθοδέρνεται.

323

Γιὰ μύρισε λουλοῦδι καὶ ἄνθια τοῦ μαιοῦ,
τὸ μάη καὶ τὸν ἀπρίλη κι' ὅλο τὸ θεριστή,
θαλὰ 'ρθω νὰ σὲ πάρω, μὴ γένεσαι μικρή·
θερστὴ καὶ ἁλωνάρη κι' ὅλο τὸν αὔγουστο,
θαλά 'ρθω νὰ σὲ πάρω, μὴ κάνς τὸν ἄρρωστον·
γιὰ λούσου, γιὰ χτενίσου, γιὰ βάλ' καραμποιά,
βάλε καὶ κοκκινάδι 'ς τὰ δυό σου μάγουλα.

324

'Απόψε, μαυρομμάτα μου, Χάϊδω καὶ χαϊδεμμένη μου,
ἀπόψε δὲν κοιμήθηκα, καὶ σήμερα νυστάζω.
«Καὶ σὺ κι' ἂν ἔρθῃς, ξένε μου, ὅξω θαλὰ σοῦ στρώσω».
«Εἶναι βροχὴ καὶ βρέχουμαι, Χάϊδω καὶ χαϊδεμμένη μου,
εἶναι βροχὴ καὶ βρέχουμαι, καὶ χιόνια καὶ 'πεθαίνω».

325

Τωρά 'ναι μάης κι' ἄνοιξη, τωρά 'ναι καλοκαῖρι,
Γιωργάκαινα καϋμένη,
τώρα κ' ἡ γῆς στολίζεται μ' ἐννιὰ λογιῶν λουλούδια,
Γιωργάκαινα καϋμένη,

μὲ πράσινα, μὲ κόκκινα καὶ μὲ γαλάζια φύλλα,
Γιωργάκαινα καϋμένη,
τώρα κι' ὁ ξένος βούλεται 'ς τὸ 'σπίτι του γιὰ ν' ἄρθῃ,
Γιωργάκαινα καϋμένη·
νύχτα σελλόνει τ' ἄλογο, νύχτα τὸ καλλιγόνει,
Γιωργάκαινα καϋμένη,
βάνει ἀσημένια πέταλλα, καρφιὰ μαλαμματένια,
Γιωργάκαινα καϋμένη.

326

'Τράβηξεν ὁ ντελη-βορηᾶς,— ἄϊντε, καϋμένη θάλασσα,
κι' ὁ ταπεινὸς ὁ νότος,— ἄϊντε, θαλασσοποῦλα,
φέρνει καράβια φράγκικα,— ἄϊντε, καϋμένη θάλασσα,
κατάρτια πυξοκρένια,— ἄϊντε, θαλασσοποῦλα,
φέρνει τρακόσιους ἄρχονταις, — ἄϊντε, καϋμένη θάλασσα,
κ' ἑξῆντα καλοέρους, — ἄϊντε, θαλασσοποῦλα,
φέρνει κ' ἕνα φραγγόπουλο,— ἄϊντε, καϋμένη θάλασσα,
'ποῦ 'ξέρει τοὺς ἀνέμους, — ἄϊντε, θαλασσοποῦλα,
ἀνήβαινε 'τραγούδαε,— ἄϊντε, καϋμένη θάλασσα,
καὶ κατηβαίνει κλαίγει,— ἄϊντε, θαλασσοποῦλα.
«Τί ἔχεις, μπρὲ φραγγόπουλο, — ἄϊντε, καϋμένη θάλασσα,
καὶ κλαίγεις καὶ φωνάζεις» ;—ἄϊντε, θαλασσοποῦλα.
«Γιὰ ἰδέστε ποῦθε ἄστραψε,—ἄϊντε, καϋμένη θάλασσα,
'ς τὴ Μπαρπαριὰ χιονίζει,— ἄϊντε, θαλασσοποῦλα,
τάξτε λαμπάδες καὶ κεριά,— ἄϊντε, καϋμένη θάλασσα,
καράβια μὲ θυμιάμα,— ἄϊντε, θαλασσοποῦλα,
ὅσο νὰ 'βγοῦμε σὲ στεριά,— ἄϊντε, καϋμένη θάλασσα,
πέρα 'ς τὸν ἅϊ Στράτη,— ἄϊντε, θαλασσοποῦλα,
'ποῦ προσκυνοῦν οἱ χριστιανοί,— ἄϊντε, καϋμένη θάλασσα,
καὶ κάνουν τὶς μετάνοιαις»,— ἄϊντε, θαλασσοποῦλα.

327

Συρριώτης ἐκατήβαινε, — σύρ', μαυρομμάτ'
[μ', τὸ χορό,
ἀπὸ 'ψηλὴ ῥαχοῦλα,—χαμλὰ συρμοζωσμένη,
σέρνει μουλάρια δώδεκα, — σύρ' μαυρομμάτ'
[μ', τὸ χορό,
καὶ μούλαις δεκαπέντε,-χαμλὰ συρμοζωσμένη,
σέρνει καὶ μιὰ χρυσόμουλα,—σύρ' μαυρ. . .
νὰ περβατῇ καβάλλα,—χαμλὰ . . .
'βαστοῦσε 'ς τὰ καπούλια της,—σύρ', μαυρ..
πέντε κλουνάρια μόσκο,—χαμλὰ . . .
κι' ἀπὸ τὸ μόσκο τὸν πολύ,—σύρ', μαυρ. . .
κι' ἀπὸ τὴ μυρουδιά του,—χαμλὰ . . .
ὁ νιὸς ἀποκοιμήθη,—σύρ', μαυρ. . .
'ς τὴ μοῦλα καβαλλάρης,—χαμλὰ . . .
κ' ἡ μοῦλα 'παραστράτησε,— σύρ', μαυρ. . .
κ' ἐπῆρεν ἄλλη στράτα,—χαμλὰ . . .
'πῆρε τὴ στράτα τῶν κλεφτῶ,—σύρ', μαυρ...
τῶν καπιταναρέω,—χαμλὰ . . .
κι' ὁ νιὸς ὅταν ἐξύπνησε,—σύρ', μαυρ. . .
ηὑρέθη 'ς ἄλλη στράτα.—χαμλὰ . . .
«Μοῦλά μ', ἐδῶ ποῦ μ' ἔφερες,—σύρ', μαυρ...
ἐδῶ 'ς τούτη τὴ στράτα,—χαμλὰ . . .
ἐδῶ 'ναι στράτα τῶν κλεφτῶ,—σύρ', μαυρ...
εἶν' οἱ πολλοὶ οἱ κλέφταις».—χαμλὰ . . .
Τὸ λόγο δὲν ἀπόσωσε,—σύρ', μαυρ. . .
τοῦ 'βγῆκαν ὀμπροστά του,—χαμλὰ . . .
πιάνουν νὰ λύσουν τὶς τριχαίς,—σύρ', μαυρ...
νὰ 'βγάνουν τὰ δισάκκια.—χαμλὰ . . .
«Πρῶτα 'ρώτα κ' ἐξέταζε,— σύρ', μαυρ. . .
κι' ἄπαι νὰ μὲ πειράξῃς·—χαμλὰ . . .
ἔχω κ' ἐγὼ 'ναν ἀδερφό,—σύρ', μαυρ . . .
δώδεκα χρόνους κλέφτη,—χαμλὰ . . ,

Γιώργη τοῦ λένε τ' ὄνομα,—σύρ', μαυρ. . .
Γιώργη καὶ καπιτάνε,—χαμλὰ . . .
αὐτὸς ἦταν ὁ ἀρχηγός,—σύρ', μαυρ. . .
αὐτὸς ἦταν ὁ πρῶτος».—χαμλὰ . . .
Ὁ πρῶτος κλέφτς τὸν ἅρπαξε,—σύρ', μαυρ...
καὶ τὸν ἐμαχαιρόνει,—χαμλὰ . . .
κι' ἀφόντας τὸν 'μαχαίρωσε,—σύρ', μαυρ...
κάθεται τὸν 'ξετάζει.—χαμλὰ . . .
«Νιέ μ', ποῦθε εἶν' ἡ χώρα σου,—σύρ', μαυρ...
ποῦθ' εἶν' τὰ γονικά σου»;—χαμλὰ . . .
«Λιάκισσ' ἦταν ἡ μάννα μου,—σύρ', μαυρ...
Λιάκισσ' κ' ἡ ἀδερφή μου,—χαμλὰ . . .
εἶχα καὶ ἕναν ἀδερφό,—σύρ', μαυρ. . .
καὶ 'βγῆκε πρῶτος κλέφτης».—χαμλὰ . . .
Τότε τὸν 'παίρ' 'ς τὴν ἀγκαλιά,—σύρ', μαυρ...
καὶ τὸ γιατρὸ φωνάζει.—χαμλὰ . . .
«Γιατρέ μ', πολλοὺς ἐγιάτρεψες,—σύρ', μαυρ..
ἀρρώστους λαβωμένους,—χαμλὰ . . .
καὶ τοῦτον ὅπου σοῦ 'φερα,—σύρ', μαυρ. . .
νὰ μοῦ τόνε γιατρέψῃς».—χαμλὰ . . .
«Ἐγὼ πολλοὺς ἐγιάτρεψα,—σύρ', μαυρ. . .
ἀρρώστους λαβωμένους,—χαμλὰ . . .
μὰ τ' ἀδερφοῦ ἡ μαχαιριά,—σύρ', μαυρ. . .
καμμιὰ γιατρειὰ δὲν ἔχει».—χαμλὰ . . .

328

'Κούω τὸν ἄνεμο κι' ἀχάει,—μωρὲ παπᾶ, ντε-[λῆ-παπᾶ.
τὸ νότο καὶ μαλλόνει,—καϋμένε παπᾶ Θύμιο.
μὲ τὰ βουνὰ ἐμάλονε,-μωρὲ παπᾶ, ντελῆ-παπᾶ,
μὲ τὰ βουνὰ μαλλόνει,—καϋμένε παπᾶ Θύμιο.
«Ἐσεῖς καλὰ τὸν 'ξέρετε,—μωρὲ . . .
'ποῦ ἦταν μικρὸς 'ς τὰ γράμματα,—καϋμένε...
μικρὸς 'ς τὰ πινακίδια,—μωρὲ . . .
καὶ τώρα 'ς τὰ γηράματα,—καϋμένε . . .
ἐβγῆκε πρῶτος κλέφτης·—μωρέ . . .
ὅλα τὰ κάστρα 'πάτησε,—καϋμένε . . .
κι' ὅλα τὰ μαναστήρια,—μωρὲ . . .
καὶ τοῦ Βαρλάμη τὸ κελλί,—καϋμένε . . .
δὲ 'μπόρει τὸ πατήσῃ,—μωρὲ . . .
τρούρω-ύρω τό ἤφερε,—καϋμένε . . .
δὲν 'μπόρ' νὰ τὸ πατήσῃ·—μωρὲ . . .
ἦταν τρούρω μάρμαρο,—καϋμένε . . .
καὶ μαρμαροχτισμένο·—μωρὲ . . .
τὸ 'γούμενο ἐφώναξε,—καϋμένε . . .
τὸ 'γούμενο φωνάζει.—μωρὲ . . .
«Κατήβα κάτω 'γούμενε,—καϋμένε . . .
νὰ μᾶς 'ξεμολοήσῃς,—μωρὲ . . .
τ' ἔχω 'να μῆνα ἄρρωστος,—καϋμένε . . .
βαρειὰ γιὰ νὰ 'πεθάνω»,—μωρὲ . . .

329

Γλυκοχαράζουν τὰ βουνὰ κ' ἡ ἔμμορφαις κοιμοῦνται,
τὰ παλληκάρια τὰ καλὰ 'ς τὰ ξένα τυραννιοῦνται,
τοὺς τρώγ' ἡ λέρα τὸ κορμὶ καὶ τὸ κιμέρ' τὴ μέση,
τὸ χέρι τους δὲν ἅπλωσαν σὲ γυναικήσιο κόρφο,
μόν' τό 'βαλαν προσκέφαλο, ὅσο νὰ πάρ' ἡ 'μέρα.
. . . .

330

Μικρὴ Βουργάρα 'θέριζε-μικρὴ Βουργαροποῦλα,
'ς ἕνα κοντὸ κριθάρι,—Βουργάρα, Βουργάρα,
ὥραις ὥραις ἐθέριζε,—μικρὴ Βουργαροποῦλα,
ὥραις 'καρδοπονοῦσε,—Βουργάρα, Βουργάρα,
καὶ 'ς τὸ δεμάτ' ἀκούμπησε,—μικρὴ Βουργα-[ροποῦλα,
ἔκαμε τὸ παιδί της,—Βουργάρα . . .
τό 'καμε, τὸ ἀπόκαμε,—μικρὴ . . .
κυττάζ' νὰ τὸ σκοτώσῃ·—Βουργάρα . . .
περδίκα τὴν ἀγνάντεψε,—μικρὴ . . .
ἀπὸ 'ψηλὴ ῥαχοῦλα.—Βουργάρα . . .
«Τί κάνεις, μωρὴ σκύλα 'κεῖ,—μικρὴ . . .
μώρ' σκυλοβυζασμένη;—Βουργάρα . . .
ἐγὼ ἔχω 'ξῆντα δυὸ πουλιά,—μικρὴ . . .
κανένα δὲ σκοτώνω».—Βουργάρα . . .
«Σὰν ἔχῃς 'ξῆντα δυὸ πουλιά,—μικρὴ . . .
τά ἔχεις μὲ τὴν τιμή σου,—Βουργάρα . . .
κ' ἐγὼ ἕνα μοναχὰ ἔκαμα,—μικρὴ . . .
κι' αὐτὸ τιμὴ δὲν ἔχει».—βουργάρα . . .

331

Μέσ' 'ς τὴν ἀγἰὰ Παρασκευὴ
κόρη κοιμᾶται μοναχή,
κοιμᾶται καὶ δἰανεύγἰεται
καὶ τὸ ταχὺ σηκόνεται,
παίρνει νερὸ καὶ νίβεται,
τὸ χτένι καὶ χτενίζεται,
καὶ τὸ γἰαλὶ γἰαλίζεται,
τὰ 'μάτἰα της ὡρμούνευε.

«Μαῦρά μου 'μάτἰα, χαμπηλά,
θαλὰ σᾶς 'βγάλω 'ς τὸ χορό,
τρούρω μὴν κυττάζετε,
κἰ' ἄσπρα μὴ λαιμαργήσετε,
καὶ πάρετ' ἄντρα γέροντα·
ὁ γέροντας θέλει πολλά,
θέλει τὰ στρώματα χοντρά,
καὶ τὰ προσκέφαλα 'ψηλά».

332

Ὅλα τοῦ κάμπου τὰ πουλἰά, ὅλα τά εἶχα τσακώσω,
τὴν πέρδικα τὴν ἔμμορφη δὲν 'μπόρω τὴν τσακώσω,
πῶχει πλουμίδἰα 'ς τὸ λαιμό, πλουμίδἰα 'ς τὸ κεφάλι,
κἰ' ἀνάμεσα 'ς τὰ στήθἰα της ἔχει τὸ τηρογἰάλι,
ὅπου τηράει τὰ κάλλη της, τηράει τὴν ἐμμορφἰά της.
«Ἆ κάλλι μου 'περήφανο, καὶ φρύδἰα μου γραμμένα,
δὲν πρέπει νᾆστε 'σὲ κλουβὶ κλεισμένα, κλειδωμένα,
«μόν' πρέπετε 'ς τὰ Γἰάννινα πεσκέσι τοῦ βεζύρη».

333

Ἄντρα 'ψηλὸ 'ποῦ μ' ἔδωκες,—μάννα, μούρ' μάννα,
'ψηλὸ 'σὰν τὸ ῥοβίθι,—μάνν', ἀντρεἰωμένος 'ποῦ ἦταν!
τὴς στάχταις ἀνακάτονε,—μάννα, μούρ' μάννα,
'σὰ μἰὰ μεγάλη γάτα,—μάνν', ἀντρεἰωμένος 'ποῦ ἦταν!
τὴ γάτα 'καβαλίκευε,—μάννα, μούρ' μάννα,
'σὰν τ' ἄξἰο παλληκάρι·—μάνν', ἀντρεἰωμένος ποῦ ἦταν!
'ς τὰ ξένα ποῦ ἐπήγαινε,—μάννα, μούρ' μάννα,
δὲν ἔκλαψε τρεῖς μέραις,—μάνν', ἀντρεἰωμένος ποῦ ἦταν!
'ς τὸ 'σπίτι 'ποῦ ἐκάθουνταν,—μάννα, μούρ' μάννα,
φοβᾶτ' ἀποὺ τὴς γάταις,—μάνν', ἀντρεἰωμένος ποῦ ἦταν!
καὶ τὸ πουρνὸ σηκόνεται,—μάννα, μούρ' μάννα,
μὲ τὰ δαυλἰὰ μαλλόνει,—μάνν', ἀντρεἰωμένος ποῦ ἦταν!

334

'Κούγω τὸν ἄνεμο κἰ' ἀχᾷ,
μωρὲ παπᾶ, ντελῆ-παπᾶ,
τὸν 'κούγω καὶ μαλόνει,
ντελῆ-παπᾶ, λεβέντη,
μὲ τὰ βουνὰ ἐμάλλονε,
μωρὲ παπᾶ, ντελῆ-παπᾶ,
μὲ τὰ βουνὰ μαλόνει.
ντελῆ-παπᾶ, λεβέντη.
«Ἐσεῖς βουνὰ τοῦ Γρεβενοῦ,
μωρὲ παπᾶ, ντελῆ-παπᾶ,
καὶ δέντρα τοῦ Μετσόβου,
ντελῆ-παπᾶ, λεβέντη,

ἐσεῖς καλὰ τὸν 'ξέρετε,
μωρὲ παπᾶ, ντελῆ-παπᾶ,
αὐτὸ τὸν παπᾶ-Γεώργη,
ντελῆ-παπᾶ, λεβέντη,
ὁποῦ ἦταν κλέφτης 'ς τὰ βουνά,
μωρὲ παπᾶ, ντελῆ-παπᾶ,
καὶ χαραμὴς 'ς τοὺς κάμπους,
ντελῆ-παπᾶ, λεβέντη.
Ὅλα τὰ κάστρα 'πάτησε,
μωρὲ παπᾶ, ντελῆ-παπᾶ,
κἰ' ὅλα τὰ μαναστήρἰα,
ντελῆ-παπᾶ, λεβέντη,

τὸ μαναστῆρι 'ς τοὺς ἁγιούς,
μωρὲ παπᾶ, ντελῆ-παπᾶ,
δὲ 'μπόρει νὰ πατήσῃ,
ντελῆ-παπᾶ, λεβέντη·
τὸ 'γούμενο ἐφώναξε,
μωρὲ παπᾶ, ντελῆ-παπᾶ,
τὸ 'γούμενο φωνάζει,
ντελῆ-παπᾶ, λεβέντη·
«Καταίβα κάτω, 'γούμενε,
μωρὲ παπᾶ, ντελῆ-παπᾶ,
νὰ μᾶς 'ξεμολοήσῃς,
ντελῆ-παπᾶ, λεβέντη,
ὅτ' ἔχω κάμει κρίματα,
μωρὲ παπᾶ, ντελῆ-παπᾶ,
κι' εἶμαι κριματισμένος,
ντελῆ-παπᾶ, λεβέντη,
'τ' ἔχω σκοτώσ' ἕναν παπᾶ,
μωρὲ παπᾶ, ντελῆ-παπᾶ,
ἐκεῖ 'ποῦ 'λειτουργοῦσε,
ντελῆ-παπᾶ, λεβέντη».

335

Τοῦτα 'ν' τὰ 'σπίτια τὰ 'ψηλά,
ζιμπίλι, ζιμπιλάκι μου,
λέει τὰ μαρμαροχτισμένα,
ζιμπιλάκι μου γαλάζιο·
μέσα 'ν' ὁ νειὸς 'ποῦ κάθεται,
ζιμπίλι, ζιμπιλάκι μου,
λέει καὶ μὲ τὴν πελιστέρα,
ζιμπιλάκι μου γαλάζιο.
'Σ τὰ γόνατα τὴν ἔβαλε,
ζιμπίλι, ζιμπιλάκι μου,
λέει 'ς τὰ 'μάτια τὴν τηράει,
ζιμπιλάκι μου γαλάζιο.
« Κόρη μ', δὲν εἶσαι ἔμμορφη,
ζιμπίλι, ζιμπιλάκι μου,
λέει ξανθὴ καὶ μαυρομμάτα,
ζιμπιλάκι μου γαλάζιο».
« Γιὰ πέρνα 'πὸ τὸν Τούρναβο,
ζιμπίλι, ζιμπιλάκι μου,
λέει κ' ἔβγα 'ς τὴ Σαλονίκη,
ζιμπιλάκι μου γαλάζιο,
καὶ κόψε μου φορέματα,
ζιμπίλι, ζιμπιλάκι μου,
λέει καὶ φκιάσε μου ἀρμάταις,
ζιμπιλάκι μου γαλάζιο,
νὰ ἰδῇς, πῶς γένομ' ἔμμορφη,
ζιμπίλι, ζιμπιλάκι μου,
λέει ξανθὴ καὶ μαυρομμάτα,
ζιμπιλάκι μου γαλάζιο».

335

'Αγοῦρος μῆλο μὤστειλε κι' ὁλόχρυσο γαϊτάνι,
τὸ 'λούστηκα, τὸ 'πλέχτηκα καὶ 'ς τὸ χορὸ ἐμπῆκα·
κι' ἀπὸ τὸ βρόντο τοῦ χοροῦ κι' ἀπὸ τὴν ταραχή μου
μοῦ 'πεσε τὸ τουλπάνι μου κ' ἐφάνη τὸ γαϊτάνι,
καὶ τό εἰδ' ἡ σκύλα ἡ πεθερὰ κ' ἡ σκύλα ἡ ἀντραδέρφη.
«Τοῦτ' τὸ γαϊτάνι 'ποῦ φορεῖς, θαρρῶ τ' εἶναι τοῦ γιοιοῦ μου».
—«Τοῦ γιοιοῦ σ', βρὲ μάϊκο, 'μαι κ' ἐγώ, τοῦ γιοιοῦ σου τὸ γαϊτάνι».
—«Δὲ θέλω μάϊκο νὰ μ' εἰπῇς, καὶ πεθερὰ νὰ μ' ἔχῃς».
—«Νὰ σκάσῃς, μάννα θὰ σ' εἰπῶ, καὶ πεθερὰ θὰ σ' ἔχω».

336

'Ο παπᾶς ἀχ τὴν 'Ηλειὰ ἔχασε τὴν παπαδιά,
ἔχασε τὴν παπαδιὰ κ' ἐρωτάει τὴ γειτονιά·
«Μὴν εἴδετε τὴν παπαδιά, τὴν ψυχὴ καὶ τὴν καρδιά»;
«'Ψὲς τὴν εἴδαμε 'ς τάμπέλι, πῶπαιζε μὲ τὸ Βαγγέλη,
'ψὲς τὴν εἴδαμε 'ς τὸ λάκκο, πῶπαιζε μὲ τὸν Καβάκο,
'ψὲς τὴν εἴδαμε 'ς τὴ βρύση, πῶπαιζε μὲ τὸ Χαρίση,
'ψὲς τὴν εἴδαμε 'ς τάλῶνι, πῶπαιζε μὲ τὸν 'Αντώνη.

337

Νά εἶχα τὸν οὐρανὸ χαρτί, τὴ θάλασσα μελάνη,
νὰ ἔγραφα τὰ ντέρτια μου καὶ πάλε δὲ μὲ φτάνει.
Ντέρτι δὲν εἶχα 'ς τὴν καρδιά, κι' ἀπόχτησα μαράζι,
τοῦ καραβιοῦ τὰ σίδερα νὰ ῥήξω, δὲ μὲ φτάνει.
Πέρνω τὸ καλαμάρι μου, κι' ἀρχίνησα νὰ γράψω,
ἡ κοντυλιὰ δὲν ἔγραφε, κι' ἀρχίνησα νὰ κλάψω.
Γράψε, κοντύλι μου χρυσὸ καὶ δάκτυλ' ἀσημένιο,
γράψε μου μιὰ καλὴ γραφή, νὰ στείλω τῆς καλῆς μου,
νὰ μὴν 'πῆ, πῶς 'μαυρόφυγα, καὶ δὲν ἀνεστενάζω,
'σὰν τὸ πουλάκι 'ς τὸ μπαξὲ σκούζω καὶ τὴ φωνάζω.

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟΝ ΛΕΞΙΛΟΓΙΟΝ ΚΑΙ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΑΣΜΑΤΑ

ΥΠΟ

Α. ΓΟΝΙΟΥ

Α'. ΛΕΞΙΛΟΓΙΟΝ

Α

Ἀγάλια· κατ' ἐπανάληψιν, ἀγάλι' ἀγάλια· σιγὰ σιγά· παρ. ἀγάλι' ἀγάλια γίνεται ἡ ἀγουρίδα μέλι.

Ἄγανο· ἀθὴρ καὶ ἀνθέριξ· τὸ γένειον τοῦ ἀστάχυος· κατάρα: ἄγανα 'ς τὰ 'μάτια σου.

Ἀγγειό· σκεῦος.

Ἀγγελοκρούομαι· ἐπὶ τῶν πνεόντων τὰ λοίσθια.

Ἀγιόσμος· ἡδύοσμος, φυτ.

Ἀγέρας· ἀέρας, ἀήρ.

Ἀγκαλιά· ἀγκάλη· φρ. ἀγκαλιὰ ξύλα, χόρτα· ὅσα περιλαμβάνονται μεταξὺ τῶν δύο βραχιόνων.

Ἀγκίδα· ἀκίς· φρ. τὸν ἔχω ἀγκίδα· ἐπὶ ἐχθρῶν.

Ἀγκωνή· γωνία·

Ἀγκωνάρι· ὁ εἰς τὴν γωνίαν τοῦ οἴκου τιθέμενος λίθος.

Ἀγναντεύω· παρατηρῶ ἀπέναντι· ἀγνάντια= ἄντικρυ.

Ἀγρηάδα· ἄγρωστις.

Ἀδράχτι· ἄτρακτος.

Ἀθέρας· ἡ κόψις τοῦ σπαθιοῦ, μαχαιριοῦ· 2) τὸ λεπτότατον καὶ μτφρ. τὸ καλλίτερον μέρος πράγματός τινος, τὸ ἄνθος.

Αἴ!· θαυμαστικόν· αἴ!.

Αἶρα· χ. ζιζάνιον φυτρῶνον μεταξὺ τοῦ σίτου.

Αἰριάρης καὶ *γαιριάρης*· ὄργανον, δι' οὗ καθαρίζουσι τὴν αἶραν τοῦ σίτου.

Ἁλατίζω· ἁλίζω· ἀρτύω μὲ ἅλας.

Ἀλετροπόδι· τὸ ξύλον, ἐφ' οὗ στηρίζεται τὸ ἄροτρον· 2) ἀστερισμός τις.

Ἀλυχτῶ· ὑλακτῶ.

Ἀλωποῦ καὶ *ἀλεποῦ* καὶ *ἀλποῦ*, ἔν τισι δὲ χωρίοις καὶ *μάρω*· ἀλώπηξ.

Ἀμπωχτωκέφαλα καὶ *ἀμπωχτωκεφαλιάζω*· σπρώχνω τινὰ μὲ τὸ κεφάλι κάτω, καταδιώκω.

Ἀνάβρα· πηγή.
Ἀναδεχτὸς καὶ *ἀναδεχτοῦρι*· ἀναδεξιμαῖος.
Ἀναγόρια· διαβολή, καταλαλιά.
Ἀναδευτής· ταραξίας.
Ἀνάκαμα· λ. γεωργ. ἐπὶ τῶν ἀγρῶν.
Ἀνακατεψιάρης· ἀναδευτής.
Ἀνάποδα· ἀντιστρόφως.
Ἀνάποδος· δύστροπος.
Ἀνάσκελα· ὑπτίως.
Ἀνεμοδούρα· ἀνεμόστροφος.
Ἀνεμοσοῦρι· ἡ ὑπὸ τοῦ ἀνέμου συσσωρευθεῖσα χιών.
Ἀνεμοστρόφυλλο· θύελλα, ἀνεμοστρόβιλος.
Ἀντάρα· ὁμίχλη.
Ἀπαγνεμιά· ὑπήνεμος· μέρος, τόπος φυλαττόμενος ἀπὸ τοῦ ἀνέμου.
Ἀπόγγωνο καὶ *᾽πογγώνα*· τὸ κείμενον ἐν γωνίᾳ καὶ προφυλαττόμενον ἀπὸ τοῦ ἀνέμου.
Ἀποσταίνω· ἀπαυδῶ.
Ἀποκουπιάζω· ἐπιστομίζω.
Ἀποχειριοῦ· προχείρως.
Ἀρίδα· ἐργ. ξυλουργικόν· φρ. παροιμ. εὕρ᾽ ἡ ἀρίδα ῥόζο· ἐπὶ προσκομμάτων.
Ἁρματόνω· στολίζω.
Ἀρμέγω· ἀμέλγω.
Ἀσήμαδο· ζῷο ἀσήμαδο, τὸ μὴ ἔχον σημεῖον διακριτικόν· λέξις ποιμενική.
Ἀστάχι· στάχυς.
Ἀστριάχα καὶ *ἀστρέχα*· τὸ γεῖσον καὶ τὸ ὑπὸ τὸ γεῖσον.
Ἀστροφεγγιά· ἡ διὰ τῶν ἀστέρων φωτιζομένη ἀσέληνος νύξ, τὸ φῶς τῶν ἄστρων.
Ἄτσαλος· ἀτάσθαλος, ῥυπαρός, ἄτακτος, αὐθάδης.
Αὐγερινός· ἑωσφόρος· ἡ Ἀφροδίτη ἀνατέλλουσα τὴν αὐγήν.
Ἄχαρος· ἀχαρής, ὁ ἐστερημένος χαρᾶς.
Ἀχνὸς καὶ *ἀχμός*· ἄχνη· 2) ἀτμός.
Ἀχός· ἦχος.

Β

Βαιτοῦλα· ἐρίφη, ᾽γιδοποῦλα.
Βαλανιδιὰ καὶ *βαλαντιά*· ἡ δρῦς ἡ φέρουσα τὰς βαλάνους τὰς φαγωσίμους=φηγός.
Βαλμᾶς· ἱπποφορβός· ὁ βόσκων τοὺς ἵππους καὶ ἡμιόνους.
Βαρέλα καὶ *βαλέρα* καὶ *βουτσέλα*· ὑδρία.
Βασιλεύω· εἶμαι βασιλεύς· 2) δύω, ἐπὶ ἀστέρων καὶ ἡλίου καὶ σελήνης.
Βατσουνιὰ καὶ *βατιά*· βάτος.
Βήσαλο· λίθος μέγας διὰ πετροβόλημα.
Βιό· τὰ κτήματα, ἡ περιουσία.
Βλησεῖδι· θησαυρὸς κεκρυμμένος.
Βλίτρον· βλίτον, εἶδος λαχάνου.
Βολεῖ· ἐπιτρέπεται.
Βολετό· ἐνδεχόμενον· βολετὸ ν᾽ ἄρθῃ=ἴσως· τὸ ἐναντίον, ἀβόλετο=ἄφευκτον.
Βολιτιά· βόλιτον· ἡ κόπρος τῶν βοδίων· ἀλλαχοῦ βουνιὰ καὶ βνιά.
Βούκλειδα· ἡ κλεὶς ἡ συνδέουσα τὸ ἄροτρον μετὰ τοῦ ζυγοῦ.
Βουνίσιος· ὀρεινός, ἀντίθ. τοῦ καμπίσιος=πεδινός.
Βρόχι· βρόχος, θηλειά.
Βρύζα· } εἶδος γεννημάτων.
Βρώμη· }

Γ

Γαῖγα καὶ *᾽γίδα*· αἴξ.
Γαλαντζῆς καὶ *γανατσῆς*· ὁ γανόνων τὰ χάλκινα ἀγγεῖα=γανωτής.
Γαλατσίδα· φυτ. ἐκ τοῦ γάλακτος, ὃ ἐκχέει=γαλακτίς.
Γεμτσούρια· γεννητούρια (εὐχ. ἐν Ζ. καὶ ἀλλ. καὶ ᾽ς τὰ γεμτσούρια σου).
Γανόνω· γανόω· γανόνω τὰ ἀγγειά.
Γεροντοκόρτσο· ἡ προβεβηκυῖα παρθένος.
Γεροντοπαλλήκαρο· ὁ προβεβηκὼς ἄγαμος ἀνήρ.
Γεροντωπός· ὁ ἀνήρ, οὗ ἡ ὄψις φαίνεται γηραλέα.
Γεροντοφέρω· ὁμοιάζω γέροντι.
Γκόλιος· ἄπτερος, ἐπὶ πτηνῶν· μτφρ. γυμνός.
Γνέθω· νήθω· γνέμα, τὸ νῆμα.
Γοργοποδιάζομαι· σπεύδω.
Γράβλα· ἐν Πωγωνιανῇ ἀβράμηλα· κοῦμλα, ἐν Ἰωαν. κοκκύμηλα· κορόμηλα ἐν Ζαγ.
Γράφα (γαράφα) φιάλη.
Γυροβολιά· γύρα (ἐν Ἄρτῃ).

Δ

Δαυλί· δαυλός, τὸ ἡμικεκαυμένον ξύλον.
Δαυλός· ἐρυσίβη· δαυλιασμένος σῖτος· ἀνεμόφθορος.
Διάζομαι· στήμονα ἵστημι.
Διάσμα· στήμων.
Διακονάρης· ἐπαίτης, ζήτουλας.
Διαλαλῶ, διαλαλητής· κηρύττω, κῆρυξ.
Διαλοΐζομαι· διαλογίζομαι, συλλογίζομαι.
Διάρραχο· ἡ κορυφὴ τῆς ῥάχεως.
Δίβουλος· ἀμφίβολος· εἶμαι δίβουλος.

Διμόνι· δίδυμον ἀρνίον ἢ κατσίκιον, τὸ ἀλλαχοῦ ὀψιμάδι.
Δικανίκι· ῥάβδος, ἣν ἔφερον οἱ δικασταί, βακτηρία.
Δικέντρι· βούκεντρον.
Δραγάτης· ὁ ἀμπελοφύλαξ ἢ ἀγροφύλαξ.

Ε

Ειδή· εἶδος, μορφὴ τοῦ προσώπου.
Ἐψές· τὴν παρελθοῦσαν ἑσπέραν.

Ζ

Ζαίνω· ὄζω κακῶς· φρ. ζαίνει κρασίλαις.
Ζαλίκι· ἀγκαλὶς ξύλων, φορτίον.
Ζαλικόνομαι καὶ *ζαλόνομαι*· φορτόνομαι.
Ζαρόνω· ῥυτιδόω· 2) συστέλλομαι.
Ζαρωματιὰ καὶ *ζάρωμα*· ῥυτὶς τοῦ προσώπου.
Ζεῦλα· ζεύγλη, γεωργ. ἐργαλεῖον.
Ζουλίζω· συνθλίβω, πιέζω.
Ζαρκάδι· δορκάς.
Ζούδιο· ζῴδιον, ζωΰφιον· μικρὸν ζῷον.
Ζουρλός· τρελλός.
Ζούφιο· κενόν· (ζούφιο καρύδι καὶ ζούφαλο).
Ζώνα καὶ *ζωνάρα*· ζώνη δι' ἧς ζώννυνται.
Ζωντόβολο· ὄνος κανθήλιος, περιφρ. ἐπὶ ἀνθρώπων: μωρὲ ζωντόβολο!

Θ

Θαρρευτά· θαρρούντως, θαρραλέως.
Θαρρεύω· θαρρέω.
Θαφτικό· νεκροταφεῖον.
Θερμασιά· πυρετός.
Θερμαίνομαι· πυρέσσω.
Θραψηρός, εὔθραυστος· (ξύλο θραψηρό).
Θυροστόμι· παραστάτης, τὸ περὶ τὸ στόμιον τῆς θύρας ξύλον.

Κ

Κακομάνταλος· ὁ μὴ ἔχων κοσμιότητα.
Κακοσύναγος· φίλερις, φιλόνεικος.
Κάκοψος· κακόβραστος.
Καλοπίχειρα· εὐχρήστως.
Κάλοψος καὶ *κάλοψα*· τὰ εὐκόλως βραζόμενα ὄσπρια, καλόβραστα.
Καλούδια· τὰ διδόμενα τοῖς παιδίοις δῶρα, οἷον ὀπωρικά, ζαχαρικά, κλπ.
Καμαρόνω· κομπάζω, γαυριῶ· λέγεται καὶ ἐπὶ τῆς νύμφης, ὅταν κλίνῃ τὴν κεφαλὴν καὶ βλέπῃ πρὸς τὰ κάτω.
Κανίσαμι· δῶρον χάριν τιμῆς καὶ ὑποχρεώσεως στελλόμενον.
Κάνουρα· λέξις ὑφαντική, τὸ ἄλλως λεγόμενον ὑφάδι.
Κανοῦτος· κνηκός· κνηκάτος τράγος, ξανθός.
Κάππα, χλαῖνα.
Καρκαλέτσης. κοκκυσμός· λέξις πεποιημένη.
Καρφαλός· φαλακρός.
Καταηλιοῦ· πρὸς τὸν ἥλιον.
Καταπαμπίς· πρὸς τὸν κάμπον ἀποβλέπειν ἢ βαδίζειν.
Κατακέφαλα· κατὰ κεφαλῆς.
Καταλαχοῦ· κατὰ τύχην.
Καταπόδι· κατὰ πόδας.
Κατάποδον· τὸ μετὰ τὸν τοκετὸν πίπτον ὕστερον.
Καταρραχῆς· ἐν τῇ ῥάχει, ἢ ἐπὶ τὴν ῥάχιν.
Κατασάρκι· ἐχέσαρκον, κατὰ σάρκα.
Καταστοματίς· στόμα πρὸς στόμα.
Κατῶφλι· οὐδός.
Κατηχνιά· ὁμίχλη.
Κενόνω· ἀδειάζω· κενόνω τὰ φαγητά.
Κιβοῦρι· τάφος.
Κλάνω· πέρδω.
Κλαψομοίρης· μεμψίμοιρος.
Κλόσσια· κρόσσια, κροσσοί.
Κλεισοῦρα· κλεισώρεια.
Κλούβιο· οὔριο, ἐπὶ ὠοῦ.
Κολλ(η)τσίδα· φυτ. ἀπαρόνη· φρ. κολνάει 'σὰν ἡ κολλτσίδα.
Κολλοῦρα· κολλύρα.
Κολοβός· μείουρος, ἄκερκος.
Κοπέλλα· κόρη, ἐν Ἰωαν. ὑπηρέτρια.
Κοπέλλι· ἐν Ζ. ὑπηρέτης.
Κορακοζώητος· μακρόβιος.
Κορόμηλα· κοκκύμηλα· ἐν Ἰωαν. κοῦμλα καὶ κουμλιάτο δένδρον.
Κόρφος· κόλπος.
Κρεββάτα· αἴθουσα.
Κρεμαστάλης· μαγειρικὸν ἐργαλεῖον, δι' οὗ κρεμῶσι τὴν κακκάβην ἐπὶ τοῦ πυρὸς πλήρη ὕδατος πρὸς θέρμανσιν.
Κουβάρι· μίτος.
Κουβαλῶ· κομίζω, μετακομίζω.
Κουλλός· κυλλός.
Κουρκοῦτι· πολτός.
Κουροφέξαλα· λόγια ἐπιπόλαια.
Κουτσαίνω· χωλαίνω· παρὰ τὸ κουτσός=χωλός.
Κούτσουρο· στέλεχος, κορμός.
Κούτσικο· μικρούτσικον, πολὺ μικρόν.
Κούφιο· κοῦφον, ἐλαφρόν, κενόν· φρ. κούφιο καρύδι.

Κοτρόνι· λίθος μέγας.
Κωλοσοῦσα· σεισοπυγίς.
Κωλοφωτιά· πυγολαμπίς.
Κρουσταίνω· ὑφαίνω πυκνά· ἐκ τοῦ κρούω.
Κριαρᾶς· ὁ βόσκων κριούς.
Κρύιο· κρύος, ψῦχος.
Κοπάδι· ποίμνιον, καὶ κοπή, ποίμνη· κοπαδάρης δὲ ὁ ἔχων ποίμνην.

Λ

Λαβόνω· τραυματίζω.
Λάβωμα καὶ λαβωματιά· τραῦμα.
Λαγκάδι· κοιλάς, νάπη.
Λαλῶ· ᾄδω, ἐπὶ πτηνῶν.
Λαμπίκος· ἄμβυξ.
Λάσπη· πηλός.
Λαγτίζω· λακτίζω.
Λεβέντης· παλληκάρι.
Λέλε! ἐπιφ. ἐλελεῦ! ὄϊ λέλεμ=οἴ ἐλελεῦ.
'Λιάζω· ἡλιάζω· ἐκθέτω ἱμάτια ἢ ἄλλο τι εἰς τὸν ἥλιον· τὸ μέσον 'λιάζομαι, ἡλιάζομαι, κάθημαι κατὰ ἡλίου, ἵνα θερμανθῶ.
Λιακό· ἡλιακός, ἡλιαστήριον.
Λιανίζω· κομματιάζω· λιανίζω κρέας, κατακρεουργέω, κατακερματίζω, κάμνω λιανά, λιανά.
Λιάρος· ἄσπρος.
Λιγοθυμιά· λειποθυμία.
Λοβοδά· ἀτράφαξις, χρυσολάχανον· εἶδος λαχ.
Λόγγος· δάσος.
Λομάδα· ἐν Ζ. ἀμάς, ὁμάδα ἐν Κουρ. καὶ Π. σιομάδα, ἐν Ἰωαν.
Λουλούδια· ἄνθη.
Λουρί· λῶρος.
Λύσσα· ὑδροφοβία· καὶ ῥῆμ. λυσσιάζω.

Μ

Μαγγουρωμένος· ἀκίνητος.
Μαζόνω· συναθροίζω, συλλέγω.
Μάλαθρον· μάραθρον.
Μαλλόνω καὶ *μάλλωμα*· ἐρίζω, ἔρις.
Μαννάρι· τὸ σιτευτὸν ἀρνίον ἢ κριός.
Μανιτάρι· μύκης.
Μάνταλος· μάνδαλος, κλεῖθρον.
Μαντάνι· μηχανή, δι' ἧς κατασκευάζουσι τὰ μάλλινα δέματα.
Μαντρί· μάνδρα.
Μαργόνω καὶ *μαργωμένος*· ναρκοῦμαι, εἶμαι ἀναίσθητος, ἀκίνητος.
Μαρκηοῦμαι· μηρυκάομαι, ἀναμασσῶ.
Μαρμάρα· στεῖρα.
Μαστάρι· μαστός.
Ματσαλῶ· μασσῶ.
Μεσόκοπος· ὁ μέσης ἡλικίας ἀνήρ.
Μεσόσκελα· μεταξὺ τῶν σκελῶν.
Μεσοστρατίς· ἐν μέσῃ ὁδῷ, ἢ μεταξὺ τῆς ὁδοῦ.
Μολόχα· μαλάχη.
Μονοβύζα· ἡ ἔχουσα ἓν βυζί, μαστόν.
Μουλόνω· σιωπῶ, μένω ἀκίνητος, λουφάζω.
Μουργκός· θολός, ἀμυδρός.
Μοῦτρα· πρόσωπον.
Μουσφακίδι· ἐν Ζ. ἀλιφασκιά, ἐν Ἰωανν. ἐλελίφασκος.
Μούχλα· εὐρώς.
Μωρέ! ἐπιφ. κλητ.=ὦ.

Ν

Νεροτρουβιά· δίνη· ἔνθα διὰ τοῦ περιστρεφομένου ὕδατος κατασκευάζουσι τὰ μάλλινα ὑφάσματα.
Νιοφέρνω· φαίνομαι ὡς νέος.
Νουνός· ἀνάδοχος.
Νῶμος· ὦμος.
Νωπός· πρόσφατος.

Ξ

'Ξάγι· τὸ λαμβανόμενον ὑπὸ τῶν μυλωνάδων ὡς ἀμοιβὴ τοῦ ἀλέσματος.
Ξάγαλα· σκύβαλα· τὰ ἐξαγόμενα διὰ τοῦ κοσκινίσματος.
Ξεγαλίζω· ἐξάγω διὰ τοῦ κοσκίνου τὰ σκύβαλα.
Ξαγλυάζω· διασκεδάζω.
Ξεζώνατος· ἄζωστος.
Ξεμπερδεύω· ἀπαλλάττομαι τῶν περιπλοκῶν.
Ξεμυτῶ· φαίνομαι μακρόθεν.
Ξενυχτῶ· διανυκτερεύω.
Ξεπόλυτος· ἀνυπόδητος.
Ξερρηχαίνω· ἐπὶ τῶν ἐλαττουμένων ὑδάτων.
Ξεχειμάδι· χειμάδιον.
Ξεχειμάζω· παραχειμάζω, διαχειμάζω,
'Ξόδι· ἐκφορά, ἐξόδιον, ἐξόδιος ὕμνος ὁ ψαλλόμενος ἐν τῇ ἐκφορᾷ.
Ξυλοπερήφανος καὶ *ξυλοπερηφάνεια*· ἱππότυφος, ὑπποτυφία.
'Ξώδερμα· ἐπιπολαίως, ἀκροθιγῶς.
'Ξώλυτος· ἐλεύθερος.
'Ξωμονιάρικα· τὰ διαχειμάζοντα ποίμνια εἰς μάνδρας, πρὸς διάκρισιν τῶν διαχειμαζόντων ἐν οἰκίαις.
'Ξώστι· ἐξώστης.

Ο

Οϊ! ἐπιφ. οἴμοι.
Ὀλάκερος· ὁλόκληρος.
Ὀλόβολος· ὁλόκληρος.
Ὀλόρθος· ὄρθιος, ὀρθός.
Ὀμπλή· ὁπλή·
Ὄργωμα καὶ *ὀργόνω*· ἀροτρίασις καὶ ἀροτριῶ.
Ὀσμίζομαι· ὀσφραίνομαι.
Ὀστρέχα· τὸ ὑπὸ τὸ γεῖσον.
Οὔβγια· οὖξα, ᾠά.
Οὐϊ! ἐπιφ. ἰού.
Οὐρανοκόλλ[η]τος· γιγάντιος, κολοσσαῖος.
Ὀψ[ι]μάδι· ὀψίγονος.
Ὀψιμειά· οἱ ἀργὰ γινόμενοι καρποί, ὄψιμοι.

Π

Παθνί· φάτνη.
Παραμάσκαλα· ὑπὸ μάλης.
Παξιμάδι· διπυρίτης ἄρτος.
Παπύρι· χόρτον βαλτῶδες, δι' οὗ ποιοῦσι ψιάθους.
Παραπαίρομαι· ἐξάπτομαι.
Παραπαίρω· ἐπιπλήττω.
Παραστιᾶς· ἐπίρ. παρὰ τὴν ἑστίαν·
Παραφαρσιάζομαι· συναρπάζομαι, προκαταλαμβάνομαι.
Πασκαλιά· πάσχα.
Πασπάλη· παιπάλη, τὸ λεπτότατον ἄλευρον.
Πάσχω καὶ *πασχίζω*· προσπαθῶ.
Πατερίτσα· ῥάβδος ἀρχιερατική.
Παλιμάτα· ἐν Ἰωαν., ματαπάλι ἐν Ζ.=πάλιν αὖθις.
Πεζοῦλι· ἀνάκλιντρον, λίθος ἐν τοῖς προπυλαίοις.
Πελεκῶ· κόπτω διὰ τοῦ πελέκεως.
Πεντάνευρο· χόρτον, ἀρνόγλωσσον.
Περάτης· ἡ κλείουσα τὰς θύρας δοκός.
Περκουλάδι· φυτοῦ εἶδος.
Περουγλιά· ἀναδενδράς, ἢ ἀλλαχοῦ κρεββαταριά.
Πέτουρα· τὰ φύλλα τῆς πήττας.
Πήττα· πλακοῦς.
Πηττόβεργος· τὸ κυλινδροειδὲς ξύλον, δι' οὗ πλάθουσι τὰ φύλλα τῆς πήττας, ὁ ἀλλαχοῦ πλάστης.
Πιάνω· πιάζω, λαμβάνω, ἅπτομαι.
Πισημοήμεραι· ἡμέραι ἐπίσημοι.
Πιστρόφια· ἡ ἐπιστροφὴ τῆς νύμφης μετὰ τὸν γάμον εἰς τὴν οἰκίαν μετὰ τοῦ γαμβροῦ.
Πλάγι· κλιτὺς λόφου καὶ ὄρους.
Πλαντάζω· ἀδημονῶ.
Πλαστῆρι· ἐργ. μαγειρ. ἐν ᾧ πλάθουσι.
Πλάνος· δέλεαρ.
Ποδάγρα· ποδαλγία.
Ποδιά· περίζωμα.
Ποδοκόπι· πληρωμὴ διὰ τὸν κόπον τῶν ποδῶν.
Ποκάρι· πόκος.
Πούλεια· πλειάς· ἀλλαχοῦ τῆς Ἠπείρου λέγεται *κοτίτσα*.
Πράτα καὶ *πρατίνα*· πρόβατα καὶ προβατίνα.
Προβειά· μηλωτή, ἀρνακίς, τὸ δέρμα τῶν προβάτων.
Πρέκνα· πέρκη.
Προπόδια· περιπόδια· ἐν Ζ. πατούναις καὶ λαπούδια.
Προμάνικα· περιχειρίδες.
Προσθηλιάζω· βάνω τὸ στόμα τῶν ἀρνίων εἰς τὴν θηλὴν τοῦ μαστοῦ τῶν προβατινῶν.
Προσυννιάζω· ἐφαρμόζω τὸ ὑνὶ εἰς τὸ ἀλέτρι.
Προσωποδέρω· ὀνειδίζω.
Προσφῶλι· τὸ ἐν τῇ φωλεᾷ τῆς ὄρνιθος ἀφινόμενον αὐγόν.
Προυβοδοῦρος· ἀγγελιοφόρος, ἀπεσταλμένος.
Προύμυτα· ἐπίστομα.
Πυκνάδα· ὄργανον, δι' οὗ καθαρίζουσι τὰ ἄλευρα.
Πυρώνω· θερμαίνω· πυρόνομαι μέσ. κάθημαι πλησίον τοῦ πυρός, ἵνα θερμανθῶ.
Πυροστιά· ὁ σιδηροῦς τρίπους, ἐφ' οὗ τίθεται ἡ χύτρα.
Πρωϊμιά· οἱ πρώϊμοι καρποὶ καὶ πᾶν ὅ,τι γίνεται πρότερον.
Πρωτολάτης· ἀπαρχή.
Πρωτόλογος· ἀρχάριος.

Ρ

Ραδίζω· συχνάζω, πηγαινοέρχομαι.
Ραδιό· βράχος ἀπότομος.
Ρεπάνι· ῥαφανίς.
Ροβολάω· καταβαίνω ἀπὸ λόφου ἢ ὄρους.
Ρόβολος· τόπος κατωφερής.
Ρόγα· μισθὸς ὑπηρέτου.
Ρογιάζω· μισθόνω.
Ροππόνω· στουμπόνω τὰ διερρωγότα μέρη ἀγγείου.
Ρουπιάρης· ὁ τὴν ποίμνην ὁδηγῶν κριός.
Ρουτιά· ὑποκάμισο.

Σ

Σάβανα· ὀθόνια ἐντάφια.
Σαβανόνω· ἐνδύω τὸν νεκρὸν τὰ ἐντάφια, ἐνταφιάζω.
Σάγισμα· σκέπασμα.
Σάλμα· ἡ καλάμη τοῦ στάχυως.
Σαλματηραί· ἡ ἐκ καλάμων στέγη.
Σαλός· μωρός, κουτός.
Σαμάρι· σάγμα.
Σαράβαλο· κρονόληρος.
Σέλωμα καὶ *διάσελο*· ἡ κορυφὴ τῆς ῥάχης.
Σέγκρα· ἡ διαζευχθεῖσα γυνή, ἐν Κουρ. καὶ Παρ. σύγκυρια, ἐν Θεσσαλίᾳ συγκόρμισσα.
Σέμπρος-α· οἱ ἔχοντες ἀνὰ ἓν βόϊδι καὶ γεωργοῦντες ὁμοῦ.
Σῆττα καὶ ἐν Ἰωανν. κρισέρα· σῆττα.
Σάψαλο· σοροδαίμων.
Σίκλα· μέτρον ὑγροῦ ἐκ 50 ὀκάδων.
Σίκλος· ἀντλητήριον.
Σοῦλι· κάρφος, τὸ λεπτότατον ἄχυρον.
Σκάλα· κλίμαξ.
Σκαλόνω· προσαρτῶ τι εἴς τι.
Σκανταλίζομαι· πειράζομαι.
Σκανταλιά· ἡ παγὶς τῶν πτηνῶν.
Σκάρφη· ἐλλέβορος.
Σκιαδοῦκλι· τὸ ἐπὶ τοῦ λαιμοῦ τῶν βωδίων ῥιπτόμενον ἁπαλὸν σκέπασμα.
Σκιᾶς· σκαιός, ἀνάποδος, στραβὸς ἄνθρωπος.
Σκ[ε]λίδι· σκελλίς, ἀγλὶς τοῦ σκόρδου·
Σκοταλεύω· ζητῶ τι ἐν τῷ σκότει.
Σκοῦπρα· κόπρος.
Σκοτάδι· σκότος.
Σκύβαλα καὶ *σιάφαρα*· καθάρματα.
Σκύφος· εἶδος μικρᾶς σκάφης.
Σοινίκι· χοῖνιξ.
Σουβλί· ὀβελός.
Σουβλίζω· περνῶ εἰς τὸν ὀβελόν.
Σταλίζω· διαμένω ὑπὸ δένδρον ἐν καιρῷ καύσωνος· κυριολεκτεῖται ἐπὶ ποιμνίων.
Σταχτοκλοῦρα· ἐγκρυφίας ἄρτος.
Στάνη· τὸ μέρος ἔνθα τὸ θέρος ἀμέλγουσι τὰ ποίμνια.
Στάφνη· στάθμη· ἐργ. τεκτονικόν.
Στημόνι· στήμων.
'Στιά· ἑστία, πῦρ.
Στοῦμπος· κόπανος.
Στρουμπίζω· κοπανίζω.
Στουπί· στύπη καὶ στυπεῖον, ὅθεν στουπόνω.
Στούπωμα· πῶμα·
Στράγγα· ῥανίς.
Στραγγίζω· ἐκθλίβω τι.
Στρέγω· στέργω.
Στρόγυρας· τὸ ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ ἀλωνίου ὄρθιον ξύλον.
Συμπῶ· ἐρεθίζω τινά· συμπῶ τὴ φωτιά, ἀνασκαλεύω.
Συμμούργωμα· λυκαυγὲς ἑσπερινὸν (ἀμολγὸς νυκτός).
Σύνεργα· ἐργαλεῖα τεχνίτου τινός.
Συντάζομαι· ἑτοιμάζομαι, παρασκευάζομαι.
Σύντεκνος· ἀνάδοχος.
Συρτάρι· τὸ μακρὺ ξύλον τοῦ ἀρότρου, δι' οὗ ἑνόνεται ὁ ζυγός.
Σύφερα· τὰ ἐργαλεῖα καὶ πᾶν ὅ,τι ἀναγκαιοῖ εἰς τὸν τεχνίτην.
Σφεντόνα· σφενδόνη· μεταφ. ἡ σφεντόνα τ' ἀλωνιοῦ, ἡ περιφέρεια.
Σφοντύλι· σπόνδυλος· ἐργαλ. γυναικεῖον.
Σφουγγάρι· σπόγγος.
Σωροβολιάζω· κατακρημνίζω, ἐπὶ ἑτοιμορρόπου οἰκίας.

Τ

Ταγάρι· εἶδος μέτρου στερεῶν ἐξ 20 ὀκάδ.
Τάρταρος καὶ *τάρταρα*· τὰ κατάβαθα τῆς γῆς.
Τέρμονας· τέρμων λίθος, ὃν θέτουσι μεταξὺ δύο ἀγρῶν ἢ ἀμπέλων ὡς ὅριον.
Τετραπέρατος· ἐξυπνότατος, πονηρότατος.
Τολούπα· τολύπη.
Τομάρι· δέρμα.
Τράφος· τάφρος.
Τρίφτης· ὄργανον, δι' οὗ τρίβουσι τὰ κολοκύνθια, τὸν τυρὸν κλπ.
Τρόχαλα· λίθοι μεγάλοι.
Τρυμμόψια· θρύμματα, ψυχία.
Τσάβαλα· ῥοῦχα, φορέματα.
Τσάκνα· φρύγανα, εὔθραυστα ξύλα.
Τσαλαπατῶ· λακπατέω, καταπατῶ, περιφρονῶ.
Τσαπί· σκαπάνη.
Τσαροῦχι· καρβατίνη.
Τσέφλοιο· φλοιός, κέλυφος.
Τσέργα· 1) στέρφος, 2) σκέπασμα μάλλινον χονδρόν.
Τσήπουρο· σήπουρον, στέμφυλον.
Τσιτόνω· πατῶ τι καλά, ἵνα χωρέσῃ καὶ ἄλλο.
Τσικνοπέφτη· ἡ πέμπτη τῆς κρεωφάγου.
Τσόκος· τὸ σφυρὶ τῶν τεκτόνων.
Τσιότσο· ὀλίγον.

Τσιμπῶ· λαμβάνω διὰ τῶν δακτύλων, πιέζω.
Τσιμπίδα· λαβίς.
Τσίρλα· τίλημα.
Τσουκνίδα· κνίδη, ἀκαλήφη.

Φ

Φαῖτα· χαίτη.
Φάουσα· φαγέδαινα.
Φεγγίτης· 1) ἡ ἐπὶ τῆς στέγης ὀπή, δι' ἧς εἰσέρχεται ἐν τῇ οἰκίᾳ τὸ φῶς. 2) σιδηροῦν ἐργαλ., ἐφ' οὗ θέτουσι τὸ καιόμενον δαδί, ἵνα φέγγῃ.
Φελί· τεμάχιον πήττας ἢ ἄλλου τινός.
Φκιασίδι· φῦκος.
Φλογέρα· αὐλός.
Φλόκος· ἐξ οὗ φλοκάτα, τὸ γνωστὸν Ἠπειρ. ἐπανωφόριον.
Φούλτακας· φλύκταινα.
Φούντα· θύσσανος.
Φοῦσκος· ῥάπισμα.
Φρουμάζω· φρυάσσω.
Φρούμη· εἶδος ὀριγάνου.
Φύρα καὶ *φυραίνω*· ἡ γινομένη ἐλάττωσις ἐν οἱῳδήποτε πράγματι.
Φῶλι· τὸ αὐγόν, τὸ ὁποῖον ἀφίνουσιν εἰς τὴν φωλεὰν τῆς ὄρνιθος.

Χ

Χαλασιά μου· ἐπιφ. σχετλιαστικόν.
Χαλεύω· ζητῶ.
Χαλίκια· χάλικες.
Χαλνάω· φθείρω.
Χαραή· ὄρθρος καὶ γλυκοχαράγματα· ὄρθρος βαθύς.
Χάρος· Χάρων.
Χασομέρι καὶ ἀλλαχοῦ μεσοχῶρι = ἡ πλατεῖα, διότι οἱ ἐν αὐτῷ διατρίβοντες χάνουσι τὰς ἡμέρας των, τὸν καιρόν των.
Χάφτας· χάχας, κεχηνώς.
Χάφτω· κάπτω.
Χερολάβα· ἐχέτλη.
Χειμάδι· τόπος, εἰς ὃν ξεχειμάζουσι τὰ ζῷα.
Χειρόβολο· δράγμα.
Χλημτάω· χρεμετίζω.
Χνούμη· χνοῦς, τὸ λεπτότατον ἄχυρον.
Χνῶτα· ἡ ἀποφορὰ τοῦ στόματος.
Χολέβι· περικνημίς.
Χουχλάζω· κοχλάζω ἢ ἀναβράζω.
Χελιδρονιά· χελιδόνιον, χόρτον.

Ψ

Ψάθα· ψίαθος.
Ψάνα· στάχυς σίτου.
Ψαχνό· σάρξ.
Ψ[ι]χαλίζει· ψεκάζει.
Ψιὴ καὶ *ψχή*· ψυχή.
Ψίχα· ψίξ-ψυχός, ὀλιγάκι.
Ψολογῶ· ψογολογῶ· κακολογῶ τινα, δυσφημῶ.
Ψ[υ]χαριά· θυγάτηρ θετή.
Ψ[υ]χομαχῶ· ψυχορραγέω, παλαίω μὲ τὸν θάνατον.
Ψ[υ]χογυιός· υἱὸς θετός.

Β'. ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΑΙΣΜΑΤΑ

1

Ἄνοιξε θλιβερὴ καρδιὰ καὶ πικραμένα χείλη,
ἄνοιξε, 'πές μας τίποτε καὶ παρηγόρησέ μας.
Παρηγοριὰ 'χει ὁ θάνατος κ' ἐλεημοσύν' ὁ χάρος,
κι' ὁ ζωντανὸς ὁ χωρισμὸς παρηγοριὰ δὲν ἔχει·
χωρίζ' ἡ μάννα τὸ παιδὶ καὶ τὸ παιδὶ τὴ μάννα,
χωρίζεται τ' ἀντρόγυνο τὸ πολυαγαπημένο,
ἐκεῖ 'ποῦ ξεχωρίζεται, χορτάρι δὲ φυτρόνει.
«Ποῦ 'πᾷς, ποῦ 'πᾷς, ἀφέντη μου κι' ἐμένα ποῦ μ' ἀφίνεις»;
—«'Σ ἀφίνω 'δῶ 'ς τὴ μάννα μου, κι' ἐδῶ 'ς τὴν ἀδερφή μου,
κι' ἐδῶ 'ς τὴν ἀξαδέρφη μου τὴν ἀρραβωνιασμένη».
—«Μαχαίρια μ' ἔχ' ἡ μάννα σου, σπαθιὰ ἡ ἀδερφή σου,
μαχαίρια κουτσιομάχαιρα κι' αὐτὴ ἡ ἀξαδέρφη σ'».

2

Βούλομαι μ̨ιά, βούλομαι δ̨υό, βούλομαι τρεῖς καὶ πέντε,
βούλομαι νὰ ξενητευτῶ, ’ς τὰ ξένα νὰ πααίνω·
ὅσα βουνὰ καὶ ἂν δ̨ιαβῶ, ὅλα τὰ παραγγέλνω.
«Βουνά, νὰ μὴ χ̨ιονίσετε, κάμποι, μὴν παχνιστῆτε,
ὅσο νὰ ’πάνω καὶ νάρθῶ καὶ ’πίσω νὰ γυρίσω».
Ἡ ξενητ̨ιὰ μ’ ἐπλάνεψε κ̨ι’ ἀπόμεινα ’ς τὰ ξένα,
κ̨ι’ ἔπ̨ιασα ξέναις ἀδερφαὶς καὶ ξέναις παραμάνναις,
ξέναις πλένουν τὰ ῥοῦχά μου, ξέναις καὶ τ’ ἅρματά μου,
τὰ πλένουν μ̨ιά, τὰ πλένουν δ̨υό, τὰ πλένουν τρεῖς καὶ πέντε,
κ̨ι’ ἀπὸ τὴς πέντε κ’ ὕστερα τὰ ῥίχνουν ’ς τὸ σουκάκι.
—«Πάρε, ξένε μ’, τὰ ῥοῦχά σου, πάρε καὶ τ’ ἅρματά σου,
σύρε, ξένε μ’, ’ς τὸν τόπο σου, σύρε ’ς τοὺς ἐδικούς σου».

3

Δὲ μοῦ βαροῦν τὰ ξένα καὶ τὰ μακρυνά,
Μοῦν’ μοῦ βαροῦν τῆς κόρης τὰ μηνύματα.
Γράφει χαρτ̨ιά, μοῦ στέλνει καὶ μοῦ προβοδᾷ.
—«Ὅπου κ̨ι’ ἂν ἦσαι, ξένε μ’, γλήγορα νάρθῇς·
ἐμένα μὲ ’παντρεύουν καὶ μὲ προξενοῦν,
γέρον ἄντρα μοῦ δίνουν, κ’ εἶν’ κ̨ι’ ἀράθυμος,
τὸ βράδυ μὲ μαλλόνει γ̨ιὰ τὰ στρώματα,
καὶ τὸ πουρνὸ μὲ ’στέλνει γ̨ιὰ κρύο νερό,
βαρὺ σ̨ιοῦκλον μοῦ δίνει κ̨ι’ ἄλυσσο κοντό,
κρεμῶ, καὶ δὲ μὲ φθάνει, βασανίζομαι,
ἐνν̨ιὰ ὀργυ̨ιαῖς μαλλ̨ιὰ ’χα τὰ ’μισόκοψα».

4

Κόρη σηκώθη τὸ ταχύ, δ̨υ’ ὥραις τοῦ μεσονύχτου,
τὸν ἄντρα της ἐσύνταξε, τὸν ἄντρα της συντάζει,
γ̨ιὰ νὰ πάνῃ ’ς τὴ ξενητ̨ιά, ’ς τὸ ἔρημο ταξεῖδι.
«Σήκου, ἀφέντη μ’, κίνησε, κ’ ἡ συντροφ̨ιὰ ἐπάη».
’Σηκώθ’ ὁ ν̨ιός, ἐκίνησε, ’σηκώθ’ ὁ ν̨ιὸς καὶ ’πάει.
Μεσοστρατὶς ἐπάησε, καὶ πάλε ἐνθυμήθη,
τὸ καλαμάρ’ ἀστόχησε, γυρίζει νὰ τὸ πάρῃ.
’Κούει τὴν κόρη ’ποῦ γελᾷ, καὶ μ’ ἄλλον κουβεντ̨ιάζει.
—«Καλή μερά σου, κόρη μου, καὶ μὲ πο̨ιὸν κουβεντ̨ιάζεις» ;
Τ’ ἀσημομάχαιρ’ ἅρπαξε, λ̨ιανὰ λ̨ιανὰ τὴν κάνει,
καὶ ’ς τὸ σακκὶ τὴν ἔβαλε, ’ς τὸ μύλο τὴν πααίνει.
—«Ἄλεσε, μύλε μ’, ἄλεσε μ̨ιᾶς κούρβας τὸ κεφάλι,
κάνε τ’ ἀλεῦρι κόκκινο καὶ τὴν πασπάλη μαύρη,
γ̨ιὰ νἄρχουντ’ οἱ γραμματικοὶ νὰ παίρουν τὴ μελάνη,
γ̨ιὰ νἄρχουνται κ’ ἡ ἔμμορφαις νὰ παίρουν τὸ φκ̨ιασίδι».

5

Μάννα, μ’ ἐκακοπάντρεψες καὶ μ’ ἔδωκες ’ς τοὺς κάμπους·
ἐγὼ τὸ κᾶμα δὲ βαστῶ, ζεστὸ νερὸ δὲν πίνω,

γιὰ νὰ θερίσω δὲ 'μπορῶ, γιὰ νὰ σκαλίσω κι' ὄχι.
'Εδῶ τ' ἀηδόνια δὲ λαλοῦν, κ' οἱ κοῦκοι δὲν τὸ λένε,
τὸ λὲν ἡ 'Λγραφιώτισσαις, τὸ λὲν 'ς τὸ μυρολόϊ:
«Ποιὸς ἔχει ἄντρα 'ς τὴ ξενητειά, καὶ γυιὸ 'ς τὸ Βουκουρέστι,
'πές του νὰ μὴν τὸν καρτερῇ, νὰ μὴν τὸν παντεχαίνῃ·
'τὶ βάρεσε θανατικὸ καὶ μόλωμα μεγάλο,
κι' ὅπ' εἶναι τρεῖς, πέρνει τοὺς δυό, κι' ὅπ' εἶναι δυὸ τὸν ἕνα,
κι' ὅπ' εἶναι ἕνας μοναχός, τὸν τρῶν τὰ μαῦρα ὄρνια».

6

Μὲ γλέπεις, μάννα, ποῦ γελῶ, θαρρεῖς ντέρτι δὲν ἔχω·
'θυμήθηκα τὴν ξενητειά, τὰ ἔρημα τὰ ξένα·
σήκου, μάννα, καὶ ζύμωσε τοῦ γυιοῦ σου παξιμάδι.
Μὲ δάκρυ βάνει τὸ νερό, μὲ δάκρυ τὸ ζυμόνει,
καὶ μὲ τ' ἀνεστενάγματα φουρνίζει, ξεφουρνίζει·
καὶ μὲ τὸ φοῦρνο 'μάλλονε, μὲ τὸ φοῦρνο μαλλόνει:
—« Φοῦρνέ μ', ν' ἀργήσῃς νὰ καῇς, ποτὲ ψωμὶ μὴ βγάλῃς,
γιὰ νὰ περάσ' ὁ κυρατζῆς, νὰ μείνῃ τὸ παιδί μου».
Τὸ λόγο δὲν ἀπόσωσε, τὸ λόγο δὲν ἀπόειπε,
ὁ κυρατζῆς ἐφώναξε 'ς τὴ μέσ' ἀπὸ τὴ χώρα.
—« Παιδιά, χαζῆρ' νὰ γένετε, χαζῆρι γιὰ τὰ ξένα».
—« Μάννα, βγάλε τὴ νύφη σου, κρασὶ νὰ μᾶς κεράσῃ,
ἀκόμ' ἀπόψε εἶμ' ἐδῶ, κι' ἀκόμα τὸ σαββάτο,
καὶ τὴ δευτέρα τὸ πουρνὸ σ' ἀφίνω 'γειά, μαννοῦλα».
—« Ὥρα καλή, λεβέντη μου, πάρε καὶ μέν' κοντά σου,
νὰ σοῦ ζυμόνω τὸ ψωμί, νὰ στρώνω νὰ πλαγιάζῃς».
—« Ἐδῶ 'ποῦ 'πάνω, κόρη μου, κορίτσια δὲν περνᾶνε».

7

«Ξένε μου, τὸ μαντῆλί σου, τί τὤχεις λερωμένο»;
« Ἡ ξενητειά μ' τὸ 'λέρωσε, καὶ τὤχω λερωμένο».
« Δός μέ το, ξένε μ', δός μέ το, νὰ σοῦ τὸ 'μορφοπλύνω».
« Τὸ ποῦ θὰ 'βρῇς, κόρη μ', θερμό, τὸ ποῦ καὶ τὸ σαποῦνι»;
« Βάνω τὸ δάκρυ μου θερμό, τὸ σάλιο μου σαποῦνι,
καὶ τὸ στηθάκι μ' πλυσταριά, τὰ χέρια μου κοπάνα».

8

Ξενητεμμένο μου πουλὶ κι' ὤμορφο χελιδόνι,
ἡ ξενητειὰ σὲ χαίρεται, κ' ἐγὼ ἔχω τὸν καϋμό σου.
Τί νὰ σοῦ στείλω, ξένε μου, τί νὰ σοῦ προβοδήσω;
Νὰ στείλω μῆλο; σέπεται, κυδῶνι; μαραγγιάζει,
νὰ στείλω καὶ τὸ δάκρυ μου σ' ἕνα φτενὸ μαντῆλι;
Τὸ δάκρυ μ' εἶναι καυτερό, καὶ καίει τὸ μαντῆλι.

9

Σήμερα θελλὰ κινήσω, καὶ καράβι δὲν εὑρίσκω·
'βρίσκω μιὰ χρυσὴ κοπέλα, μὲ χρυσὸ σταμνὶ 'ς τὰ χέρια.
Ἔσκυψα νὰ τὴ φιλήσω. «'Πίσω, 'πίσω, μῶρ' λεβέντη,
μὴ τσακίσουμε τὴ στάμνα καὶ τὴν κάνουμε κουμμάτια».
«Χίλια δίνω γιὰ τὴ στάμνα, δυὸ χιλιάδες γιὰ τ' ἐσένα,
κι' ἄλλαις δυὸ νὰ σὲ φιλήσω, κόρη μου, νὰ σ' ἀγαπήσω».

10

Τί νὰ τῆς κάνω τῆς καρδιᾶς τῆς παραπονεμένης;
Βολαὶς μὲ κάνει καὶ γελῶ, βολαὶς κι' ἀναστενάζω·
γιὰ ν' ἀπεθάνω δὲ 'μπορῶ, νὰ ζήσω πῶς νὰ ζήσω;
Νὰ πάνω ς' ἄλλο σύνορο, καὶ ς' ἄλλο βιλαέτι,
ξένος κ' ἐδῶ, ξένος κ' ἐκεῖ, κ' ὅπου νὰ πάνω ξένος.
Μὰ τ' εἶδαν τὰ 'ματάκια μου, τοὺς ξένους πῶς τοὺς θάπτουν,
δίχως θυμιάμα καὶ κηρί, δίχως παπᾶ καὶ ψάλτη,
δίχως μαννούλας κλιάματα, δάκρυα καὶ μυρολόγια,
δίχως γυναῖκα 'ς τὸ πλευρό, καὶ ἀδερφὴ 'ς τὸ πλάγι.

11

Θεέ μ' μεγαλοδύναμε, μεγάλο 'ν' τ' ὄνομά σου,
κάντίποτες δὲν γίνεται δίχως τὸ θέλημά σου.
Τοῦ ξένου δός του ξενητειὰ κι' ἀρρώστια μὴν τοῦ δίνῃς·
ἀρρώστια θέλει στρώματα, 'ψηλὰ προσκεφαλάκια,
θέλει τὴ μάννα 'ς τὸ πλευρό, τὴν ἀδερφὴ 'ς τὸ πλάγι,
θέλει καὶ τὴ γυναῖκά του 'ς τὴν ἀγκαλιὰ κρατῶντας.

12

Τώρα 'ναι μάης κι' ἄνοιξη, τώρα 'ναι καλοκαῖρι,
τώρα φουντόνουν τὰ κλαδιὰ κι' ἀνθίζουν τὰ λουλούδια,
τώρα κι' ὁ ξένος βούλεται 'ς τὸν τόπο του νὰ 'πάνῃ.
Νύχτα σελλόνει τ' ἄλογο, νύχτα τὸ καλιγόνει,
φκιάνει τὰ πέταλλα χρυσὰ καὶ τὰ καρφι' ἀσημένια,
καὶ τὰ καλιγοσφύρια του σπυρὶ μαργαριτάρι.
Κ' ἡ κόρ' ὁποῦ τὸν ἀγαπᾷ βαρειὰ τὸν καταριέται·
«Αὐτοῦ 'ποῦ 'πάνεις, ξένε μου, πόλλ' ἀκρίβεια νὰ γένῃ,
νὰ 'πάν' τὸ στάρι χίλια δυό, τὸ ρύζι πεντακόσια
καὶ ἡ τιμὴ τ' ἀλόγου σου ἀμέτρηταις χιλιάδες.

13

Χριστούγεννα, Χριστούγεννα! Χριστὸς γεννιέται σήμερα,
γεννιέται καὶ βαφτίζεται 'ς τοὺς οὐρανοὺς ἀπάνω,
καὶ οἱ ἀγγέλοι χαίρουνται καὶ τὰ δαιμόνια σκάζουν·
σκάζουν, σκάζουν καὶ πλαντάζουν, 'σὰν καρύδια τραντανίζουν,
καὶ τὰ σίδερα δαγκάνουν καὶ τὰ ξύλα ροκανίζουν.

14

Ἅγιος Βασίλης ἔρχεται ἀπὸ τὴν Καισαρεία.
«Βασίλη μ' 'ποῦθεν ἔρχεσαι καὶ 'ποῦθε κατηβαίνεις»;
—«'Αχ τὴν Καισάρειαν ἔρχουμαι καὶ 'ς τὸ σκολειὸ πηγαίνω».
—«Βασίλ', κάτσε νὰ φᾶς νὰ πιῇς, κάτσε νὰ τραγουδήσῃς».
—«Ἐγὼ γράμματα 'μάθαινα, τραγούδια δὲν εἰξέρω».
'Σ τὴν πατερίτσ' ἀκούμπησε, νὰ 'πῇ τὴν ἀλφαβῆτα,
κ' ἡ πατερίτσ' ἦταν χλωρή, κι' ἀπόλυκε βλαστάρι,
καὶ 'ς τὴν κορφὴ τοῦ βλασταριοῦ περδίκα φωλιασμένη,
παίρνει νερὸ 'ς τὰ 'νύχια της καὶ χιόνι 'ς τὰ φτερά της,
ῥαντίζει τὸν ἀφέντη μας μαζὺ μὲ τὴν κυρά μας.

15

Σήμερά' ν' τὰ Φῶτα καὶ τὰ φωτεινά,
καὶ χαραὶς μεγάλαις τ' ἀφέντη μας.
Ἔρχετ' ἡ κυρά μας ἡ Παναγιά,
σπάργανα βαστάει, παιδὶ κρατεῖ,
καὶ τὸν ἅϊ Γιάννη παρακαλεῖ.
«Ἅγιε Ἰωάννη καὶ Πρόδρομε,
δύνασαι βαφτίσῃς Θεοῦ παιδί»;
—«Δύναμαι καὶ θέλω καὶ προσκυνῶ,
ν' ἀναβῶ 'ς τοὺς ἅγιους τοὺς οὐρανοὺς
νὰ παρακαλέσω τὸν Κύριον,
νὰ μοῦ δώσῃ δρόσον καὶ λίβανον,
νὰ καταγελάσω τὰ εἴδωλα,
νὰ κατατροπώσω τὸν δαίμονα,
τότε νὰ βαφτίσω Θεοῦ παιδί,
καὶ νὰ παραδώσω Θεὸν ψυχή».
Τὸ περιστεράκι τὸ ἄδολο
ἔκαν' νὰ περάσῃ τὸν ποταμό,
ἔπεσ', ἐρραίστη τὸ πόδι του.
'Μάσε χορταράκι καὶ σκέπασ' το,
'πάρε λιβανάκι, λιβάνισ' το.

16

Καλῶς σᾶς ηὗρ' ὁ Λάζαρος καὶ τώρα καὶ τοῦ χρόνου,
μὲ τὴ λαμπρὴ τὴν Πασχαλιά, μὲ τὸν καλὸ τὸ λόγο·
ἐδῶ μᾶς εἶπαν κ' ἤρθαμαν, 'ς τὸν ἀργυρὸν ἀφέντη·
πῶς νὰ τὸν ἀργυρίσουμε καὶ πῶς νὰ τὸν εἰποῦμε;
«'Αφέντη, ἀφεντούλη μου, πέντε βολαὶς ἀφέντη,
πέντε βολαὶς ἀφέντεψες, καὶ πάλ' ἀφέντης εἶσαι·
πέντε κρατοῦν τὸ μαῦρό σου καὶ πέντε τὸν σελλόνουν,
κι' ἄλλοι πέντε παρακαλοῦν, ἀφέντη, καβαλλίκα
'ς τὸ σέλινο, προσέλινο, τὸ χρύσιο τὸ μουλάρι,
ὁπὤχ' ἄστρι 'ς τὸ μέτωπο, φεγγάρι 'ς τὰ καπούλια».

17

Κυρὰ χρυσή, κύρ' ἀργυρή, κυρὰ μαλαμματένια,
κυρά μ', ὄντα στολίζεσαι καὶ 'πᾶς 'ς τὴν ἐκκλησιά σου,
βάνεις τὸν ἥλιο πρόσωπο καὶ τὸ φεγγάρι κύκλο,
βάνεις καὶ τὸν αὐγερινὸ καθάριο δακτυλίδι.

18

'Εδῶχουν κόρην ἔμμορφη ξανθὴ καὶ μαυρομμάτα,
τῆς τάζουν γυιὸ τοῦ βασιλιᾶ, τῆς τάζουν γυιὸ τοῦ Ῥήγα.

«Δὲ θέλω γυιὸ τοῦ βασιλιᾶ, δὲ θέλω γυιὸ τοῦ Ρήγα,
μόν' θέλω τ' ἀρχοντόπουλο μὲ τὴς πολλαὶς χιλιάδες,
νὰ κοσκινίζῃ τὸ φλουρί, νὰ πέφτῃ τὸ λαγάρι».

19

Ἐδῶχουν τὸ γραμματικό· 'ς τὸ δάσκαλο πααίνει,
κι' ὁ δάσκαλος τὸν δέχεται μ' ἕνα κλωνάρι μόσκο.
Τὰ γράμματ' εἶναι 'ς τὸ χαρτί, κι' ὁ νοῦς του εἶναι πέρα,
πέρα, πέρα 'ς τὴς ἔμμορφαις, πέρα 'ς τὴς μαυρομμάταις,
'πῶχουν τὸ 'μάτι 'σὰν ἐλιά, τὸ φρύδι 'σὰ γαϊτάνι,
ἔχουν τὸ ματοτσίνορο 'σὰ φράγκικο δοξάρι.

20

Γιὰ σήκου, σήκου, δέσποτα, καὶ μὴ βαρειοκοιμᾶσαι,
ἡ ἐκκλησιαὶς ἐσήμαναν, τὰ μαναστήρια ψάλλουν,
κ' ἡ ἐδική σου ἐκκλησιὰ δὲ ψάλλει, δὲ διαβάζει.
Σήκωσ' τὰ μαθητούρια σου νὰ ψάλουν, νὰ διαβάσουν,
ν' ἀνάψουν κόκκινα κεριὰ καὶ πράσιναις λαμπάδες,
νὰ 'ποῦν τὰ πάθια τοῦ Χριστοῦ, τὰ πάθια τοῦ Λαζάρου
Ὁ Λάζαρος ἀπέθανε, καὶ πάλε ἀναστήθη.

21

Ἀφέντη μου, 'ς τὴν πόρτα σου χρυσὴ καντήλα καίει,
δίχως ἁλύσους κρέμεται, δίχως ἀέρα σειέται,
καὶ δίχως λάδι καὶ κερὶ φέγγει τῆς ἀφεντιᾶς σου,
κι' ἀπὸ τῆς ἀφεντείας σου φέγγει τῆς φαμηλιᾶς σου,
κι' ἀπὸ τῆς φαμηλίας σου φέγγει τῆς γειτονιᾶς σου,
κι' ἀπὸ τῆς γειτονίας σου φέγγει τῆς χώρας ὅλης.
—Καλότυχο, μωρὲ χωριό, μὲ τὸν ἀφέντ' ὁπῶχεις,
'πῶχει τιμὴ 'ς τὰ Γιάννινα καὶ ἔπαινο 'ς τὴν Πόλη.

22

Ἄγιε ἐπιτάφιε, ποῦν' τὰ μανουσάκια σου
καὶ τὰ λουλουδάκια σου;
Γιά τα γιά τα πῶρχονται αὔριο, μεθαύριο,
τὴν παρασκευὴ τὸ γιόμα.

23

Ἀμπέλι μου πλατόφυλλο καὶ κοντοκλαδεμμένο,
τί δὲν καρπεῖς; τί δὲν ἀνθεῖς; τί δὲν κάνεις σταφύλια;
ἀμπέλι μου, μ' ἐχρέωσες, καὶ θελλὰ σὲ πουλήσω.
«Μή με πουλῇς, ἀφέντη μου, καὶ μή με παζαρεύῃς,

Μόν' βάλε νιοὺς 'ς τὸ σκάψιμο, γερόντους εἰς τὸν κλάδο,
βάλε κορίτσι' ἀπάρθενα νὰ μὲ κεφαλοδέσουν,
νὰ βάλης καὶ μικρὰ παιδιὰ νὰ μὲ βλαστολοήσουν.
Τότε νὰ ἰδῆς, ἀφέντη μου, σταφύλια 'ποῦ θὰ κάνω.

24

Μηλοῦλα, 'ποῦ εἶσαι 'ς τὸ ραδιὸ 'ς τὰ μῆλα φορτωμένη,
τὰ μῆλά σου τὰ 'ρέγομαι καὶ τὸ ραδιὸ φοβοῦμαι.
«Κι' ἂν τὸ φοβᾶσαι τὸ ραδιό, ἔλα τὸ μονοπάτι,
νὰ μὲ χορτάσ'ς κρύο νερό, νὰ σὲ χορτάσω μῆλα».

25

Δέ σε 'θαρροῦσα, ποταμέ, νερὸ νὰ κατηβάζης,
καὶ τώρα πῶς κατέβασες μιὰ θάλασσα γιομάτη;
πέρνεις λιθάρι' ἀρρίζωτα, δέντρα ξερριζωμένα,
πέρνεις καὶ μιὰ γλυκομηλιὰ 'ς τὰ μῆλα φορτωμένη·
τὰ μῆλά της τὰ 'ρέγομαι καὶ τὸ νερὸ φοβοῦμαι.
«Κι' ἂν τὸ φοβᾶσαι τὸ νερό, ἔλα τὴν ἄκρην ἄκρη,
νὰ μὲ γλυτώσης, λιγερέ, νὰ σὲ χορτάσω μῆλα.

26

'Μπαίνω μέσ' 'ς τ' ἀμπέλι 'σὰ νοικοκυρά,
γιὰ κι' ὁ νοικοκύρης πὤρχεται κοντά.
«Ἔλα, νοικοκύρη, νὰ τρυγήσουμε,
κόκκινα σταφύλια νὰ πατήσουμε,
δώδεκα βαένια νὰ γιομίσουμε,
'ς τὰ νησιὰ νὰ 'πᾶμε νὰ πουλήσουμε,
γρόσια καὶ φλουράκια νὰ κερδίσουμε.

27

Πέρνω τὸ δερπανάκι μου καὶ 'πάνω νὰ θερίσω,
μαῦρα 'μάτια νὰ φιλήσω·
ὅλη 'μερίτσα 'θέριζα μ' ἕνα 'ψηλὸ τραγοῦδι,
γυιέ μ', τὸ κόκκινο λουλοῦδι,
κ' ἐξύπνισα τὸ Σάλωνα καὶ τὰ κορίτσια ὅλα,
ἀπὸ μέσ' ἀπὸ τὴ χώρα·
ἐξύπνισα μιὰ καλογριὰ ἀπὸ μέσ' ἀπ' τὸ κελλί της,
κι' ἀπὸ τὴν προσκύνησή της.
'Βγῆκε κι' αὐτὴ ν' ἀφηγκρασθῇ, ν' ἀκούση τὸ τραγοῦδι,
γυιέ μ', τὸ κόκκινο λουλοῦδι·
σκύφτει, πατεῖ τὸ ράσο της, κόφτει τὸ κομπολόϊ,
κ' ἀρχινάει τὸ μυρολόϊ.
«Σύρτε, σταυροί, 'ς τὴς ἐκκλησιαίς, ράσα 'ς τὰ μαναστήρια,
τὰ δυό σου μαῦρα φρύδια·
κ' ἐγὼ θὰ 'πάν' νὰ παντρευτῶ, νὰ πάρω 'να παιδάκι,
νὰ μοῦ φκιάκ' ἕνα σιαγιάκι.

28

Καλαμαράκι μου χρυσό,
θέλω νὰ γράψω μιὰ γραφή,
γιὰ νὰ τὴ στείλω 'ς τὸ Μωριά,
καὶ μέσα 'ς τὴν Κεφαλονιά,
γιὰ νὰ 'ξετάξω καὶ νὰ ἰδῶ,
πόσα θὰ νἄχῃ τὸ φιλί.
Τῆς παντρεμμένης τέσσερα,
τῆς χήρας δεκατέσσερα.
τοῦ κοριτσιοῦ τ' ἀνύπαντρου
πέντε φλωριὰ βενέτικα.

29

Τ' εἶν' τὸ κακὸ 'ποῦ γένεται καὶ ταραχὴ μεγάλη!
'Σ τὴν Ἄρτα σφάζουν πρόβατα, 'ς τὰ Γιάννινα κριάρια,
'ς τὸ Νευροκόπ' τὸ ἔρημο σφάζουν τὰ παλληκάρια.
Σφάζουν τῆς χήρας τὸν υἱγιό, τῆς ὀρφανῆς τὸν ἄντρα·
'σὰν ἀπὸ ποιὸ 'σὰν ἀπὸ τί 'ρίξαν καὶ τὸν 'βαρέσαν;
Μὴ νά ἦταν κλέφτης 'ς τὰ βουνὰ καὶ χαραμὴς 'ς τοὺς κάμπους;
μὴ νά ἦταν καὶ ντερβέναγας 'ς τὴς στράταις, 'ς τὰ ντερβένια;
Γιέ μ', τὸ 'δικό σου τὸ κακὸ κανεὶς νὰ μὴν τὸ πάθῃ,
μηδὲ καράβι 'ς τὸ 'γιαλό, μηδὲ πουλὶ 'ς τὸ βρόχι.

30

Παιδιά, 'ποῦ 'πᾶτε 'ς τὸ χωριό, 'ς τὸ ἔρμο βιλαέτι,
ντουφέκια νὰ μὴ ῥίξετε, τραγούδια νὰ μὴν 'πῆτε,
γιατὶ ἐγὼ θελλὰ χαθῶ, ἐγὼ θελλὰ 'πεθάνω.
Κ' ἂν σᾶς 'ρωτήσ' ἡ μάννα μου, ἡ δόλια ἡ ἀδερφή μου,
μὴν 'πῆτε πῶς ἀπέθανα, μὴν 'πῆτε πῶς ἐχάθκα.
Νὰ 'πῆτε πῶς 'παντρεύτηκα κι' ἄλλη γυναῖκα 'πῆρα,
'πῆρα τὴν πλάκα πεθερά, τὴ μαύρη γῆς γυναῖκα,
κι' αὐτὰ τὰ λιανολίθαρα ἀδέρφια καὶ 'ξαδέρφια.

31

Δέντρο εἶχα 'ς τὸ σπίτι μου μ' ἑξῆντα διὸ κλωνάρια,
ἔβρεχε δὲν ἐβρέχομουν, 'χιόνιζε δὲ 'χιονζόμουν,
ἔρχνε καὶ πετροχάλαζο, κ' ἐμένα δὲ μ' ἐβάριε.
Ἔρθε καιρὸς κ' ἐστέγνωσε μαζὴ μὲ τὰ κλωνάρια,
καὶ 'ς τὸ κεφάλ' μ' ἐβάρεσε μαζὴ μὲ τὰ παιδιά μου.
Πολλῶν κεφάλια 'πὤκοψε, πολλῶν καρδιαὶς 'ζεμάτσε,
μὲ τὸν υἱγιὸ 'ποῦ 'χάσαμαν καὶ μὲ τὸ παλληκάρι.
Μάννά, ἦταν νιὸς καὶ ὤμορφος καὶ παραδιαβασμένος,
δὲν τὤπρεπε ἡ μαύρ' ἡ γῆς, οὐδὲ τὸ μαῦρο χῶμα·
μάννά, ἦταν νιὸς γιὰ τοὺς χοροὺς καὶ τὰ 'ψηλὰ τραγούδια·
ἔπρεπ' ἡ γῆς νὰ χαίρεται, ἡ γῆς νὰ καμαρόνῃ,
ἔπρεπ' νὰ ζώνεται σπαθί, νὰ πέρνῃ τὸ ντουφέκι,
κ' ἡ μάννα 'ποῦ τὸν εἶχενε νὰ σκύφτῃ τὸ κεφάλι.

Γ'. ΔΙΣΤΙΧΑ

Ἄρχισε, γλῶσσά μ', ἄρχισε τραγούδια ν' ἀραδιάσῃς,
τὴς ἔμμορφαις ἀπ' τὰ 'ψηλὰ γιὰ νὰ τὴς κατηβάσῃς.

Ἀγνάντια ἦρτες κ' ἔκατσες 'σὰν ἥλιος, 'σὰ φεγγάρι,
μοῦ 'ρούφηξες τὸ γαῖμά μου 'σὰν τὸ ξηρὸ σφουγγάρι.

Ἀκόμα δὲν ἀπέθανα, κι' ἄναψαν τὰ κηριά μου,
μοῦ 'πῆραν τὴν ἀγάπη μου ἀπὸ τὴν ἀγκαλιά μου.

Ἀναστενάζω, 'βγαίνει ἀχνός, καὶ μέσα βράζ' ὁ πόνος,
κι' ὅποιος μᾶς ἐξεχώρισε, νὰ μὴ τὸν εὕρ' ὁ χρόνος.

Ἀνοίξαν τὰ οὐράνια κ' ἐβγῆκαν τρεῖς ἀγγέλοι,
κ' ἦρθαν καὶ σ' ἐζωγράφισαν μὲ τὸ δεξί τους χέρι.

Ἄσπρ' εἶσαι κι' ἄσπρη φαίνεσαι, κι' ἄσπρ' εἶν' ἡ φορεσιά σου,
κι' ἄσπρα λουλούδια 'φύτρωσαν ἀχ τὴν περπατησιά σου.

Αὐτὰ τὰ μαῦρα 'ποῦ φορεῖς, δὲν τὰ φορεῖς γιὰ λύπη,
μοῦν' τὰ φορεῖς γιὰ λεβεντιά, γιὰ τὸ τσελεμπηλίκι.

Βάλε τὸ φέσι σου στραβὰ καὶ τὴ φλοκάτα δίπλα,
πάρ' καὶ τὸ τσιγαράκι σου, κ' ἔλα δυὸ ὥραις νύχτα.

Γιὰ ἰδὲς ἐκεῖνο τὸ βουνό, πῶς ἄναψε καὶ καίγει,
ἀσίκης ἀγάπην ἔχασε, καὶ κάθεται καὶ κλαίγει.

Δὲν εἶναι κρῖμα νὰ διψῶ, κ' ἡ βρύση νἆν' ὀμπρός μου,
νὰ μὴ τολμῶ νὰ πιῶ νερό, γιάτ' εἶν' ὁ θάνατός μου;

Ἡ λίμνη δὲν ταράζεται, κι' ἀέρας τὴν ταράζει,
ἡ μάννα κάνει τὸ παιδί, κι' ὁ ξένος τ' ἀγκαλιάζει.

Καὶ τὰ τραγούδια λόγια 'ναι, τὰ λὲν οἱ πικραμένοι,
πάσκουν νὰ 'βγάλουν τὸ κακό, καὶ τὸ κακὸ δὲ 'βγαίνει.

Κάνω καρδιὰ γιὰ τοὺς ὀχτρούς, καὶ λέω δέ με 'νοιάζει,
κ' ἡ μαυρισμένη μου καρδιὰ κλαίει κι' ἀναστενάζει.

Μικρή, μικρὴ σ' ἀγάπησα, μεγάλη δέ σε 'πῆρα,
θαρρῶ θὰ 'ρθῇ κάνας καιρός, γιὰ νἆ σὲ 'πάρω χήρα.

Παραπολὺ 'χαμήλωσε τὸ φέσι τὸ 'ρημάδι,
καὶ 'πλάκωσε τὸ μάγουλο κι' αὐτὸ τὸ κοκκινάδι.

Σήκωσ' τὰ 'μάτια, τήρα με, τήρα με τὸν καϋμένο,
τήρα με πῶς ἐγένηκα, 'σὰν τὸν ἀπεθαμμένο.

Φύσα, βοριᾶ, φύσα, θρασκιά, κάνε, καϋμένη λίμνη,
νὰ 'βγάλῃς τῆς ἀρχόντισσαις καὶ τὴν κυρὰ 'Φροσύνη.

Χαρὰ 'ς ἐκεῖνον 'ποῦ 'ναι νιός, 'πῶχει καὶ τὴν ὑγειά του,
'πῶχει καὶ γρόσια 'ς τὸ πουγγὶ καὶ νιὰ 'ς τὴν ἀγκαλιά του.

Ὥρα καλή σου, 'μάτια μου, λειβάδια νᾶν' ὀμπρός σου,
χειριαὶς, χειριαὶς βασιλικὸ νὰ τρώῃ ὁ γάϊδαρός σου.

Δ'. ΑΙΝΙΓΜΑΤΑ

1. Ἄκαρπος τὸν ἄκαρπο πέρν',
πετσένια σακκιὰ βαστάει,
ξυλένιο νερὸ μαζόνει.

Ἐξήγησις. Ὁ ἄκαρπος σημαίνει τὸν καλόγηρον, ὁ δὲ συρόμενος ἄκαρπος τὴν ἡμίονον, τὰ πετσένια σακκιὰ τοὺς αἰγείους ἀσκούς, τὸ ξυλένιο νερὸ τὸν οἶνον.

2. 'Ανοίγ' ὁ μαλλιαρόκωλος, κ' ἐμπαίν' ὁ χαροκόπος.

Ἐξήγησις. Ὁ μαλλιαρόκωλος σημ. τὸ στόμα τοῦ οἰνασκοῦ, ὁ χαροκόπος τὸν οἶνον.

3. Ἕνα εἶδος 'σὰν τυρί,
κ' ἔχει φύλλα 'σὰν κλαρί.

Λύσις. Τὸ ῥεπάνι.

4. Τί εἶναι ἐκεῖνο, 'ποῦ τὸ κουνᾷς καὶ δὲν κοιμᾶται;

Λύσις. Τὸ ὡρολόγιον· τὸ κούνημα εἶναι ἡ ἔντασις τοῦ ὡρολογίου.

Ε'. ΟΝΟΜΑΤΑ ΚΥΡΙΑ

'Αγγέλης.—'Αργύρης.—Αὔγερας
Βάσος (Βασίλειος).—Διαμαντῆς.—Ζαφείρης.
Ζήσης.—Ζώης.—Λάμπρος.—Μαργαρίτης.
Νικόλας, Νίκος, Κολιός.—Πολυζώης.
Πολυχρόνης.—Στάθης (Εὐστάθιος).
Σταμάτης.—Στράτος, Τσιάτος (Εὐστράτιος).
Φῶτος.—Χρῆστος.
'Αγγέλω, 'Αγγελική.—'Ακρίβω.
'Αλέξω ('Αλεξάνδρα).
'Αργύρω καὶ 'Αργυρῆ.—'Ασήμω.
Βασίλω καὶ Βασιλικὴ καὶ Βάσσω.
Γαρούφω καὶ Γαρουφαλιά.—Δάφνη.
Δέσπω, Γέπω (Δέσποινα).— Διαμάντω.
Διόχνω.—Ζαφείρω.
Ζαχάρω, Ζαχαρένια καὶ κατ' ἀποκ. Χαρένια.
Ζωίτσα, ἐκ τοῦ Ζωή.—Κρυστάλλω.
Κατέρω (Αἰκατερίνη).—Λάμπρω.—Λεϊμονιά.
Λοῦδα, κατ' ἀποκ. ἐκ τοῦ Τριανταφυλλιοῦδα.
Μάρω (Μαρία).—Μαλάμω.
Μαργαρίτα. — Μηλιά.
Νοῦλα.—Νίτσα.—Ξάνθω.—Πανάγω.
Πλιστέρω (—Περιστέρω, Περιστερά).
Στάθω (Εὐσταθία).—Τασία ('Αναστασία).
Τριανταφυλλιά. — Φρόσω (Εὐφροσύνη).
Φωτεινή.—Χάϊδω.—Χαρίτω.—Χρυσάνθω.
Χρύσω, Χρυσῆ, Χρυσοῦλα.

ΛΕΞΕΙΣ, ΦΡΑΣΕΙΣ, ΠΑΡΟΙΜΙΑΙ, ΔΕΙΣΙΔΑΙΜΟΝΙΑΙ ΚΑΙ ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ

ΥΠΟ

ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΒΕΝΕΤΗ

Α΄. ΠΑΡΟΙΜΙΑΙ

1. «Ἡ κότα πίνει νερό, καὶ κυττάει καὶ τὸν Θεό»· λέγεται πρὸς στηλίτευσιν τῶν ἀχαρίστων.
2. Ποῦ ἦσουν Γιάννο; Ὁ τὴν Κρανιά! Τί ἔκαμες; Κἂν τίποτε· (ἐπὶ βλακῶν).
3. Γρόσια 'ς τὸ πουγγί, 'ψάρια 'ς τὸ βουνί· (τὸ χρῆμα τὸ πᾶν).
4. Φταίει ὁ γάϊδαρος, καὶ δέρνει τὸ σαμάρι.
5. Παληὸς γάϊδαρος καινούργια περπατησιὰ δὲ 'βγάνει.
6. Εἶμαι παραπονιάρης, δὲν εἶμαι παραφάγης.
7. Τὰ λόγια σου μὲ 'χόρτασαν, καὶ τὸ ψωμί σου φά το.
8. Οὔτ' εἶχε ὁ παπᾶς γουρούνια, οὔτε θέλει ν' ἀποχτήσῃ.
9. Ὁ λύκος γιατί ἔχει τὸ λαιμὸ χονδρό; γιατὶ τηράει τὴν δουλειά του μονάχος· (ἐπιμέλεια).
10. Ὁ λύκος τρίχα ἀλλάζει, ὀμπλὴ δὲν ἀλλάζει· (κακαὶ ἕξεις).
11. Ἀρηὰ καὶ ξέσφιγγα, παστρικὰ καὶ γλήγορα· (ἀτασθαλία).
12. Ὅ,τι κάνεις πάθῃς, καρδιὰ μή σε πονέσῃ (δικαιοσύνη).
13. Θρέψε 'φείδι τὸ χειμῶνα, νὰ σὲ φάῃ τὸ καλοκαῖρι (ἀγνωμοσύνη).
14. Ἐπῆγα νὰ κάνω τὸ σταυρό μου, καὶ ἔβγαλα τὰ 'μάτια μου.
15. Διπλὸ δὲ φτάνει, μονὸ περισσεύει.
16. Μὲ τὸν ἥλιο τὰ 'μπάζουμε, μὲ τὸν ἥλιο τὰ 'βγάζουμε, τί ἔχουν τὰ ἔρημα καὶ ψοφοῦν; (Ἐπὶ ἀπορίας, ἀπογνώσεως).
17. Κάθε σφαχτὸ ἀπὸ τὸ κλιτσί του κρέμεται· (ἐπὶ τῆς εὐθύνης, ἣν ἕκαστος φέρει ἐπὶ τῶν ἰδίων πράξεων).
18. Ὁ ὕπνος φουσκόνει μάγουλα καὶ ξεγυμνόνει κώλους· (ὀκνηρία).
19. Δὲν κουτσαίνει ὁ γάϊδαρος ἀπ' τ' αὐτί· καί:
20. Δὲ ψοφάει τὸ σκυλὶ ἀπ' τὰ σταφύλια.
21. Ὅ,τ' ἀκοῦς 'ς τὴ γειτονιά σου, πάντεχέ το στὴν γωνιά σου· (ὅλοι ἔχομεν κοινὴν τὴν τύχην).
22. Ὁ καλὸς καλὸ δὲ γλέπει.
23. Ἄναψε τὸ λυχνάρι σου πρὸ τοῦ νὰ σ' εὕρ' ἡ νύχτα· (πρόνοια).
24. Τὸ ζουρλὸ καὶ τὸ χωριάτη ξέναις ἔγνοιαις τὸν γεράζουν.
25. Θέλει κι' ὁ μοῦτσος καφφέ, νὰ 'πάγῃ μὲ τὰ γίδια· (ἐπὶ ἀνθρώπων μεγαλοφρονούντων).
26. Ὅλα μας καλά, κι' ὁ γάμος μας δευτέρα· (ἀταξία).
27. Ἄλλ' ἀντ' ἄλλα κι' ὄχι τῆς παρασκευῆς τὸ γάλα.
28. Ὁ καλὸς ὁ καπετάνιος 'ς τὴ φουρτοῦνα χαίρεται.
29. Ἀπόχτησε κι' ὁ φτωχὸς βρακί, κάθε πόρτα καὶ τὸ λύ'.
30. Ἀφήσαμε τὸν γάμο, νὰ 'πᾶμε γιὰ πουρνάρια.
31. Ὅποιος περγελᾷ τὸ σπῆτί του, πέφτει καὶ τὸν πλακόνει.
32. Ὅποιος μικρομάθῃ, δὲ γεροντοφίνει.
33. Ὁ κόρακας τί 'βγάγει; κορακόπουλα.
34. Ὁ παπᾶς ἀπὸ τὴν πόλη, ἡ παπαδιὰ τὰ 'μολογάει.
35. Ρώτησαν καὶ τὸν γαμπρό, εἶπε, κατούρησε τὸ σκυλὶ στὰ λάχανα· (ἡ παροιμία αὕτη ἔχει τὴν ἀρχὴν ἐν ἀστείῳ ἀνεκδότῳ τοῦ λαοῦ τῷδε. Μιὰ φορὰ 'ς ἕνα χωριὸ γίνουνταν ἕνας γάμος: κι' ὅταν θὰ ἐστεφάνοναν τὰ νιόγαμπρα, ἔκαναν καυγὰ οἱ γονέοι τοῦ γαμπροῦ καὶ οἱ γονέοι τῆς νύφης· ἐκεῖνοι ἤθελαν νὰ στεφανώσουν 'ς τὸ σπίτι τους, τοῦτοι 'ς τὴν ἐκκλησιά, κ' ἔτσι δὲ 'μποροῦσαν νὰ τὰ 'σιάσουν· 'ς τὸν πάτο ἀποφάσισαν νὰ κάνουν, ὅ,τι 'πῇ ὁ γαμπρός, 'ποῦ 'τήραε ἕνα σκυλί, 'ποῦ ἦτανε 'ς τὸν κῆπο· τὸν 'ρώτησαν,

ποῦ θέλεις νὰ γενῇ ὁ γάμος; κ' ἐκεῖνος εἶπε· «'κατούρησε τὸ σκυλὶ 'ς τὰλ ἄχανα» !!).

36. Κατὰ τὸ μάγουλο καὶ τὸ μπάτσο.
37. Ἄσκοπος ὁ νοῦς, διπλὸς ὁ κόπος.
38. Ἀνάποδα φορτώματα μὲ τὰ κεφάλια κάτω.
39. Ἔχει τέχνη τὸ ῥεπάνι, κάθε τόπος δὲν τὸ κάνει.
40. Μικρὸ χωριό, πυκνὴ ἀγγάρεια.
41. Ξένο βιὸ εὐκολολογάριαστο.
42. Ὅσα 'ξέρ' ὁ νοικοκύρης, δὲν τὰ 'ξέρ' ὁ μουσαφίρης.
43. Ἔχ' ἀφέντης μας ἀφέντη, κ' ἡ κυρά μας ἄλλον κύρη.
44. Τὸ ἕνα χέρι σώνει τ' ἄλλο.
45. Ὁ λόγος εἶναι σπόρος.
46. Πέντε βώδια δυὸ ζευγάρια.
47. Τ' ἀπίδι κάτω 'ς τὴν ἀπιδιὰ θὰ πέσῃ.
48. Λάδι βρέχει, κάστανα χιονίζει· (ἐπὶ ἀμερίμνων).
49. Βγῆκα 'ποῦ 'βγῆκα· (ἡ παροιμία αὕτη ἔχει τύπον ἀνεκδότου). Χωρικός τις ἔχασε τὸν βοῦν του καὶ ἐξῆλθε πρὸς εὕρεσιν αὐτοῦ· καθ' ὁδὸν ἀπαντήσας αὐτόν τις λέγει· «τὸ βῶδί σου ἐπῆγε στὸ σπίτι»· ἐκεῖνος ἀπαντᾷ· «ἐγὼ θὰ τὸ γυρέψω· 'βγῆκα 'ποῦ 'βγῆκα».
50. Μάθαμε 'ξυπόλυτοι, καὶ 'ντρεπόμεστε 'ποδεμένοι.
51. Ὁ κάμπος ἔχει 'μάτι, κι' ὁ λόγγος αὐτί.
52. Ἄλλοι σκάφτουν καὶ κλαδεύουν, ἄλλοι πίνουν καὶ μεθοῦν.
53. Τὰ παιδιὰ τὰ τρῶν τὰ μῆλα, καὶ οἱ γερόντοι τὰ μουδιάζουν.
54. Μάτι λαίμαργο, ψυχὴ χαμένη.
55. Ἡ σφύξη 'βγάζει λάδι.
56. Ὁ λύκος ἀντάρα θέλει.
57. Σὲ κερνῶ, νὰ μὲ κερνᾷς, ὄχι νὰ μὲ 'παινᾷς.
58. Ἀλλοῦ τὰ καρκαλίσματα, κι' ἀλλοῦ γεννοῦν ἡ κόταις.
59. Σκαλίζοντας ἡ κότα, 'βγαίνει τὸ 'φεῖδι καὶ τὴν τρώγει.
60. Νὰ εἴχαμαν γάλα, 'τρίβαμαν, μόν' δὲν ἔχουμε ψωμί.
61. Κύτταξε μάννα, καὶ πάρε θυγατέρα.
62. Ἡ γρόσια 'ς τὴν τσέπη, ἡ μέλι 'ς τὸ στόμα.
63. Τί νὰ σοῦ θυμηθῶ κρομύδι μου; κάθε χάψια καὶ δάκρυ.
64. Ὅταν ἔγειν' ἡ θάλασσα μέλι, ὁ φτωχὸς εἶχε χάσει τὸ χουλιάρι.
65. Οἱ πολλοὶ θέλουν πολλά, κι' ὁ μοναχὸς ἀπ' ὅλα.
66. Τῆς νύχτας τὰ καμώματα, τὰ γλέπ' ἡ 'μέρα καὶ γελᾷ.
67. Πῶς 'πᾶν τὰ παιδιά σου, κόρακα; ὅσῳ 'πᾶν μαυρίζουν.
68. Τὸ νερὸ δὲ στέκεται 'ς τὸν ἴδιο ποσό.
69. Δυὸ καρπούζια 'σὲ μιὰ μασκάλη δὲν κουβαλιοῦνται.
70. Γιατί δαγκάν' τὸ φεῖδι; γιὰ νὰ πονῇ.
71. Ὅλα τὰ δάχτυλα ὅμοια εἶναι, ὅποιο κόψης πονεῖ.
72. Καταραμένο μου παιδί, καλέ μου κληρονόμε.
73. Ἄλλα μετράει ὁ ἄνθρωπος, κι' ἄλλα ὁ Θεὸς τοῦ 'βγάζει.
74. Ἀκόμα δὲν ἀρχίσαμαν, κι' αὔριο πόσαις ἔχουμε;

Σημ. Πᾶσαι αἱ παροιμίαι αὗται ἀπαντῶσιν ἐν Ἠπείρῳ πρὸς τὰς βορειοδυσμικὰς ἐπαρχίας αὐτῆς.

Β'. ΔΕΙΣΙΔΑΙΜΟΝΙΑΙ.

---

1. Δὲν πρέπει νὰ ἐξέρχηταί τις κατὰ τὴν νύκτα τῆς οἰκίας του, διότι κοινῶς πιστεύεται, ὅτι τὰ τῇδε κἀκεῖσε περιπλανώματα πνεύματα (πονηρά, ἐννοεῖται τὰ λεγόμενα «ζωτικαίς») δύνανται νὰ κακοποιήσωσιν αὐτόν.
2. Δὲν πρέπει νὰ περιπατῇ τις ὑπὸ τὰς στέγας τῶν οἰκιῶν, ὑπὸ τὰ λεγόμενα νεροσταλάγματα.
3. Εἶναι κακὸν «νὰ δρασκελᾷ τις νερὰ τὴν νύκτα».
4. Κάκιστον θεωρεῖται τὸ συρίζειν τὴν νύκτα.
5. Δὲν πρέπει τις νὰ παραδίνῃ (βλασφημῇ) τὴν νύκτα.
6. Δὲν εἶναι καλὸν νὰ εἰσέρχηταί τις εἰς τὴν λεχῶνα τὸ βράδυ «διότι εἶναι ἰσκιωμένος».
7. Κάκιστος οἰωνὸς εἶναι τὸ νὰ ὑπερπηδήσῃ γαλῆ τοὺς πόδας καθημένου ἀνθρώπου.
8. Πιστεύεται γενικῶς, ὅτι ὑπάρχουσιν ἐποχαί, καθ' ἃς αἱ γυναῖκες δὲν πρέπει νὰ πλύνωσιν ἢ νὰ ὑφαίνωσιν, αἱ λεγόμεναι «δρίμαις» (θεωροῦνται ὡς θεαὶ ἢ πνεύματα), ἄλλως κόπτονται καὶ ἀφανίζονται τὰ πλυνόμενα ἢ ὑφαινόμενα.
9. Ὄρνις ἀποτινάσσουσα τὸν κονιορτὸν ἐν μέσῃ τῇ οἰκίᾳ προαγγέλλει εὐτυχίαν βεβαίαν.

10. Ἡ αὐτόματος κίνησις τοῦ ἑνὸς ἢ καὶ τῶν δύο βλεφάρων σημαίνει, ὅτι ἀποδημῶν τις οἰκεῖος θὰ ἐπανέλθῃ.
11. Ὁ βόμβος τῶν ὤτων σημαίνει, ὅτι νέον τι σπουδαῖον θ' ἀκούσῃ τις.
12. Κόρακες καὶ μάλιστα κουκουβάγιαι καθήμεναι ἢ καὶ διερχόμεναι ἁπλῶς διά τινος οἰκίας εἰσὶν ἐξάπαντος ἄγγελοι φοβερῶν δυστυχημάτων.
13. Εἰς ἑκάστην οἰκίαν ἐν μέρει κρυπτῷ μηδέποτε εἰς φῶς ἐξερχόμενον ὑπάρχει τέρας τι, ὁ φύλαξ τῆς οἰκίας ἢ τὸ λεγόμενον στοιχειό. Παριστάνεται ὡς ἔχον σῶμα ὄφεως καὶ κεφαλὴν καὶ πόδας γαλῆς.
14. Δὲν πρέπει νὰ κατουρῇ τις κατέναντι τοῦ ἡλίου, διότι «ἡλιοκρούγεται», πάσχει τὸ ἐν Ἠπείρῳ λεγόμενον λιόκουρο, τὴν κιτρινάδα.
15. Ἐκ τῶν πραγμάτων τῆς οἰκίας ἀποδημοῦντος οὐδὲν πρέπει νὰ δίδηται εἰς ξένην χρῆσιν κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἀποδημίας.
16. Οἱ ὑπανδρευόμενοι δέον κατὰ τὴν τελετὴν τῆς στέψεως νὰ περιζωννύωσιν ἑαυτοὺς διὰ κλάδων χηλιδρονιᾶς (φυτοῦ), «γιὰ νὰ μὴ τοὺς πιάνουν τὰ μάγια».
17. Ὁ ἐξαγόμενος ὀδοὺς πρέπει νὰ ρίπτηται εἰς τὴν στέγην συνοδευόμενος ὑπὸ τῶν ἑξῆς· «νὰ κουρούνα, κόκκαλα, καὶ δός μου σιδερένια».
18. Ὅταν τις ἀκούῃ φωνὴν τὴν νύκτα χωρὶς νὰ βλέπῃ ἄνθρωπον, δὲν πρέπει ν' ἀπαντᾷ.
19. Ἡ γυνὴ δὲν πρέπει ν' ἀφίνῃ «ὅπου τύχῃ τὸ δράχτι καὶ τὴ ρόκα της, γιὰ νὰ μὴν τὴ δρασκελίσῃ γάτα».
20. Κάκιστος οἰωνός, ὅταν τὴν νύκτα «τρίζουν ἡ πόρταις τοῦ σπητιοῦ».
21. Πανταχοῦ σχεδὸν τῆς Ἠπείρου καὶ ἐν Μακεδονίᾳ ὑπάρχει συνήθεια, καθ' ἣν καθ' ὅλον τὸ διάστημα τοῦ δωδεκαημέρου τίθεται εἰς τὴν ἑστίαν ξύλον κερασέας, ἡ τέφρα τοῦ ὁποίου ρίπτεται εἰς τὸν κῆπον.
22. Οὐδὲν τῶν πραγμάτων τοῦ ἀποδημοῦντος δανείζεται τὴν νύκτα.
23. Ἄνθρωπος, ὅστις αἰσθάνεται κνισμὸν εἰς τὴν ρῖνα, ἀφεύκτως θὰ ἐρίσῃ πρός τινα.
24. Ὅταν αἱ φλόγες τῆς πυρᾶς ἐξέρχωνται δυνατὰ καὶ τρόπον τινὰ βομβοῦσαι, «κάπου σὲ ἀναβάλλουν», δηλαδὴ ὁμιλοῦσι περὶ σοῦ.
25. Οἰωνὸς καλὸς θεωρεῖται, ἐὰν τὴν πρωτοχρονιὰ ὁ πρῶτος ἄνθρωπος, ὃν βλέπει τις, ἔχῃ πατέρα καὶ μητέρα.
26. Τὴν πρώτην τοῦ μαίου, ἅμα ἐξυπνήσας τις πρέπει νὰ γευθῇ σκόρδον· «εἶνε καλὸ γιὰ τὰ 'φείδια».

Γ'. ΛΕΞΕΙΣ ΥΒΡΙΣΤΙΚΑΙ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΑΣΤΙΚΑΙ

Τσερός·* νὰ 'πᾷς 'ς τὸν τσερό.
Πρόπαλη·* νὰ σὲ πάρ' ἡ πρόπαλη.
Κλυσμός·* ἐν ἐπιφωνήσει «κλυσμέ»!
Ἄλαλο· ὡς ἐπιφώνησις.
Μονοστέφανο· μὲ μονὸ στεφάνι, νὰ μὴ προφθάσῃ τις νὰ διπλοστεφανωθῇ, νὰ ὑπανδρευθῇ δευτέραν φορὰν δηλαδή.
Ἄφαντο· νὰ γείνῃς ἄφαντο.
Σκλεῖθρα· νὰ μὴ ἀπομείνῃ σκλεῖθρ' ἀπὸ 'σένα, δηλαδὴ ἀπόγονος, νὰ ἐξαφανισθῇ τὸ γένος σου.
Μπηρησμός· (ἴσως παρὰ τὸ ἐμπρησμός)· νὰ σ' εὕρῃ ὁ μπηρησμός. Κλυσμὲ καὶ μπηρησμέ!
Ρέβω· νὰ ρέψῃς.
Καμός· ὡς ἐπιφώνημα χλεύης· «καμέ»!
Νεῖλα· ἐν τῇ φράσει «νὰ τὸ ἰδῇς, σὲ πιάνει νεῖλα» = ἀηδία, οἶκτος.
Κρόδα· νὰ γείνῃς κρόδα, κόρδα (χορδή), δηλαδὴ νὰ ἀποξηρανθῇς.

Δ'. ΟΝΟΜΑΤΑ ΑΝΔΡΩΝ ΚΑΙ ΓΥΝΑΙΚΩΝ.

Ἐν Ἠπείρῳ ἀποδίδουσι σημασίαν εἰς τὰ ὀνόματα, ἅπερ δίδονται ἑκάστοτε τοῖς γεννωμένοις. Γονεῖς λ. χ., τῶν ὁποίων τὰ τέκνα θνήσκουσι, δίδουσι τοῖς γεννωμένοις ὀνόματα ζωὴν ἐμφαίνοντα, καὶ ἄλλοι πάλιν, οἵτινες τρέμουσι τὴν πληθὺν τῶν τέκνων, δίδουσιν ὀνόματα τὴν παῦσιν τῆς παιδοποιίας ἐκφράζοντα, ἄλλοι θωπευτικὰ καὶ ἄλλοι ἄλλα.

Ζώης, — Πολυζώης, — Χάϊδω, — Ζωήτσα, — Ἀγγελίνα, — Μάρτω (Μαρτὼ ἢ Μυρ-

* Ἀγνοοῦμεν, τί εἶναι αἱ λέξεις τσερὸς καὶ πρόπαλη καὶ κλυσμός. Οὐδ' αὐτοὶ οἱ χρώμενοι ταύταις γινώσκουσι τοῦτο. Φρονεῖται, ὅτι εἶναι τόποι ἄγριοι ὑπὸ δαιμονίων φοιτώμενοι.

τώ), — Σταμάτω, — Τριανταφυλλιά, — Γαρουφαλιά, — Χρυσώ, — Ζωγράφω, — Γιασεμίνα, — Μαυρομμάτα, — Μεταξοῦδα, — Ροῦσα, — Περιστέρα, — Λαμπρινή, — Ξανθή.

Ε΄. ΟΝΟΜΑΤΑ ΠΤΗΝΩΝ

Ποντικοποῦλι· πτηνὸν μέχρι 4 ἑκατοστομέτρων μακρόν· ἔχει χρῶμα βαθὺ φαιόν, κεφαλὴν πολὺ μικρὰν καὶ ὁμοιάζει πρὸς μῦν, ἐξ οὗ ἔλαβε καὶ τὸ ὄνομα.
Γκέρμπουλα· πτηνὰ σαρκοφάγα ἔχοντα ζωηρότατα χρώματα· ἔχουσι κρέας νόστιμον.
Σιταρίνα· 6-7 ἑκατ. μακρόν, ἔχει ἀκριβῶς τὸ χρῶμα τοῦ κορυδαλοῦ καὶ κρέας νοστιμώτατον· διαιτᾶται εἰς τὰ σιτοφόρα πεδία.
Κοκκινοποῦλι ἢ κοκκινολαίμης, διότι ἐπὶ τοῦ λαιμοῦ φέρει καλῶς διακρινομένην κοκκίνην ταινίαν· ὅμοιον εἶνε καὶ τὸ *Στεφανοποῦλι*.
Κωλοσοῦος· ἡ σεισοπυγής.
Κυρλαλίνα· πτηνὸν ᾠδικὸν ὡραιότατον.
Στραγαλιανός· πτηνὸν μικρὸν ὡραιότατον καὶ ᾠδικόν, ἡ ἀκανθίς.
Κίκλα· ἡ γνωστὴ κίχλη.
Παπαδιά· πτηνόν, τοῦ ὁποίου ὁ λαιμὸς καὶ τὸ στῆθος ἔχουσι χρῶμα μέλαν· εἶναι σχεδὸν ὅμοιον τῇ σεισοπυγίδι.
Πετροχηλίδονο· χελιδὼν ἀγρία, τὸ στῆθος καὶ τὴν κοιλίαν λευκή, κατασκευάζουσα τὴν φωλεὰν αὐτῆς ἐπὶ βράχων καὶ πετρῶν.
Πιστικός· πτηνὸν ὀνομασθὲν οὕτω, διότι ἐντελῶς ἀπομιμεῖται τὸν συριγμὸν τῶν πιστικῶν, δηλαδὴ τῶν ποιμένων· πολλάκις τὸ πτηνὸν τοῦτο διαβουκολεῖ ὁλόκληρα ποίμνια.

ΣΤ΄. ΟΝΟΜΑΤΑ ΟΦΕΩΝ

Δρογαλιὰ (ἔχιδνα). Ἀστρείτης. Κονακάκι. Τίφλιακας. Γκουστερίτσα. Σουμιαμῆδι.

Ζ΄. ΟΝΟΜΑΤΑ ΦΥΤΩΝ

Λαψάνα. — Φτενοῦδα. — Παπαρροῦνα (μήκων). — Τρουπέτσα. — Λάπατο. — Πρικαλλίδα (ῥαδίκι). — Ζέγκουνα. — Λαγαῦτι. — Πολυτρίχι. — Λοποντιά. — Βλῆτρο. — Μάλαθρο. — Ἀντράκλα. — Γουρουπέτσα. — Βρακανίδα. — Μοσκολάχανο. — Καρυδάμενο. — Φέσκουλο. — Γρουστουνίτσα. — Κούκουρο. — Μακεδονῆσι. (Ἐδώδιμα ἅπαντα ταῦτα).

Η΄. ΟΝΟΜΑΤΑ ΘΑΜΝΩΝ ΚΑΙ ΠΟΩΝ

Στειρλοβότανο. — Πήγαντο. — Μάραντο. — Γάτσα. — Νεροποντιά. — Γκούλιαρο. — Λεχῆνα. — Μπουρδένι. — Χηλιδρονιά. — Ξεκοφυλλιά. — Σερμενεξές. — Κουμπουλιά. — Φροξυλλιά. — Φράξο. — Σπάρτος. — Γεσιμί. — Γλωνιδιά. — Πορδαλιά. — Κουμαριά. — Ἀσφάκα. — Μοσκακίδι. — Χαμασφάκα.

Θ΄. ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ

1

Ἂν θέλῃ ὁ Θεός.

Ἦταν μιὰ φορὰ ἕνας παπᾶς καὶ μιὰ παπαδιά. εἶχαν κ' ἕν' ἀμπέλι κ' ἕνα χωράφι καὶ τὰ 'δούλευ' ὁ παπᾶς μοναχός του. Ἕνα βράδυ ὁ παπᾶς εἶπε τῆς παπαδιᾶς· αὔριο, παπαδιά, ἂν βρέξῃ, θὰ παγαίνω 'ς τ' ἀμπέλι, κι' ἂ δὲ βρέξῃ, 'ς τὸ χωράφι. Ἡ παπαδιὰ τοῦ λέγει· παπᾶ μου, 'πές, πῶς ὅτι, ἂν θέλῃ ὁ Θεός, θὰ πᾷς· ποιὸς 'ξέρει, τί τυχαίνει. — Αἴ, τί θὰ κάνῃ ὁ Θεός; θέλει καὶ δὲ θέλει, ἢ θὰ βρέξῃ, ἢ ἥλιο θὰ κάνῃ. — Καλά. — Τὸ πρωΐ 'σηκώθηκε ὁ παπᾶς, κ' ἦταν ὁ ἥλιος 'σὰν μπεχάρι· ἀποφάσισε τὸ λοιπὸν νὰ 'πάῃ 'ς τὸ χωράφι· 'πῆγε λοιπὸν καὶ 'δούλεψε ὡς τὸ δειλινό· ὕστερα ἔπιασε μιὰ βροχὴ μεγάλη, μεγάλη, κι' ὁ παπᾶς ἐκίνησε νὰ 'πάῃ 'ς τὸ σπίτι. 'Σ τὸ δρόμο 'ποῦ 'πάγαινε, τὸν 'βρῆκαν κλέφταις καὶ τοῦ 'πῆραν τὶς παράδες 'ποῦ εἶχε καὶ τὰ φορέματα, καὶ τὸν ἄφησαν ζάρκο (γυμνόν). Ὁ παπᾶς ἄρχισε κ' ἔκλαιγε καὶ 'συλλογίζονταν, τί τοὔλεγε ἡ παπαδιά· καλὰ μοῦ εἶπε ἡ παπαδιά μου «ἂν θέλῃ ὁ Θεός»! Ἔτσι κλαίοντας παγαίν' 'ς τὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ καὶ χτυπᾷ. Βγαίν' ἡ παπαδιὰ 'ς τὸ παραθύρ' καὶ 'ρωτᾷ: ποιός εἶναι; — Ἂν θέλῃ ὁ Θεός, παπαδιά, ἐγὼ εἶμαι, ἄνοιξε! — Ἀνοίγει

ἡ παπαδιά, καὶ τί νὰ ἰδῇ; τὸν παπᾶ ζάρκο καὶ 'ξυπόλυτο· τὸν 'ρωτᾶ. τί εἶναι; Ὁ παπᾶς τῆς εἶπε τὰ πάντα, καὶ ἀφοῦ τὸν ἔδωκε ροῦχα κι' ἄλλαξε τοῦ εἶπε: εἶδες, παπᾶ μου; Ἂν θέλῃ ὁ Θεός.

2

Τὸ ἀντρόγυνο.

Ἦταν μιὰ φορὰ ἕνας καλὸς νοικοκύρης καὶ εἶχε πολλὰ πρόβατα. Αὐτὸς ἤξερε καὶ τῆς γλώσσαις ὅλων τῶν ζώων καὶ τὸ εἶχε μυστικό· δὲν ἔλεγε κανενὸς τίποτε· μὰ εἶχε μιὰ γυναῖκα, ποῦ ἦταν πολὺ κακή. Μιὰ 'μέρα 'κίνησε νὰ 'πάῃ μὲ τὴ γυναῖκά του 'ς τὰ πρόβατα. 'Καβαλίκεψε τὴ φοράδα του 'ποῦ εἶχε καὶ ἕνα φοραδόπλο· ἔβαλε τὴ γυναῖκά του 'μπροστὰ καὶ 'κίνησε νὰ 'πάῃ. 'Σ τὸ δρόμο 'ποῦ 'πήγαινε, 'χλημίντησε τὸ φουραδόπλο καὶ ἤλεγε τῆς μάννας του, «'πείνασα, στάσου νὰ βυζάξω». Κ' ἡ μάννα του τοῦ εἶπε· «δέ με λυπιέσαι, παιδί μου; τὸν ἀφέντη σου ἔχω 'ς τὴ ῥάχη μου, ἄλλο 'ς τὴν κοιλιά, καὶ δὲ μ' ἀφίνεις καὶ σὺ ἥσυχη»; 'Σὰν τ' ἄκουσ' ὁ ἀφέντης, 'κατέβηκε κι' ἄφησε τὸ φουραδόπλο καὶ 'βύζαξε. Αὐτὸ ἡ γυναῖκά του τὤβαλε 'ς τὸ νοῦ της. Κατόπι 'καβαλίκεψε πάλε καὶ 'κίνησε. Μὰ ἡ γυναῖκά του ἦταν ἀγγαστρωμένη καὶ 'κουράστηκε, καὶ τοῦ εἶπε νὰ τὴ βάλῃ κι' αὐτὴ καβάλλα· ἐκεῖνος κατέβηκε καὶ τὴν ἔβαλε· ἡ γυναῖκά του δὲν τὸν ἄφινε· τοῦ ἤλεγε νὰ καβαλικέψῃ κι' αὐτὸς κι' ἄρχισε νὰ θυμώνῃ. 'Εκεῖνος, γιὰ νὰ μὴ μαλώνῃ μὲ τὴ γυναῖκά του, 'καβαλίκεψε κι' αὐτός. 'Κίνησαν πάλε τὸ δρόμο τους· καὶ τὸ φουραδόπλο πάλε 'πείνασε καὶ 'φώναξε τὴ μάννα του γιὰ νὰ βυζάξῃ· ἡ μάννα του τοῦ λέγει· «Δέ με λυπιέτ' ἀφέντης σου, καϋμένο, 'ποῦ τὸν δουλεύω τόσα χρόνια· δὲ με λυπιέσαι καὶ σύ, 'ποῦ ἔχω τρεῖς ἀπάνω μου κ' ἕνα 'ς τὴν κοιλιὰ τέσσερης»; 'Σὰν τ' ἄκουσ' αὐτὸ ὁ νοικοκύρης, 'λυπήθη τὴ φοράδα καὶ 'κατέβηκε. Τὤβαλε κι' αὐτὸ ἡ γυναῖκα 'ς τὸ νοῦ της. Καὶ ἔτσι παγαίνοντας ἔφθασαν κοντὰ 'ς τὰ πρόβατα· καὶ ἀκοῦνε τὸ μαντρόσκυλο, 'ποῦ φύλαγε τὰ πρόβατα κ' ἔλεγε 'ς ἕνα λύκο· «Εἴκοσι χρόνια 'γέρασα 'ς τὸν ἀφέντη μου, καὶ τὸ 'δόντι μου δὲ 'ντροπιάστηκε· φύγε, καϋμένε, γιατὶ ἕνα δόντι ἔχω, 'ς τὸ πετσί σου θὰ τ' ἀφήκω». Ὁ νοικοκύρης, 'ποῦ ἤξερε τῆς γλώσσαις, ἐννόιωσε, τί εἶπ' ὁ σκύλος, καὶ 'σὰν 'πάει 'ς τὰ πρόβατα, 'πρόσταξε τοὺς πιστικοὺς (ποιμένας) νὰ σφάξουν ἕνα κριάρι καὶ τὸ 'μισὸ νὰ τὸ ῥίξουν 'ς τὸ σκύλο νὰ τὸ φάῃ καὶ τὸ 'μισὸ νὰ τὸ κρατήσουν νὰ φᾶν ὅλοι μαζί. 'Σὰν εἶδε καὶ τοῦτο ἡ γυναῖκα, τὤβαλε 'ς τὸ νοῦ της. 'Σὰν ἀπόφαγαν κ' εἶδαν καὶ τὰ πρόβατα, 'ποῦ ἦταν καλά, 'πῆγαν 'ς τὸ σπίτι. Ἡ γυναῖκα ἄρχισε νὰ μαλώνῃ καὶ νὰ τὸν 'ρωτάῃ, τί ἦταν αὐτά, 'ποῦ ἔκανε 'ς τὸ δρόμο καὶ 'ς τὰ πρόβατα. Καὶ τοῦ ἔλεγε· «'ς τὸ δρόμο 'χλημίντησε μιὰ φορὰ τὸ φουραδόπλο, κατέβηκες καὶ 'βύζαξε· ἄλλη μιὰ φορὰ 'χλημίντησε, κατέβηκες καὶ δὲν καβαλίκεψες· 'ς τὰ πρόβατα 'πῆγες, ἔκοψες ἕνα πρόβατο, ἔρριξες τὸ 'μισὸ τοῦ σκύλου. Τώρα θέλω νὰ μοῦ 'πῇς, γιατί τὰ κάνεις αὐτά; κάτι 'ξέρεις, θέλω νὰ μοῦ 'πῇς». Ὁ ἄντρας της, ἀφοῦ τὸν 'στενοχώρησε πολύ, τῆς εἶπε· «Ἂν σοῦ τὸ 'πῶ, θὰ 'πεθάνω». Αὐτὴ τοῦ εἶπε· «πές μού το καὶ ἂς 'πεθάνῃς». Αὐτὸς τῆς λέγει· «κάνε λοιπὸν τὰ κόλυβα ἕτοιμα, φώναξε καὶ τοὺς παπάδες καὶ θὰ σοῦ τὸ 'πῶ». 'Εκείνη τὰ ἑτοίμασ' ὅλα. 'Σὰν τὤμαθ' ὁ σκύλος τοῦ σπιτιοῦ, ἄρχισε νὰ οὐρλιάζῃ καὶ νὰ λέῃ· «'Αφέντη, ἐγὼ ἔχω τόσους ὀχτροὺς καὶ κανέναν δὲν ἀφίνω νὰ πατήσῃ ποδάρι 'ς τὸ σπίτι, καὶ σύ, μιὰ γυναῖκα δὲ 'μπορεῖς νὰ κάνῃς ζάφτι»; 'Σὰν τὤμαθε κι' ὁ πέτεινος, 'πάγαινε 'ς τὴν πόρτα κ' ἐλαλοῦσε κ' ἔλεγε· «'Αφέντη, ἐγὼ ἔχω τόσαις κόταις, καὶ τινάζω μιὰ φορὰ τὴν φτεροῦδα, κι' ὅλαις τρέμουν ἀπ' τὸ φόβο τους· καὶ σύ, μιὰ γυναῖκα δὲ 'μπορεῖς νὰ φέρῃς 'σὲ νόμο»; 'Σὰν ἄκουσ' αὐτὰ ὁ ἀφέντης, παίρ' ἕνα κοντόξυλο, καὶ χύνει τὰ κόλυβα 'ς τῆς κόταις, καὶ δίνει ἕνα καλὸ καλὸ στηλιάρι τοὺς παπάδες καὶ στρώνει καὶ τὴ γυναῖκά του 'ς τὴ ῥάχη της ἕνα καλὸ ξύλο, 'ποῦ ἀκόμα τὸ 'θυμᾶται, καὶ πλειὸ ἀπὸ τότες 'μιλιὰ δὲ 'βγάζει.

Τέλος τοῦ παραμυθιοῦ, καλὴ νύχτα σας.

3

Ἡ τρεῖς ἀδερφαίς.

Ἦταν ἕνας φτουχὸς πατέρας, κ' εἶχε τρία κουρίτσια ἀνύπαντρα. Τοὺ πουρνὸ 'πάγαινε 'ς τὴ δουλειά, καὶ τοὺ βράδυ, ἅμα 'γύριζε 'ς τοὺ σπίτι, τουν 'ρωτοῦσαν τὰ κουρίτσια, ἂν ἀρρβώνιασε κανένα. 'Εκεῖνος μὲ λύπη τῆς ἔλεγε, ὄχι. Πάλε 'πάγαινε 'ς τὴ δουλειά, καὶ 'γύ-

ριζε τοὺ βράδυ· τὰ κουρίτσ̤α πάλε τοὺν 'ρωτοῦσαν. Μ̤ὰ 'μέρα οὑ πατέρας ἦρθε χαρούμενους, καὶ τὰ κουρίτσ̤α, ἅμα τοὺν εἶδαν χαρούμενου, τοὺν 'ρώτησαν, ποσ̤ὰ ἀρρεβώνσ̤ασε; Οὑ πατέρας τῆς εἶπε· «μοῦ γυρεύουν τὴ μκρότερη». 'Σὰν τ' ἄκουσαν ἡ ἄλλαις ἀδερφαίς, 'θύμουσαν, καὶ δὲν ἤθελαν νὰ ἰδοῦν οὔτε τοὺν πατέρα τους, οὔτε τὴν ἀδερφή τους. Μὰ ἡ μκρότερ' ἡ ἀδερφὴ 'λυπ̤οῦνταν, κ' ἔκλαιγε, κ' ἤλεγε τοῦ πατέρα της, νὰ μὴν τὴν ἀρρεβουν̤άσ', γ̤ὰ νὰ τὴν ἀγαποῦν ἡ ἀδερφαίς της. Οὑ πατέρας λυπ̤οῦνταν καὶ δὲν ἤξερε τί νὰ κάν'. Τοὺ πουρνὸ 'βγῆκε ὄξου, καὶ τοὺ βράδυ 'γύρισε πάρα πουλὺ λυπημένους, γιατὶ ἔμαθε ἕνα φλιβερὸ χαμπέρι. Τἄλλα κουρίτσ̤α τοὺν 'ρώτησαν πάλε γ̤ὰ 'παντρει̤ά, καὶ 'σὰν ἄκουσαν πάλε «τίποτα», τοὺν ἄφηκαν κ' ἔφυγαν. Μὰ τοὺ μκρότερου τοὺ κουρίτσ' 'κάθσε κουντά του καὶ τοὺν 'ρώταγε, τί εἶχε, 'ποῦ ἦταν τόσου λυπημένους. Οὑ πατέρας δὲν ἤθελε νὰ τὸ 'πῇ· τοὺ κουρίτσ' ἔκλαιγε καὶ τοὺν 'παρακαλοῦσε, γ̤ὰ νὰ τοῦ εἰπῇ, τί ἔχει. Οὑ πατέρας τῆς λέγει· «τί νὰ σοῦ 'πῶ, θυγατέρα μ', ἔμαθα 'ποῦ οὑ βασιληᾶς μαζόνει στράτεμα καὶ μὲ γυρεύουν καὶ 'μένα, καὶ σᾶς ποῦ νὰ σᾶς ἀφήσω»; Τοὺ ἔμαθαν καὶ τἄλλα τὰ κουρίτσ̤α καὶ δὲν εἶπαν τίποτε. Μὰ τοὺ μκρότερο πουλὺ 'λυπ̤οῦνταν, καὶ 'σὰν εἶδε τοὺν πατέρα πουλὺ συλλουγισμένου, τοῦ εἶπε· «μὴν κλαῖς, πατέρα, κ' ἐγὼ θὰ 'πάγω 'ς τοὺ πουδάρι σου· νὰ μοῦ κάνῃς μ̤ὰ φουρεσ̤ὰ ροῦχα ἀντρίκ̤α καὶ νὰ μοῦ δώσῃς καὶ τ' ἅρματά σου, νὰ μή με γνωρίσῃ κανένας». Οὑ πατέρας σὰν τἄκανε ὅλα ἕτοιμα, ἀποφάσισε καὶ τὴν ἔστειλε. 'Σ τοὺν πόλεμου 'ποῦ 'πάει, δὲν τὴ 'γνώρισε κανένας χώρ̤α ἀπ' τοὺ βασιλόπλου, 'ποῦ τὴν ἀγάπησε τόσου πουλύ, 'ποῦ ἀποφάσισε νὰ τὴν 'πάρ' γυναῖκα. 'Σὰ χάλασ' οὑ πόλεμος, τοὺ κουρίτσ' 'πάγαινε 'ς τοὺ σπίτ' καὶ τοὺ βασιλόπλο 'σὰ δ̤ακον̤άρης 'πάγαιν' ἀποὺ κουντά της. 'Σὰν 'πάει 'ς τοὺ σπίτ', οὑ πατέρας 'πέταξε ἀπ' τὴ χαρά του, τὴν ἔβαλε 'ς τοὺ σεντοῦκ' νὰ κοιμηθῇ. Ὕστερα 'πῆγε καὶ τοὺ βασιλόπλου 'σὰ δ̤ακον̤άρης, καὶ 'ζήταε τόπου νὰ ξενυχτήσῃ. Οὑ πατέρας τοὺν ἔμπασε 'ς τοὺ σπίτ' καὶ 'κοιμήθηκε. Τοὺ βασιλόπλου 'σὰν εἶδε 'ποῦ 'κοιμήθηκαν ὅλοι, κλέφτει τοὺ σεντοῦκ' μὲ τοὺ κουρίτσ' καὶ τοὺ παγαίνει 'ς τοὺ παλάτι τ'. Ὕστερα τοὺ ἔβγαλε ἀπ' τοὺ σεντοῦκ', τοὺ ἔντυσε ροῦχα βασιλικά, τοὺ ἔδειξε 'ς τοὺν πατέρα τ', καὶ τοὺν 'παρακάλεσε νὰ τ' ἀφήσῃ νὰ τὴν πάρῃ γυναῖκα. Οὑ βασιληᾶς τοῦ ἔδωκε τὴν ἄδεια κ' ἔκανε γάμου μεγάλου, 'ποῦ 'κάλεσε ὅλου τοὺν κόσμου, κ̤' οὑ καϋμένος οὑ πατέρας δὲν ἤξερε, τί 'γίνουνταν τοὺ κουρίτσι τ'· ἔκλαιε τοὺ κουρίτσι τ' κάθε 'μέρα καὶ δὲ 'μπουροῦσε κανεὶς νὰ τοὺν παρηγουρήσῃ. Κατόπ' οὑ βασιληᾶς ἔστειλε κ' ἐφώναξε καὶ τοὺν πατέρα τοῦ κουριτσ̤οῦ. Ἦρθε κ̤' οὑ πατέρας οὑ καϋμένους μὲ τὰ δ̤ό του τὰ κουρίτσ̤α κ̤' οὑ κακόμοιρους 'φουτούρας ἀπ' τὴ χαρά του, ἀλλὰ τὰ μεγαλείτερα τὰ κουρίτσ̤α ἔσκαζαν ἀπ' τοὺ κακό τους καὶ δὲν ἔλεγαν τίποτε. Ἡ μκρότερ' ἡ ἀδερφὴ τῆς ἔλεγε· «γ̤ατί, ἀδερφαίς μου, δὲ γλεντᾶτε καὶ δὲ χουρατεύετε; Δὲ γλέπετε τοὺ καλό, ὅπου μᾶς ἔστειλ' ὁ Θεός»; Ἡ ἀδερφαὶς ὅμως μόνου μὲ τοὺ στόμα τὴν ἀγαποῦσαν κ̤' ὄχι μὲ τὴν καρδ̤ά, καὶ νὰ ἰδῇς τί ἔκαναν. 'Αφοῦ 'πέρασε πουλὺς καιρός, ἡ ἀδερφή τους ἡ βασιλοποῦλα ἀπόχτησε ἕνα παιδὶ κ' ἕνα κουρίτσι, κ' ἐκείναις τὴν ἐφθόναγαν καὶ 'θέλησαν νὰ τῆς κάνουν κακό. 'Κείνου τοὺν καιρὸ 'φουροῦσαν ὅλοι, γυναῖκες, ἄντρες καὶ παιδ̤ά, μαχαίρ̤α 'ς τοὺ ζωνάρ', καὶ 'κείναις τί κάνουν; σφάζουν τὰ παιδ̤ὰ τῆς ἀδερφῆς τους τὴ νύχτα 'ς τοὺν ὕπνου καὶ τοὺ μαχαὶρ' τοὺ 'ματωμένου τοὺ βάζουν 'ς τῆς ἀδερφῆς τους τοὺ ζουνάρ' καὶ 'πῆραν τοὺ 'δικό της. Τοὺ πουρνὸ 'σὰ 'ξύπνησαν κ' εἶδαν τὰ παιδ̤ὰ πεθαμένα, 'ξετάζουν, ποσ̤ὸς τἄσφαξε, καὶ 'βρῆκαν τὴ μάννα τους αἰτία, 'ποῦ εἶχε τοὺ μαχαὶρ' 'ματωμένου· τότε διάταξε οὑ βασιληᾶς τοὺ δούλου τ' νὰ τὴν πάρῃ, νὰ τὴν 'πάῃ 'ς ἕνα λόγγου μακρυά, νὰ τὴ σκουτώσῃ καὶ νὰ τοῦ φέρῃ ἕνα πουτῆρι γαῖμα νὰ τοὺ πιῇ. Μὰ οὑ δούλους τὴ 'λυπήθηκε, τὴν ἄφησε 'ς ἕνα δέντρο 'ς τὴν ἐρημ̤ὰ καὶ 'σκότωσ' ἕνα πουλὶ καὶ 'πῆγε ἕνα ποτῆρι γαῖμα τοῦ βασιληᾶ καὶ τοὺ ἤπ̤ε. Ὕστερα 'θάψαν τὰ παιδ̤ά, καὶ 'ς τοὺ μνῆμά τους 'φύτρωσ' ἕνα κυπαρίσσι καὶ μ̤ὰ μηλ̤ά, καὶ 'πάγαινε κάθε πουρνὸ ἕνα πουλὶ καὶ 'κάθουνταν ἀπάνω 'ς αὐτὰ καὶ 'λαλοῦσ' ἀνθρουπινὰ κ' ἤλεγε:

«Ὅλοι νὰ κοιμοῦνται καὶ νὰ γλυκουκοιμοῦνται,
Κ̤' αὐτὴ ἡ σκύλα ἡ ἄνουμη ὕπνου νὰ μὴ λαβαίνῃ».

Ὅλοι 'θάμαζαν μὲ τούτου τοὺ πουλί. Μ̤ὰ 'μέρα τοὺ βασιλόπλου 'βγῆκε μὲ τοὺ δούλου τ' 'ς τοὺ κυνῆγι καὶ 'πέρασαν ἀπ' τοὺν τόπου, ὅπου οὑ δούλους εἶχ' ἀφήσει τὴ γυναῖκα τοῦ βασιλόπλου, καὶ τί νὰ ἰδοῦν! Γλέπουν ἕνα παλάτ' καλλίτερου ἀπ' τοῦ βασιληᾶ καὶ τοὺ βασιλόπλου 'θέλησε νὰ τοὺ ἰδῇ καὶ μέσα πῶς εἶνε, καὶ μὲ πρόφασι γ̤ὰ νὰ πι̤οῦν νερό, 'πῆγαν καὶ 'χτύπησαν τὴν πόρτα· κ' ἐκείνη τους 'γνώρισ' ἀπ'

τοὺ παραθύρ', καὶ 'πρόσταξε τὴν πόρτα ν' ἀνοίξῃ, κ' ἡ πόρτα ἄνοιξε μουναχή της· ὕστερα τοὺς ἔβαλε 'ς τοὺν οὐντὰ καὶ 'κάθισαν, καὶ 'κεῖνοι δὲ 'μπουροῦσαν νὰ τὴ γνουρίσουν. 'Γύρεψαν νερὸ καὶ 'κείνη 'πρόσταξε τὴ λαένα, κ' ἡ λαένα ἔφερε μουνάχη της τοὺ νερό. 'Σ ὀλίγη ὥρα ἔρχουνται καὶ τὰ παιδιὰ ἀπ' τοὺ σκουλειό, γιατὶ τοὺ παλάτ' εἶχε καὶ σκουλειό, μὲ τὰ χαρτιὰ 'ς τοὺ χέρ', καὶ τοὺ βασιλόπλου 'γνώρισε τὰ παιδιά τ' καὶ 'θέλησε νὰ τ' ἀγκαλιάσῃ κι' αὐτὰ καὶ τὴ γυναῖκά τ', μὰ ἡ γυναῖκά τ' δὲν τοὺν ἄφησε καὶ τοὺς ἔδιωξε καὶ τοὺς εἶπε· «ὁ Θεὸς ἐμένα δὲ μ' ἔχασε, μόν' ἂς εἶστε καλὰ καὶ σεῖς κ' ἡ ἀδερφαίς μου». Κ' ἔμεινε μόνη της μὲ τὰ παιδιὰ ἐκεῖ καὶ ὡς τὰ σήμερα ἐκεῖ εἶναι· ἡ ἄλλαις ἀδερφαὶς ἔπαθαν πουλλὰ κακὰ καὶ μαρτούρια. Τὴν εἶδα κ' ἐγὼ περνῶντας ἀπ' ἐκεῖ καὶ μοῦ τὰ εἶπε ὅλ' αὐτά.

Τέλος τοῦ παραμυθιοῦ.

4

Ἦταν ἕνας πατέρας κ' εἶχε τρία παιδιά· καὶ τοὺ μκρότερου τ' ἀγαποῦσε πλειότερου ἀπ' τἄλλα, γιάτ' ἦταν ἔξυπνου καὶ γνουστικό. Μιὰ 'μέρα τἄστειλε 'ς τοὺν κάμπου, νὰ ἰδοῦν τὰ πρόβατα πῶς εἶναι. Τὰ παιδιὰ 'ς τοὺ δρόμου 'ποῦ 'πάαιναν, 'δίψασαν καὶ 'πῆγαν 'ς ἕνα πηγάδ', γιὰ νὰ πιοῦν νερό· δὲ 'βρῆκαν κουβά, γιάτ' εἶχε πέσει μέσα· τότε ἀποφάσισαν νὰ δέσουν τοὺ μκρότερου τοὺν ἀδερφὸ νὰ τοὺν καταιβάσουν 'ς τοὺ πηγάδι μὲ σκοπὸ γιὰ νὰ τοὺν πνίξουν· τόσου τοὺν ἐφθόναγαν, 'ποῦ τοὺν ἀγαποῦσ' οὑ πατέρας πλειότερου. Τοὺν ἔδεσαν, τοὺν ἀπόλυκαν μέσα 'ς τοὺ πηγάδ', τοὺν ἄφησαν κ' ἔφυγαν. Κλαίγει 'κεῖνος, φουνάζει τ' ἀδέρφια τ', μὰ ποῦ ἀδέρφια! 'Απὸ 'κεῖ καταιβαίνει κάτου, βαθειὰ βαθειὰ 'ς τοὺ σκότου, 'ς τοὺν κάτου κόσμου, καὶ τί νὰ ἰδῇ ἐκεῖ! ἕνα δράκου φουβερὸ 'ποῦ 'κοιμοῦνταν, καὶ τοὺ παιδὶ 'ξαφνίσθηκε ἀπ' τοὺ φόβου τ'. Ν' ἀναιβῇ ἀπάνου δὲ 'μποροῦσε, νὰ 'πάῃ 'ς τοὺν δράκου 'φουβοῦνταν· κάθουνταν κ' ἔκλαιε. 'Απ' τὰ δάκρυα τὰ πουλλὰ 'ξύπνησ' ὁ δράκους καὶ τοὺ 'ρώτησε, τί ἔχει καὶ κλαίει. 'Σὰν ἔμαθε τὴν αἰτία, τοὺ 'λυπήθηκε τοὺ παιδὶ καὶ τοῦ εἶπε, θὰ τοὺ στείλῃ 'ς τοὺν ἀπάνου κόσμου. Τοῦ ἔδωκε 10 κατσιούπια (ἀσκοὺς) νερὸ καὶ 100 οὐκάδες κρέας καὶ 'πρόσταξε 10 μεγάλα ὄρνια νὰ τοὺ ἀναιβάσουν 'ς τοὺν ἀπάνου κόσμου· καὶ τοῦ εἶπε τοῦ παιδιοῦ· ὄντας φωνάζουν τὰ ὄρνια *κα*, νὰ τοὺς δίνῃς κρέας, ὄντας *κι*, νερό· γιατί, ἂν δὲν τοὺς δώσῃς, σ' ἀπολαίνουν καὶ πέφτεις 'ς τοὺν κάτου κόσμου καὶ δὲ 'βγαίνεις πουτέ». Τότες ὁ δράκους 'πρόσταξε τὰ ὄρνια, 'πῆραν τοὺ κρέας, τοὺ νερὸ καὶ τοὺ παιδί, γιὰ νὰ τοὺ ἀναιβάσουν 'ς τοὺν ἀπάνου κόσμου. 'Σ τοὺ δρόμου 'ποῦ τοὺν 'πάγαιναν, τοὺ παιδὶ ἔκανε, ὅπως τοὺ εἶχε ἁρμουνέψει οὑ δράκους, κι' ὀλίγου ἤθελαν νὰ τοὺ ἀναιβάσουν 'ς τοὺν ἀπάνου κόσμου, καὶ τότε 'φώναξαν *κααα* καὶ δὲν εἶχε κρέας· ἔκουψε τὴν ἄντζα του (τὴν κνήμην του) καὶ τοὺς ἔδωκε. Πάλε ξαναφώναξαν *κααα* καὶ δὲν εἶχε πλειὰ κρέας. Καὶ λοιπὸν τοὺν ἀπόλυκαν καὶ πέφτει πάλε 'ς τοὺν κάτου κόσμου, 'ς τοὺ σπίτ' ἀπάνου μιανῆς γρηᾶς καὶ τῆς ἔσπασε τὴς πλάκες. Ἡ γρηὰ 'θύμωσε καὶ τοῦ εἶπε· «Μωρὲ ἄφαντου καὶ κουτσοκέφαλου καὶ μουνουστέφανου, τί χαλεύεις ἐδῶ»; Μὰ τοὺ παιδὶ 'σὰν τῆς εἶπε τοὺ πάθι του, 'ξηθύμωσ' ἡ γρηά. Ὕστερα τῆς 'ζήτησε 'λίγου νερὸ κ' ἐκείνη τοῦ εἶπε· «ποῦ, παιδί μου, νερό! 'Εδῶ τοὺ νερὸ τοὺ βαστάει ἕνα στοιχειὸ μὲ 9 κεφάλια καὶ τοῦ ρίχνουν μὲ τὴν ἀράδα ὅλοι ἕναν ἄνθρουπου καὶ τρώει, καὶ ἔτσι τοὺ ἀπολαίνει τοὺ νερό. Καὶ σήμερα εἶναι ἡ ἀράδα τῆς βασιλοπούλας νὰ τὴν φάῃ, κ' ἔτσι ν' ἀπολύκῃ τοὺ νερό». Τοὺ παιδὶ 'σὰν ἄκουσ' αὐτὰ ἀπ' τὴ γρηά, ἀποφάσισε 'σὰν ἄξιου 'ποῦ ἦτουν, νὰ σκοτώσῃ τοὺ στοιχειό. 'Γύρεψ' ἕνα σπαθὶ καὶ 'πάει 'ς τοὺν τόπου τοῦ στοιχειοῦ· ἐκεῖ εἶχ' ἀπουκοιμηθῆ ἀπ' τὰ δάκρυα καὶ τὴ λύπη της ἡ βασιλοποῦλα καὶ 'κεῖνος μὲ τοὺ σπαθὶ 'ς τοὺ χέρι 'φύλαγε νὰ 'βγῇ τοὺ στοιχειό. Νά, 'σὲ 'λίγη ὥρα 'βγαίνει τοὺ στοιχειό, νὰ ριχτῇ ἀπάνου ς' τὴ βασιλοποῦλα, νὰ τὴ φάῃ· κ' ἐκεῖνους μὲ τοὺ σπαθὶ ὁρμᾷ καὶ τοῦ κόφτει πέρα πέρα τοὺ κεφάλι. Καὶ τί γλέπει, 'μάτια μου; φυτρόνει ἄλλου κεφάλι! μιὰ καὶ τοὺ κόφτει κ' ἐκεῖνου· 'φύτρωσε κι' ἄλλου, τοὺ κόφτει κ' ἐκεῖνου, ὀχτὼ μὲ τὴν ἀράδα· καὶ 'σὰν ἔκοψε καὶ τὰ 9, μπου-ου-ού, ἀπουλύθηκε τοὺ νερὸ 'σὰν πουταμὸς καὶ 'γλύτωσε κ' ἡ βασιλοποῦλα. Νὰ μὴν τὰ πολυλογοῦμε, τοὺ ἔμαθ' ὁ βασιληᾶς, 'ποῦ ἕνας νιὸς 'σκότουσε τοὺ στοιχειὸ κ' ἐγλύτωσ' ἡ βασιλοποῦλα· ἔστειλε καὶ τοὺν 'φώναξε, τοὺν εἶδε, τοῦ ἄρεσε πολὺ καὶ τοὺν ἔκανε γαμπρὸ κ' ἔκανε χαρὰ μεγάλη.

ΛΕΞΕΙΣ, ΦΡΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΑΡΟΙΜΙΑΙ

ΥΠΟ ΑΝΩΝΥΜΟΥ

1. Ἄλλοι παγαίνουν καὶ ἄλλοι ἔρχουνται· ἐπὶ γεννήσεως καὶ θανάτου.
2. Ἄλλοι πέφτουν κι' ἄλλοι σκόνουνται· ὅτι ἡ τύχη ἄστατος εἶναι.
3. Ἀλωνίζει παληούρια· ἐπὶ ἀγωνιζομένων ματαίως καὶ πρὸς βλάβην των.
4. Ἀνδρελούσια· τὰ κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ ἁγίου Ἀνδρέου (30 Νοεμβρίου) διάφορα σπέρματα, ἅτινα βράζοντες μοιράζουσιν ἰδίως εἰς τοὺς ζωοποιμένας.
5. Ἄνεμος κατὰ καπνοῦ· ἐπὶ ἀδίκως ἀποκτωμένων καὶ κακῶς ἐξαφανιζομένων.
6. Ἀπ' τῶνα 'μπαίνει κι' ἀπ' τἄλλο 'βγαίνει· ἐπὶ ἀμελείας καὶ ἀδιαφορίας.
7. Ἀπ' τὴν κάππα μας πέρνει κι' αὐτὸς φωτιά· ἐπὶ ὁμοιοπαθῶν.
8. Ἀπὸ 'λίγο 'φίλε, τὸ φαγί, 'τεῖν' τὸ ψωμὶ καθάριο· ἐπὶ τῶν προσπαθούντων καλῦψαι διὰ προφάσεων τὴν ἔνδειάν των.
9. Ἂν ἦσαι φίλος, νὰ σταθῇς, κι' ἂν ἦσ' ὀχτρός, νὰ φύγῃς· ἐπὶ ἐμφανίσει περιπατούσης ἀράχνης.
10. Ἂν ἦσαι φίλος, νὰ χαρῇς, κι' ἂν ἦσ' ὀχτρός, νὰ σκάσῃς· ἐπὶ πυρὸς βομβοῦντος.
11. Ἀπόϊ· ἡ μετὰ τὴν βροχὴν ὑγρὰ κατάστασις τῆς ἀτμοσφαίρας.
12. Ἀλήθεια λέγω, κι' ἀλήθεια εἶν' ὁ Θεός· ἐπὶ βεβαιώσει λόγου.
13. Ἄσπρο ἄλογο καὶ νιὸν ἀφέντη ποτὲ μὴν δουλέψῃς·—διότι εἰς ἀμφοτέρους εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐπαρκέσῃς, εἰς μὲν τὸ ζῶον ἕνεκα τοῦ λευκοῦ χρώματος, εἰς δὲ τὸν νέον ἕνεκα τῆς ἡλικίας του ῥεπούσης πάντοτε εἰς τὴν ἐπίδειξιν, πολὺ δὲ μᾶλλον ἐὰν στερῆται ἀνατροφῆς καὶ παιδείας.
14. Βγάζ' τὰ σκυλιὰ ἀπ' τὴν ἀγγάρεια· εἰς ἀργοὺς καὶ καινοπράγμονας.
15. Βάλ τα νὰ τὰ ματαπάρῃς· ἐπὶ κακοπληρωτῶν. Ἡ παροιμία αὕτη ἐμορφώθη ἔκ τινος δανειστοῦ, ὅστις δανείζων εἴς τινα ἐλάμβανε μέχρι τινὸς τὰ χρήματα τακτικῶς, καὶ ἐμπιστευόμενος αὐτὸν οὔτε διὰ τῶν χειρῶν του ἐλάμβανεν αὐτά, οὔτε ἠρίθμει παρόντος αὐτοῦ, ἀλλ' ἐδείκνυεν αὐτῷ μέρος τι, ὅπου ἐναπετίθεντο τὰ χρήματα, καὶ ὅτε ἤρχετο πάλιν νὰ δανεισθῇ, ὁ δανειστὴς ἐδείκνυε τὸ μέρος, ὅπου προηγουμένως ἐναπετέθησαν, καὶ αὖθις ὁ δανειζόμενος τὰ ἐλάμβανε· τοῦτο ἐξηκολούθει, ἄχρις ὅτου πειρασθεὶς ὁ δανειζόμενος ἐκ τῆς ἁπλότητος τοῦ δανειστοῦ καὶ τῆς πλεονεξίας του δὲν ἔθεσε τὰ χρήματα τὴν τελευταίαν φορὰν εἰς τὸ γνωστὸν μέρος· ἐλθόντος δὲ καὶ πάλιν νὰ δανεισθῇ, ἐκεῖνος ἔδειξεν αὐτῷ τὸ σύνηθες μέρος. Ἐκείνου δὲ παρατηρήσαντος καὶ εἰπόντος, ὅτι δὲν ὑπάρχουσιν ἐκεῖ χρήματα, ἤκουσε τὴν ἀνωτέρω παροιμίαν.
16. Βόηθα, Παναγιά· ταράξ', νὰ σὲ βοηθήσω=σὺν Ἀθηνᾷ καὶ χεῖρα κίνει.
17. Βαρεῖς μαστόρισσα; ἂν δώσῃς γάλα καὶ τῆς μάννας μου· ἐπὶ φιλονεικίας καὶ ἔριδος περὶ μελλόντων πραγμάτων καὶ ἀδυνάτων λεγομένη. Ἐμορφώθη ἔκ τινος ἀνεκδότου, καθ' ὃ ἀθίγγανός τις ἐπιθυμῶν νὰ γείνῃ κάτοχος προβάτων καὶ φανταζόμενος, ὅτι ἤδη κατεῖχεν αὐτά, παρώτρυνε τὴν σύζυγόν του νὰ βοηθῇ αὐτὸν κτυπῶσα τὸ γάλα, ὅπως ἐξαγάγωσι βούτυρον· ἐκείνη δὲ ὑπισχνουμένη, ἐὰν δίδῃ καὶ εἰς τὴν μητέρα της γάλα, οὗτος δὲ ἀρνούμενος ἐφιλονείκουν καὶ ἤριζον περὶ ὄνου σκιᾶς.
18. Γάμος χωρὶς κριάρια δὲ γένεται· ὅτι τὰ μεγάλα ἔργα ἀπαιτοῦσι καὶ ἀναλόγους θυσίας.
19. Γιὰ ξύλα καὶ γιὰ λάχανα κι' ἄλλια 'π' τὴ μαύρη ῥόκα· ἰδίως ἐφαρμόζεται αὕτη ἐπὶ μαθητῶν τεχνῶν, οὓς οἱ ἐργοστασιάρχαι ἐπὶ πολὺν καιρὸν μεταχειρίζονται εἰς ἔργα οἰκιακά, ὅπως ἀνταμειφθῶσι διὰ τὴν τέχνην, ἣν θέλουσι τοὺς διδάξει.
20. Γράψε, γράψε, καὶ κάτσε κλάψε· ἐπὶ περιπλακέντων μὲ δανειστὰς πτωχοὺς καὶ κακοπληρωτάς.

21. Γνωρίζ' τὴ βρῶμα του· ἐπὶ ἐνόχων καὶ μὴ πλησιαζόντων ἔνθα ἔπραξάν τι αἰσχρὸν ἐξ ἐντροπῆς.
22. 'Γένηκε τὸ μούτσουνό του κρέας = ἠρυθρίασεν ἐξ ἐντροπῆς.
23. 'Γένηκε φλουρί· ἐκιτρίνισεν ἐκ φόβου.
24. 'Δικό σ' εἶναι, ἀφέντη; πάρ το· ἐπὶ δειλῶν. Λέγεται, ὅτι τὴν ἀρχὴν ἔλαβεν ἐντεῦθεν. 'Αθίγγανός τις εὑρὼν ὅπλον ὡρκίσθη καθ' ἑαυτὸν εἰς μηδένα νὰ τὸ ἀποδώσῃ· καθήμενος δὲ παρὰ τὴν ὁδὸν ἔχαιρε διὰ τὸ εὕρημά του, ἀλλ' ἰδὼν ἐρχόμενόν τινα, πάραυτα ἀνίσταται καὶ προϋπαντῶν αὐτὸν τῷ λέγει· «'δικό σ' εἶναι, ἀφέντη; πάρ το».
25. 'Δική μου μάννα 'πέθανε, καμμι̯ὰ μὴν ἀπομείνῃ· ἐπὶ ἐγωϊστῶν.
26. Δὲν τοῦ δείχνει ἄσπρη 'μέρα· ἐπὶ αὐστηρῶν γονέων καὶ κηδεμόνων.
27. Δὲ σφίγγ' ἡ βίδα· ἐπὶ χαλαρωθέντος νοός.
28. Δὲ φυτρόνουν τὰ σκόρδα· ἀποτροπὴ πρὸς βουλευομένους συναγωνίζεσθαι μετὰ μεγάλων καὶ ἰσχυρῶν.
29. Δὲ φοβᾶται ὁ παστρουμᾶς τὸ ἅλας· ἐπὶ δεδοκιμασμένων ὑπὸ τῆς πείρας.
30. Δὲν ἔχει πόρτα τὸ σπίτι σου; λέγεται ἐπὶ εἰσερχομένου χειμῶνος ἐντὸς τῆς οἰκίας ξένου καὶ μὴ κλείοντος τὴν θύραν.
31. Δὲν τοῦ 'φάνηκαν τὰ δόντι̯α· σκωπτικῶς, ἐπὶ ἡλικιωμένων καὶ ἐχόντων τρόπον καὶ διαγωγὴν νηπίων, ὡς καὶ ἐπὶ ἀγελάστου καὶ αὐστηροῦ χαρακτῆρος.
32. Δὲν τοῦ γελᾷ τὸ πρόσωπο· ἐπὶ σκυθρωποῦ καὶ αὐστηροῦ χαρακτῆρος.
33. Δὲν τὸν χωρεῖ ὁ δι̯άβολός του· περὶ ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ἔχοντες πολλὰς ἀνάγκας περιπλέκονται εἰς ἔτι μεγαλειτέρας.
34. Δῶσε μὲ χέρι̯α καὶ πάρ τα μὲ ποδάρι· ἐπὶ δανειστῶν δυσκολευομένων νὰ λάβωσι τὰ δάνειά των.
35. Δρύμαις· αἱ 3 πρῶται ἡμέραι τοῦ μαρτίου, αἱ 3 μεσοῦντος καὶ αἱ 3 τελευταῖαι, ὡς καὶ αἱ τοῦ αὐγούστου. δοξάζεται δέ, ὅτι αἱ τοῦ μαρτίου δρύμαις βλάπτουσι τὰ δένδρα καλλιεργούμενα, αἱ δὲ τοῦ αὐγούστου τὰ πανία πλυνόμενα. Ὅθεν καὶ τραγούδιον· «τ' αὐγούστ' ἡ δρύμαις 'ς τὰ πανι̯ὰ καὶ τοῦ μαρτι̯οῦ 'ς τὰ ξύλα».
36. Δι̯ὸ καὶ δι̯ὸ κάνουν τέσσερα· ὡς συμβουλὴ τελευταία πρός τινα· λέγεται δὲ καὶ περὶ ἁπλουστάτων πραγμάτων ὡς δίδαγμα πρὸς μὴ ἐννοοῦντας.
37. Ἔβαλε θηλει̯ὰ 'ς τὸ λαιμό του· πρὸς τοὺς ἑκουσίως ἀναλαμβάνοντας βάρη δυσανάλογα πρὸς τὰς δυνάμεις των.
38. Ἔχει Θεὸ καὶ παραθεό· ὅτι εὐκτέα καὶ ἡ ἀνθρώπινος προστασία τοῖς δεομένοις.
39. Ἔδεσε τὸ γομάρι του· ἐπὶ ἐξασφαλισθέντος.
40. 'Εννι̯ὰ λείπονται ὡς τὰ δέκα· περὶ τῶν νομιζόντων ἑαυτοὺς πλουσίους ἢ ἱκανοὺς πρὸς τὸ ἐπιχειρῆσαί τι, ἐνῷ πράγματι δὲν εἶναι τοιοῦτοι.
41. Ἔχ' καὶ τοῦ πουλι̯οῦ τὸ γάλα· ἐπὶ εὐπορίας.
42. Εἶδα καὶ παράειδα, γύφτο παπᾶ δὲν εἶδα· ἐπὶ παραδόξων.
43. Εἶναι 'ς τὸν κόρφο τοῦ Θεοῦ· ἐπὶ τῶν ἀσφαλῆ βίον διαγόντων.
44. Τὸ χέρι του μακρύ· ἐπὶ κραταιῶν ἀνθρώπων.
45. 'Αλάλητο· ἐπὶ ἀπειρίας.
46. Γι̯ώτα μοναχή· ἐπὶ παμπτώχων.
47. 'Ομπρὸς κι̯' ὀπίσ' ἀνάποδα· ἐπὶ ἀβελτηρίας.
48. Παληόλυκος καὶ παληὸς κορνάζος· ἐπὶ ἐπιτηδειότητος ἐπὶ καλοῦ καὶ κακοῦ ἐκλαμβανομένης.
49. Ἔξω βρέχει καὶ χι̯ονίζει, κι̯' ὁ παπᾶς ἀρραβωνίζει· δηλ. ἐκ τοῦ ἔργου του δὲν πρέπει τις νὰ ἐμποδίζηται, καὶ ἐὰν ἀπαντᾷ ἐμπόδια.
50. 'Επῆρε κατήφορο· ἐπὶ βελτιώσει ὑγείας ἢ καταστάσεως.
51. Εἶναι μακρι̯ὰ τὸ σκοτάδι; κλεῖσ' τὰ 'μάτι̯α σου νὰ τὸ ἰδῇς· ἐπὶ ἀνοήτων ἐρωτήσεων.
52. Εἶναι 'ξωπαρμένος· προσβεβλημένος λογικῶς ὑπὸ κακοποιῶν πνευμάτων.
53. Ἔντεσε· συνηντήθη δηλαδὴ μὲ πονηρὰ πνεύματα· ὁμοία τῇ προηγουμένῃ.
54. 'Η δι̯ακονι̯ὰ εἶναι 'μισὸ τιμάρι.
55. 'Η 'μέρα τρέφει μῆνα, κι̯' ὁ μῆνας τὸ χρόνο. 'Εκ τῆς γεωργίας ληφθεῖσα διδάσκει, ὅτι ἡ σημερινὴ ἐργασία δὲν πρέπει νὰ ἀφίνηται διὰ τὴν αὔριον· ἤδη οἱ ἡμέτεροι γεωργοὶ παρατηροῦσιν, ὅτι μιᾶς ἡμέρας βραδύτης εἰς τὸ σπείρειν βραδύνει ἐπὶ μίαν ἑβδομάδα τὴν ὡρίμανσιν τοῦ ἀραβοσίτου, καθ' ἣν πολλὰ ἀπευκτέα δύνανται νὰ συμβῶσιν.
56. Ἡ 'πούκαμισο μὲ ποδι̯ά, ἢ κύλα πῶς

κυλᾷς. Κόρη τις λέγεται, ὅτι ἐζήτει παρὰ τῆς πτωχῆς μητρός της ὑποκάμισον βαρύτιμον· ἐκείνη δὲ μὴ δυναμένη ὡς ἐκ τῆς ἀνεχείας της θεραπεῦσαι τὴν αἴτησιν τῆς ἀνοήτου θυγατρός της, ἐκυλίσθη παρ' αὐτῆς εἴς τι κατωφερὲς μέρος· ἐπικαλουμένη δὲ τὴν βοήθειαν τῆς κακούργου θυγατρός της ἤκουσε παρ' αὐτῆς τὴν ῥηθεῖσαν παροιμίαν, ἐφαρμοζομένην εἰς ἀνόητα καὶ κακὰ τέκνα.

57. Ἡμερομήνια. Αἱ δώδεκα πρῶται ἡμέραι τοῦ αὐγούστου μηνός, ὧν ἡ ἀτμοσφαιρικὴ κατάστασις ἑκάστης κατὰ σειρὰν προαγγέλλει ὁμοίαν τὴν ἑκάστου τῶν δώδεκα μηνῶν τοῦ ἔτους κατὰ σειράν.

58. Ξέρ' ὁ Γιάννης, τί ἔχει 'ς τὸ σακκοῦλι. Ἰωάννης τις βαλὼν λίθον ἐντὸς τῆς πήρας ἐκτύπα τὴν σύζυγόν του· πρὸς τοὺς ἐμπαίζοντας δὲ αὐτόν, ἐπειδὴ ἐνόμιζον κενὴν τὴν πήραν, εἶπε τὰ ἀνωτέρω, ἐφαρμοζόμενα εἰς τοὺς ἀποφαινομένους ἐπιπολαίως περὶ ξένων πραγμάτων.

59. Ἡλιογέννητος. Ἐπὶ ὡραίων χαρακτήρων.

60. Θέλει κῶλο καὶ κομμάτ' ἀπ' ἄλλον κῶλο· ἐπὶ δυσκατορθώτων πραγμάτων.

61. Θέλει πέτσινο βρακὶ καὶ σιδηρένιον κῶλο· ὁμοία τῷ ἀνωτέρῳ.

62. Στοράω· ἀντὶ τοῦ ἐνθυμοῦμαι ἢ φαντάζομαι ἀτελῶς.

63. Κάθε διάβολος καὶ τὸ θυμιατό του· ἐπὶ ἀσυμφωνίας.

64. Κάλλια χέρια ποῦ κρατοῦν, παρὰ 'μάτια ποῦ τηροῦν· ὅτι προτιμότερα τὰ πράγματα τῶν λόγων.

65. Καλλίτερα νὰ τὸν ἰδῇς παρὰ νὰ τὸν ἀκούσῃς· ἐπὶ βλακὸς ὡραίου τὴν ὄψιν.

66. Κόλεθρο· ἐπὶ μικροσώμων ἀτόμων καὶ ἀδυνάτων.

67. Κτυπᾷ τὸ κεφάλι του· ἐπὶ τῶν ἀργὰ μετανοούντων.

68. Κάλλια κόμπο 'ς τὸ ζουνάρι, παρὰ πόνο 'ς τὴν καρδιά· ὅτι δὲν πρέπει νὰ δανείζῃ τις εὐκόλως χρήματα.

69. Κάτου τὴ φίρα· ἐπὶ ψευδολογούντων ἢ μεγαλαυχούντων.

70. Κουτσούρια μουτσούρια· ἐπὶ συναθροίσεως διαφόρων ἀνθρώπων.

71. Κ' εἰς τὰ τέρια του· ἀρὰ κατ' ἐκλιπόντων κακῶν ἀνθρώπων.

72. Κοπανᾷ ἀέρα καὶ νερὸ 'ς τὸ γουδί· ἐπὶ ματαιοπονούντων.

73. Κόφτει τὸν ἀέρα· ἐπὶ τῶν περιφερομένων κενοδοξίας ἕνεκα εἰς τὰς ὁδούς.

74. Καὶ τ' αὐγὰ καὶ τὰ καλάθια· ἐπὶ πανωλεθρίας.

75. Μέγα θᾶμμα, βρὲ Μανώλη, δυὸ σταφύλια 'ς ἕνα κλῆμα· ἐπὶ θαυμαζόντων καὶ μεγαλυνόντων μικρὰ καὶ συνήθη πράγματα.

76. Μάμου καὶ νάνι· ἐπὶ ὀκνηρῶν.

77. Μαζώνει τὰ πέταλλα· ἐπὶ τῶν καθυστερούντων καὶ ἀργῶς ἐργαζομένων.

78. Μάτια λαίμαργα, ψυχὴ χαμένη· εὔδηλος.

79. Μὴ μ' ἀνάφτῃς τὰ κουτάβια (σκύλακας)· πρὸς τοὺς ἐρεθίζοντας τὰ πάθη τινός.

80. Μύγια δὲν κάθετ' ἐπάνω του· ἐπὶ καθαριότητος· λέγεται καὶ ἐπὶ εὐερεθίστου χαρακτῆρος.

81. Νὰ δαγκάσ' τὴ γλῶσσά του· περὶ κακολόγων.

82. Ὄπ' αὐτός, καὶ τὸ ῥαβδί του· ἐπὶ ἀστέγων.

83. Ὅποιος ἀρωτᾷ, δὲν χάνει· εὔδηλος.

84. Ὅποιος δὲν συλλογίζεται τὰ ὕστερνά, τὰ πρῶτα τάχ' χαμένα· ὅτι ἡ περὶ τοῦ μέλλοντος φροντὶς οὐδέποτε πρέπει νὰ ἐγκαταλείπῃ τὸν ἄνθρωπον.

85. Ὅ,τι λὲς μὲ τὰ χείλια σου, νἆναι μετ' ἐμένα, κι' ὅ,τι λὲς μὲ τὴν καρδιά σου νἆναι μὲ τὰ παιδιά σου.

86. Ὅλοι φοβοῦνται τὸ Θεό, καὶ ὁ χαηνᾶς τὸν τοῖχο.

87. Ὅπου τὸ 'βγάλ' ἡ ἄκρη· ἐπὶ ἀπηλπισμένου.

88. Ὅσα ἔμπουν, κι' ὅσα ἔβγουν· ἐπὶ ἀμελείας καὶ ἀφροντισίας.

89ν Ὅσο νὰ εἴπῃς μὲ 'γειά, ἔχε 'γειά· ἐπὶ ἐνδυμάτων κακίστης ποιότητος.

90. Ὅσο κι' ἂν ἀσημώσῃς τὸ φηκάρι, 'σὰ δὲν κόφτει τὸ σπαθί, χαμένα τάχεις· ἐπὶ ἐκείνων οἱ ὁποῖοι βλᾶκες καὶ ἀνίκανοι ὄντες προσπαθοῦσι δι' ἐξωτερικῶν ἐπιδείξεων ν' ἀπατήσωσι τοὺς ἄλλους.

91. Οὔτε κλαίει οὔτε γελάει· ἐπὶ μετρίας ποιότητος πραγμάτων.

92. Οὐρίτης· ὁ ἐκ τῶν ὀρέων πνέων ἄνεμος.

93. Ὁ γυιὸς τοῦ πολυφάη ὅσο 'βρῇ, τόσο θὰ φάῃ· συμβουλευτικὴ πρὸς οἰκονομίαν.

94. Πήγαινε μ' ἕναν καλό, νὰ γείνῃς καλλίτερος, καὶ μὲ ἕναν κακό, νὰ γείνῃς χειρότερος· ὡς τὸ τοῦ Δαυὶδ «καὶ μετὰ χωλοῦ διαστρέψεις».

95. Πάει νὰ πιῇ νερό, καὶ τὤβγαλε ὁ μπά-

κακας (βάτραχος) τὸ 'μάτι· ἐπὶ ἀτόμων πάντοτε προσκοπτόντων καὶ ἀτυχούντων εἰς τὰ ἔργα των.

96. Πέρνα, 'μέρα, νὰ διαβῇς, καὶ χρόνε, νὰ περάσῃς· ἐπὶ ἀμελῶν ὑπηρετῶν.

97. Παίζουμε τὰ κότσια; δὲν ἀστειεύομαι, ἀλλὰ σπουδάζων ὁμιλῶ ἢ πράττω.

98. Πρόφθασε τὴ δουλειά, νὰ μὴ σὲ πάρ' ἀπὸ 'μπροστά· εὔδηλος.

99. Παραγγελίσιος· ὁ εἰς ὥραν ἀκατάλληλον ἐλθών.

100. Ὀπίσω μου εἶσαι, διάβολε! φράσις πειραζομένου κατὰ τοῦ πειράζοντος.

101. Ῥίξε του ἕνα κόκκαλο, νὰ μὴν γαυγίζῃ· ὅτι χάριν τῆς ἡσυχίας του πρέπει νὰ θυσιάζῃ τις καὶ ἐκ τοῦ ὑστερήματός του προσφέρων εἰς τοὺς κακοὺς καὶ συκοφάντας.

102. Σὰν ἀπὸ Θεοῦ μεργιά· ἐπὶ ἐπιτυχίας.

103. Σὰν ἀπ' τοῦ 'φειδιοῦ τὸ στόμα· ἐπὶ ὡραίων χειροτεχνημάτων γυναικείων.

104. Σήκωσαν κεφάλι· φράσις, δι' ἧς δηλοῦται ἀπείθεια ἢ ἐπανάστασις.

105. Σιέρπετα=ἑρπετά.

106. Σὰν τὸ σκυλὶ 'ς τ' ἀμπέλι· ἐπὶ φονευθέντος τινὸς ἀκαταζητήτως.

107. Σκουφόνει, ξεσκουφόνει· ἐπὶ τῶν πληρονόντων τὰ χρέη των δι' ἄλλων νέων δανείων.

108. Σὰν ὁ μπέης 'ς τ' ἄχυρα· εἰρωνική, ἐπὶ δυσκολίας διὰ τὰ πρὸς σωματικὴν ἀνάπαυσιν.

109. Σκοτινιαὶς κ' ἐρημιαίς· ἐπὶ πραγμάτων ἀσαφῶν καὶ μὴ ἐχόντων εὐχάριστον πρόσοψιν.

110. Σ τὴ χάση καὶ 'ς τὴν πιάση (τῆς σελήνης)· ἐπὶ σπανίων φαινομένων.

111. Σαμαρωμένο ἄλογο ὁ λύκος δὲν τὸ τρώγει· ἐπὶ τῶν εὐδαιμονούντων ἕνεκα τῆς πρὸς τὸν νόμον καὶ τὰ καθήκοντά των ὑποταγῆς.

112. Σήμερα 'κινήσαμε, κι' αὔριο πόσαις ἔχουμε; ἐπὶ προώρως λογιζομένων καὶ ἀκαίρως.

113. Σὰν τὰ λάχανα 'ς τὸ τσουκάλι· ('γείνηκαν)· ἐπὶ περιπλοκῶν.

114. Σὰν ἡ μύγια 'ς τὸ σκατό· κατὰ τῶν ἐπαναλαμβανόντων αἰσχροὺς λόγους.

115. Τὸ συντροφικὸ τὸ βόϊδι τὸ τρώγει ὁ λύκος· διότι ἐκ τῶν δύο συνεταίρων οὐδέτερος φροντίζει μὲ πόνον.

116. Τὸ ποτῆρι μὲ τὴν ἀράδα γυρνᾷ· ἐπὶ ἐκείνων, οἵτινες χαίρουσιν εἰς τὰς δυστυχίας τῶν ἄλλων.

117. Τὰ ξένα εἶναι εὐκολολογάριαστα· εὔδηλος.

118. Τὰ κάνει γιὰ τὰ 'μάτια τοῦ κόσμου· ἐπὶ προσποιήσεως.

119. Τὸ 'βγάζ' ἀπὸ τὸ κοντάκι· ἐπὶ ὑπερβολικῶν ἀπαιτήσεων.

120. Τοῦ χτυπᾷ τἄργανο· καί, τοῦ κρέμασαν κουδοῦνι· ἐπὶ δυσφημιζομένου ἀτόμου.

121. Τὸν ἐζεμάτισε· τὸν ἐζήμιωσε.

122. Τράμπα τρούμπα τἄργανα, κ' ὁ πασιᾶς 'ς τὴν Πρέβεζα· ἐπὶ ὑποθέσεων νομιζομένων ὡς τελειωμένων, ἐνῷ πολὺ μακρὰν εἰσέτι τοῦ τοιούτου ἀπέχουσι.

123. Τὸ λέγει ὁ λόγος, κ' ὁ λόγος εἶν' ὁ Θεός· ἐπὶ βεβαιώσει.

124. Τοῦ ψωμᾶ σιμήτια μὴν πουλῇς· ἐπὶ τῶν προσπαθούντων ν' ἀπατήσωσι τοὺς ἱκανωτέρους των.

125. Τ' ἄναψαν ἡ ποδιαίς· ἐπὶ ψυχικῆς στενοχωρίας καὶ ἀγωνίας.

126. Τὸν 'τσάκισ' ὁ κοῦκος· πιστεύεται παρὰ τοῖς πολλοῖς, ὅτι, ἐὰν ἀκούσῃ τις τὴν φωνὴν τοῦ κούκου νῆστις, βλάπτεται τὴν ὑγείαν· διὸ καὶ ἅμα τῇ ἐγέρσει ἐκ τοῦ ὕπνου τρώγουσί τι.

127. Τὴν ἔχει κουμπάρα (τὴ δουλειά)· περὶ ἀμελῶν.

128. Τὸν ἔπιασαν 'ς τὰ πράσα· ἐπὶ φωραθέντος ἐγκληματίου.

129. Τὸ σύγνεφο κι' ὁ βασιλῆας σὲ προφτάνουν, ὅπου κι' ἂν 'πᾷς· (εὔληπτος).

130. Τετρακόσια εἶν' ἡ ὀκκὰ παντοῦ· παντοῦ τὰ πάντα.

131. Ἀνάβαλτος· διάβολος.

132. Τὸν τρώγ' ἡ ῥάχη του, ἡ γλῶσσά του, τὸ αἷμά του· ἐπὶ τῶν ἐρεθιζόντων τοὺς ἀνωτέρους των ἀνοήτως καὶ πρὸς βλάβην των.

133. Τοῦ 'φύσηξε· ἐπὶ ἐπιτυχίας.

134. Τοῦ 'κρέμασαν τὸ χουλιάρι· ἐπὶ καθυστερήσαντος εἰς τὴν τράπεζαν.

135. Τὸν ἔμασαν, 'σὰν τὸ μποῦφο τὰ πουλιά· ἐπὶ ἀναξιοπαθοῦντος.

136. Φευγᾶτε, ποδαράκια μου, νὰ μὴ σᾶς χέσ' ὁ κῶλος· ἐπὶ δειλῶν καὶ ἐνόχων.

137. Φκιάσε, χάλασε, δουλειὰ νὰ μὴ σοῦ λείψῃ· ἐπὶ ἀκαταστάτων χαρακτήρων.

138. Φέσ' καὶ φοῦντα, καὶ γρόσια ποῦντα; ἐπὶ πτωχαλαζόνων.

ΟΝΟΜΑΣΙΑΙ ΤΟΠΟΘΕΣΙΩΝ, ΟΡΕΩΝ, ΛΙΜΝΗΣ ΚΑΙ ΠΕΔΙΑΔΟΣ.

Ἁγία παρασκευή.—Ἀγκάθι.— Ἁλώνια. Ἀλαφιῶνα.—Ἀπιδίτζα.—Ἀράπη στάνη.— Ἀρκουδοπήγαδο.— Βάσταις.—Βελεντέσι.— Βανακάρι.— Βατζουνιά. — Βουρλάταις.— Βλαχοδήμου.—Γάτοβας.—Γλίνα.—Γρουνοπόδι.—Γουρίτζα.—Γκανούς.—Γλυκιτί.— Γαϊλουφολιαίς.—Γκρεμνίτζα.—Γρούσπα.— Γκορτσιά. — Γκοῦτρι. — Δρακοκλήσια.— Δραμπάτοβα. — Εἰκόνες. — Ἴταμος. — Κάγκινα.— Καμίνι. —Καναβοτόπι.—Καστρίτσα.—Καλιγωμένη.—Κράβαρι.—Κολιξίδα.—Κούτσουρο. — Καθίστρα. — Καραοῦλι.—Καλαμίτζια.— Κρυονέρι.—Κοκκινολιθάρι.—Κλείδωνας.—Καρυαίς.—Κουρμακάλι. — Κανάκι. — Κουρκουρέλο.—Κατσοῦφι. — Κρυάκουρο. — Λαδικοῦ. — Λακιαίς. —Λίπα.—Λιπινό.—Λούτζα.—Λαχανά. — Λεύκαις. — Λασπόπορδο. — Λιθαρίτσια. —Λυκοτόπι.—Λυκόστομο.—Λυκοτρίχι.—Λυκοφουλιά.—Λευτοκαριά.—Μακελάρι. — Μυγδαλιά. — Μίτικα. — Μουτάφια.— Μπαρτζόπουλαις.— Μοτσιάδες.— Μεσοβοῦνι.—Μάνδρα.—Μπολιάνα.—Μπαλομένου.—Μπανάρια.—Μουζάκι.—Μπίκλι. —Μίρκου.—Μαυραίς.—Μπεϊνίκοβα.—Μεγάλη μυτιά.—Μπιάζιναις.—Μπουλτίνα.— Μηλιά. —Μπουνίλα.—Μεγάλη βαθειά.— Μακροχώρα.—Νάναις.—Πλάκα Παναγιά. Παλιάμπελα.—Πόρος.—Πουρνίσιο.—Ποῦρνο.—Προυνιά.—Πουρναρίσιος.—Πηγαδοῦλα.—Πύργος.—Πουρνάρι.—Πότους.—Περιστερῶνα.—Προσήλιο.—Πούμιστα.—Ρομπήγαδο.—Ρόβολο.—Ρογκάτζι.—Ραματᾶ. —Σαμαρίνι.—Σκάλα.—Σαϊτοῦ.—Σωτῆρα. Σιάνι. — Στοῦνα. — Σετενίκου. —Σιεμέ.— Σελιό.—Σέλωμα.—Στρογγυλό.—Στραβοχώραφο. — Σουρπάτα. — Τρύπιο λιθάρι.— Τορός.—Τζοροβέτζο.—Τζιρινίκου.—Τζούμενα.—Φτιλιαίς.—Φρουξουλιά.

ΗΘΗ, ΕΘΙΜΑ κλπ. ΧΙΜΑΡΑΙΩΝ

ΥΠΟ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΓΕΩΡΓΙΤΣΗ

Αἱ οἰκίαι.

Αἱ οἰκίαι τῶν Ἀκροκεραυνίων, ἐκτὸς τῶν νεωτεριζόντων, εἰσὶν ἐν γένει στενόμακροι καὶ ἄνευ ὀροφῆς (ταβάνι), τὰ δὲ παράθυρα ἄνευ ὑέλων, ὧν δὲν αἰσθάνονται τὴν ἀνάγκην καὶ διὰ τὸ γλυκὺ τοῦ κλίματος καὶ διὰ τὰ θερμότατα αὐτῶν χειμερινὰ καλύμματα, δι' ὧν καλύπτονται, ἤτοι τὴν μὲν ἡμέραν τὰς χλαῖνας, τοὺς ἀχωρίστους καὶ αἰωνίους αὐτῶν συντρόφους, τὴν δὲ νύκτα τὰς βελέντζας. Τὸ ἔδαφός των ἔστρωται ἢ διὰ μόνου κεραμωτοῦ (κορασανίου), ἰσχυροῦ μίγματος ἀσβέστου καὶ ἄμμου, ἢ κατὰ τὸ ἥμισυ διὰ σανίδων. Ἡ ἑστία κεῖται ἢ εἰς τὸ μέσον ἢ εἰς ἓν τῶν ἄκρων, ἧς ὕπερθεν, ἐπὶ τῆς στέγης, ὑπάρχει μικρὰ ὀπή, δι' ἧς ἐξέρχεται ὁ καπνός, καὶ ἐξ ἑνὸς τῶν τῆς στέγης ξύλων ἐπικρέμαται ὁ ἀχώριστος «κρεμαστάλης», μακρὰ ἅλυσις ἐκ κρίκων σιδηρῶν καταλήγουσα εἰς ἁρπάγην, ἀφ' ἧς ἐξαρτῶνται αἱ χύτραι καὶ ὁ γάστρος ἢ ἡ γάστρα. Εἰς τὴν ἑτέραν γωνίαν, τὴν ἀντίθετον, κρέμανται τὰ ὅπλα, πατρῷα κληρονομία, διαφόρων συστημάτων, ἀπὸ τοῦ ἱστορικοῦ

καρυοφυλλίου μέχρι τῶν νεωτάτων, ἐπάργυρα τὰ πλεῖστα καὶ στίλβοντα ἐκ καθαριότητος, καὶ διαφόρων εἰδῶν ἀγχέμαχα ὅπλα ἅτινα εἶναι κόσμος τῶν ἀνδρῶν ἐπὶ τὸ ἐπιδεικτικώτερον διατιθέμενα ἐν τῷ διαχρύσῳ σελαχίῳ. Εἰς τὸ ἐπισημότερον μέρος κεῖται ὁ κόσμος τῶν γυναικῶν, τὰ προϊόντα τοῦ ἱστοῦ αὐτῶν, τὰ ἀγγεῖα, ὡς λέγονται, δηλ. σκεπάσματα ἐγχωρίου κατασκευῆς ἀρκοῦντα πρὸς ὑποδοχὴν 15-20-30 ἀνθρώπων. Αἱ βελέντζαι αὗται καὶ τὰ κιλίμια τῶν Ἀκροκεραυνίων εἶναι πολὺ ἀνώτερα τήν τε ποιότητα καὶ ἐργασίαν τῶν ὑπὸ τῶν ὀρεινῶν τοῦ Πίνδου κατασκευαζομένων καὶ στερεώτατα, διότι εἶναι μονοκόμματα. Ἐπί τινος ἄκρας κεῖται ἡ νυμφικὴ τῆς οἰκοδεσποίνης κασσέλα, φέρουσα ἐπὶ ἐζωγραφημένων ἑλληνικῶν ἐθνοσήμων τὸ ὄνομα αὐτῆς ἐπιγεγραμμένον. Δὲν διαπρέπουσι μὲν ἐπὶ καθαριότητι αἱ οἰκίαι, ὡς αἱ τῶν Πωγωνιανιτῶν καὶ Ζαγορισίων, ἀλλὰ καὶ δὲν ἔχουσι τὴν ῥυπαρότητα τῶν οἰκιῶν τῶν κατοίκων τῆς κοιλάδος Δελβίνου. Ἰδίως σπανιώτατα θὰ εὕρῃ τις ἐν χριστιανικῇ οἰκίᾳ τὰ ἀχώριστα παρὰ Πελασγοῖς ζωΰφια, τὰς φθεῖρας. Αἱ πλεῖσται τῶν οἰκιῶν καὶ οἱ ἐξωτερικοὶ αὐτῶν περίβολοι φέρουσι πολεμίστρας καὶ ἔνιαι καὶ διατρήτους πύργους καὶ πολλαχοῦ σφαιρῶν ἴχνη, λείψανα τῶν ἄλλοτε ἐμφυλίων πολέμων.

Ἀξιέπαινος εἶναι ἡ μεγάλη βοήθεια, ἣν χορηγοῦσιν ἀλλήλοις ἐν τῇ οἰκοδομῇ τῶν οἰκιῶν. Ἂν μὲν τὸ ὑλικὸν τῆς οἰκοδομῆς, ξύλα καὶ κέραμοι, πρόκειται νὰ ἔλθῃ διὰ θαλάσσης, τρέχουσι πάντες εἰς τὰ παράλια, οἱ πλουσιώτεροι μετὰ τῶν ζώων των, ἵππων, ἡμιόνων κτλ. καὶ ἀναβιβάζουσι τοῦτο εἰς τὸ χωρίον των. Ἐπίσης καὶ ἐκ τοῦ λατομείου νωτοφοροῦσιν αἱ γυναῖκες τοὺς λίθους κτλ. Τὸ κάλλιστον τοῦτο τῆς ἀλληλοβοηθείας ἔθος ὑπῆρχε πρότερον καὶ εἰς ἄλλα μέρη τῆς Ἠπείρου περιορισθὲν ἤδη δυστυχῶς μόνον προκειμένου περὶ οἰκοδομῆς δημοσίων καταστημάτων, σχολείων καὶ ἐκκλησιῶν.

Ἐπὶ ἐμφανίσεως φίλου ἐν οἰκίᾳ τινί, ὅστις εἶναι πάντοτε εὐπρόσδεκτος, στρώνουσι δύο τρεῖς ψιλοτάπητας καὶ προσάγουσι μικρά τινα τραπεζοειδῆ καθίσματα. Ταῦτα τὰ ἕδρανα, «φρόν» ἐπὶ τὸ πελασγικώτερον καλούμενα, οὐδὲν ἄλλο εἰσὶν ἢ ὁ τοῦ Ὁμήρου «θρῆνυς».

Αἱ γυναῖκες.

Αἱ γυναῖκες τῶν Ἀκροκεραυνίων εἰσὶ φιλοπονώταται. Ὡς αἱ τοῦ Πωγωνίου καὶ Ζαγορίου καὶ ἐν γένει αἱ πλεῖσται ἠπειρώτιδες, γεωργοῦσι μόναι των τοὺς ὀλίγους καὶ λυπροὺς ἀγρούς των, νήθουσι καὶ ὑφαίνουσι τὰς περιφήμους βελέντζας καὶ κιλίμια αὐτῶν, καὶ ἐν γένει ἐκτελοῦσι πρὸς ταῖς οἰκιακαῖς καὶ πάσας τὰς ἀγροτικὰς ἐργασίας, διαπρέπουσαι κατὰ τὴν οἰκονομίαν, τὸ ἀπέριττον τῆς διαίτης καὶ τὸ φιλόξενον τῶν τρόπων.

Ἡ ἀνατροφή των εἶναι ἀρχαϊκή· ὀλίγισται μανθάνουσι γράμματα καὶ αὗται μέχρι τοῦ δωδεκάτου ἔτους τῆς ἡλικίας αὐτῶν, καὶ τοῦτο διότι ἐλαχίστην ἔχουσιν ἀξίαν εἰς τὰ ὄμματα τῶν συζύγων καὶ γονέων αὐτῶν, ὡς παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἀθηναίοις συνέβαινε. Κατ' ἀνάγκην ἀπολαμβάνουσι πλειοτέρας ἐλευθερίας ἢ παρ' ἐκείνοις, ὡς ἐκτελοῦσαι τὰς ἐν ὑπαίθρῳ ἐργασίας· καὶ αὗται δὲ αἱ τὸν ἰσλαμισμὸν ἀσπασάμεναι ἀποβάλλουσι τὸν κρήδεμνον, καίπερ θρησκευτικὴν οὖσαν διάταξιν.

Εἰσὶ πισταὶ καὶ τιμιώταται σύζυγοι· καὶ ἐν Ἠπείρῳ δύναταί τις εὑρεῖν πλέον τῆς μιᾶς ἀληθοῦς Πηνελόπης, ἀναμενούσης ἐπὶ ἔτη καὶ δεκάδα ἐτῶν τὸν ἐν τῇ ξένῃ σύζυγον (1). Ἐλαχίστην σημασίαν ἀποδίδουσιν αὐταῖς οἱ σύζυγοι αὐτῶν, οὐ μὴν δ' ἀλλὰ καὶ αὗται ἑαυταῖς. Ἐνῷ ἐκεῖνοι χαρτοπαικτοῦσιν ἀπὸ πρωίας μέχρις ἑσπέρας — εἰς τοῦτο δὲ εἶναι φοβερῶς ἔκδοτοι οἱ Χιμαραῖοι — ἐκεῖναι σκάπτουσιν ἐν τῷ ἀγρῷ ἢ νωτοφοροῦσι ξύλα.

Ὅταν ἀσθενῶσιν, ἢ μεταβαίνουσιν ἀφ' ἑαυτῶν ἢ ἀποπέμπονται ὑπὸ τῶν συζύγων αὐτῶν εἰς τὸν πατρικὸν οἶκον πρὸς νοσηλείαν, ἂν τὸ νόσημά των εἶναι χρόνιον. Οἱ δὲ γονεῖς καὶ ἐν ἐλλείψει τούτων οἱ ἀδελφοὶ καὶ πολλάκις οἱ ἀνεψιοὶ ὑποχρεοῦνται εἰς τὴν δαπάνην τῆς τε διατροφῆς καὶ θεραπείας αὐτῶν. Μετὰ δὲ τὴν ἀποθεραπείαν μεταβαίνουσι πάλιν εἰς τὰ πενθερικά των. Δικαιολογοῦσι δὲ οἱ Χιμαραῖοι τὴν πρὸς τὰς συζύγους αὐτῶν τοιαύτην διαγωγήν των εἰς τοὺς κατηγοροῦντας ὡς ἑξῆς· « Ἡμεῖς ἐνυμφεύθημεν ἄνθρωπον ὑγιᾶ καὶ ὄχι πάσχοντα· ἂν οἱ γονεῖς ἐγνώριζον τὴν κόρην των φιλά-

(1) Μόνον τινὲς τῶν γυναικῶν τοῦ χωρίου Παλάσσης, τῆς ἀρχαίας Παλαίστης, καθ' ὃ ἐργαζόμεναι ἐπὶ μισθῷ 6—8 μῆνας τοῦ ἔτους ἐν Αὐλῶνι, ἔδωκαν ἀφορμὴν νὰ θεωρηθῶσιν ὅλαι αἱ τοῦ χωρίου των ὡς ἐλευθερίων ἠθῶν, ἐφ' ᾧ καὶ δυσφημοῦνται παρὰ τοῖς λοιποῖς Χιμαραίοις.

σθενον, ἔπρεπε νὰ μὴ τὴν ὑπανδρεύσωσι». Πρὸς δὲ τοὺς ὑποδεικνύοντας τὸ ἄτοπον τῆς τοιαύτης λογικῆς ἀποκρίνονται· «Τοιαῦτα εἶναι τὰ ἔθιμα ἡμῶν». Ἕτερον παράξενον καὶ ἀσύνηθες παρὰ τοῖς λοιποῖς Ἠπειρώταις ἔθιμον τῶν Ἀκροκεραυνίων ἐστὶ τόδε. Αἱ γυναῖκες οὐ μόνον ἀλλήλας πατρωνυμοῦσιν, οὐ μόνον αὐταὶ αὑται πατρωνυμοῦνται, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῶν πενθερικῶν καὶ ὑπὸ τῶν ἰδίων αὐτῶν συζύγων πατρωνυμοῦνται. Χιμαραία γυνὴ καλοῦσα μακρόθεν ἄλλην θὰ εἴπῃ πρῶτον τὸ κύριον ὄνομά της καὶ εἶτα ὄχι τὸ τοῦ συζύγου της, ἀλλὰ τὸ τοῦ πατρός της· θὰ τὴν κράξῃ Φωτεινὴν Παύλου (κόρην δηλ.) καὶ ὄχι Κώσταιναν (σύζυγον δηλ. τοῦ Κώστα). Χιμαραία γυνὴ σεμνυνομένη πρὸς ἄλλην ἐν τῷ θυμῷ αὐτῆς λέγει· «Ἡ Κατέρω Κώστα (τοῦ πατρός της τὸ ὄνομα) εἶμαι ἐγώ», καὶ δὲν λέγει ἡ σύζυγος λ. χ. τοῦ Γεωργίου, ἔστω κἂν ᾖ περιφανὴς ὁ σύζυγος αὐτῆς. Ταῦτα δὲ λέγει καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν σύζυγόν της ὅταν θυμώσῃ. «Καϋμένε! Κατέρω Κώστα μὲ λὲν ἐμέ! τὸ 'ξέρεις;» Ἐπίσης ὁ σύζυγος ὁμιλῶν μετὰ συγγενῶν ἢ φίλων ἀποκαλεῖ τὴν ἰδίαν σύζυγον οὐχὶ Γεώργαιναν ἢ Μάνθαιναν, ὡς ἐν τῇ λοιπῇ Ἠπείρῳ εἴθισται τοῦτο, ἀλλὰ Ἑλένην Λάμπρου, μετὰ τὸ κύριον ἐπιλέγων τὸ τοῦ πατρὸς ὄνομα. Τοῦτο, ὅπερ ἐν Ζαγορίῳ ἢ Πωγωνίᾳ ἤθελε θεωρηθῇ ἐκ μέρους μὲν τοῦ συζύγου πρὸς τὴν σύζυγον λεγόμενον ὡς ἔλλειψις ἀγάπης, ἐκ μέρους δέ τινος ξένου ὡς ἔλλειψις ἀβροφροσύνης, ἐνταῦθα θεωρεῖται κανών. Τὸ ἐναντίον ἤθελε θεωρηθῇ ὡς ἔλλειψις. Ἐνθυμοῦμαι, ὅτι πολλάκις παρέσχον ἀφορμὴν γέλωτος θελήσας νὰ καλέσω, τὸ μὲν καθ' ἕξιν τῆς γλώσσης τῆς πατρίδος μου, τὸ δὲ ἐξ ἐπίτηδες πολλάκις, κυρίας νέας: Κώσταιναν καὶ Θανάσαιναν, καὶ ἤκουσα ὡς διόρθωσιν: ἡ Ἑλένη Γκίκα, ἡ Πηνελόπη Λάμπρου· τὸ τοῦ πατρὸς ὄνομα πάντοτε.

Καὶ νυμφευομένη ἡ γυνὴ δὲν παύει ὑπερασπιζομένη τὰ συμφέροντα τῆς πατριᾶς, εἰς ἣν ἀνῆκε, τοῦ αἵματός της, ὡς λέγουσιν ἐν Χαονίᾳ. Νέα Ζαγορισία ἢ Πωγωνιανῖτις νυμφευομένη δὲν ἀποξενοῦται τῆς πατριᾶς της, διατηρεῖ τὸ πρὸς αὐτὴν φίλτρον, ἀλλ' ἐν συγκρούσει συμφερόντων τῆς πατριᾶς εἰς ἣν ἀνῆκε καὶ τῆς εἰς ἣν προσῆλθεν, εἰς τὸ μέλλον ἀποβλέπουσα, οὐ μόνον ἡ ἰδία ἐμφανῶς τοὐλάχιστον θὰ συνηγορῇ ὑπὲρ τῶν συμφερόντων τῆς δευτέρας, ἀλλὰ καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν συγγενῶν της τῶν ἐχεφρονεστέρων θὰ νουθετηθῇ εἰς τοῦτο. «Προσπάθησε, κόρη μου, νὰ ζῇς μετὰ τῶν πεθερικῶν σου καλά, θὰ τῇ εἴπωσιν ἢ θὰ τῇ μηνύσωσι κρυφίως οἱ φιλόστοργοι συγγενεῖς της. Ἡμεῖς τὸ καλόν σου μόνον ποθοῦμεν καὶ ἔστω καὶ ἂν σὲ βιάζουν νὰ μὴ μᾶς ὁμιλῇς». Ἐπικρατεῖ μᾶλλον ἡ πρὸς τὸ ἄτομον στοργή. Νέα Χαονὶς ὅμως, ἐν ἀντιθέσει συμφερόντων τῆς πατριᾶς αὐτῆς καὶ τῆς τοῦ συζύγου της, θὰ κηρυχθῇ φανερῶς ὑπὲρ τῆς πατριᾶς της καὶ θὰ εἴπῃ τολμηρῶς καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν σύζυγόν της, ἂν ποτε θελήσῃ νὰ τῇ παραπονεθῇ διὰ τοῦτο «Ὅπως ὑπερασπίζεις σὺ τὸ αἷμά σου, οὕτω κἀγὼ τὸ ἰδικόν μου». Ἡ φανερὰ δὲ αὕτη ὁμολογία θεωρεῖται καὶ ὑπὸ τοῦ συζύγου καὶ ὑπὸ τῶν συγγενῶν της ὡς ἐκπλήρωσις καθήκοντος τῆς γυναικὸς καὶ πάντες ἐπαινοῦσιν αὐτὴν ἐπὶ τούτῳ. Ὁσάκις δὲ οἱ περὶ τὸν σύζυγον ὀργανίζουσί τι κατὰ τῆς πατριᾶς τῆς συζύγου ἀποκρύπτουσιν αὐτὸ ἐπιμελῶς παρ' αὐτῆς. Ἐπικρατεῖ τὸ συμφέρον τῆς πατριᾶς, οὐδαμῶς λαμβανομένου ὑπ' ὄψει τοῦ ἀτόμου.

Ὅταν γείνῃ μήτηρ ἀρρένων τέκνων ἡ Χαονίς, ταῦτα δὲ ἡβάσωσι, τότε εὑρίσκεται εἰς τὸν κολοφῶνα τῆς δόξης της· τότε ἀλλάσσει ἡ πρὸς αὐτὴν προσωνυμία· δὲν τὴν καλοῦσι πλέον ἀπὸ τοῦ ὀνόματος τοῦ πατρὸς αὐτῆς, οὔτε ἀπὸ τοῦ ἰδικοῦ της, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ τέκνου της. Οἱ ἄνδρες, αἱ γυναῖκες, οἱ νέοι προσαγορεύοντες αὐτὴν λέγουσι· «Μῆτερ τοῦ Παύλου, τοῦ Σωκράτους κτλ». Παύει πλέον πᾶσα ἄλλη σχέσις ἐνώπιον τῆς ὑψηλοτέρας καὶ εὐγενεστέρας, τῆς μητρότητος. Τὸ ὡραῖον τοῦτο ἔθιμον ἐμιμήθη καὶ ὁ γλυκύτερος τῶν νέων ἡμῶν ποιητῶν ὁ ἀμίμητος Ζαλοκώστας ἐν τοῖς «ἁρματωλοῖς» αὐτοῦ.

«Μῆτερ τῆς Δέσπως, εἶπεν εἷς, ἡ Δέσπω μου ποῦ εἶναι»; Ἂν δὲ τύχῃ νὰ ἔχῃ πολλὰ ἄρρενα, προτιμῶσι τὸ ἐπικρατέστερον, ὅπερ συνήθως εἶναι τὸ πρεσβύτατον.

Αἱ Χαονίδες εἶναι γενναῖαι. Ὁ θέλων ἤδη νὰ μάθῃ, ὁποία τις ἦν ἡ Δέσπω ἢ ἡ Χάϊδω, ἃς ἐξύμνησεν ἡ δημοτικὴ ποίησις καὶ ψάλλει ἔτι ἡ παράδοσις ἐν Ἠπείρῳ, οὐδαμοῦ ἄλλοθι τῆς Ἑλλάδος θὰ εὕρῃ τὸ ἀντίτυπον ἢ ἐν Χιμάρᾳ. Ἐνταῦθα ἡ γυνὴ εἶναι ἀληθὴς σύντροφος τοῦ ἀνδρός· συγγεωργεῖ τὴν λιπαρὰν γῆν, συμποιμαίνει τὰ ὀλίγα πρόβατα, ἢ τὰς ἀγρίας αἶγας, συλλέγει τὰς ἐλαίας, νωτοφορεῖ τὰ πρὸς τὴν ἐτησίαν κατανάλωσιν ἀναγκαῖα ξύλα, ἀκολουθεῖ τὸν σύζυγον μαχόμενον φέρουσα τὰ φυσέκιά του, τὸ ὕδωρ

καὶ ἐν ἀνάγκῃ γεμίζουσα τὸ ὅπλον αὐτοῦ καὶ ἀποκομίζουσα τὰ λάφυρά του· μεταφέρει ἐκ τῆς παραλίας τὰ φορτία τοῦ ἀραβοσίτου, τῆς συνήθους αὐτῶν τροφῆς. Ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τὸ φορτίον διακρίνεται ἡ ὑπερηφάνεια τῆς ἀληθοῦς ταύτης ἑλληνίδος, ἐνῷ δηλ. αἱ ἄλλαι Ἠπειρώτιδες κύπτουσιν ὑπὸ τὸ φορτίον, ἡ αἴγαγρος τῶν Ἀκροκεραυνίων, ὑπὸ τὸ φορτίον 40-50 ὀκάδων καὶ ἐνίοτε ἔτι πρός, βαίνει ὑψαύχην πλέκουσα τὴν περικνημῖδα αὐτῆς καὶ συνομιλοῦσα μετὰ τῶν ἐπίσης πεφορτισμένων φίλων της περὶ τῶν νέων εἰδήσεων τοῦ χωρίου ἢ τῆς ἐπαρχίας. Τὴν τοιαύτην δὲ ὀρθοστασίαν κατορθοῖ στηρίζουσα τὸ φορτίον μόνον ἐπὶ τῆς ὀσφύος αὐτῆς, χωρὶς νὰ ἐφάπτηται τοῦτο τῶν ὠμοπλατῶν, περιδέει δὲ αὐτὸ σταυροειδῶς κάτω τῶν μασχαλῶν της διὰ τῆς τριχιᾶς.

Ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς ὡραιότητος αἱ Χιμαραῖαι διακρίνονται· δὲν ἔχουσι μὲν τὸ εὐγενὲς κάλλος τῶν Ζαγορισίων, οὔτε τὴν μαρμαρίνην λευκότητα τῶν Πωγωνιατισσῶν καὶ ἰδίως τῶν γυναικῶν τῆς Βησσάνης καὶ τοῦ Δελβινακίου, ἀλλὰ μᾶλλον κλίνουσι πρὸς τὸ ἀρρενωπὸν κάλλος τῶν γυναικῶν τῆς Λάκκας καὶ τοῦ Σουλίου, αἷς ἔχουσι πολλὰ τὰ κοινά. Αἱ δὲ γυναῖκες τῶν Ἰαπύγων, εἰ δεῖ γυναῖκας καλέσαι τὰς ἀγρίας ἐκείνας αἶγας, δὲν ἔχουσι μὲν τὸ κάλλος τῶν Χιμαραίων, ἀλλ' ἀδίκως πάνυ ἡ περιώνυμος Δώρα Ἰστριὰς ἐπὶ ἐσφαλμένων φαίνεται πληροφοριῶν στηριζομένη παριστᾷ ταύτας «ὡς ἐχούσας ἐλαιῶδες καὶ μελανὸν τὸ δέρμα, μαρασμώδεις τοὺς μαστοὺς καὶ ὑπερμεγέθη τὴν γαστέρα, διαγούσας τῷ ὄντι βίον κτηνώδη» (Αἱ γυναῖκες ἐν Ἀνατολῇ ὑπὸ Δώρας Ἰστριάδος).

Αἱ γυναῖκες τοῦ Δελβίνου καὶ τοῦ Μπορσίου διακρίνονται ἐν γένει διὰ τὴν καλλονὴν αὐτῶν· μόνον εἰς ἑλώδη μέρη ὡς ἐκ τῶν διαλειπόντων πυρετῶν ἀληθεύει ἡ περιγραφὴ αὕτη· ἀλλὰ τοῦτο εἶναι ἐξαιρετικὴ περίπτωσις, οὐδὲ δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς κανών· ὁ δὲ βίος, ὃν διάγουσιν, εἶναι ὁ αὐτός, οἷος καὶ ὁ τῶν λοιπῶν Πελασγίδων καὶ οὔτε κτηνωδέστερος οὔτε πολιτικώτερος. Εἶναι δὲ πολὺ ἀνώτερος τοῦ τῶν γυναικῶν τοῦ Μαυροβουνίου ἐν Εὐρώπῃ καὶ τῶν Ἀρμενίδων πολλῶν διαμερισμάτων ἐν Ἀσίᾳ. Οὐδ' ἔχει ὑπερμεγέθη τὴν γαστέρα ἡ γυνὴ τοῦ Ἰάπυγος, ἡ καθ' ὅλα σύντροφος τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς, ᾗ ἀνατέθεινται αἱ βαρύτεραι τῶν ἐργασιῶν ἔν τε τῇ οἰκίᾳ καὶ τῇ ὑπαίθρῳ χώρᾳ. Κατὰ τὴν τελευταίαν ἐν Ἠπείρῳ ἐπανάστασιν τοῦ Λυκουρσίου, ἥτις ἦν ἀληθὴς ἐμφύλιος πόλεμος μεταξὺ ἀδελφῶν πρεσβευόντων διάφορον θρήσκευμα, αἱ τοὺς νικητὰς συνοδεύουσαι Ἰαπυγίδες ἀφήρπασαν καὶ τὰς δοκοὺς ἀκόμη τῶν οἰκιῶν καὶ τὰ παράθυρα καὶ γοργαὶ ἀπεκόμισαν αὐτὰ οἴκαδε. Ἔπρεπε νὰ τὰς ἴδῃ τις αὐτὰς πετώσας, ὡς εἰπεῖν, ὑπὸ τὰ φορτία των τὰ βαρέα, καὶ τότε νὰ κρίνῃ περὶ τῶν ἐξωγκωμένων αὐτῶν γαστέρων! Ὑπῆρχον ἀληθῶς καὶ ἐξωγκωμέναι γαστέρες, ἀλλ' αὗται ἦσαν τῶν ἐγκύων γυναικῶν, αἵτινες καίτοι ὀκτάμηνοι καὶ ἐννεάμηνοι ἀπεκόμιζον ὅμως φορτία.

Ἔθιμα ἐπὶ θανάτῳ.

Ἀποθανόντος ἐκ νόσου Χιμαραίου τινὸς ἢ Χάονος, αἱ τῆς συγγενείας αὐτοῦ γυναῖκες, γραῖαι τε καὶ νέαι, παρθένοι τε καὶ ἔγγαμοι, μέχρι τρίτης ἐξαδέλφης, ὀφείλουσι νὰ διαλύσωσι τοὺς πλοκάμους αὐτῶν. Ἡ μήτηρ δέ, ἡ ἀδελφὴ καὶ ἡ σύζυγος τοῦ θανόντος κόπτουσιν αὐτοὺς μέχρι μέσου τοῦ ὠτίου. Κτενίζουσαι δὲ ἐπιμελῶς τὴν κόμην, καθιᾶσιν αὐτὴν ἐπὶ τῶν ὤμων καὶ ἐρρύθμως ἐκ διαλειμμάτων ὀλολύζουσαι ἐπιψαύουσιν αὐτὴν διὰ τῆς χειρὸς στίλβουσαι ὀλίγας τρίχας ἐν ἑκάστῃ ἐπιψαύσει· ἡ κεφαλή των μένει ἀκάλυπτος· τὰς δὲ παρειὰς θρύπτουσι διὰ τῶν ὀνύχων καὶ αἱμάσσουσιν αὐτὰς συμμετρικῶς ἐπὶ τῶν λάκκων τῶν παρειῶν ἢ τῶν μήλων, τὰς δὲ ὀλίγας σταγόνας τοῦ αἵματος ὡς καὶ τὰ ἀφθόνως ῥεύσαντα δάκρυα ἀφίνουσι νὰ ξηρανθῶσιν ἐπὶ τοῦ προσώπου, ὅπερ οὐδόλως νίπτουσιν ἐφ' ὅλην ἑβδομάδα. Ἂν γυνὴ Χιμαραία μάθῃ καθ' ὁδὸν τὸν θάνατον συγγενοῦς της, ῥίπτει ὅ,τι κεν τύχῃ πεφορτισμένη καὶ τρέχει νὰ συμμεθέξῃ τοῦ θρήνου τῶν ἄλλων. Συνοδεύουσι δὲ τὸν νεκρὸν μέχρι τῆς ἐκκλησίας γοῶσαι καθ' ὁδὸν καὶ ἐκτὸς αὐτῆς. Ψαλλομένης δὲ τῆς νεκρωσίμου ἀκολουθίας αὗται ἢ περικυκλοῦσιν ἐν ὑποκώφοις θρήνοις τὸ φέρετρον ἢ τάσσονται κύκλῳ περὶ τὸν ἔναγχος ὀρυχθέντα τάφον διῃρημέναι εἰς δύο ἡμιχόρια. Μία δέ τις συνήθως, ἡ εὐφυεστέρα περὶ τὸ αὐτοσχεδιάζειν, ὀρθία ἱσταμένη ὑπαγορεύει ἀνὰ ἕνα στίχον εἰς τὸ πρῶτον ἡμιχόριον, ὅπερ ψάλλει αὐτὸν θρηνωδῶς (μύρεται)· εἶτα λέγει ἄλλον εἰς τὸ δεύτερον ἡμιχόριον καὶ καθεξῆς· ἕκαστον δὲ στίχον συνοδεύει διὰ καταλ-

λήλου χειρονομίας. Τοῦτο δ' ἐξακολουθεῖ μέχρι τέλους τῆς νεκρωσίμου ἀκολουθίας. Τεθέντος δὲ τοῦ νεκροῦ ἐν τῷ τάφῳ, ὅτε οἱ γόοι ἐπιτείνονται εἰς τὸ κατακόρυφον, ἀπέρχονται πάλιν θρηνοῦσαι εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ θανόντος. Ἐνταῦθα ἐκ νέου ἄρχονται τῶν θρηνῳδιῶν ἢ μυρολογίων. Ταῦτα δὲ σύγκεινται ἐκ στίχων ὁμοιοκαταλήκτων, ὧν ὁ πρῶτος συμφωνεῖ πρὸς τὸν δεύτερον, ὀκτασυλλάβων ὡς ἐπὶ τὸ πολύ· καὶ ὁτὲ μὲν πᾶσαι ὁμοῦ θρηνολογοῦσιν, ὁτὲ δὲ μιᾶς ἐγειρομένης καὶ ἀρχομένης τῶν θρήνων παρακολουθοῦσιν αἱ ἄλλαι. Τῶν μυρολογίων τούτων οὐκ ὀλίγα εἰσὶ συγκινητικὰ καίτοι αὐτοσχέδια· δὲν ἐξικνοῦνται ὅμως εἰς τὸ ποιητικὸν ὕψος τῶν Ζαγοριακῶν μυρολογίων, οὔτε ἐξισοῦνται κἂν ἐκείνοις κατὰ τὸ πάθος. Ὑμνοῦσι δὲ ἕκαστον κατ' ἀξίαν τοῦ γένους, τῆς ἀτομικῆς ἀνδρείας, τῆς τέχνης, ἣν ἐξήσκει καὶ τῆς ἡλικίας, ἣν εἶχεν. Ἂν δὲ οὗτος νέος ὢν ἀπέθανεν ὑπὸ νόσου, τοῦτο εἶναι ἀφορμὴ μείζονος λύπης διὰ τοὺς συγγενεῖς, μὴ παρηγορουμένους, διότι δὲν ἀπέθανε τὸν παντὶ γενναίῳ ἐμπρέποντα θάνατον διὰ σφαίρας. «Πῶς νὰ παρηγορηθῶ, λέγει ἡ θρηνῳδός, ἐπὶ τῇ θανῇ σου; μήπως ἀπέθανες τὸν θάνατον τοῦ γενναίου ὑπερασπιζόμενος τὰ ζῷά σου κατὰ κλεπτῶν, ἢ ἐκδικῶν ἀρχαίαν ἔχθραν τῆς πατριᾶς σου, ὅτε τὸ πένθος ἡμῶν θὰ ἐμετριάζετο ὑπὸ τοῦ εὐγενοῦς θανάτου σου; Νόσος πονηρὰ κατέφαγεν ἐν κλίνῃ λαθραίως καὶ διὰ μακρῶν τὴν νεότητά σου, καὶ τοῦτο δι' ἡμᾶς εἶναι αἰτία λύπης χρονίου».

Θρηνοῦσι δὲ καὶ μύρονται οὐ μόνον αἱ γυναῖκες, ἀλλὰ καὶ οἱ ἄνδρες. Συχνάκις βλέπει τις, ἐν ᾧ πάντες κάθηνται σιωπηλοί, ἐγειρόμενόν τινα τῶν ἀνδρῶν καὶ θρηνοῦντα τὸν τεθνεῶτα ἐμμέτρως ἢ πεζῶς. Οἱ θρῆνοι οὗτοι ὁμοιάζουσι τοὺς τοῦ Ἀχιλλέως διὰ τὸν Πάτροκλον παρ' Ὁμήρῳ.

Ἐπὶ μίαν ἑβδομάδα αἱ στενόμακροι αὐτῶν οἰκίαι εἰσὶ πλήρεις ἀνδρῶν μὲν ἐπὶ τῆς μιᾶς γυναικῶν δὲ ἐπὶ τῆς ἑτέρας πλευρᾶς, συνερχομένων πρὸς παρηγορίαν καὶ πολλῶν ἐνταῦθα κοιμωμένων· κομίζουσι δὲ οἱ ἐπισκέπται οὗτοι καὶ τὰ σκεπάσματα αὐτῶν, καπότας ἢ βρούτσας. Ἡ πενθοῦσα οἰκογένεια οὐ μόνον οὐδὲν μαγειρεύει, ἀλλ' οὔτε καφὲν ἕψουσιν· ἀναπληροῦσι δὲ τὰς ἀνάγκας ταύτας οἱ συγγενεῖς καὶ γείτονες φέροντες φιάλας οἰνοπνεύματος καὶ καφὲν καὶ γεῦμα καὶ βιάζοντες πρὸς βρῶσιν καὶ πόσιν μάλιστα μὲν τοὺς πλησιεστάτους τοῦ θανόντος, μετὰ δὲ καὶ τοὺς παρευρισκομένους· ἡ δὲ τοιαύτη δαπάνη στοιχίζει 25-30 δρ. ἐνίοτε δὲ καί τι πρός.

Οἱ δὲ μακρὰν κατοικοῦντες φίλοι ἔρχονται μετὰ κριοῦ ζῶντος ἐκ τοῦ χωρίου των πρὸς παρηγορίαν, ὃν σφάζει ὁ οἰκοδεσπότης παρ' ᾧ κατέλυσαν· ὑποχρεοῦται δὲ μετὰ τοῦτο νὰ σφάξῃ καὶ ἰδικόν του κριόν. Παρηγοροῦνται δὲ ἀδιακρίτως τούτῳ τῷ τρόπῳ χριστιανοὶ καὶ ὀθωμανοὶ Χάονες καὶ ἐκπληροῦσι τὰ τοῦ ἐθίμου τούτου καὶ μετὰ ἓξ μῆνας ἀπὸ τοῦ θανάτου, ὁπόταν δηλ. τοῖς ἔλθῃ εὔκολον.

Ἂν φονευθῇ νέος Χάον, ἀδιακρίτως θρησκείας, πενθοῦσι μὲν καὶ τότε οἱ συγγενεῖς, ἀλλ' ἐν τῷ πένθει ἔνεστι καί τις ὑπερηφάνεια· διότι θεωρεῖται, ὅτι ἀπέθανε τὸν πρέποντα καὶ οἱονεὶ φυσικὸν παντὸς γενναίου ἀνδρὸς θάνατον ἐκπληρῶν «τὴν πεπρωμένην αἶσαν». Ἂν ἀπέθανε φονευθεὶς ἐν ζῳοκλοπῇ, θεωρεῖται αἰσχρὸν καὶ θρηνοῦσιν αὐτὸν κρυφίως· ἂν δὲ ἀπέθανεν ἐν συμπλοκῇ μετ' ἄλλου τινὸς συνεγχωρίτου ἢ ξενοχωρίτου, ὁρκίζονται καὶ βουλεύονται ἐκδίκησιν, ἣν πολλάκις λαμβάνουσι καὶ μετὰ πολλῶν ἐτῶν περιόδους αἱ ἐπερχόμεναι γενεαί.

Τὰ κατὰ τὸν γάμον.

Ἐκ τῶν δύο παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησι τρόπων τοῦ γάμου, τοῦ τῆς ἀγοροπωλησίας καὶ τοῦ δι' ἁρπαγῆς, ὁ πρῶτος εἶναι συνηθέστερος παρὰ Χιμαραίοις, ἀλλὰ καὶ ὁ δεύτερος δὲν εἶναι λίαν σπάνιος. Οἱ Χιμαραῖοι οὐδόλως φροντίζουσι περὶ εὑρέσεως μνηστήρων τῶν θυγατέρων των, τὸ σύνηθες, τὸ νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν, τὸ αἰώνιον τῶν Ζαγορισίων πατέρων καὶ Πωγωνιανιτῶν μέλημα. Ἐπειδὴ ἡ προὶξ σχεδὸν ἐλλείπει, ἐπέρχεται κατ' ἀνάγκην ἡ ἐκτίμησις τοῦ ἀτόμου καὶ συμβαίνει ἐνταῦθα ὅ,τι παρὰ Ζαγορίῳ ἤθελε θεωρηθῇ ἀντιστροφὴ τῶν ὅρων, νὰ ζητῶσι δηλ. οἱ νέοι συζύγους, ὡς συνέβαινε κατὰ τοὺς ἡρωϊκοὺς χρόνους. Ὡς ὁ Ἀχιλλεὺς τοῦ Ὁμήρου, ὁ νέος Χιμαραῖος περιμένει νὰ τὸν νυμφεύσῃ ὁ πατήρ του, ἢ τούτου ἐλλείποντος στέλλει μεσίτην πρὸς τοὺς γονεῖς τῆς ἐκλεκτῆς τῆς καρδίας αὐτοῦ ζητῶν αὐτὴν εἰς σύζυγον· καὶ ἂν μὲν γείνῃ δεκτὴ ἡ αἴτησίς του, ἔχει καλῶς· τότε δίδει γαμήλια ἕδνα τῇ συζύγῳ αὐτοῦ περὶ τὰ 1200 γρ. ὡς ἀπεφασίσθη ἐξ ἔθους, ἅπερ εἰσὶν ἀποκλειστικὴ περιουσία τῆς νύμ-

φης. Προσθέτει καί τινα ὁ πατήρ, καὶ ἐκ τούτων γίνονται τὰ φορέματα τῆς νύμφης, ἂν ὁ πατὴρ αὐτῆς ᾖ πτωχός· ἂν δὲ πλούσιος, ταῦτα κατασκευάζονται ἐκ διαλειμμάτων πολὺ πρὸ τοῦ γάμου· τὴν δὲ προῖκα αὐτῆς (τὰ 1200 γρ. τοῦ συζύγου μετὰ τῶν κερασμάτων τῶν συγγενῶν) τοκίζει ἡ γυνὴ κατὰ βούλησιν, μὴ ἐπεμβαίνοντος τοῦ συζύγου αὐτῆς, καὶ τὸν τόκον δαπανᾷ πρὸς τὰς μικρὰς αὐτῆς ἀνάγκας. Περιφρονητικῶς ὁμιλοῦσι περὶ τοῦ ἀνδρός, ὅστις «ἔλαβε τὰ χρήματα τῆς γυναικὸς αὐτοῦ». Μόνον δὲ μετὰ μακρὰν συμβίωσιν δύναται νὰ παραλάβῃ τὴν προῖκα τῆς γυναικός του ὑπὸ τὴν κατοχὴν αὐτοῦ ὁ σύζυγος.

Ἂν δὲ ἀπορριφθῇ ἡ αἴτησις, τότε οἱ μὲν γονεῖς τῆς νέας σπεύδουσι νὰ μνηστεύσωσιν αὐτὴν μετ' ἄλλου, μηδόλως ἐρωτῶντες τὴν γνώμην αὐτῆς, ἵνα τρόπον τινὰ τὴν ἀσφαλίσωσι, θεωρουμένην ὡς κτῆμα ἑτέρου. Ὁ δὲ νέος, ἂν δὲν ἐπιμένῃ εἰς τὸν ἔρωτα αὐτοῦ, προσποιεῖται τὸν ἀδιάφορον, μηδένα λόγον ποιούμενος καὶ εἰς τοὺς τυχὸν ἐρωτῶντας. Ἂν δὲ ἐπιμένῃ, τότε ἀκολουθεῖ τὸ ἀρχαῖον ἑλληνικὸν ἔθος τῆς ἁρπαγῆς (1). Ἡ δὲ ἁρπαγὴ αὕτη γίνεται τόνδε τὸν τρόπον. Ἂν μὲν ἡ νέα ἀντεράται τὸν νέον, τότε αὐτὴ εἴτε αὐτοπροσώπως, εἴτε διὰ μεσιτρίας τινὸς εἰδοποιεῖ αὐτόν, ὅτι ἐξέρχεται εἰς τὸ δεῖνα μέρος πρός τι ἔργον. Ὁ δὲ νέος ἐλλοχῶν μετὰ δύο τριῶν φίλων ἐπιπίπτει κατ' αὐτῆς, καὶ ὠθῶν καὶ ἀπειλῶν, ἐνίοτε δὲ ἐπ' ὤμου φέρων αὐτήν, τῶν ἄλλων φυλασσόντων μή τις προσέλθῃ τῇ νέᾳ ἀρωγός, φέρει αὐτὴν εἰς ἑτέρου χωρίου τὸν προὔχοντα, τιθέμενος ὑπὸ τὴν προστασίαν τούτου καὶ τῆς πατριᾶς του. Ἡ ἄρνησις δὲ τῆς προστασίας ταύτης θεωρεῖταί τι ἐπίμεμπτον καὶ παράβασις τῶν ἐθίμων. Ἐπὶ δέκα ἢ εἴκοσι ἡμέρας ἡ οἰκία, ἐν ᾗ κατέφυγεν ὁ νέος, τηρεῖται ἀπόρρητος· πολλάκις δὲ ὁ προὔχων ὅπως ἀποπλανήσῃ τοὺς ζητοῦντας τὴν νέαν συγγενεῖς της, ἀποστέλλει τοὺς ἐνόχους εἰς ἑτέραν συγγενικήν του οἰκίαν. Ἐν τῷ διαστήματι τούτῳ, εἰ καὶ ἀνύμφευτοι οἱ νέοι, βιοῦσιν ὡς σύζυγοι, ὁπότε ὁ νέος, ἂν μὴ ἐκέκτητο ἐκ τῶν προτέρων τὴν συμπάθειαν τῆς νέας, μυρίας ἐπιδαψιλεύεται αὐτῇ φιλοφρονήσεις. Οἱ δὲ γέροντες καὶ γραῖαι συνερχόμεναι νουθετοῦσι τὴν ἁρπαγεῖσαν στηριζόμενοι ἐπὶ τοῦ τετελεσμένου γεγονότος καὶ διὰ μυρίων προγενεστέρων παραδειγμάτων προσπαθοῦσι νὰ πείσωσιν αὐτήν, ὅπως μὴ γένηται παραίτιος κακοῦ καὶ σφαγῆς μεταξὺ τῶν δύο οἰκογενειῶν, ἀλλ' εἴπῃ ὅτι εὐχαρίστως δέχεται τὸν ἅρπαγα ὡς νόμιμον αὐτῆς σύζυγον. Ὅταν δὲ νομίσωσιν, ὅτι κατεπείσθη πλέον, φέρεται ἡ νέα εἰς μέρος οὐδέτερον, καὶ ἂν μὲν ἀποφανθῇ αὕτη κατὰ τὰς ὁδηγίας αὐτῶν ἐνώπιον τῆς ὁμηγύρεως, τότε στέφουσιν αὐτούς· οἱ δὲ συγγενεῖς συνήθως ἀποστρέφονται αὐτὴν ἐπὶ πολλὰ ἔτη, ἀλλὰ δὲν δικαιοῦνται νὰ τιμωρήσωσι τὸν ἅρπαγα. Ἂν δὲ παρ' ἐλπίδα ἐκδηλώσῃ αὕτη καὶ μετὰ τὴν διακόρευσιν κατὰ τοῦ ἅρπαγος ἀποστροφήν, τότε ἀποδίδεται μὲν αὕτη εἰς τοὺς συγγενεῖς αὐτῆς, ὁ δὲ ἅρπαξ κινδυνεύων ἐκ τῶν μένεα πνεόντων συγγενῶν ἀναγκάζεται νὰ ἐκπατρισθῇ ἐπὶ χρόνον μακρόν.

Κατὰ τὰ λοιπὰ ὁ γάμος δὲν ἔχει τι τὸ ἀξιοπερίεργον.

Μετὰ τὸν γάμον οἱ Χάονες, ὡς ἐκ τῆς νάγκης τῆς ἐκδικήσεως ἐκτιμῶντες τοὺς ἀπογόνους, ἂν τύχῃ νὰ μείνῃ ἐπὶ πολλὰ ἔτη στεῖρα ἡ συζυγία, τότε διαζεύγνυνται τὴν πρώτην σύζυγον· ἀλλὰ καὶ τότε δύναται νὰ μείνῃ πάλιν ὑπὸ τὴν αὐτὴν στέγην ἡ πρώτη σύζυγος καὶ μάλιστα ἀπολαμβάνουσα τῶν τιμῶν οἰκοδεσποίνης καὶ μετὰ τὴν εἰσαγωγὴν γυναικὸς τεκνοποιοῦ. (Παράβαλε τὸ ὅμοιον παρ' Ἡροδότῳ, ὅπερ οἱ Σπαρτιᾶται ἠνάγκασαν τὸν βασιλέα αὐτῶν νὰ πράξῃ)· ὡς δὲ

---

(1) Ὅτι ὁ δι' ἁρπαγῆς γάμος ἦν συνήθης τοῖς Ἕλλησιν ἔκπαλαι ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν παρ' Ἡροδότῳ ἁρπαγῶν τῆς Εὐρώπης, τῆς Μηδείας καὶ τῆς Ἑλένης καὶ ἐκ τοῦ Διονυσίου (2-30) ῥητῶς λέγοντος. «Τῆς ἁρπαγῆς.... ἐπὶ γάμῳ γενομένης, ἑλληνικόν τε καὶ ἀρχαῖον ἀποφαίνει τὸ ἔθος καὶ τρόπον συμπάντων, καθ' οὓς συνάπτονται γάμοι ταῖς γυναιξὶν ἐπιφανέστατοι». Ἰδίως ὅμως παρέμεινε τὸ ἔθος τοῦτο παρὰ τῇ τραχείᾳ καὶ ἡρωϊκῇ φυλῇ τῶν Δωριέων καὶ μαρτυρεῖται ὑπὸ Ξενοφῶντος (Πολιτ. Λακεδ. 1. 5.) Πλουτάρχου (Ἀποφθεγ. Λακώνων, βι. Λυκούργ. 15). Ἐκ τῶν πολλῶν μαρτυριῶν ἀρκούμεθα παραθέτοντες τὴν ἑξῆς τοῦ Ἀχιλλέως Τατίου (2. 13). «Νόμου γὰρ ὄντος Βυζαντίοις, εἴ τις ἁρπάσας παρθένον, φθάσας ποιήσει γυναῖκα γάμον ἔχειν τὴν βίαν.....»

Τοιαῦται δὲ ἦσαν κατὰ τὸν μεσαίωνα καὶ ἄλλων Ἠπειρωτῶν τὰ ἤθη, ὡς μαρτυρεῖ τὸ ἐν Ζαγορίῳ, ἐπαρχίᾳ τῇ μᾶλλον εἰρηνικῇ, ἴσως και ἀλλαχοῦ σωζόμενον ᾆσμα, ἔνθα μάλιστα γίνεται λόγος περὶ ἁρπαγῆς ὑπάνδρου γυναικός, ὅπερ ἐν Χιμάρᾳ οὐδέποτε συμβαίνει.

«Τ' ἄκουσμα 'πῶχ' ὁ Γιαννακὸς πῶχ' ὤμορφη γυναῖκα·
τ' ἄκουσε τὸ Συρόπουλο καὶ 'πάει νὰ τοῦ τὴν 'πάρῃ».

Ἡ πρόοδος τοῦ πολιτισμοῦ, καὶ ἡ δόσις προικὸς ἐξήλειψαν τὸ ἔθος τοῦτο ἐκ πολλῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ἠπείρου, διατηρούμενον ἐν Χιμάρᾳ, ἐν Σουλίῳ καὶ ὅπου ἀλλαχοῦ.

ἐκεῖνοι ἐξέλεγον τὰς καλλίστας συζύγους (1), οὕτω καὶ νῦν οἱ εὐγενεῖς τῶν Πελασγῶν νυμφεύονται εὐγενῶν κόρας, ἔστω καὶ ἐκ μακρυνῶν χωρῶν.

Ἡ δικαιοσύνη παρὰ Χάσι.

Ἡ δικαιοσύνη παρὰ τοῖς Χιμαραίοις, ὡς παρὰ πᾶσι τοῖς ἀρχαίοις λαοῖς, καταντᾷ εἰς τὴν αὐτοδικίαν· ἀκόμη τανῦν ἡ κοινωνία δὲν κατώρθωσε νὰ κατισχύσῃ τοῦ ἀτόμου ὡς πρὸς τὰς ἰδιωτικὰς ἔριδας· τὸ δεινότερον τῶν ἐγκλημάτων, ὁ φόνος, παρὰ Χάσιν, ὡς παρὰ τοῖς Μανιάταις, δὲν τιμωρεῖται ὑπὸ τῆς κοινωνίας ἀλλ' ὑπὸ τῆς αὐτοδικίας τῶν συγγενῶν τοῦ φονευθέντος. Οὐδέποτε μάλιστα οἱ συγγενεῖς ἐνάγουσι τὸν φονέα, θεωροῦντες τοῦτο ὡς ἀνανδρίαν· τὸ αἷμα ἐκδικεῖται δι' αἵματος ἐπὶ πολλὰς γενεάς· πλήττουσι δὲ οὐ μόνον τὸν αὐτουργόν, ὃν πολλάκις διὰ τὴν ἐξορίαν, ἣν αὐτὸς ἑαυτῷ ἐπιβάλλει, δὲν δύνανται νὰ εὕρωσιν, ἀλλὰ καὶ τὴν συγγένειαν ὅλην, τὴν φυλήν, τὴν πατριάν· ταύτης δὲ πάλιν τὰ ἄτομα τὰ περίβλεπτα δι' ἀνδρείαν, τόλμην ἢ νεότητα, ὧν τὴν στέρησιν νὰ συναισθάνηται ὅλη ἡ πατριά. Τὸ ἔθιμον τοῦτο, κοινὸν τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων καὶ Πελασγῶν, ἔμεινε κλῆρος τοῖς νῦν Ἀλβανοῖς καὶ ἐκ τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων Χιμαραίοις καὶ Μανιάταις (ἰστ. Παππαρηγοπ. τόμ. Α', σελ. 93). Μόνον εἴς τινα μέρη καὶ εἰς τὸ Ἄλβανον παρὰ τοῖς Ἰάπυξιν ἐξαιροῦνται ὑπὸ τῶν «γερόντων» τῆς ἐπαρχίας ἄτομά τινα τῆς ἐνόχου πατριᾶς, περίβλεπτα διὰ φρόνησιν ἢ ἀνδρείαν, καὶ ἑπομένως χρήσιμα εἰς τὴν ἐπαρχίαν, ὧν ὑποχρεοῦνται οἱ παθόντες νὰ φείδωνται. Εἶναι ὅμως ἐλεύθεροι νὰ διεκδικήσωσι τὰ πάθη των εἰς τὰ κατώτερα, τὰ ἥττονος σημασίας μέλη τῆς πατριᾶς.

Ἅμα Χιμαραῖος ἀνὴρ φονεύσῃ ἕτερον, τρέπεται εἰς φυγήν· τοῦτο δὲ οὐχὶ φοβούμενος τὴν ἀρχήν, ἀλλὰ τοὺς τοῦ φονευθέντος συγγενεῖς· καὶ ἂν μὲν προφθάσῃ, καταφεύγει εἰς ἕτερον χωρίον κἀκεῖθεν εἰς μέρος ἀσφαλές, ἔνθα νὰ μὴ ἐξικνῆται τῶν συγγενῶν τοῦ θύματος ἡ ἐκδίκησις. Ἀμέσως δὲ ἡ πατριά του, ὅσους φθάνει τὸ βόλι, δηλ. ὅσους κατὰ τὰ κοινὰ ἔθιμα δικαιοῦνται νὰ φονεύσουν πρὸς ἐκδίκησιν οἱ συγγενεῖς τοῦ φονευθέντος, ἄρχονται λαμβάνοντες προφυλακτικὰ μέτρα σπουδαῖα· περιφέρονται πάντοτε ἔνοπλοι, ἀλλὰ τῶν ὅπλων των δὲν δύνανται νὰ κάμωσι χρῆσιν ἢ ἐπ' ἀμύνῃ, ἂν πυροβοληθῶσι δηλ. ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ πρῶτον, δύνανται νὰ ἀντιπυροβολήσωσιν, ἀλλὰ καὶ τότε φρονιμώτερον εἶναι νὰ μὴ φονεύσωσι τὸν πυροβολήσαντα, διότι θὰ ὀφείλωσι δύο κεφαλάς. Ἀποφεύγουσι πάντα τὰ μέρη, ὅπου δυνατὸν νὰ συναντηθῶσι μετὰ τοῦ ἐχθροῦ των μέχρι καὶ αὐτῆς τῆς ἐκκλησίας· διότι καὶ ἐν αὐτῇ ἔχει τὸ δικαίωμα ὁ ἐχθρὸς νὰ τὸν φονεύσῃ. Ἐκ τούτου ἀνεπτύχθη ἡ ἀνάγκη τοῦ νὰ ἔχῃ ἑκάστη πατριὰ τὴν ἐκκλησίαν καὶ τὸν ἱερέα αὐτῆς. Ἀποφεύγουσι τὴν συμμετοχὴν τῶν κοινῶν καὶ ἀποξενοῦνται ἑκουσίως· διότι ἂν θελήσωσι νὰ ἐξέλθωσιν ἀναφανδὸν εἰς τὸ κοινόν, τοῦτο θεωρεῖται ὡς πρόκλησις τῶν ἀντιπάλων καταδικαζομένη ὑπὸ τῆς κοινῆς γνώμης. Αἱ γυναῖκες τῆς ἐνόχου πατριᾶς ὑφίστανται τὰ πάνδεινα ὑπὸ τῶν γυναικῶν τῆς συγγενείας τοῦ θύματος· δέρονται μέχρις αἵματος, δάκνονται, ξεσχίζονται τὰ ἐνδύματα αὐτῶν, ὑπὸ τῶν γυναικῶν ὅμως μόνον. Ἐάν τις τῶν ἀνδρῶν ἐπεχείρει νὰ εἴπῃ ἔστω καὶ ἕνα λόγον εἰς γυναῖκα, θὰ κατεδικάζετο ὡς ἄνανδρος. Ἡ κατάστασις αὕτη διαρκεῖ ἐπὶ πολλὰ ἔτη, μέχρις οὗ ἡ τύχη δώσῃ εἰς τὴν προσβληθεῖσαν πατριὰν ἱκανοποίησιν διὰ τοῦ φόνου μέλους τινὸς τῆς ἐνόχου. Ἅμα δώσῃ, ὡς εἰπεῖν, τὰ ἀντίποινα ἡ προσβαλοῦσα πατριὰ διὰ τοῦ φόνου ἑνὸς τῶν μελῶν της, τὰ ὑπόλοιπα δὲν «κρύπτονται» πλέον. Τότε δὲ συνήθως ἐπεμβαίνουσιν ἐπὶ συμβιβασμῷ αἱ ἄλλαι συγκάτοικοι πατριαί· συζητήσεις γίνονται περὶ τῆς ἀξίας τῶν φονευθέντων, ἂν ἦσαν ἀντάξιοι ἀλλήλων, καὶ εἰς τοῦτο προσπαθοῦσι νὰ φθάσωσιν αἱ μεσάζουσαι σύνοικοι πατρυιαί· καὶ οὕτω διαλύονται συνήθως αἱ ἔριδες αὗται, ἐπερχομένης συμφιλιώσεως, ἥτις ἐπικυροῦται καὶ διὰ κηδεστιῶν μεταξὺ τῶν τέως ἐχθρῶν.

Συμβαίνει ἐνίοτε εἴτε μία εἴτε ἀμφότεραι αἱ διαμαχόμεναι μερίδες νὰ μὴ θεωρῶσιν ἑαυτὰς ἱκανοποιηθείσας καὶ τότε ἡ ἔρις παρατείνεται ἐπὶ πολλὰς γενεάς. Τοιαύτας ἔριδας εἶχε διαλύσει πολλὰς ὁ ἰσαπόστολος Κοσμᾶς, ὁ καταργήσας τὰς ἄλλας ἐκκλησίας τῶν Βουνιωτῶν καὶ μίαν κοινὴν συστησάμενος (1).

(1) Γνωστόν, ὅτι οἱ Σπαρτιᾶται ἐζημίωσαν ἕτερον βασιλέα αὐτῶν λαβόντα σύζυγον μικροῦ ἀναστήματος, ἐπειπόντες· «οὐ βασιλέα, ἀλλὰ βασιλίσκους ἡμῖν γεννήσει».

(1) Ἐν ταύτῃ μεταξὺ τῶν ἄλλων ἁγίων εἶναι ἐζωγρα-

Πάντοτε ἐξωτερικῶς κίνδυνος ἐπιβάλλει ἐπὶ ῥητὸν χρόνον ἐκκεχειρίαν τῇ μεσολαβήσει τῶν «γερόντων» ἥτις τηρεῖται πιστότατα· παρελθόντος δὲ τοῦ κινδύνου διαλύεται ἡ ἐκκεχειρία.

Καὶ τὸ τῶν ἀρχαίων δὲ ἀνδρολήψιον ἢ ἀνδροληψίαι (Δημοσθ. κατ' Ἀριστοκρ. 647 § 82, Πολυδεύκ. § 50 Σουίδ.) ὑφίσταται ὑπὸ ἄλλον τύπον. Ὁσάκις 8-10-20 μέλη χωρίου τινὸς φονεύσωσιν ἐν συμπλοκῇ ἄλλους ἄλλου χωρίου, οἱ δικαιούμενοι φονεύουσιν ἀδιακρίτως ὃν ἂν εὕρωσιν ἐκ τοῦ ἐνόχου χωρίου. Μετὰ τὰ Λυκουρσιακά, ἔνθα ἐφονεύθησαν πολλοὶ Ἰάπυγες, οὐδεὶς τῶν Ἀκροκεραυνίων ἐτόλμα ἐπί τινα ἔτη νὰ πορευθῇ εἰς Δέλβινον, ὡς ἀπειλούμενος ὑπὸ τῶν συγγενῶν τῶν φονευθέντων, ἕως οὗ βαρυνθέντες τὸν ἀποκλεισμὸν ἐκήρυξαν τοῖς Ἰάπυξιν, ὅτι τὰ ἐν πολέμῳ δὲν πρέπει νὰ λαμβάνωνται ὑπ' ὄψει, ὅτι δὲν θεωροῦσιν ἑαυτοὺς ὑπευθύνους, καὶ ἂν Ἰάπυγες φονεύσωσί τινα, θὰ προβῶσιν εἰς ἀντεκδικήσεις, καὶ οὕτως ἤρθη ὁ ἀποκλεισμός.

Περίεργος εἶναι ὁ τρόπος τῆς συμφιλιώσεως τῶν αἱματηρῶν τούτων ἐκδικήσεων. Τῇ μεσολαβήσει «γερόντων», καὶ ὅταν ὑπὲρ τοῦ φόνου ὑπάρχουν ἐλαφρυντικαὶ περιστάσεις, γίνεται συγχώρησις τοῦ φονέως διὰ τῆς λεγομένης «προσκυνήσεως», ἥτις γίνεται ὧδέ πως. Ὁ ἔνοχος συνοδευόμενος ὑπὸ τῶν «γερόντων» ἔρχεται ἄοπλος καὶ τεταπεινωμένος εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ φονευθέντος, ἵνα προσκυνήσῃ τὸν πατέρα αὐτοῦ ἢ τὸν ἀδελφόν. Προηγοῦνται αὐτοῦ νέοι τῆς πατριᾶς του φέροντες δύο κριοὺς ἢ βοῦν, οὓς θυσιάζουσι μετὰ ταῦτα καὶ εὐωχοῦνται, αἱ κεφαλαὶ δὲ τούτων θεωροῦνται ὡς ἀντιστάθμισμα τῆς τοῦ φονευθέντος.

Ἔτι δὲ περιεργότερον εἶναι ἕτερόν τι κληρονομικὸν τῶν Χιμαραίων ἔθος. Ὅταν ἀποθάνῃ τις ἄκληρος, δηλ. ἄνευ ἄρρενος γόνου, δὲν κληρονομοῦσιν αἱ κόραι του ἀλλ' οἱ πλησιέστεροι ἄρρενες συγγενεῖς τὰ ἀκίνητα αὐτοῦ κτήματα, τοῦτο δὲ προέρχεται, ὡς εἴπομεν, ἐκ τῆς εἰς φυλὰς διαιρέσεως· διότι συμβαίνει συχνάκις γαμβρὸς καὶ πενθερὸς προμαχόμενοι τῆς ἰδίας ἕκαστος πατριᾶς νὰ συμπλέκωνται. Ὅταν δέ τις κατηγορῇ τὸ ἔθιμον τοῦτο, οἱ Χιμαραῖοι ἀποκρίνονται· «Ὅστις τρώγει τὴν σφαῖραν εἰς τὸ μέτωπον ὑπὲρ τινος ἀνθρώπου, ἐκεῖνος καὶ δίκαιον νὰ κληρονομῇ τὰ κτήματά του» (1).

φημένος καὶ ὁ μέγας Ἀλέξανδρος μετὰ τοῦ Δαρείου καὶ Πώρου. Εἶναι ἀτέλεια τῶν γνώσεων τοῦ ζωγράφου ἢ ἐνσάρκωσις τοῦ μεγάλου ἐκείνου ἥρωος ἐν τῇ ἐθνικῇ συνειδήσει; Ἡ ἐκκλησία χρονολογεῖται πλέον τῶν 110 ἐτῶν.

Παραδόσεις.

Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Χαονίας, τῇ πλουσιωτάτῃ ἴσως, ἐκτὸς τῆς τοῦ Βερατίου (Ἀπολλωνίας) πασῶν τῶν τῆς Ἠπείρου εἰς ἀρχαιότητας καὶ ἀναμνήσεις ἑλληνικάς, τέσσαρες εἶναι αἱ κυριώτεραι παραδόσεις, αἱ ἑξῆς.

Α'. Ἡ τοῦ προδότου Ρούπετα.

Ὁ ἑλληνικὸς λαός, ὁ ἀείποτε περιφρονῶν τοὺς προδότας ἀπὸ Ἐφιάλτου καὶ ἐντεῦθεν διὰ μυρίων μέσων, ὁ στιγματίζων αὐτοὺς διὰ δημοσίας ἀποστροφῆς καὶ τῶν λεγομένων «λιθοσωρειῶν» τοῦ ἀναθέματος καὶ πολλάκις φονεύων αὐτούς, οὐδέποτε ἀφῆκε προδότην ἀτιμώρητον. Ἐὰν μὴ ἄλλο τι δυνηθῇ, παραδίδει αὐτοὺς εἰς τὰς κατάρας τῶν ἐπερχομένων γενεῶν, εἴτε ἐν ᾄσμασιν εἴτε ἐν τῇ παραδόσει. Τοιοῦτόν τι συμβαίνει καὶ ἐνταῦθα. Ἡ παράδοσις ἔχει οὕτως. Ἡ «Τσίκα», κορυφὴ τῶν Ἀκροκεραυνίων, ἦν φρούριον μεταξὺ Δριμάδων, Παλάσσης καὶ Δουκάτων. Ἐνταῦθα ἐπολιορκοῦντο ὑπὸ ἐχθρῶν ἀγνώστων, ἄδηλον πότε, οἱ ἐγχώριοι. Οἱ πολιορκούμενοι ἠμύνοντο γενναίως, οἱ δὲ πολιορκηταὶ ἤσχαλλον. Τότε ἐπεφάνη ὁ προδότης Ρούπετας καὶ ὡδήγησεν αὐτούς, πῶς νὰ κυριεύσωσι τὸ φρούριον. Τὴν προδοσίαν ταύτην στιγματίζει ἡ παράδοσις καὶ δι' ᾄσματος, οὗ μόνον τὴν ἀρχὴν ἐμάθομεν παρά τινων γερόντων.

«Ἀνάθεμα τὸ Ρούπετα, 'ποῦ 'πρόδωκε τὴν Τσίκα».

«Προδότης 'σὰν τὸν Ρούπετα» εἶναι ἡ χειρίστη τῶν ὕβρεων, ἣν δύναται νὰ ἀποτείνῃ Ἀκροκεραύνιος ἑτέρῳ.

Β'. Ἡ τῆς Μονοβύζας.

Περὶ ταύτης ὑπάρχουσιν αἱ ποικιλώτεραι τῶν διηγήσεων· ἀλλ' ἅπασαι παριστῶσιν αὐτὴν ὡς ὀλετῆρα τοῦ τόπου, οἱονεὶ προμήτορα

(1) Ἡ σπανιωτάτη παρὰ Χιμαραίοις μοιχεία τιμωρεῖται ὡς ἑξῆς. Ὁ σύζυγος τῆς μοιχοῦ προσκαλεῖ τοὺς συγγενεῖς αὐτῆς καὶ ἐπιδεικνύει ταύτην· τότε ὁ πλησιέστατος συγγενὴς φονεύει τὴν μοιχόν· τούτου γενομένου ἐπιβάλλεται εἰς τὸν σύζυγον αὐτῆς νὰ φονεύσῃ τὸν διαφθορέα· ἄλλως καταντᾷ ὀφειλέτης κεφαλῆς εἰς τοὺς συγγενεῖς τῆς τέως συζύγου του!

τῆς «Χάμκως». «Ἀπὸ τὸν καιρὸν τῆς Μονοβύζας» εἶναι φράσις παροιμιώδης, σημαίνουσα ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ καὶ τῇ γονίμῳ πεδιάδι τοῦ Δελβίνου πᾶν τὸ ἀρχαῖον, τὸ ἔκτακτον καὶ παρὰ φύσιν, τὸ κακοῦργον· χάσματα ὀρέων, πτώσεις βράχων, μεταβολὴ κοίτης ποταμῶν, καταστροφαὶ πόλεων ἀποδίδονται εἰς τὴν μυθολογικὴν ταύτην γυναῖκα. Ἔχει δὲ ὡς ἑξῆς ἡ παράδοσις.

Ἡ «Μονοβύζα» ἦν βασίλισσα, ἄδηλον ξένη ἢ ἐγχώριος ἔχουσα ἕνα μόνον μαστόν, ἀφ' οὗ καὶ τὸ ὄνομα αὐτῆς. Ὁ δὲ υἱὸς αὐτῆς ἐλθὼν νὰ ὑποτάξῃ τὴν ἐπαρχίαν Δελβίνου, ἧς πρωτεύουσα πόλις ἦν τότε ἡ περιώνυμος Φοινίκη, ἐφονεύθη ὑπὸ τῶν ἀνθισταμένων κατοίκων. Ἔξαλλος ὑπὸ τοῦ θυμοῦ καὶ λυσσῶσα ἡ «Μονοβύζα» ὁπλίζεται ὡς ἀνὴρ καὶ φοβερὸν ὁδηγοῦσα στρατὸν ἐπέρχεται κατὰ τῆς Χαονίας. Οὐδὲν ἀναχαιτίζει τὴν φοβερὰν αὐτῆς ὁρμήν· παντοῦ κύπτουν πρὸ αὐτῆς τὸν αὐχένα, ἀλλ' ἡ ἀπαρηγόρητος μήτηρ οὔτε ὑπὸ δεήσεων καμπτομένη, οὔτε ὑπὸ ἀντιστάσεων ἀναχαιτιζομένη φονεύει πᾶν τὸ ζῶν εἰς ἐξιλέωσιν τοῦ θανάτου τοῦ υἱοῦ της. Ἐντεῦθεν ἡ περὶ αὐτῆς φοβερὰ παράδοσις ὡς λυμεῶνος. Μόνον πρὸ τοῦ μοναστηρίου τοῦ ἁγίου Νικολάου ἐν Διποτάμῳ εὗρεν ἰσχυρὰν ἀντίστασιν. Τοῦτο λέγεται ὅτι ἦν τότε ὀχυρὸν φρούριον φρουρούμενον ὑπὸ τριακοσίων ἐκλεκτῶν καλογήρων στρατιωτῶν ἐχόντων ἀνὰ τρεῖς στολὰς καὶ τρεῖς ἵππους τριῶν διαφόρων χρωμάτων, λευκοῦ, ἐρυθροῦ καὶ μέλανος. Οἱ «Καλόγηροι» ἵνα ἐξαπατῶσι τὴν Μονοβύζαν, ὅτι οἱ ὑπερασπισταὶ τοῦ φρουρίου εἰσὶ πολυάριθμοι, περιεφέροντο πέριξ τοῦ φρουρίου τρὶς τῆς ἡμέρας μεταλλάσσοντες στολὴν καὶ ἵππον· τὴν μὲν πρωΐαν λευχείμονες καὶ τῶν λευκῶν ἐπιβαίνοντες ἵππων, τὴν μεσημβρίαν ἐρυθρὰ ἐνδεδυμένοι καὶ τῶν ἐρυθρῶν ἵππων ἀναβάται καὶ τὴν ἑσπέραν μελανείμονες ἐπὶ τῶν μελανῶν ἵππων ὀχούμενοι. Τὸ στρατήγημα ἐπετύγχανεν ἐπὶ πολὺ καὶ ἡ Μονοβύζα ἀσχάλλουσα ἐπὶ τῇ ἀποτυχίᾳ ἡτοιμάζετο νὰ λύσῃ τὴν πολιορκίαν, ὅτε προδότης τις δοῦλος, ἐκ Κρὰ καταγόμενος, δαρεὶς ὑπὸ τοῦ φρουράρχου ἡγουμένου καὶ μνησικακῶν ἐπρόδωκεν εἰς τὴν Μονοβύζαν τὸ μυστικὸν καὶ οὕτως ἐκυριεύθη τὸ φρούριον· (ὅρα Κρά). Τὴν Μονοβύζαν τινὲς θέλουσιν ὡς τὴν τῶν Ἰλλυριῶν βασίλισσαν «Τεύταν».

Γ'. *Ἡ τῆς «Ἀργύρως».*

Ἐνῷ ἡ μὲν περὶ τοῦ προδότου Ρούπετα παράδοσις ἐπικρατεῖ ἰδίως ἐν Χιμάρᾳ, ἡ δὲ περὶ «Μονοβύζας» ἰδίως ἐν τῇ πεδιάδι Δελβίνου φθάνουσα ὅμως μέχρι τῶν προθύρων τῶν Ἰωαννίνων, ἡ περὶ τῆς βασιλίσσης ταύτης «τῆς Ἀργύρως» ἐπικρατεῖ ἐν τῇ πεδιάδι τοῦ Κελύδνου. Αὕτη ἔκτισε τὸ Ἀργυρόκαστρον, ἐφ' οὗ ἐβασίλευσε καὶ ἀντιθέτως πρὸς τὴν Μονοβύζαν παρίσταται ὡς χρηστὴ βασίλισσα.

Καὶ αὗται μὲν αἱ μυθολογικαὶ παραδόσεις· ὑπάρχουσι δὲ καὶ δύο χριστιανικαὶ ἀνήκουσαι ἡ μὲν εἰς τὸν ἅγιον Δονάτον, μνημονευόμενον καὶ εἰς τὰ Μηναῖα, ἡ δὲ εἰς τὸν μέγαν εὐεργέτην τῆς Ἠπείρου καὶ ἐν γένει τοῦ ἑλληνισμοῦ, τὸν ἱερομάρτυρα Κοσμᾶν, περὶ ὧν ἀποφεύγομεν νὰ ὁμιλήσωμεν· διότι περὶ μὲν τοῦ πρώτου σκοτεινά τινα καὶ ἀμφίβολα εὕρομεν, περὶ δὲ τοῦ δευτέρου πρέπει νὰ γραφῇ ὁλόκληρος βίβλος, διότι περιβάλλεται καὶ δικαίως ὑπὸ τοσαύτης αἴγλης, οἵαν οὐδεὶς ἕτερος ἔσχε μέχρι τοῦ νῦν ἐν Ἠπείρῳ. Ἕκαστον χωρίον ἔχει τὴν περὶ αὐτοῦ ἱστορίαν καὶ ἕκαστος γέρων ἔχει τι περὶ αὐτοῦ ἀνέκδοτον. Ἀχαριστίαν δὲ μεγάλην ἐπεδείξαντο πρὸς τὸν μέγαν εὐεργέτην τῆς πατρίδος αὐτῶν οἱ λόγιοι Ἠπειρῶται μὴ συλλέξαντες ἐν μονογραφίᾳ τὰς περὶ αὐτοῦ παραδόσεις, τὰς ὁσημέραι ἐξαλειφομένας, καὶ τὰς γραπτὰς πληροφορίας.

Β΄. ΝΗΣΟΙ

ΔΗΜΟΣΘΕΝΟΥΣ ΧΑΒΙΑΡΑ

ΣΥΜΑΪΚΑ

Α΄.

ΗΘΗ, ΕΘΙΜΑ, ΠΡΟΛΗΨΕΙΣ ΚΑΙ ΔΕΙΣΙΔΑΙΜΟΝΙΑΙ.

1

Κατὰ τὴν γέννησιν.

§ 1. Τὸ νεογέννητον πρέπει νὰ λάβῃ πρώτη εἰς χεῖρας καὶ νὰ πρωτοθηλάσῃ αὐτὸ γυνὴ ἀμφιθαλής, ἤτοι ἔχουσα ζῶντας τοὺς γονεῖς, ἵνα μὴ ἀποθάνῃ δῆθεν ἡ μήτηρ ἢ ὁ πατὴρ αὐτοῦ.

§ 2. Ὁ ὀμφαλὸς τοῦ νεογεννήτου κόπτεται τιθέμενος ἐπὶ *παντωπετσίου* ἄρτου.

§ 3. Ὅταν θὰ θέσωσι πρῶτον ἤδη (θὰ *σκαφιδιάσωσι*) τὸ βρέφος εἰς τὴν κοιτίδα (*σκαφίδι*), προσκαλεῖται ἱερεύς, ὅστις ἀνάπτων κηρία εἰς τὰς τέσσαρας γωνίας τῆς κοιτίδος ἀναγινώσκει εὐχήν τινα. Θέτουσι δὲ συγχρόνως ἐν τῇ κοιτίδι τὰς πλουσιωτέρας τῶν στολῶν τῆς οἰκογενείας καὶ κοσμήματα καὶ χρήματα, ἵνα πλούσιον γένηται τὸ βρέφος.

§ 4. Ὅταν νεογέννητον φέρωσι πρῶτον ἤδη εἴς τινα οἰκίαν, ἡ οἰκοδέσποινα θέτει εἰς τοὺς κόλπους του σάκχαρι, καφέν, ἢ ὀρύζιον μάλιστα (διότι θεωροῦσιν ὅτι μὲ τὸ *ρύζι ριζώνει τὸ παιδί*), *διὰ νὰ μὴ φάγωσιν οἱ ποντικοὶ τὰ ρουχά των* (τῶν ἐν τῇ οἰκίᾳ).

§ 5. Ὅταν νύκτωρ ἐπαναφέρωσιν οἴκαδε ἀβάπτιστον βρέφος ἐξ ἄλλης οἰκίας, λαμβάνουσιν ἐκ τῆς τελευταίας τεμάχιον ἄρτου καὶ θέτουσι παρὰ τὴν κεφαλὴν τοῦ βρέφους. Φθάντες δὲ πρὸ τῆς θύρας τῆς οἰκίας τοῦ βρέφους ρίπτουσι, πρὶν εἰσέλθωσιν, εἰς τὴν ὁδὸν τὸ τεμάχιον τοῦ ἄρτου.

§ 6. Τὴν λεχὼ μέχρι παρελεύσεως ὀκτὼ ἡμερῶν ἀπὸ τοῦ τοκετοῦ οὐδέποτε καταλείπουσι μόνην, ἵνα μὴ κακοποιήσῃ αὐτὴν ἡ *Γιαλοῦ*. Θέτουσι δὲ καὶ σάρωθρον πρὸ τοῦ οὐδοῦ τῆς αἰθούσης, ἔνθα μένει, ὅπως ἀποτρέπῃ τὴν εἴσοδον τῆς *Γιαλοῦς*. Οἵα ἡ δύναμις τοῦ σαρώθρου!

§ 7. Ἁλατίζουσιν, ὅταν θὰ πρωτολούσωσι τὸ νεογέννητον.

§ 8. Διατρυπῶσι τὰ ὦτα τῶν νεογεννήτων ἀρρένων καὶ θηλέων, ὅταν ὁμοιάζωσι τοῖς γονεῦσιν, ἵνα μὴ ἀποθάνωσιν.

§ 9. Ὁ αὐτὸς ἀνάδοχος δὲν πρέπει νὰ βαπτίσῃ δύο παιδία ἐντὸς ἑνὸς ἔτους, διὰ νὰ μὴ ἀποθάνῃ θάτερον αὐτῶν. Καὶ ἐν τούτοις εὔχονται εἰς τὸν ἀνάδοχον νὰ τὰ χιλιάσῃ! (1) ἀλλὰ πῶς, ἀφοῦ καὶ κατ' ἔτος βαπτίζων δὲν δύναται καὶ θέλων νὰ τὰ κάμῃ ἴσως οὐδὲ πεντήκοντα;

§ 10. Δύο ἀδελφοὶ δὲν βαπτίζουσιν ἐντὸς ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ἔτους τὰ τέκνα των μὲ τὸ αὐτὸ ὄνομα, ἵνα μὴ θάτερον αὐτῶν ἀποθάνῃ.

§ 11. Οἱ μεμνηστευμένοι καὶ αἱ μεμνηστευμέναι δὲν βαπτίζουσιν· ἐπίσης οὐδ' ὅσοι καὶ ὅσαι εἶναι πιθανὸν νὰ νυμφευθῶσι πρὶν ἢ παρέλθῃ ἔτος ἀπὸ τῆς βαπτίσεως, ἀλλ' οὐδὲ οἱ νεόνυμφοι πρὶν ἢ παρέλθῃ ἔτος ἀπὸ τοῦ γάμου των· διότι πιστεύεται, ὅτι τὰ βαπτιζόμενα ἀποθνήσκουσιν.

§ 12. Διὰ ν' ἀποβάλῃ τὸν φθόνον, τὸν

(1) Ὅρα εὐχάς.

ὁποῖον συνήθως ἔχει παιδίον τι πρὸς ἄλλο νεογέννητον ἀδελφόν του, νίπτουσι τοὺς πόδας τοῦ μεγαλητέρου εἰς τὸ ὕδωρ, εἰς ὃ θὰ πρωτοπλύνωσι τὸ ἀρτιγέννητον.

§ 13. Θεωροῦσιν, ὅτι τὸ γυναικεῖον γάλα εἶναι φάρμακον εἰς τοὺς πάσχοντας ὀφθαλμούς, ἀλλὰ μόνον τὸ τῆς θηλαζούσης θῆλυ τέκνον, οὐχὶ δὲ καὶ τὸ γάλα τῆς θηλαζούσης τέκνον ἄρρεν.

§ 14. Ὅταν τὸ νεογέννητον ᾖ ἄρρεν, ἡ μαῖα λαμβάνει περόνιον καὶ ἐμπήγει ἐπ' αὐτοῦ σκόροδον καὶ κρόμμυον καὶ θέτει οὕτως αὐτὸ ὑπὸ τὸ προσκεφάλαιον τῆς λεχοῦς, ἵνα οὕτω δῆθεν προληφθῇ πᾶσα βασκανία κατὰ τοῦ νεογεννήτου.

§ 15. Ὅταν ἡ θηλάζουσα ἔχῃ πολὺ γάλα, τοῦθ' ὅπερ τῇ εἶνε λίαν ἐνοχλητικὸν καὶ κινδυνῶδες, ἀμέλγει καὶ ῥίπτει εἰς κλίβανον καίοντα, ἢ εἰς τὴν ὁδὸν διὰ νὰ τὸ *προσκελλήσουν* (1) οἱ διαβαίνοντες, διότι οὕτω πιστεύεται ὅτι τὸ γάλα *κόβγεται*, ἤτοι ὀλιγοστεύει ἀκινδύνως.

§ 16. Θεωρεῖται κακὸν τὸ ν' ἀφίωνται ἐν ὑπαίθρῳ τὴν νύκτα, *νὰ τὰ βλέπουν τἄστρη*, τὰ ἐνδύματα τῶν βρεφῶν. Ὑπολανθάνει ἐν τῇ προλήψει ταύτῃ ὑγιεινὸν παράγγελμα πρὸς πρόληψιν τῶν συνεπειῶν τῆς νυκτερινῆς ὑγρασίας. Ἐν τούτοις, ὅταν ἀναγκασθῶσι νύκτωρ νὰ συλλέξωσι φορέματα βρέφους ἐκτεθειμένα ἐν ὑπαίθρῳ (*ὅταν τὰ πιάνουν ἀπὸ τἄστρα*), καίουσι τρὶς μίαν ἄκραν ἑκάστου αὐτῶν πρὸς ἀποσόβησιν τοῦ κακοῦ.

§ 17. Ἐὰν ἡ *κορφὴ* (2) ἢ *χωρίστρα* τοῦ νεογεννήτου δὲν εἶναι εἰς τὸ μέσον (*εἶναι στραβή*, ὡς λέγουν), προοιωνίζονται, ὅτι θὰ γεννήσῃ κατόπιν ἡ μήτηρ του ἄρρεν· ἐὰν εἰς τὸ μέσον, θῆλυ.

§ 18. Προσκέλλημα λέγεται τὸ νὰ *προσκελλήσῃ*, ἤτοι νὰ διέλθῃ ξένος (*ὅταν εἶναι συγγενής, δὲν βλάπτει*) ἄνωθεν βρέφους ἢ τῶν φορεμάτων του. Τὸ *προσκελλημένον* βρέφος ἤτοι τὸ προσκελληθὲν αὐτὸ ἢ τὸ φορέσαν προσκελλημένα φορέματα καταντᾷ καχεκτικὸν καὶ θεραπεύεται διά τινων μαγγανειῶν. Τὰ *προσκελλημένα ῥοῦχα* βρέφους, διὰ νὰ μὴ βλάψωσιν αὐτό, διαπερῶσιν ἀπὸ κρίκκου θύρας, ἢ τὰ περιστρέφουσιν ἄνωθεν τῆς κεφαλῆς τοῦ προσκελλήσαντος λέγουσαι : «ὅ,τι βλάφτει, 'πάνω σου». Φορέματα βρεφῶν, ἐφ' ὧν ἔτεκε γαλῆ, ῥίπτονται.

§ 19. Οἱ ὄνυχες τοῦ νηπίου, διὰ νὰ μὴ ἀποθάνῃ, κόπτονται μόνον ὑπὸ τῆς ἐχούσης μητέρα καὶ πατέρα· ἐν ἐλλείψει τοιαύτης θέτουσι τὰς χεῖρας τοῦ νηπίου ἐντὸς ἀλεύρου, ἤ, ὅπως λέγουν: *τὰ βάλλουν* (τὰ 'νύχια) *'ς τἀλεῦρι*, καὶ οὕτω κόπτονται μόνα. Δὲν ἐδοκίμασα, ἵνα βεβαιωθῶ περὶ τῆς τοιαύτης ἰδιότητος τοῦ ἀλεύρου.

§ 20. Ἐὰν τὸ παιδίον τὴν νύκτα τρίζῃ τοὺς ὀδόντας, τὸ λέγουν *λαουρί*. Πρέπει δὲ νὰ δαγκάσῃ τρὶς τὸ *γρίκελλον* (κρίκκον) θύρας ἐκκλησίας, διὰ νὰ μὴ τὸ ἐπαναλάβῃ πλέον.

§ 21. Κόπτουν τρία *τσουλλιὰ* (ἰούλους) ἐκ τῆς κόμης τῆς μητρός, ἅτινα πλέκουσι καὶ δένουσιν εἰς τὸν πόδα τοῦ τέκνου της, *διὰ νὰ μὴ τὸ πιάνῃ τὸ 'μμάτι*.

§ 22. Ὡσαύτως κρεμῶσιν εἰς τὰ βρέφη περίαπτον τὸν μεγαλήτερον ὄνυχα τοῦ καρκίνου, ἀλλὰ τοῦ *ζερβοῦ*, ἤτοι τοῦ ἔχοντος μεγαλήτερον τὸν ἀριστερὸν ὄνυχα.

§ 23. Ὅπως διευκολύνωσι τὴν ὀδοντοφυΐαν, λαμβάνει γυνή τις πέλεκυν, καὶ ἐρχομένη πρὸ τῆς θύρας λέγει:

«Ἂς ἔξευρεν ἡ μάννα σου,
πῶς σὲ πονοῦν τὰ δόντια σου»,

καὶ κτυπῶσα διὰ τοῦ πελέκεως ἐπὶ τοῦ ἀνωφλοίου ἐξακολουθεῖ:

« τὰ πάνω »,

κτυπῶσα δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ κατωφλοίου προσθέτει:

«καὶ τὰ κάτω σου»,

ἢ καὶ ἄλλως:

«Ἂν ἔξευρεν ἡ μάνα του
«πῶς τὸ πονοῦν τὰ 'δόντια του,
«νὰ κόψω τὰ κατώφλοια μας,
«τὰ πάνω καὶ τὰ κάτω μας».

2

Τὰ κατὰ τὴν μνηστείαν καὶ τὸν γάμον.

§ 24. Ἀφοῦ γείνωσιν αἱ συμφωνίαι τῆς μνηστείας, ἀπαραιτήτως ἡ οἰκογένεια τῆς νύμφης ὀφείλει νὰ κατασκευάσῃ γλύκυσμά τι, ὅπερ λεγόμενον *πεσκέσι* διανέμει εἰς τὸν γαμβρόν, εἰς ὅσας ἀδελφὰς καὶ ἀδελφούς, θείους καὶ θείας ἔχει ὁ γαμβρὸς καὶ εἰς τὸν ἀνάδοχον αὐ-

---

(1) Ὅρα § 18.

(2) Κορφή, τὸ ἔγκοιλον τοῦ κρανίου. Πολυδεύκης ἐν Ὀνομαστικῷ Β', 39. Ἐν Σύμῃ *κορφὴ* λέγεται τὸ μέρος ἔνθα διασχίζεται ἡ κόμη.

τοῦ. Τοῦτο δὲ ἐν χωρισταῖς *σουπιέραις* φέρουσιν ἐν σώματι καὶ διανέμουσιν ἡ μήτηρ, αἱ ἀδελφαὶ καὶ αἱ στενότεραι συγγενεῖς τῆς νύμφης.

§ 25. Τὴν παραμονὴν τῆς πρώτης τοῦ ἔτους ῥίπτουν αἱ μεμνηστευμέναι ἐπὶ τοῦ πυραύνου ἐλαίας κλῶνον χλωρὸν αὐθημερὸν κοπέντα· ἐὰν κροτῇ, οἰωνίζονται, ὅτι ἀνταγαπῶνται. Τοῦτο πράττουσι κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν καὶ ἄλλοι ἄγαμοι καὶ ἔγγαμοι ἀμφοτέρων τῶν φύλων ὁρίζοντες θέμα τι, τοῦ ὁποίου λαμβάνουσι θετικὴν ἀπάντησιν, ὅταν τὰ φύλλα κροτήσωσιν, ἀρνητικὴν δέ, ὅταν καῶσιν ἀδιαφοροῦντα πρὸς τὸν χρηματιζόμενον.

§ 26. Τοὺς στεφάνους τῶν νυμφίων κόπτει ἀνὴρ ἀμφιθαλὴς ἀπὸ κλήματα *ὀπωρικὰ* λεγόμενα, οὐδέποτε δὲ ἀπὸ μαῦρα· κόπτει δὲ ἐννέα, ἀπαγγέλλων εἰς ἑκάστην τριάδα τὸ σύμβολον τῆς πίστεως· ἔπειτα ῥίπτει ἓν κατ' ἀνατολὰς καὶ ἄλλο πρὸς δυσμάς· διὰ δὲ τῶν τριῶν ἄλλων πλέκει τὸν τοῦ νυμφίου καὶ διὰ τῶν λοιπῶν τεσσάρων τὸν τῆς νύμφης στέφανον (διότι ἡ γυνή, λέγουν, ἔχει μίαν πλευρὰν *παραπάνω*, ἤτοι περισσότερον ἀπὸ τὸν ἄνδρα), καὶ τυλίσσει αὐτοὺς διὰ μετάξης ἐρυθρᾶς *χωρὶς νὰ δέσῃ κόμβον (διὰ νὰ μὴ δεθῇ τὸ ἀνδρόγυνον)*. Ἐὰν αἱ ἄμπελοι ὦσι κλαδευμέναι, εὑρίσκει κλήματα κεκομμένα εἰς σωροὺς καὶ κόπτει (διότι ἀφεύκτως ὀφείλει νὰ κόψῃ διὰ μαχαίρας) τὰς κάτω ἄκρας, ἀπαγγέλλων ὡσαύτως τὸ *πιστεύω* ἐφ' ἑκάστην τριάδα.

§ 27. Τὴν νυμφικὴν κλίνην στρωννύει κόρη ἀμφιθαλής.

§ 28. Ἀπαγορεύεται εἰς τὸν νυμφίον νὰ καταβῇ εἰς παραλίαν (*νὰ 'δῇ θάλασσαν*) πρὸ τῆς παρελεύσεως τριῶν ἡμερῶν ἀπὸ τοῦ γάμου του· ἄλλως πιστεύεται, ὅτι ἀποθνήσκει.

§ 29. Ἀπαγορεύεται εἰς νεονύμφους, πρὶν ἢ παρέλθωσι τεσσαράκοντα ἡμέραι ἀπὸ τοῦ γάμου των, νὰ παραστῶσιν εἰς τὴν ἔναρξιν ἄλλου γάμου ἢ μᾶλλον, κατὰ τὴν ἰδιάζουσαν φράσιν, *ν' ἀκούσουν εὐλογημένην*, ἤτοι τὴν ἐκφώνησιν, ἣν λέγει ὁ ἱερεὺς ἐν ἀρχῇ τῆς τελετῆς: *Εὐλογημένη ἡ βασιλεία τοῦ πατρὸς* κτλ. Θεωρεῖται, ὅτι οἱ παραβάται τῆς συνηθείας ταύτης ἀποθνήσκουσιν.

§ 30. Ἐντὸς τεσσαρακονθημερίας δὲν τελεῖται τελετὴ γάμου ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ οἰκίᾳ, ἄλλως θάτερον τῶν ἐν τῷ αὐτῷ οἴκῳ στεφανωθέντων ἀνδρογύνων κινδυνεύει ν' ἀποθάνῃ.

§ 31. Πρὶν ἢ παρέλθῃ ἔτος ἀπὸ τοῦ γάμου των, οἱ νεόγαμοι οὔτε φυτεύουσιν οὔτε καρφώνουσιν εἰς τὰ κτήματά των. Οἱ παραβάται θεωρεῖται ὅτι κινδυνεύουσι ν' ἀποθάνωσιν.

§ 32. Δὲν νυμφεύονται τὴν ἑβδομάδα τῆς *τυρινῆς* (τυροφάγου), διὰ νὰ μὴ *τυραννιοῦνται* (1).

§ 33. Ὁ γαμβρὸς μέχρι τριῶν ἡμερῶν ἀπὸ τοῦ γάμου του δὲν κόπτει αὐτὸς διὰ μαχαίρας ἄρτον, διὰ νὰ μὴ ἀποθάνῃ.

3

Τὰ κατὰ τὸν ἄλλον βίον.

§ 34. Οἱ ἐρχόμενοι περὶ μέσας νύκτας οἴκαδε ἀφίνουσι τὰ ὑποδήματα ἢ μανδήλιον ἔξω τῆς θύρας, ἵνα ἀποτρέψωσι καὶ μὴ εἰσαγάγωσιν ἐντὸς τοῦ οἴκου δαίμονα, ὅστις ἴσως τοὺς παρηκολούθησεν.

§ 35. Εὑρισκόμενός τις ἐν τῷ οἴκῳ του κεκλεισμένος περὶ μέσας νύκτας καὶ *ἄκραγτα* (πρὶν ἀλέκτωρ φωνήσῃ) καὶ καλούμενος ἔξωθεν, οὐδ' εἰς τὴν πρώτην οὐδ' εἰς τὴν δευτέραν πρόσκλησιν ἀπαντᾷ, ἀλλὰ μόνον μετὰ τὴν τρίτην, διότι ἐνδεχόμενον νὰ τὸν προσκαλῇ (*νὰ τοῦ φωνάζῃ*) *στοιχειὸ* καὶ ὅταν ἀπαντήσῃ *τοῦ παίρνει τὴν φωνήν του* (χάνει τὴν φωνὴν ἢ τρελλαίνεται), ἐνῷ *τρίτην* φορὰν τὸ στοιχειὸ δὲν ἐπαναλαμβάνει τὴν πρόσκλησιν.

§ 36. Τὴν μεγάλην παρασκευὴν ἕνεκα τῆς κατ' αὐτὴν σταυρώσεως τοῦ Χριστοῦ δὲν ἁπλώνουσι (*δὲν κρεμνοῦν*) τὰ πλυνόμενα φορέματα ἐπὶ σχοινίων ἢ δοκῶν ἢ τοίχων ἀλλὰ χαμαὶ ἐπὶ τῶν δωμάτων.

§ 37. Θεωρεῖται κακὸν τὸ νὰ καίωσιν ἢ μεταχειρίζωνται ὡς ἔναυσμα σάρωθρα, ἔστω καὶ παλαιὰ καὶ ἄχρηστα ἤδη. Ἐν τῇ προλήψει ταύτῃ ὑπολανθάνει βεβαίως οἰκονομικὴ πρόνοια, διότι ἄλλως αἱ ὀκνηραὶ οἰκοδέσποιναι ἐν πάσῃ ἐλλείψει ἐναύσματος θὰ κατέστρεφον εὑρίσκουσαι πρόχειρα τὰ σάρωθρα.

§ 38. Θεωρεῖται κακὸν τὸ ν' ἀφίεται ἐν ὑπαίθρῳ τὴν νύκτα (*'ς τ' ἄστρα*) τὸ κόσκινον (*ἡ τριχιὰ*) τοῦ ἀλεύρου. Καὶ ἐν ταύτῃ τῇ προλήψει ὑπολανθάνει συμβουλή, διότι ἄλλως ἐκ τῆς ὑγρασίας τῆς νυκτὸς τὸ συνιστῶν τὴν *τρι-*

(1) Πολλὰς λέξεις παρεξηγεῖ ὁ λαὸς ἐκ τῆς συμπτώσεως τῶν φωνῶν· οὕτω λέγεται εἴς τι δημῶδες δίστιχον:

«*Ἀρνί* 'φαες κ' *ἐρνήστης* με, *τυρὶ* καὶ τυραννεῖς με,
«*σηκότι* τοῦ *μωροῦ παιδιοῦ* κ' *ἐπολησμόνησές* με».

γιὰν ἐκ τριχῶν ὕφασμα θὰ καθίστατο ἀνεπιτήδειον εἰς κοσκίνισμα.

§ 39. Ὅταν τὸ πῦρ τῆς ἑστίας κροτῇ (*σπᾷ, κομματίζῃ*) λέγουσιν:

« ἂν εἶσαι φίλος, νὰ χαρῇς, ἂν εἶσ' ὀχτρός, νὰ σκάσῃς,
κι' ἂν εἶσαι καταναλιστής, νὰ σκάσῃς, νὰ πλαντάξῃς ».

§ 40. Ὅταν πταρνύηταί τις, θεωροῦσιν, ὅτι ἀναμιμνήσκεται αὐτοῦ φίλον πρόσωπον (*τὸν 'ναβάλλουν*).

§ 41. Τὴν 12 ἰουνίου, καθ' ἣν ἑορτάζεται ὁ ἅγιος Ὀνούφριος (*ἅϊς Ρούφρης*), ἡμέραν ἐργάσιμον κατὰ τἆλλα, δὲν θερίζουν, διότι θεωρεῖται, ὅτι ὁ *ἅϊς Ρούφρης ρουφᾷ* τὰ στάχυα τῶν θεριζόντων κατὰ τὴν ἑορτήν του.

§ 42. Ὅταν οἱ ἄρτοι βραδύνωσιν, ἤ, ὡς λέγουσιν, *ἀργοῦν ν' ἀναβοῦν*, ἡ οἰκοδέσποινα λαμβάνει κόσκινον, ἐν ᾧ θέτουσα ἅλας ἐξέρχεται μέχρι τῆς αὐλαίας θύρας, καὶ ἐπιστρέφουσα λέγει:

« 'Σ τὴν 'πάνω γειτονειὰ
μαλλώνει νύφφη μὲ τὴμ πεττεριά·
ὅσο νἄμπω καὶ νἄβγω
ἐλύσαν τὰ ψωμιά ».

Καὶ οὕτω θεωροῦσιν, ὅτι τὰ ψωμιὰ ἀναβαίνουν.

§ 43. Τὸ σάββατον δὲν πρέπει νὰ τελειώσῃ νεόρραφον φόρεμα. Ἐὰν ᾖ ἀνάγκη νὰ γένηται χρῆσις αὐτοῦ τὴν κυριακήν, ἀνάγκη ν' ἀφεθῇ μέρος τι ἄρραφον αὐτοῦ, διὰ νὰ τελειωθῇ τὴν ἐπιοῦσαν δευτέραν.

§ 44. Κόπτουν τεμάχια ἀπὸ τὸ φόρεμα ἐκείνου, οὗτινος θεωροῦν ὅτι *πιάνει τὸ 'μμάτιν του*, καὶ ἢ τὸ καπνίζουν εἰς τὸν βασκανθέντα, ἢ τὸ κάμνουν φυλακτὸν (περίαπτον).

§ 45. Ἡ ζυμώσασα ἄρτους (1) νίπτεται διὰ τοῦ ὕδατος, μὲ τὸ ὁποῖον ἀποπλύνει τὴν σκάφην, διὰ νὰ γίνηται ὡραία καὶ λέγεται

« Ποῦ ζυμώσῃ καὶ πλυττῇ
πέντε μέραις γραλλιστή ».

§ 46. Ἡ οὐροῦσα ἄντικρυ τοῦ ἡλίου βραδύνει νὰ νυμφευθῇ.

§ 47. Ὅταν δὲν νυμφευθῇ τις μέχρι τῆς ἀπόκρεω, λέγουν, ὅτι τὴν καθαρὰν δευτέραν (ἤτοι τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς μεγάλης τεσσαρακοστῆς) *πρέπει νὰ πάγῃ νὰ κόψῃ τὸν πεῦκον*, πίτυν μεγαλοπρεπῆ παρὰ τὴν πόλιν.

§ 48. Ὅταν ἐν συναναστροφῇ ἐπέλθῃ σιγή, λέγουν «*φτωχὸς γεννιέται*». Οἱ ἀρχαῖοι ἔλεγον: *Ἑρμῆς εἰσπέπτωκεν*.

§ 49. Δὲν φυτεύουσι φοίνικα (*κρουμμαδιάν*), διότι, ὅταν τὸ δένδρον αὐξηθῇ, ὥστε *νὰ 'δῇ τὴν θάλασσαν*, ὁ φυτεύσας ἀποθνήσκει.

§ 50. Τὴν *μπαροστιὰν* (χυτρόποδα), ὅταν τις καταβιβάσῃ ἀπ' αὐτῆς τὴν χύτραν, δὲν πρέπει ν' ἀφίνῃ ἐπὶ τοῦ πυρός, διότι, ὡς λέγουν, βάλλει ἐπ' αὐτῆς τὴν χύτραν του (*τὸ τσουκαλάκιν του*) ὁ *πειρασμὸς* (ὁ διάβολος).

§ 51. Τὴν ἑσπέραν τῆς 22 ἀπριλίου, παραμονὴν τῆς ἑορτῆς τοῦ ἁγίου Γεωργίου, ἀνάπτουσι πυράς, διαπηδῶντες δὲ ἄνωθεν αὐτῶν λέγουσιν:

«Ὄξω ψύλλοι καὶ κορεοὶ
καὶ μεάλοι ποντικοί».

§ 52. Τὰς μεγάλας ἑορτὰς δὲν μεταδίδουν εἰς γείτονας ἀπὸ τὸ πῦρ τῆς ἑστίας.

§ 53. Εἰς τὰ θεμέλια νεοκτιζομένης οἰκίας σφάζουσιν ὄρνιθα, διὰ νὰ μὴ ἀποκτήσῃ ἡ οἰκία *στοιχειό*. Ἐπίσης καὶ εἰς τὰ ναυπηγούμενα πλοιάρια.

§ 54. Ὅταν εἰσέρχηταί τις πρώτην φορὰν εἰς οἰκίαν φίλου ἢ συγγενοῦς, πρέπει νὰ θέσῃ πρῶτον τὸν δεξιὸν πόδα ἐπὶ τοῦ οὐδοῦ.

§ 55. Δὲν ἀναχωρεῖ τις διψασμένος ἐκ ξένης οἰκίας, καὶ οἱ ἐν αὐτῇ προθυμοποιοῦνται νὰ τῷ δώσωσι νὰ πίῃ, ἵνα μὴ τοῖς ἀφήσῃ τὴν δίψαν του.

§ 56. Τὴν α' μαρτίου δένουσι περὶ τὸν καρπὸν τῆς ἑτέρας τῶν χειρῶν αἱ νεάνιδες μίτον ἐρυθρόλευκον, λεγόμενον *μάρτην*, διὰ *νὰ μὴ τὰς πιάσῃ ὁ ἥλιος*· τὴν δὲ τελευταίαν ἡμέραν τοῦ μαρτίου ἀναρτῶσιν αὐτὸν εἰς ῥοδωνιὰν καὶ λέγουν:

« Νὰ τριανταφυλλιὰ τὸμ μάρτημ μου,
» δῶκέ μου τὰ κάλλη σου
» καὶ τῆς κοκκινάδες σου
» καὶ τῆς ὀμορφάδες σου ».

§ 57. Φυλάττουσι πῖθον (κρουππὶ) σύκων ἐκλεκτῶν καὶ ἕτερον συμαϊκοῦ οἴνου (ἂν ἔχωσιν), οὓς ἀνοίγουσι τὴν α' μαΐου. Καὶ οἱ ἀρχαῖοι τὴν πρώτην ἡμέραν τῶν ἀνθεστηρίων εἶχον τὰ *πιθοίγια* (ἀπὸ τοῦ πίθους οἴγειν = ἀνοίγειν), ὅτε ἤνοιγον τοὺς πίθους καὶ ἐδοκίμαζον τὸν ἐν αὐτοῖς οἶνον.

§ 58. Τὴν παραμονὴν τῆς πρώτης μαΐου ἀναρτῶσιν εἰς πάσας τὰς θύρας τῆς οἰκίας ἀνθοδέσμην λεγομένην *μὰν* καὶ συγκειμένην ἐκ κλώνου ἐλαίας, ἀκάνθης τινός, φύλλου μαύ-

(1) Ἐν Σύμῃ ἑκάστη οἰκογένεια κατασκευάζει κατὰ πᾶν σάββατον τοὺς ἀναγκαίους δι' ἅπασαν τὴν ἑβδομάδα ἄρτους.

ρης συκῆς καὶ κλώνου θάμνου τινὸς λεγομένου *ἀμᾶ*.

§ 59. Τῇ μεγάλῃ πέμπτῃ κατασκευάζουσι κολλούριον, τὸ ὁποῖον χωρὶς νὰ ἐψήσωσιν ἀναρτῶσιν εἰς ἧλόν τινα καὶ φυλάττουσι διὰ τὴν *καλοροιζικιὰν* (ὡς καλὸν οἰωνόν), λεγόμενον *κουλλουράκι τῆς μεάλης πέφτης*.

§ 60. Ὅταν ἐπισκέπτης τις εἶναι φορτικός, ἢ βραδύνῃ ν' ἀναχωρήσῃ, θέτουσι κρυφίως εἰς τὸ ὑπόδημά του ἅλας, ὅπως ἐπισπεύσῃ τὴν ἀναχώρησίν του.

§ 61. *Προυζουμερῆς* ἤτοι ζύμης δὲν μεταδίδουσιν εἰς ἐκείνην, ἣν δὲν εὐνοοῦσιν (*εἰς ὅποιαν δὲν ἔχουν παρμένην ἀπὸ καλὸμ μάτι*).

§ 62. Τὰ *φλοιὰ* (περικαλύμματα) τοῦ ᾠοῦ δὲν καίουσιν εἰς τὸ πῦρ, διότι καίεται τῆς ὄρνιθος ὁ πρωκτός.

§ 63. Ὁ ἁλιεὺς δὲν κόπτει τὴν οὐρὰν οὐδὲ τὰς πτέρυγας τῶν ἰχθύων, οὓς αὐτὸς ἁλιεύσας προτίθεται νὰ ἑψήσῃ, διότι *κόβγει τὰ χέρια του*.

§ 64. Τὴν κυριακὴν τοῦ πάσχα πρέπει νὰ φορέσῃ τις νέον τι φόρεμα ἢ ὑπόδημα, *διὰ νὰ μὴ τὸν κατουρήσῃ τὸ πουλί*.

§ 65. Τὸ γάλα τῆς αἰγὸς δὲν ῥίπτουν εἰς τὸ πῦρ, διότι στειρεύουν (*κορώνουν*) οἱ μαστοί της.

§ 66. Ἐὰν γυνή τις ἔλθῃ εἴς τινα οἰκίαν καὶ γογγίζῃ καὶ παραπονῆται, ὅταν ἀναχωρῇ, ῥίπτουσιν ὄπισθεν αὐτῆς *ἄττητα* (τέφραν, στάκτην), λέγουσαι: *'πάρ' τα καὶ πάεννε* (λάβε μετὰ σοῦ καὶ ἄπιθι τὰ παράπονα καὶ τοὺς γογγισμούς σου).

§ 67. Τὰ γεννώμενα κατὰ τὴν 25 δεκεμβρίου καὶ μάλιστα τὴν νύκτα τῆς 24 πρὸς τὴν 25 δεκεμβρίου λέγονται *Καῖδες*. Πιστεύουσι δέ, ὅτι τὰς νύκτας τοῦ *δωδεκαημέρου* (ἀπὸ 25 δεκεμβρίου μέχρις 6 ἰανουαρίου) ἐγείρονται ἀπὸ τῆς κλίνης των καὶ περιερχόμενοι ἀνὰ τὴν πόλιν ἐπιστρέφουσι πάλιν οἴκαδε οὐδένα μὲν βλάπτοντες ἀλλ' οὐδὲ συναίσθησιν ἔχοντες τοῦ πάθους των.

§ 68. Ὅταν ἀστράπτῃ καὶ βροντᾷ, λέγουσιν: *ὁ Θεὸς παντρεύγει τὴν κόρην του*, καὶ οὐχὶ *ταῖς θυγατέραις του*, ἀλλ' οὐδὲ πυροβοβοῦσιν, ὡς ἐσφαλμένως ἐπληροφόρησαν τὸν κ. Ν. Γ. Πολίτην (Δημώδεις μετεωρολογικοὶ μῦθοι ὑπὸ Ν. Γ. Πολίτου, ἀπόσπασμα ἐκ τοῦ Παρνασσοῦ. Ἐν Ἀθ. 1880, σελ. 11).

§ 69. Τὸ *τρίστρατον* (τρίοδος) θεωροῦσιν ὅτι *δὲν πιάννει στοιχειό*, ἴσως διότι καὶ ἐνταῦθα ὑπάρχει *τριάς*.

4

Τὰ κατὰ τοὺς κολυμβητάς.

§ 70. Ὅσον δίπυρον χρειάζεται ἕκαστος κολυμβητὴς διὰ τὸ ταξείδιον, κατασκευάζεται ὑπὸ τῶν γυναικῶν οἴκοι, καὶ θέτουσιν αὐτὸ εἰς σάκκους, οὕς, καθὼς καὶ τὸ ζιμπίλι (σπυρίδα), ἐν ᾧ τὰ φορέματα τοῦ κολυμβητοῦ, ἀφοῦ ῥάνῃ δι' ἁγιασμοῦ ἡ κομίσουσα εἰς τὸ πλοιάριον, ποιεῖ τὸν σταυρόν της καὶ λέγουσα: *Ἔλα Χριστέ, ἔλα Παναγιά*, ὀφείλει νὰ φέρῃ ἀνὰ ἕνα ἢ δύο ἀπὸ τῆς οἰκίας μέχρι τῆς προκυμαίας, ἔνθα τὸ πλοιάριον, *ἀμόθεκτα*, δηλαδὴ χωρὶς νὰ ἀποθέσῃ που αὐτούς, ἔστω καὶ ἐὰν κουρασθῇ. Δὲν ἐμβιβάζονται δὲ εἰς τὸ πλοιάριον αἱ ζωοτροφίαι καὶ ὅλα τὰ ἀναγκαῖα διὰ τὸ ταξείδιον, πρὶν ἢ ἱερεὺς τελέσῃ ἁγιασμὸν καὶ ἀναγνώσῃ τετραευάγγελον.

§ 71. Ὁ λύσων τὸ *παλαμάρι* (τὸ πρυμνήσιον σχοινίον) πρέπει νὰ εἶναι *καλορροίζικος*.

§ 72. Ἀναχωροῦν πάντοτε δευτέραν ἢ τετάρτην ἢ παρασκευήν, οὐδέποτε δὲ κατὰ τὰς ἄλλας ἡμέρας τῆς ἑβδομάδος, ὡς οὐδὲ κατὰ τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν *ἠνοίχθη λάκκος* (τάφος). Διὸ ἅμα γνωσθέντος, ὅτι ἀπέθανέ τις, φροντίζουσι ν' ἀνασπάσωσι τὰς ἀγκύρας, πρὶν ἢ ἀνοιχθῇ ὁ τάφος. Ἀπαίροντες δὲ *σταυρόνουν τὸν 'γιαλόν*, ἤτοι σχηματίζουσι διὰ λοξοδρομιῶν σταυρὸν ἐν τῷ λιμένι καὶ πυροβολοῦσιν.

§ 73. Ἐάν, πρὶν ἢ φθάσωσιν εἰς τὸ μέρος τῆς ἐργασίας, προσεγγίσωσί που καὶ εὕρωσιν ὀκτάπουν, δὲν τὸν συλλαμβάνουσιν ὡς *γρουσούζικον*· καὶ ἡ θέα του δὲ ἔτι αὐτὴ θεωρεῖται κακὸς οἰωνός.

§ 74. Τρεῖς ἡμέρας ἀπὸ τῆς ἀναχωρήσεως τοῦ κολυμβητοῦ δὲν σαροῦσιν ἐν τῇ οἰκίᾳ του διὰ σαρώθρου, *διὰ νὰ μὴν τὸν ῥίξουν ὄξω, ἔτσι ποῦ ῥίχτουν καὶ τὰ σκουπίδια*.

§ 75. Ἀναχωροῦντες καὶ διαβαίνοντες ἀπὸ τὸν *Ἀλωπὸν* (Ἀλώπηξ;), ἀκρωτήριον τῆς Καρίας, ἀντικρὺ τῆς Ῥόδου, κατὰ Στράβωνα *Κυνὸς σῆμα* (1), ῥίπτουσιν αὐτῷ τεμάχιον διπύρου, ὑποσχόμενοι νὰ τῷ ῥίψωσιν ἐπιστρέφοντες ἔτι πλεῖον· καὶ πράγματι ἐπιστρέφοντες ῥίπτουσι περισσότερον.

§ 76. Ὅταν φθάσωσιν εἰς τὸ μέρος τῆς ἐργασίας, ἄρχονται δευτέραν, ἢ τετάρτην, ἢ

(1) Βιβλ. ΙΔ'. Μετὰ δ' οὖν τὰ Λώρυμα τὸ Κυνὸς σῆμά ἐστι καὶ Σύμη νῆσος.

παρασκευήν. Πρῶτος δὲ τότε ῥίπτει τὴν ἄγκυραν ὁ κυβερνήτης· εἶτα εἷς τῶν κολυμβητῶν ποιεῖ τὸν σταυρόν του, κρεμᾷ τὴν *απόχην* (1) ἀπὸ τοῦ λαιμοῦ καὶ λέγει: *ἔλα Χριστέ*. Λαμβάνει ἔπειτα τὸ *καμπανέλλι* (2), καὶ ἀφοῦ δι' αὐτοῦ σημειώσῃ σταυρὸν ἐπὶ τῆς θαλάσσης, καταδύεται. Ἐὰν εὕρῃ σπόγγον, ὅταν ἀνέλθῃ, σημειοῖ διὰ τοῦ σπόγγου, ὃν κρατεῖ ἐν τῇ δεξιᾷ, τρεῖς σταυροὺς εἰς τὰ πλευρὰ τοῦ πλοιαρίου, οὓς πάλιν διαλύει ῥίπτων θάλασσαν ἐπ' αὐτῶν, καὶ ἀναβαίνων ἐπὶ τοῦ πλοιαρίου λέγει ἐν οἱαδήποτε ὥρᾳ: *καλὴ 'μέρα, καλορροΐζικος ὁ σεφτές μας*. Εὐθὺς ὑψοῦται ἡ σημαία, ἣν χαιρετῶσι διὰ πυροβολισμοῦ, καὶ ἀνοίγοντες τὸ βαρέλιον τοῦ οἴνου (ὅπερ ἐπὶ τούτῳ ἔχουσι κεκλεισμένον ἕως τότε ἔχοντες ἰδιαίτερον οἶνον διὰ τὸν διάπλουν) πίνουσιν εὐχόμενοι: *καλορροΐζικος ὁ σεφτές μας καὶ καλὸν τέλος*. Καθ' ἑκάστην δὲ ἡ πρώτη κατάδυσις (*βουτιὰ*) γίνεται ἀπὸ τὸ δεξιὸν μέρος τῆς πρύμνης. Παρὰ Καλυμνίοις δὲ ἀπὸ τὸ δεξιὸν τῆς πρώρας.

§ 77. Ὅταν ἐξάξωσιν ἱκανοὺς σπόγγους, ὥστε νὰ πληρώσωσιν ἕνα σάκκον, ἑτοιμάζουσιν αὐτὸν καὶ σημειοῦσιν ἐπ' αὐτοῦ σταυρὸν μὲ *ματσίδι* (κλάδοι θάμνου τινὸς εὐώδους εὐλογούμενοι τὴν κυριακὴν τῶν βαίων) διὰ θυμιατηρίου (*τὸ σταυρόνουν*), καὶ πρώτους θέτουν διὰ μιᾶς τρεῖς σπόγγους ἐν τῷ σάκκῳ εἰς τύπον τῆς ἁγίας τριάδος, καὶ ὅταν τὸν γεμίσωσι, τὸν ῥίπτουσιν εἰς τὸ κῦτος τοῦ πλοιαρίου εὐχόμενοι: *νὰ σύρῃ ἀπὸ 'πίσω του εἴκοσι... τριάντα, σαράντα*, ὅσους ἐπιθυμοῦσιν οἱ εὐχόμενοι.

§ 78. Ἑκάστην πρωίαν καὶ ἑσπέραν θυμιῶσι τὰς εἰκόνας διὰ λιβάνου, τὴν δὲ ἄγκυραν, τὸ καμπανέλλι καὶ τοὺς δύτας μὲ ματσίδι, *διὰ τὸ 'μμάτι*, ἤτοι πρὸς πρόληψιν πάσης βασκανίας.

§ 79. Ὅταν *βάλλουν σουφρᾶν* (ὅταν παραθέτωσι τράπεζαν), θέτουσιν ἀμέσως ἐπ' αὐτοῦ τεμάχιον ἄρτου, διότι δὲν πρέπει νὰ μένῃ κενὸς ὁ σουφρᾶς (εἶδος τραπέζης χαμηλῆς, ἐφ' ἧς θέτουσι τὰ φαγητὰ κλπ.)· καὶ ὅταν δὲ θὰ ἄρωσιν αὐτὸν (*ὅταν τὸν σηκόνουν*), ἀφίνουν πάλιν ἐπ' αὐτοῦ τεμάχιον ἄρτου, ὅπερ ῥίπτουσιν εἰς τὴν θάλασσαν.

§ 80. Τὰς πρώτας τρεῖς ἡμέρας τοῦ αὐγούστου λέγουσι *δρίμαις*, καὶ κατὰ ταύτας ἀρχαιόθεν μέχρι πρό τινων ἐτῶν οἱ σπογγεῖς δὲν ἐκολύμβων, *διὰ νὰ μὴ κουφαττοῦν*. Αἱ γυναῖκες μάλιστα οὐδὲ πλύνουσιν ἔτι καὶ σήμερον, *ὥς τι νὰ πλύνουν τὰ καντήλια τοῦ Σωτήρη*, ἤτοι μέχρι τῆς 6ης αὐγούστου, ἑορτῆς τῆς μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος.

§ 81. Κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς ἀναχωρήσεως δὲν ἐπιτρέπουσιν εἰς γυναῖκα νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὰς *σκάφας* (οὕτως ὀνομάζουσι τὸ συνηθέστερον εἶδος τῶν σπογγαλιευτικῶν πλοιαρίων), διότι ἡ ἐπίβασις γυναικὸς ἐντὸς σκάφης κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς ἀναχωρήσεως θεωρεῖται κακὸς οἰωνός.

(1) Δικτυωτὸς σάκκος, ἐν ᾧ ἀποθέτει τοὺς ἐξαγομένους σπόγγους.

(2) Λίθος πλατύς, ὃν κρατῶν ὁ κολυμβητὴς καταδύεται εὐκολώτερον καὶ ταχύτερον.

5

Τὰ κατὰ τὴν τελευτήν.

§ 82. Ὅταν εἶναί τις ἐπιθάνατος, διὰ νὰ *ξεψυχήσῃ* ἡσύχως καὶ ἄνευ ἀγωνίας, *τὸν γυρίζουν νεκρικά*, δηλαδὴ τὸν θέτουσι μὲ τὴν κεφαλὴν πρὸς δυσμάς· ἡ δὲ φράσις: *ἐγυρίσαν τον νεκρικὰ* σημαίνει, ὅτι οὐκέτι ἔχει ἐλπίδα ζωῆς ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος. Οὐδεὶς δὲ πρέπει νὰ ἵσταται πρὸ τῆς θύρας. Λύουσι δὲ καὶ τοὺς κόμβους, ὅσους ἔχουν τὰ φορέματά του, τὰ μανδήλια, αἱ ζῶναι ἢ ἄλλα.

§ 83. Ἡ ἔγκυος δὲν ἀσπάζεται τὸν νεκρόν.

§ 84. Κατασκευάζουσι κόλλυβα εἰς μνημόσυνον τοῦ θανόντος τὴν τρίτην, τὴν ὀγδόην καὶ τὴν τεσσαρακοστὴν ἡμέραν, τὸν τρίτον, τὸν ἕκτον καὶ τὸν ἔνατον μῆνα καὶ τὴν ἐπέτειον ἀπὸ τῆς θανῆς του. Φιλοτιμοῦνται δὲ ὅσαι πλεῖσται συγγενεῖς καὶ φίλαι τῆς οἰκογενείας νὰ μεταβῶσιν εἰς τὴν οἰκίαν, ἔνθα ἀπεβίωσεν ὁ μακαρίτης ἀπὸ πρωίας, πρὶν ἢ μεταφέρωσιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τὸ ἔχον τὰ κόλλυβα ἀγγεῖον (*σκουτέλλι*) καὶ προσθέσωσιν ὀλίγους κόκκους ἑκάστη ἰδιοχείρως νομίζουσαι, ὅτι στέλλουσι *ποδοσῆμι* (ἐνθύμιον) εἰς τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς (*'ς τὰ πεθαμμένα των*).

§ 85. Ἡ θύρα τῆς αἰθούσης, ἐν ᾗ ἀπεβίωσέ τις, δὲν κλείεται μέχρι τρίτης ἡμέρας, διότι *ὁ ἄγγελος κάθεται μέσα* καὶ εἶναι φόβος, μὴ κατακλεισθεὶς πάρῃ καὶ ἄλλων ψυχάς. Ἴσως ἡ πρόληψις αὕτη ἔχει σχέσιν τινὰ μὲ τὴν δοξασίαν τῶν ἀρχαίων ἑλλήνων, καθ' ἣν ἡ ψυχὴ περιφέρεται ὑπὲρ τὴν γῆν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἢ μέχρις οὗ ταφῇ ὁ νεκρός.

§ 86. Δὲν σαροῦσι μέχρι τρίτης ἡμέρας ἀπὸ τοῦ θανάτου τινὸς διὰ σαρώθρου.

§ 87. Ὅσαι γυναῖκες μετέβησαν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ θανόντος διὰ νὰ συνοδεύσωσι τὴν ἐκφορὰν δὲν ἐπιστρέφουσιν ἐκ τῆς ἐκκλησίας κατ' εὐθεῖαν εἰς τὰς ἰδίας αὐτῶν οἰκίας, ἀλλὰ πάλιν εἰς τὸν οἶκον τοῦ θανόντος, διὰ νὰ ὁδηγήσωσι *τὰ ἄμποδα* (τὰ ἴχνη) τοῦ ἀγγέλου ἐκεῖ καὶ οὐχὶ εἰς τὰς ἑαυτῶν οἰκίας.

§ 88. Δὲν κρεωφαγοῦσιν ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ θανόντος πρὸ τῆς παρελεύσεως τεσσαράκοντα ἡμερῶν ἀπὸ τοῦ θανάτου του.

§ 89. Ἀφοῦ τελειώσῃ ἡ νεκρώσιμος ἀκολουθία, ἄν τις πταρνισθῇ, κινδυνεύει ν' ἀποθάνῃ καὶ αὐτός. Ὁ κίνδυνος δὲ δῆθεν προλαμβάνεται, ἐὰν κοπῇ τεμάχιον ἐκ τῶν φορεμάτων του καὶ ριφθῇ εἰς τὸν τάφον τοῦ τεθνεῶτος.

§ 90. Μετὰ τὴν κηδείαν τὸ *περίδειπνον* τῶν ἀρχαίων τρώγουσι μόνον οἱ ἐκκλησιάρχαι καὶ οἱ νεκροθάπται· συνίσταται δὲ ἀπαραιτήτως ἐκ τριῶν ἄρτων, τυροῦ ἢ ἰχθύος παστοῦ, *τριῶν* κρομμύων καὶ οἴνου. Ἐν δὲ τῇ οἰκίᾳ τοῦ τεθνεῶτος οἱ στενώτεροι συγγενεῖς πίνουσιν ἀφέψημα κινναμώμου (κανέλλας), ὡς ἀνακουφιστικὸν ἀπὸ τῆς λύπης. Ἡ δὲ φράσις *πρέπει νὰ πιῇ κανέλλαν* λέγεται πρὸς τοὺς ἔχοντας στενοχωρίαν ἢ λύπην.

Προσθῆκαι εἰς τὸ 3ον μέρος.

§ 91. Ὀνειρευόμενοι *σῦκον*, τὸ θεωροῦσι καλὸν οἰωνόν, διότι *τὸ σῦκον εἶναι σήκωσις*: ἀνακούφισις (παράβαλε § 30 καὶ τὴν σημείωσιν).

§ 92. Δὲν πρέπει ν' ἀποπατῇ τις ἐν ταῖς κοίταις ποταμῶν (1) ἢ ἐπὶ πλακῶν.

§ 93. Γυνὴ δὲν πρέπει νὰ σφάζῃ ποτὲ ἀλεκτρυόνας καὶ ἐν γένει πτηνά, καὶ ἐὰν ἐξ ἀνάγκης σφάξῃ, δὲν πρέπει νὰ φάγῃ ἐκ τοῦ ὑπ' αὐτῆς σφαγέντος.

§ 94. Ὅταν τελειώσωσι τὴν σκαφὴν καὶ σπορὰν σίτου ἢ κριθῆς (*ὅ,τι καὶ 'ποσκάψουν*), θραύουν ρίπτοντες βιαίως κατὰ γῆς καρπὸν ροιᾶς (*σποῦν τὸ ρόδι*) λέγοντες: «*'σὰν τοῦ 'κνοῦ*». Ἡ δὲ παράδοσις λέγει, ὅτι ὁ ὀκνὸς ἔλαβε ποσόν τι σπόρου καὶ μετέβη νὰ τὸν σπείρῃ, ἀλλὰ βαρυνόμενος νὰ σκάπτῃ καὶ νὰ σπείρῃ ἤνοιξε λάκκον καὶ ρίψας ἐντὸς ἐκάλυψεν ὅλον τὸν σπόρον. Ἀλλὰ γενομένης ραγδαίας βροχῆς κατέβη ποταμὸς καὶ διέσπειρεν εἰς τὸ χωράφιον τὸν σπόρον, ὅστις ἐκαρποφόρησε πολύ.

§ 95. Τὴν δευτέραν μετὰ τὴν κυριακὴν τοῦ Θωμᾶ θεωροῦσιν ἀργίαν, καὶ ἔχουσι παροιμίαν: *Τ' ἀντιπάσκου* (ἀντίπασχα) *τὴν δευτέρα μηὲ κλωστὴν εἰς τὴν βελόνα.*

(1) Ἐν Σύμῃ *ποταμοὶ* δὲν ὑπάρχουσιν· ἀλλὰ καλοῦσιν οὕτω τοὺς χειμάρρους τοὺς ρέοντας ἐν καιροῖς βροχῶν.

Β'.

ΟΡΚΟΙ, ΑΡΑΙ ΚΑΙ ΕΥΧΑΙ

Ὅρκοι.

Μὰ τὸ καμπανέλλι μου. Ὁ δύτης (οἱ δὲ Συμαῖοί εἰσιν οἱ πλεῖστοι δῦται) ἔχει οἱονεὶ ἄγκυραν τὸ *καμπανέλλι*, τὸ ὁποῖον κρατῶν καταδύεται καὶ ἀνασύρεται.

Νὰ μὲ φάῃ ἡ θάλασσα.

Νὰ μὲ φάῃ τὸ ψάρι. Οἱ δῦται πολλάκις ὡς γνωστὸν γίνονται βορὰ τῶν καρχαριῶν.

Νὰ φάω τὰ κόκκαλα τἀφέντη μου ἢ τῆς μάνας μου.

Μὰ τὴν μεταλάβωσι (τὴν θείαν μετάληψιν).

Μὰ τὸ κουταλάκι (τὴν λαβῖδα, δι' ἧς μεταλαμβάνουσι τῶν ἀχράντων μυστηρίων).

Νὰ μὴν ἦμαι τοῦ χρόνου ἢ νὰ μὴν ἰφτάσω (φθάσω) *τοῦ χρόνου.*

Νὰ στραβωθῶ.

Μὰ τὸν Πανερμιώτην (*Πανορμίτης*, ὁ ἀρχάγγελος Μιχαὴλ ἀπὸ τῆς ἐν Σύμῃ μονῆς τῆς ἐπιλεγομένης *Πανερμιώτης*).

Εὐχαὶ καὶ ἀραί.

Ὁ κ. Ν. Γ. Πολίτης, ἐν ἀξιολόγῳ διατριβῇ «περὶ εὐχῶν καὶ καταρῶν παρὰ τῷ ἑλληνικῷ λαῷ» καθυποβληθείσῃ εἰς τὸ Ζωγράφιον διαγώνισμα πρὸς συλλογὴν τῶν ζώντων μνημείων ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ λαοῦ καὶ δημοσιευθείσῃ ἐν τῷ περιοδικῷ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἑλληνικοῦ φιλολογικοῦ συλλόγου (1), περιέλαβε τὰ μέχρι τοῦδε σποράδην ὑπὸ διαφόρων γραφέντα περὶ εὐχῶν καὶ καταρῶν παρὰ τοῖς νεωτέροις Ἕλλησι. Μετὰ τοιαύτην μονογραφίαν, ἔρχομαι νὰ σημειώσω ἐν τῇ παρούσῃ συλλογῇ, ὡς συμπλη-

(1) Τόμ. Θ'. σελ. 321-335.

ρώματι εἰς ἐκείνην, τὰς ἀρὰς καὶ εὐχάς, ὅσαι ἰδιαζόντως εἰσὶν ἐν χρήσει παρὰ Συμαίοις, παραλείπων ὅσας οὗτοι κέκτηνται κοινὰς μετὰ τῶν λοιπῶν ὁμοθρήσκων καὶ ὁμοφύλων.

Ἄξιος ἐν τούτοις σημειώσεως εἶναι ὁ τρόπος, δι' οὗ ἐν Σύμῃ ἐκφερομένη ἡ εὐχή, καὶ μάλιστα ἡ ἀρά, θεωρεῖται ἐμφαντικωτέρα καὶ βεβαιοτέρα καὶ πιστεύεται ὅτι *τότε πιάννει* ἀσφαλῶς.

Ὁ εὐχόμενος δηλονότι ἢ ὁ καταρώμενος, ἐάν τε ἱερεὺς ᾖ, ἐάν τε λαϊκὸς ἢ γυνή, ἀποκαλύπτεται καὶ κρατῶν ἐν τῇ ἑτέρᾳ τῶν χειρῶν τὸ κάλυμμα τῆς κεφαλῆς, ἀνατείνων δὲ τὰ ὄμματα καὶ τὰς χεῖρας πρὸς οὐρανὸν ἀπαγγέλλει τὴν εὐχὴν ἢ ἀράν.

Σημειωτέον δ' ἔτι, ὅτι αἱ Συμαῖαι, ὅταν θέλωσι ν' ἀνακαλέσωσι τὴν ἀράν, ἣν ἐξέφεραν, ῥίπτουσι τρὶς ἅλας εἰς τὸν φανὸν τοῦ πρὸ τοῦ εἰκονοστασίου τῆς οἰκίας των κανδηλίου λέγουσαι τρίς: *ὡς λυόννει τ' ἅλας νὰ λύσουν κ' ἡ κατάραις μου.*

1

Εὐχαί.

Εἰς τὸν ἀνάδοχον, ὅταν διανέμῃ τὰς λεγομένας μαρτυρίας, εὔχονται: *νὰ τὰ χιλιάσῃς.*

Ὅταν γυνή τις ἔλθῃ εἰς οἰκίαν ἄλλης, ἣν ἤθελεν εὕρει ζυμόνουσαν, τῇ εὔχεται: *χίλια ψωμιά*· ἡ δὲ ζυμόνουσα ἀπαντᾷ: *καὶ σουνοῦ 'να.*

Οἱ μεταβαίνοντες εἰς πανηγύρεις εὔχονται ἀλλήλους:

Νἄρτῃς καὶ μὲ τὴν γυναῖκά σου ἢ *τὸν ἄνδρα σου* (πρὸς ἀγάμους).

Νἄρτῃς καὶ μὲ τοὺς γαμβρούς σου ἢ *καὶ μὲ τὴς νύφφαις σου* (εἰς τοὺς ἔχοντας τέκνα ἐν ὥρᾳ γάμου).

Νἄρτῃς καὶ μὲ τὸν υἱόν σου, ἢ *καὶ μὲ τὴν κόρην σου* (εἰς νεονύμφους ἢ ἀτέκνους ἔτι).

Εἰς τοὺς ἀναχωροῦντας πρὸς ἁλιείαν εὔχονται: *'σὰν τ' ἅϊ Πέτρου.*

Εἰς τοὺς ἑορτάζοντας τὴν ἑορτὴν τοῦ ὀνόματός των εὔχονται: *νὰ χαίρεσαι τὤνομά σου,* καὶ ἄλλα κοινότατα.

Ἐκφράζοντες εὐχαριστίας διά τινα εὐεργεσίαν λέγουσι, μάλιστα οἱ ἐπαῖται: *'ς πολλἄτη* (πολλὰ τὰ ἔτη;), *νὰ μυρίσῃ ἡ ψυχὴ τῆς μάνας σου, τοῦ πατέρα σου, νὰ συγχωρηθοῦν τὰ πεθαμμένα σου.*

Διὰ τοὺς ἀπόντας υἱοὺς αἱ μητέρες εὔχονται: *Θεὲ μὴ δώκῃς τοῦ παιδιοῦ, τὰ βάλλ'* (ἢ *κόβγ'*) *ὁ νοῦς τῆς μάνας,* διότι πράγματι μυρίους κινδύνους ὑποθέτει ἡ μήτηρ συλλογιζομένη τὸν ἀπόντα υἱόν της καὶ μάλιστα ἂν τύχῃ ὢν δύτης· κατήντησε δὲ καὶ παροιμία ἡ εὐχὴ αὕτη δηλοῦσα τὴν πολλὴν μητρικὴν στοργήν, ἐξ ἧς κινουμένη ἡ μήτηρ πολλὰ ὑποπτεύει συλλογιζομένη ἀπαύστως τὰ ἀπόντα τέκνα.

2

Ἀραί.

Περίδρομος νὰ σὲ κόψῃ καὶ περίδρομος 'ς τὴν κεφαλήν σου.

Νὰ σὲ κάψουν μὲ τὰ σκυλόσκατα.

Νὰ μὴν εἶσαι τοῦ χρόνου ἢ *νὰ μὴν ἱφτάσῃς τοῦ χρόνου.*

Νὰ βάσσῃς (νὰ καταντήσῃς κύων νὰ ὑλακτῇς.

Νὰ κάτσουν τὰ κατακλείδια σου.

Νὰ μασῇς ἀροῖνους (ἀνάγυρον), ἢ *νὰ μασῇς τὰ κουκκιὰ τῶν ἀροΐνων* (καρποὺς ἀναγύρου). Γνωστὸν δέ, ὅτι ὁ ἀνάγυρος εἶναι δυσωδέστατος.

Νὰ σὲ πάρ' ἡ ὀμπρὸς τοῦ μᾶ κ' ἡ 'πίσω τ' ἀούστου. Ἡ πρώτη μαΐου καὶ ἡ 31 αὐγούστου θεωροῦνται ἀποφράδες.

Νὰ τὰ φάῃς 'ς τὴν μονὴν (ἐπὶ τῆς κλίνης), ἤτοι νὰ ἐξοδεύσῃς εἰς ἀσθένειαν τὰ χρήματα ἢ ἄλλο πρᾶγμα, ὅπερ ἀρνεῖσαι ἢ δυστροπεῖς νὰ δώσῃς.

Νὰ ταΐρῃ 'ς τὸ καμπανέλλι του.

Νὰ ταΐρῃ 'ς τὰ παιδιά του.

Νὰ τοῦ τὰ βάλουν κάτω (εἰς τὸν τάφον).

Νὰ μὴν ἰβγαίνῃ (νὰ μὴν ἐξέρχηται) *ἡ ψυχή του.*

Νὰ ψυχομαχῇ πέντε, δέκα (ἢ περισσοτέρας) *'μέραις.*

Νὰ φέρουν τὸ χαπάριν του (τὴν ἀγγελίαν τοῦ θανάτου του ἐν ξένῃ γῇ).

Εἰς τὰς ἀρὰς τακτέον καί τινας ἀπὸ τὴς *βλαστημιαὶς* (βλασφημίας), διότι ὁ λαὸς νομίζει, ὅτι ἔχουσιν ὁμοιότητα πρὸς τὰς ἀράς.

Βλασφημίας δὲ συνειθίζουν οἱ βάναυσοι ἐν Σύμῃ τὰς ἑξῆς:

Ἀναθεματισμένε, τρισαναθεματισμένε (1) *καὶ πενταναθεματισμένε.*

(1) *Ἀνάθεμα τρὶς* ἦτο σύνηθες καὶ παρὰ τοῖς Βυζαν-

Καταραμένε καὶ *τρισκατάρατε*.
Νατριχιασμένε.
Ἀντιχάραε.
Γερώδη (Ἡρώδη).
Γιγούδα (Ἰούδα).
Πιλάτε.
Σαρακηνέ.
Ἀντίχριστε.

Τὰς τελευταίας ἑπτὰ βλασφημίας ἐκφέρουσι μάλιστα αἱ μητέρες πρὸς τὰ τέκνα δυσπειθοῦντα ἢ ἀτακτοῦντα.

Γ'.

ΣΥΜΑΪΚΑ ΚΥΡΙΑ ΟΝΟΜΑΤΑ

1

Ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν.

Ἀλεμήνα, ἡ· ἐν Σύμῃ νομίζουσιν, ὅτι τὸ ὄνομα τοῦτο εἶναι τὸ ἀρχαῖον *Ἀλκμήνη*, παραφθαρέν. Ὑποκοριστικά: *Ἀλεμηνιὸ* καὶ *Ἀλεμηνάκι*.

Ἀναστάσης, ὁ· καὶ

Ἀναστασά, ἡ = Ἀναστάσιος, Ἀναστασία. Τὰ ὀνόματα ταῦτα δίδουσιν εἰς τοὺς γεννωμένους ἢ τὰς γεννωμένας τῇ ἡμέρᾳ τοῦ πάσχα.

Ἀνεζοῦλλα, ἡ·

Ἀποκουή, ἡ = Ὑπακοή. Ἐπώνυμον μονυδρίου τῆς Θεοτόκου καὶ ὄνομα κύριον γυναικῶν.

Ἀστράενα, ἡ· (= Ἀστραία;) ὑποκοριστικά: *Ἀστραενὶ* (τὸ καὶ συνηθέστατον). Ἐν τοῖς ἀρχαίοις ἐγγράφοις ἀπαντᾷ: Ἀστράδενα, Ἀστραδενί, Ἀστραδενή.

Αὐδοκιά, ἡ = Εὐδοκία.

Βαΐττερα, ἡ· μήπως εἶναι παραφθορὰ τοῦ ὀνόματος *Εὐανθία*; ὑποκοριστικά: *Βαΐττέρι-ιό, άκι, τό*.

Βαγγελίστρα, ἡ = Εὐαγγελίστρια· ἐσχηματίσθη ἐκ τοῦ μὴ ὄντος ἐν χρήσει ὡς κυρίου ὀνόματος *Εὐαγγελιστής*. Καὶ ὅμως τὸ ὄνομα παρὰ τῷ λαῷ σημαίνει τὸν εὐαγγελισμὸν τῆς Θεοτόκου· ὅθεν καὶ τὴν ἑορτὴν αὐτοῦ καὶ τὰς εἰκόνας τὰς παριστώσας αὐτὸν καὶ τοὺς ναοὺς τοὺς ἀφιερωμένους αὐτῷ ἀποκαλοῦσιν ἐσφαλμένως *Εὐαγγελιστρίας*· ἀποβληθέντος δὲ τοῦ προτακτικοῦ φωνήεντος τῆς ἐν ἀρχῇ διφθόγγου (Ὑαγγελίστρα), ἀγνοεῖ τις διὰ τίνος στοιχείου νὰ γράψῃ καὶ εἰς ποῖον στοιχεῖον νὰ κατατάξῃ τὸ ὄνομα τοῦτο.

Γαπητός, ὁ = Ἀγαπητός. Τὸ ὄνομα τοῦτο φέρουσι πλεῖστοι ὅσοι ἐν Σύμῃ. Θεωρεῖται δ' ὅτι ὀνομάζονται οὕτως ἐκ τοῦ *ἀγαπητοῦ* τῶν εὐαγγελίων, ἐπιθέτου, ὅπερ ἔδωκε πρὸς τὸν Κύριον ὁ Πατὴρ οὐρανόθεν, ὅτε ἐβαπτίζετο, καὶ διὰ τοῦτο ἑορτάζουσι καὶ τῇ 6 ἰανουαρίου. Ὅρα καὶ *Φώτης* καὶ *Φωτεινή*.

Δύκησσα, ἡ· ἐν τοῖς ἀρχαίοις συμβολαίοις ἀπαντᾷ *Δούκησσα*, ὡς καὶ

Δύκεννα, ἡ· ὑποκοριστικῶς *Δυκενιό*, τό· ἀπαντῶντα ἐν τοῖς ἀρχαίοις συμβολαίοις *Δούκενα* καὶ *Δουκενιό*. Νομίζω ἐσφαλμένην ὅλως τὴν διόρθωσιν, ἣν πολλοὶ τῶν συγχρόνων συμπολιτῶν μου ποιοῦσι, μετατρέποντες τὰ ὀνόματα ταῦτα εἰς τὸ *Δικαία*. Οὐδεμία ἀμφιβολία, ὅτι τὰ ὀνόματα ταῦτα ἐναπελείφθησαν ἀπὸ τοῦ μεσαιῶνος, ὅτε πληθὺς *δουκῶν* καὶ *δουκισσῶν* ὑπῆρχον ἐν διαφόροις νήσοις τοῦ Αἰγαίου πελάγους, ἐφιλοτιμήθησαν δὲ γυναῖκες ἐγχώριαι νὰ ὀνομάσωσι τὰς θυγατέρας των διὰ τοῦ τίτλου τῶν συζύγων τῶν δουκῶν, ὅπως δηλονότι προγενέστερον εἶχον ὀνομάσει *Σεβαστὰς* καὶ βραδύτερον *Σουλτάνας*. Ἐκτὸς τούτου οἱ προγενέστεροι ἡμῶν, ὡς εἴρηται, ἔγραφον: *Δούκησσα*, *Δουκησσὶ* καὶ *Δουκενιό*.

Ἐλέσα, ἡ = Ἐλεοῦσα· ἐπώνυμον ναΐσκου τῆς Θεοτόκου καὶ ὄνομα κύριον γυναικῶν.

Θαρρινός, ὁ· ἐπώνυμον ναΐσκου τοῦ ταξιάρχου Μιχαὴλ (1) καὶ ὄνομα κύριον ἀνδρῶν.

Καϊλλιώτης, ὁ· ἐπώνυμον ναΐσκου τοῦ ταξιάρχου Μιχαὴλ καὶ ὄνομα κύριον ἀνδρῶν.

Καλοδούκας, ὁ (= Καλὸς—Λουκᾶς = Καλολούκας, ἢ ὡς νομίζω ὀρθότερον, Καλὸς—Δοὺξ—Δούκας = Καλοδούκας;). Οἱ φέροντες τὸ ὄνομα τοῦτο ἑορτάζουσι τὴν 18 ὀκτωβρίου, ἑορτὴν τοῦ Ἀποστόλου Λουκᾶ (2).

τινοῖς καὶ ἀποδείκνυται ἐκ τῆς ἀκολουθίας τῆς Κυριακῆς τῆς Ὀρθοδοξίας, καθ' ἣν ἐκφέρονται *ἀναθέματα* ἁπλᾶ καὶ *ἀναθέματα τρὶς* κατὰ τῶν εἰκονομάχων, ἀντιθέτως πρὸς τὰ *αἰωνία ἡ μνήμη* καὶ *αἰωνία ἡ μνήμη τρὶς* ἐκφερόμενα ὑπὲρ τῶν εἰκονοφίλων.

(1) Καὶ ἐν Ῥόδῳ ὑπάρχει μονὴ τοῦ Ταξιάρχου Μιχαὴλ ἐπιλεγομένη *Θάρρι*.

(2) Νικόλαος *Καλοδούκης* ἰατρὸς ὑπῆρχεν ἐν Ἀθήναις κατὰ τὸν ΙΒ' αἰῶνα· ὅρα περιοδικὸν «Παρνασσὸν» ἔτος Β' σελ. 487.

Κοκκιμήδης, ὁ· ἐπώνυμον μονυδρίου τοῦ Ταξιάρχου καὶ ὄνομα κύριον ἀνδρῶν.

Κουμιστάδερα, ἡ· ὑποκοριστικὸν *Κουμιστιό*, τό. Δὲν ἔχω νὰ εἴπω πόθεν ἐγένετο τὸ ὄνομα τοῦτο. Μ' ὅλον ὅτι δὲ ἐπεθύμουν τὰ Δούκησσα καὶ Δούκενα νὰ ἦσαν παρεφθαρμένα ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ Δικαία, ἀπορῶ πῶς τινες τῶν συμπολιτῶν μου μεταβάλλουσι, διορθοῦντες δῆθεν (!) τὰς *Κουμιστάδερας* καὶ *Κουμιστιὰ* εἰς *Κομήσσας*.

Λεμονήτισσα ἡ = Ἐλεημονήτισσα. Ἐπώνυμον ναΐσκου τῆς Θεοτόκου καὶ ὄνομα κύριον γυναικῶν.

Μανόλης, ὁ=Μανουήλ. Τὸ ὄνομα τοῦτο, ἂν δὲν εἶναι οἰκογενειακόν, δίδοται εἰς τοὺς γεννηθέντας κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Χριστουγέννων, ὅτε δηλονότι ὁ γεννηθεὶς Ἰησοῦς Χριστὸς ὠνομάσθη *Ἐμμανουήλ*. Παρατηρητέον ἐνταῦθα, ὅτι οἱ χριστιανοί, χρησάμενοι πᾶσι τοῖς ἑβραϊκοῖς ὀνόμασιν, ἀπέφευγον νὰ ὀνομάσωσιν ἑαυτοὺς διὰ τῶν ἐπωνύμων τοῦ Κυρίου. Ἰησοῦς οὐδεὶς μετ' ἐκεῖνον ἀναφέρεται. Τὰ δὲ Χρῆστος καὶ Χρηστοφῆς διαφέρουσιν. Ἐπὶ τῶν βυζαντινῶν χρόνων δὲν ἦτο ἐν χρήσει τὸ *Ἐμμανουήλ*, ἀλλὰ τὸ *Μανουήλ*, περικοπέντος ἐπίτηδες τοῦ ὀνόματος, ἵνα μὴ ὁ φέρων ἔχῃ τὸ αὐτὸ ὄνομα μὲ τὸ τοῦ Σωτῆρος. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Πτωχοπρόδρομος ἀπεκάλεσε τὸν αὐτοκράτορα Μανουὴλ τὸν Κομνηνὸν *Ἐμμανουὴλ παμβασιλέα* (=Χριστόν, ἀλλὰ) *παρὰ σαρανταπέντε*, ἤτοι ἐλαττούμενον κατὰ τὰ ἀρκτικὰ ΕΜ, ἅτινα ἀντιστρόφως ἀποτελοῦσι τὸν ἀριθ. 45. Ὁ περὶ τούτου στίχος τοῦ Πτωχοπροδρόμου: «Ἐμμανουὴλ παμβασιλεῦ, παρὰ σαρανταπέντε» πράγματα παρέσχε τοῖς κριτικοῖς, ἀφ' ἧς ἐποιήθη, μέχρις οὗ ἐξηγήθη ὑπὸ τοῦ ἀοιδίμου Κοραῆ ἐν τοῖς *Ἀτάκτοις* αὐτοῦ (1). Ἔτι Σωτὴρ οὐδεὶς ὠνομάσθη, ἀλλ' ἐκ τούτου ἐσχηματίσθη τὸ *Σωτήριος* ὡς κύριον ὄνομα. Παρατηρητέον ἀκόμη, ὅτι οὐδένα καὶ οἱ ἀρχαῖοι ἕλληνες ὠνόμασαν *Δία* καὶ οὐδεμίαν, ὡς νομίζω, *Ἥραν*, ἐσχημάτισαν δὲ τὰ *Διόδοτος, Ζηνόδοτος, Διοφάνης, Διόδωρος, Δίων* κτλ. ἀναλογοῦντα πρὸς τὰ χριστιανικὰ *Θεόδωρος, Θεόδοτος, Θεοφάνης* (2). Ἐν δὲ τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις, ὅσοι γράφουσιν *Ἐμμανουήλ*, ναὶ μὲν ἀγνοοῦσι τὴν εὐλάβειαν τῶν ἀρχαίων καὶ τῶν Βυζαντινῶν πρὸς τὰ θεῖα ὀνόματα, νομίζουσι δ' ὅμως, ὅτι ἐπανορθοῦσι τὸ (περικοπὲν ὑπὸ τῶν ἀθλίων Βυζαντινῶν, ὡς μοὶ εἶπέ τις!!!) *Μανουήλ*.

Νικήτας, ὁ. Τὸ ὄνομα τοῦτο εἶναι ἐν πλείονι χρήσει ἐν Σύμῃ ἢ ἄλλοθι, ἐντεῦθεν καὶ ἡ παροιμία:

«Ὅπου Συμιακός, Νικήτας, κι' ὅπου Χιώτης, Παντελῆς».

Παναγιώτης, ὁ· καὶ

Παναγιώτα, ἡ. Σπάνια εἶναι τὰ ὀνόματα ταῦτα ἐν Σύμῃ. Σημειωτέον ὅμως, ὅτι οἱ γεννώμενοι τὴν ἑορτὴν τῆς κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου λαμβάνουσι τὰ ὀνόματα ταῦτα, ὅτε καὶ ἑορτάζουσι (15 αὐγούστου).

Προκοπία, ἡ. Ἐσχηματίσθη ἐκ τοῦ ἀρσενικοῦ *Προκοπίου*, ὀνόματος, ὅπερ φέρει ἅγιος ἑορταζόμενος ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας. Καὶ τὸ ὄνομα τοῦτο εἶναι σπάνιον ἐν Σύμῃ. Σημειωτέον μόνον ἐνταῦθα, ὅτι κατὰ τὰς παρελθούσας ἑκατονταετηρίδας οἱ ἐν Σύμῃ *Νοτάριοι* (δημόσιοι γραφεῖς, συμβολαιογράφοι), ἐπεκαλοῦντο ἐν ἀρχῇ τῶν προικοσυμφώνων τὸν ἅγιον Προκόπιον εἰς προκοπὴν τῶν νεονύμφων.

Ρούφνης, ὁ (=Ὀνούφριος). Σημειωτέον, ὅτι κατὰ τὴν ἐπέτειον ἑορτὴν τοῦ ὁμωνύμου ἁγίου δὲν ἀλωνίζουσιν αἱ γυναῖκες οὐδὲ θερίζουσιν, ἐπειδή, ὡς λέγουσιν, «ὁ ἅϊς Ρούφνης *ρουφᾷ* τὰ στάχυα»! Καὶ τὸ ὄνομα τοῦτο σπανίζει ἐν Σύμῃ.

Στελλιαν-ός, ἡ = Στυλιαν-ός, ἡ. Ὅταν τὰ τέκνα ἀποθνήσκωσιν, αἱ μητέρες συνειθίζουσι νὰ ὀνομάζωσι διὰ τῶν ὀνομάτων τούτων τὰ νεογέννητα, ὅπως ἐπιζήσωσιν αὐτά· ὡς γνωστόν, ὁ ἅγιος Στυλιανὸς θεωρεῖται σωτὴρ τῶν βρεφῶν.

Σταυρῆς, ὁ· καὶ

Σταυριανός, ὁ· ἐσχηματίσθησαν ἐκ τοῦ *Σταυρός*.

Σεβαστή, ἡ. Καὶ τὸ ὄνομα τοῦτο νομίζω, ὅτι ἀπέμεινεν ἐκ τῶν τίτλων *σεβαστὸς* καὶ *σεβαστή*, οἵτινες ἀπεδίδοντο εἰς τοὺς Ρωμαίους καὶ Βυζαντινοὺς αὐτοκράτορας καὶ αὐτοκρατείρας. Ἐν Σύμῃ εἶναι ἐν πολλῇ χρήσει οὕτω: *Σεβαστὴ* καὶ *Σεβαστιὸ* καὶ *Σεβαστάκι* ὑποκοριστικῶς. Ἐν Ρόδῳ δὲν ἀ-

(1) Παράβαλε καὶ Γ. Χρυσοβέργη «ὁ ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ δεσποτικὸς θρόνος κτλ.» σελ. 115.

(2) Κατὰ τοὺς πρώτους χριστιανικοὺς αἰῶνας ἀπηγορεύοντο ὡς γνωστὸν καὶ διὰ συνοδικῶν κανόνων τὰ ἐθνικὰ ὀνόματα καὶ οἱ ἐθνικοὶ ὅρκοι: νὴ Δία κτλ. ἐν τούτοις ἀπαντῶσι σχεδὸν ὅλα τὰ ἀρχαῖα ἑλληνικὰ ὀνόματα ὡς ἁγίων.

παντᾷ οὕτως, ἀλλὰ μὲ τὰς καταλήξεις *οῦλλα* καὶ ὑποκοριστικῶς *ουλλί*: Σεβαστοῦλα, Σεβαστουλλί.

Φώτενα, ἡ (Φωτεινή), καὶ

Φωτεινός, ὁ, καὶ

Φώτης, ὁ (Φώτιος). Οἱ φέροντες τὰ τρία ταῦτα ὀνόματα ἑορτάζουσι τὴν ἑορτὴν τῶν Θεοφανείων (Φώτων), διότι καὶ ἐκ τούτου νομίζεται, ὅτι ἔλαβον τὰ ὀνόματα· ὅθεν καὶ οἱ γεννηθέντες κατὰ τὴν ἡμέραν τῶν Φώτων ὀνομάζονται οὕτως.

Χατζηδενιό, τό. Τοσοῦτον ἐπλεόνασε φαίνεται ἡ χρῆσις τοῦ σεβασμίου καὶ ἐπιθυμητοῦ λίαν ἐπωνύμου *Χατζῆς* (προσκυνητής), ὥστε ἐν Σύμῃ ἐπλάσθη ἐξ αὐτοῦ καὶ γυναικῶν κύριον ὄνομα, ἵνα αἱ δι' αὐτοῦ ὀνομαζόμεναι κατὰ τὸ βάπτισμα ἔχωσι κἂν τὸ ὄνομα, ἂν μὴ ἀξιωθῶσι καὶ τῆς χάριτος. Περίεργον ὅμως, ὅτι κύριον ὄνομα εἶναι ἐν χρήσει μόνον ὑποκοριστικῶς, διότι τὸ *Χατζήδενα* δίδοται εἰς τοὺς πράγματι ἐπισκεψαμένους τοὺς ἁγίους τόπους (1).

Χαρτωμένη, ἡ (=Κεχαριτωμένη). Ἐπώνυμον ἐκκλησίας τῆς Θεοτόκου ληφθὲν ἐκ τοῦ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ᾠδῶν «Κεχαριτωμένη χαῖρε» κτλ. ὅθεν καὶ ὄνομα κύριον γυναικῶν (κοινότατον ἐν τῇ νήσῳ), ἑορταζουσῶν, ὡς καὶ ἡ ἐκκλησία, τὴν 26 δεκεμβρίου. Δὲν πρέπει νὰ συγχέηται μὲ τὸ *Χαρτωμένη* τῶν Κυπρίων, οἵτινες ἀποκαλοῦσιν οὕτω τὰς μεμνηστευμένας, ἴσως ἀπὸ τοῦ χάρτου, ἤτοι τοῦ ἐγγράφου τοῦ ἀρραβῶνος.

2

Θέσεων, νησίδων, μονυδρίων κλπ.

Ἀγκάλη, ἡ.

Ἀθερίνα, ἡ.

Ἅϊς Σίδερος (=ἅγιος Ἰσίδωρος). Ὁρμίσκος πρὸς βορρᾶν τῆς νήσου.

Ἁμαξική, ἡ· θέσις ἐπὶ ἀποκρήμνου ὄρους, ἥτις φαίνεται ἀρχαιόθεν ἐστρωμένη ὡς εὐθεῖα ὁδὸς καὶ διὰ τοῦτο βεβαίως κληθεῖσα ἁμαξική, ἐπειδὴ ἅμαξαι οὐδόλως ἦτο δυνατὸν νὰ ὑπάρξωσιν ἐν Σύμῃ. Εἶναι πλησίον ἐρειπίων τῆς ἐποχῆς τῶν ἑλληνικῶν ἀποικιῶν, ἅτινα φαίνονται ὡσεὶ ἀρχαίας κώμης ἴσως τῆς νήσου. Λέγεται μάλιστα, ὅτι ἡ ὁδὸς αὕτη κατήρχετο διὰ τῆς κλιτύος τοῦ ὄρους (πολλαχοῦ τῆς ὁποίας φαίνονται λείψανα τῆς ὁδοῦ) μέχρι τῆς θαλάσσης. Ἐν τούτοις εἶναι ἆρά γε ὀρθοτέρα ἡ διασωθεῖσα ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ λαοῦ λέξις αὕτη τῆς ὑπὸ τῶν νεωτέρων σχηματισθείσης: ἁμαξωτή;

Ἀμμοῦθρα, ἡ.

Ἀμισοῦτσι, τό.

Ἀνέφαμα, τό.

Ἀνιμπασᾶς, ὁ.

Ἀπήαρα, τά.

Ἀρμαθοί, οἱ.

Ἁρμάκια, τά.

Ἅρμενο, τό.

Ἀττωτή, ἡ.

Ἀγλάδι, τό.

Ἀγυβαδιά, τά.

Ἀληθινή, ἡ· μονύδριον τῆς Θεοτόκου.

Αὐλακιώτης, ὁ· ναΐσκος τοῦ ταξιάρχου Μιχαήλ.

Βαθὺς ποταμός· ὄνομα ποταμοῦ ἀπὸ τῆς βαθείας κοίτης του, τρέχοντος, ὡς ὅλοι οἱ ἐν Σύμῃ ποταμοί, ὁσάκις βρέχει.

Βαροῦγα, τά.

Βενετιά, ἡ.

Βίγλα, ἡ· τὸ ὑψηλότερον ὄρος τῆς νήσου καὶ

Βιγλί, τό· θέσις παρὰ τὰς ὑπωρείας αὐτοῦ· ὡς γνωστόν, αἱ ὀνομασίαι αὗται, ὑπάρχουσαι καὶ εἰς πολλὰς ἄλλας νήσους, ἀπέμειναν ἀπὸ τῆς φραγκοκρατίας.

Βρυσί, τό· πηγή, καὶ ναΐσκος τῆς Παναγίας οὕτως ἐπίσης καλούμενος.

Βώδια, τά.

Γαδαρόμαντρα, ἡ.

Γαλατσή, ἡ.

Γεροντιά, ἡ.

Γιαλός, ὁ=Αἰγιαλός· ὄνομα τοῦ κυρίου λιμένος τῆς νήσου. Οὐδόλως ἀπίθανον, ὅτι ἀρχαιόθεν ἦτο τοιοῦτο τὸ ὄνομά του, διότι ἀνεκαλύφθησαν ἐρείπια ἀρχαίου ναοῦ καὶ ἐπιγραφαί, ἔν τινι τῶν ὁποίων, ὡς μοὶ ἔλεγεν ἀρχαῖός τις δήμαρχος, ἀνεφέρετο «Ποσειδῶνος αἰγιαλέως ἱερόν».

Γλυφωνιαίς, αἱ.

Γλῶσσα, ἡ.

Γουλάδες, αἱ.

Γουρνιώτη κάστρον, τό· κορυφὴ κρημνώδης περιτετειχισμένη.

Δάσος, τό.

Δαφνί, τό.

---

(1) Ἐὰν κατὰ τὴν εἰς τοὺς ἁγίους τόπους μετάβασίν της ἡ μήτηρ ᾖ ἔγκυος, τὸ γεννηθησόμενον αὐτοδικαίως προσωνυμεῖται *Χατζῆς* καὶ *Χατζήδενα*·

Δεκαννιὰ σκαλιά, τά.
Διαβαταίς, αἱ· νησίδες πρὸς δυσμὰς τῆς νήσου κείμεναι κατὰ σειρὰν οἱονεὶ διαβαταί. Τὸ πάλαι κατ' Ἀθήναιον τὸν Δειπνοσοφιστὴν ἐλέγοντο *Ἀραιαί*.
Διαπόρι, τό·=διαπόριον, στενὸν χωρίζον τὴν νησίδα Νῆμον ἀπὸ τῆς Σύμης.
Δρακοῦντα, ἡ. Σώζεται ἐν τῇ θέσει ταύτῃ τάφος ἀρχαῖος λεγόμενος «μνῆμα τοῦ Δράκου» καὶ περιγραφεὶς ὑπὸ τοῦ Ross.
Δυὸ 'γιαλοί, οἱ· 'γιαλός, καὶ συνηθέστερον 'γιάλι, λέγεται μικρὸς κολπίσκος ἢ ἀμμώδης παραλία μεταξὺ τραχέων ἀκτῶν.
Δυσάλωρας, ὁ· πλευρὰ ὄρους ἀπότομος ὡς τεῖχος. Πιθανῶς ἀντὶ *δυσάλωτος*· ἡ γενικὴ σχηματίζεται *δυσάλωρα* καὶ *δυσαλώρου*.
Ἔρικα, ἡ.
Ζεμοσύναις, αἱ.
Ζέραις, αἱ.
Ζωνάρα, ἡ.
Καβαλλάρης, ὁ.
Καβαλλαριά, ἡ.
Καβατσή, ἡ.
Κακὸ βουνάρι, τό.
Καλλίβατος, ὁ· θέσις καὶ ὁδὸς δύσβατοι, κατ' εὐφημισμὸν βεβαίως οὕτω κληθεῖσαι.
Καμάραις, αἱ.
Καμπιώτισσα, ἡ· μονύδριον τῆς Παναγίας.
Καντήλαις, αἱ.
Καντός, ὁ.
Κάρι, τό.
Καρινιά, ἡ.
Καρποθήκα, ἡ. Ἐν τῇ θέσει ταύτῃ πλησίον οὔσῃ τῆς πόλεως ἐταμιεύοντο οἱ καρποὶ κατά τινα παράδοσιν.
Καταράχτης, ὁ· ποταμός.
Κάτεργο, τό.
Κατσούνα, ἡ.
Καψός, ὁ.
Κεφάλα, ἡ.
Κοσμᾶ 'γιάλι, τό.
Κουπί, τό.
Κουρκουνιώτης, ναίσκος τοῦ ταξιάρχου Μιχαήλ.
Κουσουμπᾶς, ὁ.
Κουτρουλλί, τό.
Κοφινίδες, αἱ.
Κρασοκέλλια, τά.
Κυδώνη σκαλί.
Κωτικά, τά.
Λάδι, τό.
Λάππαθος, τό.
Λελλενική, ἡ=ἑλληνική.
Λελλενικό, τό=ἑλληνικόν.
Λιακά, τά.
Λίμνη τοῦ Κουδεπέ — *τῆς γρηᾶς* — *τῆς Τσαγκριᾶς* — *τῆς Νερᾶς*.
Λιανὸς Σκουλλουδᾶς καὶ *Χονδρὸς Σκουλουδᾶς*· ἀκρωτήρια.
Λυκότερα, τά.
Λωπίδια, τά.
Μακρὺ στενό, τό.
Μάνος, ὁ.
Μαραθοῦντα, ἡ.
Μαριά, ἡ.
Μάρμαρα, τά.
Μαρόνι, τό.
Μαῦρα σπήλαια, τά.
Μεθυστής, ὁ.
Μερκοῦρι, τό.
Μισόβουνο τό.
Μιρτάρι, τό.
Ναροῦ, ἡ.
Νερά, ἡ.
Νῆμος, ἡ· νῆσος μικρὰ παρὰ τὴν Σύμην.
Νιμοράκι, τό.
Νιμποριός, ὁ=ἐμπόριον. Λιμὴν καὶ θέσις, ἐν ᾗ σώζονται ἐρείπια διάφορα. Ὅλαι σχεδὸν αἱ νῆσοι ἔχουσι θέσεις παραλίους καὶ λιμένας λεγομένους ἐμπόρια.
Νίφια, τά.
Νουλιά, ἡ· βουνόν. Ὁ διαβόητος Σιμωνίδης τὸ διορθοῖ εἰς *Νεόλιον* ἐν τῇ *Συμαΐδι* του. Ἀπήντησα ὅμως ἐν ἐγγράφῳ τῆς προπαρελθούσης ἑκατονταετηρίδος «εἰς τὴν ἁγίαν Ἰουλίαν . . . .» Ἐν ἄλλοις ἐγγράφοις παλαιοῖς φέρεται «'ς τὴν οὐλίαν» καὶ οὐχὶ *νουλίαν*, ὡς οἱ σύγχρονοι μόνον γράφουσι. Εἰς τὴν θέσιν περίπου, ἣν ὁρίζουσι τὰ ἔγγραφα, ὑπάρχει εἰσέτι πλὰξ ἱερὰ θεωρουμένη ὑπὸ τῶν κατοίκων καὶ σώζεται παράδοσις, ὅτι ἐκεῖ ὑπῆρχε ναός. Οὐδεμία ἀμφιβολία, ὅτι ἦν ναὸς τῆς ἁγίας Ἰουλίας, ἐξ ἧς καὶ τὸ βουνόν, ἐφ' οὗ ἦν ὁ ναός, ἐπωνομάσθη Ἰουλία=Νουλιά.
Ξινίδας 'γιάλι, τό.
Ξίσος, τό.
Ξόρος, τό.
Ὄχρια, ἡ.
Ὀξά, ἡ='Οξεῖα, νησὶς ὡς ἐκ τοῦ σχήματός της οὕτω κληθεῖσα.
Παλαμηδᾶς, ὁ· ποταμός.
Παλοῦντα, ἡ.
Παραθύραις, αἱ.

Πάνορμος, ὁ· θέσις παρὰ τὸν λιμένα Πάνορμον, ἐξ οὗ καὶ ἡ ἐκεῖ μονὴ τοῦ ταξιάρχου Μιχαὴλ ἐκλήθη *Πανερμιώτης*, ἤτοι *Πανορμίτης* καὶ οὐχὶ *Πανερημιώτης* (1), ὡς διισχυρίσθησάν τινες.
Πάππους, ὁ.
Πάτος, ὁ· ἀκρωτήριον.
Πέδι τό· λιμὴν καὶ πεδιάς· σώζονται παρὰ τὴν θάλασσαν ἐρείπια εὐμεγέθων μεσαιωνικῶν ναῶν.
Πελεκουσά, ἡ.
Περιβιώτης, ὁ· μονύδριον τοῦ ταξιάρχου Μιχαήλ.
Πέταλα, τά.
Πετεινός, ὁ.
Πήδημα, τό.
Πιτίνι, τό.
Πλακομέλισσα, ἡ.
Πλάτη, ἡ.
Πλάτσαις, αἱ.
Ποντικόκαστρο, τό· κορυφὴ βουνοῦ περιτετειχισμένη.
Πότι, τό.
Πυργάλλι, τό.
Ροδά, τά.
Ρουκονιώτης, ὁ· μονὴ τοῦ ταξιάρχου Μιχαήλ.
Σαρακηνόγιαλο, τό.
Σάρπαις, αἱ.
Σελλινιαίς, αἱ.
Σεσκλιά, τά. Εἶναι ἡ ἀρχαία Τεύτλουσα· ὅπως τὸ τεῦτλον ἔγινε σεῦτλον καὶ κατήντησε σέσκλον, μετετράπη καὶ ἡ Τεύτλουσα εἰς Σεσκλιὰ πληθυντικῶς, διότι σύγκειται ἐκ μιᾶς μεγάλης νησῖδος καὶ τριῶν ἄλλων μικρῶν· ἀπέχει μόλις ἥμισυ μίλιον ἀπὸ τῆς Σύμης, καὶ ἐν τούτοις ὅλοι οἱ λεξικογράφοι τὴν θέτουσι *πλησιέστατα* τῆς Ρόδου, ἧς ἀπέχει ὡς καὶ ἡ Σύμη ὑπὲρ τὰ δεκαπέντε μίλια.
Σετιά, ἡ.
Σπαθιαίς, αἱ· χαραγαί, ἐν εἴδει σπαθιᾶς, πετρῶν ἐπὶ ἀποτόμου ἀκτῆς διήκουσαι εἰς ἱκανὰ μέτρα, βεβαίως ἐκ γεωλογικῆς αἰτίας· ὁ ὄχλος λέγει, ὅτι ὁ ἅγ. Γεώργιος διαβαίνων ἔφιππος ἔσχισεν οὕτω τὰς πέτρας διὰ τῆς σπάθης του· εἶναι πλησίον τοῦ Δυσαλώνου (ὅρα τὴν λέξιν) ὅπου εἶναι καὶ ναΐσκος τοῦ ἁγ. Γεωργίου.
Σπήλαιος τῆς Σκορδαλοῦς.
Ταβίρι, τό.
Τολί, τό,
Τουρκογιάλι, τό.
Τρίστομο, τό.
Τρόλλι, τό.
Τρουλλός, ὁ.
Τσαγκριά, ἡ.
Φαγοῦντα, ἡ.
Φανερωμένη, ἡ· ναΐσκος τῆς Θεοτόκου.
Φιλόνεικος, ὁ· ἀκρωτήριον.
Φραγκόγιαλο, τό.
Φράχτης, ὁ.
Χαμαίς, αἱ.
Χαράνι, τό· ὁρμίσκος.
Χαχλικοπό, τό.
Χοντρός, ὁ.
Χειρόκρεμμο, τό.
Χειρότριγο, τό.

(1) Πανερμιώτης (σελ. 84) προφέρεται μάλιστα ὑπὸ τοῦ λαοῦ *Παντερμιώτης*. Ὁ δὲ Ross ἐνόμισεν, ὅτι ἐν Ρόδῳ ἤκουσε τὸν ἀρχάγγελον Μιχαὴλ *Πατητηριώτην* (ἀντὶ Παντερμιώτην), ἐνῷ τοιοῦτο ἐπίθετον δὲν δίδεται ἐν Ρόδῳ εἰς τὸν ἀρχάγγελον. Ἐν τοσούτῳ ἐκ τούτου ἐσφαλμένως ὁ κ. Ν. Γ. Πολίτης λέγει, ὅτι «εἰς πολλὰ τῆς Ἑλλάδος μέρη τὸν Ληναῖον Διόνυσον ἀντικαθίστησιν ὁ ἀρχάγγελος Μιχαὴλ *Πατητηριώτης* ἐκ τοῦ ληνοῦ ἀποκαλούμενος (ὅρα Μελέτην ἐπὶ τοῦ βίου τῶν νεωτέρων ἑλλήνων τόμ. α', σελ. 45).

Δ'.

ΔΗΜΩΔΗ ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ

Ὀλίγα ἀντὶ προλόγου.

Προθυμούμενος νὰ συμπληρώσω τὰ ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ λαοῦ τῆς ἰδιαιτέρας πατρίδος μου Σύμης ζῶντα μνημεῖα, ὧν συλλογὰς διαφόρους ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ὑπέβαλον εἰς τὸ προκείμενον διαγώνισμα, σπεύδω νὰ ὑποβάλω ἐφέτος συλλογὴν ἐξ συμαϊκῶν παραμυθίων.

Τὰ παραμύθια ἐκτὸς τῆς ἀξίας, ἣν κέκτηνται ὡς πρὸς τοὺς μύθους, οὓς ἐκθέτουσιν, εἶναι βεβαίως καὶ σπουδαῖα γλωσσικὰ μνημεῖα καὶ μάλιστα τὰ μόνα δυνάμενα πιστότερον καὶ ζωηρότερον νὰ διασώσωσι τὴν δημώδη διάλεκτον τόπου τινός. Διὰ τοῦτο τὸ πρῶτον τῶν μετὰ χεῖρας παραμυθίων ἐπεμελήθην νὰ γράψω ὅσον οἷόν τε ἀκριβῶς κατὰ τὴν δημώδη συμαϊκὴν διάλεκτον· τὸν τρόπον δὲ τοῦτον δὲν ἐτήρησα καὶ εἰς τὰ λοι-

πά, οὐ μόνον ὅπως μὴ κουράσω τοὺς ἀξιοτίμους ἀγωνοδίκας διὰ τῆς τραχείας συμαϊκῆς προφορᾶς, ἀλλὰ καὶ διότι λίαν ἐπίπονον μοὶ ἀπέβαινε νὰ τηρήσω τὸ αὐτὸ σύστημα καὶ εἰς τὰ λοιπά.

Τὰ δὲ παραμύθια, ἅπερ ὑποβάλλω εἰς τὸ διαγώνισμα, ἐθεώρησα τὰ σπουδαιότερα ἐξ ὅσων συνέλεξα· ὀφείλω δὲ νὰ σημειώσω, ὅτι ἐκ τῶν δύο πρώτων μάλιστα παροιμιώδεις ὑπάρχουσι παρὰ τῷ λαῷ τῆς Σύμης διάφοροι φράσεις, οἷαι αἱ ἑξῆς:

«Ἐθώρες κ' ἐκόφτα, θαρρεῖς κ' ἔρκετον τὸ *καρακίς*·» ἐπὶ ἐσπευσμένης φυγῆς ἀνθρώπων ἕνεκα αἰφνιδίου φόβου.

«Τὰ θωροῦν, φορῶ· τὰ μασοῦν, πατῶ· κτλ.» λέγεται καὶ ὡς αἴνιγμα.

«Κύρι' Ἀλεθινός»· ἐπὶ ἀνθρώπων ἁπλῶν ἀλλὰ τιμίων.

«Προύζενον ἀλῶνι»· προκειμένου δεινοῦ ἀγῶνος, κτλ.

Πρὸς εὐκολίαν, καὶ ἵνα μὴ ἀνατρέχῃ τις συχνὰ εἰς τὸ συμαϊκὸν γλωσσάριον, προσέθεσα κάτωθι τῶν σελίδων ἑρμηνείαν λέξεών τινων καὶ φράσεων.

Ὡς πρὸς τὴν προφορὰν δέον νὰ σημειώσω ὅτι τὰ *ντ*, *μπ*, *γκ*, εἴτε ἐν μέσῳ λέξεων, εἴτε συμπίπτοντα ἐκ τελικῶν καὶ ἀρχικῶν, προφέρονται ὡς *d*, *b*, *gu*, τὰ *γγ* εἰς τὸ μέσον τῶν λέξεων ὡς *gu*, ἀλλὰ εἰς τὸ τέλος μιᾶς καὶ ἐν ἀρχῇ ἄλλης (*μιὰγ γιστέρνα*) ὡς ἐλαφρὸν ἀλλὰ διπλοῦν *γ*. Ἐξαιτοῦμαι δὲ συγγνώμην διά τινας λέξεις, ὧν τὴν γραφὴν δὲν ἐτήρησα ὁμοίαν πανταχοῦ, ὅπου ἀπαντῶσιν.

1

Ἡ κυρὰ Ζορζώνα (1).

Ἀρκὴ τοῦ παραμυτιοῦ, καλὴ 'σπέρα σας.

Μιὰφ φορὰγ κ' ἕναγ καιρὸν ἔθελεν νὰ ἔχῃ ἕναβ βασιλιᾶ καὶ μιὰβ βασίλισσα.

Αὐτὸς ὁ βασιλιᾶς ἦτον ἄκληρος κ' ἓν ἔκαμνεμ παιδί. Ἔκαμεν ταλοιπονὶς παράκλησιν εἰς τὸθ θεό, κ' ἔταξεν νὰ κάμῃ παιδὶν ἀρσενικὸ καὶ νὰ κάμῃ ἕναχ χαϊράττιν εἰς τὸγ κόσμο γιὰ τοὺς φτωχούς: νὰ γημώσῃ μιὰ γιστέρναλ λάδι καὶ μιὰγ γιστέρνα 'ξεῖδι καὶ μιὰγ γιστέρναφ φακῆ, νὰ πέρνουν οἱ φτωχοὶ 'πάνω 'ς τὰ δώδεκα χρόνια 'ποῦ θὰ γένῃ πιὸν τὸ παιδί. Ἔκουσέν του ὁ θεὸς κ' ἐγγαστρώθην ἡ βασίλισσα κ' ἔκαμεν παιδὶν ἀρσενικό. Ἐμεάλωσεν τὸ παιδὶγ κ' ἐπάαιννεν εἰς τὸ σκολειό, ματζῆ μὲ τὰ παιδιὰ τοῦ Βετζύρη νὰ 'ποῦμεγ καὶ τοῦ Καδῆ. Ἰ Πάνω 'ς τὰ δώδεκα χρόνια ἔκαμεγ κι' ὁ βασιλιᾶς τὰ ταξίματά του κ' ἐπάαιννεν ὁ κόσμος κ' ἔπερνε.

Ἔχεγ καὶ μιὰ γρηὰ καὶ 'γήμωσε γοῦλά της τὰ λαδικὰ λάδιγ καὶ τὰ κρουππιά της (1) φακή· αὐτὴ γιὰ νὰ μὴν τὰ τανήσῃ, ἔψησεν ἕναν αὐγό, κ' ἔφαεν τὸ φαΐν του κ' ἐπῆρεν τὸ φλοιὸ κ' ἐπῆεν νὰ τὸ γημώσῃ λάδι μὲ τὸ παμπακάκιν ἀποὺ τὴγ γιστέρνα. Ἐγήμωσέν το ταλοιπονὶς καὶ τὸ 'βάσταν ἔτσε (2) μὲ προσοχὴ καὶ 'πάαιννεν εἰς τὸ σπίτιν της· 'ς τὸ δρόμον ἐρκοῦνταν ἀποὺ τὸ σκολειὸν τὸ βασιλόπουλλον μὲ τοῦ Βετζύρη καὶ τοῦ Καδῆ τὰ παιδιά· 'βρίσκουν τὴ γρηὰ κ' ἔπερνεν ταὐγὸ καὶ 'πάαιννε μὲ τέτοιο γιορδάμι. Λέει τοῦ Βετζύρη τὸ παιδί:—«Ἐλάστε νὰ καννέψουμεν ταὐγὸν τῆς γρηᾶς ποῦ τὸ 'παίρει μὲ τόσο γιορδάμι». Λέει τὸ βασιλόπουλλο:—«Τί τὴθ θέλητε . . . 'φὴς τέ την νὰ 'πααίννῃ»· ἐκεῖνοι πάλαι ἤθελα. Λέει των τότες καὶ τὸ βασιλόπουλλο:—«Ριξῆτε ταλοιπονίς». Ἐβγάλαν τὰ βουλλωτήρια των κ' ἔριξεμ πρῶτα τὸ παιδὶν τοῦ Καδῆ κ' ἓν ἐκάννεψε· ἔριξεγ καὶ τοῦ Βετζύρη, μὴ' ἐκεῖνος ἓν ἐκάννεψε. Βγάλλει καὶ τὸ βασιλόπουλλον τὸ δικόν του, λέει:—«Ἔ, διαβόλου πελεβοί! ἕναν αὐγὸγ κ' ἓν εἶστε ἄξοι νὰ τὸ καννέψητε»! ρίχτει, χάννει ἡ γρηὰ ταὐγὸν ἀποὺ τὴχ χέραν της. Τότες γυρίτζει ἡ γρηὰ καὶ θωρεῖ τους καὶ λέει τω: — «Ἔ παιδάκια μου, ὡς ἐπεθύμησα ἐγὼ τὴφ φακὴμ μὲ τὸ 'ξεῖδι, ἔτσε νὰ 'πεθυμήσητε καὶ σεῖς τὴν ὡραίαν Ζορζώνα». Λέει της τοῦ Βετζύρη τὸ παιδί:—«Μωρὴ κακομοίρα γρηά, ἔμ πιάννεις τὰ δακτυλίδια νὰ πάῃς νὰ τὰ πουλήσῃς νὰ περάσῃς γοῦλός σου τὸγ καιρό, μόνομ 'μιλᾷς!».

Τὸ βασιλόπουλλο ἓν ἐκατάλαβεν τὸλ λόον τῆς γρηᾶς· 'σὰν ἐπῆεμ παρακεῖ, τοῦ 'μπῆκεν ὁ λόος τῆς γρηᾶς 'ς τὸν νοῦν του· λέουν του οἱ ἄλλοι.—«Ἔ καὶ σού, μιὰ παλουϊναῖκα, μιὰ παλόγρηα, κ' ἔπιαες τὸλ λόον της»; Τὸ βασιλόπουλλον ὅλον ἐπάαιννεν κι' ὅλον ἔλεεν:

---

(1) Προφέρεται Ντζορτζώνα, ἀλλὰ διὰ τὴν συχνὴν ἐπανάληψιν τοῦ ὀνόματος γράφω εὐφωνότερον Ζορζώνα. Ἂν δ' εἶναι ἐκ τοῦ Γοργών, περίεργός ἐστιν ἡ ἐκδοχὴ τοῦ ὀνόματος ἐπὶ ὡραίας γυναικός.

(1) Μικρὰ πιθάρια.

(2) Ὁ διηγούμενος (*παραμυττίζων*) κάμνει σχῆμά τι.

αώς έπεθύμησεν ή γρηὰ τὴφ φακὴ μὲ τὸ ξεῖδι, νὰ 'πεθυμήσω καὶ 'γὼ τὴν ὡραίαν Ζορζώνα! καὶ ποιά 'ναιν αὐτὴ ἡ ὡραία Ζορζώνα»; κι' ὅσον ἐπάαιννεν, τούμ 'παιννε 'ς τὸν νοῦν του ὁ λόος τῆς γρηᾶς. Τί τὰ θέλεις, ἔτσε τὴ μιὰν ἡμέραν, ἔτσε τὴν ἄλλη, ἐπῆρέν τον ὁ ἔρωτας, ἔππεσεν τὸ βασιλόπουλλον εἰς τὰ ροῦχα. 'Εμπαίνναγ κ' ἐβγαίνναγ γιατροί, ἦρταν κι' ἄλλοι ἀπ' ἄλλαις χώραις, ἒν ἐμποροῦσαν ναὔρουν τὴν ἀρρώστιαν τοῦ παιδιοῦ.

Μοναχόν του πάλαι τὸ παιδὶν ἐσυλλοίσθην ἐκεῖ δὰ 'ποῦ 'κάετον εἰς τὰ ροῦχα. —«Μὴ ἀρής (1) μου αὐτὴ ἡ Ζορζώνα ξέει τὸ ππῶς ἔππεσα 'ς τὰ ροῦχα γιὰλ λόου της, καὶ νάρτη νὰ μ' εὕρῃ; ἐγὼ πρέπει νὰ πασκίσω νὰ γένω καλὰ καὶ νὰ πάω νὰ τὴν εὕρω». Ἔτσε τὴ μιάν, ἔτσε τὴν ἄλλην, ἐήνετογ (2) καλά.

'Αφοῦ ἐδυνάμωσεν ταλοιπονὶς τὸ παιδί, ἦρτεγ καὶ δεκαφτὰ δεκοχτὼ χρονῶ, 'πααίννει μιὰν ἡμέραν εἰς τὸν ἀφέντην του καὶ λέει του: —«Πατέρα, ἐσοὺ 'σαι πιὸγ γέρος· σὰθ θὰ πεθάνῃς, ποιὸθ θὰ φήκῃς 'ς τὸμ πόδας σου»; Λέει του ὁ βασιλέας:—«Ἐσέναδ δά, παιδίμ μου, θὰ 'φήκω». Λέει του τὸ βασιλόπουλλο.—«Ταλοιπονὶς πρέπει νὰ μὲ 'φήκῃς νὰ 'πάω νὰ γυρίσω κόσμο, νὰ σμίξω καὶ μὲ φτωχοὺς καὶ μὲ καλοὺς καὶ μὲ κακούς, νὰ μάθω ππῶς περνᾷ ὁ κόσμος καὶ νἄρτω νὰ πάρω τὴβ βασιλείαν, νἆμαι ἄξος». 'Σάννα κ' ἐρεσέν του (3) καὶ τοῦ βασιλέα ὁ λόος τοῦ παιδιοῦ κ' ἔδωκέν του τὴν ἄδειαν νὰ φύῃ· μ' εἰπέν του νὰ 'πάρῃ ματζήν του καὶ πέντε χιλιάδες στρατιώταις. Τὸ παιδὶν ἒν ἔθελε· λέει ταφέντη του: — «Μὰ σὰθ θὰ 'πάρω ἀσκέρι, θὰ περνῶ σὰβ βασιλόπουλλο, καὶ θὰ μὲ καταλαβαίννουν, καὶ δὲθ θὰ σμίξω μὲ κάθε λοῆς ἀθρώπους»· ὁ βασιλέας ἐκατήβην, ἐκατήβην εἰς τοὺς ὀχτακόσους· παρακάτω ἒν ἔθελε· τί νὰ κάμῃ τὸ βασιλόπουλλον, ἐπείθην νὰ πάῃ μὲ τοὺς ὀχτακόσους.

'Ετοιμάτζετολ λοιπὸν τὸ βασιλόπουλλο· μὰ ὁ σκοπός του ἐκεινοῦ δὲν ἦτον ἔτσε 'ποὔλεεν τοῦ βασιλέα, παρὰ γιὰ τὴν ὡραίαν Ζορζώνα. Ἔξεεν ταλοιπονίς, ππῶς ἔχεν ὁ ἀφέντης του ἕναν ἄλοομ περίφημο, ποῦ τωὔρεγ κ' ἐκεῖνος ἀποὺ τὸν ἀφέντη του, ἀθρωπομίλητον ἄλοο, γιατὶ ἐτότες ἔτσε ἐτζούσαν τἄλοα πολλὰ χρόνια. Αὐτὸλ λοιπὸν τἄλοο ἔχαν το 'ς ἕνα σπίτι κ' ἔγεμεν ἀποὺ πάνω μιὰν τράππα καὶ τοῦ 'ρίχταν ἀποὺ τὴν τράππα τὸ φαΐν του, γιατὶ ἀππ' ὡς ἐγέρασεν ὁ ἀφέντης κ' ἒν τὸ 'καβαλλίκεψεμ πιό, ἐφοοῦνταν νὰ πάουγ κοντά του:

Πάει τὸ βασιλόπουλλο 'ς τὸ σείσῃ, λέει του —«Νὰ μοῦ δώκῃς τἄλοον τοῦ πάππου μου». 'Εκεῖνος δὲν ἔχεν ἄδεια νὰ τὸ δώκῃ, μηὲ νὰ πῇ, ποῦ κάεται τἄλοο· ἐφοᾶτον τὸν ἀφέντην του. Τὸ βασιλόπουλλον τὸ 'τζήτα· ἐκεῖνος ἒν ἔθελε. Βγάλλει τὸ σπαθίν του τὸ βασιλόπουλλο,—γὴ θά μου δείξῃς, ποῦ κάεται τ' ἄλοο, γὴ θὰ σὲ σκοτώσω. Εἶδεν τὰ στενὰ ὁ σείσης, λέει μέσα του:—Κ' ἔτσε χαμένος, κ' ἔτσε χαμένος· ἂ' πάω νὰ τοῦ τὸ δείξω, μπᾶς καὶ τὸφ φάῃ, κ' ἔτσε νὰ γλυτώσω. Ἔπιαε τολοιπονὶς τὸ κλειδὶ σκωριασμένον τόσα χρόνια, κ' ἐπααίννα ματζῆ μὲ τὸ βασιλόπουλλο· 'σὰν τὸν ἐπῆρε κοντά, λέει του:—ἐδῶ μέσα κάεται, 'ννοῖξε καὶ 'πάρε το.

Ἡ πόρτα ταλοιπονὶς τόσα χρόνια ἀποὺ τὸ γέμι κι' ἀποὺ τῆς κοπριαὶς ἐγηώθρισε (1) κ' ἒν ἔννναε. Δόννει τὸ βασιλόπουλλο μιὰ λαχτιὰν τῆς πόρτας, ἔσπασεν ἡ πόρτα, 'μπαίννει τὸ βασιλόπουλλο μέσα. 'Εμούνταρεν τὸ λοιπὸν τ' ἄλοον νὰ τὸ φάῃ· σηκόννει τὴχ χέραν του τὸ βασιλόπουλλο, δόννει του ἕναμ πάτσον τ' ἀλόου· ἀποὺ τὸμ πάτσομ 'ποῦ τὸν ἔφαεν τἄλοον ἐκατάλαβε, πῶς ἦτον ἀντρειωμένον τὸ παιδί· τότες λοιπὸν τἄλοον ἐγονάτισεγ καὶ τοὔκαμεμ μετάνοια, καὶ λέει:—Ἔ! δόξα σοι ὁ θεός, 'ποῦ 'βρέθην ἄνθρωπος νὰ μὲ καβαλλικέψῃ, ναὔγω κ' ἐγὼ ἀποὺ μέσ' ἀπ' αὔταις τῆς βρώμαις.

Τότες τὸ βασιλόπουλλο 'βγάλλει το ὄξω τ' ἄλοο κ' ἔπλυννέν το καὶ διώρτωσέν το. 'Μὲ (2) τὸ ἄλοον ἔξεεγ, γιατὶ τό 'θελεν τὸ βασιλόπουλλο. Λέει του:—Τώρα πρέπει νὰ μὲ 'φήκῃς νὰ 'πάω νὰ γυρίσω, νὰ τρέξω, νὰ 'ξημουδιάσουν τὰ πόδια μου, νὰ φάω καμπόσον τριφύλλι, νὰ 'τοιμαστῇς καὶ σύ, καὶ 'βγάλε μιὰν τρίχαν ἀποὺ τὴν νοράμ μου, καὶ 'σὰμ μὲ χρειαστῇς, κέντησέ τη, καὶ θὰ πλακώσω εὐτὺς νἄρτω 'μπρός σου.

Ἔβγαλεν μιὰν τρίχαν τὸ βασιλόπουλλον ἀποὺ τὴν νοράν του κ' ἔφηκέν το, κ' ἔφυεν ἐκεῖνο καὶ 'πῆε 'ς τὰ ρουμάνια, κ' ἔτρωεν ἀρκούδαις, κ' ἐμπάλλευγε μὲ τὰ λεοντάρια, κ' ἔτρωεν τριφύλλι, γιάτ' ἦταν ἄγριομ πρᾶμα. 'Ετοιμάστην τὸ λοιπὸ καὶ τὸ βασιλόπουλ-

---

(1) Μὴ ἆρά γε;
(2) 'Εγένετο.
(3) Ὡσανεὶ καὶ ἤρεσεν.

(1) Γαιωθρίζω (;)=γεμίζω μέρος τι μάλιστα διὰ χώματος.
(2) Μέ, 'μμέ, ἀμμὲ=ἀλλά.

λογ καὶ τὸ ἀσκέρι· ἐπῆε κ' ἐπῆρε καὶ τὴν ἄδειαν ἀποὺ τὸν ἀφέντην του. Λέει του ὁ βασιλέας: — «'Σ τὸ καλόμ, παιδίμ μου, ἡ εὐκὴ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Παναγιᾶς ματζῆ σου καὶ ἡ 'δική μου». 'Εψίκεψέν τογ κ' ἴσα μ' ὄξω. Ὕστερα τὸ παιδὶν ἐκέντησεν τὴν τρίχα, ἦρτεν τ' ἄλοον, ἐκαβαλλίκεψέν το κ' ἐπααίνναγ γούλην ἐκείνην τὴν ἡμέρα. Τὸ βραδὶν ἐφτάσαν 'ς ἕναγ κάμπο· ἐκονέψαν τολοιπὸγ καὶ 'τσατιρώσαμ μέσ' 'ς τὸγ κάμπο. Μὲ τὸ παιδὶν ἓν τοὔκαμνε νὰ πααίνη ματζῆμ μὲ τοὺς στρατιώταις· τὰ μεσάνυχτα τὸ λοιπὸν ἐσηκώστη κ' ἐκαβαλλίκεψεγ κ' ἔφυε κ' ἔφηκεν τοὺς στρατιώταις 'ς τὸγ κάμπο. 'Εξημέρωσεν τὸ πωρνό, λειμένουν (1) νὰ 'ξυπνήση τὸ βασιλόπουλλο, 'ψηλόννει ὁ νήλιος, μεσημεριάτζει, τὸ παιδὶν ἓν ἐσηκώστη· τί νὰ κάμουν; ἐβιάστησαμ, 'πααίννου 'ς τὸ τσατίρι, θωροῦ, ἓν τὸν ηὑρίσκου· ἔπειτα κάμπος· ἓν ἐγρωνίτζα, 'ποὺ ποιὰ μεριὰν τοῦ κάμπου ἔφυε, νὰ πάουν ἀποὺ 'πίσω του· στρέφουν ὀμπρὸς τὰ 'πίσω, ἐπῆα 'ς τὸν ἀφέντην των, λέουν του, τὸ παιδίς σου μᾶς ἔφηκε κ' ἐσηκώστην τὴν νύχταγ κ' ἔφυε.

Τώρα νὰ φήκουμε αὐτοὺς νὰ πιάσουμεν τὸ βασιλόπουλλο.

Πορπατεῖ τὸ λοιπὸ τὸ βασιλόπουλλο πέντε μέραις, δέκα μέραις παρὰ δεκαννιὰ εἴκοσι, ἐππέσα 'ς ἕναγ κάμπο μεάλο μέσα, καὶ μέ' 'ς τὴ μέσην τοῦ κάμπου ἐφαίνετον ἕνα πρᾶμα 'σὰν αὐγό. Τ' ἄλοον ἐγρώνιτζεν τὸ σκοπὸν τοῦ παιδιοῦ καὶ τὸ 'περες σίξα· 'μὲ καὶ τὸ παιδὶν ἔξευρε ππῶς τ' ἄλοον ἐγρώνιτζε. Τὸ βασιλόπουλλον ταλοιπονίς, ὅσον ἐπααίνναν, ἐκαταλάβαιννε, ππῶς ἐκεῖνον τὸ πρᾶμαν ἦτομ πύργος. Ἴσα ἴσα τὸ λοιπὸν τὸ μεσημέρι ἐπῆαν ἀποὺ κάτ' ἀποὺ τὸμ πύργο· ἀπ' ὄξω σαφὶν (2) ἀποὺ τὴμ πόρτα ἔθελε νἄχη ἕνα δέντρο καὶ μιὰ βρύση. 'Επέτζεψε τὸ βασιλόπουλλο, ἐτάϊσεν τ' ἄλοόν του, ἔβρεξεγ κ' ἐκεῖνος ἕνα δυὸ παξιμαδάκια κ' ἔφαε· λέει του τ' ἄλοο:— «Θωρεῖς ἐδῶ 'ποὔρταμε; θἄρτου τρεῖς δράκοι καὶ θὰ σὲ παρακαλοῦν νὰ σὲ πάρουμ 'πάνω 'ς τὸμ πύργο, καὶ σοὺ μὲ καέναν τρόπο νὰ μηγ καϊλλιστῇς (3)· ἐκεῖνοι θὰ σὲ παρακαλοῦ, ἐσοὺ νὰ μὴθ θελήσῃς, ἄδ δὲμ μὲ πάρουγ καὶ 'μένα καὶ δέσουμ με κοντὰ 'ς τ' ἀλόατά των· καὶ σὰμ μὲ 'πάρουγ καὶ δέσουμ με κοντὰ 'ς τ' ἀλόατά τω, τότες πάννε καὶ σοὺ 'πάνω ματζῆν τω».

'Εκάτεν ταλοιπονὶς (1) κουμπισμένον τὸ παιδὶγ καὶ 'φούμερεν τὸ τσιμποῦκιν του. 'Εκεῖ δὰ γροικᾷ ἕνα βουητὸ κ' ἔρκεται ἕναν τοππποῦτζι καὶ χτυπᾷ ἀπ' ὄξω ἀποὺ τὸμ πύργο: μπούμπου, κ' εὐτὺς ξινεσπιέται (2) ἕνας δράκος καὶ τὸν ἔγλεπε μ' ἕναδ 'δεῖν ἄγριογ κ' ἐσυλλογιέτο: «νὰ τὸφ φάω, γὴ νὰ μὴν τὸφ φάω»; ὕστερα λέει: «ἄντε, ἂς τὸφ φάη ὁ ἀοπίσω μου ὁ ἀερφός», καὶ 'μπαίννει μέσα, μηὲ 'μιλιὰ μηὲ τίποτε. Ἓν ἐπέρασε 'λλίος καιρὸς καὶ γροικιέται ἄλλος ἕνας βουητός, ἄλλο ἕνα τοπποῦτζι καὶ ξινεσπιέται ἄλλος ἕνας δράκος· κ' ἐκεῖνος τὸ ἴδιο: ἐσυλλογιέτο: «ἂ τὸφ φάω, γὴ νὰ μὴν τὸφ φάω»; κιαάκο (3) πάλε λέει: «ἄντε, ἂς τὸφ φάη ὁ ἀοπίσω μου ὁ ἀερφός», καὶ 'μπαίννει κι' αὐτὸς μέσα 'ς τὸμ πύργο, μηὲ μιλιά, μηὲ τίποτε. 'Επέρασεμ πάλε κομμάτιγ καιρός, ἄλλος ἕνας βουητὸς ἄλλο ἕνα τοπποῦτζι καὶ χτυπᾷ ἀπ' ὄξω ἀποὺ τὸμ πύργο, κ' εὐτὺς ξινεσπιέται ἕνα δρακόπουλλο· τὸ δρακόπουλλον ὡς τὸ 'δεν τὸ παιδί, ἔκαμεν τὸ σταυρόν του κ' εἶπεμ μέσα του:—«Δόξα σοι ὁ Θεός, 'ποῦ 'ξήππεσεν ἕνας ἄθρωπος 'ς τὰ χώματά μας κ' ἓν τὸν ἐφάαν τ' ἀέρφια μου». Λέει του τολοιπό:—«Καλησπέρα», καὶ 'μπαίννει μέσα 'ς τὸμ πύργο.

Τωμοῦμπεμ (4) μέσα τολοιπὸν τὸ δρακόπουλλο, ἐκαταπιάσαν το τ' ἀέρφια:—«Πρέ, γιατί νὰ μὴν τὸφ φάῃς, ἐμεῖς γιὰ λλόου σου τὸν ἐφίνναμε». 'Ετότες λέει των ἐκεῖνο:— «Γιατί νἄμεστεν ἔτσε χοντροκέφαλοι; ἕνας ἄθρωπος ἐξήππεσε 'ς τὸ σπίτιμ μας, γιατί νὰ τὸφ φᾶμε; ἀντὶς νὰ τοῦ 'ποῦμεν ν' ἄρτη 'πάνω, νὰ τὸρ 'ρωτήξουμε, νὰ μάθουμεγ καὶ 'μεῖς, τί κάμνει ὁ κόσμος».... Λέουν του πιὸν ἐτότες ἐκεῖνοι:—«'Εσοὺ 'ποῦ τοὔπες: καλὴ 'σπέρα, 'πάννε νὰ τὸφ φέρῃς καὶ 'πάνω». 'Επῆεδ δὰ τὸ δρακόπουλλο, λέει του:—«Εἶναι 'ντροπὴ νὰ κάεσ' ὄξω, θὰ 'πάῃς νὰ μᾶς 'ναελᾷς (5)· νἄρτῃς 'πάνω». 'Εκεῖνος ἓν ἔθελε, λέει του: —«καλὰ κάομαι (6)».

Τὸ δρακόπουλλον ἔλεέν του νὰ 'πάη 'πάνω, ἐκεῖνος ἓν ἔθελεν· ὕστερ' ἀποὺ τὰ πολλὰ πιό,

(1) 'Αναμένουν.
(2) 'Ακριβῶς.
(3) Νὰ μὴ πεισθῇς.

(1) Ταλοιπονίς, τολοιπό=λοιπόν.
(2) 'Εκσπᾶται; ἀναφαίνεται, παρουσιάζεται αἴφνης.
(3) Ἔπειτα.
(4) Τῶμου (ἐν τῷ ἅμα; = ἅμα) ἐμβῆκε.
(5) 'Αναγελᾷς.
(6) Κάθομαι, κάθημαι.

λέει του:—«Μιὰφ φορὰν ταλοιπονὶς 'ποῦ θέλετε νἄρτω 'πάνω, πρέπει νὰ 'πάρητε πρῶτα τ' ἄλοόμ μου κοντὰ 'ς τὰ δικά σας, γιατ' εἶναιμ μαθημένον τοῦ σταύλου, καὶ φοοῦμαι νὰ τὸ μολήκω (1) ὄξω, νὰ μὴ πουντιάση, γὴ νὰ τὸ φάουν τὰ θεριά· ἔτσε λοῆς καϊλλίτζομαι νἄρτω 'πάνω»· ἔλεέν του τὸ δρακόπουλλο:—'Φῆκέ τ' ὄξω, ἔφ φοᾶται, ἔγ γέμει ἔδω θεριά» (γιατὶ τἄχαν τὰ δικά των τ' ἄλοα φαωμένα). Λέει του πάλε τὸ δρακόπουλλο:—«Τ' ἄλοά μας εἶναιν ἄγρια καὶ θὰ σοῦ τὸ φάου». Λέει του ἐκεῖνος:—«ἄς τὸ φάου· πορπατῶ πετζάτα (2), εἰ δὲ μή, 'φῆκέ μ' ἔω δά» (3). 'Ετότες πιὸν τὸ δρακόπουλλον τὤπιασεν τ' ἄλοο κ' ἔδεσέν το κοντὰ 'ς τὰ δικά τω. 'Εκεῖνον ἔβαλεν τὴν νοράν του μέ' 'ς τὰ σκέλλη του 'σὰ ματσάγκος, κ' ἔκαμνεν τὸ φοβισμένο, γιὰ νὰ μὴν τὸ καταλάβου. 'Σὰν τὤδεσε, ἐπῆαμ 'πάννω τὸ δρακόπουλλο καὶ τὸ βασιλόπουλλο. Τὸ τραπέτζι τολοιπὸν ἦτο στρωμένο· ἐκάτσαν εἰς τὸ τραπέτζι· ἀμμὲ τὸ δρακόπουλλον καὶ τὸ βασιλόπουλλον ἐκάτσα κοντὰ ὁ ἕνας 'ς τὸν ἄλλο. 'Αφοῦ τὸ λοιπὸν ἐκάτσαν αὐτοὶ 'ς τὸ τραπέτζι, νὰ καὶ 'νεφαίνει κ' ἡ ἀερφή τω, κ' ἦρτεγ κ' ἔκατζεγ κ' ἐκείνη 'ς τὸ τραπέτζι. Εὐτὺς 'ποῦ τὴν εἶδε τὸ βασιλόπουλλον ἕναν τέτοιο πλάσμα, 'σάν να καὶ 'κόντεψεν νὰ τοὔρτη λειοθυμιά... τὸ δρακόπουλλο ταλοιπονὶς τὰ 'κατάλαβε· τὸν ἐπούντησεγ καὶ λέει του:—«βρὲ ἀερφέ, βάστα, τί 'χεις»; Ἦρτεν τολοιπὸν τὸ βασιλόπουλλο 'ς τὸν νοῦν του, μὰ οἱ δράκοι ἒν ἐκαταλάβα.

Ἔλεεμ πιὸν τὸ βασιλόπουλλο μέσα του: «πρέ, γιὰ ὄνομαν τοῦ θεοῦ, ἐπάρκουν (4) καὶ τέτοια πλάσματα 'ς τὸγ κόσμο; νἄναι πάρμου ἔαυτη δὰ αὐτὴμ 'ποῦ τὴγ γυρεύγω». 'Ερωτοῦσαν τολοιπὸγ κ' ἔλεέν τωμ πιὸλ λογιῶν τῶλ λογιῶγ κουβένταις καὶ ἱστορίαις. Οἱ δράκοι ταλοιπονὶς κ' ἡ ἀερφή των ἒν ἦσαμ παιννωμένοι πόττές τω μηὲ σὲ πολιτεία μηὲ σὲ χωριό, μὴ' ἄθρωπον ἒν εἶδαμ ποττές τω· ἦττοδ δὰ καὶ τὸ βασιλόπουλλον ὤμορφο, ἐκαοῦντα χαστοὶ κ' ἐγροικοῦσάν του· κ' ἡ ἀερφὴ τῶ δράκων ἦτομ 'ποῦ 'κέρνα, κι' ἀποὺ τὸ βυθισμόν της ποῦ 'γροῖκαγ καὶ 'θῶρεν τὸ βασιλόπουλλο, ἐξήχασεγ καὶ 'πέρασεμ πολλὺς καιρὸς νὰ κεράση. Λέει της ταλοιπονὶς ὁ μεάλος ὁ δράκος: —«Κέρνα δά, Ζορζώνα, ἐξήχασες»; Γροικᾶ τ' ὄνομάν της τὸ βασιλόπουλλο, εἶπεμ μέσα του:—«Ἔ, ἐσοὺ 'σαι ταλοιπονίς»; 'Ετότες πιὸν ἔκοβγεγ κ' ἔραβγεν ἕνα σωρὸ ψευτιαίς πολλαὶς κ' ἔννοιξεμ πιὸ πολλὺν ἡ γλῶσσά του.

'Εκεῖ δὰ 'πάνω 'ς τὸ τραπέτζι, γροικοῦς σαματτᾶμ μεάλον ἀποὺ κάτω ἀποὺ τὸμ πύργο, ποῦ 'μπαλλεύγα τ' ἀλόατα κ' ἔτρισσεν ὁ πύργος· φωνάτζουν τολοιπὸν οἱ μεάλοι οἱ δράκοι τοῦ δρακόπουλλου, λέουν του: —«Πρέ, τοῦ παιδιοῦ τ' ἀλόατο 'ς τὰ δικά μας κοντὰ τό 'δεσες; γλήωρα, σκυλλί, φτάσε, γιατὶ λέεις καὶ 'φάαν το». Τρέχει τὸ δρακόπουλλο, 'πάει, τί νὰ δῆ; θωρεῖ τ' ἀλόατον τὸ ξένο κ' ἔχεγ καὶ τὰ τριὰ τὰ δικά των ἀπὸ κάτω του κ' ἐγύρευγεν νὰ τὰ ξηκήση (1). Πιάννει τολοιπὸν καὶ δέννει το 'ς ἕνα καντοῦνι· τ' ἄλλα ἐθώρες τα κ' ἐτζαρώσαγ κ' ἐτρέμαν ἀποὺ τὸφ φόον τω· ἐτότες εἶπεμ μὲ τὸν νοῦν του τὸ δρακόπουλλο:—'Σὰγ καὶ τ' ἀλόατόν του, 'μ' ὁ ἀπατός του; (2) ἔθ θάχη αὐτὸς δουλειὰν ἀλλοῦ πούετε· ἔω δὰ θᾶναιν ἡ δουλειά του». Πάει 'πάνω τὸ δρακόπουλλο· 'ρωτοῦν το τ' ἀέρφια του: «τί ν' ἦτον ὁ σαματτᾶς κάτω;» Λέει τω:—«μυρωδιὰν ἐπῆραν τοῦ παιδιοῦ τ' ἀλόατο καὶ 'χιλιμουντρῆσα». 'Εκαθοῦνταμ πάλαι 'ς τὸ τραπέτζι, ἐτρώαγ κ' ἐπίνναν ὡς τῆς αὐγαίς. 'Ετότες ὁ μεάλος ὁ δράκος λέει: «Ἔ παιδιά! νὰ 'πᾶ νὰ ππέσουμε καὶ κομμάτι, νάχουμεγ κι' αὔριογ κεφάλι». Ὕστερα λέουν τοῦ δρακόπουλλου τ' ἀέρφια του:—«'Εσού, πρέ, 'ποῦ τοὖπες καλησπέρα, νὰ τὸμ 'πάρης καὶ 'ς τὸν νοντᾶ σου νὰ ππέση». 'Βρίσκει τους ὕστερα μὲ τρόπον τὸ δρακόπουλλο, λέει τω:—«Πρέ, 'μὲ 'ποῦ ἐλέητε νὰ τὸφ φάητε; ἔ καὶ νὰ 'ξέητε... ξέητε τίν ἦτον ὁ σαματτᾶς κάτω; τ' ἀλόατόν του ἔγεμεγ καὶ τὰ τριὰ τὰ 'δικά μας ἀποὺ κάτω του κ' ἐγύρευγεν νὰ τὰ φάη, κ' εἶδα κ' ἔπαθα νὰ τὰ γλυτώσω. 'Σὰν τ' ἀλόατόν του, ἀμμ' ὁ ἀπατός του; Πρ', ἒν ἔχει δουλειὰν ἔουτος ἀλλοῦ πούετε, ἐωδὰ 'ναιν ἡ δουλειά του». Πέρει το ταλοιπονὶς τὸ δρακόπουλλο τὸ βασιλόπουλλο 'ς τὸν νοντᾶν του. Ματζῆν του λοιπὸν ἔππεφτε κ' ἡ ἀερφή τω· ἀμμ' ἐκείνην τὴν νύχταν αὐτοὶ καὶ οἱ τρεῖς ἒν ἐππέσα. Ἔκοβγέν τωγ κ' ἔραβγέν των τὸ βασιλόπουλλο. Τὸ πωρνὸν ἐσηκώστησαγ γοῦλοι κ' ἐκάμαν τὸ σταυρόν τω. Ἔκαμνεγ καὶ τὸ βασιλόπουλλο

(1) 'Αφήσω. Μολαίρω = ἀφίννω.
(2) Πετζάτα ἢ τῆς πετζῆς = πεζῇ.
(3) 'Εδῶ δά.
(4) 'Υπάρχουν.

(1) Ξεσχίση.
(2) 'Ο ἴδιος.

ππῶς ἐσινχέρετογ (1) καὶ καλὰ νὰ πααίννη· λέουν του ἐκεῖνοι:—«ἀμπὶμ (2) 'ποῦ 'τυχες, κάτσε ματζῆμ μας νὰ 'ξηφαντώσουμεγ καμμιὰν ἑβδομάδα». Ἐκεῖνος τῶν ἔλεεμ πάλαι, ππῶς ἔχε βιαστικὴν δουλειὰν νὰ 'πααίννη. Ἐκεῖνοι ἐβιάτζαν τον, ἐπαρακίναν τογ καὶ τὸ δρακόπουλλο, ἔθελεγ κ' ἐκεῖνος, ἐποφάσισεν τολοιπὸν νὰ κάμη καμμιὰν ἑβδομάδα ματζῆν τω. Ἐκεῖνοι ἔχαλ λαωνικὰ νὰ περάσουν ἐκείνην τὴν ἡμέρα, κ' ἔν εὐγῆκαν εἰς τὸ κυνῆι, μόνον ἐκαοῦνταγ κ' ἐτρῶαγ καὶ 'πίνναγ γούλην τὴν ἡμέρα. Μὲ γιὰ τὴν ἄλλην ἡμέρα 'ποῦ δὲν ἔχαν τίποτε νὰ φάου; τὸ βραδὺν ταλοιπονίς, 'ποῦ καούνταν ἀκόμια 'πάνω 'ς τὸ τραπέτζι, λέει ὁ μεάλος:—«Ἔ, παιδιά, αὔριον νὰ 'πᾶμε δγὸ καὶ δγό, κι' ὅποιοι φέρουν τὰ πολλά, νὰ κάθουνται 'σὰν ἀφεντάδες κ' οἱ ἄλλοι νὰ κάμουν τὸδ δοῦλο, νὰ μαειρέψου, νὰ βάλουν τραπέτζι, νὰ τὸ σηκώννου, νὰ πλύννουν τὰ τσανάκια»· ὕστερα λέουν τοῦ μικροῦ: —«πρέ, σού, 'ποῦ τοὖπες καλησπέρα, νὰ πάης ματζῆν του καὶ νὰ τὸμ πάρης».... νὰ ποῦμε 'ς τὴν Νουλιά, 'ποὖναιν τάχα ξερὸς τόπος, γιὰ νὰ μὴφ φέρουν τίποτε. Σὰν ἐπέρασεν ταλοιπονὶς καμπόση ὥρα τῆς νύχτας, λέει πάλαι ὁ μεάλος ὁ δράκος:—«Ἔ, παιδιά, νὰ πᾶμεν νὰ ππέσουμεν, νὰ πᾶμεν αὔριο 'ς τὴν δουλειάμ μας».

Οἱ μεάλοι δὰ ἐπῆαγ κ' ἐππέσαγ κ' ἐσηκώστησαν τὴν αὐγὴγ κ' ἐφύα. Τὸ βασιλόπουλλογ καὶ τὸ δρακόπουλλογ κ' ἡ ἀερφὴ των ἐπῆαμ πάλαι 'ς τὴ κάμαρήν τωγ κ' ἐκαοῦνταγ κ' ἐκουβεντιάτζαν ὡς τὸ πωρνό, καὶ τὸ πωρνὸν τοὺς ἐπῆρεν ὁ νύπνος κ' ἐξυπνήσαμ πιὸμ 'μέρα, ὁ νήλιος ἔκει νὰ 'πάνω. Ἤπιαγ καφέν, ἐφάα, τὸ δρακόπουλλο τὸν ἐβιάτζε τὸ βασιλόπουλλο: —«Χάντε νὰ 'πααίννουμε, γιατὶ θὰ καθούμεττεδ δοῦλοι». Ἐκεῖνος ἔλεεν: —«Ἀλάφρ' ἀλαφρά». Τὸ δρακόπουλλον ὅλον τὸν ἐβιάτζε. Λέει του πιὸν τὸ βασιλόπουλλο: —«Χάντε δὰ ταλοιπονίς». Ἐφύαν τὸ λοιπό. 'Σ τὸ δρόμο, 'σὰν ἐλαργάραγ καὶ 'πῆαγ καμπόσον, ξινεσπιέται ἕνας λαώς· κάμνει τὸ δρακόπουλλο νὰ τὸν ἰσκοτώση. Λέει του τὸ βασιλόπουλλο:—«Ἔλε, στάσου. Ἁ τὰ σκοτώνουμε θέλουμε; ἔθ θὰ κάμουμε δουλειά, ποιὸς θὰ τὰ σκοτόννη»! Λέει τὸ δρακόπουλλο:— «Μὲ ππῶς θὰ κάμουμε»; Λέει τὸ βασιλόπουλο:—«Νά»... κάμνει ἔτσε τὴχ χέραν του ἀπoὺ 'πάνω ἀπoὺ τ' ἄλοόν του, πιάννει τὸλ λαώ, δόνει τον τοῦ δρακόπουλλου, λέει του —«Βάστα το».

Ἰάουμ παρακεῖ θωροῦν ἕναν ἀλάφι, κάμνει πάλαι ἔτσε τὴχ χέραν του τὸ βασιλόπουλλο, πιάννει το, δόννει το τοῦ δρακόπουλλου. Κιαάκο λέει τὸ βασιλόπουλλο: —«ἔθ θὰ κάμουμεν ἔτσε δουλειά· μόνον νὰ κάτσης ἐσοὺ ἔδω δὰ νὰ 'παντᾶς, καὶ νὰ 'πάω ἐγὼ νὰ γυρίσω νὰ τὰ μαέψω, νὰ τὰ βάλω ὀμπρός, νὰ τὰ φέρω γοῦλα, ὅ,τι κιᾶν ἔχη». Πάει, γυρίτζει μὲ τὴ βρῶμα καὶ μὲ τὸ χιλιομούντρισμα τ' ἀλόου, ἐμάεψεμ πιὸν ὅ,τι κιᾶν ἔχε γοῦλος ὁ κάβος, κάθε λοῆς, καὶ πέρδικες κι' ἀλάφια καὶ τσακκάλληδες κι' ἀρκούδαις, ὡς κάθε λοῆς κυνήγια, κ' ἔβαλέν τα ὀμπρὸς κ' ἔφερνέν τα. Φωνάτζει τοῦ δρακόπουλλου:—«Ἔ! τρέχα ν' ἀννοίξης τὴμ πόρτα τοῦ πύργου νὰ τὰ βάλουμεμ μέσα». Πέρνουν τα, βάλλουν τα μέσα, κ' ἐγήμωσα γοῦλα τὰ κατώγια τοῦ πύργου ὅλο τζωντανὰ κάθε λοῆς· κιαάκο ἐπιάσαν καὶ 'μαειρέψαγ κ' ἐκάμαγ κ' ἕτοιμον τὸ τραπέτζι. Ἐκεῖ δὰ τὸ δρακόπουλλον ἐκατάλαβεν ἀποὺ τὴμ πορπατηξάν τω, ππῶς ἐρκοῦνταν οἱ ἀερφοί του. Ἦβγε λοιπὸν ὄξω καὶ λέει τω:—Πρέ, τί 'κάμητε; ἐκάμητε καὶ δουλειὰν ἄτου ποῦ 'πήητε; ἐμεῖς ἐφέραμε κ' ἐγημώσαμεν τὰ κατώγια καὶ δὲν ἔχουμε πιὸν τόπον νὰ τὰ βάλλουμε». Λέουν του ἐκεῖνοι· —«'μὲ καὶ 'μεῖς ἐφέραμε πολλά». Ἀλήθεια ἐφέρα καὶ πολλά, γιατὶ ἐπῆας σὲ τόπον ἀμάλαο, (1) ἀμμ' ἔν ἦτογ καθόλου 'σὰν τοῦ βασιλόπουλλου. Λέει των τὸ δρακόπουλλο:—«Πρέ, ἐκεῖνος ἐπῆεγ καὶ γύρισεγ καὶ τὰ μάντρισεγ καὶ τά 'φερεγ γοῦλα ντζωντανά· νά, ποῦ ἐθέλητε νὰ τὸφ φάητε... ὁ θεὸς σᾶς ἐφώτισε κ' ἔν ἐβάλητε χέριμ 'πάνω του, εἰ δὲ μή, ἔθελεν νὰ σᾶς κάμη... πρ', ἔω δὰ 'ναιν αὐτουνοῦ ἡ δουλειά του, μόνον νὰ δοῦμε νὰ τοῦ τὴ δώκουμεν τὴν ἀερφήμ μας, κι' ὡς πότες θὰ τὴν ἔχουμελ λεύτερη»; Εἶπαμ πιὸγ κ' οἱ μεάλοι.—«Καλά· 'μὲ νὰ τὸ δοκιμάσουμεγ (2) καὶ 'ς τὸμ παξέ, κ' ἔπειτα νὰ 'δοῦμε. Σὰν τὸ 'μαθεν ἡ ἀερφή τω, ππῶς ἐθέλαν νὰ τὸ δοκιμάσουν, ἐλυπήθη, γιατ' ἦτο πρώτη βολὰ (3) ποὖδεν ἄθρωπογ κ' ἐρεσέν της κ' ἔθελέν το, κ' ἐφοᾶτο μπᾶν καὶ δὲν εἶναιν ἄξος νὰ τὰ βγάλη σὲ σκεφάλι μὲ τ' ἀέρφια της.

Ἐκάτσαδ δὰ καὶ ξηφαντώννα. Λαωνικὰ

(1) Ἡτοιμάζετο.

(2) Ἀφοῦ, ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ.

(1) Ἄθικτον, παρθένον.

(2) Δοκιμάσωμεν.

(3) Φορά.

ἔχαμ πολλά, ἔν ἔχαν ἀνάγκη. Ἦρτεν τὸ σάβατογ κ' ἐξημέρωνεν ἡ κερϳακή· τὸ τραπέτζιν ἔν ἐσηκόννετο. Ἐσὰν ἐφάαν τὸ μεσημέρι, λέει ὁ μεάλος: — «Ἔ παιδϳά, χαντῆστε νὰ πᾶμεν νὰ σεϱϳανίσουμεν κάτω 'ς τὸ περβόλι». Ἐπῆαν τολοιπὸγ κ' ἐγυρίτζα· πρ' ἔουτον τὸ δέντρον εἶναιγ καλό, πρ' ἐκεῖνον τὸ δέντρον εἶναιγ καλόν, πρ' ἔουτον ἔτσε, πρ' ἔκεινον ἀλλειῶς, ἐπορπατοῦσαν, ἐπααίνναν κϳ' ὧσα 'ς ἕναμ (1) μάρμαρομ μεάλο. Ἐσὰν ἐππέσαγ κοντά, λέει ὁ μεάλος: — «Ἔ παιδϳά, νὰ δοκιμαστοῦμε»· ἔπϳασέν το ταλοιπονὶς ὁ πρῶτος ἐκεῖνοδ δὰ τὸ μάρμαρον τ' ἀκκέραϳο κ' ἔρριξέν το κ' ἐπῆεν ὡς τριὰ μίλϳα ἀλάργου (2)· Λέει: — «Ἔ παιδϳά, ἡ δύναμί μου εἶναιν ἡ γίδϳα» (3)· γιατὶ κάθε καιρὸμ 'ποῦ τό 'ριχτεν, ἔπερνεγ γοῦλον τριὰ μίλϳα. Πάου, φέρνουν το πάλαι 'ς τὸν τόπον του. Ρίχτει το ὁ δεύτερος ἐπῆρε δϱὸ μίλϳα· λέει: — «κ' ἡ δική μου ἡ δύναμι ἡ γίδϳα 'ναι»· ρίχτει το κϳ' ὁ μικρὸς ἐπῆρεν ἕνα μίλι· λέει κϳ' αὐτός: — «κ' ἡ δική μου ἡ δύναμι ἡ γίδϳα 'ναι». Ἐτότες λέουν του καὶ τοῦ βασιλόπουλλου νὰ τὸ ρίξῃ κ' ἐκεῖνος, νὰ' δοῦμ ποῦ θὰ πάῃ· τὸ βασιλόπουλλον ἔν ἐγρώνιτζεν τὴδ δύναμίν του κ' ἔφερέν τα στενά· ἔλεέν των τολοιπό: — «Μὲ τὰ σωστά σας τὰ λέητε, ππῶς θὰ τὸ ρίξω ἐγὼ τέτοϳομ πρᾶμα»; ἐκεῖνοι ἐβιάτζαν το· ἐτριγύριτζεν τολοιπὸγ καὶ 'θῶρεν τὸ μάρμαρογ καὶ 'ψιλόδρωννε, κ' ἐσυλλογϳέτο. Ἐκεῖ δὰ ποῦ 'τριύριτζεν, ἔστρεψεν ὧσα τὸμ πῦργο καὶ θωρεῖ 'ς τὴμ παλαθύραν (4) τὴ Ζορζώνα. Εὐτὺς τὸν ἔπϳασεν ἡ ἀντριϳά του, καὶ 'ρπᾶ πιτομϳᾶς (5) τὸ μάρμαρον ἐκεῖνοδ δὰ τ' ἀκκέραϳο, καὶ ρίχτει το καὶ μὴ' ἐφάνη κ' ἐπῆρεν ἕνα σωρὸ μίλϳα, ἀμμ' ἔν ἔφτασεν νὰ πάῃ πέρα 'ς τὴν ἀνατολὴγ κ' ἔππεσεν εἰς τὴθ θάλασσα, κϳ' ἀπότοτες δά 'ναιμ 'ποῦ ἤνετον (6) ἡ 'Αελϳά (7).

Ἐσὰν εἴδαμ πϳὸν τὴδ δύναμίν του οἱ δράκοι, ἐπῆαγ καὶ 'κάτσαμ πάλαι 'ς τὸ τραπέτζι καὶ συλλογϳοῦντα, ππῶς νὰ τοῦ 'ποῦν νὰ τὸγ κάμουγ γαμπρό. Λέουν τοῦ δρακόπουλλου: «Ἐσοὺ πρέ, 'ποῦ τοὔπες καλησπέρα, ἐσοὺ νὰ τοῦ τὸ 'πῇς». Λέει: — «Πρέ, λέω τού το». Ἐκεῖ τολοιπὸμ 'πάνω 'ποῦ 'πίννα, λέει ὁ μεάλος: — Ἐβίβα, παιδϳά, ἐκεῖ 'ποὔμεττεν τρεῖς, νὰ ἐνοῦμεν τέσσεροι». Ἔτσε κϳ' ὁ δεύτερος, ἔτσε κϳ' ὁ τρίτος. Λέει τὸ βασιλόπουλλο: «Μὲ τέσσερ' ἤμεττε, κ' ἡ ἀερφή σας πέντε». Λέει πάλαι τὸ βασιλόπουλλο: — «Ἀμμ' ἐγῶμαι καὶ κομμάτι χοντροκέφαλος, ἔμ μοῦ τὸ 'ξηγᾶτε, τί θέλητε νὰ πῆτε;» Λέει του πϳὸν ὁ μικρός: — «Νά, θέλουμεν νὰ σὲ κάμουμεγ γαμπρό». Λέει τὸ βασιλόπουλλο: — «Ἀμμ' ἐγὼ ἔχω τὴδ δουλεϳά μου, ἔν τὸ 'ξεύρει ὁ ἀφέντης μου . . . . ἐγὼ ἔμεινα μϳὰ 'βδομάδα ματζῆ σας γϳὰ τὸ χατῆρίς σας . . . . πρέπει νὰ συλλοϊστῶ». Αὐτὰ τἄλεε, μ' ἀποὺ μέσα του ἡ καρδϳά του ἐλαχτάρε. Λέει του τὸ δρακόπουλλο: — «Πρέ, 'πὲ τὸ νναί σου· ἐσουνοὺ ἡ δουλεϳά σου ἐωδά 'ναι, καὶ μή' ἐσοὺ (1) πϳὸ καλὰ ἔν ηὑρίσκεις, μή' ἐμεῖς». Τί τὰ θέλεις, ἅ τὸ κοντολοοῦμεν, ἀποὺ τὰ πολλὰ λέει τωμ πϳὸν τὸ βασιλόπουλλο: — Ἂς εἶναι πϳόγ, γϳὰ τὸ χατῆρις σας γίνομαι γαμπρός σας· 'μὲ θὰ σᾶς κάμω μϳὰς συμφωνία: θωρεῖτε, ποῦ θὰ πάω νὰ κλειδωστῶ 'ς τὸν νοντᾶ μὲ τὴν ἀερφής σας; ὥς 'που νὰ 'ξυπνήσω, ἔθ θέλω κανένας σας νἄρτῃ 'ς τὴμ πόρτα νὰ χτυπήσῃ, γιατὶ ἐκεῖνος τὸ ξεύρει, τί θὰ πάθῃ». Λέουν του ἐκεῖνοι: — «Καλό».

Τότες πϳὸλ λέει ὁ μεάλος τοῦ δρακόπουλλου: — «Ἐσοὺ νὰ πάῃς νὰ φέρῃς παπᾶ». Φεύγει τὸ δρακόπουλλο, τρέχει, 'πάει καταλαχϳὸ 'ς τὸν τόπον τοῦ βασιλόπουλλου· νύχτα· 'βρίσκει ἐκεῖ δὰ ὄξω ἀποὺ τὴμ πολιτείαν ἕναμ παπᾶ μὲ τὰ ἱερά του καὶ 'πάαιννεν νὰ λουτουργήσῃ 'ς ἕνα 'ξωκλῆσι· 'ρπᾶ τομ, πέρει τον 'ς τὸμ πύργο. Θωρεῖ ὁ παπᾶς, τί νὰ 'δῇ; θωρεῖ τὸ βασιλόπουλλον, ἐγρώνισέν το· θωρεῖ καὶ τὴ Ζορζώνα, 'ποῦ τὴν εἶχεν ἀποὺ 'κουστά. Λέει του τὸ βασιλόπουλλο: «Τί συλλογϳέσαι, παπᾶ; 'βλόα, παπᾶ». Τί νὰ κάμῃ ὁ παπᾶς; ἔστεσέν τους κ' ἐπάντρεψέν τους. Ὕστερα γιμόννουν τὸ τσακκοῦλλιν τοῦ παπᾶ γοῦλο φλουρϳά, 'ρπᾶ τομ πάλαι τὸ δρακόπουλλο, 'πάει, 'μοθαίννει το 'ς τὸγ ίδιον τόπομ 'ποῦ τὸν ηὗρε. Ὁ παπᾶς πϳὸν ἀπὸ τότες μηὲ 'πῆεμ πϳὸν νὰ λουτουργήσῃ· ἐίνετον ἄρχοντας κ' ἔκαμεγ καράβϳα.

Ὁ παπᾶς, 'σὰν τὸν ἐμόλικεν τὸ δρακόπουλλον, ὅποϳον εὕρισκεν τοῦ τά 'λεε, ππῶς ἐπάντρεψεν τὸ βασιλόπουλλο μὲ τὴ Ζορζώνα· ἐμα-

(1) Ὧσα 'ς ἕνα=πρὸς τὸ μέρος ἑνός...
(2) Μακράν.
(3) Ἡ ἴδια, ἡ αὐτή.
(4) Παράθυρον.
(5) Διὰ μιᾶς.
(6) Ἐγένετο·
(7) Ὕφαλος παρὰ τὸ βόρειον ἀκρωτήριον τοῦ Συμαϊκοῦ κόλπου.

(1) Μηδὲ σύ.

θητεύτην (1) ταλοιπονὶς παντοῦ· γροικᾷ το ὁ βασιλέας, φωνάτζει τοῦ παπᾶ. Τί νὰ κάμῃ ὁ παπᾶς, 'πάει ἐκεῖ· 'ρωτᾷ τον ὁ βασιλέας, λέει του ὁ παπᾶς: — «Τί νὰ σοῦ 'πῶ, ἀφέντη βασιλέα μου; νὰ καὶ τὸ κεφάλιμ μου, νὰ καὶ τὸ σπαθίς σου· ἐπάντρεψά το μαθὲς τὸ βασιλόπουλλο μὲ τὴν ὡραία Ζορζώνα». — «Πρὲ 'μίλα καλά, παπᾶ». — «'Αλήθεια, βασιλέα μου».

'Ετότες ἐθύμωσεμ πολλὺν ὁ βασιλέας, (γιατὶ ἡ Ζορζώνα ἦτομ πολλῶ χρονῶ· ἀμμ' ἦτομ πάντα ἡ γίδια κ' ἔχεν τρεῖς χάραις 'πάνω της: ὅποιος ἔθελεν νὰ τὴμ πλαγιάσῃ, ἂν ἦτο γέρος, ἤθελε νὰ 'ξανανιώσῃ, κ' ἐδίπλατζεγ κ' ἡ ἀντρειά του, κ' ἐμάθθαινεν καὶ γουλωνῶν τῶμ πουλλιῶν τῆς γλώσσαις. Αὐτὸ τὸ 'ξεύραγ κι' ὁ ἀφέντης τοῦ βασιλόπουλλου κι' ὁ πάππους του, κ' ἐπασκίσαν νὰ τὴμ πάρουγ γυναῖκα ἀμμ' ἔν ἐμπορέσα). Φωνάτζει λοιπὸν ὁ βασιλέας τοῦ μιραλάη, νὰ 'ποῦμε, κ' ἐμάεψεμ πεντακόσαις χιλιάδες ἀσκέρι καὶ τοὔδωκεδ διαταή, νὰ 'πάῃ νὰ τοῦ φέρῃ δεμένογ καὶ λυτὸν τὸν υἱόν του. Ἔφυεν τολοιπὸν τ' ἀσκέρι κ' ἐπάαιννεμ μὲ τὸμ μιραλάη. 'Πάουμ, 'πάουν, ἐπῆαν ἀπ' ὄξ' ἀποὺ τὸγ κάμπο, κ' ἐμαύρισεν ὁ κάμπος ἀποὺ τἀσκέρι· θωροῦν οἱ δράκοι, ἐσαστίσαν, ἀμμ' ἐκατάλαβάν τα, ππῶς ἦτο γιὰ τὸ βασιλόπουλλο, 'μὲ' ποὔχαδ διαταὴ νὰ μὴμ 'πάου νὰ τοῦ χτυπήσουν τὴμ πόρταν, ὥς τι (2) νὰ 'ξυπνήσῃ μοναχός του; τί νὰ κάμου; ἀποὺ 'δῶ, ἀποὺ 'κεῖ, τὸ δρακόπουλλο λέει: — «Ἆ πάω θέλω νὰ τοῦ χτυπήσω τὴμ πόρτα, καὶ ὅ,τι θέλει, ἂς μὲ κάμῃ». Πάει χτυπᾷ του τὴμ πόρτα, γροικᾷ τὸ βασιλόπουλλο, φωνάτζει ἀποὺ μέσα: — «Ποιός εἶναι; 'μ' ἐς σᾶς εἶπα, νὰ μὴν ἔρτῃ καένας νὰ μοῦ χτυπήσῃ τὴμ πόρταν, ὥς τι νὰ ξυπνήσω; μὰ εἶναι πρώτη βολὰ καὶ συγχωρῶ σού το». Λέει του τὸ δρακόπουλλο: — 'Μ' εἶναιν ἀνάγκη· ἔν ἰμπλέπεις ἀπ' ὄξω, πόσον ἀσκέριν ἐμαεύτη; αὐτοὶ ἦρταγ γιὰ λλόου σου, καὶ 'μεῖς ἔν ἔχουμεδ διαταήν, τί νὰ τοὺς κάμουμε».

Σηκόννεται τολοιπὸν τὸ βασιλόπουλλο, κάμνει τὸ σταυρόν του, 'ντύννεται, πίννει τὸγ καφέν του, 'πάει, καβαλλικεύγει. Λέουν του οἱ δράκοι: — «Ἄρτουμεγ κ' ἐμεῖς»; Λέει τω: — «Κανένας νὰ μὴν ἔρτῃ». 'Μπαίννει τὸ βασιλόπουλλον ἀποὺ τὴμ μιὰμ μεριά, καὶ' βγαίννει 'ποὺ τὴν ἄλλη, κ' ἐθανάτωσέν τους γούλους, ἔφικεμ μοναχὰ δυὸ τρεῖς μισερεμένους καὶ λέει τω: — «Ἆ πάητε νὰ πῆτε τ' ἀφέντη μου, ἂν ἔχῃ κι' ἄλλα πρόβατα, ἂς τὰ στείλῃ, καὶ 'μουνοῦ τὸ μαχαῖρίμ μου ἔγ κοχκίτσεται». 'Πάουν αὐτοί, λέουν τα τοῦ βασιλέα. 'Ετότες πιὸν ὁ βασιλέας μαεύγει ἄλλους τόσους, ἔναμ μιλιοῦνιν ἀσκέρι, καὶ δόννει τους διαταή, νὰ τοῦ τὸφ φέρου, ὅππως 'μπορέσου, γὴ τζωντανό, γὴ πεθαμμένο. 'Πάουν κι' αὐτοί· θωροῦν οἱ δράκοι, 'ποῦ πλάκωσεν τόσον ἀσκέρι καὶ 'μαύρισε γοῦλος πιὸν ὁ κάμπος, ἀποὺ 'δῶ κι' ἀποὺ 'κεῖ συλλογιοῦνται τί νὰ κάμου. 'Εκεῖνος κοιμᾶται, κι' αὐτοὶ ἔγ γέμουν ἄδειαν νὰ τὸν ἰξυπνίσου....

'Αμμὲ τὸ βασιλόπουλλο, 'σὰν ἔκαμεν αὐταὶς τὴς ἀντραγαθίαις, ἦρτέν του μιὰ ἀντρειωσύνη κ' ἐξισπιέτο μέσα 'ς τὸν νύπνον του κ' ἐσηκώννετο κ' ἐκάθιτζε 'ς τὸγ κῶλόν του κ' ἔλεεν: — «ἄραές μου (1) ἀποὺ κάτω ἀποὺ τὸ καυκὶν τοῦ οὐρανοῦ ἔχει κι' ἄλλον ἀντρειωμένον ἐξὸν ἀποὺ μένα; ἅ 'χεν ἡ γῆς χαλκᾶ, νὰ τὴ σηκώσω 'πάνω»· κιαάκο ἔππεφτε κ' ἐκοιμᾶτομ πάλαι.

Οἱ δράκοι τολοιπὸ στενοχωριοῦνται. Αὐτοὶ ἐφοοῦντα, ἅ μὴμ 'πάου καὶ τοῦ πάρουν τὴν ἀερφήν των ἀποὺ τὴβ βάνταν του, κι' ἔν 'νοιώσῃ. Τὸ δρακόπουλλον ταλοιπονὶς λέει: ἆ πάω θέλω πάλαι ἆ τοῦ χτυπήσω. Πάει χτυπᾷ τὴμ πόρτα. Θυμώννει τὸ βασιλόπουλλο· 'πάνω 'ποῦ 'πάαιννεν νὰ σηκωστῇ, νὰ τὸ λαχτίσῃ τὸ δρακόπουλλο, λέει του πιὸν τὸ δρακόπουλλο: — «Ἐθ θωρεῖς, ἐπλακῶσαμ πάλαι, καὶ τώρα 'ναι πιὸ πολλοί». Γλέπει καὶ τὸ βασιλόπουλλο, ππῶς ἐπλακῶννα, σηκώννεται, 'ντύννεται, κάμνει τὸ σταυρόν του, ἤπιεν τὸγ καφέν του· 'ρωτοῦν τον οἱ δράκοι: — «Νάρτουμεν κ' ἐμεῖς;» λέει τω: — «Ἐθ θέλω καένας σας». Πιάννει τὸ σπαθάκιν του, καβαλλικεύγει τ' ἀλόατόν του, 'πάει, μπαίννει 'ποὺ τὴμ μιὰμ μεριὰγ κ' ἔσφατζε, κ' ἔσφατζεγ κ' ἐπάαιννε... ἔπιασέν τον τολοιπὸν τῶμα (2) κ' ἔν ἔμπλεπε, (3) κ' ἔσφατζεγ καὶ 'πάαιννε, καὶ κόντεψεν νὰ σφάξῃ καὶ τὰ γυναικαέρφια του· γιατὶ οἱ δράκοι ἐφοοῦντα, κ' ἔν του γροικῆσαγ, κ' ἐπῆαγ κ' ἐκεῖνοι. 'Επροφτάσαδ δὰ κ' ἐφωνάξαν του κ' ἐππέσαμ 'πάνω του, κ' ἦρτε 'ς τὸν νοῦν του, κ' ἔτσε πιὸν ἐγλυτῶσα· λέει τω: — «'Μ' ἐς σᾶς εἶπα νὰ μὴν ἔρτητε. 'Εγὼ ξέω

(1) 'Εγνώσθη.
(2) Ἕως ὅτου.

(1) Ἄραες = ἆρά γε.
(2) Τῶμα = τὸ αἷμα.
(3) Μπλέπω καὶ γλέπω = βλέπω.

καὶ γιὰ ταῦτο σᾶς εἶπα νὰ μὴν ἔρτητε. Ἴδητε τώρα; παρὰ ᾽λλίο νὰ σᾶς ἰσκοτώσω ἄδικα».

Νὰ τὸ κοντολοοῦμε,

Κ᾽ ἡ νύχτα ᾽ναιμ μικρὴ καὶ τὰ παιδιὰ νυστάζου.
Ἄλλοι σοῦνται κι᾽ ἄλλοι ξοῦνται,
κι᾽ ἄλλοι κούππ᾽ ἀνάσκελα κοιμοῦνται.

Ἔσφαξέν τους καὶ ᾽κείνους γούλους κ᾽ ἔφικεμ πάλαι δυὸ τρεῖς ᾽μισερεμένους καὶ λέει τω:—«Ἆ ᾽πᾶτε νὰ ᾽πῆτε τ᾽ ἀφέντη μου, ππῶς ἄδικα πασκίτζει, κι᾽ ὅσους κι᾽ ἂμ μοῦ στείλη, θὰ τοὺς χάση, κι᾽ ἄδικα τοὺς χαλᾷ τοὺς ἀθρώπους». Πάουν αὐτοὶ λέουν τού τα· ὁ βασιλέας πιὸν ἒν ἔχεμ μή᾽ ἄλλους νὰ μαέψη κ᾽ ἔπαψε. Κιαάκο εὔγαλε ντελάλην: «ὅποιος ηὑρεθῇ καὶ ᾽πάη καὶ μοῦ τὸφ φέρη, ἂ τοῦ δώκω τὸ μισὸν τὸ βασίλειόμ μου». Εὑρέθην ταλοιπονὶς ἐκείνη ἡ γρηά, ᾽ποῦ τῆς ἤσπασεν ταὐγὸν τὸ βασιλόπουλλο· πάει ᾽ς τὸ βασιλέα, λέει του:—«Ἐγὼ ᾽μαι ἄξα (1) νὰ ᾽πά᾽ νὰ σοῦ τὸφ φέρω. Μὰ θέλω νὰ μοῦ κάμης ἔναγ κάτεργον ὁλόχρυσο μὲ σαράντα κουπιὰ καὶ σαράντα κορίτσα, μὲ μιὰ φορεσὰ κ᾽ ἔναγ μπόϊγ γοῦλα, καὶ νὰ ᾽πά᾽ νὰ τὸφ φέρω». Ἑτοίμασέν τα τολοιπὸν ὁ βασιλέας, ἐμπῆκε κ᾽ ἡ γρηὰ καπετάνιος κ᾽ ἐλάμναν τὰ κορίτσα· ἐπῆεν αὐγὴν αὐγὴν ἀπ᾽ ὄξω ἀποὺ τὸμ πύργον τῆς ὡραίας Ζορζώνας κ᾽ ἔκατσέν το ὄξω μὲ τὴμ πλώρη. Τὸ βασιλόπουλλο ἒν τό ᾽περνεν ὁ νύπνος, καὶ πᾶσ᾽ αὐγὴν ἔθελεν νὰ ᾽ννοίξη τὴμ παλαθύρα, νὰ σεριανίτζη τὴθ θάλασσα. Ἐκεῖ θωρεῖ τὸ κάτεργο, λέει τῆς γυναίκας: — «Ἔναμ πρᾶμα ἔχει ἔκει δὰ κάτω, κι᾽ ἂ πάω νὰ ᾽δῶ». Λέει του ἡ γυναῖκά του: — «Τί ἀνάγκη νὰ πάης ἐσού· νὰ ᾽πάη ὁ μικρός μου ὁ ἀερφός». Λέει της ἐκεῖνος: — «Ἐγὼ θὰ ᾽πάω». «Τί ἀνάγκη νὰ ᾽πάης ἐσού». —«Ἐγὼ θὰ ᾽πάω». Τί τὰ θέλεις; λέει της: —«Ἆ μὴμ μὲ κάμης καὶ ᾽πάω καὶ πιάσω το καὶ φέρω το πάνω. Φεύγει ταλοιπονίς, ἔτσε δὰ ποῦ ᾽βρίσκετομ μὲ τὰ νυχτικά του. Πάει λέει:—«Καλημέρα»· ᾽μιλιά· ξαναλέει: «Καλημέρα»· μιλιά· ᾽ποφασίτζει, ᾽μπαίνει μέσα· τανεῖ ἀπού ᾽δῶ, κόραις, τανεῖ ἀποῦ ᾽κεῖ, κόραις, ᾽πάει παρὰ μέσα, κόραις... ἔστρεψεν νὰ φύη... ἡ γρηὰ τολοιπὸν ἦτομ μάισσα, κ᾽ ἔχεν τριὰ μῆλα κ᾽ ἦτομ μαγεμμένα, ρίχτει του τὦνα, πάει παρακεῖ, ρίχτει του ἄλλο ἕνα... ᾽Πάνω ᾽ποῦθελεν νἄβγη ὄξω, ρίχτει καὶ τ᾽ ἄλλο... Ἔ! ἐπιάαν τον τὰ μάγια, πέφτει τὰ μπρούμουτα. Εὐτὺς ὁ καπετάνιος, ἡ γρηὰ ἡ μάισσα φωνάτζει: — «Ἀβάρα». Ἔ! σαράντα κουπιὰ ᾽ναιν αὐτά· τὸ καίκιν ταλοιπονὶς ἦβγε ᾽ς τὸ πέλαος, κ᾽ ἐπάαιννε....

Ἡ Ζορζώνα θωρεῖ ἀππὸ τὴμ παλαθύρα, φωνάτζει εὐτὺς τῶν ἀερφιῶ της: — «Τί καθῆστε; τρεχᾶστε, γιατὶ ᾽πῆραν τὸγ γαμπρός σας καὶ πάου»...

Τὸ καίκιμ πάει... ἔφτασε ᾽ς τὸ βασιλέα. Πέρει του ἡ γρηὰ τὸ βασιλόπουλλον ἐκεῖ, λέει του:—«Νά, ποῦ σοῦ τὸν ἔφερα. Ἡ ᾽μέρα σάββατο. Ὁ βασιλέας ἔθελεν νὰ τὸχ χαλάση, μὰ ἒν ἐμποροῦσε, γιάτ᾽ ἦτοβ βασιλικὸν αἷμα κ᾽ ἔπρεπε νὰ τὸχ χαλάση παρασκευή. Ἔδεσέν το τολοιπὸμ μὲ τῆς ἀλυσίδαις κ᾽ ἔβαλέν το φυλακὴμ μέσα σὲ μιὰγ κάμαρη. Ἐπεράσαν ἡ μέραις κ᾽ ἦρτεν ἡ πέφτη. Ἑτοιμάστην τολοιπὸν ὁ καδῆς νὰ ᾽πάη ναὔρη τὸβ βετζύρη, νὰ σκεφτοῦ, μὲ τί τρόπον γιὰ μὴν τὸχ χαλάσουν ἔναν τέτοιομ παλληκάρι. Ἡ κόρη του ἔθελεν νὰ πάη ναὔρη τὴβ βετζυροποῦλλα. Λέει του τὸ λοιπὸν τοῦ Καδῆ:—«Νἄρτω καὶ ᾽γώ, ἀφέντη, ναὔρω τὴν βετζυροποῦλλα»; Λέει της ἐκεῖνος:—«Ἔλα». Ἐπῆαν τολοιπὸ ᾽ς τοῦ βετζύρη. Ὁ καδῆς κι ὁ βετζύρης ἐμιλοῦσα· ἡ κόρη του κ᾽ ἡ βετζυροποῦλλα ἐπῆας ᾽ς ἄλληγ κάμαρη κ᾽ ἐμιλοῦσαγ καὶ ἐπαίτζαγ κ᾽ ἐγελοῦσα. Λέει τοῦ βετζύρη ἡ κόρη:—«Ἐμεῖς παίτζουμεγ καὶ γελοῦμε, ᾽μὲ τὸ βασιλόπουλλον τὸμ μαγκατάσημ μας θὰ τὸγ κρεμμάσουν αὔριο»· γιάτ᾽ ἦτος συνομίληκες κ᾽ ἐγρωνίτζαν το. Λέει της τοῦ καδῆ ἡ κόρη: —«Αὐτὰ ᾽ποῦ τοὔχουγ καμωμένα, εἶναιμ μάγια, κ᾽ ἐγὼ ᾽χῶ ᾽ναχ χαρτάκι καὶ γέμει μέσα μιὰν εὐκή, κι᾽ ὥς τὴν ἰδιαβάσης, λιώννουν τὰ μάγια... ᾽μὲ ποῦ νὰ τὸν εὔρουμεν, νὰ τοῦ τὴν ἰδιαβάσουμε»; Λέει της ἡ βετζυροποῦλλα. —«Ἀμμ᾽ ἀποὺ ᾽δῶ κάεται, κι᾽ ὁ τοῖχος ᾽ποῦ μᾶς χωρίτζει εἶναι τσαττί».—Ἀποφασίτζουν τολοιπὸν τὴν νύχτα καὶ πιάννουν ἕνα σκεπαρνάκι καὶ ἠνοίουμ μιὰν τρύπα καὶ μπαίννουν ἐκεῖ ᾽ποῦ τὸν ἔχεφ φυλακὴν ὁ βασιλιάς, καὶ διαβάτζουν του τὴν εὐκή, κ᾽ εὐτὺς ἦρτεν ᾽ς τὸν ἑαυτόν του. Ἐνάσανεν τολοιπὸν τὸ βασιλόπουλλογ καὶ λέει·— «τί βαρειὰ ᾽ποῦ ᾽κοιμούμουγ, καὶ τί ᾽λαφρὰ ᾽ποῦ ᾽ξύπνησα»! Κιαάκο φωνάτζει· — «Ζορζώνα! γυναῖκα»! Ἴνναί.. ποῦ Ζορζώνα;.. Λέουν του πιὸν ἡ κόραις:—«Τί φωνάτζεις τῆς γυναίκας σου; ἒθ θωρεῖς ποῦ κάεσαι; νά, ᾽δὲ ᾽ποῦ σ᾽ ἔχει ὁ ἀφέντης σου φυλακὴ δεμένομ μὲ τῆς ἀλυσίδαις καὶ θὰ σὲ κρεμμάση αὔριο· κ᾽ εἶχάς σε μαγιωμένο καὶ ᾽κάθουσουβ βυθισμένος, κ᾽ ἐμεῖς σοῦ τὰ ᾽χα-

(1) Ἄξα= ἀξία, ἱκανή.

λάσαμεν τὰ μάγια». Θωρεῖ ἐκεῖνος, ἐτάραξεν τολοιπὸν τὰ χέρια του ἔτσε δά, κ' ἔκοψεν τὴς ἀλυσίδαις 'σὰμ παμπακεραὶς κλωσταίς, κιαάκο ἔκαμεν νὰ φύη. Λέουν του ἡ κόραις: —«ποῦ πάεις; 'μὲ μανὰς (1) ποῦ μᾶς 'φίννεις; ὁ ἀφέντης ὕστερα ἐμανὰς (1) ἂ μᾶς μολίκη θέλει τζωντανaίς»; Ἔφυεν τολοιπὸγ κ' ἐπῆρέν ταις καὶ 'κείναις ματζῆν του. Ἐχάσα πιὸν ὁ καδῆς κι' ὁ βετζύρης τὴς κόραις τω. Αὐτοὶ ἐκαταλάβαν τα, 'μὲ νὰ τὰ 'ποῦν ἐφοοῦντα· ἐσάσαν τολοιπὸγ καὶ τὴν τρύπαν, νὰ μὴφ φαίνεται, καὶ σιωπὴ πιό.

Νὰ τὸ κοντολοοῦμε, τὸ βασιλόπουλλον ἐπῆεν εἰς τὴ γυναῖκάν του, ἐπῆρέν της ἐκεῖ καὶ τὴς κόραις, λέει της:—Νὰ 'ποῦ σοῦφερα γυναῖκα καὶ συντροφιά, νὰ μὴρ ῥοθυμᾶς (2).

Ὁ βασιλέας τολοιπὸν τὸ πωρνὸ χάννει τὸ υἱόν του· ἦρτέν του νὰ σκάση· βγάλλει πάλαι ντελάλη: «Ὅποιος εἶναιν ἄξος νὰ 'πά' νὰ τοῦ τὸφ φέρη, ὅππως ἠμπορεῖ, νὰ τοῦ δώκη τὸ 'μισὸδ βασίλειο». Ἐπῆεμ πάλαι ἡ γρηὰ καὶ 'παρουσιάστην καὶ λέει του:—«Ἀφέντη βασιλέα. ἐδῶ πιὸ γιὰ νὰ σοῦ τὸφ φέρω, ἒν ἠμπορῶ· μόνον εἶμαι ἄξα νὰ τὸν ἰστείλω νὰ χαθῇ». Λέει της ὁ βασιλέας:—«Ἐσοῦ στεῖλέ τον νὰ χαθῇ, νὰ μὴν ἀγροικῶ τὄνομάν του, κι' ἂς εἶναι».

Ἐβλάτισεδ (3) δὰ πιὸν ἐκείνη μιὰ βροχιανή, κακωσύνη, μιὰν ἀνεμοτάραξη κ' ἐμάγεψεν ἔναγ γανίτη (4) καὶ 'μπαίννει μέσα καὶ 'σηκώστην εἰς τὸν ἀέρα 'σὰν ἀνέφαλο καὶ 'πάει ἀπ' ὄξ' ἀποὺ τὸμ πύργο καὶ 'βγαίννει ἀποὺ τὸγ γανίτη 'σὰγ κάττα βρεμένη καὶ 'χτυπιέτον καὶ 'δέρετο κ' ἔμπηεν τὴς φωναὶς καὶ 'φώνατζε: — «Ἒν ἔχει ἐδῶ μέσα ἀθρώπους; ἒν ἔχει καένα χριστιανὸν νὰ μὲ λυπηθῇ καὶ 'μέναν τὴγ κακομοίρα; καὶ τί θὰ ἐνῶ»! Τὸ βασιλόπουλλον ἔκουσε, λέει: «ἄθρωπος εἶναι»· κατηβαίννει κάτω, λέει του ἡ γρηά: «Ἄχχου, παιδάκιμ μου, 'ς τὸν ἄιν Τάφον ἐπααίνναμε κ' ἔσπασεν τὸ καράβι κ' ἐπνίησαν οἱ ἄλλοι γοῦλοι κ' ἐγλύτωσα ἐγὼ μοναχή, κ' ἒν ἠξεύρω τώρα ποῦ νὰ πάω καὶ τί σὰ ἐνῶ» (5).

Τὸ βασιλόπουλλον ἐλυπήθη, ἐπῆρέν τημ 'πάνω 'ς τὸμ πύργο, ἔβαλέν της ἄλλα ῥοῦχα ξερά, ἧψέν της φωτιά, ἔκαμέν της τσουρβάγ, καφὲγ κ' ἐπαρηγόραν τηδ δὰ πιό· ἔμεινεμ πιὸν ἡ γρηὰ ἐκεῖ. Προκομμένη τολοιπὸν ἡ γρηά, ἔπλυννεν τὰ τσανάκια, ἐφροκάλε.... ἔκαμεν ἕνα δυὸ 'βδομάδες... Λέει τοῦ βασιλόπουλλου ἡ Ζορζώνα: «Δῶκέ της, ὅ,τι θὰ τῆς δώκης, καὶ 'πέ της νὰ 'πααίννη»· λέει τὸ βασιλόπουλλο: «Κακομοίρα γυναῖκα, νὰ 'ποῦ κάμνει τόσαις δουλειαίς, ἐκεῖ 'ποῦ θὰ τῆς κάμνης ἐσοὺ νὰ τυραννιέσαι, ἂς κάθεται νὰ τὴς κάμνη αὐτή». Ἡ Ζορζώνα τοὔλεεν νὰ τὴν ἰδιώξη, ἐκεῖνος ἒν ἤθελε μὲ καέναν τρόπο... ἐλυπᾶτόν τη...

Μιὰν ἡμέραν τὸ βασιλόπουλλον ἐρροθύμησεν· ἐπῆεν εἰς τὸ κυνῆι. Ηὗρεδ δὰ πιὸν καιρὸν ἡ γρηὰ κ' ἐπῆεν εἰς τὴ Ζορζώνα, ἐκατζεν κοντά της κ' ἔλεέν της πιό: «Μάνα μου (1), κοράκιμ (2) μου, τί ὥμορφο 'ποὖσαι, τί 'μμάτια 'ποῦ τἄχεις, τί χέρια, τί φρύδια, τί στόμα, τί κορμί· μοναχὰ τὸ πρόσωπός σου εἶναι κομμάτι 'σὰγ κίτρινο. 'μὲ τἔχει λέω κ' εἶναιν ἔτσε; μπᾶς καὶ σοῦ κακομιλᾷ ὁ ἄντρας σου»; Λέει της ἡ Ζορζώνα: «Γόχι (3), καλὰ μ' ἔχει ὁ ἄντρας μου». Λέει ἡ γρηά: «μάνα μου, κοράκι μου, τίποτε θὰ σοῦ λέη, κ' ἔμ μου τὰ λέεις· τί 'ναιν 'ποῦ σοῦ κάμνει, λέω, κοράκι μου»; Λέει της ἡ Ζορζώνα: «τίποτε δὲμ μοῦ κάμνει, τίποτε». Λέει πάλαι ἡ γρηά: «Καὶ 'πέ μου δά, κοράκιμ μου». Ἀποὺ τὰ πολλὰ 'πέ, 'πὲ τῆς γρηᾶς, λέει πιὸν ἡ Ζορζώνα: «Νά, τίποτε μαθὲς δὲμ μοῦ κάμνει, μοναχὰ ἔκουσες τὰ μεσάνυχτα, 'ποῦ τρίσσει ὁ πύργος»; Λέει ἡ γρηά: «Ἔκουσα, 'μὲ θαρρῶ δὰ κ' εἶναι μέταλλο» (4). Λέει ἡ Ζορζώνα: «Γόχι, τὰ μεσάνυχτα θὰ σηκωστῇ νὰ κάτση, νὰ σφίξη τοὺς βρόττους (5) του νὰ τρίξη ὁ κόσμος, καὶ λέει: *ἀραές μου ἀποὺ κάτω ἀποὺ τὸ καυκὶν τοὐρανοῦ γέμει ἄλλον ἀντρειωμένον ὄξω ἀποὺ μένα; ἂς ἔχει ἡ γῆς χαρκᾶ, νὰ τὴς σηκώσω πάνω* ὡς τρεῖς βολαίς, κιαάκο νὰ 'ππέση πάλαι». Λέει πιὸν ἡ Ζορζώνα: «ἂν εἶναιδ δὰ ἀπ' αὖτο δὰ 'ποῦμαι πράσινη...» Λέει τὸ λαδικό: «Ἀμμέ τι (6), ἀπ' αὖτο δἆναιν κοράκιμ μου. Μ' ἒν ἠξέεις νὰ τοῦ 'πῇς ἕναλ λόο, νὰ τὸ κόψη νὰ μὴν τὸ λέη»; Ἐρώτηξεδ δὰ

(1) Ἡμᾶς.
(2) Ῥοθυμῶ=ῥᾳθυμῶ, στενοχωροῦμαι, λυποῦμαι.
(3) Βλατίτζω, καραδοκῶ.
(4) Πῖθον.
(5) Τί θὰ γενῶ.

(1) Θαυμαστικὴ φράσις.
(2) Κοράκι, μικρὰ κόρη.
(3) Ὄχι.
(4) Ἡφαίστειον.
(5) Γρόνθους.
(6) Βέβαια.

'κείνη: «τί λόο»; λέει της ἡ γρηά: «Νὰ τοῦ 'πῆς; *πτέσε κ' ἔχει*· κ' ἐκεῖνος θὰ σοῦ 'πῇ: *ποιός*; καὶ σοὺ νὰ τοῦ 'πῆς: τὸ *καρακίς*.» (1).

Τί τὰ θέλεις; νὰ τὰ κοντολοοῦμεν,
γιατὶ ἡ νύχτα 'ναι μικρὴ καὶ τὰ παιδιὰ νυστάτζου.
Ἄλλοι σοῦνται κι' ἄλλοι ξοῦνται,
κι' ἄλλοι κούππ' ἀνάσκελα κοιμοῦνται.

ἡ γρηὰ ἐκάτεον ὡς τὸ βραδύ, ὥς που κ' ἦρτεν τὸ βασιλόπουλλο κ' ἔφαε, καὶ 'μέθαρεν ἡ γρηὰ καὶ 'σκούπισεγ, κ' ὕστερα ἔκαμε ππῶς θὰ πάη νὰ ππέση, κ' ἔφυεν ἀποὺ τὸμ πύργογ κ' ἐχάθη.

Τὴν νύχτα τὰ μεσάνυχτα τὸ βασιλόπουλλον ἔκαμεν πάλαι τὰ συνειθισμένα του. Ἐσηκώστη κ' ἔκατσεν εἰς τὸγ κῶλόν του κ' εἶπεν ὡς τρεῖς βολαίς: «Ἀραές μου ἀποὺ κάτω ἀποὺ τὸ καυκὶν τ' οὐρανοῦ γέμει ἄλλον ἀντρειωμένον ὄξω ἀποὺ 'μένα; ἂς ἔχεν ἡ γῆς χαλκᾶν, νὰ τὴς σηκώσω 'πάνω». Λέει του ἐτότες ἡ Ζορζώνα: «Ππέσε κ' ἔχει». Γροικᾷ τὸ βασιλόπουλλο, λέει της μὲ τὸθ θυμό: «Ποιός, μωρή;» Λέει του ἐκείνη: «τὸ καρακίς». Εὐτὺς ἔτσε δά 'που 'βρίσκετο, 'ννοίει τὴμ παλαθύρα, φεύγει, χάνεται. Ποιὸς κλαίει (2) καὶ δέρεται; ἡ γυναῖκα 'ποὔχασεν τὸν ἄντραν της. Ἡ γρηὰ πιὸν ἐπῆεν εἰς τὸν ἀφέντην του, λέγει του: «Ἔστειλά του δά.... ἔθ θὰ ὑρίτση» (3).

Πορπατεῖ πιὸν τὸ βασιλόπουλλο μέσ' 'ς τὰ ρουμάνια, μὲς 'ς τὴς πέτραις, ἐξήκισεν τὰ ρουχά του, τὰ κρηάτα του.... καὶ πεινασμένος.... ἐπεράσαδ δέκα, δεκαπέντε 'μέραις... ἔππεσεν τολοιπὸ σὲ μιὰμ πολιτείαμ μεάλη· πάει μέσα, θωροῦν το, ἔλεεν ὁ ἕνας, ὁ ἄλλος: «Ἔ! ἕναν τεφαρίκι μᾶς ἐπλάκωσε». Τί νὰ κάμη τὸ κακόμοιρον τὸ παιδί; 'ποῦ νὰ 'πάη; ὅπου κι' ἂν ἐπάαιννεν, ἐκοϊνέραν το· ἐκάετον τολοιπὸν νηστικὸς κ' εὔριτζεν (4) ὡς τὸ βραδύ. Τὸ βραδὺμ 'πάει 'ς ἕναγ καφενέ, λέει τοῦ καφετζῆ: «Ἐμ μὲ 'φίννεις νὰ κάωμαι κοντά σου, νὰ πέρνω τῶν ἀθρώπω φωτζιὰ καὶ νερό; κ' ἔθ θέλω τίποτε, μόνον ἕνα ψωμὶ νὰ τρώω καὶ νὰ ππέφτω κ' ἔδω δὰ 'ς τὸγ καφενέ». Ἐλυπήθην το ὁ καφετζῆς κ' ἔφηκέν το, ἔδωκέν του καὶ μιὰμ παλομονὴ (5) κ' ἐτυλίετογ κ' ἔππεφτε· ἐδῶκάν του πιὸ κι' ὁ ἕνας βράκα κι' ὁ ἄλλος 'πουκάμισογ κ' ἐντῦσάν το ψυχικό· ἔκαμνεμ πιὸγ κ' ἐκεῖνομ 'περεσία 'ς τὸγ καφενέ.

Ἦρτεν ἡ κεριακή· τὸ πωρνό, σὰν ἐπόλυκεν ἡ νεκκλησά, ἐήμωσεν (1) ἀθρώπους ὁ καφενές, κιαάκκο ἔφευγεν ἕνας ἕνας κ' ἔμεινεν ὁ καφετζῆς κ' ἐκεῖνο. Λέει του ὁ καφετζῆς: «Χάντε καὶ 'μεῖς νὰ 'πααίννουμε». Λέει του τὸ παιδί: «Ποῦ»; Λέει: «'Σ τὸ κάστρο· νά, 'δὲ 'ποῦ μαέβγεται μέσα 'ς τὸ κάστρον ὁ κόσμος γοῦλος». Λέει του τὸ παιδί: «Ἀμμὲ γιατί;» Λέει του ὁ καφετζῆς: «γιατὶ ἐδῶ ἔρκεται ἕναθ θεριὸ κι' ὅποιον εὕρη τρώει το». Λέει του τὸ παιδί: «Καὶ τί θεριὸν εἶναιν αὔτο;» Λέει του ὁ καφετζῆς: «νὰ ἕνά, θεριὸ καὶ λέουν το τὸ καρακίς». Λέει ἐτότες μέσα του τὸ παιδί: «Ἆ! ἐδῶ κάεται τολοιπό;» κιαάκκο λέει τοῦ καφετζῆ: «Πάαιννε κ' ἒν ἔρκομαι». Λέει ὁ καφετζῆς: «Πρέ, χάντε, γιατὶ θὰ σὲ φάη». Λέει του τὸ παιδί: «Κάλε δὲ βαριέσαι; τρώει τοὺς ντόπιους, 'μμὲ τοὺς ξένους ἒν τοὺς τρώει· 'πάννε, σοῦ λέω, κι' ἒν ἔρκουμαι». Τί νὰ κάμη ὁ καφετζῆς; ὁ καιρὸς πλακόννει... ἔφηκέν το τὸ παιδί, ἔφικεγ καὶ τὸν καφενὲν ἀννοιχτὸγ κ' ἔφυε· τὸ παιδὶν ἧψεν ἕναν ναργελλὲ κ' ἔκατσεν ἀπ' ὄξω κ' ἐφούμερε. Πάει ὁ καφετζῆς 'ς τὸ κάστρον, ἐκαταπιάσαν τον οἱ ἀθρῶποι 'ποῦ 'φηκεν τὸ παιδὶ 'ς τὸγ καφενέ· ἔλεέν των ὁ καφετζῆς, πππῶς δὲν ἔθελεν νάρτη· «τρώει» λέει, «τὸ θεριὸ τοὺς ντόπιους, 'μὲ τοὺς ξένους ἒν τοὺς τρώει». Φωνάτζει του ὁ βασιλέας τοῦ τόπου ἐκεινοῦ, καταπιάννει τογ κ' ἐκεῖνος κ' ἐφοβέρισέν τογ κ' εἶπεν του: «'ννοίξε τὰ 'μμάτια σου, νὰ μὴ χαθῇ τὸ παιδί, γιατὶ θὰ σὲ κρεμμάσω».

Ἔκει δὰ 'πάνω 'ς τὸ μεσημέρι ἦρτεν τὸ θεριό, τὸ καρακίς· θωρεῖ τὸ παιδί, 'ποῦ 'φούμερεν τὸν ναργελλέν του, λέει του: «Ἐ καλὸμ παλληκάρι, ἒν ἔκουσες τὸ διαλαλημό, μόνογ κάεσαι ἔδω δά;» Λέει της τὸ βασιλόπουλλο: «Μωρὴ παλαιοπουττάνα, κ' ἐγὼ γιὰλ λόου σου ἔκαμα τόσογ κόπογ κ' ἦρτα ἴσα π' ἔδω». Λέει του ἐκείνη: «Τολοιπὸν νὰ 'πᾶμεν νὰμ παλλαίψουμεν».

Ἔχεν τολοιπὸν ἐκεῖ κοντὰ ἕνα προύτζενον ἀλῶνι, κ' ἐπῆαν κ' οἱ δύο 'ς τὸ προύτζενον ἀλῶνι νὰμ παλλαίψου. Θωροῦν ἀποὺ 'πάνω ἀποὺ τὸ κάστρο, λέου: «Νά, ἐκεῖ τὸμ πέρει νὰ τὸφ φάη». Ὕστερα θωροῦ κ'

(1) Λέξις τουρκικὴ (μαύρη κόρη).

(2) Προφέρεται: κλιαί.

(3) Γυρίση, ἐπιστρέψη.

(4) Ἐγύριζε, περιεφέρετο.

(5) Μονή, μάλλινον ὕφασμα δι' ὕπνον. Παλομονὴ=παλαιομονή.

(1) Ἐήμωσε καὶ ἐγήμωσε=ἐγέμισεν, ἐπληρώθη·

ἐπιάστησαγ καὶ μπαλλαίβγα. Διατάσσει τολοιπὸν εὐτὺς ὁ βασιλέας νὰ κάμουμ παράκλησαις, νὰ μετανοίζουγ γοῦλοι μικροὶ μεάλοι, γιὰ νὰ νικήσῃ τὸ παιδί· ἐμπαλλεύγαν ταλοιπονὶς ὡς τρεῖς ὥραις, καὶ μή' ὁ ἕνας ἐνίκα, μὴ ὁ ἄλλος . . . ἐψύχουσαν, ἐλεβαρίσα. Λέει τὸ θεριὸν τοῦ παιδιοῦ: «Ἄ, πρὲ ππούστη, σήμμερον ἕς σε νίκησα, μ' αὔριοθ θά σε νικήσω». Λέει της καὶ τὸ παιδί: «Ἄ, μωρὴ πουττάνα, σήμμερον ἕς σε νίκησα, μ' αὔριοθ θά σε νικήσω». Λέει του ἐκείνη: «Καλὸ βραδύ, ππούστη». Λέει της κ' ἐκεῖνος: «'Σ τὸ καλόμ, πουττάνα».

Ἐτότες δὰ πιό, 'σὰν ἔφυεν τὸ θεριό, ἐμαεύτην ὁ κόσμος 'ς τὸγ καφενέν, νὰ 'δοῦ τὸ παιδί, κ' ἐφέραν του καὶ φαγιὰ καλὰ καὶ κρασὶν ἀποὺ τὸν βασιλέα, νὰ τρώῃ, νἄχῃ δύναμι, ἐφέραν του καὶ ῥοῦχα καλὰ καὶ μοναῖς νὰ ππέφτῃ (1) καλὰ νὰ 'ποψύχεται (2). Ἐπλούτινεμ πιὸγ κι' ὁ καφετζῆς, γιατὶ γοῦλος ὁ κόσμος πιὸν ἐκεῖ ἐπάαιννε, γιὰ νὰ θωρῇ τὸ παιδί.

Τί τὰ θέλεις; ἐμπαλεύγα μιὰν ἑβδομάδα, μή' ὁ ἕνας ἐνίκα, μή' ὁ ἄλλος. Ἀ' ὅπως κι' ἂν ἦτο, τὸ παιδὶν ἐτραβιέτο· τὸ παιδὶν τολοιπὸν ἐχόλια· μιὰν ἑβδομάδαν νὰ μπαλεύγῃ καὶ νὰ μὴν τὴν νικήσῃ! . . .

Ἡ καλή του ἡ τύχῃ τολοιπόν, ἔτυχεν νὰ λείπῃ ἕνα καράβι κ' ἦρτε· ἔχεν τολοιπὸν ἕνα γέρομ μέσα κ' ἐλέαν το Μπάρβα-Γιάννη· αὐτὸς ἔκουσε, ππῶς εὑρέθην ἕναμ παιδὶ κ' ἐμπάλλευγεμ μὲ τὸ θεριό. Τὸ βραδὺν τολοιπὸν ἐπέρασεν ἀποὺ τὸγ καφενέ, νὰ 'δῇ τὸ παιδί, τί παιδὶν εἶναι· ἐπῆεγ κ' ἔκατσεγ κατὰ τύχηγ κοντά του, διχοὺς (3) νὰ τὸ γρωνίτζῃ. Ἐκεῖ εἶδεν τὸ παιδίν, 'ποῦ κάετος συλλοϊσμένο, ἐκατάλαβέν το· λέει μέσα του: «Θῶρε νὰ 'δῇς, ποῦ θᾶναιν αὖτο δὰ τὸ παιδί». Ἐδιόρισεν τολοιπὸν ὁ γέρος τὸγ καφετζῆ, κ' ἐφερέν των ἀπῶναγ καφὲ κι' ἀπῶναν ναργελλέ. Ῥωτᾷ ὁ γέρος τὸ παιδί: «Μπᾶς κ' εἶσαι ἐσοὺ τὸ παιδί, ποῦ μπαλλεύγει μὲ τὸ θεριό;» Λέει του: «Ἰνναί, ἐγώ 'μαι». Λέει του ὁ γέρος: «Ἔ! παιδίμ μου, αὐτὸν τὸ θεριὸν ἓν νικιέται· 'μμὲ νὰ σ' ἀρμηνέψω ἐγώ, γιατὶ ἐμεῖς οἱ γέροι ξέουμε πιὸ πολλὰ ἀποὺ σανὰς τοὺς νέους, γιατὶ ἔχουμεν ἕναμ πουκάμισον ἀποὺ σανὰς τοὺς νέους κατελυμένομ παραπάνω. Μόνον ἕναλ λόο θά σε 'ρωτήξω. Ἐσεῖς οἱ ἀντρειωμένοι, σὰμ πορπατῆτε, θωρεῖτε κι' ἀποὺ 'πίσω σας;» Λέει του: «Γόχι· ἒθ θωρῶ, γιατὶ ἓν ἔχω καένα φόο». Λέει του ὁ γέρος: «Αὔριομ, 'ποῦ θἄρτῃ πάλαι τὸ καρακὶς νὰ μπαλλέψητε, σὰθ θὰ πάψητε καὶ θὰ φύῃ νὰ πααίννῃ, νὰ τὴμ πάρῃς ἀποὺ 'πίσω· τολοιπὸν ἀποὺ 'πίσω ἀπ' αὖτον τὸ βουνί, γέμει μιὰ σπηλαιὰμ (1) μεάλη· ἔχει δὰ μέσα 'ς τὴ σπηλαιὰγ κατοικᾷ· λοιπὸν αὐτὴ 'σὰθ θὰ πάῃ, 'βγάλλει τὸ φόρεμα 'ποῦ θορεῖ, καὶ κρεμμᾷ το 'ς τὴμ πόρταν τῆς σπηλαιᾶς, κιαάκο 'μπαίννει μέσα· γιατὶ αὐτὴ 'ναι μιὰ ὤμορφη κοπέλλα, καὶ βάλλει τὸ φόρεμαν αὐτὸ καὶ φαίνεται θεριό, καὶ τὸ φόρεμαν τὴγ κάμνει ἀντρειωμένη. Ἐσεῖς τώρα τόσογ καιρὸμ 'ποῦ μπαλλεύγητε, αὐτὴ ππέφτει τοῦ θανάτου· τολοιπὸ 'σὰθ θὰ πάῃ, νὰ σταθῇς ἐσοὺ ἀπ' ὄξω, νὰ καρατάρῃς (2) τὸγ καιρὸμ 'ποῦ θὰ φάῃ καὶ θὰ ππέσῃ πιό, καὶ νὰ πιάσῃς τὸ φόρεμα καὶ νὰ τὸ βάλῃς 'ς τὴμ μπάντα, καὶ νἄμπῃς μέσα· τολοιπὸν τὸ τραπέτζιν εἶναι πάντα 'στεμένο, κι' ἂμ πεινᾷς, νὰ κάτσῃς νὰ φάῃς, νὰ πιῇς, κ' ὕστερα νὰ τὴμ πλαγιάσῃς καὶ ναὔγῃς νὰ φύῃς· ἄλλον τίποτε νὰ μὴγ κάμῃς· ἐτότες, παιδίμ μου, θὰ πάρῃς ἄλλην τόσηδ δύναμι 'ποὔχεις, καὶ σὰ (3) τὴν νικήσῃς».

Ἔ! τὸ παιδὶ πιὸ μ' αὐτὰ τὰ λόγια τοῦ γέρου, ὅσον κι' ἂν εἶναι, ἐπῆρεν ἄνεσι κ' ἔκαμεγ κουράγιο· ἐτότες ὁ γέρος λέει τοῦ παιδιοῦ: «Καλὴ νύχτα, παιδίμ μου». Λέει του τὸ παιδί: «Καλὴ νύχτα, παραφέντη». Ἐπῆεν ὁ γέρος 'ς τὸ σπίτιν του, ἔμεινεγ καὶ τὸ παιδὶ 'ς τὸ γιαττάκιν του.

Τὴν ἄλλην ἡμέραν ἦρτεμ πάλαι τὸ θεριό, ἐπῆαμ πάλαι 'ς τὸ προύτζενον τάλῶνι κ' ἐπιάστησαγ κ' ἐμπαλλεύγα, ἀμμὲ μή' ὁ ἕνας πάλαι ἐνίκα, μή' ὁ ἄλλος· ἐψύχουσαν, ἐλεβαρίσα· λέει πάλαι τὸ θεριὸν τοῦ παιδιοῦ: «Ἄ! πρὲ ππούστη, σήμμερον ἕς σε νίκησα, μ' αὔριοθ θά σε νικήσω». Λέει της τὸ παιδί: «Ἄ! μωρὴ πουττάνα, σήμμερον ἕς σε νίκησα, μ' αὔριοθ θά σε νικήσω». Λέει του ἐκείνη: «Καλὸ βραδύ, ππούστη». Λέει της κ' ἐκεῖνος: «'Σ τὸ καλόμ, πουττάνα».

Ἔφυεν πάλαι τὸ θεριόν, ἐπάαιννε· ἐπῆρέν την εὐτὺς καὶ τὸ παιδὶν ἀποὺ 'πίσω· 'σὰν ἐφτάσαγ κοντὰ 'ς τὴ σπηλαιά, ἐκοντοστάθην

(1) Κοιμᾶται.
(2) Ξεκουράζηται.
(3) Δίχους καὶ διχοὺς (δίχα;)=χωρίς.

(1) Σπηλαιὰ=σπήλαιον.
(2) Ὑπολογίσῃς.
(3) Θά.

τὸ παιδίν, ὥς που νὰ πάῃ δὰ ἐκείνη νὰ κάτσῃ, νὰ φάῃ, νὰ ππέσῃ.

Ὕστερα ἐμπρόβαλε 'ς τὴ σπηλαὶά, ἔκαμεν νὰ 'μπῇ μέσα, θωρεῖ τὸ φόρεμα, στρέφει, περνᾷ κομμάϊγ καιρός, πάει πάλαι, θωρεῖ τὸ φόρεμα, φεύγει πάλαι· ἔτσε δυὸ τρεῖς φοραῖς ἐβασγέστισεν τὸ παιδί, ἔβγαλεν τολοιπὸν τὸ σπαθίν του κ' ἔτρεξεγ κατὰ πάνω 'ς τὸ φόρεμα, κ' ἔτσε χαμένος, κ' ἔτσε χαμένος. Δώννει του μιὰ σπαθιά, ἦτογ κουφό· ἐτότες ἐθθυμήθη... λέει μέσα του: «πρέ, 'μὲ τί μοῦπεν ὁ γέρος;....» πιάννει τὸ φόρεμα βάλλει το 'ς τὴμ μπάντα, μπαίννει μέσα· θωρεῖ τὸ τραπέτζιν ἀμέθαρτον, (1) ἔτσε 'ποῦ τοῦπεν ὁ γέρος· καίτζει αὐτός, τρώει, πίννει, κιαάκο πάει πλαγιάτζει τη, σηκόννεται, φεύγει· τὸ θεριὸν ἐκοιμᾶτον τοῦ θανάτου.

Τὸ πωρνὸ 'σὰν ἐξύπνησεν τὸ θεριόν, ἐκατάλαβέν τα, ππῶς ἔχασεν τὴν ἀντρειάν του· ἀμμὲ τί νὰ κάμῃ, 'ποὔπρεπεγ καὶ νὰ 'πάῃ νὰ μπαλλέψῃ; ἔτσε ἦτον τῆς τάξης, ἔν ἐμπόρεν νὰ κάμη κιʼ ἀλλιῶς. Βάλλει πάλαι τὸ φόρεμα, φεύγει, 'πάει, μὰ ἡ δύναμί της ἦτον χαμένη. Ἐπροσκάλεσεν τολοιπὸν τὸ παιδίν, ἐπῆαν πάλαι 'ς τὸ προύτζενον τάλωνι· λέει της τὸ παιδί: — «Ἔ! πιάσε με»· 'πάει ἐκείνη νὰ τὸμ πιάσῃ, νὰ τὸς σηκώσῃ, γιὰ νὰ τὸν ἰχτυπήσῃ κάτω, ἔν ἐμπόρε· πιάννει την ἐκεῖνος, σηκόννει τη, 'πάνω 'ποῦ 'πῆεν νὰ τὴν ἰχτυπήσῃ κάτω νὰ σκάσῃ, ἐφώναξέν του ἐκείνη: «ἀλαφρὰ γιὰ ὄνομαν τοῦ Θεοῦ, σκλάβα σου». Ἐμόθεκέν (2) τηδ δὰ πιὸν ἀλαφρὰ κ' ἔκαμέν του μετάνοια κ' ἐφίλησεν τὴχ χέραν του. Λέει της: «'κλούθα μου δά»· ἐπῆε πιὸ 'ς τὸγ καφενέ, κ' ἐκείνη ἀὸ (3) 'πίσω του, κ' ἔκοφτεν ὁ κόσμος ἀποὺ 'δῶ κιʼ ἀποὺ 'κεῖ· ἐφοοῦντάν την ἀκόμια· ἔλεέν τωμ πιὸν τὸ παιδί: «μὴφ φοᾶστε, μὴφ φοᾶστε». Ἔλα δά, ἐπῆαν εἰς τὸγ καφενέ, ἔμαθέν τα πιὸν ὁ κόσμος, κ' ἔτρεχεγ κ' ἐθῶρεν τη· ἐκέρασέν τηγ καὶ τὸ παιδί, κ' ἐκάετομ πιὸν ματζήν του.

'Μ' ὁ βασιλιὰς ἐκεινοῦ τοῦ τόπου, 'ποὖτον ὡρκωμένος νὰ δώκῃ τὴγ κόρην του γυναῖκα 'ς ὅποιον ἔθελεν νὰ νικήσῃ τὸ θεριό; Ἐφώναξέν του λοιπὸν τοῦ παιδιοῦ, κ' εἰπέν του νὰ τοῦ δώκῃ τὴγ κόρην του γυναῖκα· τὸ παιδὶν ἔν ἐκαἰλλίτζετο μὲ καέναν τρόπο· λέει του: «ἐγὼ μαθὲς εἶμαι 'παντρεμένος, ἔχε την τὴγ κόρης σου». Λέει του ὁ βασιλέας: «'Μὲ 'ποῦ ἔγ γένεται ἀλλιῶς; πάρε τη γιὰ σκλάβας σου». Τί τὰ θέλεις; τὸ παιδὶν ἐπῆρέν τημ ματζήν του. Ἐγύρεψεν τολοιπὸν ἀποὺ τὸβ βασιλέα κ' ἔδωκέν του μιὰγ καρότσα, κ' ἤμπαμ μέσα, κ' ἐτράβαν τὴγ καρότσαν τὸ θεριό, ἐκάμαν των τολοιπὸ μεάλημ παράταξῃ κ' ἔφυε· ἐπααῖνναν, ἐπααῖνναν. Ἐκεῖ 'πάνω 'ς τὸ μεσημέριν, ἐστάθην ἡ καρότσα. Λέει τὸ παιδὶν τοῦ θεριοῦ: «τ' ἔχεις κ' ἐσταμάτησες, μωρή»; Λέει του τὸ θεριό: «ἀμμ' ἔχει ὀμπρός μας ἕναθ' θεριό, κ' ἔν ἠμπορῶ νὰ περάσω· εἶναιν ἕνας ἀράπης, κ' ἔχει τὸ δρόμο φραμένομ μὲ τὰ χείλη του». Λέει τὸ παιδί: «πές του, νὰ μαέψῃ τὰ χείλη του, νὰ περάσουμε». Λέει του αὐτή, ἐκεῖνος ἔν ἔθελεν, ἐπῆεν νὰ τὴ μουντάρῃ νὰ τὴφ φάῃ· φωνάτζει ἐκείνη μιὰφ φωνή, 'βγαίννει ὄξω τὸ βασιλόπουλλο, λέει τοῦ ἀράπη: «θέλητε νὰ μπαλλεύγητε καὶ μὲ παλληκάρια!..» ἔχει του ἕνα πλακόνι, φωνάτζει ὁ ἀράπης: «Σκλάβος σου, ἀφέντη». Λέει τὸ βασιλόπουλλο: «ἔλα, μωρή, ἐσοὺ μέσα, νὰ 'ποψυχῇς· τράβα, μουρέ, σοὺ τὴγ καρότσα». Ἐτράβαμ πιὸν ὁ ἀράπης τὴγ καρότσαγ, κ' ἐπααῖννα.

Ἐπῆαμ πάλαι παρακεῖ, σταματᾷ πάλαι ἡ καρότσα· λέει τὸ παιδί: «γιατί πρέ, 'σταμάτησες»; Λέει ὁ ἀράπης: «ἀφέντη, πιὸ μεάλοθ θεριὸν ἔχει ὀμπρός μας». Λέει: «τί θεριὸν εἶναι»; Λέει ὁ ἀράπης: «Ἕνας δράκος, κ' ἔχει τὸ δρόμο φραμένομ μὲ τὰ σκέλλη του». Λέει του: «πές του νὰ τὰ μαέψῃ νὰ περάσουμε». Λέει τόν τα, πάει ὁ δράκος νὰ σηκώσῃ τὸμ πόδαν του νὰ τὸλ λαχτίσῃ, φωνάτζει ὁ ἀράπης μιὰφ φωνή, τρέχει ὄξω τὸ βασιλόπουλλο, φωνάτζει τοῦ δράκου: «Ὦ, 'ποῦ νὰ σᾶς πάρῃ ὁ διάολος, θέλητε νὰ μπαλλεύγητε καὶ μὲ παλληκάρια»! πάει ὁ δράκος νὰ λαχτίσῃ τὸ βασιλόπουλλο, δώννει του τὸ βασιλόπουλλο μιὰλ λαχτιά, ἔππεσεγ κάτω κ' ἔκαμε: ππά! Φωνάτζει ὁ δράκος: «σκλάβος σου, ἀφέντη»! Λέει τὸ βασιλόπουλλο: «Ἔλα μέσα καὶ σού, ἀράπη, νὰ 'ποψυχῇς· τράβα τώρα ἐσοὺ τὴγ καρότσα». Ἐπάαιννε πιὸν ἡ καρότσα πιὸ καλά· ἐξημέρωννεμ πιὸγ κ' ἡ ἡμέρα 'ποῦ τελείωννεγ, κ' ἡ σαρανταμιά, 'ποῦ 'βάλαν τῆς Ζορζώνας προθεσμίαν τ' ἀέρφια της, ἂν δὲν ηὑρεθῇ ὁ ἄντρας της, νὰ τὴχ χαλάσουγ κ' ἐκείνη· εὐγῆκαμ πιὸγ γοῦλοι 'ς τὰ πετένια τοῦ πύργου κ' ἐθωροῦσα. Γλέπουν τολοιπὸ κ' ἔρκετον ἕνα πρᾶμα 'σὰβ βουνί· ἐκαταλάβαγ κ' ἐτρέξαμ πιὸν οἱ δράκοι κ' ἐσυγ-

(1) Δὲν εἶχεν ἔτι σηκωθῆ τὸ τραπέζι. Μεθαίρω, σηκώνω καὶ κυρίως τὴν τράπεζαν.

(2) Ἀπέθεσεν.

(3) Ἀπό.

χαριάτζαν τὴν ἀερφή· λέουν της: «ἔρκεται ὁ ἄντρας, κ' ἒν ἠξέουμεγ καὶ τεῖναιν ἔκεινα, 'ποῦ μᾶς κουβαλᾷ». Εὐγῆκεμ πι̮ὸν ὄξω ἡ γυναῖκά του καὶ οἱ δράκοι, καὶ 'πῆαγ καὶ τὸν ἐπροϋπαντῆσα. 'Σὰν εἶδαν οἱ δράκοι τὰ θερι̮ά, ἐτρομάξα, γι̮ατὶ ἔχαν τ' ἀποὺ 'κουστὰ κ' ἐφοοῦντάν τα καὶ μηὲ 'ς τὰ σύνορά των ἒν ἐπααῖννα. Λέει ἡ Ζορζώνα τοῦ βασιλόπουλλου: «'Εγώ, ἄντρα, τὦκαμα, ἐσοὺ μὴν τὸ κάμης». Λέει της ἐκεῖνος: «Ἔ, κακομοίρα γυναῖκα! ἔχει κι̮' ἀλλοῦ νὰ μὲ στείλης; ἐγὼ χαίρομαι, νὰ δοκιμάτζωμαι μὲ τὰ θερι̮ά». 'Επῆαμ πι̮ὸν εἰς τὸμ πύργο, κ' ἐκάμνα γάμους, κ' ἔδωκεν τὴ βετζυροποῦλλαν τοῦ μεάλου του τοῦ γυναικαερφοῦ, τοῦ καδῆ τὴγ κόρην ἔδωκέν την τοῦ δευτέρου, τὴϐ βασιλοποῦλλαμ ποὖφερεν, τὴν ἔδωκεν τοῦ μικροῦ τοῦ δρακόπουλλου. 'Εκάμαμ πι̮ὸχ χωρι̮ό.

'Επέρασεγ κακένας χρόνος, ἐθέλησεν τὸ βασιλόπουλλον νὰ πάη πι̮ὸ 'ς τὴμ πατρίδα του, ναὕρη τὴμ μάναν του καὶ τὸν ἀφέντην του. Λέει ταλοιπονὶς τῆς γυναίκας του: «Ἔ, γυναῖκα, ἄ 'χουμεγ καὶ τὸν νοῦν μας· ἃ 'πᾶμεν νὰ τοὺς 'δοῦμεγ κ' ἐκείνους, τί κάμνου, τζοῦν, ἐπεθάνα»; Λέει του ἡ γυναῖκα: «Νοικοκύρης εἶσαι, ὅ,τι θέλεις, κάμε». 'Ετοιμάτζουνταν τολοιπό· βάλλει τὰ πράματά των, ὅ,τι ἐθέλα, μέ' 'ς τὴγ καρότσα, βάλλει καὶ τὴ γυναῖκα μέσα, 'μπαίννει κ' ἐκεῖνος, ἐτραϐοῦσαγ καὶ τὰ θερι̮ὰ τὴγ καρότσαγ κ' ἐφύαγ καὶ 'παaῖννα. 'Σὰν ἐφτάσα 'ς τὴν πατρίδαν του, ἐσταματήσαγ καμμι̮ᾶς μισῆς ὥρας δρόμον ἀπ' ὄξω ἀποὺ τὴμ πολιτεία. Λέει τολοιπό: «'Εγὼ θὰ 'πάω νὰ τὸ 'πῶ τοῦ πατέρα μου, καὶ νὰ μαέψη ἀσκέρι, νἄρτουν νὰ μᾶς πάρουμ μὲ παράταξη» κ' ἔϐαλεμ μεάλον τεμπίχι (1) 'ς τὰ θερι̮ά: μηὲ μυῖα νὰ μὴφ 'φήκουν νὰ περάση ἀὸ 'πάνω ἀποὺ τὴγ καρότσαν, ἂδ δὲμ 'πάη ὁ ἴδι̮ος. Πάει τολοιπὸν τὸ παιδὶ 'ς τὸμ πατέρα, ἔϐαλέν του μετάνοι̮α· ὁ βασιλέας ἐξισπάστηγ κ' ἔκαμνεμ πι̮ὸ ππῶς ἐχάρη, ἐγκάλι̮ασέν το, τοὔλεε: καλῶς ὥρισες. Κι̮αάκο 'ρωτᾷ το: «'Μὲ μοναχός σου ἦρτες, παιδίμ μου»; Λέει του: «Γόχι, πατέρα, ἔχω καὶ τὴγ γυναῖκάμ μου, 'μὲ κάεται παρακεῖ, κ' ἦρτα νὰ σοῦ 'πῶ, νὰ στείλης ἀσκέρι, νὰ τὴμ προϋπαντήσουν, νὰ τὴφ φέρου». Λέει του ὁ βασιλέας: «Ἔ! κάτσε δά, παιδίμ μου. ὥς τι (2) νὰ μαευτῇ καὶ τ' ἀσκεέρι, νὰ παίξουμεν ἔναν τάϐλι». Τὸ παιδὶν ἒν ἔξεε, 'μὲ γι̮ὰ νὰ μὴ χαλάση τὸ κκέφιν τ' ἀφέντη, λέει: «ἂς εἶναι». Λέει ὁ βασιλέας: «'μὲ ὅποι̮ος κερδίση, νὰ βγάλη τοῦ χαμένου τὰ 'μμάτι̮α». Τί νὰ κάμη τὸ παιδί; λέει: «ἂς εἶναι». Παίτζουν τολοιπόν, ἐκέρδεσεν τὸ βασιλόπουλλο. Λέει του ὁ βασιλέας: «ἐκέρδεσες, παιδίμ μου, 'ϐγάλε μου τὸ 'μμάτιμ μου». Λέει του τὸ βασιλόπουλλο: «ἔς (1) σου τὸ 'βγάλλω, πατέρα». Λέει του ὁ βασιλέας: «ἐκέρδεσες, 'ϐγάλε μού το». Λέει: «ἔς σου τὸ 'ϐγάλλω, χαρίτζω σού το». Λέει του: «μ' ἂγ κερδέσω ἐγώ, ἔς σου τὸ χαρίτζω». Λέει: «μὴμ μου τὸ χαρίσης». Παίτζουμ πάλαι, ἐκέρδεσεν ὁ πατέρας. Λέει του: «ἔχασες, παιδίμ μου, κάτσε νὰ σοῦ 'βγάλω τὸ 'μμάτις σου». Λέει του τὸ παιδί: «'ϐγάλε μού το πατέρα». 'Εθάρρεδ δὰ τὸ παιδί, ππῶς ἔθ θὰ τού το βγάλη· ἒν ἐπίστευγε· ἐκεῖνος ἔϐγαλέν του τῶναν του τὸ 'μμάτι. Ξαναπαίτζουν, ἐκέρδεσεμ πάλαι, 'ϐγάλλει του καὶ τἆλλον του. Ἒν ἔσωννε, 'ποὖϐγαλεν τὰ 'μμάτι̮α του, ἐπροσκάλεσεγ καὶ τὸ ντζελλάττη, λέει του: «Πάρε τον ὄξω ἀποὺ τὴμ πολιτεία, νὰ τὸχ χαλάσης». Πέρει τον ἐκεῖνος ὄξω ἀποὺ τὴμ πολιτεία, 'ς ἔναδ δέντρον ἀὸ κάτω. 'Επαρακάλεσέν τον τολοιπὸν τὸ παιδί: «'φῆκε μ' ἔω δά· τί θὰ καταλάϐης, 'ποῦ θά με χαλάσης; ἐγὼ ἒν ἰμπλέπω νὰ πάω πούετε, μηὲ 'μπορῶ νὰ κάμω τίποτε· ἂς 'πεθάνω ἔω δὰ μοναχός μου». 'Ελυπήθην τον τολοιπὸν ὁ τζελλάτης, ἐμόλικέν τον ἔκει δὰ ἀποὺ κάτ' ἀποὺ τὸ δέντρο. Τότε πι̮ὸν ὁ βασιλέας ἐμμάεψεν ἀσκέρι, νὰ πάη νὰ φέρη τὴν νύφφην νἄρτη. 'Μ' εἶχεν τὰ θερι̮ά· ἐπααῖνναγ καὶ κοντὰ καθόλου; ἒν ἐμποροῦσαν νὰ τὴμ πάρου· ἒν ἔκαμεν τολοιπὸμ πράξη. Ἔκαμεν τολοιπὸ θλίψην εἰσὲ γούλην τὴχ χώραν ἀποὺ τὸγ καμόν του· βάρδα παιχνίδι, μηὲ τραοῦδι.

Ἄς φήκουμεν αὐτόν, ἂς πι̮άσουμεν τὸ παιδί, 'ποῦ κάετον ἀποὺ κάτω ἀποὺ τὸ δέντρομ μοναχόν του. 'Εκεῖ 'ς τὸ δέντρομ 'πάνω ἐπῆα δι̮ὸ πουλλάκι̮α· τῶναν ἐρκίνησεν νὰ κελαδῆ· λέει του τ' ἄλλο: «κακόμοιρογ καὶ σού, κκέφιμ 'ποῦ τὦχεις· ἒν ἰμπλέπεις ἀποὺ κάτω ἕνα βασιλόπουλλομ, 'ποῦ ἒν ἔχει ὁ κόσμος ἄλλο 'ς τὴν ἀντρειάν του, καὶ σοὺ κάεσαι καὶ κελαδεῖς»; Λέει του τἆλλον τὸ πουλλάκι: «Ἔ! κακόμοιρον, ἂν ἔξευρεν, ἔθελεν νὰ γημώση τὰ

(1) 'Απαγόρευσις.

(2) Ἕως οὗ.

(1) Δέν· τὸ τελικὸν ν μεταϐάλλεται εἰς σ, μ, δ, φ, χ, λ, γ, καὶ εἴτι ἄλλο, ἀφ' ὧν ἄρχεται ἡ κατόπιν λέξις, οὐχὶ ὅμως καὶ ὅταν ἄρχηται ἡ κατόπιν λέξις ἀπὸ κ ἢ π, ὅτε τρέπεται εἰς γ καὶ μ, ὡς, ἒγ κάθομαι, μι̮ὰμ πεθαμή.

'μμάτςα του φύλλα ἀπ' αὔτου δὰ τοῦ δέντρου, νὰ σκάψη καὶ μςὰμ πεθαμὴ 'ς τὴρ ρίτζαν του, ναῦρη τἀθάνατον νερό, νὰ ρίξη 'ς τὰ 'μμάτςα του 'πάνω κομμάτι μὲ τὴφ φοῦχτάν του, νὰ κάμη τὰ 'μμάτςα του πςὸ καλὰ ἀποὺ πρῶτα». Γροικᾷ τὸ βασιλόπουλλον ἀποὺ κάτω, 'ποὔξευρεν τῶμ πουλλςῶν τὴς γλώσσαις, πιάννει, γημόννει τὰ 'μμάτςα του φύλλα ἀπ' ἔκεινο δὰ τοῦ δέντρου, σκάβγει καὶ μςὰμ πεθαμὴ 'ς τὴρ ρίτζαν του, ρίχτει κομμάϊ 'ς τὰ 'μμάτςα του 'πάνω μὲ τὴφ φοῦχτάν του, είνησαν τὰ 'μμάτςα του πςὸ καλὰ ἀποὺ πρῶτα· μοναχὰ ἀντὶς μαῦρα ἐγίναγ γαλανά, ἔτσε 'ποῦσαν τὰ φύλλα τοῦ δέντρου· τότες ἐσηκώστη, ἐπῆεμ μέσα 'ς τὴχ χώρα· ἐπῆεν τολοιπὸ 'ς ἔναγ καφενέ, ἐφέραν του ἔναγ καφέν, ἔναν ναργελλέ· οἱ καφενέδες ταλοιπονὶς ἔχουμ πάντοτες μέσα παιχνίδςα· ἔπςασεν τολοιπὸγ κ' ἔναλ λαοῦττον ἀπ' ἔκει δὰ 'ποῦ 'κρέμμετο, κ' ἔπαιτζεγ καὶ 'τραούδαγ κςόλα. Ἔγεμεν τολοιπὸν ὁ βασιλέας ἀθρώπους, 'ποῦ 'γυρίτζαμ μέσα 'ς τὴχ χώρα. Ἐκεῖ αὐτοὶ ἐκοῦσάν του, 'μπαίννουμ μέσα 'ς τὸγ καφενέ, θωροῦν τογ κ' ἐκάετογ κ' ἔπαιτζεν τὸλ λαοῦτο κ' ἐτραούδαγ κςόλα. Λέουν του: «Ἐν ἠξέεις, 'ποῦναι θλίψη; ἒν ἔκουσες τὴδ διαταή;» Τραβοῦν το τολοιπὸγ καὶ πέρουν τον ὀμπρὸς 'ς τὸβ βασιλέα. Λέει του ὁ βασιλέας: «ἒν ἔκουσες ἐσοὺ τὴ διαταὴ 'ποῦβγαλα γςὰ τὴ θλίψη»; Ἔκαμεν τολοιπὸν τὸν ἀνήξευρο, λέει του: «ἒν ἠξέω· γςατὶ μαθὲς εἶναιν ἡ θλίψη»; Λέει του ὁ βασιλέας: «Ἐν ἠξέεις, πῶς ἦρτεν ἡ νύφφη μου ἔδωδ' ἀπ' ὄξω, κ' ἒν ἠμπορῶ νὰ τὴφ φέρω, γςατὶ κάθουνται αὐτὰ τὰ θερςά, καὶ γςὰ ταῦτο ἔχω θλίψη»; Λέει τὸ βασιλόπουλλο: «αὐτοχ χολςᾶς, ἀφέντη βασιλέα; ἐγὼ νὰ σοῦ τὴφ φέρω· δῶκέ μου ἔναγ κουβάριν ὄργομ παμπακερὸ (1), νὰ 'πά' νὰ τὰ δέσω αὐτὰ τὰ θερςά, νὰ σοῦ τὰ φέρω». Λέει του ὁ βασιλέας: «ἂμ μοῦ τὰ φέρης ἐσοὺ, ἐγὼ νὰ σὲ κάμω βετζύρη». Πέρει τὸ κουβάριμ, 'πάει. Θωροῦν τον ἀποὺ μακρυὰν τὰ θερςά, λέουν: «ἕνας 'σὰν τ' ἀφεντικόμ μας ἔρκεται». Λέει ὁ δράκος, 'ποὔγεμεν τὰ μακρυὰ καννςά: (2) «'σὰν ἐκεῖνος εἶναι, 'μὲ τὰ 'μμάτςα του ἒν εἶναι τὰ ἴδςα» τόσομ μακρυὰ καὶ τὸν κατάλαβε! Λέει ὁ χειλάρας: «θέλετε νὰ τὸγ καταλάβουμεν, ἂν εἶναιν ἐκεῖνος, γὴ γόχι; ἂ (3) τοῦ ῥίξουμε μςὰμ πέτρα, κς' ἂν εἶναιν ἐκεῖνος, θὰ τὸγ καταλάβουμε». Ἔχεν τολοιπὸν ἔκει δὰ μςὰν ἰγκρεμμάραν ἀθεόρατη, καμπόσαις χιλςάδαις καντάρςα, ρίχτουν τού τη, ἔρπαξέν την ἐκεῖνος μῆλο 'ς τὰ χέρςα του, στρέφει τών την 'πίσω. Λέουν: «ἐκεῖνος εἶναι». Ἐτότες ἐπῆεμ πςὸγ κοντά τω, θωρεῖ τον ἡ γυναῖκά του, λέει του: «κᾶτι, παλληκάρι, μὲ μαῦρα 'μμάτςα 'πῆες, καὶ μὲ γαλανὰ εὕρισες»; Λέει της ἐκεῖνος: «ὕστερα, ὑναῖκα, (1) σοῦ τὰ λέω, γςάτ' εἶναι μεάλαις δουλειαὶς καὶ καώματα». Ἔπςασε τολοιπὸν τὰ θερςὰ κ' ἔδεσέν τα μὲ τὴμ παμπακερὴν τὴγ κλωστὴ καὶ λέει τω: «Θωρεῖτε; 'σάθ' θὰ πᾶμεμ μέσα 'ς τὸ παλάτι καὶ γνέψω σας, ρουθοῦνι νὰ μὴφ 'φήκητε, καέναν νὰ μὴμ μολίκητε, μοναχὰ τὴς θηλυκαίς». Αὔτον (2) ἔλεέν το γςὰ τὴμ μάνναν του, νὰ μὴν τὴχ χαλάση κ' ἐκείνη. Ἐτράβαν τολοιπὸν τὰ θερςὰ κ' ἐπῆραν ὥς μέσα 'ς τὸ παλάτι τὴγ καρότσα. Ἐμαεύτην τολοιπὸν ὁ κόσμος νὰ 'δοῦν τὴν νύφφην τοῦ βασιλςᾶ· ἐσαστῆσαν τολοιπὸν γοῦλοι 'σὰν εἶδαν τέτοςομ πλάσμα. Ὁ βασιλςὰς ἒν ἐβάσταξε, κ' ἔχυσεν εὐτὺς νὰ τὴμ μουντάρη. Λέει του ἐκείνη: «Ὦ! ἀφέντη βασιλέα, κομμάτι ντροπή! ἐγὼ νὰ 'ποὔρτα πςὸ 'ς τὰ χέρςα σου, κομμάτιν ἀπομονή». Ἐπῆρέν τημ πςὸμ 'πάνω 'ς τὸ παλάτι, κ' ἐμαεύγουνταγ γοῦλοι τοῦ παλατςοῦ, ἡ δωδεκάδα, οἱ μεαλάτοι· κςαάκο αὐτοὶ 'ναι καὶ παχυλλοί· τὰ θερςὰ τολοιπὸγ γοῦλον τὸ βασιλόπουλλον ἐθωροῦσα, 'ποῦπεν νὰ τῶν ἰγνέψη. Σὰν ἐμαεύτησαμ πςὸγ γοῦλοι 'ποῦθελεν, ἔγνεψέν τω. Ἐκεῖνα ἐχύσαμ 'πάνω τωγ κ' ἒν ἀφῆκαγ καένα· ἐχάθησαγ γοῦλοι, θαρρεῖς πῶς ἦρτεν ἀνεμοστρόφιλλας κ' ἔπαρέν τους· τότες πςὸν ἐφώναξεν τῆς μάννας του, λέει της: «Μάννα, ἐγῶμ' ὁ ὑςός σου· ἒν ἔκαμα καλὰ μάννα»; Λέει του ἐκείνη: «Καλὰ 'καμες, παιδίμ μου, κ' ἐπόβγαλές τους γούλους». Ἔχυσεμ πςὸγ κ' ἐφίλαν τὸ βασιλόπουλλο καὶ τὴν νύφφην της. Ἔκατσεμ πςὸν ἐκεῖνος 'ς τὸ θρόνο, ἔκαμεγ καὶ τὸ τζελλάττημ 'ποῦ δὲν τὸν ἐσκότωσεβ βετζύρη, κ' ἐπέρναμ πςὸν ὁ κόσμος κάλαινα κ' ἐχαίρετομ, 'ποῦ κάμαν τέτοςοβ βασιλςᾶ· ἔχαγ καὶ τὰ θερςά, κ' ἒν ἐφοοῦνταγ καένα..

Μηὲ (3) 'γῶμουν ἐκεῖ, μηὲ σεῖς πιστέψητε.

---

(1) Νῆμα βαμβακηρόν.

(2) Σκέλη.

(3) Νά.

(1) Γυναῖκα καὶ ὑναῖκα=γυναῖκα, γυνή.

(2) Αὐτό· πρὸ λέξεως ἀρχομένης ἀπὸ φωνήεντος λαμβάνει ν.

(3) Μηδέ.

2

'Ο βοῦς ὁ χρουσοκέρατος

ἢ

ὁ κυρὴ' 'Αλεθινός.

'Εκεῖνον τὸν καιρὸν ἔθελεν νὰ ἔχῃ ἕνα βασιλέα καὶ μιὰ βασίλισσα· αὐτοὶ παιδὶν ἒν ἐκάμνα· λοιπὸν ἡ βασίλισσα ἔχεν ἕνα μαῦρον ἀράπη φίλο. 'Σὰν ἔθελεν νὰ πPέσῃ ὁ βασιλέας, ἡ βασίλισσα ἔθελεν νὰ καβαλλικέψῃ· τὰ βασιλικὰ τ' ἀλόατα ἦτο δυό: τῶναν ἐλέαν το ἀστραπὴ καὶ τἄλλο βροντή· λοιπὸν ἡ βασίλισσα ἔθελεν νὰ καβαλλικέψῃ τὴν ἀστραπὴ κ' ἐπάαιννε κ' εὕρισκεν τὸν φίλο. 'Απού τὸν πολλὺν τὸν καιρὸν τολοιπὸν 'ποῦ 'πάαιννε κ' εὕρισκεν τὸν φίλον ἡ βασίλισσα, ἐποψιάστην ὁ βασιλέας κ' ἐπαραγλέπισέν τη. Μιὰν νυχτιὰν ἔκαμεν τὸν κοιμισμένο. Τῶμου (1) τὴν ἔνοιωσε πῶς ἔφυε, ἐσηκώστη κ' ἐκεῖνος καὶ 'πάει εὐτὺς ἀπὸ 'πίσω της. 'Εκαβαλλίκεψεν τἄλοον τὴ βροντή, ἐπῆρέν την ἀπὸ πίσω. Εἶδεν ποῦ 'πῆε καὶ 'χτύπησεν τὴν πόρτα, ἔδαλε σημάδι 'ς τὸ σπίτι, κιαάκο ἔστρεψεν 'πίσω, ἐπῆε πάλαι 'ς τὸ γιαττάκιν του κ' ἔππεσε· τὸ πωρνὸν ἐσηκώστην, ἔφυεν ἀπού τὸ παλάτι χολομανισμένος κ' ἔλειπεν ὡς τὸ βραδύ. Τὸ βραδὺν ἐπῆε 'ς τὸ παλάτι χαρούμενος, 'βρίσκει τὴ βασίλισσα. Λέει του ἡ βασίλισσα: τί χαπάρια ἀφέντη; Λέει της: τὸ στράτεμά μας ἐνίκησεν εἰς τὸ τάδε τὸ μέρος, λοιπὸν ἔχουμε χαρά· ἀπόψε θὰ φᾶμε νὰ γλεντίσουμε. 'Ο σκοπός του ἦτο νὰ μεθύσῃ τὴ βασίλισσα, καὶ νὰ πάῃ ἐκεῖνος 'ς τὸ φίλον της, νὰ 'δῆ, ποιὸς ἦτο, καὶ νὰ τὸ χαλάσῃ. 'Εκάτσαν εἰς τὸ τραπέτζι . . . νὰ τὰ κοντολοοῦμε: — Καλῶς νὰ σ' εὕρω, βασίλισσα, — καλῶς νὰ σ' εὕρω βασιλέα (2)· τί τὰ θέλεις; ἐμέθυσεν τὴ βασίλισσα, ἐπῆαν, ἐππέσα. 'Σὰν ἐπῆρεν ὁ νύπνος τὴ βασίλισσα, σηκόννεται ὁ βασιλέας, καβαλλικεύγει τὴν ἀστραπή, φεύγει, πάει 'ς τὸ σπίτι, 'ποῦ 'δεν τὴ βασίλισσα καὶ 'πῆε· χτυπᾷ τὴ πόρτα, ἐνέφανεν ἕνας ἀράπης μαῦρος· ὁ βασιλέας ἐκάετον ἀπίκου (3) μὲ τὸ σπαθί, κόβγει τὴν κεφάλην του, φεύγει, πάει 'ς τὸ παλάτι κ' ἔππεσε. 'Σὰν ἔππεσεν ὁ βασιλέας, ἐξύπνησεν ἡ βασίλισσα, ἔπιασέν την καὶ τὸ χαβέσι, σηκόννεται, καβαλλικεύγει τὴν ἀστραπή, πάει 'ς τὸ σπίτιν τοῦ φίλου, θωρεῖ τὴν πόρταν ἀννοιχτὴ καὶ τὸν ἀράπην ὀμπρὸς 'ς τὴν πόρτα 'σφαμένο· ἐκατάλαβέν τα, ππῶς τὸν ἐσκότωσεν ὁ βασιλέας. Τί κάμνει αὐτή; πέρει τὴν κεφάλην του, φεύγει. Τὸ πωρνὸ πιάννει τὴν κεφάλη, φεύγει, πάει 'ς τὸ χρυσοφό (1), λέει του: Νὰ μοῦ βγάλῃς τὰ γόντια (2) ἀπ' ἔουτην (3) τὴν κεφάλη μὲ μιὰ προσοχή, νὰ μὴ χαλάσῃ καένα, νὰ μοῦ τὰ δώκῃς, καὶ νὰ μοῦ κάμῃς τὰ 'μμάτια δυὸ δακτυλίδια καὶ νὰ μοῦ χρουσώσῃς καὶ τὸ καύκαλλο νὰ μοῦ τὸ κάμῃς μιὰν κούππαν νὰ πίννω νερό. 'Πάει καὶ 'ς τὸν παπουτσῆ καὶ πέρει του τὰ γόντια καὶ λέει του, νὰ τῆς κάμῃ ἕνα τζευγάρι 'μπουφλοκάλικα (4), νὰ τῆς τὰ βάλῃ για τζύα (5) μπρόκκαις. 'Σὰν ἐγλυτῶσα λοιπὸν αὐτά, μιὰν ἡμέρα 'πάνω 'ς τὸ τραπέτζιν ἡ βασίλισσα λέει τοῦ βασιλέα· «Βασιλέα, ἅ σοῦ 'πῶ ἕνα λόο, κι' ἂν τὸν εὕρῃς, ἅ μοῦ 'πέρῃς τὴν κεφάλην μου, κι' ἅδ δὲν τὸν εὕρῃς, ἅ σοῦ πέρω 'γὼ τὴδ δική σου». 'Ο βασιλέας ἐπῆρέν το γιὰ χωρατά, λέει της: «ἄς εἶναι βασίλισσα». Λέει του ἡ βασίλισσα: «'μὰ ἐγὼ θέλω σωστὰ πράμματα· ἅ κάμουμεν κουντράτα μὲ τὴδ δωδεκάδα». 'Ο βασιλέας 'σάννα κ' ἦτον καὶ χολομανισμένος, κ' ἔθελεν νὰ τὴν 'ποβγάλῃ, ἐκάμαν τὰ κουντράτα. Λέει της τολοιπό: «λέε, βασίλισσα». Λέει του ἡ βασίλισσα: «τὰ μασσοῦν πατῶ, τὰ θωροῦν φορῶ, καὶ τὸν νοῦ κρατῶ καὶ πίννω». 'Εδάλαν δὰ καὶ προθεσμία: σὲ σαρανταμιὰν ἡμέραν ἂν δὲν τῶβρῃ ὁ βασιλέας, νὰ κόβγῃ τὴν κεφάλην του ἡ βασίλισσα· εἰ δὲ καὶ τῶβρῃ, νὰ κόβγῃ ὁ βασιλέας τὴν κεφάλην τῆς βασίλισσας.

Πέντ' ἔξη 'μέραις ἐσυλλογιέταν ὁ βασιλέας νύχτα 'μέρα, ἒν τῶβρισκε· ἔφερε γούλους τοὺς μάους, τοὺς φιλόσοφους, τοὺς δασκάλους, γούλους τοὺς γραμματισμένους, ἒν τῶβρισκεν καένας τω. 'Επερνοῦσαν ἡ 'μέραις, ἐμεῖναν πιὸ τρεῖς νὰ τελειώσουν ἡ σαρανταμιά. 'Ο βασιλέας πιὸν ἔρκετόν του νὰ σκάσῃ. Σηκόννεται ἕνα πωρνὸ πωρνὸ μονάχος του, φεύγει πάει 'ς τὸ βουνί. 'Πααίννει, πααίννει, ἐκεῖ θωρεῖ κάτω 'ς ἕνα κάμπο ἕνα παλληκάρι κ' ἔχεν ἕνα βῶδι μοναχὸ κ' ἐτζευγάριτζε· τὸ βῶδιν ἔγεμε μοναχὰ

(1) Ἅμα.

(2) Προσφωνήσεις, ἃς λέγουσιν οἱ πίνοντες ἐν συμποσίοις.

(3) Ἕτοιμος.

(1) Χρυσοχόον.

(2) Δόντια.

(3) Αὐτήν.

(4) Εἶδος εὐμαρίδων γυναικείων.

(5) Τζύα=ζυγά· για τζύα=ἀντί.

ἕνα κέρατο χρουσό. Τὸ παιδὶν ἔφηκεν τὸ βῶδι κ' ἐπῆε 'ς τὴν ἄκρια κ' ἔκατσεν κ' ἔφαε, κιαάκο ἐψερίτζετο 'ς τὸν νήλιο. Πάει κοντὰ ὁ βασιλέας, λέει του: «ὥρα καλή». Λέει του εὐτὺς τὸ παιδί: «καλῶς τὸ βασιλέα». Λέει του ὁ βασιλέας: «τί κάμνεις ἄτου (1)»; Λέει του τὸ παιδί: «τὰ μὲ 'φελοῦ, (2) βάλλω· τὰ μὲ χαλοῦ, βγάλλω· καὶ τοὺς σκουντρούνους μου τσακκῶ». Ἐσυλλοίστην ὁ βασιλέας, ἓν τάβρισκε· λέει μέσα του: ἃ τὸν δοκιμάσω, μπᾶς (3) κ' εὕρῃ τὸ 'δικό μου. Λέει του: «ἐγὼ τὸ 'δικό σου ἓν τὸ 'ξεύρω· 'μμὲ γιὰ νὰ 'δοῦμεν, ἃ θαῦρῃς ἐσοὺ τὸ 'δικό μου». Λέει τὸ παιδί: «Λέε, ἀφέντη βασιλέα». Λέει του ὁ βασιλέας: «τὰ μασσοῦν, πατῶ· τὰ θωροῦ, φορῶ· καὶ τὸν νοῦ κρατῶ καὶ πίννω». Λέει του τὸ παιδὶν εὐτύς: «Αὖτο, βασιλέα, ἓν εἶναιν τίποτε». 'Ρκινᾷ πιὸν τὸ παιδί, ξιδιαλεῖ τού το, λέει του: «Ἀφέντη βασιλέα, ἡ βασίλισσα ἔχεν ἕναν ἀράπη φίλο, κ' ἐσκότωσές τον ἐσού· ψωματικά, ἀφέντη βασιλέα»; Ἐξισπάστην ὁ βασιλέας, 'μὲ 'σάννα (4) κ' ἐπῆρεν κι' ἄνεση. Λέει του: «ἀλεθινά, παιδί μου». Λέει του τὸ παιδί: «ἡ βασίλισσα ἐπῆε κ' ἐπῆρεν τὴν κεφάλην του, κ' ἔβγαλεν τὰ γόντια του κ' ἔβαλέν τα 'ς τὰ παπούτσά της, κ' ἔκαμεν τὰ 'μμάτια του δαχτυλίδια καὶ θορεῖ (5) τα 'ς τὰ χέρια της, ἔκαμεν καὶ τὸ καύκαλλον κούππαν καὶ πίννει· αὖτο δὰ 'ναιν, ἀφέντη βασιλέα». Ἐτότες εἰπέν του ὁ βασιλέας τὸ στοίχημαν 'ποὖχεν μὲ τὴν βασίλισσα· κ' εἰπέν του νὰ 'πάῃ ματζῆν του κάτω 'ς τὴν πολιτεία νὰ τὸ 'ξηγήσῃ ὀμπρὸς 'ς τὴ δωδεκάδα. Λέει του τὸ παιδί: «ἓν ἔρκομαι, γιατὶ ἓν ἠμπορῶ νὰ 'φήκω τὸ βῶδί μου μοναχό». Ὁ βασιλέας ἐπαρακάλεν το νὰ 'πάου ματζῆ κάτω, ἐκεῖνος ἓν ἐκαΐλλίτζετο μὲ καένα τρόπο. Τί τὰ θέλεις; ἀποὺ τὰ πολλὰ ἐπείθη, λέει: «ἃ 'πά' (6) νὰ τὰ 'ποῦμεν καὶ τῆς μάννας μου, νὰ τῆς μολήκω καὶ τὸν βοῦν τὸ χρουσοκέρατο, ἃ θέκουμε (7) καὶ 'ς τὸ φτωχικόν μας ἀόψε, καὶ τὸ πωρνὸ σηκοννούμμεττε καὶ πααίννουμε». Ἐπῆαν εἰς τὴν μάνναν του, λέει τῆς τα. Κιαάκο ἔχα διὸ ὄρνιθες, μιὰ μαύρη καὶ μιὰν ἄσπρη, κ' ἐθέλαν νὰ γεννήσουν ἐκεινήν δα τὴν ἡμέρα. Λέει τῆς μάννας του: «'σὰ γεννήσου, νὰ τοῦ κρύψῃ χώρια τῆς ἄσπρης ταὐγὸ καὶ χώρια τῆς μαύρης. Ἐππέσαν δά, ἐσηκώστησαν τὸ πωρνό, δώννει του ταὐγὰ ἡ μάννα του, 'ποῦ τἄγεμε χωριστά, βάλλει ἐκεῖνος τῆς μαύρης ταὐγὸ 'ς τὸν δεξόν του τὸν κόρφο, καὶ τῆς ἄσπρης 'ς τὸ τζερβόν του τὸν κόρφο, κιαάκο ἐφύα ματζῆ μὲ τὸ βασιλέα κι' ἐπααῖννα. Σὰν ἐπιάαν τὸ δρόμο, βγάλλει τὸ παιδὶ τῶναν του τὸ τσιντίκι (1) κ' ἐπορπάτεν, ὁ ἕνας του ὁ πόδας ὁ ἀξυπόλυτος ἀποὺ τὰ ἥμερα καὶ ὁ ἄλλος του μὲ τὸ τσιντίκιν ἀποὺ τἄγρια. Ἐκεῖ ἓν ἐπροφτάσαν νὰ πάου 'ς τὴν πολιτεία, τί νὰ κάμου; ἐθέλαν νὰ ππέσουν εἰς τὸ βουνί· ὁ βασιλέας ἔππεσεν ἐκεῖ δὰ χάμαι ἀποὺ κάτω σὲ μιὰ βραμιτιά· τὸ παιδὶ δέννει ἕνα σχοινὶ 'πάνω 'ς τὴ βραμιτιά, κ' ἔκαμέν το 'σὰν κούννια, κ' ἔππεσεν 'πάνω, κ' ἓν εὕρισκε μηὲ 'ς τὸ δέντρο μηὲ χάμαι.

Ἃ τὰ κοντολοοῦμεν, ἐξημέρωσεν ὁ Θεὸς τὴν ἡμέρα, ἐξυπνῆσαν, ἐπῆαν εἰς τὸ παλάτι, 'πάνω 'ποῦ 'θελε μιὰ 'μέρα πιὸν νὰ σωστῇ κ' ἡ σαρανταμιά. Ἑτοιμάστουσαν πιὸν κ' ἤρτεν ἡ δωδεκάδα κ' ἡ βασίλισσα ὀμπρὸς 'ς τὸν βασιλιά, νὰ διαλύσῃ τὸ στοίχημα· ἡ βασίλισσα ἔμαθέν το, 'ποιὸν ἔφερεν ὁ βασιλέας, νὰ τὸ 'ξηγήσῃ. Γιὰ νὰ τὸ φοβερίσῃ λοιπὸν τὸ παιδί, λέει ἡ βασίλισσα: «ὅποιος θὰ 'πῇ νὰ 'ξηγήσῃ τὸν λόον μου, καὶ δὲν τὸν εὕρῃ, ἐκεῖνον θὰ σκοτώσω». Λέει της ὁ βασιλέας: «αὐτὸ 'ναιν ἄδικο, βασίλισσα, ἐγὤφερα αὐτὸν τὸ παιδὶ νὰ 'ξηγήσῃ τὸ λόον σου· ἂν τὸν εὕρῃ, καλά, ἂν δὲν τὸν εὕρῃ, θὰ πάρῃς τὸ δικόν μου τὸ κεφάλι, ἓν θὰ πάρῃς τοῦ παιδιοῦ· τί φταίει αὐτὸν τὸ παιδί; μ' ἐμέναν ἔχεις τὸ στοίχημα». Ἡ βασίλισσα τολοιπόν, γιὰ νὰ δοκιμάσῃ τὸ παιδί, 'ρωτᾷ το: «ἀπὸ 'ποὖρκουσουν; ἀποὺ τἄμερα, γὴ ἀποὺ τἄγρια»; Λέει της τὸ παιδί: «Μή' ἀποὺ τὰ ἥμερα, μή' ἀποὺ τἄγρια». Ρωτᾷ τον πάλαι ἡ βασίλισσα: «ποῦ 'ππεσες ἀπόψε»; Λέει της τὸ παιδί: «μηὲ 'ς τὸν οὐρανό, μηὲ 'ς τὴν γῆ». Ἓν ἐπιάννετον τὸ παιδί. Πιάννει ἡ βασίλισσα τὰ βυτζά της καὶ 'ρωτᾷ πάλαι τὸ παιδί: «ποιὸ 'ναιν τῆς μάννας μου τὸ βυτζί»; Βγάλλει καὶ τὸ παιδὶν ἀποὺ τοὺς κόρφους του μὲ τὴν μιάν του τὴν χέραν τῶναν ταὐγό, καὶ μὲ τὴν ἄλλην του τἄλλον ταὐγό· ρωτᾷ πιὸν κ' ἐκεῖνος τὴν βασίλισσα: «Ποιὸν εἶναιν τῆς μαύρης μας τῆς ὄρνιθας ταὐγό, καὶ ποιὸν εἶναιν τῆς ἄσπρης μας»; Ἔ!.. ἐτότες ἡ βασί-

(1) Αὐτοῦ.
(2) Ὠφελοῦν.
(3) Μήπως.
(4) Ὡσὰν νά, ὡσανεί.
(5) Φορεῖ.
(6) Νὰ ὑπάγωμεν.
(7) Νὰ κοιμηθῶμεν.

(1) Ὑπόδημα.

λισσα ἐχρειάστην τα· ἐκατάλαβεν, πῶς ἔθελεν νὰ χάση.

Τί τὰ θέλεις; ἅ τὰ κοντολοοῦμε, λέει ὁ βασιλέας: «Ἔ, λέε δά, βασίλισσα, τὸ λόον σου». Λέει ἡ βασίλισσα: «Τὰ μασσοῦν, πατῶ· τὰ θωροῦν, φορῶ· καὶ τὸν νοῦ κρατῶ καὶ πίννω». Ἐρκίνησεν τότες τὸ παιδὶ κ' ἐξήγησέν το, ἔτσε 'ποῦ τὸ 'ξήγησεν καὶ τοῦ βασιλιᾶ.

'Σὰν ἔκουσεν ἡ βασίλισσα, ἔμεινε ξερή. Πιάννουν ἡ δωδεκάδα, 'ξετάτζουν, ηὗραν τὰ γόντια τοῦ ἀράπη ἀποὺ κάτω ἀποὺ τὰ 'μπουφλοκάλικα τῆς βασίλισσας· θωροῦν τὰ δαχτυλίδια της, ἦταν τὰ 'μμάτια τοῦ ἀράπη· χαλοῦν τὴν κούππα, 'βρίσκουν 'ποὺ μέσα τὸ καύκαλλον τοῦ ἀράπη, 'ποῦ τὤχεν ὁ χρουσοφὸς καπλατισμένον μὲ τ' ἀσῆμι καὶ μὲ τὸ μάλαμα. Ἐπιστέψαν πιὸν γοῦλοι, καὶ διώρισεν ὁ βασιλέας τὸ τζελάττην, κ' ἐπῆεν κ' ἐπῆρεν τὴν κεφάλην τῆς βασίλισσας.

Ἐτότες ὁ βασιλέας ἔβγαλεν τὸ παιδὶ κύρι' Ἀλεθινό, κ' εἶπέν του νὰ κάτση 'ς τὸ παλάτι μέσα νὰ τρώη, νὰ πίννη, νὰ μὴν τὸ πατζέρη ἀποὺ τίποτε. Ὁ κύρι' Ἀλεθινὸς ἒν ἔθελε, λέει τοῦ βασιλέα: «'μ' ὕστερα ὁ βοῦς ὁ χρουσοκέρατος; ἡ μάννα μου; ἐγὼ θέλω νὰ 'πάω νὰ τζευγαρίτζω μὲ τὸ βῶδί μου». Ἐπαρακάλεν του ὁ βασιλέας, ἐκεῖνος καθόλου ποῦ ἒν ἔθελε. Ὁ βασιλέας, γιὰ νὰ τὸν ηὐκαριστήση, λέει του: «μὲ τί 'ναιν 'ποῦ σὰ (1) κάμης μὲ τῶνα βῶδι; ἅ σοῦ δώκω πέντε τζευγάρια βώδια, δέκα τζευγάρια βώδια». Ὁ κύρι' Ἀλεθινὸς ἒν τά 'θελε· λέει τοῦ βασιλέα: «Ἀθ θὰ τὰ στείλης, ἅ στείλης κι' ἀθρώπους, ἅ τὰ γλέπουν καὶ νὰ τὰ δουλεύγου· ἐγὼ ἔχω τὸ βῶδί μου». Τί τὰ θέλεις; ὁ βασιλέας ἔδωκέν του δέκα τζευγάρια βώδια, ἔστειλέν του κι' ἀθρώπους καὶ τά 'γλεπα καὶ τὰ δουλεῦγα. Ἔφυεν κι' ὁ κύρι' Ἀλεθινός, ἐπῆεν κ' ἐθῶρεν τὸ βῶδίν του καὶ τὴν μάνναν του· ἐκατήβαιννε μοναχὰ κάθε κεριακὴ νὰ 'ποῦμε κ' εὕρισκεν τὸν βασιλέα: «Ὥρα καλή, ἀφέντη βασιλέα».—«Καλῶς τὸν κύρι' Ἀλεθινό». Κιαάκο ἐρῶτάν τον ὁ βασιλέας: «Τί κάμνει ὁ βοῦς ὁ χρουσοκέρατος; τζῆ γὴ ἐπέθανε»;—«Τζῆ, ἀφέντη βασιλέα». Ἐκάϊτζεν κ' ἔτρωε μὲ τὸ βασιλέα, κιαάκο:—«πολλὰ τὰ ἔτη, ἀφέντη βασιλέα».—«'Σ τὸ καλόν, κύρι' Ἀλεθινέ». Ἔτσε πᾶσαν κεριακή.

Μιὰ φορὰν ὁ βετζύρης ἐκατήβην του νὰ καταφέρουν τὸν κύρι' Ἀλεθινό, νὰ σφάξη τὸ βοῦν τὸ χρουσοκέρατο, καὶ νὰ 'δοῦν πιὸν ὕστερα, τί θὰ 'πῆ τοῦ βασιλέα· ὁ βασιλέας ἔλεέν των: ἒν ἠμπορεῖτε νὰ τὸν καταφέρητε· αὐτοὶ ἐπολεμοῦσαν νὰ τὸν καταφέρουν, ἒν ἐμποροῦσα· ὁ βετζύρης ἔρκετόν του νὰ σκάση. Τί τὰ θέλεις; ἅ τὰ κοντολοοῦμε,

Κ' ἡ νύχτα 'ναιμ μικρὴ καὶ τὰ παιδιὰ νυστάτζου.
Ἄλλοι σοῦνται κι' ἄλλοι ξοῦνται,
κι' ἄλλοι κούππ' ἀνάσκελα κοιμοῦνται,

ὁ βετζύρης ἔπιασέν τον τὸ πεῖσμα, πιάννει καὶ γημόννει ἕναν τουρβᾶ φλουριὰ καὶ στέλλει τὴν κόρην του καὶ διατάττει την: «ἅ φύης, ἅ πάης ναὕρης τὸν κύρι' Ἀλεθινό, καὶ νὰ τοῦ τάξης ὅσα φλουριὰ θέλη, δός τού τον καὶ γοῦλον τὸν τουρβᾶ· 'σὰν δὲν ἠμπορέσης, δός του τον καὶ τὸν ἑαυτόν σου, μοναχὰ νὰ τὸν καταφέρης νὰ σφάξη τὸ βοῦν τὸ χρουσοκέρατο». Τί νὰ κάμη ἡ κόρη; ἒν ἐμπόρεν νὰ 'ποφύη ἀποὺ τάφέντη της τὴ διαταή, φεύγει, 'πάει.—«Ὥρα καλή, κύρι' Ἀλεθινέ».—«Καλῶς τὴ βετζυροποῦλλα». Ἐπολεμοῦσε δὰ νὰ τὸν καταφέρη, ἔτασσέν του 500, 1,000, 2,000, 5,000 φλουριά, γοῦλον τὸν τουρβᾶν, ἒν τὸν ἐκατάφερε· τί νὰ κάμη; ἐποφάσισε, λέει του ἡ κόρη· «σφάξε τον, κύρι' Ἀλεθινέ, κι' ἅς ἦμαι καὶ 'γὼ 'δική σου». 'Σὰν ἔκουσεν ὁ κύρι' Ἀλεθινός, 'σάν να κ' ἔρεσέν του κ' ἡ κοπελλιά, ἐκαϊλλίστη· πιάννει σφάτζει τὸ βοῦν τὸ χρουσοκέρατο. Τὸ βραδὺν ἔππεσεν πιὸ καὶ ματζῆ μὲ τὴ βετζυροποῦλλα. Τὸ πωρνὸν ἡ βεζυροποῦλλα ἐσηκώστη, πάει 'ς τὸν ἀφέντη της, λέει τού τα. Ἐλιμέναν πιὸν νάρτη ὁ κύρι' Ἀλεθινός· ἔλα δὰ ἦρτεν ἡ κεριακή, ἐκίνησεν αὐτὸς νὰ 'πάη νἄβρη τὸ βασιλέα· ἐσυλλοΐτζετον τολοιπὸν τί νὰ 'πῆ 'ς τὸν βασιλέα 'σὰθ θὰ τὸ 'ρωτήξη. Σὰν ἐπῆεν καμπόσο δρόμο, στέκεται, 'μπήει τὸ δαβρίν του 'ς τὴ γῆ, 'βγάλλει τὸ σκοῦφόν του, βάλλει τον τοῦ δαβριοῦ, τάξη κ' ἦτον ὁ βασιλέας, καὶ λέει μοναχός του: «Καλὴ 'μέρα, ἀφέντη βασιλέα».—«Καλῶς τὸν κύρι' Ἀλεθινό· τί κάμνει ὁ βοῦς ὁ χρουσοκέρατος; τζῆ γὴ ἐπέθανε»;—«Ἀφέντη βασιλέα, ἐψόφησε» . . . ἐσυλλοΐστην κομμάϊν καιρό, κιαάκο λέει: «ἒν ἔρκεται, ἒν τερειάτζει». Ἔπιαεν τὸ δαβρίν του, ἔβαλεν καὶ τὸ σκοῦφόν του κ' ἔφυεν πάλαι κ' ἐκατήβαιννε. 'Σὰν ἐπῆεν κομπόσον δρόμο, στέκει πάλαι, 'μπήει τὸ δαβρίν του, βάλλει του καὶ τὸ σκοῦφόν του, λέει: «Καλὴ 'μέρα, ἀφέντη βασιλέα».—«Καλῶς τὸν κύρι' Ἀλεθινό· τί κάμνει ὁ βοῦς ὁ χρουσοκέρατος; τζῆ γὴ ἐπέθανε»;—«Ἀφέντη βασιλέα, ἐχάθη»... ἐσυλλοΐστη, λέει πάλαι· «μή'

(1) Θά.

αὐτὸ ἔν τερειάτζει». Φεύγει πάλαι, ἐκατήβαιννε. Ἀσὰν ἐκόντεψε πι̯ὸν νὰ 'νεφάνῃ νὰ 'δῇ τὴμ πολιτεία, στήνει πάλαι τὸ δαβρὶ μὲ τὸν σκοῦφο.—«Καλὴ 'μέρα, ἀφέντη βασιλέα».—«Καλῶς τὸν κύρι̯' Ἀλεθινό· τί κάμνει ὁ βοῦς ὁ χρουσοκέρατος; τζῇ γὴ ἐπέθανε»;— «Οὖργος (1) ἦτον καὶ πανοῦργος κ' ἐπούλησά το μὲ μι̯ὰν οὔργαν πανούργα»· ἐσυλλοΐστη, λέει: «ἆ! αὐτὸν τερειάτζει». Τί τὰ θέλεις; ηὗρέν το, ἐσύχασεν· ἐκατήβην, ἐπῆεν εἰς τὸν βασιλέα. Ἆ τὸ κοντολοοῦμεν, εἶπέν τα τοῦ βασιλέα ἔτσε δὰ 'ποὺ τῶβρε· χά, χά, χά ὁ βασιλέας ἐγέλα, κι̯άκκο 'ρωτᾷ το· «ἦτον πάρμου καμμι̯ὰ καλή»; Λέει του ὁ κύρι̯' Ἀλεθινός: «Ἆγ καλή τον, ἄγ κακή 'τον, αὐτουνοῦ τοῦ κερατᾶ 'το»· κ' ἐποτάνισεν (2) τὴν χέραν του κ' ἔδειξεν τὸ βετζύρη. Ὁ βασιλέας πι̯ὸν ἔσκασεν ἀποὺ τὰ γέλι̯α κ' εὐχαριστήθην, 'ποῦ 'πεν ὁ κύρι̯' Ἀλεθινὸς τὴν ἀλήθεια. Λέει τοῦ βετζύρη, «καλὰ σ' ἐκατάφερε».

Ὕστερα πι̯ὸν λέει ὁ βετζύρης τοῦ βασιλέα: «Ἆ τοῦ τὴν πάρουμεν, βασιλέα». Λέει ὁ βασιλέας: «Ἰνναί, ἆ τοὺς παντρέψουμε». Ἐπαντρέψαν τους πι̯ός, κ' ἐκάμαν τέκνα καὶ παιδι̯ά, κ' ἐήμωσεν ἡ γειτονειά.

3.

Τὸ βασιλόπουλλο.

Κόκκινη κλωστὴ κλωσμένη,
'ς τὴν ἀνέμην τυλιμένη,
δός της κλῶτσον, νὰ ὑρίσῃ,
παραμύττι ν' ἀρκινήσῃ.

Ἀρκὴ τοῦ παραμυτι̯οῦ, καλὴ 'σπέρα σας.

Ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἔθελεν νὰ ἔχῃ ἕνα βασιλέα· αὐτὸς ὁ βασιλέας ἔθελεν νὰ ἔχῃ τρεῖς υἱγι̯ούς (3). Ἔχεν τολοιπὸν ἕνα μπαξέ, κ' ἔχε μι̯ὰ μηλι̯ὰ μέσα· ἔχε δὰ κι' ἄλλα πολλὰ δέντρα, ἄμμ' ἔκεινη ἡ μηλι̯ὰ ἔκαμνεν ἕνα μῆλον ὡς δέκα 'κκαδῶ, κ' εὐτὺς 'ποὖθελεν ὁ βασιλέας νὰ βάλῃ σκοπὸν ἀπὸ 'σπέρας, αὔριο νὰ κόψῃ τὸ μῆλο, τὸ πωρνὸν ἔχαννέν το.

Ἐμεαλῶσαν τολοιπὸν τὰ παιδι̯ὰ τοῦ βασιλέα· ἔβαλεν πάλιν σκοπὸν ὁ βασιλέας μι̯ὰν ἡμέραν ἀπὸ 'σπέρας νὰ κόψῃ τὸ μῆλο. Λέει του ὁ μεάλος του ὁ υἱός: «ἐγὼ ἀπόψε, πατέρα, θὰ πάω νὰ παραγλεπίσω γούλην τὴν νύχτα νὰ πι̯άσω τὸγ κλέφτη». Ὁ πατέρας τὸ λοιπὸν ἐμπόδιτζέν το, λέει: «'ς τὸ δι̯άολον καὶ τὸ μῆλο, κατάκατσε». Λέει: «γόχι, ἆ πάω θέλω, νὰ πι̯άσουμεν τὸγ κλέφτη. Ἐτοιμάστην τολοιπὸν αὐτός, ἔπηρεν τὸ κερίν του, ἔπηρεν κ' ἕνα χαρτὶ νὰ διαβάτζῃ, νὰ φυλάῃ βάρδι̯α. Τὰ μεσάνυχτα γροικᾷ ἕνα βοητό, ἕναν ἀνεμοστρόφιλλα, ἀποὺ τὸ φόον του ἔκαμέν τα πάνω του κ' ἐπῆεν κ' ἐμπήχτη μέσ' 'ς τὴν ἀχερῶνα· τὸ πωρνὸν ἐξημέρωσεν, 'πάει 'ς τὸν ἀφέντη, λέει τοῦτα ἐκεῖνα 'ποῦδε. Λέει ὁ βασιλέας: «μὴ δὲν σοῦπα, παιδί μου, νὰ μὴν 'πάῃς, καὶ σύ 'θελες νὰ 'πάῃς»;

Τί τὰ θέλεις; ἡ μηλι̯ὰ πάλαι τὸν ἄλλο χρόνον ἔκαμε τὸ μῆλο· ἐτότες ἐθέλησεν κι̯' ὁ δεύτερος νὰ 'πάῃ νὰ πι̯άσῃ τὸγ κλέφτη. Ἐμπόδιτζέν τον κι̯' αὐτὸν ὁ ἀφέντης του. Αὐτὸς ἐπῆεν, ἔπαθέν τα τὰ ἴδι̯α. Τὸν ἄλλο χρόνον ἔκαμεν πάλαι ἡ μηλι̯ὰ τὸ μῆλο· ἐθέλησεν κι̯' ὁ μικρὸς νὰ 'πάῃ, ἐπῆε, λέει το τοῦ πατέρα. Λέει ὁ βασιλέας: «πρέ, 'κεῖ 'πῆεν ὁ μεάλος κι̯' ὁ δεύτερος καὶ 'κόντεψα νὰ τοὺς χάσω, κι̯' ἆ πάῃς καὶ σού; μὴν 'πάῃς, καὶ χάσω σε καὶ μονοτάρου». Αὐτὸς ἔν ἔπαυγε. Λέει του ὁ ἀφέντης του: «'πάαιννε, μὰ ὅ,τι κι̯' ἂν πάθῃς, ἆς ὄψεσαι». Ἐτοιμάστην τολοιπό· 'παίρει τὸ σπαθάκιν του, τὴ σαΐτταν του, καμπόσα φεντούκι̯α κι̯' ἀμύγδαλα καὶ κομμάϊ μαστίχα, 'πάει καθίτζει ἀποὺ κάτ' ἀποὺ τὴ μηλι̯ά· ἐκόρδισεν τὴ σαΐτταν του, καὶ τὸ σπαθάκιν του 'ς τὴ μπάνταν του, ἐτσάκιτζεν ἀμύγδαλα καὶ φεντούκι̯α κ' ἔτρωεν κ' ἔσφιγγεν κι̯όλα. Ἔκει δὰ τὰ μεσάνυχτα γροικᾷ κ' ἐκεῖνος τὸ βοητό, κ' ἦρτεν ἕνα πρᾶμα κ' ἐτέντωσεν ἀποὺ πάνω τὴ μηλι̯ά· ἔκει δὰ μέσ' 'ς τὸ σαματτᾶ τραβᾷ κ' ἐκεῖνος τὴ σαΐτταν του· ἐκατάλαβεν ὅμως πῶς ἐχτύπησεν 'πάνω 'ς ἕνα πρᾶμα· τὸ πωρνὸ θωρεῖ, κ' ἐκάετον τὸ μῆλον 'πάνω 'ς τὴ μηλι̯ά· κόβγει το κ' ἐκεῖνος 'παίρει το τοῦ βασιλι̯ά, λέει του: «Νά, πατέρα, 'ποῦ σοῦ τὸ 'φερα τὸ μῆλο». Λέει του: «ἄφφερί (1) μού σου παιδί μου, τὴν εὐκήν μου νἄχῃς». Ἐτότες τολοιπὸ λέει τῶν ἀερφι̯ῶν του: «ἐγὼ αὐτουνοῦ τοῦ κλέφτη τοὔχω χτυπημένα, καὶ χαντῆστε νὰ πᾶμεν νὰ τὸν εὔρουμε». Ἐκατήβησαν ἐπῆραν τὸ αἷμα κ' ἐπααῖννα. Ἐπῆα 'ς ἕνα κάμπο

---

(1) Δὲν γνωρίζω τὴν λέξιν· ἀλλ' ὑποπτεύω, ὅτι εἶναι μοναδικὴ διὰ τὴν περίστασιν ταύτην τοῦ μύθου ἐπινοηθεῖσα, διὰ νὰ συμφωνῇ πρὸς τὸ πανοῦργος.

(2) Ἐξέτεινε.

(3) Λέγεται καὶ *γυιοὺς* καὶ *υἱούς*.

(1) Λέξις τουρκική=εὖγε.

καὶ μέσα 'ς τὴ μέσην τοῦ κάμπου ἔχεν ἕνα χάος κ' ἐπάαιννεν κάτω· ἔκει δὰ ἐσταμάταν τὸ γαῖμα. Λέει τω: «νά, ὅ,τι κι̯' ἂν εἶναι, ἔδω δὰ κάτω κάεται». Λέει ὁ μεγάλος: «δεσῆτέ με, νὰ μὲ κατηβάσητε μένα πρῶτα». 'Σὰν τὸν ἐκατηβάσα τρεῖς τέσσερης ὀργυι̯αίς, φωνάτζει: «γλήωρα νὰ μὲ νηβάσητε 'πάνω, καὶ σὰ (1) σκάσω». 'Ενηβᾶσάν τον, ἐκατηβάσαν τὸ δεύτερο· 'σὰν ἐπῆεν κ' ἐκεῖνος κομμάτι κάτω, λέει «γλήωρα, καὶ θὰ σκάσω ἀποὺ τὴν κάψη». 'Εβγάλαν κι̯' αὐτὸν 'πάνω· δένουν τὸ μικρό· λέει τω: «'σὰν θὰ σᾶς φωνάτζω «ἐκάην, ἐκάην», νὰ κατηβάτζητε». 'Εφώνατζεν τολοιπόν: «ἐκάην, ἐκάην, ἐκάην»... ἐπάτωσε. 'Ετότες ἐσταμάτηξε καμπόσογ καιρό, νὰ μπλέψῃ, νὰ 'δῇ, γι̯άτ' ἦτο σκουτοῦδι. 'Σὰν ἔμπλεψεν τολοιπόν, ἐπορπάτηξεν καμπόσο· γλέπει 'ναν πύργο, 'ννοίει τὴν πόρτα, 'μπαίννει μέσα· 'ννοίει μι̯ὰν κάμαρη, θωρεῖ μέσα μι̯ὰν κοπέλλα· τῶμου τὸν εἶδεν ἐκείνη, ἔκαμεν τὸ σταυρόν της· λέει του: «τί θέλεις ἔδω»; λέει της: «'νοὺς (2) ἔχω χτυπημένα, κ' ἦρτα νὰ τὸν εὕρω». Λέει του ἐκείνη: «ἆ! ἐσοὺ τοῦ 'χτύπησες; ἀμμ' ἐκεῖνος εἶναι μεάλο θερι̯ό, μεάλος δράκος, κι̯' ἂν τὰ μάθη, ἂ σὲ φάῃ». Λέει της: «ἀμμ' ἓν ἠξεύρεις καέναν τρόπο, νὰ τὸν 'ποβγάλω, νὰ σὲ 'λευτερώσω καὶ σένα»; Λέει του: «ἐγὼ ἓν ἠξεύρω· μοναχὰ 'ς τὴν ἀποὺ 'κεῖ τὴν κάμαρη κάεται ἡ ἄλλη μου ἡ ἀερφή, 'ς ἐκείνην νὰ 'πάῃς, καὶ 'μπορεῖ μὴ 'ξεύρει νὰ σὲ συββουλέψῃ». Πάει 'ς τὴν ἄλλην τὴν κάμαρη, 'ννοίει, ὡς τὸν εἶδεν κ' ἡ ἄλλη ἡ κοπέλλα, ἔκαμεν κ' ἐκείνη τὸ σταυρόν της. Λέει του: «πρέ, ππῶς ἦρτες ἔδω; ἐδῶ πουλλὶν πετάμενον ἓν ἔρκεται». Λέει της: «ἡ τύχη μου μ' ἔφερε· ἂν ἠξεύρῃς καέναν κολάϊ νὰ μοῦ πῇς, νὰ σκοτώσω αὐτὸν τὸ θερι̯ό, νὰ σᾶς 'λευτερώσω καὶ σανᾶς, νὰ πάητε 'ς τὴν πατρίδα σας». Λέει του: «ἐγὼ ἓν ἠξέω, μοναχὰ νὰ 'πάῃς 'ς τὴ μικρή μας τὴν ἀερφή, κ' ἐκείνη θὰ 'ξέῃ». Πάει καὶ 'ς ἐκείνη· τῶμου τὸν εἶδεν κ' ἐκείνη, ἐξισπάστη, λέει του: «ππῶς εὑρέθης ἔδω»; Λέει της: «ἦρτα νὰ μὲ συββουλέψῃς νὰ σκοτώσω αὐτὸν τὸ θερι̯ό, νὰ σᾶς 'λευτερώσω, νὰ σᾶς 'νηβάσω 'ς τὸν 'πάνω κόσμο». Λέει του: «ἐσοὺ τοῦ 'χτύπησες»; Λέει της: «ἰνναί».

Αὐταὶς τολοιπὸν ἡ κόραις ἦτον κῃ ἡ τρεῖς βασιλοπούλλαις, καὶ τὴς ἔχεν καὶ τὴς τρεῖς 'ρπαμέναις τὸ θερι̯ό, καὶ τὰ μῆλα 'ποῦ τά 'κλεφτεν, αὐτωνῶν τὰ 'περνεν, καὶ τρῶάν τα· ἔννοιξεν τολοιπὸ μι̯ὰν παλαθύρα κ' ἔδειξέν του τὸ μέρος, ποῦ 'τον 'ποῦ 'κάετον αὐτὸς χτυπημένος κ' ἐκοιμᾶτο καὶ 'γκουμάχε (1)· εἶπέν του τολοιπό: «νά, ἔκει δὰ κάεται· θὰ πάῃς, καὶ 'σὰν 'δῇς καὶ γέμει τὰ 'μμάτι̯α του σφαλιχτά, κάεται· 'σὰ 'δῇς καὶ θὰ 'ννοίξῃ τὰ 'μμάτι̯α του καὶ θὰ τὰ κάμῃ 'σὰν πι̯άτα, ἐτότες κοιμᾶται 'ς τὸν βαρύν του τὸν νύπνο· ἔχει λοιπὸ σπαθι̯ὰ καὶ μαχαίρι̯α καὶ κρέμμουνται. Νὰ μὴ φιλαριστῇς (2) καὶ πι̯άσῃς καένα· μοναχὰ ἀποὺ 'πάν' ἀποὺ τὴν πόρταν ἔχει μι̯ὰ σπάθα ξύλενη· αὔτην δὰ νὰ πι̯άῃς, νὰ τοῦ δώκῃς μι̯ὰν 'πάνω 'ς τὴν κεφάλη, καὶ σώννει το· 'μὲ θωρεῖς (3); νὰ μὴν τύχῃ καὶ δευτερώσῃς· ἐκεῖνος θὰ σὲ παρακαλῇ: «δός μου κι̯' ἄλλην»· ἐσοὺ βάρδα, γι̯ατὶ 'σὰθ θὰ τοῦ δώκῃς κι̯' ἄλλη, θὰ ἐνῇ καλά, καὶ θὰ σὲ φάῃ».

Ἔφυε δὰ καὶ 'πῆε· 'νεφαίνει ἀποὺ τὴν πόρτα, θωρεῖ το, καὶ 'πάνω 'ποῦ 'ννοῖαν τὰ 'μμάτι̯α του, ἐκρύφτη· σὲ κομμάτιν καιρό, ξανανεφαίνει, θωρεῖ τα πι̯ὸ κ' ἐννοῖξα 'σὰν πι̯άτα· μπαίννει μέσα, θωρεῖ τὴ σπάθαν τὴ ξύλενη καὶ 'κρέμμετον ἀποὺ 'πάνω 'ποῦ τὴν πόρτα· ξικκρεμμᾷ τη, σηκόννει τη 'ψηλὰ 'ψηλά, κατηβάτζει τού την δυνατὰ 'πάνω 'ς τὴν κεφάλη· ἐξισπάστην ὁ δράκος, φωνάτζει του: «Ἆ! πρὲ ππούστη, ἂν εἶσαι παλληκάρι, δῶκέ μου ἄλλην μι̯ά». Λέει του: «Μι̯ὰν φορὰν μ' ἐγέννησεν ἡ μάννα μου». Ἔκεινος ἐφώναξεν ὡς τρεῖς βολαὶς κ' ἔσκασε. Τότες ἐπῆεν εἰς τὴς κόραις, ἐσυγχάρι̯ασέν ταις, λέει τω: «Ἕ! 'τοιμαστῆτε, νὰ σᾶς 'νηβάσω 'ς τὸν 'πάνω κόσμο». Ἑτοιμάστησαν τολοιπὸν ἐκείναις, ἐπι̯ᾶσαν τὰ μαλαματικά τω κ' ἔ,τι (4) ἐθέλα· ἐπῆρέν ταις εἰς τ' ἄννοιμα· τὸ σκοινὶν τολοιπὸν ἐκάετο κρεμμασμένο· ἐλειμαῖνάν τον τ' ἀέρφι̯α· δέννει ταλοιπονὶς τὴν μεάλη· γι̯άσσα, γι̯άσσα, ἐνηβάσαν την 'πάνω. Θωρεῖ την ὁ μεάλος, λέει: «Πρέ, κοπέλλαις μᾶς 'βγάλλει 'πάνω»!.. λέει τ' ἀλλουνοῦ: «ἔουτ' εἶναι 'δική μου». Λέει λοιπὸν ἡ κόρη: «κατηβάσητε τὸ σκοινί, κ' ἔχει κ' ἄλλαις». Κατηβάτζουν το, βγάλλουν καὶ τὴν δεύτερην 'πάνω. Λέει κι̯' ὁ δεύτερος: «κι̯' ἐμένα ἐούτη». Ἐκατηβάσαν το πάλαι τὸ σκοινί· λέει του ἡ μικρή: «δέστου (5) νἆβγῃς πρῶτα σού, κ' ὕστερα μὲ 'βγάλλεις

(1) Θά.

(2) Ἑνός.

(1) Γκουμαχῶ (λέξ. πεποιημένη), τὸ ἀλλαχοῦ βογκῶ, στένω.

(2) Φιλαρεύγομαι, ἐμπιστεύομαι.

(3) Ἀλλὰ βλέπεις, ἀκούεις;

(4) Ὅ,τι

(5) Δέθητι.

καὶ 'μένα». 'Εκεῖνος ἒν ἔθελε. Λέει του ἐκείνη «ἄβγα σοὺ πρῶτα, γιάτ' ὕστερα θά σε μολίκουν κάτω». Λέει της: «κάλε! ἒν βαρυέσαι! τ' ἀδέρφια μου σὰ μὲ 'φήκουν κάτω»; Λέει του ἐκείνη: «θωρεῖς ἂν τύχῃ καὶ 'φήκουν σε κάτω, 'ς τὸ τάδε μέρος ἔχει ἕνα προύτζενον ἁλῶνι καὶ 'πά' 'ς τὸ μεσημέρι ἔρκουνται διὸ ἀρνιά, ἕναν μαῦρον κ' ἕναν ἄσπρο, καὶ σβουροῦν (1) καὶ γυρίτζουν, κι' ἂν ἡρπάξῃς τ' ἄσπρο, θἄβγῃς 'πάνω· μ' ἂν ἡρπάξῃς τὸ μαῦρο, θὰ πάῃς ἄλλον τόσον κάτω· νὰ καὶ τριὰ φεντούκια, κι' ἂ σοῦ χρειαστοῦ». 'Εδέστην τολοιπόν, ἐβγάλαν την 'πάνω. Λέουν της: «Ἔχει κι' ἄλλην κάτω»; Λέει: «ὁ ἀερφός σας εἶναι μοναχά». 'Εκάμαν ἐκεῖνοι πτῶς ἐκατηβάτζαν τὸ σκοινί, γιὰ νὰ τὸν ἡβγάλουν κ' ἐκεῖνον 'πάνω, φίννουν το, πάει κάτω. Ἔτράβαν πιὸν τὰ γένεια του. Τί νὰ κάμῃ!.. Φεύγει, 'πάει 'ς τὸ προύτζενον τ' ἁλῶνι· ἒν ἦτον μηὲ μεσημέρι· ἐλείμαινεν, ἦρτεν τὸ μεσημέρει, ἔκει δὰ ἔρκουνται καὶ τ' ἀρνιὰ καὶ 'σβουροῦσα. 'Επολέμαν αὐτὸς νὰ πιάσῃ τ' ἄσπρο, ἒν ἐμπόρε· τί νὰ κάμῃ;.. λέει: «ἂ μουράρω θέλω, κι' ἔ,τι βρέξ', ἂς κατηβάσῃ». Μουνταίρει αὐτὸς νὰ πιάῃ τ' ἄσπρο, πιάννει τὸ μαῦρο· εὐτὺς πάει ἄλλον τόσον κάτω, ππέφτει 'πάνω σὲ μιᾶς γρηᾶς δῶμα, κάμνει: μπούμπου· φωνάτζει ἡ γρηά: «διαολόπαιδα, γοῦλον (2) μὲ τὸ δῶμαν τάχητε». Κατηβαίννει, 'μπαίννει μέσα 'ς τῆς γρηᾶς, λέει της: «μωρὴ γυναῖκα, ἐγὼ ἒν εἰμ' ἀποὺ 'δῶ μαθές, κ' ἔθελα νὰ ππέσω 'πάνω 'ς τὸ δῶμά σου μεταυτικοῦ (3)»; Εἶδέν τον δὰ κ' ἡ γρηά, πτῶς δὲν ἔμοιατζεν μὲ 'κεινοῦ τοῦ τόπου τὰ παιδιά, λέει του: «κάτσε»· 'μὲ 'ποῦ 'πεῖναν κι' ὅλα; Ἔπιαεν ἡ γρηὰ 'ποῦ χεν κομμάτ' ἀλευράκι, νὰ τοῦ τὸ τζυμώσῃ, νὰ τοῦ κάμῃ καμμιὰν πήττα· θωρεῖ την ἐκεῖνος κ' ἔφτεν (4), νὰ τὸ τζυμώσῃ, λέει της: «Τί κάμνεις ἄτου»; (5) λέει του: «'μὲ νερὸν ἒν γέμω». Λέει της: «'μὲ νὰ 'πὰ νὰ 'ημώσουμεν· ἒν ἔχητ' ἐδῶ νερό»; Λέει του: «ἔχει μιὰ βρύση, 'μ' ἔχει ἕνα θεριό, κ' ἒν μολαίρει καέννααν νὰ 'πάῃ νὰ γημώσῃ, καὶ κάθε μῆνα θὰ τοῦ πάρουν ἕναν ἄθρωπον, νὰ τὸν φάῃ, καὶ νὰ πάῃ ὁ κόσμος νὰ γημώσῃ, καὶ πάλαι τὸν ἄλλον μῆνα». Λέει της: «φέρε μου ἕνα μπαρδάκκι». Πιάννει το, πάει. Θωρεῖ τον τὸ θεριό, λέει του: «ἅ, πρὲ πτούστη, 'ξέω καὶ κάμνω σου χατίρι». Λέει του ἐκεῖνος: «τίποτε ἒν ἠμπορεῖς νὰ κάμῃς». 'Εκεῖνος τὸ θεριὸν ἒν τὸ 'ψήφα (1)· γημόνει, παίρει νερὸν τῆς γρηᾶς, ἔκαμεν τὸ ψωμί. Ἔχεν καὶ μαϊδιά, δόννει της, 'πάει ἐκείνη κ' ἐπῆρέν του καὶ μοναίς, νὰ ππέφτῃ, καὶ κάετον πιὸν ματζῆν της, κ' ἔχεν τον 'σὰν παιδίν της. 'Εχαίρετον πιὸν ἡ γρηά, ἔπιννεν καὶ ματζῆν του κρασί, ἐξητζάρωσεν καὶ τὸ πετσίν της κομμάτι κ' ἐπῆρεν κομμάτιν 'πάνω της, κ' ἐλεέν το πιὸν παιδίν της κ' ἦρτεν ἀποὺ τὴ ξενιτειά.

'Σὰν ἐπεράσαν καμπόσαις 'μέραις, ἐβούλλοννεν κι' ὁ μῆνας 'ποῦ 'θελαν νὰ πάρουν ἄθρωπον, νὰ τὸν φάῃ τὸ θεριό, καὶ νὰ 'φήκῃ τὸν κόσμον νὰ γημώσῃ νερό. Ἔππεσεν τὸ σκαρφὶ (2) 'ς τὴν κόρην τοῦ βασιλέα, κ' ἦτον νὰ 'πούμεν τὴν κεριακὴν νὰ τὴν πάρουν, νὰ τὴν φάῃ τὸ θεριό. 'Σὰν ἐξημέρωσεν τολοιπὸν ἡ κεριακή, ἐμαεύγετο γοῦλος ὁ κόσμος, νὰ τὴν ἰψικέψου, 'σὰν βασιλοποῦλλα 'ποῦ 'το· ἑτοιμάστην κ' ἡ γρηὰ νὰ 'πάῃ, λέει καὶ τοῦ παιδιοῦ: «ἔλα, παιδάκι μου, καὶ σού, νὰ ξεκάμῃς κιόλα». Λέει της· «ἐγῶμαι ξένος ἄθρωπος, τί 'ναιν π' ἂ (3) κάμω; ἒν ἔρκομαι». 'Σὰν ἔφυεν ἡ γρηά, πιάννει τὸ σπαθάκι του καὶ τὴ σαίταν του, καὶ περνᾷ 'π' ἄλλο δρόμο, καὶ πάει καὶ καίτζει ἀντίκρυ 'κεῖ δά, 'ποῦ 'θελαν νὰ 'φήκουν τὴν κόρη· ὕστερα. 'σὰν τὴν ἐπῆραν καὶ 'μολίκαν την, κ' ἔφυεν ὁ κόσμος, σηκόννεται καὶ πάει καὶ καίτζει κοντά της. Λέει του ἡ κόρη: «ἔ, καλὸν παλληκάρι, τί θέλεις ἐδῶ; σηκώστου καὶ 'πάαινne, γιατὶ θἄρτῃ τὸ θεριό, καὶ θαὔρῃ καὶ 'σένα, καὶ θὰ φάῃ καὶ 'σένα καὶ 'μένα». Λέει της ἐκεῖνος: «ἐκεῖ θὰ φάῃ ἐσένα, 'ποῦ 'σαι μιὰ βασιλοποῦλλα, καὶ πτῶς θὰ φάῃ καὶ 'μένα, τί»; Λέει του ἐκείνη: «'πάαιννε». 'Εκεῖνος ἒν ἔθελε. Τί τὰ θέλεις; ἂ τὰ κοντολοοῦμε, λέει της: «ἐγὼ ἒν φεύγω, μόνο ψέρισέ με, γιατὶ μὲ τρώει ἡ κεφαλή μου, κιἂν τύχῃ καὶ πάρῃ με ὁ νύπνος, κ' ἔρτῃ τὸ θεριό, 'ξύπνισέ με». Ἔγυρεν τολοιπὸν 'πάνω 'ς τὰ γόνατά της καὶ 'ψέριζέ τον ἐκείνη. 'Εκεῖ 'ποῦ τὸν ἐψέριτζεν, ἐπῆρέν τον ὁ νύπνος. Ἦρτεν τολοιπὸν τὸ θεριό· ἡ κόρη ἐρπάχτη κ' ἐπῆρέν την τὸ

(1) Ζβουρῶ, στροβιλίζω.

(2) Ὅλον, πάντοτε.

(3) 'Εξεπίτηδες.

(4) Φτῶ=πτύω· ἔφτεν=ἔπτυεν.

(5) Αὐτοῦ.

(1) Ψηφῶ φοβοῦμαι· ἀλλὰ πάντοτε μετὰ τοῦ δέν· ὡς δὲν τὸ ἐψήφα, ἠψήφει.

(2) Λαχνός· νομίζω, ὅτι εἶναι ὑποκοριστικὸν τοῦ κάρφος, σκάρφος, σκαρφί, διότι λαχνοὺς ἐν Σύμῃ βάλλουσι ξυλαράκια.

(3) 'Οποῦ θά.

παράπονο κ' ἔκλαιε, καὶ μηὲ δύναμιν ἓν ἔχεν νὰ τὸν ἰξυπνίσῃ. Ἀμμ' ἐκεῖ 'ποῦ ἔκλαιε καὶ 'τρέχαν τὰ δάγκρυά της, ἡ τύχη της κ' ἔπεσεν ἕνα δάγκρυο 'πάνω 'ς τὸ μάουλον τοῦ παιδιοῦ, καὶ 'ξύπνησε· γλέπει τολοιπὸν τὸ θεριὸν κοντά, λέει της: «ἄχχου!... γιατί νὰ μὴν μὲ 'ξυπνίσῃς; νὰ 'πάῃ νὰ μᾶς φάῃ καὶ τοὺς δυὸ ἄδικα»; Γροικᾷ τὸ θεριό, λέει: «ἐδίψασαν πολλύ, καὶ γιὰ ταῦτο μοῦ 'φερα δυό». Ἐκεῖνος: «αοῦ! τώρα θὰ φάῃς τὰ κεφάλια σου»· γιατὶ τὸ θεριὸν ἐκεῖνον ἔγεμεν ἑπτὰ κεφάλια. Πιάννει εὐτὺς τὴν σαίτταν του, 'ποῦ τὴν ἔχεν κορδισμένην 'ς τὴν βάνταν του, ῥίχτει, ἐπῆρεν εὐτὺς τρεῖς κεφάλαις κ' ἐνέκρωσέν ταις. Ἐπολέμαν πιὸν μὲ τὸ σπαθάκι του· ἀποὺ 'δῶ 'χεν, ἀποὺ 'κεῖ 'χεν, ἐσκότωσεν τὸ θεριό· ὕστερα πιάννει 'βγάλλει καὶ τὴς ἑπτὰ τὴς γλώσσαις τοῦ θεριοῦ, βάλλει ταις 'ς ἕνα πουγγί, ἔκρυψέν ταις 'ς τὸν κόρφον του· ἐπλύττη, λέει τῆς βασιλοπούλλας: «εἶδες; τὸ θεριὸν τὸ 'σκότωσα, τώρα 'πάαιννε 'ς τὸ σπίτιν σας». Ἐσηκώστην ἐκείνη, ἔφυεν· ἔφυεν κ' ἐκεῖνος· 'ς τὸ δρόμον ἐπάντηξέν της ἕνας ἀράπης, 'ποῦ 'πάαινεν νὰ 'δῇ, ἂν τὴν ἔφαεν τὸ θεριό, νὰ γημώσῃ· θωρεῖ την, λέει της: «πίσω, μωρή· γιατί 'φυες»; Λέει του ἐκείνη: «'φῆκέ με νὰ 'πάω 'ς τὸ σπίτιν μας». Λέει της: «γόχι· ππῶς εἶσαι τοῦ βασιλέα κόρη; εἶδες τὸ θεριό, κ' ἐφοήθης κ' ἔκοψες· 'πίσω νὰ πάῃς, νὰ σὲ φάῃ τὸ θεριό, νὰ γημώσουμεν νερό». Λέει του ἐκείνη: «τὸ θεριὸ μαθὲς ἐσκότωσέν το ἕναν παλληκάρι, καὶ 'φῆκέ με νὰ πάω 'ς τὸ σπίτιν μου». Γροικᾷ ὁ ἀράπης, ππῶς ἐσκοτῶσαν τὸ θεριό, λέει της: «πίσω νὰ μὲ πάρῃς, νὰ 'δῶ, νὰ πιστέψω». Τί νὰ κάμῃ ἡ κόρη; στρέφει· 'πάου, θωρεῖ ὁ ἀράπης τὸ θεριὸ σκοτωμένο· λέει της: «ἆ 'πῇς, ππῶς τὸ 'σκότωσα 'γώ». Λέει του: «'μὲ ππῶς νὰ 'πῶ ἐσένα; ἄλλος τὸ 'σκότωσε». «Ὄχι, ἐμέναν νὰ πῇς»· «ὄχι ἓν σὲ λέω». Λέει της ὁ ἀράπης: «θὰ 'ρκωθῇς, νὰ 'πῇς, ππῶς τὸ 'σκότωσα 'γώ, γὴ θὰ σὲ 'σκοτώσω». Τί νὰ κάμῃ ἡ κόρη; εἶδεν τὰ στενά, ἐρκώθη, νὰ 'πῇ, ππῶς τὸ θεριὸν τὸ 'σκότωσεν ὁ ἀράπης. Ὕστερα πιάννει ὁ ἀράπης κόβγει τὴς κεφάλαις τοῦ θεριοῦ, περνᾷ ταις 'ς ἕναν κοντάρι, σηκόννει ταις 'ς τὸν νῶμόν του, ἔβαλέν την κ' ἐκείνην ὀμπρός, ἐπααίννα· ἐρωτοῦσάν την τολοιπόν: «ποιὸς ἐσκότωσεν τὸ θεριό»: «Ὁ ἀράπης»· τί νὰ κάμῃ 'ποῦ 'μωσμένη; (1) Πάει 'ς τὸ παλάτι, 'ρωτᾷ την ὁ βασιλέας: «αὐτός, κόρη μου, τὸ σκότωσεν τὸ θεριό»; Τί νὰ κάμῃ ἐκείνη; ἔλεεν: «αὐτὸς τὸ σκότωσε». Ἀμμὲ ἡ κόρη ἓν ἐκάετο 'ς τὰ καλά της· ἐκάετο λυπούμενη, γιατὶ ὁ βασιλέας ἔχεν το τάξιμον: ἂν ηὑρεθῇ καένας καὶ σκοτώσῃ τὸ θεριό, νὰ 'πάρῃ γυναῖκαν τὴ βασιλοποῦλλα. Ὁ ἀράπης πιὸ μέσα 'ς τὸ παλάτι πρώτου καὶ δεκάτου· γαμπρὸς πιὸν τοῦ βασιλέα. Ἔ... ὁ βασιλέας, ἡ δωδεκάδα ἐθωροῦσαν τὴν κόρη κ' ἐκάετον 'σὰν κατηχούμενη (1), ἓν ἐξέαν τί 'χε· ἓν ἐπιστεύγα μηὲ 'κεῖνοι, ππῶς ἦτον ὁ ἀράπης 'ποῦ 'σκότωσεν τὸ θεριό, 'μὲ τί νὰ κάμου; ἐλέαν: «αὐτὸς τόσα χρόνια κάεται 'δῶ, κ' ἓν τὸ 'σκότωσε, καὶ τώρα ἔθελεν νὰ τὸ σκοτώσῃ»; ἐρωτοῦσαν τὸν ἀράπην, ὁ ἀράπης ἔλεέν των, ππῶς ἐλήμαινεν, νἄρτῃ ἡ ἀράδα τῆς βασιλοπούλλας, καὶ νὰ τὸ σκοτώσῃ. Τί τὰ θέλεις; ὁ βασιλέας ἐσκέφτη μὲ τὴ δωδεκάδα, λέουν: «ἄλλον κολάϊ δὲν ἔχει, μόνον νὰ κάμῃ ἕνα τραπέτζιν ὁ βασιλέας, νὰ κάμῃ γάμο καὶ νὰ καλέσῃ γούλους, νἄρτουν νὰ φάουν, νὰ μὴ λείψῃ καένας, νὰ φέρουν ὡς καὶ τὴς κάτταις καὶ τοὺς σκύλλους τω, καὶ νὰ φάουν, νὰ φύουν, καὶ νὰ μὴ κρύψῃ καένας τίποτε, καὶ νὰ κάεται κ' ἡ βασιλοποῦλλα ἀποὺ τὴν παλαθύρα, νὰ βαστᾷ ἕνα μῆλο, κ' ἐκείνη θὰ τὸν ἠξεύρῃ, καὶ 'σὰν τὸν 'δῇ καὶ περάσῃ ἀποὺ κάτω, νὰ τοῦ ῥίξῃ τὸ μῆλον, νὰ τὸν εὕρουμε». Ἔβγαλεν τολοιπὸν ὁ βασιλιὰς καὶ 'διαλαλῆσαν: «αὔριον, νὰ 'ποῦμε, μικροὶ μεάλοι νἄρτου 'ς τὸ τραπέτζιν τοῦ βασιλιᾶ, γιατὶ εὑρέθην ἄνθρωπος κ' ἐσκότωσεν τὸ θεριό, καὶ γιὰ τοῦτον ὁ βασιλιὰς κάμνει τὸ γάμον τῆς κόρης του, κ' ἕνας νὰ μὴν μείνῃ, νὰ φέρουν καὶ τὴς κάτταις καὶ τοὺς σκύλλους τω». Ἐξημέρωσεν δὰ ἡ 'μέρα ἔκεινη, ἐμαεύγετον πιὸν ὁ κόσμος· λέει ἡ γριὰ τοῦ παιδιοῦ: «ἔτσε κ' ἔτσε... καὶ χάντε καὶ σού, παιδάκιν μου, νὰ 'πᾶμε 'ς τὸ τραπέτζιν τοῦ βασιλιᾶ». Λέει της: «κάλε παραμάνα, ἐγὼ 'μαι ξένος ἄθρωπος, τί θέλω 'γὼ 'ς τοῦ βασιλιᾶ τὸ τραπέτζι; 'πάννε νὰ μοῦ 'πάρῃς φαὶν καὶ κρασί, νὰ φάω ἔδω δὰ μοναχός μου». Ἐπῆεν ἡ γριά, ἐπῆρέν του. Ἔκατσεν ἐκεῖνος ἔτρωεν κ' ἔπιννε, ἡ γριὰ ἔφυεν, ἐπῆεν 'ς τὸ τραπέτζι, ἔκατσεν κ' ἔτρωεν κ' ἐκείνη. Ἔχεν τολοιπὸ μετζεδάκια, λέει μέσα της ἡ γριά: «ἆ 'πάρω δὰ καὶ τοῦ παιδιοῦ ἀπόουτα τὰ μετζεδάκια»· κι' ὅλο μετζεδάκια ἔκρυβγε. Ἔ... ἡ διαταὴ ἦτον νὰ μὴν κρύψῃ καένας τί-

(1) Εἶχεν ὀμόσει.

(1) Σκυθρωπή· οἱ κατηχούμενοι φαίνεται τῶν πρώτων χριστιανῶν ἵσταντο ἐν τῷ ναῷ κατηφεῖς καὶ σκυθρωποί.

ποτε· ἔχεν τολοιπὸ παρατηρητάδες, νὰ θωροῦν, ποιός θὰ κρύψη. Θωροῦν τὴ γρηὰ 'ποὔκρυβγε μετζεδάκια, ἐπιάσαν την, ἐπῆράν την ὀμπρὸς 'ς τὸ βασιλέα, λέουν του: «Ἀφέντη βασιλέα, μοναχὰ αὔτην δὰ τὴ γρηὰν ἐπιάσαμεν κ' ἔκρυβγεν αὐτοὺς τοὺς μετζέδες 'ποῦ κρατεῖ». Ἐξέτασέν την τολοιπὸν ὁ βασιλέας: «μωρὴ γρηά, ἡ διαταὴ εἶναιν, νὰ φάης, ὅσο θέλης· αὐτὰ γιατί τὰ κρύβγεις; ἂν ἔχης κάτταν καὶ σκύλλον, ἂς τάφερνες καὶ 'κεῖνα νὰ φάου». Ἔ· ἡ γρηὰ ἓν ἐμπόρεν πιὸν νὰ τὰ σκέψη· λέει του· «τί νὰ σοῦ πῶ, ἀφέντη βασιλέα; ἕναν παιδάκι ἔχα 'ς τὴ ξενητειά, κ' ἦρτεν, κ' ἔκρυψά του αὐτα δά, νὰ τοῦ τὰ πάρω». Λέει ὁ βασιλέας: «Ἆ! ἔτσε τολοιπονίς; Πανν῀ητε πέντε δέκα νομάτοι νὰ τὸ φέρητε». Φεύγουν αὐτοί, ἓν ἐπῆαν 'σὰν ἄθρῶποι, μοναχὰ ἐπῆαν μὲ τὴν ἀρσιτζά, λέουν του: «Πρέ, ἓν ἔκουσες ἐσοὺ τὴ διαταή; γιατί νὰ μὴν ἔρτης εἰς τὸ τραπέτζι; σηκώστου εὐτὺς νὰ 'πάης λέει ἐκεῖ ὁ βασιλέας». Λέει των ἐκεῖνος: «Κατσῆτε νὰ πάρητε ἕνα μετζέ, νὰ πιῆτε κ' ἕναν κρασίν, καὶ 'παaίννω. Λέουν του πάλαι ἐκεῖνοι: «Πρέ, τί μετζὲν καὶ κρασί! . . . ἀπ' αὐτὰ ἔχουμεν ἐκεῖ πολλά· σηκώστου, σοῦ λέουμεν, νὰ παaίννουμε». Τί τὰ θέλεις; ἐβάλλαν του σφίξη. Σηκόννεται 'πάνω καὶ 'κεῖνος, νὰ καὶ τούτη, νὰ καὶ 'κείνη, κάμνει σού τους, 'ποῦ 'θέλαν μέσ' 'ς τάρνί. Φεύγουν αὐτοί, 'πάου 'ς τὸ βασιλέα, λέουν του: « Ἀφέντη βασιλέα, νὰ 'δὲ ππῶς μᾶς ἔκαμε» ! Λέει του ὁ βετζύρης τοῦ βασιλέα: «Θαμμάτζομαι, ἀφέντη βασιλέα, ἕνας τέτοιος ἄθρωπος ἔρκεται μ' αὔτους; αὐτοὶ ἄμμε γύρευγε, τί τοῦ 'κάμαν. . . ἂ 'πάω ἐγὼ νὰ τὸν φέρω». Λέει του ὁ βασιλέας: «Ἔ! πάννε δὰ σού, νὰ δοῦμε». Ἐπῆρεν τολοιπὸν τρεῖς τέσσερης μετά του (1) ἀποὺ τὴ δωδεκάδα, φεύγει, 'πάει· ηὗρέν τον πάλαι 'πάνω 'ς τὸ τραπέτζι. Λέει ὁ βετζύρης: «Ὧρα καλή, παιδίν μου».-«Καλῶς τὸν παραφέντη». Ἐκάτσαν κι' αὐτοί. Λέει του ὁ βετζύρης: «Ἐπειδὴς κ' εὑρέθην ἕνας ἀράπης κ' ἐσκότωσεν τὸ θεριό, καὶ 'λευτερώθην ἡ κόρη τοῦ βασιλέα, ἀποὺ τὴν χαράν του πιὸν ὁ βασιλέας ἔκαμεν τραπέτζι, καὶ 'διαλάλησεν (2) νὰ 'πάου γοῦλοι, μικροὶ μεάλοι· τολοιπὸ θέλεις σε νἄρτης καὶ σού, καὶ πάλαι ἀνισωστὰ καὶ θέλης». Λέει του τὸ παιδί: «Μὲ τὴς χαραίς σου, ἔρκομαι». Ἔ... ἐπῆραν δὰ ἕνα μετζέν, ἤπιαν κ' ἕναν κρασί, ἐσηκώστην τὸ παιδίν, ἔπιασεν τὸ πουγγὶ μὲ τὴς γλώσσαις τοῦ θεριοῦ κ' ἔκρυψέν το 'ς τὸν κόρφον του· φεύγουν, 'πάου 'ς τὸ παλάτι. Πάνω 'ποὔθελεν νἄμπη τὴν πόρτα μέσα τὸ παιδί, ἐκάετον κ' ἐκείνη ἀποὺ 'πάνω 'ς τὴν παλαθύραν, ἔρριξέν του τὸ μῆλο. Ἐπῆεν δὰ τὸ παιδί, ἐπροσκύνησεν τὸ βασιλέα, ἔκατσέν το κοντά του ὁ βασιλέας, ἐρκίνησεν πιὸν ὁ βασιλέας τὰ παραπονέματα: «γιατί, παιδίν μου, τόση ἀκαταδεχτοσύνη, νὰ μὴν ἔρτης εἰς τὸ τραπέτζι ποῦ καμα ἀποὺ τὴν χαράν μου, γιατί τουλόου του κ' ἐσκότωσεν τὸ θεριόν, καὶ 'λευτερώθην ἡ κόρη μου». Παρὼν τώρα κι' ὁ ἀράπης ἐκεῖ. Λέει τὸ παιδί: «ποιός τὸ 'σκότωσεν τὸ θεριό»; Λέουν του: «αὐτός». Λέει τὸ παιδί: «ἔφερεν καὶ καέναν σημάδι»; Λέει εὐτὺς ὁ ἀράπης: «Ἔ! κακόμοιρε! στραβὸς εἶσαι; ἔθ θωρεῖς ἔκεινὰ ἐφτὰ κεφάλαις»; Λέει του πάλε τὸ παιδὶν τοῦ ἀράπη: «καὶ 'σκότωσές το ταλοιπονὶς ἐσοὺ τὸ θεριό»; Λέει ὁ ἀράπης: «ἐγὼ τὸ 'σκότωσα». Λέει τὸ παιδί: «φωνάξητε τῆς κόρης, νὰ τὴ 'ρωτήξητε». Ἔρκεται ἡ κόρη, ἐκείνη ἐφοᾶτον τὸν ὅρκο. Τὸ παιδὶν πιὸν ἓν ἐβάσταξε, λέει τω: «αὖταις ἡ κεφάλαις ἔχουν καὶ γλώσσαις; γιὰ 'δῆτέ ταις ἂν καοῦνται κ' ἡ γλώσσαις 'ς τὸν τόπον τω». Θωροῦν, ἦτον ἡ κεφάλαις δίχους γλώσσαις. Ῥωτοῦν πιὸν τὴν κόρη: «πρὲ κόρη μου μὴ φοᾶσαι, 'πὲ τὴν ἀλήθεια, ποιός τὸ 'σκότωσεν τὸ θεριό». Τί τὰ θέλεις; λέει ἡ κόρη τοῦ παιδιοῦ: «Ἐσοὺ τὸ 'σκότωσες». Λέει εὐτὺς καὶ τὸ παιδί: «Ἴδητε; νὰ κ' ἡ γλώσσαις». Ἐχάρησαν πιὸν γοῦλοι, πιάννουν καὶ τὸν ἀράπη, καὶ φέρνου δυὸ μουλάρια ἄγρια, καὶ δέννουν τὸν ἕναν του τὸν πόδα 'ς τὤναν τὸ μουλάρι καὶ τὸν ἄλλον του 'ς τ' ἄλλο τὸ μουλάρι, κιαάκο γίδουν τω δρόμο, κ' ἐήνετον ὁ ἀράπης τακκιὰ τακκιά (1). Ὁ βασιλέας πιὸν εἶπεν τοῦ παιδιοῦ, νὰ τὸν κάμη γαμπρό, νὰ πάρη τὴν κόρην του, νὰ τὸν κάμη καὶ βασιλέα. Λέει του τὸ παιδί: «αὐτό, βασιλέα μου, ἓν ἡμπορῶ νὰ τὸ κάμω, γιάτ' εἶμαι παντρεμμένος». Ἀποὺ 'δῶ 'χεν, ἀποὺ 'κεῖ 'χεν ὁ βασιλέας, ἓν ἐμπόρεν νὰ τὸν καταφέρη. Λέει του τὸ παιδί· «ἓν ἡμπορῶ νὰ τὸ κάμω αὔτο, βασιλέα μου· μοναχὰ μιὰ χάριν ἰτζητῶ ἀπὸ λλόου σου, ἂν ἡμπορέσης καὶ μὲ βγάλης 'ς τὸν 'πάνω κόσμο. Λέει του ὁ βασιλέας· «μεάλον τὸ χατίρι σου, 'μὲ βαρὺν τζήτημαν εὔρεψες, κ' ἓν ἡμπορῶ νὰ κάμω· ἓν μοῦ περνᾷ τίποτε· μοναχὰ ἐδῶ ἔχει ἕναν βαθὺν ποταμόν, κ' ἐκεῖ γέμει δέντρα

(1) =μεθ' ἑαυτοῦ.

(2) Διαναλῶ=διαλαλῶ.

(1) Κομμάτια, κομμάτια.

ἀθεώρατα, καὶ 'πάνω 'ς αὐτὰ τὰ δέντρα ἔχει καὶ κατοικοῦ σταυραετοί, κ' ἔχει ἕνα θεριὸ καὶ τρώει τὰ παιδιὰ τω· τολοιπὸν ἀνισωστὰ καὶ 'μπορέσῃς καὶ σκοτώσῃς αὐτὸν τὸ θεριό, αὐτοὶ οἱ σταυραετοὶ μπορεῖ νὰ σοῦ κάμουν καένα κολάϊ».

Ἐτότες τὸ παιδί, κάθε πωρνὸν ἔπιαννεν τὴ σαίταν του καὶ τὸ σπαθάκι του, ἐπάαιννεν ἐκεῖ 'ποῦ τοῦ 'πεν ὁ βασιλέας, κ' ἐκάετον ὥς τὸ βραδύ, κ' ἐπαραγλέπιτζεν, ἂν τύχῃ ράστιν (1) τὸ θεριό. Μιὰν ἡμέραν πιὸν ἀποὺ τὴς πολλαὶς 'σὰν να καὶ 'πῆρέν του ὁ νύπνος κ' ἔγειρεν (2) ἔκει δά. Ἐκεῖ ἦρτεν τὸ θεριὸ κ' ἐσκάλιατζε 'ς τὸ δέντρο· ἐφωνάτζαν τολοιπὸν τ' ἀετόπουλλα, κι' ἀποὺ τὸ σαματτᾶν ἐξύπνησεν τὸ παιδί, θωρεῖ τὸ θεριό, τινάσσει του μιὰ σαϊττιά, ἐκάρφωσέν το 'ς τὸ δέντρο· κιαάκο κάμνει το μουρέλλα μουρέλλα, ρίχτει το 'σὲ μιὰν μεριά· ἔππεσεν τολοιπὸν ἐτότες, καὶ 'πῆρέν το ὁ νύπνος καλά. Ἐκεῖ ἐρκοῦνται οἱ σταυραετοί, θωροῦν τον, ἐχύσαν τολοιπὸν νὰ τὸν φάου· φωνάτζουν των τὰ παιδιὰ τω: «γόχι, γιὰ ὄνομαν τοῦ Θεοῦ, κι' αὐτὸς μᾶς ἐγλύτωσε· ἐν θωρεῖτε, τί θεριὸν ἔχει σκοτωμένον ἔκει πέρα»; Θωροῦν το οἱ σταυραετοί, ἐθαμμάξα. Μὲ 'κάψωσεν καὶ πολλύ, κ' ηὗρέν το τὸ παιδὶν ὁ ἥλιος καλά. Ἐπῆαν πιὸν ἀὸ 'πάνω του, κι' ἄλλος τοῦ 'κάμνεν ἴσκιο, κι' ἄλλος τοῦ 'καμνεν ἀέρα. Τί τὰ θέλεις; ἐξύπνησε. Λέουν του ἐκεῖνοι: «Αὐτὴν τὴ χάριν 'ποῦ μᾶς ἔκαμες, ἐμεῖς τόσα χρόνια ἐν ἠμποροῦμεν νὰ θρέψουμεν παιδιά, καὶ τώρα μᾶς ἐγλύτωσες ἀπ' αὖτον τὸ θεριό· γύρεψέ μας, τί θέλεις νὰ σοῦ κάμουμε». Λέει των ἐκεῖνος: «Τί νὰ σᾶς γυρέψω; ἐν θέλω τίποτε». Λέουν του ἐκεῖνοι, ξαναλέουν του: «Γύρεψέ μας, τί θέλεις». Λέει τω: «Τί νὰ σᾶς γυρέψω; νά! ἂν ἠμπορῆτε νὰ μὲ 'βγάλητε 'ς τὸν 'πάνω κόσμο». Ἐτότες ἐγυρέψαν του ἐκεῖνοι σαράντα βώδια, νὰ τὰ 'βγάλουν ντουλούμια, καὶ τὰ εἴκοσι νὰ τὰ γημώσῃ κρηάς, νὰ τὸ κάμουν κομμάτια μιὰ μιὰν ὀκκά, καὶ τἄλλα νὰ γημώσουν νερό. Ἔπῆεν δὰ 'ς τὸ βασιλέα, ἑτοίμασέν τού τα, ἐφόρτωσέν τῶν τα 'ς τὴς ράχαις τω, ἐσηκῶσάν τον κ' ἐκεῖνον καὶ 'παιῖννα. Λέουν του: «'σὰν θὰ σοῦ φωνάτζουμε *κρά*, νὰ μᾶς ρίχτῃς κρηάς· 'σὰν θὰ σοῦ φωνάτζουμε *κρού*, νὰ μᾶς ρίχτῃς νερό». Ἐνοιβαίνναν πιὸ· κρά, ἤριχτεν ἐκεῖνος κρηάς· κρού, ἤριχτεν ἐκεῖνος νερό. Σὰν ἐθέλαν ἀκόμια κομμάϊ νάβγου πιὸ 'ς τὸν 'πάνω κόσμο, φωνάτζει ἕνας κρά· ἀμμὲ 'ποῦ ἐν ἔγεμεν πιὸ κρηάς; τί νὰ κάμῃ, 'ποῦ 'φοᾶτον κιόλα, μὴν τύχῃ καὶ στρέψουν, κ' ἐν τὸν ἰβγάλουν πάνω; κόβγει εὐτὺς ἀποὺ τὴν ἀγκύλαν του ἕναν κομμάτι, ρίχνει τού το ἐκεινοῦ 'ποῦ 'φώνατζε κρά· 'σὰν ἐπῆεν ἐκεῖνος νὰ τὸ φάῃ, ἐκατάλαβέν το ππῶς ἦτον ἄλλον κρηάς, ἔκρυψέν το.

Ἀ τὰ κοντολοοῦμεν, ἐβγῆκα 'ς τὸν 'πάνω κόσμο· ἐμοθέκαν τον χάμαι. Λέουν του ἐκεῖνοι: «σηκώστου νὰ 'παaίννῃς». Μὲ κεῖνος 'ποῦ 'πόνεν, κ' ἐν ἐμπόρεν νὰ πορπατήσῃ; Λέει τω· «Ἀφηκῆτέ με τώρα πιό, ὕστερα θὰ σηκωστῶ νὰ 'παaίννω μοναχός». Μὲ κεῖνοι 'ποῦ τὰ καταλάβα, λέουν του: «σηκώστου νὰ πορπατήσῃς, νὰ σὲ δοῦμε». Ἐκεῖνος ἐν ἔθελεν· ἐκεῖνοι ἐλέαν του καὶ 'ξαναλέαν του· τί νὰ κάμῃ; ἐσηκώστη, 'πάει· νὰ πορπατήσῃ, ἐκότσαινε· 'ρωτοῦν το, λέει τῶν τα. Λέουν ἐκεῖνοι: «'μὲ τώρα»; καταπιάννουν ἐκεῖνον 'ποῦ φώναξεν ὕστερα ὕστερα κρά· λέει των ἐκεῖνος· «ἐν τὸ 'φαα, γέμω το». Πιάννου, δέννουν τού το 'πάνω 'ς τὴν ἀγκύλαν του· ἔπιαε. Ἐποχαιρετήστησαν δὰ πιό, κ' ἔφυεν τὸ παιδὶν κ' ἐπάαιννε.

Σ τὸ δρόμον ποῦ 'πάαιννεν, ηὗρεν ἕνα τσοπάννη καὶ μιὰ μάντρα. Λέει: «πουλᾷς μου ἕναν ἀρκάτσι»; λέει: «μπᾶς! πουλῶ σου»·—πόσα θέλεις»; λέει: «ἕνα φλουρί, νὰ 'ποῦμε»· λέει τοῦ τσοπάννη: «τὸ κρηὰς θὰ τὸ φάῃς ἐσού, ἐγὼ θέλω μοναχὰ τὸ σκεμπέ». Σφάτζει τ' ἀρκάτσι, δόννει τὸ κρηὰς τοῦ τσοπάννη, πιάννει τὸ σκεμπέ, πλύννει τον καλὰ καλά, κιαάκο μαεύγει τὰ μαλλιά του καὶ βάλλει τὸ σκεμπὲ 'ς τὴν κεφάλην του. Σὰν ἐξεράττην ὁ σκεμπὲς ἐφαίνετον ἕνας κκέλης, 'ποῦ ἐν ἔγεμε 'ς τὸν κόσμο χειλιόττερο (1)· 'λλάσσει καὶ τὰ ροῦχά του μὲ τὸ τσοπάννη, ἔβαλεν τὰ ροῦχα τοῦ τσοπάννη, καὶ δόννει τοῦ τσοπάννη τὰ δικά του τὰ ροῦχα τὰ βασιλικά, κ' ἐν ἐγρωνίτζετο καθόλου καθόλου. Πορπατεῖ πιὸν αὐτος κκέλης· ἔκει δὰ 'βρίσκει ἕναν καβαλλάρην ὀμπρός του, κ' ἦτον ὁ ἅϊς Γεώργης: λέει του ὁ καβαλλάρης: «παιδίν μου, ἀφοῦ καὶ 'κάμαν σου τέτοιαν ἀπάτην τσέρφια σου, νὰ μὴν 'πάῃς 'ς τὴν πατρίδα σου, γιατὶ μπορεῖ νὰ σὲ ψαμικώσουν (2) κιόλα». Λέει του τὸ παιδί: «'μὲ ποῦ νὰ 'πάω, κ' εἶμαι καὶ πετζός»; Λέει του ὁ καβαλάρης: «ἂ σοῦ δώκω ἐγὼ τ' ἄλοόν μου κ' ἐκεῖνο θὰ σὲ πάρῃ 'ς ἄλλην πολιτεία». Χαρίτζει τού το τολοιπὸν ὁ

(1) Εὔκολα.
(2) Ἐξηπλώθη.

(1) Χειρότερον.
(2) Δηλητηριάσουν.

ἄϊς Γεώργης τ' ἄλοόν του. Πορπατεῖ τολοιπὸν τὸ παιδὶ καβαλλάρης, 'πάει 'πάει· ἔππεσε 'σὲ μιὰν πολιτείαν κοντά· λέει του τ' ἄλοο: «γιὰ νὰ μὴν με γέμης καὶ 'μέναν χαβαλέ, 'βγάλε μιὰν τρίχαν ἀποὺ τὴν νοράν μου, κι' ὅποτες μὲ χρειαστῇς, κέντησέ την, κ' εὐτὺς ἐγὼ θὰ πλακώσω». Ἔβγαλεν τολοιπὸν τὴν τρίχαν, ἔφηκεν τ' ἄλοον, ἐπῆρεν ἐκεῖνο δρόμον κ' ἔγεινεν ἄττητος. Ἡ τύχη του τολοιπὸν τοῦ παιδιοῦ, ἔρριξέν το ἀπ' ὄξω 'ς τὸν βασιλικὸν τὸν μπαξέ. 'Μπαίννει, λέει τοῦ μπαξεβάννη: «ἐν μὲ 'φίννεις κοντά σου, νὰ σοῦ δουλεύγω, νὰ τρώω κ' ἐγὼ κομμάτι ψωμί»; Λέει του ὁ μπαξεβάνης: «ἄς εἶναι, μπρὲ κκέλη, κι' ἂν μάθης μπαξεβάνης, ἂ σὲ πλορόννω (1) κιόλα». Λέει του τὸ παιδί: «πρ', ἐν θέλω 'γὼ πλορωμή» (1). Ἐκάετον τολοιπὸ 'ς τὸν μπαξέ· προκομμένος ὁ κκέλης, τὰ μάνι μάνι (2) ἔμαθεν κ' ἔκαμνεν κι' αὐλάκια, κ' ἐπότιζεν, κ' ἐφύτευγε.

Ὁ μπαξὲς εἴπαμεν πῶς ἦτο βασιλικός· αὐτὸς ὁ βασιλέας ἔθελεν νἄχη τρεῖς κόραις, κ' ἴσα ἴσα τοῦ νοντᾶ τῆς μικρῆς μικρῆς ἡ παλαθύραις ἀποὺ κάτω των ἦτον ὁ μπαξές. Ἔκαμεν δὰ καένα χρόνον ἐκεῖ μπαξεβάνης, ἔμαθεν κάλαινα (3). Ἡ κόραις ἦτον ἡ μιὰ τριάντα χρονῶν, ἡ ἄλλη 'κοσιέξη, καὶ ἡ ἄλλη εἴκοσι.

Αὐτὴ ἡ μικρὴ ἡ κόρη τολοιπό, μιὰν ἡμέραν ἔχεν τραπέτζιν ὁ βασιλέας κ' ἐκάλεν τὴν δωδεκάδαν του, λέει τοῦ μπαξεβάνη: «εἶσαι ἄξς, νὰ μού 'βρῃς τρεῖς πατίχαις, ἡ μιὰ νὰ μὴν τρώεται, ἡ ἄλλη νὰ τρώεται καὶ νὰ μὴν τρώεται, κ' ἡ ἄλλη νἆναιν καὶ γλυκειὰ καὶ κόκκινη, 'ποῦ νὰ μὴν γέμη ἄλλην ὁ μπαξὲς πιὰ καλή, γούλαις τὴς χάραις νὰ τὴς ἔχη»; Ηὗρέν τα ἐκεῖνος, λέει του: «'Σ τὸ τραπέτζιν ὁ βασιλέας 'σὰν θὰ σοῦ 'πῇ νὰ πάρῃς πατίχαις, πρῶτα νὰ 'πάρῃς τὴν πρώτη, κ' ὕστερα τὴν ἄλλη, κ' ὕστερα τὴν καλή». Τολοιπὸν ὅπως τὸν ἐδιόρισεν ἡ μικρὴ ἡ βασιλοποῦλλα, ἔτσε ἔκαμεν ὁ μπαξεβάνης. Τί τὰ θέλεις; ἀφοῦ ἔφααν κ' ὕστερα, ἐδιώρισεν ὁ βασιλέας γιὰ φρουτικὸ νὰ φέρουν πατίχα. Φέρνουν τολοιπὸ μιά, κόβγουν την, ἐν ἐτρώετο. Λέει ὁ βασιλέας: «Καλὲ τί πατίχα 'ναιν αὐτη; φέρητε ἄλλη». Φέρνουν ἄλλη, κόβγουν την, ἐτρώετον κ' ἐν ἐτρώετο. Λέει: «φέρητε ἄλλη»· φέρνουν, κόβγουν, ἐν ἔγεμεν πιὰ καλὴ 'ς τὸν κόσμο 'ς τὴ γλυκάδα καὶ σὲ γοῦλα. Λέει ὁ βασιλέας: «αὐτὸς ὁ μπαξεβάνης ἄλλην βολὰν ἔν μᾶς ἔκαμεν καέναν τέτοιο μαραφέττι, κάτι τρέχει». Διορίτζει, φωνάτζουν του, ἔρκεται· λέουν του: «Γιατί μᾶς ἔκαμες αὐτὴν τὴ δουλειὰ 'ς τὴς πατίχαις»; Λέει των: «Ἀφέντη βασιλέα, ἔν ἰφταίω (1) ἐγώ· ἡ μικρή σου ἡ κόρη ὅππως μ' ἐδιάταξεν, ἔτσ' ἔκαμα». Λέει ὁ βασιλέας: «καὶ τί νόημαν ἔχει αὖτο»; ἔθελεν νὰ τῆς παραγείλη. Λέει του ὁ βετζύρης: «κάλε, βασιλέα, ἔν ἐκατάλαβες; ἐσοὺ ἔχεις τρεῖς κόραις· ἡ μεάλη εἶναι τριάντα χρονῶ· τολοιπὸν ὁ καιρός της ἐπέρασεν· ἡ ἄλλη μή' ἔτσε μή' ἔτσε· ἡ μικρὴ μικρὴ εἶναιν 'πάνω 'ς τὸν ἄττόν της». Ἐτότες ὁ βασιλέας ἐθθυμήθη ππῶς ἔχεν καὶ κόραις, κ' ἔπρεπεν νὰ τὴς παντρέψῃ· εὐτὺς λοιπὸν ὁ βασιλέας λέει τοῦ βετζύρη: «τί διαλοᾶσαι, βετζύρη; τὴν κεριακὴ νὰ ποῦμε, νὰ 'παντρέψουμε τὴν μεάλην μου τὴν κόρη μὲ τὸν υἱόν σου». Ἐμπόρεν ὁ βετζύρης νὰ 'πῇ γόχι; λέει: «χατζίριν, ἀφέντη βασιλέα». Ἑτοιμάτζουνταν πιὸ γιὰ τὸ γάμο. Εἶπαν καὶ τοῦ μπαξεβάνη νὰ 'πάη 'ς τὸ γάμο. Ἀποὺ τὴν παραμονὴν τολοιπὸν ἔκοψεν αὐτὸς τὰ σαλατικὰ γοῦλα, κ' ἐτοίμασέν τα, γιὰ νἆναιν νέττος, νὰ 'λλάξη, νὰ πάη 'ς τὸ γάμο· εἶπεν καὶ τοῦ κκέλη νὰ 'πάη καὶ 'κεῖνος 'ς τὸ γάμο. Λέει του ὁ κκέλης: «τί θέλω ἐγὼ 'ς τὸ γάμο!.. νὰ 'πάη νὰ μοῦ δώκουν καὶ καμμιά, νὰ σπάσω τὴν κκέλα μου»! Λέει του ὁ μπαξεβάνης: «ἀφοῦ κ' ἔν ἔρκεσαι, νὰ φυλάῃς τολοιπὸ καλὰ τὸ μπαξέ». Λέει του ὁ κκέλης: «μή σε μέλει, 'σὰν θὰ φύγῃς, ἂ 'δῇς θέλεις μιὰ φύλαξη 'π' ἂ σοῦ τὸν κάμω». Ἐξημμέρωσεν ἡ κεριακή· ὁ μπαξεβάνης ἔφυεν, ἐπῆε 'ς τὸ γάμο· ἡ μικρὴ ἡ βασιλοποῦλλα ἔννοιξεν τὴς παλαθύραις, κ' ἐθώρεν τὸν μπαξέ.

Αὗτος ὁ κκέλης 'πάει 'ς τὴ βρύση, 'βγάλλει τὸ σκεμπέ, λύει (2) τὰ μαλλιά του, ἐπλύττην, ἐδιωρτώθη, σπᾷ τῶναν τὸ φεντοῦκι, 'ποῦ τοῦδωκεν ἡ κοπέλλα 'ποὖπαμε, 'βγάλλει ἀποὺ μέσα μιὰ φορεσὰ τὸν οὐρανὸ μὲ τἄστρα, κεντᾷ καὶ τὴν τρίχα, ἔρκεται τἄλοο, καβαλλικεύγει το, ἐφαίνετο πιὸ 'σὰν ἄγγελος· ὕστερα τζὰρ ἀποὺ 'δώ, τζὰρ ἀποὺ 'κεῖ, ἔτρεχε μέσα 'ς τὸν μπαξέ, ἐκαταχάλασεν γοῦλα τὰ χορτάρια, ἔκαμέν τον κόκκινον χῶμα· κιαάκο βγάλλει πάλαι μιὰν τρίχαν ἀποὺ τὴν νοράν τἄλόου, κ' ἐμόληκέν το, κ' ἔφυε, κ' εἴνετον κι' αὐτὸς πάλαι κκέλης. Πιάννει πιὸν καὶ 'ννοίει τὴν πόρταν

(1) Πληρόνω, πληρωμή.

(2) Ταχέως.

(3) Κάλλιστα.

(1) Πταίω· προφέρεται φτγιῶ. τὸ ι ἐν ἀρχῇ χάριν εὐφωνίας, εἰ ἐπιτρέπεται εἰπεῖν.

(2) Λύει, προφέρεται λιεῖ.

τοῦ μπαξὲ κ' ἔβαλεν μέσα γαδάρους, λουγκριά, ἀλόατα, 'βρίσκει κ' ἐκεῖνος ἕναν νίσκιον ἀποὺ κάτ' ἀπῶνα δέντρο, ἔππεσεν κ' ἐκοιμᾶτο. Τί τὰ θέλεις; ἔγειρεν ἡ ἡμέρα, νὰ κ' ἔρκεται ὁ μπαξεβάνης· τί νὰ δῇ; μέσα ὁ μπαξὲς κόκκινο χῶμα καὶ γεμάτος λουγκριά, γαδάρους, ἀλόατα. Πιάννει σου ἕνα ξύλο κ' εὕρευγεν τὸν κκέλη· θωρεῖ τον κ' ἐκοιμᾶτο· τρέχει καταπάνω του· 'πάνω 'ποὔθελεν νὰ τοῦ τὴν κατηβάσῃ, φωνάτζει του ἡ βασίλισσα ἀποὺ τὴν παλαθύραν: «ἄ μὴν τοῦ τανίσῃ». Ἐχολομάνεν ὁ μπαξεβάνης, ἔλεέν της: «ἀμμέ, βασιλοποῦλλά μου, ἔθ θωρεῖς καὶ καλά, ππῶς μοῦ τὸν ἐκατάφερεν τὸν μπαξέ»; Λέει του ἡ βασιλοποῦλλα: «κι' ὁ μπαξὲς 'δικός μού 'ναι, κάμε τον πάλαι· μόνον αὖρε (1) μου κομμάτι σαλάτα καὶ στεῖλέ μού την 'πάνω μ' αὐτό»· ἐμουρμοῦραν πιὸν ὁ μπαξεβάνης· «ἄ! διαολόπιστε, κ' ἄς μὴν ἦτον αὐτή, ἄ 'δῇς, ππῶς ἔθελα νὰ σοῦ κάμω τὴν κκέλα σου». Τί νὰ κάμῃ; ἔλα δὰ ηὗρεν ἀποὺ καμμιὰν ἄκριαν κομμάτι σαλάτα, στέλλει την τῆς βασιλοπούλλας μὲ τὸν κκέλη. Σὰν τῆς τὴν ἐπῆγεν 'πάνω, πιάννει τον ἐκείνη, ἔλεέν του: «Πρὲ 'μμάτια μου, πρὲ φῶς μου, ἐπαρακάλεν το, πρὲ 'γὼ σὲ 'θώρουν 'ποῦ 'λλαξες...». Ἐκεῖνος μηὲ 'μιλιά, μή' εὕριτζεν νὰ τὴν 'δῇ. Τί νὰ κάμῃ ἐκείνη; δόννει του μιὰ φουχτιὰ φλουριά, λέει του: «αὐτὰ νὰ τὰ κάμῃς ροῦχα, καὶ τοῦ μπαξεβάνη νὰ μὴν τοῦ δώκῃς καθόλου». Κατηβαίνει κάτω 'ς τὸν μπαξέ, λέει του· «νὰ ἀφεντικό»· δόννει του τὰ φλουριά. Λέει ὁ μπαξεβάνης: «πρὲ κακόμοιρε, εἶσαι καλός, 'μὲ τί ἀταξία εἶναιν ἐκείνη 'ποῦ τὴν ἔκαμες»; Ἔλεέν του πιὸν ὁ κκέλης: «ἐξήασα (2) τὴν πόρταν αἰνοιχτή, κ' ἐπῆρέν με ὁ νύπνος, κ' ἦμπαν τὰ τζὰ (3), κ' ἐκάμαν αὐτὴν τὴ τζημιά». Ἔλα δὰ ἐκάτσαν τὸ βραδύν, ἐφάαν καλά, ἐπῆραν καὶ κρασὶ κ' ἤπιαν. Τὴν ἄλλην ἡμέραν ἐπαστλατίσαν (4) κ' οἱ διό, ἀποὺ 'δῶ 'χαν, ἀποὺ 'κεῖ 'χαν, ἐκάμαν πάλαι τὸν μπαξὲ 'σὰν καὶ πρῶτα· ὁ μπαξεβάνης πιὸν ἐκαλόπιαννεν τὸν κκέλη.

Ἐπέρασε 'λλίος καιρός, εἶπεν ὁ βασιλέας τοῦ καδῆ, νὰ παντρέψουν τὴν βασιλοποῦλλα τὴν μισότριβη μὲ τὸν υἱόν του τὴν ἄλλην κεριακή· ἐπροσκαλέσαν πάλαι καὶ τὸν μπαξεβάνη· ἑτοίμασεν πάλαι ἀποὺ τὸ σάββατον τὰ σαλατικά· τὸ πωρνὸν τὴν κεριακὴν ἔλλαξεν πάλαι νὰ πάῃ 'ς τὸν γάμο· εἶπεν πάλαι τοῦ κκέλη: «θῶρε δὰ 'μπρός σου, νὰ φυλάξῃς τώρα καλὰ τὸν μπαξέ· 'σὰν θὰ φύω νὰ κλειδώσῃς καλά». Λέει του ὁ κκέλης: «μὴν σὲ μέλλῃ, ἀφεντικό· φύε σού, καὶ 'γὼ ξέω, τί σὰ κάμω· μπάραις σὰ βάλω ἀποὺ 'πίσ' ἀποὺ τῆς πόρταις». Τί τὰ θέλεις; ἔφυεν ὁ μπαξεβάνης· πιάννει ὁ καλός σου ὁ κκέλης, κεντᾷ τὴν τρίχαν, φέρνει πάλαι τἄλοο, σπᾷ καὶ τἄλλον τὸ φεντοῦκι, βγάλλει μιὰ φορεσά, τὴ γῆν μὲ τὰ λουλλούδια· πλύννεται, 'ντύννεται, καβαλλικεύγει· ἐτότες δᾶτον κι' ἂν ἦτον 'ποὔκαμεν τὸν μπαξὲν νταρδαάνι (τὰ πάνω κάτω). Ἡ βασιλοποῦλλα πάλαι ἐκκέτον κ' ἐθῶρεν ἀποὺ τὴμ παλαθύρα. Ἔλα δὰ ὁ κκέλης, 'σὰν τὸν ἔκαμεν πάλαι τὸν μπαξὲ κόκκινον χῶμα, ἐίνετον πάλε κκέλης, ἔννοιξεν τῆς πόρταις, ἔβαλεν πάλαι μέσα λουγκριὰ καὶ γαδάρους καὶ βώδια, κ' ἐκεῖνος ἐπῆεν πάλαι κ' ἔππεσεν ἀποὺ κάτ' ἀπῶναν νίσκιο.

Ἠάει πάλαι ὁ μπαξεβάνης, θωρεῖ· 'ρπᾶ ἕνα ξύλο, ἀποὺ 'δῶ ἀποὺ 'κεῖ θωρεῖ τον 'ποῦ κοιμᾶτο, τρέχει καταπάνω του, κ' ἐβλαστήμαν κ' ἐφώνατζε: «πρὲ διαόλου κκέλη»... Ἠάνω 'ποῦ σήκωσεν τὸ ξύλον, νὰ τοῦ τὴν κατηβάσῃ, ἡ βασιλοποῦλλα θωρεῖ, φωνάτζει του πάλαι: «ἒ μπαξεβάνη, τὰ χέρια σου κοντά σου».—«Μά, κυρά μου, τῆς λέει ἐκεῖνος, ἔθ θωρεῖς, τί δουλειαὶς εἶναιν ἔουταις, 'ποῦ μοῦ τὴς ἔκαμεν πάλαι»; Λέει του ἡ βασιλοποῦλλα: «κι' ὁ μπαξὲς 'δικός μού 'ναι, μοναχὰ 'δέ, ναὗρῃς τίποτε, νὰ μοῦ τὸν ἰστείλῃς 'πάνω». Μ' ἔχεν καὶ τίποτε νὰ κόψῃ; ἔλα δὰ ηὗρεν καμπόσα χωματένα, ἔπλυννέν τα, ἔβαλέν τα 'ς τὸ πανέρι, δόννει τού τα, στέλλει τον 'πάνω. Ἐπαρακάλεν τον πάλαι μιὰν ὥραν ἡ βασιλοποῦλλα: «ἐγὼ 'δά σε, ἐσοὺ 'σαι... 'μίλησέ μου πάρμου... ἰνναί»... Ὁ κκέλης 'μιλιά. Τί νὰ κάμῃ ἐκείνη; δόννει του πάλαι μιὰν φουχτιὰ φλουριά, λέει του: «νὰ 'δικά σού 'ναιν αὖτα, ἐκεινοῦ νὰ μὴν τοῦ δώκῃς τίποτε». Ἠάει κάτω ὁ κκέλης, δόννει τα πάλαι τὰ φλουριὰ τοῦ μπαξεβάνη. Λέει του ἐκεῖνος: «πρὲ καλὸς εἶσαι, διαολόπιστε, 'μ' ἔλα δὰ 'ποῦ μὲ χολομανεῖς καὶ καμμιὰν βολά». Λέει του ὁ κκέλης: «ἀπὸ τώρα καὶ νὰ 'πάῃ μὴν φοᾶσαι πιὸν τίποτε ἀφεντικό». Ἆ τὰ κοντολοοῦμεν, ἐκάτσαν, ἐφάαν, ἐπῆραν καὶ κρασί· ἐκέρναν πιὸν ὁ μπαξεβάνης τὸν κκέλη, ὅλον: «καλῶς νὰ σ' εὕρω, κκέλη».

Ἦρτεν πιὸν κι' ὁ σειρᾶς τῆς μικρῆς· αὐτὴ

(1) Εὑρέ.
(2) Ἐξέχασα.
(3) Ζῶα.
(4) Λέξ. τουρκ. ἐπελάβοντο.

ἒν ἔθελεν πιὸ μηὲ δουλειὰν νὰ κάμη, μηὲ προξενειαὶς ἐδέχετο· ἦρταν κ' ἐγυρεύγαν την ἀπ' ἄλλο βασίλειο, αὐτὴ μηὲ νὰ 'κούση ἒν ἔθελε, ὁ νοῦς της ἦτο γεμάτος κκέλη· ὁ βασιλιὰς βάλλει τὴν βασίλισσαν νὰ τῆς 'μιλήση, μπᾶς καὶ 'πῆ τίποτε, 'μιλᾶ της ἡ μάννα, ἀποὺ τὰ πολλὰ λέει της ἡ βασιλοποῦλλα· «Νά, ἐγὼ 'παντρειὰν ἒν σᾶς γυρεύγω, μ' ἂν θέλητε νὰ μὲ παντρέψητε, νὰ μοῦ πάρητε τὸν κκέλη, εἰ δὲ μή, ἒν παντρεύγομαι». Ἀ τὰ κοντολοοῦμεν, ἐμιλοῦσάν της νὰ γυρίση ὁ νοῦς της, αὐτὴ ἒν ἐγροίκα· ὁ βασιλέας πιὸν ἀποὺ τὴν χολομάνησίν του λέει: «Ἔ!.. ἀφοῦ θέλει τὸν κκέλη, 'παννῆτε, 'πάρητέ τής το». Ἐπῆαν, ἐπαντρέψαν την μὲ τὸν κκέλη, ἐδῶκάν των καὶ μιὰν παλιομονή, κ' ἐβάλαν τους κ' ἐκοιμοῦνταν ἐκεῖ 'ποὖχαν τὴς ὄρνιθες.

Ὁ βασιλέας ἀποὺ τὸ κακόν του ἐρρώστησεν τὰ 'μμάτια του· ἐστραβώθη· ἐμπαῖνναν, ἐβγαῖνναν ἰατροί, ἒν ἐμποροῦσαν νὰ τοῦ κάμουν τίποτε νὰ γεινῆ καλά· ἐκάμα λοιπὸν συββούλιον οἱ ἰατροὶ κ' ηὗρα ππῶς ἔθελεν τῆς ἀγριαλαφίνας γάλα νὰ 'λείψουν τὰ μάτια του νὰ 'ιάνη· 'μμὲ ποιὸς ἔθελεν νὰ 'πάη νὰ τὸ φέρη; ἦτον ἀνάγκη νὰ 'πάουν οἱ γαμπροὶ νὰ τὸ φέρου. Ἑτοιμάτζουνται τολοιπὸν οἱ γαμπροί, τοῦ βετζύρη καὶ τοῦ καδῆ οἱ υἱοί, νὰ 'πάουν νὰ φέρουν τὸ γάλας. Πάει ἡ μικρὴ ἡ βασιλοποῦλλα, λέει τα τοῦ κκέλη τ' ἀντρούς της, κ' ἐπαρακίναν τον νὰ πάη κ' ἐκεῖνος· ἐκεῖνος ἒν τῆς μιλᾶ, μοναχὰ γνέφει της ἔτσε (1).... καὶ καλὰ νὰ πάη νὰ τοῦ φέρη ἄλοο, 'μμ' ἐκείνη τὰ μέσα ἒν τἆχε. Τί νὰ κάμη; ἔφυεν, ἐπῆε 'ς τὴ μάννα, λέει της· «Μάννα, τί πατσέρει, μάννα, νὰ 'ποῦ θέλει κ' ἐκεῖνος ἄλοον νὰ 'πάη νὰ φέρη τὸ γάλας, δώσητέ του δὰ κ' ἐκεινοῦ ἕναν ἄλοον, ἕ,τι κι' ἂν εἶναι». Λέει της ἐκείνη· «Μάννα μου, κοράκι μου, ἐκεῖ 'πάουν τέτοιοι, μ' αὖτος τί θὰ κάμη»; Τί τὰ θέλεις, ἐπαρακάλεν την ἡ κόρη· τί νὰ κάμη ἡ μάννα; 'πάει 'ς τὸ βασιλέα, λέει του: «Ἀφέντη βασιλέα, καὶ τί 'ξέεις»; Λέει: «τί»; Λέει: «ὁ γαμπρός σου ὁ κκέλης θέλει κ' ἐκεῖνος ἄλοον, νὰ 'πάη νὰ φέρη τὸ γάλας». Γροικᾶ ὁ βασιλέας, ἐφούσκωσε (2), λέει της: «Ἀ! τὸ διάβολο! μήν μού τον 'ναβάλλητε (3), κ' ἐγὼ γιὰ 'λλόου του ἐρρώστησα». Λέει του: «Μμ' ἄς εἶναι δά, βασιλέα, 'ποῦ 'ξέεις; 'μ' ἂν εἶναιν τῆς τύχης του καὶ φέρει το ἐκεῖνος»; Ἀποὺ τὰ πολλά, λέει ὁ βασιλέας: «Ἔκει δὰ 'χει μιὰν ἀφοδάρα (1) ψωριαριά, δώσητέ τού τη».

Ἔλα δά, 'πέρει τὴν ἀφοδάραν ὁ κκέλης, ἑτοιμάστη, βάλλει καὶ 'πάνω δυὸ μποτίλλιαις, καβαλλικεύγει, 'πάει παρακεῖ, 'βρίσκει μιὰ λάσπη, τινάσσει τη μέσα γίσα μὲ τὴν κοιλιά, κιαάκα καβαλλικεύγει ἄνω 'πίσω κ' ἐβάσταν τὴν νοράν της κ' ἐφώνατζεν: ντέ... 'μ' ἐμπόρεν νὰ σαλέψη ἀποὺ τὴ λάσπην ἡ ἀφοδάρα ἡ ψωριαριά· ἑτοιμάστησαν δὰ κ' οἱ ἄλλοι οἱ γαμπροί, ἐψικέψαν (2) τους κ' ἐβγάλαν τους ὄξω ἀποὺ τὴν πολιτεία μὲ τὴς τρουμπουνιαίς, κ' ἐφύαν πιὸν κ' ἐπααῖννα. Περνοῦν αὐτοί, θωροῦν τὸ κκέλη μὲ τὴν ἀφοδάρα μέσα 'ς τὴ λάσπη. Ἐναελοῦσάν το πιό, κ' ἐφτοῦσάν τον, κ' ἐλέα: «Δὲ ἄθρωπος, 'ποῦ 'θελεν νὰ 'πάη νὰ φέρη τὸ γάλας τῆς ἀγριαλαφίνας, κ' ἐπῆρεν καὶ τὴν πιὰ 'μορφη». Σὰν ἐπεράσαν κ' ἐφύα, 'βγάλλει ὁ κκέλης τὴν ἀφοδάραν ἀποὺ τὴ λάσπη, κεντᾶ τὴν τρίχαν, ἔρκεται τἄλοόν του, βάλλει καὶ μιὰ φορεσά, καβαλλικεύγει, δόννει δρόμο. Τἄλοον τολοιπὸν ἔξεεν 'ποῦ 'πάαιννε. Σὰν ἐπῆαν κοντὰ σὲ μιὰ σπηλαιά, λέει του τἄλοο: «Νὰ ἐκεῖ κάεται ἡ ἀγριαλαφίνα· θὰ 'πάης, κι' ἂν ἔχης τύχη κ' εὕρης την, κ' ἔχη τὰ 'μμάτια της ἀννοιχτὰ 'σὰν 'πιάτα, κοιμᾶται 'ς τὸ βαρύν της τὸν νύπνο, καὶ σοὺ νὰ μὴφ φοηθῆς, μοναχὰ πρέπει νὰ κάμης 'ναγκαστά (3)· ἐγὼ ἒν φοοῦμαι, γιατὶ μιὰ θὰ δώκω κι' ἂ γενῶ ἄττητος· ἐσοὺ νὰ θωρῆς, νὰ 'βγάλης τὰ κουλούκια ἀποὺ κοντά της καὶ νὰ τὴν ἡρμέξης 'ναγκαστὰ 'ναγκαστά, νὰ 'ημώσης τὴ μποτίλλια καὶ νὰ κόψης εὐτύς, γιατὶ ἂν ἰξυπνήση, ἒν ἔχεις τζωή, θὰ χαθῆς». Ἐπῆεν τολοιπὸν αὐτὸς τἄλοον ἐλείμαινε. Πάει αὐτὸς 'σὰν κλέφτης, θωρεῖ, ἡ καλή του ἡ τύχη, θωρεῖ τὰ 'μμάτια της 'σὰν πιάτα· ἐκοιμᾶτο 'ς τὸ βαρύν της τὸν νύπνο. Ναγκαστὰ 'ναγκαστὰ τρέχει, τραβᾶ ἀποὺ κοντά της τὰ κουλούκια, μὲ μιὰ τραβισματιὰν ἐγήμωσεν τὴν μποτίλλια, ἔκοψεν κ' ἐκεῖνος, τρέχει... 'πάνω 'ποῦ 'πρόκαμεν κ' ἐκαβαλλίκεψεν 'πάνω 'ς τἄλοον, ἐξύπνησεν ἡ ἀγριαλαφίνα, μουνταίρει αὐτὴ ὄξω ... 'μμὲ τἄλοον ἔδωκεν εὐτὺς δρόμον, ἐχάθη. Θωρεῖ νὰ 'δῆ τίποτε ἡ ἀγριαλαφίνα, ἒν εἶδεν

(1) Ὁ διηγούμενος κάμνει τὸ σχῆμα, ὅπως ἔκαμε δῆθεν ὁ κκέλης.

(2) Ἐθύμωσε.

(3) Ἀναφέρετε.

(1) Φοράδα.

(2) Συνώδευσαν.

(3) Τάχιστα.

καένανˑ ἔστρεψε 'ς τὸ γιαττάκιν της. 'Σὰν ἐφύαν πιὸν ἀπὸ τὰ σύνορά της, λέει τἄλοο: «Ἔ, τώρα μὴφ φοᾶσαιˑ σιά, σιά, τώρα πιὸν ἓν ἔχεις φόοˑ ἐγλύτωσες καὶ σού, ἐπῆρες καὶ τὸ γάλας». Ἐτότες ἐκατούρησεν τἄλοόν του, κ' ἐγήμωσεν τὴν ἄλλην τὴν μποτίλλια, κ' ἔβαλέν την κ' ἐκείνην μέσα 'ς τὸν τουρβᾶν του. Ἐκεῖ 'ποῦ 'πααΐνναν τολοιπόν, ἐρκοῦνταν κι' οἱ συγάμπροι του, ἐνταμώθησα. Βλέπουν αὐτοὶ μέσα 'ς τὸ ρουμάνι ἕναν τέτοιον νιό, ἕναν ἄγγελονˑ ἐφοήθησαν, κ' ἐπρασινίσαν ἀποὺ τὸ φόον τω. Λέει των ἐκεῖνος: «Ὥρα καλή, παιδιά». Λέουν του: «Καλῶς τὸ παλληκάρι». Λέει των: «Ὦσα 'δῶ; (1) ποῦ 'πάητε»; Τί νὰ κάμουν ἐκεῖνοι 'ποῦ 'φοήθησα; λέουν του: «Τί νὰ σοῦ 'ποῦμεν; τὸ καὶ τό. Ὁ πεντερός μας ἐρρώστησεν τὰ μμάτια του, κ' εἶπαν οἱ ἰατροί, πιῶς θέλει γάλας τῆς ἀγριαλαφίνας νὰ ἰάνῃ, καὶ πααίννουμεν νὰ τὸ φέρουμε». Λέει των ἐκεῖνος: «Πετζέψητε νὰ κουβεντιάσουμε». Τί νὰ κάμουν 'ποῦ 'φοοῦνταν; ἐπετζέψα. Λέει τω: «Ταλοιπονὶς γαμπροὶ τοῦ βασιλιά 'στε»; Λέουν του: «ἰνναί, γαμπροὶ τοῦ 'μεττε μαθές». Λέει τω: «Θέλητε νὰ πορπατῆτε ἀκόμια μιὰν ἑβδομάδαν νὰ πᾶτε, 'μμ' ἐγὼ δὲν πιστεύγω 'σὰν ἐσανᾶς ἀθρῶποι νὰ φέρητε τῆς ἀγριαλαφίνας τὸ γάλας καὶ σᾶς συββουλεύγω νὰ στρέψητε, γιατὶ σὰ χάσητε τὴν τζωήν σας, παρὰ ἐγὼ 'χω μιὰ μποτίλλια . . . . ἀμμ' ἔλα ποῦ τὴν θέλω καὶ 'γὼ γιὰ 'λλόου μου»; Ἐππέσαν πιὸν αὐτοὶ 'πάνω του: «Τί πατσέρει (2), καὶ πάλαι τί πατσέρει νὰ μᾶς τὸ δώκῃς, καὶ πάρε φλουριὰ ὅσα θέλῃς». Ὕστερ' ἀποὺ τὴς πολλαὶς τὴς παρακάλιαις 'ποῦ τοῦ 'κάμνα, λέει των πιὸν ἐκεῖνος: «Ἔ, γίδω σάς το, 'μ' ἐγὼ φλουριὰ ἓν θέλωˑ μοναχὰ μὲ τὴν συφφωνίαν νὰ σᾶς βουλλώσω 'ς τὸν κῶλον μὲ τὸ πέταλλον τ' ἀλόου μου, καὶ νὰ σᾶς τὸ χαρίσω». 'Σὰν ἐκοῦσαν ἐκεῖνοι, ἓν ἐθέλα. Ἐκεῖνος πάλαι φλουριὰ ἓν ἔθελε. Ἐφύαν αὐτοί, ἐπααΐννα γιὰ τὸ γάλας. Ἔφυεν κ' ἐκεῖνος κ' ἐπάαιννε, 'μ' ἀλαφρὰ 'λαφρά, μπὰς καὶ μετανοιώσουν καὶ φτάσουν το. Νὰ τὰ κοντολοοῦμεν, ἐπῆαν ἀκόμη καμπόσον αὐτοίˑ ἐσυλλογιοῦνταν τὸ τζόρι, ἐμετανοιῶσα, λέου: «Μὲ 'ποῦ θὰ μᾶς βουλλώσῃ αὖτος, καὶ καλὰ τί θὰ πάθουμε; ἄς μας δώκῃ ἐμανᾶς τὸ γάλας τῆς ἀγριαλαφίνας κι' ἄς μας βουλλώσῃ». Στρέφουν ταλοιπονίς, τρέχου, φτάννουν το, λέουν του: «Γιὰ τὴν ἀνάγκην μαθὲς 'ποῦ 'χουμε, δῶκέ μας τὸ γάλας καὶ βούλλωσέ μας». Πιάννει ἐκεῖνος 'βγάλλει ἕναν πέταλλο, πυρώννει το, βουλλόννει τους, κιαάκο δόννει των τὴν μποτίλλιαν τὸ κατούρημαν τ' ἀλόου του, κ' ἐφύαν πιὸν ἐκεῖνοι κ' ἐπααΐνναν χαρούμενοι. 'Σὰν ἐλαργάραν κομμάτι, δόννει κ' ἐκεῖνος δρόμον τ' ἀλόου του, τρέχειˑ 'σὰν ἐπῆεν κοντὰ 'ς τὴν πολιτεία, 'φίννει τ' ἄλοόν του, 'βγάλλει τὴν φορεσάν του, καβαλλικεύγει τὴ ψωριαριὰν τὴν ἀφοδάρα, καὶ 'μπήει την πάλαι μέσα 'ς τὴν λάσπη κ' ἐφώνατζε: ντέ . . . Νὰ δὰ πιὸν κ' ἐνεφάναν κ' ἐκεῖνοι κ' ἐρκοῦντα. Ἐβγῆκαν πιὸν ἀποὺ τὸ παλάτι κ' ἐπροϋπαντοῦσάν τους κ' ἐπέραν τους. Ἐπεράσα, θωροῦν τὸ κκέλη, ἐναελοῦσάν τον πάλαι κ' ἐλέαν του: «Γιὰ 'δῆτ' ἐκεῖ, νὰ ἄθρωπος 'ποῦ 'θελεν νὰ 'πάῃ νὰ φέρῃ τὸ γάλας τῆς ἀγριαλαφίνας! . . .»

Ἐπῆα δὰ 'ς τὸ παλάτι, ἐδῶκαν τὴ μποτίλλια, ἐστάξαν κομμάτι 'ς τὰ 'μμάτια τοῦ βασιλέα, ἐκάψαˑ ἐστάξαν κι' ἄλλο, πιὰ χειλιόττερα. Τί τὰ θέλεις; ὅσον τοῦ 'βάλλα, τόσον ἐπααΐνα χειλιόττερα . . . . ἐκοντεύγαν νἄβγουν ὄξω. Ὁ καλός σου ὁ κκέλης 'βγαίννει ἀποὺ τὴν λάσπη, 'πάει 'ς τὴν γυναῖκάν του, δόννει της τὴν μποτίλλιαν 'ποῦ 'χεν τὸ γάλας τ' ἀπαλεθινὸν (1) τῆς ἀγριαλαφίνας. Πάει ἐκείνη, λέει τα τῆς μάννας της. 'Σὰν εἶδεν ἡ βασίλισσα καὶ 'κακοπῆαν τὰ 'μμάτια τοῦ βασιλέα μὲ τὸ γάλας τῶν ἀλλωνῶ, λέει του τοῦ βασιλέα νὰ βάλῃ κι' ἀποὺ τὸ γάλας 'ποῦφερέν ὁ κκέλης. Γροικᾷ ὁ βασιλέας, ἐήνετο (2) σκύλλος. Λέει της: «Μὴν μοῦ τὸν 'ναβάλλητε, κ' ἐγὼ γιὰ 'λλόου του ἐρρώστησαˑ 'σὰν μὲ τῶν ἀλλωνῶ καὶ 'πάουν νά 'βγουν ὄξω, καὶ μ' αὐτουνοῦ σὰ 'γειάνου»; (3) Τί τὰ θέλεις, ἀποὺ 'δῶ 'χεν ἡ βασίλισσα, ἀποὺ 'κεῖ 'χε, μὲ τὸ κολάϊ καταφέρνει τὸ βασιλέα. Λέει της: «Ἄς εἶναι πιό, βαλῆτέ μου κι' ἀπ' αὐτοῦ». Τρέχει ἡ βασίλισσα, φέρνει, στάσσει ἕνα διὸ σταλαοὺς 'ς τὰ 'μμάτια τοῦ βασιλέα, 'σάννα κ' ἐμερῶσαν κομμάτιˑ 'ξαναβάλλει του, ἐπάψαν οἱ πόνοι. Ἅ τὸ κοντολοοῦμε, μὲ τὸ γάλας τοῦ κκέλη ἐγειάναν τὰ 'μμάτια τοῦ βασιλέα. Ὁ βασιλέας πιὸν εὐχαριστήθη, ἀμμ' ἐβάσταν τον ἀκόμια ὁ θυ-

(1) Πρὸς τὰ ἐδῶ ἢ ἕως ἐδῶ.

(2) Τί πειράζει.

(1) Ἀληθινόν.

(2) Ἐγένετο.

(3) Μᾶλλον ἰάνουν, ὡς ἔγραψα ἀλλαχοῦ, ἢ ὡς ἐδῶ ὑγειάνου.

μός του. Ἐδιάταξε μοναχὰ καὶ ἐβγάλαν τον τὸν κκέλην ἀποὺ τὴν ὀρνιθόσκολη κ' ἐβάλαν τον 'ς ἕναν ἀχοῦρι κ' ἐκάετο μὲ τὴν γυναῖκάν του.

Ἐκεῖ ἐσηκώστην ἕνας ἄλλος βασιλέας κ' ἤρκετον νὰ πολεμήσῃ αὐτὸν τὸν βασιλέα. Ἑτοίμασεν πιὸν κι' αὐτὸς τὸ ἀσκέριν του, κ' ἔστελλέν το μὲ τοὺς δυό του τοὺς γαμπρούς. Ἐσινιαίρουνταν (1) πιὸν αὐτοὶ νὰ 'πάου 'ς τὸν πόλεμο. Λέει ὁ κκέλης τῆς γυναίκας, κ' ἐκείνη τῆς μάννας της· πάει ἡ βασίλισσα λέει τοῦ βασιλέα: «Θέλει, λέει, κι' ὁ κκέλης νὰ 'πάῃ κι' αὐτὸς 'ς τὸν πόλεμο, δῶκέ του δὰ τὴν ἄδεια καὶ δῶκέ του καὶ καέναν ἄλοο». Γροικᾷ ὁ βασιλέας, ἐφούσκωσεν πάλαι, ἀμμὲ γιὰ τὸ χατίρι τῆς βασίλισσας, λέει της: «Ἂς πιάσῃ πάλαι τὴν ἀφοδάραν τὴ γίδια κι' ἂς πάῃ πιὸν κι' αὐτός».

Ἦρτεν ὁ καιρός, ἐπααίνναν οἱ μεάλοι οἱ γαμπροὶ τοῦ βασιλέα 'ς τὸν πόλεμο μὲ τ' ἀσκέρι γοῦλο. Ἐχαβαλλίκεψε δὰ κι' ὁ κκέλης, 'πάει, 'μπαίννει πάλαι 'ς τὴλ λάσπην, ἐφώνατζεν καὶ τῆς ἀφοδάρας: ντέ.... Ἐπερνοῦσαν κ' οἱ ἄλλοι οἱ γαμπροὶ τοῦ βασιλέα κ' ἐναελοῦσάν το: «Γιὰ δὲ ἄθρωπος, καὶ θέλει νὰ πάῃ καὶ 'ς τὸν πόλεμο». Σὰν ἐκαπουλλῆσαν (2) αὐτοί, 'βγαίννει αὐτὸς ἀποὺ μέσ' ἀποὺ τὴν λάσπη, κεντᾷ τὴν τρίχαν, ἔρκεται τ' ἀλοόν του, βάλλει μιὰ φορεσά, καβαλλικεύγει, πάει 'ς ἕνα 'ψηλὸν μέρος κ' ἐπαραγλέπιτζε. Σὰν ἐρκίνησεν ὁ πόλεμος κάτω 'ς τὸν κάμπον κ' εἶδε πῶς ἐνίκαν τὸ ξένον τ' ἀσκέρι, κατηβαίννει κ' ἐκεῖνος καβαλλάρης καὶ 'βγάλλει τὸ σπαθάκι του καὶ 'μπαίννει μέσα 'ς τὸ ξένον τ' ἀσκέρι, κ' ἐσκότουνεν, κ' ἐσκότουνε, κ' ἐξιφίραρεν (3) ἀποὺ τὴν ἄλλην μεριά, κ' ἐχάλασε γοῦλον τ' ἀσκέριν τὸ ξένο, κ' ἐπιασέν τον τό 'μα· μ' ἒν ἔπαθεν τίποτε, μοναχὰ 'ποῦ 'χτύπησεν κομμάτι 'ς τὴν χέραν, κ' ἔτρεχεν κομμάϊν αἷμα 'σὰ ξιλουρισμάδα. Σὰν τὴν εἶδεν, τὴν ἔδεσεν μ' ἕνα ἄσπρον μαντῆλιν, 'ποῦ τό 'χε δοσμένον ἡ γυναῖκά του, καὶ τό γεμεν κεντημένον ἡ γίδια μὲ τὴν χέραν της.

Σὰν ἐτελείωσεν πιὸν ὁ πόλεμος κ' ἐνίκησε τ' ἀσκέριν τοῦ πεττεροῦ του, αὐτὸς ἔγεινεν ἄφαντος. Ἐπῆεν κ' ἔφηκεν τ' ἀλοόν του κ' ἔβγαλεν καὶ τὴν φορεσάν του, κ' ἐπῆεν πάλαι κ' ἐχώστη 'ς τὴν λάσπη μὲ τὴν ἀφοδάραν τὴ ψωριαριά. Ἐρκοῦνταν πάλαι οἱ συγάμπροι του ἀποὺ τὸν πόλεμον 'ποῦ 'νικῆσαν κ' ἐκοϊναῖράν το (1). Σὰν ἐλαργάραν πάλαι, φεύγει ὁ κκέλης, 'πάει 'ς τὸ γιαττάκιν του κ' ἔπεσεν 'σὰν 'πεθαμμένος κ' ἐκοιμήθη βαρειά, γιατὶ ἐπόδωκεν (2) ὕστερ' ἀποὺ τόσον ἄγωνα, κι' ἀποὺ τὸ ψυχημὸν (3) ἐξήασε κ' ἔφηκεν καὶ τὴν πληὴ δεμένη μὲ τὸ μαντῆλι.

Ἐπῆαν δὰ 'ς τὸ βασιλιὰν οἱ ἄλλοι, ἐρῶτάν τους: πῶς ἐκάμα, πῶς ἐνικῆσα. Ἐλέαν του ἐκεῖνοι, τί καὶ τί ἐκλούθιξε. Λέουν των τολοιπόν: «Ἀφέντη βασιλέα, τ' ἄλλον τ' ἀσκέριν ἦτον πολλὺ κ' ἐκοντέψαμεν νὰ χαθοῦμε. Ἐκεῖ δά, νὰ κατηβαίννει ἀποὺ τὸ βουνὶν ἕνας καβαλλάρης, ὤμορφος σὰν ἄγγελος, μὲ μιὰ φορεσὰν κ' ἔστραφτε, κ' ἕναν ἄλοον 'ποῦ πέτα, καὶ 'μπαίννει μέσα 'ς τὸ ξένον τ' ἀσκέρι, κ' ἐχάλασέν το γοῦλο κ' ἔτσ' ἐνικήσαμε· ἀμμὲ τὸ παλληκάριν αὐτὸ εὐτὺς ἐχάθην ἀποὺ 'μπρός μας, κι' ἄλλον τίποτε ἒν ἔπαθεν μοναχὰ 'ποῦ 'ξιλουρίστην κομμάϊν ἡ χέρα του κ' ἔτρεξεν κομμάϊ γαῖμα, κ' ἔδεσέν το μ' ἕναν ἄσπρον μαντηλάκι 'ποῦ 'βάστα».

Αὐτὰ ἐκάετον ἐκεῖ κ' ἡ μικρὴ ἡ βασιλοποῦλλα, ἡ γυναῖκα τοῦ κκέλη, κ' ἐγροίκησέν τα, καὶ 'σάννα κ' ἔτρωέν την ἡ ὑποψία. Τὸ βραδὺ φεύγει, 'πάει νὰ πτέσῃ μὲ τὸ κκέλην της, 'βρίσκει τον κ' ἐκοιμᾶτον πολλὺ βαρειά, ξιναχώννει το (4), θωρεῖ τὴν χέραν του κ' ἔχεν τη δεμένην ἀκόμια μὲ τὸ μαντῆλιν, 'ποῦ τοῦ 'χεν δοσμένο, κ' ἔχεν το ἡ ἀπατή της κεντημένον κ' ἐγρώνιτζέν το. Ξυπνᾷ τον, 'ρωτᾷ τον, ἐκεῖνος πάλαι ἔκαμνεν τὸν ἀνήξευρο. Λέει του ἐκείνη: «Μμὲ γιατί κ' ἒν θέλεις να μοῦ τὰ 'πῇς, νὰ χαίρουμαι κ' ἐγὼ ἡ κακομοίρα, 'ποῦ ἒν ἠμπορῶ νὰ 'δῶ γλυκέα χείλη, κ' ἔχουν μας οἱ γονέοι μου 'ποριζημιοὺς 'ς ἔουτην δὰ τὴν ἀχερῶνα, καὶ 'γὼ γιὰ 'λλόου σου καὶ μόνον τὰ σιοπίννω γοῦλα· 'μ' ἐσού 'σαι λέω 'ποῦκαμες αὐτὴν τὴν ἀντραγαθία· τί μοῦ τὰ κρύβγεις; νά, ἒ (5) καὶ τὸ μαντῆλι, 'ποῦ 'δεσες τὴν χέραν σου». Ἐτότες πιὸν ἐκεῖνος λέει της: «Ἰνναί, γυναῖκα, ἐγὼ 'μαι, μόνον σώπα».

---

(1) Ἡτοιμάζοντο.

(2) Καπουλλῶ, κάμπτω μέρος τι καὶ δὲν φαίνομαι πλέον. Ἐν Καρπάθῳ θὰ ἔλεγον: 'σὰν ἐπόκαψαν (=ἀπέκαμψαν).

(3) Διῆλθε.

(1) Περιεγέλων.

(2) Ἀπέκαμε· 'ποδόννω=ἀποκάμνω.

(3) Κάματον.

(4) Ξεσκεπάζει.

(5) Νά, ἰδέ.

'Εχαίρετον πιὸν ἐκείνη κ' ἐκαμάρωννεν, 'ποῦ τῆς τὰ 'μολόησε.

Τὸ πωρνὸ λέει ὁ κκέλης τῆς γυναίκας του: «Γυναῖκα, ντύσου δά, καὶ νὰ βάλῃς τὴ μιὰν τὴν φορεσά, γιατὶ θὰ πᾶμε ματζῆν 'ς τὸν ἀφέντην σου». Βάλλει ἐκείνη τὴ μιὰν τὴν φορεσά, βάλλει κ' ἐκεῖνος τὴν ἄλλη, φεύγουν, 'πάου μέσα 'ς τὸ παλάτι. 'Σὰν τὸν εἶδαν ἐκεῖνον κ' ἐστραφτοκόπαν κ' ἐπάαιννε, τρέχου, λέουν τοῦ βασιλέα: «Ἔρκεται ἐκεῖνος 'ποῦ 'χάλασεν τὸ ξένον τάσκέρι κ' ἐνικήσαμε, ἀμμ' ἔρκεται ματζῆ μὲ τὴ μικρὴν τὴ βασιλοποῦλλα». 'Μπαίννει ἐκεῖνος μὲ τὴ γυναῖκάν του, πάει σίξα (1) ἐκεῖ 'ποῦ 'κάετο 'ς τὸν θρόνον ὁ βασιλέας, ἐκαθοῦνταν δὰ κ' οἱ ἄλλοι του οἱ γαμπροὶ καὶ γούλη ἡ δωδεκάδα. 'Σὰν εἶδεν ὁ βασιλέας κ' ἔρκετον ματζῆ καὶ ἡ κόρη του, λέει μέσα του: «Ἀ! φίλον ἔχεν καὶ γιὰ ταῦτον ἔθελεν τὸν κκέλη!».. 'Μὲ τί νὰ κάμῃ ὁ βασιλέας; ἐπροσηκώστην τους κ' ἔκατσέν τους κοντά του κ' ἐρκίνησεν δὰ πιὸν κ' ἔλλεέν του: «'Εσού μας ἐγλύτωσες ἀποὺ τὸν ἄδικον τὸν ὀχτρὸν 'ποῦ μᾶς ηὗρε· κ' ἓν ἔξευρα 'ποῦ 'κάθουσουν, νὰ στείλω νὰ σὲ γυρέψω, καὶ νὰ μοῦ συμπαθήσῃς καὶ χαίρομαι 'ποῦρτες κι' ηὗρές με· κι' ἂν θέλῃς τίποτε νὰ μοῦ τζητήξῃς, ἕ,τι περνᾷ ἀποὺ τὴν χέραν μου, νὰ σοῦ τὸ κάμω». Λέει του ἐκεῖνος: «Ἀφέντη βασιλέα, αὐτὸ ἦτο χρέος μου νὰ τὸ κάμω κ' ἔκαμά το, μοναχὰ δ̆ιὸ ἀθρώπους μου γέμω, κ' ἔχασά τους, κ' ἔμαθα πκῶς τοὺς ἔχεις ἐδῶ κοντά σου, κ' ἦρτα νὰ τοὺς πάρω». Λέει του ὁ βασιλέας: «Ἐγὼ 'χω ἀθρώπους 'δικούς σου ἐδῶ; καὶ ποιὸς 'ναιν αὗτος»; Λέει του ἐκεῖνος: «Αὗτος κι' αὗτος». Σηκόννεται, δείχτει του τοὺς γαμπρούς του. Λέει του ὁ βασιλέας: «Αὗτοι 'ναι γαμπροί μου». Λέει του ἐκεῖνος: «'Νπορεῖ νᾶναιν γαμπροί σου, 'μᾶναιν 'δικοί μου ἄθρωποι· ἐγὼ τοὺς ἔχω καὶ σημαδεμένους, κι' ἂν δὲν πιστεύγητε, 'ξηβρακώσητέ τους, νὰ 'δῆτε, 'ποῦ τοὺς ἔχω μὲ τὸ πέταλλον τ' ἀλόου μου βουλλωμένους.... νὰ πιστέψητε». Τί τὰ θέλεις; ἃ τὰ κοντολοοῦμεν, 'ξηβρακῶσάν τους, θωρεῖ ὁ βασιλέας, ἔμεινε ξερός. 'Ετότες πιὸν λέει του ἐκεῖνος: «Ἐγὼ 'μαι ὁ γαμπρός σου ὁ κκέλης, καὶ 'γὼ 'μουν 'ποῦ σού 'φερα τὸ γάλας τῆς ἀγριαλαφίνας καὶ ἐνίκησα καὶ τὸν ὀχτρόν σου, κι' αὐτοὺς τοὺς γαμπρούς σου ἐγὼ τοὺς ἐκατάφερά 'τσε, γιατὶ ἓν 'φελοῦν καθόλουν κ' εἶναιν πολλὺν 'περήφανοι».

(1) Πηγαίνει κατ' εὐθεῖαν.

'Ετότες πιὸν ὁ βασιλέας ἐσηκώστην ἀποὺ τὸ θρόνον του κ' ἐγκάλιασέν τον καὶ λέει του: «'Εσουνού, παιδί μου, πρέπει σου καὶ τὸ βασίλειο». Κ' ἔκατσέν τον ἐκεῖνο 'ς τὸ θρόνο, κ' ἐκουρούνιαρέν τον, κ' ἔκαμεν καὶ τὴν γυναῖκάν του βασίλισσα.

Μή' ἐγὼ 'μουν ἐκεῖ, μηὲ ἐσεῖς πιστέψητε.

4

Τὰ βασιλόπουλλα.

'Εκεῖνον τὸν καιρὸν ἦτον κι' ἂν ἦτον ἕνας βασιλέας γέρος, κ' ἔχεν τρεῖς υἱγιούς· ἦτο πιὸ μεάλοι οἱ δύο· ὁ ἄλλος ἦτον ἀκόμια μικρὸς κ' ἐπάαιννε 'ς τὸ σκολειό. Αὐτὸς ὁ βασιλέας ἓν ἦτον πολλὺν ἄρκοντας (1)· ἔγεμε μοναχὰ μιὰν κασέλλα γεμάτη φλουριά. 'Εφώναξεν τολοιπὸν καὶ τῶν τριωνῶν του τῶν υἱιῶ κ' εἶπέν τω: «Παιδιά μου, ὅλο μου τὸ βίος εἶναιν αὗτο δὰ 'ποῦ τῶχω μέσα 'ς τὴν κασέλλα· ἐγὼ σὲ 'λλίον καιρὸν 'μπορεῖ νὰ 'πεθάνω· ἃ τὴν βουλλώσω τὴν κασέλλα, καὶ νὰ τὴν φυλάητε, καὶ 'σὰν ἰξησκολήσῃ κι' ὁ μικρός σας ὁ ἀερφὸς καὶ γίνῃ τῆς ἐλικίας, νὰ τὴν ἠννοίξητε, νὰ τὰ μεράσητε κ' οἱ τρεῖς σας ἴσα ἴσα 'σὰν ἀέρφια 'ποῦ 'στε». Λέουν του ἐκεῖνοι: «Μὲ τῆς χαραίς σου, ἀφέντη». Ἔ! σὲ 'λλίον καιρὸν ὁ βασιλέας ἦτο γέρος, ἐπέθανε. Τὰ παιδιά του τὰ μεάλα 'ποῦ 'σαν τῆς ἐλικίας, ἐλιμαῖναν νἄρτῃ τῆς ἐλικίας κι' ὁ μικρός των ὁ ἀερφὸς καὶ νὰ 'ννοίξουν τὴν κασέλλα, νὰ μεράσουν τὸ βίος 'ποῦ 'χε μέσα, ἔτσε 'ποῦ τῶν ἐπαράφηκεν ὁ γιαφέντης τω. Ὁ μικρὸς ὁ καλός σου πριχοῦ νὰ ξησκολήσῃ ἀκόμια, πιάννει καὶ 'ννοίει ἀποὺ κάτω τὴν κασέλλα, καὶ 'βγάλλει τα γοῦλα τὰ φλουριὰ καὶ κρύβγει τα, κιαάκο γημόννει την πέτραις, σάτζει τη (2), βάλλει την πάλαι 'ς τὸν τόπον της, καὶ ἐφαίνετον πάλαι βουλλωμένη ἔτσε 'ποῦ το.

Τί τὰ θέλεις; ἐξησκόλησεν κ' ἐήνετον πιὸν κι' αὐτὸς τῆς ἐλικίας. Μιὰν ἡμέρα λέει ὁ μεάλος: «Ἔ, ἀέρφια! καιρὸς εἶναι πιὸν νὰ 'ννοίξουμεν τὴν κασέλλα, νὰ μεράσουμε 'λλίον πολλύν, ἕ,τι μας ἔφηκεν ὁ ἀφέντης μας». Σηκουλλόννουν τη, 'ννοίουν την, τί νὰ δοῦ; γεμάτη πέτραις . . . φλουρὶ μή' ἕνα . . . Ὁ μικρός,

(1) Πλούσιος.
(2) Ἰσιάζει.

πονηρός, 'ρκινᾷ, καταπιάννεται τοὺς μεάλους: «Ἐσεῖς τὰ 'κλέψητε, εὕρητέ με μικρὸν κ' ἐκάμητέ με ὅπως ἐθέλητε». Κ' ἐφώνατζεν πιόν, κ' ἐχτυπιέτον, κ' ἐπῆρεν τὸν κόσμον μὲ τὴς φωναίς του. Οἱ μεάλοι ἐμεῖνα ξεροί· ἒν ἐξέαν τί νὰ 'ποῦ. Ἔλεεν ὁ ἕνας: «Πρὲ σοὺ τὰ 'πῆρες»· ἔλεέν του ὁ ἄλλος: «Πρὲ σοὺ τἄκλεψες»· ἐμαλλῶννα. Ἄ τὸ κοντολοοῦμεν, ἐποφασίσαν νὰ 'πάου 'ς τὸν κριτὴν νὰ τοὺς κρίνη.

Ὁ κριτὴς ἦτον ὄξω 'ς ἕνα χωριό. Ἐφύαν, ἐπααῖννα. 'Σ τὸ δρόμον ἐπάντηξεν πρῶτα κι' ἀρκὴν ὁ μεάλος ἕναν κ' ἐλόγιατζε 'σὰν νἄχασεν τίποτε. Ρωτᾷ το: «Μοῦρ' ἄθρωπε, καμήλαν ἔχασες»; Λέει του: «Ἰνναί, εἶδές τη; 'πέμου ποῦ κάεται, νὰ 'πά' νὰ τὴν εὕρω». Λέει του: «Ἒν τὴν εἶδα, μοναχὰ λόγιασε νὰ τὴν εὕρης». Ἐπέρναν ἀπὸ 'πίσω κι' ὁ δεύτερος· λέει του: «Μοῦρ' ἄθρωπε, 'ξεῖδιν ἦτον φορτωμένη»; Λέει: «Ἰνναί, 'πῆτέ μου ποῦ κάεται, νὰ 'πά' νὰ τὴν εὕρω». Λέει του: «Ἒν ἠξέω, ἒν τὴν εἶδα, καὶ γύρισε νὰ τὴν εὕρης». Ἔρκετον κι' ὁ μικρός, ἐπάντηξέν τον κι' αὐτός, 'ρωτᾷ το: «Μοῦρ' ἄθρωπε, ἡ καμήλα 'ποῦ 'χασες, στραβὴ 'το μὲ τῶνα 'μμάτι»; Λέει: «Ἰνναί, 'πῆτέ μου, μὴν με τυραννεῖτε, ποῦ κάεται νὰ 'πά' νὰ τὴν εὕρω». Λέει του ὁ μικρός: «Ἒν ἠξέω, λόγιασε μαθὲς νὰ τὴν εὕρης». Λέει των ὁ ἄθρωπος: «Ἐσεῖς σφαίνει (1) ('ς φαίνει) 'ξέητε (2) ποῦ κάεται ἡ καμήλα μου, γιὴ ἐσεῖς τὴν ἐπιάσητε, κι' ἄλλον ἒν ἔχει (3), μοναχὰ νὰ 'πάω νὰ σᾶς ἠγκαλέσω 'ς τοῦ κριτῆ».

Ἰπάνω 'ποῦ 'βράδιασεν, ἐφτάσαν εἰς τὸ χωριό, ἐπῆαν εἰς τοῦ κριτῆ. Ἐδέχτην τους δὰ πιὸν ὁ κριτὴς 'σὰν βασιλόπουλλα· στέλλει κ' ἕνα δοῦλον νὰ 'πάη νὰ φέρη ἕνα 'ρίφι, κ' ἕνα ἄλλον νὰ φέρη σταφύλλια. Ἐρώτηξέν τους, εἶπάν του τὴν ὑπόθεσίν των. Ἐγροίκησεν ὁ κριτής, ἐκατάλαβε πιῶς ἦτο τζορινή (4). Ἒν ἐμπόρεν 'πιτομιᾶς νὰ κόψη τέτοιαν κρίση. Λέει των: «Αὔριον νὰ ξημερώση, νὰ σᾶς κρίνω». Κιαάκο 'ρωτᾷ τους γιὰ τὸν νοικοκύρην τῆς καμήλας: «Ἀμμὲ τουλόου του τί θέλει»; Λέουν του: «Ρώτηξέ τον μαθές, ἀφέντη κριτή, νὰ σοῦ 'πῆ». Ἐρώτηξέν τον ὁ κριτής, λέει του ἐκεῖνος: «Ἐγώ, ἀφέντη κριτή, εἶχα ἕναγ κοπάδι καμήλαις, δεμέναις ἡ μιὰ μὲ τὴν ἄλλη, φορτωμέναις 'ξεῖδι, καὶ πααῖννα. 'Σ τὸν δρόμον ἐκόπην τῆς μιᾶς τὸ σκοινίν, ἔφυέ μου, ἔχασά τη. Βρίσκει με ὁ μεάλος, 'ρωτᾷ με: «Καμήλαν ἔχασες»; Λέω του: «Ἰνναί». Ποῦ τό 'ξεε πιῶς ἔχασα 'γὼ καμήλα; Ρωτῶ το: «Ποῦ κάεται ἡ καμήλα μου»; Λέει: «Ἒν τὴν εἶδα». Βρίσκει με ὁ ἄλλος, 'ρωτᾷ με: «Ξεῖδί 'το φορτωμένη»; Λέω του: «Ἰνναί». Κιαάκο λέω του νὰ μοῦ πῆ, ποῦ κάεται. Λέει: «Λόγιασε νὰ τὴν εὕρης κ' ἒν τὴν εἶδα». Ἀπὸ 'πίσω του ἔρκετον κι' ὁ μικρός, 'ρωτᾷ με κ' ἐκεῖνος: «Στραβή 'το μὲ τῶνα 'μμάτι»; Λέω του: «Ἰνναί». Περικαλῶ τον νὰ μὴν μὲ τυραννῆ, νὰ μοῦ 'πῆ ποῦ κάεται ἡ καμήλα μου, λέει μου: «Ἒν ἠξέω». Μὲ πιῶς ἐξέαν αὐτοι, ἀφέντη κριτή, 'ποῦ 'χασα 'γὼ καμήλα, κ' ἦτον καὶ 'ξεῖδιν φορτωμένη, καὶ στραβὴ μὲ τῶνα 'μμάτι; Τολοιπὸν αὐτοὶ 'ξέουν ποῦ κάεται ἡ καμήλα μου, νὰ τῶν 'πῆς νὰ μοῦ τὴν δώκου. Ρωτᾷ τους ὁ κριτής· λέει ὁ μεάλος: «Ἐγώ, ἀφέντη κριτή, ἀποὺ τὰ πατήματα ἐκατάλαβά το». Λέει ὁ δεύτερος: «Τὰ ττουλούμια θά 'σαν τρυπημένα, γιὰ γιόττους ἔχα, κ' ἔστασσεν τὸ 'ξεῖδι 'ς τὴ γῆ, κ' ἐκαπάρτιτζεν τὸ χῶμα, κ' ἐκατάλαβά το». Ρωτᾷ καὶ τὸ μικρό: «Μμὲ σοὺ πιῶς τὸ κατάλαβες, πιῶς ἦτο στραβὴ μὲ τῶνα 'μμάτι»; Λέει: «Ἀποὺ τὴν μιὰν μεριὰν τῆς στράτας τὰ χορτάρια ἦτον φαωμένα, κι' ἀποὺ τὴν ἄλλην ἦτον ἀνήγκιστα (1)· ταλοιπονὶς ἐκατάλαβα πιῶς ἦτο στραβὴ μὲ τῶνα 'μμάτι, καὶ τὸ 'μμάτιν τὸ καλλὸν ἐθῶρεν τὴν μιὰν μεριὰν τοῦ δρόμου, κ' ἔτρωε τὸ χορτάρι· τ' ἄλλον τὸ στραβὸν ἒν ἔμπλεπεν, κ' ἦτον ἡ ἄλλη ἡ μεριὰ τὸ χορτάριν ἀφάωτο». Γροικᾷ ὁ κριτής, ἐθάμματζεν πιὸν μέσα του. Λέει τ' ἀθρώπου: «Πάαιννε νὰ λογιάσης ναὕρης τὴν καμήλαν σου, γιατὶ αὐτὰ τὰ παιδιὰ ἒν τὴν ἔχου». Τί νὰ κάμη, ἔφυεν ὁ ἄθρωπος.

Ἑτοιμάστην τὸ φαΐ, βάλλου σουφρᾶ 'ς ἕναν οντᾶ, ἐκάτσαν τὰ βασιλόπουλλα νὰ φάου. Ὁ κριτὴς ἀποὺ κάτω κ' ἐγροίκα, νὰ 'ρπάξη χαέναν λόον, μπᾶς καὶ 'μπορέση καὶ κόψη τὴν κρίσην τω. Ἐκεῖ δὰ γροικᾷ· λέει ὁ μεάλος: «Ἄ σᾶς πῶ, ἀέρφια; Ἐγὼ λέω νὰ μὴν φᾶμε ἀπ' ἔουτον τὸ 'ρίφι, γιατὶ τό 'χει βυτζασμένο σκύλλα καὶ βρωμεῖ σκυλλιαίς». Λέει κι' ὁ δεύτερος: «Ἄ σᾶς 'πῶ καὶ 'γώ, ἀέρφια; Ἄ μὴ φᾶμεν μή' ἀπ' ἔουτα τὰ σταφύλλια, γιατὶ

(1) Ὡς φαίνεται.
(2) Ἠξεύρετε.
(3) Ἄλλο δὲν μένει.
(4) Δύσκολος.

(1) Ἄθικτα.

φαίνουνταί μου ππῶς εἶναιν ἀποὺ τὰ μνημόρ̨ια (1), κ' εἶναιν ἀηδ̨ιασμένα». Λέει κ̨' ὁ μικρός: «Ἆ σᾶς πῶ κ' ἐγώ, ἀέρφ̨ια; Αὗτος ὁ κριτὴς φαίνεταί μου ππῶς εἶναι μπάσταρδος». Γροικᾷ ὁ κριτής, λέει μοναχός του: «Ὢ! ὤ!...» κ̨ιαάκο τρέχει εὐτύς, 'πάει, 'βρίσκει ἐκεῖνον 'ποῦ ἔστειλεν νὰ φέρῃ τὸ 'ρίφι, 'ρωτᾷ το: «Πρέ, νὰ μοῦ 'πῇς τὴν ἀλήθει̨α· ἀὸ ποῦ 'πῆες κ' ἔφερες τὸ 'ρίφι»;» Λέει του ἐκεῖνος: «Τί νὰ σοῦ 'πῶ, ἀφέντη κριτή; ἔστειλές με, κ' ἦτο π̨ιὸ βραδύ· ἒν ἐπρόφταινα νὰ 'πάω νἄρτω 'ποὺ τὴν μάντρα· ἐγέμαμεν τολοιπὸν ἕνα 'ρίφι, 'ποῦ 'ψόφησεν ἡ μάννα του κ' ἐβύτζαννέν το ἡ σκύλλα, κ' ἔφερά σού το ἔκεινο δά». Φεύγει ἀποὺ 'κεῖ ὁ κριτής, τρέχει, 'πάει 'βρίσκει τὸν ἄλλο, 'ποῦστειλεν κ' ἔφερεν τὰ σταφύλλ̨ια, 'ρωτᾷ το: «Νὰ μοῦ πῇς τὴν ἀλήθεια· ἀπὸ ποῦ 'φερες τὰ σταφύλλ̨ια»; Λέει του κ' ἐκεῖνος: «Τί νὰ σοῦ 'πῶ, ἀφέντη κριτή; 'Σὰν μ' ἔστειλες, ἦτον π̨ιὸν νύχτα, κ' ἒν εἶχεν καιρὸν νὰ 'πάω νἄρτω 'ποὺ τὸ πορβόλι (2). Τί νὰ κάμω; ἔκοψά τα ἀποὺ τὰ μνημόρ̨ια». Ἐτότες π̨ιὸν ὁ κριτὴς ἐπῆεν νὰ σκάσῃ. Λέει μέσα του: «Θῶρε νὰ 'δῇς τώρα 'ποῦ θᾶμαι καὶ 'γὼ μπάσταρδος, ἔτσε 'ποῦ 'πεν ἐκεῖνος ὁ μικρός τω!...» Τρέχει 'ναγκαστὰ 'ναγκαστά, 'πάει, 'βρίσκει τὴν μάνναν του, βάλλει της σφίξη, λέει της: «Μωρὴ μάννα, ἐσού 'σαι π̨ιὸ γρηὰ γυναῖκα τοῦ λάκκου (3), θέλω νὰ μοῦ πῇς τὴν πᾶσαν ἀλήθε̨ια· μὲ πο̨ιὸν μ' ἔχεις καωμένο; μὲ τὸν ἀφέντη μου γὴ μὲ ξένο»; Τί νὰ κάμῃ ἐκείνη; λέει του: «Τί νὰ σοῦ 'πῶ, παιδάκιν μου; μὲ τὸν ἀφέντην σου ἒν ἔκαμνα παιδί, κ' ἔκαμά σε μ' ἄλλο». Γροικᾷ ὁ κριτής, ἔμεινε ξερός. Λέει μέσα του: «Εἶδες δά; νὰ 'ποῦ 'μαι κ' ἐγὼ μπάσταρδος!!. πρέ, αὐτοὶ 'ναι δ̨ιαολεμένοι». Ἐσυλλογ̨ιέτο π̨ιὸ γούλην τὴν νύχτα, τί τρόπον ναὕρῃ νὰ κόψῃ τὴν κρίσην τω. Ἐξημέρωσεν, ἐπῆαν πάλαι τ' ἀέρφ̨ια ὀμπρὸς 'ς τὸν κριτή. Ὅσον νὰ π̨ιοῦ δὰ τὸν καφέν τω, τὸ τσιμπουῦκίν τω, λέει των ὁ κριτής: «Νὰ σᾶς 'πῶ ἕνα μῦθο:

«Ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἔχεν μ̨ιὰν ἀρχοντο» ποῦλλα, κ' ἐγάπην την ἕνας τιποτένι̨ος ἄ» θρωπος, ἕνας πρόστυχος· ἐγάπαν τον κ'» ἐκείνη, κ' ἔτασσέν του νὰ μὴν πάρῃ ἄλλο,» νὰ τὸν πάρῃ ἐκεῖνον ἄντρα. Ὁ ἀφέντης της» ἒν τὸν ἔθελε· ἔθελεν νὰ τὴν 'παντρέψῃ, νὰ» τῆς δώκῃ καένα μεαλάτον (1) τοῦ γίσου» της (2). Ἔβαλέν της σφίξην, ἐπάντρεψέν» τη μ' ἕναν ἄρχοντα. Ἐκάμα δὰ γάμους,» χορούς, παιχνίδ̨ια, ἐπῆεν ὁ κόσμος, ἐπῆεν» κ̨' ὁ 'γαπητικός της. Νταμόννει τὴν νύφ» φην, ἐπαραπον̨ιέτον της: «Ἐμὲ 'ποῦ μοῦ» 'τασσες νὰ μὴν πάρῃς ἄλλο, νὰ 'πάρῃς ἐ» μένα»; Ἐκείνη πάλαι ἔλεέν του: «Ἀμμὲ» τί νὰ κάμω; ἐγὼ ἒν ἔθελα, ὁ ἀφέντης μου» τὰ φταίει». Τί τὰ θέλεις; ἔταξέν του νὰ» 'πάῃ τὴν νύχτα νὰ τὸν εὕρῃ, νὰ πέσῃ» πρῶτα μὲ τὸν 'γαπητικόν της, κ' ὕστερα» νὰ πέσῃ μὲ τὸν ἄντρα της. Ἐκεῖνος ἒν» ἐμίλησε. Ἔλα δὰ ἐτελείωσεν ὁ γάμος. Τὴν» νύχτα, 'σὰν ἐκατακάτσαν τὰ ποδαρικά,» γροικᾷ ἐκεῖνος καὶ χτυποῦν τὴν πόρταν του.» Σηκόννεται ἀποὺ τὴν μονή, 'ννοίει, θωρεῖ» τὴν νύφφη. Λέει του ἐκείνη: «Ἒ σοῦ τό» 'πα; νάμμαι ποὖρτα...» Λέει της ἐκεῖ» νος: «Ἐγὼ 'θελά σε νὰ σὲ πάρω, ἀμμὲ» τώρα εἶσαι ἀλλουνοῦ, 'πάαιννε». Ἐσφά» λησέν την ὄξω».

Λέει εὐτὺς τὸ μικρὸν τὸ βασιλόπουλλο: «Ἆ! νὰ σοῦ 'πῶ, ἀφέντη κριτή; ἐγὼ νά 'μουν, ἒν τὴν ἐκατσίρδιτζα». Λέει του κ̨' ὁ κριτής: «Ἐσού 'σαι ταλοιπονὶς 'ποῦ 'πῆρες καὶ τὰ φλουρ̨ιά· 'πάαιννε δὰ νὰ τὰ βάλῃς κάτω, νὰ τὰ μεράσητε κ' οἱ τρεῖς σας 'σὰν ἀέρφ̨ια, ἔτσε 'ποῦ σᾶς ἐπαράφηκεν ὁ ἀφέντης σας».

5

Τὸ σκλαβί.

Εἶχεν κ̨' ἂν εἶχεν ἕναν βασιλέα κ' ἒν ἔκαμνεν παιδί. Ἐφοήθην ταλοιπονίς, μὴν τύχῃ κ' ἒν κάμῃ καθόλου παιδί, ἔκαμεν μὲ τὴ σκλάβαν του παιδί. Ἐκεῖ 'τυχεν κ' ἡ βασίλισσα κ' ἦτον κ' ἐκείνη 'γκαστρωμένη, ἐγέννησεν κ' ἔκαμεν κ' ἐκείνη ἕναν παιδάκι. Ἐμεαλόνναν τὰ παιδ̨ιά, ἐπαῖτζαν ματζῆ, ἐπααῖνναν καὶ 'ς τὸ σκολε̨ιὸν ματζῆ, ἐξησκολῆσα. Τὸ σκλαβόπουλλον ἦτο ξυπνὸ καὶ φρένιμον παιδί· 'μμὲ τὸ βασιλόπουλλον ἦτον χοντροκέφαλον κ̨' ἄταχτο. Ἀμμὲ τὸ σκλαβὶ ἐγάπαν πολ-

(1) Μνήματα.
(2) Περιβόλιον.
(3) Ἄνθρωπος τοῦ λάκκου=ἑτοιμοθάνατος.

(1) Μεγαλάτον· ἀλλαχοῦ λέγουσι *μεγαλοσ̨άτον*.
(2) Ἴσου.

λὺν τὸ βασιλόπουλλο· ἐπάαιννεν τὸ βασιλόπουλλο 'ς τὴς ταβέρναις, τὸ σκλαβὶν ἐσυββούλευγέν το· τὸ βασιλόπουλλον γοῦλον μὲ τοὺς σουρτούκιδες.

Μιὰν βολὰν τὸ βασιλόπουλλον ηὖρεν ἕναν κάντρο κ' ἔχεν τὴν ὥμορφην τοῦ κόσμου κ' ἐλωλλάττη· ἐρώστησεν, ἔππεσε 'ς τὸ κρεβάττι· γιατροὶ 'μπαῖννα, γιατροὶ 'βγαῖννα, ἔν ἔγιαινεν τὸ βασιλόπουλλο. Ἐποφάσισεν τολοιπὸν νὰ φύῃ, νὰ 'πά' ναὗρῃ τὴν ὥμορφην τοῦ κόσμου. Λέει το τοῦ σκλαβιοῦ. Τὸ σκλαβὶν ἐγάπαν τὸ βασιλόπουλλο, ἔξεέν το καὶ τί πρᾶμαν ἦτο, ἐποφάσισεν νὰ 'πάῃ ματζῆν του, γιὰ νὰ τὸ φυλάῃ. Ἐπῆαν τολοιπὸν 'ς τὸν ἀφέντην των τὸν βασιλέαν νὰ τοῦ γυρέψουν νὰ τῶν δώκῃ τὴν ἄδειαν. Λέουν του: «Πατέρα, θέλουμεν νὰ πᾶμεν νὰ γυρίσουμεν, νὰ 'δοῦμεν κόσμο, νὰ μάθουμεν κι' ἄλλα πράματα, καὶ σὲ περικαλοῦμεν νὰ μᾶς δώκῃς τὴν εὐχήν σου, νὰ 'πᾶμεν, νὰ γυρίσουμεν καλὸν καταβγόδιο (1). Ὁ βασιλέας ἔδωκέν των τὴν ἄδειαν καὶ τὴν εὐχήν του, καὶ λέει των κιόλα: «Θωρεῖτε, παιδιά μου, 'ποῦ θὰ φύητε; πρῶτα κι' ἀρκή, 'ς τὸ δρόμον 'ποῦ θὰ 'πααίννητε, θαὗρητ' ἕναν κιόσκι· νὰ μπῆτε, νὰ κάτσητε, νὰ φάητε, νὰ πιῆτε· τὰ φαγιὰ καὶ τὰ πιοτὰ θάρκουνται μονάχα τω· ἀμμὲ τὴν κατάραν μου νάχητε, νὰ μὴν 'πομείνητε μέσα νὰ κοιμηθῆτε· νὰ 'βγητε ὄξω νὰ ππέσητε, καὶ μὴν φοᾶστε. Παρακεῖ θαὗρητ' ἕναν δέντρο μεάλο· κάτσητε ἀποὺ κάτω του, ἔχει σουφάδες, φάητε, πιῆτε· τὰ φαγιὰ θάρκουνται μονάχα τω· 'μὲ τὴν κατάραν μου νάχητε, νὰ μὴν ἰππέσητε ἀποὺ κάτω του· νὰ πάητε καμπόσαις ὀργυιαὶς ἀλάργα νὰ ππέσητε. Παρακεῖ θαὗρητ' ἕναν κάμπον μεάλον, καὶ μέσ' 'ς τὴν μέσην ἕναν πύργο· ἡ πόρτα θἄναιν ἀννοιχτή· 'μπῆτε, κάτσητε, φάητε, πιῆτε κ' ἐκεῖ, μοναχὰ θωρεῖτε καλὰ (2), τὴν κατάραν μου νάχητε, μέσα 'ς τὸν πύργον νὰ μὴν ἰππέσητε· ἀβγᾶτε (3) ὄξω πτέσητε, μὴν φοᾶστε· ἀπ' ἐκεῖ, ὅπου θέλητε, 'παννῆτε, ἔν ἔχητε φόο (4)».

Ἔδωκέν των τὴν εὐχήν του, ἐφύαν τὰ παιδιά, ἐπααῖννα. Ἐπορπατῆσαν πέντε δέκα 'μέραις, παρὰ δεκαννιὰ εἴκοσι, ἕνα βραδὺν ἐφτάσαν 'ς ἕνα μέρος, θωροῦν ἕναν κιόσκι πολλὺν ὥμορφο. Ἐμπαίννου μέσα, θωροῦν, τί νὰ 'δοῦ; σουφάδες μὲ στρώμματα μαλακά, 'ποῦ 'ξάπλωννες κ' ἐβούλλας, κκελίμια, σιτζετέδες, μαξελλάρες . . . ἄθρωπος ἔν ἐφαίνετο. Ἐκάτσαν αὐτοί. Εὐτὺς ἐρκοῦνταίν (1) των μοναχά τω γλυκά, καφέδες, τσιμπούκια, κιαάκο στρώννεται τὸ τραπέτζιν μοναχόν του, φαγιὰ καὶ πιοτὰ λογιῶν τῶν λογιῶ. Καθίτζουν αὐτοί, τρώουν, πίννου, ἐρκοῦνταίν των πάλαι καφέδες, τσιμπούκια· ἔπιαν, ἐφουμέρα . . .

Τὸ βασιλόπουλλον ἐνύσταξεν, ἐσινιέρετον νὰ ππέσῃ. Θωρεῖ τὸ σκλαβί, λέει του: «Πρέ, 'μὲ τί μᾶς εἶπεν ὁ ἀφέντης μας; ἔν μᾶς εἶπεν νὰ φᾶμεν, νὰ πιοῦμε, 'μὲ τὴν κατάραν του νάχουμεν, νὰ μὴν ἰππέσουμεν μέσα, νάβγουμεν ὄξω νὰ πέσουμε»; Λέει τὸ βασιλόπουλλο: «Κάλε, δὲν βαριέσαι; τέτοια στρώμματα ηὕραμεν, καὶ θάβγουμε ὄξω νὰ πέσουμε; Ἐγὼ θὰ πέσω ἔω δά, 'σὰν θέλῃς ἐσού, 'πάννε νὰ πέσῃς ὄξω νὰ ξηπαγιάσῃς, γὴ νὰ σὲ φάουν τὰ θεριά». Τὸ σκλαβὶ λέει του: «Ἐγὼ ἔν ἰππέφτω». Τί τὰ θέλεις; τὸ βασιλόπουλλον ἔππεσεν 'ς ἔκεινα δὰ τὰ στρώμματα τὰ μαλακά, ἐπῆρέν το ὁ νύπνος, ἐρουχχάνεν (2) κιόλα.

Τὸ σκλαβὶν ἔν τό 'περεν ὁ νύπνος, ἔλεεν μέσα του: «Ἐδῶ πάντα τίποτε θὰ 'κλουθίξῃ». Πάει, καίτζει ὀμπρὸς 'ς τὴ σκάλα, ἀντίκρυ 'ς τὴν πόρτα· 'βγάλλει τὴν σαίταν του, κορδίτζει την ὥμορφα, βάλλει την 'ς τὴν βάνταν (3) του, 'βγάλλει καὶ τὸ σπαθάκιν του, βάλλει το 'ς τὴν βάνταν του κ' ἐφούμερε. Ἐκεῖ νὰ κ' ἐσείστην τὸ κιόσκι, κιαάκο νὰ καὶ 'νεφαίνει ἕνας δράκος, θεριὸν μὲ τρεῖς κεφάλαις. Θωρεῖ ὁ δράκος τὸ σκλαβὶ καὶ τὸ βασιλόπουλον 'ποῦ 'κοιμᾶτο, λέει του: «Πρέ, δέν σας ἔφταννε 'ποῦ 'κάτσητε κ' ἐφάητε κ' ἴπιητε, μοναχὰ ἐθέλητε νὰ πέσητε καὶ 'ς τὴς μοναίς μου»; Λέει του τὸ σκλαβί: «Καὶ τί θὰ κάμῃς, πρέ»; Λέει ὁ δράκος: «Ἆ σὲ φάω». Λέει τὸ σκλαβί: «Ἆ φάῃς τὴν κεφάλην σου». Πιάννει τὴν σαίταν του, σταφνίτζει, τραβᾷ τη, 'πέρει μὲ μιᾶς 'ς τὴν σειρὰ καὶ τὴς τρεῖς τὴς κεφάλαις τοῦ δράκου. Ἐσκότωσεν τὸ θεριό, 'μὲ 'μισοσφάραν ἀκόμια. Λέει του τοῦ σκλαβιοῦ: «Ἆ! πρὲ ππούστη! ἂν τὸ καυκιστῆς ἐσού, ππῶς ἐσκότωσες τέτοιον θεριό, νὰ ἐνῆς μάρμαρον ἴσα μὲ τὰ γόνατα». Λέει του τὸ σκλα-

(1) Κατευόδιον.
(2) Προσέχετε.
(3) Ἐξέλθετε.
(4) Φόβον.

(1) Ἔρχονται.
(2) Ἐρογχάλιζε.
(3) Εἰς τὸ πλάγι.

βί: «Πρ', ἂς σὲ 'σκότωσα 'γώ, κι' ἂς εἶναι». Κιαάκο πιάννει τὸ σπαθάκιν του, κ' ἔκοψεν τὴς κεφάλαις, ἔβγαλεν τὴς γλῶσσαις, ἔδεσέν ταις, κρύβγει ταις μέσ' 'ς τὸ κισδάνιν (1) του· ὕστερα κάμνει μουρέλλα μουρέλλα τὸ θεριό, κουβαλᾷ το, ῥίχτει το ὄξω μακρυά, πλύννει καὶ τάματα, 'πάει πιὸ ππέφτει, μ' ἦτον πιὸν τὰ ξημερώματα. Τὸ πωρνὸ σηκόννεται τὸ βασιλόπουλλο, φωνάτζει καὶ τοῦ σκλαβιοῦ, λέει του: «Ἔλε!!. σηκώστου, νὰ 'πααίννουμεν κ' ἐξημέρωσε... ἔ, μῶρ' ἄθρωπος 'ποῦθελεν νὰ φυλάῃ βάρδια!» Τὸ σκλαβὶν ἐξύπνησεν, ἔτριβγεν τὰ 'μμάτια του, γιὰ νὰ δείξῃ καὶ καλά, ππῶς ἐκοιμᾶτο βαρειά· λέει του: «Ἰνναί, ἀέρφι, ἔτσε δὰ βαρειὰ κοιμοῦμαι, ἂ μοῦ συχχωρέσῃς». Σηκόννεται, λειμαίνουν νὰ τῶν ἔρτουν καφέδες, τσιμπούκια... ἰνναί... τίποτε. Λέει τὸ βασιλόπουλλο: «Χάντε νὰ πααίννουμεν, κ' ἓν τῶχουν, 'ς φαίνει, σύστημα νὰ φέρνουν τίποτε τὸ πωρνό». Τὸ σκλαβὶν ἐκατάλαβεν, άππῶς (2) ἐσκοτώθην τὸ θεριό, ἓν ἔρκεται πιὸν τίποτε. 'Εσηκώστησαν, ἐφύα.

Πάουν, πάουν.... παρακεῖ 'βρίσκουν ἕναν δέντρον μεάλον ὤμορφο κ' ἔχεν ἀποὺ κάτω σουφάδες στρωμένους· ψυχημένοι αὐτοί, 'πάου, καθίτζου. Εὐτὺς νὰ κ' ἐρκοῦνται μονάχα τω γλυκά, καφέδες, τσιμπούκια, οἱ δίσκοι ἀσημένοι, τζάρφια ἀσημένα· κιαάκο ἐρκοῦνται τὰ φαγιὰ μοναχά των, στρώννεται ὁ σουφρᾶς μοναχός του, κουτάλια ἀσημένα, μαχαίρια, πεούνια ἀσημένα. 'Εφάαν αὐτοί, ἤπια. Ἀ τὰ κοντολοοῦμεν, τὸ βασιλόπουλλον ἐθῶρεν τὰ στρώμματα τὰ μαλακά, ἔππεσε. Τὸ σκλαβὶ ἐπαρακίναν το νὰ 'πάουν παρακεῖ ἀποὺ τὸ δέντρον νὰ ππέσουν· τὸ βασιλόπουλλο ἓν ἔθελεν, ἐναέλαν τὸ σκλαβί. Τί τὰ θέλεις; τὸ σκλαβὶ ἐσίνιαρεν πάλαι τὴ σαίτταν του, ἐκόρδισέν την, ἔβαλέν την 'ς τὴ βάντα του καὶ τὸ σπαθάκιν του χαντζίρι δίπλα, ἔκατσεν πάλαι 'ς τὴν βάρδια. Ἔκει δὰ τὰ μεσάνυχτα, νὰ κ' ἐσείστην τὸ δέντρο μπιτούνικο, κ' εὐτὺς ἔρκεται ἕνα θερίον μ' ἔξη κεφάλαις· λέει τω: «Πρὲ ππούστηδες, ἓν ἰφτάννει 'ποῦ κάτσητε κ' ἐφάητε κ' ἤπιητε, μοναχὰ ἐππέσητε καὶ 'ς τὴς μοναίς μου»; Λέει του τὸ σκλαβί: «Καὶ τί 'ναιν 'π' ἂ κάμῃς, πρὲ ππούστη»;—«Ἀ σᾶς φάω».—«Ἀ φάῃς θέλεις τὴς κεφάλαις σου». Πιάννει τὴν σαίτταν του, τραβᾷ, πέρει μὲ μιὰ καὶ τὴς τέσσεραις τὴς κεφάλαις τοῦ δράκου· κιαάκο 'βγάλλει τὸ σπαθάκιν του, κόβγει του καὶ τὴς ἄλλαις δυό. 'Πάνω 'ποῦθελεν νὰ 'ποδώκῃ πιὸν τὸ θεριό, λέει του: «Ἄ, πρὲ ππούστη, ἂν καὶ τὸ καυχιστῆς ἐσού, ππῶς ἐσκότωσες τέτοιον θεριό, νὰ ἐνῇς μάρμαρον ἴσα μὲ τὴν μέση». Λέει του ἐκεῖνο: «Πρ', ἂς σὲ 'σκότωσα 'γώ, κι' ἂς εἶναι». Κιαάκο κόβγει τὴς κεφάλαις, βγάλλει τὴς γλῶσσαις, κρύβγει ταις 'ς τὸν τουρβᾶν του· κόβγει καὶ τὸ θεριὸν μουρέλλα, ῥίχτει το μακρυὰ ἀποὺ τὸ δέντρο, πλύννει τάματα, 'πάει κι' αὐτὸς ππέφτει. 'Επέρασε 'λλίος καιρός, ἐξημέρωσεν, ἐξύπνησεν τὸ βασιλόπουλλο, ἐφώναξεν καὶ τοῦ σκλαβιοῦ, ἐναέλαν το πάλαι. 'Εκεῖνον τὰ ἴδια, ἔκαμεν τὸ βαρόνυπνον, ἐσηκώσθη. Τί τὰ θέλεις; ἐφύαν πάλαι, ἐπααῖννα.

Πορπατοῦν, πορπατοῦν καμπόσαις 'μέραις, παρὰ δεκαννιὰ εἴκοσι, ἐππέσαν μέσα 'ς ἕναν κάμπο. 'Σ τὴν μέσην εἶχεν ἕναν πύργο. 'Πάνω 'ποῦ 'βράδιατζεν, ἐφτάσαν 'ς τὸν πύργο. Ἡ πόρτα τολοιπὸν ἀνοιχτή· 'μπαίννουν αὐτοὶ μέσα. Θωροῦν, τί νὰ 'δοῦ; ἐκεῖ δᾶτον κι' ἂν ἦτο... τί στρώμματα, τί κκελίμια, τί σουφάδες ἦτον ἔκεινοι!! 'Εκάτσα. 'Ετότες δᾶταν κι' ἂν ἦτον 'ποῦ 'ρκοῦντα μοναχά τω τὰ γλυκά, οἱ καφέδες, τὰ τσιμπούκια· δίσκοι μαλαματένοι καὶ τί δίσκοι! ἐστρώθην ὁ σουφρᾶς μοναχός· πιάτα, ποτήρια, μαχαίρια, περούνια, κουτάλια, γοῦλα μαλαματένα. 'Ερκοῦνται τὰ φαγιὰ μοναχά τω, ἀμμὲ τί φαγιά! τρώουν, πίννουν. 'Εσινιέρετον πάλαι τὸ βασιλόπουλλον νὰ ππέσῃ. Λέει του τὸ σκλαβί: «Πρὲ ἀέρφι, τί πολεμᾷς νὰ κάμῃς»; Λέει: «Κάλε, τέτοια στρώμματα, κι' ἂ τὰ μολίκω νὰ μὴν ἰππέσω»; Λέει τὸ σκλαβί: «Ἀμὲ τί μᾶς ἐπαράφηκεν ὁ ἀφέντης μας; ἓν μᾶς εἶπεν, τὴν κατάραν του νἄχουμεν, νὰ μὴν ἰππέσουμεν μέσα, μοναχὰ νἄβγουμεν ὄξω νὰ ππέσουμε»; Λέει του τὸ βασιλόπουλλο: «Ὁ ἀφέντης μας εἶναιν πιὸν γέρος κ' ἐπαραμώρισε· τί 'πάθαμεν καὶ 'ς τἄλλα τὰ μέρη, 'ποῦ μᾶς εἶπεν νὰ μὴν ἰππέσουμε; —Πρὲ ἀέρφιν, ἔλα 'ς τὸν νοῦν σου! — Πρέ, πελεβὸς εἶσαι; ἐγὼ θὰ πέσω ἔω δά· ἓν τὰ μολαίρω ἐγὼ τέτοια στρώμματα, νὰ 'πάω ὄξω νὰ ππέσω· 'σὰν θέλῃς ἐσού, πάννε». Τί τὰ θέλεις, ἔππεσεν τὸ βασιλόπουλλο, ἐπῆρέν το εὐτὺς ὁ νύπνος. Τὸ σκλαβὶν ἐτοιμάστη, ἔκατσεν πάλαι 'ς τὴ βάρδια. 'Εκεῖ νὰ καὶ 'νεφαίνει ἀποὺ τὴν πόρταν ἕνα θεριὸν ἀκκαίριο, μ' ἐννιὰ κεφάλαις, κ' ἐσέτον (1) πιὸν ὁ πύρ-

(1) Εἶδος θήκης δερματίνης.

(2) Ἀφ' ὅτου.

(1) Ἐσείετο.

γος, κ' ἔτρεμεν ἡ γῆς, κ' ἐθάρρες, 'ππῶς ἔθελεν νὰ χαλάσῃ ὁ κόσμος. Γοῦλα μέσα 'ς τὸν πύργον ἐτανταν<ins>ι</ins>άτζαν (1). Θωρεῖ τους τὸ θεριό, ἔφρισε (2), λέει τω: «Ἄ, πρὲ ππούστηδες, μ' ἓν σᾶς ἔφταννε 'ποῦ 'φάητε κ' ἤπιητε, κ' ἐθέλητε νὰ ππέσητε κιόλα μέσα 'ς τὸν πύργο»; — «Ἔ, καὶ τί πατσαίρει, πρέ; Τί θὰ κάμῃς»; — «Ἀ σᾶς φάω θέλω». — «Ἀ φάῃς θέλεις καὶ σοὺ τῆς κεφάλαις σου». Ρίχτει τὸ σκλαβὶ τὴν σαίτταν του, πέρει πιτομιᾶς τῆς ἔξη τῆς κεφάλαις, κιαάκο ξησπαθόννει, ἀποὺ 'δῶ 'χεν ἀποὺ 'κεῖ 'χεν, 'πέρει καὶ τῆς ἄλλαις τῆς τρεῖς τῆς κεφάλαις. Ἐσφάραν πιὸν τὸ θεριὸν κ' ἐμούνγκριτζε· λέει του: «Ἀ, μωρὲ ππούστη, ἂν καυκιστῇς ἐσού, ππῶς ἐσκότωσες τέτοιον θεριὸν 'σὰν κ' ἐμένα, νὰ ἐνῇς μάρμαρον ὡς τὸν λαιμό». Λέει του καὶ τὸ σκλαβί: «Πρ', ἂς σὲ 'σκότωσα 'γώ, κι' ἂς εἶναι». Ἔπιασεν πάλαι, ἔκαμεν κομμάτια κομμάτια τὸ θεριό, ἐκουβάλησέν το, ἔρριξέν το ὄξω, ἐσφουγγάριασεν τἄματα κ' ἤθελεν πιὸν νὰ πάῃ νὰ ππέσῃ. Ἐκεῖ δὰ θωρεῖ κ' ἐκρέμμουνταν μιὰ ἀρμαθιὰ κλειδιά· μετρᾷ τα, σαράντα· αὐτὰ ἐννοία σαράντα νοντάδες, 'ποὖχεν μέσα 'ς τὸν πύργο. Πιάννει τα, 'ννοίει ἕναν νοντᾶ· τί νὰ 'δῇς; γεμάτος φλουριὰ βενέτικα· 'ννοίει ἄλλο, γεμάτος μαμουτιέδες· 'ννοίει ἄλλο, ρουμπιέδες· τί τὰ θέλεις; πᾶσα ἕνας ἦτον γεμάτος κι' ἀποὺ μιὰν λοὴν μονέδα· 'ννοίει καὶ τὸν 'πισωνόν, τί νὰ 'δῇ; γεμάτος διαμαντόπετραις. Πιάννει, γημόννει τῶναν τὸ 'μμάτι τὸν τουρβᾶν του διαμαντόπετραις καὶ τἄλλον βενέτικα, ἔβαλεν δὰ καμπόσα καὶ 'ς τῆς περεσίκαις του (3), σφαλᾷ τοὺς νοντάδες, κρύβγει καὶ τὰ κλειδιά, ἐπῆεν κ' ἔππεσεν τοῦ θανάτου, γιατὶ ἦτον πολλὺν ψυχημένος, ὕστερ' ἀποὺ τέτοιον ἄγωναν, 'ποῦ 'χεν, ὅσον νὰ 'ποβγάλῃ τέτοιον θεριό.

Ἓν ἐπέρασεν κομμάϊν καιρός, ἐξημέρωσε. Ἐξύπνησεν τὸ βασιλόπουλλον, ἐναέλαν το πάλαι τὸ σκλαβί. Αὐτὸν τὸ κακόμοιρον ἓν τοῦ 'δωκεν νὰ καταβάλῃ, ἔκαμεν πάλαι τὸν βαρόνυπνο, κ' ἐξύπνησεν, κ' ἔκαμνε ππῶς ἐποκόρδοννε (4), ππῶς ἐχασμουρεέτο. Ἐθωροῦσαν, ἂν τύχῃ κ' ἔρτῃ καένας καφές, καένα τσιμποῦκι· ἰνναί . . . . τίποτε . . . . ἐβγῆκαν ὄξω, ἐσφάλισεν τὸ σκλαβί, ἔκρυψεν τὸ κλειδὶ 'ς ἕναν παλαθυρί, ἐφύαν, ἐπααῖννα.

Τὸ βραδὺν ἐπῆαν 'σὲ μιὰν πολιτεία· 'πάουν 'ς ἕνα σπίτι μιᾶς γρηᾶς. Λέει της τὸ σκλαβί: «Ἔ, παραμάννα, ξένοι ἤμεττε· ἓν μᾶς 'φίννεις νὰ ππέσουμεν καὶ 'μεῖς ἔδω δὰ 'ς τὸ σπίσ' σου (1)»; Λέει των ἐκείνη: «Ππεσῆτε, παιδάκια μου, 'μὲ μηὲ στρῶμμαν ἔχω, μηὲ μονὴν νὰ χωστῆτε». — «Ἐν πουλοῦν πούετ' ἔδω»; — «Μ' ἓν πουλοῦ; τί θέλητε; στρώμματα, παπλώματα, χερέμια, κκελίμια, σιτζατέδες, τἀργαστήρια γέμουν πολλά». Βγάλλει τὸ σκλαβί, δόννει της καμπόσα φλουριά, λέει της: «Νά, 'πάννε νὰ πάρῃς». Θωρεῖ ἡ γρηὰ τὰ φλουριά, ἐπῆεν νὰ λωλαττῇ. Πάει δὰ πιόν, φέρνει τὰ στρώμματα, παπλώματα λογιῶν τῶν λογιῶ, ἐπῆρεν καὶ 'δικά της. Δόννει της πάλαι τὸ σκλαβὶν καμπόσα φλουριά, 'πάει, φέρνει των καὶ φαγιὰ λοῆς λοῆς, καὶ κρασί. Ἐκάτσαν, ἐφάαν κ' ἐπίννα ματζῇ μὲ τὴ γρηά· ἐκερνοῦσαν καὶ τὴ γρηά: «Καλῶς νὰ σ' εὕρω, παραμάννα». — «Σ τὴν ὑάν σας, παιδιά μου». Ἐφάαν δά, ἤπιαν, ἐππέσα. Τὸ πωρνὸν ἐξημέρωσεν ὁ Θεὸς τὴν ἡμέρα, τὸ σκλαβὶν ἔξεεν τὴν πολιτεία, τί πολιτεία ἦτο· ἔξεέν τα, καὶ ππῶς ἦτον ἐκεῖ ἡ ὥμορφη τοῦ κόσμου, 'μ' ἓν εἶπεν τίποτε τοῦ βασιλόπουλλου. Τὸ βασιλόπουλλον, 'ποῦ 'γύριτζε γιὰ νὰ τὴν εὕρῃ, ἓν ἔξεε, ππῶς ἦτον ἐκεῖ. Ἔβγαινεν ὄξω, ἐγύριτζεν 'πάνω κάτω, ποῦ νὰ καταλάβῃ τίποτε; Τὸ σκλαβὶν ἀποὺ τὴν πρώτην ἡμέραν ἐρώτηξεν, ἔμαθε 'σὲ ποιὸν καφεννὲν 'πάει ὁ βασιλέας ἐκεινοῦ τοῦ τόπου· 'πέρει τὸ βασιλόπουλλον, ἐπιάσα φιλίαις μὲ τὸ βασιλέα, ὅποτ' ἐθέλαν, ἐπααῖνναν, εὑρίσκαν τον, ἐκουβεντιάτζα (2).

Τὸ σκλαβὶ μιὰν ἡμέραν ἔκατσεν, ἐψιλορώταν τὴ γρηά: τί τόπος εἶναι, τί καλὰ γέμει; Λέει του ἡ γρηά: «Ἔω δά 'ναιν δά, παιδάκιν μου, 'ποὖχει τὴν ὥμορφην τοῦ κόσμου 'ποῦ λέου». Λέει της τὸ σκλαβί: «Κιαάκο, παραμάννα, ἓν 'πάει πούετε αὐτὴ ἡ ὥμορφη τοῦ κόσμου; ἂς εἶναι δά, παραμάννα, ἔθελα κ' ἐγὼ νὰ τὴν 'δῶ, νὰ μὴν 'πάω 'ς τὸν τόπον μου καὶ λέω, ππῶς ἦρτα κ' ἓν τὴν εἶδα». Λέει του ἐκείνη: «Μάνα μου, παιδάκι μου! 'μπορεῖ λοατέ (3) μου καένας νὰ τὴ 'δῇ, 'ποῦ κάεται γουλογκλειδωμένη μέσα 'ς τὸ πα-

(1) Ἐσείοντο κροτοῦντα· λέξις ἴσως πεποιημένη.
(2) Ἄφρισεν (ἐκ τοῦ θυμοῦ).
(3) Θυλάκια.
(4) Ἐτεντόνετο.

(1) Σπίτ' σου.
(2) Συνδιελέγοντο.
(3) μήπως.

λάτι; νά, μοναχὰ τὴν νύχτα, 'σὰν θὰ κάτσου τὰ ποδαρικά, 'βγάλουν την μουρωμένη σαράντα στρατιώταις 'ποὺ 'μπρὸς καὶ σαράντα 'ποὺ πίσω, καὶ πέρουν την 'ς τῆς δασκάλισσας· 'πάει μέσα 'ς τῆς δασκάλισσας, οἱ στρατιώταις φυλάουν ἀπ' ὄξω· δείχτει της δὰ ἡ δασκάλισσα νὰ μάθῃ νὰ δ̮ιαβάτζῃ, νὰ ῥάβγῃ, νὰ πλέκῃ, κ̮ιαάκο καένα δ̮ὸ ὥραις ὕστερ' ἀποὺ τὰ μεσάνυχτα βάλλουν την πάλαι μέσ' 'ς τὴν μέσην τω, 'πέρουν την 'ς τὸ παλάτι· κ' ἔτσε γούλαις τὴς νύχταις». Λέει της τὸ σκλαβί: «Καὶ ποῦ 'ναιν τῆς δασκάλισσας»; Λέει του: «Μάννα μου, παιδάκιν μου! καὶ τί 'ναιν 'π' ἅ τὸ κάμῃς τῆς δασκάλισσας τὸ σπίτι; τάξῃ (1) καὶ 'ξέεις το κ̮ιὄλα· μ' ἒν ἠμπορεῖς νἄμπῃς νὰ τὴν εὕρῃς μηὲ 'μέραν μηὲ νύχτα· καέναν ἄλλον 'ποῦ ἒν βάλλει μέσα μοναχὰ τὴν βασιλοποῦλλα». Τί τὰ θέλεις; ἐψάρεψεν τὴ γρηάν, ἐκατάλαβεν, 'ποῦ ππέφτει τὸ σπίτιν τῆς δασκάλισσας· πάει ἀποὺ ἡμέραν αὐτός, ηὗρεν τὸ σπίτι, εἶδεν τὰ κατατόπ̮ια, κ̮ιαάκο ἐπῆεν, ηὗρεν τὸ βασιλόπουλλον, ἐκαοῦνταν ματζῆ, μ' ἒν τοὔλεεν τίποτε...

'Σὰν ἐνύχτ̮ιασεν καλά, βάλλει καμπόσα 'δ̮ιαμάντ̮ια 'ς τὴν περεσίκαν του, φεύγει, 'πάει, σκαλλ̮ιάτζει, 'βγαίννει 'πάνω 'ς τὴν περ̮ιώρα, (2) ῥίχτει μέσα 'ς τὴν ναυλὴ μ̮ιὰν φουχτ̮ιὰν δ̮ιαμάντ̮ια, κ̮ιαάκο κατηβαίννει, φεύγει. Ἦρτεν ἡ βασιλοποῦλλα, ἐκουρκουνίσαν (3) τὴν πόρταν τῆς δασκάλισσας. Βγαίνει ἡ δασκάλισσα νὰ πάῃ ν' ἀννοίξῃ, θωρεῖ 'ς τὴν ναυλὴν κ' ἐστράφταν κἄτι πράματα... ἐθάμμαξε· π̮ιάννει, τί νὰ δῇ; δ̮ιαμάντ̮ια· μαεύγει τα, κρύβγει τα. Ἔλα δά, ἔννοιξεν, ἦμπεν ἡ βασιλοποῦλλα μουρωμένη, ἔδωκέν της τὸ μάθημα, ἐπῆράν την πάλαι οἱ στρατιώταις, ἐπῆράν τη 'ς τὸ παλάτι. Τὴν ἄλλην νυχτ̮ιὰ ἐβλᾶτισεν (4) πάλαι τὴν γίδ̮ιαν τὴν ὥραν τὸ σκλαβί, 'πάει, σπέρει ἄλλην μ̮ιὰν φουχτ̮ιὰν δ̮ιαμάντ̮ια 'ς τὴν ναυλὴν τῆς δασκάλισσας. Θωρεῖ τα πάλαι ἡ δασκάλισσα, ἐμάεψέν τα, λέει μέσα της: «Ἐγὼ πρέπει νὰ παραγλεπίσω, νὰ 'δῶ, τίς εἶναιν αὗτος 'ποῦ τὰ ῥίχτει αὗτα!» Τὴν τρίτην τὴν νυχτ̮ιά, 'πάνω 'ποῦ 'σκάλ̮ιασεν τὸ σκλαβὶ κ' ἔθελεν νὰ ῥίξῃ τὰ δ̮ιαμάντ̮ια πάλαι 'ς τὴν ναυλή, 'ρπᾷ τον ἡ δασκάλισσα 'ποῦ τὴν χέραν, ἄσυλα (1) αὗτο δὰ ἐὕρευγεν κ' ἐκεῖνος, 'μπαίννει μέσα 'ς τὴν ναυλή, λέει της: «'Απ' αὗτα γέμω νὰ σοῦ δώκω, ὅσα θέλῃς, μοναχὰ νὰ μὲ κρύψῃς μέσα νὰ 'δῶ τὴν βασιλοποῦλλα». Ἡ δασκάλισσα τολοιπὸν ἐφοήθη, λέει του: «Μάννα μου, ἒν εἶναι πρᾶμαν νὰ ἐνῇ, γ̮ιατί, 'σὰν τὸ μάθῃ ὁ βασιλέας, 'πάουν τὰ κεφάλ̮ια μας καὶ τῶν ἰδ̮ρωνῶν μας». Τί τὰ θέλεις; τὸ σκλαβὶ καταφέρνει τη, βάλλει τον μέσα 'ς τὸ σπίτι, 'ντύνει τον γυναικίτικα, καθίτζει τον 'ς ἕναν καντοῦνι, δόννει του κ' ἕναν παννὶ καὶ μ̮ιὰν βολώνα νὰ τὴν περνᾷ, τάξῃ καὶ 'ρκινᾷ νὰ μάθῃ νὰ ῥάβγῃ.

Τὰ μεσάνυχτα ἔρκεται ἡ βασιλοποῦλλα, μπαίννει μέσα 'ς τὸ σπίτι, θωρεῖ τὸ σκλαβί, ἐταράχτη, πρώτην βολὰν νὰ 'δῇ κ̮ι' ἄλλην γυναῖκα 'ς τῆς διδασκάλισσας. Λέει της: «'Μ̮ὲ γ̮ιατὶ ἔτσε, δασκάλισσα; 'μ' ὕστερα 'σὰν τὰ μάθῃ ὁ ἀφέντης μου»; Λέει της ἡ δασκάλισσα: «Ἒν πατσέρει, κοράκιν μου, μ̮ιὰ ἀξαέρφη μου τσοπάννησσά 'ναι κ' ἦρτεν νὰ κάτσῃ κοντά μου καμπόσαις 'μέραις, ππᾶς (2) καὶ μάθῃ νὰ περνᾷ καμμ̮ιὰν βολων̮ιά, γ̮ιὰ νὰ 'μπαλλόννῃ». Τί τὰ θέλεις; ἐκατασύχασεν τὴν βασιλοποῦλλα· ἐμάλλοννεν δὰ καὶ τοῦ σκλαβ̮ιοῦ πότε πότε: «Ἔ, τσοπάννησα, ἔ, Γερώδη (3), ἔτσε πέρνα τὴν βολῶνα, ἔτσε κάμνε»... Ἀ τὰ κοντολοοῦμεν, ἀπὸ νύχταν εἰς νύχτα, ἐφιλιώθησαν π̮ιὸν καλὰ ἡ βασιλοποῦλλα μὲ τὸ σκλαβί· ἀμμὲ τὸ σκλαβὶν ἦτον κ' ἐκεῖνον πολλὺν ὤμορφο· ἐρκινῆσαν π̮ιὸν κ' ἐπαῖτζαν κ̮ιὄλα. Ἐκεῖ 'πάνω 'ς τὰ παιχνίδ̮ια, μ̮ιὰν νυχτ̮ιὰν ἐκατάλαβεν ἡ βασιλοποῦλλα ππῶς ἦτον παλληκάρι. Ἔ! ὅππως κ̮ι' ἂν ἦτο, 'ς τὴν ἀρχὴν ἐταράχτην πολλύ· ὕστερα μὲ τὸ κολάϊν τὸ σκλαβὶν ἐκατασύχασέν τη· κ' ἡ δασκάλα ἀποὺ τὴν ἄλλην μερ̮ιὰ λέει της: «Κ̮ι' αὐτὸς βασιλόπουλλον εἶναι, π̮ιὸν καλὸν ἔθ θαὕρῃς». Τί τὰ θέλεις; ἡ βασιλοποῦλλα ἐγάπησέν το τὸ σκλαβί. Λέει της τὸ σκλαβί: «'Μ̮ὲ τώρα ππῶς θὰ κάουμεν νὰ φύουμε»; Λέει του ἡ βασιλοποῦλλα: «Ἐμέναν ἀποὺ 'δῶ καὶ 'λλίαις 'μέραις θά με 'παντρέψου· ὁ γάμος θὰ βαστάξῃ σαράντα 'μέραις καὶ σαράντα νύχταις, καὶ 'πάνω 'ς τὴς σαράντα 'μέραις, ἔχουμεν συνήθειο 'ς τὸν τόπον μας, ἡ

(1) Ὑπόθες.

(2) Τὸ ἄνω μέρος τοῦ τοίχου τοῦ περιβάλλοντος τὴν αὐλήν.

(3) Ἐκτύπησαν, λέξις πεποιημένη ἐκ τοῦ ἤχου τοῦ ῥόπτρου.

(4) Ἐκαραδόκησε.

(1) Ἀκριβῶς.

(2) Ἴσως.

(1) Ἡρώδη.

νύφφη ματζῆν κι' ἄλλαις γυναῖκες 'πάουν ὄξω ἀποὺ τὴν πολιτείαν καὶ θυμιάτζουν τὰ μνημόρια τῶν 'πεθαμμένω. Ταλοιπονὶς θὰ 'πάω κ' ἐγὼ καὶ θὰ ξηστρατίσω κομμάτιν, καὶ νά 'σαι χατζίριν μὲ τἄλοον, νὰ μὲ 'ρπάξης, νὰ φύουμε». Λέει της τὸ σκλαβί: «Καλὸν ταλοιπονίς, ἔτσε νὰ κάουμε»... Ἔφυεν ἡ βασιλοποῦλλα, ἔφυεν καὶ τὸ σκλαβὶν τὸ πωρνό, 'πάει 'ς τῆς γρηᾶς.

Τὸ βασιλόπουλλον εἶχέν το χαμένον τὸ σκλαβὶν τόσαις 'μέραις· ἕν ἔξεεν ποῦ 'κάεται κ' ἐχολομάνε. Θωρεῖ το.—«Πρέ, ποῦ 'σου; τί 'κάμνες; 'μμὲ γετῆρταμε»; Λέει του τὸ σκλαβί; «Ἄχχου, ἀέρφι! ἔμπλεξα 'σὲ μιὰν ταβέρναν τόσαις 'μέραις κ' ἔπαθά σου τὰ κακὰ τῆς μοίρας μου, κ' εἶδα κ' ἔπαθα νὰ ξημπλέξω, μοναχὰ μὴν τὰ 'ρωτᾷς».

'Επεράσαν καμπόσαις 'μέραις, νὰ μιὰν ἡμέρα κ' ἐδιαναλοῦσα, ππῶς 'παντρεύγουν τὴν βασιλοποῦλλαν μὲ τοῦ βετζύρη τὸν υἱό, καὶ προσκαλοῦσαν τὸν κόσμο 'ς τὸ γάμο. Γροικᾷ τὸ βασιλόπουλλο, ἐρώτησεν, ἔμαθε, ππῶς ἦτον αὐτὴ δὰ ἡ ὤμορφη τοῦ κόσμου. Τρέχει, λέει τοῦ σκλαβιοῦ: «Πρὲ ἀέρφι, ἐδῶ κάεται καὶ 'παντρεύγουν την κιόλα». Λέει: «'Ινναί». —«Πρέ, 'μὲ τώρα; ἐγὼ θὰ σκάσω, θὰ 'πάω νὰ πνιῶ». Λέει του τὸ σκλαβί: «Πρέ, μὴν φοᾶσαι». Τί τὰ θέλεις, τὸ βασιλόπουλλον ἔρκετόν του νὰ λωλλαττῇ. Τί νὰ κάμη τὸ σκλαβίν; λέει του: «Ἔτσε κ' ἔτσε θὰ κάουμε νὰ τὴν κλέψουμε καὶ μὴν σοῦ φύη λόος». 'Σὰν ἔκουσεν τὸ βασιλόπουλλο, 'σάννα'κ' ἐσυνήφερεν κομμάτι· ἐκάμναν πιὸν τὸν ἀδιάφορο...

'Ρωτᾷ τὸ σκλαβὶν τὴν γρηά: «'Πέ μας δά, παραμάννα, τί συνήθειαν ἔχητε 'ς τοὺς γάμους ἐδῶ 'ς τὸν τόπον σας»; Λέει του ἡ γρηά: «Νά, παιδάκια μου· 'σὰν θὰ τοὺς 'παντρέψου, 'βγαίννει ἡ νύφφη μὲ τὸν δίσκον τὸν μαλαματένον νὰ κεράση καὶ ῥίχτει της δὰ πιὸν πᾶσα ἕνας κατὰ τὴν δύναμίν του, ὅ,τι προαιρᾷ (1), γὴ φλουριά, γὴ ἄλλον τίποτες 'ποῦ νὰ 'ξίτζη δά». Ἆ τὰ κοντολοοῦμεν, ἦρτεν νὰ 'ποῦμεν ἡ κεριακή, ἐρκίνησεν ὁ γάμος, ἐπροσκαλέσαν δὰ καὶ τὸ βασιλόπουλλο καὶ τὸ σκλαβί, 'σὰν βασιλόπουλλα 'ποῦσαν καὶ τὰ δυό. Πιάννει τὸ σκλαβὶ δόννει τοῦ βασιλόπουλλου ἕναν μονόχερον διαμάντια, ἔβαλεν κ' ἐκεῖνο μιὰ φουχτιὰ 'ς τὴν περεσίκαν του, ἐπῆα 'ς τὸν γάμο. 'Σὰν εἶδεν τὴν βασιλοποῦλλαν τὸ βασιλόπουλλο, ἐκόντεψεν νὰ χάση τὸν νοῦν του. Τὸ σκλαβὶ γοῦλον τὸν ἐγκούνιατζε (1). — «Φρένιμα, τ' ἀέρφι, φρένιμα, τ' ἀέρφι, καὶ μὴν σε μέλλει». 'Βγαίννει ἡ βασιλοποῦλλα νὰ κεράση, ῥίχτει της ὁ βασιλέας ἕναν μονόχερο φλουριά, ῥίχτει της κι' ὁ βετζύρης καμπόσα φλόυριά· 'πάει καὶ 'ς τὸ σκλαβὶ καὶ 'ς τὸ βασιλόπουλλο, ῥίχτουν της ἀποὺ μιὰν φουχτιὰ διαμάντια· ἔστραψεν ὁ δίσκος κ' ἐθαμπῶσαν τὰ 'μμάτια γουλωνῶ. Θωρεῖ ὁ βασιλέας, λέει μέσα του: «Νὰ βασιλόπουλλα, νἆτον δὰ κανένας τω γαμπρός μου, νὰ 'πῶ καὶ 'γώ, γόχι ἐπῆα κ' ἔκαμα τέτοιον γαμπρό»!!.. 'Ετρῶαν δά, ἐπίνναν, ἐξηφαντῶνναν γούλαις τὴς ἡμέραις· παιχνίδια πιὸν θέλεις, χορούς!... Ἦρταν ἡ σαράντα, λέει τὸ σκλαβὶν τοῦ βασιλόπουλλου: «Ἦρτεν ὁ καιρός· 'τοιμάστου δὰ τώρα, γιατὶ θὰ 'παaίννουμε». 'Πάνω 'ποῦ 'κάθιτζεν ὁ νήλιος, ἐδῶκαν τῆς γρηᾶς τὸ μπαξίσιν της, καμπόσα διαμάντια.—«'Φίννουμεν ὑάν, παραμάννα». —«'Σ τὸ καλόν, παιδάκια μου, 'παννῆτε 'ς τὸ καλό». Καβαλλικεύγουν 'πάνω 'ς τἄλοά των, φεύγου. 'Σὰν ἤβγαν ὄξω ἀποὺ τὴν πολιτείαν κ' ἐπῆαν κοντὰ 'ς τὰ μνημόρια, ἐξηστρατῆσαν κομμάτι, ἐστάθουσαν κ' ἐλειμαίνα. Ἔκει δά, 'σὰν ἐπάρτην τὸ φῶς, νὰ κ' ἐνεφάναν κ' ἐρκοῦνταν ἡ βασιλοποῦλλα, ἡ ἀντραέρφη της κι' ἄλλαις γυναῖκες, κ' ἐπααίνναν νὰ θυμιάσουν τὰ 'πεθαμμένα τω. Θωρεῖ τους ἡ βασιλοπποῦλλα, ξηστρατίτζει ματζῆν μὲ τὴν ἀντραέρφην της καὶ σίξα 'πάνω 'ς τὸ σκλαβί. 'Ρπᾷ τὸ σκλαβὶν τὴν βασιλοποῦλλα, βάλλει την 'πάνω 'ς τἄλοόν του, λέει καὶ τοῦ βασιλόπουλλου: «Τί θωρεῖς; καὶ σοὺ τὴν ἄλλη». 'Ρπᾷ καὶ ἐκεῖνος τὴν ἀντραέρφην της 'πάνω 'ς τὸ 'δικόν του τἄλοο καὶ δόννουν τω δρόμον. Τ' ἄλοά των καλά, ἐνηοῦνταν ἄττητοι. Χάννουν ἡ ἄλλαις ἡ γυναῖκες τὴν βασιλοποῦλλα καὶ τὴν ἀντραέρφην της, φωνάτζου, γυρεύγου ταις, ἕν ἐμποροῦσαν νὰ τὴς εὕρου· 'πάου, λέουν τα τοῦ βασιλέα καὶ τοῦ γαμπροῦ. 'Ο βασιλέας ἐκατάλαβέν τα, ποιὸς τὴς ἔκλεψεν καὶ μή' ἐπάτσαρέν το. 'Ο γαμπρὸς ἦρτέν του νὰ σκάση κ' ἔστειλεν νὰ τὴς γυρεύγη, κι' ἀκόμια γυρεύγουν ταις...

Ἂς 'φήκουμεν τὸ γαμπρὸν καὶ τὸν βασιλέα, κι' ἂς πιάσουμεν τὸ σκλαβὶν καὶ τὸ βασιλόπουλλο. Πορπατοῦν, πορπατοῦ, πορπα-

(1) Προαιρεῖται.

(2) Διὰ τοῦ ἀγκῶνος (ἵνα μὴ ἐννοηθῇ) ἂν κτυπᾷ τις ἐλαφρῶς τὸν παρ' αὐτῷ ἱστάμενον ἢ καθήμενον λέγεται: γκουνιάτζω.

τοῦ 'πά' 'ς τᾶλοα, ἔφτασα 'ς τὸν πύργο. Κατηβαίννουν, ἐκάτσαν, ἐποψυχῆσα, κιαάκο 'ννοίει τὸ σκλαβὶν τὴς κάμαραις, ἐπιάαν τόσαις μονέδαις καὶ τόσα διαμάντα ἐμποροῦσα, καβαλλικεύγουν πάλαι, 'πάου 'ς τὸν ἀφέντη τω, ματζῆν κ' ἡ κοπέλλαις, λέουν τού τα· ἐδέχτην τους δὰ ὁ βασιλέας πολλὺν ὤμορφα. Λέει τὸ σκλαβὶν τῆς βασιλοπούλλας: «Τὸ βασιλόπουλλον θὰ πάρῃς». Γροικᾷ ἡ βασιλοποῦλλα, ἐχόλιασε, λέει του: «Ἐγὼ ἐσέναν θέλω· ἂν ἦτον γιὰ 'κεῖνον, ἐγὼ ἓν ἔκαμνά 'τσε· ἐγὼ γιὰ 'λλόου σού 'κοψα». Τὸ σκλαβὶν πιὸν ἔλεέν της: «Τὸ γίδιον εἶναι, γὴ ἐγὼ γὴ ἐκεῖνος· αὐτὸς εἶναιν ὁ ἀερφός μου ὁ καλός, αὐτὸς εἶναιν τὸ βασιλόπουλλον, κ' ἔρκεται μάξους γιὰ 'λλόου σου, κ' ἦρτα κ' ἐγὼ μεταυτικοῦ ματζῆν του. Ἐσοὺ νὰ πάρῃς αὐτόν, κ' ἐγὼ θὰ 'πάρω τὴν ἄλλην, τὴν ἀντραέρφην σου». Τί τὰ θέλεις; ἐκατάφερέν την, ἐπῆρεν τὸ βασιλόλόπουλλο, ἐπῆρεν καὶ τὸ σκλαβὶν τὴν ἀντραέρφην της, 'ποῦ 'κοψεν ματζῆν της, 'μ' ἦτον κ' ἐκείνη πολλὺν ὤμορφη. Ἐκάμαν πιὸν γάμους καὶ χαραὶς κ' ἐμαεύτην ὁ κόσμος . . .

Τὴν νυχτιὰν 'ποῦ 'θέλαν νὰ 'πάουν νὰ ππέσουν τὸ βασιλόπουλλο ματζῆν μὲ τὴν βασιλοποῦλλα, τὸ σκλαβὶν ἔξεε, ππῶς ἔθελεν νὰ τῶν 'κλουθήξῃ μεάλον κακόν, νὰ χαθοῦν κ' οἱ δυό. Λέει τοῦ βασιλόπουλλου: «Ἀέρφι, ἐγὼ θέλω νὰ ππέσω 'ς τὸν ἴδιον νοντᾶ, νὰ μοῦ στρώσητε κ' ἐμουνοῦ παρακεῖ κομμάτι ἀποὺ τὸ κρεβάττι σας, νὰ πέσω». Τὸ βασιλόπουλλο 'σάννα κ' ἓν ἔθελε, 'μμὲ τὸ σκλαβὶν 'ποῦ τοὺς ἐλιπᾶτο ! ! . . Ἀποὺ 'δῶ 'χεν, ἀποὺ 'κεῖ 'χεν, ἐκατάφερέν τον· ἐστρῶσάν του κ' ἐκεινοῦ ἐκεῖ δὰ κοντά τω. Ἐπῆεν τὸ βασιλόπουλλον, ἔππεσεν μὲ τὴν γυναῖκάν του, ἔππεσεν καὶ τὸ σκλαβὶ 'ς τὸ 'δικόν του τὸ γιαττάκι. Ἐκοιμήθησαν τὸ βασιλόπουλλον κ' ἡ βασιλοποῦλλα πολλύ βαρειά. Τὸ σκλαβάκιν ἔκατσεν, ἐφύλαε βάρδια, ἐκόρδισεν καὶ τὴν σαίτταν του κ' ἔχεν την κοντά του καὶ τὸ σπαθάκιν του. Ἔκει δὰ τὰ μεσάνυχτα κάμνει μιὰ βροντή, καὶ σκίτζεται ἡ σκέπασι, καὶ καλουμέρεται (1) κάτω ἕνας δράκος, θερίον μεάλο, γιὰ νὰ φάῃ τὸ βασιλόπουλλον καὶ τὴν βασιλοποῦλλα. Εὐτὺς τὸ σκλαβὶ σαϊττεύγει το, ἐσκότωσέν το. Λέει του τὸ θεριό: «Ἂν τὸ καυκιστῆς, ππῶς ἐσκότωσες τέτοιο θεριό, νὰ ἐνῆς γοῦλος μάρμαρο». Λέει τὸ σκλαβί: «Ἂς σὲ σκότωσα γώ, κι' ἂς εἶναι». Κιαάκο πιάννει τὸ σπαθάκιν του καὶ κάμνει τὸ θεριὸν μουρέλλα μουρέλλα, κ' ἐκουβάλησέν το ὄξω, κ' ἔσκαψεν ἕνα λάκκον ὀμπρὸς 'ς τὴν πόρταν κ' ἔχωσέν το. Ὕστερα ἐφοᾶτον ἀκόμια, μπᾶς κ' ἔρτῃ καὶ καέναν ἄλλον θεριὸ πάλαι καὶ φάῃ τους· ἐπῆεν κοντὰ 'ς τὸ κρεβάττιν των κ' ἐκατσεν κ' ἐβάσταν καὶ 'ς τὴ χέραν του τὸ σπαθάκιν του σηκωμένον, ἂν τύχῃ πάλαι τίποτε, νἄναιν ἀπίκου. Ἐκεῖ 'χέν το τῶμα πιασμένο, κι' ἀποὺ τὸν πολλὺν τὸν ἄγωνα ἐπῆρέν το ὁ νύπνος ἔτσε δὰ ξησπαθωμένο. Σὰν ἐξύπνησεν τὸ βασιλόπουλλο, θωρεῖ ἀὸ 'πάνω των τὸ σκλαβὶ ξησπαθωμένο, κ' ἔτσε 'ποῦ 'τον ῥηχὸς 'ς τὸν νοῦ, ἐθάρρεψε, πππῶς ἔθελεν νὰ τὸν ἰσκοτώσῃ γιὰ τὴν γυναῖκα. Σύρνει τὴς φωναὶς κ' ἐπῆρεν τὸν κόσμο. «Πρέ, ἦρτες νὰ μὲ σκοτώσῃς; σὰν τὴν ἔθελες, πρέ, ἄς τὴν ἔπερνες ἐσού, γόχι νὰ γυρεύγῃς νὰ μὲ σκοτώσῃς . . . .» Ἀποὺ τὴς φωναίς του ἐτρέξαν ἀποὺ μέσα ἀποὺ τὸ παλάτι, ἐξύπνησεν καὶ τὸ σκλαβὶ τζαλισμένο, ἐκατάλαβέν τα, πππῶς ἀποὺ τὴν πελεβάραν του τὸ βασιλόπουλλον ἐφοήθη, ἀμμ' ἐλυπήθη, γιατὶ ἓν ἐμπόρεν νὰ 'μολοήσῃ, τί καὶ τί 'τρεξε, γιατί 'θελεν νὰ καυκηστῇ . . . . Λέει του: «Σύχασε, πρ' ἀέρφι, 'σὰν ἔθελα, ἓν τὴν ἔπερα ἐγὼ τὴν γυναῖκάν σου; 'μμ' ἐγὼ 'γαπῶ σε, ἐγὼ πολεμῶ γιὰ τὸ καλόν σου». Τὸ βασιλόπουλλον ἓν ἔπερνεν ἀποὺ τέτοια λόγια, μοναχὰ ἐφώνατζεν· ἡ βασιλοποῦλλα ἐκαταλάβαινέν τα, 'μμὲ τί νὰ πῇ;

Ἅ τὰ κοντολοοῦμε, μαθθαίννει τα ὁ βασιλέας, διατάσσει νὰ 'πά' νὰ κρεμμάσουν τὸ σκλαβί. Ἦρτεν ὁ τζελλάττης, ἐπῆρέν το ἐκεῖ 'ποῦ 'τον νὰ τὸ κρεμμάσου . . . ἐμαεύτην ὁ κόσμος· ἐπῆεν κι' ὁ βασιλέας, ἡ βασιλοποῦλλα, τὸ βασιλόπουλλον, ἡ δωδεκάδα . . Τὸ σκλαβὶν ἐτζήτηξεν νὰ τοῦ φέρουν ἕναν παπᾶν νὰ 'ξημολοηθῇ. ηὑρέν το ἡ δωδεκάδα, ἐδιατάξαν, ἐφέραν του ἕναν παπᾶ. Ἐρκίνησεν νὰ 'μιλᾷ φρότσα . . . Λέουν του νὰ τὰ 'πῇ κρυφὰ τοῦ παπᾶ, λέει: «Ἐγὼ ἓν θέλω νὰ τὰ λέω κρυφά, θέλω νὰ τὰ λέω φρότσα, νὰ τὰ 'κούσῃ ὁ κόσμος».

Ῥκινᾷ πιὸν τὸ σκλαβὶ λέει: «Ἀφέντη βασιλέα . . .» Λέει του ὁ βασιλέας: «Πρὲ μπάσταρδε, μὴ μὲ λέεις ἀφέντη . . .» Λέει τὸ σκλαβί: «Ἂς εἶναι, μπάσταρδος εἶμαι . . . τολοιπόν, 'σὰν ἐφύαμεν κ' ἐπααίνναμε, τί μᾶς εἶπες, ἀφέντη»; Λέει του πάλαι ὁ βασιλέας φουσκωμένος: «Μήν με λέῃς, σοῦ λέω, ἀφέν-

(1) Καλουμέρω (λέξις ναυτική)=τανύω σχοινίον (κάλων), καλουμέρομαι δέ = ἀφίνομαι νὰ πέσω κατὰ κεφαλῆς ἀπὸ ὑψηλοῦ μέρους εἰς χαμηλότερον.

τη». Λέει τὸ σκλαβί: «Ἐν μᾶς εἶπες, 'σὰν θὰ 'παaίννητε, θαῦρητε πρῶτα ἕναν κιόσκι, 'μπῆτε μέσα, φάητε, πιῆτε, 'μμὲ τὴν κατάραν μου νἄχητε, νὰ μὴν ἰππέσητε μέσα, ναὔγητε ὄξω νὰ πέσητε, καὶ μὴ φοᾶστε; παρακεῖ ἓν μᾶς εἶπες, ἀφέντη . . . » Λέει του ὁ βασιλέας: «Πρέ, μὴ μὲ λέῃς, σοῦ λέω, ἀφέντη». Λέει τὸ σκλαβί: «Ἂς εἶναι· παρακεῖ ἓν μας εἶπες, ππῶς ἔχει ἕναν δέντρο, καὶ νὰ κάτζουμεν ἀποὺ κάτω, νὰ φάουμεν, νὰ πιοῦμε, 'μὲ τὴν κατάραν σου νἄχουμεν νὰ μὴν ἰπππέσουμεν ἀποὺ κάτω; παρακεῖ ἓν μας εἶπες πῶς θαῦρητε ἕναν πύργον μέσα 'ς ἕναν κάμπον καὶ νἄμπητε νὰ φᾶτε, νὰ πιῆτε, μοναχὰ τὴν κατάραν μου νἄχητε, μέσα νὰ μὴν ἰππέσητε καὶ νὰ 'βγῆτε ὄξω νὰ κοιμηθῆτε καὶ μὴν φοᾶστε; Ἐμεῖς ἐφύαμεν, ἐπααίνναμε, ηὕραμεν τὸ κιόσκι, ἥμπαμεν μέσα, ηὕραμεν στρωμένα ὤμορφα, ἐρκοῦνταν γοῦλα μοναχά τω, καφέδες, τσιμπούκια, φαγιά, πιοτὰ λογιῶν τῶν λογιῶ . . . ἐκάτσαμεν, ἐφάαμεν, ἤπιαμεν, κιαάκο ἔθελεν ὁ ἀερφός μου νὰ πέσουμεν μέσα· ἐγὼ ἓν ἔπεσα, ἐκεῖνος ἔπεσεν κ' ἐκοιμήθη. Ἐγὼ ἐμπόδιτζά τον, ἔλεά του: 'μ' ἓν μας ἔφηκεν τὴν κατάραν του ὁ ἀφέντης μας, νὰ μὴν ἰππέσουμεν μέσα; 'μὲ σοὺ τί κάμνεις; ψώματα, ἀέρφι;» Λέει του κι' ὁ ἀερφὸς πιό: «Ἐν εἶμ' ἐγὼ ἀερφός σου»· ἐφώνατζέν του κι' ὁ βασιλέας γοῦλον: «μήν με λέῃς ἀφέντη, πρέ, μὴν μὲ λέῃς ἀφέντη, ἐγὼ ἀφέντης σου ἓν εἶμαι». Τὸ σκλαβὶ λέει: «Ἐσένα ἐπῆρέν σε ὁ νύπνος· ἐγὼ ἓν ἔπεσα· ἔκατσα κ' ἐφύλαα· ἔκει δὰ τὰ μεσάνυχτα ἐσείστην τὸ κιόσκι καὶ νὰ καὶ 'νέφανεν ἕνας δράκος μὲ τρεῖς κεφάλαις. Λέει: «Πρὲ πούστηδες, ἓν σᾶς ἰφτάννει 'ποῦ 'πάητε κ' ἤπιητε, μοναχὰ ἐθέλητε καὶ νὰ πέσητε καὶ 'ς τῆς μοναίς μου»· Λέω του: «Ἔ, καὶ τί θὰ κάμῃς»; Λέει: «Τώρα θὰ σᾶς φάω». Εὐτὺς ἐγὼ ἓν 'παίρω καιρό, ρίχτω τὴν σαίτταν μου, 'πῆρά τον καὶ τῆς τρεῖς τῆς κεφάλαις τοῦ δράκου. Σὰν ἐμισοσφάρα, λέει μου τὸ θεριό: «Ἂν καυκηστῆς, πρέ, σού, πῶς ἐσκότωσες τέτοιο θεριό, νὰ ἐνῆς μάρμαρον ὡς τὰ γόνατα». Ἂν δὲν πιστεύγητε, νὰ κ' ἡ γλώσσαις του. Βγάλλει ταις, δίχτει τῶν ταις. Εὐτὺς ἐγένετον τὸ παιδὶ μάρμαρον ἄσπρον ἴσα μὲ τὰ γόνατα. Ἔ, τότες πιὸ εἶδεν ὁ κόσμος, ἐφωνάτζαν: «Κρῖμα 'ς τὸ παλληκάρι». Ἐβρίτζαν τὸν βασιλέα. Τὸ βασιλόπουλλον κ' ἐκεῖνον κ' ὁ βασιλέας ἐχολιάσαν, ἐμετανοιῶσα . . . ἐφωνάτζαν του: μάννα μου, ἀδέρφιν, ὁ ἕνας, μάννα μου, παιδίν μου, ὁ ἄλλος. Ἔλεέν των τὸ σκλαβί: «Τώρα πιὸν εἶμαι παιδίν σου; τώρα πιὸν εἶμαι ἀέρφι σου; ἐκεῖνον τὸ θεριὸν ἐκατάκοψά το, ἔριξά το ὄξω· παρακεῖ παaίννουμε, 'βρίσκουμεν ἕναν δέντρο» . . . Ἐφωνάτζαν του πιόν, ἐπαρακαλοῦσάν το ὁ βασιλέας, τὸ βασιλόπουλλο: «Μὴν τὰ πῆς, παιδίν μου, ἀέρφιν μου, φτάννει πιόν, παιδίν μου, ἀέρφιν μου, καὶ 'μεῖς νὰ σὲ θρέφουμεν, νὰ σὲ ποτίτζουμεν, νὰ σὲ ταίτζουμε» . . . . τὸ σκλαβὶν ἐφώνατζεν: «Ἃ τὰ 'πῶ θέλω. Βρίσκουμεν τὸ δέντρο, ἐκάτσαμεν πάλαι ἐφάαμεν, ἤπιαμεν· ἐσοὺ ἔθελες πάλαι νὰ πέσουμεν ἀποὺ κάτω· ἐγὼ ἓν σ' ἔφιννα, ἐσοὺ ἓν ἔθελες, ἔππεσες πάλαι, ἐπῆρέν σε ὁ νύπνος· ἐγὼ ἐφύλαα βάρδια. Τὰ μεσάνυχτα ἔρκετ' ἕνα θεριὸ πιὸ μεάλο μ' ἔξη κεφάλαις· σκοτόννω το κ' ἐκεῖνο· λέει μου. Ἂν τὸ καυκηστῆς, πρὲ πούστη, πῶς ἐσκότωσες τέτοιον θεριό, νὰ ἐνῆς μάρμαρον ὡς τὴ μέση.—Ἂν δὲν πιστεύγητε, νὰ κ' ἡ γλώσσαις του». Εὐτὺς ἐήνετο μάρμαρον ὡς τὴν μέση. Ἐφωνάτζαν του πάλαι: «Σώννει, παιδίν μου, ἀέρφιν μου, μὴν τὰ 'πῆς πιό» . . . . Ἰνναί! ἐκεῖνος ἓν ἐγροίκα. Ἔκλεεν πιὸν ὁ βασιλέας, τὸ βασιλόπουλλο, ἐναελοῦσάν τους πιὸν ὁ κόσμος γοῦλος. Τὸ σκλαβὶν λέει τω: «Παρακεῖ 'πᾶμε, 'βρίσκουμεν ἕναν πύργον· ἥμπαμεν, ἐφάαμεν, ἤπιαμε· ἔππεσεν πάλαι ὁ ἀερφός μου, ἐγὼ ἐκάουμουν κ' ἐφύλαα· ἔρκεται ἕνας δράκος μ' ἐννέα κεφάλαις· ἐσκότωσά το· νὰ καὶ ἡ γλώσσαις του. Εἶπέν μου κι' αὐτό, ἂν τὸ καυκηστῶ, νὰ ἐνῶ μάρμαρον ὡς τὸν λαιμό». Εὐτὺς τὸ παιδὶν ἐήνετο μάρμαρον ὡς τὸν λαιμό. Ἐτότες πιὸν ἐκλαιοῦσαν πιὸ πολλύ· τὸ σκλαβὶ ἓν ἔθελεν νὰ 'πάψῃ. «Ἐπήαμεν, ηὗρα τὴν ὤμορφην τοῦ κόσμου . . . ψωματικά; ἐγὼ ἓν σοῦ τὴν ηὗρα; γιὰ 'μέναν ἓν ἔκοψε; ψωματικά; Ἐγὼ τῆς εἶπα νὰ πάρῃ ἐσένα· 'σὰν ἔθελά δα, ἓν σκότοννά σε κι' ἀπὸ πρῶτα; μ' ἓν ἔθελα, καὶ 'σὰν ἐπαντρεύτης, τὴν νυχτιὰ 'ποῦ 'πῆες κ' ἔππεσες μὲ τὴν γυναῖκά σου, ἔξεα τί 'θελεν νὰ σοῦ 'κλουθήξῃ, κ' ἓν ἐπῆα κ' ἐγὼ νὰ πέσω μὲ τὴν γυναῖκάν μου, μοναχὰ ἔκατσα πάλαι κ' ἐφύλαα βάρδια, κ' ἔκει δὰ τὰ μεσάνυχτα κάμνει βροντὴ καὶ σκίτζεται ἡ σκέπασι καὶ καλουμέρεται κάτω ἕνας δράκος θεριὸ μεάλο, γιὰ νὰ σᾶς φάῃ καὶ τοὺς δυό. Σαϊττεύγω το, σκοτόννω το, κιαάκο κάμνω τον μουρέλλα μουρέλλα, ἐκουβάλησά το, ἔχωσά το μέσα 'ς ἕνα λάκκον ὀμπρὸς τὴν πόρτα, 'μὲ 'σὰν ἐμισοσφάραν, εἶπέν μου κι' αὐτός, ἂν τὸ καυκηστῶ, πῶς ἐσκότωσα τέτοιον θεριό, νὰ ἐνῷ γοῦλος μάρμα-

ρο». Εὐτὺς ἔγεινεν πιὸν μάρμαρον γοῦλος. Ἐπῆαν πιὸν κ' ἐσκάψαν κι' ἀπ' ὄξω ἀποὺ τὴν πόρταν τοῦ παλατιοῦ κ' ἐβγάλαν τὸ θεριὸ κομμάτια κομμάτια. Ἐπιστέψαν πιὸν γοῦλοι. Τὸ βασιλόπουλλον ἔκλαιεν κ' ἐδέρετο. Ἐσήκωσεν πιὸν τὸ μάρμαρο κ' ἐπῆρέν το 'ς τὸν νοντᾶν του κ' ἔστεσέν το, κ' ἔχεν το, κ' ἐθούμιατζέν το πωρνὸ βραδὺ 'σὰν 'κόνισμα.

Ἐπέρασεν δὰ καένας χρόνος, ἐγέννησεν ἡ βασιλοποῦλλα ἕναν παλληκαράκι κ' ἔχεν το 'ς τὸ σκαφίδι (1). Μιὰ νύχτα, 'ξημέρωμα, μεάλην κυριακή, θωρεῖ 'ς τὸν νύπνον της μιὰν γυναῖκαν ἀσπροφόρα· ἦτον ἡ Παναγιά, λέει της: «Ἀνισωστὰ καὶ θέλεις νὰ τζωντανέψη πάλαι ὁ ἀντράερφός σου, νὰ σφάξης τὸ παιδίν σου, νὰ 'λείψης τὸ μάρμαρο γοῦλο μὲ τῶμάν του, καὶ νὰ βάλης τὸ παιδὶ 'ς τὸ φοῦρνον νὰ γένη ἄττος (2), καὶ νὰ πιάσης τ' ἄττος νὰ 'ρτύσης (3) τὸ μάρμαρον, νὰ ππέσουν γοῦλα τὰ μάρμαρα νὰ ἐνῆ πάλαι 'σὰν πρῶτα».

Ἔ, ἡ βασιλοποῦλλα τώρα ἔξεέν τα, ππῶς τὸ σκλαβὶν ἔπαθεν τὰ ἔ,τι ἔπαθε γιὰ λλόου της κ' ἐγνώριτζέν του μεάλην χάρι κ' ἐλυπᾶτον πολύ· ξυπνᾷ 'πάνω 'ποῦ 'φυεν τὸ βασιλόπουλλο 'ς τὴν νεκκλησά· ἓν χάννει καιρό, πιάννει, σφάτζει τὸ παιδίν της, καὶ μαεύγει τῶμα, καὶ βάλλει τὸ παιδὶ 'ς τὸ φοῦρνο· τολοιπὸν οἱ φοῦρνοι ἦτον πυρωμένοι ἀπὸ 'σπέρας 'ποῦ 'κάμναν τὰ βωτυρένα των καὶ τὴς ἀβδοκούλλαις τω (4)· ἐγίνην εὐτὺς τὸ παιδὶν ἄττος. Πιάννει τῶμα, 'λείβγει τὸ μάρμαρον γοῦλον ἀποὺ 'πάνω 'ποὺ τὴν κορφὴ γίσα μὲ τὰ πόδια· κιαάκκο 'ρτυεῖ τα μὲ τ' ἄττος. Ἐθῶρες πιὸν κ' ἐππέφταν τὰ μάρμαρα χάμαι, 'μμ' ἓν ἐτζωντάνευγε. Ἔλεεν αὐτὴ μέσα της: «Πρέ, 'μμὲ τ' ἔχει; πρέ, 'μμὲ 'κεῖ 'πέν μού τα ἡ παναγιά . . .» Ἐκεῖ ἐξήασεν νὰ 'λείψη τὰ πλατόποδά του ἀποὺ κάτω . . . . Ἔλα δά, ἐκατάλαβέν τα, ἔγεμεν ἀκόμια κομμάϊν αἷμα, 'λείβγει τα κ' ἐκεῖνα, ἐτζωντάνεψεν πιὸν τὸ σκλαβί, κ' ἐήνετον πιὰ 'μορφος ἀποὺ μπρί. Λέει της: «Ντύσου δὰ τώρα νὰ βάλης τὰ καλά σου τὰ ροῦχα, νὰ πᾶμεν 'ς τὴν νεκκλησά». Ἐπῆαν . . . Θωρεῖ τὸ βασιλόπουλλον τὴν γυναῖκάν του κ' ἔρκετον ματζῆν μ' ἕναν ὤμορφον κ' ἐστάθουσαν κοντὰ κοντὰ 'μέσ' 'ς τὴν νεκκλησά . . . . Ποῦ νὰ βάλη ὁ νοῦς του, ππῶς ἦτον ὁ ἀερφός του! . . Εὐτὺς ἐκακοπῆρεν ὁ νοῦς του. Λέει μέσα του: «Τοῦ διαόλου τὴν κόρη, φίλον ἔχει κ' ἔφερέν τον καὶ 'ς τὴν νεκκλησά, κ' ἓν ἰντρέπεται». Ἐχολομάνησεν πολλύ, 'μ' ἔλα 'ποῦ τον καὶ νεκκλησά!! Ἐμάνιτζεν πιὸν νὰ 'πολύκη (1), νὰ 'πάη 'ς τὸ σπίτι, νὰ τὴν καταπιάση.

Ἔλα δὰ ἐπόλυκεν· αὐτὸς ἓν ἐλείμενεν μηὲ νὰ πάρη ἀντίδερο, ἐπῆε 'ς τὸ σπίτ' του χολομανισμένος, τ' ἓν τὸν ἐχῶρεν τὸ σπίτι. Ἦρταν ἀὸ 'πίσω της κ' ἡ γυναῖκά του καὶ τὸ σκλαβὶ χαρούμενοι. Εὐτὺς ἐκεῖνος ἐκατάπιασέν τη: «Μωρή, ἓν ἰντρέπεσαι; Τίς εἶναιν ἔουτος, 'ποῦ τὸν κουβαλᾷς ματζῆν σου»; Λέει του ἐκείνη: «Τίς εἶναι; 'μμ' ὁ ἀερφός σου δά 'ναι». Γυρίτζει ἐκεῖνος νὰ 'δῇ τὸ μάρμαρον, ἓν ἐκάετο . . . . ἐτότες ἐγρώνισέν τον πιόν, ἔχυσεν 'πάνω του κ' ἐγκάλιατζέν τον, κ' ἐφίλαν το. Ἐρώτηξεν δὰ πιό, ππῶς ἦτον κ' ἐτζωντάνεψε, λέει του ἡ γυναῖκα: «Νά, ἔτσε κ' ἔτσ' ἔκαμα». Πέρει τον νὰ τοῦ δείξη τὸ σκαφίδι, 'ποῦ 'λειπεν καὶ καλὰ τὸ μωρὸν ἀποὺ μέσα, τί νὰ δοῦ; θωροῦν το κ' ἐκάετον μέσα τζωντανὸ κ' ἐκοιμᾶτο . . . . Ἐτότες δὰ πιὸν ἦτον ἡ χαραίς . . .

Μή' ἐγὼ 'μουν ἐκεῖ, μή' ἐσεῖς πιστέψητε.

6

Ἡ ἀχελώνα.

Νὰ πιάσω 'γὼ τὸν κούνουππα, νὰ τὸν ἠξηκοιλίσω,
νὰ 'βγάλ' ἀξοῦγγιν περισσό, βάρκαν νὰ παλαμίσω.
Καὶ βάρκαν ἐπαλάμισα κι' ἀκόμα διὸ φρεάδαις,
Κι' ἀξοῦγγιν ἐπερίσσεψε σαρανταπέντε 'κκάδες . . .

Ἀρκὴ τοῦ παραμυτιοῦ, καλὴ 'σπέρα σας. Ἔθελεν νὰ ἔχη ἕνα ψαρᾶ, 'λεύτερο, κ' ἐπάαννεν πάντα τῆς πετζῆς κ' ἐψάρευγεν μὲ τὸ καλαμίδι· ἂ πιάη ἕνα διὸ 'κκάδες ψάρια, ἐποῦλάν τα, καὶ μ' ἔκεινα δὰ ἐπέρνα· ἔτσε κάθε μέρα. Ἀποὺ τὴς πολλαὶς βουλαίς, μιὰν ἡμέραν ἐσηκώστην πάλαι τὸ πωρνὸν πωρνὸ κ' ἐπῆε 'ς τῆς ξινίδας τὸ γιάλιν (2) νὰ 'πουμεδουλόννει, ρίχτει, τσιμπᾷ του, σφίγγει του (3) κ' ἐκεῖνος 'βγάλλει ὄξω μιὰν ἀχηλώναν, Λέει: «Ἄ! ἂ τὴν πάρω πάρμου, νὰ τὴν ρίξω μέσα

(1) Κοιτίδα.
(2) Στάκτη.
(3) Ἀρτύσης.
(4) Κουλλούρια τοῦ Πάσχα.

(1) Ἀπολύση.
(2) Θέσις παράλιος ἐν Σύμη.
(3) Φράσις ἁλιευτική: σύρει ἔξω τὴν ὁρμιάν.

'ς τὸ σπιτάκιν μου, νὰ τρώῃ τοὺς ψύλλους (1) 'ποῦ 'μαι μοναχός, νὰ μὴν με τρώσυ». Ἔπιασεν δὰ καὶ καένα δυὸ 'κκάδες ψάρια· ἔπιασεν καὶ τὴν ἀχηλώνα, ἐπῆρέν τα 'ς τὸ σπίτιν του. Ἔφηκεν τολοιπὸν τὴν ἀχηλώνα καὶ καμμιὰν ἑκατοστὴ δράμια ψάρια γιὰ λλόου του κ' ἔπιαεν τἆλλα, νὰ 'πᾷ νὰ τὰ πουλήσῃ. Τῶμου ἔφυεν τολοιπὸν αὐτός, νὰ καὶ 'βγαίννει ἀποὺ τὸ καυκὶν τῆς ἀχηλώνας μιὰ κοπελλιά, 'ποῦ ἐν ἔγεμεν ἄλλην ὁ κόσμος . . . Ναπουγκόννεται (2), πιάννει, ξεῖ τὰ ψάρια, 'ψήννει τα, ἄλλα 'ψτὰ κι' ἄλλα καβουρδιστά, σολαᾷ τα (3) μέσ' 'ς τάρμάρι, κιαάκο 'μπαίννει πάλαι μέσ' 'ς τὸ καυκὶν τῆς ἀχηλώνας. Ἔρχεται ὁ ψαρᾶς, 'νγοίει τ' ἀρμάρι, νὰ πιάῃ τὰ ψάρια νὰ τὰ 'ψήσῃ. 'βρίσκει τα 'ψημένα καὶ καλοψημένα. 'Εμυρίτζα . . . Λέει μέσα του: «Καμμιὰ γειτόνισσα, 'ς φαίνει, εἶδέν με 'ποὖρτα ψυχημένος κ' ἦρτεν κ' ἔψησέν μού τα· ἂς τὴν ἔξεα, νὰ τῆς πάρω δυὸ χαννάκια». Τί τὰ θέλεις; ἔφαεν, ἔππεσεν. Τὸ πωρνὸ ἐξύπνησεν, ἐπῆεν πάλαι νὰ 'ψαρέψῃ. Ἡ δουλειά του ἦτον αὐτή. Ἔφερεν τὰ 'ψάρια ποῦ 'πιασε, ἐμόληκεν πάλαι τὸ μερδικόν του, καὶ 'πῆεν πάλαι νὰ τὰ πουλήσῃ τἆλλα. Ἦεγεν πάλαι ἡ κοπέλλα, ἔψησέν τού τα πιὰ καλὰ κ' ἐκρύφτην πάλαι. Ἦρτεν πάλ' ἐκεῖνος, θωρεῖ τα πάλαι 'ψημένα, ἐδιαλοᾶτο: «Πρέ, μ' ἂς τὴν ἔξεα δά, ποιὰ 'ναιν αὐτη, νὰ τῆς δώκω πάρμου δυὸ τριὰ χαννάκια». Ἃ τὰ κοντολοοῦμεν, ἐκατάφερέν του το καμπόσαις βολαίς, ἐπονηρεύτην αὐτός. Λέει: «'Εγὼ πρέπει νὰ φυλάξω βάρδιαν, νὰ τὴν πιάσω αὔτην, νὰ 'δῶ ποιά 'ναι». Πάει τολοιπὸν πάλαι, φέρνει τὰ 'ψάρια, 'φίννει τὰ 'δικά του 'ποῦ 'θελεν νὰ φάῃ, κάμνει πῶς φεύγει, κιαάκο κρύβγεται καὶ 'παραγλέπιτζε. Ἔκει δὰ 'βγαίννει ἐκείνη πάλ' ἀποὺ τὸ καυκίν της, γιὰ νὰ 'ψήσῃ πάλαι τὰ ψάρια· θωρεῖ την ἐκεῖνος, 'ννοίει, 'μπαίννει μέσα. 'ρπᾷ τὸ καυκὶν κ' ἐγύρευγεν νὰ τὸ κάψῃ. Λέει του ἐκείνη: «Μὴν τὸ κάψῃς, γιάτ' ὕστερα θὰ πάθῃς πολλὰ κακά». 'Εκεῖνος ἔθελεν νὰ τὸ κάψῃ, ἐκείνη ἐμπόδιτζέν τον. Τί τὰ θέλεις; σβουντουρᾷ το 'πάνω 'ς τὴν φωτιάν, καύγεται. Ἔ! ἐκείνη ἐν ἔχεν πιὸν καυκὶν νὰ κρυφτῇ, ἔμεινεν φανερή· ἐπερέταν τον πιὸν κ' ἐσυντέλευγέν τον 'σὰν γυναῖκά του.

Ἃς 'φήκουμεν πιὸν αὐτούς, κι' ἂς πιάσουμεν τὸν βασιλέα, 'ποῦ 'θελεν νὰ 'παντρευτῇ κ' εὔγαλεν ἀθρώπους νὰ γυρίσουν, ναὕρουν τὴν πιὰ ὥμορφη κοπέλλα, νὰ τοῦ τὴν φέρουν, νὰ τὴν πάρῃ γυναῖκα. 'Εγυρίσαν αὐτοὶ γοῦλον τὸν κόσμον, ἐν ηὕραν ἄλλην ὥμορφην γυναῖκα ὄξω ἀποὺ τοῦ ψαρᾶ τὴ γυναῖκα. 'Πάουν λέουν τα τοῦ βασιλέα· ἐμάεψεν τολοιπὸν ὁ βασιλέας τὸ συββούλιόν του, νὰ συββουλευτοῦν, νὰ 'δοῦ, μὲ τί τρόπο θὰ τοῦ 'πάρουν τοῦ ψαρᾶ τὴν γυναῖκα. Λέουν τοῦ βασιλέα: «Ἄλλον δὲν ἔχει, μοναχὰ νὰ τοῦ 'ποῦμεν, νὰ χρουσώσῃ τὸ παλάτιν γοῦλο, κ' ἐκεῖνος ἐν θὰ δύνεται, καὶ νὰ τὸν χαλάσουμεν, νὰ 'πάρουμεν τὴν γυναῖκα». Ἔστειλαν τολοιπὸν κ' εἶπάν του, νὰ πάῃ ἐκεῖ 'ποῦ τὸν θέλει ὁ βασιλέας. Λέει ἐκεῖνος: «Καὶ τί με θέλει ἐμέναν ὁ βασιλέας; ἐγὼ 'μαι φτωχὸς ἄθρωπος· τί νὰ κάμω»; 'Πάει. Λέει του ὁ βασιλέας: «Νὰ πιάσῃς νὰ χρουσώσῃς γοῦλον τὸ παλάτι ἀπ' ὄξω κι' ἀποὺ μέσα ὥς τὴν κεριακή, εἰ δὲ μή, θὰ σοῦ κόψω τὴν κεφάλην σου: Λέει ἐκεῖνος: «Καὶ ποῦ θαὕρω 'γώ, ἀφέντη βασιλέα, τόσο χρουσάφι; ἐγὼ 'μαι φτωχὸς ἄθρωπος». Σβουντουροῦν τον ὄξω. 'Πάει ἐκεῖνος 'ς τὸ σπίτιν του κ' ἔκλαιεν κ' ἐνάμισσε (1). 'Ρωτᾷ τον ἡ γυναῖκά του, λέει τῆς τα. Λέει του ἐκείνη: «Θωρεῖς τώρα; μ' ἐν σοῦ 'πα, νὰ μὴν κάψῃς τὸ καυκίν μου, κι' ἂ (2) πάθῃς πολλὰ πράματα; μοναχὰ κάτσε τώρα, φάε καὶ μὴν σε μέλῃ». 'Μ' ἐπάαιννεν φαΐν μέσα του; Ἔφαεν δά· λέει του ἐκείνη: «Νὰ 'πάῃς ἐκεῖ 'ποῦ ψάρευγες, νὰ φωνάξῃς τῆς μάννας μου καὶ νὰ τῆς 'πῇς, νὰ σοῦ δώκῃ τὸ μικρὸν τὸ κουτάκι, 'ποῦ κάεται 'πάνω 'ς τὴν τσιμιά· νὰ σοῦ δώκῃ τὸ μικρό, νὰ μὴν σοῦ δώκῃ τὸ μεάλο· γροικᾷς;» 'Πάει ἐκεῖνος, φωνάτζει: «Ἔ, μάννα τῆς ἀχηλώνας!» 'πολοᾶταί (3) του ἐκείνη εὐτύς: «Ὅρσε (4), γαμπρέ». Λέει της: «Ἃ μοῦ δώκῃς, λέει ἡ κόρη σου, τὸ μικρὸν τὸ κουτάκι, 'ποῦ 'ναιν, λέει, 'πάνω 'ς τὴν τσιμιά». Νὰν (5) την ἐκείνην εὐτὺς φέρνει το, δόννει τού το. Λέει ἐκεῖνος μέσα του: «Τί 'ναιν ἔουτα; ἐν εἶναιν κοϊναρίαις; τί θὰ κάμῃ λέει ἔουτο»; Τί τὰ θέλεις; 'πέρει το τῆς γυναίκας του. Λέει του: «Ἔ! 'πάενε δὰ τώρα, νὰ τοῦ 'πῇς τοῦ βασιλέα, νὰ σοῦ δώκῃ ἀθρώπους». Πιάννουν πιὸν οἱ ἀθρῶποι μὲ τῆς φρο-

(1) Ἰδιότης ἀποδιδομένη εἰς τὰς χελώνας τῆς ξηρᾶς.
(2) Ἀνασκουμπόνεται.
(3) Φυλάσσει.

(1) Ναμίσσω, οἰμώζω.
(2) Καὶ θά.
(3) Ἀπολογεῖται, ἀποκρίνεται.
(4) Ὅρισε.
(5) Ἰδού.

καλιαίς, μὲ τὴς βρούτσαις ἐχρουσῶσαν τὸ παλάτι κι' ἀπ' ὄξω κι' ἀποὺ μέσα, ὡς καὶ τὴς σκάλαις καὶ τὴς ναυλαίς. Θωρεῖ ὁ βασιλέας, ἐσάστισε, λέει: «Πρέ! αὗτος εἶναιν μεάλος κατεργάρης». Μαεύγει τὸ συββούλιο, σκεύγουνται (1), φωνάτζουν πάλαι τοῦ 'ψαρᾶ, λέουν του: «Αὔριον νὰ καλέσης γοῦλον τὸ ἀσκέρι». Λέει των ὁ ψαρᾶς: «'Αφέντη βασιλέα, 'μὲ ποῦ θὰ ταὔρω ἐγὼ νὰ καλέσω τόσους 'νομάτους; ἐγὼ 'μαι φτωχὸς ἄθρωπος». Λέει του ὁ βασιλέας: «Αὐτὸν 'ποῦ σοῦ λέω, εἰδὲ μή, 'πάει ἡ κεφάλη σου». Κιακκο δόννουν του μιὰν λαχτιά, σβουντουροῦν τον πάλαι κάτ' ἀποὺ τὰ σκαλιά. 'Επῆεν πιὸν 'ς τὸ σπίτιν του κ' ἔκλαιεν κ' ἐδέρετο. 'Ρωτᾷ τον ἡ γυναῖκά του, λέει τὴς τα. Λέει του ἐκείνη: «Ἂν σοῦ 'πα, νὰ μὴν κάψης τὸ καυκίν μου, κι' ἅ πάθης πολλὰ κακά; ἔλα τώρα κάτσε, φάε καὶ μὴν χολιᾶς». Ἔκατσεν κ' ἔφαεν, 'μ' ἔν ἐπάαιννεν καὶ φαῖν μέσα του. Λέει του ἡ γυναῖκά του: «Νὰ πάης πάλαι 'ς τὸν κομμὸν (2) 'ποῦ μ' ἔπιασες καὶ νὰ φωνάξης τῆς μάννας μου, κ' ἐκείνη θὰ σοῦ 'πολοηθῆ, καὶ σοὺ (3) νὰ τῆς 'πῆς, νὰ σοῦ δώκη τὸ μικρὸν τὸ τσουκκαλάκι, 'ποῦ κάεται 'πάνω 'ς τὴ τσιμιὰ καὶ νὰ τὸ φέρης, νἄρτης, καὶ σώννει». Σηκόννεται τὸ πωρνὸν ὁ ψαρᾶς ὁ κακόμοιρος, 'πάει 'ς τὸν κομμόν, φωνάτζει: «Ἔ! μάννα τῆς ἀχηλώνας»! Λέει του εὐτὺς ἐκείνη: «Ὄρσε, γαμπρέ μου, τί 'ναιν 'ποῦ θέλεις»; Λέει της ἐκεῖνος: «Ἆ μοῦ δώκης, λέει ἡ κόρη σου, τὸ μικρὸν μικρὸν τὸ τσουκκαλάκι, 'ποῦ 'ναιν 'πάνω 'ς τὴν τσιμιά». Πέρει το, δόννει τού το· ἔπιαέν το ἐκεῖνος, ἔπερέν το κ' ἐπάαιννε. Ἔλεεν μέσα του: «Μὲ τί 'ναιν 'π' ἅ (4) κάμη ἔουτο; κάλε, 'σὰν κοϊναρίαις μοῦ φαίνουνται· ππῶς θὰ φάουν ἔκει (5) τόσοι νομάτοι μ' αὗτον δὰ τὸ τσουκκαλάκι»; Τί τὰ θέλεις; ἐπῆέν το 'ς τὴν γυναῖκάν του. Λέει του ἐκείνη: «Ἆ 'πάης τώρα 'ς τὸ βασιλέα, νὰ τοῦ 'πῆς, νὰ σοῦ δώκη ἀθρώπους πολλοὺς γιὰ 'περέταις, καὶ στέσε το τὸ τσουκκαλάκι 'πάνω 'ς τὴ τσιμιά, βάλε φωτιά, καὶ λέε του, κ' ἐκεῖνο θὰ σοῦ βγάλλη ὅ,τι θέλης». Ἔδωκέν του δὰ ὁ βασιλέας 'περέταις πολλούς, ἐπῆε 'ς τὸν κάμπο, μεάλος κάμπος, κάμνει μιὰ τσιμιά, ἔφτει (1) φωτιά, στέννει τὸ τσουκκαλάκι, ἔλεέν του πιό: «'Βγάλε ψάθαις, 'βγάλε κουτάλια, 'βγάλε πειρόνια, μαχαίρια, σερβέτταις, ψωμιά....» Κ' ἔβγαλλεν τὸ τσουκκαλάκι κ' ἐστρῶνναν οἱ 'περέταις κ' ἐμαεύγετον τ' ἀσκέριν κ' ἐκαθίτζαν χιλιάδες ἀνομάτοι. Ὕστερα λέει τοῦ τσουκκαλάκιοῦ: «'Βγάλε τσουρβᾶ, 'βγάλε νερόβραστο, 'βγάλε τὰ τάδε, τὰ τάδε φαγιά», κ' ἔβγαλλεν πιὸν λογιῶν τῶν λογιῶ φαγιὰ κ' ἐφάαν γοῦλοι κ' ἐχορτάσαν κ' ἐσκάσαν ἀποὺ τὸ φαΐ. Θωρεῖ ὁ βασιλέας, τοῦ 'ρτεν νὰ σκάση. Μαεύγει πάλαι τὸ συββούλιο, φωνάτζουν τοῦ ψαρᾶ, λέουν του: «Νά μας εὕρης ἕναν ἄθρωπον, νἆναι 'ς τὸ μπόϊ δυὸ πεθαμαὶς καὶ τρεῖς πεθαμαὶς τὰ ἔνεια (2) του». 'Ετότες ἦτον πιὸ 'ποῦ τοὔρτεν νὰ σκάση. Ἔκλαιεν πιὸν κ' ἐχτυπιέτον κ' ἐπῆε 'ς τὴν γυναῖκάν του. Λέει του: «Πρέ, τ' ἔχεις»; Λέει της ἐκεῖνος: «Ἔ! τ' ἄλλα τἄκαμα· αὐτὸ νὰ 'δοῦμεν, 'ποῦ ἔν εἶναιν νὰ γένη ποττέ· τώρα πιὸν εἶναιν 'π' ἅ χαθῶ· θὰ μὲ χαλάσου, κι' ἅ σὲ 'φήκω νὰ σὲ πάρη ὁ ἀντιχάραος». (3) Λέει του: «Πρὲ 'μὲ 'πέ μου δὰ τί 'ναιν 'ποῦ σοῦ 'πεν αὗτος ὁ βασιλέας»; Λέει της: «Νά! θέλει νὰ 'πά νὰ τοῦ 'βρω ἕναν ἄθρωπο δυὸ πεθαμαῖς 'ς τὸ μπόϊ καὶ τρεῖς πεθαμαῖς τὰ ἔνεια του». Λέει του ἐκείνη: «Κ' αὗτο χολιᾶς; αὗτος εἶναιν ὁ ὀρνιθοβοσκός μου». Λέει της: «Πρέ, 'μίλα καλά, γυναῖκα». Λέει του: «Γιὰ κάτσε φάε τώρα κι' αὔριον νὰ πάης πάλαι 'ς τὴν μάνναν μου καὶ νὰ τῆς 'πῆς, νὰ 'πῆ τοῦ ὀρνιθοβασκοῦ μου, νἄρτη κ' εἶναιν ἀνάγκη». Σηκόννετ' ἐκεῖνος ἀποὺ τὸ πωρνό, 'πάει πάλαι 'ς τὸν κομμό, φωνάτζει: «Ἔ, μάννα τῆς ἀχηλώνας».—«Ὄρσε, γαμπρέ· τί 'ναιν ποῦ θέλεις»; Λέει της: «Ἆ 'πῆς, λέει ἡ κόρη σου, τοῦ ὀρνιθοβοσκοῦ της, νὰ 'πάη ἐκεῖ, γιατὶ εἶναιν ἀνάγκη». Λέει του: «Κι' αὗτος εἶναιν ὁ ἀερφός της· ἅ τοῦ 'πῶ δά, κι' ἄν θέλη». Λέει της: «'Ελιπέττι (4), λέει, νἄρτη κ' εἶναιν ἀνάγκη μεάλη». 'Πάει ἐκείνη, λέει του: «Ἆ 'πάης, λέει, ἐκεῖ ἡ ἀερφή σου καὶ θέλει σε, 'ποῦ 'ναιν ἀνάγκη». Λέει ἐκεῖνος μπιρδές (5): «Ἆ 'πάω· ἀμμ' ἀμπὶμ 'ποῦ

(1) Σκέπτονται.

(2) Βράχος ἐντὸς τῆς θαλάσσης, κεχωρισμένος ἀπὸ τῆς ἀκτῆς, *κεκομμένος*.

(3) Σύ.

(4) 'Οποῦ θά.

(5) Μόριον παραπληρωματικόν.

(1) Ἅπτει.

(2) Γένεια.

(3) 'Επίθετον περιφρονητικὸν λεγόμενον καθ' ὧν ἀντιφέρεταί τις, ὡς καὶ τὰ ἑξῆς: Γερώδης ('Ηρώδης), Γιγούδας ('Ιούδας) κτλ.

(4) Λέξ. τουρκ. ἀφεύκτως.

(5) Καὶ αὕτη λέξ. τουρκ. εὐθύς.

σὰ (1) 'πάω, ἅ τῆς πάρω καὶ χαέναν κοφίνιν αὐγά». Γημόννει μιὰν κοφίναν μεάλην τῆς μπουάδας αὐγά, σηκόννει την 'ς τὴν κεφάλην, ἐπάαιννε. Θωρεῖ τον ὁ ψαρᾶς ὁ κακόμοιρος, ἐσάστισεν. Ἐψίκευγέν τον δὰ κ' ἐπααῖννα. Ἐκεῖ δὰ 'ποῦ 'πααῖννα, χάννει τον μέσ' 'ς τὴς αἰγιαλιαίς (2). Θωρεῖ ὥσα 'δῶ, θωρεῖ ὥσα 'κεῖ, ἔν τὸν ἔβλεπεν, 'ποῦ ἐκάετο φωνάτζει του, ἔλα δὰ ἐπολοήθη· 'βρίσκει τον, ἐκάετον ἀποὺ κάτω ἀπό 'να κλαδί, ἔδεσέν τον μὲ τὴν τζώνην του, γιὰ νὰ μὴν τὸν χάση πάλαι κ' ἐπῆα 'ς τὸ σπίτι· ἐδέχτην τους ἡ ἀερφή του: «Ἄ σε 'δῶ, ἀέρφι-θωρεῖς 'π' ἅ 'πάης 'ς τὸ παλάτι; ρουθοῦνιν νὰ μὴν 'φήκης· γούλους νὰ τοὺς παστρέψης ἀπ' ἔκει (3)». Τὴν ἄλλην ἡμέραν πιάννει ὁ ὀρνιθοβοσκὸς ἕναν τοποῦτζι, φεύγει, ἐπάαιννε 'ς τοῦ βασιλέα ματζῆ μὲ τὸ ψαρᾶ· ὁ ψαρᾶς δὰ ἔστειλεν πριχοῦ χαπάρι, ἐλειμέναν τους. Ἔτρεξεν πιὸν γοῦλος ὁ κόσμος. Ἐνήβαιννεν τὰ σκαλιὰ τοῦ παλατιοῦ κ' ἐγελοῦσαν γοῦλοι. Σὰν ἐπῆεν ὀμπρὸς 'ς τὸ βασιλέα, κ' ἡ δωδεκάδα ἐκεῖ: κκὰ-κκὰκκά, ἐγελοῦσαν γοῦλοι. Κάμνει ππῶς θυμόννει ἐκεῖνος, λέει των: «Πρέ, τί γελᾶτε; μασκαρᾶς σᾶς φαίνομαι»; Ννὰ μὲ τὸ τοπποῦτζι, ννὰ μὲ τὸ τοπποῦτζι, ἐπάστρεψέν τους γούλους κ' ἔν ἐμόληκεν μηὲ βασιλέα μηὲ καένα.

Κιαάκο ἐκουρούνιαρε βασιλέαν τὸν γαμπρόν του καὶ τὴν ἀερφήν του βασίλισσα,

Κ' ἐτρῶαν κ' ἐπίννα,
κ' ἐψοφοῦσαν κι' ἀποὺ τὴν πεῖνα·
κ' ἐκάμαν τέκνα καὶ παιδιὰ
κ' ἐλήμωσεν ἡ γειτονειά.

Μή' ἐγὼ 'μουν ἐκεῖ, μή' ἐσεῖς πιστέψητε.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ

ΕΘΙΜΑ ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΓΑΜΟΥΣ

ΓΑΜΗΛΙΑ ΔΙΣΤΙΧΑ ΚΑΙ ΔΗΜΩΔΗ ΑΣΜΑΤΑ

ΤΗΣ ΝΗΣΟΥ ΤΗΛΟΥ

Α'.

ΕΘΙΜΑ ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΓΑΜΟΥΣ

Δεκατέσσαρας ἡμέρας πρὸ τοῦ γάμου, ἐν ἡμέρᾳ δευτέρᾳ τῆς ἑβδομάδος, προσκαλεῖται ἱερεὺς ἐν τῇ οἰκίᾳ τῆς νύμφης καὶ τελεῖ ἁγιασμόν, καθότι ἀπ' αὐτῆς τῆς ἡμέρας ἄρχονται αἱ ἑτοιμασίαι τῶν τοῦ γάμου.

Οἱ δὲ γονεῖς τῆς νύμφης καὶ τοῦ γαμβροῦ καταβάλλουσιν ἐξ ἡμισείας ποσόν τι κριθῆς, ὅπερ ἀλέθουν πρὸς τιμὴν τῆς ἡμέρας· τοῦτο δὲ λέγεται *μικρὰ ἀλέσματα*.

Τὴν δὲ κατόπιν τετάρτην ἡμέραν τῆς ἑβδομάδος, ἤτοι τὴν 12 πρὸ τοῦ γάμου, γίνονται τὰ λεγόμενα *μεγάλα ἀλέσματα* ὡς ἑξῆς.

Οἱ γονεῖς τῶν μελλονύμφων καταβάλλουσιν ἐξ ἡμισείας τὸ ἀναγκαῖον ποσὸν σίτου καὶ κριθῆς, ὅπερ διανέμουσιν εἴς τινας οἰκίας διὰ νὰ τὸ ἀλέσωσιν, ὁ δὲ γαμβρὸς περιέρχεται τὸ χωρίον καὶ προσκαλεῖ γυναῖκας, νὰ μεταβῶσιν εἰς τὰς ῥηθείσας οἰκίας καὶ ἀλέσωσι τὸν σῖτον καὶ τὴν κριθήν· τὸ δ' ἑσπέρας τῆς αὐτῆς ἡμέρας ὁ γαμβρὸς καί τινες νέοι μετ' αὐτοῦ καὶ μετὰ λύρας περιέρχονται τὰς οἰκίας ᾄδοντες διάφορα δίστιχα, παρακολουθουσῶν τῶν γυναικῶν, αἵτινες μεταφέρουσι τὰ ἄλευρα εἰς τὴν

(1) Θά.
(2) Θάμνος.
(3) Ἐνταῦθα ἔχει τὴν σημασίαν τοῦ *ἐκεῖ*, ὅπερ καὶ εἶναι παροξυτονηθέν.

οἰκίαν τῆς νύμφης, ὅπου παρατίθεται τράπεζα εἰς τὸν γαμβρόν, τοὺς συντρόφους του καὶ τὰς γυναῖκας, αἵτινες ἤλεσαν· μετὰ δὲ τὸ δεῖπνον γίνεται χορὸς διαρκῶν μέχρι πρωίας.

Τὴν δὲ κυριακὴν πρὸ τοῦ γάμου συνέρχονται γυναῖκές τινες εἰς τὴν οἰκίαν τῆς νύμφης καὶ κατασκευάζουσιν ἐκ τοῦ σιτίνου ἀλεύρου τὴν λεγομένην *κουλλουρίδα*, ἤτοι κουλλούρια, ἅτινα ἐκθέτουσιν ἐπάνω εἰς δώματα εἰς τὸν ἥλιον πρὸς ξήρανσιν καὶ τὰ συνάγουσιν ᾄδουσαι· εἶτα τίθεται γενικὴ τράπεζα, μεθ' ἣν πάλιν γίνεται χορὸς διαρκῶν τὸ λοιπὸν τῆς ἡμέρας καὶ δι' ὅλης τῆς νυκτός· τὴν αὐτὴν δὲ κυριακὴν αἱ *νοικοκυραὶ* τοῦ χωρίου φέρουσιν ἑκάστη εἰς τὴν οἰκίαν τῆς νύμφης ἓν πινάκιον λουκουμάδων καὶ ὀλίγα ἀμύγδαλα.

Τὴν δὲ τετάρτην πρὸ τοῦ γάμου ὁ γαμβρὸς προσκαλεῖ τινας, οὓς ἐφοδιάζει μὲ φαγητὰ καὶ ποτὰ καὶ μετ' αὐτῶν μεταβαίνει τὸ ἑσπέρας εἰς τὴν παραλίαν, ὅπου βάλλουσι τὸν γρῦπον· τοὺς δὲ ἐξαχθησομένους ἰχθῦς λαμβάνει ὁ γαμβρὸς δωρεὰν καὶ μεταφέρουσιν αὐτοὺς ἐκ τοῦ αἰγιαλοῦ εἰς τὴν οἰκίαν τῆς νύμφης τὴν πρωίαν τῆς ἐπιούσης πέμπτης ὁ γαμβρὸς καὶ τινες ἄλλοι μετὰ λύρας ᾄδοντες διάφορα δίστιχα· ἐκ δὲ τῆς οἰκίας τῆς νύμφης τὰ μεταφέρουσιν εἰς τὸν *ἀλωνότοπον* αὐτῆς, ὅπου τὰ τηγανίζουσιν· ὅσοι δ' ἔλαβον μέρος εἰς τὸν γρῦπον εὐθυμοῦσι δι' ὅλης τῆς ἡμέρας καὶ τὸ ἑσπέρας μεταβαίνουσιν εἰς τὸν ἀλωνότοπον, ὅθεν μεταφέρουσιν εἰς τὴν οἰκίαν τῆς νύμφης *τὰ ψάρια* ᾄδοντες πάντοτε ὑπὸ τοὺς φθόγγους τῆς λύρας, καὶ πάλιν τὸ ἑσπέρας χορός.

Τὴν παρασκευὴν ποιμένες καὶ ἄλλοι προσκαλούμενοι μεταβαίνουσιν εἰς τὰ βουνά, ὅπως συλλάβωσι τὰς διὰ τὸν γάμον ἀναγκαίας αἶγας, ἃς καὶ αὐτὰς μεταφέρουσιν εἰς τὸ χωρίον ἐκ τῶν ὀρέων μετ' ᾀσμάτων καὶ λύρας καὶ αὐτοῖς πάλιν παρατίθεται τράπεζα.

Τὸ δ' ἑσπέρας τῆς παραμονῆς τοῦ γάμου μεταφέρουσι τὰ φορέματα τοῦ γαμβροῦ εἰς τὴν οἰκίαν τῆς νύμφης μετὰ λύρας καὶ ᾀσμάτων καὶ πυροβολισμῶν, εἶτα παρατίθενται λουκουμάδες· κατόπιν προσκαλεῖται ἱερεύς, ὅστις κάμνει τὰ στέφανα καὶ τελεῖ ἁγιασμόν, μεθ' ὃν προσφέρεται εἰς τοὺς παρευρισκομένους *μελιττοκοῦννι*, κατασκευαζόμενον ἐκ μέλιτος, σισαμίου καὶ ἀμυγδάλων, οἱ δὲ τρώγοντες εὔχονται: *Ἔτσι καὶ ἡ μοῖρά τω γλυκειά*. Μετά τινας δὲ ὥρας συνέρχονται εἰς τὴν οἰκίαν τῆς νύμφης ἄνδρες καὶ γυναῖκες καὶ κάμνουν τὴν λεγομένην *κρεμμάστραν*· ἵστανται δηλονότι ἑκατέρωθι τῶν δύο πλευρῶν τῆς οἰκίας ἀνὰ τρεῖς γυναῖκας, αἵτινες ᾄδουσι δίστιχα, ἐνῷ ἄλλαι καὶ ἄλλοι κρεμῶσι τὰ φορέματα τοῦ γαμβροῦ καὶ τῆς νύμφης· μετὰ ταῦτα παρατίθεται τράπεζα, μεθ' ἣν διαλύονται.

Τὸ δ' ἑσπέρας ἔτι τῆς παραμονῆς ὁ γαμβρός, οἱ παράνυμφοι καὶ ἄλλοι περιέρχονται μετὰ λύρας καὶ ᾄδοντες καὶ προσκαλοῦσιν ὅλον ἀνεξαιρέτως τὸ χωρίον εἰς τὸν γάμον.

Τὴν ἐπιοῦσαν κυριακὴν μετὰ τὴν λειτουργίαν τελεῖται τὸ μυστήριον τοῦ γάμου ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ· εἶτα συνοδεύουσι τοὺς νεονύμφους οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ βουλόμενοι εἰς τὴν οἰκίαν, κατ' ὁδὸν δὲ ῥαίνουσι τοὺς νεονύμφους μὲ βαμβακόσπορον καὶ ἀμύγδαλα· εἰς δὲ τὸ κατώφλιον τῆς θύρας ἔχουσι ῥᾴδιον, ἐφ' οὗ πατῶσιν εἰσερχόμενοι οἱ νεόνυμφοι· λέγουσι δέ, ὅτι τοῦτο γίνεται: *γιὰ νὰ 'μπῇ εἰς τὸ σπίτι δροσιά, εὐτυχία καὶ γλυκάδα*. Διὰ τοὺς συνοδεύοντας δὲ εἶναι ἐστρωμένη τράπεζα μὲ ποτά, ἀμύγδαλα κλπ. Εἶτα ὁ γαμβρὸς καὶ τινες νέοι μετὰ λύρας καὶ ᾄδοντες περιέρχονται πάλιν τὸ χωρίον καὶ προσκαλοῦσιν ἅπαντας εἰς τὴν τράπεζαν, μεθ' ἣν γίνεται χορὸς καὶ χορεύουσι πάντες καὶ πᾶσαι μέχρι τῆς πρωίας τῆς ἐπιούσης δευτέρας, ὅτε ἐξ ἑκάστης οἰκίας στέλλουσιν εἰς τὸν γάμον ἕνα ἄρτον, ἓν πινάκιον σίτου καὶ ἓν λουκουμάδων. Ἐξέρχονται δὲ πάλιν καὶ προσκαλοῦσιν εἰς γενικὴν τράπεζαν οὐχὶ πλέον ὁ γαμβρός, ἀλλ' οἱ παράνυμφοι μετὰ τῆς λύρας καὶ *τραγουδιστάδων*· μετὰ τὸ γεῦμα μεταβαίνουσιν εἰς τὸν ἀλωνότοπον τῆς νύμφης, ἔνθα χορεύουσι καὶ ᾄδουσι μέχρις ἑσπέρας καὶ καθ' ὅλην τὴν νύκτα. Τὴν τρίτην παρατίθεται καὶ πάλιν γενικὴ τράπεζα, μεταβαίνουσι δὲ εἰς τοὺς ἀλωνοτόπους τῶν παρανύμφων, ὅπου χορεύουσι καὶ εὐθυμοῦσιν ὅλην τὴν ἡμέραν καὶ τὴν νύκτα δαπάναις αὐτῶν.

Ὀκτὼ δὲ ἡμέρας μετὰ τὸν γάμον γίνεται πάλιν τράπεζα καὶ χορὸς διαρκῶν καὶ τὴν νύκτα ὅλην.

Τὸ αὐτὸ γίνεται καὶ τὴν τεσσαρακοστὴν ἀπὸ τοῦ γάμου ἡμέραν, καθ' ἣν *ξεκρεμοῦν* καὶ τὰ φορέματα τῶν νεονύμφων, ἅτινα ἐκρέμασαν τὴν παραμονὴν τοῦ γάμου, ἐκτὸς ἑνός, ὅπερ καλοῦσι *σπερβέρι*, καὶ ὅπερ ξεκρεμῶσι μεθ' ἓν ἔτος καὶ φυλάττουσι μέχρι τοῦ γάμου τῆς θυγατρός των.

Ἐν παρέργῳ παρατηρῶ ἐνταῦθα, ὅτι ἐν τοῖς χωρίοις τῆς Ῥόδου τὴν παραμονὴν τοῦ γάμου δὲν κρεμῶσιν ὡς ἐν Τήλῳ τὰς στολὰς τῶν νεονύμφων, ἀλλὰ πράττουσιν ἄλλο, λεί-

ψανον ἴσως ἀρχαίου ἑλληνικοῦ ἐθίμου, στρωννύουσι δηλαδὴ καὶ διακοσμοῦσι τὴν νυμφικὴν κλίνην, ἧς διετήρησαν τὴν ἀρχαίαν ὀνομασίαν λέγοντες αὐτὴν *παστόν*, ᾄδουσι δὲ καὶ ᾀσμάτιον:

'Εστέσαμέν τον τὸν παστόν,
'πὸ 'πάν' καὶ κάτω πλουμιστό.
Πάπλωμα μεταξωτό,
μαξελλάραις δεκοχτώ.

Παραθέτω διάφορα δίστιχα ᾀδόμενα εἰς τοὺς γάμους τῶν Τηλίων, ἐν ὅλοις 26. Τῶν διστίχων τούτων τα πλεῖστα, ἢ καὶ ὅλα, ἴσως θέλουσι θεωρηθῇ ἐντελῶς ἀνάξια λόγου· ἐν τούτοις κατεχώρισα αὐτά, ἐπειδὴ τὰ ᾄσματα εἶναι συνήθως ἐνδεικτικὰ τοῦ χαρακτῆρος τῶν κατοίκων τόπου τινός, παρ' οἷς διατηροῦνται.

Β'.

ΓΑΜΗΛΙΑ ΔΙΣΤΙΧΑ.

1

Νύφφη μου, κυρανύφφη μου, μεταξωτή μου σκέπη,
τὸν ἄντρα 'ποῦ σοῦ 'δώσανε, Χριστέ μου, πῶς σοῦ πρέπει!

2

Ἔμορφη 'ποῦ 'ν' ἡ νεόνυφφη, μ' ἀλήθεια καὶ τὸ 'ταῖρι,
'σὰν ἀσημένος μαστραπᾶς μὲ τὸ χρυσὸν τὸ χέρι.

3

Ἔμορφη 'ποῦ 'ν' ἡ νεόνυφφη, 'σὰν τὴ χυτὴ λαμπάδα,
καὶ 'πῆρεν ἄντρα καλογυιὸ κ' ἔγεινεν καπετάνα.

4

Ἔμορφη 'ποῦ 'ν' ἡ νεόνυφφη, φρεγάδ' ἀρματωμένη,
'ποὺ τὸ Τριγέστιν ἔρχεται μάλαμα φορτωμένη.

5

Ἔμορφη 'ποῦ 'ν' ἡ νεόνυφφη, φρεγάδ' ἀρματωμένη,
καὶ 'πῆρεν ἄντρα 'ποὺ γενειὰ κ' ἦγεν ἀξακουσμένη.

6

Σήμερις τ' ἀναγνώσασι τῆς Πόλης τὸ φιρμάνι,
ἐκέρδισές το, ῥήσσα, τ' ἔμορφον παλληκάρι.

7

Σήμερις τὸ 'διαβάσασι τὸ μπουλλεττὶν τῆς Πόλης,
'παντρεύτηκεν ὁ μονογυιὸς κ' ἐπῆρεν μονοκόρη.

8

Σήμερις τὸ 'διαβάσασι, ππῶς θὰ τοὺς εὐλοήσου,
καὶ 'στεῖλάν τους καὶ στράτεμα, γιὰ νὰ τοὺς ἐτιμήσου.

9

Ἐννιὰ πασσάδες ἤρτασι καὶ δώδεκα διτσάλοι.
ὡσὰν ἐσένα, νιόνυφφη, 'ς τὸν κόσμο δὲν εἶν' ἄλλη.

10

Ἀντίκρυ 'ς τὸ παλάτιν της ἐστάθην ὁ . . . . .,
κι' ὁ κύρης των τὸν ἔκαμε μοναχικὸν τὸν γάμο.

11

Πέντε φλουριὰ τῆς ἔδωκε, τὰ δυό 'ναι 'πού τὴ Σάμο,
'ς πολλά 'τή του τοῦ κύρη τω, νὰ 'ποῦ 'καμεν τὸ γάμο.

12

Γαμπρέ μου χρυσοφρόνιμε, 'ποῦ 'χεις ἀγγέλου χάρη,
ἔχεις καὶ 'μμάτια 'λλόμαυρα καὶ φρύδια 'σὰν γατάνι.

13

Γαμπρέ μου, 'ποὺ 'ψηλὴ γενειὰ κ' ἐμορφοκανακάρη,
δὲν ἔχει καὶ 'ς τὰ δυὸ χωριὰ (1) 'σὰν 'σένα παλληκάρι.

14

Γαμπρέ μου, 'ποῦ 'ψηλὴ γενειὰ κ' ἔμορφε 'ς τὸ κεσίμι,
κι' ἀέρα καλοκαιρινὲ μὲ τὴν ταπεινοσύνη.

15

Γαμπρέ μου, 'ποὺ 'ψηλὴ γενειὰ κ' ἐμορφοκανακάρη,
'ποῦ διάλεξες τὴν νιόνυφφη ὡσὰν τὸ κεχλιμπάρι.

16

Γαμπρέ μου, 'ποὺ 'ψηλὴ γενειὰ κ' ἐμορφοκανακάρη,
νὰ τραγουδῶ νὰ σὲ 'παινῶ, γιάτ' εἶσαι παλληκάρι.

17

Γαμπρέ μου, 'ποὺ 'ψηλὴ γενειὰ κ' ἐμορφοκανακάρη,
ἤθελα ναῦρα, νἄμαθα, πιός 'σοῦ 'δωκε τὴ χάρη.

18

Ἔμορφος 'ποῦ 'ναι ὁ γαμπρός, εἶναι καὶ χαδεμένος·
ἐκέρδισε τὴ νιόνυφφη κ' ἤβγε κεφαλαιωμένος.

19

Ἔμορφος 'ποῦ ναιν ὁ γαμπρὸς καὶ νύφφη 'σὰν . . . . .,
ἔχει την τὸ παράπονο, γιατὶ δὲν ἔχει μάννα.

20

Μὴν τὸ χολιάσης, νιόνυφφη, τὸ πῶς δὲν ἔχεις μάννα·
ἐπῆρες ἄντρα 'ποὺ γενειὰ κ' ἔγεινες καπετάνα.

(1) Ἡ νῆσος Τῆλος ἔχει δύο μόνον χωρία.

21

Ἔμορφη 'ποῦ 'ν' ἡ νιόνυφφη ὡσὰν τὸ καραφύλλι,
'σὰν φουντωτὸς βασιλικὸς ἀπὸ τὸ παραθύρι.

22

Ἔμορφος 'ποῦ 'ναιν ὁ γαμπρός, ἔχει τ' ἀγγέλου χάρη,
κι' ὄντας 'μιλᾷ, φουκροῦνταί του ὅλοι, μικροὶ μεάλοι.

23

'Ψηλὲ σγουρὲ βασιλικέ, μὲ τὰ χρυσᾶ κλωνάρια,
πρέπει σου 'σένα, νιόγαμπρε, 'παινέματα καὶ χάδια.

24

Γαμπρέ μου χρυσοφρόνιμε, σοῦ πρέπουν τὰ τραγούδια,
γιατί 'ναιν τὰ ματάκια σου 'σὰν τὰ χρυσᾶ λουλλούδια.

25

Πρέπει σου 'σένα, νιόγαμπρε, καράβι νὰ σκαρώσῃς,
καὶ καπετάνιος νὰ γενῇς, νὰ 'μπῇς νὰ τ' ἀρματώσῃς.

26

Πρέπει σου 'σένα, νιόγαμπρε, φρεγάδα ν' ἀρματώσῃς,
τὴν νιότη σου τὴν ἀκριβῆ νὰ τὴν μαλαματώσῃς.

Γ'.

ΔΗΜΩΔΗ ΑΙΣΜΑΤΑ.

1

'Σ τὸν ἅμ Παντελεήμονα, 'ς τὸ δῆμαν ἀπὸ πίσω
ἐφύτεψα μιὰ λεμονιὰ καὶ 'πά' νὰ τὴμ ποτίσω.
Τρέχει νερὸν 'ς τὴν ρίζαν της καὶ πάλαι μαραμμένη,
κάμνει λεμόνι μάλαμα, νεράτζιν ἀσιμένο·
κι' ὁποῦ τὸ κόψῃ, κόβγεται, κι' ὁποῦ τὸ φά', πεθαίνει,
κι' ὁποῦ τὸ πρωτομυριστῇ, τὴν ἀγαπᾷ, δὲν πέρνει.

2

—Ποῦσουν, 'Ερήνη, τὸ πωρνό, ποῦσουν τὸ μεσημέρι;
ποῦσουν τὸ 'λιὸ βασίλεμα, νεραντζοφιλημένη;
—Μάννα, νερὸ δὲν εἴχαμε· μάννα, δίψαν τὴν εἶχα,
καὶ πιάννω τἄργυρὸ σταμνί, τὸ μαστραπᾶ 'ς τὸ χέρι,
καὶ πάω 'ς τὴν ἀγιὰ πηγή, νὰ πιῶ καὶ νὰ γυρίσω.
'Βρίσκω τὸ νιὸν καὶ 'κείττετο 'ς τὴ βρύση καὶ 'κοιμᾶτο.
—'Ασήκου, νιέ, νὰ πιῇς νερό, νὰ φᾷς κι' ἀφρᾶτο μῆλο,
νὰ μυριστῇς βασιλικό, νἀνασταθῇ ψυχή σου.

— Ἐπῆραν τἄστρη τὸ νερό, τὰ νέφη τὸ πηάδι,
'πῆραν καὶ τὸ σταμνάκι μου οἱ νυχτοπαρορῖτες.
— Ἀσήκου, νιέ, νὰ πιῇς νερόν, νὰ φᾷς κι' ἀφρᾶτο μῆλο,
νὰ μυριστῇς βασιλικό, νἀναστηθῇ ψυχή σου.
— Ἔκατσα κ' ἔκλαψα θρομιὰ κ' ἐβλήθηκα μιάλα,
καὶ 'φέραν τἄστρη τὸ νερό, τὰ νέφη τὸ πηάδι,
'φέραν καὶ τὸ σταμνάκι μου οἱ νυχτοπαρορῖτες.
Πιάννω νερὸν βροντίζω τον, μαντῆλιν καὶ σφουγγῶ τον.
Ἡ μάνα μοὖτ' ἀμπελουργὸς κ' ἐγὼ καλὸ σταφύλλι,
ποδιοπατιῶ τὰ κλήματα καὶ κόβγω τὸ σταφύλλι.
Ὅνταν κοντίν' ἡ γλῶσσά μου καὶ ζαλιστῇ τὸ φῶς μου,
τότες, κυρά μου, νὰ 'βρεθῇς εἰς τὸ προσκέφαλόν μου.
Καλιῶς τὸ σεντουκάκιν μου τὸ σφιχτοκλειδωμένον,
ὁποῦ τὸ σφιχτοκλείδωνα κ' ηὗρά το κλειδωμένον.
Νὰ πιάσω τὸ μανδῆλίν μου τὸ χρυσοκεντημένον,
ὁποῦ μοῦ τὸ κεντήσασιν ἡ ἀγαπητικιαίς μου.
Ἡ μιὰ βάλλει τὸ μάλαμα κι' ἡ ἄλλη τὸ χρουσάφι,
κ' ἡ ἄλλη ἡ καλλίτερη βάλλει τ' ἀλὶ μετάξι.

3

Πέρα 'ς τοὺς πέρα κάμπους, ὁποὖχει τὴς ἐληαίς,
ἐκεῖ 'χει μοναστῆρι καὶ 'πάν' ἡ κοπελλιαῖς.
Πάω κ' ἐγὼ καμένος γιὰ νὰ λειτρουηθῶ,
νὰ κάμω τὸ σταυρό μου 'σὰν ἕνας χριστιανός·
μηδὲ παπᾶν εὑρίσκω, μηδὲ πνεμματικό,
νὰ κάμω τὸ σταυρό μου 'σὰν ἕνας χριστιανός.
Δόξα τὴν μάνναν κ' ἦρτε, νὰ κ' ἡ ἀδερφή,
νὰ κ' ἡ καλὴ γυναῖκα ποὖρτε νὰ τὸ 'δῇ.
Τὤνα παιδὶ 'ς τὸν ὦμο, τἄλλο 'ς τὸ βυζί,
καὶ τἄλλον ἀπὸ πίσω καὶ ζητᾷ ψωμί.
Στέκομαι, συλλοΐζομαι, πῶς νὰ τὸ ὑποφέρω,
ποὖρτεν ἀάπη κ' ηὗρέ με, χωρὶς νὰ τὸ ἠξεύρω.
Ὦ καϋμένη μου καρδιά, πῶς τὰ μπορεῖς τὰ ῥοῦχα,
δὲν κλαίεις, δὲν ἰθλίβεσαι; ποὖν' ἡ ἀάπη ποὖχα;
Ἐμένα τὴν ἀάπη μου κανεὶς δὲν τὴν κατέχει,
μόνον ἐγὼ 'ποῦ τὸν 'γαπῶ κ' ἡ μάννα 'ποῦ τὸν ἔχει.
Τὴν μάνναν σου, πουλλάκιν μου, 'γαπᾷ την ἡ καρδιά μου,
ποῦ σὤκαμε μελαχροινὸ καὶ σβύννει τὸ σεβδᾶ μου.
Ὄχου τὸν ἔρημο σεβδᾶ, πόσα καὶ πόσα κάμνει,
καὶ πόσους ἀναστεναμοὺς καὶ μαῦρα δάκρυα 'βγάνει;
Ὄχου τὸν ἔρημο σεβδᾶ, νἄβγαινε 'ς τὸν τελάλη,
νὰ τὸν ἐπούλαα κ' ἐγώ, νὰ μὴ μὲ κουζουλάνῃ.
Κουζουλεμένος καὶ ντελῆς γυρίζω 'γὼ γιὰ σένα,
καὶ σὺ δὲν εἶσαι χριστιανή, νὰ λυπηθῇς καὶ μένα.

Τὸ ᾆσμα τοῦτο, ἀρχόμενον ὅπως ἓν ἄλλο καρπαθιακόν, ὅπερ περιέλαβον εἰς ἄλλην συλλογήν μου δημοτικῶν ᾀσμάτων Καρπάθου, φαίνεται ἐλλιπὲς καὶ ἀσυνάρτητον, ἴσως δὲ κακῶς μοὶ ὑπηγορεύθη.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ

ΚΥΡΙΑ ΟΝΟΜΑΤΑ ΑΝΔΡΩΝ ΚΑΙ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

ΕΝ ΧΡΗΣΕΙ ΠΑΡΑ ΤΟΙΣ ΚΑΤΟΙΚΟΙΣ ΤΙΝΩΝ ΕΚ ΤΩΝ ΝΟΤΙΩΝ ΣΠΟΡΑΔΩΝ

Ἀντωνᾶς, ὁ· Ἀντώνιος· ἐν Καρπάθῳ.
Ἀργοντοῦ, ἡ· ἐν Νισύρῳ, Σύμῃ καὶ ἄλλαις νήσοις.
Ἀραλιός, ὁ· ἐν Χάλκῃ.
Βαστακτοῦ, ἡ· ἐν Καρπάθῳ.
Βουκενία, ἡ=*Δουκενία*· ἐν Καρπάθῳ.
Βαρυλλός, ὁ· ἐν Χάλκῃ.
Γαρουφαλλιά, ἡ· ἐν Νισύρῳ καὶ ἄλλαις νήσοις.
Δροσιά, ἡ· ἐν Τήλῳ.
Δουκενία, ἡ=*Βουκενία*.
Ἐρηνία, ἡ· (Εἰρήνη)· ἐν Καρπάθῳ.
Ζώκλα, ἡ· (Ζωή)· αὐτόθι.
Ζωσερή, ἡ· ἐν Νισύρῳ.
Ζουμπουλλιά, ἡ· αὐτόθι.
Θετεκοῦ, ἡ· (καὶ *Φετεκοῦ*)· ἐν Καρπάθῳ.
Θώρα, ἡ· ἐν Νισύρῳ.
Καλλατῆς, ὁ· ἐν Νισύρῳ.
Κανάκης, ὁ· ἐν Καρπάθῳ καὶ Κάσῳ.
Κουμνενῆς, ὁ· ἐν Καρπάθῳ.
Κωσταρᾶς, ὁ· αὐτόθι.
Κυραννία, ἡ· αὐτόθι.
Λουλουδιά, ἡ· ἐν Νισύρῳ.
Λουλλούδα, ἡ· ἐν Τήλῳ.
Μαρινία,, *Μαροῦ* καὶ *Μαροῦκλα*, ἡ· ἐν Καρπάθῳ.
Μηνιακός, ὁ· αὐτόθι.
Μοσχοῦ, ἡ· ἐν Νισύρῳ.
Μορφινή, ἡ· ἐν Καρπάθῳ, Νισύρῳ καὶ ἄλλαις νήσοις.
Μιστενές, ὁ· ἐν Χάλκῃ.
Ξενίκα, ἡ· ἐν Νισύρῳ.
Πρινιά, ἡ· αὐτόθι.
Πιπῖνος, ὁ· ἐν Χάλκῃ.
Σιρμαλῆς ὁ· αὐτόθι.
Τσίμπικας, ὁ· αὐτόθι.
Φουντουκλῆς, ὁ· αὐτόθι.
Φανούρης, ὁ· αὐτόθι.
Φουντωτός, ὁ· αὐτόθι.
Φαουλλάκης, ὁ· αὐτόθι.
Φετεκοῦ, ἡ· (καὶ *Θετεκοῦ*)· ἐν Καρπάθῳ.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ

ΣΥΛΛΟΓΗ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΑΣΜΑΤΩΝ

ΤΗΣ ΝΗΣΟΥ ΚΑΡΠΑΘΟΥ

Πρόλογος.

Ἡ νῆσος Κάρπαθος διασώζει πολλὰ κειμήλια τῆς δημώδους νεοελληνικῆς φιλολογίας· ἐν δὲ τῇ διαλέκτῳ τῶν Καρπαθίων διατηροῦνται πολύτιμα λείψανα τῆς ἀρχαίας ἡμῶν γλώσσης. Δύναταί δέ τις νὰ εἴπῃ, ὅτι, ὅπως ἡ Μάνη ἐν Ἑλλάδι, οὕτω καὶ ἡ Κάρπαθος μεταξὺ τῶν Σποράδων καὶ τῶν παρὰ ταύτας παραλίων τῆς ἐλάσσονος Ἀσίας διετήρησε τὴν διάλεκτον τῶν κατοίκων της ἀπηλλαγμένην ἐντελῶς σχεδὸν τῶν ξενικῶν ἐπιρροῶν. Ὅσαι δὲ ξέναι λέξεις παρεισέφρησαν ἐν αὐτῇ, ἐκομίσθησαν βεβαίως οὐχὶ ὑπὸ ξένων κατακτητῶν, ἀλλὰ κυρίως ὑπὸ Καρπαθίων, οἵτινες μὴ δυνάμενοι νὰ ζῶσιν ἐν τῇ πατρίδι των ἀπηρ-

χοντο καὶ διέμενον μακροὺς χρόνους ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ.

Ἡ κωμόπολις Ὄλυμπος ἐξαιρέτως, κειμένη ἐπὶ τοῦ ὑψηλοτέρου ὄρους τῆς νήσου, ὁμώνυμος αὐτῷ, πιστεύω νὰ μὴ ἐξένισέ ποτε ἀλλοδαπούς· οὐδεὶς δὲ τῇ ἀληθείᾳ ξένος θὰ ἠδύνατο νὰ ἐγκαταστῇ ἐκεῖ.

Ἡ διάλεκτος τῶν Καρπαθίων τῶν ἀρχαίων ἦν δωρική. Πολλὰ λείψανα ταύτης σώζουσιν οἱ νεώτεροι Καρπάθιοι, ὧν ἡ προφορὰ εἶναι λίαν τραχεῖα καὶ δασυτάτη, ἀξία τφόντι μελέτης ὑπὸ ἁρμοδίων ἐπιτοπίως μάλιστα.

Δὲν γνωρίζω ἂν οἱ ἀρχαῖοι Καρπάθιοι ἐτύγχανον οἷοι καὶ οἱ ἀπόγονοί των, οἵτινες ἄνδρες καὶ γυναῖκες εἰσὶν ἄνθρωποι τοῦ χοροῦ, τῶν ᾀσμάτων, τῶν ἐρώτων, οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ τῆς ἐργασίας τῆς βαναύσου. Οὐδ' ἔστι τι πάρεργον παρὰ τοῖς Καρπαθίοις καὶ ταῖς Καρπαθίαις ὁ χορὸς καὶ τὸ ᾆσμα (τὸ ττραοῦι). Ἐκτὸς τῶν ἑορτῶν συχνότατα καὶ κατ' αὐτὰς τὰς ἐργασίμους συναθροίζονται καθ' ὁμάδας τὸ ἑσπέρας ἐπιστρέφοντες ἐκ τοῦ *ἡμερομισθίου* καὶ ἀρχίζουσι τὸν χορὸν καὶ τὸ ᾆσμα ὑπὸ τοὺς φθόγγους τῆς λύρας καὶ τοῦ ἀσκαύλου μέχρις αὐτῆς τῆς αὐγῆς, καὶ ὀλίγον κοιμηθέντες ἀπέρχονται εἰς τὰς ἐργασίας των.

Μὴ δυνάμενοι νὰ ζήσωσιν ἐν τῇ πατρίδι, μάλιστα οἱ Ὀλυμπῖται, μεταβαίνουσιν εἰς διάφορα μέρη, ἐν οἷς καὶ ἀποκαθίστανται οἱ πολλοί. Ἐν αὐταῖς ταῖς Ἀθήναις ὑπάρχουν ἱκανοί. (1) Ἐν δὲ Σύμῃ ἀριθμοῦνται καθ' ἑκατοντάδας ἐξ ἀμφοτέρων τῶν φύλων.

Τὰ ᾄσματα, ἅτινα ἡ παροῦσα συλλογὴ περιλαμβάνει, εἶναι κοινὰ καὶ γνωστὰ οὐχὶ εἴς τινας ἀλλ' εἰς ὅλους σχεδὸν τοὺς ἀνθρώπους τούτους τοῦ χοροῦ καὶ τῶν ᾀσμάτων. Καρπάθιος νεανίας, παρ' οὗ ἐζήτησα νὰ μοὶ ὑπαγορεύσῃ καὶ αὐτὸς ᾄσματά τινα, μοὶ ἀπήντησεν, ὅτι ἤρχιζε νὰ μανθάνῃ καὶ ὅτι ἐγνώριζεν ἤδη ἓν τῶν διηγηματικῶν, ὅπερ ἐλησμόνησα νὰ σημειώσω καὶ ὅπερ, προσέθεσεν, ὀφείλει μάλιστα νὰ γνωρίζῃ ὁ θέλων νὰ καυχηθῇ ἐπὶ γνώσει ᾀσμάτων (2). Ἐπὶ τούτῳ, τέλος μ' εἶπεν, ἐζήτησεν ἐκ Καρπάθου, ὅθεν τῷ ἔγραψαν καὶ τῷ ἔπεμψαν διάφορα ᾄσματα διὰ νὰ τ' *ἀποστηθίσῃ*. Δὲν μοὶ ἔδειξεν ὅμως τὴν συλλογὴν προφασισθεὶς ὅτι τὴν ἀπώλεσε. Τοιοῦτοι οἱ Καρπάθιοι.

Ὁ Passow ἐν τῇ συλλογῇ του περιέλαβε τρία ᾄσματα καρπαθιακά. Τούτων τὰ δύο (CCCCXLIII καὶ CCCCLXVII) πληρέστερα εὑρίσκονται ἐν τῇ ἐμῇ (Διηγηματικῶν 4ον καὶ 5ον).

Τὸ τρίτον (DXXV) εἶναι ἄγνωστον εἰς ὅσους τῶν Καρπαθίων τὸ ἀνέγνων.

Α'

ΒΑΥΚΑΛΗΜΑΤΑ.

1

Κοιμήσου, κορουλλάκι μου, κ' ἰὼ σοῦ νανναρίζω,
τ' ἀσῆμιк καὶ τὸ μάλαμα ττραούδια σοῦ ἰτίζω.

2

Κοιμήσου, νιά, ν' ἀναθραφῆς, τρανταφυλλιά, ν' ἀθθίσῃς,
τ' ἀσῆμιк καὶ τὸ μάλαμα χάμω νὰ τὸ πατήσῃς.

3

Κοιμᾶται τὸ πουλλάκι μου· ππῶς νὰ τὸ νανναρίσω ;
καὶ τί τραούδια νὰ 'τοῦ πῶ, ὥς τι νὰ τὸ κοιμίσω ;

(1) Ἐνέπνευσαν μάλιστά τινι τὴν συγγραφὴν κωμῳδίας « τοῦ Καρπαθίου », ἣν δὲν ἔχω ἤδη ὑπ' ὄψει.
(2) Ὅρα σημείωσιν εἰς τὸ 15 ᾆσμα τῶν Διηγηματικῶν.

Βασίλιτσαν νὰ σὲ ἰῶ, ῥήητσαν νὰ σὲ βλέψω·
μὲ τὴκ κορῶνατ τὴ χρυσῆ νύφφην νὰ σὲ ψικέψω.

4

Κοιμᾶσ', ἄστροκ, κοιμᾶσ' αὐγή, κοιμᾶσαι νιὸφ φεκκάρι·
κοιμᾶσαι, μῆλοκ κόκκινο, κι' ἀππίιμ μου χιονᾶτο·
κοιμᾶσαι, τὸ τραντάφυλλο τὸ μοσκομυρωδᾶτο. *

5

Κοιμᾶται τὸ πουλλάκιμ μου, καὶ πππῶς νὰ τὸ ξυπνίσω ;
ποῦ ναὔρω μῆλοκ κόκκινο, νὰ τὸ πεττροολήσω;
'Βρίσκω τὴ διαμαντόπετρα, ῥίχτω τη 'ς τὸ κρεββάτι·
'ξυπνᾷ τὸ καναράκιμ μου, κ' ἤλαψε 'σὰφ φεκκάρι.

6

Φεκκάριν εἶσαι τῆς αὐγῆς καὶ ἥλιος τῆς ἡμέρας·
ἄστροπ πολυλαμπρότατο, 'ποῦ 'βγαίννεις ἀπὸ 'σπέρας,
ἀποῦ δειπνοῦν οἱ ἄρχοντες κι' ὅλοι μεαλοσᾶνοι,
'ποῦ κάμνου τζεύκια καὶ χαραὶς οἱ πρωτοκαπετάνιοι,
'σὰν ἀρμενίτζουπ πέλαα, 'σὰπ πορπατοῦκ καννάλια. *

7

Κόρη μου, σύ 'σαι μάλαμα, κ' ἡ ἄλλαις τὰ μπακίρια·
σουφρᾶς τοῦ καπιτὰπ πασσᾶ μὲ τὰ χρουσᾶ ποτήρια.

8

Τὸ Μαριὸ θέλει χορό,
θέλει καὶ καλὸκ καιρό,
κι' ὄμορφογ γαπητικό, **
νὰ τοῦ πρέπουτ τὰ καλά της,
τὰ καδενορόλοά της.

9

Μάννα, μοῦρτετ τὸ πουλλάκι,
κ' εἶπέμ μου κρυφὰ 'ς τὸ 'φτάκι,
πππῶς 'γαπᾷ τὸ Μαρουκλάκι,
ἕναν ὤμορφο φρακκάκι,
ποῦρτεμ μὲ τὸ παποράκι,
καὶ φορεῖ χρουσῆκ καδένα,
βαχτυλίδια διαμαντένια,
καὶ σπαθιὰ μαλαματένια,
νὰ σκοτώση τὸν ὀχτρότ της,
ἀποῦ θέλει τὸ κακόκ της,
καὶ νὰ φέρη τὸ παπόρι,
νὰ μπαρκάρ' αὐτὴτ τὴν κόρη, (δὶς)
τὸ μοναχικὸ σταθόρι,
νὰ τὴπ πάρη 'ς τὴν 'Αγγλία,
'ς τὴ μεγάλη βασιλεία, (δὶς)
νὰ τὴκ κάτσουσικ κυρία,
καὶ κυρίακ καὶ κοκώνα,
'ς τὴ χρουσῆτ τὴπ πολυθρόνα.

---

* 'Ο περιττὸς τῶν στίχων ἀριθμὸς καὶ ἡ ἔλλειψις ὁμοιοκαταλήκτου τῷ α' στίχῳ τοῦ 4 ᾄσματος καὶ τῷ ε' τοῦ 6 παρέχουσι τὴν ὑποψίαν τοῦ ἀτελοῦς τῶν ᾀσμάτων τούτων. Σ. Σ. Ε.

** 'Εν τούτῳ ἢ ἐξέπεσεν ἐν τῇ γραφῇ ὁ δ' στίχος, ἢ δὶς ᾄδεται ὁ β'. Σ. Σ. Ε.

10

— Ἀαπᾷς με παλληκάρι;
μ' ἄλλος νιὸς θέλ' ἄ μὲ πάρῃ.
Ἀαπᾷς με, θέλεις με;
στεῖλε βάρκα κ' ἔπαρμε.
Πάρε με κ' ἐδῶ κι' ἀλλοῦ
καὶ 'ς τὴπ Πόλι καὶ παντοῦ·
ἔπαρμε 'ς τὸγ Γαλατᾶ
'ς τοῦ ῥαφτάκη τὸν ὀντᾶ,
νὰ μοῦ κόψῃ καμουχᾶ,
καμουχᾶν νἄχῃ κλαδιά,
τὰ κλαδιὰ νἄχουπ πουλλιά,
τὰ πουλλιὰ νὰ κελαοῦ,
καὶ τὴκ κόρη νὰ ξυπνοῦ.

Β'.

ΕΡΩΤΙΚΑ

1*

Μὰν αὐγὴ μὲ φεκκαράκι
ἤρκουμουτ τὸ σωκκακάκι.
Σκύφκω πιάννω πετραδάκι
ῥίχτω 'ς τὸ παραθυράκι·
κι' ἀπροβάλλει κοριτσάκι
ἄσπρο 'σὰτ τὸ διασιμάκι.
Τώρα τί νὰ τῆς εἰπῶ;
νὰ σταθῇ νὰ τῆς μιλῶ:
Ἄσπρομ μου κιχλιμπαράκι
νὰ 'πουλιούσου 'ς τὸ πατζάρι,
σκλάβος νἄθελα 'πεθάνω
κι' ἄδ δὲν ἤθελα σὲ πάρω
γιὰ 'ς τὴπ Πόλι, γιὰ 'ς τὴμ Μάρτα,
γιὰ 'ς τοῦ βασιλιὰ τὴμ μάννα,
γιὰ 'ς τὴπ Πόλι, γιὰ 'ς τὴμ Μάνη,
γιὰ 'ς αὐτὸτ τὸ μεϊτάνι.

2

Τρεῖς κοπελλιαὶς ἐάπου κ' ἦτοκ κ' ἡ τρεῖς μικραίς,
καὶ 'κρουφοπότιτζά ταις 'σὰτ τὴς πορτοκαλλιαίς.
Κι' ἀπίτι 'μεαλῶσα καὶ 'πιάσακ καὶ καρπό,
ἐππήησεν ὁ χάρος καὶ 'πῆρέμ μου τὴς δυό,
κι' ἀπόμεινεκ κ' ἡ ἄλλη 'σὰτ τὸ βασιλικό.

3

Μὰν ἡμέραμ μοναχός μου
μ' ἔβαλεν ὁ λοϊσμός μου,
ναὔρω δέντρον νὰ τὸ κλέψω
καὶ νὰ τὸ μεταθυτέψω.
Καὶ τὴν κεριακὴτ τὸ κλεύγω,
τὴδ δευτέρατ τὸ θυτεύγω, (δὶς)
καὶ τὴτ τρίτητ τὸ κλαδεύγω,
τὴτ τετράηπ πιάννει φύλλα,
καὶ τὴπ πέφτη πιάννει μῆλα,
τὴπ παρασκευὴτ τὰ κνάτζει, **
καὶ τὸ σάατοτ τὰ κόβγω
καὶ τῶκ κοπελλῶτ τὰ δόννω.

4

Ὥραις εἰκοσιτέσσαρες εἶναιτ τὸ 'μερονύχτι,
ἀγάπη σου, πουλλάκιμ μου, 'ς ἀστένειαμ μὲ ῥίχτει.
Ταὶς ὥραις τῆς ἑβδομαοῦ πολλὰ ταὶς ἑκατέχω,

* Ἄδεται καὶ ὡς βαυκάλημα.
** Ἐλλείπει ὁ ἑπόμενος ὁμοιοκαταληκτῶν στίχος. Σ. Σ. Ε.

κι' εἶν' ἑκατὸ 'ξηνταοχτὼ κι' ὅλο 'ς τὸ νοῦμ μου σ' ἔχω.
Ὥραις τῶ δρὸν ἑβδομαῶ τρακόσαις τρανταέξε,
κι' ἄθ θὰ ταὶς κάμης 'ς τὴ ξενειά, 'ποὺ τὸ πουάτζι στρέψε.
Πρὸς εφτακόσαις εἴκοσι ὥραις τραβοῦτ' τὸ μῆνα,
κι' ἄθ θὰ ταὶς κάμω νὰ σὲ 'δῶ, πρέπει μου μὲ 'ς τὸ μνῆμα.
Χίλιαις διακόσαις ὥραις εἶν', εἶν' ἡ πενῆντα 'μέραις,
κι' ἄθ θὰ ταὶς κάμης 'ς τὴ ξενιά, μὴ πιάσης μ' ἄλλη βέραις.
Τὴς ὥραις ἐλοάριασα τοῦ χρόνου κ' εἶχ' καμπόσαις,
κ' εἶναι χιλιάαις ἡ ὀχτὼ κι' ἀκόμη ἐφτακόσαις,
κ' εἶκ' κ' ὀγδοηντατέσσερης ἀκόμη παραπάνω,
κι' ἄθ θὰ ταὶς κάμω κι' ἔς σὲ 'δῶ, δὲ τζῶ καὶ θὰ πεθάνω.

5

Μαρμαρένη μου κολώνα,
'ποὺ τῆς Λήμνου τὸλ λιμνιῶνα,
μαρμαρένη καὶ χυτή 'σαι
μαρμαροπελέκητ' εἶσαι.
Ἔχεις καὶ λαιμὸχ χυτό,
μαρμαροπελεκητό.

6

Χιλιάαις 'ξίτζ' ἡ νιότη σου καὶ λίραις τὸ κορμίτ σου,
κ' ἑκατομμύρια φλουριὰ ὁ νοῦς τῆς κεφαλῆτ σου.
Χιλιάαις 'ξίτζ' ἡ νιότη σου καὶ λίραις τὰ μαλλιά σου,
καὶ 'κατομμύρια φλουριὰ τὸ γλυκανάβλεμμά σου.
Τὸ σιανότ σ' ἀνάβλεμμα σηκόννει 'πεθαμμένους,
καὶ θανατόννει τζωντανοὺς καὶ 'ιαίν' ἀρωστημένους.

7

'Ααπᾷς, μῶρ', ἀαπᾷς;
Ποῦναιτ' τ' ἄσπρα ποῦ βαστᾷς;
Κι' ἀποῦ θέλει ν' ἀαπήση,
θέλει νὰ χασομερήση,
θέλει κι' ἄσπρα νὰ 'ξοδιάση,
καὶ νὰ μήτ' τὰ λοαριάση.

8

Ὅποιος ὤμορφη τζουλέψη,
πρέπει νὰ μήτ' ταξειδέψη,
καὶ νὰ μὴ γυρεύγη προῖκα,
γιατὶ θάχη τόσηπ πίκρα,
κ' ἔπ 'πορεῖς νὰ τῆς μιλήσης,
παρὰ νὰ τὴπ προσκυνήσης,
καὶ σοῦ λέγει — «ψόφιο, ψεῖρα,
» ποῦ σ' εὕρηκα καὶ σ' ἐπῆρα;
» Γιὰ νὰ 'ντρέπεσαι κομμάτι,
» νὰ μοῦ ῥίχτης τὸ κανάτι·
» μέσα κ' ὄξω νὰ σκουπίσης,
» καὶ καθόλου μὴμ μιλήσης».

9

—Λεμονιὰ μὲ τὰ λεμόνια
καὶ λεμόνισε κ' ἐμένα.
—Πῶς νὰ λεμονίσω 'σένα,
πoῦναιτ τὰ λεμόνια ξένα,
κ' ἔχουτ τα καὶ μετρημένα,
πέντε πέντε κ' ἕνα ἕνα,
καὶ 'ς τὸ μαχραμᾶδ δεμένα;

10

Κι' ἄμ μὲ ἔρνουν, ἀαπῶ σε,
κι' ἄμ με τυραννοῦπ, ποθῶ σε·
κι' ἄμ μοῦ κόψουτ τὸ κεφάλι,
γιὰ τὰ σένα κλαίω πάλι·
κι' ὄντα γίνωμαι γιοφύρι,
γιὰ τὰ κόκκινά σου χείλη,
κι' ὄντα γίνωμαι κομμάτια,
γιὰ τὰ δυό σου μαῦρα μάτια,
κι' ὄντα γίνωμαι φελλίδια,
γιὰ τὰ δυό σου μαῦρα φρύδια.

11

Τὸν ἀππρίλλι καὶ τὸμ μά'
πέρδικαν ἐμέρωννα,
τόσοτ τὴν ἐμέρωννα,
τόσ' κιρηνεύγετο,
καὶ κακοσυνεύγετο·
καὶ κακιόννουμου κ' ἰώ,
πέρνω τη 'ς τἀγρόπλαο,
καὶ 'πολέρω τηὖ ἐκεῖ.
Μὰ λαμπρή, μὰκ κυριακή,
ξαναπέρασ' ἀπὸ 'κεῖ.
Τὸ περδίκικ κηλαεῖ,
κ' ἡ καρδιά μ' μέσα ῥαεῖ.
—«Πέρδικά μου πλουμισμένη,
» τὴκ καρδιάμ μού 'χεις καμένη,
» καὶ τὴν νιότη μου θλιμμένη·
» πέρδικά μου μαυρομμάτα,
» τὴν καρδιάμ μού 'χεις κομμάτια·
» πέρδικά μου ῥούσα, ῥούσα,
» μαχραμᾶ μου μὲ τὰ κροῦσα·
» πέρδικα, ποῦ κακκαρίτζεις,
» ἤντα τρῶς καὶ κοκκινίτζεις» ;
—«Τρώω πέτραις καὶ χοχλάκια,
» καὶ τῆς γῆς τὰ χορταράκια·
» κ' ἔχω κι' ἄντρα ταξειάρη,
» κι' ἀερφὸ πρωτοκουρσάρη,
» καὶ φερνεῖ μ' ἄντρας τὰ χάδια,
» κι' ἀερφὸς τὰ κοκκινάδια».

12

'Εννιά μηναις ἐούλευκα, ξαττή, 'ς τὴ γειτονειάτ σου,
γιὰ νὰ προάλῃς νά σε ὦ, νὰ σ' ἀποχαιρετήσω.
'Εσκάψασιτ τὰ πόγια μου χαττάκια 'ς τὴν αὐλήτ σου,
κ' ἐτρέξακ καὶ τὰ 'μάτια μου βάκρυα καὶ γίμωσά τα.
Μισεύκω μὲ τὰ κάτεργα, πάω μὲ τὰ καράβια,
μ' ἀλήθεια τὴν ἀάπημ μου ματζῆμ μου τὴν ἐπέρνω,
ὅπου ν' αὐρῶ τὸ χρουσοφό, νὰ μοῦ τὴν ἐχρουσώσῃ.
Ὦ χρουσοφέ, καὶ χρούσωσε ἐννιὰ μηνῶν ἀάπη,
καὶ 'βγάλε τὰ παποῦτσά της ὅλομ μαργαρητάρι·
καὶ 'βγάλε τὴμ μεσοῦλάτ της μ' ὁλόχρουσοτ τζουνάρι (1).

13

—«'Πῆτέ μου,, 'πῆτέ μ', ἄρκοντες, 'πῆτέ μου τί νὰ γένω ;
«ὀπ' ἀαπῶ μιὰλ λιερή, πῶς νὰ τὴλ λησμονήσω» ;
—«Νὰ σ' ἀρμηνέψω νιόττερε, κι' ἂθ θέλῃς, ἄκουσέ μου :
«Ἄμμε, Γιαννῆ, 'πά' 'ς τὸ οὐνό, νὰ κουαλῇς λιθάρια,
«νὰ κουαλῇς τὰ μάρμαρα 'πὸ τὸ μαρμαροοῦνι·
«νὰ κουαλῇς, νὰ κουραστῇς, τὴκ κόρη νὰ ξεχάσῃς».

(1) Δὲν ἐνθυμίζει πως τὸ ἀμίμητον ἐκεῖνο τοῦ 'Ανακρέοντος ;
«Ἄγε ζωγράφων ἄριστε . . . » κτλ.

—« Κ' ἰὼ κι' ἂν εὔγω 'ς τὸ οὐνό, κι' ἂκ κουαλῶ λιθάρια,
« κι' ἂκ κουαλῶ τὰ μάρμαρα 'ποὺ τὸ μαρμαροοῦνι,
« κι' ἂκ κουαλῶ, κι' ἂκ κουραστῶ, τῆς κόρης δὲ ξεχάννω.
« Εἰμὴ κι' ἂβ βάλω σίερα καὶ δέσουμ με 'ς τὸβ βάτο,
« νὰ μὲ ἀροῦτ τὰ σίερα, νὰ μὲ κεντᾷ τὸ βάτος,
« τότε κ' ἰὼ τῆς λιερῆς θὰ τῆς 'πολησμονήσω».

14

—« 'Πέ μου, κόρη, ποῦ κοιμᾶσαι,
» κι' ἀπὸ 'μένα μὴ φοᾶσαι».
—« Ἕτ σοῦ λέω ποῦ κοιμοῦμαι,
» καὶ τὴμ μάνναμ μου φοοῦμαι».
—« 'Πέ μου, κόρη, ποῦ κοιμᾶσαι,
» κι' ἀπὸ 'μένα μὴ φοᾶσαι».
—« Ἕτ σοῦ λέω ποῦ κοιμοῦμαι,
» καὶ τὸκ κύρημ μου φοοῦμαι».
—« 'Πέ μου, κόρη, ποῦ κοιμᾶσαι,
» κι' ἀπὸ μένα μὴ φοᾶσαι».
—« Ἕτ σοῦ λέω ποῦ κοιμοῦμαι,
» καὶ τ' ἀέρφια μου φοοῦμαι».
—« Πέ μου, κόρη, ποῦ κοιμᾶσαι,
» μὰ τὸ Θιὸ μήμ με φοᾶσαι».
—« 'Σὰμ μοῦ λὲς νὰ μὴ φοοῦμαι,
» 'ς τάνωάκιμ μας κοιμοῦμαι,
» κ' ἔλα ὕρισε 'ς τὸ ὦμα,
» κ' ἔλα νὰ μ' εὑρῇς 'ς τὸ στρῶμμα.
» Κ' ἔχω πέρδικα 'ψημένη,
» καὶ τὴπ πότσα γιμισμένη,
» γιὰ νὰ φᾶμε, γιὰ νὰ πιοῦμε,
» καὶ νὰ σφιχταγκαλιαστοῦμε».

15

Ἁ πάρω τὸν ἀνήφοροκ καὶ τἀνηφορηδάκι,
νὰ 'βρῶ κλαάκι φεττωτό, νὰ κοιμηθῶ λιάκι.
Μή' ἔθοκα, μή' ἔππεσα, μή' ὕπνος ἔμ μ' ἐπῆρε·
γροικῶ μᾶς πέρδικας λαλιὰ καὶ κκλαίει καὶ φωνάτζει.
—« Τ' ἔχεις, καμένη πέρδικα, καὶ κκλαίεις καὶ φωνάτζεις;
πᾶς κ' εἶτ' τ' αὐγά σου γαλανὰ καὶ τὰ πουλλιά σου μαῦρα»;
—« Σταυραετὸς ἐπέρασε γιὰ νὰ μὲ κυνηήση,
νὰ μοῦ χαλάσῃ τὴ φωλλιά, νὰ μὲ γλυκοφιλήσῃ».

16

Ποιὸς ἤτουπ 'ποῦ τραούησεν ἐψὲς βραὺ 'ς τὴ βίγλα,
κι' ὅλα τὰ ἔντρη μάρανε κι' ὅλα ξερίτζωσέτ τα,
καὶ 'ράϊσετ τὴφ φυλακὴ καὶ χάλασετ τὸπ πύργο,
καὶ 'πλάκωσε τὸβ βασιλιὰ μὲ τὴβ βασιλοποῦλλα;
Καλογραιοποῦλλα τοὔκουσεν ἀπ' ἄριομ μοναστῆρι,
τσαλλαπατεῖ τὰ ράσα της καὶ τοὺς σταυρούς της ρίχτει.
—« Ἄμμε, σταυρέ, 'ς τὴν νεκλησά, ράσομ μου, 'ς τἄγιον ὅρος,
κ' ἰὼ μὲ τὸτ τραουϊστὴν ἀπόψε θὲν νὰ μείνω,
ἀπόψε κι' ἄλλη μὰ βραδιὰ κι' ὅλητ τὴν ἑβδομάα».

Γ'

ΔΙΗΓΗΜΑΤΙΚΑ.

1

'Σ ἀνατολίτικοϐ βουνὸ σὲ ὑσικὸλ (1) λαγκάδι,
δϱ' ἀοῦροι λαουνεύκουσι κι' ἀγρίμια κυνηοῦσι.
Ἔρωτες εἶν' οἱ σκύλλοι τω καὶ γιόμαν οἱ λαοί τω,
καὶ τὰ μανάκια τῶ σκυλλῶν εἶν' ὤμορφα κορίτσα.
'Κάτσακ καὶ λοαργιάτζουσι, ποιός εἶν' ἀποῦ τῶλ λείπει,
λείπει τοῦ Μάρκ-'Αντών' ὁ υἱός, ὁ υἱός του κι' ἀπατός του,
λείπει τῆς καλογρᾶς ὁ υἱός, ὤμορφος καπιτάνος,
'π' ὅτα σειστῆ καὶ λυϊστῆ, καὶ πιάση τὸ τεμόνι,
μίλιν ὑπάτ' τὰ κάτεργα καὶ δϱὸ 'πάτ' τὰ νερά του.
Κ' ἐκεῖ 'ποῦ 'σμίξατ τὰ νερά, πύργος ἐθεμελιώθη,
πύργος καὶ σιερόπυργος καὶ μολυϐοχτισμένος,
μὲ τὸ ὑαλλὶμ μὲ τὸ ψηφὶ ἦτο σοϐατισμένος,
καὶ μέσα κόρη 'κάθετο, τρεῖς χρόνους 'ζωρισμένη·
μή' ἄρκος τὴν ἐξώρισε, μηὲ πασσᾶ φερμάνι,
ἡ μάνα της κι' ἀφέττης της τὰ δϱὸ τὴν ἐξωρίσα,
γιὰ 'νοὺς ἀούρου φίλημα, γιὰ 'νοὺς στρατιώτ' ἀάπη,
κ' ἐκεῖ τὴν ἐξεχάσασι τρεῖς χρόνους 'ζωρισμένη.
Καὶ μὰ (2) λαμπρή, μὰ κυριακή, 'πισήμα εἶν' ἡμέρα,
ἐπέρασεν ἡ μάνα της, τραοῦϊτ τραουδᾷ της:
—« 'Ογιά 'σαι, κόρ', ἂν ἤφαες, ὀγιά 'σαι, κόρ', ἂν ἤπιες;
» ὀγιά 'σ' ἂν ἐλησμόνησες τ' ἀούρου τὴν ἀάπη »;
—« Ἂν ἐλησμόνησες ἐσύ, μάνα, τὸπ ποθητότ σου,
» ἐπολησμόνησα κ' ἰὼ τ' ἀούρου τὴν ἀάπη ».

2

Μιὰ κόρ' ἀττοὺς ἐμάτζοϐε κι' ἀττοὺς ἐκορφολόα,
νὰ κάμη φούτταϐ βατζωτή, νὰ δώση τοῦ καλοῦ της.
Ἡ μάνα της τὴν ἔθωριεν ἀπ' ἄριοπ παραθύρι.
—« Μωρὴ σκύλλα, μώρ' ἄνομη, μωρὴ κακὴ γυναῖκα,
» ὁποὔχεις δώδεκ' ἀερφοὺς καστροπολεμητάδους,
» ἀργὰ ν' ἀρτοῦκ κ' οἱ δώδεκα, θέλ' ἃ σὲ ματτατέψω ».
'Αργἄρχουτται κ' οἱ δώδεκα, τὴκ κόρημ ματτατεύγει·
ἐδέρατ τηκ κ' οἱ δώδεκα, ἐδέρετ τηκ κ' ἡ μάνα·
καὶ 'σὰτ τῆς μάνας τὸδ δαρμὸ τῶν ἀερφιῶδ δὲν ἦτο.
'Αργὰ τοῦ 'λιὸϐ βασίλεμα ἡ κόρη 'ψυχομάχε.
'Μπαινόϐγαιννεν ἡ μάνα της μὲ τὰ καμένα χείλη,
μὲ τὰ δαρμένα γόνατα, μὲ τὰ κλαμένα 'μμάτια.
—« Κόρη μου, θὲς μεταξωτά; κόρη μου, θὲς βελοῦδα;
» κόρη μου, θὲς τὸκ καμουχᾶν, ὁποὔχει χίλια γρόσα »;
—« Δὲθ θέλω ἰὼ μεταξωτά, δὲθ θέλω ἰὼ βελοῦδα,
» δὲθ θέλω ἰὼ τὸκ καμουχᾶν, ὁποὔχει χίλια γρόσα,

---

(1) Δυτικόν.
(2) Μίαν.

» μόνοθ θέλ' ἅ μὲ θάψητε μὲ βαρξωμένα ῥοῦχα,
» νἄδγ' ἄκουσμα 'ς τὴγ γειτονεξὰ καὶ 'φήημα (1) 'ς τὴχ χώρα,
καὶ 'ς τάρμαστοῦ μου τὴν αὐλὴ βάκρξα (2) καὶ μυρολόγξα».

3

Κόρη ἀτάνιν ἤππλεε τέσσαρους πέττε χρόνους,
πέττε μεάλαις κυρξακαὶς κξ' ἔξη λαπραὶς δευτέραις,
κξ' ὁ ἄντρας της τὴν ἐρωτᾷ: — «Τίνος εἶτ' τὸ ἀτάνι»;
— «Ἀθ θέλ' ὁ Θξὸς καὶ πλέξω το, ἐσέναθ θὰ τὸ δώσω».
Καὶ ππλέει κξ' ἀποππλέει το, τοῦ φίλου της τὸ βίει,
κξ' ὁ φίλος της τὸ τζώστηκε, 'ς τὸφ φόρον ἐκατέη.
Κξ' ὁ ἄντρας της·τὸ 'γρώνισε 'ς τοῦ φίλου της τὴμ μέση,
πρῶτα τοῦ κκρού' (3) μὲ τὸ σπαθί, ὕστερ' ἀνερωτᾷ το:
— «Ποῦ τὤδρες, ποξός σοῦ τό 'δωκε, φίλε μου, τὸ ἀτάνι»;
— «Ἐγξώ 'μαι τοῦ ψαρᾶ παιδί, τοῦ χαμακάρ' ἐγγόνι,
» κξ' ὁλημερῆς ἐψάρευγα καὶ ψάρξα δὲν ἰπξάσα·
» κξ' ἀργὰ τοῦ 'λξὸδ βασίλεμα ἐπξάσα 'να ψαράκι,
» κ' ἤσκισα τὴν κοιλίτσατ' του κ' ἤδγαλα τὸ ἀτάνι».

4

Μξὰ κόρη συνεπόδγαλλε τὸν ἄντρατ της 'ς τὰ ξένα,
βαστᾷ κερὶκ καὶ φέγγει του, ποτήρικ καὶ κερνᾷ του.
Κξ' ὅσα ποτήρξα τὸκ κερνᾷ, τόσα λόγξα τοῦ λέει·
— «Ἐσὺ μισεύγεις, νξόττερε, 'μ' ἐμένα ποῦ με 'φίννεις»;
— «Πρῶτα σὲ 'φίννω 'ς τὸ Θεὸ κ' ὕστερα 'ς τοὺς γονξούς σου,
» καὶ ὕστερα 'ς τὴμ μάνατ σου καὶ 'ς τὰ καλά 'σ ἀδέρφξα.
» Κξ' ἂκ κάμω μῆνες, μὴλ λουστῆς, καὶ χρόνους, μὴν ἀλλάξῃς,
» Κξ' ἂκ κάμω τὸ τραντάχρονο, 'ς τὴ βρύσιμ μὴν ὑπάῃς».
Κ' ἦρταν οἱ μῆνες νὰ δξαβοῦ κ' οἱ χρόνοι νὰ περάσου,
καὶ πξάννει τ' ἀργυρὸ σταμνί, τὴν ἀσημένξα σίκλα,
κξ' ἀπίτι καὶ 'κατήδαινε τὰ τρὰ σκαλξὰ τῆς βρύσης,
θωρεῖ 'ναμ μαῦροκ κ' ἤρκετο μ' ὅλοτ του τὸ φουσᾶτο.
— «Κόρη μου, 'νέσυρε νερό, νὰ πξοῦτ τὰ διψασμένα,
» νὰ πιῶ κ' ἰὼ κξ' ὁ μαῦρός μου κξ' ὅλομ μου τὸ φουσᾶτο».
Σαράντα σίκλους ἔσυρεν, ὥς τι νὰνεδρανίσῃ,
κξ' ἀπίτις ἀνεδράνισε 'ς τὰ δάκρυα λουσμένη.
— «Κόρη μ', ἂκ κλαῖς γξὰ τὸ νερό, κξ' ἂκ κλαῖς γξὰ τὸ πηάδι,
» κξ' ἂχ κλαῖς καὶ γξὰ τὸ κόποτ σου, θὲ νὰ σοῦ τὸπ πλερώσω».
— «Ἐχ κλαίω 'γξὼ γξὰ τὸ νερό, μηὲ γξὰ τὸ πηάδι,
» μηὲ καὶ γξὰ τὸκ κόπομ μου, νὰ μοῦ τὸν ἐπληρώσῃς·
» 'γξὼ κλαίω, 'ποὖχα κ' ἤχασα μαῦρον ὡσὰκ κ' ἐσένα,
» κξ' ἂν ἦθε' μὴν ἐντρέπωμαι, νὰ πῶ πῶς εἶσαι 'κεῖνος».
— «Καὶ 'πέ 'μας τὰ μουσούγξα του, ν' ἂν εἴδαμεν νὰ 'ποῦμε».
— «Ψιλός, λιγνὸς εἰς τὸ κορμὶ κξ' ἀνοιχτοκουταλᾶτος,
» κξ' ἀπὸ τὰ 'νύχξα 'ς τὴκ κορφὴ τὸν ἔρωτα γεμάτος».

---

(1) Φήμημα, ἢ ἀφήγημα.
(2) Δάκρυα.
(3) Κρούει, τὸν κτυπᾷ.

—« Ἐχτὲς βραδὺ τὸν εἴδαμε 'ς τὸ κόρφοτ τῆς Ἀτάλεξας,
» μαῦρα πουλλάκξα τὸν ἐτρῶν κξ' ἄσπρα τὸτ τριυροῦσι,
» κξ' ὤμορφα καμαρόφρυα ὀμπρός τωτ τὸθ θωροῦσι».
Ἡ κόρη 'σὰτ τὰ 'γροίκησεν ἤππεσεν κ' ἐλλιώθη (1),
ἡ ὄψη της ἐχλώμανε τάξι καὶ 'θανατώθη.
Κξ' ὁ νξὸς βαστᾷ ῥοδόσταμο καὶ ξιλειοθυμᾷ τη·
καὶ στέκει καὶ τῆς ὁμιλᾷ, πολλὰ παρηορᾷ τη.
—« Κόρη μου, μὴλ λιαίνεσαι κξ' ἀδίκως μὴπ πεθαίνης·
» κ' ἐγξῶμ' ὁ νξὸς ἀποὔχασες, ὁ νξὸς ἀποῦ λειμαίνεις».
—«Δὲτ σοῦ πιστεύγω, νξόττερε, δὲν εἶμαι πιστεμένη,
» γξάτ' εἶναιν ὁ καιρὸς πολλὺς κ' οἱ χρόνοι περασμένοι.
» Πές μου σαμάδξα τοῦ σπιτξοῦ καὶ ποὔν' ἡ γειτονεξά μου,
» κ' ἔτσι νὰ σοῦ ἐμπιστευτῶ καὶ νὰ χαρῇ καρδξά μου».
—« Τὸ σπίτιτ σοὖν' 'ς τὰ ὑσικὰ (2) κ' ἔχει κξ' αὐλὴμ μεάλη,
» κ' ἔχει καὶ κλῆμα 'ς τὴν αὐλὴ κ' εἰς τὸ στενὸ πηάδι».
—« Δὲτ σοῦ πιστεύγω, νξόττερε, κ' ἡ γειτονεξὰ σοῦ τὦπε·
» δὲθ θέλω τώρα, νὰ μοῦ πῆς μόνοτ τὸ ὄνομά μου».
—« Ἐσέναλ λέου Μαριγὼ κ' ἡ μάνα σου Ἑλένη,
» ἔχεις καὶ 'ς το μπρατσάκιτ σου 'κλησὰ τζωγραφισμένη».
—« Δὲτ σοῦ πιστεύγω, νξόττερε, δὲν εἶμαι πιστεμένη,
» γξάτ' εἶναιν ὁ καιρὸς πολλὺς κ' οἱ χρόνοι περασμένοι».
—« Ἐγξὼ τὴν ἱστορίατ σου 'ς τὸ κόρφομ μου βαστῶ τη·
» κξ' ὅτι καὶ θὰ σὲ θυμηθῶ, βγάλλω τηκ καὶ θωρῶ σε».
Ὁ νξόττερος κοντεύγει της κ' ἐκείνη ἀλαργεύγει·
κξ' ὅσα πολλὰ κξ' ἅτ τῆς 'μιλᾷ, τίποτε δὲπ πιστεύγει.
—« Ἄφες νὰ 'πά' 'ς τὸ σπίτιμ μας κ' ἔλα καὶ σὺ 'πὸ πίσω·
» κξ' ἂν εἶσαι σὺ ὁ ἄντρας μου θὲν νὰ σὲ ἐγρωνίσω».
Ἐπῆεν εἰς τὸ σπίτιτ της καὶ εἶπετ τοῦ κυροῦ της,
πῶς εἶδεν νξὸκ καὶ στέκετο 'ς τὴπ πόρτα τοῦ σπιτξοῦ της.
—« Κόρη μου, 'στράφης κ' εἶδές τον ἢ καὶ 'χαιρέτισές το;
» κόρη, μὴτ τοὖπες τίποτε, ἢ παραγρώνισές το»;
—« Ἀφέττη, μ' ἔτ τοῦ 'μίλησα κ' ἐξαφνικὰ τὸν εἶδα
» 'ς τὸδ δρόμον ἀποῦ 'πέρασα, 'ς τὸ σπίτιμ μου ποῦ 'πῆα».

5

Τρξὰ πράματα μοῦ 'ρέσασι εἰς τὸν ἀπάνω κόσμο,
τὸ κάτεργο 'σὰπ πορπατῇ, καὶ τἄλογο 'σὰ δρέμῃ,
τὰ δῷ ἀδερφάκξα τὰ καλὰ 'σὰν εἶν' ἀγαπημένα.
Κξ' ὁ πειρασμὸς ἐπείραξε γξὰ νὰ τὰ ξεχωρίσῃ,
κξ' ἀάπησεν ὁ δεύτερος τοῦ πρώτου τὴ γυναῖκα.
Κ' ἐάπατ τη, κ' ἐάπατ το χρόνους δεκατετσάρους·
ἅ τῆς μιλήσῃ 'ντρέπετο, ἅ τῆς τὸ 'πῇ 'φοᾶτο.
Καὶ μὰ λαπρή, μὰ κυρξακή, 'πισήμα εἶν' ἡμέρα,
ἦβγεν ἡ κόρ' ἐχ τὸλ λουτρὸ κξ' ὁ νξὸς ἐχ τὴτ ταβέρνα,
κ' ἐποδξατράπη κ' εἶπετ της, —«νύφφη μου κξ' ἀαπῶ σε».
—« 'Σὰμ μ' ἀαπᾷς ἀντράερφε, καὶ θέλης νὰ μὲ πάρῃς,

---

(1) Ἐλιγώθη, ὅπως διορθοῦσι τινές, ἢ ὀρθότερον ἠλλοιώθη; ὅρα καὶ στίχον 33.
(2) Δυτικά.

«Τὸν ἀερφότ σοὺ σκότωσε, ἐτότες νὰ μὲ πάρῃς».
—«Κ' ἤττ' ἀφορμὴ νὰ τοὔβρω 'γιώ, γιὰ νὰ τὸν ἐσκοτώσω»;
—«Ποῦρι ὁ θιὸς σᾶς ἔδωκεν ἀμπέλια καὶ χωράφια,
»κι' ἀμμέτε νὰ μοιράσετε τ' ἀμπελοχώραφά σας·
»κι' ὅπου μηλιὰ καὶ κυωνιά, ἂς εἶναιν ἐϊκήτ σου,
»κι' ὁποῦναι ξυλοχαρουπιά, ἂς εἶναιν ἐϊκήτ του.
»'Εκεῖνος εἶν' ἀρρῴθυμος, καὶ θὲν νὰ σοῦ 'μιλήσῃ,
»νὰ σύρῃς τὸ δοξάριτ σου, νὰ τὸτ ἐάλῃς κάτω» (1).

6

Κόρη μετάξιν ἤκλωθε, μετάξιμ μασουρίτζει,
καὶ τὸ παιδί της τὴ 'ρωτᾷ:—«μάνα μου, τ' ἂτ τὸ κάμῃς»;
—«Κάμνω το σοῦ 'πουκάμισο καὶ τοῦ κυροῦ σου τζώνη».
—«Δὲν εἶν' ἐμοῦ 'πουκάμισο καὶ τοῦ κυροῦ μου τζώνη,
»καὶ κάμνεις το τοῦ καύκου σου βράκα καὶ βρακοτζώνη».
Μὲ δυὸ καρυὰ τὸ ἔλασε, 'ς τὴκ κάμαρητ τὸ ἄλλει,
ὡσὰν ἀρνάκιτ τό 'σφαξε, 'σὰϐ βοῦς ἐμπουκαλίστη·
κ' ἤϐαλετ τὸ σικότιτ του καὶ τοῦ τὸ τηανίτζει,
μέσα 'ς τἀρμάριτ τὤϐαλε τ' ἀφέττη του τὸ κρύϐγει.
Κι' ἀφέττης του τὸ 'γροίκησε 'ποὺ τριῶθ θεμάτω στράτα·
τὸμ μαῦρότ του 'καλλίκεψε, 'ς τὸ σπίτιτ του πηαίννει.
—«Γυναῖκα, ποῦναιτ τὸ παιδὶ καὶ ποῦναιτ τὸ Γιαννάκι»;
—«Εἰς τὸ σχολεῖοτ τὤπεψα καὶ τώρα θὲν νὰ νάρτῃ».
Δόννει τοῦ μαύρου του βιτσά, καὶ 'ς τὸ σκολειὸπ πηαίννει.
—«Δάσκαλε, ποῦναιτ τὸ παιδὶ καὶ ποῦναιτ τὸ Γιαννάκι»;
—«Δυὸ 'μέραις ἔχω νὰ τὸ 'δῶ καὶ τρεῖς νὰ τοῦ διαϐάσω,
»κι' ἂδ δὲτ τὸ 'δῶ καὶ σήμερο, τὸν νοῦμ μου θὲν νὰ χάσω».
Δόννει τοῦ μαύρου του βιτσά, 'ς τὸ σπίτιτ του πηαίννει.
—«Γυναῖκα, ποῦναιτ τὸ παιδὶ καὶ ποῦναιτ τὸ Γιαννάκι»;
—«'Σ τῆς πεθθερᾶς μου τὤστειλα καὶ τώρα θὲν νὰ νάρτῃ».
Δόννει τοῦ μαύρου του βιτσά, 'ς τῆς μάννας του πηαίννει.
—«Μάνα μου, ποῦναιτ τὸ παιδὶ καὶ ποῦναιτ τὸ Γιαννάκι»;
—«Ἔχω δυὸ μέραις νὰ τὸ δῶ καὶ τρεῖς νὰ τὸ φιλήσω,
»κι' ἂδ δὲτ τὸ 'δῶ κι' ὡς τὸ βραδύ, θὲν νὰ παραλοήσω».
Δόννει τοῦ μαύρου του βιτσά, 'ς τὸ σπίτιτ του πηαίννει.
—«Γυναῖκα, ποῦναιτ τὸ παιδὶ καὶ ποῦναιτ τὸ Γιαννάκι»;
—«Κάτσε νὰ φάῃς, ἄντρα μου, καλοῦ σφαχτοῦ σικότι,
»καὶ τὸ παιδίμ μας θὲν νάρτῇ τώρα 'ποὺ τὸ περϐόλι».
'Απίτι 'μπρός του τὤϐαλε κι' αὐτὴ τοῦ λέει:—«Φά' το».
Τὸ σικοτάκιν ἐμιλεῖ 'πὸ μέσα 'πὸ τὸ πιάτο:
—«Ἂν εἶσαι σὺ ἀφέντης μου, σκῦψε καὶ φίλησέ με».

---

(1) Διαφοραί:
Στίχ. 1. Τίποτε δὲν ἐρέομαι 'ς τὸκ κόσμοτ τὸν ἀπάνω.
» 4. Κι' ὁ πειραξής . . . .
» 9. Ἤϐγεν ἡ νιά . . . . .
» 12. . . . . ἔτσι νὰ μὲ κερδέσῃς.
» 16. . . . . σὲ πάρτην ἐικήτ σου.
» 17. . . . . σὲ πάρτην ἐικήτ του.
» 19. Ἔϐγαλε τὸ σπαθάκιτ σου, κόψε τὴκ κεαλήτ του.

7

Διαφορὰ τοῦ ἀνωτέρω ᾄσματος.

Μ̯ὰ Μυλοποταμίτισσα, μ̯ὰ Καστρινὴ κοπέλλα,
μετάξιν ἐκαλάμιτζεν ἀπάνω 'ς τὴν κασέλλα.
'Σ τὸν οὐρανὸτ τὸ γ̯άτζετο, 'ς τὸκ κάμποτ τὸ τυλίτζει,
κ̯' ὁ υἱός της Γ̯άννης τὴ 'ρωτᾷ:-« Μάνα μου, τ' ἄτ τὸ κάμης»;
— « Ἐσού, υ̯έ μου, πουκάμισο, τ' ἀφέττη σου τζωνάρι,
» καὶ τοῦ μικροῦ μας τοῦ παιδ̯οῦ φασκ̯όνι καὶ τζιποῦνι».
— « Μάνα, τὸκ κύρημ μου ἐλᾷς, καὶ μένα περιπαίτζεις,
» καὶ τὸ μικρόμ μας τὸπ παιὶ λό̯α γ̯ὰ νὰ τὸ 'ρνεύκης».
Χρουσᾶ καρύα τὸ 'ωννε, 'ς τὴκ κάμαρητ τὸ 'βάλλει,
καὶ 'σὰν ἀρνάκιτ τὸ 'σφαξε, 'σὰϐ βοῦς ἐμπουκαλίστη.
Κ̯' ἀφέττης τού 'ταν τό 'κουσεν, ἀπὸ τὸ 'Ξηνταμίλι,
βίει βιτσὰτ τοῦ μαύρου του, 'ς τὸ σπίτιτ του παιαίννει.
— « Καλή, καὶ ποῦναιτ τὸ παιὶ καὶ ποῦναιτ τὸ Γ̯αννάκι»;
— « Κάτσε νὰ φᾷς, κάτσε νὰ π̯ῇς, κάτσε νὰ ἰγλεντίσῃς,
» εἰς τὸ σκολεῖοτ τῶστειλα καὶ τώρα θὲν νὰ μοῦρτῃ».
Βίει βιτσὰτ τοῦ μαύρου του, καὶ 'ς τὸ σκολε̯ὸν ὑπάει.
— « Δάσκαλε, ποῦναιτ τὸ παιὶ καὶ ποῦναιτ τὸ Γ̯αννάκι»;
— « Δ̯ὸ 'μέραις ἔχω νὰ τὸ ὦ καὶ τρεῖς νὰ τοῦ δ̯αϐάσω,
» καὶ γὲτ τὸ ὦ 'ς τὸ νυχατό, τὸν νοῦμ μου θὲ νὰ χάσω».
Βίει βιτσὰτ τοῦ μαύρου του, πάλι ξαναρωτᾷ τη·
— « Καλή, καὶ ποῦναιτ τὸ παιὶ καὶ ποῦναιτ τὸ Γ̯αννάκι»;
— « Κάτσε νὰ φᾷς, κάτσε νὰ π̯ῇς, κάτσε νὰ ἰγλεντίσῃς,
» 'ς τὸ περιϐόλι τῶστειλα καὶ τώρα θὲν νὰ μοῦρτῃ».
Βίει βιτσὰτ τοῦ μαύρου του, καὶ πάει 'ς τὸ περϐόλι.
— « Περϐόλι, ποῦναιτ' τὸ παιὶ καὶ ποῦναιτ τὸ Γ̯αννάκι»;
— « Δ̯ὸ 'μέραις ἔχει νὰ φανῇ καὶ τρεῖς νὰ μὲ ποτίσῃ,
» κ̯' ἂδ δὲν ἐρτῇ καὶ σήμερο, θὰ μαραθθῶ, νὰ πτέσω».
Βίει βιτσὰτ τοῦ μαύρου του, 'πάει ξαναρωτᾷ τη·
— « Καλή, ποῦ τῶχεις τὸ παιί, τοῦ τῶχεις τὸ Γ̯αννάκι»;
— « Κάτσε νὰ φᾷς, κάτσε νὰ π̯ῇς, κάτσε νὰ ἰγλεντίσῃς».
Χρουσὸπ π̯ατάκιν ἤππ̯ασε, σικότιτ τοῦ κενόννει.
— « Κάτσε νὰ φᾷς, κάτσε νὰ π̯ῇς, καὶ τώρα θὲν νὰ μοῦρτῃ».
Καὶ 'κεῖνο 'πηλοήθηκε 'πού μέσα 'πού τὸ π̯άτο:
— « Ἂν εἶσαι ὁ ἀφέττης μου, μὴπ πᾷς καὶ μαειρίσῃς,
» κ' ἡ μάνα μου μὲ 'σκότωσεν ἀπάνω 'ς τὴκ κασέλλα».

8

Ὁ Κωσταντῖνος ὁ μικρός, ὁ μικροκωσταντῖνος
'ς τὴς πέντε 'τζώστη τὸ σπαθί, 'ς τὴς ἕξη τὸ δοξάρι,
κ̯' εἰς τὴς ἑφτὰ 'καυκίστηκε, πῶς ἦτοπ παλληκάρι.
Κ̯' ὁ βασιλ̯ὰς 'σὰτ τὰ 'κουσε, πολλὰ τοῦ 'ϐαροφάνη,
καὶ 'ϐγάλασι δ̯αλαλημὸ 'ς ὅλους τοὺς ἀντρε̯ωμένους:
« Ὁποῦναιν ἄξ̯ος, δυνατός, τὸκ Κωσταντῆ νὰ π̯άσῃ».
Κανένας δὲν εὑρέθηκε τὸκ Κωσταντῆ νὰ πιάσῃ,
μόν' ἕνας κοντὸς κοντούτσικος, τῆς χήρας ὁ Γ̯αννάκης.
— « Ἐγ̯ὼ εἰμ' ἄξ̯ος, δυνατός, τὸκ Κωσταντῆ νὰ π̯άσω,
» μὰ θέλω χίλ̯ους ἀπ' ὀμπρὸς καὶ χίλ̯ους ἀπὸ 'πίσω,

» καὶ χίλ̥ιους 'πὸ τὴμ μὰμ μερ̥ιά, καὶ χίλ̥ιους 'πὸ τὴν ἄλλη».
'Σ τὸ δρόμο ποῦ δ̥ιαβαίννασι, τὸθ Θ̥ιὸν ἐπαρακάλει·
—« Χριστέ μου, νὰ τὸν ηὕραμε 'ς τὴ στράταν, νὰ 'κοιμᾶτο».
'Σ τὴ στράταπ ποῦ παaίννασι, τραοῦδιτ τὸ λαλοῦσι·
—« Χριστέ μου, νὰ τὸν ηὕραμε 'ς τὴ στράταν, νὰ 'κοιμᾶτο,
» νᾶτ' τὸ σπαθίτ του 'ς τὸ σπαθᾶ κ̥ι' ὁ μαῦρός του 'ς τὸκ κάμπο».
Φεύκουκ καὶ 'πάϊ' καὶ 'βρίσκουτ το 'ς τὴ στράτακ καὶ 'κοιμᾶτο,
καὶ τὸ σπαθίτ του 'ς τὸ σπαθᾶ κ̥ι' ὁ μαῦρός του 'ς τὸκ κάμπο.
Καὶ ῥάφουσιτ τὰ 'μμάτ̥ια του μ' ἑφτὰ λογ̥ιῶ μπρισίμι,
καὶ δέννουκ καὶ τὰ πόδ̥ια του τρεῖς βόρταις ἁλυσίδα,
πλακόννουκ καὶ τὰ πόδ̥ια του 'ς τοῦ μύλου τὰ λιθάρ̥ια.·
—« Ὅλοτ τὸκ κόσμοπ πάρτε με κ̥ι' ὅλο γυρίσητέ με,
» ἀπ' ὄξω ἀπὸ τοῦ βασιλ̥ιὰ μὴκ καὶ περάσητέ με».
Ὅλοτ τὸκ κόσμοπ 'πήρατ το κ̥ι' ὅλο γυρίσατίτ το,
κ̥ι' ἀπ' ὄξω ἀπὸ τοῦ βασιλ̥ιὰ 'πήα καὶ 'θόκασίτ το.
—« Εὔκα, βασιλοποῦλλά μου, νὰ 'δ̥ῇς τὸκ Κωσταντῖνο,
» ππῶς τὸν ἐκάματ τὰ θερ̥ιά, τ' ἀφέττη σου οἱ δοῦλοι».
—« Μὰ δὲτ σοῦ τῶπα, Κωσταντῆ, νὰ μὴ πολυκαυκέσαι,
» γ̥ιάτ' ἔχ' ὁ βασιλ̥ιὰς λαγὸ δούλους καὶ π̥ιάκουσίτ σε»;
'Εδράνισετ τὰ 'μμάτ̥ια του, κόβγεται τὸ μπρισίμι,
σαλεύκει καὶ τὰ χέρ̥ια του, κόβγει τὴς ἁλυσίδαις,
σαλεύκει καὶ τὰ πόδ̥ια του, κυλοῦσιτ τὰ λιθάρ̥ια.
'Πασπάτεψετ τὴμ μέσητ του καὶ 'βρίσκει 'ναλ λατζάκι,
καὶ σφάτζει χίλ̥ιους ἀπ' ὀμπρός, καὶ χίλ̥ιους ἀπὸ 'πίσω,
καὶ χίλ̥ιους 'ποὺ τὴμ μ̥ιὰμ μερ̥ιάκ, καὶ χίλ̥ιους 'ποὺ τὴν ἄλλη.
—« Πάννε νὰ 'πῇς τ' ἀφέττη σου τοῦ διπλομαγε̥ιωμένου,
» ἂν ἔχῃ κ̥ι' ἄλλα πρόαττα 'ς τὸκ κάμπον, ἂς τὰ φέρῃ,
» κ' ἰὼ τοὺς ἤσφαξα κ̥ι' αὐτοὺς κ̥ι' ἀκόμ' ὅσους νὰ φέρῃ».

9

Ἡ ν̥ιὰ ὁποῦ μὲ ἄπα, πάντα 'μήναμ μου,
πάντα 'παράγγελέμ μου μὲ τὴβ βάγ̥ιατ της·
—« Γρύπνα καὶ μὴκ κοιμᾶσαι, κ' ἔρκου γλίωρα».
Κ̥ι' ὁ ν̥ιὸς ἀγρυπνημένος ἔργησεν νὰ 'πά',
κ̥ι' ὥς τε νὰ 'πά' καὶ νἄρτη, γάμον εὕρηκε,
χαραὶς μεάλαις εἶχακ, κ' εὐλοοῦσατ τη.
—« Γ̥ι' ἀννοίξετέ του, νἄμπῃ, καὶ δότε του νὰ π̥ιῇ,
» ἀφρᾶτοπ παξιμάδι καὶ γλυκὸκ κρασί».
Κ̥ι' ὁ ν̥ιὸς 'ποὺ τὸκ καμότ του ἐλλιώθηκε,
τὰ 'μμάτ̥ια του 'θαμπίνακ κ' ἡ ὄψη χάθηκε.
—« 'Εγ̥ιὼ φαῒ γὲθ θέλω, μηὲ κρασὶν νὰ π̥ιῶ,
» κ̥ιἄμ μ̥ιὰ στιμνὴτ τὴν νύφφη ναὐγῇ τὰ τὴν ἰῶ,
» 'ποῦ τὴν ἐάπου χρόν̥ια καὶ πάσχω νὰ χαθῶ».
Κ' ἡ νύφφη 'σὰτ τὸ 'γροῖκαν, ἐλλιώθηκε,
καὶ τὸγ γαμπρὸ λαργέρει ἀποὺ τὴβ βάττατ της,
καὶ τὸ στεφάνι ῥίχτει 'ποὺ τὸ κεφάλιτ της.
—« 'Εγ̥ιὼ γαμπρὸ γὲθ θέλω οὔτε στέφανο,
» τὸν ἀαπητικόμ μου τὸπ πολύχρονο».
Κ̥ι' οἱ συμπεττέροι φεύκου καὶ ξιπαστρεύκουνται,
μὲ τὸν ἀπητικότ της 'πάουπ 'παντρεύκουτται.

10

Καὶ νἄμουμ μὲ τὸν ἄουρο καὶ μὲ τὸν ἀουρήτη,
καὶ μὲ τῆς χήρας τὸν υἱὸν ἀερφοσύνην ἔχω,
ἀερφοσύνηκ καὶ φιλῐὰ καλὴν ἐμπιστοσύνη.
Μ' ὡς εἶν' ἡ γειτονεῐὰ κακὴ καὶ δίγνωμοι ἀθρῶποι,
ἐβκάλακ κ' εἶπα ψώματα, πῶς ἦτο 'γκαστρωμένη.
Παρασκευὴτ τὸ γῐαλαλοῦ, σαάτοτ τὸ φωνάτζου,
καὶ κυρῐακὴτ τὸ νυχατὸ ἡ κόρη 'νεμουρίστη.
Γυρεύκει τηκ κ' ἡ εἱτονεῐά, γυρεύκει τηκ κ' ἡ χώρα,
μὲ 'σὰτ τῆς χήρας τὸν υἱὸκ κανεὶς ἔτ τὴγ γυρεύκει.
Τὸμ μαῦρότ του 'καλλίκεψε καὶ 'ς τὸ βουνὸν ἐνέβη,
ξαννοί' ἐδῶ, ξαννοί' ἐκεῖ, τίποτε δὲν ἐθώρει,
μόνοπ πουλλῐὰ καὶ νὰ πετοῦ 'ς ἕνα βαθὺ λαγκάι.
Δόννει τοῦ μαύρου του βιτσὰ καὶ πάει κῐ' ἀποσόννει,
θωρεῖ τὴκ κόρη, κρέμμεται σὲ μῐᾶς μηλῐᾶς κλωνάρι,
σταυρό 'χετ τὰ χεράκῐα της κ' ἦτο βρουχαρισμένη.

11

'Σ τὴπ Πόλημ μέσα 'ς τὸ τσαρσί, 'ς τὴπ Πόλη 'ς τἀργαστήρῐα,
πέντε μαστόροι ῥάφασι καὶ δέκα μαθητάες,
κ' ἕνα μικρὸ ῥαφτόπουλλον ἤραφεκ κ' ἐτραοῦα:
—« Καβάιμ μου χρυσόφαττο καὶ χρυσοκεντημένο,
» νὰ 'πάτουτ τὴπ ποίτσατ σου; νὰ 'φίλουτ τὴκ κυράτ σου».
Βασιλοποῦλλα τοὔκουσεν ἀπ' ἄριοπ παραθύρι:
—« Κ' ἒν νὰ τὰ 'πῶ τοῦ μάστορη, πῶς τραουεῖς καὶ ῥάφεις».
—« Νὰ 'πῇς ἐσὺ τοῦ μάστορη, πῶς τραουῶ καὶ ῥάφω,
» νὰ 'πῶ κ' ἰὼ τ' ἀφέττη σου, πῶς εἶσ' ἀγκαστρωμένη.
» 'Σ τὸ παραθύρι κάεσαι τοὺς μῆνες λοαρῐάτζεις,
» σετέμπρ', ὀκτώμπρη δροσερέ, νοέμπρη καὶ δεκέμπρη,
» γενάρη, γέννα τοῦ Χριστοῦ καὶ πρὸς ἀρχῆς τοῦ χρόνου,
» φλευγάρη, βλέβαις μ' ἄννοιξες, τὴς βλέβαις τῶβ βυτζῶμ μου,
» νὰ τὸ 'ναθρέψω τὸ παιδί, τὸ κανακάρικόμ μου.
» Καὶ μάη, μάῐωσέ μού το, τὸν ἀαπητικόμ μου,
» ὁποῦ μὲ 'φίλακ' κ' ἤλεε, ποττὲ δέτ σ' ἀπαρνῐοῦμαι,
» καὶ τώρα μοῦ 'παρνίστηκε, κ' ἔφυεκ κ' ἐφικέμ με.
» 'Σὰν τὸ πουλλὶν εἰς τὸ κλαί, 'σὰτ σιταρῐὰ 'ς τὸκ κάμπο,
» ἀποῦ θερίσης τὸκ καρπό, κ' ἡ καλαμῐὰ 'πομένει ».

12

Παραλλαγὴ τοῦ ἀνωτέρω.

Πέρα 'ς τὴπ πέρα εἱτονεῐά, κάτω 'ς τὴκ κάτω ῥίβα,
ἔχει μῐὰκ κόρην ὤμορφη, ξαθθὴκ καὶ μαυρομμάτα,
καὶ γα-καὶ γατανόφρυδη κῐ' ἀλυσιοππλεμένη,
εἶχεκ καὶ μάννα κ' ἠκ' κακὴ καὶ γραμμαὔρισμένη,
εἶχεκ κ' ἕνακ κακὸ σκυλλί, τὴγ γειτονεῐὰν ἐβλέπει.
Χριστέ, νἀπόθαιν' ἡ γρηά, νὰ 'ψόφιτζε κῐ' ὁ ἔρος,

νὰ φαρμακιόψω τὸ σκυλλί, νὰ πάρω ἰὼ τὴκ κόρη.
Ὦ κόρη κρουφογκάστρωτη καὶ κρουφοφιλημένη,
'ς τὸ παραθύρικ κάθεσαι τοὺς μῆνες λοαριάτζεις,
τί μῆναν ἐγκαστρώθηκες, τί μῆναθ θὰ ἐννήσῃς:
— « Σιτέμπρ', ὀχτώμπρη δροσερέ, νοέμπρη καὶ δεκέμπρη,
» γεννάρη, γέννα τοῦ Χριστοῦ καὶ φώτισι τοῦ κόσμου,
» φλεβάρη, βλέβαις μ' ἄννοιξες, τὴς βλέβαις τῶ βυτζῶμ μου,
» γιὰ νὰ ὑτζάννω τὸ παιί, 'ποῦχω 'ς τὴν ἀγκαλιάμ μου.
» Μάρτη μου μὲ τὰ λούλλουδα κι' ἀπρίλλη μὲ τὰ ρόδα,
» Μάη, καὶ μάιωσέ μού το τὸν νιόν, ὁποῦ μὲ ἄπα,
» ὁποῦ μὲ 'φίλακ κ' ἤλεεπ, ποττὲ δὲτ σ' ἀπαρνιῶμαι.
» Τώρα μοῦ ἀπαρνήθηκε σὰτ σιταριὰ 'ς τὸκ κάμπο,
» 'ποῦ τὴν ἀπεθερίτζουσικ, κ' ἡ καλαμιὰ 'πομένει,
» δίδουτ τῆς καλαμιᾶς φωτιά, κι' ἀπομαυρίτζ' ὁ κάμπος,
» ἔτσε τὰ 'μαύρισες καὶ σὺ μέσα τὰ 'σωτικά μου.
» 'Αφίννω τον εἰς τὸθ Θεόν, ὁποῦναιδ δίκαια κρίση,
» ἀποὺ 'ψηλὰ νὰ γκρεμιστῇ καὶ χαμηλὰ νὰ ππέσῃ,
» 'σ τὴγ γῆς περόνι νὰ 'βρεθῇ, καὶ νὰ σὲ περονιάσῃ·
» πέντε 'ιατροὶ νὰ σὲ βαστοῦ καὶ δέκα μαθητάες,
» καὶ δεκοχτὼ γραμματικοὶ νὰ γράφουτ τοὺς γιαράες,
» καὶ νὰ περνῶ κ' ἰὼ 'π' ἐκεῖ, καὶ νὰ σὲ χαιρετίσω.
» Καλῶς τὰ κάμνετε, 'ιατροί, καλῶς τὰ πολεμᾶτε,
» κι' ἂς κόβκουτ τὰ ξεράφια σας κριάτα, καὶ μὴλ λυπᾶστε.
» Ἔχω παννὶ γιὰ τὸ ξαντὸ σαράνταπέντε πήχαις,
» κι' ἂδ δὲν ἐφτάσῃ τὸ ξαντό, ἄλλω καὶ τὰ λινά μου,
» καὶ ἄλλω καὶ τὰ ροῦχά μου τὰ καθημερινά μου.

13

Τοῦ Καλομοίρου ὁ υἱὸς τὴν νύχταν ἐγεννήθη,
κ' ἤφαε τρεῖς φουρνιαὶς ψωμὶ κι' ἐννιὰ μιζίκλαις γάλα,
κ' ἤφαε τρ' ἀλαφόπουλλα καὶ τῶλ 'λαφιῶτ τὴμ μάνα,
καὶ 'πάλ' ἔκλαι', καὶ 'βρέχετο, πῶς εἶχελ λίοτ σῶμα.
Τὴμ μάνατ του συχνορωτᾷ: «τ' ἂτ τὰ φορῇ τὰ μαῦρα».
—« Υἱέ μου τὸν ἀφέττητ σου 'ς τὴφ φυλακὴτ τὸν ἔχου».
—« Εὐκήσου, μάνα, 'φκήσου μου, νὰ 'πάω νὰ τὸφ φέρω».
—« Υἱέ μου, σὺ μικρὸπ παιί, γιὰ πόλεμο δὲν εἶσαι·
» θωρεῖς τὴμ μέσα κάμαρη, τὴμ μέσα καμαρίτσα;
» εἶτ' τοῦ κυροῦ σου τἄρματα, καὶ πάννε νὰ τὰ πιάσῃς·
» θωρεῖς αὐτὸτ τὸπ ποταμό; ποῦλλ' ἔμ 'πορεῖ πετάσῃ,
» ἀφέττητ σου τὸν ἐπερνᾷ μὲ τρία σκαλοπάτια».
Καὶ πάει μέσ' 'ς τὴκ κάμαρην, ὁποῦτοτ τἄρματά του,
πρὶν νὰ τὰ πιάσῃ, πιάννουτται, πρὶν νὰ τὰ σείσῃ σότται,
πρὶν νὰ τὰ βάλῃ 'πάνω του, ἐκεῖνα πορπατιότται.
Πήσσει κοττάριν εἰς τὴ γῆ, τὸπ ποταμὸ περνᾷ το,
κι' ἀπίτι πέρα 'πέρασε τοῦ ποταμοῦ τὴϐ βάντα.
Σαρακηνὸς τοῦ 'πάντηξεν ἀμέρωτοθ θεριό.
—« Ὥρα καλή, Σαρακηνέ».—« Καλῶς τὸ παλληκάρι».
—« Ἄμμε, μωρὲ Σαρακηνέ, νὰ πάρῃς τὸ χαπάρι,
» τοῦ Καλομοίρου, 'πέ, ὁ υἱὸς πόλεμοθ θὲν νὰ κάμῃ».

14

Μᾳὰ λιερὴ καυκήστηκε 'ς ἀνατολὴ καὶ ὕσι,
ππῶς δὲν εὑρέθηκεκ κανεὶς νὰ τὴν ἐκυνήσῃ.
Καὶ 'γᾳὼ 'βαλα τὸπ πόθομ μου, καλὰ 'κυνήσά τη,
καὶ 'ς τάγκαλάκᾳα μου τὰ δᾳὸ ἐγλυκοφίλησά τη.
Κ' ἡ κόρ' ἀπὸ τὴν ἀγκαλᾳὰ δὲν ἦτομ μαθημένη
. . . . κ' ἤππεσελ λιωμένη·
κ' ἐγᾳὼ φτωχὸς ἐθάρεψα, πῶς ἦτοπ πεθαμμένη.
Βγάλλω τὸ λατζαράκιμ μου, σκύφτω νὰ σκάψω λάκκο,
καὶ θάψ' αὐτὴτ τὴλ λιερὴ σὲ μᾳὰμ μηλᾳὰπ 'ποκάτω.
Μηλᾳά μ' ἀπὸ τὰ μῆλά σου βίε καὶ τῶπ 'περάτω,
νὰ συχχωροῦτ τῆς λιερῆς, ποῦ κοίττεται 'πὸ κάτω.
Συνάφορμα 'ς τὴλ λιερή, σὲ περιβόλι 'μπαίννω,
σὲ περιβόλιν ἀργυρόν, ἄξιοκ καὶ τιμημένο·
γύρου τριήρου λεμονᾳαὶς καὶ 'ᾳασιμᾳὰ πλεμένα·
ἀπ' ὅλα 'κεῖνα τὰ δεντρὰ μᾳὰ λεμονᾳὰ μ' ἀρέσει,
ποῦ ἔρουτ τὰ κλωνάρᾳα της 'ς τοῦ περβολᾳοῦ τὴμ μέση.
'Σ τὸν ἴσκᾳοτ τῆς περβολαρᾳᾶς ἐκοίττετο μᾳὰ κόρη,
τοῦ περβολᾳοῦ περβολαρᾳά, τοῦ κόσμου τὸ σταθόρι.
Καὶ 'γᾳὼ φτωχὸς νὰ τὴν ἰῶ, νἄχῃ καὶ τέτοᾳα κάλλη,
τοῦ παλαμίας (;) ἤππεσα νεκρὸς εἰς τὸ λειβάι.
Κ' ἡ κόρ' ἀνεσηκώθηκε μὲ τὸπ πολὺ σινάσι·
ξαννοίει καὶ 'ς τὴμ μὰ μερά, ξαννοίει καὶ 'ς τὴν ἄλλη,
θωρεῖ τὸν νᾳὸκ καὶ κοίττετο ἀπάνω 'ς τὸ λιβάι.
—«Σήκου, λεβέττη μου, 'π' ἀτοῦ, μὴκ κοίττεσαι 'ς τὰ δάση».
Κᾳ' ἀπίτι καὶ συνέφερεν ὁ νοῦς μου 'ποὺ τὴτ ζάλη,
ξαννοίω καὶ 'ς τὴ μὰ μερά, ξαννοίω καὶ 'ς τὴν ἄλλη,
θωρῶ τηνε καὶ 'δεύγετο σὲ μαρμαρένοτ ταῦλι,
σὲ μαρμαρένο, σὲ χρουσό, κᾳ' ὁλόχρυσα τὰ πᾳάτα.
— «Ὦρα καλή σου, λιερή».
— «Καλῶς τονε τὸ σεβδαλῆ,
» κόπᾳασαι νὰ δευτοῦμε,
» καὶ τὰ πάθη μας νὰ ποῦμε·
» κ' ἔχω ψαράκᾳα νὰ δευτῇς,
» καὶ κανενοὺς νὰ μὴτ τὸ πῇς,
» περδίκᾳα νὰ εἰπνήσῃς,
» καὶ νὰ μὴτ τὸ 'μολοήσῃς,
» κ' ἔχω καὶ βάαις δεκοχτώ».
— «Νὰ τζῇς καὶ σὺ νὰ τζῶ κ' ἰώ,
» κ' ἔχω κατάρα βονική,
» μὲ βάᾳαν νὰ μὴμ μείνω
» μετὰ σέ, χρουσόμ μου μῆλο».

15

Πέρδικα 'πάνω 'ς τὸ κλαῒ καὶ 'πάνω 'ς τὸ ῥιτζάκι,
αὐκράστέ μου, νὰ σᾶς εἰπῶ γᾳὰ τὸ σᾳὸρ Γᾳαννάκη,
μὲ ἴντα νοῦκ καὶ πονηρᾳὰν ἐάπατ τὸ 'Λενάκι.
Μὲ φορεσαὶς στολίτζετο, 'πὸ 'κεῖ περνοδᾳαβαίννει,
καὶ τὸ βᾳολλὶ 'ς τὸ χέριτ του τὸν ἄθρωποτ τρελλαίνει.

Καὶ τὸ 'Λενι' ὅσοτ τὸθ θωρεῖ, ἐρέχτητ τὴ θωριάτ του·
'ς ἕναν ἀπάπλωμα χρυσὸ βκάλλει τὴ 'στόριάτ του,
καὶ βκάλλει τὴμ φεσοῦλλάτ του, τ' ὁλόχρουσό τ' τζωνάρι,
καὶ βκάλλει τὰπ παπούτσατ του ὅλομ μαργαριτάρι.
Δυὸ 'μέραις συλλοίτζεται χαιρετισμὸν νὰ στείλη,
'σὲ ταμπακέραν ἀργυρῆ ἅλλει τὸ βαχτυλύι,
καὶ μὲ χαραὶς ἐφώναξε, τοῦ δούλου του τὸ βίει.
—« Ἄμμε, μωρέ, κουρκούνιξε μὲ τὴτ ταπεινοσύνη,
» σὰν ἀππροβάλη τὸ 'Λενιό, βός της τὸ βαχτυλύι».
Καὶ 'πᾷ αὐτὸς καὶ κουρκουνᾷ πολλὰ σιανωμένος,
κ' ἡ δούλα 'πᾷ καὶ 'ννοίει του, καὶ μπαίννει ὁ καμένος.
Τρεῖς ὥραις στέκεται ὀρθὸς κι' ἄστερα γονατίζει,
καὶ βκάλλει τὸχ χαιρετισμὸ καὶ τοῦ 'Λενιοῦ τὸδ δείχνει.
— « Ὑγιαὶς καὶ χαιρετίσματα 'ποὺ τὸ σιὸρ Γιαννάκη,
» καὶ σοὔστειλε χαιρετισμὸν ἕνα βαχτυλιάκι».
Καὶ τὸ 'Λενιὸν ὡς τὸ θωρεῖ, τὸ πρόσωπότ της 'δρώνει,
καὶ τὸκ καλότ σου βουλευτὴ ξυλιαὶς τὸν ἐφορτόννει·
κ' ἡ σκλάβα 'πᾷ καὶ 'ννοίει του, καὶ φεύκει ὁ καμένος,
καὶ 'πάει 'ς τὸν ἀφέττητ του πολλὰ πιριωρισμένος.
—« Καλῶς τοκ καὶ τὸδ δοῦλόμ μου, ἅμ ἔργισελ λιάκι».
—« Καλῶτ σ' εὑρίσκ', ἀφέττη μου, 'μ' ἔρκομαι μὲ φαρμάκι».
'Αναστενάτζει σιὸρ Ζαννῆς 'πὸ μέσα του καὶ λέει·
—« Ὅλοτ τὸ πρᾶμάμ μου πουλῶ, μ' ἄλλος δὲ τὴκ κερδεύκει».
Κι' ὁ δοῦλος ἦτο φρόνιμος, φρόνιμα καὶ τοῦ λέει·
—« Πουλήσης το, χαρίσης το, τὴκ κόρηδ δὲκ κερδεύκεις·
» νὰ ἄλης γυναικίστικα κι' ἀλλιῶς τὴφ φορεσάτ σου,
» νὰ 'πᾷς τὴπ πόρταν νὰ χτυπᾷς, πῶς εἶδ' δικολογιά σου».

. . . .

—« Ὥρα καλή σου, κυρὰ θειά, τὴτ σημερνὴν ἡμέρα
» τῆς ἀερφῆτ σου τὸ παιὶν ἦρτεν ἀπὸ τὰ ξένα».
—« Δοξάτζω σε, Παρθένε μου, τὴτ σημερνὴν ἡμέρα,
» μηδ' ἤκουσα τῆς μάνας μου, κ' ἐγιὼ ποττὲ ἔτ σέ 'δα».
—« Γιὰ πάρε τη 'Λενάκι μου ἀπάνω 'ς τὸν ὀντᾶ σου,
» γλυκὺ κκρασί τητ τράταρε καὶ θόκετηκ κοντά σου».
Κι' ὅσον νὰ 'μπῆ, κι' ὅσον νὰ 'βγῆ, ἦτον ἐγδυμνωμένος,
μὲ τὸ χρουσὸν ἀπάπλωμα ἦτον ἐσκεπασμένος.
—« Νὰ σὲ 'ρωτήξω θέ, 'εΛνιό, ἀρχονταναθρεμμένη,
» τίνος εἶναιν ἡ 'στόρια, ὁποῦ 'χεις βκαλλωμένη».
—« Τὸ σιὸρ Ζαννῆν ἐάπησα, θέλω νὰ τὸν ἐπάρω,
» καὶ 'ς ἕναπ 'πάπλωμα χρουσὸ τὴ 'στόριατ του νὰ 'βκάλλω,
» καὶ 'βκάλλω τὰ παποῦτζά του ὅλομ μαργαριτάρι,
» καὶ 'βκάλλω τὴμ μεσοῦλλάτ του μ' ὁλόχρουσο τζωνάρι».
—« Ἔτ τῶρπιτζα νὰ σκεπαστῶ 'πόψε τὴ 'στόριάμ μου,
» καὶ 'σέν, ἀάπη μου γλυκειά, νἄχω 'ς τὴν ἀγκαλιάμ μου».
Πέντε φοραὶς λειοθυμᾷ 'πάνω 'ς τὰ ὄνατά του,
καὶ τρεῖς τὴν ἐξελίοννε, 'ποῦ νὰ καῆ καρδιά του.
'Εννιὰ λογιῶ ῥοδόσταμον ἐβάσταπ 'ποὺ τὴπ Πόλη,
καὶ 'κεῖνοτ τοῦ 'βοήθησε νὰ ξελιγάρη κόρη.
—« Ἄφες τὰ τί ἄμ μοὔκαμες κ' ἤβκαλες τὤνομάμ μου,
» κι' ὅλοτ τὸκ κόσμο 'ντρέπομαι καὶ τὴδ δικολογιά μου».
—« Σώπασε, τὸ 'Λενάκιμ μου, καὶ μὴτ σοῦ βαρυφάνη,
» καὶ χριστιανὸς εἶμαι κ' ἰώ, καὶ ἄλλουμε στεφάνι.

» Θωρεῖς ἐδῶ, 'Λενάκιμ μου, μὲ τὴκ καταδοσιάμ μου,
» καὶ ππῶς τὴν ἐκατάφερα τὴμ μάνατ σου, τὴθ θειά μου».

16

—« 'Σὰθ θὰ τὸ πάρῃς τὸ φιλί, ἄλλοκ καιρὸν ἔθ θέλει,
» 'σὰν εἶν' ἄντρας μου 'ς τὴτ Σουριὰ κι' ἀφέττης μου 'ς τὴ Μάρτα,
» τὰ τρά μ' ἀδέρφια τὰ καλὰ μέσα 'ς τοῦ Καραμάνου.
» Ὁ εἷς βουλεύκει τὸ σπαθὶ κι' ὁ ἄλλος 'ς τὸ δοξάρι,
» κι' ὁ ττρίτος ὁ καλλίτερος βουλιέται 'ς τὴν ἀάπη.
» Ἔβγα νὰ ἧς τὸν οὐρανό, τἄστρη καὶ τὸ φεκκάρι,
» κι' ἂν εἶν' αὐγὴ καὶ ξαστεριά, ἔλα μὲ τὰ λινά σου,
» κι' ἂν εἶναιβ βαρυχειμωνιά, ἄλε τὴγ γοῦνακ κ' ἔλα».
Κι' ὡς ἦτο ψεύτης ὁ βοριᾶς καὶ παγκωτὴς ὁ νότος,
ἐκόμπωσε τὸν νιόττερο καὶ 'πά' μὲ τὰ λινά του.
Κι' ἀπίτι 'μισοκόμπωσε μέσα' 'ς τὸ σταυροδρόμι,
περνᾷ βοριᾶς εἰς τὴ βροχὴ καὶ νότος εἰς τὸ χιόνι,
περνᾷ τὸ βοριολέβαντο 'ς τὸ σταυρωτὸχ χαλάτζι,
χώννει τὸμ μαῦρον ὡς ταὐτιά, τὸν νιὸν ὡς τὴς κουτάλαις.
Τότε ἀκοῦς τὸν νιόττερον, αὐτοὺς τοὺς λόους λέει·
—« Μαῦρέ μου γοργοόνατε κι' ἀνεμοκυκκλοπόη,
» ἀνίσως καὶ γλυτώσουμε 'ποὺ τούτητ τὴφ φουρτήνα,
» τὰ τέτσαρά σου πέταλα θὲν νά σου τὰ σημώσω,
» καὶ τὰ σελλοχαλίναρα θὰ τὰ μαλαματώσω».

17

Κορίτσιν ἐττραούησε 'ς τὴν ἐντολὴτ τἀέρα,
κ' ἦτοτ τἀέρ' ἀνέγλυκο κ' ἡ κόρη 'ς τὴλ λαλιάτ της.
Καὶ πέρν' ἀέρας τὴλ λαλιὰ καὶ 'ς τὸ 'γιαλὸτ τὴ ῥίχτει,
κ' ἡ θάλασσα 'μπονάτσαρε, καὶ τὰ καράβια 'ράξα,
κ' ἕνακ καράιτ τῆς φιλιᾶς, καράιτ τῆς ἀάπης,
νὰ μαϊνάρῃ δὲ 'μπορεῖ, νὰ 'ράξῃ δὲν ἠξεύρει.
—« Μάινα, ναύταις, τὰ παννιά, ναύκληροι τὴς σφιλίστραις,
» ν' ἀκούσωμετ τοῦ κορασσοῦ, τὸ τί ττραοῦι λλέει ».
Μυριολοᾶτ ὡς πέρδικα καὶ κκλαίει 'σὰτ τρυόνα.
—« 'Εγιὼ κι' ἂν ἐττραούησα, πρὸς μυρολόιτ τῶπα,
» μάνακ καὶ κύρην ἔχασα καὶ δυ' ἀερφοὺς στρατιώταις,
» κ' εἶναικ κι' ὁ ἄντρας μ' ἄρωστος σήμμεροπ πέντε χρόνια·
» ξαρωστικὸ μοῦ τζήτηξε, τὸδ δὲν ἔχει ὁ κόσμος,
» λαοῦ τυρὶ μοῦ τζήτηξε κι' ἀγραλαφίνας γάλα.
» Κι' ὥς τα νἀνέβω τὸ οὐνό, νὰ ὕρω τὸ λαγκάι,
» νὰ κυνηήσω τὸλ λαό, νὰ ππιάσω τὴλ λαφίνα,
» νὰ κάμω τὸ ξαρωστικό, νὰ 'πά' νὰ τοῦ τὸ πάρω,
» ὁ ἄντρας μου ξαρώστησε, κι' ἄλλην γυναῖκαπ 'πέρει».

18

—« Μηλίτσα μέσ' 'ς τὸν ἰγκρεμμὸ τὰ μῆλα φορτωμένη,
» τὰ μῆλά σου λιμπίτζομαι καὶ τὸκ κρεμμὸφ φοοῦμαι ».
—« 'Σὰτ τὸφ φοᾶσαι τὸκ κρεμμό, ἔλα τὸ μονοπάτι ».
Τὸ μονοπάτι μ' ἔβγαλε 'ς ἕναν ἐρημοκκλῆσι,
ποὖχε σαράντα μνήματα, ἀέρφια κι' ἀξαέρφια,
κ' ἕνα μνῆμα παράμνημα ξέχωρον ἀπὸ τἆλλα.
Ἐτ τὤδα καὶ τὸπ πάτησα ἀπάνω 'ς τὸ κεφάλι·
γροικῶ τὸ μνῆμα καὶ βρουγκᾷ καὶ βαρῥαναστενάτζει.
—« Μνῆμά μου τ' ἔχεις καὶ βρουγκᾷς καὶ βαρῥαναστενάτζεις;
» πᾶς κ' εἶτ' τὸ χῶμά σου πολὺ κ' ἡ πλάκα σου μεάλη » ;
—« Δὲν εἶτ' τὸ χῶμά μου πολὺ κ' ἡ πλάκα μου μεάλη,
» μ' ἤμουν ἕνα ῥηόπουλλο, ὁ πρῶτος τῶν ἀντρωμένω,
» τὴγ γῆδ δὲν ἐπηήντιτζα πετζὸς νὰ τὴπ πατήσω,
» τώρα τὴν ἔχω 'πάπλωμα καὶ στρῶμμα καὶ κοιμοῦμαι ».

Δ'.

ΔΙΑΦΟΡΑ

1

'Απὸ 'πάν' ἀπ' τὴ Βλαχιὰ (1)
κατεβαίνν' ἕνας πασσᾶς·
γράφουτ τὰ φιρμάνια του·
« Νὰ παντρεύγουτται κ' ἡ γραίς ».
Ὅσαις γραὶς τὸ 'κούσασιν,
ὅλαις ἐγλακούσασι·
καὶ μὰ γρά, συγκρογρηὰ
ἒν ἐστοίχαν νὰ γλακᾷ, (δὶς)
καὶ φωνάτζ' ἀπὸ μακκρά.
—« Πιάστε μου καὶ μοῦνα δρό,
» ἕναγ γέροκ κ' ἕναν νιό,
» νἆν' ὁ ἔρος 'ς τὴϐ βουλειά,
» καὶ τὸν νιὸ 'ς τὴν ἀγκαλιά ».

2

Καθρέφτη, καθρεφτάκιμ μου, πάντα χλωμὴμ μὲ κάμνεις,
πάντα χλωμήπ, πάντ' ἄσκημη, πάντα τοῦ 'λιοῦ καμένη.
Δὲν εἶμ' ἀπὸ τὸ Θιὸ χλωμή, κι' ἀπὸ τὸν ἥλιομ μαύρη,
ἀπὸ τὸν ἄντρατ τὸκ κακὸν εἶμαι χλωμὴ καὶ μαύρη·
πέντε μὲ ἔρνει τὸ πωρνό, κ' ἐφτὰ τὸ μεσημέρι,
κι' ἀργὰ τὸ 'λιὸϐ βασίλεμα μὲ θόχτει τοῦ θανάτου.

3

Κ' ἤτουκ κ' ἡ νύχτα πάρωρα, κ' ἤτουκ κι' αὐγὴ σκουτοῦι,
καὶ σιανέβρεχεν ὁ Θιός, κι' ὁ Γιάννης ἐττραούει.
Δράκος τοῦ 'πιλοήθηκε :—« Γιάνν', ἃ σὲ φάω θέλω ».
—« Γιατίνα, δράκο πρὲ θεριό, νὰ φᾷς ἐμὲ τὸ Γιάννη » ;
—« Γιατὶ ὑρίτζεις τὴς αὐγαὶς καὶ ττραουεῖς κανάκια,
» 'ξυπνᾷς τἀλάφια 'ς τὰ οὐνὰ καὶ τἆλοα 'ς τοὺς κάμπους,
» 'ξυπνᾷς καὶ τὴ δρακόντιτσα μὲ τὰ δρακόπουλλά της ».

(1) Ἄλλως : ἀπὸ τ' ἄττη τῆς ἐληᾶς.

4

Πέντε πήχαις μαῦρο ράσο
θέλω ναῦρω, ν' ἀοράσω,
νὰ τὸ κόψω, νὰ τὸ ράψω,
νὰ τὸ ἄλω τὸ χειμῶνα,
ὄντα ρίχτ' ὁ Θ̮ιὸς τὰ χ̮ιόνι̮α.

5

Τὰ καράβ̮ι̮α 'ποῦ 'ξωρίσα,
πέντε μῆνες ἐρμενίσα.
Κ̮ι' ἴασιφ φωτ̮ι̮ὰ 'ς τ' ἀρμάθ̮ι̮α,
κ̮ι' ὅλοι χύσα μαῦρα βάκρ̮α.
—«Ἄι Γ̮ιώργη, βούθησέ μας,
κ' εὖρε ρίβα, ρβάρισέ μας,
καὶ στερ̮ι̮ὰ ξεμπάρκαρέ μας».

6

Σαράντ' ἀγ̮ι̮αναργύροι μου, βουθᾶτέ με, ν' ἀράξω,
νὰ μὴπ πνιοῦτ τὰ προύαττα, κ' ἒν νὰ σᾶς τὰ χαράξω.

Ε'.

ΜΥΡΟΛΟΓΙΑ

1

Δὲκ κλαίω ἰὼ τὰ ππράματα μὴὲ καὶ τὰ καλά σου,
μόνοχ χολ̮ι̮ῶ τὴ γνώμητ σου καὶ τὴν ἀπιλογ̮ι̮ά σου.

2

Γ̮ι̮ὰ 'δὲ τὸπ πικροχάροντα δουλε̮ι̮αὶς τὴς καταστα ίννει·
τοὺς ἄσπρους κάμνει μελανούς, τοὺς κόκκινους χλωμαίνει,
καὶ τοὺς ψιλομελαχροινοὺς σὰχ χόρτα τοὺς μαραίνει.

3

Δὲκ κλαίω πῶς ἐπέθανα, κ̮ι' ὁ κόσμος ἀποθαίνει,
μὸκ' κλαίω τὴ γυναῖκά μου, γ̮ι̮ατὶ μικρὴ 'πομένει.

4

Ὅλους τοὺς θάφκουμ μὲ παπᾶ καὶ πέρνουκ καὶ λιβάνι,
κ' ἐμὲ μ' ἐκουκκουλώσασι ὡσὰτ τὸ τζῶ 'ς τάλῶνι.

5

'Σὰν νᾶσου 'ς τὴν ἀνατολὴμ μέσα 'ς τὴν ἐρημία,
κ' ἐθάψατ σε χωρὶς παπᾶ καὶ χώρις κοινωνία.

6

Εἰς δήμαρχον.

Πρωτόκλητος ψυχομαχᾷ, κι' ἀγιῶπ παραπονᾶται,
κι' ἀγιῶκ καὶ φίλωκ καὶ 'δικῶ, κι' ὅλωτ τῶν ἐθυμᾶται.
—«'Ιδὲτ ἀγιοὺς κι' ἅϐ βοηθοῦ κι' ἀθρώπους κι' ἄλ λυποῦτται,
» κ' ἰδὲτ τοὺς ἄλλους προεστοὺς κι' ἄμ μὲ ψυχοπονοῦτται,
» κ' ἤρτασιν κ' ἐμαδεύτησα κόσμος πολλὺς κι' ἀσκέρι,
» καὶ δὲπ πισωκωλίτζουσι τοῦ Χάρου τὸ μαχαῖρι.
» Διάκο Νικόλα πποροεστέ, μὴλ λυπηθῇς χιλιάες,
» καὶ στεῖλε μέσα 'ς τὴφ Φραγκιά, νἄρτουπ πολεμητάες».
—« Δὲν εἶθ' θεριὸν νὰ νικηθῇ κι' ἅρματα νὰ φοᾶται,
» μόν' εἶν' ὁ Χάρος ὁ πικρὸς κι' ἄθρωπο δὲλ λυπᾶται,
» κι' ἂν ἔστρεφε μ' ἑκατοσταὶς καὶ μ' ἅρματα χιλιάες,
» ἤθεν' νὰ στείλῃ κι' ὁ ἀγᾶς δέκα μιλιουνιάες».
Τοῦ Χάρου στέκει καὶ 'μιλᾷ, τοῦ Χάρου κουβεντιάτζει,
καὶ Χάρος δὲτ τοῦ ἀγροικᾷ καὶ βαρῥαναστενάτζει:
—« Ἄφες με, Χάρο, νὰ χαρῶ, γιατ' εἶμ' ἀρωστημένος,
» κ' εἶμαι καὶ μέσα 'ς τὸ χωριὸ περίτσα μπερδωμένος».

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΔΙΗΓΗΜΑΤΙΚΩΝ.

Ἆσμα 4ον

Τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως ἀλλὰ μὲ διαφόρους παραλλαγὰς φέρονται ἐν τῇ τοῦ Passow συλλογῇ ἓξ ᾄσματα ὑπ' ἀριθ. 441 ἕως 446, ἐξ ὧν τὸ 443 σημειοῦται ὡς ἀνῆκον εἰς Κρήτην καὶ Κάρπαθον.

Ἆσμα 5ον

Τοῦ αὐτοῦ θέματος περιέλαβεν ὁ Passow ἐν τῇ συλλογῇ του ᾄσματα δύο ὑπ' ἀριθ 466 καὶ 467, ἐξ ὧν τὸ δεύτερον σημειοῦται ὡς Καρπαθιακόν.

Ἐνταῦθα παρατηρητέον, ὅτι ἡ ἐν στίχῳ 13 τοῦ παρὰ Passow καρπαθιακοῦ τούτου ᾄσματος λέξις «ἀγάθυμος» ἀναγνωστέα *ἀράθυμος*, ὡς καὶ ἐν στίχῳ 18 τοῦ τῆς ἡμετέρας συλλογῆς ᾄσματος τούτου. Ἡ λέξις αὐτὴ εἶναι ἐν χρήσει οὐχὶ μόνον παρὰ Καρπαθίοις ἀλλὰ καὶ παρὰ Συμαίοις (παρ' οἷς ἐφθαρμένως ἀπαντᾷ *ἀρόθυμος*), ἴσως δὲ καὶ παρ' ἄλλοις νησιώταις. Ἐν τούτοις ὁ κ. Ι. Ν. Σταματέλλος (1) πλανηθεὶς ἐκ τῆς κακῆς γραφῆς τοῦ Passow, ἢ μᾶλλον ἴσως τοῦ μακαρίτου Ross, παρ' οὗ ὁ Passow παρέλαβε τὸ εἰρημένον ᾆσμα, ἐξέλαβεν, ὅτι τὸ ἐλλεῖπον ἐκ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης (ὁμοειδὲς τοῖς *ἀγάκλυτος*, *ἀγάστονος*, *ἀγάζηλος*, *ἀγάφθεγκτος* κλπ.) *ἀγάθυμος* «σῶον (!) καὶ ἀϐλαϐὲς (!) διεσώθη ἐν τῷ στόματι τῶν Καρπαθίων». Πολλὰς δὲ ἐφεξῆς ἐρωτήσεις καὶ σκέψεις ἐπιφέρει, ὅπως ἀποδείξῃ, ὅτι «ὀφείλομεν *ἑκόντες ἄκοντες* νὰ παραδεχθῶμεν αὐτὴν (τὴν λέξιν *ἀγάθυμος*) ὡς ἀρχαίαν καὶ ἀνενδοιάστως τὴν ἀποθησαυρίσωμεν εἰς τὸ λεξικόν μας».

Εὐτυχῶς διὰ τὴν πλουσίαν ἄλλως τε γλῶσσάν μας, εἰ καὶ ἀποδείκνυμι ἤδη ἀνύπαρκτον παρὰ Καρπαθίοις καὶ τοῖς ἄλλοις νησιώταις τὴν λέξιν *ἀγάθυμος*, δὲν φοβεῖται αὕτη νὰ ζημιωθῇ διὰ τὴν ἔλλειψιν αὐτῆς, διότι ἀναπληροῦται, νομίζω, διὰ τῆς ἑλληνικωτάτης *ἀράθυμος*, δηλούσης τὸν τολμηρὸν ἤτοι τὸν ἀντίθετον τοῦ *ῥαθύμου* (κυρίως μαλθακοῦ, ἀτόλμου τὴν ψυχήν). Ὀφείλουσι δὲ οἱ ἡμέτεροι νὰ μὴ παραδέχωνται ἀβασανίστως πάσας τὰς παρὰ τῶν ξένων γραφὰς καὶ κρίσεις, διὰ νὰ μὴ περιπίπτωσιν εἰς μεγαλήτερα λάθη ἢ ἐκεῖνοι, οἵτινες εἶναι ἀδύνατον πάντων τῶν καθ' ἡμᾶς ν' ἀντιληφθῶσιν ἀπταίστως.

Ἄσματα 6ον καὶ 7ον

Τοῦ αὐτοῦ θέματος παρὰ Passow φέρονται δύο ᾄσματα (462 καὶ 463) μὲ διαφόρους παραλλαγάς.

(1) Ὅρα «ἐφημερίδος φιλομαθῶν» περιόδου Β', ἔτος Β', σελ. 46.

Ἆσμα 9ον

Ὅμοιον τῷ παρόντι ᾄσματι ἀλλ' ἐλλιπέστερον καὶ μὲ διάφορον λύσιν εἶναι τὸ Λ' *εἰδύλλιον* ἐν τῷ «Δωρικῷ ψηφίσματι Καρπάθου» κτλ.

Ἆσμα 13ον

Ἐπειδὴ Ὀθωμανοὶ δὲν κατοικοῦσιν ἐν Καρπάθῳ, ὑποθέτω, ὅτι τὸ ᾆσμα τοῦτο προέρχεται ἐκ Κρήτης. Ἐπίσης τὸ αὐτὸ πρέπει νὰ ὑπολάβωμεν καὶ διὰ τὸ 7ον ᾆσμα ἕνεκα τῶν λέξεων «*Μυλοποταμίτισσα* καὶ *Καστρινὴ* κοπέλλα». Καὶ ὁ Passow δὲ τὸ 443 ᾆσμα τῆς συλλογῆς του ἀποδίδει εἰς τὴν Κρήτην καὶ Κάρπαθον.

Ἆσμα 15ον

Τὸ καρπαθιακὸν τοῦτο ᾆσμα ἔχει τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν, ἣν καὶ τὸ 1ον τῶν διηγηματικῶν συμαϊκῶν ᾀσμάτων τῆς συλλογῆς μου καὶ τὸ ἐν τῷ Ϛ' φυλλαδίῳ τοῦ Α' τόμου τῶν νεοελληνικῶν ἀναλέκτων τοῦ συλλόγου «Παρνασσοῦ» δημοσιευθὲν ᾆσμα «*ἡ Λιογέννητη*». Οὐδόλως δὲ περίεργον, ὅτι διάφορα ᾄσματα τὸ αὐτὸ θέμα ἔχοντα, καθὸ κτῆμα ὄντα ἅπαντος τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἀπαντῶσιν εἰς διαφόρους ἑλληνικὰς κοινότητας, ὑποστάντα διαφόρους παραλλαγάς· διὰ τοῦτο νομίζω, ὅτι δέον ὅλαι αἱ διαφοραὶ νὰ συλλέγωνται μετ' ἐπιμελείας, ὥστε νὰ ληφθῶσιν ὑπ' ὄψει, ὅπως ἕκαστον ᾆσμα ἡμέραν τινὰ συμπληρωθῇ.

Ἆσμα 16ον

Παραβλητέον τὸ ἀνωτέρω ᾆσμα πρὸς τὸ 5ον τῆς συλλογῆς μου συμαϊκῶν ᾀσμάτων.

Ἆσμα 18ον

Παρὰ Passow φέρονται δύο ᾄσματα τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως (380 καὶ 381).

Ὅμοιον εἶναι καὶ τὸ ΙΘ' εἰδύλλιον (ἐν τῷ «Δωρικῷ ψηφίσματι κλπ.»), ἐν ᾧ, εἰ καὶ ἐκτενεστέρῳ τοῦ τῆς ἐμῆς συλλογῆς, ἡ ἡρωὶς μεταξὺ ζητοῦσα τὸ *ξαρωστικὸ* «εὑρίσκει νιὸν ὀρεκτικόν, κι' ἄντρα τῆς ὀρεξῆς της», καὶ λυπεῖται, διότι δὲν δύναται νὰ τὸν λάβῃ χωρὶς νὰ φαίνηται, ὅτι ψευδῶς ἠσθένει ὁ σύζυγός της· ἀπ' ἐναντίας τὸ ἡμέτερον παριστᾷ τὴν ἡρωΐδα ἀληθῶς εὐαίσθητον σύζυγον, καθότι καταλείπει τὸν ἐπιθάνατον σύζυγον, ἵνα ἀναζητήσῃ τὸ σπάνιον ἰατρικὸν καὶ φαίνεται τέλος, ὅτι

μυρολογᾶτ' ὡς πέρδικα καὶ κλαίει σὰτ τρυόνα,

διότι, ἕως εὕρῃ καὶ φέρῃ τὸ ξαρωστικόν,

ὁ ἄντρας της ξαρώστησε, κι' ἄλλη γυναῖκα πέρει.

ΑΝΩΝΥΜΟΥ

ΔΗΜΩΔΗ ΑΣΜΑΤΑ ΚΑΡΠΑΘΟΥ

«Οὐκ ἂν δύναιο μὴ καμὼν εὐδοκιμεῖν».

1

Ὁ νειὸς ἐζώστη τὸ σπαθὶ 'ς τὴμ Πόλην ἀναιαίννει,
'ς τὴμ Πόλη κεἰς τὸγ (1) Γαλατᾶ κεἰς τὴμ Μαθθιοκολώνα·
καὶ ὅσα κοράσια τὸν ἰοῦν οὖλα φιλὶ τοῦ δίνου,
μμὰ μιὰ κόρη, φραγκόκορη, τὸν νειὸν ἐκόμπωσέτ το.
«Φοοῦμαί σε, καλέ μου νειέ, μὴν εἶσαι 'παντρεμένος,
μὴν ἔχῃς εὐλοητικιά, κἔχῃς ἀλλοῦ ὑναῖκα».
—«Ὄχι, μὰ τὸν 'Αρχάγγελο καὶ μὰ τὴβ Βαβυλῶνα (2),
μὰ τὸ σπαθὶ 'ποῦ ζώννομαι, δὲν εἶμαι 'παντρεμένος·
ἐσού 'σαι καὶ τάμμάτια μου, ἐσού 'σαι καὶ τὸ φῶς μου,
ἐσού 'σαι καὶ τὸ 'κόνισμα, 'ποῦ κάμνω τὸ σταυρόμ μου».

2

Σταυραητὸς ἐπέρασε τοῦ Μαρουλλιοῦ τὴπ πόρτα,
γέμουτ τὰ 'όντια του τὸ κρειὰς καὶ τὰ φτερά του τῷμα,
γέμουτ τὰ φταρνιστήρια του δροσιαῖς ἀποὺ τἀέρι·
καὶ ἄλλος ἀτὸς τὸν ἐρωτᾷ, καὶ ἄλλος ἀτὸς τοῦ λέει.
«Εἰπέ μ', ἀτέ, σταυραητέ, ποῦ τωὗρες τὸ κυνῆι,
κἔχουτ τὰ ὄντια σου τὸ κρειὰς καὶ τὰ φτερά σου τῷμα»;
—«Ὀψὲς ἀργὰ ἐπέρασα τοῦ Μαρουλλιοῦ τὴρ ῥύμη».

3

Μάννα, μάννα, λοῦσέ με, μάννα μου, χτένισέ με,
μάννα, καὶ αὔριο 'ς τὸ σκολειό, μάννα, μὴν μ' ἀποστείλῃς,

---

(1) Παραθέτομεν μόνον μίαν σημείωσιν ἐνταῦθα: τὸ ληκτικὸν ν (γ, μ.) κατ' εὐφράδειαν συνήθως τρέπεται κατὰ τἀκολουθοῦν σύμφωνον, τὸγ γύρον, τὸδ δαίμονα, τὴρ ῥίζαν, τὴσ σάκκαν, τὸχ Χάρο, τὴβ βουλὴν(=τὴμ βουλ.) σύβ(σύμ)βουλος, συββ(=συγγ)ονατίζει, τὸπ (=τὸμ) πόλεμον, συπποτάματα, είπ (είμ)πορῶ, (ἀππέμπω), ὡς κἐν τῇ καταλήξει ουτται-ουττο, ἔρκουτται, ἐκείουττο, ὡς καὶ πρὸ τοῦ θ, ἀθ (ἄν)θός, γιόθ(Ἴον)θος καὶ ἀθθ(ἀντ)ιβολή· κέχρηται δὲ ἡ καθ' ἡμᾶς ἐπιχωριάζουσα ἰδιαζόντως τῷ ληκτικῷ ν καὶ ἀπαραίτητον ὡς καὶ τῷ εὐφωνικῷ ἐν τοῖς συνεχῶς προφερομένοις, ἂτ τὸκ κάμουδ, δὲ τὸφ φέρνου, τό 'ναν εἶναιν ἄσπρο, 'ς εἶθεκ καῆ, τίαλ λέεις; μητ τὰ 'πῇς, ἔνι δ' οὗ καὶ μένει ἀνεκφώνητον, τή(ζ) ζάλην, τή(ρ) ῥύμην, τή(δ) δρακόντισσαν, τό(φ) φτωχόν, (ἴδ. ἰδιωτισμοὺς δημώδους Καρπαθιακῆς) * (ἴσως δὲν θὰ φιλοψογήσῃ τις εἰς τοῦτο τὸν Καρπάθιον ἄλλως τε γραμματικός, ἐπεὶ δὴ καὶ οὗτος εἰ δεῖ ποτε ἐν τοῖς τοιούτοις καὶ νεανιεύσασθαι, δὲν θὰ εἶχεν ἀπεικυῖαν ἀντιπαράστασιν τὴν πολυποδώδη φέρ' εἰπεῖν τοῦ ἐν τῇ *κατὰ* τ·ἐναλλαγήν, κάββαλε, καγ γόνυ, καδ δύναμιν, καθ' ἃ κακ κόρυθα, κάλλιπε, καμμύειν, καν νόμον, καπ φάλαρα, καρ ῥόον, κασσύειν, κάσχεσθε, κατ τάδε, καυάξαις).

(2) Ἴσως διὰ τὸ ἐπίσημον, ὡς οἱ παλ. ὡρκίζοντό τὴν γῆν, τὸν οὐρανὸν καὶ τὸ ὕδωρ τῆς Στυγὸς (θεῶν ὅρκ.).

μάννα, 'κεῖ ξένα ἔρκουτται, μάννα, ξένα πεζεύγου,
μάννα, ξένα, 'λόξενα, μάννα, ξενιτεμένα,
μάννα, σύρνουν ἄλουα, μάννα, σύρνουμ μουλάρῑα,
μάννα, σύρνουκ κἕναν νῑὸ 'ς τὰ σίερα ζωσμένο,
μάννα, μάννα, κεῖά τομ, μάννα, κέλόγῑασά το·
μάννα, 'ποὺ τὴν ἄλυσιτ τὸν νοῦμ μου 'πῆρέμ μού το,
μάννα, μάννα, βός μου τογ, γὴ δοῦλοκ κάμε μού το,
μάννα, γὴ 'ντροπῑάζω σε καὶ σὲ καὶ τὴγ γενειάσ σου,
μάννα, τὸ οἰκολόι σου καὶ τὴν ἀποταήσ (1) σου,
μάννα, μάννα, 'παίρω τομ μὲ χώρις τὴϐ βουλήσ σου.

4

Ἄκου τάέρα, τί λαλεῖ, καὶ τοῦ βορηᾶ, τί λέει,
μὲτ τὰ λαγγάδῑα μάχεται, μὲτ τὰ βουνῑὰ μαλλόνει,
καὶ μὲτ τὰ χαμολάγγαα κακῑὰκ καὶ μάχην ἔχει.
'Ψηλὰ οὐνὰ τοῦ Ρέθεμνου καὶ χαμηλὰ τοῦ Δρόσου,
γῑὰ πάψετε τὰ φονικά, 'ποῦ 'χετε καμωμένα,
μὴν ἁρματώσω κάτεργα στερεῑᾶς καὶ τοῦ πελάου,
καὶ βάλω χίλῑους Κρηικοὺς καὶ χίλῑους γενησσάρους,
καὶ σύρω κἕρτω μῑὰϐ βραδεῑά, δῡ' ὥραις τοῦ μεσανύχτου,
καὶ κάμω χώραις καὶ θλιοῦ καὶ κάστρα κέρημάξου,
καὶ κάμω καὶ τὸ Ρέθεμνος τὰ μαῦρα νὰ φορέσῃ.

5

Τὸ Κωσταντάκι τὸ μικρό, τὸ μικροκωσταντάκι
ἤφευγε κέπαράγγελλε κρουφὰ τῆς ποθητῆς του,
κρουφὰ κρουφὰ τῆς μάννας του παραγγηλῑὰτ τῆς κάμνει.
Μάννα μου, τὴγ γυναῖκάμ μου τὴν εὐλοητικῑά μου,
πριχοῦ εἰπνήσῃ, γείπνα τη, γείπνα καὶ εἶπνα μού τη,
κῑ' ὄντα θέλῃ νὰ κοιμηθῇ, στέλλε της τὴς βαίσσαις,
ἡ μῑὰ νὰ τὴν ἐξυπολυῇ, κ' ἡ ἄλλη νὰ τῆς στρώννῃ,
καὶ ὅποῑα φορεῖ τὸ 'ξεϐλαντὶ (2), νὰ θώχτ' ἀργὰ μεταί της.
'Μμ' ἀπεί τοις φεύγει ὁ Κωσταντής, κ' ὑπάει τρία μίλῑα,
σύρνει σκαμνὶκ καΐζει τη, σκαμνὶ κ' ἐκάϊσέτ τη,
καὶ ἀνδρίκῑα τὴν ἐφόρεσε καὶ ἄντρα τὴκ καταστaίνει,
δίνει της δέκα προύατα καὶ δέκα προυατίναις,
καὶ δίνει της καὶ τρὰ σκυλῑά, ἄπου τὰ ὄρη σχίζουν.
«Ἄμε καὶ ἀναία 'ς τὰ βουνῑὰ 'ς τὰ ὄρη, νὰ τὰ βόσκῃς,
καὶ ἄδ δὲγ γεινοῦσιν ἑκατόν, ἀπὸ 'κατὸν ὡς χίλῑα,
καὶ τὰ σκυλλῑὰ 'ϐδομηνταδῡό, 'ς τὸκ κάμπομ μὴ καταίῃς».
Καὶ ἀπὸ λαγγάιν ὡς βουνὶν ἡ λιερὴ ὑρίζει,
καὶ ἀπὸ λειαοχόρταρο τὰ προύατα ὀσκίζει.
Τἄρνὶν ἀρνὶν ἐέννησε, κ' ἡ προυατίνα δέκα,
κάμνει τὰ προύατα ἑκατόν, ἀπὸ 'κατὸν ὡς χίλῑα,
κάμνει κῑ' ἀργυροκούουνα 'σὲ κάθε δεκαπέντε,

---

(1) Συγγένεια.
(2) Βλαντὶ=πολυτελὲς περιείλημα.

καὶ τὰ σκυλλ̥ιὰ 'ϐδομηνταδ̥ό, 'ς τὸκ κάμποκ καταιαίννει.
Κ̥ι' ὁ Κωσταντῆς ἐνέφανε 'ς τὸκ κάμποκ καϐαλλάρης.
«Καὶ τίος εἶναι τὰ σκυλλ̥ιὰ τἀλυσιοεμένα;
καὶ τίος εἶναι κ̥ι' ὁ βοσκὸς ὁ ψιλομουσουᾶτος» ; (1)
Τοῦ Κωσταντῆ 'ναι τὸ μαντρὶ τἀργυροκουουνᾶτο,
τοῦ Κωσταντῆ 'ναι τὰ σκυλ̥ιὰ τἀλυσιοεμένα,
τοῦ Κωσταντῆ 'ναι κ̥ι' ὁ βοσκὸς (ὁ ψιλομουσουᾶτος).

6

'Αρμάδα κάμνει ὁ 'ασιληᾶς, ἀρμάδα κάμνει ἀφέντης,
κ̥ι' ὅλους τοὺς νε̥ιοὺς ἐμάζεψε κ̥ι' ὅλα τὰ παλληκάρ̥ια,
'πῆρε κ' ἐμοῦ τὸν ἄντρα μου στρατ̥ιώτη 'ς τὴν ἀρμάδα.
Κ̥ι' ὅλοι ἤρτα κ̥ι' ὅλοι φάνησα, κ̥ι' ἄντρας μου δὲν ἐφάνη.
'Πῆτέ μου, σεῖς, συντόρφοι του καὶ χαραοκυροί του,
ἂν εἶν' ὀμπρός, νὰ χαίρωμαι, καὶ 'πίσω, νἀναιμένω,
μοῦ τα (2) κ' ἐπνίη, τὸ Λεν̥ιὼ νὰ τὸν ἐμνημονεύγω.
Μνημόνευγέ του τρ̥ιήμερα, κάμνε του καὶ σαράντα,
μμ' οὖε κ̥ι' ὀμπρὸς περίμενε, μμοὖε καὶ 'πίσω, νἄρτη·
ἄντρας σου 'πρωτοούττησε, καὶ πλε̥ιά του δὲν ἐφάνη.

7

Ἤθελα καὶ νὰ 'κάτεχα, τί μῆνα θἀποθάνω,
'σὲ τί ἐκκλησ̥ιὰθ θὲν νὰ θαφτῶ, 'σὲ τ' ἄγ̥ιομ μοναστῆρι,
νὰ 'πά' νὰ φέρω μάστορην ἀποὺ τὴϐ Βενετίαν,
νὰ 'πάρη τὰ πελέκ̥ια του καὶ τὰ σιερικά του,
νὰ 'βρῆ κ̥ι' ἀφρᾶτομ μάρμαρο, κυοῦριν (3) νά μου κάμη.
Μάστορη, πρωτομάστορη, νὰ σκάψης τὸ κυοῦρι,
νά 'ναι μακρὺ γ̥ιὰ τἄρματα, πλατὺ γ̥ιὰ τὸ κοιοῦρι,
κεἰς 'ς τὴδ δεξ̥ιάτ του τὴμ μερε̥ιὰν νά 'χη παραθυράκι,
νὰ 'μπαίννη ὁ ἥλ̥ιος τὸ πωρνὸ καὶ τἄστρον ἀπὸ 'σπέρας,
νὰ 'μπαίνη τὸ δροσάερο τοῦ μάη τῆς ἡμέραις.

8

Τοῦ Καλομούρου ὁ καλογυ̥ιὸς τὴν νύκταν ἐεννήθη,
τὴν νύχτα πρὶτ τοῦ πετεινοῦ, πρίχου πουλλὶν νὰ κράξη.
τὴν νύχτα 'ποῦ 'εννήθηκε, ζητᾷ ψωμὶν νὰ φάη,
καὶ τρώει ἐνν̥ιὰ φουρναὶς ψωμὶ κ' ἐνν̥ιὰ δισίκλαις (4) γάλα,
κέλάφι κέλαφόπουλλο καὶ τάλαφ̥ιοῦ τὴμ μάνα,
καὶ πάλ' ἤκληε κέέρετο (5), πῶς εἶχελ 'λίογ γ̥ιῶμα (6).

---

(1) (=Ψιλὰ μουσούα=μουσούδια) λεπτὰ χαρακτηριστικά, εὐειδής.
(2) εἰ δὲ μή (;).
(3) Μνῆμα, (κύω, κῦτος).
(4) (Ποιμενικ.) σικλὶ=ξύλινον δοχεῖον (πέλλα) χωροῦν δύο ὀκάδας, γισίκλα τὸ διπλοῦν=4.
(5) 'Εδέρετο, ἢ ἴσ. ὠδύρετο.
(6) Γεῦμα.

Τὴμ μάνναт του 'νερώτηξε, γιὰ τί φορεῖ τὰ μαῦρα.
«Υἱέ μου, τὸν ἀφέντησ σου 'ς τὴφ φυλακὴτ τὸν ἔχουν».
«Εὐχήσου, 'φχήσου, μάνναμ μου, νὰ 'πάω νὰ τὸφ φέρω».
«Υἱέ μου, 'σαι μικρὸπ παιί, γιὰ πόλεμοδ δὲν εἶσαι.
Θωρεῖς τὴπ πέρα κάμερα; τὴπ πέρα καμαρίσσαν:
εἶν' τοῦ κυροῦ σου τ' ἅρματα, κἔπηε (1) νὰ τὰ πάρῃς».
Πρίχου (2) τὰ πιάσσῃ, πιάνουττο, πριχοῦ τὰ σείσῃ, σειόττο,
πριχοῦ τὰ βἄλῃ 'πάνω του, ἐκεῖνα 'περπατειόττο (3).
'Αμμ' ἔχει μαῦροπ ποταμό, καὶ δὲμ 'πορεῖ περάσῃ·
ρίχτει κοντάριν εἰς τὴν γῆ καὶ τ' ἅρματά του λάμνει,
τὸν ποταμὸν ἐϊάηκε χωρὶς καμὸ καὶ λαύρα,
καὶ ἀπεί τοι (4) πέρα 'πέρασε, καὶ ἀπεί τοι πέρα 'διάβη.
Σαρακηνὸς τοῦ 'πάντηξεν, ἀμέρωτοθ θερίον,
ἀπάνω 'ς τὴς κουτάλαις του τρι' ἀνεμομύλια 'λέθαν,
ἀπάνω 'ς τοὺς βακτύλους του τρι' ἀντρόϋνα κοιμῶττο.
Στέκει καὶ διαλοΐζεται, πῶς νὰ τὸχ χαιρετήσῃ,
νὰ τὸν εἰπῶ Σαρακηνόφ; φοοῦμαι μή με φάῃ,
νὰ τὸν εἰπῶ ἀφέντημ μου πάλι; 'ντροπή μου πέφτει·
ἂς τὸν εἰπῶ Σαρακηνό, καὶ ὅ,τι 'κλουθήξῃ, ἂς ἔρτῃ.
Ὥρα καλή, (5) Σαρακηνέ. — Καλῶς τοτ τὸν υἱόμ μου.
Ἄμε, μωρὲ Σαρακηνέ, νὰ 'πάρῃς τὸ χαπάρι,
τοῦ Καλομούρ' ὁ μικρογυιὸς πόλεμοθ θά σου κάμῃ.

9

Ἦτον ἡ νύχτα πάρωρα κ' ἦτο καὶ αὐγὴ σκοτοῦι,
καὶ σιανά 'βρεχεν ὁ Θιός, κι' ὁ Γιάννης ἐτραούει.
'Ξυπνᾷ τἀλάφια 'ς τὰ βουνιὰ καὶ τἄλοα 'ς τοὺς κάμπους,
'ξυπνᾷ καὶ τὴδ δρακόντισσαμ μὲτ τὰ δρακόπουλλά της.
Κ' ἦβκεν ὁ δράκος κ' εἶπέ του·—«Γιάννη, σὲ φάω θέλω».
«Γιατί δράκο, γιατί θεριό, θὰ φᾷς ἐμὲ τὸγ Γιάννη»;
«Γιατὶ ὑρίζεις τὴς αὐγαὶς καὶ τραουᾷς πανώρια,
'ξυπνᾷς τἀλάφια 'ς τὰ οὐνιὰ καὶ τἄλοα 'ς τοὺς κάμπους,
'ξυπνᾷς καὶ τὴδ δρακόντισσαμ μὲ τὰ δρακόπουλλά της,
κόβγεις κ' ἐμοῦ τὸν ὕπνομ μου . . . .

10

Μάνα, νεῖος πραματευτὴς ἐξέβκεν ὀκ (6) τὴμ Πόλην
ἐξέβγεν ὀκ τὸγ Γαλατᾶ κάπου τὸ Σαλονίκι,
τραβᾷ μουλάρια δρώεκα καὶ μὲ τὴ πραματειάτ του,
'ς τὰ πέντε βάλλει τὸ φλουρὶ 'ς τὰ ἕξε τὸ λοάρι,
κ' ἡ μούλα (7) ἡ μαυροροϊνὴ βαστᾷ τὸν νειὸν ἀφέντη.

(1) Ὕπαγε.
(2) Πρίν.
(3) Ἡ τοιαύτη κατάληξ. οὐδαμοῦ ἄλλοθι ἀπαντᾷ· συνήθ. ουττο.
(4) Ἴσ. ἐπεί, (ἐπειής).
(5) Χαιρετισμὸς καὶ παρ' ἡμῖν κυρίως κατὰ τὸ δεύτερ. μέρος τῆς ἡμέρας.
(6) Ἐκ.
(7) Ἡμίονος.

'Σ τὸδ δρόμον ἄπου 'πήγαινε, τὸχ χαραμῆν (1) εὑρίσκει,
ἕνας τοῦ κρο̃ῦ (2) μὲ τὸ σπαθὶ κἄλλος μὲ τὸ κοντάρι,
'βγάλλει κι' ὁ πρωτοχαραμῆς (3) μιὰλ λαζονιὰτ τοῦ δίνει·
πρῶτα τοῦ κροῦ τὴμ μαχαιριά, κὔστερ' ἀνερωτᾷ τον.
«Πέ μου, μωρὲ πραματευτή, πόσ' εἶν' ἡ σιρμαγιά σου»;
«Ἐγιὼ φτωχὸς πραματευτής, καὶ τἄσπρα ποῦ νὰ ταὔρω ;
ἑκατὸδ δυὸ φλουριὰ βαστῶ, σκλάον νὰ 'ξαοράσω».
«Πέ μου, μωρὲ πραματευτή, 'πὸ ποῦ κρά' ἡ γενειά σου»;
«Σ τἀνάθεμα κ' εἰς τὴν ὀργὴ κέμένα κ' ἡ ἐνειά μου·
ἀφέντης μου 'ν' ὀκ τὴς Σουριὰ κ' ἡ μάννα μ' ὀκ τὴμ Μάνην».
Τότες τὸ πρωτοχαραμῆ τὰ δάκρυα τὸν ἐχῶσαν,
ἀποὺ τὸ χέρι τὸν ἁρπᾷ κ' εἰς τοῦ γιατροῦ τὸμ 'πάει.
«Γιατρέ, 'ποῦ γιάτρεψες πολλούς, γεῖα (4) γιάτρεψε καὶ τοῦτον».
«Ἐγιὼ πολλοὺς ἐιάτρεψα, 'π' ἀρηυνημὸδ (5) δὲν ἔχουν,
ἀλήθεια τούτητ τὴ πληγὴ πλιὰ γιατρεμμὸδ δὲν ἔχει».

11

Ὁ Κωσταντῖνος ὁ μικρός, ὁ μικροκωσταντῖνος
'ς τὴς τρεῖς ἐζῶστη τὸ σπαθί, 'ς τὴς πέντε τὸ τοξάρι,
κ' εἰς τὴς ἐφτὰ καυχήστηκε, πῶς ἦτο παλληκάρι.
Κι' ὁ ἀσιλιᾶς ὡς τἄκουσε, πολὺ τοῦ κακοφάνη,
καὶ ἂς ἤβγαλε διαλαλημὸ 'ς οὔλους τοὺς ἀντρειωμένους,
«πιὸς εἶν' ἄξιος καὶ ὑνατὸς τὸκ Κωσταντῆν νὰ πιάση».
Καένας δὲν εὑρέθηκε, γιάνα τἀποφασίση·
ἕνας κοντός, κοντούσσικος, τῆς χήρας ὁ Γιαννάκης,
«Ἐγιὼ 'μ' ἄξιος καὶ ὑνατὸς τὸκ Κωσταντῆν νὰ πιάσω,
'μμὰ θέλω χίλιους ἀπ' ὀμπρὸς καὶ χίλιους ἀπὸ 'πίσω,
καὶ χίλιους 'ποὺ τὴμ μιὰμ μεριὰ καὶ χίλιους 'ποὺ τὴν ἄλλην».
Σ' τὴ στράταν ἄπου γιάαιννε, τὸθ Θιὸν ἐπαραικάλει.
«Χριστέ, καὶ νᾆν' ὁ Κωσταντῆς 'ς τὰ ροῦχα νὰ κοιμᾶται,
καὶ τὸ σπαθίτ του 'ς τοῦ σπαθᾶ καὶ ὁ μαῦρός του 'ς τὸκ κάμπο».
Κ' εὑρίσκουσιτ τὸκ Κωσταντῆ 'ς τὰ ροῦχα κἐκοιμᾶτο,
κἐρράψασσιτ τὰ 'μμάτιά του μὲ τρίκλωνο μπρισίμι,
κ' ἐέσακ καὶ τὰ χέρια του τρεῖς γίπλαις ἀλυσία,
ἐάλακ κ' εἰς τὴς πλάταις του τριῶμ μυλῶλ λιθάρια.
«Σηκώσου 'πάνω, Κωσταντῆ, καὶ ὁ ἀσιλιᾶς σὲ θέλει».
«Πῆτέ μ', ἂν ἦ γιὰ πόλεμον, νὰ ἄλω τἄρματά μου,
ἂν ἦ γιὰ γάμον γῆ χαράν, νὰ ἄλω τὰ λινᾶ μου».
«Κατάϊκάσ σ' ἐπαίρουσι 'ς τοῦ ἀσιλιᾶ, καμένε».
«Π' ὅλαις τὴς πόρταις πάρτε με, 'π' ὅλαις γυρίσετέ με,
'ποὺ τῆς βασιλιοπούλλας μου ἀναιϋρίσετέ (6) με».
Καὶ 'κεῖνοι γιὰ πεισματικὸ 'ποκεῖ τὸν ἐπερνοῦσι.
Βασιλιοποῦλλα πρόαλεν ἀποὺ τὸ παραθύρι·
«Δέσ σου τῶλεα, Κωσταντῆ, νὰ μὴ πολυχαυκᾶσαι,

---

(1) Ληστής, (ἴδ. καὶ Χαραμίτης). Λέξις ἀραβική.
(2) Κρούει.
(3) Ἀρχιληστής.
(4) Ἔα, εἶα, ἢ δή.
(5) Ἐρευνημόν, ἀριθμημόν.
(6) Ἐντεῦθεν κυριολεκτεῖται=ἀναστρέψατέ με.

κ' ὁ ἀσιλιᾶς εἶδ' δυνατός, στέλλει καὶ πιάνουσί σε» ;
Τὰ 'μμάτια του 'νεντράνισε, καὶ κόβγει τὸ μπρισίμιν,
ἐτίναξετ τὰ χέρια του καὶ κόβγει τάλυσίι,
τὴς πλάταις του 'ξετίναξε, καὶ ρίχτει τὰ λιθάρια,
καὶ σύρνει 'ποὺ τὴμ μέσητ του ἕνα μικρὸλ λαζάκι,
'ς τ' ἂν (1) νἄμπῃ, χίλιους ἤκοψε, 'ς τ' ἂν νἄβγῃ, διὸ χιλιάες,
καὶ τὸγ Γιαννάκην ἤπιασε καὶ κόβγει καὶ ταὐτιά του.
«Ἄμε, μωρὲ Σκουρόγιαννε, νὰ 'πῇς τοῦ ἀσηλιά σου,
ἂν ἔχῃ καὶ ἄλλα προύατα, ἐδῶ νὰ μοῦ τὰ στείλῃ».

12

Ἕνας κοντός, κοντούσσικος εἶχε ὤμορφηγ γυναῖκα,
ζηλεύγει τοκ κ' ἡ γειτονειά, ζηλεύγει τοκ κ' ἡ χώρα,
καὶ ἄλλουτ τοκ κ' ἐλίο χρειός, ἐννειὰ χιλιάες γρόσια·
μή' ἔξε μῆνες ἔκαμε, μή' ἄλλος δὲν ἐδιάη,
πουλᾷ κοντὸς τὰ ῥοῦχά του, πουλᾷ καὶ τἄρματά του,
στολίζει καὶ τὴν ὤμορφη, 'ς τὸφ φόροτ τὴν ἐβγάλλει·
ἐννηὰ βολαὶς τὴδ διαλαλεῖ, δέκα τὴπ παζαριάζει,
καένας δὲν εὑρέθηκε τὴν ὤμορφην νὰ πάρῃ,
κ' ἕνας κοντὸς γενήσσαρος ἐβκαίννει 'ποὺ τὴς φούσκαις :
«Πουλᾷς, κοντέ, τὴν ὤμορφη ; καὶ πόσα μοῦ τὴγ γίεις» ;
«Τὰ διό της χείλη χίλια 'χου, τὰ διό της μῆλα μύρια,
καὶ ὁ γύρος τῆς ποίσσας της κάστρον ἀξαοράζει,
ὄχι τὸ κάστρο μοναχό, μόνοκ καὶ τὴς καστριώταις».
Ἐβγάλλει τἀργυροποῦγγιτ του κ' ἀμέτρητα τοῦ γίει,
κ' ἐπαίρει καὶ τὴν ὤμορφη, 'ς τὴτ τένταт τὴκ καίζει,
κ' ἐμίλει της κ' ἐφίλει τη καὶ τὰ γυζιά της πιάννει,
κ' ἐκηλαοῦσατ τὰ πουλιὰ κ' ἐλέασιτ τἀδόνια.
«Γιὰ 'δὲ κακὸπ ποῦ γίνεται 'ς τὴτ τένταν ἀπὸ κάτω,
φιλᾷ 'ερφὸς τὴν ἀερφή, φιλᾷ τηκ καὶ σσυμπᾷ την» !
«Ἄκου', τί λέουτ τὰ πουλιά, τί κηλαοῦτ τἀόνια,
(φιλᾷ 'ερφὸς τὴν ἀερφή, φιλᾷ τηκ καὶ σσυμπᾷ τη).
'Πέ μου, 'πὸ ποῦ 'ν' ὁ κύρης σου, 'πὸ ποῦ 'ναιν ἡ γενειά σου» ;
«Ἡ μάννα μου 'ν' ὀκ τὰ Χανιά, καὶ ὁ κύρης μ' ὀκ τὴμ Πόλη,
κ' εἶχ' ἀερφὸγ γενήσσαρο κ' ἐπῆράτ τον ἡ φούσκαις» (2).
Γυρίζει καὶ τὴλ λιερὴ (3) τοῦ νέου τὴν ἐπῆρε.
«Πάρε, γαμπρέ, τὴν ὤμορφη, χάρισμά σου καὶ τᾆσπρα».

13

Ὡς ἤτρωα κι' ὡς ἤπινα 'σὲ μαρμαρένητ τάβλα,
'σὲ μαρμαρένη, 'ς ἀργυρῆ καὶ 'σὲ μαλαματένη,
μαῦρός μου χιλιμίντρισε καὶ τὸ σπαθίμ μ' ἐρράη,
'μμ' ἐμέν' ὁ νοῦς μου τὤβαλε, 'παντρέγουτ τὴκ καλήμ μου,

(1) Ἔς τ' ἄν.
(2) Πλοῖα πειρατικά.
(3) Λιγυρή.

'παντρευγοραουνι̯άζουτ τη, ἄλλον ἄντρα τῆς δίνου,
μ' ἄλλον ἄντρα τὴν εὐλοοῦ, κ' ἐκείνη δὲτ τὸθ θέλει.
Πι̯άνει τὴν ἀλοόβεργα, 'ς τὸκ κάμποκ καταιαίνει,
στρηγγει̯ὰφ (1) φωνὴτ τὴν ἤσυρεν ὅσοκ κἂν ἐβουλειέτο,
«Πι̯ὸς εἶν' ἀποὺ τοὺς μαύρους μου τοὺς ἑβδομηνταπέντε,
ν' ἀστράψη 'ς τὴν ἀνατολὴ καὶ νὰ 'βρεθῇ 'ς τὴδ δύση»;
Καὶ ὅσοι μαῦροι τ' ἀκούσασιν, οὖλοι̯ αἷμα κατουρῆσα,
καὶ ὅσα μουλαροόρδανα (2), οὖλα βωὰ 'πομεῖναν.
Ἕνας μαῦρος γερούσσικος καὶ σαρανταπεντάρης,
«Ἐγι̯ὼ 'μαι μαῦρος κι̯' ἄσχημος, ταξείδι̯α δέμ μου πρέπου,
γι̯' ἀάπητ' τῆς καλῆς κυρᾶς θὰ μακροταξειέψω.
Δι̯άλεξε σέλλαν ὤμορφη καὶ καβαλίκεψέ με,
καὶ δέσε τὸ κεφάλι σου μ' ἐννηὰ πηχῶμ μαντύλι,
μὴ σπείρω τὰ μρ̯αλούδι̯α σου 'ς ἐννηὰ πηχῶχ χωράφι».
'Μμ' ὁ μαῦρος 'σὰν ἐκίνησε, κι̯αένας δὲτ τὸβ βλέπει,
καὶ ὥς τ' ἄνα 'πῇ ἔχετε 'γειὰν ἐπῆρεχ γίλι̯α μίλι̯α,
καὶ ὥς τ' ἂν νὰ 'π', ἔμα 'ς τὸ καλόν, ἐπῆρε δρ̯ὸ χιλι̯άες·
καλόερον ἐπάντηξε κ' ἐγλάευγεν ἀμπέλι.
«Πέ μου, νὰ ζῇς, καλόερε, τὸ τίνος εἶτ' τἀμπέλι»;
«Τῆς ἐρημι̯ᾶς, τῆς σκοτεινι̯ᾶς, τοῦ γυι̯οῦ μου τοῦ Γι̯αννάκη·
τριῶμ 'μερῶγ γαμπρός ἦτο, δρ̯ώεκα χρόνους σκλάος,
ὀψὲς πουλοῦτ τὰ ῥοῦχά του, σήμερογ τ' ἅρματά του,
αὔρι̯ο καὶ τὴγ γυναῖκά του μᾶλλοτ τὴν εὐλοοῦσι».
«Πέ μου, νὰ ζῇς, καλόερε, φτάνω κ' ἐγι̯ὼ 'ς τὸγ γάμον»;
«Ἂν ἔχῃς μαῦρο γλήωρο, φτάνεις τους νὰ 'βλοοῦτται».
Δίνει τοῦ μαύρου του βισσι̯ά, 'ς τὴς βρύσες καταιαίνει,
καὶ καλογρηὰν (3) ἐπάντηξε, 'ς τὴς βρύσες ῥοῦχα πλύνει.
«Πέ μου, νὰ ζήσῃς, καλογρηά, τὸ τίνος εἶν' τὰ ῥοῦχα»;
«Τῆς ἐρημι̯ᾶς, τῆς σκοτεινι̯ᾶς, τοῦ γυι̯οῦ μου τοῦ Γι̯αννάκη,
ὀψὲς πουλοῦτ τὰ ῥοῦχά του, σήμερογ τ' ἅρματά του,
καὶ αὔριο καὶ τηγ γυναῖκά του μᾶλλοτ τὴν εὐλοοῦσι».
«Πέ μου, νὰ ζήσῃς, καλογρηά, φθάνω κ' ἐγι̯ὼ 'ς τὸγ γάμον»;
«Ἂν εἶν' ὁ μαῦρός σου καλὸς κι̯' ἀτός σου παλληκάρι,
φτάνεις κ' ἐσὺ 'ς τὴλ λειτουργι̯ά, φτάνεις κ' εἰς τὸ στεφάνι».
Δίννει τοῦ μαύρου του βισσι̯ά, 'ς τὴχ χώρακ καταιαίνει·
ὁ μαῦρος χιλιμίντριξε κ' ἡ κόρη (4) τὸγ γνωρίζει.
«Πάψετε, δι̯άκοι, τὰ χαρτι̯ά, παπάες, τὰ 'βαγγέλι̯α,
καὶ ὁ μαῦρος 'ποῦ χιλιμιντρᾷ, τοῦ νει̯οῦ 'ν' ὄπ' εἶχα πρῶτα».
Καὶ ὁ ἄντρας της τῆς ὁμιλεῖ καὶ ὁ ἄντρας της τῆς λέει:
«Ἂν εἶν' ὁ πρῶτός σ' ἁρμαστός, νὰ 'γῶ, νὰ τὸσ σκοτώσω,
καὶ ἂν εἶν' ὁ πρῶτός σ' ἀερφός, ἔβγα νὰ τὸκ κεράσῃς».
Χρουσὸπ ποτῆριν ἥρπαξεν, νὰ 'βγῇ νὰ τὸκ κεράσῃ.
«Δεξι̯ά μου στέκα, λιερή, ζερβά μου πέρνα, κόρη».
Καὶ ὀνατίζει τἄλοον, ἀπάνω τὴν ἐπαίρει,
'βγάλλει καὶ τὸ χρουσὸ σπαθὶ καὶ τ' ἀργυρὸμ μαχαῖρι·
δίνει τοῦ μαύρου του βισσι̯ά, κ' ἐπῆρελ χίλι̯α μίλι̯α,
καὶ 'ξαναευτερόνει του, καὶ 'παίρει δρ̯ὸ χιλι̯άες.

(1) Στρηνής, (στρηνόφωνος ἴδ.)

(2) Λέγει ἆρά γε γίννους; ἢ μὴ mulus burdo;

(3) Καλόερον—καλογρᾶν, ἴσ. διότι θὰ ἐφόρουν μαῦρα ἐπὶ τῷ υἱῷ (ὡς καὶ παρ' ἡμ.).

(4) Ἡ νεαρὰ σύζυγος (ἴδ. κουρίδιος).

14

Κοράσιον ἐτραούησε 'ς τὴν ἐντολὴτ τάέρα,
κ' ἦτο τάέρι δροσερὸ κ' ἡ κόρη 'ς τὴλ λαλιάτ της,
κ' ἡ θάλασσα 'μπονάσσαρε καὶ τὰ καράβια 'ράξαν,
κ' ἕνα καράι τῆς φιλιᾶς, καράι τῆς ἀάπης,
νὰ μαϊνάρῃ δὲμ 'μπορεῖ, νὰ 'ράξῃ δὲν εἰξεύρει.
«Μάϊνα, ναύταις, τὰ πανιά, νάκληρε, τὸ τεμόνι,
νἀκούσωμετ τοῦ κορασιοῦ, τὸ τί τραοῦιλ λέει,
τὸ τί τραοῦι τραουᾶ, τὸ τί σκοπὸτ τὸσ σύρνει».
Μυριολοᾶτ' ὡς πέρδικα καὶ κλαίει 'σὰτ τρυόνα.
«Μάνναχ καὶ κύρην ἤχασα καὶ δυ' ἀερφοὺς στρατιώταις,
καὶ ἄντρας μου κεῖται κι' ἀρωστεῖ καὶ λέουκ κάποθαίνει·
'ξαρρωστικὸμ μοῦ γύρεψε, τὸ δὲγ γειωργᾶ (1) 'ς τὸκ κόσμο,
λαοῦ τυρὶμ μοῦ ζήτηξε κι' ἀγριολαφίνας γάλα·
πότε νάναίω 'ς τὸ οὐνίν, νὰ ὕρω τὸ λαγγάι,
νὰ κυνήσω τὸλ λαόν, νὰ τὸτ τυροκομήσω;
ὥς τ' ἂν ν' ἀναίω τὸ οὐνίν, νὰ ὕρω 'ς τὸ λαγγάιν,
ὁ ἄντρας μου 'ξαρώστησε κ' εἰς τὸ χωριὸν ἐπῆε,
κ' ἐκεῖ τὸν ἐκαλέσασι 'ς ἀρχοντικὰ σεράια,
ἀντάμ' (2) οἱ καλοπήχεροι κι' ἀρχοντομαθημένοι.
«Ὤμορφη 'ποῦ 'ν' ἡ χώρα σας, ἀμμὲ νερὸδ δὲν ἔχει,
τίνα μου γίετ', ἄρχοντες, μιὰν βρύσην νὰ σᾶς κάμω» ;
Θέλεις λουάριν ἔπαρε, θέλεις μαργαριτάρι,
θέλεις τὴπ πλειὰ 'μορφήτερη, τῆς χώρας τὸ καμάρι.
Μμὴε λουάριθ θέλω 'γιώ, μὴε μαργαριτάρι,
μὴε τὴ πλειὰ 'μορφήτερη, τῆς χώρας τὸ καμάρι,
μμὰ θέλω τὴγ γυναῖκά μου τὴγ γλυκοκηλαδοῦσαν,
ἅπου 'τραούα τὴς αὐγαὶς καὶ τὰ πουλλιὰ 'ξυπνοῦσα.

15

Φωναὶς καὶ κλάματ' ἄκουσα 'ς τῆς Κύπρου τὸ πουάζι,
λέω βουάλλια σφάζουσι, λέω θεριὰ 'μερόνου,
λέω κ' οἱ Τοῦρκοι παίξασι πόλεμομ μὲτ τὴς Φράγκους.
Μήε βουάλλια σφάζουσι, μὴε θεριὰ 'μερόνου,
μὴε καὶ Τοῦρκοι 'παίξασι πόλεμομ μὲ τὴς Φράγκους,
ναυτόπουλλο ψυχομαχεῖ 'ς τοῦ καραβιοῦ τὴ πλώρη,
μάνναδ δὲν ἔχει νὰ τὸ κλαῖ, κύρην νὰ τὸ λυπᾶται,
μὴ' ἀερφὸμ μὴ' ἀερφὴν νὰ τὸ ψυχοπονᾶται.
Κλαίει το νύχτα κ' ἡ αὐγὴ κι' οὖλοτ τὸ ναυτολόι,
'μ' ὅσοτ τὸ κλαῖ ὁ νάκλερος μὲτ τὸκ καραοκύρη.
«Σηκώσου, ναύτη μου καλέ, ναύτη μου 'παινεμένε,
νὰ κουμπασάρῃς τὸκ καιρόν, νὰ 'μποῦμεσ 'σὲ λιμνιῶνα».
Βουθᾶτέ μου νὰ σηκωθῶ καὶ βάρτε με νὰ κάτσω,
καὶ φέρτε μου τὴχ χάρταμ μου καὶ τἀργυροκουμπάσο,
νὰ κουμπασάρω τὸκ καιρόν, νὰ 'μποῦμεσ 'σὲ λιμνιῶνα.
Θωρεῖτε κεῖνο τὸ οὐνὶ καὶ τἄλλο τάουπίσω (3);

---

(1) (Οὐδ.=) γεωργεῖται (σημ. δὲ συνήθ. καὶ εὐφορεῖν, ὅθ. γειωργερόν).
(2) ('Εν τῷ ἅμα;) ὁμοῦ.
(3) Τἀποπίσω.

'ς τὴν ἀοὺ 'πίσω του μερὰν ἔχει ἕνα κκλησουράκι,
ἐκεῖ νὰ 'πά' νὰ ῥάξετε, 'ποῦ 'χει καλὸλ λιμάνι·
ζερβὰ ῥίξετε σίερο, δεξιὰ τὸ παλαμάρι,
'ς τὴν ὄστριατ τὴφ φαρμακερὴ ῥίξετε σιγουράζαν,
νὰ 'βγοῦν οἱ ναύταις γιὰ νερὸ κ' οἱ μάερες γιὰ ξύλα,
καὶ τὰ μικρὰ ναυτόπουλλα νὰ σκάψουσιτ τὸ μνῆμα,
νά 'ναι μακρὺν νά 'ναι πλατὺ καὶ νά 'χῃ παραθύρι,
νὰ 'μπαίννῃ ἀέρας τὴν αὐγὴ κ' ἥλιος τὸ μεσημέρι.

16

Εἰς τὴν ἀπάνω γειτονειὰ κι' ὅλον εἰς τὴν ἀπάνω,
φιλᾷ 'ερφὸς τὴν ἀερφήκ, κουμπάρος τὴκ κουμπάραν,
ἐφίλει καὶ ὁ Σινοδινὸς (1) τὴγ γυναικαερφήτ του,
ἐφίλει κ' ἐνερώτατ τη, φιλεῖ κ' ἀνερωτᾷ τη.
«Μαρού, καὶ δὲπ 'παντρεύγεσαι, Μαρού, δὲμ παίρεις ἄντρα»;
«Καὶ πῶς μοῦ λὲς νὰ 'παντρευτῶ, νὰ πάρω ἄλλον ἄντρα;
ἐσὺ συνόδημ μ' ἔκαμες, τὸν ἄντρα τί τὸθ θέλω;
ὀμπρός ποδιά μου κόντηνε, κι' ὀπίσω μάκρυνέμ μου,
τὴ ζώνην, ἅπου μοῦ 'φερες ἀπὸ τὸ Σαλονίκι,
τρεῖς γίπλαις τὴν ἐζώννουμηκ καὶ πάλι 'πόμενέμ μου,
τώρα μονὴτ τὴ ζώννομαι καὶ πάλι δέμ με φτιάννει·
νὰ τὤξερεν ἡ μάννα μου, πῶς εἶμ' ἐγγαστρωμένη!
κάλλια μού 'τον νὰ κρεμαστῶ, γὴ νᾆμ' ἀποθαμμένη».
«Μαρού, 'ς ἀθ θὲς νὰ κρεμαστῇς κι' ἀθ θέλῃς νἀποθάνῃς,
βάλε τὸ φελλοκάλικο κ' ἔμπα 'ς τὸ περιόλι,
καὶ φάε δάφνης τὸκ καρπό, τῆς πρικωληᾶς τὴρ ῥίζα,
καὶ ἄλε κ' εἰς τὸκ κόρφοσ σου τρικέφαλον ἐφεῖι,
τῆς ὄφιεντρας τὴκ κεφαλήν, νὰ 'ξέβκῃ ἡ κεφαλή σου».
Βάλλει τὸ φελλοκάλικο, 'ς τὸ περιόλ' ἐμπαίννει,
καὶ τρώ' τῆς δάφνης τὸκ καρπότ, τῆς πρικωληᾶς τὴρ ῥίζα,
καὶ βάλλει κ' εἰς τὸκ κόρφοτ της τρικέφαλον ἐφεῖι,
τῆς ὄφιεντρας τὴκ κεφαλή, κ' ἐξέβγεν ἡ ψυχή της.
Δέξου καὶ τὸ Συνοδινὸ 'ς τὸμ μαῦροκ καααλλάρη,
κ' εὑρίσκει πρωτομάστορη καὶ πελεκᾷ κυοῦρι.
«Νὰ ζήσῃς, πρωτομάστορη, τίος εἶτ' τὸ κυοῦριν»;
«'Αρκοντοποῦλλα 'πόθανεν ἡ γυναικαερφή σου».
«Νὰ ζήσῃς, πρωτομάστορη, κάμε το τὸ κυούριν,
νᾆναιμ μακρύν, νᾆναι πλατύν, νὰ παίρῃ δυὸ νομάτους,
κι' ἂς ἔχῃ περιπέζουλα γιὰ τὰ ντασκόλουρά μου».
Δίννει βισσὰτ τοῦ μαύρου του κ' ὑπάει κ' ἀποσώννει.
«Κάμετε γῦρον, ἄρκοντες, καὶ κύκλον, οἱ παπᾶες,
καὶ τόπον, οἱ γραμματικοί, νὰ 'μπῶ νὰ 'δῶ τὴκ κόρην».
'Εβκάλλει ἀργυρομάχαιρον ἀπὸ χρουσὴν ἐθήκη,
'ς τοὺς οὐρανοὺς τὸ 'πέταξε, 'ς τὸ χέριτ του τὸ πιάννει,
κ' εἰς τὴκ καρδιάτ του τό 'πηξε κ' ἐξέβγεν ἡ ψυχή του.
'Εκεῖ 'ποῦ 'θάφτη ἡ λιερή, ἐξέβγε κυπαρίσι,

---

(1) Κατά τινας κύρ. ὄν. (μῶν κατὰ κοιν. σχμτσμ. συνόγεινος = σύγγονος, συγγενής, σύζυξ) ἢ παρὰ τὸ σύνοδος: λέγομεν γὰρ καὶ συνοεύγω=συντροφιάζω, τάσσω (τιθάσω), μετά τινος σύνειμι (ἔτυμα γραμματικοὶ ζητούντων).

κ' ἐκεῖ 'ποῦ 'θάφτ' ὁ νεώτερος, ἐξέβγεκ καλαμεῶνας·
κάθα μηάληκ κυριακή, κάθε λαμπρηδ δευτέρα,
συββονατίζ' (1) ὁ κάλαμος, φιλεῖ τὸ κυπαρίσι.

17

Πέντ' ἄρκοντες καὶ ὁ Μαυρεανὸς μεὰρ ρύμηκ καταιαίννου,
μεὰ ρύμηκ καταιαίννουσι κε' ἕνα στενὸπ περνοῦσι,
κε' ἀθθιολαὶς δὲν εἴχασι κε' ἀθθιολαὶς ἐφέρα,
γεὰ τὴς καλαίς, γεὰ τὴς κακεαὶς καὶ γεὰ τὴς τιμημέναις·
ἐξέβκεν ὁ κὺρ Μαυρεανὸς κε' ἂς ἐπολλυκαυχεεέτο.
«Ὡς εἶτ' τὸ μῆλοκ κόκκινο καὶ τὸ κρουστάλλιν ἄσπρο,
καὶ τὸ κυῶνιν ἄβλαον, ἔτσ' εἶν' κ' ἐμοῦ ἡ κυρά μου».
Καεένας δὲτ τ' ἀντίκρουσε, μόνος ὁ σύγαμπρός του.
«'Λήθεεα τὸ λέεις, Μαυρεανέ, κε' ἀλήθεεα τὸ καυχᾶσαι,
ὡς εἶν' ἡ πλεεὰ 'μορφήτερη, ἔσσι πολλὰ ἀνείζει».
«'Αρκόντισσά 'ναι κε' ἂς πουλῆ, πλούσεά 'ναι κε' ἂς ἀνείζη».
«Μακάρι καὶ νὰ ἄνειζε τάσημηλούαρά της,
ἀμμὲ ἀνείζει τὸ φιλὶ κ' ἐσέναν ἐντροπεάζει».
«Ποεός (2) νὰ τὸ 'ῆ, ποεός νὰ τὸ πῆ, ποεός νὰ τὸ μαρτυρήση»;
«'Εγὼ τό 'δα καὶ λέω το κ' ἐγὼ τὸ μαρτυρίζω (3),
κ' ἂδ δὲπ πιστεύγης, Μαυρεανέ, κ' ἂδ δὲ πληροφορεεέσαι (4),
πήαιννε πλύσου κ' ἄλλαξε, καὶ ἄλ' ἄλλ' ἄρχου (5) ροῦχα,
καὶ ἄλε καὶ τοῦ μαύρου σου ἄλλ' ἄρχου χαλινάρι·
πέρασ' ἀποὺ τὴρ ρύμητ της, βάλε 'ποὺ τὴν αὐλήτ της,
καὶ γνέψε της μὲ τὸ βεργί, γνέψε της μὲ τὸ μῆλο,
τότε νὰ 'δῆς, κὺρ Μαυρεανέ, καὶ νὰ καλοπιστέψης».
'Πῆεν ἐλούστη κ' ἤλλαξε κ' ἦλε κ' ἄλλα ροῦχα,
κῆαλε καὶ τοῦ μαύρου του ἄλλ' ἄρχου χαλινάρι,
περνᾷ κ' ἀποὺ τὴπ πόρτατ της, βάλλει 'ποὺ τὴν αὐλήτ της.
«Ποεός εἶν' ὁ κλειοκράτορας (6), ποεός εἶν' ἐδῶ πορτάρης;
ποεός εἶν' ἄπου τωρίζ' ἐδῶ ἐτοῦτο τὸ καστρίσσι»;
«'Εγεώ 'μ' ὁ κλειοκράτορας, ἐγεώ 'μ' ἐδῶ πορτάρης,
ἐγεώ 'μαι 'ποῦ τώρίζω 'δῶ ἐτοῦτο τὸ καστρίσσι,
ἔμπα νὰ φᾷς, ἔμπα νὰ πεῆς, ἔμπα κάμε κονάκι».
'Εμπαίννει κε' ὁ κὺρ Μαυριανὸς καὶ θώχτει (7) καὶ κοιμᾶται·
καὶ μέσα 'ς τὰ μεσάνυχτα μαῦρός του 'χιλιμήντρα.
Μαῦρος ἐχιλιμήντρησε, 'σὰτ τοῦ κὺρ Μαυρεανοῦ 'ναι».
Μωρὴ σκύλλα, μώρ' (8) ἄνομη, μωρὴ κακὴ ὑναῖκα,
τὸμ μαῦρον ἀνεγνώρισες, κ' ἐμένα δὲ γνωρίζεις»;
Ἤβγαλε τὸ σπαθάκι του, κόβγει τὴκ κεφαλήτ της,
καὶ ἀπεί τοις τὴν ἐπόσφαξεν, ἐκρολυπήθηκέτ (9) τη.

---

(1) Συγγονατίζει.
(2) Πός (;)
(3) Ἢ μαρτυραίνω.
(4) 'Ορθ. πληροφοροῦμαι=καταπείθομαι ἐκ τοῦ πράγματος.
(5) Ἄρχ(ος=)ων.
(6) 'Ο κληδουχῶν, κλειδοφύλαξ.
(7) Κατακλίνεται.
(8) (Πρβλ. βαί'=βαιά).
(9) Τὴν ἐπένθησε σφόδρα (πρβλ. ἀκροπενθής).

«Γι̯ὰ 'δὲς χειλούρι̯α κόκκινα, ἀμμ' εἶναι 'ξασπρισμένα,
γι̯ὰ 'δὲ στηθούρι̯α κάτασπρα, ἀμμ' εἶναι χλωμι̯ασμένα».
Φεύγει, μισσεύγει κλαίωντας, 'ς τῆσ συντροφι̯ὰτ του 'πάει.
«Πῶς ἤκαμες, κὺρ Μαυριανέ; ἴες, ἐπίστεψές τα»;
«Μακάρ' ἄς ἤμου 'σὰν κι̯' ὀψὲς καὶ ἄς εἶχε κι̯' ἄλλους τόσους».

18

Στρατι̯ώτην ἐκαλέσασι 'σὲ μακρυνὸ σεφέρι,
καὶ τὸ σεφέριν εἶμ' μακρύ, καὶ ὁ νι̯ὸς εἶκ' κουρασμένος·
πι̯άννει τὴν ἀλοόβεργα, 'ς τ' ἀχύρικ (1) καταιαίννει.
«Ποι̯ός εἶν' ἀποὺ τοὺς μαύρους μου, ποι̯ός εἶπ' 'ποὺ τὰ φαρι̯ά μου,
ποι̯ός εἶν' ἀψὺς (2) καὶ γλήορος, νὰ τὸκ καaλικέψω,
νάστράψῃ 'ς τὴν ἀνατολὴ καὶ νὰ 'βρεθῇ τὴδ δύσι»;
Καὶ ὅσ' ἄλοα τάκούσασιν, οὖλα βουὰ 'πομεῖναν,
κι̯' ὅσα μουλαροόρδανα, τὸ αἷμα 'κατουρῆσαν,
μόνον ὁ ἔρος ὁ Ψαρὸς (3) ἤτρωε καὶ 'μιλεῖ του.
«Ὅπού 'ναι γάμος καὶ χαρά, 'πᾶσιτ τὰ νει̯ὰ μουλάρι̯α,
ὅπού 'ναι πόλεμος φριχτός, 'παίρνουν ἐμὲ τὸγ γέρο·
βάλε με μῆνα 'ς τὴτ ταὴ (4) καὶ τρεῖς εἰς τὸ παχάρι,
βάλε με τρεῖς καὶ τέσσαρες μέσα 'ς τὸ περιόλι,
νὰ φάω χορτολείαον (5), νὰ φάω καὶ τριφύλλι·
κι̯' ὡς ἄν ἀλλάξ' ἡ τρίχα μου, σελλοχαλίνωσέ με,
βάλε μου σέλλαις δ̯ώσεκα καὶ χαλινάρι̯α δέκα».

19

Τὸ χελιόνι τὸ μικρό, τὸ μικροχελιόνι,
ὄντ' ἔβγῃ ἀπὸ τὰ πέλαη, κ' εἰς μαύρηπ πέτρακ κάτσῃ,
καὶ σείσῃ τὰ φτερούι̯α του καὶ χαμοκηλαήσῃ,
μίλιν ὑπᾶτ τὰ κάτεργα, καὶ δ̯ὸ 'πᾶν τὰ νερά τω,
καὶ ὅπ' ἀνταμώσου τὰ νερά, πύργος ξετελεμένος,
πύργος καὶ σιερόπυργος καὶ μαρμαροχτισμένος,
μὲτ τὸ ὑαλίμ, μὲτ τὸ ψηφίμ, μὲ τὸ μαργαριτάρι,
καὶ μὲ τὸ κερομάστιχον ἦτο σοβατισμένος·
καὶ μέσα κόρη κάεται τρεῖς χρόνους 'ξωρισμένη·
μή' ἄρχος τὴν ἐξώρισε, μηὲ μητροπολίτης,
ἡ μάννα της καὶ ἀφέντης της οἱ δ̯ὸ τὴν ἐξωρίσα
γι̯ὰ 'νοὺς στρατι̯ώτ' ἀγκάλι̯ασμα, γι̯ὰ 'νοὺς στρατι̯ώτ' ἀάπη.
Καὶ μι̯ὰλ λαμπρήμ, μι̯ὰκ κυρι̯ακήπ, 'πισῆμα εἶν' ἡμέρα,
ἐπέρασεν ἡ μάννα της ἀποὺ τὴγ γειτονι̯ά της,
κ' ἐστάθη κ' ἐχαιρέτατ τη, στέκει καὶ χαιρετᾷ την.

---

(1) Ἄλλ. ἀχοῦρι, ἀχυρών.
(2) Ὀξύς, ταχύς.
(3) Ξάνθος, ὁ ἕτερος ἵππος Ἀχιλλέως καὶ Ἕκτορος.
(4) Χιλός.
(5) Ἀντὶ λειαόχορτον = λειβαδόχορτον· (ἴδ. λογόφιλος, ψυχοπονοῦμαι (πονόψυχος) φυλλοξήρα).

«Ὦ, 'γειά σου, κόρ', ἂν ἔφαες, καὶ 'γειά σου, κόρ', ἂν ἤπιες,
καὶ 'γειά σ', ἂν ἐλησμόνησες τὸν νειὸν ὅπου σ' ἐφίλει».
«Ἂν ἐλησμόνησες ἐσύ, μάννα, τοῦ ποθητοῦ σου,
ἐξελησμόνησα κ' ἐγιὼ τὸν νειὸν ὅπου μ' ἐφίλει».

20

Δρώεκα βεργολιεραὶς καὶ κατὰ δρὸ πλεμέναις
βασιλικὰ ποτίζασι, βαρσσάμια 'ξεφυλλίζαν·
ἡ μιὰ τῆς ἄλλης ἤλεε κι' ἄλλη τῆς ἄλλης λέει·
«Χριστέ, καὶ νὰ προυάλασι δρώεκα παλληκάρια,
νὰ πάρῃ κάθα εἰς τὴμ μιὰ καὶ πᾶσα μιὰ τὸν ἕνα»!
Κι' ἀκόμ' ὁ λόος ἤστεκε 'ς τῶ λιερῶτ τὸ στόμα,
δέξου τους κ' ἐπρουάλασι 'ς τὸκ κάμποκ καβαλλάροι,
καὶ πιάνει κάθα εἰς τὴμ μιὰ καὶ πᾶσα μιὰ τὸν ἕνα·
μαῦρος ἐφίλει τὴ ξαθθήν, ἄσπρος τὴμ μαυρομμάτα,
μελαχροινὸς καὶ νόστιμος τὴγ γατανοφρουάτη,
φιλοῦσι καὶ σσυμποῦσί ταις φιλοῦ καὶ ἀνερωτοῦτ ταις.
«Κόραις, δὲν ἔχετ' ἀερφούς, δὲν ἔχετ' ἀξαέρφους» ;
«Δὲν ἔχομεμ μή' ἀερφοὺς μήε πρωτεξαέρφους,
'μμ' ἔχομεκ κύρηγ γέροντα, πολλὰ γέρος δὲν εἶναι,
γέροντας εἶναι 'ς τὴβ βουλὴ καὶ νειὸς εἰς τὸ κουσέλιο» (1).
'Επρούαλεν ὁ γέροντας, 'ς τὸκ κάμπον ἀναιφαίνει,
κραεῖ λαοὺς καὶ πέρδικες καὶ ἀγρίμηα 'ς τὸ λουρί του,
κραεῖ καὶ σιερόβεργα 'ς τὸ χέρι κ' ἤπαιζέτ τη.
Στρηγγειὰφ φωνὴτ τὴν ἤσυρεν ὅσηκ καὶ ἂν ἐβουλειέτο.
Ὁ εἷς κόφτει 'ς τὸπ ποταμόν, ἄλλος κόφτει 'ς τὸ ρράκι,
κ' ἐκεῖνος 'ποὺ τὴν ὤμορφην ἐπηλοήθηκέτ του (2),
ὁ κάρυάς (3) του 'σφύριζε κ' ἡ γλῶσσά του 'κηλάει.

21

Γέμουν οἱ κάμποι τἄλοα καὶ τὰ οὐνιὰ στρατιῶταις,
καὶ τὸ σεράιον ἄρχοντες πεζοὺς καὶ καβαλλάρους,
καὶ τὸ Σιναφινόπουλλο βαρειὰ 'ν' ἀρωστημένο,
βαρειὰ 'ναι τόσοδ δυνατά, κεῖναι γιὰ ν' ἀποθάνῃ,
καὶ 'ναιοκαταιαίνουσι γιατροὶ κι' ἰατρολόοι.
Δεξιὰ κάετο ἡ μάννα του, κι' ἀριστερ' ἀερφή του,
κ' εἰς τὰ προσκεφαλάια του ὁ βασιλιὰς ἀτός του·
βαστᾷ μαντῆλι καὶ κερί, τοὺς ἵδρους του σφογγίζει,
καὶ φέγγει κ' ἐνερώτατ το, φέγγει κ' ἀνερωτᾷ το.
«Πέ μου, Σιναφινόπουλλο, ποῦ τῶβρες τὸ φαρμάκι» ;
'Οψὲς ἀργὰ ἐπέρασα 'ποὺ τὴ ξενοοιχοῦσα (4),

---

(1) Consilium, βουλή, φρόνησις.

(2) 'Απηλοοῦμαι=ἀνταποκρίνομαι εἰς τὸν καλοῦντά με (κυρ. μακρόθεν), ἀνταυδῶ.

(3) Ἡ φάρυγξ, λέγεται καὶ κάρουλλας.

(4) Ξενοδόχον.

μὲτ τ' Ἀντρονίκου τὸν υἱὸ καὶ μὲτ τὸκ Κωσταντῖνο,
ὅλους ἐκέρνα τὸ κρασὶ κ' ἐμένα τὸ φαρμάκι,
κ' ἐπῆρα τὴκ κατηορϳὰν ἀπὸ τὸκ κόσμον ὅλον.

22

Μϳὰ κόρη 'ποὺ τὴλ Λίβανον ὕφαινε κ' ἐτραούει,
κ' ἐβγαίννεϳ ὄγλος (1) τοῦ μασουρϳοῦ κ' ἔχτυπος τοῦ πετάλου,
κ' ἡ ἀονὴ (2) τῆς λιερῆς τὸν ἥλϳον ἀνεντρειόννει (3).
«Ἥλϳε μ', ἂν ἦς ὡσὰκ κ' ἐμέ, γὴ κάλλϳος 'ποὺ τὰ 'μένα,
προύαλε 'ς τὰ περάματα, νὰ φέξῃς καὶ νὰ φέξω».
Καὶ ξεπρουέλλει καὶ θωρεῖ τὴκ κόρην ἄπου 'φαίνει.
«Ἐγϳὼ μαραίνω βάρσσαμα, ἐγϳὼ μαραίνω 'δυόσμους,
κ' ἐσὺ μαραίνεις ἄουρους (4) πεζοὺς καὶ καβαλλάρους».

23

Ὁ ἀητὸς ἐπέρασε 'πὸ 'πάνω 'ποὺ τὸβ βάτον,
'ποῦ ἡ πέρδικα 'ξεσκάλιζε, 'ποῦ ἡ πέρδικα κοιμᾶτο,
καὶ θλιερὰ τραούησε καὶ σιγανὰ σφυρίζει.
«Ἐξύπνησε, περδικοῦλλά μου, καὶ γλυκοσυνοϳά μου,
κάπου τὰ σύνναθθ' ἔρκομαι, νἀκούσῃς τὴλ λαλϳάμ μου».
«Ἐξυπνή 'μ' ἐγϳὼ καὶ ἀκούω σου, 'που κηλαεῖς γϳὰ 'μένα,
τὴν ἐμιλϳάσ σου τὴ 'γρυκῶ (5), κἐγνώρισά σε κόλϳα» (6).

24

Κόρη τὸ μαξελλάρι σου τὸ μεσονυχτικόσ σου
μοῦ τό 'στειλες νὰ κοιμηθῶ καὶ νὰ τἀνερωτήξω.
«Πέ μου, μαξελλαράκιμ μου, 'πέ μου, προσκέφαλόμ μου,
ἂμ μ' ἀαπᾷ ἡ λιερή, ἂμ μ' ἀαπᾷ ἡ κυρά σου».
«Ἀφέντη, 'σάσ σου 'θθυμηθῇ δῶ' ὥραις τοῦ μεσονύχτου,
τὸ πόπλωμ' (7) ἀγκαλϳάζεται, τὰ μαξελλάρϳα σφίγγει,
καὶ τὰ σεντόνϳα συντυλεῖ (8) καὶ ἄκρυα τὰ σφεγγόννει» (9).

25

Ἀπόψ' ἐποκοιμήθηκα 'ς τῆς κόρης τὸ τραχῆλι,
καὶ ὀληνυχτῆς ἐφίλουτ τη κϳ' ὀληνυχτῆς φιλῶ τη,

---

(1) Κρεγμός.
(2) Αὐονή, φωνή.
(3) Ἀνανδροῖ.
(4) Ἄουρος (ἀ κοῦρος) ὡς καὶ ἀγόρι (κόρος).
(5) Ἴσ. ἀγρυκῶ, (σιωπῶν) ἀκροῶμαι.
(6) (Ὀλμπ.) πρὸς τούτοις, ἐν ταὐτῷ· ἡμ. λέγομ. κιόλα.
(7) Μῶν πέπλωμα, ὡς πορ(=περ)πατῶ; ἄλλοι θέλουσιν ἐφάπλωμα.
(8) Συντυλίσσει.
(9) Καταδεύει, μοσκέψει.

καὶ μέσα 'ς τὴϐ βαθὰν αὐγὴ δυ' ὥραις νὰ 'ξημερώσῃ,
'γρυκῶ τῆς κόρης κἤκλαιε, 'γρυκῶ της κἤλεέμ μου:
«Σηκώσου, ξένομ, μίσεψε, σηκώσου, ξένοφ, φύε,
μὴ 'ξημερώσῃ, ξένομ μου, κ' εὑροῦσ σε 'ς τὴν αὐλήμ μου,
κ' ἐσέ, ξένομ μου, δείρουσι, κ' ἐμὲ σκοτώσουσίμ με».
«Καὶ ποῦ νὰ πάω, λιερή, καὶ ποῦ νὰ 'πάω, κόρη»;
«Σηκώσου, ξένομ, μίσσεψε κάτω 'ς τὴς κρυαὶς τὴς βρύσαις,
καὶ πάρε καὶ τὸμ μαῦρόσ σου εἰς τὸ ἐντρὸτ τὸδ δέσε,
νὰ 'βρῶ 'φορμὴτ τῆς μάννας μου κ' αἰτίατ τοῦ κυροῦ μου:
Μάννα, δὲν ἔχομεν νερόν· νὰ 'πάω νὰ ἐμώσω».
Κ' ἔτσι καὼς τοῦ τό 'λεεν, ἔτσι τὰ καταστaίννει·
ἀπεὶ τοις ἐκαταίηκε τρία σκαλιὰ τῆς βρύσης,
'ϐρίσκει τὸν νειὸ κ' ἐκείετο 'σὲ λεμονιᾶς τὴρ ῥίζα,
φέρνει νερὸ καὶ γύρνει του κ' ἀωροξύπνησέτ το·
ἤννοιξετ τὴς ἀγκάλαις του κ' ἐσφιχταγκάλιασέτ τη·
κ' ἦρτεν ἡ μάννα κ' ηὗρέτ τη 'ς τὰούρου τὴς ἀγκάλαις.
'Ποὺ τὰ μαλλάκια τὴν ἁρπᾷ κ' εἰς τὰ πηλὰ τὴρ ῥίχτει.
Δὲν ἤκλαιετ τὰ ῥοῦχά της τὰ λοχτοπατημένα (1),
ἀμμ' ἤκλαιε τὸν ἀαπὸ (2) 'ποῦ δὲτ τὸν ἐκαλῷε (3).

26

Δὲν ἦτο κρῖμα κι' ἄικο, δὲν ἦτον ἁμαρτία,
νὰ ζέψουσιτ τὸκ Κωσταντὴμ μὲτ τἄγριοϐ βουάλλι;
κ' ἦτο τἄλατρος σίερο κ' ἡ ζεύλαις ἀτσαλλέναις,
κ' ἦτο τὰ ζευλοράμματα (4) 'πὸ σιεραλυσίιν,
ὅπου 'το χῶμα καὶ πηλός, ὁ Κωνσταντὴς ἐνίκα,
ὅπού 'το χαλικοχλασιά (5), ἐνίκα τὸ ϐουάλι.

27

Μαρού, καὶ δὲπ 'παντρεύγεσαι, νὰ πάρῃς παλληκάρι,
νὰ πάρῃς ἄντραμ μαραγκὸ κι' ἄντρα καραοκύρη,
κι' ἄντρα περαματαρητὴ κ' ἄντρα ξενοφυάρη; (6)
«Καλέ, καὶ πῶς νὰ 'παντρευτῶ, καὶ πῶς νὰ πάρω κι' ἄντρα,
'π' ὀμπρὸς ποδιά μου κόντανε κι' ὀπίσω μάκρυνέμ μου;
τὴ ζώνην, ἄπου μοῦ 'φερες ἀπού τὸ Σαλονίκι,
γιπλὴ τριπλὴτ τὴ ζώννουμη, καὶ πάλ' ἐπόμενέμ μου,
τώρα τὴ ζώννομαι μονὴκ καὶ πάλι δέμ με φτιάνει·
θέλω γιὰ νά 'ϐγω 'ς τὸ οὐνόν, νὰ γύρω τὸ λαγγάι,
γιὰ νά 'ϐρω τἄγρια θεριὰ καὶ φείδια φτερωμένα,
νὰ φᾶσιτ τὸ κορμάκιμ μου, Συνόδιμ μου, γιὰ σένα.

(1) Λακπατημένα, κλωτσοπατημένα.
(2) ἀγαπητὸς (ὡς πειθός, ὀρφ(αν)ός, κομπός), εἰ μὴ τὸν ἀαπῶ κατὰ τὴν κοιν. (;)
(3) ἐκαλοεῖδε.
(4) Τὰ ζευγλόδεσμα.
(5) Χογλακουρά, λιθοβουνιά.
(6) 'Αποδημητήν.

28

Σ' τῆς Μυντιλήνης τὸ τσαρσσί, 'ς τῆς Μπόλης τὸ παζάρι,
πέντε μαστόροι ῥάφουσι καὶ δέκα μαθητάες,
'μμ' ἕνα μικρὸ ῥαφτόπουλλο ῥάφει καὶ τραουδάει.
«Καβάϊμ μου χρουσόφαντο καὶ χρουσοκεντημένο,
νὰ 'θώρουτ τὴκ κυράσσας σου, νὰ 'φίλουτ τὴπ ποδ̮ιάσ σου,
καὶ νὰ σφιχταγκαλ̮ιάζουμημ μ' αὐτὴπ 'ποῦ θὰ σὲ ἄλη».
Βασιλοποῦλλα τ' ἀγρυκᾷ ἀπὸ τὸ παραθύρι.
«Ἀδ δὲτ τὰ 'πῶ τοῦ μάστορη, πῶς τραουᾷς καὶ ῥάφεις»!
«'Σὰμ 'πῇς ἐσὺ τοῦ μάστορη, πῶς τραουῶ καὶ ῥάφω,
θὰ 'πῶ κ' ἐγ̮ὼ τοῦ βασιληᾶ, πῶς εἶσ' ἐγγαστρωμένη,
ἐγγαστρωμένη δ̮ρῶ μηνῶ καὶ φεγγαρ̮ιῶτ τεσσάρω».

29

Ἄουρος κόρην ἀαπᾷ, κ' ἐκείνη δὲν τὸθ θέλει·
ἡ κόρη π̮ιάνει τὸ σταμνίν, νὰ πάῃ νὰ γεμίσῃ,
καὶ ὁ νε̮ιὸς 'παίρνει τὸμ μαῦρό του, νὰ 'πᾷ νὰ τὸπ ποτίσῃ·
καὶ ὡς ἐσυναπαντήχθησαν εἰς τὰ σκαλ̮ιὰ τῆς βρύσης,
ἐποδ̮ιαντράπη (1) κ' εἶπέ της· «Ξαθθή μου, ἀαπῶ σε».
«Ἀμ μ' ἀαπᾷς, ἀάπα με, 'μμ' ἐγ̮ὼ ἄντρα δέσ σε θέλω,
μή ἄντρα μήε μισθεργόμ, μήε καὶ δουλευτήμ μου,
μήε περαματαρητὴν ἀπού τὴγ γειτον̮ιάμ μου.
Χρυσὸν ἐγκόρφικ κἂγ γεινῇς, καὶ πέσῃς 'ς τὴν αὐλήμ μου,
κ' ἰῶ σε καὶ γνωρίσω σε, δὲ σκύβγω νὰ σὲ π̮ιάσω».
Τὸν παίρνει ἡ παραπόνεση κ' ἡ 'υσπερ̮ιὰ (2) καὶ φεύγει,
καὶ 'παίρνει τὸ στρατὶ στρατί, κ' ὑπᾷει 'ς τῆς αὐλαίς του.
«Στρῶσε, μάννα, τὴ κλίνημ μου, νὰ πέσω νἀποθάνω,
ὤμορφηκ κόρην ἀαπῶ, κ' ἐκείνη δέμ με θέλει».
«Καὶ ποῦ 'ν' τὰ γ̮ιατροσόφ̮ια σου, καὶ ποῦ 'ναι τὰ χαρτ̮ιά σου»;
«'Εμοῦ τὰ γ̮ιατροσόφ̮ια μου δὲ γράφουθ θεραπε̮ιά μου».
«Υἱέ μ', ἂν εἶν' ἔσσι 'ποῦ λές, προξενητὴν νὰ στείλῃς».
Στέλλει 'κονόμους δ̮ρώεκα, καὶ δεκωχτὼ νουάρους,
σαρανταδ̮ρὼ γραμματικοὺς καὶ μὲ τὴν συνοδ̮ιάτ τω.
Σαράντα 'μέραις κάμνουσι, τὴς σκάλαις ν' ἀναιοῦσι,
κἄλλαις σαραντατέσσαρες, τῆς κόρης νὰ τὸ 'ποῦσι.
«Ποῦ 'σαν ἐδῶ γραμματικοί, ποῦ 'σαν ἐδῶ νουάροι»;
«Ὁ Κωσταντὴς 'μᾶς ἤστειλε, γυναῖκα νὰ σὲ πάρῃ.
Δύνεται βίος κουαλεῖ (3) τὸν ἄουρο (4) κλαεύγει,
γύνεται καὶ τὴθ θάλασσασ σιτάριν νὰ τὴ σπείρῃ
χρουσόφυλλο, χρουσόρριζο (5) καὶ χρουσοκαλαμᾶτο,
καὶ μὲ τ' ἀργυροδράπανα νὰ 'μπῇ νὰ τὸ θερίσῃ,
νὰ κάμῃ καὶ τ' ἀλῶνίτ του ἀνάμεσα πελάου,

---

(1) Λύσας τὴν ἐντροπήν (;) (Ἴδ. ἀποδ̮ιαντρέπομαι).
(2) (;) Τὸ παράπονον (ἐκ φιλοτιμίας).
(3) Ἢ ἄλλ. πελεκᾷ.
(4) Λέγει (aurum) τὸν χρυσόν.
(5) Πρωθύστερον.

μήε καὶ τᾆχερο βραχῇ, μήε καὶ τὸ σιτάρι.
«Ὠὰφ φυρξάσ' (1) ἡ θάλασσα καὶ σπείρῃ τὸ σιτάρι,
τότε κέμὲν ὁ Κωσταντὴς γυναῖκα θὰ μὲ πάρῃ» (2).

30

'Ιδές, μάννα, ἰδές, μαννίν, ἰδές, μαννίσσα, 'ποῦ 'το,
ἀποῦ 'χει τὴς ἐννξ' ἀερφούς (3), τὴν 'Αρετοῦσακ κόρη·
τὴν ἤλουννε 'ς τὰ σκοτεινά, τὴν ἤπλεε 'ς τὸ φέγγος,
τὴν ἐμοσχοπιπέριζεν ὄξω 'ς τὸ φεγγαράκι.
Μαντάτα πᾶσι κ' ἔρκουνται ἀποὺ τὴϐ Βαϐυλῶνα,
νὰ 'πάρουν νὰ 'παντρέψουσι τὴν 'Αρετὴ 'ς τὰ ξένα·
δὲθ θέλουν οἱ ἐννξ' ἀερφοί, δὲθ θέλει μή' ἡ μάννα,
'μμ' ὁ Κωσταντῖνος ἤθελεν, ἀποῦ 'το ταξειάρης,
κ' ἦτο καὶ τὰ ταξείδξα του κάτω 'ς τὴϐ Βαϐυλῶνα.
«Μάννα, νὰ τὴπ 'παντρέψωμετ τὴν 'Αρετὴ 'ς τὰ ξένα,
νά 'χουτ τὰ ξένα 'παντοχή (4), κ' ἐγξ' ὁ καμένος θάρρος».
«Υἱέ μ', ἂλ λάχῃ θάνατος, ποξός θὲν νά μου τὴφ φέρῃ» ;
«Μάννα, 'ς ἂλ λάχῃ θάνατος, ἐγξὼ θά σου τὴφ φέρω».
'Επῆραν κ' ἐπαντρέψατ τητ τὴν 'Αρετὴ 'ς τὰ ξένα·
κ' ἦτον ὁ χρόνος δίσεκτος (5) καὶ ἀύριστος ὀπίσω,
κ' ἤπεσετ τὸ θανατικὸν εἰς τὴπ παντέρμηχ χώρα·
'ποθαίνουν οἱ ἐννξ' ἀερφοί, ψυχομαχεῖ κ' ἡ μάννα,
'ς ὅλα τὰ μνήματά 'κλαιε, 'ς ὅλα μυρολογᾷ τον:
«'Ανάθθεμά σε, Κωνσταντή, ἡ γῆς μή σε χωνέψῃ,
τὸ τάξιμοπ 'ποῦ μοῦ 'ταξες, πότε θά μου τὸ κάμῃς»;
'Ο Κωσταντὴς 'σὰτ τ' ἄκουσε, τριῶν 'μερῶθ θαμμένος,
κάμνει τὸ μνῆμά τ' ἄλοο, κάμνει τὴ πλάκα σέλλα,
'ς τῆς 'Αρετῆς ἐξάηκε κ' ηὗρε χορὸ στεμένον.
«Ἔλα, τάέρφι μ' 'Αρετή, ἡ μάννα μας σὲ θέλει».
«Ἂν εἶναι γάμος γὴ χαρά, νὰ στολιστῶ, ν' ἀλλάξω,
ἂν εἶναι θλίψη γὴ χολή, νά 'ρτω μὲ τὰ θλιμμένα».
«Καθὼς εὑρίσκεσ', 'Αρετή, ἔλα, κ' ἔτσα σὲ θέλει».
'Σ τὴ στράταν ἅπου περπατοῦ, καὶ τὰ πουλλξὰ φωνάζου:
«Νὰ τό 'ξερεν ἡ 'Αρετή, νὰ τό 'βαλεν ὁ νοῦς της,
πῶς περπατεῖ μὲτ τὴς νεκροὺς μὲτ τὴς ἀποθαμένους» !
«'Ακούς, τάέρφι Κωνσταντή, τί κηλαοῦτ τάόνξα» ;
«Ἄφης, τ' ἀέρφι, τὰ πουλλξά, καὶ ὅ,τι καὶ ἂθ θέλ' ἂς λέου,
κ' ἐγὼ θὰ 'μπῶ 'ς τὴν ἐκκλησξὰν νὰ κάμω τὸ σταυρόμ μου».
Κ' ἐκεῖ ἂς τὸν 'καρτέρεψε 'ς τ' 'Αγιωργξοῦ τὴπ πόρτα,
'γρυκᾷ τῆς πλάκας καὶ βροντᾷ, τοῦ Χάρου καὶ μουγγρίζει,
ἀκούει καὶ τοῦ Κωσταντῆ καὶ βαρξαναστενάζει.
«Καλὰ τὰ 'λέατ τὰ πουλξά, καλὰ τὰ κηλαοῦσα,
πῶς πορπατῶ μὲτ τὴς νεκρούς, μὲτ τὴς ἀποθαμένους».

---

(1) 'Επιλίπῃ, στερέψῃ. ('Ολ.) παρενθέσει τοῦ ι ὡς καὶ φθξάσῃ, πεθθερξά, λιμν[καλαμ]ξῶνας· ἐν ἄλλοις δὲ τὸ συγκόπτουσι, μ[ι]ά, τρά, τά, ἀγρόγαττος.

(2) 'Ακατόρθωτ. πρότασις, (ἐμφαίν. ποιητ. εὐφυΐαν).

(3) Δηλ. τὸ πρὸς ἀλλήλους.

(4) Ἴσ. ὑποδοχήν,

(5) Τὸ ἀπαίσιον τοῦ δισέκτου χρόνου καὶ καθ' ἡμᾶς ἤδη πιστεύουσιν αἱ γυναῖκες.

Τὰ κλάματα τὴμ 'παίρουσι, 'ς τῆς μάννας της ὑπάει:
«Σήκου, μαννάκιμ μ', ἄννοιξε, σήκου, γλυκειά μου μάννα».
«Ἂν ἦσαι Χάρος, ἔπαρμε, καὶ ἂν ἦσ' ὀχτρός μου, φύε,
κι' ἂν ἦσ' ἡ γλυκοκόρη μου, νὰ σηκωθῶ ν' ἀννοίξω».
«Σήκου, μαννάκι μ', ἄνοιξε, κ' ἐγώ 'μ' ἡ 'Αρετοῦσα,
ἀποῦ 'στειλες τὸκ Κωσταντή, γιὰ νά 'ρτη νὰ μ' ἐπάρῃ».
«Ὁ Κωσταντῆς ἐπόθανε τώρ' ἀπὸ τρεῖς ἡμέραις».

31

«Σαράντα κλέφταις ἤμεστα, σαράντα χαραμίταις (1),
τὰ βράχη (2) τὰ γυρίζαμεκ κάτω τὰ περιάλια (3),
εἴχαμ' ἀρνιὰ κέτρώαμε, κριάρια σουβλισμένα·
κ' ἐκεῖ 'ποῦ 'τρώ' κ' ἐπίναμε κι' ἄπου 'χαροκοποῦμεν,
βάλλομεν ὅρκο 'ς τὸ σπαθὶ κ' εἰς τ' ἅγιον εὐαγγέλιον,
ὅποιος 'ρωστήσῃ 'π' ὅλους μας, νὰ μὴ τὸπ παραιτοῦμε».
Καὶ ἀκόμ' ὁ λόος ἤστεκεν ἐκεῖ, 'ποῦ τὸν ἐλέαν,
ἐρώστησεν ὁ πλειὰ καλός, ὁ πλειὰ καλήτερός τω·
σαράντα μέραις τὸβ βαστοῦ σαράντα παλληκάρια,
'μμὲ 'πάνω 'ς τὴσ σαρανταμιὰ πολλὰ τὸβ βαρεθῆκαν,
καὶ λέει ὁ ἕνας τάλλονοῦ καὶ λέει ἄλλος τάλλοῦ των.
«'Ελᾶτε νὰ τὸθ θώκωμε (4), καὶ δὲτ τὸτ ταγιαντοῦμεν,
ἐλυώσασι τὰ ροῦχά μας, 'σκουριάσατ τ' ἅρματά μας».

32

Τέσσαρες λόντραις (5) ἤμεθα κ' ἡ τέσσαρες κουσέρβα (6),
κ' ὑπᾶν ἡ δυὼ γιὰ τὸμ Μωριᾶ κ' ἡ ἄλλη γιὰ τ' 'Ανάπλι,
κ' ἡ λόντρα τοῦ Βελῆ πασσᾶ ὑπάει γιὰ τὴ Μπόλη.
Βαρειὰ φουρτίνα τὴλ λαλεῖ, καὶ θὲν νὰ τὴχ χαλάσῃ,
μιὰ θάλασσα καταίηκε κ' ἐπαίρει τὸ κατάρτι,
καὶ 'ξαναευτερόνει της καὶ 'παίρνει τὸ τεμόνι·
κ' ἕνα μικρὸν ναυτόπουλλο τὸ πλειὰ μικρὸν ἀπ' ὅλα,
'πάνω 'ς τὸ τρίγκον ἤκατσε στρηγγειὰφ φωνὴτ τὴσ σύρνει.
«Ἄμε, φωνή μ', ἀπόσωσε 'ς τῆς μάννας μου τὸ σπίτι,
καὶ ἂν εἶναι νύχτα, μὴ τὸ 'πῇς, καὶ αὐγή, μὴ τὸ λαλήσῃς,
καὶ ἂν εἶν' ἀποξημέρωμα, γλυκὰ κηλάησέ το,
κ' εἰπέ της, πῶς πνιούμεστα 'ς τὸ Σανταρλὶν ἀπ' ὄξω,
νὰ πιάσῃ ἡ μάννα τὴς 'γιαλοὺς κ' ἡ ἀερφὴ τἀνάπλοια (7),
νὰ 'βρίσκ' ἡ μάννα τὸ κορμὶ κ' ἡ ἀερφὴ τὰ χέρια.
«Υἱέ μου, ποῦ 'ν' τὰ χέρια σου καὶ ποῦ 'ναι τὰ μαλλιά σου»;
«Τὰ 'ξάρτια πῆρατ τὰ μαλλιὰ καὶ τὰ σχοινιὰ τὰ χέρια,
τὴς ἔρημαις τὴς ὠμορφιαὶς τὰ ψάρια τὴς ἐφάαν».

(1) (Ἴδ. 10),
(2) Λέγει ἆρά γε τὰς ραχίας (ῥηγμῖνας), ἢ ῥαχάδας ἢ ῥωγάς;
(3) (Περὶ ἅλς)
(4) Ἀφήσωμεν κάτω, καταθέσωμεν.
(5) (;)
(6) (concero); concerte=ὁλάδην.
(7) Ἴσ. τοὺς λιμένας, εἰς οὓς ἐπανέρχονται τὰ πλοῖα.

33

Εἰς τὴν ἀπάνω γειτονιὰ κ' εἰς τὴν ἀπάνω ῥύμην
ἔχει ἅγιο καὶ πνεμματικό, καλὸν ἐξαοράρη,
καὶ 'ξαορεύγει τῆς μικραὶς καὶ ὅλαις τῆς μαυρομμάταις.
'Επῆα νὰ 'ξαορευθῶ, νὰ 'πῶ τὰ κρίματά μου.
«Πνεμματικέ μου καὶ ἅγιε μου, καλέ μ' ἀξαοράρη,
ἔχω ὑναῖκα κ' εἶμ' μικρή, καὶ πεθθεριὰμ μηάλη».
«Τὴπ πεθθεράσ σου τίμα την, νὰ πάρῃς τὴν εὐχήτ της,
καὶ τὴμ μικρὴν ἀναίτρεφε, νὰ τὴχ χαρῇς μηάλην».

34

Πέρδικαν ἐχαιρέτησα, καὶ δέμ μ' ἀπηλοήθη,
γὴ μάχηγ γὴ κακιὰν ἔχει, γι ἄλλοτ τῆς προξενεύγου.
Ρίχτω τὰ βρόχια 'ς τὰ βουνά, τὰ 'ξόβεργα 'ς τὴς κάμπους,
τὰ δίχτρα τὰ μεταξωτὰ εἰς τὴς κάτακρραις βρύσες·
κ' ὑπά' ἡ πέρδικα νὰ πιῇ, νὰ πιῇ, νὰ κουλουμπήσῃ,
τὰ ἴχτρα πουουκλόνουτ τη, κι' ὁ κυνηγὸς ἁρπᾷ την.
«'Αχαμνοπιάς (1) με, κυνηέ, νὰ μήμ με βρουχαρίσῃς» (2).
Πιάνει καὶ μεταπιάνει τη, σύρνει φτερά, πετᾷ του,
καὶ ἀπὸ λαγγάϊν ὣς βουνὶ τὸκ κυνηὸν ἐβρίζει.
«Βρὲ κυνηὲ πανάαθε, ἀχαμνοκυνηάρη,
ἀποὺ 'πιασες τὴπ πέρδικα, καὶ πάλι 'μόλαρές τη» !

35

Εἰς ἀνατολικὸβ βουνί, 'σὲ δυσινὸλ λαγγάδι,
δρ' ἀοῦροι λαουνεύγουσι, δρ' ἀοῦροι κυνηοῦσιν·
ἔρωτες εἶν' οἱ σκύλλοι τω καὶ διῶμά (3) 'ν' οἱ λαοί των,
καὶ τὰ μανάκια τῶ σκυλλιῶ δρ' ὥμορφα κορησσάκια.
Καΐζουλ, λοαριάζουσι, ποιός εἶν', ἄπου τῶλ λείπει·
λείπει τοῦ Μαρκαντώνη ὁ γυιός, ὁ υἱός του, κάπατός του·
ὄντες σειστῇ καὶ λυϊστῇ καὶ πιάσῃ τὸ τεμόνι,
μίλιν ὑπᾷν τὰ κάτεργα καὶ δρὸ 'πᾶτ τὰ νερά των,
κ' ἐκεῖ 'που σμίξατ τὰ νερὰ πύργος ἐθεμελιώθη,
πύργος καὶ σιερόπυργος καὶ μολυοκτισμένος,
μὲτ τὸ ψηφὶμ μὲ τὸ ὑαλὶν ἦτο θεμελιωμένος,
καὶ μὲ τὸ κερομάστιχον ἦτο σοβατισμένος,
καὶ μέσα κόρη κάετο τρεῖς χρόνους 'ζωρισμένη.

36

Μιὰ παπαδιὰ 'ξελεύκαινε μὲ τρεῖς της θυατέρες,
ἦτο καὶ κάψαις φοεραὶς ἐκείναις τὴς ἡμέραις,

---

(1) 'Αχαμνὸς (χαῦνος).
(2) (Βρόχος) μή μ' ἀπάγξῃς.
(3) (; οἴημα) οἴησις, ἢ δόκημα (;) φαντασία καὶ διωματάρης (δόκιμος; Ἴδ. 'Ερωτκρτ.).

κ' ἡ κόραις ἀσυνείθισταις τὴς κάψαις δὲϐ βαστοῦσι,
θέλουσιν ἴσκιο δροσερὸν, νὰ 'πᾶν νὰ κοιμηθοῦσιν.
«'Αμέτε, θυγατέρες μου, μέσα 'ς τὸ περιόλιν,
ἀποῦ 'ναι τὰ τειχιὰ 'ψηλὰ κι' ἄθθρωπος δὲσ σιμόνει».
Καὶ ὁ Χάροντας ἐπέρασεν ἀπάνω 'ποὺ τὸ ῥυάκι,
ἄπου 'κυνῆα τὸ πουλλίν, ὁποῦ 'μπεν εἰς τ' αὐλάκι,
καὶ ὁ Χάροντας ἐπέρασε 'πάνω 'ποὺ τὸν ἀέρα·
γιὰ 'δὲς κυνῆι τό 'καμεν ἐκείνητ τὴν ἡμέρα.
«Ποιός εἶσαι καὶ εἶσ' ἄγριος, 'π' ἄθρωπός σε φουᾶται;
τὸ αἷμά τ', ὅπου καὶ ἄσ σὲ 'δῇ, φεύγει καὶ διασκορπᾶται».
«'Εγιώ 'μ' ὁ πικροχάροντας, 'ποῦ τὴς ψυχαὶς ἐπαίρνω».
«'Σὰν εἶσ' ὁ πικροχάροντας, ἕνα ῥιζᾶ σοῦ κάμνω,
ἄφης τῆς μάννας μου τὴμ μιά, γιὰ νά 'χη 'λίοθ θάρρος».
«'Ωάμ μου κάμνετε ριζᾶ, σήμερομ μόνο ζῆτε,
τάστέρου τὸ πωρνὸπ πωρνὸ 'ς τὸν "Αηκ καταιῆτε».
«Τί 'χετε, θυγατέρες μου, κάεσθε χολιασμέναις;
ἡ μιὰ 'ς ἄλλης τὰ γόνατα κάηστ' ἀκουμπισμέναις»;
«Ἂν ἐκατέχης γιατρικό, ἔλα καὶ γιάτρεψέ μας».
«Εἰς τοῦ θανάτου τὴς πληγαὶς βότάνια δὲχ χωροῦσι,
μήε διατροὶ διατρεύγουσι, μή' ἄγιοι βοηθοῦσι».

37

Παρακαλῶ σε, Μοῖρά μου, νὰ μή με ξενιτέψῃς,
'μ' ἂν ἤ καὶ ξενιτέψῃς με, ἀρρώστιαμ μή μου πέψῃς·
ἀρρώστια θέλει στρώματα, θέλει προσκεφαλάδια,
θέλει γιατρὸν εἰς τὸ πλευρὸ καὶ μάννα 'ς τὸ κεφάλι,
θέλει κ' ἕνα μικρὸπ παιί, κρυὸν νερὸν νὰ φέρνῃ,
νὰ πίνῃ, νὰ δροσίζεται τὸ βαρειαρρωστημένο·
γιὰ τ' εἴασιτ τὰ 'μμάτια μου, τὰ ξένα πῶς τὰ θάϐγου,
χώρις λιάνι, χῶς κερί, χωρὶς παπᾶ καὶ διάκο,
κι' ἀλάργου 'ποὺ τὴν ἐκκλησιὰ 'ς ἀγριόμεροχ χωράφι,
'ποῦ θἄρτ' ἡ ὥρα κι' ὁ καιρός, νὰ σπείρουτ τὸ χωράφι,
'ϐγάλλει τάλέτρι κόκκαλλα . . . . . .

38

Τρεῖς ἀντρειωμένοι Σταυριανοί, κ' οἱ τρεῖς καλ' ἀντρειωμένοι,
'ματζῆ τρῶσι καὶ πίνουσι καὶ περιλαουνεύγου·
κ' ἐκεῖ 'ποῦ λαουνεύγασι κ' ἐπερικυνηοῦσα,
πανώριαλ λίμνην ηὗρασι, πανώριαλ λιμνοποῦλλα,
κ' ἕνας τἄλλου των ἦλεε, κι' ἄλλος τἄλλου τωλ λέει:
«"Ατε νὰ κουλουμπήσωμεμ μέσα 'ς αὐτὴτ τὴλ λίμνη».
Κ' οἱ τρεῖς καλὰ βουττήσασι, κ' οἱ δυὼ καλὰ 'νεσύρα,
τὸ τρίτοτ τὸ βαρειόμοιρο πλειότ του δὲν ἀναισύρνει (1)·
στρηγγειάφ (2) φωνὴτ τὴν ἤσυρεν ὅσηκ κ' ἂν ἐβουλειέτο.
«Βουθᾶτέ μου, τ' ἀέρφια μου, καὶ τὸ θεριόμ με τρώει».

---

(1) (Οὐδ.)=ἀνῆλθεν.
(2) Διάτορον, διαπεραστικήν.

Καὶ πάλι 'ξαναφώναξε καὶ πάλι 'ξαναλέει:
«Συντρόφοι μ', ἂν ἐζήσετε, 'ς τῆς μάννας μου νὰ 'πᾶτε,
ἐπάρετε τὰ ρουχά μου, δόστε της τ' ἅρματά μου,
καὶ 'πῆτέ της τῆς μάννας μου τῆς βαρυκαταρούσας,
'ποῦ καταράστη κ' εἶπέμ μου, 'σὰν ἦβγα 'πὸ τὸ σπίτι:
«Ἄμε (1), υἱέ μου, καλογυιέ, καὶ τὸ θεριὸσ σε φάῃ» !

39

Τοῦ ναύτ' ἡ μάννα ζύμοννε τοῦ γυιοῦ της παξιμάι,
καὶ μὲτ τὰ δάκρυα ζύμονε καὶ μὲτ τὴς πόνους πλάσσει,
καὶ μὲ τ' ἀναιστενάσματα φουρνίζει, 'ξεφουρνίζει.
«Ὡὰθ θὰ φύῃς, ναύτη μου, θὲν νά σου παραγγείλω.
Παντοῦ γυιέ μου ταξείευγε, παντοῦ ταξείδια κάννε,
'μ' εἰς τῆς Καρπάθου τὸ νησσὶ βλέπου μὴ ταξειέψῃς,
κ' ἡ Καρπαθίαις πλανούδια 'χου, τὴς ξένους 'ξεπλανειοῦτ τους,
ὄχι τοὺς ξένους μοναχά, μόνο καὶ τὴς ἐντόπιους».

40

Πάντα 'χαυκούμου κῆλεα, μαῦρος μή με φιλήσῃ,
μήε μαῦρος μή' ἄσκημος, μήε τοῦ 'λιοῦ καμένος,
ὁ μυριομποϊσμένος.
'Μὰ μιὰλ λαμπρήμ, μιὰκ κυριακήμ, μιὰν ἀκριὴν ἡμέρα,
'πισήμαην ἡμέραν,
ἦρτεν ὁ μαῦρος κ' ηὗρέμ με, κ' ἐγλυκοφίλησέμ με,
'μ' ὡς γιὰ τοῦ μαύρου τὸ φιλὶ περαματίσω θέλω,
νὰ ταξειέψω θέλω,
νὰ 'πά' νὰ 'βρῶ τὴμ μάννατ του, νὰ τὴν ἀνερωτήξω,
τὸ τί 'τρωε 'ς τὠγγάστρι της, κ' ἐμύριζεν ὁ γυιός της,
ὁ γλυκοποθητός της.
«Κυῶνιν ἤτρω' τὸ πωρνό, μῆλοτ τὸ μεσημέρι,
'ς τοῦ ἥλιου τὰ καίσματα τὸμ μόσχοτ τὸν ἀκνᾶτο,
κ' ἐμύριζεν ὁ γυιός μου,
ὁ γλυκοκαλογυιός μου.
Τὸν νοῦσ σου μονολάϊσε, μὴ τὸμ μονοσυνάῃς,
καὶ 'ξελωλλάνῃς θέλεις τον, ὡς γιάνα τὸν ἐπάρῃς,
'ταίρί σου νὰ τὸκ κάμῃς».
«Κοντά σου χρουσοφοὺς ἔχει, κι' ἀντίκρυα σου μαστόρους,
καὶ κάμ' ἀργυραλύσιο, γέσε τοτ τὸν υἱός σου,
τὸ γλυκοποθητόσ σου,
καὶ ὄντ' ἔρτω 'γιὼ καὶ τὸν ἐβρῶ, κούρβαμ με θέλεις κράξει,
καὶ ὄντ' ἔρτῃ κεῖνος κ' ἔβρῃ με, ἄντρα τὸθ θέλω 'πάρει,
μὲ κλῆμα, μὲ στεφάνι·
στανιό σου πεθθερά μού 'σαι, στανιό σου νύφφη σού 'μαι,
στανιό σου τὸκ καλόσ σου γυιὸν ἄντρα τὸθ θέλω πάρει,
νὰ μὴν ἔχῃς χαπάρι.

(1) (Ἴδ. ἀμεύω).

41

'Απόψε μέσ' 'ς τὸν ὕπνομ μου καὶ μέσα 'ς τὤνειρόμ μου
λάχανα, λάχανά 'κοβγα, καὶ πράσα 'πρασολόου·
θελὸπ ποτάμι δι̣άαινα, θελὸ καὶ βουρκωμένο,
μελίσσιμ μ' ἐτριύρισε, κ' ἦκ κακοσυνεμένο·
μι̣ὰ μέλισσα μ' ἐάκκασεν εἰς τὸ χαμαροφροῦι,
τὸ στόμα μ' ὦμα ἔμωσε, τὰ χείλη μου φαρμάκι,
κ' εἰς τὸ μαντῆλι τά 'τριψα, κἤαφετ τὸ μαντῆλι,
κ' εἰς τὸ ποτάμιν τό 'πλυννα, κἤαψετ τὸ ποτάμι,
καὶ τὸ ποτάμιν ἤτρεχε, 'ς ὡρι̣οπ περιολάκι·
ποτίζει δέντρ' ἀρηύνητα (1), μηλαῖς καὶ κυπαρίσσι̣α·
καὶ μι̣ὰ μηλά, χρουσομηλά, 'ξεχωριστὴ 'πὸ ὅλαις,
ἐμάρανετ τὰ φύλλα της, κ' ἤρριξεν τὸν καρπόν της,
κι̣' ἄλλη μηλὰ τὴν ἐρωτᾷ ἀπ' ἄλλο περιόλι.
«Μηλά, τὰ μῆλα σὲ βαροῦγ, γὴ κι̣' ὁ καρπός σε βλάφτει,
γὴ κι̣' ὁ περιολάρης σου ἐκακοπότισέσ σε»;
«Μήε τὰ μῆλα μὲ βαροῦμ, μή' ὁ καρπὸς μὲ βλάφτει,
μή' ὁ περιολάρης μου ἐκακοπότισέμ με·
ἀντροῦνάκι τρι̣ήμερο, 'ς τὴρ ρίζαμ μου 'κοιμήθη,
κ' εἰς τὸν ἀθθόμ μου 'μόσασιν νὰ μὴ 'ξεχωριστοῦσι·
κ' ἐκεῖνοι 'ξεχωρίσθησα, κἤριξα τὸκ καρπόμ μου».

42

Τρι̣ὰ πράματά μ' ἀρέσασιν εἰς τὸν ἀπάνω κόσμο,
τὸ κάτεργο 'σὰπ πορπατῇ καὶ τ' ἄλουο 'σὰδ δρέμη,
τὰ δρ̣' ἀερφάκι̣α τὰ καλὰ 'σὰν εἶν' ἀαπημένα·
καὶ ὁ πειρασμὸς ἠθέλησε γι̣άνα τὰ 'ξεχωρίση,
κ' ἠάπησεν ὁ ὕστερος τοῦ πρώτου τὴγ γυναῖκα.
Κ' ἠάπα τη, κ' ἠάπατ το χρόνους δ̣εκατεσσάρους,
καὶ μι̣ὰλ Λαμπρὴμ, μι̣ὰκ κυρι̣ακή, μι̣ὰν ἀκριὴν ἡμέραν,
ἐβγαίννει ἡ κόρ' ἀπ' τὸ λουτρὸ καὶ ὁ νι̣ὸς 'ποὺ τὴτ ταβέρνα,
κ' ἐποδι̣αντράπη κ' εἶπέτ της, «ἐγι̣ώ, νύφφ', ἀαπῶ σε».
«'Σὰμ μ' ἀαπᾷς, χουννι̣άτε μου, καὶ θέλης νὰ μὲ πάρης,
τὸν ἀερφόσ σου σκότωσε, γυναῖκα νὰ μὲ πάρης».
«Καὶ τί ἀφορμὴθ θὲν νὰ τοῦ 'βρῶ, γι̣άνα τὸν ἐσκοτώσω»;
«Ποῦρ' ὁ Θεὸς σᾶς ἤωκεν ἀμπέλι̣α καὶ χωράφι̣α,
καὶ πι̣άστε νὰ μοιράσετε τ' ἀμπελοχώραφά σας·
ὅπου 'ν' ἐλὰ καὶ κυωνά, ἂς εἶναιν εἰκή σου,
κι̣' ὅπου συκι̣ὰ καὶ κερατά, ἂς εἶναιν εἰκή του·
κ' ἐκεῖνος εἶν' ἀράθυμος (2) καὶ θὲν νὰ σοῦ 'μιλήση,
κ' ἔβκαλε τὸ μαχαίρίσ σου . . . .

---

(1). Ἴσως ἀνερεύνητα (ὡς ἀλώ[=ἀναλώ]νευτα, α[ανη]μέρ̣ωτον), κατὰ τὸ λεγόμενον «Δὲν ἀρηυνᾷ καένας τοῦ Θεοῦ τὰ ποιήματα»· (πρβλ. «ὡς ἀνεξερεύνητα τὰ κρίματα Κυρίου»!).

(2) Βαρύ[ὀξύ]θυμος.

43

Καλέ, δὲτ τὰ βαρέθηκεν ἡ Μαρουδʒὰ τὰ πάθη,
πωρνὸ βραδὺ 'ς τὴν ἀφεντʒὰν ν' ἀνηοκαταιαίννῃ.
«Γʒὰ κάμετε τὸ δίκαʒομ μου, γʒὰ κάμνω τ' ἀπατή μου,
μὴν ἁρματώσω παρκαντὶ μὲ ναύταις ἐϊκούς μου,
καὶ ἄλω χίλʒους Κρητικοὺς καὶ χίλʒους Γενησσάρους,
καὶ κάμουσιτ τὸ δίκαιομ μου, 'σὰν νά 'μαι κʒ' ἀπατή μου,
καὶ κάμουχ χώραις καὶ θλιοῦ καὶ κάστρη καὶ μαυρίσου,
καὶ κάμω καὶ τὸ Ρέθεμνος κʒ' ὅλομ μαυροφορέσῃ·
στεῖλε βοργὸν ὀγλήορο 'ς τοῦ Μηλαρʒοῦ τὴπ πόρταν.
«Ἔλα βοργὸν τοῦ Μηλαρʒοῦ, κ' ὁ ἀσιλʒᾶς σε θέλει».
«Ὀψὲς ἀργὰς ἤμουν ἐκεῖ, σήμεροτ τί μὲ θέλει;
πρὸς τὰ σημάδʒα 'ποῦ θωρῶ, νὰ μὲ χαλάσῃ θέλει.
Σήκου, Μαρού, βάλε ψωμί, τορνέσʒα 'ς τὸ μαντῆλι,
καὶ φέρε καὶ τὸμ μαῦρόμ μου, σελλοχαλίνωσέ τον,
βάλε του σέλλαις δʒώεκα καὶ χαλινάρʒα τρʒάντα,
καὶ 'φταρμιστήρʒα (1) δεκοχτώ, νὰ μὴ τὸ πʒάσῃ 'μμάτι,
καὶ δέσε τὸ κεφάλιμ μου μὲ τρὰ (2) χρυσᾶ μαντήλʒα,
'σὰν ἀποσύρῃ ὁ μαῦρός μου, μὴ τααχτῆ ὁ μαλʒός (3) μου».
Ὥστα νὰ 'πῆ, ἔχετ' ὑγεʒάν, ἐπῆε χίλʒα μίλʒα,
ὥστα νὰ 'π', ἄμε 'ς τὸ καλόν, ὑπάει πεντακόσʒα,
κ' εὑρίσκει καὶ τοὺς ἄρκοντες 'ς τὸ γʒόμα καϊσμένους.
«Καλῶς τὸ χαίρεστ', ἄρκοντες, τραπεζοκαλεσμένοι».
«Καλῶς κακῶς, τὸ Μηλαρʒό, χίλʒα κακῶς ἐφάνη,
καὶ πρῶτα πρόβαις ἤκαμες καὶ πάλι πρόβαις κάμνεις».
«'Μμὰ δὲν εἰξέρετ', ἄρκοντες, οἱ ἄντρες πρόβαις κάμνουν,
οἱ ἄντρες πρόβαις κάμνουσι κ' ἡ ἀφεντʒαὶς τὴς 'σʒάζουν».
Ἀπὸ τὸ χέρι τὸν ἁρποῦ 'ς τὴφ φυλακὴτ τὸβ βάλλου,
'ς τὴφ φυλακὴτ τὸβ βάλλουσι, νὰ κάμῃ τρεῖς ἡμέραις·
καὶ 'κεῖ ἂς τὸν 'ξεχάσασι, κ' ἤκαμε τρʒάντα 'μέραις.
«Καλὲ δὲν ἔχ' ἐδῶ ἄρκοντες, δὲν ἔχει 'δῶ μπουτάλους,
νὰ 'μποῦν νὰ 'βγοῦ 'ς τὴν ἀφεντʒάν (4), νὰ πʒάσουσιτ τὴς πρόβαις;
κʒ' ἂν εἶναιν ἄσπραβ, βίω τα, κʒ' ἂν ἦ φλουρʒά, μετρῶ τα,
κʒ' ἂδ δὲν ἐφτʒάσουτ τἄσπρα μου τὰ τρισερημʒασμένα,
βίω της καὶ τὰ ῥοῦχά μου τὰ καθημερινά μου·
λέω σας καθημερινὰ καὶ μὴ 'περηφανῆτε·
ῥοῦχα τὰ ἄλλεʒ ὁ ἀσιλῆᾶς τρεῖς ἑορταὶς τὸχ χρόνο,
τὰ Φῶτα, τὰ Χριστούεννα καὶ τ' ἀϊ Βασιλείου,
καὶ τὴμ μεάληκ κυρʒακή, 'ποῦ τρέμ' ἡ γῆ κʒ' ὁ κόσμος».

44

Ὁ οσκὸς κʒ' ὁ ἀσιλʒᾶς ἐστοιχηματίσασι,
ποʒός νὰ 'δῆ τὴρ ῥήϊσσα, τὴχ χρουσοασίλισσα.
«Πέ μ', ἀφέντη ἀσιλῆᾶ, τί νὰ ἄλλης στοίχημα»;
«Βάλλω τὴκ κορῶνάμ μου καὶ τὸ ἀσιλίκιμ μου·

(1) Προβασκάνια.
(2) Τρία.
(3) (Μτθσ).) μυαλός.
(1) Αὐθεντία, ἐξουσία.

ἀμμ' ἐσού, μουρὲ ὀσκέ, τίνα ἄλλεις στοίχημα»;
«Βάλλω χίλια προύατα μὲ τἀργυροκούουνα,
καὶ ῥουσόμερτον ἀρνὶμ μὲ μεταξωτὸμ μαλλίν,
'ποῦ κάμν' ὁ ἀσιλῆας βρακί,
κάμνει κ' ἡ ἀσίλισσα ὁλόχρουσοσ συντύλιμα».
Καὶ ὄντα (1) τὰ καταίαιννεν ὁ ὀσκὸς τὰ προύατα,
ὁ ῥῆας τὰ θαμάχτηκε κ' ἡ ῥήϊσσα τὰ 'ρέχτηκε.
«Θεέ, καὶ νά 'μουϐ βόσκισσα καὶ νά 'μουτ τυροκόμισσα,
νά 'τρωα γλωρὸτ τυρί, μυζήτραν ἀποὺ τὸ τουπί,
καὶ νὰ ἄστουτ τὸ ῥαϐδίν, ν' ἀπολάλουτ τὸ μαντρί,
νά 'πιννα 'μερόαλο, καὶ νὰ θώρουτ τὸϐ βοσκό,
τὸ βραδὺ καὶ τὸ πωρνό»!

45

Χήρας υἱὸς σταϐλίζει τρια̤ ψαρὰ φαριά̤,
σταϐάρι καὶ ζαγάρι καὶ μαῦρο γλήορο.
«Μαῦρέ μου σκοντοψιά̤ρη καὶ γονατιστή,
ποῦ 'καμες τὸν ἀφέντη, κ' ἦρτες μοναχός».
«Σώπα, ζαγάρι, σώπα, τώρα χάννομαι,
κι̤' ὡσὰν ἐπολεμοῦμε 'ς τὸ ῥημόκαστρο,
φέρνει ῥέφνα καὶ χι̤όνι καὶ ψιλὴϐ βροχή,
κ' ἐγλίστρησεν ἀφέντης κ' ἐσκοτώθηκε».

46

῾Ο ἥλι̤ος κι̤' ὁ Γι̤αννάκης στοίχημά 'χασι,
μηλάλο στοίχημά 'χατ, τὰ κεφάλια τω,
ποι̤ός νὰ 'πᾷ 'ς τὴδ δύσι πλει̤ὰ γοργήτερο,
νὰ τοῦ χαρίσ' ἡ χώρα τὴν ἀδώρα της (2).
Κι̤' ὁ ἥλι̤ος ἐμπροπῆρε τἄρη, τὰ οὐνι̤ά,
καὶ ὁ μικρὸς Γι̤αννάκης χαμολάγγαα,
'ς τοῦ Μαυρι̤ανοῦ τάλῶνι τ' ἀνεπέρατο (3),
'π' ἄλλο δεντρὶδ δὲν ἔχει, μόνο τρι̤ὰ ἐντρά,
μηλὰκ καὶ κυπαρίσι κι̤' ὥρι̤αφ φουντουκι̤ά.

47

Τρεῖς χρόνους ἐϐρεχούμη κ' ἐχι̤ονίζουμην
εἰς ὀϐραι̤οπούλλας πόρταν, νὰ 'ϐγῆ νὰ τὴν ἰῶ,
νὰ τὴν ἀνερωτήξω, καὶ νὰ τῆς τὸ 'πῶ.
'Πάνω 'ς τὴς τρεῖς τὴς χρόνους τὴς ἀπλέρωτους,
ἦϐγεν ἡ ὀϐραι̤οποῦλλα, νάστρονομιστῆ,
ποι̤όν ἄντρα θὰ νὰ 'πάρη, νει̤ὸν γὴ γέροντα,
γὴ ῥάφτηγ, γὴ τσαγκάρη, γὴ πραματευτή·
'μμ' ὡς γι̤ὰ τὸ ῥοιζικότ της ἄστροδ δὲν ἦϐγε,
μόνον ἕναν ἀστρίσσι 'ς τὴν ἀνατολή,
θελὸκ καὶ βουρκωμένο κἀνεγνώριμο,
σημάϊ, πῶς ἡ κόρη θὰ χριστιανευτῆ.
'Σ τῆς μάννας της ἐμπαίνει γι̤ὰ νὰ τῆς τὸ 'πῆ.
«Μάννα, τὰ λέει τἄστρο, μάννα, νὰ μὴ γεινῆ,
'μμ' ἂν ἀληθέψη τἄστρο, θὰ γείνω χριστι̤ανή,

---

(1) Ὅτα—ὅτε.
(2) Δωρεάν (;)
() Ἄϐατος, ἔρημος· (ἐνργ.) ἀνεπέρατος=ὁ οὐ περνῶν ποθεν.

νὰ λούννωμαι σαββάτον, ν' ἀλλάσσω κυρϰακή,
καὶ νὰ μεταλαβαίνω πάσκα καὶ λαμπρή».
«Κάλλϰα σε φάη, κόρη, τοῦ . . . . . τὸ σπαθί,
κϰ' αὐτὸτ τὸλ λόοπ 'ποῦ 'πες, νὰ μή μου τὸν εἰπῇς».
«Σώπα, μάννα μου, σώπα, κ' ἥαπας τα κ' ἐσύ,
τἄμορφα παλληκάρϰα καὶ τὸ γλυκὺ κρασί».

48

Μϰὰν ἀκριὴν ἡμέραν, ἡμέρακ κυρϰακήν,
ἦβγα νὰ σορνϰανίσω μέσ' 'ς τὴν ὀβρηακήν·
'βρίσκω μϰὰ ὀβρηοποῦλλα μόνϰακ καὶ μοναχή,
κ' ἐλούνετον ἡ σκύλλα καὶ ἐμπρούρνετο (1),
καὶ μ' ἀργυρὸλ λαῆνιν ἐπολουτρίζετο (2),
καὶ μ' ἀργυρὸ χτενάκιν ἐχτενίζετο.
Πριχοῦ νά της 'μιλήσω, πριχοῦ νά τής το 'πῶ,
γυρίζει καί μου λέει· «Καλῶς τὸν ἀαπῶ».
«'Σὰθ θέλης, 'βρηοποῦλλα, νὰ γείνῃς χριστϰανή,
νὰ λούννεσαι σαββάτο, ν' ἀλλάσσῃς κυρϰακή,
καὶ νὰ μεταλαβαίννῃς πάσκα καὶ λαμπρή,
τότες ἐγϰὼ σ' ἐπαίρω . . . .»
«'Σὰν ἔρτῃ ἡ μάννα μ' ἔρθῃ, θὲν νά τής το 'πῶ».
«Μάννα, ῥωμϰὸς μοῦ λέει νὰ εἶνω χριστϰανή,
νὰ λούννωμαι σαββάτο, ν' ἀλλάσσω κυρϰακήν,
καὶ νὰ μεταλαβαίνω πάσκα καὶ λαμπρή,
καὶ τότες νὰ μὲ 'πάρῃ . . . .»
«Κάλλϰα σε φάῃ, κόρη, τοῦ . . . . τὸ σπαθί,
παρὰ νὰ τ' ἀσκημίσῃς τὸ λϰανὸκ κορμί·
κάλλϰα σε φάῃ, κόρη, τοῦ . . . . μπαλλοτϰά,
παρὰ νὰ τ' ἀσκημίσῃς τὰ ξαθθὰ μαλλϰά».

49

Πουλλϰὰ καὶ χελιόνϰα 'ποὺ τὴν ἔρημο,
κϰ' ἄσπρη μου περιστέρα τῆς ἀκροαλϰᾶς (3),
ἐσεῖς πάντα περνᾶτε 'ποὺ τὴρ ῥύμημ μας,
κ' ἀποὺ τὴγ γειτονϰάμ μας εἶτ τὸ δϰάεισ (4) σας·
ὄντες θὲν νὰ περνᾶτε 'ποὺ τῆς λιερῆς,
τῆς λιερῆς νὰ 'πῆτε τὸχ χαιρετισμό.
«'Μίσσεψα πικραμμένα, κόρη μου, γϰὰ σέ,
μήε χαρτί σου πέμπω, μήε μήνυμα,
μόνον ἕνα μαντῆλι 'ποὺ τὸκ κόρφομ μου·
πλύννε το κ' ἄπλονέ το 'ς τὰ βυζάκϰα σου,
καὶ ὄντα τὸ 'δῇς κϰ' ἀσπρίσῃ, χαίρου κ' ἔρκομαι,
'μ' ἀλήθεϰα 'σὰμ μαυρίσῃ, πλεϰὸδ δὲν ἔρκομαι,

---

(1) Προεχεῖτο.
(2) 'Απελούετο.
(1) (32).
(2) Τὸ διαβαίνειν, ἢ διάβασις.

'ς τὴν 'Αρμενιὰν ὑπάω καὶ παντρεύγομαι,
καὶ 'παίρ' ἀρμενοποῦλλαμ, μάϊσσας παιίν,
ἄπου μαεύγει τ' ἄστρη καὶ τὸν οὐρανό,
μαεύγει τὸ θαλάσσι καὶ δὲκ κυματεῖ,
μαεύγει τὸ καράι καὶ δὲπ περπατεῖ,
μαεύγει με κ' ἐμένα, πλειὸδ δὲν ἔρκομαι».
Κ' ἡ κόρη 'σὰτ τ' ἄκουσε, 'σὰν τ' ἀγρύκησε,
καράιν ἀρματόννει 'ποὺ τὴν 'Αρμενιά,
κ' ὑπάει κ' ἀποσώνει μέσ' 'ς τῆς 'Ελενιᾶς.
«Ὦ, 'γειά σ', ἀρμενοποῦλλα, ποῦ 'ν' ὁ ἄντρας σου;
'Ποὺ τὸ πωρνὸν ἐπῆε 'ς τὸ λαουναριό,
'ποὺ τὸ πωρνὸν ὑπάει, βράυν ἔρκεται».
«Δρὸ λόγια σου συντύχω (1) καὶ νὰ τοῦ τὰ 'πῇς.
«'Αλύητή του βέργα τώρα λύησεν,
ἡ δόλια του ἡ καμάρα τώρα 'χάλασε,
τὰ δρό του περιστέρια ἐπετάσασι».
Δέξου καὶ τὸκ καλότ της μ' ὅ,τι καὶ ἂκ κρατῇ.
«Ὦ, 'γειά σ', ἀρμενοποῦλλα, βεργολιερή».
«'Εδῶ 'ρτε μιὰ κορτέσα βεργολιερή,
δρὸ λόγια μου συντύχε, γιὰ νὰ σοῦ τὰ πῶ.
«'Αλύητή σου βέργα τώρα λύησεν,
ἡ δόλια σου ἡ καμάρα τώρα χάλασε,
τὰ δρό σου περιστέρια ἐπετάσασι».
«Μισσεύγ', ἀρμενοποῦλλα, κ' ἔχε τὴν ὑάν·
ἀλύητή μου βέργα 'ν' ἡ γυναῖκά μου,
ἡ δόλια μου καμάρα εἶν' ἡ μάννα μου,
τὰ δρό μου περιστέρια 'ν' τὰ παιδάκια μου».

50

Καράιν ἀρμενίζει 'ς τὰ βαθειὰ νερά,
κ' ἐκεῖνος 'ποῦ τ' ὁρίζει καὶ ἄπου τὸ κυερνᾷ,
δὲ κλαίει τὸ καράι, μηὲ τὴσ σιρμαγιά,
'μὰ κλαίει τὴγ γυναῖκά του τὴρ Ροδοσταμιά,
'ποῦ δὲτ τὴν εἶχεμ μῆνες μόνοδ δεκαννηά,
κλαίει καὶ τὴς λεβένταις τὰ καλὰ παιδιά.

---

(1) Συντυγχάνω.

ΕΜ. ΜΑΝΩΛΑΚΑΚΗ

ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΥΛΗ ΤΗΣ ΝΗΣΟΥ ΚΑΡΠΑΘΟΥ

Α΄.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟΝ

Α

'Ααφαρὶ ἢ *ἀαφαέρι*, ἀαφαρινός, = ματαίως, διὰ κενῆς, μάταιος.

'Α(β)άνης, ἀ(β)ανιὰ = συκοφάντης-ία.

'Αβιός (; ἀ υἱός) = ἄτεκνος· ἐνταῦθα τὸ ἀρνητικὸν α σημαίνει μόνωσιν, ὡς καὶ εἰς πλείστας ἄλλας λέξεις· καὶ παρ' ἀρχαίοις ἄβιος = μοναχὸς κατ' ἐκτενεστέραν σημασίαν = ὁ ζῶν μονήρης.

'Α(γ)ὸς ἢ *να(γ)ός* = ὀχετός, ὑδραγωγός· ἴσως κατὰ συγκοπὴν ἐκ τοῦ ἀ(γω)γός. (; *κατ' ἀποβολὴν τοῦ ν*) « 'ξαουίζει τὸν ἀόν » καὶ παραοῦϊ (= κλάδος, ἐξάρτημα) ἀοῦ, ὅτε λέγεται καὶ « ἤνοιξε παραοῦϊ » = σύγγουνας, (δυσκολεύομαι νὰ τὸ παραδεχθῶ παρὰ τὸ νάω); (ἴδ. νασμός).

'Αγκάστρι = ἐγγάστρι, ἐγκυμόνησις καὶ ἐγγατρόνομαι, ἴσως ἐκ τοῦ ἰων. ἐπιρ. ἐγκὰς = βαθειὰ καὶ στρώννυμι, ἢ ἴσως γραπτέον διὰ γγ (ἐν-γαστήρ)· « ἡ ἀρκαρὰ τὸ γκάστρι της κρουφὸ καμάρι τό 'χει ».

'Αγκαναίρω-ομαι ἀγκανάρεσις = στενοχωροῦμαι· « δὲν σ' ἔχω ἀγκανάρεσιν » (: ἄγχω).

'Αγκήνιον = καινὸν (ἐπὶ ἀγγείων καὶ ἱματίων).

'Αγκινάρι = ἡ ἀγκύλη, ἡ διὰ χαλκοῦ ἄκρα τῆς κλωστικοῦ ἀτράκτου.

'Αγκυλοστρουφί(δ)α = συστροφὴ ἢ πλοκὴ κλωστῆς = οὐλότης.

'Άγκου, θωπευτικὸν ἐπὶ νηπίοις· ἡ λέξις μᾶλλον ἐπίρ. λέγεται ὑπὸ τῶν τιτθῶν πρὸς τὰ νήπια πρὸς παραγωγὴν μειδιάματος.

'Αγνιὸν = ἁγνόν, κυρίως ἐπὶ γεννημάτων· (ἴδε ἄσσαλλον).

'Α(δ)έξιος, ὁ μὴ ἔχων δεξιότητα, ἀνεπιτήδειος, καὶ ἐπὶ καιροῦ « τὸν ἀ(δ)έξιον χρόνο ».

'Αείλαμος, ὁ παρ' ἄλλοις *σαύρα*.

'Αερικόν, *ἀνεμικὸν* = ἐναέριον φάντασμα, δαιμόνιον (ἴσως ἐκ τοῦ ἀρχαίου ἀερίοικος).

Αἱμουδιάζω, *'μούδιασμα*, = ὀδύνη, πόνος νάρκωσις τῶν ὀδόντων καὶ ἄλλων μελῶν τοῦ σώματος (; ἐκ τοῦ αἱμωδία).

'Αζώναρος, (; δόναξ) ἐπὶ μακρῶν (δολιχ.) ποδῶν.

* *'Αθάμιγγας* = πυκνόκλαδον, (θάμνος) (1).

'Αθθέρα, ἡ λέξ. εἶναι τῆς αὐτῆς ῥίζης τοῦ πληθ. ἀθὴρ καὶ σχεδὸν ἔχει τὰς αὐτὰς σημασίας, = ὁ φλοιὸς τοῦ σιταρίου, αἱ ἀκίδες τοῦ ψαριοῦ· καὶ ἐπιθετ. ἐκλεκτός, τὸ ἄνθος.

'Αθθι(β)ολή, (ἀνεθθι(β)άλλω) = θέμα ὁμιλίας. (Κρητ. ἀναθιβάνω).

'Αθθος, = ἡ στάκτη, (αἰθάλη).

'Ακάανος, = ἄκανος, φυτόν, οὗ τὸν καυλὸν τρώγουσιν.

'Ακαμάτης, = ἄεργος, ἀμελής, (ὅστις δὲν κάμνει), τὸ ἐναντίον τοῦ Ὁμηρ. ἀκάματος, = ἀκούραστος.

'Ακαντος = ἄτακτος, ὀκνηρός, ἀπειθής.

'Ακί(δ)α, ἀκι(δ)ίζω, τὸ κατὰ τὴν ἀφὴν ἀκιδωτόν, ἡ ἀκὶς τοῦ ἰχθύος.

'Ακλωστρος, φυτ. (ἴσως ἡ ἄγρωστις καὶ ἄλλως καλαμάγρα).

'Ακούλουμπος, = ἄπειρος τοῦ κολυμβᾶν (παρβ. ἄφαγος καὶ τὰ τοιαῦτα).

'Ακουρον, = ἀκούρευτον· « τὴν θ' ὑπήνην ἄκουρον τρέφων »· 'Αριστοφ.

'Ακράνης, = ἑταῖρος (τουρ. ἀρκατάσης), καὶ συνήλικος· ἴσως ἐκ τοῦ ἀκραής.

'Ακράτος, = ἄκρος, ἀκραιφνὴς (φίλος).

'Ακρολυποῦμαι, = λυποῦμαι πολύ, πενθῶ.

'Ακρορέομαι, = ἐρῶμαι ἀπ' ἔξω, ἀπ' ἔξω· (προβλ. ἀκροβολίζομαι) ἐπὶ ἐρωμένων κυρίως.

'Αλλάϊ, ἐν ἀλλάϊ ξυλαις (προβλ. ἀλλακτὸν) « πατήσετε, κάμετε ἕνα ἀλλάϊ »· (τουρκ. νεπέτ).

* *'Αλλάην*, παρὰ τοῖς 'Ολυμπίοις (2) συνήθως· « ἔπηε ἀλλάην ἀλλάην » = ὁμάδην (ἴσως ἀολλήδην).

(1) Ἐπὶ τῶν κατ' ἐμὲ θεωρουμένων ἀξίων μελέτης λέξεων ἔθεσα ἀστερίσκους πρὸς διάκρισιν.

(2) Ὄλυμπος, κώμη ὀρεινή.

Ἀλάρμη, = ἄλμη (κατ' ἀναδιπλ.), ἀλμαία, (ὡς ἀλάλκω).
Ἀλλοίθωρος = ἀμβλυωπός, ἰλλὸς καὶ (ἰλλαίνω, ἰλλώπτω =), ἀλλοιθωρίζω.
Ἄμμε, ἀποφατικόν, ἰσοδύναμον τῷ ὄχι.
Ἀμμέ, ἀντιθετικὸν = ἀλλά.
Ἀμούργα (κυρ. τοῦ 'λαδιοῦ) ἀμόργη, τρύξ.
* *Ἄνα*, *ἀνά*, ἐπίρ. (κυρίως ἐπὶ ὄψεως) «ἀνὰ ἀνὰ τὸ θωρῶ, φαίνεται, θυμοῦμαι».
Ἀναιγλείφω, = περιλείχω καὶ (μεταφρ.) ἀναιγλείφομαι.
* *Ἀνα(β)άλλουσα*, (ἀνα(β)άλλω)· οὐσ. ἡ ἄλλ. ἀναβρύουσα, ἀναδιδοῦσα· (πρβλ. σύγγουνας).
Ἀνάγλειμμα = τὸ ἀναγλειφὲν ὑπὸ γαλεώτου ὄφεως ἤ τινος τοιούτου καὶ (ἐκ τούτου) βλάπτον τὰ χείλη ἢ τὴν γλῶσσαν τοῦ φαγόντος ἐκ τούτου· ὅθεν — ἐβγαίνει ἀνάγλειμμα, (=πικρόν, ὄξινον, ἄλλ.) 'ποῦ τὴν μύττην του.
Ἀναζοῦλι=φόρος τις πληρονόμενος τῇ κυβερνήσει. (Ἴδ. δωρ. ψήφισμα).
* *Ἀνάερμα*, (ἀνέρρω) — «νά 'χῃ πίσσαν κι' ἀνάερμα» ἐπὶ κατάρᾳ.
Ἀνακόλλι=ἀνακόλλημα, ἔμπλαστρον.
Ἀναμονή, =προσδοκία, ὑπομονή.
Ἀναουνίϊ, πληθ-ίδια (;), ἡ ἐκ φυλλωτῶν κλάδων δέσμη, ᾗ περιπείρεται τὸ κοντάρι τοῦ φούρνου πρὸς τὸ σαροῦν (ἀναουνίζειν τὰ καυτὰ πρὸς τὰ ῥοῦα).
Ἀναοῦλι, ἀνα(β)όλι, ὃ βάλλει (ἀναβάλλεται) τις εἰς τὸν τάφον, σάβανον.
Ἀνάντολος, (ἴσ. ἄτονος)=νωθής, ἀδρανής, (ἑρμν.) ἀδέξιος.
Ἀνάπλα, (ἀνὰ ἁπλόνω) ῥοῦχον ἐφαπλούμενον, μακρὰ γυνή, ἀπεριποίητος, (πρβλ. ντελώρα).
* *Ἀναρδάλης*=ῥυπαρός, πιθανῶς τὸ ἐπίθετον συντίθεται ἐκ τῆς ἀνὰ προθέσεως καὶ τοῦ ἀρχαίου ἄρδαλος.
Ἀναπρόσωπον, θέσις ἐν Ὀλύμπῳ.
Ἀνάρουα, παρὰ τὰ ῥοῦα τοῦ φούρνου.
Ἀνάτρεχα, ἀναδρομικῶς· «ἀνάτρεχά 'πιασε τὸ χωριὸν» = ἐκ τῶν κάτω πρὸς τὰ ἄνω.
Ἀνάτριχα, — ἐξ ἀντιθέτου πρὸς τὴν κλίσιν τῶν τριχῶν.
Ἀνάχλια, ἀνάγλυ, ἀνάγλυα (τρίβειν)=ἐπιτρίβειν ἐλαφρά, γλυκά.
Ἀνε(β)ασιά, =ἀδυναμία στομάχου, δυσπεψία, δύσπνοια, στηθικὴ νόσος.
Ἀνε(γ)εμόνω, = πληρῶ· «κυρ. ἐνεεμῶσαν τὰ 'μμάτια του» = ἐπληρώθησαν δακρύων.
Ἀνε(γ)υρίζω, (σπανίως κυριολεκτ.) συνήθ. μεταφρ. πρβλ. — ἀπομυχτίζω, κυρίως ἐπὶ τῶν ἀποστρεφομένων τοὺς ἀσθενεῖς διὰ τὸ μεταδοτικὸν τῆς ἀσθενείας, περιφρονῶ.
Ἀνεκαπνέα καὶ *ἀνεκαπνά*, =κάπνη, καπνοπόρος, καπνοδόχη.
Ἀνεκάτοσοῦρα, (ἄνω κάτω)=φύρδην
Ἀνελληρίζω (τινὰ) = τωθάζω, ἀναλέγω χλευαστικῶς, (πρβλ. ἀναιπατῶ).
Ἀνελυδιῶ, ὑπὸ ὑγρασίας=(ἀναλύον) ἐκκρίνομαι (πρβλ. σσυγκάζω).
Ἀνελυγγῶ, = ἀναλύζω.
* *Ἀνεμία τοῦ οὐγιοῦ*=ἡ διαιτωμένη ὅλως ἐν ὄρεσι, ὀρεῖτις· ἴσως ἑρμηνευτέον οἰκείως ἀερίϊκος, (ἐκ τοῦ ἄνεμος). Πρβλ. «Ἁλιεὺς τὸ πέτρης ἀλιπλῆγος ἐκμαγεῖον»· καὶ κοινῶς = κούνουπας τοῦ κρασιοῦ, οἰνόφλυξ.
Ἀνεμοσοῦρι, = σφοδρὸς ἄνεμος, ἀνεμοστρόβιλος (πρβλ. ἀνεμικόν).
Ἀνεσυρτάρι, =ἄντλημα, κάδος.
* *Ἀνεσοῦϊ*, *ἀνεσουΐζω*, «ἐνεσούϊξεν ὁ χορός», τὸ μελίσσι = ὅταν γίνεται σύγχυσις ἐπ' αὐτῶν, ἴσως παρὰ τὸ ἀνασεύω.
Ἀνεφόκαμμα, = καύσων ἐν νεφελώδει ἡμέρᾳ.
Ἀνετρομαλλίζομαι, = τρέμω ὑπὸ ψύχους, «ἀνετρομαλλίζεται 'σὰν τὸν Χούλλη».
Ἀνεξεπλά(δ)ι, πληθ. άδια, εἶδος φυτοῦ μὲ ῥοδόχροα κωνοειδῆ ἀνεστραμμένα ἄνθη.
* *Ἀνεμοκυκλοπό(δ)ης*, = ἀελλοπόδης, ταχύπους· «μαῦρέ μου γοργοόνατε κι' ἀνεμοκυκλοπό(δ)η»
Ἀν(=ἐν)εργῶ, = καταγίνομαι συντόνως.
Ἀνεγίτωμα, = ἡ ἀρχὴ τῆς αἰσθήσεως τοῦ ψύχους.
Ἀνη(β)ολιάζω, ἀναβαίνω ἀνηόλιασμα, ἀνήφορον, (ἐναντίον τοῦ κατη(β)ολιάζω).
Ἀνη(β)οστάρια.= ἀργυροῦν ἁλύσιον κόσμημα ὑπὲρ τῆς κεφαλῆς, οὗ ἐξηρτῶντο ἑκατέρωθεν τὰ (χρυσᾶ) τρυπητήρια.
Ἀνη(β)όστιον, ἀνη(β)οστῶ, = ἀναβαστῶ καὶ μεταφρ. ἀρήγω, ἐπαρκῶ τινι (ἀποροῦντι).
Ἀνεμό(δ)αρτος, = τόπος ἢ δένδρον ὑπ' ἀνέμου δερόμενον, ἐκτεθειμένον.
Ἀναιπατῶ, = κάμνω ἐμπαικτικῶς ὅ,τι κάμνει ὁ ἄλλος (ἴδ. ἀναιλληρίζω).
Ἀντιλαλῶ, = ἀντηχῶ.
Ἀντροποῦλλι, = τὸ ἄρρεν παιδίον.
Ἀντροπουλλιέρος, = τὸ θηλυκοποῦλλι, ὅπερ φέρεται ὡς ἀντροποῦλλι.

Ἀνοικτικιά, = τὸ δῶρον, ὅπερ δίδοται τῷ νυμφίῳ ὑπὸ τῆς πενθερᾶς τὴν ἐπιοῦσαν τοῦ γάμου, ἂν τῇ ἀνοίξῃ τὸν νυμφικὸν θάλαμον.
Ἀντιπάτης, = ὁ ἐναντιούμενος, ἀντιπατῶν.
Ἀντίσταφνον, = ἀντίσταθμον, ἀντισήκωμα.
Ἀξανάκωλα, = ἀνάποδα, ὀπισθόνωτα.
Ἀξέγαστος, = ὁ ἐγκαταλείπων ἀναμνήσεις.
* *Ἀονή*, αὐονή, φωνὴ (ἴδε αὐὴρ αἰολ. = ἀνήρ)· ἀονὴ καὶ ἀονὴν (ἐνν. μὴ ἐκβάλῃς) = σιωπὴ ἔστω· ὡς ἄγνα, ἀγνιά.
* *Ἀορείτης* = ὀρείτης, καὶ βουνιώτης—ισσα.
Ἀπαίσιον, = ἔκτακτον καὶ ὑπερφυσικόν, ἀντὶ τοῦ ἐξαίσιον.
Ἀπανοπίθι, = πῖθος.
Ἀπάρθενον, = παρθένον, παρθενικόν, ἀκραιφνές.
* *Ἀπὸ 'κασμοῦ*, ἀπὸ εἰκασμοῦ, ἐξ εἰκασίας.
Ἀπόκομμα, ἐκ τοῦ ἀποκόβγω, κυρ. μικρὸν ἀπὸ τὴν μάναν του, ὅθεν ἀποκομμένον = ἀποβυζασμένον· 2) ἐκτιμῶ, ὅθ. ἀποκοπή, ἀποκοφτής, = ἐκτίμησις, ἐκτιμητής.
Ἀποκαταντιά, «νὰ '(δ)ῶ τὴν ἀποκαταντιάν σου», πῶς θὰ καταντήσῃς.
* *Ἀποκλαμός*, ἴσ. πλοκαμός, (μεταφ. ἐκ τοῦ πολύποδος) κυρίως ὅτε ἐκτείνει τις τὴν χεῖρα.
* *Ἀπολειφά(δ)ι*, (κυρίως σαποῦνι) ἴσ. ἀπολειφθέν.
* *Ἀπόπλασις*, τὸ ἄλευρον τὸ χρησιμεῦον εἰς τὴν πλᾶσιν τῶν ἄρτων.
Ἀπραγιά, «νά 'χῃ πίσσαν κι' ἀπραγιὰν» (; πράσσω)· ἄπραον λέγουν τὸν γαλεώτην (;).
Ἀποσβολόνομαι, = καταλυποῦμαι, ἴσ. ἐκ τοῦ βολέω-ῶ, βεβόληκα, βεβόλημαι Ὁμ. Ἰλ. Ι. «πένθεϊ δ' ἀτλήτῳ βεβολήατο πάντας» καὶ «ἄχει βεβολημένος ἦτορ», ὅπερ εἰς ὅλα τὰ χωρία διὰ τοῦ λυποῦμαι ἑρμηνεύεται.
Ἀποσκεβγή, (ἀπὸ σκέπω) = μέρος ὑπήνεμον, ἄλλ. σκεπός.
Ἀποστροφάρι, τὸ ἀποστραφέν, μὴ ἀποδεκτὸν γενόμενον.
* *Ἀποῶκι*, προσφώλιον ὠόν.
Ἀργαλειόν, τὸ ὅπου πατοῦσι στρωματόντυμα κτλ.
Ἄρηας, ἰδιότροπος, σκληρός.
* *Ἀρκάνα*, ἀρκάναις, μαζουράναις, (ἴδ. ᾆσμα) = ἴσ. ἡ ἀλκέα (; ἀλθαία) ἀγριομολόχα.
Ἀσκαβέριναις, κεντρώδης θάμνος, οὗ ὁ καρπὸς χρήσιμος πρὸς βαφὴν (τουρκιστὶ ἀλλαζιχέρ).
Ἀσκαμάγκι, τολύπη τιναγμένου βάμβακος.
Ἀσκόλομβρος, σκόλυμβρος, σκόλυμος = ἀκανθῶδες λάχανον.
Ἀσκοῦλλι, (ὑποκορ. τοῦ ἀσκός).
Ἀσκελλά, τὸ τέχνασμα τῶν παλαιστῶν, ἡ περιπλοκὴ τοῦ ποδός.
Ἀσκοντίλιστος, ἀνεπίληπτος (κυρ. ἐπὶ νυμφῶν).
Ἀρκηστὴς καὶ *ὀρχητής*, «κ' ἦτον ὁ μαῦρος ὀρχητὴς κ' ἦτο καὶ παιγνιώτης».
Ἄσουρος, ἐκ τοῦ ἄωρος = ἰσχνός, ποταπός.
Ἀστοι(β)ή, εἶδος ἀκάνθης.
Ἀσυρί(δ)α, ῥιζόφυλλον φυτὸν πικρίζον κατά τι, ὅμοιον τῷ θρίδακι.
* *Ἄσσαλλος*, ἐπὶ γεννημάτων, τὸ ἐναντίον τοῦ ἀγνιοῦ = ὄχι καθαρός· ἀσσαλλιά = ἀκαθαρσία· ἐπὶ ἀνθρώπων αὐθάδης (; ἀτάσθαλος)· 2) γυναῖκα ἄσσαλη (ἡ ἔχουσα τὰ ἔμμηνα).
Ἀύψι, μαέψι = ὑψηλά.
Ἄφαντος, ἀγενής, εὐτελής.
Ἀφέντρα, = κυρία.
* *Ἀφέντεμα*, ὑπεράσπισις, προστασία.
Αὐγοόνω, = εὐκαιρῶ.
Ἀχαμνός, (χαῦνος) = μαλθακός.
Ἄχνα ἢ *ἀχνιά*, *ἄγνα*, ἡ λέξις προφέρεται ἐπιτακτ. πρὸς σιωπὴν (ἴδ. ἀονή).
Ἀχοῦρι, ἀχυρών.
Ἄχου, ὀδύνη, ἀθυμία.
Ἀψηφισιά, πρβλ. ἀσαϊτισιά.
* *Ἀψόθυμος*, = ὀξύθυμος, καὶ ἀράθυμος.
Ἀψύς, (ὀξὺς) = ταχύπους, κυρίως ἐπὶ ζῴων.

Β

Βα(β)οῦρα, = βοή, σύγχυσις· λέγεται καὶ ἐπὶ τῆς σημασιας βασκανία, «κακὴ βαοῦρα, κακὸν ἐμμάτι, κακὴ συντηρία»· «ἡ βαοῦρα τοῦ κόσμου», λέγεται καὶ «τὸν γλωσσοτρῶσι» = βασκαίνουσι.
Βαλατσίνα, (; γάλα) εἶδος ἀκάθθας γαλακτοῦχος.
Βαθυλο(γ)ῶ καὶ *βαθυλο(γ)ισμένος*, ὁ ἐν βαθεῖ λογισμῷ, σκέψει· ὅθεν «καὶ πότε πότε βαθυλοᾷ» = ῥέπει εἰς μελαγχολίαν· ἢ ὁ ἀρωστημένος βαθυλοᾷ.
Βαρεμένη, = ἐπίτεξ, ἔγκυος παρὰ τῷ τοκετῷ.
Βαριά, = ῥύπος (; ἄρδα).
* *Βλαντί*, = πολυτελὲς περιτύλιγμα, περιείλημα· «συντύλιξέ με 'ς τὸ βλαντί, βάλε με σ' τὸ ψεσβέρι, καὶ (β)άλε μου τὴ κάγια μου τὴ τρανταμασουράτη».
Βλάττα, = ἀποπληξία, ἀσθένεια θανατηφόρος «βλάττα νὰ σού 'ρτῃ» (ἐπὶ κατάρᾳ), καὶ βλαττοκομμένος, πρβλ. κορακιασμένος, ἀρφανιασμένος.

Βοργόνα· ἴσ. ἡ μυθολογουμένη Γοργὼ = ἡ ὑπνοβατοῦσα γυνὴ καὶ στρύγλα λεγομένη.
Βουνέλλα,=φόρεμα ἀρχαῖον, ἐπενδύτης παρ' ἀνδράσιν· ἴσ. γοῦνα.
Βρετόν, ἴσ. εὑρετόν, ἑπμν. πρόστυχον=εὐτελὲς παιδίον.
Βρυά, = τὰ βρύα τῆς θαλάσσης, καὶ ὄβρυα ἢ ἄβρυα (εὐφων.)· ἐξ οὗ καὶ βρυόνω.—«Ὅσο κάηται ἡ πέτρα, τόσο βρυόννει (ἢ ἀλλ. μαλλιάζει)· βρύα λέγουν καὶ τὰς ἀνθοκράμβας.
Βρουχητός, (βρυχῶμαι)=βουή, βουητός.
Βρουχί παλληκάρι, = περίφημος, ἐξάκουστος.
Βρωματίζω=δίδω πρώτην φορὰν βρῶσιν εἰς τὸ βρέφος· καὶ ὑφντκ. βρωμάτισμα = τὸ κατ' ἀρχὰς ὕφασμα.

Γ

Γαλίφος, = ψευδοκόλαξ· ἐξ οὗ γαλιφίζειν.
Γαμβρίκιον, = ἡ πρὸς τὸν μελλόνυμφον διδομένη προγαμιαία δωρεά, ὡς καὶ νυμφίκιον ἡ πρὸς τὴν νύμφην.
* *Γάρνης*, (ἀρνοῦμαι) = στρεψόδικος (κυρ. ὁ παραβαίνων τὸν κανόνα τῆς παιδιᾶς)= ἔξαρνος.
Γαστέρα, ἡ λέξις κυριολεκτεῖται ἐπὶ τῆς γαστέρος τοῦ θηλάζοντος μικροῦ (ἀρνίου ἢ ἐριφίου) τῆς περιεχούσης, ὡς γνωστόν, τὴν πιτύαν.
Γέλλερα· βότανον ἐν τοῖς ἀπροσίτοις ὄρεσι φυόμενον, ὅθεν καὶ τὸ ἐπίλογον «Γελλερίνα, Ἐλλερίνα μου, ἢ θὰ μὲ φάγῃς ἢ θὰ σὲ φάω».
Γήσαλον· τὸ πεπηγὸς καὶ γησαλόνω = παγόνω, πέπηγα, «νὰ κρυώσῃς καὶ νὰ (γ)ησαλώσῃς».
Γιαλελί· εἶδος γελεκίου.
Γίγλα· ἡ σειρὰ τῆς μετοχῆς ἐπὶ ἀδιανεμήτου ὑδρεύσεως (τουρκ. νεμπέτ)· 2) βάρδια.
Γιαλλουρόν· ὑαλιστερόν, (ἐπὶ γαλανῶν ὀφθαλμῶν, κυνομήλων, φασκομήλων καὶ τῶν τοιούτων).
* *Γιέρτα*· τὰ ἀπόκηρα, ἀποσφύγματα τῶν κηρίων· (παρ' ἀρχαίοις *γίγαρτα* = οἱ κόκκοι τῶν σταφυλῶν).
Γιόνθος· ἴονθος.
Γιάωμα ἢ *διάωμα* καὶ *διαωματίζω*· διασκόρπισμα, διασκορπίζω.
Γκέλλωμα. *αγκελόνω*, κυρ.=κεντῶ, (μετφρ.) κακίζω· συνήθ. ἐπὶ τῶν πιστευομένων ἀναραῶν (νεραΐδων) = στρεβλῶ, διαστρέφω, ἐξαμβλῶ μέλος τι τοῦ σώματος.
Γλημόρι· μνῆμα.
Γλίνα· τὸ χοίρειον λῖπος.
Γλοιά· λέγονται τὰ ψωμία, ὅταν μείνωσιν ἄψητα, ἢ ἐπὶ τοῦ φούρνου=γλιὸς (=χλιὸς) τὸ ἐναντίον τοῦ πυρός.
Γλιστρῶ, γλίστρα, = ὀλισθαίνω.
Γλότσα· βλέννα, γλίσσα, ἡ ἐπὶ τοῖς λιμνάζουσιν ὕδασι πρασίνη ὕλη.
Γλύτσικας· λύγξ (λύζω).
Γλύφτης· ἐργαλεῖον κυρτωτόν, δι' οὗ κοιλαίνουσι τὰ χουλιάρια.
* *Γρύ*· ἡ ἐλαχίστη λέξις, λ. ἀρχαία διασωθεῖσα ἀπαράλλακτος.
Γρύμπηλας· ὁ ἔχων τοὺς ὀφθαλμοὺς μεγάλους, ἄγρυπνος.
Γυζάντι καὶ *γυζαντάρικον*· τὸ γαλακτούμενον, συνήθ. ἐπὶ τῶν κατὰ τὸ πάσχα εἰς τὸν φοῦρνον ψηνομένων κριῶν.
Γύρα· ἐπίσκεψις· «'ς τὴγ γύραν ηὔγασιν».
Γυτσίλλα· ὄρνεον ἁρπακτικόν, αἰγυπός.
* *Γυστιριά* (παρὰ τὸ ἐσθίειν;), (ἐξ οὗ εἴστιρίσθη-ισμένος), ἐνέργεια δαιμονίου.

Δ

(Δ)είλη· τὸ δειλινόν.
Διάθθισμα· ἡ κατάπτωσις τοῦ ἄνθου τῶν δένδρων καὶ κυρίως τῶν σταφυλῶν πρὶν νὰ δέσῃ· «ἐδιαθίσαν ἡ ἐληαίς, τὰ ἀμπέλια».
Διάϊκον· ἀντίδικον (ἐπὶ κατάρ.)
Διάερμα· ἐπάνοδος, ἐπιστροφή.
Διακινῶ· συμπροπέμπω, συνεβγάλλω.
Διακονῶ· ζητεύω, ἐξ οὗ διακονιάρης, διακονιά, ἐπαίτης, ἐπαιτεία.
Διαλαλῶ, *διαλαλητής*· κηρύττω, κῆρυξ.
Διάξις· τάξις.
* *Διασκελῶ*· ὑπερβαίνω.
* *Διαρμίζω*· διευθετῶ, εὐτρεπίζω, κυρ. ἐπὶ οἴκων· ἐξ οὗ διάρμοσμα (διαρμόζω).
* *Διάφορας*· σπειρί, ἐξάνθημα (ἴσ. δαφοινὸς= κατακόκκινος).
Δίμουρος· ἄστατος, ἀσυνεπής.
Δροσο(γ)ελῶ· ὑπερχαίρω· «ποῦ νὰ μὴ δροσο-(γ)ελάσῃς» (ἐπὶ κατάρας).
Δροσοπεζοῦλα· ἡ θέσις, ἔνθα ἐνδιαιτῶνται οἱ κηφῆνες.
* *Δίφτης*· αἱμομίκτης· γνωστὴ μόνον παρ' Ὀλυμπίοις (ἴσ. δοίφτης παρὰ τὸ οἰφάω= βινέω).
Διώ(δ)εκα· λεξ. ἀρχαιοτάτη ποιητική.

Δραπέτι· τὸ δριμύτατον ὄξος, καὶ εἴτι ὄξινον· ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τρικυμίας τῆς θαλάσσης.
Δρύμνη, ἢ *δρύμη-αις*· αἱ ἓξ πρῶται ἡμέραι καὶ ἡ 15, ἡ 23 καὶ 29 τοῦ μηνὸς αὐγούστου, ἐν αἷς κατὰ δεισιδαιμονίαν οὔτε πλύνουσιν, οὔτε κόπτουσιν, οὔτε ῥάπτουσιν, ἀλλ' οὔτε καὶ τρυγητοὺς διενεργοῦσι, διότι δρύπτονται, διαλύονται τὰ διενεργούμενα κατ' αὐτάς· (παραγ. τοῦ ἀχρήστου δρύπτω).

Ε

* *Εἴκασε*· ὑπόθεσε.
* *Ἐκεῖθθε*· ἐκεῖσε.
Ἔλιγγας· ἀνεμοστρόβιλος.
Ἑμάη· ὁμάδην.
* *Ἔμμετι*· ἕν τι.
Ἐμπασιά· εἴσοδος.
Ἐμπατίκι· δωρεὰ διδομένη τῷ μελλονύμφῳ ἐν τῇ εἰσαγωγῇ του εἰς τοὺς γάμους πρὸς στεφάνωσιν.
Ἔμπουλας· τὸ πολὺ ἐκκρέον πηγαῖον ὕδωρ.
Ἐμπρόφλοιον· τὰ πρόθυρα κυρ. τοῦ φούρνου.
* *Ἔπαγλαις, ἔπαξαις*· περισπασμοί, περιπέτειαι.
Ἐσχιζαμώθη· κατέστη ἀφανής.
* *Ἐσσώκαμε*· ἐκακούργησε, κυρ. ἐπὶ τῶν τραυμάτων ἢ πληγῶν.
Ἐσσωκέλλαρος· παρ' Ὀλυμπ. ὁ ἐν τῇ οἰκίᾳ ὑποκρέββατος, ἔνθα τοποθετοῦσι τὰ τρόφιμα καὶ λοιπὰ ἀναγκαιοῦντα τοῖς οἰκιακοῖς.
* *Ἐσσώκλαννά σου*· εὖγε· πρὸς εὐφ. λέξις γνωστὴ παρά τισι γραυσὶν Ὀλυμπίαις.
* *Ἐρεύγομαι*· λ. ἀρχαία ἐπισωζομένη παρὰ τοῖς Καρπαθίοις.
Ἐρίγλος· πλήρης.
Ἔρεικα ἢ *ἔργκα*· ἐρείκη.
* *Ἐρύνι*· τὸ ἀγροκήπιον τὸ ἔχον σχῆμα προμήκους τριγώνου, (παρ' Ὀλυμ.)
Ἔρονας· ἐρινεός· ὁ καρπὸς ἐρινεόν.

Ζ

Ζᾶ· ζῷα.
Ζαρούλλης· ἐκ τοῦ ζαρόνω.
Ζιστινιά· ὁ διαμελιζόμενος ἐν τοῖς προθύροις τοῦ φούρνου ζεστὸς ἄρτος, ὅστις καὶ σταύρωμα λέγεται, διότι σταυροκοπεῖται ἐν τῇ ἐκκοπῇ του.
Ζοῦλα· ὁ καρπὸς τῆς συκαμινέας καθὼς καὶ πᾶς ἄλλος καθωριμασμένος.
Ζούμπερον· (πρβ. παραβάϊ).
Ζούππα· ὅταν τις ἐκ τῶν ὑδάτων ἢ τοῦ ἱδρῶτος καταστῇ κάθυγρος.
Ζουφάκια· ὄρχεις.
Ζουφός· ὁ ἀμέστωτος καρπός.

Η

Ἥπατα· δυνάμεις· «δὲν ἔχω ἥπατα ἢ νάκαρα νὰ πιάσω, μιλήσω, πορπατήσω, δουλεύσω κτλ. (ἐπὶ λελυπημένων ἢ ἀδυνάτων).
Ἠχειόν· τὸ δοχεῖον, ἔνθα καταρρέει τὸ γλεῦκος.

Θ

Θαλαμόνω, θαλάμι, θαλάμη (λέξ. ὁμ.) = τρύπα ἢ φωλεά, ἔνθα ἐμφωλεύουν οἱ ἰχθῦς καὶ κυρίως αἱ σμύρναι, οἱ ἐγχέλεις καὶ οἱ πολύποδες· μεταφ. δὲ καὶ ἐπὶ τῶν παρασίτων τῶν διατρεφομένων δωρεάν· «ηὗρε θαλάμι, ἐθαλάμωσέ ττην» κτλ.
Θαμπός· ὁ μὴ διαφανής.
Θάψυχον· ἡ μαζουράνα.
Θεμμάρι ἢ *θρεμμάρι*· θρεπτὸν ἀρνίον, ἐρίφιον, ὅπερ καὶ 'μεροτάρι καλεῖται.
Θέματα κα(μ)ώματα· (παρβ. ἄρρητ' ἀθέμιτα).
Θηκιάζω, θήκιασμα· ἡ τοποθέτησις τῶν κυψελῶν.
Θνῆσις· βλάβη, καταστροφή· «μη(γ)άλη θ θνῆσιν ἔκαμε».
Θραψαοῦρι· καυστικὴ ἡμέρα.
Θρούαλλα· συντρίματα, κυρ. ψιχία ἄρτων.

Ι

Ἰ(γ)λιός· σκωρία, κυρ. ἐπὶ χαλκίνων ἀγγείων.
Ἴσκιος· σκιά.
Ἰσπεριά· ἀθυμία, λύπη, παραπόνεσις ἐκ φιλοτιμίας· «τὸν ἐπῆρεν ἡ ἰσπεριά».
Ἴσπυτσι· τὸ ὀξὺ καὶ σουβληρὸν ἐγχειρίδιον τοῦ λεπτουργοῦ.
Ἴχνος ἢ *χνός*· ἴχνος· «νὰ μὴ φανῇ ἡ φανιά σου 'ς τὸ χνὸς τῆς γῆς».

Κ

* *Κάγια*· ἀρχαῖον πολυτελὲς ἐπικάλυμμα τῶν παίδων· (ὅρα Βλαντί).
Καζουνέα· δεσμὶς καρπῶν.
Καεγίζομαι· παραδέχομαι, πείθομαι (;τουρκ.).
Κάϊς ἢ *Καϊμπίλλης*· οἱ κατὰ τὸ δωδεκαήμερον γεννώμενοι κατὰ δεισιδαιμονίαν καλικάντζαροι.

Κάκνιον ἢ *κακνάκι*· τὸ ὑπεραγαπώμενον καὶ ἐπιμελῶς περιποιούμενον τέκνον.

* *Κακόδεμα*· εἶδος φόρου ἀποτινομένου τῇ κυβερνήσει μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ παρόντος αἰῶνος.

Κακοεργατᾶς· κακοποιός, κακόβουλος.

Καλαὶς γυναῖκες· νεράϊδες, αἱ κατὰ δεισιδαιμονίαν ἐμφωλεύουσαι εἰς σπήλαια, λίμνας, ποταμοὺς καὶ ἀπρόσιτα μέρη.

Καλανδροῦσα· ἡ περιποιουμένη τὸν σύζυγόν της.

Καλαφουνός· ἔξαψις πυρᾶς.

Καλίκι· ὑπόδημα.

Καλομαντατᾶς· ὁ φέρων τὰς καλὰς εἰδήσεις.

Καλοπόταος· εὐήθης.

Κάλυμμα· τὸ καλύπτειν, κλείειν τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν νεκρῶν· «ποῦ νὰ σὲ καλύψουσι» (κατάρα).

* *Κάματος*· τὸ προσποριζόμενον ἐξ ἐπιπόνου ἐργασίας, τὸ προϊὸν τοῦ ποιμνίου. (Λ. Ὀμ.).

Καματερός· ἀκάματος, ἀκούραστος, φίλεργος, ἐπίπονος· διεσώθη ὡς ἐπίθετον ἐπὶ τῶν ἀροτήρων βοῶν, καὶ ἀνθρώπων· «ἀμ' ἐγὼ καματερή 'μουν».

Καματερόν· ἡ βομβυκοτροφία ἐν γένει.

Καμμύτσης· ὁ βεβλαμμένους ἔχων τοὺς ὀφθαλμούς.

Κανάκια· θωπεία.

Κανίσκια· τὰ κάνιστρα τὰ προσφερόμενα εἰς τοὺς γάμους, γέννας καὶ παρομοίας περιστάσεις, ἐκ γεννημάτων, ὀπωρικῶν ἢ γλυκυσμάτων.

Καπρίζω, *κάπρος*=χοῖρος· συνήθως παρ' Ὀλυμ. καπρίζω τὸ οὐρῶ, κατουρῶ.

Καρκάδι· ἡ σκληρανθεῖσα κόρυζα καὶ ὁ ἄνθραξ τῆς θρυαλλίδος τοῦ λύχνου· «ξεκαρκά(δ)ισέ το».

Καρότον· εἶδός τι σταφυλῆς.

Κάρραξι· ἐπιτακ. πρὸς ἡσυχίαν τῶν οἰμωζόντων παίδων (παρβ. ἀονή).

Κατάρη ἢ *κατά(β)αρη*· ἡ ἐπίτεξ γυνή.

Καταμιτόνω· ἐπιπλήττω, ἐξυβρίζω, ἀποκαλύπτω ἐγκληματίαν (συνήθως παρ' Ὀλυμπ.), κυρ. διαδίδω τὸ ἐμπιστευθέν μοι μυστικόν.

Καταχανᾶς· βουρκόλακας· «ὁ καταχανᾶς τρώ(γ)ει τὰ γένεια του».

Κατεετός, *κατεβατόν*· ἡ σελὶς χάρτου ἢ βιβλίου· (καὶ ἀνε(β)ατὸν τὸ φούσκωμα τῶν ἀποζυμωθέντων ἄρτων).

Κάτσα κάτσα· τὸ περιέρχεσθαι ὑποκρύφως.

Κάτσα παπαδιά· ἡ πεταλοῦδα.

Κατσάροπος· ὑπόκωφος συριγμός.

* *Κάρκανον* ἢ *κάτρανον*· τὸ ὀστοῦν τῆς κεφαλῆς.

Καύκαλος· ταὐτὸ τῷ νάππος.

Καψαοῦρι· ὁ ὑπερβολικὸς καύσων· (ἴδ. θραψαοῦρι).

Καψαλᾶς· ὁ κάμνων τέκνον ἐκ κλεψιγαμίας ἢ πορνείας, ἐξ οὗ καψάλι· *καψαλέα* δὲ τὸ ἀποχερσωμένον χωράφιον, ὅταν πυρποληθῇ πρὸς ὄργωσιν.

Κέριθθα· τὸ κοκκινωπὸν ἄνθος τὸ συμπεριλαμβανόμενον ἐν τῷ μέλιτι.

Κλησοῦρι· ἀγέλη ποιμενικῶν ζώων ἀνήκουσα ἐκκλησίᾳ.

Κνίπα ἢ *σκνίπα*· οἱ μικρότατοι μύρμηκες.

Κνισάρι· τὸ περιτόνειον λῖπος.

Κομποθελλέα· ἀρχαῖον ἀργυροῦν στρογγύλον κόσμημα, ὅπερ ἀνηρτᾶτο εἰς τὸ στῆθος τῶν γυναικῶν ἐπὶ τοῦ χιτῶνος.

Κομπωτής· ψεύστης, ἄστατος, ἀπατεών.

Κόττου ὅλου· ἀναιτίως.

Κόριζα· ἐπιγλωττίς.

Κοιμητέα· ἡ κοίτη, ἐγκοίμητρον ἐξοχικόν.

Κονταλέθος· τὸ κοντάριον, δι' οὗ κινοῦσι τοὺς χειρομύλους.

Κορνιάζω, κόρνιασμα· αἱμωδιάζω.

Κοιλιοπορεύομαι· διάγω μὲ οἰκονομίαν, περίπου νῆστις.

Κουθωτός· κοντός.

Κουλουαρᾶς· ὁ κοντὸς καὶ σωματώδης.

Κούλουμπος· τὸ μέρος ἔνθα κολυμβῶσιν.

Κούξικον· φαντούδιον· (παρβ. παραβάϊ).

Κουράκια· αἱ μήνιγγες, ὑποκοριστικῶς.

Κοῦρβα· γυνὴ ἄτιμος· λεξ. λατ. εἰσαχθεῖσα κατὰ τὴν ῥωμαϊκὴν ἐποχήν· «κέρνα με, κοῦρβα, τὸ κρασί».

Κουρέττα· τὰ φληναφήματα τῶν γυναικῶν.

Κουρούμπλι· τὰ μικρὰ καὶ τρυφερὰ συκαμινόφυλλα τὰ προσφερόμενα ἐν πρώτοις εἰς τοὺς μεταξοσώληκας.

Κουρουκής· δασύτριχος ἢ ἄτριχος κατὰ τὴν κεφαλήν· λέγεται καὶ κούρλης.

Κουρταλάκια· τὰ χειροκροτήματα πρός τε εὐφημισμὸν καὶ κατηγορίαν, ὅτε διαπληκτίζονται αἱ ἐρίζουσαι γυναῖκες.

Κουρτέσσα· νέα χαρίεσσα, νοστιμοῦλα, λ. λατ. εἰσαχθεῖσα κατὰ τὴν ῥωμαϊκὴν ἐποχήν, καθιερωθεῖσα διὰ πολυχρονίου χρήσεως.

Κουστοῦ(δ)ι, ἢ *κουστου(δ)ά*· ἡ χεὶρ κλεισμένη ἢ ἡμίκλειστος, ἡ διὰ τῆς χειρὸς δόσις.

Κουτρουλλης–α· τὰ ὑστερότοκα τέκνα τὰ μὴ λαμβάνοντα πατρικὴν ἢ μητρικὴν περιου-

σίαν ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἐπαράτου ἐπικρατούσης συνηθείας ἐν τῇ νήσῳ.
Κουτσουκέλλα· πρᾶξις ἀπευκταία, ἀξιόποινος.
Κουτοῦκι· οἰνοβαρής.
Κουτελλίτης· λωρὶς χρυσοῦφαντος, ἐν ᾗ προσεκολλῶντο χρυσᾶ φλωρία, ἀνηρτημένη περὶ τὴν κούτλαν, κούτελλον=μέτωπον.
Κουτρουνιασμένος· σκυθρωπὸς ἢ μελαγχολικός.
Κούτουρος· τολμηρός, ῥιψοκίνδυνος.
Κουτοῦτο· ὑδραγωγός, ὑδροχόος, ἢ ὑδροδόχος.
Κρεβατοστρώση· ἐγκοίμητρον.
Κρεβατοψουψουρίστρα· ἡ σύζυγος ἡ διαβάλλουσα πρὸς τὸν σύζυγόν της ἐν τῇ κλίνῃ τοὺς οἰκείους του.
Κρουκέλλι· κρῖκος.
Κρούσσια· κρωσσοί.
Κρούσσαλλα· ῥάκη· κρουσσαλιασμένος=ῥακενδύτης.
* *Κυψέλη*· τὸ πήλινον ἀγγεῖον τῶν μελισσίων· (τὸ ξύλινον λέγεται *ἀγγεῖον* καὶ τὸ λίθινον *χρειά*).
Κωλοπυλώματα· περιπέτειαι, περισπασμοί.
Κροκί(δ)ι· ἡ κροκίς.
Κουμοῦλα· τὸ γεῖσον τῆς στέγης. (ἴδε περιθέρα).
Κούμουλον· τὸ ὑπερπληρούμενον πινάκιον (8ον τοῦ κοιλοῦ).

Λ

Λά(β)ωμα· φρενοβλάβεια.
Λα(γ)ωνικόν· κυνηγετικὸς κύων.
Λάζος καὶ *λαζονιά*· μαχαίριον καὶ μαχαιριά.
Λαιμοθρᾶς· λαίμαργος.
Λαλλά· ἡ προμήτωρ.
Λάμπης· λύχνος.
Λάου λάου· σιγὰ σιγά, προφυλακτικῶς· «λάου λάου ἦρτε».
Λατέρα· φέρετρον.
Λαχτάρα· τὸ ὑπεραγαπώμενον, κυρίως ἐπὶ τέκνων.
* *Λεβεντίκι*· εἶδος φόρου ἐπιβαλλομένου τοῖς νεονύμφοις.
Λεετῶ· διακναίομαι ὑπὸ θερμότητος.
Λειλλιά· τὰ συντρίμματα ὑαλίνων σκευῶν· ἐπὶ παίδων, τὰ φλωρία.
Λειξιάρης· λαίμαργος, ἐκ τοῦ γλίχομαι (;)
Λίλληραις· αἱ παρ' ἄλλοις λύγηραις.
Ἁλιόσυρμα, τὸ ἀναπλύνειν ἢ ἡλιοξηραίνειν.
Ἁλιοπύρι· ὁ ἀφόρητος καύσων.
Λόλλος, τὸ ἐκκρέον ἀπὸ τοὺς καρποὺς καὶ τὰ δένδρα δάκρυον.
Λου(γ)άρι· θησαυρός.
Λοῦγκρα· πεταλοῦδα τοῦ μεταξοσκώληκος.
Λοῦνα ἢ *λοῦφα*· ἡ γαλακτοτρόφος σῦς.
Λοῦππος· ἁρπακτικὸν πτηνὸν (ἴσ. λατινική).
Λούτανον· ῥάκος· (ὅρα κρούσσαλλα).
Λούρδαις· φληναφήματα.
Λύρης· ἰσχνός.
Λύτσηκας· (ὅρ. γλύτσηκας).

Μ

* *Μακάρι*· εἴθε· «μακάρι καὶ νὰ (δ)άνειζεν ἄσημι ἢ λουάρι».
Μακαριά, τὸ προσφερόμενον δωρεὰν ὡς ἐλεημοσύνη.
Μάνα· 1) τὸ φορολογικὸν κατάστιχον, 2) τὸ πρωτότυπον παντὸς ἐγγράφου, 3) ἡ μήτηρ, 4) ἡ μήτρα τῆς γυναικός, 5) εἶδός τι ὑφάσματος.
* *Μαράκι*· κόσμημα ἀρχαῖον ἀργυροῦν ἀναρτώμενον ἀπὸ τῆς κεφαλῆς.
Μαντραβέλας· βλάξ.
* *Μαουνᾶτο*, *σπερτουνᾶτο*, *μηλᾶτο*, *σταφυλᾶτο*· ὑποκάμισα μακρὰ μεταξωτά, κεντημένα διαφόροις ζωηροῖς κεντήμασι καὶ χρώμασιν, ὧν ἡ καλλιτεχνία ἐκτιμᾶται ἤδη καὶ παρ' Εὐρωπαίοις.
Μαρμάρ· ἡ παρθένος, ἧς λέγεται ἡ παρθενοφθορία δύσκολος δι' ἀνδρικοῦ μορίου.
Μαυλίστρα· μαστρωπός.
Μαυρομαρώνια· εἶδος σταφυλῆς μαύρης.
Μάφε· δῆθεν.
* *Μελισσο(δ)άρτης*· τὸ ἀγγεῖον, ἐν ᾧ θέτει ὁ μελισσουργὸς ἀνημμένας βουκόπρους καὶ καπνίζει τὰς μελίσσας ἐν τῷ τρυγητῷ πρὸς κατεύνασιν.
Μέλα· χειμέτλη.
Μελισσοφάς· σφήξ, μέροψ.
Μέρι μου· διό, ὅθεν.
Μερέτι μου· ἡ μερίς μου.
* *Μεῖον εἰς μεῖον*· τὸ ὀλιγώτερον.
Μίζαρος· ἡ μαλλίνη ζώνη.
Μίλλα· τὸ χοίρειον λῖπος.
* *Μισθεργός*· ἡμερομισθιάρης.
Μονάρπα(γ)ος· ὁ ἀποβιώσας μὲ αἰφνίδιον θάνατον ἀπροσδοκήτως.
Μονοτάρου· ὁλοκλήρως.
Μούντρης· ἀποφασιστικός, ῥιψοκίνδυνος.
* *Μπρούκια* ἢ *μπροῦ*· ἀντὶ νεροῦ ἐν Καρπάθῳ μεταχειρίζονται τὰς λέξεις ταύτας συνήθως

κατὰ τὸν ἀπογαλακτισμὸν τῶν τέκνων· διὰ τοῦ *μπρουῒ* καλοῦσι καὶ τὰς ὄρνιθας καὶ τὰ παρόμοια οἰκιακὰ πτηνὰ πρὸς τροφήν· *μπροῦσσα* ἢ *μπρούσσαις* ὀνομάζουσι τὸν βόρβορον· μπρρρ ἐκφωνοῦσιν οἱ θηρευταὶ ἐνιαχῇ πρὸς τὸ πτοεῖν καὶ ἐξανίστασθαι τὸ θήρευμα· μπροὺ ἐκφωνεῖ ὁ ἱπποκόμος ἢ ὁ γεωργὸς εἰς τὸν ἵππον ἢ ἄλλο φορτηγὸν ζῷον.

Ν

Νάκκα· τὸ χάλασμα τοῦ σχοινίου τῆς φορτώσεως.
Νάκαρα· (ἴδ. ἤπατα).
Νάκι· θάμνος.
Ναννά· ἀνάδοχος· ναννὰ ναννὰ λέγουσι καὶ πρὸς τὰ τέκνα, ἵνα ἀποκοιμηθῶσιν, ἐξ οὗ καὶ νάννη=ἡ κούνια, καὶ ναννούρισμα.
* *Νάππος*· ἡ ξυλοπινάκα· ἡ λ. πιστεύω νὰ εἶναι γνωστὴ τοῖς Αἰγαιοπελαγίταις· ἡ συγγένεια αὐτῆς πρὸς τὸ ἀρχαῖον νάππη φαίνεται φανερά, πιθανῶς ὅμως νὰ εἶναι καὶ ἡ Ἰταλ. nappo=σκουτέλλα.
* *Ἀνικόν*· ὀνικὸν=ὄνος.
* *Νιννί*· τὸ ὅλως ἀδύνατον, ἰσχνὸν καὶ μικρόσωμον τέκνον (ἴσ. ὁ νάννος)· «σὰν τὸ ninnὶ τῆς μπότσας»=τὸ φαινόμενον μικροσκοπικῶς ἀντικείμενον ἐν μέλανι ὑαλίῳ.
* *Νυχατό*· πρωΐα.

Ξ

Ξά· ἐπὶ τῶν ὀρνίθων πρὸς ἔξωσιν.
Ξάσματα· ἐκ τοῦ ξένω.
Ξαρέσκια· τὰ ἐπίδειπνα.
Ξεάρεσις· διασκέδασις.
Ξεθοσοῦρα· τὸ νὰ κοιμηθῇ τις εἰς ξένην κλίνην.
* *Ξένια*· τὰ δωροδοκούμενα.
* *Ξενοφυ(γ)άρης*· ὁ ξενιτευόμενος, ἐπιδημητής.
Ξόστρα· (ἴδε κουτσουκέλλα).
Ξυριμής· ὁ ἀγένειος ἢ ἄνευ μηνίγγων, (πρβλ. κουρουκής).
* *Ἐξωτάρης*· ὀρεινός, ὀρείτης.
Ἐξωτικόν· δαιμόνιον.
* *Ἐξωμονή*· τὸ νὰ μείνῃ τις ἐκτὸς τῆς νήσου κατὰ τὸν χειμῶνα· «ξωμονάρης εἶναι», κυρίως παρὰ Ὀλυμ. καὶ Μεσοχωρίταις.

Ο

Ὀγδοῦρι· ξηρόν.
* *Οἰχεῖον*· (ἴδ. ἠχειόν).
Ὁλόχριστος· σαφής.
Οὐρνί· τὸ περιγύρισμα τῆς ἑστίας.
* *Ὀφλέα*· τὸ κατώφλοιον τῆς θύρας.
Ὀχλιάν· (ἴδ. χλιόν).
Ὀχλολοῦμαι· ὀχλολο(γ)οῦμαι.

Π

Παλλαρός· φρενοβλαβής, βλάξ.
Παοῦρδον· ἔπαρσις.
Παπα(δ)οῦκι· τὸ ἐπιστύλιον, τὸ ὑπὸ τὸ μέλαθρον τῆς οἰκίας.
Παπᾶ-σκουλλί· εἶδος σαύρας στιλπνῆς μικροτέρας τοῦ ἀσκαλαβώτου.
Παραβά(δ)ι· ὑποκοριστ. (παραβλ. παραζούαλλον, παράφτωμα, σερεμγιόν, ζούμπερον, κούξικον, σραντούδιον.
Παρανόμι· (παρὰ ὄνομα), ἐπώνυμον.
Παραφανταρέα· παραβολή, παροιμία.
Παρτέρω-ομαι· ὑπερασπίζω, προστατεύω.
Παρθενόκουκα· τὰ εἰς τοὺς γάμους διαμοιραζόμενα γλυκύσματα.
* *Παστολο(γ)ῶ*, παστολό(γ)ισμα· (παστὸς-ἀς), τὸ δι' ᾀσμάτων ἐξυμνεῖν τοὺς νεονύμφους ἐν τοῖς γάμοις.
* *Πασσειδεί*· σωρηδόν.
Πατρίγα· πεδιάς.
Παφφούτης-οῦττα· ὁ μὴ ἔχων ὀδόντας.
Περίχουλλος· ὕποπτος, ἐπιλήψιμος.
Πιτύκι· τὸ ἐπιφράττον τὸ στόμιον τῆς κυψέλης ἐκ πίτυος.
Πλα(γ)ισερά· τὸ περὶ τὰς πλευρὰς λῖπος.
Πούζουρας· τὸ μέρος τὸ ἐξέχον τοῦ κανονικῶς πεπληρωμένου σάκκου· ἐξ οὗ ξεπουζόνω, καὶ σπαν. -ομαι. καὶ τὸ παργ. -ωμός.
Πουρδουνιός· (πρβλ. παραβάϊ).
Πουσουάρω, ομαι-εται· «δὲν πουσουάρεται» =δὲν ὑποφέρεται.
* *Προσέψι* ἢ *προσόψι*· χειρόμακτρον.
* *Πρόπολη*· τὸ περίφραγμα, ὅπερ αἱ μέλισσαι κάμνουν περὶ τὸ πετίκιον διὰ μαύρου κηρίου πρὸς ἐπίφραξιν τῶν ὀπῶν αὐτοῦ.
Πρωτόλης· ὁ ἰούνιος· (καὶ δευτερόλης ὁ ἰούλιος).
Πρωτίκι· τὰ πρωτοτόκια· 2) ἐπὶ ἀδιανεμήτου ὑδρεύσεως σειρά.
* *Προτίμη*· ταὐτὸ τῷ *πρωτίκι*. Προτίμην ἐν Ὀλύμπῳ γράφοντες ἐν τοῖς προικοδοτηρίοις ἐννοοῦσι τὰ προγονικὰ σημαντικὰ κτήματα.
Πρωτο(γ)όνατος· ὁ πρωτότοκος.
Πρωτό(γ)ερος· ὁ δήμαρχος, ὁ ἄρχων τοῦ δήμου, ἤτοι ὁ πρῶτος τοῦ δήμου.

Ρ

Ραντουράου· ἀκαταπαύστως.
Ρέμπομαι· διάγω ῥαθύμως.
Ρετὸς ῥετός· ἐπὶ τῶν ἐπεμβαινόντων ταχέως καὶ ἀμέσως εἰς ξένας ἐργασίας· (κυρ. ἐπὶ ἐπιθέσει)· «ἦρτε ῥετός ῥετός».
Ῥίζομαι ἢ *ξεουνερίζομαι* = διαφιλονεικῶ, ἐρίζω.
Ρό(δ)α· τὸ μέρος τοῦ φούρνου, ἔνθα κατὰ τὴν πυράκτωσιν ἐπισωρεύουσι τὰ καυστά.
Ρο(δ)ομούσχια· εἶδος σταφυλῆς.
Ρο(δ)οσταμνιά· νέα χαρίεσσα, εὐειδής.
Ρῶ(γ)α· ἡ μισθοδοσία· 2) ἡ ῥῶγα τῆς σταφυλῆς καὶ ἄλλων ὁμοίων καρπῶν· 3) ἡ ῥῶγα τοῦ μύλου· 4) ἡ ῥῶγα τοῦ βυζιοῦ.

Σ

Σάπρακον· (ἐκ τοῦ σήπομαι).
Σερεμκιόν· (πρβλ. παραβάϊ).
Σκιάς· κἄν.
Σκούζα· φιλονεικία.
Σκοντύλιση· περιπέτεια, κυρίως ἐπὶ μελλονύμφων παρθένων.
Σκουφο(γ)ύρι· σκουφομάνδηλον = τὸ ἔνδον τσεμπέριον τοῦ καλύμματος τῆς κεφαλῆς.
Σμηνάρι· κυψέλη.
Σόρτη· τύχη, ῥοιζικόν.
Σουρεύγω, σοῦρα, σουρεμένη· ἡ κακοφημισμένη ἢ καταλαλημένη γυνή.
Σοῦρπα· ἀπὸ πρωίας.
Σουζάνιον· ζιζάνιον.
Σταλίζω, στάλισμα, σταλιός· στεγάζομαι κλπ.
Στεφανέα· κρημνός.
Στρογγυλάθυρον· εἶδος σταφυλῆς.
Στράφυλα· τὰ πατηθέντα σταφύλια, στέμφυλα, κούκκουζα.
Στρουφοῦγκι· στρόφιγξ.
* *Σύγυρα*· τὰ περὶ τὴν κώμην κτήματα, ἄλλως γυράλωνα λεγόμενα.
Συ(γ)κεντίζω· ἐρεσχελῶ.
Σύγκλιση· συνεχὴς ῥαγδαία βροχή· «σύγκλιση κόσμου».
Συγκόκαλη· ἡ πρὸ τῆς ἀπόκρεω ἑβδομάς.
* *Συλλήβδην*· ὁμοῦ, ἀθρόως.
Συνεπαίρω· τὸ πέρνειν ὅλα ὁμοῦ.
* *Συνοπαρμός*· ἡ τελευταία ἡμέρα τοῦ μηνός, καθ' ἣν ἐκ προλήψεως οὔτε δίδουσιν οὔτε λαμβάνουσιν, ἵνα μὴ συνοπαρθοῦν τὰ πράγματά των.
Συνάλευρον· μετ' ἀλεύρου.
Σύξυλα· ταὐτὸ τῷ μονοτάρου.
Σύριγκας· εἶδος σταφυλῆς.
Σήρηκας· ταὐτὸ τῷ *σάρακας*=*σής*.
Συργουλίζω· προτρέπω, παρακινῶ.
Σίρφα· ; σίλφη.
* *Συσήλιον*· ἡμέρα καυστικὴ ἐκ τῆς θερμότητος τοῦ ἡλίου.
Συφφάμηλος· μεθ' ὅλης τῆς οἰκογενείας, φαμηλικῶς.
Συχχαμένος· ὁ βδελυρός, ῥυπαρὸς (ἐκ τοῦ συχχαίνομαι=σικχαίνομαι).
Σφάκελλον· τὸ διὰ τῆς χειρὸς ἐπὶ κατηγορίᾳ ἐπιδεικνυόμενον.
* *Σχυρμίζω*· ἐπὶ τράγων ἢ κριῶν = βρωμῶ (ἴδ. βρῶμος).
Σώκουμα· αἱ παραφυάδες τῶν δένδρων.

Τ

Ταῦλα· τράπεζα κυρ. ἐπὶ γάμων καὶ πανηγύρεων, ἐξ ἧς ταυλομάνδηλον.
* *Ταράλλης*· ἀνεμόμυλος διὰ πτερύγων σανιδωτῶν.
Τάρταλα· τὰ πωλούμενα ἢ ἀπολαμβανόμενα εἰς εὐτελεστάτην τιμήν.
Τατᾶς· ἀνάδοχος.
Τάταλον· τὸ κατάψυχρον ὕδωρ, τὸ πεπηγός.
* *Τομεῖος*· τὸ σιδηροῦν ἐργαλεῖον, δι' οὗ οἱ μελισσουργοὶ ἀποτέμνουν τὸ μέλι ἐκ τῶν κυψελῶν.
Τουλοῦππα· ἡ νιφὰς τῶν κροκίδων, μαλλίων, βάμβακος.
Τοῦρτα· εἶδος ἄρτων τοῦ πάσχα.
Τρααλεύγομαι· ὀχλαγωγῶ.
Τσιλιπουρδῶ· ὑπεκφεύγω, ὑπερπηδῶ.
Τσιμέττα καὶ *λαψανί(δ)α*=λαψάνη.
Τσουλλούφια· οἱ μήνιγκες.
Τσουνní· τὸ περίπληκτρον τῆς ἀτράκτου.
Τσουρί· ταχέως.
Τριμμήστερον· πεπονηρευμένον.
Τρίολος· παιδιά.
Τρυπητήρια· κόσμημα ἀργυροῦν, κρίκοι παρὰ τὰ ὦτα ἐξαρτώμενοι ἑκατέρωθεν τῶν ἀνηοσταρίων· λέγονται καὶ χρυσᾶ.
Τριγοῦρδι· ἐπισταμένη ἔρευνα.
Τυφλομυῖα· παιδιά.

Υ

Ὑσπεριά· τὸ παράπονον, ἡ λύπη.

Φ

Φα(β)ολύτης· ξύλινον έργαλεῖον, δι' οὗ οἱ Ὀλυμ. διαλύουν τὴν φάβαν.
Φά(γ)ουσα· καρκῖνος (κυρίως ὑπὸ σημασίαν νόσημα ἀνίατον).
Φαλλέος· ὁ εἰς τὴν λειτουργίαν τῆς δευτέρας τῆς Διακαινησίμου ἑβδομάδος καθυστερῶν· ὅστις καὶ ὑποχρεοῦται νὰ προσφέρῃ ἓν τραπέζιον, ἢ ὑποβάλλεται εἰς ἔξωσιν.
Φαμέ(γ)ος· ὑπηρέτης.
Φαρακλά(δ)α· ταὐτὸ τῷ ἀραμάδα.
Φαραωνιά· πλῆθος, συρροή· ἴσ. ἐκ τοῦ Φαραωνῖται (στρατὸς τοῦ Φαραώ)· ἐπὶ πολυμελοῦς οἰκογενείας «μιὰ φαραωνιὰ 'ναι».
Φαφλατᾶς· φλύαρος, ἀσυνάρτητος.
Φέρτης· ὁ προβλέπων καὶ φέρων ὅλα τὰ χρησιμεύοντα αὐτῷ.
Φλάρος· δαίμων.
* *Φλε(β)ότειρον*· τὸ φουσκωτήριον τῶν σφαγέων.
Ἰ Φοροῦμαι· ὑφορῶμαι, ὑποπτεύω, καὶ ἐφόρεσις =ὑποψία.
**Φουρνιδόν*· λέξις διασωθεῖσα ἐν τοῖς προικοδοτηρίοις ἐγγράφοις τοῦ ΙΖ' αἰῶνος.
Φροί(γ)αρα· τὰ ξηρὰ κλαδία.
Φρυμά(δ)ι· τὸ παξιμά(δ)ι.
Φυλλιά· τὰ φυλλία τοῦ ἐμβολιάσματος.
Φωτούλλης· ἐρωτόληπτος, ἐρωτομανής.

Χ

Χλιός· ἐπὶ ἄρτων καὶ φούρνων=χλιαρός.
Χειροπαίρω· ἐπὶ τῶν ζυμωθέντων ψωμίων.
Χλοολοῦμαι· ὀχλολογῶ.
Χουρδουαλλίζω· ἐπὶ τῶν ἐκ ταχυγλωσσίας ἀσαφῶς ὁμιλούντων.
Χρεία· ἀπόπατος, ἀναγκαῖον.
Χρειασί(δ)ι· τὸ ἀναγκαιοῦν σκεῦος ἢ πρᾶγμά τι.
Χρουσαφί(δ)α· ἴκτερος.
Χιλιά(δ)ερφος· ἁρπακτικὸν ὄρνεον.
Χοστός· παιδιά.

Λέξεις γεωργικαί.

Ἀείλαμος· σανός.
Ἀκί(δ)α· ἀκίς.
Ἀναύλοχος, ἀναυλόχι,-ερόν· μέρος ὑπὸ κλιτύων ἑκατέρωθεν περιβρεχόμενον καὶ ὑποδεχόμενον τὰς καταρρεούσας ὕλας.
* *Ἀνε(γ)ωνιάζω*· λέξ. συνήθης παρ' Ὀλυμ. σημ. τὸ διαγωνίως ὀργόνειν ἢ αὐλακίζειν τὸν ἀγρόν, ἄλλως τε καὶ διὰ νὰ διακόπτωνται οἱ αὔλακες εἰς τὴν δευτέραν ὄργωσιν.
Ἀνεκεφαλίζω· ὁμοία τῇ προτέρᾳ.
Ἀνεμό(δ)αρτον· τὸ ἐκτεθειμένον εἰς τὸν ἄνεμον.
Ἀνέχυμα· ἀναχέω.
Ἀξανέμισμα· ἡ διὰ τοῦ ἀνέμου ἐκκόκκισις τῶν γεννημάτων.
* *Ἀναθινὸς-(ἀνὰ θίν)*· ἡ χερσαία ἄκρα ἡ οὐκ ἀροτριουμένη ἀλλὰ σκαπτομένη.
Ἀποθερέα· τὸ ἀποθέρισμα.
Ἀποσπορέα· τὸ ἀπόσπαρμα.
Ἀργατικόν· πολλοὶ ἐργάται (περιληπτικόν).
Ἀστάχια· οἱ στάχεις.
Ἀσταγότοπος· θημωνία·
Ἀστοχιά· σιτοδεία.
Ἀχερωνάρι· ἀχυρών.
Βασσωμένον· τὸ βασισθὲν ἐπὶ τῶν στελεχῶν του σπαρτὸν ὄρθιον.
Βασταός· ὁ διαχωρίζων καὶ ὑποβαστάζων τὰς κλιτύας τῶν ἀγρῶν τοῖχος.
Βαλάουρον· δι' οὗ καταθραύονται αἱ βῶλοι τοῦ ὀργωθέντος ἀγροῦ.
Βόταρα· τὰ ἐκβαλλόμενα ἐκ τῶν σπαρτῶν χόρτα.
Βουλᾶτον· εἶδος ρυμοῦ.
Βούκεντρον· τὸ σουβλερὸν κέντρον, δι' οὗ κεντοῦσι τοὺς ἀροτῆρας βόας.
(Δ)ιγάλι· τὸ ξύλον, δι' οὗ λικνίζουσιν.
Δρα(γ)άτης, δρα(γ)ατικόν· ἀγροφύλαξ καὶ τὸ ὑπομίσθιον αὐτοῦ.
**Ἔσσω (γ)ῦρος*· τὸ τελευταῖον καὶ ἐν τῷ κέντρῳ τῆς ἅλωνος περιστρεφόμενον ζῷον τοῦ ζευτοῦ.
Ζεύλα· ζεύγλη.
Ζευλοράμματα· ἱμάντες στηθιαῖοι συνάπτοντες τὰς ζεύγλας περὶ τὸν τράχηλον τῶν ἀροτήρων βοῶν πρὸς τὸν ζυγόν.
Ζεύτης· τὸ ζυγόδεσμον.
Ζευτικόν· τὸ ζεῦγος τῶν ἀροτήρων βοῶν.
Ζευτόν· ὁμὰς ζῴων, δι' ὧν ἀλωνίζουσι τοὺς στάχεις.
Θηλάκιον· τὸ δερμάτινον ὑδροδοχεῖον.
Θηλακωμένον, τὸ σπαρτόν, ὅταν θηλακώσῃ τὸ περίβλημά του.
* *Ἴνι*· τὸ ἰνίον ἢ ὑνίον.
Καλαμάα· τὰ θέρετρα.
Καλουργία· καλλιέργεια.
Κατα(β)όλας· τὸ καταβολιαζόμενον κλῆμα ἢ κράδη· λέγ. καὶ τὸ θειλόπεδον τρύγημα σταφυλίων.

Καψαλέα· ἡ πυρπολουμένη καὶ προδιατεθειμένη πρὸς σπορὰν γῆ.
Κέντρα· τὸ βούκεντρον, δι' οὗ κεντοῦσι τοὺς ἀροτῆρας βόας.
Κεντρί· ὅταν τὸ ἄροτρον ὀργώνῃ βαθειά· (σειρρὰ δὲ τὸ ἐναντίον).
Κκηλοῦγκι· ἡ δίκελλα.
Καλο(γ)ύρα· ὁ κρίκος ὁ συνάπτων τὴν ἔγχερην μὲ τὸ ποδάρι.
* *Κουκοῦλλα* ἢ *κουκκοῦλι*, τὸ ἔχον σχῆμα ἐπιμήκους τριγώνου χωράφιον.
Κουνιάζω, κούνιασμα· (πρβλ. θηκιάζω).
* *Κουνάρι*· ὁ σωρός, κῶνος τῶν στάχεων.
Κόντυλα· τὰ χονδρότερα ἄχυρα· (πάχνη δὲ τὰ ψιλότερα).
Κούρπιθας· ἀχυρών.
* *Κωνο(β)ολεῖον*· τὸ περιωρισμένον μέρος, ἔνθα ἐναποθέτουν σωροὺς στάχεων.
Λαλλοῦ(δ)ι· ἀπόξηρον.
Λόθρα· (πρβλ. κεντρά).
Λυταρέα· ἡ σωρεία τῶν χειροβοληθέντων στάχεων.
Λῶρα· κρῖκος σιδηροῦς περὶ τὸν ζυγὸν συνδέων ἐγκαρσίως τὸν ῥυμόν.
Μάλαμα· τὰ ἀλωνισμένα ἀλλ' ἀλίχνιστα γεννήματα.
Μαυροθθέρι· οἱ ἔχοντες μελαίνας ἀκῖδας στάχεις τοῦ σιταρίου.
Μουστούχια· τὰ φίμωτρα τῶν ἐν τῇ ἅλωνι ζῴων.
* *'Νικόν*· ὄνος.
Ξεσπόρι· ὁ πρῶτος ἐκβαλλόμενος πρὸς σπορὰν σπόρος.
Ξετρίχι· ἡ λέξ. κυριολεκ. ἐπὶ τοῦ πρὸς σπορὰν διαλεκτοῦ σιταρίου· μεταφορ. δὲ καὶ ἐπὶ ἄλλων ἐκλεκτῶν πραγμάτων· «αὐτὸς εἶναι τὸ ξετρίχι», τὸ ἄνθος.
Ὄχγερη· ἔγχερυς.
Ὄρνουγας· ὀχετός.
Παρα(β)άλλωμα· ἐκ τοῦ παραβάλλω = τὸ ἄγειν τοὺς ἀροτῆρας παρὰ τὴν ἄκραν.
Παραυλακίζω· παρεκτρέπομαι τῆς κανονικῆς αὐλακιᾶς· (τὸ ἐναντίον δέ, 'σιαυλακίζω).
Παπποῦρα· συγγ. τῷ πούπουρον· λοφίσκος.
Παρῶφτι· ἡ παρωτίς.
Παραύλογος· τὸ κατώτατον μέρος τοῦ ἀναυλοχιοῦ, ὅπου ἀποσυνάγεται ὁ κατάσταλος.
Παρι(γ)ημένον· περιποιημένον.
Πατελλί· εἶδος γῆς φαιολεύκου ἀργιλώδους.
Περιθέρα· ἡ πέτρα τῆς κουμούλας.
* *Περί(β)ολας*· χωράφιον περιωρισμένον φυσικῶς.
* *Περίσειρον* ἢ *περίχυρον*· τὸ (ἐκ σύμπλας κυρ.) σάρωθρον, δι' οὗ περισαίρουσι τὰ ἀπολειπόμενα χονδρὰ ἄχυρα (κόνδυλα).
Πινακίδια· τὰ πλατέα μέρη τοῦ ζυγοῦ πρὸς τὰ ἄκρα.
Πουργός· τὸ καρφίον τῆς ἱστοβόης, δι' οὗ ἐπισυνάπτεται περὶ τὰ λῶρα.
Πρέα· ἡ ὑπὸ ζῴων προξενηθεῖσα ζημία· (κυρ. ἐπὶ γεννημάτων).
Πύλωμα· τὸ πεπυκνωμένον σπαρτόν, ὅταν ξηρανθῇ.
Ῥῦπος· ἀκαθαρσία.
Ρουσσιόϊ· ἡ ἔχουσα ξανθὴν ὄψιν γῆ.
Σκαφιός· σκάπτης.
Σκύ(β)αλα· τὰ ἀπομένοντα ἐκ τοῦ λικνισμοῦ γεννήματα μεμιγμένα μετὰ κοντύλων.
'Σού(δ)ια· οἱ κόκκοι τοῦ σιταρίου πρὶν ἔτι ἀποξηρανθῶσιν.
Σπάθη· ἐφ' ἧς περιάπτεται ἡ ἱστοβόη.
Σπορία· ταινία ἢ μερὶς προσκαίρως διαχωριζομένη δι' αὐλακιᾶς πρὸς εὐκολίαν τῆς ὀργώσεως.
Σποροταυλα· ἡ τράπεζα ἡ διδομένη τοῖς γεωργοῖς, ὅτε ἐργάζονται δωρεάν.
Στα(β)άρι· ῥυμός, ἱστοβόη.
Σταύλισμα· τὸ ἐνδιαιτᾶν τοὺς ἀροτῆρας βόας.
Συμπάλλωμα· τὸ συμβάλλειν τοὺς στάχεις εἰς τὸν ἀλωνισμὸν ἢ τοὺς δαυλοὺς εἰς τὴν φωτιάν.
Τριολία· τὸ τρὶς ὀργώνειν.
Τσίκουρας· ἡ ἀξίνη.
Φουκέντρι· βούκεντρον.
Χαυδάρα· γῆ κατάξηρος ἄκαρπος.
Χειμῶνας· ἡ διὰ ζευτικοῦ ἡμερησία ἐργασία.
* *Χειρό(β)ολο*· ὅσον ὁ θεριστὴς περιβάλλει εἰς τὴν χεῖρά του.
Χιοτάρι· ὀχετός.
Ψυμμίθι· ἡ ἄνευ πετρῶν καὶ χαλίκων γῆ.
* *Ὥειρε*· ἐπιφώνημα πρὸς τοὺς ἀροτῆρας βόας κατὰ τὰς στροφάς των, ἵνα ἐπανέλθωσιν.

Ποιμενικαί.

* *'Α(γ)έλη*· κοπάδι.
* *'Αγλύτης*· τὸ ξύλιον καυκίον, δι' οὗ ἐξάγουν τὸ γάλα.
* *Αἰ(γ)ί(δ)ι*· αἶξ, καὶ δέρμα αἰγός.
'Αγρίμι· αἴγαγρος.
'Αλευρό(γ)αλη· τὸ φαγητόν, ὅπερ κάμνουσι δι' ἀλεύρου καὶ γάλακτος.

Ἀρμέ(γ)ω· ἀμέλγω.
Ἀμουργεῖος καὶ *ἀμουργιός*· ἀμολγ(ὸς)εύς.
Ἀνεκρούω· βυζαίνω τὰ μικρὰ ἢ ὀρφανὰ ἐρίφια καὶ ἀρνία.
Ἀπογυρίζω· περισυνάζω τὰς αἶγας πρὸ τῆς μάνδρας.
Ἀπολαλῶ· φωνάζων εἰσάγω τὰ ποίμνια εἰς τὴν μάνδραν πρὸς ἄμελξιν.
Ἀποουριάζω, ἐκφωνῶ μακρόθεν, ἵνα παρεμποδίσω τὴν ἀπομάκρυνσιν τῶν βοσκομένων ζῴων.
* *Ἀπόστειρον*· τὸ ὅπερ δὲν ἐγκυμονεῖ ζῷον.
Ἀργατινή· ἡ δρύλλα τῆς ἑσπέρας.
Ἀρνός· ἀμνός· ἐξ οὗ ἀρνιακός=τὸ δέρμα τοῦ ἀρνοῦ, ἀρνόκελλος=οἰκίσκος, ἔνθα ἀποκλείονται οἱ ἄρνες.
Ἀσπροχεῖλι· τὸ ἔχον τὰ ἐμπρόσθια κυρ. χείλη λευκά.
Βάλλος· μονόρχυς.
Βοσκαρέα· ἡ περιφέρεια, ἐν ᾗ βόσκει τὸ ποίμνιον.
Βοσκαρί(δ)ι· ποιμενόπαις.
Βρακᾶτον, τὸ αἰγίδιον τὸ κατὰ τοὺς πόδας λευκόν, ἐξ οὗ τραχηλοβράκατον, τὸ ἔχον καὶ τὸν τράχηλον λευκόν.
(Β)υζανταροῦ ἢ *(β)αζανταροῦ*· γαλακτοφόρος.
* *Γλαρόν*, τὸ αἰγίδιον, ὅπερ εἶναι κατάλευκον, περὶ τὸ μέσον δὲ φέρει ταινίαν μέλαιναν.
(Δ)αφνὸν ἢ *(γ)αφνόν*· τὸ ἔχον ταινίας χρώματος δάφνης· ἐξ οὗ δαφνόχειλον τὸ ἔχον περὶ τὰς παρειὰς ἐρυθρὰς ταινίας.
* *(Δ)ιάκομμα*· τὸ διακόπτειν τὰ ἀρνία ἢ ἐρίφια ἐκ τῶν μητέρων των πρὸς ἀπογαλακτισμόν.
Διπλοκούρια· τὰ μαλλία τὰ κουρευόμενα δίς.
Δραμιθθωπόν· τὸ ἔχον λευκὰς καὶ κοκκίνας τρίχας μεμιγμένας.
Δρύλλα· ἀνθόγαλα (τουρκ. καϊμάκ).
* *Ἔγκαψις*· ἡ ἐν τῇ σκαφίδι ἐναπομένουσα πέριξ κεκκολλημένη ὕλη τῆς δρύλλας.
Ἐριφόκελλος· οἰκίσκος, ἔνθα ἀποκλείονται οἱ ἔριφοι.
Ἐριφιακός· δέρμα ἐριφίου.
* *Ἔσς*, *ἔσσω*· ἐκφώνησις, δι' ἧς εἰσάγουσι τὰ ζῷα εἰς τὴν μάνδραν.
* *Ἐσσώκερος*· τὸ ἔχον κέρατα μόλις διακρινόμενα.
* *Σσωλλαΐζω*· σωλάϊσμα· τὸ βύζασμα τῶν μικρῶν μετὰ τὸ ἄλμεγμα τῶν μητέρων των.
Ζωνόν· τὸ μέλαν, ὅπερ ἔχει περὶ τὸ μέσον ταινίαν λευκήν, ἐξ οὗ *ζωναβράκατον*· καὶ *ζωνὸν σσουλλί*, τὸ ἔχον μικρὰ ὠτία, καὶ *κωλόζωνον* τὸ ἔχον περὶ τὰ ὀπίσθια λευκὴν ταινίαν.

Θρεμμάρι· θρεπτόν.
Καΐστή· ἀγγεῖον βουτύρου ὀκάδων δύο ἢ τριῶν.
* *Καθέλα*· τὸ ἔχον τὰ κέρατα κεκομμένα ἢ ἐκκρεμῆ ἐκ βίας.
Καύκικον· τὸ ἄνευ κεράτων.
Καυκί· τὸ ξύλινον ἀγγεῖον χωρητικότητος μιᾶς ὀκάδος, δι' οὗ μετρεῖται τὸ γάλα.
Καλαμοῦτσι, ἢ *ταράκτης*, *ταράλλης*· τὸ δι' οὗ ταράττουσι τὸ γάλα.
Καντιλορά(δ)α· ἡ ἔχουσα στίγμα λευκὸν περὶ τὴν οὐράν.
* *Καρωπόν*· τὸ φέρον στίγματα κόκκινα καὶ μαῦρα. ἐξ οὗ *καροράωπον*.
* *Κασταρόν*· τὸ ἔχον χρῶμα καστάνου ὅμοιον περίπου μὲ τὸ τοῦ καρωποῦ.
* *Καψαλόν*· τὸ ἔχον ἐν μέρει ὑπὸ τὴν κοιλίαν τρίχας διαφόρων χρωμάτων μεμιγμένας, ἐξ οὗ *καψαλοβράκατον*, *καψαλόγλαρον*.
Κεράστικον· τὸ ἔχον κέρατα.
* *Κεροπῖι*· τὸ ἔχον χρῶμα κηροῦ.
Κουλλάφτικον· τὸ ἔχον μικρὰ ὠτία.
* *Κουτλί*· το ἔχον τὰ κέρατα κλίνοντα πρὸς τὰ ὀπίσθια.
* *Κου(δ)ουνέα*· ἡ δερματίνη λωρίς, ἐξ ἧς ἤρτηται ὁ κώδων περὶ τὸν λαιμόν.
Λὰξ ἢ *λααΐξ*· ἐκφώνησις, δι' ἧς ἐξάγουσι τὰς αἶγας ἀπὸ τὴν μάνδραν.
Λουλού(δ)ια· τὰ περὶ τὸν λαιμὸν καὶ σκουλαρίκια λεγόμενα.
Μάνι· τὸ μέλαν.
Μανοῦλι· τὸ ἀπότυρον.
Μαρῶπι· ἡ ἐτήσιος ἀμνάς.
Μαξελλᾶτον· τὸ ἔχον παρειὰς ἐρυθρὰς τὸ δὲ ἐπίλοιπον μέλαν, ἐξ οὗ *μαξελλοβράκατον*, τὸ ἔχον τὰς κνήμας λευκάς.
Μαστάρι· ἡ ἐνυπάρχουσα τῷ μαστῷ ὕλη.
Μίσσωπος· αἱ ἀκαθαρσίαι τῶν μαλλίων.
Μονάζω, *μόνασμα*· τὸ διανέμειν εἰς τὰ σκαφίδια τὸ ἀναβρασθὲν γάλα, ὅπερ ἐκτίθεται εἰς μέρος εὐάερον, ἵνα ἐπανθήσῃ τὴν δρύλλαν, ἐξ ἧς ἐξάγεται ὁ βούτυρος.
Μονορόϊκο· τὸ μὲ ἕνα μαστὸν γαλακτοφόρον.
Μούρουνας· ἀσθένεια κατὰ τὴν μούρην.
Μουγκὸν ἢ *μουργόν*· τὸ κατὰ τὰ ἐμπρόσθια μέλαν, κατὰ τὰ ὀπίσθια δὲ λευκόν, ἐξ οὗ *καψαλόμουργον*, ὅταν ἔχῃ ἐν τῇ κοιλίᾳ μεμιγμένας τρίχας διαφόρων χρωμάτων.
* *Μυρτόν*· τὸ πρόβατον τὸ ἔχον χρῶμα λευκὸν καὶ παρειὰς μελαίνας, ἐξ οὗ *μαυρόμυρτον* καὶ *δαφνόμυρτον*.
Ξελαλῶ, *ξελάλημα*, τὸ λαλεῖν πρὸς τὰ ἔξω.
* *Ξεμονάζω*· τὸ ἐγκαταλείπειν τὰ ζῷα εἰς ἐξοχήν.

Ξω(γ)ύζαντον· τὸ ἐνδιαιτώμενον μετὰ τῆς μητρός του χωρὶς νὰ ἀλμέγηται.
* *Ὄϊι, ὅϊϊι*· ἐπιφώνημα ἐπὶ τῶν προβάτων.
* *Ὀξέα*· ἡ ποιμενικὴ ῥάβδος, ἣν φέροντες οἱ ποιμένες ἐνίοτε ῥίπτουσιν κατὰ τῶν ἀποβουκολουμένων, ἵνα ἐπαναγάγωσιν αὐτὰ εἰς τὸ ποίμνιον.
Ὀρτοκέρικον· τὸ ἔχον κέρατα ὄρθια.
* *Πολιόν*· τὸ φαιόν.
Προ(β)έα· τὸ πρόβειον δέρμα.
Προ(β)ατσουλέα· ἡ πρόβειος κόπρος.
Ρούσσιον· τὸ ὑποκόκκινον ἢ ξανθόν, ἐξ οὗ *ῥουσσιοκόργωπον*, *ῥουσιόμυρτον* κτλ.
* *Ρο(δ)ωπόν*· τὸ ἔχον περὶ τὰς πλευρὰς ἐναλλὰξ στίγματα λευκὰ καὶ μέλανα.
Σακκάζω, *σάκκασμαι*· τὸ ἀποκλείειν τὰ μικρά.
Σσέρκας· ἐσσόρχυς.
Σημα(δ)ᾶτον· ὅπερ ἔχει πλείονα στίγματα λευκά.
Σιτάκα· ἡ μετὰ τὴν ἕψησιν τοῦ βουτύρου ἐναπομένουσα ὕλη.
Σκορδοκαύκικον· τὸ ἔχον σκοροδοειδῆ κέρατα.
* *Στὰ ἔξ*· ἐκφώνησις πρὸς τὰς αἶγας, διὰ νὰ ἐξέλθωσι τῆς μάνδρας.
* *Στ' ἔσσ'* καὶ *Λάσσ'*, ἐπὶ τῶν αἰγοπροβάτων, διὰ νὰ εἰσέλθωσιν ὡς καὶ Ἔσω (Γ)ϊϊ.
Ταράλλης· τὸ τάρακτρον τοῦ γάλακτος.
* *Τσαγκᾶτον*· τὸ μὲ ὀπισθίους κνήμας λευκάς.
* *Τσίρος*· ἡ ὑδατώδης ἀπόστασις τοῦ πεπηγότος γάλακτος.
Τσούλλικον ἢ *σσούλλικον*· τὸ ἔχον μικρὰ ὠτία.
Τρα(β)ά(δ)ι· τὸ ἐργαλεῖον, δι' οὗ τρίβουν τὰ ποιμενικὰ σκεύη.
Τρα(γ)οῦλλι· τὸ ἔχον ὄρθια κέρατα κλίνοντα πρὸς τὰ ὀπίσω.
Τυροκομῶ· κατασκευάζω τυρόν.
Φακελᾶτον· τὸ ἔχον λευκὸν στῖγμα περὶ τὴν κεφαλήν, ἐξ οὗ *φακελομύτικον*.
* *Φαρμαλόν*· τὸ ὑπόλευκον.
Φουρκα(δ)έλα· τὸ ξύλον, ἔνθα δένουσι πρὸς κούρευσιν τὰ ζῷα.
Φρυ(γ)ά(δ)ι· χουλιάριον μέγα, δι' οὗ περιμαζεύουσι τὴν δρύλλαν.
Χειλιόν· τὸ ἔχον λωρίδας λευκὰς εἰς τὰς παρειάς, ἐξ οὗ *χειλιορό(δ)ωπον*, *χειλιόζωνον*, *χειλιοβράκατον*.
Χοιροκου(δ)ουνέα· ἡ χοιρίνη λωρὶς ἡ περιδένουσα τὸν κώδωνα.
Χούμελη· (ἴδ. τσίρος).
Ψηματάρης· ὁ ἀπὸ τῆς δρύλλας ἐψημένος βούτυρος.

Β'

ΕΤΕΡΟΝ ΛΕΞΙΛΟΓΙΟΝ

Α

Ἀβάρετος· ἄοκνος-φιλεργὸς-φιλόπονος.
Ἀγγελοκρούομαι, *ἀγγελόκρουσμα*, *ἀγγελοκρουσμένος*· ὁ πνέων τὰ λοίσθια-ἑτοιμοθάνατος.
Ἀγγελοπετρά(δ)α· ἐρωτοληψία.
Ἀγλούπι(ον)· τὸ ἐκ κολοκυνθίδος φιάλιον, δι' οὗ ἐκχύνουσι τὸ διαλελυμένον κηρίον.
Ἀγραττᾶς· μεγάλη ἄτρακτος· (μτφρ.) ὀστοῦν, ὡς τὸ ὀπίσθιον ὀστοῦν τοῦ λαιμοῦ.
Ἀγριά(δ)α· ἀποχερσωμένη γῆ.
Ἀ(δ)ερφομοῖρι· ἡ μετοχὴ τῆς ἀδελφικῆς κληρονομίας.
Ἀ(δ)ερφοπητός· ὁμοιόφρων-περιπόθητος-ὀπαδός.
Ἀδιαλό(γ)ιστος· ἀσυλλόγιστος.
Ἀδιάντροπος· ἀναίσχυντος, ἀνήθικος.
Ἀδιάτακτος· ὁ ἀποθανὼν ἄνευ διαθήκης.
Ἀδιάρμιστος· ἀτημέλητος.
Ἀελλοπό(δ)ης ἢ *ἀετοπό(δ)ης*· ὠκύπους.
Ἀενικός· ἀδηφάγος· ὁ ἐσθίων ἢ πίνων ἀμέτρως καὶ ταχέως.
Αἰ(γ)ιδέα· αἰγόδερμα.
Ἀκή(δ)ευτος· ἀνυπόφορος.
Ἄκλουστρος· ἀγριάδα.
Ἀκνί(δ)α· τσουκνίδα.
Ἀκρι(β)ός· φειδωλός, φιλάργυρος· «τῶν ἀκρι(β)ῶν τὰ πρά(γ)ματα οἱ χαροκόποι τρῶ(ν) τα».
Ἀλεκατέα· ἠλακάτη.
Ἀλεφάντης· ἡ εἴσοδος τοῦ ἀχυρῶνος, εἶδος φεγγίτου.
Ἀλλοπαρμένος ἢ *νεραοπαρμένος*· μανιακός, φρενοβλαβής, ὑποχονδριακός· (κυρίως ὁ ἐκ ψυχικοῦ πάθους αἴφνης προσβληθείς).
Ἀλός· εἶδος φυτοῦ.
Ἀ μμᾶ· προσφώνημα νηπίων πρὸς μητέρας.
Ἀνε(β)όσσιον· ὑποβοήθημα, συνδρομή· ἀρωγή.
Ἀνεμαλαγιά· κυρίως ἐπὶ τῶν ζῴων, ὅταν ἐνδιαιτῶνται εἰς βοσκὴν ἄθικτον· μεταφορ. πρόσφατος περίστασις.
Ἀνελυδιῶ· τὸ ῥῆμα λέγεται ἐπὶ τῶν διὰ τῶν πόρων πηλίνων ἀγγείων ἐξερχομένων ὑγρῶν· «ἀνελυδιᾷ τὸ ἀπανωπίθι(ον)».

Ἀνε(γ)ορεύω· ἀναμιμνήσκομαι.
Ἀνεμοκυκλίζομαι· ἐπὶ τοῦ ἀνέμου πνέοντος ἀκανονίστως· μεταφρ. ἐπὶ τῶν ἀστάτων καὶ παρασυρομένων.
Ἀνεμομαζώματα· τὰ αἰσχροκερδῶς ἀποκτώμενα· «ἀνεμομαζώματα, δαιμονοσκορπίσματα».
Ἀνεμπλητός· πλουσιοπάροχος — τὸ ἐναντίον τοῦ φειδωλοῦ.
Ἀνεσκομπόνομαι· ἐγείρω τὸν χιτῶνα, προετοιμάζομαι.
Ἀνεχχυμίζομαι· ὁμοία τῇ προτέρᾳ· ἢ ἐπανορμῶ.
Ἀνε(β)ουνάρα· ὁ ἐν τῷ ἀροτριαζομένῳ ἀγρῷ ἐκ τῆς ἀναστροφῆς τοῦ ζευκτοῦ σχηματιζόμενος σωρὸς χώματος· «'ς τὸ(ν) ξεστρεμμὸν εἰς τὴν ἀνε(β)ουνάραν ἤσπασεν ὁ ζυ(γ)ός».
Ἀνε(β)όλιασμα· ἀνάντης δρόμος—ἀνήφορος.
Ἀνελίζω· ἐκτυλίσσω.
Ἀνάντολος· ὀκνηρός, μαλθακός,
Ἀνάσκελα· ὑπτίως.
Ἀνεσπῶ, ἀνέσπασμα· ἡ ἐκρίζωσις τῶν χόρτων.
Ἀνάρης· ἡ ἀνώπετρα τοῦ μύλου.
Ἀνεμιλλαόνω· «ἀνεμιλλάωσε τὸ σπαρμένον» = ἀνεβλάστησεν.
Ἀνεπούμπουλος· ἀτημέλητος, ἀκατάστατος, ἀφιλόκαλος.
Ἀνετρομαλίζομαι· καταβάλλομαι ὑπὸ ρίγους.
Ἀντιβρασία· ἀντιβρασμένον φαγητόν· — ξανάβρασμα.
Ἀντικοτῶ· ὁ εἰς τοῦ ἄλλ' ἀντικοτᾷ, ἢ προσαφορμίζεται = αἰτιᾶται.
Ἀντιλαλῶ· ἀντηχῶ· «ἐντιλαλοῦσα(ν) τὰ (β)ουνιά, καὶ τά 'ρη 'ντιλαχιοῦσαν».
Ἀντίφωνον· ἠχώ.
Ἀ ππᾶ· προσφώνημα νηπίων πρὸς πατέρας.
Ἀπανωκούμουλον· ἡ ὑπερπλήρωσις μέτρου χωρητικότητος (κυρ. ἐπὶ γεννημάτων).
Ἀπο(γ)ιόνω· κατατήκομαι.
Ἀπό(δ)αυλι· λείψανα δαυλῶν.
Ἀπεεργοῦ· πρὸ πολλοῦ.
Ἀποκοτῶ· τολμῶ.
Ἀπλά(δ)ι· ἡ κατωφερὴς περιοχὴ ἀγροῦ.
Ἀπλωταρέα· τὸ μέρος, ἐν ᾧ ἁπλόνουσι τὰ γεννήματα ἢ καρποὺς πρὸς ἡλίασιν· (κυρ. ἐπὶ ἐνδυμάτων).
Ἀπολακιάζω· ἐναποθηκεύω (κυρ. ἐπὶ γεννημάτων).
Ἀπολύνω ἐξέρχομαι· «ἐπόλυκε τὸ μελισσοποῦλι»· ἀπόλυμα = ἡ ἔξοδος σμήνους μελισσῶν μετὰ ἡγεμόνος—ἀπολυτὸς (τῶν μελισσίων, τοῦ ζευκτοῦ τοῦ ἀλωνίσματος), καὶ ἡ ἀναβλάστησις τοῦ φαγωθέντος δένδρου.
Ἀπολούσματα ἢ *ἀποπλύματα*· τὰ νερά, δι' ὧν ἐλούσθη ἢ ἐπλύθη τις.
Ἀπόπαι(δ)ον· ἀπόκληρον.
Ἀποσιάζω· ἐπικαλύπτω κακὰς πράξεις, «ἐπόσιασά σού ταις πλέα τὴς βουλίαις καὶ τὴς ἐργασίαις σου».
Ἀπουσονάριστος· ἀνυπόφορος, ὁμοία τῇ ἀκήδευτος.
Ἀποσβολόνομαι· ἐπὶ ἀλλοιώσει ἢ ὠχριάσει τῆς ὄψεως ἐν ἀπαισίῳ ἀκούσματι ἢ πραξικοπήματι· «ἔμεινεν ἀποσβολωμένος».
Ἀποσύκισμα· ἡ ἐκκάρπισις τῶν συκεῶν.
Ἀπόσυρμα· τὸ ἐπιπέτσωμα τῶν ὑποδημάτων, τὸ τελευταῖον εὔγαλμα παντὸς ρευστοῦ.
Ἀπόχτι· (μεταφρ.) ἐπὶ τῶν ἰσχνῶν ἀνθρώπων καὶ ζῴων.
Ἀποχύνω, ἀπόχυμα· ἀποχέειν τὸν ζωμὸν ψημένου φαγητοῦ.
Ἀρζοκοῦπι· τὸ ὀπίσθιον μέρος τοῦ λαιμοῦ.
Ἀρκαρ(έα)ᾶ· πρωτέγκυος· «ἡ ἀρκαρᾶ τὸ 'γκάστρι της κρουφὸ(ν) καμάρι(ν) τό 'χεν».
Ἀσκοτίλιστος· ἀκατηγόρητος, ἄνευ ὑποχρεώσεων.
Ἀσκόλομβρος· εἶδος βοτάνης ἀκανθώδους.
Ἀσυμπάθητος· ἄσπλαγχνος, σκληρογνώμων.
Αὐγοζύμωτος· φειδωλός.
Αὐτόχθια· αὐτοφυὴς πέτρα — ριζιμιά.
Αὐτόχλιον· νερὸν θερμανθὲν ἀφ' ἑαυτοῦ.
Ἄφτραις· ἄφθαι.
Ἀχνός· ἀθρόα ἐκπνοὴ θερμοῦ—χουχούλισμα.
Ἀχρειάνα· γυνὴ αὐθάδης.
Ἄψηφον· εὐτελὲς — ἀδύνατον, ἐνίοτε καὶ *ἄψυχον*.
Ἀωνή· ἄκρα σιωπή.

Β

Βαζωτή· τὸ ἐπίθετον ἀπαντᾶται συνήθως μὲ τὴν λέξιν φοῦντα = ἀνθοδέσμη· «νὰ κάμῃ φοῦντα βαζωτή, νὰ (δ)ώκῃ τοῦ καλοῦ της».
Βαθυλο(γ)ῶ, βαθυλο(γ)ισμένος· σύννους — ὁ εἰς βαθεῖαν σκέψιν εὑρισκόμενος.
Βάκαμμα· δάγκαμα — πρόγευμα — δόρπος.
Βάλλος· ἐσόρχυς, ἢ μονόρχυς.
Βολή· τρόπος.
Βαταλαλῶ ἢ *βαρταλαλῶ*· κραυγάζω, ἐρίζω μετὰ κραυγῶν καὶ χειροκροτημάτων—διαπληκτίζομαι.
Βληχοῦνι· εἶδος βοτάνης.

Βουλή· θέλησις, συμβουλή.
Βουργί(δ)α· πήρα· (μεταφορ.) ἐπὶ κοντῶν γυναικῶν.
Βολικός· εὔκολος, πρᾶος, τὸ δὲ ἐναντίον ἄβολος=δύστροπος.
Βοῦρκα· βόρβορος.
Βρακόπο(δ)ας· ἡ κνήμη — τὸ περὶ τὴν κνήμην περιστρεφόμενον καλαμοβράκι.

Γ

Γά(δ)αρος· ὁ μεσαῖος δάκτυλος.
Γελλωφᾶς· ὁ γλωσσοτρώγων, βασκανίζων, ὡς ἡ Γελλοῦ=Γοργώ.
(Γ)εί(δ)ωλον· ὁμοίωμα—ἄσημον (πάντοτε μὲ κακὴν σημασίαν).
Γεροντομοῖρι· τὸ προικοδοτούμενον κτῆμα, ὅπερ διαχειρίζονται οἱ προικοδόται πρὸς γηροκόμησίν των.
Γιάωμα· σκόρπισμα.
(Γ)ιπλοσταυροδρόμι, (γ)ιπλοστενορύμι· τὸ μέρος, ὅπου διέρχονται πολλοὶ ἄνθρωποι, συνήθως κεντρικὴ ὁδὸς ἔχουσα διακλαδώσεις.
Γλυκοσαλίζω· χαριεντίζομαι, καλολογῶ, συναναστρέφομαι ἐρωτικῶς.
Γλυμμί(δ)α· λωρὶς ἐξ αἰγοδέρματος, δι' ἧς οἱ ποιμένες ἐπιρράπτουσι τὰ ὑποδήματά των· 2) ἡ θήλασις τῶν νηπίων· «δός του μιὰ(ν) γλυμί(δ)α (ἀντὶ γλυμάδα) νὰ ἀρνέψῃ».
Γοῦλα ἢ *βοῦλα*· τὸ στόμα· «όπ' ἀ(γ)απᾷ τὸν ἔρωτα καὶ τὴ(ν) δροσοπεζοῦλα, πολλὰ καλὰ στερεύεται ἡ ἔρημή του βοῦλα».
Γουργοῦρι ἢ *γουργοῦθι*· ὁ λάρυγξ· λέγεται καὶ καταπινάρι.
Γόνος· «τὸ γόνισμα τῶν μελισσιῶν».

Δ

(Δ)ιπλοκούρια· τὰ κουρευόμενα ὄψιμα ἔρια τῶν προβάτων.
(Δ)ιπλέττι· ἡ πτυχή.
Δρακοντίνα· αἱ ὀρχεοειδεῖς ῥίζαι τοῦ σκυλοφύτου ὅπερ καὶ
Δοντόχορτον λέγεται.
Διάλυσμα· ἐκπλοκὴ—ἐκκαθάρισις.
Δροσο(γ)ελῶ· εὐχαριστοῦμαι (κυρίως ἐν λύπῃ ἐχθροῦ, ἐπιχαίρω).

Ε

Ἔππαλαι· ἔκπαλαι.
Ἔπηε· ὕπα(γ)ε.
Ἐπορός· περίπατος—ἐπίδειξις
Εὔ· καλά· (συμπαθητικόν).

Ζ

Ζουφός· ἀδύνατος, ἀμέστωτος.
Ζόλια· ἡ περικοσμοῦσα τὸ στῆθος ταινία φλωρίων.
Ζουμᾶτος· πλούσιος.

Θ

Θεμελιακός· εὐτραφής, εὔσαρκος.
Θεογκαλῶ, θεογκαλεμένος· ἐπὶ τῶν ἐγκληματιῶν, ὅταν ἀδίκως ἀθωωθῶσιν ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου.
Θεόρατος· ὑψηλός·—ὁμοίως θεότρελλος, θεοκάραβον κτλ.
Θεριακωμένος· ἀνδρεῖος.
Θράλλη ἢ *θράπη*· ἐπισεσωρευμένα κλαδία ἢ φύλλα δένδρων.

Κ

Κακοεργατᾶς· κακόεργος.
Κακοπρόμονος· ὁ μὴ σχετιζόμενος μετ' ἄλλου (κυρίως ἐπὶ συγγενῶν).
Καλοθέττα· εὐθέτως.
Καλαμουγκάνι· τὸ καλάμιον, ἐν ᾧ τυλίσσουν τὸ νῆμα.
Καλοπηλογιάζω· εὐπροσηγορῶ.
Καρκά(δ)ι· ἡ ἀπόσκληρος μύξα, ἡ θρυαλλὶς τοῦ λύχνου.
Κάρι· καρούλιον, κουβάριον.
Καμάρι· τὸ μονογενὲς—προσφιλὲς τέκνον.
Καυκαλᾶς· βαρύνους.
Κατα(β)ολή· ἡ ἐκ βροχῶν καταστροφή, ῥαγδαία βροχή.
Καταπίτρης ἢ *καταπινάρι*· οἰσοφάγος.
Καταρρικόν· κατάρρους.
Κατρακυλῶ· κατακυλῶ.
Κα(μ)ωματᾶς· πολυμήχανος· (κυρ. ἐπὶ γυναικῶν) πάντοτε ὑπὸ κακὴν σημασίαν.
Κέντης· ἀχορταγιά.
Κοιλαοόκαρπος· εὐτελέστατον μέρος γῆς· 2) ὁ ἀστράγαλος τῶν ζῴων, δι' οὗ οἱ παῖδες διενεργοῦν παιδιὰς κατὰ τὰς ἡμέρας τοῦ πάσχα.
Κοιλιοπορεύομαι· στεροῦμαι (ἐπὶ τῶν δυστυχούντων).

Κοιλιοβέ(δ)ουρα· ἡ κοιλία μετὰ τῶν ἐντέρων.
Κοπετά· τὰ ἐν λύπῃ καὶ πένθει ὀρφανὰ καὶ χηρευόμενα ὀσπίτια.
Κουλλομα(δ)ῶ· καταμαδῶ.
Κούμπα τουνά· ἀναιτίως, ἀναρμόστως.
Κουρουπίζω-ομαι· διερεθίζω.
Κούντικον καὶ *κούντουρον*· τὸ μικρόσωμον (κυρίως ἐπὶ ζῴων).
Κορακίζω· ἀδηφαγῶ· «νὰ τρώ(γ)ῃς καὶ νὰ κορακίζῃς».
Κούρλικον· κουρευμένον ἢ σπανότριχον.
Κούρταλον· κατάξηρον.
Κορφολο(γ)ῶ· συλλέγω κορυφάς· «ῥόδα 'μάζευ(γ)εν κι' ἀ(ν)θοὺς ἐκορφολό(γ)α».
Κούσκουρας· ἀργιλώδης γῆ.
Κούρπιθας· ἀχυρών.
Κουτελίτης· ἡ περὶ τὸ μέτωπον ταινία ἐκ φλωρίων.
Κουτροῦλι· τὸ ὑστερότοκον—τὸ ἄνευ προικός.
Κουσουμά(δ)ι· δίπυρον.
Κουσπίζω, *κουσπί*· ὑποκινῶ, τὸ βούκεντρον.
Κουτούζης· ἀπότολμος.
Κυλλοκα(θ)ίζομαι, *κυλλοκα(θ)ισμένος*· ἐπὶ τῶν ἐξ ἀκανθῶν παθόντων κατὰ τοὺς πόδας.
Κωλόκουρα· τὰ λείψανα τῶν ἀποκοπτομένων.
Κολοκοῦρα· κορμὸς δένδρου.
Κωλοράϊ· τὸ ἄνωθεν τοῦ πρωκτοῦ ὀστοῦν ἢ μέρος.
Κωλοπυλώματα· ἀνησυχίαι, περιπέτειαι.
Κωλοβερέζα· ὑπεκφυγή.

Λ

Λα(γ)οκοιμοῦμαι· ἐλαφροκοιμοῦμαι ἢ μὲ ἀνοικτοὺς ὀφθαλμούς.
Λακκώνω· τὸ περιμαζεύειν τὴν πρωίαν τὰ ποιμενικὰ ζῷα· τὸ δὲ τὴν ἑσπέραν λέγεται *ἀποστρέφω*, *ἀποστρεμμός*.
Λαύρα· λύπη; ζέστη, τὸ προσφιλὲς τέκνον· ὁμοίως
Λαχτάρα· τὸ προσφιλὲς ἢ πρωτότοκον τέκνον.
Λεετῶ· ἀναλύομαι (ὑπὸ πολλῆς θερμότητος).
Λόθρα· τὸ βούκεντρον.
Λονάρα· μεγαλόσωμος γυνή.
Λουπάζω· ὑποχωρῶ ἢ ὑποκρίνομαι.
Λούππη· λέμβος παλαιοῦ εἴδους — μεταφορ. ἀδηφάγος.
Λήκωμα· ἡ φθορὰ τῶν πηλίνων ἀγγείων, πετρῶν, κονιάματος.
Λύξηκας· λυγμός.

Μ

Μαγνέντι· περίπατος, ἐπίδειξις· «ηὗγεν ἡ κόρη 'ς τὸ μαγνέντι».
Μαϊλλοκέφαλος· φαλακρός.
Μακελλεμένος· κατατραυματισμένος.
Μάνταλος ἢ *περάτης*· τὸ ζύγωθρον.
Μαντραβέλας· ἄφρων.
Μασουφολάτης· ὁ ἄξων, περὶ ὃν ἐκτυλίσσεται τὸ μασούριον (ὑφαντ.).
Μελισσοκρουσμένος· ὁ ὕποπτος πρὸς ἀνακάλυψιν κακῆς πράξεώς του.
Μίσσωπος· ἡ γνωστὴ ἀκαθαρσία τῶν ἐρίων.
Μονολάϊ ἢ *μονοτάρου*· ὁμοῦ.
Μονόφωνον· αἱ ζωηραὶ κραυγαὶ ἐπὶ ἀπευκταίων.
Μούερης· βαρύνους.
Μουζοῦρι· καυκίον.
Μουστοῦχι· τὸ φίμωτρον.
Μουχτερόν· χοῖρος.
Μπλάζω· διασκορπῶ.
Μπουλιστρίνα· δωρεὰ (κυρ. ἡ ὑπὸ ἐρωμένου τῇ ἐρωμένῃ του προσφερομένη), ἀγιοβασιλιάτικα.
Μυροβλήτης· τὸ ἐναντίον τοῦ μακαρίτης.

Ν

Νεροφορία· ἄμπωτις.
Νόμος· τὸ παραπλεύρως τῶν ἰσοπέδως παρακειμένων ἀγρῶν σχηματιζόμενον ἢ τεθειμένον σημεῖον.
Νόστος· ἡ ὄρεξις τοῦ τρώγειν ἢ πίνειν.
Νυ(μ)φοστόλι· τὰ πολυτελῆ ἐνδύματα καὶ οἱ στολισμοὶ τῆς μελλονύμφου τὰ φερόμενα ἐν τοῖς γάμοις.
Νυννί· νάννος, τὸ ἰσχνὸν βρέφος· — 2) τὸ ἐν μελανῷ ὑαλίνῳ ἀγγείῳ φαινόμενον μικροσκοπικὸν ἀφομοίωμα.

Ξ

Ξανάπομπα· ἀντιστρόφως.
Ξελαγιάζω· ἀνησυχῶ, διεγείρω.
Ξελογιάζω· ἐβγάζω ἀπὸ τὸ λογικὸν—ὑποκινῶ (κυρ. ἐπὶ ἐρωτευμένων).
Ξεκαυκαλίζω· ἀφαιρῶ τὸ κεφάλι.
Ξεκυταρόνω· ἐβγάζω τὸ κυτάρι· 2) ἐπὶ γυναικῶν, ὅταν ἐξογκωθῇ ἡ κοιλία ἐξ ἐγκυμοσύνης.
Ξεμιστεύ(γ)ω· διαχωρίζω, ἀπολυτρόνω.

Ξένια· δωροδόκημα.
Ξενοχάρα(γ)ος· μὲ ξένην χαρα(γ)ὴν (διακριτικὸν σημεῖον ἐπὶ τῶν ζῴων).
Ξερά· κνῆμαι.
Ξεσσιπιδιάζω· ἀναδέρω.
Ξόμπ.λι· τὰ κεντήματα ἐν ὑφάσματι· 2) δεῖγμα, σχέδιον.
Ξω.λεσία· ὅτε πλησιάζει ν' ἀλεσθῇ τὸ ἄλεσμα.
Ξω(β)ύζαντον· τὸ μετὰ τῆς μητρὸς ἐνδιαιτώμενον ἀρνίον ἢ ἐρίφιον γαλακτοτροφούμενον.
Ξώστρα· ἀτόπημα, ἀξιοτιμώρητος πρᾶξις· 2) ἀπευκταῖον.
Ξωτάρης· ἐξοχικός.
Ξωτικόν· δαιμόνιον.
Ξώχ.λα(δ)α· ἐμμέσως.

Ο

Ὁλόγρος· κάθυγρος.
Ὁλόμουσγος· ὁμοία τῇ προτεραίᾳ.
Ὁλόμοιος· πανόμοιος.
Ὁλόμουρδος· βεβορβορωμένος.
Ὁλόπασι· πρὸ παντός.
Ὀρκός· ὁ μεταξὺ δύο σκοπέλων χάνδαξ.
Ὀρνιθοκολί(δ)ι· λειχηνῶδες ἐξάνθημα.
Οὔππα· ὑποβοήθησις, ἀρωγή.
Ὀφτόν· ψημένον.
Ὀχ.λο.λο(γ)ῶ· διαφιλονεικῶ ἐν πολλοῖς.

Π

Παραβά(δ)ι· μικρόσωμον, εὐτελές.
Παραζούα.λος· ὁ κλίνων πρὸς τὴν μίαν πλευράν.
Παρα.λ.λάϊ· παραλλήλως.
Παρα.λ.λάσσω· ἐξομοιῶ.
Πασπαρᾶς· ἡ γέμισις τῶν ἀρνίων ἢ ὀρνιθίων.
Παχοῦντι· τὸ ἀλεῦρι τοῦ πεφρυγμένου κριθαρίου, δι' οὗ κάμνουν φαγητόν, ἀλευρίαν.
Πέθομαι· ἐπαίρομαι, μεγαλαυχῶ, 'ψηλοκρατιοῦμαι.
Περίδρομος· παρωνυχίς· (ἐπὶ ἀδηφάγου κατάρα: νὰ φά(γ)ῃ τὸν περίδρομον).
Περιθέρα· αἱ περὶ τὸ δῶμα τῶν οἰκιῶν ἢ τοίχων τεθειμέναι πρὸς ἐπίστρωσιν μεγάλαι πέτραι.
Περίκος· περιχιτώνιον.
Πέσσα· ἀνθοδέσμη.
Πη.λίνη· λεκάνη.
'Πήματος· αἱματόφυρτος.
'Πεικάζω· γνωρίζω ὁπωσοῦν.
'Πίκεντρος καὶ *'πίκουρος*· σκληρολόγος, ἰδιότροπος.
Πιτσικαῦ.λι· ἄσημον, μικρόσωμον· μεταφορ. ὁ εἰσαγόμενος αἴφνης εἰς ξένας ὁμιλίας ἢ ἐργασίας.
Πισπιντί· ὁμοία τῇ προτεραίᾳ.
'Πίσυχνα· τὰ πεπυκνωμένα κλαδία, ἅτινα καὶ *προσάψιμον* λέγονται.
Πορόστάτης· ὁ ἱστάμενος παρὰ τῷ πόρῳ τῆς μάνδρας.
Που.λομάνα· γυνὴ συνδιαιτωμένη μετὰ νεανίδων (πάντοτε ὑπὸ κακὴν σημασίαν).
Πουμπουνίζω· χαμοβροντῶ.
Πούπουρον· λοφίσκος.
Πουρδουνιός· ἐπιπόλαιος.
Πουσουέρομαι· «δὲν πουσουέρεται»=δὲν οἰκονομεῖται (ἐπὶ μεγέθ. ἄχθους)· 2) ἀπουσουάριστος, ἀκή(δ)ευτος, ἀνήκεστος.
Ποταμόσυρμα· τὸ παρακείμενον εἰς ποταμὸν χωράφιον, ὅπερ ἐνίοτε παρασύρεται ὑπ' αὐτοῦ.
Πρά(γ)ματα· κτῆμα· 2) τὰ ποιμενικὰ ζῷα.
Πράσσω· διενεργῶ (ἐπὶ ἐμπείρων)· «ἢ πρᾶξε, ἢ μετάπραξε, ἢ 'πὸ τὸν κόσμο λεῖπε», ἐξ οὗ
Πράκτρα· ἡ πολυμήχανος ἢ πολύπειρος γυνή.
Πρέα, *πρεάρικον*· ζημία ἐπὶ καρπῶν γενομένη ὑπὸ ζῴων.
Πρῖσμα· κακία, ἐκδίκησις.
Πρόσβο.λον· ἡ ἐπισκευὴ τῶν σιδηρῶν γεωργικῶν ἐργαλείων.
Πρόσφορον· ἄρτος προσφερόμενος εἰς τοὺς ἱερεῖς.
Προφωνοῦμαι· ἐντέλλομαι—ἐπισυνιστῶ.
Πρωτό(γ)ερος· δήμαρχος.
Πρόχυμα· τὸ πρῶτον ὕδωρ, ὅπερ ἐκχύνουσιν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ λουομένου.
Πυριαῦ.λι· αὐλός.

Ρ

Ραίνω· ῥαντίζω.
Ρεκαβέρω· διαφιλονεικῶ, διαπληκτίζομαι, συναγωνίζομαι· «ἐρεκαβάραν εἰς τὰ κωπία».
Ρετός· αὐθόρμητος.
Ριζό(γ)ωνα· γωνίαι· «ἐδιάρμισε τὰ ῥιζό(γ)ωνα τοῦ σπιτίου» = ὅλας τὰς γωνίας ηὐτρέπισεν.
Ρόζος· τύλος.
Ρουγγανίζω· ῥέγχω.
Ρυγ.λί· δέμα χρυσομετάξης.
Ροῦτσι· πεῖσμα, ἰσχυρογνωμοσύνη.
Ρύμη· δίοδος.

Ρυκτάρι· τὸ βιβλίον, δι' οὗ μαντεύουσιν οἱ μάντεις.
Ρύκτης· χάνδαξ.

Σ

Σακόραφας· «τὸ κατώτατον ὀστοῦν τῶν παγίδων».
Σαξίον· πηλοφόριον.
Σαμπαρίζω· κουδουνίζω, κτυπῶ τὸ κουδοῦνι (κώδων).
Σαπομίττα ἑρπετὸν—σημαμίθιον.
Σάπρακον· κατατραυματισμένον ἢ λυωμένον.
Σαγλιάζω· καθυγραίνω.
Σελλίον· κάθισμα.
Σέμι· ἡ ἔρρυθμος κωπηλασία.
Σίπλιον· πλησίον.
'Σοιόομον· λεῖον.
Σοῦρπα· λίαν πρωΐ· «σοῦρπα σελλώνει τ' ἄλο(γ)ον, σοῦρπα τὸ καλικεύει, σοῦρπαν ὑπά(γει) 'ς τῆς ἀγαπῶς τὴν πόρτα(ν) καὶ προβαίλει».
Σουλουντρανίζω· ἐκχέω τι κρουνηδόν.
Σσουλλούφια· μήνιγγες.
Σουρεύ(γ)ω· συκοφαντῶ.
Στα(β)άρι· ἡ ἱστοβόη.
Σύ(γ)υρα· (σὺν-γῦρος) = τὰ γύρω, περίγυρα.
Σούλλουρα· πανοικεί.
Σσουμουδιά· σιωπή.
Σουπουρί· φόβος·
Συ(γ)κλα(δ)οκορμόρριζα· κλάδους καὶ ῥίζας ὁμοῦ, ἐπομ. παντελῶς· ἐφά(γ)ασί μου τὴς συκιαὶς συ(γ)κλα(δ)οκορμόρριζα, ἢ ἐκλέψασί μου τὸ σπίτι συ(γ)κλαοκορμόρριζα.
Συμπάλλω· βάλλω εἰς φωτίαν ξύλα.
Σύ(γ)κλυσις· διαρκεῖς ῥαγδαῖαι βροχαί, κατακλυσμός· «εἶναι σύ(γ)κλυσις κόσμου».
Σουπιδιάζω· ἐμπυάζω (ἔμπυον), ἐπὶ τῶν ἐξ ἐμπυώματος ἐξῳδηκυιῶν πληγῶν.
'Σσύ(γ)υρος· ὁ τελευταῖος τοῦ κύκλου τοῦ χοροῦ, ἢ τὸ ζῷον τοῦ ζευκτοῦ ἐν ἀλωνίσματι.
Σχιζαμόνομαι· ὑποκρύπτομαι ταχέως.
Σχιρμίζω· ὄζω· «ἐσχιρμίσα(ν) οἱ τρά(γ)οι» = ὅταν φθάσουν εἰς ὥραν συνουσίας.

Τ

Ταυλομάνδηλον· τραπεζομάνδηλον.
Τοῦ (γ)έμου του· τῆς χωρητικότητος του (ἐπὶ ἀνταλλαγῆς ἀγγείων διὰ γεννημάτων).
Τουρτουρίζω· κρυόνω, ῥιγῶ.
Τσίτα· ξυλάριον, δι' οὗ ἐπισφαλοῦσιν οἱ γεωργοὶ τὰ γεμάτα σακκία.
Τσουρί· τὸ ταχέως, δρομαίως τρέχειν.
Τσουντοῦρα· ὁ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς στολισμὸς τῆς ἀρχαίας μπόλιας (παρὰ γυναιξίν).

Φ

Φλασκουνέα· τσικουδιά.

Χ

Χαΐπι· ἄφαντος.
Χαλασοῦρα· μέρος πετρῶδες.
Χάμνα· τὸ μικρότερον παρὰ τῇ πρύμνῃ κωπίον.
Χασό(γ)αλον· σουμάδα.
Χασονοῦς· ἄφρων.
Χάρβαλον· καταθραυσμένον.
Χαροκόπος· ἄσωτος· «τῶν ἀκρι(β)ῶν τὰ πρά(γ)ματα οἱ χαροκόποι τρῶ(ν) τα».
Χαυδοῦκι· κατάξηρον (ἐπὶ γεννημάτων).
Χαυνίζομαι· χασμουριοῦμαι.
Χερόβολον· τὸ πιάσιμον τῆς χειρός.
Χλασαρέα ἢ *χλασερά* = χαλασοῦρα.
'Χνόκοπος· τὸ ἰχνάρι, ἐφ' οὗ κόπτουσι τὰ ἐνδύματα.
'Χνός· ἐπιφάνεια· «ἐχάθη ἀπὸ τὸ 'χνὸς τῆς γῆς».
Χνωτίζω· δυσοσμῶ.
Χυμίζω· ἐφορμῶ.
Χωστός· κρυφτὸς (εἶδος παιδιᾶς).

Ψ

Ψέρω· ἀμφιταλαντεύομαι.
Ψυ(γ)αδιάζω· συκοφαντῶ.

Γ'.

ΚΑΡΠΑΘΙΑΚΑΙ ΦΡΑΣΕΙΣ

Δὲν καμμεῖ τὸ 'μμάτι του· (ἐπὶ τῶν μὴ δειλιώντων).

Χίλλια μόδδια, χίλλιαις ὀκά(δ)ες· λέγουν ἐν τῷ λικνισμῷ ἢ τρυγητῷ (ἐπὶ εὐχῆς), οἱ δ' ἀπαντῶσιν «χιλιαγιοὶ νὰ σοῦ (β)ουθοῦν».

Καλὰ ὑστερνά· (ἐπὶ τῶν ἀδικούντων).

Τῆς μάννας κόρη· (ἐπὶ τῶν ὁμοίων).

Θραρεῖ πῶς βαστᾷ τὸ Θεὸν ἀποὺ τὸ πό(δ)ι ἢ τὸν Μωϋσῆν ἀποὺ τὰ γένεια· (ἐπὶ τῶν ὑπεραιρομένων).

Ἀνετρομαλλίζεται 'σὰτ τὸχ χούλλη.

Τἄρριξεσ σύξυλα ἢ ἀπ' ἀλαφρά.

Δὲπ πουσουέρεται (ἐπὶ τῶν μὴ ὑποφερομένων).

Ἤφα(γ)ε καὶ 'θαλάμωσε (ἐπὶ τῶν παρασίτων).

Ποῦ νὰ σὲ καλύψουσι (ἐπὶ κατάρᾳ).

Ἐλλοπῆράτ τον ἡ ἀναρά(δ)ες· (ἐπὶ τῶν φρενοϐλαϐῶν).

Ἡ βαοῦρα τοῦ κόσμου τὸν ἤφα(γ)ε = ἡ βοή.

Δ'.

ΔΗΜΟΤΙΚΑΙ ΦΡΑΣΕΙΣ

Ἐμαυρίσαν ἢ ἀσπρίσατ τὰ μάττ̮ια μου νὰ θωρῶ· (ἐπὶ τῶν προσμενόντων).

Ἀδ δὲπ πληθένη τὸ κακόδ, δὲκ κόϐγεται· (ἐπὶ τῶν ἀντεκδικουμένων).

Τ' ἀρκόντ' ἡ χέρα δὲτ τρέμει· (σαφής).

Τοῦ φτωχοῦ τὸ βρισιμ̮όν, κουτσολλόκαρφο· (ἐπὶ τῶν ἐνδεῶν).

(Β)οσκοῦ καὶ περαμετάρη μὴ πιστέψης· (ἐπὶ ψευδολόγων).

Δεῖξέ μ' ἕνα κλέφτη, νὰ σοῦ δείξ' ἕνα ψεύτη· (εἰρωνικὴ ἀφορῶσα τὸ αὐτὸ πρόσωπον).

Τάσσ' ὁ σκύλλος τῆς σκύλλας ἑφτὰ φουρν̮αῖς ψωμ̮ά· (ἐπὶ τῶν ὑποσχομένων πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ των).

'Σ τῆς ἐνν̮ὰ ἐ(ν)θυμήθην ὁ κουφός· (ἐπὶ τῶν ἀκαίρως ἐπιχειρούντων).

Τὰ νικολοϐάρϐαρα κοντὰ 'ς τὸ σταῦλο· (παραινετικὴ πρὸς τοὺς ἐκτεθειμένους κατὰ τὰς ἡμέρας τοῦ ἁγ. Νικολάου καὶ τῆς ἁγ. Βαρϐάρας εἰς ἐξοχὰς ἢ ἐκδρομάς).

Ἀποὺ φο(ϐ)ᾶτ', ἔχει τὰ μισά του ῥοῦχα κερδεμένα· (ἐπὶ τῶν προνοητικῶν μὴ ῥιψοκινδύνων).

Ὁ βρεμένος ἀπὸ τὸπ ποταμὸδ δὲφ φο(ϐ)ᾶται· (ἐπὶ ἀπηλπισμένων).

Μὴν ἀνε(γ)ελάσης, κ̮' ἀνε(γ)ελαστῆς· (σαφής).

Φτύσε 'ς τὸκ κόρφο σου· (πρὸς τοὺς λοιδοροῦντας ἢ βλασφημοῦντας).

Φηᾶταί το καὶ πάλ' ἀρχὴ τὸ π̮άνει· (ἐπὶ τῶν φλυαρούντων).

Δὲν εἶν' ἀρχὴ καὶ τέλος· (ἐπὶ τῶν διαπραττόντων τὰ αὐτά).

Δὲν εἶν' ἡ πρώτη κ' ἡ ὕστερη· (ἐπὶ τῶν ἀδημονούντων).

Εἶ(δ)ἀ τητ τὴμ μοῖραπ ποῦ τὴπ παραθύρα· (ἐπὶ τῶν δυστυχούντων).

Νὰ 'χη πίσσα κ̮' ἀνάερμα· (κατάρα).

Ἔσχισεν ἡ γῆ κ' ἤ(ϐ)αλέν τον· ἢ ἐσχιζαμώθη· (ἐπὶ τῶν ἀφανῶν).

Ἔδωσετ τῶν ὀργ̮ῶν ἢ τῶν ἐμμαδ̮ῶν του· (ὁμοίως).

Δὲν πατεῖ 'ς τὴγ γῆν· (πρὸς τοὺς ἀγαλλομένους).

Ἡ φτώση σου νά 'ρτη· (κατάρα).

Νὰ σὲ πάρουν οἱ δώ(δ)εκ' ἀνέμοι· (ὁμοίως).

Νὰ σὲ σηκώσουκ καὶ νὰ σ' ἀνεμουρίσου· (ὁμοίως).

Κάμουτ τὸκ κόσμοφ φέρτην.

Κά(θ)εται καὶ νοῦκ κατε(ϐ)αίνει· (ἐπὶ τῶν σκεπτομένων).

Ἔχει τοῦ Θεοῦ τὸν νοῦ· (ἐπὶ τῶν φρονίμων).

Ῥίξε τ' αὐτ̮ά σου 'πίσω νὰ 'κούσης (ἐπὶ τῶν κατηγορουμένων).

Τὸ θυμ̮ατὸτ τὰ ξεπαστρεύει· (ὅτι μετὰ θάνατον ἀποκαλύπτονται τὰ ἐλαττώματα).

Ποῦ νὰ καῆς καὶ νὰ τσουριστῆς· (κατάρα).

Νὰ σὲ κάψη τὸ κρομμύ(δ)ι, ἢ τοῦ μάη ἡμέραις· (κατάρα ἀστεία).

Ψηλὰ κρεμμάζει τὸ καλάθι του· (ἐπὶ τῶν μεγαλαυχούντων).

Δὲν ἐφάνην ἡ φαν̮ά του· (ἐπὶ τῶν περιμενομένων).

Τὰ (δ)ακτύλ̮α του γλύφει· (ἐπὶ τῶν ἐπιτυχόντων).

Ἤϐγαλε μοναχὸς τὰ 'μμάδ̮α του· (ἐπὶ τῶν ἐξ ἑαυτῶν βλαπτομένων).

Μὲ τῶν ἀγ̮ῶτ τὰ τάματα· (ἐπὶ τῶν ἀναρρωσάντων).

Κουκκουλώσου καὶ καπνίζει· (ἐπὶ τῶν δειλῶν).

Τό 'χει κρουμμὸδ δὲν ἔχει = ὁ πλοῦτος φαίνεται.

Χαρά του π' ἔχει 'σ τὸ κεραμί(δ)ι χωράφι· (ἐπὶ τῶν ἐχόντων προστάτην).

Κακὴ φωνὴ νὰ σοῦ 'ρτη (κατάρα).

Πετρο(ϐ)ολᾷ τὸν ἥλ̮ον· (ἐπὶ τῶν ὀκνηρῶν).

'Σὰ τὸ πουλὶ 'σ τὸ χλαδί· (ἐπὶ τῶν ἀπροστατεύτων).

Ἔχει κωλοπηλώματα, ἢ ἀργαμέντα· (ἐπὶ τῶν εὑρισκομένων εἰς διαπραγματεύσεις γάμων).

Ἄφτουν ἡ πο(δ)̮αίς της· (ἐπὶ τῶν ἀγαλλομένων).

Δὲν εἶχε, ἀμ' ἐ(δ)άνειζε· (ἐπὶ τῶν ὑπὲρ τὴν δύναμίν των δαπανώντων).

Ὁ κλέφτης κι' ὁ ψεύτης τὸπ πρῶτοχ χρόνο χαίρεται· (σαφής).

Ἦρτεν ὁ Θεὸς 'ς τὴν γῆ· (ἐπὶ τῶν δικαιοθέντων ἀνελπίστως).

Αὔριοκ κλειοῦν· (ἐπὶ μυστικῶν διαδοθησομένων).

Σκλά(β)ον ἔχει 'ς τὸ κάτεργον· (ἐπὶ τῶν ἐπιπόνως ἐργαζομένων.

Ξένο ῥῦπος δὲν ἔχει· (δηλονότι εἶναι καθαρώτατον).

Θαρρεῖ, πῶς τοῦ χρωστεῖ ὅλος ὁ κόσμος· (ἐπὶ ὑπερηφάνων).

Ἔπεσε τὸ καρά(β)ι τ' ὄξω· (ἐπὶ τῶν καταλελυπημένων).

Θαρρεῖ, πῶς τοῦ 'φα(γ)αν τὸβ βοῦττον· (ἐπὶ τῶν ἐχθρευομένων).

Ἦρτε ῥετὸς ῥετός· (ἐπὶ τῶν ἐπεμβαινόντων ταχέως).

Ντύγλι ντύγλι, βύρι βύρι· (ὁμοία τῇ προηγουμένῃ).

Ἐλλερίνα ἐλλερίνα μου, ἢ νὰ μὲ φᾷς ἢ νὰ σὲ φά(γ)ω· (ὡς ἐκ τῆς ἀπροσίτου θέσεώς της).

Σύρνει διῶμα καὶ μη(γ)αλίκι.

Ἐλλοπῆρατ τον ἡ ἀναρά(δ)ες· ἢ 'σὰν ἀλλοπαρμένος εἶναι· (ἐπὶ τῶν φρενοβλαβῶν).

Νὰ μὴ δροσο(γ)ελάσουτ τὰ χείλη σου· (κατάρα).

Τοῦ κάκου καὶ τ' ἀνέμου· (ἐπὶ τῶν μὴ μετανοούντων).

Ε'.

ΦΡΑΣΕΙΣ ΕΠΙ ΛΕΜΒΟΔΡΟΜΙΑΙΣ

Οἱ Ὀλύμπιοι μεταβαίνοντες συχνῶς εἰς τὴν παρακειμένην νῆσον Σαρίαν διὰ τὰς γεωργικὰς ἐργασίας των διὰ λέμβων εἶναι καλοὶ κωπηλάται· κατὰ τὰς ἐκδρομάς των δὲ ἐρίζοντες εἰς λεμβοδρομίας ἐκφράζονται χαριέντως ἐναλλὰξ μὲ τὰς φορὰς ἑκάστης κωπηλασίας πολλὰς ἀστείας φράσεις ὡς ἑξῆς:

Νὰ θελήσῃ, νὰ κινήσῃ,
τὸ βρακίοτ της νὰ λύσῃ.

Νὰ τὸ 'ποῦμε, νὰ τὸ (δ)οῦμε κόλια.

Νὰ πάρῃ δρόμο καὶ μεζύλι,
καὶ τὰ κόκκινά της χείλη,
καὶ γιὰ τ' ἄσπρο της τραχῆλι
καὶ τὸ μαῦρόν της 'ποκοῖλι.

Τὰ μαλλιά της τὰ πλεγμένα,
'ς τὸλ λαιμότ της τυλι(γ)μένα,
τεμελί(δ)ικα (δ)εμένα.

Λέβα, λέβα, χέρι, χέρι,
μὴ σφα(γ)ῶ μὲ τὸ μαχαῖρι
καὶ μὲ τὸ (δ)εξιόμ μου χέρι,
κάτασπρόμ μου περιστέρι.

Τὸ πουλλὶτ τῆς δραμοντάνας
νὰ μᾶς πλύνῃ τ' ἅρματά μας
καὶ τὰ σουβλοτρύπανά μας.

Μάστορης εἶμαι, κυρά μου,
καὶ (β)αστῶ τὰ σύνεργά μου
καὶ τὰ σουβλοτρύπανά μου,
ἀπ' ἀνοί(γ)ω τὴς κασέλαις
τοῦ 'παυτοῦ σου τὴς μασέλαις.

Μαῦρα 'μμάτια καὶ μεγάλα,
ζυμωμένα μὲ τὸ γάλα,
καὶ νὰ τά 'χασες, νὰ τἄβρα.

'Σ τὰ σανί(δ)ια, 'ς τὰ βαρί(δ)ια,
'ς τῆς Κονόμισσας τὰ φρύ(δ)ια.

Τέρα, τέρα κι' ἀπὸ πέρα,
κάτασπρή μου περιστέρα,
Τοῦ Κονόμ' ἡ θυγατέρα.

Νὰ χορέψῃ θέλ' ἡ κόρη,
καὶ παπούτσια δὲν ἐφόρει,
νὰ τῆς δώσω τὰ (δ)ικά μου,
νὰ χορέψ' ἡ πέρδικά μου,
ἡ ἀφέντρα κ' ἡ κυρά μου.

Πάλι, σηκωθῆτε,
ἁρματωθῆτε,
κ' εἰς τὸπ πόλεμοσ σταθῆτε.

Ὅλ' ὀμπρός, κι' ὁ Θεός,
ν' ἀνεφάνωμε, νὰ προ(β)άλωμε,
μὲ θυμὸκ καὶ μὲ σκοπό.

Τώρα, 'πά(γ)ει τώρα,
'σὰκ καὶ τότες,
'ς τὴς ἐμπόταις.

'Πά(γ)ει, 'πά(γει),
τὴν παίρνου κ' ὑπά(γ)ει,
τὰ καλὰ παλληκάρια,
ποῦ 'ναι λιοντάρια.

Πάλι, πάλι νὰ σαρτάρῃ,
τὸ καλὸτ τὸ παλληκάρι,
'σ τὸ φτερὸκ κ' εἰς τὸ ποδάρι.

Σάρτα, σάρτα, νὰ σαρτάρῃ,
'σὰλ λιοντάρι, καὶ καλὸ παλληκάρι.

Γιά τω, γιά τω, καὶ χαρά τω,
καὶ καλὴ κόρη κοντά τω,
'ς τὰ ζερβὰ κ' εἰς τὰ δεξιά τω.

Ἆ λεβένταις, λεβεντάκια,
καὶ καλὰ παληκαράκια,
μὲ τὰ βρούλενα σπαθάκια,
μὲ τὰ πάννενα κοντάρια.

Μάνα, μάνα, καλὴ μάνα,
καὶ πουλλὶ τῆς δραμοντάνας
καὶ τοῦ μπονέντη
καὶ τοῦ λεβάντη.

Ἔλα 'πίσω,
'μπρὸς κι' ὀπίσω.

Τώρα ὅλοι,
κι' ὁ Θεός,
βοηθὸς
καὶ σκεπός,
κ' ἡ βάρκ' ὀμπρός.

'Σὰθ θέλῃ,
θέλει δὲθ θέλει.

Δίνε, πέρνε,
'πίσω φέρνε,
κι' ἀπ' ὀμπρός,
κι' ὅλ' ὀμπρός.

Ἄϊτε πάλι, κι' ἄϊτε πάλι,
'ς τὸχ χορὸ τὴν εἶ(δ)α πάλι
κ' ἐθώρει, κ' ἐφόρει
ἄσπρο σαλὶ φουστάνι.

Νὰ κουπαὶς
'σὰβ βρονταὶς
κι' ὡσὰν ἀστραπαίς.

Νὰ κουπαῖς,
ἐλευτερίσσιαις
παληκαρίσιαις.

Ἔλα ποῦ 'σαι
μ' ὅλα μού 'σαι.

ς'.

ΑΣΜΑΤΑ.

1

Κακοοσκὸς 'κατέαινεν ἀπὸ τὸ κορφοοῦνι,
ἔχει τὸ φέσι του στραὰ καὶ τὰ μαλλιὰ πλεμένα.
Κι' ὁ Χάρωντας τοῦ 'πάντηξε 'ς τὸ διπλοσταυροδρόμι.
« Ὥρα καλή σου, Χάρωντα».—«Καλῶς τὸ παληκάρι».
« Ποῦ 'πάεις, πόθεν ἔρχεσαι καὶ πόθε κατεαίνεις» ;
« 'Απου τὰ προύατ' ἔρκομαι, 'ς τὸ σπῆτί μου πηαίνω,
νὰ πάρω τὸ ψωμάκι μου κι' ὀπίσω νὰ ὑρίσω».
« Μὰ 'μένα μ' ἔστειλεν ὁ Θιὸς νὰ πάρω τὴ ψυχή σου».
« Χάρο, κι' ἂ 'ς ἔστειλεν ὁ Θιὸς νὰ πάρῃς τὴ ψυχή μου,
τὰ ἴδια μ' ἔχω ἀκούρευτα 'ς τὴ μάνδρ' ἀποκλεισμένα,
καὶ τὸ τυρὶν εἰς τὸ τουπὶ κι' ὁ βούτυρος 'ς τὴ σίκλα,
τὰ προύατα 'ς τὸ λάκκωμα χωρὶς βοσκὸ καὶ σκῦλλο,

εἶν' κ' ἡ γυναῖκα μου μικρὴ καὶ δὲ τῆς πρέπου μαῦρα,
κ' ἔχω παιδὶν ἀνήλικο κι' αὐτ' ἀρφανὸ 'πομένει».
«Μὰ 'μένα μ' ἔστειλεν ὁ Θιὸς νὰ πάρω τὴ ψυχή σου».
«Ἄϊδές τε νὰ παλαίψωμε, κι' ὅποιος τὸν ἄλλο ρίξῃ».
'Επιάσαν κ' ἐπαλεύγασι ς' ἀλῶνι σιερένον,
ἀσημομαρμαρόχτιστο, μαρμαροπλακωμένον.
Παλιοῦ ξαναπαλεύγουσι 'ποὺ τὸ πουρνὸ 'ς τὸ βράυ·
ἀργὰ τοῦ 'λιοῦ καίσματα ὁ Χάρος πέφτει κάτω.
«Χαρίζω σού τη τὴ ζωὴ πέντε καὶ δέκα χρόνους,
μόνο νὰ μὴ τὸ καυχηθῇς, πῶς εἶσαι παληκάρι».

2

'Εννιὰ μῆνες ἐούλευγα, ξαθή, 'ς τὴ γειτονιά σου,
κ' ἐσκάψασι τὰ πόια μου χανδάκια 'ς τὴν αὐλή σου,
κ' ἐτρέξασι τὰ 'μμάτια μου δάκρυα καὶ ἔμωσά τα,
γιὰ νὰ προάλῃς νὰ σὲ δῶ νὰ σ' ἀποχαιρετήσω.
Μισσεύγω μὲ τὰ κάτεργα, πάω μὲ τὰ καράβια,
κι' ἀλήθεια τὴν ἀάπη μου ὀπίσω τὴν ἀφίνω·
νὰ τὴ πουλήσω δὲν 'μπορῶ, μοὔτε νὰ τὴ χαρίσω,
'ς τοῦ χρουσοφοῦ θὲ νὰ διαῶ νὰ τὴ περιχρουσώσω.
«Ὦ χρουσοφέ, περίχρουσε πολλῶ χρονῶν ἀάπη,
κάμε μου 'γκόρφι καὶ σταυρὸ κι' ἀργυροακτυλίι,
γιὰ νὰ φορῶ τὸ ἀκτυλίι καὶ νὰ φορῶ τὸ 'γκόρφι,
καὶ τὸ σταυρὸ νὰ προσκυνῶ, κόρη, γιὰ τ' ὄνομά σου».

3

'Εννι' ἄνεμοι 'μαλλώνασι ποιὸς νὰ πρωτοφυσήξῃ,
καὶ 'παραγγεῖλα τῶ βοσκῶ νὰ περιμαζευτοῦσι,
εἰς τὰ γιαλοπερίαλα νὰ ξεχειμωνιαστοῦσιν.
Ἕνας βοσκὸς καυχήστηκεν ἀπού τὸ Μαρμακοῦι:
«Δὲ σὲ φοοῦμαι, κὺρ βοριᾶ, κι' ὅποθε θέλῃς ἔλα,
ἔχω κριάρια γιὰ τὸ κρυὸ καὶ ἴδια γιὰ τὸ χιόνι,
ἔχω καὶ μεροπρούατα γιὰ τὸ χονδρὸ χαλάζι».
Κ' ἡμέρα δὲν ἐπέρασε, κ' ἡ νύκτα δὲν ἐιάβη,
χύνει ὁ βοριᾶς μὲ τὸ νερό, κι' ὁ νότος μὲ τὸ χιόνι,
χύνει τὸ γραιολέβαντο τὸ σταυρωτὸ χαλάζι.
Κλαίου τὰ 'ρίφια καὶ τ' ἀρνιά, κλαίου καὶ τὰ μαρώπια.

4

'Ως ἐκαθήμη κ' ἤπλεα τοῦ Γιάννη μου 'ατάνι,
σύρμα μετάξιν ἤβαλα, σύρμα μαργαριτάρι,
καὶ σύρμα τ' ἀσπροχρούσαφον ἤπλεξα τὸ 'ατάνι.
Πουλλάκιν ἦρτε κ' ἤκατσε 'ς τοῦ 'ατανιοῦ τὴν ἄκρα,
δὲν ἐκηλάει 'σὰν πουλλί, δὲν ἤκλιε 'σὰν ἀῶνι,
ἀμμ' ἐκηλάει κ' ἤλεε τραούια τῆς ἀάπης,

τραούϊα καὶ παινέματα ὅλο γιὰ τὴν ἀάπη.
«Ὀπ' ἔχ' ἀάπην ἐμπιστὴ τριῶ χρονῶ τεσσάρω,
ούλεύγει, δὲ κουράζεται, νυστάζει, δὲ κοιμᾶται».

5

Ὁ Χάρος ἐκαυχήστηκε κάτω 'ς τὸν κάτω κόσμο.
«Γιὰ δὲς κυνῆι τό 'καμα 'τοῦτο τὸ καλοκαῖρι,
τὸν περασμένον ἄουστο καὶ τοῦ σταυροῦ τὸ μῆνα·
μελαχρινὴ μοῦ 'πάντηξε 'ς τοῦ ποταμοῦ τὰ χείλη,
ἐπότιζε τ' ἀμπέλια της κ' ἦλουνε τὰ ἐνδρά της,
κι' ἀπὸ κοντά της 'πέρασα κ' ἐκαταλόγιασά τη·
κ' ἐτρέχα μέσ' 'ς τ' ἀμπέλι της τρεῖς κρουσταλλέναις βρύσαις,
ἡ μιά 'τρεχε 'ς τὴ λεμονιὰ κι' ἄλλη 'ς τὴν κιτριά της,
ἡ τρίτη κ' ἡ καλλίτερη εἰς τὴ βερικουκκιά της.
Ἔλα, ψιλομελαχρινὴ καὶ ψιλομουσουδάτη,
ἄφες το πλειὸ τὸ πότισμα, νὰ πάρω τὴ ψυχή σου».
«Ἄφες με, Χάρο, νὰ χαρῶ τοῦτο τὸ καλοκαῖρι,
καὶ τὸ 'ψαιμοκαλόκαιρο 'π' ἔρκουνται 'ποὺ τὰ ξένα,
ούλ' οἱ ξενοφυάριδες κ' οἱ μακροπερασμένοι,
νά 'ρτη τῆς μάνας μ' ὁ γαμπρός, τῆς πεθεριᾶς μ' ὁ υἱος,
τῆς ἀντραέρφης μ' ἀερφὸς κ' ἐμέναν ὁ καλός μου».

6

Ἐ τοῦ Κωσταντίνου τὴς αὐλαὶς πηγάιν ἐξετρέχει,
συνάφομα τοῦ πηαιοῦ περβόλιν ἐφυτέψαν·
ἔχει μηλιαὶς καὶ κυωνιαίς, δάφναις καὶ κυπαρίσια,
καὶ κόκκιναις τριανταφυλιαὶς ἐμάϊ μὲ τὴς ἄσπραις·
καὶ μιὰ μηλιά, χρουσομηλιὰ ἐψύη κ' ἐμαράθη,
κι' ἄλλη μηλιὰ τῆς ὁμιλεῖ ἀπ' ὥριο περιόλι:
«Μηλιά, τὰ μῆλα σὲ βαροῦν ἢ ὁ καρπὸς σὲ κλίνει»;
«Μοῦε τὰ μῆλα μὲ βαροῦ, μοῦ' ὁ καρπὸς μὲ κλίνει,
ἀντρόυνον ἐπέρασεν ὡριοκαμαρωμένον,
'ς τὸν ἴσκιο μ' ἐκοιμήθηκε κ' ἤφαε τὸν καρπό μου,
κι' ἀπὸ τὴς ὠμορφάαις του ἐκλίνα τὰ κλωνιά μου».

Ζ'.

ΔΙΣΤΙΧΑ

'Αφοῦ τὴς γριαὶς ἐλώλλανα τῆς ἀσπρομηλιγκάταις,
'ς τὸν νοῦσ σου τίνα (β)άλλης πλιὸτ τὴς ρο(δ)ομα(γ)ουλάταις;

Νὰ τὸχ χαρίνης τὸλ λαιμόπ, 'ποῦ δὲφ φορεῖ μποτόνια,
μόνο μερζάνι μοναχὸκ καὶ λάμπει σὰτ τὰ χιόνια.

Εἰς τὰ που(δ)άκια σου φορεῖς τὸ πλουμισμένομ μέστι,
ἐσοῦ 'σαι κ' ἡ 'Ανάστασι καὶ τὸ Χριστὸς ἀνέστη.

Μέσ' 'ς τὸ γ̣ιαλένομ μαστραπᾶ, νοῦρί μου, σ' ἐ(β)αφτίσα,
γεμάτοτ τὸ ῥο(δ)όστομοκ καὶ μέσα σ' ἐ(β)ουττῆσα.

'Ανίσως κ' ἡμερώσω το τὸ περδικόπουλλόμ μου,
κλου(β)ὶθ θὲ νὰ τοῦ κάμ' ἐγ̣ὼ μ' ἀσῆμιν ἐ(δ)ικό μου.

Πι̣άσ' με 'σὰμ μαῦροπ πρού(β)ατοσ, 'σὰρ ῥο(δ)ωπὸν ἐρίφι,
'σὰθ θὲ νὰ πι̣άσω τ' ἅρματα, κόφτεις εἰς τὸ Κορύφι.

Τοῦ παρα(δ)είσου τὰ κλει(δ)ι̣ὰ ἤθελα νὰ (γ)υρέψω,
'π' ἔχω (γ)αμβροὺς καὶ δι̣' ἀερφούς, γραφὴν νὰ τῶν ἐπέψω.

'Σ τὴμ πόλησ σ' ἀναμένουσισ, 'ς τὴχ Χι̣ὸσ σὲ καρτεροῦσι,
κ' εἰς τὴς βασιλικαὶς αὐλαὶς νὰ πά(γ)ῃς νά σε (δ)οῦσι.

Ψιλομελαχρινάκι μου φροῦ(δ)ί μου συντεμένο,
'ς τοῦ (β)ασιλι̣ᾶ τὴκ κάμαρησ σ' ἔχουν ἱστορισμένο.

Πατερημὰ 'ς τὰ χέρι̣α σου, χαρτι̣ὰ 'ς τὰ (γ)όνατά σου.
ὡς ποῦ νὰ στέκουτ τὰ (β)ουνι̣ά, θὰ στέκῃ τ' ὄνομά σου.

'Ανοίξαν οἱ ἐφτὰ 'ρανοὶ κ' ἐβγάλασιφ φωτία,
ὄντες, πουλλί μου, 'ξέβγαινες ἀποὺ τὴπ Παναγία.

Τὰ 'μμάτι̣α σού 'χουν ἔρωτες κι̣' ἀγγελικὴθ θωρία,
ἅπου τὰ (δ)ῇ τὰ φρού(δ)ι̣α σου, δὲν ἔχ' ἐλευτερία.

Βρύση μου μαρμαρόκτιστη μὲ τὸ χρυσὸκ κουτοῦτο,
ἂδ δέσ σε πάρω θὰ χαθῶ ἀποὺ τὸκ κόσμοτ τοῦτο.

Μαλαματένε μου σταυρὲ μὲ τ' ἀργυρολυσία,
ὀγλήωρα μ' ἀρνήστηκες καὶ τ' ἦτον ἡ αἰτία;

Ἂς κάτσουν νὰ δι̣αλο(γ)ιστοῦν οἱ φρόνιμοι ἀνθρῶποι,
πῶς εἶσαι, χαδεμένη μου, πρόσωποτ τοῦ (Δ)εσπότη.

Μοσκόβικόμ μου 'κόνισμα μὲ τὸ γ̣ιαλὶν ἀπ' ὄξω,
ἅμε κτενίσου κι̣' ἄλλαξε κ' ἐντύσου μὲτ τὸμ μόσκο.

Μπονέντινόμ μου σύννεφοσ, 'ς τὰ ὄρη κα(θ)ισμένο,
ὡς πότε νὰ σὲ καρτερῶ καὶ νὰ σ' ἀπανημένω;

Ροῦχα μονομετάξωτα, ποῦ δὲτ τὰ πι̣άνει σκόνη,
σοῦ πρέπουχ, χαδεμένη μου, καματερὴκ καὶ σκόλη.

Ντουκι̣άνι μου (β)ασιλικὸμ μὲτ τὴψ ψιλολο(γ)ία,
'ποῦ 'χουσιτ τὰ 'μματάκι̣α σου ἀγγελικὴθ θωρία.

Πρέπει σου γοῦνναν νὰ φορῇς καὶ μπέλλαμ μέσ' τὸ χέρι,
γι̣άτ' εἶναι τὸ κορμάκισ σου 'σὰν ἄσπροπ περιστέρι.

Τὰ 'μμάτι̣α σ' ἔχουν ἔρωτες καὶ τὰ μαλλι̣ά σου μοίραις,
τὸν νοῦμ μου καὶ τὸλ λοϊσμὸν ἐσοὺ μοῦ τὸν ἐπῆρες.

Τὰ κόκκινά σου μάουλα, ποῦ κάμνουκ καυκουλάκια.
'σὰκ κολυμπήθραις τ' οὐρανοῦ μὲ τὰ χρυσᾶ πουλλάκια.

Ἑφτ' ἄστρα 'ναι 'ς τὸν οὐρανόν, ὅλα ξε(γ)ιαλεμένα,
'μὰ τὸ (δ)ικόσ σου 'σὰν ἐβγῇ, ὅλα 'ναι θαμπωμένα.

Πῶς νὰ κατέω 'ς τὸγ (γ)ιαλὸκ καὶ πῶς νὰ 'μπῶ 'ς τὴβ βάρκα,
ποῦ τρέχουσι τὰ 'μμά(τ)ια μου τὰ πύρινα των δάκρυα;

Πῶς νὰ κατέ(β)ω 'ς τὸγ γιαλὸκ καὶ πῶς νὰ 'μπῶ 'ς τὸξ ξύλο,
καὶ πῶς νὰ 'φή(κ)ω 'πίσω μου τὸ κόκκινό μου μῆλο;

'Σ τὸν 'Ιορδάνηπ ποταμόν, εἰς τὴκ κατάκρυαβ βρύση
ἐπλάσασιτ τὴν νιότησ σου, λιανόμ μου κυπαρίσι.

Κυπαρισάκι μου λιανόπ, 'ποὺ τὴν ἀγίαλ λαύρα,
'ποῦ 'ναιν ἡ μέση σου λιανὴ καὶ τὰ μαλλιά σου μαῦρα.

Ἕναχ χαλὶβ βασιλικὸμ μοῦ 'δωκες μιὰν ἡμέρα,
καὶ μὲ χαρὰκ καὶ μ' ἔρωταν ἐπέρασεν ἡ 'μέρα.

'Ωμορφοκα(μ)ωμένη μου, μπονεντινέ μ' ἀέρα,
ὅποιος σὲ (δ)ῇ τὴκ κυριακήν, ἔχει καλὴδ δευτέρα.

'Σὰν εἶ(δ)α κ' ἐκατάλαβα τὴφ φιλο(δ)ιγνωμιάσ σου,
ἐπῆρά τα τὰ ῥοῦχά μου κ' ἦφυ(γ)α 'πὸ κοντά σου.

Ἔχεις πολλαὶς κανακαριαὶς μὲ 'σπίτια καὶ μ' ἀμπέλια,
'μὰ 'σένα τά 'χει ἀφέντης σου μὲ πόθοκ κα(μ)ωμένα.

'Ως πιεντίζ' ὁ (β)ασιλιᾶς τὰ φέρφηρα 'ς τ' ἀράφι,
ἔτσ' ἐπιέντισα κ' ἐγὼ τὴν ἐ(δ)ικήσ' σ' ἀ(γ)άπη.

Ὥς τε ποῦ νά 'σαι 'λεύτερη, θὲ νὰ βροντᾷ ποδιά σου,
'σὰπ 'πανδρευτῇς κ' ἐγκαστρωθῇς, θὰ (δ)ῶ τὴλ λεβεντιάσ σου.

ΠΑΠΑ ΙΩΑΝΝΟΥ ΜΑΝΩΛΑΚΑΚΗ

ΠΑΡΟΙΜΙΑΙ, ΦΡΑΣΕΟΛΟΓΙΑΙ, ΑΙΝΙΓΜΑΤΑ ΚΑΙ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΑΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΝΗΣΟΥ ΚΑΡΠΑΘΟΥ

Α΄

ΠΑΡΟΙΜΙΑΙ.

1

'Αβράκωτος 'βρακώθηκε,
κ' ἐ(γ)ελοχαχάρισε.

'Επὶ νεοπλούτων μεγαλαυχούντων.

2

'Αγαπᾷ ὁ Θ̯ιὸς τὸκ κλέφτην,
ἀ(γ)απᾷ καὶ τὸν νοικοκύρη.

"Οτι οἱ πονηροὶ καὶ ἄδικοι δὲν ἐπιτυγχάνουσι πάντοτε, ἐφ' ὅσον οἱ ἀγαθοὶ προστατεύονται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ.

3

'Α(γ)απᾷ τὰ ξυνόμηλα.

'Επὶ τῶν ἐν διαφθορᾷ βιούντων.

4

"Α(γ)ενος ζευγᾶς,
'ρημ̯ὰ σπιδδ̯ιοῦ.

'Επὶ τῶν ἀνεπιτηδείων.

5

"Αγ̯ιος ποῦ δὲθ θαματουργᾷ,
τὴδ δόξατ τί τὴθ θέλει;

"Οτι ὁ μὴ εὐεργετῶν, διατί νὰ τιμᾶται ἢ νὰ δοξάζηται;

6

"Αγρ̯ια πωρναρ̯ιά,
καθάρ̯ια 'μέρα.

Καταληπτή.

7

'Αγέρα μου καλοκαιρνέ,
νὰ σ' εἶχα τὸχ χειμῶνα,
ὄνταν ἀστράφτῃ καὶ βροντᾷ,
καὶ ρίχτ' ὁ Θ̯ιὸς τὰ χ̯ιόν̯ια.

Σαφής.

8

"Αδεια κοιλ̯ιὰ τραγούδ̯ια δὲν ἠξέρει.

Εὔληπτος.

9

'Ακαμάτραμ μ' ἐλαλοῦσαν,
ἀμμ' ἐγ̯ιὼ καματέρ' ἤμουν.

'Επὶ τῶν ὀκνηρῶν, ὅταν διαφημίζωνται.

10

'Ακαμάτης καὶ φα(γ)ᾶς,
ἄλλο δὲτ τοῦ πρέπει, μόνε νὰ γενῇ παπᾶς.

'Επὶ ὀκνηρῶν ἱερέων καὶ ἰδίως μοναχῶν, καίτοι οἱ πλεῖστοι τούτων πόρρω ἀπέχουσι τοῦ ψόγου τούτου.

11

'Ακριβὸς θαρρεῖ, κερδαίνει,
μμὰ τὰ χάνει, δὲτ τὰ νοιώνει.

'Ομοίᾳ τῷ
ὁποῦ λυπᾶται τοῦ κάττη τὸ ψωμί,
τρῶν οἱ ποντικοὶ τὰ ροῦχά του.

'Επὶ τῶν ἐν φιλαργυρίᾳ μὴ προβλεπόντων τὸ ἴδιον συμφέρον.

12

"Αλλα λέγ' ἡ λύρα μου
καὶ ἄλλα ἡ τσαμποῦνά μου·
ἢ ἄλλα λέγ' ἡ λύρα
κ̯ι' ἄλλ' ὁ λυριστής.

'Επὶ τῶν ἄλλα ἀντ' ἄλλων ἀποκρινομένων.

13

"Αλλα λόγ̯ια ν' ἀ(γ)απ̯ιούμεθα

Εἰς τοὺς ἀποφεύγοντας τὰς ἀπαντήσεις καὶ καταφεύγοντας εἰς ἀσχέτους συζητήσεις.

14

Ἄλλα μελετούσαμε
κι' ἄλλα 'μπρός μας ηὕραμε.
Ἐπὶ τῶν αἰφνιδίως προσκοπτόντων.

15

Ἄλλα μελετοῦν τὰ βούδια,
κι' ἄλλα μελετᾷ ὁ ζευγᾶς.
Ἐπὶ τῶν μὴ συνεννοουμένων μετὰ τῶν προϊσταμένων των.

16

Ἄλλο νὰ 'δῇς, κι' ἄλλο ν' ἀκούσῃς.
Ὅτι πιστοτέρα ἡ ὅρασις τῆς ἀκοῆς.

17

Ἄλλα 'ν' τ' ἄλλα
κι' ἄλλο τῆς παρασκευῆς τὸ γάλα.
Ἐπὶ τῶν διαφερόντων πρὸς ἄλληλα.

18

Ἄλλα 'ν' τὰ 'μμάτια τοῦ λαγοῦ
κι' ἄλλα τῆς λαγουδίνας.
Ἐπὶ τῶν λίαν διαφερόντων οἰκείων.

19

Ἄλλα 'πάνω κι' ἄλλα κάτω.
Ἐπὶ τῶν ἀτάκτων.

20

Ἄλλοι κάμνουν κι' ἄλλοι βρίσκουν.

21

Ἄλλοι 'πιθυμοῦν τὰ γένεια,
κι' ἄλλοι φτυοῦν καὶ ρίχτουν τα.
Ἐπὶ τῶν περιφρονούντων τὰ παρ' ἄλλοις ἐπιθυμητά.

22

Ἀλλοὶ 'ς τὸν ἀνδρειωμένο,
τὸν πιάσουν δυὸ σπασμένοι.
Σαφής.

23

Ἀλλοὶ τὸν δέρνουν δεκοκτώ,
κι' ὁ νοῦς του δὲν τὸν δέρνει.
Ἐπὶ τῶν ἀπερισκέπτως ἐνεργούντων.

24

Ἄλλοι τρῶσιν τὰ ξυνά,
κι' ἄλλοι 'μουδιάζουν.
Ἐπὶ τῶν ἀδίκως τιμωρουμένων.

25

Ἀλλοίμονον ὅποιος πεινᾷ,
κι' ἀρπίζ' ἀποὺ τὴγ γειτονιά.

26

Ἀλλοῦ ὁ ζευγᾶς κι' ἀλλοῦ τὰ βούδια του·
ἢ ἀλλοῦ ὁ παπᾶς κι' ἀλλοῦ τὰ ράσα του.
Ἐπὶ ἀκαταστάτων.

27

Ἀλλοῦ κτυποῦν οἱ ποταμοί,
κι' ἀλλοῦ κτυποῦν τὰ ρυάκια.
Ὅτι ἀλλαχόθεν προσγίνεταί τι καὶ ἄλλος κατηγορεῖται.

28

Ἀλλοῦ 'ν' τὰ κούρταλα, κι' ἀλλοῦ 'ν' γάμοι.
Ἐπὶ τῶν ἐπιτυγχανόντων αἰφνιδίως καὶ ἀνελπίστως πραγμάτων ἄλλοις προμεμελετημένων.

29

Ἀλλουνοῦ παπᾶ βαγγέλια.
Ἐπὶ τῶν μὴ διατηρούντων συνέχειαν εἰς τὰς συζητήσεις των.

30

Ἄλλος εἶν' ὅπου θωρεῖς,
κι' ἄλλος εἶν' ὁ Θοδωρῆς.
Ἐπὶ τῶν μὴ διαγιγνωσκόντων καλῶς τὰ πράγματα.

31

Ἄλλος ἔχει τ' ὄνομα, κι' ἄλλος ἔχει τὴ χάρη.
Ἐπὶ τῶν ἀδίκως κατηγορουμένων.

32

Ἄλλος πίνει κι' ἄλλος μεθυᾷ.
Ἄλλοι μὲν σπείρουσιν, ἄλλοι δὲ θερίζουσι.

33

Ἄμε χάσε, κ' ἔλα γύρευγε.
Ἐπὶ τῶν ἀναζητούντων ἀπολωλότα ἐντὸς πλήθους.

34

Ἀμπέλι 'ς τὴς ἡμέραις σου
κ' ἐληαὶς 'ποὺ τοῦ κυροῦ σου.
Ἐπὶ τῶν ἑτοίμων εἰς χρῆσιν.

35

Ἀμπέλιν, ὅσον ἠμπορεῖς
καὶ σπίτιν, ὅσον ἐχωρεῖς.
Ἐπὶ τῶν παραμελούντων τὰ ἐπωφελῆ καὶ ἐπιδιωκόντων τὰς πολυτελείας.

36

Ἀδ δὲν ἀστράψη, δὲϐ βροντᾷ,
κι' ἂδ δὲϐ βροντήσ', δὲϐ βρέχει.
Ὅτι οὐδὲν ἐπέρχεται ἄνευ αἰτίας.

37

Ἀδ δὲν ἔχεις γέρο, δὸς κι' ἀόρασε
Ὅτι οἱ γέροντες χρήσιμοι ὡς πολύπειροι.

38

Ἀδ δὲν ἐμοιάζαμεν δὲσ συπεθεριάζαμεν.
Ἐπὶ τῶν ὁμοίων τοῖς φρονήμασι.

39

Ἂδ δὲτ τὸφ φάγης τὸκ καρπό,
μὴ τὸπ' 'παινέσης τὸκ καιρό.
Ὁμοία τῇ ἀρχαίᾳ:
«μηδένα πρὸ τοῦ τέλους μακάριζε».

40

Ἀδ δὲφ φάγς λέοντα, λέοντας δὲγ γίνεσαι.
Ἐπὶ τῶν πλουτησάντων διὰ καταχρήσεων.

41

Ἀδ δὲπ ψοφήση γάδαρος,
σαμάρι δὲπ 'ποτάσει.
Ἐπὶ τῶν λαμϐανόντων θέσεις ἄλλων παυθέντων.

42

Ἀδ δὲχ χρωστῇς, ἔμϐα 'γγυητής.
Καταληπτή.

43

Ἀνη(ϐ)άστα, γρηά; τὸγ γέρο,
νὰ τὸν ἔχωμεν τὸ θέρο·
'σὰν ἀποθερίσωμεν,
νὰ τὸκ κρεμμολοίσωμεν.
Ἐπὶ τῶν πρὸς ἰδιοτέλειαν περιποιουμένων τινὰς προσωρινῶς.

44

Ἀν ἐθυμοῦ(ν)το τὰ καλά,
τὰ (β)ού(δ)ια δὲτ τὰ' σφάζαν.
Ἐπὶ τῶν ἀχαρίστων.

45

Ἀνεκούκλει τὸ κουκλίν· ἀνεκούκλησέ το σύ.
Ἐπὶ τῶν μὴ ἀνεχομένων διαταγὰς ἄλλων.

46

Ἀνεμομαζώματα, δαιμονοσκορπίσματα.
Παρ' ἀρχαίοις.
«τὸ κακῶς πορισθὲν κακῶς ὄλλυται».

47

Ἀν εἶν' τὰ σά(ϐ)ατα μακρυά,
ἡ παρασκευαὶς κοντά 'ναι.
Ἐπὶ τῶν ἐχόντων προχείρους ἀποδείξεις.

48

Ἀν εἶν' ἡ νύφη μας κοντή,
τὸ φουστάνι της ἐδῶ 'ναι.
Ὅτι ἐκ τῶν προχείρων διασαφηνίζονται τὰ ἄδηλα.

49

Ἀν εἶσαι καὶ παπᾶς,
μὲ τὴν ἀράδα σου νὰ πᾷς.
Ἐπὶ ἰσότητος.

50

Ἄθρωπον ἀπὸ (γ)ενειὰ καὶ σκύλον ἀπὸ μάντραν.
Παρ' ἀρχαίοις.
«Ἀνὴρ ἄριστος οὐκ ἂν εἴη δυσγενής».

51

Ἄθρωπος τ' ἀθρώπου 'μοιάζει,
καὶ τὸ πρᾶμα τοῦ πραμάτου.
Σαφής.

52

Ἄθρωποθ θωρεῖς,
καρδιὰ δὲν ἐγνωρίζεις.
Καταληπτή.

53

Ἄντρα θέλω, 'πόψε τὸθ θέλω
Ἐπὶ τῶν ζητούντων ἄμεσον ἐκτέλεσιν τῶν ἀπαιτήσεών των.

54

Ἀν κα(θ)ίσης μὲ στρα(ϐ)όν,
τὸ πωρνὸν ἀλλοιθωρίζεις.
Ὅτι αἱ κακαὶ συναναστροφαὶ φθείρουσι τὰ χρηστὰ ἤθη.

55

Ἀν σοῦ τάξου γουρουνάκι,
βάστα καὶ μικρὸς σκοινάκι.
Ὅτι ἐγκαίρως δέον νὰ ζητῶνται τὰ προσφερόμενα.

56

Ἀ τοῦ 'σιαζε τοῦ φτωχοῦ,
ποτὲ φτωχὸς δὲν ἦτο.
Ἐπὶ τῶν ἀποτυγχανόντων.

57

Ἄουρα (δ)αμάσκηνα
καὶ πρικιαὶς ἐληαίς.
Ἐπὶ τῶν παρεκτρεπομένων ἐν ταῖς διασκεδάσεσιν.

58

Ἀπόθανε, νὰ σ'ἀαπῶ, καὶ ζηέ, νὰ σ' ἔχω μάχη.
Ἐπὶ τῶν ἀγαπώντων μὲν τοὺς οἰκείους ἀπόντας, ἐριζόντων δέ, ὅταν συμβιῶσιν.

59

Ἀπὸ Θεὸκ κι' ἀπ' ἀφεντιάν.
Ἐπὶ τῶν ἐξ ἀνωτέρας βίας ἢ δυνάμεως γινομένων.

60

Ἀπὸ μακρυὰ νὰ κουραστῇς κι' ἀπὸ σιμὰ [ν' ἀργήσῃς.
Ὅτι δέον νὰ προτιμῶμεν τὰ πολύπονα καὶ βέβαια ἢ τὰ ὀλιγόπονα πλὴν ἀβέβαια.

61

Ἀπὸ μικρὸκ κι' ἀπὸ λωλλὸ μαθθάνεις τὴν [ἀλήθεια.
Ἐπὶ τῶν ἐξ ἀθωότητος ἢ κουφότητος διαδιδόντων τὰ μυστικά.

62

Ἀπὸ κακὸκ κρουφελέτην ἄς εἶν' καὶ πίτυρα [γῆ πέτραις.
Σαφής.

63

Ἀποπαντὴ δὲ 'χιόνισε,
κ' ἡ γρηαὶς ἀρνιὰ 'νεθρέψαν.
Ἐπὶ τῶν ποιμένων, ὅταν κατὰ τὸν τοκετὸν τῶν ποιμνίων δὲν τοὺς καταλάβῃ καιρικὸν δυστύχημα.

64

Ἀπ' αὐτὰ 'ποῦ λές, κυρά μου,
χορτασμέν' εἶν' ἡ κοιλιά μου.
Ἐπὶ τῶν περιττολογούντων.

65

Ἀπὸ 'πίσω 'ποὺ τὸδ δάκτυλά σου κρύβγεσαι.
Ἐπὶ τῶν μάτην ὑποκρυπτομένων.

66

Ἀποῦ σκοντάψῃ τὸ πωρνόν,
ὡς τὸ βραδὺ σκοντάφτει.
Κακὴ ἀρχὴ κακὸν καὶ τὸ τέλος.

67

Ἀπὸ τὰ καλὰ (δ)ουλεμένα πέρνει ὁ πειρασμὸς τὰ μισά.
Ἑπομένως τῶν ἀδίκως κεκτημένων οὐδὲν παραμένει.

68

Ἀπὸ τὴμ μάντραν εἰς τὴβ βάρκαν.
Παρ' ἀρχαίοις «ἀπὸ κώπης εἰς τὸ βῆμα».

69

Ἀπὸ τὴν Πόλην ἔρχομαι κ' εἰς τὴν κορφὴν [κανέλα.
Ἐπὶ τῶν ἀσυναρτήτως ὁμιλούντων καὶ συνέχειαν μὴ διατηρούντων.

70

Ἀπὸ τὸν γάμον ἔρχομαι, κι' ἄλλοι πεινῶ.
Σαφής.

71

Ἀπὸ τὸ στόμα σου κ' εἰς τοῦ Θεοῦ τ' αὐτί.
Ἐπὶ εὐχομένων ἀγαθά.

72

Ἀπὸ τοῦ πειρασμοῦ τὸ μιτάτο μήε τυρὶ μήε μυζήθρα.
Ὅτι δέον ν' ἀποφεύγωμεν τὴν σχέσιν τῶν πονηρῶν καὶ κακῶν.

73

Ἀπὸ χείλη 'βγῆκε, κ' εἰσε χείλια 'μβῆκε.
Ὅτι τὸ μυστικὸν παρ' ἑνὸς διαδοθὲν τάχιστα δημοσιεύεται.

74

Ἀπρίλλης, μάς, κοντά 'ν' τὸ θέρο.
Ἐπὶ προσφάτων.

75

Ἄρρητα θέματα κουκιὰ μαειρεμένα.
Ἐπὶ τῶν περιττολόγων ἢ φλυάρων.

76

Ἅρπαξε νὰ φᾷς, καὶ κλέψε νά 'χῃς.
Ἐπὶ τῶν ἐξ ἁρπαγῆς εὐπορησάντων.

77

Ἂς βγῇ τ' ὄνομα τοῦ θεριστῆ,
κι' ἂς θώχτῃ κι' ἂς κοιμᾶται.
Ἐπὶ τῶν ἀποκτησάντων ψευδῆ φήμην.

78

Ἂς λείψουν τὰ πιπέρια μου,
νὰ ('δ)ῶ τῆς μαειριαίς σου.
Ἐπὶ τῶν διευκολυνόντων ἄλλους εἰς τὰς ἐργασίας των.

79

Ἂς μὲ λέου τσορπαζίνα,
κι' ἂς ψοφῶ κι' ἀπὸ τὴν πεῖνα.
Ἐπὶ τῶν κενοδόξων.

80

Ἄσπρος σκύλλος, μαῦρος σκύλλος.
Ἐπὶ τῶν ἀδιακρίτως κακοποιουμένων.

81

Ἀφεντικὸς ὁρισμὸς ὀργὴ θεϊκή.
Ὅτι ἡ ἀνωτέρα δύναμις ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὴν βουλὴν τοῦ Θεοῦ.

82

Ἀφεντικὸμ μολύβι δὲβ βουλᾷ.
Ὅτι τὰ τῆς κυβερνήσεως πράγματα οὐκ ἀπόλλυνται.

83

Ἄψε, φουρναροῦ, τὸφ φοῦρνο,
καὶ καλὸν ἀρνὸσ σοῦ φέρω.
Ἐπὶ τῶν ἐλπιζόντων εἰς ἀβέβαια.

84

Βάλ' ἀλεῦριν εἰς τὴν σκάφην,
καὶ πολλοὺς σταυροὺς μὴ κάμνῃς.
Σαφής.

85

Βάλε, στραβέ, νὰ πιῇ ὁ ἀλλοίθωρος.
Ἐπὶ τῶν ὁμοίων ἀμαθῶν.

86

Βγάλε τὴσ σκούφια σου καὶ βάρει μου.
Ἐπὶ τῶν ἀποδιδόντων τοῖς ἄλλοις τὰ ἴδια ἐλαττώματα.

87

Βγάλ' ἀπὸ 'κεῖ 'ποῦ κρέμμεται,
καὶ βάλ' ἐκεῖ 'ποῦ χάσκει.
Ἐπὶ τῶν ἐξ ἀνάγκης οἰκονομούντων τὰ πράγματα.

88

Βλέπει κι' ὁ κῶλός του.
Ἐπὶ τῶν εὐφυῶν καὶ μὴ ἐξαπατωμένων.

89

Βούθα μου, φτωχέ, νὰ μὴ γινοῦμεν ἴσσια.
Ὅτι πολλάκις οἱ πλούσιοι ἐπικαλοῦνται βοήθειαν ἀπὸ τοὺς πτωχούς.

90

Βροῦλα μοῦ φέρνεις, ψάθαις σοῦ πλέ(κ)ω.
Κατὰ τὰ μέσα καὶ τὰ ἔργα.

91

Βρέξε κῶλο, φάε 'ψάρι.
Πόνῳ τὰ καλὰ κτῶνται.

92

Βρωμεῖς δὲ βρωμεῖς, (δ)άκτυλος (δ)ικός μου 'σαι.
Ἐπὶ τῶν συμπαθούντων τοῖς κακοῖς συγγενέσι.

93

Βρωμεῖ ὁ ὄβρηός, βρωμεῖ καὶ τὸ ἔχει του.
Ὅτι τοῦ κακοῦ αἱ ἀμοιβαὶ εἶναι κακαί.

94

Βοῦ(δ)ι σελάτον ἔπαρε καὶ γά(δ)αρον καμ-[πούρη,
(γ)υναῖκα 'ψιλοκάπουλη καὶ χοῖρο μακρο-[μούρη.

95

Βουνὸμ μὲ βουνὸς δὲν ἐσμίει,
ἄθρωπος μὲ ἄθρωπο ἐσμίει.

96

Γαάροι δυὸ μαλλώνασι γιὰ ξένο χλωρονόμι.
Ἐπὶ τῶν ἐριζόντων διὰ ξένα πράγματα.

97

Γάαρος εἶν' ὁ γάαρος, ἂν ἐφορῇ καὶ σέλλα.
Ἐπὶ τῶν ἀγενῶν ἐπαινουμένων.

98

Γάμος χωρὶς παιγνίδια,
φά(β)α χωρὶς κρομμύ(δ)ια.

99

Γεννᾷ κι' ὁ πετεινός του.
Ἐπὶ τῶν λίαν εὐτυχούντων.

100

Γι' αὐταδά σου, κορνωπή, φορεῖς τὸ ξεροτσάμπαλλο.
Ἐπὶ τῶν δυστυχησάντων ἐκ τῆς διαγωγῆς των.

101

Γιά σου, γέρο· κουκιὰ σπέρνω.
Ἐπὶ τῶν ἄλλ' ἀντ' ἄλλων ἀποκρινομένων.

102

Γιὰ σὲ τὰ λέω, πεθερά,
γιὰ νὰ τ' ἀκού' ἡ νύφη.

103

Γιὰ καλὸ καὶ γιὰ κακό,
θάψετέ το 'σὰ λαϊκό.

Ἱερέως τινὸς ἀποβιώσαντος καὶ ἐνταφιαζομένου ἠρωτήθη ἡ πρεσβυτέρα, ἂν θὰ διαμείνῃ ἐν τῇ χηρείᾳ μέχρι τέλους, νὰ ἐνταφιάσωσι τὸν νεκρόν, ὡς ἐσυνείθιζον, ἐπὶ καθίσματος, εἰ δὲ μή, νὰ ἐναποθέσωσιν αὐτὸν ἐπὶ γῆς ὡς λαϊκόν· ἡ πρεσβυτέρα τότε ἀπήντησε· «Γιὰ καλὸ καὶ γιὰ κακὸ θάψετέ το σὰ λαϊκό».

184

Γιὰ καλὸ καὶ γιὰ κακὸ τὸ τοῖχο βάστα.
Ὁμοία τῇ προλαβούσῃ.

105

Γιὰ χατῆρι τοῦ βασιλικοῦ, πίν' ἡ (γ)άστρα τὸ [νερό.
Ἐπὶ τῶν περιποιουμένων τινὰ χάριν ἄλλου.

106

Γιὰ ψύλλου πή(δ)ημα καίει τὸ πάπλωμα.
Ἐπὶ τῶν διὰ πεῖσμα μεγάλα ζημιουμένων.

107

Γλυκάθηκεν ἡ γρηὰ 'ς τὰ σῦκα,
κ' ἐμπαινόβγαινεν καὶ 'ζήτα.
Σαφής.

108

Δασκαλόπουλα, δαιμονόπουλα.
Ὁμοίᾳ τῇ,
τὰ διακόνια, τὰ διακόνια,
τῆς κακῆς λοῆς τὰ 'γγόνια.

109

Δὲν εἶν' βρακί, μόνο βρακόπανο.
Ὁμοίως καί,
χαζῆς καὶ χαζῆ Χασάνης.
Ἐπὶ τῶν ταὐτολόγων.

110

Δὲν εἶν' τ' αὐγοῦ τὸ φάωμα,
μόνο 'ναι παραπόνεση.
Ἐπὶ τῶν παραπονουμένων.

111

Δέκα μέτρα κι' ἕνα κόβγε.
Ὁμοία τῇ ἀρχαίᾳ «λόγισαι πρὸ ἔργου».

112

Δὲδ δίνει τ' ἀγγέλου του νερό.
Ἐπὶ τῶν λίαν φιλαργύρων.

113

Δέσε κόμπο, μὴ χάσῃς βελονιά.

114

Δέσ σε τιμᾷ γιὰ τὰ μαῦρά σου 'μάτια,
μόνογ γιὰ τὰ μαῦρά σου (γ)ίδια.
Ἐπὶ τῶν ἀπολαμβανόντων τιμὰς χάριν τοῦ πλούτου των.

115

Δὲμ μ' ἀφίν' ἡ κόλαση, νὰ πάγω 'ς τὸπ [παρά(δ)εισο.
Ἐπὶ τῶν ἐπηρεαζομένων.

116

Διάλεξε, ξεδιάλεξε, 'πῆρε ξεδιαλεμένη.
Ἐπὶ τῶν ἐκλεγόντων καὶ ἐμπιπτόντων εἰς τὰ χείρονα.

117

Δὲν ἐστιχοῦ τὸ γάαρο
καὶ (δ)έρνου τὸ σαμάρι.
Ἐπὶ τῶν μὴ τολμώντων ἐπιτίθεσθαι τοῖς ἰσχυροῖς ἐνόχοις καὶ ἐπιτιθεμένων τοῖς ἀσθενέσιν ἀθῴοις.

118

Δὲν ἔχω, πῶς ἀποθαίνω,
μόνο ποῦ δὲ ζιῶ, νὰ μαθαίνω.
Ἐπὶ τῶν νεοφανῶν περιέργων.

119

Δὲν εἶναι ρίζι μὲ νερό, μόνο νερὸ μὲ ρίζι.
Ἐπὶ τῶν ταὐτὰ μὲν λεγόντων προσποιουμένων δέ, ὅτι ἄλλα λέγουσι.

120

Δὲν εἶν' ἐννιὰ παρὰ ἑκατό,
μόνο ὀκτὼ καὶ ζολότα.

Ὁμοίᾳ τῇ προλαβούσῃ.

121

Δὲν εἶν', πῶς θὰ περάσ' ἡ ψεῖρα ποῦ τὰ γένεια μου, μόνο ποῦ κάμνει στράτα. ὁμοία· Δὲν εἶν' τ' αὐγοῦ τὸ φάωμα,
μόνο 'ν' τ' ὀρνιθοσκάλισμα.

Τῇ πρώτῃ ὑποχωρήσει ἐπακολουσι καὶ ἄλλαι.

122

Δὲβ βάζει τὸ χέρι του 'ς ἄδειο καλάθι.

Ἐπὶ τῶν πεπονηρευμένων κερδοσκόπων.

123

Δὲν εἶδε καλογέρου τέτοια.

Ἀπειλητικὴ πρὸς τοὺς διαμφισβητοῦντας ἱκανότητα.

124

Δέξου πόνο γιὰ 'μορφιά.

Ἐπὶ τῶν ἐπιμενόντων πρὸς τὸ ποθούμενον.

125

Δός μου, γέρο, τὴν αὐτή σου
ν' αὐτενώσω τὴ γα(δ)άρα.

Πρὸς τοὺς ἄνευ αἰδοῦς ἀπαιτοῦντας παρὰ γειτόνων ἢ φίλων αὐτῶν τὰ ἀπαραιτήτως ἀναγκαῖα αὐτοῖς πράγματα.

126

Δός του, Θεέ μου, φωνή, κ' ἔπαρε τὸν νοῦτ του.

Ἐπὶ τῶν ἐπιμενόντων πρὸς ἐπίδειξιν.

127

Δίκιο κι' ἄδικον, τὸν ὅρκον ἄπεχέ το.

Σαφής.

128

Δίκιο κι' ἄδικο, βοήθα τοῦ δικοῦ 'σου.

Σαφής.

129

Δὸς τοῦ λωλοῦ κρασί, νὰ σοῦ δείξῃ τὸν νοῦτ του.

Ὅτι ἡ μέθη προδίδει τὰ ἐλαττώματα.

130

Δώδεκ' Ἀποστόλοι ἦτο, κ' ἤξευρε καθ' ἕνας
[τὰ 'δικά του.

Ὅτι ἕκαστος γινώσκει τὰ ἑαυτοῦ δυστυχήματα καὶ περὶ αὐτῶν φροντίζει.

131

Ἔβαλε τὸ νερὸ 'ς τ' αὐλάκι.

Ἐπὶ τῶν τακτοποιησάντων τὰ συμφέροντά των. «Κατὰ ῥοῦν φέρεται».

132

Ἐιὼ 'μιλῶ κ' ἐιὼ γροικῶ.

Ἐπὶ τῶν μὴ εἰσακουομένων.

133

Ἐιὼ ἤμουν 'ς τὸν πόλεμο
κι' ἄντρας μου μ' 'ιηγᾶτο.

Ἐπὶ τῶν διηγουμένων ἀνακριβῆ πράγματα.

134

Ἐζυμώσαμεν ἐννιά, καὶ χρωστοῦμεν δώεκα.

Ἐπὶ τῶν ἀνοικονομήτων.

135

Εἶπά σου νὰ φάῃς, ἀμμὲ νὰ μὴ παραφάῃς.

Ἐπὶ τῶν καταχρωμένων τὴν καλοκἀγαθίαν τῶν ἄλλων.

136

Ἐκάμναν οἱ καματεροί,
κ' ηὗραν οἱ ἀκαμάταις.

Ἐπὶ τῶν σπαταλώντων τὴν πατρικὴν περιουσίαν.

137

Ἔμαθα ἀξυπόλυτος,
κ' ἐντρέπομαι καλικωμένος.

Εὔληπτος.

138

Ἐμεῖς ψωμιὰ ('γ)οράζομεν,
κ' ἐμεῖς ψωμιὰ πουλοῦμεν.

Ἐπὶ τῶν πωλούντων εἰς εὐτελῆ τιμὴν τὰ ἀναγκαιοῦντα αὐτοῖς.

139

Ἔμαθεν ἡ μάννα μου νὰ κάμνῃ τὰ ψωμιὰ
[μικρά,
ἀμμ' ἔμαθα κ' ἐιὼ καὶ τρώω δυὸ καὶ τριά.

Ἐκ τῶν μετὰ τὴν ἐφαρμογὴν μέτρου τινὸς πονηρευομένων.

140

Ἐμβᾶτε, σκύλοι, ἀλέσετε
κι' ἀλεστικὰ μὴ δώσετε.

Ἐπὶ τῶν εἰς τὴν διάκρισιν τῶν ἄλλων ἀφινόντων τὰ ἑαυτῶν.

141

Ἐμπερδεύτηκα 'ς τὸ βάτο,
μήτ' ἐπάνω μήτε κάτω.
Ἐπὶ τῶν περιπλεχθέντων ἰδίᾳ ἐν δίκαις.

142

Ἐκεῖ ποῦ δέ σε σπέρ(ν)ου, μὴν ἀνεμᾷς.
Ἐπὶ τῶν ἀναρμοδίως ἐπεμβαινόντων.

143

Ἕνα τό 'χεν ἡ κουτροῦλα,
κ' ἤ(β)αλλέ το κ' ἤβγαλέτ το.
Ἐπὶ τῶν πτωχαλαζόνων.

144

Ἕνα χαλὶ ξεροσυκιὰ εἶν' τοῦ κοράκου βάρδια,
τία νὰ φά' ἡ παπαδιά, τία νὰ κάμ' ἀσκάδια
(ξυρὰ σύκα).
Ἐπὶ τῶν προφυλαττομένων εὐτελῶν πραγμάτων.

145

Εἶναι κι' ἄσουρο τ' ἀρνί,
ἔχει καὶ πλατειὰν οὐρά.
Ἐπὶ τῶν κομπαζόντων.

146

Εἰς τὸ νειὸ κ' εἰς τὸ παληὸ
χάν' ἡ μάννα τὸν υἱόν.

147

Εἰς τὴ χώρα τῶν στραβῶ
βουρδουμπάνος ἐπίσκοπος.

148

Ἔγνοια τό 'χει ὁ κασι(δι)άρης, πῶς ἐκρί(β)ηνα
[τὰ χτένια.
Ἐπὶ τῶν ἀδιαφορούντων εἰς τὰς περιπετείας τῶν ἄλλων.

149

Ἐξεκωλώθη τὸ σακκὶ κ' ἐπέσαν ὅλα κάτω.
(Σαφής).

150

Εἶχα βοῦ κ' ἐπούλου βοῦ, κ' εἶχα βουδοπόλεμο.
Ὁμοίᾳ τῇ 143.

151

Ἐπέρασε τὸ σά(β)ατο,
πήτταν μὴν ἀλημένης.
Ἐπὶ τῶν ἐλπιζόντων παρακαίρως.

152

Ἐπέτασεν ὁ κουτσοφός,
κ' ἐπῆρεν καὶ τὸ ῥάμμα.
Ἐπὶ τῶν ἀποχωρούντων ἀναιτίως καὶ ἀσκόπως ἐκ τῆς ἐργασίας των.

153

Ἐπῆες νὰ πῆς τὰ ψεύματα,
καὶ εἶπες τὴν ἀλήθεια.
Ὁμοίᾳ τῇ ἀρχαίᾳ:
«Ἡ γλῶσσα ἁμαρτάνουσα τ' ἀληθῆ λέγει».

154

Ἐπῆες για μαμμή,
κ' ἔκατσες για λουχοῦ.
Ἐπὶ τῶν ἐπιλησμόνων.

155

Ἐπή(δ)ησεν ὁ γά(δ)αρος
κ' εἶπε τὸβ βοῦ χείλαρο.
Ἐπὶ τῶν ἐπιρριπτόντων εἰς ἄλλους τὰ ἑαυτῶν ἐλαττώματα.

156

Ἐσύ, γρηά, ποῦ διακονᾷς,
ἀλεῦριν ἔχεις καὶ πουλᾷς.
Εἰς τοὺς ὑποκρινομένους πενίαν.

157

Ἐσὺ κακὸν χερό(β)ολον,
κ' ἐιὼ κακὸ δεμάτι.
Ἐπὶ τῶν πρὸς ἐκδίκησιν ἐγκληματούντων.

158

Ἔχει ἀγγελοπετρά(δ)α.
Διὰ τοὺς ἐρωτολήπτους.

159

Ἔχασ' ἡ μάννα τὸ παι(δ)ί,
καὶ τὸ παιὶν τὴμ μάννα.
Ἐπὶ συσσωρευμένου πλήθους.

160

Ἔχασε τρίχ' ἀπὸ τὴ ζύμη.
Ἐπὶ τῶν παραπονουμένων δι' εὐτελῆ ζημίαν.

161

Ἔχασ' ἡ Βενετιὰ βελόνι.
Ὁμοία τῇ προλαβούσῃ.

162

Ἔχει, δὲν ἔχει καιρόν, οἱ Νισυρ̬οὶ ἀρμενίζουν.
Ἐπὶ τῶν ἀδεξίως ἐπιχειρούντων.

163

Ἔχει νοῦ καὶ ἀνανοῦ.
Ἐπὶ τῶν εὐφυεστάτων.

164

Ἔχει κωλοπυλώματα, ἢ τρεχάματα.
Ἐπὶ τῶν εὑρισκομένων εἰς περισπασμούς.

165

Ἔχει ὁ Θεός, μὰ τά 'χει γ̬ιὰ λό(γ)ου του.
Σαφής.

166

Εὐχὴ γον̬ιῶν ἀ(γ)όραζε, κ' εἰς τὸ βουνὸν ἀνέ(β)α.
Ὅτι εὐχαὶ γονέων στηρίζουσιν οἴκους.

167

Ἐχύθηκετ τὸ λά(δ)ι μας
μέσα 'ς τὸ τσουκκάλι μας.
Ἐπὶ ζημιῶν γινομένων ὑπὸ οἰκείων.

168

Ἐχώναμεν τὸν γά(δ)αρον,
καὶ τ' αὐτ̬ιά του ἐφαίνουτο.
Ἐπὶ μυστικῶν διαδοθέντων.

169

Ἔχει κ̬ι' ἄλλα 'ς τὸ τσουκκάλι,
γὴ νὰ τρώω 'γάλ̬ι ἀγάλι;
Καταληπτή.

170

Ἐχώρισεν ὁ ἄρας 'πού τὸ σιτάρι.
Ἐπὶ διευκρινισθέντων πραγμάτων ἢ λογαριασμῶν.

171

Ζάλο ζάλο 'πᾷς 'ς τὴμ Πόλη.
Ὅτι διὰ τῆς ἐπιμονῆς τὸ πᾶν κατορθοῦται.

172

Ζῇ καὶ βασιλεύγει.
Ἐπὶ τῶν ὑγιαινόντων καὶ εὐτυχούντων.

173

Ζῆσε, μαῦρέ μου, νὰ φᾷς τὸ μά' τριφύλλι.
Ἐπὶ τῶν ὑποσχομένων ἀβέβαια.

174

Ζυ̬άζ ἀπὸ τῆς ἐλαφραίς.
Ἐπὶ μωρῶν ἢ βλακῶν.

175

Ζωὴ γαμπροῦ περνᾷ,
ἢ Ζωὴ χαρισάμενος.
Ὁμοία τῇ προτέρᾳ, ἐπὶ τῶν εὐτυχῶς ζώντων.

176

Ζωντανὸς ξεχωρισμὸς
καμὸς καρδ̬ιᾶς.
Σαφής.

177

Ἡ ἀλωποῦ 'χεν ἀργαδ̬ιά,
κ' ἐκείν' ἐσταχολό(γ)α.
Πρὸς τοὺς παραβλέποντας τὸ ἴδιον ἔργον καὶ ἐπιδιώκοντας ἄλλο.

178

Ἡ ἀρκαρὰ τὸ 'γάστρι της,
κρουφὸ καμάρι τό 'χει.
Σαφής.

179

Ἡ ἀρρωστ̬ιὰ κ' ἡ ἀρκοντ̬ιὰ
γνωρίζεται κ̬ι' ἀπὸ μακρ̬ιά.
Καταληπτή.

180

Ἡ ἀρρωστ̬ιὰ κ' ἡ δυστυχ̬ιά,
μὲ τὸ σακκὶν ἐμπαίνει,
μὲ τὸ βελόν' ἐβγαίνει.
Ὅτι αἱ νόσοι καὶ δυστυχίαι εὐκόλως καταλαμβάνουσιν ὑμᾶς, δυσκόλως ὅμως ἐξαλείφονται.

181

Ἡ γλῶσσα κόκκαλα δὲν ἔχει καὶ κόκκαλα σπᾷ.

182

Ἡ γρ̬ηὰ κόττα τό 'χει τὸ ζουμί.
Καταληπτή.

183

Ἡ γρ̬ιὰ δὲν ἤρπιζε νὰ 'πανδρευθῇ,
καὶ τὴμ Πόλην '(γ)ύρευε προικ̬ιόν.
Διὰ τοὺς ἐπιζητοῦντας τὰ παρ' ἀξίαν ἢ ὑπέρογκα.

184

Ἴ(δ)ες ἄσπρο βοῦ; μή' ἄσπρο μήε μαῦρο.
Ὁπωσοῦν ὁμοία τῇ: «τὸ δέσ σε μέλει, μὴ 'ρωτᾷς. ποτὲ κακὸμ μὴ ἔχῃς».
Σαφής.

185

Ἡ ζευγᾶς ζευγᾶς, ἢ καθάρϊος μυλωνᾶς.
«Ἕκαστος ἐν ᾧ ἐκλήθη εἰς τοῦτο μενέτω».

186

Ἤθελάς τα κ' ἤπαθές τα.
Πρὸς τοὺς ἐξ ἀβουλίας παθόντας.

187

Ἡ θλίψες κόβγουν γόνατα,
κ' ἡ ἔγνοϊαις φέρνουν γέρα.
Σαφής.

188

Ἡ κακὴ (γ)ειτόνισσα κάμνει καλὴ γειτόνισσα.
Ὅτι ὁ ἀποποιούμενος νὰ δανείσῃ ἀναγκαῖον οἰκιακὸν σκεῦος καθιστᾷ τὸν ζητοῦντα προνοητικόν.

189

Ἡ κάτα γϊὰ τὸ ψάρι ἐπούλησε τ' ἀμπέλι της.
Ἐπὶ λαιμάργων καὶ ἀδηφάγων.

190

Ἡ κάτα ἡ ἐφακελλοῦ τὰ (δ)ικάτης ρίχτ' ἀλλοῦ.
Ὁμοία τῇ 160.

191

Ἡ καλὴ 'μέρα 'ποὺ τὸ πουρνὸ δείχτει.
Σαφής.

192

Ἡ καλὴ πέτρα σὲ καντοῦνι 'μπαίνει.
Ὅτι ἡ ἀρετὴ οὐδέποτε ἐκπίπτει.

193

Ἡ μεγάλη λακανί(δ)α
βάλλει καὶ πολλὰ καὶ λί(γ)α.
Καταληπτή.

194

Ἡ μαχαιρϊὰ γϊατρεύεται,
ἀμμ' ἄσχημος λό(γ)ος δὲφ φεύγει.
Σαφής.

195

Ἠ μικρὸς μικρὸς παντρέψου,
ἢ μικρὸς καλο(γ)ερέψου.
Εὔληπτος.

196

Ἡ μοῖρά μου τὸν ἄντρα μου
καλὸ τὸ θέλει κάμει.
Ἐπὶ τῶν μεταβαλλόντων τὰ ἤθη των ὡς ἐκ τῆς συμπεριφορᾶς τῶν συζύγων των.

197

Ἡ μυῖα μυιάζει, καὶ τὸ κρέας μυιοπάσσει.
Ἐπὶ τῶν προκαλούντων ἔριδας διὰ τῶν διαβολῶν των.

198

Ἡ νύκτα δράκοντα γεννᾷ,
κϊ' αὐγὴ μητροπολίτη.
Ἐπὶ τῶν ἐν βραχεῖ χρόνῳ καὶ παρ' ἐλπίδα ἀναδεικνυομένων.

199

Ἡ νύκτα κ' ἡ αὐγὴ βουθᾷ τὴ μοναχή.
Ἐπὶ φιλοπόνων.

200

Ἡ νύφη πῶς θὰ γεννηθῇ
τῆς πε(ν)θερᾶς ὁμοϊάζει.
Ὁμοία τῇ 39.

201

Ἤπιεν ἡ φακῆ τὸ λάδι
κ' ἐκατάπϊε το κ' ὑπά(γ)ει.
Εἰς τοὺς καταχρωμένους ξένην περιουσίαν.

202

Ἡ πολυσπορὰ νικᾷ τὴν ἀστοχίαν.
Ὅτι ὁ φιλόπονος γεωργὸς ἀνταμείβεται καὶ ἐν ἀφορίᾳ.

203

Ἡ ποτηρϊὰ καὶ ἡ σφενδιλϊὰ ποτὲ δὲλ λησμο-[νϊέται.

204

Ἤρταν τὰ πετούμενα
νὰ βγάλουν τὰ καθούμενα.
Πρὸς ἐπήλυδας ζητοῦντας νὰ παραγκωνίσωσι τοὺς ἀρχῆθεν ἐγκατεστημένους.

205

Ἤρταν οἱ κριοὶ
νὰ 'βγάλουν τὰ πρού(β)ατα.
Ὁμοία τῇ προτέρᾳ.

206

Ἡ πρᾶξε ἤ, μετάπραξε,
ἤ 'πού τὸν κόσμον λεῖψε.

Ὅτι πρέπει νὰ εἶναί τις φίλεργος.

207

Ἡ σκύλα 'πού τὴβ βιάση της
στραβὰ κουλούκια κά(μ)νει.

«Καί τε κύων σπερχθεῖσα τυφλὴν προέηκε γενέθλην (Ἡσ.)».

Ἐπὶ τῶν βιαίως καὶ ἐπὶ βλάβη ἐπιχειρούντων.

208

Ἡ συντεκνιὰ κ' ἡ κουμπαριὰ
μόνο τὸ πρῶτοχ χρόνο.

Ὅτι ἡ ψευδὴς φιλία δὲν διατηρεῖται ἐπὶ πολύ.

209

Ἡ τέχνη νικᾷ * τὴν ἀντριά.

Σαφής.

210

Ἡ τιμὴ τιμὴδ δὲν ἔχει,
καί χαρά του 'ποῦ τὴν ἔχει.

Ὅτι τὸ πολυτιμότατον τοῖς ἀνθρώποις εἶναι ἡ τιμή.

211

Ηὗρε τὸ μαχαῖρι 'ς τὸ κόκκαλον.

Ἐκορυφώθη, ἔφθασεν εἰς τὸ ἔπακρον.

212

Ἡ χέρα ποῦ βαστᾷ, δὲτ τρέμει.

Ὅτι οἱ εὐποροῦντες ἐξοδεύουσιν.

213

Ἡ χώρα βάλλει ἐπίσκοπο,
κ' ἡ χώρα τὸν ἐβγάλλει.

Ἕκαστος διοικεῖ τὰ ἑαυτοῦ ὡς βούλεται.

214

Ἡ χώρα ποῦ φαίνεται,
κολαοῦζο δὲθ θέλει.

Ὅτι τὰ πασίγνωστα οὐ χρήζουσιν ἀποδείξεων.

215

Ἡ ψεῖρα δὲν ἐφο(β)ήθη τὸ ψείρισμα
μόνο τ' ἀντιψείρισμα.

Ἐπὶ τῶν ἐπιτυγχανόντων ἐν τῇ ἐπαναλήψει τῶν ἔργων των.

216

Ἡ φτώχια θέλει μα(γ)ειροσύνη.

Ὁμοία τῇ ἀρχαίᾳ:

« Ἡ πενία τέχνας κατεργάζεται».

Ὅτι ὁ πτωχὸς δέον νὰ ἐπινοῇ τρόπους πρὸς θεραπείαν τῶν ἀναγκῶν του.

217

Θαρροῦσιν εἰς τὴν ἔρημο
καὶ πανε(γ)ῦριν εἶναι.

Ἐπὶ τῶν ἐπιχειρούντων δεινὰ ἔργα ὡς εὔκολα.

218

Θαρροῦν ὅσοι μουζώνουνται,
χαρκωματάδες εἶναι,
κι' ὅσοι κτυποῦν τὸ πέταλον,
ἀλεφαντοῦ(δ)ες εἶναι.

Ἐπὶ τῶν ἀνεπιτηδείως διενεργούντων.

219

Θαρροῦσιν ἡ μαυρομμάταις,
πῶς δὲν ἐβλέπουν ἡ ἀσπρομμάταις.

Ἐπὶ τῶν ἐγωϊστῶν.

220

Θέλει ὁ Θιός, κι' ἀθιοῦτ τὰ δέντρα.

Ἐπὶ τῆς δυνάμεως τῶν δημογερόντων.

221

Θέλει ὁ Θιός, καὶ φταίουν οἱ μῆνες.

Ὅτι τὰ πάντα διὰ τῆς βουλῆς τοῦ Θεοῦ ἐπενεργοῦσιν.

222

Θέλω νά 'χης χίλια πρού(β)ατα,
σαδ δὲθ θέλης, μή' ο(ὐ)ρά.

Ἐπὶ τέκνων μὴ εἰσακουόντων τῶν γονέων.

223

Θεέ, μὴ δώσης τοῦ φτωχοῦ πόρτα καὶ παραθύρι,
καὶ πάπλωμα νὰ σκεπασθῇ, κ' ἐπάρη το καὶ φύγη.

Ἐπὶ τῶν καταχρωμένων τὴν ἐμπιστοσύνην ἄλλων δι' εὐτελῆ πράγματα.

224

Θέλεις ὄνομα καλό, 'ς τὴδ δουλειά σου νυχατό.

Σαφής.

225

Θέλεις θέριζε καὶ δένε,
θέλεις δένε καὶ κου(ϐ)άλει.

Ἐπὶ τῶν ὁμοιοκόπων ἐργασιῶν.

226

Θέλει τὴπ πήττα γερὴ καὶ τὸσ σκύλλοχ χορτασμένο.

Ἐπὶ τῶν ἐπιδιωκόντων μεγάλα κέρδη ἄνευ ἐξόδων.

227

Θέλει νὰ κάμῃ τ' ἀσλάνια ζολόταις.

Εἰρωνικῶς ἐπὶ τῶν ἠλιθίων καὶ βλακῶν.

228

Θωρῶντας τὴ γειτόνισσα,
μαθαίν' ἡ μιὰ τὴν ἄλλη.

Σαφής.

229

Ἴσια ἴσια γι' αὐτά(δ)ά σου
ἐκρεμάσασι τ' αὐτιά σου.

Ὅτι ἐκ τῶν ἰδίων ἁμαρτημάτων τις δυστυχεῖ.

230

Ἴσια ἴσια χόρευε, κι' ὅσοθ θέλεις σάρταιρε.

Πρὸς τοὺς παρενοχλοῦντας τοὺς ἄλλους.

231

Ἴσια γιαλὸς μὲ τὴθ θάλασσα.

Ἐπὶ τῶν ἐξομοιούντων ἑαυτοὺς πρὸς καλλιτέρους.

232

Κάθε θᾶμα τρεῖς ἡμέραις.

Ὅτι καὶ τὰ σπουδαιότερα διὰ τῆς παρελεύσεως τοῦ χρόνου καθίστανται συνήθη.

233

Κάθεται καὶ νοῦ κατε(ϐ)άνει.

Ἐπὶ τῶν ἐφευρετικῶν.

234

Κάθεται ἐπάνω 'ς τὴς ἀκά(ν)θαις.

Ἐπὶ τῶν λίαν στενοχωρημένων.

235

Κάθησ' ἡ τσιμπλοῦ 'ς τὴ στράτα,
καὶ γελᾷ τὴ μαυρομμάτα.

Ὁμοία τῇ ἀρχαίᾳ «ἄλλων ἰατρὸς αὐτὸς ἕλκεσι βρύει».

236

Κάθε 'μπόδιογ γιὰ καλό.

Ἐπὶ τῶν ἀπροσδοκήτως κωλυομένων ἀπὸ ἐπιχειρήσεως ἐπιϐλαϐοῦς.

237

Κάθε πετεινὸς 'ς τὴν αὐλή του κράζει.

Ὅτι ὁ τόπος δίδει θάρρος εἰς τοὺς ἀδυνάτους.

238

Κάθε πρᾶμα 'ς τὸν καιρό του,
καὶ τὸν ἄουστο σταφύλι.

Σαφής.

239

Κάθε τρύπα ἔχει τὸ καρφί της.

Ὅτι ἕκαστος ἔχει τὸ ἐλάττωμά του.

240

Κάθσε πρα(γ)ματάκι μου,
καὶ λόγια μὴ μοῦ φέρνῃς.

Πρὸς τοὺς μὴ διευκολύνοντας τοὺς γείτονάς των.

241

Καλά 'ν' τὰ φαρδομάνικα,
μ' ἔχουτ τα οἱ καλο(γ)έροι.

Ἐπὶ τῶν εὐπορούντων.

242

Κακὸ τόα ποῦ δὲν ἔχει 'νύχια νὰ ξυσθῇ.

Ἐπὶ τῶν μὴ ἐχόντων προστασίαν,

243

Κακὸ τόα τὰ πόδια,
π' ἔχουκ κακὴκ κεφαλή.

Σαφής.

244

Κάλλια πέντε κ' εἰς τὸ χέρι,
παρὰ δέκα καὶ καρτέρει.

Ὅτι προτιμότερον τὸ ὀλίγον μὲν ἀλλ' ἀσφαλὲς ἢ τὸ πολὺ μὲν ἀλλ' ἄδηλον.

245

Κάλλια νὰ 'ϐγῇ τὸ 'μμάτι τ' ἀνθρώπου,
παρὰ νὰ 'ϐγῇ τ' ὄνομά του.

Σαφής.

246

Κάλλια πουλὶ 'ς τὸ κλαδί,
παρὰ πουλὶ 'ς τὸ κλουϐί.

Κρείττων ἐλευθερία δουλείας.

247

Καλὸς καλὸς ὁ χοῖρός μας, ἀμ' ἤϐγε χαλαζιάρης.
Ἐπὶ τῶν φαινομένων μὲν καλῶν ἀποδεικνυομένων δὲ ἰδιοτρόπων.

248

Κουκιά 'φαγες καὶ κουκιὰ μαρτυρᾶς.
Εἰρωνικὴ ἐπὶ ἀνικάνων ἢ ἀπείρων.

249

Κούρεψε τ' αὐγό, πάρ' τὸ μαλλί.
«Οὐκ ἂν λάϐοις παρὰ τοῦ μὴ ἔχοντος».

250

Κόρακας περιστέρει δὲν κάνει.
«Κακοῦ κόρακος κακὸν ᾠόν».

251

Κουφὸς παπᾶς δὲγ γίνεται,
κι' ἂν γενῇ, δὲλ λειτρηγᾷ.
Σαφής.

252

Κρουφὰ κρουφὰ κατούρησε,
κι' ἂν δὲθ θωρῇς, θωροῦ(σ)σε.
Ὅτι ἐν μυστικότητι καὶ προσοχῇ νὰ διενεργῶμεν τὰς πράξεις μας.

253

Κρουφὸτ τ' αὐτὶ τοῦ πονηροῦ.
Ἐπὶ των προφυλαττομένων ἀπὸ βασκανίαν ἢ ἄλλην ἐπήρειαν προληπτικήν.

254

Κόψε μαύρη τὰ 'κατό, κ' ἡ πρυμάτσα (δ)εμένη.
Ἐπὶ τῶν πολλὰ σκοπούντων καὶ οὐδὲν κατορθούντων.

255

Κόψε μέση, νά 'ϐρῃς ἄκραν.
Ὅτι πρέπει νὰ θυσιάζῃ τις, ἵνα φθάσῃ εἰς ἀποτέλεσμα.

256

Κόψε τὸ νερό, νὰ ξερα(ν)θοῦν ἡ κράμπαις.
Πρὸς τοὺς μὴ δυναμένους νὰ βλάψωσι τοὺς ἀπειλουμένους ὑπ' αὐτῶν.

257

Κομμάτιν ἄντρας, ὁλάκερη (γ)υναῖκα.
Καταληπτή.

258

Κῶλος καὶ βρακί· ἢ κρέας καὶ νύχι.
Ἐπὶ τῶν συνταυτιζομένων.

259

Κωλοσέρνει τὸ ζουνάρι του, γιὰ νὰ 'ϐρῇ καυγᾶ.
Ἐπὶ τῶν φιλοταράχων.

260

Κῶλος κλασμένος, γιατρὸς αὐτενωμένος. *
Ἐπὶ τῶν ἐχόντων σημεῖα φυσικῆς ὑγείας.

261

Λα(γ)ὸς πιπέριν ἤτριϐε κακὸτ τῆς κεφαλῆς του.
Ἐπὶ τῶν προκαλούντων ἑαυτοῖς βλάϐην.

262

Λείπ' ὁ κάττης, κι' ἀρκινοῦν οἱ ποντικοί.
Ὅτι ἐν τῇ ἀπουσίᾳ τῶν προϊσταμένων ἀτακτοῦσιν οἱ ὑποκείμενοι.

263

Λεῖψ' ἀπὸ μιὰ κακὴν ὥρα,
νὰ ζήσῃς χίλιους χρόνους.
Σαφής.

264

Λεῖψ' ἀπὸ μισθό, μὴ σοῦ κολλήσῃ κρῖμα.
Ἐπὶ τῶν ἀχαρίστων.

265

Λο(γ)άριαζε τὸφ φίλο σου,
πάντα σου νὰ τὸν ἔχῃς.
Εὐνόητος.

266

Λούνεις με, κτενίζεις με,
'μ' ἠξεύρω, ποιά 'ν' ἡ μάννα μου.
Ἐπὶ τῶν μὴ δελεαζομένων ἐκ τῆς κολακείας.

267

Μάθε τέχνη, γιὰ νὰ ζήσῃς,
καὶ πρα(γ)μάτεια, νὰ πλουτήσῃς.
Ὅτι ἡ τέχνη εἶναι πόρος τοῦ ζῆν, τὸ δὲ ἐμπόριον κερδοσκοπικὸν ἔργον.

268

Μάθε τέχνη, κι' ἄ(φ)ες την,
κι' ὡσὰν πεινάσῃς, πιάσε την.
Ὅτι ἡ τέχνη ἐπωφελὴς τῷ ἀνθρώπῳ εἰς τὰς καταδρομὰς καὶ δυστυχίας.

269

Μαθημένον εἶν' τ' ἀρνὶ νὰ κουρεύεται νὰ ζῇ.
Ἐπὶ τῶν ἐν ὑποτελείᾳ βιούντων.

270

Μακάρι 'σὰτ τὸν α(ὕγ)ουστον
νά 'τον οἱ μῆνες οὗλοι.
Ἐπὶ εὐαγώγων.

271

Μακάρι νά 'σου κορασ̌ά,
κ' ἐγ̌ὼ παρακαλῶ το.
Εὐχὴ ἐπὶ ὑποκειμένων εἰς κατηγορίαν.

272

Μακρὺς ἄντρας γ̌ὰ τὴ συκ̌ά,
κοντὸς γ̌ὰ τὴγ γυναῖκα.
Ἐπὶ μικρονόων καὶ τοὐναντίον.

273

Μαρτ̌ανὸ πουλὶ
ἀουστ̌άτικον αὐγό.
Ἐπὶ τῶν εὐδοκιμούντων ἐγκαίρως.

274

Μάττ̌α ποῦ δὲθ θωρ̌οῦτται,
γλή(γ)ορα λησμον̌οῦτται.
Ὅτι ἡ ἀπουσία ἐξαλείφει τὴν ἀνάμνησιν.

275

Μὲ γά(δ)αρο παίζεις, κλωτσ̌αὶς θέλεις.
Ἐπὶ τῶν μετ' ἀνηθίκων συνδιαιτωμένων.

276

Μὲ γέρο κάττη κά(θ)ιζε,
καὶ κλέφτη μὴ φο(β)ᾶσαι.
Ὅτι πρέπει νὰ ἐλπίζῃ τις ἀπὸ ἰσχυρούς.

277

Μὲ με(γ)αλήτερό σου σκόρδα μὴ φυτεύῃς.
Ὅτι οἱ ἀδύνατοι νὰ μὴ συνεταιρίζωνται μὲ ἰσχυρούς.

278

Μὲ με(γ)αλήτερό σου κά(θ)ιζε, καὶ νηστικὸς [σηκώσου.
Ὅτι οἱ ἀδύνατοι πρέπει νὰ συναναστρέφωνται εὐσχημόνως τοὺς ἰσχυρούς.

279

Μὲ ξένα κόλυ(β)α μακαρίζει τοὺς γον̌ούς του.
Ἐπὶ τῶν ἐξ ἀδικιῶν καὶ ξένων πραγμάτων εὐεργετούντων ἄλλους.

280

Μὲ τὴμ μ̌άμ μου θυγατέρα πέντε γάμους [ἤκαμα.
ἤ, μὲ τὴμ μ̌άμ μου θυγατέρα δεκοχτὼ γαμ- [προὺς ἐπῆρα.
Ἐπὶ τῶν ὑπισχνουμένων πολλοῖς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πρᾶγμα.

281

Μὲ πίτυρα σμί(γ)εις, οἱ χοῖροι σὲ τρῶν.
«Κακαὶ συναναστροφαὶ φθείρουσιν ἤθη χρηστά».

282

Μὲ τοὺς μικροὺς μικρός, μὲ τοὺς μεάλους [μεάλος.
Σαφής.

283

Μὲ τὴν ἀκοὴ ἀλέθει ὁ μύλος.
Ὅτι ἐκ φήμης γίνεται σύστασις.

284

Μὴβ 'βρίσῃς τὴν πολυεχή, (1)
καὶ 'πῇ 'ς ἐκεῖν' ὀπ' ἔχει.
Ἐπὶ τῶν οἰηματιῶν.

285

Μὴβ βροντήσῃς ξένη πόρτα, καὶ βροντήσ' ἡ [κεφαλή σου.
Ἐπὶ τῶν καταχρωμένων.

286

Μὴ δανεισθῇς ἀπὸ φτωχό, κ' ἐπάρῃ σ' ἀπὸ ['πίσω.
Σαφής.

287

Μὴ μοῦ πολυχαδεύεσαι, καὶ τοῦ χαδ̌οῦ δὲν [εἶσαι.
Ἐπὶ τῶν παρ' ἀξίαν κομπαζόντων.

288

Μή(τ)ε ξεινὸς καὶ ῥίξου σε, μή(τ)ε γλυκὸς καὶ [φᾶ σε.
Παρ' ἀρχαίοις «πᾶν μέτρον ἄριστον».

289

Μή(τ)ε τ' ἀντρόγυνα κακ̌ά, μή(τ)ε τ' ἀ(δ)έρ- [φ̌α μάχη.
Πασίδηλος.

---

(1) Πολυεχή = ἡ ἔχουσα πολλὰ ἐλαττώματα.

290

Μικροὶ με(γ)άλοι κά(θ)ου(τ)αι, σήκου, μικρέ, [ʼς τὰ (β)ού(δ)ɩα.

Ὅτι ὁ μικρότερος ὑπόκειται ταῖς διαταγαῖς τῶν μεγαλειτέρων.

291

Μοναχός σου παῖζε, γέλα,
νά ʼχῃς πάντα τὴν ὑ(γ)εɩάσ σου.

Ὅτι δέον νὰ ἐνεργῇ τις τὰς ὑποθέσεις κατʼ ἰδίαν, ἵνα μὴ ὑποπίπτῃ εἰς πειρασμούς.

292

Μὴ ʼ ἀπὸ καπούλɩα μουλαρɩοῦ, μὴ ʼ ἀπὸ πρύ- [μ(ν)η καραβɩοῦ.

Ὅτι δέον νʼ ἀπομακρυνώμεθα παντὸς κινδυνώδους πράγματος.

293

Μουστάκι κʼ ἐσύ, μουστάκι κʼ ἐ(γ)ɩώ.

Ἐπὶ τῶν νέων τῶν ἐνεργούντων αὐτοβούλως.

294

Μπονέντη μου καλοκαιρνέ, νὰ σʼ εἶχα τὸχ χει- [μῶνα,
ὄνταν ἀστράφτῃ καὶ βροντᾷ καὶ ῥίχτʼ ὁ Θɩὸς [τὰ χɩόνɩα.

Εὐνόητος.

295

Μωροῦ κɩʼ ἀγɩοῦ μὴ τάξῃς, καὶ πάρῃ σʼ ἀπὸ [ʼπίσω.

Σαφής.

296

Νὰ βρέξʼ ὁ μάης δɩὸ νερὰ κɩʼ ἀπρίλλης ἄλλον [ἕνα,
καὶ τὴ λαμπρὴ βρεχούμενα, χαρᾶς τα τὰ [σπαρμένα.

Σαφής.

297

Νʼ ἀγɩάσῃ τὸ κόκκαλόσ σου, ἢ τὸ χέρι σου.

Εὐχὴ ἐπὶ τῶν τιμωρούντων δικαίως.

298

Νά ʼκαμναν οἱ σκατοπουμποῦλοι μέλι,
ὁ κόσμος ἤθελε νὰ (γ)έμῃ.

Ἐπὶ τῶν ὀκνηρῶν.

—« Βότρυας οὐ κύει ἄκανθα ».

299

Νά ʼμουν γέρος τὸχ χειμῶνα καὶ μικρὸ παιδὶ [ʼς τʼ ἀλώνɩα.

Σαφής.

300

Νὰ σοῦ δώσω μɩά, νὰ σοῦ φανῇ ὁ οὐρανὸς [σφεντῆλι.

Ἀπειλή.

301

Νὰ σύρʼ ὁ κλέφτης τὴφ φωνή, γɩὰ νὰ φύʼ ὁ [νοικοκύρης.

Ἐπὶ τοῦ καταβοῶντος κατὰ τοῦ ὑπʼ αὐτοῦ ἀδικουμένου, ὅτι ἀδικεῖται ὑπʼ αὐτοῦ.

302

Νά ʼχʼ ἄντρα καὶ νὰ θέριζα, κάλλɩάτο νά ʼμουχ [χήρα.

Σαφής.

303

Νοικοκύρης εἶσαι, πετουμέζι τρῶς.

Ἐπὶ τῶν ἐνεργούντων κατʼ ἀρέσκειαν ἀδεξίως.

304

Ξένος εἶσαι, ξένα πέρνα.

Σαφής.

305

Ξένο ψωμὶ καὶ δικόσ σου μαχαῖρι.

Ἐπὶ παρασίτων.

306

Ξένος πόνος, ξένα γέλοɩα.

Πρὸς τοὺς μὴ λογιζομένους τὴν δυστυχίαν τῶν ἄλλων.

307

Ξενοθερίζεις τρα(γ)ου(δ)ᾷς,
κακὸχ χειμῶνα θὰ τραβᾷς.

Ἐπὶ τῶν μὴ προβλεπτικῶν.

308

Ξέρʼ ἡ πάπɩα, ποῦ ʼνʼ ἡ λίμνη.

Πρὸς τοὺς εἰδότας τί πράττουσι.

309

Ξύσε ξύσʼ ἡ αἶγα, ἤβγαλε τὸ ʼμμάτι της.

Πρὸς τοὺς ἐξ ἀπρονοησίας δυστυχήσαντας.

310

Ξέρεις ποɩά ʼνʼ ἡ μάνα σου; τʼ ἄλο(γ)ο εἶνʼ ὁ [κύρης μου.

Ἐπὶ τῶν ὑπεκφευγόντων τὴν καταισχύνην.

311

Ξύρισε τ' αὐγόπ, πάρε τὸ μαλλί.
Οὐκ ἂν λάβοις παρὰ τοῦ μὴ ἔχοντος.

312

Ξεινὰ τοῦ στομάτου, γλυκὰ τοῦ στομάχου.
Δημώδης ἰδέα τῶν Καρπαθίων μεταχειριζομένων χόρτα πικρὰ τὴν γεῦσιν ὡς ὠφέλιμα φάρμακα εἴς τινας ἀσθενείας.

313

Ὁ ᾄδης ἔχει 'μβατίκια,
ἀμ' ἐβγατίκια δὲν ἔχει.
Ἐπὶ τῶν ἐνοχοποιηθέντων.

314

Ὁ ἄσπρος βοῦς ἠξέρει τοῦ μαύρου τὴς τιενταίς.
Ὅτι οἱ πονηροὶ ἀμοιβαίως διαγινώσκουσι τὰς πράξεις των.

315

Ὁ βουρκόλακας τὴ γενειά του τρώ(γ)ει.
Πρὸς τοὺς κακοποιοῦντας τοὺς οἰκείους.

316

Ὁ γά(δ)αρος ψοφᾷ στὸ βουνό,
κ' ἡ ζημιὰ 'πά(γ)ει 'ς τὸ σπίτι.
Ἐπὶ δυστυχούντων.

317

Ὁ γέρος κι' ἂν φουμίζεται,
'ς τ' ἀνήφορο γνωρίζεται.
Εὔληπτος.

318

Ὁ γέρος κι' ἂν ἀντιπατῇ,
πάλι τρομάρα τὸν κρατεῖ.
ἤ, ὁ γέρος κι' ἂν ἀντρειεύεται,
τ' ἀνήφορό του φαίνεται.
Καταληπτή.

319

Ὁ γονὴς δὲν ἐλυπήθη τ' ἀμπέλι,
καὶ τὸ παι(δ)ὶ ἐλυπήθη τὸ σταφύλι.
Ἐπὶ τῶν ἀστόργων τέκνων.

320

Ὁ γεμιζὴς κατουρᾷ 'ς τὸγ γιαλό,
ἀμμὲ τὰ 'βρίσκει 'ς τ' ἁλάτσι.
Ἐπὶ τῶν ἀπρονοήτως πρὸς ζημίαν ἐργαζομένων.

321

Ὁ δεμένος γά(δ)αρος
Πουλᾷ φα(γ)ὶ 'ς τὸν ἐξαπολυτόν.
Ὁ ἐργαζόμενος εὐπορώτερος τοῦ ἀέργου.

322

Ὁ δικὸς ἐμάσσησε, ἀμμὲ δὲν ἐκατάπιε.
Ὅτι ἡ μεταξὺ τῶν οἰκείων διάστασις δὲν γίνεται πρὸς τελείαν ἐκδίκησιν.

323

Ὁ Θεὸς ἀργεῖ, ἀμμὲ δὲλ λησμονεῖ
Σαφής.

324

Ὁ Θεὸς δὲν ἐμίσησεν ἄλλον ὡς τὸφ φτωχὸ [καὶ 'περήφανο.
Σαφής.

325

Ὁ Θεὸς νὰ σὲ φυλά(γ)ῃ ἀπὸ φτωχὸσ 'σὰπ πλουτέψῃ.
Σαφής.

326

Ὁ καδῆς αὐτόνει * τὴ μάννα σου·
ποῦ θὰ πά(γ)ῃς νὰ κριθῇς;
Πρὸς τοὺς καταπιεζομένους ὑπὸ ἰσχυρῶν.

327

Ὁ καθρέπτης, ὡς τὸν θωρεῖς, σὲ θωρεῖ.
Ὅτι ἡ φιλία εἶναι ἀμοιβαία.

328

Ὁ κακὸς λο(γ)αριασμὸς ξανα(γ)ίνεται.
Σαφής.

329

Ὁ κάλπικος παρᾶς κι' ὁ κακὸς λό(γ)ος απομένει 'ς τὸν νοικοκύρη.
Σαφής.

330

Ὁ κόσμος μὲ τὸκ κόσμον του,
καὶ ἡ γρηὰ μὲ τὰ λουκάνικά της.
Εἰς τοὺς ἐν καιρῷ κινδύνου καταγινομένους εἰς οὐτιδανὰ ἔργα.

331

Ὅλα 'ναι φάδια τῆς κοιλιᾶς,
καὶ τὸ ψωμί 'ν' στημόνι.
Ὅτι ὁ ἄρτος προτιμότερος παντὸς φαγητοῦ.

332

Ὅλοι ἔχου γιὰ τὸμ μισεμό,
κ' ἐ(γ)ιὼ 'χω γιὰ τὸ θέρο.

Ἐπὶ τῶν ἐχόντων μέλημα μόνον τὸ ἴδιόν των συμφέρον.

333

Ὅλοι αὐτενόνουν * καὶ λειτηρ(γ)οῦν,
κ' ἐ(γ)ιὼ ἂν σημάνω, βλάφτει;

Πρὸς τοὺς τιμωρουμένους δ' ἐλαχίστην παρεκτροπήν.

334

Ὅλον τὸβ βοῦν ἐφάγαμεν, κ' εἰς τὴν ο(ὐ)ρὰ 'ποστάθημεν.

Πρὸς τοὺς ἀποχωροῦντας περὶ τὸ τέλος τῆς ἐργασίας.

335

Ὁ λύκος 'σὰγ γηράσῃ, γίνεται μασκαρᾶς τῶν τσακαλιῶν.

Ἐπὶ τῶν ἱκανῶν ἐν τῷ γήρατι περιφρονουμένων.

336

Ὁ λύκος 'ς τὴν ἀνεμοζάλη χαίρεται.

Ὅτι ὁ μοχθηρὸς ἐπωφελεῖται τῆς δυστυχίας τοῦ ἄλλου.

337

Ὁ ξένος κι' ἂς σὲ χαίρεται, δὲς σ' ἀποκαμαρώνει.

Καταληπτή.

338

Ὁπ' ἀ(γ)απᾷ τὰ φά(β)ατα, σπέρ' ἀρακᾶ καὶ [κάμνει τα.

Ἐπὶ τῶν προνοούντων.

339

Ὁπ' ἔχει ἀμπέλια, βάλλ' ἐργάταις, καὶ κα-[ράβια, καλαφάταις.

Ὁ ἔχων χρείαν ἂς φροντίζῃ.

340

Ὁπ' ἔχει πολὺ μέλι, βάλλει κ' εἰς τὴ φάβα.

Σαφής.

341

Ὁπ' ἔχει κριούς, τὸμ μάη δείχνουν.

Ἐπὶ τῶν ὑπεραιρομένων.

342

Ὁπ' ἔχει πρού(β)ατα, ἔχει τα, κι' ὅποιος τὰ [β]όσκει, τρώ(γ)ει τα.

Σαφής.

343

Ὅποιος ἀέρα κυνῆ(γ)ᾷ, ἀέρα κοπανί(ζ)ει.

Ἐπὶ τῶν κοπιώντων ματαίως.

344

Ὅποιος δὲν ἠξέρει νὰ γδάρῃ, χαλᾷ τὸ δερμάτι.

Ἐπὶ τῶν ἀπείρων.

345

Ὅποιος δὲθ θέλει κτύπους, 'ς τὰ χαρκιαδιὰ δὲν ὑπά(γ)ει.

Ὅτι οἱ ἐπιδιώκοντες τὰ καλὰ δέον νὰ ὑποφέρωσι καὶ τὰς δυσχερείας των.

346

Ὅποιος ζηλεύει μέρμυκα, ποτέ του δὲν πεινᾷ.

Ἐπὶ φιλέργων.

347

Ὅποιος κρα(τ)εῖ κ' ἐξαπολεῖ,
τοῦ πρέπει φοῦρκα 'ς τὸ σχοινί.

Σαφής.

348

Ὅποιος μισᾷ τὴς πόρταις του,
'ς τὴς ξέναις δάκρυα χύνει.

Ἐπὶ τῶν ἀποχωρούντων ἀπὸ τοὺς οἰκείους καὶ ὑπηρετούντων ξένους.

349

Ὅποιος πεινᾷ, ψωμιὰ θωρεῖ,
κι' ὅποιος διψᾷ, ποτάμια.

Ἐπὶ τῶν ἐλπιζόντων ἢ ὀνειρευομένων.

350

Ὅπου γρηά, κακὴ (β)ουλή,
κι' ὅπου γέρος, ἀφορμή.

Ἐπὶ τῶν φύσει δυστρόπων γερόντων.

351

Ὅπου κράζουν πολλοὶ πετεινοί,
ἀργεῖ νὰ 'ξημερώσῃ.

Ἡ πολυαρχία ἐπιβλαβής.

352

Ὅπου μὲ μέλει, μέλει με,
κι' ὅπου πονεῖ, πονεῖ με.

Πρὸς τοὺς ἐπαναλαμβάνοντας τὸν λόγον πρὸς τὸ ἴδιον αὐτῶν συμφέρον.

353

Ὅπου πονεῖ τὸ δόντι, τρέχ' ἡ γλῶσσα.
Ὁμοία τῇ προτέρᾳ.

354

Ὅπου ταῦλα καὶ μανδῆλι,
καὶ καλῶς τὸν κὺρ Βασίλη.
Ἐπὶ τῶν παρασίτων.

355

Ὁρίζω (γ)ἰὼ τὸ κάττη μου,
κἰ' ὁ κάττης τὴν ο(ὐ)ρά του.

356

Ὅσα φέρνει ἡ ὥρα, δὲτ τὰ φέρνει ὁ χρόνος.
Ἐπὶ τῶν ἀνελπίστως συμβαινόντων.

357

Ὅ,τι μαλλιάζουσι τ' αὐγά,
κάμνουν οἱ καλοέροι ψυχικά.
Καταληπτή.

358

Ὅ,τι κάμνεις θὰ σοῦ κάμουν κ' ἕνα παραπάνω.
Ὅτι ἡ ἀντεκδίκησις ἐπέρχεται μετὰ προσθήκης.

359

Ὀψὲς ἐκάη τὸ 'παυτό,
καὶ σήμερ' ἦϐγεν ἡ τσουρφά.
Ἐπὶ παλαιῶν ὡς νέων λεγομένων.

360

Παλἰὸ χωριό, παλἰὸν ἀτέτι.
Ὅτι τὰ ἀρχαῖα ἔθιμα ἐπικρατοῦσιν.

361

Παλἰὸς ὀχτρὸς φίλος δὲ(γ) γίνεται.
Σαφής.

362

Πάρε τον εἰς τὸγ γάμο σου, νὰ σοῦ 'πῇ καὶ τοῦ [χρόνου.
Ἐπὶ τῶν ἀχαρίστων.

363

Περιπαίζω τὸχ χωριάτη,
νὰ τὸν ἔχω πάντ' ἐργάτη.
Ὅτι ἐπωφελὴς ἡ προσοποίησις τοῖς ἀγροίκοις.

364

Πέσε, πήττα, νὰ σὲ φά(γ)ω.
Ἐπὶ τῶν περιμενόντων τὰ ἐπιθυμητὰ ἄνευ κόπων.

365

Ποῦ δὲθ θάψῃ, πάντ' ἀλημένει.
Σαφής.

366

Ποῦ δὲλ λογαριάζει τὸμ μά, κακὸμ μάην ἔχει.
Ἐπὶ τῶν ἀπρονοήτων.

367

Ποῦ 'χαν τὰ καλὰ τά 'χασαν,
κ' ἡ κουτρούλαις τ' ἀπόλαυσαν.
Ἐπὶ τῶν τυχαίως εὐπορησάντων.

368

Πότε καὶ πότε τὸ φιλί, νά 'χῃ καὶ νοστιμάδα.
Πρὸς τοὺς αἰτουμένους χάριτας συχνάς.

369

Ποῦ δὲν ἀκούει τῶν γονιῶν, 'ς κακὴν γενιὰν [κα(θ)ίζει.
Ἐπὶ παρηκόων τέκνων ζημιωθέντων.

370

Ποῦ 'χει κατάρα γονική, τὸ μὰν ἐμϐαίν' [ἐργάτης.
Καταληπτή.

371

Ποῦ κυνη(γ)ᾷ δύο λα(γ)ούς, κανένα δὲν ἐπιάνει.
Ἐπὶ τῶν ἐπιχειριζομένων ταὐτοχρόνως διαφόρους ἐργασίας.

372

Ποῦ σηκωθῇ μὲτ τὸν θυμό, μὲ τὴ ζημιὰ [καθίζει.
Πρὸς τοὺς παραϐλαπτομένους ἐκ τῆς ὀξυθυμίας των.

373

Πρίχου 'πανδρευτῇ καὶ πάρῃ τὴν κρεϐατο-[ψουψουρίστρα.
Ἐπὶ δυστροπούντων τοῖς οἰκείοις μετὰ τὴν νύμφευσίν των.

374

Σὰ δὲσ σοῦ τρέχῃ, μὴ τρέχῃς, κἰ' ἃ σοῦ τρέ-[χῃ, μὴ τρέχῃς.
Σαφής.

375

Σὰ δὲ χρωστῇς, ἔμϐ' ἐγγυητής.
Ἐπὶ τῶν εὐκόλως ἐγγυουμένων.

376

Σὰ δὲν εἶσ' ἀπὸ γενειά, πῶς νὰ σοῦ πρέπ' ἡ ἀρκοντιά;
Ἐπὶ τῶν ἐξ ἀσήμων οἰκογενειῶν πλουτησάντων.

377

Σὰν ἔπρεπε, δὲν ἔβρεχε, τὸν μὰν ἐδροσολό(γ)α.
Σαφής.

378

Σὰν εὕρῃς φα(γ)ί, φά(γ)ε,
σὰν εὕρῃς ξυλιαίς, φύ(γ)ε.
Καταληπτή.

379

Σὰν ἔρτ' ἡ νύ(μ)φη 'ς τὸ χορό, μὴν ἐβιαστῇς [νὰ τὴν ἰ(δ)ῇς.
Ὅτι πιστοτέρα ἡ ὅρασις τῆς ἀκοῆς.

380

Σὰγ κλέφτουν, μὴ κλέφτῃς, σὰ διαλαλοῦν, μὴν [ἀκούῃς.
Σαφής.

381

Σὰθ θέλ' ἡ νύ(μ)φη κι' ὁ γαμπρός,
μούζαις νά 'χ' ὁ πεθερός.
Ἐπὶ τῶν συζευγνυομένων ἀκουσίως τῶν γονέων των.

382

Σὰγ καμακεύσῃς ψάρι, τρέμει καρδιά; πονεῖ [ποδάρι;
Ἁλιεὺς ἄπειρος ἀποπειρώμενος νὰ καμακεύσῃ ἰχθῦν, ἐκαμάκευσε τὸν πόδα του, κατὰ συνέπειαν δ' ἠρώτα· «Σὰν καμακεύσῃς ψάρι, τρέμει καρδιά; πονεῖ ποδάρι»;

383

Σὰν ἔτρω(γ)ες μὲ τὴν μουρκοῦτα,
ἂς τὰ διαλο(γ)ούσουν τοῦτα.
Ἐπὶ τῶν ἐξ ἀσωτειῶν καὶ παραλυσιῶν δυστυχησάντων.

384

Σὰχ χάσω γιὼ τὸμ μαῦρόμ μου,
χορτάρ' ἂς μὴ φυτρώσῃ.
Εὐνόητος.

385

Σκύλλος ὁποῦ δὲβ βακᾷ, ὅσοθ θέλει, ἂς φω-[νάζῃ.
Ἐπὶ τῶν ἀπειλούντων καὶ μὴ δυναμένων νὰ βλάψωσιν.

386

Σπανοῦ ποτέ σου μὴ πουλᾷς, μή(τ)ε καὶ ν' ἀ-[γ)οράζῃς,
ἂν ἔρτῃ κ' εἰς τὸ σπίτι σου, μέσα νὰ μὴ τὸν [βάζῃς.
Σαφής.

387

Ὥστα ν' ἄρτῃ ἡ ὄρεξη τ' ἀρκόντου,
βγαίν' ἡ ψυχὴ τοῦ φτωχοῦ.
Καταφανής.

388

'Σ τὰ τρίμηνια τοῦ πιτσίτη,
ἄλλον εἴχαμε 'ς τὸ σπίτι.
Ἐπὶ γυναικῶν ἐλθουσῶν εἰς δεύτερον γάμον ἐν βραχεῖ διαστήματι τῆς χηρείας των.

389

'Σ τὰ καλοθέλια τοῦ (β)οσκοῦ
κ' οἱ τρά(γ)οι 'βγάλλου γάλα.
Ἡ καλοκἀγαθία φέρει μεγάλην εὐτυχίαν.

390

Στόμα κλειστό, μοῖρα κλεισμένη.
Ἐπὶ τῶν παραβλεπόντων τὸ συμφέρον των.

391

Συ(μ)βάσματα 'ς τὸν αὔλακα,
καὶ μὴ μαλιαίς σ' τ' ἀλώνια.
Ὅτι πρὸς ἀποφυγὴν ἐνδεχομένων φιλονικιῶν δέον νὰ συμφωνῇ τις ἐγκαίρως.

392

Σύντεκνε, κι' ἂν ἐμιλοῦμε,
συχνο(γ)ύριζε τὴν πήτα.
Σαφής.

393

Σύντεκνέ μου, σύ(ν)τρεχέ μου,
'ς τὴδ δουλειὰ βοήθησέ μου,
ἤ, 'ς τὸ φα(γ)ὶν ἀλάργερέ μου.
Καταληπτή.

394

Τὰ θέλ' ὁ Γιάννης 'ς τὴμ Μαριά,
νὰ ('δ)ῇ Μαργιὰ 'ς τὸ Γιάννη.
Πρὸς τοὺς περιμένοντας ἐκδίκησιν.

395

Τῆς γρηᾶς ὁ νοῦς εἰς τ' ἄλευρα,
τῆς ἀ(γ)ελᾶς εἰς τ' ἄχερα.
Ὅτι ἕκαστος εἰς τὰ ἴδιά του συμφέροντα ἀποβλέπει.

396

Τὰ κάμνει ὁ κλέφτης, φωρᾶται.
Εὔληπτος.

397

Τὰ λόγια τῶν πολλῶν
κάμνουν τὸν ἄθρωπο λωλλόν.
Σαφής.

398

Τὰ ξένα ροῦχα τὰ φορεῖς,
'λίγον καιρὸ θὰ τὰ χαρῇς.
Ἐπὶ σφετεριζομένων ξένα κτήματα ἢ πράγματα.

399

Τὰ πλούτ' ἂν πᾷν εἰς τὰ παιδιά,
δὲν φτάνουν εἰς τὰ 'γγόνια.
Καταφανής.

400

Τά 'χ' ἡ γρηὰ ς' τὸν λογισμό της.
τὰ θωρεῖ κ' εἰς τ' ὄνειρό της
Σαφής.

401

Τὰ στραβά μου παραθύρια
τὰ τορνέσια μου τὰ σιάζουν.
Ὅτι αἱ ἀρεταὶ καλύπτουσι τὰ ἐλαττώματα.

402

Τοῦ κακοῦ καιροῦ τὸ πουλὶ
ἀλλοῦ τρώ(γ)ει κι' ἀλλοῦ θωρεῖ.
Σαφής.

403

Τὸ μετάξι θέλει τάξη,
κι' ἄ(ν)θρωπον ὁποῦ νὰ πράξῃ.
Εὔληπτος.

404

Τὸ 'να χέρι πλύνει τ' ἄλλο, καὶ τὰ δυὸ τὸ πρόσωπο.
«Ἀνὴρ ἄνδρα καὶ πόλις πόλιν σώζει».

405

Τοῦ τσαγκάρη τὴ γυναῖκα
ἀξυπόλυτη τὴν εἶδα.
Ὅτι τινὲς εὐποροῦντες ἀποροῦσιν.

406

Τοῦ φτωχοῦ τὸ σκοινὶ μονὸ δὲν ἐφτάνει καὶ διπλὸ περισσεύει.
Ὅτι οἱ μὴ δυνάμενοι νὰ προσκτήσωνται στερεὰ πράγματα ὡς ἐκ τῆς ἐνδείας των ὑποπίπτουσιν εἰς διπλᾶ ἔξοδα.

407

Τώρα 'ποῦ 'βραμε τὸν παπᾶ,
νὰ θάψουμε τὴν παπαδιά.
Ἐπὶ τῶν ἐπιχεεριζομένων πολλὰ ἔργα, ὅταν τύχωσιν εὐνοϊκὴν περίστασιν.

408

Τώρα 'ς τὰ γεράματα μάθε, γέρο, γράμματα.
Ἐπὶ τῶν παρώρως ἐπιχειρούντων.

409

Φέξε μου κ' ἐγλίστρησα.
Σαφής.

410

Φίλε μου, 'ς τὴν ἀνάγκην μου,
κι' ὀχτρέ μου, 'ς τὴ χαρά μου.
Σαφής.

411

Φύ(γ)' ἀπὸ 'μπρός μου, μὴ σὲ κουτλήσ' ὁ βοῦς, ποῦ 'πάγω νὰ τὸν φέρω.
Πρὸς τοὺς ἀκαίρως ἀπειλοῦντας.

412

Φύλα(γ)έ με, κύριέ μου, ὡς τὴς τρεῖς τοῦ τάφου μου.
Καταληπτή.

413

Φροῦ φροῦ, καὶ τ' ἀμπέλια ἄφρα(γ)α.
Πρὸς τοὺς θορυβωδῶς ἐπιχειριζομένους τι ἄνευ ἀποτελέσματος.

414

Χάρου, μάννα, τὸν υἱόν σου,
κι' ἀ(δ)ερφή, τὸν ἀδερφόν σου.
Σαφής.

415

Χάλα καὶ χτίζε, δουλιὰ νὰ μὴ σοῦ λείπῃ.
Ἐπὶ τῶν ματαιοπονούντων.

416

Χάσ' ἀπὸ τὸ δίκηο σου, νὰ πᾷς καλὰ 'ς τὸ σπίτι σου.
Πρὸς τοὺς παραβλέποντας χάριν τῆς ἡσυχίας των.

418

Χρόνου μελέτημα, ὥρας καμοσί(δ)ι.
Ἐπὶ τῶν ἐκτελούντων ἐν βραχεῖ διαστήματι ἔργα πρὸ πολλοῦ μελετώμενα.

419

Χωρὶς κέρδος κέρατα.
Πρὸς τοὺς κοπιῶντας καὶ ἀντὶ ἀμοιβῆς λαμβάνοντας ζημίας.

420

Χωρὶς τὴ βουλὴ τοῦ Θεοῦ μήτ(τ)ε πουλὶ 'ς τὸ [κλα(δ)ί.
Σαφής.

421

Ψεῖρα ποῦ δὲσ σὲ τρώ(γ)ει, μὴ τὴν ξῆς.
Ὅτι πρέπει νὰ ἀδιαφορῶμεν εἰς τὰ ἀβλαβῆ.

422

Ψεῖρα ψοφισμένη.
Ἐπὶ ἀδυνάτων καὶ ἐνδεῶν.

423

Ὡσὰν δὲν ἔχῃς καλὸ γείτονα, πούλησε τὸ [σπίτι σου.
Σαφής.

424

Ὡσὰν εἶσαι κα(β)αλλάρης, χαιρέτα καὶ τὸν [πεζό.
Ὅτι οἱ ἰσχυροὶ δέον νὰ μεριμνῶσι διὰ τοὺς ἐνδεεῖς.

425

Ὡσὰν ραγίσῃ τὸ γυαλί, πλειό του χαίρι δὲθ [θωρεῖ.
Ἐπὶ φιλασθένων.

426

Ὥραις ὥραις τ' ἄρκισμα, κι' ὥραις τὸ κα- [νάκισμα.
Πρὸς τοὺς χαριεντιζομένους ἀκαίρως.

427

Ὡσὰν μανίσ' ὁ γά(δ)αρος, καὶ τ' ἄλο(γ)ο [περνᾷ το.
Ἐπὶ τῶν ἐν θυμῷ ἢ ζήλῳ ὑπερτερούντων.

428

Ὥστα ποῦ νά 'σαι λεύτερη, θὲ νὰ βροντᾷ ἡ [ποδιά σου,
νὰ 'παντρευτῇς, νὰ 'γκαστρωθῇς, νὰ δῶ τὴλ [λεβεντιά σου.
Εὐνόητος.

429

Ἀγάλια ἀγάλια πᾶς μακριά.
Ἐπὶ τῶν διὰ τῆς ὑπομονῆς ἐπιτυγχανόντων.

430

Ἀγάπα ἡ κόρη τὸχ χορὸ
κ' ηὗρε καὶ ἄντρα λυριστή.
Ἐπὶ τῶν ὁμοφρόνων.

431

Ἄκουσα μιλιὰ 'ς τὸν τοῖχο.
Ἐπὶ τῶν προσποιουμένων.

432

Ἂν ἔβρῃς, πόσους σκάρους (1) ἔχω 'ς τὸτ [τουρβά,
νὰ πάρῃς ἐσὺ τοὺς δυὸ κ' ἐ(γ)ιὼ τοὺς τρεῖς.
Ἐπὶ τῶν ἐξ εὐηθείας ἀμηχανούντων εἰς τὰς ἀπαντήσεις.

433

Ἂν ἐξεπέσῃ τὸ βλαντί (2),
τοῦ γα(δ)άρου στρατοῦρα (3) δὲ γίνεται.
Ὅτι οἱ ἐκ καλῆς οἰκογενείας καὶ ἐν τῇ δυστυχίᾳ δὲν ἐξευτελίζονται.

434

Ἂν εἶχε κι' ἄντρα πού(π)ετε,
γυναῖκας μοῖραν εἶχε.
Ἐπὶ τῶν ἀνικάνων καὶ ἀδυνάτων ἀνδρῶν.

435

Ἂ δὲφ φᾷς λιόντα,
λιόντας δὲ γίνεσαι.
Ἐπὶ τῶν ἐκ καταχρήσεων πλουτησάντων.

436

Ἂφ φτύσω 'πάνω, φτυῶ τὰ 'μμάτια μου,
κι' ἂφ φτύσω κάτω, φτυῶ 'ς τὰ γένεια μου.
Ἐπὶ τῶν ἐκ συγγενῶν παθόντων, οἵτινες μεγαλοψυχοῦντες δὲν κοινοποιοῦσι τὰ κατ' αὐτῶν παράπονα, ὅπως μὴ ἐκθέσωσι τὴν ἰδίαν αὐτῶν γενεάν.

437

Ἂν ἔχῃς χαμοθιό,
ἔχεις καὶ 'πάνω Θιό.
Ἐπὶ τῶν προστατευομένων.

(1) Ἰχθύς, ἔχων γεῦσιν νοστιμωτάτην, τρώγεται δὲ καθ' ὁλοκληρίαν καὶ ἀπαντᾷ ἐν ταῖς νήσοις καὶ τοῖς παραλίοις τῆς Μ. Ἀσίας καὶ τοῦ Αἰγαίου πελάγους.
(2) Νέον ἔνδυμα.
(3) Τουρ. κετσὲ (κάλυμμα τοῦ ἵππου).

438

Ἀνύπαντρος προξενητής,
γ̮ιὰ λό(γ)ου του (γ)υρεύει.
Σαφής.

439

Ἂν ἔχῃς μοῖρα, δ̮ιά(β)αινε,
καὶ ῥιζικό, πορπάτει.
Ἐπὶ τῶν εὐτυχούντων τυχαίως.

440

Ἄουρος ὡσὰ γεννηθῇ,
κ' ἡ κόρη ὡσὰκ κατασταθῇ.
Καταληπτή.

441

Ἀπὸ ποῦ 'ν' αὐτὸ τ' αὐγό;
ἀπ' αὐτήτ' τὴπ πέρδικα.
Εἰς τοὺς προσομοιάζοντας τοῖς γονεῦσιν.

442

Ἀπὸ τὸ Γ̮ιάννην ὡς τὸλ Λλ̮ιώ,
ἀνάθεμά τους καὶ τοὺς δ̮ῳό.
Ἐπὶ τῶν ὁμοίως ἀνικάνων.

443

Ἀπρίλλης μὲ τὰ λούλου(δ)α,
κ̮ι' ὁ μάης μὲ τὰ ῥό(δ)α.
Σαφής.

444

Ἅγ̮ιος ποῦ δὲθ θαματουργεῖ,
τὴδ δόξα τί τὴθ θέλει;
Ὅτι ὁ μὴ εὐεργετῶν τοῖς ὁμοίοις αὐτῷ οὐδέποτε ἀνταμείβεται.

445

Ἀπὸ στρα(β)οῦ ῥαβδ̮ιὰ
κ̮ι' ἀπὸ κουτσοῦ κλωτσ̮ιὰ ὁ Θεὸς φυλάξῃ.
Εὐνόητος.

446

Ἀρνὶ κ' ἐρίφι τριήμερο,
βουρροῦνι δω(δ)εκάμερο.
Ἔχουσι δηλ. ἡδὺ τὸ κρέας.

447

Ἀρκόντισσά 'ναι; 'δῆτέ τη,
ψωμὶ δὲν ἔχει; κλεῖτέ την.
Σαφής.

448

Ἀπῆτ' ἡ γρῃὰ ἀφτώθηκεν,
ἐσφικτομανταλώθηκεν.
Τὰ παθήματα μαθήματα.

449

Ἂς εἴχαμε νὰ τρώ(γ)αμε,
καὶ ῥοῦχα νὰ φοροῦμε,
δουλε̮ιὰ νὰ μὴν ἐκάμναμε,
μόνον νὰ τρα(γ)ου(δ)οῦμε.
Ἐπὶ τῶν ὀκνηρῶν.

450

Δέξου πόνο γ̮ιὰ 'μορφ̮ιά,
καί, Δός του, Θεέ μου, φωνή,
κ' ἔπαρε τὸν νοῦ του.
Ἐπὶ τῶν ὑπομενόντων πόνους πρὸς ἐπίδειξιν.

451

Ἐ(γ)̮ιὼ στρα(β)όνω καὶ πουλῶ,
καὶ σοὺ βλέπε κ̮ι' ἀ(γ)όραζε.
Σαφής.

452

Ἐγλυκάθηκεν ἡ γρῃὰ 'ς τὰ σῦκα,
κ' ἐμπαινόβγαινε κ' ἐζήτα.
Ἐπὶ ἀδιακρίτων.

453

Εἰς τοῦτοτ τὸσ στραβὸχ χωρ̮ιὸ
δὲν εἶχεν ἄλλοκ, κ' ἦρτα 'γ̮ιώ.
Καταληπτή.

454

Ἐκύλισετ τὸτ τέτζερο
κ' ηὖρετ τὸκ καπάκι.
Εὗρεν ὁ Φίλιππος τὸν Ναθαναήλ· ὁ ὅμοιος τὸν ὅμοιον.

455

Ἐχορεύα τὰ δαμάλ̮ια,
κ̮ι' ὁ γεροντοβοῦς 'ς τὴμ μέση.
Ἐπὶ τῶν παρηλίκων λαμβανόντων μέρος εἰς παιδιάς.

456

Ἔχου καὶ τὸμ μπάρμπα Γ̮ιάννη,
'σὰν τὸ γά(δ)αροπ ποῦ κλάνει.
Ἐπὶ ἀνθρώπων ἀσημάντων σπουδαιολογούντων καὶ μὴ εἰσακουομένων.

457

Ἡ θάλασσά 'ναι γαλανή,
μ' ἀέρας τὴν μαυρίζει.
Ἐπὶ φιλησύχων διαβαλλομένων.

458

Ἦρτα τὰ πετούμενα,
νὰ βγάλουν τὰ καθούμενα.
Ἐπὶ τῶν ἀπαιτούντων θέσεις ἄλλων.

459

Ἤβγαλε κ' ἡ ἀστιὴ κουρούμπλι;
Ἐπὶ τῶν ἀσημάντων.

460

Ἡ καλουργιὰ καὶ ἡ γιολιὰ
όσπίτια θεμελιώνει.
Ὅτι ὁ κόπος ἀνταμείβεται.

461

Ἤβρες τὸ λουλοῦδι, νὰ τὸ μυρισθῇς.
Ἐπὶ ἀνεπιτυχοῦς ἐκλογῆς.

462

Θέλεις θέριζε καὶ δένε,
θέλεις δένε καὶ κου(β)άλει.
Ἐπὶ τῶν συνεργαζομένων ὁμοίως.

463

Θώρει κόσμο, γίνου κόσμος.
Ἐπὶ τῶν συμμορφουμένων.

464

Κάλλιά 'χω τὰ δακτύλια σου,
παρὰ τὰ δακτυλίδια σου.
Ὅτι προτιμοτέρα ἡ φυσικὴ καλλονὴ τῆς πολυτελείας.

465

Κάμνει τ' αὐγὰ (δ)εμάτια.
Ἐπὶ τῶν ματαιοπονούντων.

466

Κατὰ τὰ σά(γ)ουνα καὶ τὰ (γ)ένεια.
Ὅτι τὰ πάντα σύμμετρα.

467

Κλώθει ἡ μοῖρά του μὲ τὸ χρουσὸν ἀγράττι.
Ἐπὶ τῶν προσκτωμένων κέρδη διὰ συνδρομῆς ἄλλων.

468

Κόβγεται 'σὰτ τὸμ μέρμυκα.
Ἐπὶ τῶν ἄγαν πονούντων.

469

Λωλλὴ κεφαλή, ἔρημη τύχη.
Ἐπὶ τῶν δυστυχούντων ἐκ τῆς ἀνοήτου διαγωγῆς των.

470

Μὲ τοὺς μικροὺς μικρός,
μὲ τοὺς με(γ)άλους με(γ)άλος.
Ἐπὶ τῶν καταδεκτικῶν.

471

Ἀμοιάζει τοῦ μελισσοκρουσμένου.
ἤ, 'π' ἔχει τὴμ μυῖαμ, μυιάζεται.

Εἰπόντος τινός, παρ' οὗ ἔκλεψαν μέλι, «όποῦ 'κλεψε, θά 'ν' ἡ μέλισσα 'ς τὴν κεφαλή του» ὁ δράστης ἦρε χεῖρα, ἵνα ἀποδιώξῃ αὐτήν.

472

Μικρὸ γα(δ)οῦρι πάντα πουλάρι.
«Μικρὸς ὄνος ἀεὶ πῶλος».

473

Ἀμπρὸς ἀπὸ μουλάρια,
καὶ 'πίσω ἀπὸ καράβια.
Ὅτι δέον νὰ ἀπομακρυνώμεθα τοῦ κινδύνου.

474

Μωρή, χόρευγε καλά,
κι' ἀποῦ 'ναι γρά, ἄς τὴ 'ρωτᾷ.

Διηγοῦνται ἐν Καρπάθῳ, ὅτι ἐπέστη ποτὲ ὁ Θάνατος γραυσὶ χορευούσαις καὶ ὡς νεάνισι μετημφιεσμέναις καὶ εἶπεν αὐταῖς· «ὥρα καλή, γερόντισαις»· πρὸς ταῦτα δὲ εἶπέ τις ἐξ αὐτῶν τῇ πλησίον τ' ἀνωτέρω.

475

Μηάλη μπουκιὰφ φάε,
καὶ μηάλολ λό(γ)ομ μὴν εἰπῇς.
Ἐπὶ τῶν μεγαλορρημονούντων.

476

Νά 'τον ἡ ἀγριοφακαὶς χόρτα!
Εἰρωνική, ἐπὶ τῶν κερδοσκόπων.

477

Νὰ σοῦ δώσω μιά,
νὰ σοῦ φανῇ ὁ παπᾶς γά(δ)αρος.
Ἀπειλή.

478

Νά 'ρτου θέλου νὰ γεράσου
καὶ τὰ κάλλη τὰ 'δικά σου.

Ὅτι προϊόντος τοῦ χρόνου παρακμάζουσι τὰ πράγματα.

479

Ξένοι πόνοι, ξένα γέλοια.

Πρὸς τοὺς μὴ λογιζομένους τὴν δυστυχίαν τῶν ἄλλων.

480

Ὁ κάτης γιὰ τὸ ψάριπ πουλᾷ τὸ σπίτι του.

Ἐπὶ τῶν κοιλιοδούλων.

481

Ὁ καμός μου τὸ παχοῦντι (1)
καὶ τὰ κόκκινα καλίκια (2).

Ἐπὶ τῶν ἀνοήτων τῶν ἀγαπώντων τὰ εὐτελῆ.

482

Ὀμπρὸς πηλὰ κι' ὀπίσω σκόνη.

Ἀπὸ Σκύλλης εἰς Χάρυβδιν.

483

Ὅποιος δὲν ἐντρέπεται, καλοπερνᾷ, ἀμ' ἔχει κακὴν ἀκοή.

Ἐπὶ ἀναισχύντων ὀκνηρῶν.

484

Ὅπου πέρασ' ὁ σελιάρης,
οἱ ὀποσελοί του φαίνου(ν)ται.

Ὅτι ὁ μοχθηρὸς ὅθεν ἂν διέλθῃ ἐγκαταλείπει ἴχνη τῆς μοχθηρίας του.

485

Ὅποιος δουλεύει βασιλιά,
τὸν νοῦτ του πρέπει νά 'χῃ.

Ὅτι ὁ τὴν κυβέρνησιν ὑπηρετῶν δέον νὰ ᾖ τίμιος.

486

Ὅποιος δουλεύει καλὰ καὶ μπιστά,
τρώ(γ)ει μεσὴ τσαρδέλα.

Ἐπὶ τῶν μὴ ἀνταμειβομένων ὑπὸ τῶν προϊσταμένων ἐπὶ τῇ πιστῇ ὑπηρεσίᾳ των.

(1) Νέον κριθάρι, τὸ ὁποῖον γίνεται μουστοαλευριά.
(2) Ὑποδήματα.

487

Ὅπου 'πά(γ)ει ὁ κουκουβᾶς,
σύρνει καὶ τὴφ φωλιά του.

Ὅτι τὸ κακὸν φυσικὸν παρακολουθεῖ πάντοτε τῷ ἔχοντι.

488

Ὅπου θὲν νὰ τρώ(γ)ῃ γάλα,
θέλει νὰ πτηᾷ μεγάλα.

Ὅτι ὁ θέλων ν' ἀπολαμβάνῃ, ὧν ἐπιθυμεῖ, δέον νὰ κοπιάζῃ.

489

Ὅπ' ἔχει κόρην ἀκρι(β)ή,
τὸ μάρτη ἥλιος μὴ τὴν ἰ(δ)ῇ.

Διότι ὁ ἥλιος τοῦ μαρτίου εἶναι καυστικός, ἡ δὲ ἐπιδερμὶς τῶν νεανίδων λεπτή.

490

Ὅπου φτύσ' ὁ κόσμος,
κινᾷ ποτάμι.

Ὅτι διὰ τῆς ὁμονοίας τὸ πᾶν κατορθοῦται.

491

Ὅποιος πίνει βερεσέ, δυὸ φοραὶς μεθυᾷ.

Καταληπτή.

492

Ὅποιος λυπᾶται τοῦ κάττη τὸ ψωμί, τρῶν οἱ ποντικοὶ τὰ ῥοῦχά του.

Ὅτι πολλῶν ἕνεκα φιλαργυρίας παραβλάπτονται τὰ συμφέροντα.

493

Ὅπου κρυφὰ 'παντρεύεται, φανερὰ πομπεύεται.

Σαφής.

494

Ὅποιος πονεῖ, 'ς τοῦ γιατροῦ 'πά(γ)ει.

Καταληπτή.

495

Ὅποιος πονεῖ, γα(δ)ουρινὰ φωνάζει.

Εὔληπτος.

496

Ὅποιος πορπατεῖ, σιὰς (1) ἀ(γ)κάθα θὰ τοῦ μπῇ.

Ἐπὶ τῶν ὁπωσδήποτε ὠφελουμένων ἕνεκα τοῦ κόπου, ὃν καταβάλλουσι.

(1) Κἄτι τι.

497

Ὅπου μὲ κόβγει, κόβγει με,
κἰ' ὅπου πονεῖ, πονεῖ με.

Ἐπὶ τῶν συνεχῶς περὶ τῶν ἰδίων ὑποθέσεων ποιουμένων λόγον.

498

Ὅ,τι σοῦ λέ(γ)ουν ἄκουε,
κἰ' ἀπὸ τὸ νοῦ σου μὴν ἐβγαίνῃς.

Ὅτι πρέπει μέν τις νὰ ἀκούῃ τὰς συμβουλὰς τῶν ἄλλων, ἀλλὰ καὶ νὰ σταθμίζῃ αὐτάς.

499

Ὅσοι πλύνου(ν)ται, δέσποτά μου,
μαζή σου, μαζή σου θὰ φᾶν;
Μή(τ)ε σὺ μή(τ)ε ἄλλος κἰανείς.

Ἡ παροιμία αὕτη ἔχει τὴν ἀρχήν της ἐκ τοῦ ἑξῆς περιστατικοῦ. Ἀρχιερεύς τις νιπτόμενος πρὸ τοῦ γεύματος καὶ ἐρωτηθεὶς παρά τινος τῶν συννιπτομένων ἱεροδιακόνων του, ἀπήντησεν ὡς ἄνω.

500

Ὅπου νὰ πά(γ)ῃ τ' ἄλεσμα,
'ς τὸ μύλο θὰ γυρίσῃ.

Ἐπὶ τῶν ἐξ ἀνάγκης γενησομένων.

501

Ὅπου 'πά(γ)ει τοῦ λωλλοῦ τὸ 'μμάτι,
'πά(γ)ει τοῦ φρονίμου τὸ χέρι.

Ὅτι δὲν πρέπει νὰ δημοσιεύῃ τις τὰς ἐπωφελεῖς ἀνακαλύψεις του.

502

Οἱ πολλοὶ θέλου πολλά,
κἰ' ὁ ἕνας θέλεἰ ἀπ' ὅλα.

Καταληπτή.

503

Ὅσο κάμνω τὸσ σταυρόμ μου,
τόσοτ τὸν εὑρίσκ' ὀμπρός μου.

Ἐπὶ τῶν ἀντὶ χάριτος εὑρισκόντων ζημίαν.

504

Ὅταν ὁ Θεὸς ὀργισθῇ τοῦ μερμύκου,
τοῦ δίνει φτερὰ καὶ πετᾷ.

Ἐπὶ τῶν ἐπιχειριζομένων πράξεις ἐπιζημίους καὶ ὑπὲρ τὰς δυνάμεις των.

505

Ὅ,τι κάμ' ὁ κόσμος, θὰ κάμῃ κἰ' ὁ Κοσμᾶς.

Ἐπὶ τῶν συμμορφουμένων πρὸς τὴν γενικὴν γνώμην.

506

Ὅ,τι παθαίνει τὸ κορμί,
τὰ φταί(γ)ει τὸ κεφάλι.

Ἐκ τῶν ἐξ ἀπερισκεψίας δυστυχησάντων.

507

Ὅλοι τρῶν, ὅσο νὰ θέλουν,
κ' ἐμεῖς, ὡς ποῦ νά 'χουμε.

Ἐπὶ τῶν στερουμένων.

508

Παπᾶς παπᾶ καλὸδ δὲ θέλει,
καὶ ὁ δἰάκος τ' ἄλλου δἰάκου.

Κεραμεὺς κεραμεῖ κοτέει κλπ.

509

Ποῦ μικροπαντρευθῇ,
καὶ νηχατοφά(γ)ῃ,
ποτὲ δὲ μετανοἰώνει.

Ὅτι, ὅστις ἐγκαίρως ἐπιλαμβάνεται τῶν ἔργων του, ὠφελεῖται.

510

Παπούτσιπ 'ποὺ τὸν τόποσ σου,
κἰ' ἂς εἶν' καὶ μπαλωμένο.

Ὅτι προτιμότερον τὸ γνωστὸν παρὰ τὸ ἄγνωστον.

511

Παρὰ νὰ κλαίῃ ἡ μάννα τοῦ φονἰᾶ,
κάλλἰα τοῦ φονεμένου.

Καταληπτή.

512

Παρὰ 'ς τὸ κεφάλι μου,
κάλλἰα 'ς τὸ μάλι μου.

Εὔληπτος.

513

Παρὰ γα(δ)αρο(γ)ύρεμα,
κάλλἰα γα(δ)αρο(δ)έσιμο.

Ἐπὶ τῶν προβλεπτικῶν.

514

Πέ το πέ το τὸ κοπέλι,
ἤκαμε τὴ γρηὰ καὶ θέλει.

Σαφής.

515

Ποῦ (γ)υρεύει τὰ πολλά, χάνει καὶ τὰ 'λί(γ)α.

Σαφής.

516

Ποιὸν φιλοῦ, καὶ δὲκ καμαρώνει;
Καταληπτή.

517

Ποιὸς νὰ 'παινέση τὸγ γαμπρό;
ἡ τσίμπλ' ἡ πε(ν)θερά του.
Ἐπὶ τῶν ἐπαινούντων τὰ ἑαυτῶν.

518

Πετρο(β)ολᾷ τὸν ἥλιο.
Ἐπὶ τῶν ὀκνηρῶν.

519

Ποῦ θαρρευτῇ τοῦ κώλου του,
θ' αὐτενώση τὸ βρακί του.
Ἐπὶ τῶν ἀπατωμένων ἐξ ἀμφιβόλων ὑποσχέσεων.

520

Ποῦ μα(γ)ειρεύγει ψέματα, περικοινώνει ἀνέμους.
Ἐπὶ τῶν ψευδῶν ἀπαιτήσεων.

521

'Σὰν πέσ' ὁ λύκος 'ς τὸ μαντρί,
βουᾷ του 'π' ἔχει τό 'να.
Πρὸς τοὺς ἐνδεεῖς ζημιουμένους.

522

Στρα(β)ὸς 'ς τὸν ἥλιον ἤκατσε,
κ' εἶπεν ἐδῶ 'ν' ὁ κόσμος.
Ἐπὶ τῶν ἀπηλπισμένων, ὅταν ἡ θέσις των καλλιτερεύση.

523

Τὰ ξένα ῥοῦχα δὲβ βράζου.
Ὅτι οἱ σφετεριζόμενοι ξένα πράγματα προσωρινῶς ὠφελοῦνται.

524

Τό 'μα νερὸ δὲ γίνεται,
κι' ἂν γενῇ, δὲπ πίνεται.
Τῶν συγγενῶν ἡ ἔχθρα πρόσκαιρος.

525

Τ' ἀγγειὰ γενῆκαν θυμιατά,
καὶ τὰ 'παυτὰ λιβάνι,
τῶμ μασκαράδωτ τὰ παιδιὰ
'γενῆκαν καπετάνοι.
Ἐπὶ ἀγενῶν ὀψιπλούτων.

526

Τοῦ κακοῦ καιροῦ τὰ νέφη
ἄλλα 'πάνω κι' ἄλλα κάτω.
Σαφής.

527

Τὰ ξένα καύγουν, μὰ δὲν ἀναπαύουν.
Ὅτι ἡ ξένη ἐπέμβασις παραβλάπτει.

528

Τῆς νύχτας τὰ κα(μ)ώματα
ἡ αὐγὴ τὰ 'θώρει κ' ἐ(γ)έλα.
Καταληπτή.

529

Τὰ κακὰ τῆς κοιλιᾶς τὸ κρασὶ τὰ φανερώνει.
Οἶνος κάτοπτρον νοῦ.

530

Τί νὰ φά(γ)η ἡ παπαδιά,
τί νὰ κάμ' ἀσχάδια.
Ἐπὶ εὐτελῶν προϊόντων.

531

Τὸ δέντρο μὲ τὰ κλωνιά του,
κι' ἄνθρωπος μὲ τὴγ γενιά του.
Ἐπὶ ὁμοφρονούντων συγγενῶν.

532

Τὸ καλὸπ πουλὶ ἀπὸ τ' αὐγὸκ κηλα(δ)εῖ.
Ἐπὶ τῶν ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας ἐπὶ ἱκανότητι διακρινομένων.

533

Τὸ (β)οῦδισ 'ς τὴν ἀνατολὴ
καὶ σένα θὰ κουτλήση.

534

Τὸπ προκομμένον ἄ(ν)θρωπο
κι' ὁ Θιὸς ἐντρέπεταί τον.
Σαφής.

535

Τὸ μάρτη ξύλα φύλα(γ)ε
ὡς τ' ἀπριλιοῦ τῆς δώ(δ)εκα.
Εὔληπτος.

536

Τὰ μυαλά σου καὶ μιὰ λύρα.
Ἐπὶ ἀνοήτων.

537

Τὸ καλὸ τὸ παληκάρι,
ξεύρει κι' ἄλλο μονοπάτι.
Ἐπὶ τῶν πολυπείρων.

538

Τοῦ συντέκνου μας ὁ σκύλλος,
σύντεκνός μας εἶν' κ' ἐκεῖνος.

Εἰρωνική· ἐπὶ τῶν ὀνομαζόντων συγγενεῖς τοὺς μὴ ὄντας συγγενεῖς των.

539

Τὸν ἔμαθα νὰ κολυμπᾷ,
(γ)υρεύει νὰ μὲ πνίξῃ.

Καταληπτή.

540

Τὸ φεγγάρι τοῦ γεννάρη,
παρὰ 'λί(γ)ο νά 'ναι 'μέρα.

Πασίγνωστος.

541

Τόφ φίλοσ σου λο(γ)άρϊαζε,
πάντα σου νὰ τὸν ἔχῃς.

Πασίδηλος.

542

Τὸ πολὺ περίσσϊο χαλᾷ καὶ τὸ ἴσϊο.

Ἐπὶ τῶν πλεονεκτῶν.

543

Τοῦ φρονίμου χάραξε, τοῦ λωλλοῦ 'ξετέλεψε.

Ὅτι οἱ φρόνιμοι ἀντιλαμβάνονται, οἱ δὲ κοῦφοι δὲν προβλέπουν.

544

Ὡσὰγ γϊωργᾷς, μὴ χαίρεσαι,
'σὰν ἀστοχᾷς, μὴ κλαίῃς.

Σαφής.

Β'.

ΦΡΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΦΡΑΣΕΟΛΟΓΙΑΙ

Ἦρτε(ν) βρετὸς βρετὸς ἢ ῥετὸς ῥετός· εὐθέτως, δρομαίως.

Κόττου-όλου, ἢ ὥρα καμάτου· ἀναιτίως, ἀκαίρως.

Ντύγλι, ντύγλι· σιγά, σιγά.

Ἔπεσε(ν) τὸ καρά(β)ιν τ' ἔξω· ἐπὶ θυμωμένων ἢ λυπημένων.

Θαρρεῖ πῶς τοῦ χρωστᾷ ὁ κόσμος· ἐπὶ ἀκαταδέκτων, ὑπερηφάνων.

Θαρρεῖ πῶς τοῦ 'φα(γ)αν τὸν βοῦν του· ἐπὶ ἐχθρῶν.

'Σὰν ἦτον οἱ κα(β)οῦροι χλωροί· εἰς εὔθετον καιρόν.

Δὲν ἔχει ξένον ῥῦπος· ἐπὶ γεννημάτων καθαρῶν.

Δὲν ἔχει νὰ κάμῃ μὲ τὸν Θεόν· ἐπὶ ἀδίκων.

Ἔφα(γ)εν τὴν ἐντροπὴν μὲ τὸ κουτάλι· ἐπὶ ἀσυστόλων.

Ἔφα(γ)ε τὴν θάλασσαν μὲ τὸ φτϊάριν· ἐπὶ ἐπιτυχόντων εὐνοϊκὰς περιστάσεις (ἰδίᾳ ναυτικῶν).

Κά(θ)εται κ' ἡ μοῖρά του (δ)ουλεύγει ἢ κλώθει μὲ τὸ χρουσὸν ἀγράττιν· ἐπὶ εὐπορούντων.

Ὁ φτωχὸς κ' ἡ μοῖρά του· ἐπὶ πτωχῶν ζημιουμένων.

Ἡ μοῖρά του τό 'χεν γραμμένον· ἦτο πεπρωμένον.

Ἔτσι τοῦ κλούθετον· ὁμοία τῇ προηγουμένῃ.

Φύ(μ)ημα σ' ἔχει ὁ κόσμος· ἐπὶ δυσφημισμένων (ἰδίᾳ γυναικῶν).

Ὁ νοῦς του τρέχει 'σὰν νερό, ἢ τρέχει τσουρίν, ἢ εἶναι 'ρολό(γ)ι· ἐπὶ τῶν εὐφυῶς διενεργούντων τὰς πράξεις των.

Ρίξε τ' αὐτϊά σ' ὀπίσω, ν' ἀκούσῃς· ὁμοία τῇ προτελευταίᾳ.

Ὅπου νά 'χῃ κουρε(ύ)ματα· πρὸς περιφρόνησιν.

Ποῦ νὰ μὴν τὸν εὕρῃ ὁ Αὔ(γ)ουστος· κατάρα.

Ἔλα ποῦ νὰ σ' ἔρτῃ λοχϊά, ποῦ νά 'ρτῃ ἡ φτῶσί σου, νὰ σοῦ 'ρτῃ κακὴ φωνή· κατάραι.

Κά(θ)ισε, ποῦ νὰ κα(θ)ίσουν ἡ ὀγκϊαίς σου· ὁμοίως.

Πϊέ, ποῦ νὰ πϊῇς τὸ φαρμάκι· ὁμοίως.

Κόψε, ποῦ νά σε κόψῃ τὸ μελαγχόνι, ἢ 'μαθοκοιλϊά· ὁμοίως.

Φά(γ)ε, ποῦ νὰ φά(γ)ῃς τὸν κέντην, ἢ τὸν περίδρομον, ἢ νά σε φά(γ)ῃ ἡ βλάτσα, ἢ ἡ κακὴ καρδϊά· κατάραι.

Ποῦ νὰ κρυώσῃς καὶ νὰ γεισαλώσῃς· ὁμοίως.

Πήγαινε 'ς τὸν ἀδϊάρετον, μαῦρο χάρο ἢ ἄγγελο νὰ 'δῇς· ὁμοίως.

Ποῦ νὰ σὲ κάψῃ τὸ κρομμύ(δ)ι ἢ τοῦ μάη ἡμέρα· ὁμοίως.

Ποῦ νὰ 'νοίξ' ὁ λάκκος, ἢ ν' ἀνοίξ' ἡ γῆ, καὶ νά σε καταπϊῇ· ὁμοίως.

Σαράντα νά 'ναι 'μέραις σου καὶ μουζουμέναις· ὁμοίως.

Νὰ τρώγῃς καὶ νὰ κορακίζῃς· ὁμοίως.

Ποῦ νὰ σὲ 'δῶ παπᾶ καὶ χατζῆ· εὐχή.

Νὰ σὲ πάρου οἱ δυό(δ)εκ' ἀνέμοι καὶ νὰ σ' ἀνεμουρίσουν· ἢ νὰ σὲ παίρουν καὶ νὰ πετᾷς· κατάρα.

Νὰ 'δῇς καλὸν ἄγγελο· νά 'χῃς καλὴ λαμπρή· εὐχή.

Ἔλα, ποῦ νὰ σὲ φέρουν τέσσαροι, ἢ νὰ σὲ φέρουν καὶ νὰ ζένῃς· κατάρα.

Γ'.

ΦΡΑΣΕΟΛΟΓΙΑΙ ΕΠΙ ΛΕΜΒΟΔΡΟΜΙΑι.

Ἔϋ!! πάσα πασαλούμου.

Ἔϋ!! Ἀ(δ)έρφια,
καλ' ἀ(δ)έρφια,
κ' ἐξα(δ)έρφια,
κ' ἑνὸς σπηθδιοῦ γέννα.

Ἔϋ!! παιδιά μου,
τῆς γεννιᾶς μου,
νὰ μουντάρῃ,
'σὰ λιοντάρι,
καὶ καλὸ παλληκάρι.

Νὰ θελήσῃ,
νὰ κινήσῃ,
τὸ βρακίο της νὰ λύσῃ:

Νὰ πάρῃ δρόμο,
καὶ μεζῆλι,
κόκκινα χείλη,
ἄσπρο τραχῆλι,
καὶ μαῦρον ἀποκοῖλι.

Τὰ μαλλιά της
τὰ πλε(γ)μένα,
τὰ καραμπογιατισμένα,
'ς τὸ λαιμό της
τυλι(γ)μένα,
ῥαντουράου 'ξαπλωμένα.

Λέϐα, λέϐα,
χέρι, χέρι,
μὴ σφα(γ)ῶ μὲ τὸ μαχαῖρι,
καὶ μὲ τὸ 'δικό σου χέρι,
κάτασπρό μου περιστέρι.

Ἔϋ!! μάννα,
καλομάννα,
τὸ πουλλὶ
τῆς δραμουντάνας
καὶ τοῦ μπονέντη
καὶ τοῦ καλοῦ λεϐέντη.

Μαῦρα 'μμάτια καὶ μεγάλα,
ζυμωμένα μὲ τὸ γάλα,
καὶ νὰ τά 'χανες, νὰ τά 'ϐρα.

Ἔϋ!! λεϐένταις,
λεϐεντάκια,
παλληκαράκια,
μὲ τὰ σπαθάκια
ματσούκενα κουπάκια.

Ἔϋ!! ὅλοι ὅλοι,
τώρα ὅλοι,
πάλι ὅλοι,
κι' ὁ Θεὸς
βοηθὸς
καὶ σκεπός,
κ' ἡ βάρκα 'μπρός.

'Σὰ θέλῃ,
θέλῃ δὲ θέλῃ,
ἄλα ἡ πλιώρη
καὶ τὸ μονὸ
κι' ὅλο ὀμπρός.
Μάϊνα, μάϊνα,
νὸ μάϊνα.

Σάρτα, σάρτα,
νὰ σαρτάρῃ
'σὰν λιοντάρι
καὶ καλὸ παλληκάρι.

'Γειά τω, 'γειά τω
καὶ χαρά τω
καὶ καλὴ κόρη κοντά τω,
νὰ ξεπλύνῃ τ' ἄρματά τω.

Νὰ χορέψῃ θέλ' ἡ κόρη
καὶ παπούτσια δὲν ἐφόρει,
νὰ τῆς δώσω τὰ 'δικά μου,
νὰ χορέψ' ἡ πέρδικά μου.

'Σ τὰ σανίδια,
'ς τὰ βαρίδια,
'ς τῆς 'Κονόμισσας τὰ φρύδια.

Ἔϋ!! ἄϊτε πάλι,
κι' ὅλοι πάλι,
'ς τὸ χορὸ τὴν εἶ(δ)α πάλι,
μ' ἄσπρο φουστάνι
σταμποσαλὶ καϐά(δ)ι.

Ἔλα, ποῦ 'σαι,
κι' ὅλα μοῦ 'σαι,
καὶ 'δική μου,
μοναχική μου.

Ἔϋ!! νὰ κουπαὶς
'σὰ βρονταὶς,
χαμοβρονταὶς,
κι' ὡσὰν ἀστραπαὶς.

Ν' ἀναιφάνωμε,
νὰ πρου(β)άλωμε
μὲ θυμὸ
καὶ μὲ σκοπό.

Τώρα πά(γ)ει,
πά(γ)ει, πά(γ)ει,
τώρα, τώρα,
'σὰν καὶ τότες,
'ς τὴς ἐμπόταις.

Πά(γ)ει, πά(γ)ει,
τὴν πέρνου καὶ πά(γ)ει,
τὰ παλληκάρια,
ποῦ 'ναι 'σὰ λιοντάρια.

Ἔλα 'πίσω,
'μπρὸς κι' ὀπίσω,
δίνε, πέρνε,
κι' ἀπὸ 'μπρός,
κι' ὅλ' ὀμπρός.

Τό 'χομε,
ἐμεῖς τό 'χομε,
ἐδῶ 'ναι·
ὄχι, ἐδῶ 'ναι.

Καλιοῦμε ἀ(ν)θρώπους,
γέρους ἀ(ν)θρώπους,
νὰ μᾶς ἰ(δ)οῦσι
καὶ νὰ μᾶς εἰποῦσι.

Πάλι πάλι
νὰ σαρτάρῃς,
τὸ παλληκάρι,
'ς τὸ φτερὸ
κ' εἰς τὸ ποδάρι.

Ἄλα κι' ἄλα,
παλληκάρια,
ποῦ Λάλα (ὀνοματοθεσία παραλίας)
μὲ τὰ 'μμάτια
τὰ με(γ)άλα.

Ἀπὸ μέσα 'ναι,
ὄχι ἀπ' ἔξω 'ναι,
νὰ τὸ '(δ)οῦμε,
νὰ τὸ 'ποῦμε.
Μόλα, τεμόνι,
νὰ τὸ δείξ'
ἡ βάρκα κ' ἡ πλώρη.

Δ'.

ΑΙΝΙΓΜΑΤΑ

1

Πράσινος πύργος, κόκκινα μεντέρια,
μαῦροι καλο(γ)έροι μέσα σαλεύ(γ)ου.
(Χειμωνικόν).

2

Μαῦρα κι' ἄσπρα πρού(β)ατα
ξύλενη μάνδραν ἔχουν.
(Μύρτα).

3

Ὁ γυιός μ' ὁ κοντοθόδωρος
μὲ τὰ πλατιὰ πα(γ)ίδια,
ποῦ 'ναι σφιγμένος δυνατὰ
μὲ τὰ πολλὰ ζωνάρια.
(Βαρέλιον).

4

Σι(δ)ερένα τὰ πλευρὰ
κι' ἄντερα παμπακερά.
(Λύχνος).

5

Πουλὶ δὲν εἶμαι,
'μμάτια δὲν ἔχω,
μὰ 'ς τὴν ο(ὐ)ρά μου
δυὸ τρύπαις ἔχω.
(Ψαλίδιον).

6

'Σ τὴν βράστη τρέχω
τρώ(γ)ω, χορταίνω,
κι' ὁ κόσμος θαυμάζει,
πῶς δὲν παχαίνω.
(Κηροψάλιδον).

7

Γιὰ 'κεῖνο δὰ σὲ '(γ)όραζα,
νὰ σὲ γεμίζω κρέας.
(Δακτυλίδιον).

8

Ἄσπρος, κατάσπρος 'σὰν αὐγό,
στρογγυλὸς ὡσὰν πιπέρι,
μή' αὐγὸν μή(τ)ε πιπέρι.
(Μαργαριτάρι).

9

Κίτρινος εἶμαι καὶ χλωμός,
πολλὴ δύναμιν ἔχω,
μ' ἀναζητοῦν καὶ μὲ σφαλοῦν,
μ' ἐγὼ φεύγω καὶ τρέχω.
(Νόμισμα χρυσοῦν).

10

Σεντοῦκι σεντουκᾶτο,
σεντεμεντὲ γεμᾶτο,
νὰ λείπῃ ὁ σεντεμεντές,
πάλι σεντοῦκι σεντουκᾶτο.
(Κεφαλή).

11

Μαύρη κόρη 'γγαστρωμένη,
εἰς τὸν κῆπο δὲν ἐβγαίνει,
καὶ τὰ λάχανα μαραίνει.
(Χύτρα).

12

'Ανεχούρδει με τὰ σκέλη,
βάλλω σου χουρδὶ πλε(γ)μένο,
καὶ μὲ τὸ μαγλαίτη μου,
χτυπῶ τοῦ μαλλιαροῦ σου.
(Γοῦφα).

13

Σεντεμεντὲν ἐφύτεψα,
σεντεμεντὲς ἐβγῆκε,
κι' ἀπάνω 'ς τὸν σεντεμεντὲν
χρουσὸ κουμπὶν ἐβγῆκε.

14

'Ανεχανιᾷ ὁ μαλλιαρός,
κ' ἐμπαίν' ὁ θυμωμένος.
('Ασκὸς τοῦ οἴνου).

15

Κάτω σὲ βάλλω, κι' ὅ,τ' ἔχω σοῦ βάλλω.
(Σκάφη).

16

Χαχαλιαστό, χαχαλιαστὸ
τὸν τοῖχον ἀνεβαίνει,
'ς τὴ μύτη βαρεῖ, τὸ 'μμάτι πειράζει.
(Καπνός).

17

'Πάνω 'ς τὰ ὄρη βρίσκομαι
κ' εἰς τὸν κρυὸν ἀέρα,
βελόνια 'ναι τὰ φύλλα μου,
ἀμμ' ὁ καρπὸς λεμόνια.
(Πεύκη).

18

Μιὰ κοιλιὰ
κι' ἄλλη κοιλιά,
'ς τὴ μέση μαγλαίτης.
(Χειρόμυλος).

19

Πετεινὸς κουτσᾶτος,
κουτσοπο(δ)αρᾶτος.
περπατεῖ καὶ σύρνει
τὴν ἀληθοσύνη.
(Στατήρ).

20

Σμίγ' ἡ τρίχα
μὲ τὴν τρίχα,
καὶ δροσίζεται κ' ἡ τρύπα.
('Οφθαλμός).

21

'Ανάμεσα 'ς τὰ δυὸ βουνὰ
γούργουλας κατρακυλᾷ.
(Πορδή).

22

'Αέρι μ' ἀερώτατο,
κι' ἀποὺ τὸ μέλι γλυκώτατο,
ὅπου 'βρεθῇ καὶ νοιώσῃ το,
γιὰ περίσσο φρονεμένος,
γιὰ καλογραμματισμένος.
(Ὕπνος).

23

Μαύραις κόραις,
'γκουκουζάταις,
γλυκοξυνοπιπιλλάταις,
ἄτριχες καὶ μαουλάταις.
(Μπρουνέλλαις).

24

Τρεῖς τρεῖς τὴν πιάνουν καὶ γεννᾷ,
μ' ἀλήθεια πρῶτα πίνει,
μαῦρα τὰ κά(μ)νει τὰ παιδιά,
κι' ὀπίσω της τ' ἀφίνει.
(Γραφίς).

25

Μακρὺς μακρὺς καλό(γ)ερος,
καὶ πήττα κεφαλή του.
(Πτύον).

26

Κατάρτι ἔχεις
καὶ ὄρσα στέκεις,
καρά(β)ι δὲν εἶσαι,
σὲ τρύπαν ἐμπαίνεις,
ἐμπαινοβγαίνεις,
ποντικὸς δὲν εἶσαι.
(Γραφίς).

27

Ἄσπρος κάμπος,
μαῦρα (β)ούδια,
χαρὰ 'ς τὸν νιό,
ποῦ τὰ λαλεῖ.
(Γράμματα).

28

Ἄψυχο ψυχὴν δὲν ἔχει,
τρέμ', ἀποτρέμει,
ψυχαὶς πέρνει, ψυχαὶς φέρνει.
(Πλοῖον).

29

Ὅλη 'μέρα κρέμμεται,
καὶ τὴ νύκτα στένεται.
(Ζύγωθρον).

30

Πολύρριζο, πολύκορφο,
φύλλα, καρπὸν δὲν ἔχει.
(Βρουλιά).

31

Ἐκεῖ πέρα κι' ἀντιπέρα
χτυπᾷ τὸ λύλληρά της,
ἡ κάλλα μας ἡ Μαγκαφοῦ
συνά(γ)ει τὰ παιδιά της.
(Κώδων τῆς ἐκκλησίας).

32

Ὁ βού(β)αλος κά(θ)εται,
καὶ πίνει ἀποὺ τὸν κῶλο.
(Κολοκύνθη).

33

Ἐδῶ 'μαι κι' ἀπ' ἔξω σκαλίζω,
κι' ὁποῦ μὲ σύρνει, σανταμαλιέται.
(Κώπη).

34

Πάπλωμα παπλωματίζει,
ἄκρα μέση κυματίζει,
καὶ θα(υ)μακτικὰ μουγκρίζει.
(Θάλασσα).

35

Μαλλιχαλᾷ, μαλλιχαλᾷ,
τὸν τοῖχο πιάνει καὶ χλακᾷ
κι' ὁ ἄνεμος τὸ κυνη(γ)ᾷ.
(Καπνός).

36

Κλει(δ)ώνω τὴν πόρτα μου,
κι' ὁ κλέφτης ἀπρου(β)αίλει.
(Ἥλιος).

37

Τὸ τῆρι τῆρι κρέμμεται,
κι' ἂ πέσῃ, δὲ γιατρεύ(γ)εται.
(Λαμπτήρ).

38

Ἀπάνω 'ς τὰ ὄρη, 'ς τὰ βουνὰ
κά(θ)εται φράγκος καπελᾶτος,
καὶ ζητᾷ ψωμὶ κι' ἀλάτι,
καὶ 'ς τὰ κάρβουνα νὰ κάτσῃ.
(Μύκης).

39

Ἄσπρο τὸ διένει τὸ πανὶ
καὶ κόκκινο τὸ 'φαίνει,
κι' ἂν θέ(λ)η ὁ Θιὸς κ' ἡ μοῖρά του,
μαῦρο τὸ κατασταίνει.
(Σχοινόκαρπον).

40

'Σ ἕνα ἀπανωπιθάκι, (1)
ἔχει διό λογιοῦ κρασάκι.
(Ὀφθαλμός).

(1) Πίθος.

41

Οὐρανὸς χάλκωμα,
'φειδιοῦ κεφάλι,
γάτου ποδάρια.
(Χελώνη).

42

Σκύφτω, γονατίζω 'μπρός σου,
τὸ μακρύ μου 'ς τὸ σκιστό σου.
(Κλειδαριά).

43

Τὴν ἡμέρα χορτασμένος,
καὶ τὸ βράδυ πεινασμένος.
(Ὑπόδημα).

Ε'.

ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΑΣΜΑΤΑ

1

Παναγία μου καὶ σῶσε,
νοῦ καὶ φρόνεσί μου δόσε,
νοῦ καὶ φρόνεσι καὶ γνῶσι,
καὶ γλυκειὰ λαλιὰ καμπόση,
νὰ 'παινέσω τὴν κυρά μου,
ποῦ τὴν ἀ(γ)απᾷ ἡ καρδιά μου·
ποῦ 'χει τὴ χωρίστρα ἴσια,
κάμπο μὲ τὰ κυπαρίσσια·
ἔχει τὰ μαλλιὰ μετάξι,
καὶ πλε(γ)μένα μὲ τὴν τάξη·
ποῦ 'χει κοῦτλα 'σὰν κωράνι,
κι' ἀντιλάμπει 'σὰ φεγγάρι·
ἔχει φρύδια (β)ατανένα,
'σὰ σπαθιὰ ξεγυμνωμένα·
ἔχει 'μμάτια ζαχαρένια,
μά(γ)ουλα τρανταφυλλένια·
ἔχει μύτη κονδυλένη,
ἀγγελοζωγραφισμένη·
ἔχει χείλη μερζανένα,
δόντια μαργαριταρένα·
ἔχει πή(γ)ουνο σα(γ)οῦνι,
ὅπου τὸ ζηλεύουν οὗλοι·
ἔχει καὶ λαιμὸ χυτό,
μαρμαροπελεκητό·
ἔχει στήθη κουραβάνι, (1)
ὅπου λάμπει 'σὰ φεγγάρι·
ἔχει δυὸ βυζιὰ 'ς τὸν κόρφο,
ποῦ μυρίζουν 'σὰν τὸ μόσχο·
ἔχει χέρια 'σὰ λαμπά(δ)ες,
γιὰ τῆς με(γ)αλοϐδομά(δ)ες·
ἔχει μέση καὶ λυ(γ)ίζει,
τοὺς ἀούρους (1) δαιμονίζει·
ἔχει κλείαις (2) καὶ λυ(γ)ίζουν,
'ς τὸ χορὸ καὶ γονατίζουν·
ἔχει κ' εἴκοσι δακτύλια,
πατριαρχικὰ κονδύλια·
ἔχει ποδοστρα(γ)αλάκι,
'σὰν ὤμορφο φουντουκάκι.

2

Μέσα 'ς ὥριο περι(ϐ)όλι,
δάφνη καὶ μηλιὰ μαλλώνει,
κ' εἶπεν ἡ μηλιὰ τῆς δάφνης.
«Δάφνη, 'πῆρές μου κλωνάρι».
«Ὄχι, μὰ τὸν ἅ(γ)ι Γιάννη,
δέ σου 'πῆρα γιὼ κλωνάρι·
κι' ἂν σοῦ 'πῆρα γιὼ κλωνάρι,
ξερα(ν)θῇ τ' ἀπομονάρι (3),
ξερα(ν)θ' ἡ κορφὴ κ' ἡ ῥίζα,
καὶ τὰ φύλλα ποῦ 'μυρίζα».

3

Σωπᾶτε, φραγκοπετεινοί (4),
νὰ κηλα(δ)ήσ' ἄλλο πουλλί,
ἀποῦ 'ν' τῆς ἄλλης γειτονιᾶς,
καὶ 'ξεύρει πλειὰ πολλ' ἀπὸ σᾶς.
Μάννα, νά 'καμν' ἕνα σεισμό,
καὶ νὰ 'χαλάσα τὰ (β)ουνά,
(β)ουνὶ νὰ μὴν ἐπόμεινεν
μόνο τῆς Λάστος (5) τὸ βουνὶ
καὶ τὸ Μεσοχωρίτικο,
καὶ 'πάνω τ' Ὀλυμπίτικο,
καὶ κάτω τ' Ἀπερίτικο,

---

(1) Λεῖον καὶ λευκόν.

(1) Νέους.
(2) Κλειδώσεις.
(3) Ὁ νέος κλῶνος.
(4) Ἔποπες.
(5) Ἐν Καρπάθῳ ὑπάρχει σειρὰ ὀρέων, ὧν ἡ μία κορυφὴ καλεῖται Λάστος (καλὴ λίμνη), ἡ ἄλλη Μεσοχωρίτικο (προφήτης Ἠλίας), ἡ ἑτέρα Ὀλυμπίτικο (Πρίονας) καὶ ἡ τετάρτη Ἀπερίτικο (ἅγιος Ἀνδρέας)· ἔχουσι δὲ ὕψος τὸ αὐτό, 6000 πόδας ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης.

ἀποῦ 'χει κόραις ὤμορφαις,
ὅλο ψηλομελάχριναις,
ἀποῦ δανείζου τὸ φιλί,
καὶ δίνου(ν)το παρὰ τιμή,
καὶ κάμνου το κι̯' ἀναμονὴ (1),
τῆς παντρε(υ)μένης μαϊ(δ)ί (2),
τῆς χήρας φόλλα κόκκινη,
καὶ τῆς ψηλομελαχρινῆς
ἕνα βενέτικο φλουρί.

4

'Σ τ' ἄνοι(γ)μα τῆς πόρτας
χορταράκι ηὗρα.
Σκύδγω, (γ)ονατίζω,
γι̯ὰ νὰ τ' ἀναισπάσω,
καὶ τὸ χορταράκι
'μιλι̯ὰ μοῦ δίνει.
«Ἔ! μὴ μ' ἀναισπάσῃς,
καὶ νὰ σοῦ συντύχω.
Δέκα χρόνους ἔχω,
ἀποῦ νερὸν δὲν ἤπι̯α
ἀπὸ κρύα βρύση,
κι̯' ἄλλους δέκα πέντε,
τὴν ἀ(γ)απῶ δὲν εἶδα».

5

Μέσα 'ς ὥρι̯ο περι(β)όλι
κρέμμεται κλουβὶ μ' ἀ(δ)όνι,
κ' εἶν' τ' ἀη(δ)όνι πλουμισμένο,
τὸ κλου(β)ὶ ζωγραφισμένο.
Καὶ γλυκολαλεῖ τ' ἀ(δ)όνι,
καὶ βροντᾷ τὸ περι(β)όλι.
«Περι(β)όλι μ' ὀργωμένο,
μαργαριταροσπαρμένο,
μὲ τὰ δέντρα στολισμένο,
μὲ τὰ γι̯ασιμι̯ὰ πλε(γ)μένο·
ποῦ 'χεις γῦρο γῦρ' ἀρκάναις, (3)
κ' εἰς τὴ μέση μαζουράναις·
ἔχεις καὶ μηλι̯ὰ 'ς τὴ μέση,
καὶ βεργολυ(γ)ᾷ νὰ πέσῃ·
ἔχεις κι̯' ἄλλη παρακάτω,
καὶ συ(γ)κλίνετ' ἄνω κάτω·
'πάγει̯ ὁ νι̯ὸς νὰ κόψῃ μῆλα,
καὶ μαραίνου(ν)ται τὰ φύλλα».

(1) Καύχημα.
(2) Ἐξηυτελισμένη.
(3) Πρασινάδες.

6

Πέρδικα ποῦ κακκαρίζεις,
τί νὰ τρῶς καὶ κοκκινίζεις;
«Τρώ(γ)ω πέτραις καὶ χοχλάκι̯α,
καὶ τῆς γῆς τὰ χορταράκι̯α·
τρώ(γ)ω τὸ ψωμὶ κι̯' ἀσπρίζω,
τὸ νερὸ καὶ κοκκινίζω».
Πέρδικά μου ῥούσι̯α ῥούσι̯α, (1)
μαχραμᾶ (2) μου μὲ τὰ κρούσι̯α, (3)
πέρδικά μου πλουμισμένη,
τὴν καρδι̯ά μ' ἔχεις καμμένη
καὶ τὴ νει̯ότη μοῦ θλιμμένη·
Ἤσφαξές με κ' αἷμα τρέχει,
καὶ σταματισμὸ δὲν ἔχει·
ἤσφαξές με τὸν ἀζάπη, (4)
'σὰν ἀρνὶ εἰς τοῦ χασάπη.

7

'Σ τὸ Γαλατᾶ, 'ς τὰ μάρμαρα,
'ς τὰ μάρμαρα 'ς τὴ Μπόλη,
ἄουρος πέτρα πελεκᾷ,
καὶ λείπ' ἡ μι̯ά του χέρα·
κόρη ξανθὴ τὸν ἐθωρεῖ,
ἀποὺ τὸ παραθύρι.
«Πρού(β)αλε, μάννα μου, νὰ 'δῇς
αὐτὸ τὸ κουτσοχέρη,
ποῦ πελεκᾷ τὰ μάρμαρα,
μόνο μὲ τό 'να χέρι».
«Κόρη, γι̯ατί μ' ἀνα(γ)ελᾷς,
καὶ γι̯άτι μ' ἀνεμπαίζῃς;
Ἐννι̯ὰ κορίτσι̯α 'φίλησα
καὶ δι̯ό(δ)εκα χηρά(δ)ες
καὶ δέκα πέντε καλογρηαίς,
κ' ἐκόψα μου τὸ χέρι.
Χριστὲ νὰ 'φίλησα κ' ἐσέ,
κι̯' ἄς μοῦ 'κοδγαν καὶ τ' ἄλλο».

8

Ποταμέ μου, 'σὰν κινήσῃς,
κι̯' ὡσὰν λευκοκυματίσῃς,
μὲ τὰ λευκοκύματά σου,
μ' ἔφερες κόρη κοντά μου,
μέσ' 'ς τὰ 'γκάλι̯α τὰ δικά μου,
γι̯ὰ νὰ χαίρετ' ἡ καρδι̯ά μου.

(1) Ξανθή.
(2) Μεταξωτὸν μανδήλιον.
(3) Θύσανος (κοιν. φούνταις).
(4) Ἐλεύθερος, ἀπεριόριστος εἰς πᾶν πρᾶγμα.

9

Ὁ Κωσταντῖνος ὁ μικρός, ὁ μικρο-Κωσταντῖνος,
'π' ἔχει τὰ 'λίγα πρού(β)ατα, τῆς δού(δ)εκα χιλιάδες,
ἔχει καὶ δέκα τρεῖς βοσκοὺς καὶ δέκα τυροκόμους (1),
καὶ Κωσταντῆ πρωτο(β)οσκὸ καὶ πρωτοτυροκόμο,
ς' τό 'να βουνὶ τυροκομᾷ κ' εἰς τ' ἄλλο τὸ μονάζει (2),
κ' εἰς τ' ἄλλο χύνει τὸ χουμᾶ (3), νὰ μὴ πνι(γ)οῦ τ' ἀρνία,
κ' εἰς τοῦ (γ)αλάτου τὸν ἀφρὸ τρεῖς κορασιαὶς 'ξεπλύνου.
Ἡ μιά 'πλυνε μεταξωτὰ κ' ἡ ἄλλη βελου(δ)ένα,
κ' ἡ τρίτη ἡ καλλίτερη πλύνει καμπουχα(δ)ένα (4).
Κ' ἐκεῖ ἅς τὴ 'λυμπίστηκε ὁ πρωτοτυροκόμος,
καὶ σφίγγει τὸ (δ)ακτύλι της καὶ (δ)ακτυλοπονεῖτο.
Φεύγει κ' ὑπά' 'ς τὸν Κωσταντῆ, τὸ μικρο-Κωσταντῖνο,
μὲ τὰ κομμένα (γ)όνατα, κλαμένη, (β)ουρκωμένη.
«Ὥρα καλή σ', ἀφέντη μου». «Καλῶς τὴ λι(γ)ερή μου».
«Μ' ἕνας ἀποὺ τοὺς μισθουργοὺς ἤγγισε 'ς τὴν τιμή μου».
Τὸν Κωσταντῆν ἐφώναξε τὸν πρωτοτυροκόμο.
Μήε κ' ἐρνίστηκέ τού το, μήε κ' ἐπόκρυψέ το.
«Ἄμε νὰ πᾷς 'ς τὴν ἔρημο, νὰ κάμῃς πέντε χρόνους».

10

Χελι(δ)ονάκι θὰ (γ)ενῶ κι' ὅπου κοιμᾶσαι νά 'ρτω,
νὰ κάμω τὴ φωλίτσα μου εἰς τὰ προσκέφαλά σου·
νὰ κηλα(δ)ῶ νὰ σὲ ξυπνῶ, νὰ κλαιῶ νὰ μὴ κοιμᾶσαι,
νὰ πέφτουσι τὰ (δ)άκρυα μου εἰς τὰ προσκεφαλάκια·
νὰ (δ)ῶ τὴν ταῦλα (5), 'ποῦ (δ)ειπνᾷς, τὴ κλίνη, ποῦ κοιμᾶσαι,
νὰ (δ)ῶ τὸ ταυλομάντηλο, 'ποῦ στρώνεις εἰς τὴν ταῦλα,
νὰ (δ)ῶ τὴν κόρη, 'π' ἀ(γ)απᾷς, ἂν εἶναι 'σὰ κ' ἐμένα.
Ἂν εἶναι πλειὰ καλήτερη, ὁ Θιὸς χαρίνει σού τη,
'μ' ἂν εἶναι πλειὰ χειρότερη, ὁ Θιὸς στερέψει σού τη.
Ἤκουσα, πῶς ἐκλεί(δ)ωσεν ἀφέντης τὴ καρδιά σου,
ἀμμὲ καλὰ κατήνωσα (6) κ' ἐγιὼ τὴν ἐ(δ)ική μου
μ' ἑξῆντα δυ' ἀργυρᾶ κλει(δ)ιά, μὲ πρόξενους περάταις.

11

Πουλλάκι ἐκηλά(δ)ησεν ἀπάνω 'ς τ' ἀγριο(β)οῦνι,
βασιλοποῦλλα τοῦ γροικᾷ ἀπ' ὥριο παραθύρι.
«Πουλλί, νά 'χα τὰ κάλλη σου καὶ τὸν κηλα(δ)ισμό σου,
καὶ τὰ χρυσά σου τὰ φτερὰ μαλλιὰ 'ς τὴν κεφαλή μου».
«Τίνα τὰ θὲς τὰ κάλλη μου καὶ τὸν κηλα(δ)ισμό μου,
καὶ τὰ χρυσά μου τὰ φτερὰ μαλλιὰ 'ς τὴν κεφαλή σου;
Ἐσὺ (δ)ειπνᾷς καὶ γεύ(γ)εσαι ἀφρᾶτο παξιμάδι,
κ' ἐγιὼ τσιμποπορεύομαι χόρτο 'ποὺ τὸ λι(β)άδι·

---

(1) Τυροποιούς.
(2) Συλλέγει.
(3) Ἡ ἀκαθαρσία τοῦ τυροῦ.
(4) Ὕφασμα πολυτιμότατον.
(5) Τράπεζα.
(6) Ἐκλείδωσα.

ἐσὺ κοιμᾶσαι 'ς τὰ 'ψηλὰ κ' εἰς τὰ λευκὰ σεντόνια,
κ' ἐγιὼ 'ξω μένω μοναχὸ 'ς τὴς πάχναις κ' εἰς τὰ χιόνια·
ἐσὺ τὸ πίνεις τὸ νερὸ 'ς τὸ φυρφυρὶ ποτῆρι,
κ' ἐγιὼ τὸ βαριομοίρικο 'ς τὴ βρύσην, ἀποῦ πλύνεις·
ἐσ' ἀλημένεις τὸν παπᾶ, νὰ 'ρτῇ νὰ σ' εὐλογήσῃ,
κ' ἐγι' ἀλημένω κυνη(γ)ό, γιὰ νὰ μὲ κυνη(γ)ήσῃ.
Θέ μ', ὅποιος εἶναι 'ς τὰ 'ψηλά, καὶ χαμηλὰ γυρεύ(γ)ει,
δός του τὰ ὅ,τι 'πιθυμᾷ, νὰ μὴ ξανα(γ)υρεύγῃ».

12

'Εξῆντα δυὸ Σαρακηνοὶ τὸ Γιαννακῆ γυρεύ(γ)ου,
τὸ Γιαννακὴ δὲν ηὕρασιν, ἀμμ' ηὗρα τὴν καλή του.
Στέκου καὶ (δ)ιαλο(γ)ίζονται, πῶς νὰ τὴ χαιρετήσου·
νὰ τὴν εἰποῦν κληματιανή, τὸ κλῆμα ῥόζους ἔχει,
νὰ τὴν εἰποῦ βεργόλιγνη, ἀποὺ τὴ γῆν ἐβγαίνει.
«Βρύση μου μαρμαρόχτιστη μὲ τὸ χρυσὸ κουτοῦτο (1),
Μαροῦ, καὶ ποῦ 'ν' ὁ Γιαννακῆς; Μαροῦ, καὶ ποῦ 'ν' ὁ Γιάννης»;
«'Σ τὸ λα(γ)ουνιὸ ἐπῆγε γλήγορα ἔρχεται» (2).

13

Θωρεῖς τὸν ἀγριομάραντο 'ς τὸν ἐκκρεμὸ ποῦ στέκει;
ὦ σβουρὲ (β)ασιλικέ μου,
βάρσαμε κι' ἀμάραντέ μου·
τρῶτ το τὰ 'λάφια καὶ ψοφοῦ, τ' ἀγρίμια καὶ 'μερώνου,
ὦ σβουρὲ (β)ασιλικέ μου,
βάρσαμε κι' ἀμάραντέ μου·
τρῶτ το τά 'μερα πρού(β)ατα κ' ἀ(φ)ίνουσι τ' ἀρνιά τω,
ὦ σβουρὲ (β)ασιλικέ μου,
βάρσαμε κι' ἀμάραντέ μου·
τρῶτ το κ' ἡ μάνναις ἡ κακαὶς κι' ἀρνιοῦ(ν)ται τῶ παιδιῶν τω,
ὦ σβουρὲ (β)ασιλικέ μου,
ψάρτη καὶ γραμματικέ μου.
'Σ ἦθε' τὸ φά(γ)η κ' ἡ μάνα μου, νὰ μ' ἀρνηστῇ κ' ἐμένα,
ὦ σβουρὲ (β)ασιλικέ μου
ψάρτη καὶ γραμματικέ μου·
γιατὶ ποτὲ δὲν ἤκαμε κ' ἐμὲ τὸ θέλημά μου.
ὦ σβουρὲ (β)ασιλικέ μου,
ψάρτη καὶ γραμματικέ μου.

14

'Σ τ' ὄρος ἐκεῖνο τὸ χιονισμένο, τὸ παχνισμένο,
ἀ(ε)τὸς ἐξέβγε νὰ κυνη(γ)ήσῃ, λα(γ)οὺς περδίκια·
δὲν ἐκυνή(γ)α λα(γ)οὺς περδίκια, μή(τ)ε τρυ(γ)όνια,
ἀμμ' ἐκυνή(γ)α κόκκινα χείλη κι' ἄσπρο τραχῆλι,
ἀμμ' ἐκυνή(γ)α τὰ μαῦρα 'μμάτια καὶ μαῦρα φρύδια.

(1) Σωλὴν (τουρ. μουσλοῦκι).
(2) Καὶ ὁ στίχος μετρικῶς χωλαίνει καὶ τὸ ᾆσμα φαίνεται ἀτελές. Σ. Σ. Ε.

15

Κλαῖγε, καμμένη Μπαρπαρια, κλαῖγε, καμμένη Μάρτα,
ποῦ 'πιάσα τὸ Χυλαντελῆ ἡ δυό(δ)εκα φρεγά(δ)αις·
δένου καὶ ξαγκωνίζου το κ' εἰς τ' ἄρμπουρο κρεμμοῦ το.
«Πέ μας, μωρὲ Χυλαντελῆ, πόσους λεβένταις εἶχες;
πόσους λεβένταις 'ς τὸ κουπὶ καὶ πόσους 'ς τὸ τουφέκι»;
«Εἶχα διακόσιους 'ς τὸ κουπί, τρακόσιους 'ς τὸ τουφέκι,
εἶχα καὶ μέσ' 'ς τὰ ἀμπάρι μου χίλιους καὶ πεντακόσιους.
'Μ' ἅ πέψ' κ' ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ καὶ (δ)ῷ τὴ 'λευτεριὰ μου,
χώραις θὰ κάμω νὰ θλιβοῦ καὶ κάστρα νὰ μαυρίσου.

16

Τὸ καλο(γ)έρι τὸ μικρό, τὸ μικροκαλο(γ)έρι,
'π' ἔχει τὰ 'λίγα πρού(β)ατα, τὰ πεντακόσια (γ)ίδια.
'π' ἔχει τὴν τυρωτὴ (1) μισὴ 'ς τὸν ἅγιο Κωσταντῖνο,
ἐπῆ(γ)ε νὰ λειτρη(γ)ηθῇ μιὰ κυριακὴν ἡμέρα.
Κ' ἐπόλυκεν ἡ ἐκκλησιὰ κ' ἦβγε 'ς τὸ πέργερό (2) της,
κ' εἶδε μιὰ κόρη κ' ἤλαμπεν ὡσὰ τὸ νιὸ φεγγάρι,
ὡσὰν τὸν ἥλιο τοῦ μαγιοῦ 'ποῦ καίει καὶ φλο(γ)ίζει.
«Μ' ἐμένα ὁ νοῦς μου τό '(β)αλεν νὰ 'μπῶ (β)οσκὸς μετ' ἔσου,
νὰ σοῦ λακκώνω (3) τὴν αὐγή, τὸ βρά(δ)υ ν' ἀποστρέφω,
νὰ ξελαλῶ τὰ (γ)ίδια σου, νὰ (β)όσκω τὰ μικρά σου,
νὰ 'πο(γ)υρίζουν νά 'ρχου(ν)ται ὀμπρὸς 'ς τὴν ἀφεντιά σας».

17

Τῆς Σαντορίνης τὰ βουνὰ
τὴ νύκτα ῥίκτου τὴ δροσιά,
καὶ τὴν αὐγίτσα τὸν κὺρ βοριά.
«Βοριά μου καλαρμενιστή,
καρτέρα μ' ὡς τὴν κυριακή,
κι' ὡς τὴ δευτέρα τὸ πρωΐ,
νὰ κάψω τὰ ξα(ν)θὰ μαλλιά,
νὰ κάμ' ἀξάρτια καὶ σχοινιά,
καὶ μανταφούνια 'ς τὰ πανιά,
νὰ σ' ἀρμενίσω, βρὲ βοριά».

18

'Μάννα μου, τοῦτο τὸ χωριό,
κρυὸν ἀποῦ 'ν' καὶ δροσερό,
κ' ἔχει κοπέλλαις ὤμορφαις,
ὅλο 'ψηλομελάχριναις·
κ' εἶν' φορτωμέναις τὸ φλουρί,
ἅμμὲ πλανιοῦ(ν)ται 'ς τὸ φιλί·
κ' ἐγιὼ μιὰν ἐξεπλάνεσα,
καὶ τὴν ἐσφικταγκάλιασα
γιὰ 'να χαλάκι βασιλικό,
Βενέτικο καὶ Κρητικό.
Τῆς μάννας τῆς ἐφώναξεν,
καὶ σι(γ)ανὰ τῆς 'μίλησε·
«Μανοῦλά μ', ἅμε 'γκάλεσε,
τὸ νιὸν ἀποῦ μ' ἀγκάλιασεν».

19

Παλληκάρια, ποῦ 'γροικᾶτε,
πιάσετ' ἅρματα, κλουθᾶτε,
κ' ἔρχεσθε καὶ μὴ δειλιᾶτε·
'ς τὸ Γιαφάνι πολεμίζου,
Γιαφανιώτας φο(β)ερίζου,
καὶ πολλὰ τοὺς κισεντίζου (1).
Στρατολάτη, 'μπροστολάτη,
'σὰ κοντέψης νὰ προ(β)άλης,

(1) Οὕτω καλεῖται τὸ ἥμισυ ποίμνιον, ὅπερ ἀνῆκον εἰς ἕτερον λαμβάνει ὁ ἰδιοκτήτης κατ' ἀποκοπὴν ἐκ τῶν προϊόντων.

(2) Προαύλιον.

(3) Περισυνάζω.

(1) 'Ενοχλοῦσι.

στάσου κάμποσο νὰ κρᾳάνῃς,
τοὶς λεβένταις ν' ἀγιουττάρῃς (1),
νὰ τοῖς διπλορεσπαντάρῃς (2)·
τ' ἅρματά των νὰ φκερώσου
καὶ νὰ τὰ ξανα(γ)εμώσου,
νὰ σταθοῦ 'σὰ παλληκάρια,
'σὰ θεριὰ κι' ὡσὰ λιοντάρια,
νὰ βροντήσου, νὰ βουήσου,
κ' εἰς τὴ χώρα νὰ (γ)υρίσου.

20

Ἕνας γέρος γερούτσικος,
καὶ κουντουρο(γ)ενειάτης ὡμορφούτσικος,
εἶχε κόρην ὥμορφη, τὴ Μαρουδιά·
πέμπει την ἡ μάννα της 'ς τὸ σκολειό,
κ' ἡ δασκάλισσά της 'ς τὸ κρυὸ νερό·
κ' ἦτον τὸ σταμνάκι της, βαριούτσικο,
τ' ἀνεσυρταράκι της κοντούτσικο,
κ' ἵδρωσεν ἡ κόρη 'ς τὸν ἀνεσυρμό,
κ' ἐξεροσφογγίστηκε καὶ 'μόρφησε.
Ναύτη (γ)ιὸς τὴν εἶ(δ)ε κ' ἐπαραλό(γ)ισε.
« Κόρη μαυρομμάτα κι' ὡριοξανθή,
κι' ἂς εἶχα μιὰν ἑσπέρα καὶ μιὰν αὐγή·
τὴν πρώτη νύχτα νὰ 'ρώστησα,
τὴ δεύτερη νὰ 'ξεψύχησα ».

21

Κίνησε, βέργα μου, κίνησε,
χρουσὲ σταυρέ μου, προσκύνησε,
'π' ἐδῶ περνᾷ κι' ὁ βασιληᾶς,
κι' ὁ ρῆ(γ)ας τῆς Μοναμβασιᾶς,
καὶ σειέτ' ἡ γῆ καὶ βροντᾷ 'ρανός,
καὶ τρέμ' ὁ κόσμος ὁ ἐμισός·
ἔβγα, πλε(γ)μένη μου, 'γκάλεσε
τὸν νιὸν ἀποῦ σ' ἐπλάνεσε,
κι' ἀποῦ σὲ σφιχταγκάλιασε.
« Ἐμένα κι' ἃ μὲ 'φίλησε,
ποῦρι καλὰ μ' ἐπλήρωσε,
χρουσὸ κυ(δ)ῶνι μ' ἔστειλε.
Ἀνάθεμά με, κι' ἂν τό 'φα(γ)α,
γιὰν τό 'φαγα, γιὰν τό 'ριξα,
'μ' εἰς τὸ σεντοῦκι τό 'βαλα,
κ' ἤκαμε τὸ τριαντάμερο,
κι' ὅλο τὸ σαραντάμερο·
καὶ τὸ κυ(δ)ῶνι 'μύρισε,
κ' ἐφώναξέ μου κ' ἐμίλησε·
γιὰ φᾶ' με, γιὰ μυρίσου με,
γιὰ στεῖλε μ', ὅπου μ' εἴχασι,
καὶ μ' ἐβαγιοκλα(δ)ίζασι».

(1) Νὰ δώσῃς θάρρος.
(2) Νὰ θέσῃς εἰς τάξιν (κατὰ σειράν).

22

Ἤστειλά σου τὸν νοῦ μου νὰ τὸν ἔχῃς,
νὰ τὸ κυ(β)ερνᾷς καὶ νὰ τὸν κουμπερτέρῃς (1),
'ς τὸν κακὸ καιρὸ κ' εἰς τὸν ἀδ(έ)ξιο χρόνο,
ἀποῦ βούλου(ν)ται τὰ ξένα νὰ μισέψου,
νὰ ξενιτευτῶ καὶ νὰ μαυρο(γ)υρίσω
μὲ τὰ κάτεργα (2), μάννα. μὲ τὰ καράβια,
μὲ βαθιὰ νερὰ κι' οὐρανοθολωμένα,
'ποῦ διαβαίνουσι τὰ μαῦρα χελι(δ)όνια.
Μάννα, βούλομαι κ' ἐγιὼ νὰ ταξει(δ)έψω,

23

Λεμονιὰ μὲ τὰ λεμόνια,
'λεημόνησε κ' ἐμένα.
—Πῶς νὰ σ' ἐλεημονήσω,
ποῦ 'ναι τὰ λεμόνια ξένα,
κ' ἔχου μού τα μετρημένα;
πέντε πέντε κ' ἕναν ἕνα,
κ' εἰς τὸ μαχραμᾶ δεμένα,
κ' εἰς τὸ στύλιο κρεμασμένα·
ξερα(ν)θῇ ἡ κορφὴ κ' ἡ ρίζα,
καὶ τὰ φύλλ' ἀποῦ 'μυρίζα,
ξερα(ν)θῇ καὶ τὸ κλωνάρι,
τοῦ δενδριοῦ τ' ἀπομονάρι.

24

Σὰ τρα(γ)ου(δ)άκι ἐγροίκησα,
κ' ἐστάθη κ' ἐξενύχτησα,
καὶ δὲν ἐποκοιμήθηκα.
Πρού(β)αλε, μάννα μου, νὰ 'δῇς,
νὰ 'κούσῃς τοῦ τρα(γ)ου(δ)ιστῆ·
κι' ἂν ἐτρα(γ)ού(δ)ησε γιὰ μέ,
ἤ κι' ἃ μὲ 'καλησπέρισε,
νὰ κάμω πέσσα βαζωτή,
νὰ δώσω τοῦ τρα(γ)ουδιστῆ,
νὰ κάμω καὶ μὲ τὸν ἀτό,
νὰ δώκω τοῦ πολλα(γ)απῶ.

---

(1) Διοικῇς.
(2) Βασιλικὰ πλοῖα.

25

Λεμονάκι μυρω(δ)ᾶτο,
ἀπὸ περι(6)όλ' ἀφρᾶτο,
μὴ πολυμυρίζῃς τόσο,
καὶ μὲ κάμῃς καὶ νυκτώσω.
« 'Μ' ἂν νυκτώσῃς, παλληκάρι,
στάσου νά 'βγῃ τὸ φεγγάρι,
νὰ σὲ 'δῶ νὰ σὲ γνωρίσω,
καὶ νὰ σὲ καλορρωτήσω,
ἀπὸ τί γενεϳὰ κρατϳέσαι,
καὶ λυ(γ)ίζεσαι καὶ σεϳέσαι ».
« Γϳά τ' ἐσένα, πέρδικά μου,
θὲ νὰ βάλω 'ς τὴν καρδϳά μου,
μαχαιράκι ἀσημένο,
ἀπ' ἀρχοντϳκὸ περβόλι.
Μῆλό μου ζωγραφισμένο,
ἀπ' ἀρχοντικὸ περβόλι,
ὁποῦ τὸ ζηλεύ(γ)ουν ὅλοι,
κϳ' ἂς σ' ἐθώρουν ὅλ' ἡμέρα,
κάτασπρή μου περιστέρα ».

26

Φραγκοποῦλα 'λούνετο,
κϳ' ἀργυροκτενίζετο·
'γούμενος ἐπέρασε,
καὶ τὴν ἐχαιρέτησε.
« Γεϳά σ', ἀρκοντοποῦλά μου,
καὶ περδικοποῦλά μου ».
« 'Γούμενε, 'σὰν μ' ἀ(γ)απᾷς,
στεῖλε βάρκα νὰ μὲ πᾷς,
νά 'χῃ ἡ βάρκ' ὀκτὼ κουπϳά,
παλληκάρϳα διαλεκτά,
κ' ἔπαρ' με 'ς τὴν Καλαμάτα,
'κεῖ 'ποῦ 'ναι τὰ μαῦρα 'μμάτϳα,
κ' ἔπαρ' με κ' εἰς τὴ Κωστίτσα,
'κεῖ 'ποῦ 'ν' τά 'μορφα κορίτσϳα,
κ' ἔπαρ' με 'ς τὸ Γαλατᾶ,
'ς τοῦ ῥαφτάκη τὸν ὀντᾶ,
νά μου κόψῃ καμπουχᾶ,
καμπουχᾶ, (1) νά 'χῃ κλαδϳά,
τὰ κλαδϳὰ νά 'χουν πουλϳά,
τὰ πουλϳὰ νὰ κηλα(δ)οῦν,
καὶ τὴν κόρη νὰ 'ξυπνοῦν».

(1) Ἔνδυμα πολυτελέστατον.

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

ΝΙΣΥΡΙΟΥ

ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΥΛΗ ΤΗΣ ΝΗΣΟΥ ΝΙΣΥΡΟΥ

Α'.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟΝ.

Α

'Αγκίνιο, (τό)· ἐπιθ. ἀφόρετον, καινουργές· ἀγκίνια βράκα, ἀγκίνιο χαρτί· τὸ ἀντίθετον, γκινιασμένο· ἡ λέξις ἐκ τοῦ ἐγκαινίζω.

'Αγκλιά (ἡ)· ἀντλία, ἄντλημα, δι' οὗ λαμβάνομεν ὕδωρ ἢ οἶνον· ἡ λέξις φαίνεται πεποιημένη.

''Αγκρη (ἡ)· διχόνοια, ἔχθρα.

'Αδιαλόϊστος (ὁ)· κατὰ παραφθορὰν ἀντὶ ἀδιαλόγιστος· ἄσκεπτος.

γίζομαι.

'Αδιάθονας (ὁ)· οἴδημα, σπυρί· ἡ λέξις ἴσως ἐκ τοῦ *ἀδήν*, *ἀδένος*· «ὁ ἀδιάθονάς μου πονεῖ».

'Αελιά (ἡ)· κατὰ παραφθορὰν ἀντὶ ἀγελάδα· καλοῦσιν αὐτὴν καὶ *ἀτσουμάδα*.

'Ακατούνευτος (ὁ)· ἀκατάστατος, ἀκατανόητος ἄνθρωπος.

''Ακνιο (τό)· ὥριμον· ἄκνια σῦκα, ἄκνια σταφύλια· ἐξ οὗ καὶ ῥῆμα ἀκνιάζω=ὡριμάζω· καὶ μὲ τὴν *παρὰ* παρακνιάζω· «ἐπαράκνιασαν τὰ σῦκα, παρακνιασμένα σταφύλια».

'Αλαουθράκη (ἡ)· καλοῦσιν οὕτω τὸ κοῖλον μέρος τοῦ κλιβάνου, ἐν ᾧ συναθροίζουσι τὴν στάκτην καὶ ὅπερ συνήθως εὑρίσκεται εἰς τὸ ἀριστερὸν μέρος τοῦ κλιβάνου· ἡ λέξις ἐκ τοῦ *ἀλαόω-ῶ* (τυφλώνω, σκοτινιάζω) καὶ *θρακιά*, διότι καὶ τὸ μέρος τοῦτο τοῦ κλιβάνου χρησιμεύει διὰ νὰ σβεννύωσι τοὺς ἄνθρακας· τὸ δεξιὸν μέρος τοῦ κλιβάνου καλοῦσιν *ἀνετή*· (ἴδε τὴν λέξιν κατωτέρω).

'Αλή (τό)· ἁλουργόν, κόκκινον, πορφυροῦν, ἐξ οὗ καὶ ἄλικον, ἄλικον φουστάνι, ἄλικη τριανταφυλλιά· ἡ λέξις ἐκ τοῦ *ἅλς*, *ἁλός*.

'Αλισμαρί (τό)· ἄνθος ὁμοιάζον πολὺ μὲ τὸ δενδρολίβανον.

'Αλισουφερί (τό)· κυρίως καλοῦσιν οὕτω τὸ ἀγγεῖον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου θέτουσιν ὕδωρ θερμόν, διὰ νὰ λουσθῶσιν.

'Αλλεξά (ἡ)· συκοφαντία, κατηγορία ψευδής· ἡ λέξις ἐκ τοῦ *ἐλέγχω*· «τῆς βγάλανε ἀλλεξά».

'Αμολιοσιόκρας (ὁ)· ἀπόλυσις, ἐλευθερία· λέξις λεγομένη ἐπὶ τῶν βοῶν, οἵτινες κατὰ μῆνα σεπτέμβριον ἀφίενται ἐλεύθεροι εἰς τοὺς ἀγροὺς πρὸς βοσκήν.

'Αμπά, ἐπίρ.=μήπως· «ἀμπὰ φύγῃ; ἀμπὰ δὲν ἔφαγε»;

'Αμάχη (ἡ)· τὸ *α* ἐνταῦθα πλεονάζει.

'Αμπῆς=ἀφ' οὗ· λέγεται καὶ ἄνευ τοῦ *μ*, *ἀπῆς*, «'Απῆς ἦλθες, δέν σε εἶδα».

'Ανεμοδοῦρι (τό)· μέρος, τὸ ὁποῖον δέρει ὁ ἄνεμος· ἐκ τοῦ *ἄνεμος* καὶ *δέρω*· ἀνεμοδούρικο χωράφι, ἀνεμοδούρικο σπίτι.

'Ανεράδος (ὁ)· νεροχύτης, ἐκ τοῦ *ἀναρρέω*.

'Ανερούφα (ἡ)· παλίρροια ἢ δίνη τῆς θαλάσσης.

'Ανίδιο (τό)· κατὰ παραφθορὰν ἀντὶ *ὄνειδος*· «μωρή, μὴ κάμνῃς τίποτε καὶ μοῦ 'βγάλουν ἀνίδιο».

'Ανετή· ἄδεια, εὐκαιρία, ἄνεσις· ἡ λέξις φαίνεται ἐκ τοῦ *ἀνίεμαι*.

'Αντάραις (αἱ)· σύννεφα, νέφη, ἐξ οὗ καὶ ἀνταριασμένος καιρός=συννεφώδης.

'Αντιχάρος (ὁ)· *ἀντίθεος*· ἡ λέξις ἐκ τοῦ *ἀντὶ* καὶ *χάρος*· «κακόμοιρε, ἀντιχάραος εἶναι ὁ ἀφέντης σου».

''Αουστος· ἀντὶ *αὔγουστος*.

'Απαζαλή (ἡ)· ζημία, βλάβη, συνήθως γινομένη εἰς τοὺς ἀγροὺς ἀπὸ τὰ ζῷα ἢ ἀπὸ τὸν ἄνεμον. «Μώρ' ἐλᾶτε νὰ 'δῆτε ἀπαζαλὴ ποῦ μοῦ 'καμαν τὰ βώδια».

'Απαρπάγτηκα· ἐφοβήθην, ἐτρόμαξα· λέγεται συνήθως ἐπὶ αἰφνιδίου φόβου.

'Απάτης (ὁ)· καλοῦσιν οὕτω τὸν οἶνον, ὅστις χύνεται πρῶτον ἐκ τοῦ λινοῦ καὶ ὡς ἀκάθαρτος χωρίζεται τοῦ καλοῦ οἴνου.

Ἀποβορδινὸς (ὁ)· ἔωλος, μπαγιάτικος, ἐξ οὗ καὶ ἀποβορδινιάζω· «ἀπεβορδίνιασε τὸ φαΐ, ἀποβορδινιασμένο αὐγό»· μήπως ἐκ τοῦ *ἀπὸ-βραδυνός*;

Ἀπόθεμα (τό)· οὕτω καλοῦσι τὸ μέρος, ἔνθα ἀποτίθεται τὸ βάρος ἢ τὸ φορτίον.

Ἀποκουτῶ, τολμῶ, ἐξ οὗ καὶ *ἀποκουτιάρης* =τολμηρὸς καὶ *ἀποκουτιά*, τόλμη, ἀφοβία· ἡ λέξις ἐκ τοῦ *κότος*, *κοτέω*. «Θαμάζομαι, πῶς ἀποκουτᾷς καὶ 'μιλᾷς τοῦ πρωτόγερου».

Ἀποσύρια (τά)· σκύβαλα, ἀποκοσκινίδια· ἡ λέξις ἐκ τῆς *ἀπὸ* καὶ *σωρὸς*=ἀπὸ σωροῦ.

Ἀπότικο (τό)· καλοῦσιν οὕτω τὸ ὠόν, τὸ ὁποῖον μένει πάντοτε ἐν τῇ φωλεᾷ τῆς ὄρνιθος καὶ χρησιμεύει πρὸς γέννησιν ἑτέρου ὠοῦ· λέξις ἰδιάζουσα παρὰ Νισυρίοις· ἡ λέξις φαίνεται ἐκ τοῦ *ἀποτίκτω*.

Ἄπραγος (ὁ)· ἀντὶ *ἄπρακτος*· λέγεται ἐπὶ ἀνθρώπων μὴ ἐχόντων κοινωνικὰς σχέσεις (ἀκοινώνητος). «Κακόμοιρε, ἄπραγος 'ποῦσαι».

Ἀρμιδιά (ἡ)· νῆμα προσδεδεμένον εἰς τὸ ἄκρον ἀγκίστρου, χρησιμεῦον διὰ τὸ ψάρευμα.

Ἀρνεύω· ἐξημερώνω, κυρίως λέγεται ἐπὶ τῶν μικρῶν παιδίων κλαιόντων. «Μώρ', ἄρνεψε τὸ παιδί σου»· ἐξ οὗ καὶ *ἀρνεμμένος* = ἐξημερωμένος· παρὰ τὸ *ἀρνί*.

Ἀρτύζω· πιαίνω τὸ φαγητὸν διὰ λίπους ἢ ἐλαίου· ἡ λέξις ἑλληνικωτάτη, ἀντὶ *ἀρτύω*, ἐξ οὗ καὶ *ἀρτυσιὰ*=ἄρτυσις, ἄρτυμα.

Ἄσπρο (τό)· μαρτυρία, μαρτυριάτικο διδόμενον παρὰ τοῦ ἀναδόχου εἰς τὰς βαπτίσεις· συνίσταται δὲ τοῦτο ἐξ ἑνὸς ἀργυροῦ παρᾶ, νομίσματος ἐν χρήσει ἐν Νισύρῳ καὶ ἄλλαις τισὶ νήσοις.

Ἀστρόφεγκας (ὁ)· κατὰ παραφθοράν, ἀντὶ *στρόφιγξ*.

Β

Βάβουλος (ὁ)· κύων· ἡ λέξις φαίνεται πεποιημένη ἐκ τῆς ὑλακῆς τοῦ κυνός.

Βάγια (ἡ)· δούλη, ὑπηρέτρια.

Βαράκι (τό)· χρυσός, καὶ μάλιστα τὰ φύλλα τοῦ χρυσοῦ τὰ τιθέμενα συνήθως ἐπὶ τῶν κολλύβων.

Βαττολαλῶ· = φωνάζω, ἀφίημι ἀτάκτους φωνάς· ἡ λέξις ἑλληνικωτάτη, ἀντὶ *βαττολογέω-ῶ*. «Ἴντα βαττολαλοῦν αὐταὶς δά».

Βερδίνα (ἡ)· ἀκατάστατος, ἀκάθαρτος· λέγεται κυρίως ἐπὶ γυναικῶν ἀκαθάρτων καὶ ἀτημελήτων. «Κακομοῖρα βερδίνα».

Βήθη (τά)· ἀντὶ *βάθη*.

Βλατίζω· ἐπιτυγχάνω, σκοπεύω. «Ἐβλάτισε τὴν ὥρα· ἐβλάτισες τὸν καιρό». Ἐκ τοῦ *βάλλω*, *βαλτίζω*, *βλατίζω*.

Βίκας (ὁ)· λάθυρος.

Βλογᾶτο· ἀντὶ *εὐλογᾶτο*, ἐκ τοῦ *εὐλογέομαι*.

Βοῦ· λέξις ἰδιάζουσα παρὰ Νισυρίοις καὶ ἰδίᾳ παρὰ ταῖς γυναιξί· ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸ θαυμαστικὸν ἐπιφώνημα *φεῦ*· λέγεται ἐπὶ ἀπευκταίου τινὸς συμβεβηκότος. «Βοῦ, ἴντα ποῦ 'παθα.—Βοῦ ἡ κακομοῖρα, κακὸ τό 'παθα».

Βουλῶ· λαμβάνω ὀλίγον ὕδωρ εἰς τὸ στόμα μου· μέλλ. βουλήσω, ἀόρ. ἐβούλησα. «Μόλα με νὰ βουλήσω ἕνα κουνὶ νερό· ἐβούλησα καὶ ἔβρεξά το· ἐξ οὗ καὶ *βουλημαιά*.

Βουθᾷ = βοηθεῖ.

Βράζω· κατὰ διάφορον σημασίαν μεταχειρίζονται τὸ ῥῆμα *βράζω* οἱ Νισύριοι ἀντὶ τοῦ *θερμαίνω*. «Βράζει ὁ ἥλιος, βράζει τὸ σπίτι. — Πᾶ νὰ βράσωμε 'ς τὸν ἥλιο» (νὰ θερμανθῶμεν).

Γ

Γάδος (ὁ)· κατὰ παραφθορὰν ἀντὶ *κάδος*= κουβᾶς.

Γενολόϊ (τό)· γενεά.

Γιόνω· σκουριάζω· λέγεται ἐπὶ σιδήρου, χαλκοῦ κτλ. «Ἔγιωσε τὸ σίδερο, ἔγιωσεν ὁ τέντζερες». Μεταφορικῶς λέγεται καὶ ἐπὶ ἀνθρώπων. «Ἔφυγε καὶ 'γιῶσαν τὰ σοκάκια».

Γιουτίζω· ἐφαρμόζω, 'ταιριάζω. «Πῶς γιουτίζετε καὶ οἱ δυό σας»; ἐξ οὗ καὶ *γιουτισμένος* = ἐφηρμοσμένος, 'ταιριασμένος. «Γιουτισμένο ἀνδρόγυνο, γιουτισμένα ἀδέρφια».

Γκανίζω· φωνάζω ὡς ὄνος· λέξις πεποιημένη· λέγεται καὶ ἐπὶ ἀνθρώπων ὁμιλούντων πολλά.

Γκόλπι (τό)· κατὰ παραφθορὰν ἀντὶ *ἐγκόλπιον*.

Γλαργιά (τά)· διὰ τῆς λέξεως ταύτης ἐννοοῦσι τὴν ταραχήν, τὸν θόρυβον τοῦ κόσμου, ὅστις, γίνεται τὴν ἡμέραν, τὴν δὲ νύκτα παύει. Ἡ λέξις ἐκ μεταφορᾶς τοῦ πτηνοῦ καλουμένου γλάρου=*λάρου*.

Γλάστρος (ὁ)· εἶδος φυτοῦ ἀρωματικοῦ φυομένου συνήθως ἐπὶ τῶν ὀρέων.

Γλυκὶ (τό)· σεληνιασμός. «Τὸν ἔπιασε τὸ γλυκί».

Γνωμίζω· θυμόνω, ὀργίζομαι. «Ἴντα γνωμίζεις, μάννα μου;» καὶ *γνώμη* (θυμός, ὀργή), καὶ γνωμιάρης (ὁ θυμόνων εὐκόλως).

Γομάρι (τό)· φορτίον, ἐξ οὗ καὶ ῥῆμα *γομαριάζω*=κάμνω φορτίον.

Γουνέλα (ἡ)· ἐπανωφόριον ἰδίως γυναικεῖον διῆκον μέχρι τῶν μηρῶν.

Γωνιάλι (τό)· ἡ ἄκρα τοῦ ἄρτου, κατὰ παραφθορὰν ἀντὶ *γωνιά*. «Ἐγὼ θέλω γωνιάλι· τὸ γωνιάλι ἀγαπῶ».

Δ

Δασκαλιό (τό)· σχολεῖον, ἀντὶ *διδασκαλεῖον*.

Ἀεῖ (τό)· πρόσωπον=*ἰδεῖν*, *εἶδος*.

Δευτερόλης (ὁ)· καλοῦσιν οὕτω τὸν μῆνα ἰούλιον, τὸν δὲ ἰούνιον *πρωτόλην*. Ἡ λέξις ἐκ τοῦ *πρωτόλεια*, *δευτερόλεια*.

Δῆμα (τό)· ἀντὶ *βῆμα*, καὶ ἰδίως τὸ ἅγιον βῆμα.

Διάβης· ἀντὶ διαβάτης.

Διακάβω· ἀντὶ *διακαίω*· «Ἐδιάκαψε τὸ καΐκι».

Διαλοΐζομαι· σκέπτομαι, συλλογίζομαι, ἀντὶ διαλογίζομαι, ἐξ οὗ *διαλοϊσμένος* = συλλογισμένος.

Διαλιστήρα (ἡ)· κτένιον· ἡ λέξις ἐκ τοῦ *διϋλίζω*, ἐξ οὗ καὶ ῥῆμα διαλίζομαι = κτενίζομαι.

Διαμετρῶ· μετριάζω, καταπραΰνω, παρηγορῶ. «Διαμετροῦσι τὸν καμό» = παρηγοροῦσιν.

Δίωλο (τό)· κατὰ παραφθορὰν ἀντὶ *εἴδωλον*· λέγεται συνήθως ἐπὶ ὕβρεων. «Μαῦρο δίωλο στέκεσαι 'μπροστά μου».

Δοῦπλα (τά)· γέρανοι, ὧν ἡ ἔλευσις προμηνύει τὸ ἔαρ· ἴσως ἡ λέξις κατὰ παραφθορὰν ἐκ τοῦ διπλᾶ, διότι οἱ γέρανοι πάντοτε καθ' ὁμάδας ἵπτανται.

Ε

Ἀΐ· ἐπίρρημα, ἰσοδυναμοῦν μὲ τὸ τῆς καθωμιλημένης *τί*, *ὁρίστε*· λέγεται ἐπὶ τῶν μακρόθεν γιγνομένων προσκλήσεων.

Ἔλαβε· ἐτρελλάθη. Ἀπαντᾷ μόνον εἰς τὸν ἀόριστον μὲ τὴν σημασίαν ταύτην. «Μάνα μου, ἔλαβεν ὁ κακόμοιρος»!

Ἐλενό (τό)· ἀντὶ *ἐλεεινό*.

Ἀλικιά (ἡ)· ἀνάστημα, κατὰ παραφθορὰν ἀντὶ ἡλικία.

Ἐνέδωκεν· ἀόρ. τοῦ ἐνδίδωμι, μεταχ. τὴν λέξιν ἐπὶ φαγητῶν ἀρχομένων νὰ βρωμίζωσιν.

Ἐξαορράτης (ὁ)· κατὰ παραφθορὰν ἀντὶ *ἐξαγορευτής*, ἐκ τοῦ *ἐξαγορεύω*· καλοῦσι δὲ οὕτω τὸν πνευματικόν.

Ἐπεριφανίσθηκε· ἐπαραξενεύθη, ἐξενίσθη· ἀόριστος τοῦ *περιφανίζομαι*.

Ἐπέσανε· ἐκοιμήθησαν· τὸ ῥῆμα πίπτω ἀντὶ κοιμῶμαι μεταχειρίζονται πολὺ οἱ Νισύριοι. «Πᾶμε νὰ πέσωμε. — Ὅλοι ἔπεσαν καὶ σὺ κάθεσαι».

Ἐσκαρτάρισεν· ἐτρελλάθη. «Ἐσκαρτάρισεν ἀπ' τὴν χαρά του»· ἐξ οὗ καὶ σκαρταρισμένος = τρελλός.

Ἔψιμος (ὁ)· λέγεται κυρίως ἐπὶ τῶν καρπῶν τῶν ὡριμαζόντων μετὰ τὴν ὡρισμένην ἐποχήν. «Ἔψιμος καρπός, ἔψιμα σταφύλια, ἔψιμα σῦκα». Μεταφορικῶς λέγεται καὶ ἐπὶ ἀνθρώπων· «ἔψιμο παιδί, ἔψιμα (=ἀργὰ) ἦλθες». Ἡ λέξις ἐκ τοῦ *ὀψέ*, ἀντὶ ὄψιμος· τὸ ἀντίθετον αὐτοῦ πρώϊμος (ἴδε στοιχ. Π).

Ζ

Ζάλα (τά)· βήματα. «Δυὸ ζάλα σὲ περνῶ· δυὸ ζάλα ἐμπρός».

Ζαμπαθάρης (ὁ)· παθητικός, ὁ ἔχων χρόνιον πάθος. Ἡ λέξις ἐκ τοῦ ἐπιτατικοῦ μορίου *ζᾶ* καὶ *παθάρης* ἐκ τοῦ *πάθω* = ὁ πάσχων πολύ.

Ζιφιωμένος (ὁ)· ὁ ἔχων κακὴν καρδιάν, μοχθηράν.

Ζολότα (ἡ)· τὰ τρία τέταρτα τοῦ γροσίου, τριάκοντα παράδες. «Τρία γρόσα καὶ ζολότα· μιὰ ζολότα δὲν ἀξίζει».

Ζυγώνω· πλησιάζω.

Ζυός· (ὁ)· ζυγός.

Θ

Θαμάζω· ἀντὶ θαυμάζω καὶ *θᾶμα* ἀντὶ θαῦμα, ἐξ οὗ καὶ *θαμαχτής* = ὁ θαυμάζων καὶ *θαμασμένος* = ὁ τεθαυμασμένος.

Θεογκαλεῖ· διαμαρτύρεται πρὸς τὸν Θεόν, ζητεῖ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ· λέγεται κυρίως ἐπὶ ἀνθρώπων ἀδικηθέντων. «Ἴντα 'χει καὶ θεογκαλεῖ»;

Θράγκεμμα (τό)· τρικυμία, φουρτούνα· ἡ λέξις ἐκ τοῦ *θράω* ἢ *θρέω*=φωνάζω, κάμνω ταραχήν. Ἡ λέξις ἰδιάζει παρὰ Νισυρίοις. «Τί θράγκεμά 'ναι τοῦτο!»

Θυλακοῦρι (τό)· ἀσκὸς δερμάτινος, ὑποκορ. τοῦ θύλαξ-ακος.

Κ

Καζίκα (ἡ)· μικρὸν ἐγχειρίδιον ἀνηρτημένον συνήθως ἐκ τοῦ τραχήλου καὶ μάλιστα τῶν μικρῶν παιδίων.

Κακιά (ἡ)· τρικυμία. «Μάννα μου, κακιὰ 'ποῦ 'ναι σήμερα».

Κακονάσωτος (ὁ)· ὁ ἀτυχής, δυστυχής, κυρίως ὁ κατὰ θείαν βούλησιν τοιοῦτος· λέξις ἰδιάζουσα παρὰ Νισυρίοις.

Καλλίκια (τά)· ὡραιότης.

Καραβίζω=πλέω. «Γιὰ δὲ αὐτὸς πῶς καραβίζει».

Καρούλια (τά)· μακαράδες.

Κάση (ἡ)· φωλεὰ τῆς ὄρνιθος.

Καστέρι (τό)· δοχεῖον χρησιμεῦον πρὸς ἐπίχυσιν ὕδατος (τάσι).

Καταδότης (ὁ)· λέξις ἰδιάζουσα παρὰ Νισυρίοις, ἀντὶ προδότης, ἐξ οὗ καὶ *καταδοσιά*= προδοσία καὶ *καταδομένος*=προδεδομένος.

Κάτεργο (τό)· πλοῖον καὶ ἰδίως τὸ πειρατικόν.

Κατοῦνα (ἡ)· κατάστασις χρηματική, ἐξ οὗ καὶ τὸ *ἀκατούνευτος*, ὁ ἄνευ περιουσίας· λέξις ἰδιάζουσα παρὰ Νισυρίοις.

Κατσασγιασμένος (ὁ)· ἀπροόδευτος, ἀπρόκοπος καὶ ῥῆμα *κατσαγιάζομαι*. «Κατσασγιασμένο δένδρο, κατσασγιασμένο παιδί».

Κατσουλόνω· ἁπλώνω τὴν χεῖρά μου διὰ νὰ φθάσω πρᾶγμά τι. «Κατσούλωσε καὶ φθάσε το».

Κουζουλός (ὁ)· καλεῖται οὕτως ὁ ἔχων τὸν πόδα ἢ τὴν χεῖρα βεβλαμμένην, ἐξ οὗ καὶ ῥῆμα *κουζουλαίνω*=προξενῶ τινι βλάβην. «Θὰ σὲ κουζουλάνω, κακόμοιρε». Ἴσως ἡ λέξις ἐκ τοῦ *κόσσω*, *κοσσίζω* = κολαφίζω. Ἡ λέξις ἰδιάζει παρὰ Νισυρίοις.

Κουκοῦδι (τό)· τὸ σπυρί.

Κουκενό (τό) μικρὸν ἀγγεῖον πρὸς πόσιν ὕδατος.

Κουκουάα (ἡ)· γλαύξ, κουκουβάγια, τὴν φωνὴν τῆς ὁποίας μάλιστα περὶ τὸ ἑσπέρας θεωροῦσιν ὡς κακὸν οἰωνόν, διὸ καὶ οἱ παῖδες πρὸς ἀποσόβησιν παντὸς ἀπευκταίου ᾄδουσι μεγαλοφώνως τὸ ἑξῆς:

Κουκουάα μου τοῦ πλατῆ,
πῶς χορεύγ' ἡ μάννα σου,
τούρκικα κι' ἀρμένικα
κι' ἀρμενοπολίτικα.

Κουτρούλης (ὁ)· φαλακρός· τὸ θ. κουτροῦλα.

Κουμαντέρω· διοικῶ, κυβερνῶ.

Κουντῶ· ὠθῶ· λέγεται κυρίως ἐπὶ τῶν πλοίων τῶν καθελκυομένων εἰς τὴν θάλασσαν. Σήμερο θα κουντήσω = θὰ καταβιβάσω τὸ πλοῖόν μου εἰς τὴν θάλασσαν.

Κουτουλῶ· κερατίζω, ἐκ τῆς λέξεως *κούτελον* = μέτωπον. «Μάννα μου, πῶς κουτουλᾷ τὸ βῶδι».

Κούρβα (ἡ)· μοιχαλίς, ἑταίρα.

Κουρκούταβλος (ὁ)· ἑρπετόν, εἶδος σαύρας.

Κουταμάτσα (ἡ)· ὑγειονομεῖον, λοιμοκαθαρτήριον, κοινῶς καραντίνα. Ἡ λέξις ἰδιάζει παρὰ Νισυρίοις.

Κρουκεμέλα (ἡ)· κυβίστησις (τακλάς). Ἡ λέξις ἰδιάζει παρὰ Νισυρίοις, ἐξ οὗ καὶ ῥ. κρουκεμελίζω.

Κρουμπωτή (ἡ)· μικρὸν ἀγγεῖον, ὅπερ πληροῦσι συνήθως οἴνου ἢ σύκων, τὸ κοινῶς λεγόμενον *κιούπιον*.

Λ

Λαζάνια (τά)· μακαρόνια κατεσκευασμένα ἐν τῇ οἰκίᾳ, ὧν μεγίστην χρῆσιν ποιοῦνται κατὰ τὴν ἑβδομάδα τῆς τυροφάγου, ἐξ οὗ καὶ *λαζανοφᾶς* ὁ τρώγων πολλὰ λαζάνια. Ἡ λέξις ἰδιάζει παρὰ Νισυρίοις.

Λαθράκιασμα (τό)· διαμελισμός, κομμάτιασμα, καταστροφή· κυρίως διαμελίζω εἰς τεμάχια διὰ τῶν λίθων, ἐξ οὗ καὶ ῥῆμα λαθρακιάζω = καταστρέφω τινὰ διὰ τῶν λίθων· ἡ λέξις ἐκ τοῦ *λᾶς*=πέτρα. «Τὸν ἐλαθράκιασαν τὸν κακόμοιρο μὲ ταῖς πέτραις».

Λαμπηρός (ὁ)· ἀντὶ λαμπρός.

Λατός (ὁ)· βλαστὸς δένδρου.

Λεβάντης (ὁ)· ἀνατολικὸς ἄνεμος, ἀπηλιώτης.

Λιβάνι (τό)· θυμίαμα.

Λιμάργης (ὁ)· πεινασμένος, ἐκ τοῦ *λιμώττω*, ἐξ οὗ καὶ *λιμάργα* = πεῖνα, ὑπάρχει καὶ παροιμία λεγομένη ἐπὶ ἀνθρώπων, οἵτινες εἰς μὲν τὴν κοινωνίαν φαίνονται ὅτι εἶναί τι, στεροῦνται ὅμως καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐπιουσίου ἄρτου· «ἄψε λάψε μέσ' 'ς τοὺς δρόμους καὶ λιμάγρα μέσ' 'ς τὸ σπίτι».

Λιόπρονα (τά)· καλοῦσιν οὕτω ἀδελφοὺς καγομένους ἐκ μιᾶς μητρὸς καὶ δύο πατέρων. Ἡ λέξις ἰδιάζει παρὰ Νισυρίοις.

Λιπότης (ἡ)· ἀντὶ λίπος, πάχος. «Μάνα μου, λιπότη ποῦ 'χει τὸ κρέας».

Λυμεντέρω· ὁρμῶ, ἁμιλλῶμαι, συνερίζομαι· λέγεται ἐπὶ ἀνθρώπων, οἵτινες ἁμιλλῶνται τίς πρῶτος νὰ ἐπιτύχῃ περιζητήτου τινὸς πράγματος ἢ ἀρχῆς. «Λυμεντέρονται, ποιὸς νὰ γένῃ πρωτόγερος·—λυμεντέρονται, ποιὸς νὰ τὴν πάρῃ».

Λυτίζω· λιποθυμῶ· ἐξ οὗ καὶ *λύτισις* = λιποθυμία, καὶ *λυτισμένος* λιποθυμημένος. «Κακόμοιρε, ἐλύτισα ἀπὸ τὸ φόβο μου· λύτισις μοῦρχεται».

Μ

Μᾶ· μάϊος.

Μαϊζέρομαι· εἶμαι ἐγρήγορος, ταχύς. Προστ. μαϊζέρου=ἔσο ταχὺς εἰς τὴν ἐργασίαν σου. Ἡ λέξις φαίνεται οὖσα ἐκ τοῦ *μάω-μαίομαι*=βιάζομαι, σπεύδω, προσπαθῶ· *μαϊζερισμένος* = ἱκανός, ἄξιος, γρήγορος. «Μαϊζερισμένος ἄνθρωπος, μαϊζερισμένο παιδί».

Μαμουνίζω· λέξις λεγομένη ἐπὶ τῶν γερόντων καὶ γραῶν, οἵτινες ἀναμασσῶσι τὴν τροφὴν ἐπὶ πολλὴν ὥραν. «Μαμουνίζει τὸ ψωμί, τὸ κρέας κτλ.» = ἀναμασσᾷ.

Μανάρι (τό)· πέλεκυς, ἰδίως ὁ μπαλτᾶς.

Μαντατεύω· προδίδω, καταγγέλλω εἰς τὸν διδάσκαλον, ἐξ οὗ καὶ *μαντατούρης*, προδότης, καταγγελεύς. «Θὰ σὲ μαντατέψω, κακόμοιρε».

Μελίτταχας (ὁ)· μύρμηξ· «ἐγέμισε τὸ ψωμὶ μελιττάκους».

Μέλαις (αἱ)· ξεπαγιάσματα τῶν ποδῶν.

Μεύτρια (ἡ)· ἀντὶ μέμπτρια, κατήγορος, ἐκ τοῦ *μέμφομαι*· καὶ ἀρσενικὸν *μεύτης* ἀντὶ *μέμπτης*.

Μητροφόρος (ὁ)· ὁ γεννηθεὶς ἐκ καλῶν γονέων, εὐγενής.

Μολέρω· ἀφίνω· «Μόλαρέ με, κακόμοιρε», (ἄφησέ με)· «μόλαρε τὸ σχοινί».

Μούλα (ἡ)· ὄνος.

Μουλλόνω, κρύπτομαι εἰς μέρος τι ἀπὸ τὸν φόβον μου (ἐκ τοῦ μύω=κλείω). «Ἀπ' τὸν φόβον μας ἐμουλλώξαμεν».

Μουρουνιά (ἡ)· μορέα· καὶ ὁ καρπὸς αὐτῆς μουροῦνα = συκάμινα.

Μουθουνίζω· ἀναπνέω διὰ τῶν μυκτήρων, ἀντὶ ρουθουνίζω.

Μπασμός (ὁ) (ἐκ τοῦ πάσσω = πασπαλίζω, ραίνω, σκορπίζω), ἀντὶ *πασμός*, λέξις ἁλιευτική· ἐθίζουσιν οἱ ἁλιεῖς νὰ πασπαλίζωσι χαβιάρι ἢ ἄλλο τι ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης πρὸς συνάθροισιν τῶν ἰχθύων, ὅτε δι' ἀγκίστρου ἢ ἄλλου τινὸς ἁλιευτικοῦ ὀργάνου συλλαμβάνουσιν αὐτούς. «Κάμε μπασμόν, νὰ 'λθουν τὰ ψάρια».

Μπαρταορίζομαι· ὑπερασπίζομαί τινα· ἡ λέξις φαίνεται ἐκ τοῦ λατινικοῦ partis =μέρος καὶ ὁρίζομαι· καὶ ἐνεργητικὸν μπαρταορίζω=ὑπερασπίζω.

Μπότσα (ἡ)· φιάλη τοῦ ὕδατος, κοινῶς γαράφα.

Μπουγκάριασμα (τό)· ἔμφραγμα, κυρίως ὅμως καλοῦσι τοὺς μικροὺς λίθους χρησιμεύοντας πρὸς ἔμφραξιν τῶν ὀπῶν τοῦ τοίχου· καὶ ῥῆμα μπουγκαργιάζω=ἐμφράττω τὰς ὀπὰς τοῦ τοίχου διὰ μικρῶν λίθων.

Μπουνέτης (ὁ)· ἄνεμος βορειοδυτικός.

Ν

Νασουπιοῦ (τοῦ)· τῆς τύχης.

Νεβαστῶ· βοηθῶ τινι, ἵνα σηκώσῃ βάρος τι· νεβάσταξέ μου, νὰ σηκώσω τὸ γομάρι· ἴσως ἡ λέξις ἐκ τῆς ἀνὰ καὶ βαστῶ.

Νεκαρόνω (ἀνακορόνω)· ἀναρριπίζω, ἀνάπτω, διεγείρω, ἐρεθίζω τὸ πῦρ, καὶ ἀόρ. ἐνεκάρωσα, λέγεται κυρίως ἐπὶ ἀνθράκων· ἐνεκάρωσαν τὰ κάρβουνα· καὶ μεταφορικῶς ἐπὶ ἀνθρώπων· ἐνεκάρωσε τὴν καρδιά μου, ἐνεκάρωσέ με ἡ ἀγάπη σου.

Νελειγκῶ· ὀλολύζω, κλαίω, ὀλοφύρομαι.

Νεντράνισμα (τό)· ἡ κίνησις, τὸ παίξιμον τῶν ὀφθαλμῶν· ἐξ οὗ καὶ *νεντρανίζομαι*, παίζω τοὺς ὀφθαλμούς.

Νεσιδιῶ· ἀηδιάζω, ἀπεχθάνομαι, ἀποστρέφομαι· «νεσιδιῶ νὰ σὲ βλέπω».

Νεστορίζομαι (ἀνιστορίζομαι)· ἐνθυμοῦμαι, αἰσθάνομαι· λέγεται καὶ νεστορίζω· ἀόρ. ἐνεστόρισα· «δὲν σ' ἐνεστόρισα ποῦ 'λθες», δὲν σὲ ᾐσθάνθην.

Νοίουσιν· κατὰ παραφθορὰν ἀντὶ ἀνοίγουσιν.

Ντάρα (ἡ) (ἀντάρα)· νέφη, σύννεφα.

Ντεροσπῶ· ἀντὶ ἐντεροσπῶ = φοβοῦμαι, τρομάζω· ἡ λέξις, ἐκ τοῦ ἔντερα καὶ σπάω. «Ντεροσπᾷς με, κακόμοιρε»· ἐξ οὗ ντεροσπασμένος=πεφοβημένος καὶ ντεροσπασμὸς =τρόμος, φόβος.

Ξ

Ξαμόνω· μετρῶ, ἐξ οὗ καὶ ἄξαμον=μέτρον· κυρίως λέγεται ἐπὶ τῶν κοπτομένων φορεμάτων· μώρ', ἔλα νὰ σοῦ ξαμώσω τὸ ροῦχό σου· θὰ πάρω ἄξαμον γιὰ νὰ κόψω ροῦχα· λέγεται καὶ ἐπὶ ἀνθρώπων· «ἔλα νὰ ξαμωθοῦμεν».

Ξανοίω (ἐξανοίγω)· παρατηρῶ μετὰ περιεργείας, ἐξετάζω· «ἴντα με ξανοίεις· καὶ ἀόρ. ἐξάνοιξα=ἐξήτασα.

Ξεκλερέβω (ἐκκληρῶ)· ἀποκηρύττω, καταστρέφω, ἐξ οὗ καὶ ξεκλερεμένος = κατεστραμμένος καὶ ξεκλερεμός=καταστροφή· λέγεται συνήθως ἐπὶ οἰκογενειῶν καταστραφεισῶν ὑπὸ τοῦ θανάτου· «ὁ χάρος μᾶς ἐξεκλέρεψεν»· «ἐξεκλερεύθη αὐτὸ τὸ σπίτι».

Ξελόθρεμμα (τό) (ἐξολόθρευμα)· καταστροφή, καὶ ῥῆμα ξελοθρεύω καὶ ξελοθρεμμένος.

Ξενικεμένος (ὁ)· χαϊδεμένος· ξενικεμένο παιδί· λέγεται μάλιστα ἐπὶ μονογενοῦς υἱοῦ ἢ θυγατρός.

Ξερραπίζω, ἀντὶ ἀναρριπίζω=λιχνίζω· «ἐξερράπισε τὸ κριθάρι».

Ξέστερα=καθαρά, ἀντὶ ἐξάστερα, ἐξ οὗ καὶ ξέστερος = καθαρὸς καὶ ξεστεριὰ = γαλήνη· ἐκ τῆς ἐξ καὶ ἀστήρ· «ξέστερα λόγια σοῦ μιλῶ· ξέστερος οὐρανός».

Ξεστηγίζω, ἀντὶ ἐκστηθίζω=λέγω ἀπὸ μνήμης, ἀπομνημονεύω, ἐκμανθάνω, ἐξ οὗ καὶ ξεστήχου=ἐκ στήθους· «ξεστήχου μανθάνω τὸ μάθημά μου».

Ξεστρέφω· ἀντιτείνω εἰς τὰ λεγόμενά τινος· «μή μου ξεστρέφῃς» = μή μοι ἀντιτείνῃς.

Ξετελεμένος (ὁ)· ἐντελής, τέλειος, καὶ ῥῆμα ξετελεύω, τελειώνω· «ἐξετέλεψα τὸ μάθημά μου», «ἐξετέλεψα τὴν δουλειά μου».

Ξεφουντωμένο (τό)· ἀνθισμένον· «δέντρο ξεφουντωμένο».

Ο

Ὄνου μόδου· φράσις σημ. ἑκὼν ἄκων, θέλεις δὲν θέλεις.

Ὀχιά (ἡ)· εἶδος ὄφεως, ἀντὶ ἔχιδνα· λέγεται ἡ λέξις ἐπὶ κακῶν καὶ διεφθαρμένων γυναικῶν.

Π

Παΐδες (αἱ)· ἀντὶ παγίδες· καλοῦσιν οὕτω τὰς πλευρὰς τῶν ἀνθρώπων καὶ παντὸς ζῴου· «ἡ παΐδα μου μὲ πονεῖ», «ἐκτύπησα τὴν παΐδα μου», «δόσε μου κρέας ἀπὸ παΐδας».

Πάλκο (τό)· τὸ ἱστιοφόρον πλοῖον τὸ ἔχον τρεῖς ἱστούς.

Πανέλα (τά)· καπάκια τοῦ βιβλίου.

Πανησία (ἡ)· ἡ ἀρτοκλασία, κοινῶς ἄρτος, κατὰ παραφθορὰν ἀντὶ παρρησία ἢ πανοσία.

Παυτονί=ἔπειτα· παυτονὶ ἴντα ποῦ θέλεις· ἡ λέξις ἴσως ἐκ τῆς ἀπὸ — αὐτὸς μετὰ προσχηματισμοῦ.

Πάππα (ἡ)· σφαῖρα, τόπι· «'πᾶμε 'ς τὸ πλάι, νὰ παίξωμε πάππα».

Παρδαλό (τό)· ποικίλον, τὸ ἐκ διαφόρων χρωμάτων συνιστάμενον φόρεμα, «παρδαλὸ φουστάνι, παρδαλὸ μανδῆλι».

Παρθενεύει=ἀνήκει, ἀπαντᾷ μόνον εἰς τὸ τρίτον πρόσωπον μὲ τὴν σημασίαν ταύτην. «*Ἕνα κουττοῦνι μοῦ παρθενεύει, ἕνα χωράφι μοῦ παρθενεύει*».

Πεζοῦλα (ἡ)· καλοῦσιν οὕτω οἱ Νισύριοι ὕψωμά τι πέτρινον εὑρισκόμενον ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, ὅπερ χρησιμεύει διὰ νὰ κάθηνται· συνήθως κατασκευάζονται τὰ τοιαῦτα ὑψώματα ἔμπροσθεν τῆς αὐλείου θύρας· ἡ λέξις ἐκ τοῦ πεζός· «ἔλα κάτσε 'ς τὴν πεζοῦλα».

Πελεζίκια (τά)· περιβραχιόνια, βραχιόλια.

Περίζομαι· καίομαι, ἀντὶ πυρίζομαι, ἐκ τοῦ πῦρ· «περίζομαι ἀπ' τὸν καϋμό μου».

Περίκος (ὁ)· εἶδος γελεκίου ἔχοντος χειρίδας καὶ ἐμπεπορπημένου ἐπὶ τοῦ στήθους μέχρι τοῦ τραχήλου.

Πεταλαουρδίζω· ῥίπτω μακράν· «πεταλαούρδισέ τον».

Πίκα (ἡ)· ἔχθρα, πάθος, ἐξ οὗ καὶ πικάρης= ὁ ἐμπνέων ἔχθραν, μνησίκακος· καὶ πικαρίζομαι = ἐχθρεύομαι· «εἶμαι πικαρισμένος μαζῆ σου».

Πηλά (τά)· λάσπαις. «Ἐρημάχθηκε μὲ τὰ πηλά». Ἡ λέξις ἑλληνικωτάτη.

Πιθιακός (ὁ)· μικρὸν ἀγγεῖον πρὸς λῆψιν ὕδατος χρήσιμον, κατὰ παραφθορὰν ἀντὶ πίθος.

Πίνομα (τό)· κατὰ παραφθορὰν ἀντὶ ἐπινομή, δέλεαρ συνιστάμενον ἐκ χόρτων χρησιμεῦον ἰδίως πρὸς ἁλιείαν.

Πλαγκοῦνι (τό)· ξύλον χρησιμεῦον πρὸς πίεσιν τῶν σταφυλῶν.

Πλάι (τό)· πλατεῖα· «'πᾶμε 'ς τὸ πλάι, νὰ χορέψωμε».

Πλάση (ἡ)· ζύμη, προζύμι, δι' οὗ κατασκευάζουσι τοὺς ἄρτους· ἡ λέξις ἐκ τοῦ πλάττω.

Πλάστριγκας (ὁ)· ἡ περιφέρεια, ὁ γῦρος τῆς ἅλωνος.

Πλέκω· μαλλόνω, ἔρχομαι εἰς χεῖρας. «Τί ἔχουσι καὶ πλέκουσι»; «Δάσκαλε, αὐτοὶ πλέκουσι».

Πλέτσα (ἡ)· ὕφαλος· ἴσως ἐκ τοῦ πλέω.

Πλετσές (ὁ)· χαίτη, κόμη διήκουσα μέχρι τῆς ὀσφύος.

Ποκοῖλι (τό)· ἀντὶ ὑποκοίλιον· καλοῦσιν οὕτω τὸν ὀμφαλὸν τῆς κοιλίας.

Ποταμίτισσα (ἡ)· ἐκκλησία τῆς Νισύρου κληθεῖσα οὕτως ἐκ τῆς συνοικίας ποταμοῦ.

Πούγκα (ἡ)· βαλάντιον, σακκοῦλα διὰ χρήματα.

Ποῦμα (τό)· ἔμφραγμα τῶν φιαλῶν, ἀντὶ πῶμα.

Πρικί (τό)· ἀντὶ πικρόν.

Πρόγκα (ἡ)· κυρίως καλοῦσιν οὕτω τὰ μικρὰ καρφία τὰ τιθέμενα ὑπὸ τὰ ὑποδήματα.

Πρόλογος (ὁ)· προπέτης, αὐθάδης, ἐκ τοῦ προλέγω. Ἰδιάζουσα ἡ σημασία τῆς λέξεως παρὰ Νισυρίοις.

Προονός (ὁ)· ἀντὶ προγονός.

Προάλλω = φαίνομαι, ἀντὶ προβάλλω. «Ἐπρόαλα ἀπ' τὸ παράθυρο· πρόαλε καὶ φωνάζου σου».

Προυσήμαδον (τό)· σημεῖον, κακὸς οἰωνός, ἐκ τῆς *πρὸ* καὶ *σήμαδον* (ἐκ τοῦ σημαίνω)· «κακὸ προσήμαδο εἶναι τοῦτο».

Προφινιάζω· στραγγίζω, κυρίως λέγεται ἐπὶ τῶν πλυθέντων φορεμάτων· «ἐπροφίνιασα τὰ ροῦχα». Μεταχειρίζονται τὴν λέξιν καὶ ἀντὶ τοῦ ψήχω, στεγνώνω. «*Μωρή, βάλε τὰ ρούχα 'ς τὸν ἀέρα νὰ προφινιάσουν· ἐπροφίνιασέν τα ὁ ἥλιος*».

Πρώϊμος (ὁ)· ἡ λέξις λέγεται κυρίως ἐπὶ τῶν καρπῶν τῶν ὡριμαζόντων πρὸ τῆς ὡρισμένης ὥρας καὶ μετφρ. λέγεται ἐπὶ τῶν νεογεννήτων· «πρώϊμο παιδί».

Πρωμοφύλλαις (αἱ)· καλοῦσιν οὕτω τὰ πρωΐμως ὡριμάζοντα σῦκα.

Πρωτινός (ὁ)· ἡ λέξις λέγεται ἐπὶ τοῦ πεπαλαιωμένου ἄρτου, ἐπὶ τοῦ κρέατος κτλ. πρωτινὸ ψωμί, πρωτινὸ κρέας.

Πρωτόλης (ὁ)· καλοῦσιν οὕτω τὸν ἰούνιον, τὸν δὲ ἰούλιον δευτερόλην.

Πυργιολόος (ὁ)· καλοῦσιν οὕτω τὸν σίδηρον, ὅστις χρησιμεύει πρὸς ἔναυσιν τοῦ ἀγαρικοῦ διὰ τοῦ πυρίτου (τσακμακόπετρα).

Πωρολοῶ = συλλέγω τὰς τελευταίας ὀπώρας· ἐκ τοῦ ὀπώρα καὶ λέγω· ἀόρ. ἐπωρολόησα· ἐπωρολόησα τὰ σῦκα.

Ρ

Ράμμα (τό)· καλοῦσιν οὕτω τὸ διδόμενον δῶρον παρὰ τοῦ ἀναδόχου ἢ συγγενοῦς εἰς τὸ νεογέννητον· λέξις ἰδιάζουσα παρὰ Νισυρίοις· ἐκ τοῦ ραίνομαι· αἴντα ράμματα ἔδωκεν ὁ νοῦνος τοῦ παιδιοῦ σου; μάννα μου, πολλὰ ράμματα ποῦ 'χει τὸ παιδί σου».

Ραχί (τό)· ἀγρὸς ἔρημος· «τὸ χωράφι τοῦτο εἶναι ραχί».

Ρέμπω· κινδυνεύω, ἐπαπειλοῦμαι ἀπὸ κίνδυνον, κατὰ παραφθορὰν ἀντὶ ρέπω· «ἐγὼ ρέμπω καὶ σὺ χαίρεσαι».

Ρεσοῦτι (τό)· εἶδος φλουρίου καὶ ἰδίως ρωσσικ.

Ρημάζω· λερόνω, κηλιδῶ. «Ἐρήμαξάς με, κακόμοιρε· θὰ σὲ ρημάξω μὲ τὰ πηλά».

Ρηάτα (τά)· ἀντὶ ρηγάτα = ἡγεμονίαι.

Ρίβα (ἡ)· σταθμός, στήσιμον· ἡ λέξις φαίνεται Ἰταλική.

Ρόα (ἡ)· καλοῦσιν οὕτω τὸν ἐτήσιον μισθὸν τὸν ὁποῖον λαμβάνει τις. «Αὐτὸς ἔχει ρόα καὶ δὲν ἔχει ἀνάγκην».

Ρούγα (ἡ)· δρόμος, σοκάκι, καὶ ἰδίως ὁ στενὸς δρόμος.

Ροῦπι (τό)· τὸ τέταρτον τοῦ γροσίου, δέκα παράδες· «πέντε γρόσια καὶ ροῦπι».

Σ

Σαουρδίζω· ρίπτω μὲ ὁρμήν, λέγουσι καὶ *σαουρδῶ*· «σαούρδισέ τα κάτω· ἴντα σαουρδᾶς τὰ μαϊδιά».

Σβῶ· ἀντὶ σβεννύω.

Σεκλέμι (τό)· σακκίον, κοινῶς τσουβάλι.

Σίξα· εὐθέως, ἴσια· «περπάτειε σίξα».

Σκατουδιά (ἡ)· καιρὸς ὁμιχλώδης ἀντὶ σκοτουδιά.

Σομπιθιά (ἡ)· γρόνθος, καὶ ρῆμα σομπιθιάζω = κτυπῶ διὰ τοῦ γρόνθου.

Σοτέμπρης (ὁ)· ἀντὶ σεπτέμβριος.

Σούφουρας (ὁ)· κατὰ παραφθορὰν τοῦ *σίφων*· τυφών, ἀνεμοστρόβιλος.

Σουριά (ἡ)· κατὰ παραφθορὰν ἀντὶ Συρία.

Σουτάρω· πηδῶ, ἰδιάζουσα λέξις παρὰ Νισυρίοις· καὶ ἀόρ. ἐσούταρα = ἐπήδησα· «Μάννα μου, πῶς σουτάρει»· «γιὰ σούταρε νὰ διῶ».

Σπερβέρι (τό)· καλοῦσιν οὕτω τὸ παραπέτασμα τῆς κλίνης.

Σταλός (ὁ)· καλοῦσιν οὕτω τὸ μέρος, ἔνθα δύναται νὰ στεγασθῇ τις ἐν καιρῷ βροχῆς, ἐκ τοῦ στελάζω· καὶ ρῆμα σταλίζω = μένω ἐπί τινος ἐστεγασμένου τόπου, ἕως ὅτου παρέλθῃ ἡ βροχή.

Σταριό· ἐπίρρημα, βίᾳ, βιαίως, ἀκουσίως.

Σταγόνω· δένω βιβλίον, ἰδιάζουσα λέξις παρὰ Νισυρίοις, ἀντὶ στοιχόνω, κατὰ παραφθορὰν ἐκ τοῦ στοίχω = τίθημι κατὰ σειράν.

Στοιχολός (ὁ) ἀντὶ στοιχολόγος = δείκτης, δι' οὗ δεικνύουσιν οἱ παῖδες τὰς λέξεις ἢ τὰ στοιχεῖα ἀναγνώσκοντες.

Συαίρω· βοηθῶ τινι πρὸς ἄρσιν βάρους, καὶ ἀόρ. ἐσύαρα· σύαρέ μου, νὰ σηκώσω τὸ σακκί· μεταχειρίζονται ἐπίσης τὸ ῥῆμα τοῦτο καὶ ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ λαμβάνω, πέρνω· «δὲν μᾶς συαίρει τὸ καΐκι· δὲν συαίρει τὸ καλάθι τὰ σταφύλια». Ἐκ τοῦ *σὺν* καὶ *αἴρω*.

Συνεπαίρνω· λαμβάνω τὸ φορτίον τινός, διὰ νὰ τὸν ἀνακουφίσω ἐκ τοῦ καμάτου.

Σύνωρος (ὁ)· πρόσφατος, ταζέδικος, λέξις ἰδιάζουσα παρὰ Νισυρίοις, λέγεται δὲ ἐπὶ τοῦ ἄρτου, κρέατος κτλ.

Σφακίδες (αἱ)· κηλῖδες τοῦ προσώπου, κοινῶς πανάδες.

Τ

Τακτικός (ὁ)· στρατιώτης· ἡ λέξις ἑλληνικωτάτη.

Τζιά (τά)· σκέλη.

Τζίτζικας (ὁ)· τέττιξ· λέξις πεποιημένη.

Τουβί (τό)· καλοῦσιν οὕτω τὸ κοινῶς καλούμενον *φιτρί*· λέξις ἰδιάζουσα παρὰ Νισυρίοις.

Τουλούμα (ἡ)· ἡ γάστρων.

Τουρνεμμένα (τά)· λελαξευμένα, καλοκαμωμένα, τετορνευμένα.

Τριένομαι· ἐντρέπομαι, συστέλλομαι.

Τριονίζω· ἔχω φροντίδας, ἐνασχολοῦμαι καὶ παθητ. τριονίζομαι = σκέπτομαι, διανοοῦμαι.

Τριστέλλι (τό)· ἀντίστασις, ἐναντιότης. «Ἴντα βάζεις τριστέλλι; θὰ σὲ πάω 'ς τὸ σκολειό».

Τρουλλόνω, ἐξογκώνω, ὑψώνω, φουσκώνω· ἐτρούλωσε τὸ πόνεμά μου· ἐκ τοῦ τροῦλλος· καὶ τρούλλωμα = ὕψωμα, ὕψος.

Τσιμιά (ἡ)· ἑστία.

Τσιτοκώλικα (τά)· καλοῦσιν οὕτω τὰ εὐρωπαϊκὰ ἐνδύματα, καὶ τσιτοκώλης ὁ εὐρωπαϊστὶ ἐνδεδυμένος· διότι διὰ τὴν στενότητα αὐτῶν τεντόνεται (τσιτόνεται) ἑπομένως προεκβάλλει ὁ κῶλος τοῦ φοροῦντος.

Τσιτόνω· τεντόνω, ἐξ οὗ καὶ τσιτωμένος. «Τσίτωσε τὸ πανί».

Τσιονίζω· ἀντηχῶ· «ἡ φωνή σου πῶς τσιονίζει»· ἐξ οὗ καὶ τσιόνισις = ἀντήχησις.

Τσίσι (τά)· λ. ἰδίᾳ τῶν Νισυρίων, θωπευτικῶς λεγομένη ἐπὶ τῶν μικρῶν παιδίων ἐνδυομένων καινουργῆ ἢ καθαρὰ ἐνδύματα. «Μάννα μου, τὰ τσίσι ὤμορφα 'ποῦ 'ναι. Μὴ κλαῖς, καὶ θὰ σοῦ βγάλω τὰ τσίσι σου».

Υ

Ὑστεροκαῖρι (τό)· φθινόπωρον.

Φ

Φαλάμουγκας (ὁ)· εὐήθης, ἀνόητος, ἐλαφρός· «κακόμοιρε, φαλάμουγκας 'ποῦ 'σαι».

Φαρδούμα (ἡ) καὶ *φαρδούμης* (ὁ)· λαίμαργος, ἀδηφάγος.

Φέρσο (τό)· καλοῦσιν οὕτω τὸ μέσον τεμάχιον ὑφάσματος ἐκ φουστανίου ἢ ἄλλου τινὸς φορέματος· ἡ λέξις ἰδιάζουσα παρὰ Νισυρίοις.

Φρεγάδα (ἡ)· πλοῖον.

Φρύζω (φρύγω)· καθιστῶ τὸν ἄρτον διπυρίτην· «ἔφρυξες τὸ ψωμί».

Φχολοημένα (τά)· ἀντὶ εὐχολογημένα, λέγεται ἐπὶ παντὸς πράγματος, ὅπερ ηὐλογήθη παρὰ τοῦ ἱερέως· φχολοημένα κόλλυβα, φχολοημένος ἄρτος.

Χ

Χάνος (ὁ)· εἶδος ἰχθύος ἔχοντος πάντοτε τὸ στόμα ἀνοικτόν· ἡ λέξις ἐκ τοῦ *χαίνω* καὶ *χάσκω*.

Χαχάλα (ἡ)· δράξ, φούχτα· ὅμοιον τῇ σημασίᾳ καὶ τὸ

Χειρόβολον (τό)· δράξ, φούχτα, ἐκ τοῦ *χεὶρ* καὶ *βάλλω*.

Χολιῶ· λυποῦμαι, ἀντὶ χολόω, ἐκ τοῦ *χόλος*, ἐξ οὗ καὶ χολιασμένος = λυπημένος.

Ψ

Ψακόνω· δοκιμάζω· «ἓν τὸ ψάκωσα τὸ σταφύλι»· λέγεται καὶ ἐπὶ ἑτέρας σημασίας τῆς τοῦ φαρμακόνω· «ἐψάκωσές με μὲ τὰ λόγια σου», ἐξ οὗ καὶ ψακὴ (ἡ), φαρμάκι, καὶ ψακωμένος = φαρμακωμένος.

Β'.

ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΑΙΣΜΑΤΑ.

1

Μιὰ μάννα εἶχε ἔμορφη ἀκριβοθυγατέρα,
ὁ ἥλιος δὲν τὴν ἔβλεπε, ἡ νύκτα κ' ἡ ἡμέρα.
Τὴν ἔλουνε, τὴ 'χτένιζε μὲ φιλτισένιο κτένι,
'ς τὰ πήπουλα τὴν 'κοίμιζε, 'ς τὸ μόσχο 'νέτρεφέν τη.
Ἦρθε καιρὸς 'ποῦ 'πέθανε ἡ μάννα ἡ καϋμένη,
ἔμειν' ἡ κόρη ἔρημη, ἔμειν' ὠρφανισμένη.
Καιρὸς πολὺς δὲν 'πέρασε, ὁ κύρης της 'παντρεύθη,
'πῆρε γυναῖκα μιὰν ὀχιά· τὴν ἔβαζε νὰ νέθη,
τῆς δίνει κρίθινο ψωμί, καὶ τὸ νερὸ 'μετροῦσε·
εἶχε δυὸ κόραις ἔμορφαις πολὺ ταὶς ἀγαποῦσε,
αὐταὶς ταὶς ἔντυνε χρυσὰ ῥοῦχα, καμαρωμένα·
τῆς ὀρφανῆς τὰ πέταξε, τῆς βάζει ξεσχισμένα,
τῆς βγάζει ἀπ' τὰ δάχτυλα τά 'μορφα δαχτυλίδια,
τῆς κόφτει τὰ ξανθὰ μαλλιά, τῆς κεφαλῆς στολίδια.
Τῆς λέγει «εἶσαι ὀρφανή, 'ς τὸν κόσμο δὲν ἐβγαίνεις,
σύρε νὰ 'πᾷς 'ς τὸ μαγεριό, καὶ δούλα μας νὰ γένῃς».
Τὴν παίρνει τὸ παράπονο· μὲ τὴν καρδιὰ καμένη
κινάει τὰ μεσάνυχτα, 'ς τὸ κοιμητῆρι 'μπαίνει,
καὶ φτάνει εἰς τὰ μνήματα, τὴν μάννα της ζυγόνει,
παραίτησεν ἀπ' τὸ σταυρό, τὴν χέρα της ἁπλόνει,
πασχίζει μὲ τὰ νύχια της τὴν πλάκα νὰ σηκώσῃ,
κλαίει, φωνάζει, 'δύρεται, πῶς νὰ τὸ φανερώσῃ.
«Σήκου, μαννοῦλα, 'πὸ τὴ γῆ, σήκου καὶ ἄκουσέ μου,
πῶς ξένη μάννα ἔκαμα καὶ παρηγόρησέ με,
καὶ ξέναις ἔκαμ' ἀδερφαίς, καὶ ξέναις μὲ φωνάζουν,
μὲ δέρνουν, μὲ τὰ λόγια των μέσ' 'ς τὴν καρδιὰ μὲ σφάζουν·
ὅλαις ἡ νιαὶς 'ς τὴν ἐκκλησιὰ πηγαίνουν στολισμέναις,
μαννούλαις ὅλαις ἔχουνε κ' εἶναι καμαρωμέναις·
κ' ἐγὼ δὲν ἔχω νὰ 'ντυθῶ, ν' ἀλλάξω φουστανάκι,
καὶ μένω μέσ' 'ς τὸ σπίτι μας, ποτίζομαι φαρμάκι.
Μοῦ δίνουν κρίθινο ψωμί, νεράκι μετρημένο,
κοιμοῦμαι μέσα 'ς τ' ἄχυρα, τὸν ὕπνο δὲ χορταίνω.
Πάρε με, μάννα, πάρε με μέσ' 'ς τὸ 'δικό σου στρῶμα,
τῆς μάννας εἶν' ἡ ἀγκαλιὰ γλυκειὰ καὶ μέσ' 'ς τὸ χῶμα».
'Απ' τὰ πολλά της δάκρυα, τὴν πίκρα, τὴ λαχτάρα,
ἡ πλάκα ὅλη 'σείστηκε κ' ἐκούσθη μιὰν ἀντάρα.
Μέσα 'ς τὰ βάθη ἀπὸ τὴ γῆ στεγνὴ φωνὴ ἐβγαίνει·
τὴν ἤκουσεν ἡ ὀρφανή, στέκει καὶ δὲν προβαίνει.
«Σύρε, κόρη μου, 'ς τὸ καλό, σύρε κ' εἰς τὴν εὐχή μου,
μὴν κλαίῃς καὶ βαρομαχῇς, καὶ τό 'βρῃ ἡ ψυχή μου.
Σύρε νὰ 'πᾷς 'ς τὸ σπίτι σου, νὰ 'πᾷς κ' εἰς τὸν ὀντᾶ σου,
κι' αὔριο βραδὺ θέλει νὰ 'βρῇς, ὅ,τι ποθεῖ καρδιά σου».
Ἔμειν' ὁ τάφος ἔρημος, καὶ οἱ νεκροὶ 'ς τὸ χῶμα,
προσηύχετο ὁλονυχτῆς 'ς τὴν Παναγιὰ ἀκόμα.
Κι' ὅταν τὸ σκότος ἔφυγε κ' ἐχάραξαν τὰ ὄρη,
ἡ κτίσις ὅλη ἔδωκε χαρίσματα 'ς τὴν κόρη.

Ὁ ἥλιος δίνει ἐμορφιά, κι' αὐγερινὸς τὴ χάρη,
τὸ φεγγαράκι ἔδωκε ὅλο του τὸ καμάρι.
Δροσοῦλα 'χάρισεν αὐγή, καὶ κάμπος τὸ βοτάνι,
καὶ τ' ἄστρα τὰ ὁλόχρυσα ἐγείνασι στεφάνι.
Ἦλθε τὸ βράδυ εἴδησις κ' εἶχε χορὸ 'ς τὴν πόλη,
καὶ ἤτανε τοῦ βασιλιά, κ' ἐχόρευανε ὅλοι.
Ἐπήγαινε καὶ ἡ μητρυιὰ μέσ' 'ς τὰ χρυσὰ 'ντυμένη,
ἐπῆρε καὶ τὴς κόραις της, κ' ἡ ὀρφανοῦλα μένει.
Τὴν παίρνει τὸ παράπονο, πηγαίνει 'ς τὸν ὀντᾶ της,
καὶ 'ς τὸ προσκεφαλάκι της 'βρῆκε τὴν φορεσιά της.
Ἀλούστη, 'κτενίστη κ' ἤλλαξε, κ' ἔβαλε τὸ στεφάνι,
κάμνει τὰ σύννεφ' ἄλογο κ' εἰς τὸ παλάτι φτάνει.
'Σ τὴ σκάλα 'ποῦ ἀνέβαινε, ῥόδα καὶ κρίνα 'φίνει,
'σὰν ἦμπε μέσα 'ς τὸ χορό, λάμψη μεγάλη χύνει.
Ἐσώπασαν τὰ ὄργανα, στέκουν καὶ τὴν κυττάζουν,
λέγ' ἡ μητρυιά, ποιὰ εἶν' αὐτή, 'ποῦ ὅλοι τὴ θαμάζουν;
Καθὼς τὴν εἶδ' ὁ βασιλιάς, χάνει τὰ λογικά του,
αὐτὴ γυναῖκα 'θέλησε. Ἐχάθηκε 'πὸ 'μπροστά του.
Ἀπ' τὴν πολλὴ τὴν βιάση της, νὰ μὴ τὴν 'δῆ 'να 'μάτι,
πέφτει τὸ πασουμάκι της εἰς ἕνα σκαλοπάτι.
Τρέχει ν' ἁρπάξ' ὁ βασιλιάς, θαμάζει τέτοια χάρη,
ὁποῦ ποτὲ δὲν εἶχε 'δεῖ τέτοιας λογῆς ποδάρι.
Δούλους καὶ 'σκλάβους πρόσταξε, τόπο νὰ μὴ ἀφήσουν,
ὄρη, λαγκάδια καὶ βουνά, νὰ 'πᾶν νὰ τὴ ζητήσουν.
Μὴν εἶναι κόρη τοῦ 'γιαλοῦ, μὴν εἶν' ἀνεραΐδα,
ποιὰ μάννα τὴν ἐγέννησε καὶ ποιὰν εἶχε πατρίδα;
Πιάνουν τὸ πασουμάκι της, 'ς ὅποιο ποδάρι 'μπαίνει,
ἐκείνη 'ναι βασίλισσα, γυναῖκά του θὰ γένη.
Μικραὶς μεγάλαις τό 'βαλαν, φτωχαὶς κι' ἀρχοντοπούλαις,
καὶ ἡ μητρυιὰ κ' ἡ κόραις της, δὲν 'ταίριαζε σὲ οὔλαις.
Ρωτούσασι καὶ τὴν μητρυιά, κόρη ἂν ἔχη κι' ἄλλη,
τὸ πασουμάκι καὶ αὐτὴ 'ς τὸ πόδι της νὰ βάλη.
Τρομάζει καὶ καρδιοχτυπᾷ τὴν ὀρφανὴ μὴ 'βροῦνε,
δὲν ἔλεγε ἡ ἄσπλαχνη, μὴν τύχη καὶ τὴ 'διοῦνε.
Βιαστικὴ 'ποκρίθηκε· «Τοὺς λόγους μὴ ζητῆτε,
κόρη δὲν ἔχω ἄλλη πειά, νὰ μὴ χασουμερῆτε».
Καὶ εἴδασι τοὺς λόγους της καὶ δὲν τὴν ἐπιστεῦσαν,
εἰς κάθε μέρος τοῦ σπιτιοῦ ἐπέψαν καὶ 'γυρέψαν.
Ψάχνουν ἐδῶ, ψάχνουν ἐκεῖ, τὴν ἤβραν μέσ' 'ς τ' ἀμπάρι,
τῆς τὸ φοροῦσι, 'ταιριαχτὸ τῆς ἦλθε 'ς τὸ ποδάρι.
Ἀμέσως τὴν ἁρπάζουνε, 'ς τὸ βασιλιὰ τὴν 'πᾶνε,
καὶ ἡ μητρυιὰ κ' ἡ κόραις της ἀπ' τὸν καμόν των σκάνε.
Καθὼς τὴν εἶδ' ὁ βασιλιάς, 'μπροστά της γονατίζει,
γυναῖκά του τὴν ἔκαμε, τὸ θρόνο τῆς χαρίζει.

2

Μιὰ λιερὴ 'παντρεύετο, μιὰ λιερὴ 'βλογᾶτο,
κ' ἐκείν' ἡ σκύλλα πεθερὰ τὴ νύφη δὲν τὴ θέλει.
Κινᾷ καὶ 'πά' 'ς τὸ μαερειό, καὶ τῶ μαέρων λέγει:
«Μαέροι, μαερέψετε φαγιὰ φαρμακωμένα,
νὰ 'λθουν τὰ συμπεθέρια μου τὰ πολαγαπημένα».

Καὶ 'πηλοᾶται κι' ὁ γαμπρός, τοῦτο τὸ λόγο λέει·
«Ἔπαρ', μάννα, τὴν νύφη σου, νὰ 'πά' νὰ τὴν φιλέψῃς».
Κι' ἀπὸ τὸ χέρι πιάνει την, 'ς τὸ μαερειὸ τὴν πέρει.
«Μαέροι μου, κενώσατε, τὴν νύφη νὰ φιλέψω».
'Σ τὴ μιὰ νερὸ ἐγύρεψε, γιατὶ ἐφαρμακώθη.
«Κυράτσα, γρήγορα νερό, τώρα ψυχή μου βγαίνει».
«Γιὰ 'δὲ τὴν ἀδριάντροπη λόγια 'ποῦ μοῦ τὰ λέει».
«'Αδέρφια, γρήγορα νερό, τώρα ψυχή μου βγαίνει».
Σταμνὶ σταμνὶ ἐσπούσασι, νερὸ γιὰ νὰ τῆς δώσουν,
ὅσον νὰ τῆς τὸ δώκουσι, ἐβγῆκεν ἡ ψυχή της.
Καὶ 'πηλοᾶτ' ὁ νιόγαμπρος, τοῦτο τὸ λόο λέει·
«Ἔπαρ', μάννα, τὸ κρῖμά μου ἐμένα καὶ τῆς νύφης».
'Βγάλει τὸ μαχαιράκι του, 'ς τὸν οὐρανὸ τὸ δείχτει,
ἀνέβη καὶ κατέβηκεν, εἰς τὴν καρδιὰν ἐμπῆκε.
'Σ ἕνα μνημειὸ τοὺς βάζουσι, 'ς ἕνα προσκεφαλάκι,
κ' ἡ κόρ' ἦβγε τρανταφυλλιά, κι' ὁ νιὸς κυπαρισάκι.

3

'Πὸ τὸ πρωὶ σηκόνομαι, 'ς τοῦ ἀγαπῶ πηγαίνω,
κι' ὁ ἀγαπῶ μὲ 'πάντηξε μέσα 'ς τὸ σταυροδρόμι.
Κ' ἐγὼ τὸ μῆλο τοῦ 'δωκα, καὶ 'κεῖνος τὸ βοτάνι,
κ' εἰς τὸ λαιμό μου τὸ 'βαλα καὶ 'ς τὸ χωριὸ πηγαίνω,
κ' εἰς τὸ χωριὸ χορὸν ηὗρα, κ' ἔπιασα καὶ χορεύω.
Γλυκὺς βοριᾶς ἐφύσησε κ' ἐπῆρέ μου τὴ σκέπη,
κ' ἡ μάννα του μὲ 'ξάνοιε ἀπὸ τὸ παραθύρι.
«Κόρη, καὶ ποιὸς σοῦ τό 'δωκε τοῦ γυιοῦ μου τὸ βοτάνι»;
«Ὁ γυιός σου 'μένα τό 'δωκε, γεναῖκα θὰ μὲ πάρῃ,
γεναῖκα κ' εὐλοητικὴ μὲ τὸ χρυσὸ στεφάνι».
«Κακὴ ὥρα 'ς τοὺς γάμους σου, κακὴ ὥρα 'ς ταὶς χαραίς σου,
κι' ἀστροπελέκι καὶ φωτιὰ νὰ πέσῃ 'ς ταὶς αὐλαίς σου».
Κ' ἡ κόρη ἦτο φρένιμη, φρένιμα 'πηλοήθη·
«Στανιό σου πεθερά μού 'σαι, στανιό σου νύφη σού 'μαι,
στανιό σου τὸν καλό σου γυιὸ ἄντρα θὰ τὸν ἐπάρω·
ἐδῶ πέρα κι' ἀντίπερα κάθουνται οἱ μαστόροι,
καὶ κάμ' ἀργυρολέσιδο, νὰ δέσῃς τὸν ὑγιό σου·
κι' ἂν ἔρθω 'γὼ καὶ λύσω τον, εἶναι 'ντροπὴ 'δική μου,
κι' ἂν ἔρθ' ἐκεῖνος κ' εὕρῃ με, πάλαι χαρὰ 'δική μου».

4

'Ηθέλησεν ὁ κὺρ βοριᾶς νά 'βγῃ νὰ σουργιανίσῃ,
στέλλει μαντᾶτα θλιβερὰ σὲ ὅλους τοὺς λιμιόνας.
«Καράβια, μεταράξετε, καὶ θὰ φυσήσω θέλω,
γιατ' ἂν φυσήσω φύσημα, καράβια θὰ τσακίσω».
Κι' ὅσ' ἄρμενα τ' ἀκούσανε, 'ράξαν καὶ μεταράξαν,
κ' ἕνα καράβι τῆς Σουριᾶς δὲ θέ' νὰ μεταράξῃ.
«Δὲ σὲ φοβοῦμαι, βρὲ βοριᾶ, φυσήσῃς, δὲ φυσήσῃς,
γιατ' ἔχ' ἀντένας σύρματα καὶ τέλινα κατάρτια,
καὶ παλληκάρια δυνατά, ὅλοι ἄντρες τοῦ πολέμου.
Κι' ὅταν σειστοῦν καὶ λυγιστοῦν καὶ 'ποῦσι τὸ γιαμόλα,
τριὰ μίλια 'πάει τὸ κάτεργος καὶ δέκα τὰ νερά του.

Καὶ 'κεῖ 'ποῦ 'σμίξαν τὰ νερά, πύργος ἐθεμελιώθη,
καὶ μέσα κόρη 'κάθετο μόνη καὶ μοναχή της,
κ' ἡ μάννα της 'μπαινόβγαινε καὶ 'τράβα τὰ μαλλιά της.
«Κόρη μου, ἀπαρνήσου την τοῦ ναύτη τὴν ἀγάπη».
«Μάννα μ', ἀρνήσου τὸ Χριστὸ καὶ τ' ἅγιο εὐαγγέλιο,
τότε θέλ' ἀρνηστῶ κ' ἐγὼ τοῦ ναύτη τὴν ἀγάπη».

5

«Μάννα, καὶ δός μου τὴ φτωχή, 'ποῦ εἶδα χθὲς τὸ βράδυ,
κι' ἀντίπροχθες 'ς τὸν ποταμὸ κ' ἔπλυνε τὰ λινά της».
«Γυιέ μου, κι' ἂν εἶν' καλὰ φτωχή, ἐγὼ δὲν σοῦ τὴ δίνω».
«Μάννα μου, 'σὰν τὴν εἶδα 'γώ, χρυσᾶ καλίκια 'φόρει,
φουστάνι χρυσοτσίπιωτο μὲ τὸ μαργαριτάρι».
«Γυιέ μου, κι' ἂν εἶναι, ὡς μοῦ λές, θέλει προξενητάδες».
Στέλνει παπάδες δώδεκα, μητροπολίταις τριάντα,
κ' ἐξήντα δυὸ γραμματικοὺς νὰ πά' νὰ τοῦ τὴ φέρουν.
Σεράντα 'μέραις κάμανε τὴ σκάλα ν' ἀνεβοῦσι,
κι' ἄλλαις σεραντατέσσερες νὰ τῆς τὸ μεταποῦσι.
Ἡ κόρη ἦτο φρένιμη, φρένιμα 'πηλοήθη·
«Τί θέλουσιν οἱ ἄρχοντες 'ς ἐμὲ τὸ φτωχικό μου»;
«Ὁ Γιαννακὸς μᾶς ἔστειλε, γεναῖκα νὰ σὲ πάρῃ,
γεναῖκα κ' εὐλογητικιὰ μὲ τὸ χρυσὸ στεφάνι».
Κ' ἡ κόρη 'ποῦ 'το φρένιμη, φρένιμα 'πηλοήθη·
«Κι' ἂν ἔρθ' ἡ μάννα μ' ἀπ' τὴ γῆ, κι' ὁ κύρης μ' ἀπ' τὸν ᾄδη,
καὶ σπείρουσι τὴ θάλασσα σιτάρι καὶ κριθάρι,
καὶ φέρουν χρυσοδρέπανα καὶ κόψουν τὸ σιτάρι,
κ' εἰς τὸν ἀφρὸ τῆς θάλασσας νὰ κάμνουνε τ' ἀλῶνι,
μηδὲ κριθάρι νὰ βραχῇ, μηδὲ καὶ τὸ σιτάρι,
τότε κ' ἐμένα Γιαννακὸς γεναῖκα θὰ μὲ πάρῃ».

6

'Πάνω 'ς τὸ ὄρος 'ς τὸ βουνὸ σταυρὸς ἐφανερώθη,
'ποῦ συμπαθεῖ τὸν ἐλενὸ τοῦ Θεοῦ κριματισμένο.
Κι' ὡς τό 'κουσα καὶ 'γὼ 'λενὸ τοῦ Θιοῦ κριματισμένο,
πέρνω λιβάνι καὶ κερὶ καὶ λουτουργιὰ καὶ 'πάω.
Κ' ἐκεῖ ποῦ 'σιμοκόντεψα κοντὰ 'ς τὸ μοναστῆρι,
τὰ μάρμαρα σιβάζασι κ' ἡ πόρταις ἐσφαλίξαν,
κι' ἅγιο πνέμα ἐμίλησε 'πὸ μέσα ἀπ' τ' ἅγιο δῆμα.
«Ποῦ 'πᾷς, σκύλα, ποῦ 'πᾷς ἐβρηά, ποῦ 'πᾷς, μαγαρισμένη;
Νὰ μαγαρίσῃς ἐκκλησιαῖς, νὰ μιάνῃς μοναστήρια»;
Τὰ κλάματα τὴν πέρουσι, τὰ 'μπρὸς ὀπίσω στρέφει,
ἐκεῖ 'βρε πέτρα ῥιζωμιά, κ' ἔδωκε καὶ πεζεύει.
«Ποῦ νά 'βρω 'γὼ πνεματικό, καλὸν ἐξαοράτη;
ποῦ νά 'βρω κι' ἀντεπίσκοπο νὰ 'πῶ τὰ κρίματά μου»;
Τότε ἡ πέτρα 'μίλησε, βραχνὴ λαλιὰν ἐβγάλλει·
«'Εγὼ 'μαι καὶ πνεματικός, καλὸς ἐξαοράτης,
κ' ἐγὼ 'μαι κι' ἀντεπίσκοπος, καὶ 'πὲ τὰ κρίματά σου».
Πάλαι 'κείνη δὲ 'μίλησε, μόνον ἡ πέτρα λέει·
«Κόρη, τὸν κύρη σοῦ 'βρισες, τῆς μάννας σου 'τριστάθης,
καὶ μὲ τὸν πρῶτό σ' ἀδερφὸ ἔκαμες τρία παιδάκια.

Τό 'να 'σὲ χώραν τό ῥιψες, τ' ἄλλο 'ς τὸν ἀμπελῶνα,
τὸ τρίτο τὸ φαρμακερὸν 'ς τῆς μούλας τὰ ποδ͜ιάρ͜ια.
Τότε ἡ χώρα 'ξίκισε, τ' ἀμπέλι ἐξεράτη,
κ' ἡ μοῦλα 'δαιμονίστηκε, τρώει τὸν καβαλάρη».

7

Τρεῖς ἀντρε͜ιωμένοι βούλονται ἀφ' τὸν ἀκάτω κόσμο,
νὰ πάρουν τ' ᾅδη τὰ κλειδ͜ιά, ν' ἀνέβουν 'ς τὸν ἀπάνω.
Μ͜ιὰ λιερὴ τοὺς ἔννο͜ιωσε, στέκει παρακαλεῖ τους·
«Ὢχ! ἀντρε͜ιωμένοι, πάρτε με καὶ 'μὲ 'ς τὸν 'πάνω κόσμο».
Κ͜ι' ἀπηλοοῦνται, λέουν της καὶ καίουν τὴν καρδ͜ιά της·
«Κόρη, βροντοῦν τὰ ῥοῦχά σου, κ͜ι' ἀστράφτουν ἡ ποδ͜ιαίς σου,
καὶ σκοῦν καὶ τὰ καλίκ͜ια σου, καὶ θέλουν μᾶς ἐνο͜ιώσουν».
Καὶ πάλι ξαναλέει τω μὲ χείλη πικραμένα·
«'Ανακουμπόνομαι 'ψηλὰ καὶ ζώνομαι γεμάτα,
βάλλω καὶ τὰ καλίκ͜ια μου μέσ' 'ς τὸ νεκούμπωμά μου».
Καὶ πάλι ξαναλέει τους, πάλι παρακαλεῖ τους·
«'Πῆτέ μ', ἂν δὲν μὲ πάρετε, νὰ σᾶς ἐπαραγγείλω,
τῆς μάννας μου τῆς ἄνομης τῆς διπλοκαταρούσης,
ὅπου μοῦ 'καταράστηκε τρεῖς ἑορταὶς τοῦ χρόνου,
τῆς Παναγ͜ιᾶς τὸν ἄουστο καὶ τῆς ἁγ͜ιᾶς τριάδος,
καὶ τὴ λαμπρὴ τὴν κερ͜ιακή, 'ποὖν' τὸ Χριστὸς ἀνέστη».
«Κόρη, τὰ ῥοῦχα 'ποῦ φορεῖς, 'ς τὸν ᾅδη νὰ τὰ βάλης,
τὴ δεύτερη ἀνάσταση νὰ πέσης νὰ 'ποθάνης».

8

Ἄουρος ἀπ' ἀνατολὴ κ' ἡ κόρη 'πὸ τὴ δύση,
ἐγάπαν την κ' ἐγάπαν τον χρόνους δεκατεσσάρους·
δὲν ἦτο ἀπὸ τὸ Θεὸ μ͜ιὰ 'μέρα νὰ 'βρεθοῦσι.
Μ͜ιὰ κερ͜ιακὴ καὶ μ͜ιὰ λαμπρή, μ͜ιὰν ἀκριβὴ ἡμέρα,
'βγῆκεν ἡ κόρ' ἀπ' τὸ λουτρὸ κ͜ι' ὁ ν͜ιὸς ἀπ' τὴν ταβέρνα,
κ' ἐκεῖ συναπαντήθησαν τὰ δ͜υὸ τ' ἀγαπημένα,
κ' ηὗρε ἡ ν͜ιὰ ὅ,τ' ἤθελε κ͜ι' ὁ ν͜ιὸς ὅ,τ' ἐπεθύμει.
'Επηλοήθη κ' εἰπέν του· «Καλῶς τον τὸν ἀφέντη·
Τὸν ἅγ͜ιο πάντα νά 'ρχεσαι, τὸν ἅγ͜ιο νὰ μὴ φεύγῃς,
τὸν ἅγ͜ιο Παντελέμονα 'ς τὸ σπίτι μας νὰ μ' εὕρῃς.
'Σὰν θὰ σκολάσουν τὰ γλαρ͜ιὰ καὶ σβύσουν τὰ λυχνάρ͜ια,
ἔπαρε τὸ δρομὶ δρομὶ κ' ἔλ' ἀπ' τὰ κεραμίδ͜ια.
'Σ τὴν ἄκρη τῶν κεραμιδ͜ιῶν ἔχει τρ͜ιὰ παραθύρ͜ια,
τὸ χρύσον εἶν' τῆς μάννας μου, τ' ἀργύρο τοῦ κυροῦ μου,
τὸ χρυσομαργαρίταρον ἐκεῖνον τὸ 'δικό μου,
κρέμουνται τὰ μαλλάκ͜ια μου, καὶ π͜ιάσ' τα κ' ἔβγα 'πάνω».
'Εκεῖνος ἐβιάστηκε, πριχοῦ τοῦ ὕπνου 'πάει,
κ' ἡ κόρη τὸ 'κατάλαβε, τὸν πονεμένο κάνει.
«Μάννα, τὸ κεφαλάκι μου, θέλω νὰ 'πά' νὰ πέσω».
«Ἄψετε, δούλαις, τὰ κερ͜ιά, βαγίτσαις τὰ λαμπάδ͜ια,
νὰ κοιμηθῇ ἡ κόρη μου, νὰ τὴ δ͜ιαβοῦν οἱ πόνοι».
«Ὄχι, μαννίτσα μου γλυκε͜ιά, πάλι γλυκε͜ιά μου μάννα,
ἀτή μου θ' ἄψω τὸ κερί, ἀτή μου τὸ λαμπάδι,
κ͜ι' ἀτή μου θ' ἀποκοιμηθῶ, νὰ μὲ δ͜ιαβοῦν οἱ πόνοι».

Καὶ 'σὰν ἐπῆγε κ' ηὗρέ τον μέσα 'ς τὴ κάμαρά της,
τῆς ἐπεριφανίστηκε καὶ 'γέλασε μεγάλα.
«Γἰὰ 'δὲ τῆς κούρβας γέλασμα, πολίτικη καμάρα,
νὰ 'κούσουν κ' ἡ γειτόνισσαις, νὰ λὲν καὶ φίλον ἔχει».
«Ὄχι, μαννίτσα μου γλυκειά, πάλαι γλυκειά μου μάννα,
ἐξέφυέ μου τὸ κερὶ κ' εἰς τὸ θρονὶ ἐμπῆκε,
κι' ἀπ' τὸ θρονὶ 'ς τὸ χέρι μου καὶ πάλαι δὲν ἐσβύσε·
καὶ μοῦ 'περιφανίστηκε καὶ 'γέλασα μεγάλα».
Ὁληνυκτὴς ἐφίλαν τη καὶ περιλάμπαζέν τη,
καὶ 'κεῖα τὰ μεσάνυκτα ἔφυε κ' ἔφηκέν τη.
Καὶ τὸ πρωὶ σηκόνεται 'σὰ μῆλο μαραμένο,
τοῦ ὕπνου καὶ τῆς ἀγρυπνιᾶς ἦτο παραδομένο.
Κ' ἡ μάννα της τὴν ἀρωτᾷ κι' ὁ κύρης της τῆς λέει·
«Τί 'χει τὸ μῆλο τοῦ μαιοῦ κ' ἔδωκε κ' ἐμαράτη»;
«Δυὸ περιστέρια παίζανε 'ς τὴ μέση τοῦ σπιτιοῦ μας,
ἀρσενικὸ καὶ θηλυκό, καλοζωγραφισμένα,
τ' ἀρσενικὸ ἐπέτασε, τὸ θηλυκὸ 'πομένει».

9

Ἀπόψε μέσ' 'ς τὸν ὕπνο μου, 'ς τὴν ὑπνοφαντασιά μου,
'σὲ περιβόλι ἤμουνα, σὲ δέντρο ἐκοιμούμουν·
σέλινα μεταφύτευγα, καὶ πράσα 'πρασολόουν·
κι' ὁ νιὸς 'ποῦ μὲ 'τρογύριζε, ποτέ μου δὲν τὸν εἶδα,
καὶ τὸ πρωὶ σηκόνομαι πολὺ συλλοϊσμένη.
«Ἂς ἔβγω 'ς ταὶς γειτόνισσαις, 'ς ταὶς ὀνειροδιαλύτριαις,
νὰ μοῦ διαλύσουν τ' ὄνειρον ἐκεῖνο 'ποῦ 'δα 'πόψε».
Καὶ μιὰ καλὴ γειτόνισσα ἐπηλοήθηκέ μου·
«Τὸ ὄνειρό σου εἶν' καλό, καλὸ θὰ σοῦ διαλύσῃ·
τὸ περιβόλι θάλασσα, τὸ δέντρο εἶν' καΐκι,
τὰ σέλινά 'ναι κύματα, τὰ πράσα ἀεράκι,
κι' ὁ νιὸς 'ποῦ σὲ 'τρογύριζε, ἐκεῖνος 'ποῦ σοῦ λείπει».

10

Βαρειὰ βαρειὰ 'νεστέναζα, κ' ἐρράη τὸ λαγκάδι,
καὶ μιὰ καλὴ γειτόνισσα ἐπηλοήθηκέ μου·
«Τί 'χεις, κόρη μου, καὶ χολιᾷς, καὶ βαριαναστενάζεις;
βαρὺ γομάρι δὲν κρατεῖς, βουνὶ δὲν ἀνεβαίνεις,
τὸν ποταμὸ δὲν τὸν περνᾷς θολὸ καὶ βουρκωμένο».
Κ' ἐγὼ 'πὸ 'κεῖ 'ποῦ κάθουμουν ἐπηλοήθηκά της·
«Μακάρ' νὰ 'νέβαινα βουνί, νὰ 'βάστουν καὶ γομάρι,
νὰ 'πέρνουν καὶ τὸν ποταμὸ θολὸ καὶ βουρκωμένο,
περὶ 'ποῦ 'μαι 'ς τὸ σκρῖνό μου πολλὰ 'ποχωρισμένη».

11

Ἀπόψε μέσ' 'ς τὸν ὕπνο μου, 'ς τὴν ὑπνοφαντασιά μου,
γροικῶ χτύπο 'ς τὴν πόρτα μου, τραοῦδι 'ς τὴν αὐλή μου·
κ' ἐγὼ 'πὸ 'κεῖ 'ποῦ 'κοίτουμουν ἐπηλοήθηκά του·
«Ἂν εἶσαι διάβης, διάβαινε, περαμετάρης, πέρνα,
κι' ἂν εἶσ' ὁ νιὸς 'ποῦ καρτερῶ, ἄνοιξ' τὴν πόρτα κ' ἔμπα».

12

'Πῆτέ μου, ἴντα νὰ γενῶ μὲ τούτη τὴν ἀγάπη;
πρωὶ βραδὺ 'ς τὸ σπίτι μας καὶ κάθε μεσημέρι,
νὰ τὴν ἐδιώξω δὲ 'μπορῶ καὶ νὰ τῆς 'πῶ τὸ ὄχι·
κακιώσω θέλω μιὰ βραδιά, νὰ σφικτομανταλώσω.
Βαρσάμια βάζω μάνταλα, βασιλικοὺς περάταις,
καὶ βάζω κι' ἀντιμάνταλα τοῦ 'δρόσμου τὸ κλωνάρι.
'Εκεῖα τὰ μεσάνυκτα, δυό 'ραις νὰ 'ξημερώση,
'γροικῶ χτύπο 'ς τὴ πόρτα μου, ζάλα μέσ' 'ς τὴν αὐλή μου,
τραοῦδι 'ς τὸ δωμάτσι μου, μὰ δὴ πρεπὸ τὸν εἶχε.
«Ὦ λιερή, σήκ' ἄνοιξε, νὰ 'πά' σοῦ κόψω ροῦχα,
νὰ 'πά' σοῦ κόψω καμουχὰ καὶ πράσινα βελοῦδα,
κ' ἐμπρὸς 'ς τὰ μανικάκια σου χρυσὸ μαργαριτάρι».
Κ' ἐγὼ 'πὸ 'κεῖ 'ποῦ 'κοίτουμουν ἐπηλοήθηκά του·
«Καλὰ τὸ λέεις, ἄουρε, καλὰ τὸ συντυχαίνεις,
νὰ 'πά' μοῦ κάμης ἐρημιαίς, νὰ 'πά' μοῦ κάμης ἔννοιαις,
κ' ἐμπρὸς 'ς τὰ μανικάκια μου δάκρυα καὶ μυριολόγια».

13

'Σ ὅλα τὰ κάστρη 'πῆα κι' ὅλα τὰ 'γύρισα,
'σὰ τῆς Σουριᾶς τὸ κάστρο κάστρο δὲν εἶδα,
νὰ 'χῃ 'σημένιαις πόρταις κι' ἀργυρᾶ κλειδιά.
Κλέφταις τὸ 'πολεμοῦσαν χρόνους δώδεκα,
κι' ἄλλους δεκατεσσάρους οἱ Σαρακηνοί.
Ἕνα παλληκαράκι μιᾶς ρωμιᾶς παιδί,
τὰ γένεια δὲν λυπᾶται, καὶ μπερπερίζεται,
τὴν νιότη δὲν λυπᾶται, καὶ γυναικίζεται,
καὶ πιάνει μαξελάρι καὶ βάλλει το κοιλιά,
καὶ δυὸ χρυσὰ μαντήλια καὶ βάλλει τα βυζιά,
κι' ἀπ' ἔξω 'πὸ τὸν πύργο 'πάει καὶ γκεζερνᾷ.
«Ὦ κυρὰ τοῦ πύργου καὶ λυπήσου με,
τὴν ὀρφανὴ καὶ ξένη κ' ἐλεημονήσου με,
ὁποῦ 'μαι 'γγαστρωμένη τῶν ἐννιὰ μηνῶ,
καὶ πιάνου με οἱ πόνοι, καὶ τί ν' ἀπογενῶ»;
«Τρεχᾶτε, βάγιαις, σκλάβαις, νὰ τῆς ἀνοίξετε,
τὴν ὀρφανὴ καὶ ξένη νὰ 'λεημονήσετε».
«Ὄχι, κυρά μου, ὄχι, μπά 'ναι καταδοτιά».
Ὅσο νὰ καλανοίξουν, χίλιοι 'μπήκασι,
ὅσο νὰ 'μισανοίξουν, μύριοι 'βγήκασι,
ἡ πιὸ καλὴ τοῦ πύργου ὄξω 'τινάχθηκε.

14

'Εδῶ 'ς τὴν κάτω γειτονειά, ἐδῶ 'ς τὴν κάτω ρίβα,
κάθεται κούρβα καὶ κερνᾷ ἕνα χρυσὸ στρατιώτη·
ἕνα ποτῆρι τὸν κερνᾷ κ' ἕνα λόγο τοῦ λέει·
«Ὤμορφος 'ποῦ 'σ', ἀφέντη μου, 'μ' ἔχεις κοντὴ γυναῖκα».
«Κέρνα με, κούρβα, κέρνα με, καὶ λόγια μή μου φέρνης,
κι' ἂν εἶν' κοντὴ ἡ γυναῖκά μου, κάλλια 'ναι 'πὸ τ' ἐσένα·
ἔχει τοῦ κίτρου μυρωδιά, τῆς ἀροδάφνης κάλλη,
κ' ἔχει καὶ τὸ νεντράνισμα τ' ἁϊ Γιώργη τὸ πνέμμα».

Κι' ἀπ' ὄξω 'κείνη στέκεται, ὅλα καλὰ τ' αὐκρᾶται.
« 'Επαίνεσές μ', ἀφέντη μου, διπλοῦ νὰ σ' ἐπαινέσω.
Οἱ δυό σου νῶμοι πύργοι 'ναι, κ' ἡ ἐλικιά σου κάστρο,
καὶ λάμπει καὶ ἡ νιότη σου 'σὰν τοῦ μποννέτη τ' ἄστρο,
γλυκύ μου γλυκοκάλαμο, 'πὸ τῆς Σουριᾶς τὰ μέρη,
'ποῦ κόβγουν οἱ ἀράπιδες μὲ μυρικὸ μαχαῖρι·
τὴ ψύχα κάμνουν ζάχαρη καὶ τὸν ἀφρό του μέλι,
καὶ τ' ἀποκαθερίδια του κάμνουν ἀφρᾶτο μόσχο».

15

'Ο νιὸς ἐκάθετο θρονί, κόρη τὸν παραστέκει,
κόρη τὸν ἐπαράστεκε, 'ποῦ 'χε τοῦ νιοῦ τὰ κάλλη.
Μήτε σήκου τῆς ἦλεε, μήτε καὶ κάτσε κάτω,
δυὸ λόγια τῆς ἐμίλησε κ' ἦτο μὲ τὸ φαρμάκι.
«Κόρ', ἄμε κάμ' ὀριὸ κλειδὶ κι' ὁλόχρυση κατήνα,
καὶ 'κλείδωσέ τη τὴν καρδιὰ καὶ ξέχασέ τα 'κεῖνα».
« Πριχοῦ νὰ 'πῇς, ἀφέντη μου, ἐπῆα κ' ἔκαμά τα,
κι' ἂν 'πῇς κλειδί, 'δικό μ' ἔχω κι' ὁλόχρυση κατήνα,
καὶ κλείδωσά τη τὴν καρδιὰ καὶ 'ξέχασά τα 'κεῖνα».
Μαντᾶτα πᾶσι κ' ἔρχονται ἀπὸ τὴν 'Εγγλιτέρα,
καὶ προξενοῦν τὴν 'Αρετή, νὰ 'παντρευτῇ 'ς τὰ ξένα.
«Κόρη, 'ς τὰ ἀρραβωνιάσματα, Χριστέ, νὰ 'ψυχομάχουν,
καὶ 'πάνω 'ς τὰ 'παντρέμματα, Χριστέ μου, νὰ μὲ 'χῶναν».
'Πάνω 'ς τὰ ἀρραβωνιάσματα ὁ νιὸς ἐψυχομάχει,
καὶ 'πάνω 'ς τὰ 'παντρέμματα ὄξ' ἔβγαιν' ἡ ψυχή του·
κ' οἱ ἄρχοντες τὸν πέρνουσι νὰ 'πᾶσι νὰ τὸν θάψουν.
'Κούει 'Αρετὴ τὰ κλάμματα, ἀκούει καὶ τὰ 'ξόδια.
«Καὶ τίνος εἶν' τὰ κλάμματα, καὶ τίνος εἶν' τὰ 'ξόδια »;
«Τοῦ Κωσταντῆ τὰ κλάμματα, τοῦ Κωσταντῆ τὰ 'ξόδια».
«Κάμετε τόπον, ἄρχοντες, καὶ τόπον οἱ παπάδες,
καὶ τόπον ἡ φτωχολογιά, νὰ 'βγῶ νὰ 'δῶ τὸ ξένο».
Πικρὴ φωνὴν ἐφώναξε, σκύφτει, γλυκοφιλᾷ τον·
κ' ἐφόρει εἰς τὸ χέρι της διαμάντι δαχτυλίδι,
γύρου τριγύρου μάλαμα καὶ μέσα τὸ φαρμάκι,
'ς τὰ χείλη της τὸ 'πόσυρε κι' ὄξω βγαίν' ἡ ψυχή της.
«Ἄμε καὶ σύ, ψυχοῦλά μου, μαζῇ μὲ τοῦ πουλιοῦ μου».
'Σ ἕνα μνημειὸ τοὺς 'βάλασι καὶ 'ς ἕνα κιβουράκι,
κ' εἰς τὴν δεξιά του τὴν μεριὰ εἶχε παραθυράκι.
Ἦβγεν ὁ νιὸς κυπάρισσο, κ' ἡ κόρη νεραζοῦλα·
κάθε λαμπρὴ καὶ κεριακή, κάθ' ἀκριβὴ ἡμέρα,
ἔσκυφτε τὸ κυπάρισο τὴ νεραζιὰν ἐφίλα·
καὶ μιὰ λαμπρή, μιὰ κεριακή, μιὰν ἀκριβὴν ἡμέρα,
ἐθέλησεν ὁ βασιλιὰς νὰ 'ρτῇ νὰ συργιανίσῃ,
καὶ 'στάθη εἰς τὸν ἴσκιον των, 'ς τὸ δροσερὸν ἀέρα.
«Γιὰ 'δῆτέ τα τὰ δυὸ δεντριά, πῶς εἶν' ἀγαπημένα,
οὔλα φιλιοῦνται ζωντανὰ καὶ τοῦτα 'πεθαμένα».

16

Μιὰ κόρη 'μάζονε ἀνθὸ καὶ τὸν ἐκορφολόα,
νὰ κάμῃ φούντα φουντωτή, νὰ στείλῃ τ' ἀρμαστοῦ της,

κ' ἡ μάννα της τὴν ἐθωρεῖ ἀπὸ τὸ παραθύρι.
«Μωρὴ σκύλα, μώρ' ἄνομη, μωρὴ γεβεντισμένη,
μώρ', ἔχεις δώδεκ' ἀδερφούς, κ' οἱ δώδεκ' ἀντρειωμένοι·
στάσου νὰ 'ρτοῦν κ' οἱ δώδεκα, κι' ἂ δὲν σὲ κατακρίνω».
'Ακόμ' ὁ λόγος ἔστεκε κ' ἡ συντυχιὰ ἐκράτει,
καὶ νὰ κ' οἱ δώδεκ' ἀδερφοὶ 'ς τὴ σκάλα κι' ἀνεβαίνουν.
'Πὸ μιὰ ξυλιὰ τῆς δίνουσι κ' ἓν τῆς ἐβαροφάνη,
ἀμὲ τῆς μάννας ἡ ξυλιὰ 'ς τὸν ᾅδη θὰ τὴν βάνη.
Καὶ μέσα τὰ μεσάνυκτα ἡ κόρη 'ψυχομάχει,
καὶ 'μπαίνει 'βγαίν' ἡ μάννα της καὶ 'τράβα τὰ μαλλιά της.
«Ἂν θέλῃς, κόρη μου, χρουσά, ἂν θέλῃς βελουδένια,
ἂν θέλῃς καὶ τὸν καμουχᾶ, 'ποῦ 'χει τὰ χίλια γρόσια».
«Δὲ θέλω, μάννα μου, χρουσὰ μήτε καὶ βελουδένια,
δὲ θέλω καὶ τὸν καμουχᾶ, 'ποῦ 'χει τὰ χίλια γρόσια,
μόν' θέλω 'γὼ τὰ ρουχά μου τὰ καταματωμένα,
νὰ μὲ 'ρωτοῦν ἡ λιεραίς, ποῦ 'τον αὐτὰ τὰ ροῦχα;
ἡ μάννα μου μοῦ τά 'καμε γιὰ μιὰν ἀγάπη 'ποῦ 'χα.
Μάννα, 'σὰν ἔρθ' ὁ Κωσταντῆς, μὴ τὸν κακοκαρδίσῃς,
βάλε του τάβλα νὰ γευθῇ, μαντήλα νὰ δειπνήσῃ·
κι' ἄνοιξε τὴν κασέλα μου τὴ μαυραραχνιασμένη,
δός του τὸ δακτυλίδι του, 'ποῦ 'μ' ἀρραβωνιασμένη».
Καὶ δέξου καὶ τὸν Κωσταντῆ 'ς τὸ μαῦρο καβαλλάρη.
Θωρεῖ σταυρὸ 'ς τὴν πόρτα της, παπάδες 'ς τὴν αὐλή της,
καὶ 'θώρει καὶ τὸ μάστορη κ' ἔκαμνε τὸ μνημοῦρι.
«Παρακαλῶ σε, μάστορη, τίνος εἶν' τὸ μνημοῦρι»;
«Τῆς ἀρμαστῆς τοῦ Κωσταντῆ, 'ποῦ 'τον εἰς τὸ ταξεῖδι».
'Βγάζει τ' ἀργυρομάχαιρο μὲ τὸ χρουσὸ θηκάρι,
'ς τὸν οὐρανὸ τὸ 'πέταξε, 'ς τ' ἀγκάλια του τὸ 'δέχθη.
«Ἄμε καὶ σύ, ψυχοῦλά μου, μαζῆ μὲ τοῦ πουλιοῦ μου·
'ς ἕνα μνημειὸ μᾶς βάλλετε καὶ 'ς ἕνα κιουράκι,
κ' εἰς τὴ δεξιά του τὴ μεριὰ 'φῆστε παραθυράκι».
'Σ ἕνα μνημειὸ τοὺς βάλλουσι καὶ 'ς ἕνα κιουράκι,
νὰ 'μπαίν' ἀγέρας καὶ δροσιά, νὰ 'βγαίνῃ τὸ φαρμάκι.
Ἤβγεν ὁ νιὸς κυπάρισο κ' ἡ κόρη νεραντζοῦλα·
κάθε λαμπρὴ καὶ κεριακή, κάθ' ἀκριβὴ ἡμέρα,
ἤσκυφτε τὸ κυπάρισο τὴν νεραντζοῦλα 'φίλα.

17

Μιὰ μάννα εἶχεν ἐννιὰ γυιοὺς καὶ μιὰ μοναχοκόρη·
'ς τὰ σκοτεινὰ τὴν ἔλουνε, 'ς τ' ἄστρα καὶ 'ς τὸ φεγγάρι,
'ς τ' ἄστρα καὶ 'ς τὸν αὐγερινὸν 'βγαίνει καὶ 'κτένιζέν την.
Ὁ βασιλιὰς 'σὰν τό 'μαθε, πῶς εἶχε τέτοια κόρη,
μαντᾶτα 'πᾶσι κ' ἔρχουνται 'πὸ τὸ μακρὺ σεφέρι.
'Θελῆσαν κ' οἱ ἐννιά της γυιοί, κ' ἡ μάννα των δὲν θέλει,
καὶ 'συλλοήθη κ' εἶπέ της τὸ πιὸ γλυκὺ τ' ἀδέρφι.
«Μάννα, νὰ τὴν 'παντρέψουμε τὴν 'Αρετὴ 'ς τὰ ξένα,
'πάω κ' ἐγὼ 'ς τὴν ξενιτειά, τὰ ροῦχά μου νὰ πλένῃ».
«Γυιέ μου, νὰ τὴν 'παντρέψουμε τὴν 'Αρετὴ 'ς τὰ ξένα,
ἐμὲ 'σὰν μοῦ 'ρθῃ ρ̨αθυμιά, ποιὸς 'πά' νὰ μοῦ τὴν φέρῃ»;
«Μάννα, 'σὰν σοῦ 'ρθῃ 'ρ̨αθυμιά, ἐγὼ νὰ σοῦ τὴν φέρω».
Τὸν ἥλιο βάζουν μάρτυρα, τ' ἄστρη καὶ τὸ φεγγάρι.

'Σ ἐκεῖνο τὸ 'ρημόχωρϳο θανατικὸν ἐπέφτη·
'πεθαίνουν οἱ ἐννϳά της γυϳοί, ψυχομαχεῖ κ' ἡ μάννα,
ὁ ἥλϳος ἐβασίλευε 'ς τοῦ Κωσταντῆ τὸ μνῆμα.
«Γϳὰ σήκου, σήκου, Κωσταντῆ, νὰ 'πᾷς 'ς τὸ στοίχημά σου».
Σηκώνεται ὁ Κωσταντῆς 'πὸ μέσ' ἀπὸ τὸ μνῆμα.
«Περικαλῶ σε, ἥλϳε μου, γϳὰ νὰ μὲ προστατεύσῃς,
ὁποῦ 'ναι ἡ κυρ' 'Αρετή, θέλω νὰ μοῦ 'ρμηνέψῃς».
«Θωρεῖς ἐκεῖνο τὸ βουνὸ τὸ καταμαυρισμένο,
ὁποῦ 'χει 'ντάρα 'ς τὴ κορφὴ καὶ καταχνϳὰ 'ς τὴ μέση;
'Εκεῖ 'ναι ἡ κύρ' 'Αρετὴ 'ς τὸ πλάι καὶ χορεύει».
'Εκεῖνος ὡς ἐπρόβαλε, εὐθὺς τὴν ἐγνωρίζει.
«Γϳὰ κόπϳασε, κυρ' 'Αρετή, κ' ἡ μάννα σὲ γυρεύει».
«Γϳὰ 'δὲ τοῦ σκύλου τὸν ὑγϳό, 'ποῦ 'ξέρει τ' ὄνομά μου».
«Δὲν εἶμ' ἐγὼ ὁ Κωσταντῆς, τὸ πϳὰ γλυκύ σ' ἀδέρφι»;
«'Αφοῦ 'σαι σὺ ὁ Κωσταντῆς, τὸ πϳὰ γλυκύ μ' ἀδέρφι,
ποῦ 'ναι ὁ μαῦρός σου πλετζές, τὸ μαῦρό σου μουστάκι»;
«'Σ τὴν ἀρρωστϳὰν ἐκοίτουμουν καὶ 'δῶκαν καὶ 'μαδῆσαν».
«Γϳὰ 'πέ μου, 'πέ μου, Κωσταντῆ, γϳατί μὲ θέλ' ἡ μάννα;
'Αν εἶναι γέλοϳα καὶ χαραίς, νὰ 'πά' ν' ἀλλάξω νά 'ρθω,
ἂν εἶναι πίκραις καὶ χολαίς, νὰ βάλω μαῦρα νά 'ρθω».
«Γϳὰ κόπϳασε, κύρ' 'Αρετή, ἂς εἶν' καὶ μὲτ αὐτά σου».
'Σ τὸ δρόμο 'ποῦ 'πηαίνασι, 'ς τὸ δρόμο 'ποῦ 'διαβαῖναν,
καὶ τὰ πουλάκϳα κελαδοῦν καὶ τὰ πουλάκϳα 'λέαν·
«Κρῖμα τὴ ρούσα πέρδικα, τὴ ρούσα περιστέρα,
μὲ τὸ νεκρὸ 'σὰν περπατεῖ καὶ δὲν τὸν ἐγνωρίζει».
«Γϳά 'κουε, ἄκου', Κωσταντῆ, τί λέσι τὰ πουλάκϳα».
«Πουλάκϳα 'ναι κϳ' ἂς κελαδοῦν, πουλάκϳα 'ναι κϳ' ἂς λέουν».
Καὶ 'σὰν ἐσιμοκόντεψε κοντὰ τὸν ἅϊ Γϳώργη,
«Γϳὰ 'πόζεψε, κυρ' 'Αρετή, νὰ 'μπῶ νὰ προσκυνήσω·
τ' ἅϊ Γϳωργϳοῦ 'ταξα κερί, νὰ 'μπῶ νὰ τοῦ τὸ 'φήσω».
'Γροικᾷ τῆς πλάκας καὶ βροντᾷ, τὸ χῶμα καὶ βοΐζει.
«Καλὰ μοῦ 'λέαν τὰ πουλϳά, καλὰ μοῦ 'συντυχαῖναν».
Τὰ κλάμματα τὴν πέρουσι, 'ς τὸ σπίτι των καὶ 'πάει,
'βρίσκει τὴ μαυρομάννα της, κοίτεται 'ς τὸ κρεβάτι.
«Καλῶς την τὴν κυρ' 'Αρετή, ὁποῦ τὴν ἐπεθύμουν,
καὶ τώρ' ἂς ἔρθ' ὁ Χάροντας, νὰ 'πάρῃ τὴν ψυχή μου».

18

'Ο Γϳάννης κϳ' ὁ κὺρ ἥλιος ὁμάδην περπατοῦν,
βαρυστοιχηματίζουν τὰ κεφάλϳα τους,
ποϳὸς νὰ 'πάῃ πλϳὰ γλήγορα 'ς τὴ μάννα του.
'Ο ἥλϳος ἐβραδϱάστη εἰς τῆς μάννας του,
κϳ' ὁ Γϳάννης ἐβραδϱάστη μέσ' 'ς ταὶς δαμασκαίς,
ὁπ' ἄνθρωπο δὲν ἔχει, μόνο τρϳὰ δενδρϳά,
μηλϳὰ καὶ κυδωνίτσα κϳ' ἀγριοφοινικϳά.
'Απ' τῆς φοινικϳᾶς τὴ ρίζα τρέχει κρϱὸ νερό,
κ' εἰς τὸ νερὸν ἐπάνω κεῖται μάρμαρο,
'ς τὸ μάρμαρον ἐπάνω κεῖται Γϳαννακῆς,
σπαθοκονταρωμένος κϳ' ἀνεγνώριμος.
. . . . . . τὸν παραβλέπουν καὶ ρωμηοὶ τὸν κλαῖν,
τρϳὰ πάρθενα κορίτσα στέκουν καὶ τὸν λέν.

«Γιάννη, καὶ νά 'χες μάννα, νά 'χες κι' ἀδερφή,
νά 'χες καλὴ γυναῖκα καὶ νὰ σ' ἔκλαιεν».
«Ἔχω, καμένη, μάννα, ἔχω κι' ἀδερφή,
ἔχω καλὴ γυναῖκα, ἀμ' εἶν' ἀλάργου μοῦ».
Νὰ κ' ἡ καλή του κ' ἦρθε μὲ τρὶὰ μικρὰ παιδιά,
τό 'να παιδὶ 'ς τὸ χέρι καὶ τ' ἄλλο 'ς τὸ βυζί,
καὶ τ' ἄλλο ἐμπροστά της γυρεύει της ψωμί.
«Γιάννη μου, δὲ λυπᾶσαι; χήρα μ' ἄφησες,
χήρα κακομοῖρα, μὲ τριὰ μικρὰ παιδιά».
«Σώπα, καλή μου, σώπα, κ' ἐντροπιάζεις με.
Μπάρις ἦτον ἕνας, μπάρις ἦτον δυό;
ἐννιὰ χιλιάδες ἦτο, κ' ἐγὼ 'μουν μοναχός,
κι' ἀπ' τὴς ἐννιὰ χιλιάδες ἕνας μοῦ 'μεινε·
λαοῦ ποδάρι εἶχε κι' ἀετοῦ φτερά,
'ς τοὺς οὐρανοὺς ἐπέτα, 'ς τὰ νέφη 'βρίσκετο,
καὶ 'πέτασε καὶ 'πῆε 'πάνω 'ς τὸν οὐρανό·
καὶ 'ς τὸ ξενέστρεμμά του, 'κεῖνος μὲ 'βάρεσε,
κ' ἤτανε κι' ἀδερφός μου καὶ δὲ μὲ 'γνώρισε.
Ὄχου, ἀδέρφι, ὄχου, τί 'ναι 'ποῦ μοῦ 'καμες;
ἔδειξες τὸ σπαθί σου καὶ μ' αἱμάτωσες.
Τρέξε, ἀδέρφι, τρέξε, νὰ φέρῃς τοὺς γιατρούς,
κ' ἔχω παιδιά, γυναῖκα, κ' εἶν' κρῖμα νὰ χαθοῦν».
Τρέχει ἀδερφός του 'πάει καὶ φέρνει τοὺς γιατρούς.
«Γιατροί, γιατρέψετέ τον, γιατὶ θὲ νὰ σφαῶ,
'ποῦ 'τον ὁ ἀδερφός μου κ' ἒν τὸν ἐγνώρισα,
κ' ἔδειξα τὸ σπαθί μου καὶ τὸν ἐβάρεσα».

19

'Σηκώθηκα τὸ καϋμένο μιὰν αὐγὴ μὲ τὸ καλό,
κ' εἰς τὸ κάμπο κατεβαίνω, κόρη νὰ 'βρω νὰ χαρῶ.
'Βρίσκω μιὰ ἀγγελουδιά, κ' ἤτανε 'μισανοιχτή,
κ' ἤτανε μιὰ κόρη μέσα ἀγγελοζωγραφιστή.
Τὸ φεσάκι μου τῆς βγάζω καὶ τὴ διπλοχαιρετῶ·
«Μὲ τὸν ὁρισμό σου, φῶς μου, δυὸ λογάκια νὰ σοῦ 'πῶ».
Κ' ἡ δουλεύτρια της μοῦ λέει· «Σὺ δὲν εἶσαι γιὰ ταυτήν».
Πέφτω κάτω λιωμένος κ' οἱ γειτόνοι μὲ βαστοῦν,
δὲν τὸ 'βάσταξ' ἡ καρδιά της νὰ φωνάξ' ἐνὸς γιατροῦ.
«Μή, γιατρέ, κι' ἂν σὺ μὲ ζήσῃς, ἐμπροστά της θὰ σφαῶ,
θάμασμα θέλω νὰ γείνῃ, πῶς γιὰ 'γάπη θὰ χαθῶ».

20

'Ο Κωσταντάκης ὁ μικρός, ὁ μικροκωσταντάκης,
πρώτη σπαθάριν ἔβγαλε, τὴ δεύτερη κοντάρι,
τὴν τρίτη ἐκαυχήστηκε, πῶς εἶναι παλληκάρι.
Κι' ὁ βασιλιὰς ὡς τ' ἄκουσε, πολὺ τοῦ 'κακοφάνη·
διαλαλητάδες ἔβγαλε, νὰ 'βγοῦνε 'ς τὸ μεϊτάνι,
ποιὸς εἶναι ἄξιος, δυνατός, τὸν Κωσταντῆ νὰ πιάσῃ.
Κ' ἕνας κοντός, κοντοβερός, μιᾶς ξένης μάννας γέννα,
ἐκεῖνος τὸ 'καυχήστηκε τὸν Κωσταντῆ νὰ πιάσῃ.
«Φέρτε μου χίλιους ἀπ' ἐμπρός, καὶ χίλιους ἀπ' ὀπίσω,

καὶ χίλ̥ιους ἀπ' τὴ μ̥ιὰ μερ̥ιά, καὶ χίλ̥ιους ἀπ' τὴν ἄλλη».
'Σ τὸ δρόμο 'ποῦ 'παaίνασι, τὸ Θ̥ιὸ 'παρακαλοῦσαν.
«Θεγέ, καὶ νὰ τὸν ηὕραμε 'ς τὴν κλίνη νὰ κοιμᾶται,
καὶ τὸ σπαθί του 'ς τὴ σπαθ̥ιά, κ̥ι' ὁ μαῦρός του 'ς τὸν κάμπο».
Κ̥ι' ὡς ἐπαρακαλούσασιν, ἐπῆγαν καὶ τὸν ηὕραν,
καὶ ῥάβγουν του τὰ 'μμάτ̥ια του τρεῖς βόλταις μὲ μπρισίμ̥ι,
καὶ δένουν του τὰ χέρια του τρεῖς βόλταις μ' ἀλεσίδ̥ια,
βάζουν καὶ τὴν καρίνα του τοῦ μύλου τὰ λιθάρ̥ια.
«Γ̥ιὰ σήκου, σήκου, Κωσταντῆ, ὁ βασιλ̥ιὰς σὲ θέλει».
«'Πῆτέ μ', ἂν εἶναι γ̥ιὰ φαί, νὰ φέρω τὰ φαγ̥ιά μου,
κ̥ι' ἂν εἶναι γ̥ιὰ τὸν πόλεμο, νὰ φέρω τ' ἅρματά μου».
«Γ̥ιὰ σήκου, σήκου, νὰ μᾶς 'δῇς, πῶς σ' ἔχομε δεμένο,
νὰ 'πά' νὰ σὲ γυρίσωμε 'ς τὸν κόσμο κ̥ι' ὅπου θέλω».
«'Σ οὖλο τὸν κόσμο πάρτε με, νὰ 'πάω νὰ γυρίσω,
τὴν ἀρμαστή μου μοναχὰ νὰ μὴ συναπαντήσω».
Κ' ἐκεῖνοι γ̥ιὰ τὸ πεῖσμά του 'πὸ 'κεῖα τὸν περνοῦσι,
κ' ἡ ἀρμαστή του πρόαλε ἀπὸ τὸ παραθύρι.
«Δὲ σοῦ 'λεα, κὺρ Κωσταντῆ, νὰ μὴ βαρυκοιμᾶσαι,
γ̥ιατὶ κ̥ι' ὁ ὕπνος ὁ πολὺς βαραίνει καὶ χαλᾷ σε»;
Κ̥ι' ὡς ἐναντράνισε νὰ 'δῇ, κόβγουνται τὰ μπρισίμ̥ια,
καὶ 'πάει νὰ 'νεσηκωθῇ, καὶ πέφτει ἡ λιθάρα.
Χρουσὸ σπαθάριν ἔσυρε 'πὸ τοῦ ἑνοῦ τὸ χέρι,
τὴν πρώτη χίλ̥ιους ἔκοψε, τὴ δεύτερη δ̥ὀ χίλ̥ιους,
κ' εἰς τὸ γλυκύ του γύρισμα μη' ηὗρε μη' ἐπῆρε.

21

Τὸν ἄμμον ἄμμο 'πήγαινα κοντὰ 'ς τὸ περιγ̥ιάλι,
κ' ἤμουν μονάχο μοναχό, μόνο τὸ κῦμα 'λάλει,
τὸ κῦμα 'ποῦ 'γλυκόδερνε τῆς πέτρας τὴν μαλλάδα,
'ποῦ ἔδειχνε 'ς τῆς θάλασσας τὴν ὄψη πρασινάδα.
Τὸ φεγγαράκι τὸ λαμπρό, 'ποῦ 'πέτα 'ς τὸν ἀγέρα,
τὰ βράχη κάμπο μοῦ 'δειχνε καὶ τὸ σκοτάδι 'μέρα.
Κ' εἶδα 'ς τὴν ἄκρη τοῦ 'γ̥ιαλοῦ μ̥ιὰ πέρδικα μονάχη,
'ποῦ 'γλυκοπήδα καὶ γλυκὰ 'ξεπέρναε τὰ βράχη.
«Ποῦ τρέχεις, χρυσοπέρδικα; ποῦ τρέχεις, περδικοῦλα;
ἐδῶ 'ς τὴ στράτα σκοτεινὰ ποῦ 'πάεις μοναχοῦλα;
Δὲν ἐφοβήθης κυνηγὸ μὴ τύχῃ καὶ σὲ π̥ιάσῃ»;
«Ἂν ἐφοβούμην κυνηγό, δὲν ἔβγαιν' ἀπ' τὰ δάση».
«'Εγὼ θὰ γείνω κυνηγὸς καὶ θὰ σὲ κυνηγήσω».
«Μὰ 'σὰν ἐσένα κυνηγὸ κ' ἐγὼ θὲ νὰ 'κλουθήσω».

22

Σήμερον, ἀρχοντόπουλα, ἡ φέσταις, ἡ χαραίς,
καὶ 'μέν' ἡ Διενίτσα μου μὲ πίκραις, μὲ χολαίς.
Κ' εἰς τὸν καθρέπτη 'πάει καὶ δὲ στολίζεται,
κ' ἡ μάννα της τῆς λέει καὶ τὴν ἀρωτᾷ·
«Τί ἔχεις, Διενίτσα μου, μὲ θλιβερὴ καρδ̥ιά»;
«Τί νὰ σοῦ 'πῶ, μαννοῦλά μου, ἀγάπη εἶν' πολλή,
καὶ παρτιώρισά την κ' ἔγεινα λωλλή».
«Γ̥ιὰ 'πέ μου, Διενίτσα, ποι̥ὸν εἶναι 'π' ἀγαπᾷς,

νὰ 'ποῦμε 'ς τὸν ἀφέντη, πέλκι καὶ τὸν ἐπᾶς».
« Τί νὰ σοῦ 'πῶ, μαννοῦλα, ποιὸν εἶναι 'π' ἀγαπῶ;
Μηδὲ κι' ἀλάργου εἶναι, μηδὲ καὶ μακρυά,
μόν' 'δῶ κοντά μας εἶναι, τ' ἀξάδερφού σ' ὁ γυιός,
τοῦ μαυροθαλασσίτη τοῦ Μανωλάκη ὁ γυιός».
« Γιὰ 'πές μου, Διενίτσα, καὶ ἂν σὲ 'φίλησε·
γιὰ 'πές μου, 'ποῦ νὰ ζήσης, ἴντα 'ποῦ σοῦ 'δωσε».
« Τῆς Μάλτας δαχτυλίδια, τῆς Πόλης λαχουρί,
ἑξῆντα διὸ βενέτικα κ' ἕνα σταμπουσαλί».
« Γιὰ 'πές μου, Διενίτσα, γιατί σοῦ τά 'δωσε;
γιὰ 'πές μου, 'ποῦ νὰ ζήσης, ἴντα 'ποῦ τά 'καμες »;
« Τοῦ μάστορη τὰ 'δῶσα, φουστάνια τά 'ραψα·
τό 'να, μαννοῦλα, δώσω εἰς τὴν Παναγιά,
γιὰ νὰ τὸ βάλη ὁ 'γούμενος, νὰ 'πά' νὰ λουτρουᾷ·
τ' ἄλλο, μαννοῦλα, δός το 'ς ταὶς φιληνάδαις μου,
νὰ περπατοῦν νὰ λέγουν ταὶς ἐμμορφάδαις μου·
τ' ἄλλο, μαννοῦλα, βάλ' το κάτω 'ς τὸ μνῆμά μου,
γιατὶ καὶ ἂν 'ποθάνω, θὰ 'βγῶ βασιλικός,
ν' ἄρκεται νὰ μὲ κλαίη τ' ἀξάδερφού σου ὁ γυιός,
τοῦ μαυροθαλασσίτη τοῦ Μανωλάκη ὁ γυιός.
Γιατὶ ἂν ἀποθάνω, θὰ 'βγίκω γιασουμί,
ν' ἄρκουνται νὰ μὲ κλαῖνε ὅλ' οἱ μελαχρινοί».
Λάμπει ὁ ἥλιος λάμπει 'ς τὰ βασιλέμματα,
λάμπει κ' ἡ Διενίτσα κάτω 'ς τὰ μνήματα.

23

Χρόνους δεκατεσσάρους καὶ μήναις δεκαννιά,
ἔφυεν ὁ καλός μου καὶ 'πάει 'ς τὴν 'Αρμενιά.
Μηδὲ γραφὴ μοῦ στέλλει, μηδὲ παραγγελιά,
οὔτε γιὰ τὰ παιδιά του δὲ στέλλει μαΐδιά.
'Σ τὸ χρόνο 'πάνω μόνο μοῦ στέλλει μιὰ γραφή·
« Θέλεις 'παντρέψου, κόρη, θέλεις μὴ 'παντρευτῆς·
κ' ἐμένα μὲ 'παντρεύου μέσ' 'ς τὴν 'Αρμενιά,
μοῦ δίνουν καὶ μιὰ κόρη, μάγισσας παιδί,
ὁποῦ μαγεύει τ' ἄστρη καὶ τὸν οὐρανό·
μαγεύει τὰ καράβια, μαγεύει τὸν καιρό,
κ' ἐμάγεψε κ' ἐμένα, καὶ δὲ 'μπορῶ νὰ 'ρθῶ.
Θέλεις 'παντρέψου, κόρη, θέλεις μὴ 'παντρευτῆς,
θέλεις τὰ μαῦρα βάλε, καλόγρηα νὰ γενῆς ».

24

Ποιὸς εἶδε νήλιο τὴν αὐγὴ κι' ἄστρο τὸ μεσημέρι,
ποιὸς εἶδε τὴν Εὐγενικιὰ 'ς τὸν οὐρανὸ νὰ 'φαίνη.
Παρασκευὴ τὸ 'διάστηκε, σαββάτο τὸ 'ξεφαίνει,
τὴν κυριακὴ τὸ 'φόρεσε 'ς τὸν ἅϊ Γιώργη πάει.
Κι' ὅσ' ἄρκοντες τὴν εἴδασι, τὰ φέσια τους ἐβγάλαν,
τὰ φέσια τους ἐβγάλασι καὶ σχῆμα τῆς ἐκάμαν.
Κ' ἕνα μικρὸ φραγγόπουλο δὲν ἔβγαλε τὸ φέσι.
Τοῦ λέει, « 'Βγάλ' τὸ φέσι σου, κλῖνε τὴν κεφαλή σου».
« Μήτε τὸ φέσι 'βγάλλω 'γώ, μήτε κεφάλι κλίνω,

τὴν κόρη 'ποῦ 'δα σήμερα, γεναῖκα θὰ τὴν πάρω,
γεναῖκα κ' εὐλοητικὴ μὲ τὸ χρυσὸ στεφάνι».
Κ' ἡ κόρη ἅμα τ' ἄκουσε πολὺ τῆς 'κακοφάνη.
«Ἅϊ μου Γιώργ' Ἀρακλειανέ, παληὸ μοναστηράκι,
καὶ γλύτωσέ με σήμερα 'πὸ τοῦτο τὸ φραγγάκι,
νὰ φέρω λίτρα τὸ κερὶ καὶ λίτρα τὸ λιβάνι,
καὶ μὲ τὴν καραβόβαρκα νὰ κουαλῶ τὸ λάδι».
Κ' ἐσχίστηκαν τὰ μάρμαρα κ' ἧμπεν ἡ κόρη μέσα.
«Ἅϊ μου Γιώργ' Ἀρακλειανέ, παληὸ μοναστηράκι,
τὴν κόρη 'ποῦ 'δα σήμερα, νὰ μοῦ τὴ φανερώσῃς,
νὰ φέρνω λίτραις τὸ κερὶ καὶ λίτραις τὸ λιβάνι,
καὶ μὲ τὴς καραβόβαρκαις νὰ κουαλῶ τὸ λάδι».
Κ' ἐσκίστηκαν τὰ μάρμαρα κ' ἧβγεν ἡ κόρη ἔξω,
κ' ἐπῆρέν την καὶ 'πῆε, καὶ γεναῖκα τὴν ἐπῆρε.

25

Καλῶς ἔρχεσαι, 'μέρα μου, ἂν εἶσαι 'μερωμένη,
κι' ἂν εἶσαι μὲ τὰ ξένα μου καλὰ συνωδεμένη,
νὰ σὲ θυμιάζω μαζουβὶ καὶ νὰ σὲ ῥαίνω μόσχο,
καὶ νὰ σοῦ χτίσω κ' ἐκκλησιὰ κάτω 'ς τὸ περιγιάλι,
καὶ νὰ σοῦ 'βγάλω κι' ὄνομα καλοπαρηβορήστρα,
'ποῦ 'καλοπαρήβόρησες μαννάδαις κι' ἀδερφάδαις,
καὶ 'παρηβόρησες κ' ἐμέ, 'ποῦ λείπουνε οἱ γυιοί μου.

26

«Ἄμε, χιλιδονάκι μου, φέρ' μου καλὸ χαμπάρι,
νὰ κάμω τὰ φτερούδια σου μὲ τὸ μαργαριτάρι».
«Δὲν ἠμπορῶ, κόρη καλή, γιατὶ φωλίτσα κτίνω».
«Ἄμε, χιλιδονάκι μου, κ' ἐγὼ σοῦ τὴν ἐκτίνω·
ἐσὺ τὴ κτίνεις μὲ πηλό, κ' ἐγὼ μὲ τὸν ἀσβέστη,
ἐσὺ τὴ στρώνεις μὲ κλαδί, κ' ἐγὼ μὲ τὸ παμπάκι».
Κ' ἐπῆε κ' ἦρθε τὸ πουλὶ καὶ τὴ φωλιὰ δὲν ηὗρε,
κ' ἔκατσε κ' ἔκλαψε πικρὰ κ' ἐμένα 'κατηράσθη.
«Κόρη, πάντα νὰ καρτερῇς καὶ πάντα νὰ λιμένῃς,
πάντα τὰ χείλη σου ξερά, τὰ 'μμάτια σου βλαμμένα,
τὰ μῆλα τοῦ προσώπου σου καμένα 'πὸ τὰ δάκρυα».

Γ'.

ΔΙΣΤΙΧΑ

Τὰ δυό σου 'μμάτια τὰ γλυκὰ ὅποιος κι' ἂν τὰ λογιάσῃ,
βασιλικὸν νὰ 'χῃ τὸ νοῦ, πάλι θὰ τὸν ἐχάσῃ.

Ἔμμορφα 'ποῦ 'ν' τὰ 'μμάτια σου κ' ἔμμορφα 'ποῦ κυττάζουν,
ἀπ' ἕνα μίλι κι' ἀπὸ δυὸ τὸν ἄθρωπον ἐσφάζουν.

Μαῦρα 'ποῦ 'ναι τὰ 'μμάτια σου 'σὰν τὴν ἐληὰ τὴ φίνα,
καὶ κόκκινα τὰ χείλη σου 'σὰν τὴν ἁγιὰ Μαρίνα.

Τὰ 'μμάτι̣α σου ὅποι̣ος τὰ 'δῇ, ἂν εἶν' καὶ πικραμένος,
ὅλαις ταὶς πίκραις παρατᾷ καὶ χαίρετ' ὁ καϋμένος.

Ἔχεις δι̣ὸ 'μμάτι̣α 'σὰν αὐγά, φρύδι̣α 'σὰ τὸ γαϊτάνι,
κι̣' ὅποι̣ος γυρίσῃ καὶ τὰ 'δῇ, τὸ νοῦ του τὸν ἐχάνει.

'Μμάτι̣α γλυκά, νεντρανιστὰ καὶ σιγανὰ 'ς τὸ γνέμα,
'ποῦ 'πῆραν ἀπ' ἐπάνω μου ψυχή, ζωὴ καὶ πνέμμα.

Ὄχου, τὰ 'μμάτι̣α σου τὰ δι̣ὸ ὅταν θὰ νεντρανίσου,
θαρρῶ καὶ μοῦ χαρίζουνε τ' ἄνθη τοῦ παραδείσου.

Παράδεισο σὲ 'κάνανε κι̣' ἅγι̣οι σὲ 'ζωγραφίσα,
τῆς κεφαλῆς σου τὰ μαλλι̣ὰ ἀγγέλοι τὰ 'χτενίσα.

'Αγγέλου εἶσαι ζωγραφι̣ὰ καὶ τοῦ Θεοῦ ἡ χάρη,
γι̣ὰ τοῦτο δὲν εὑρίσκεται 'ς τὴ νι̣ότη σου ψεκάδι.

'Αγγέλοι σ' ἱστορήσανε τὴ νύκτα μὲ φεγγάρι,
ἐκάναν σ' ἄσπρο κ' ἔμμορφο 'σὰν τὸ μαργαριτάρι.

Ὢ μαργαριταρόρριζα καὶ πέτρα μου κουρτέσα,
ὅλαις ἡ χάραις τοῦ Θεοῦ ἐπάνω σου ἐπέσα.

Χάραις χαρίσματα Θεοῦ σ' ἔχουν νεστορισμένο,
κ' εὐγενικὸ καὶ ταπεινό, πολλὰ χαριτωμένο.

Τρεῖς χάραις σοῦ 'δωσ' ὁ Θεὸς μὲ τὴν ἁγι̣ὰ Τριάδα,
τὴν εὐγενει̣ά, τὴν ἐμμορφι̣ὰ καὶ τὴν σιανομάδα.

Πρώτη μ' ἀγάπ' ἀγάπα με, καθὼς μ' ἐγάπας πρῶτα,
ἀθρώπω λόγι̣α μὴ 'γροικᾷς καὶ τὴν καρδι̣ά σου 'ρώτα.

'Ανέβα 'πάνω 'ς τὸ βουνὸ κ' ἰδὲ κάτω 'ς τὸν κάμπο,
ὅσα ζευγάρι̣α κι̣' ἂν λαλοῦν, οὖλα γι̣ὰ 'σένα κάμνου.

Ἔρωτα, δὲν σοῦ 'ζήτηξα κορῶνα νὰ μοῦ βάλῃς,
'ς τὰ βάσανα 'ποῦ μ' ἔβαλες, πάσχισε νὰ μὲ 'βγάλῃς.

Ἔρωτα, 'ποῦ μ' ἐρώτευγες καὶ πι̣ὰ δὲ μ' ἐρωτεύγεις,
τὴ μαχαιρι̣ὰ 'ποῦ μ' ἔδωκες, πῶς δὲ μοῦ τὴ γι̣ατρεύγεις;

Σαίτα μπαρπαρέζικη μοῦ 'ρίξαν τοῦ καϋμένου,
ὅσοι γι̣ατροὶ κι̣' ἂν μ' εἴδασι, μ' εἴπασι πῶς δὲ 'γι̣αίνω.

Οὖλ' οἱ γι̣ατροὶ νὰ μαευθοῦν, συμβούλιο νὰ κάμουν,
τὸν πόνο 'ποῦ 'χω 'ς τὴν καρδι̣ὰ πάλαι δὲ θὰ τὸν 'γι̣άνουν.

Τί νὰ σοῦ κάμουν οἱ γι̣ατροί, ἂν εἶν' καὶ σπουδασμένοι,
γι̣ὰ νὰ σοῦ 'γι̣άνουν μι̣ὰ πληγὴν ἐρωτοκτυπημένην;

Ὢ οὐρανὲ καὶ θάλασσα, ὄρη, βουνὰ καὶ δάση,
γι̣ὰ μι̣ὰν ἀγάπη βούλεται ζωὴ κανεὶς νὰ χάσῃ.

Ὢ οὐρανέ, μὴ τὰ δεχθῇς, καὶ γῆ μὴ τὰ βαστάξῃς,
ἀπὸ τοὺς δι̣ὸ 'π' ἀγάπησα τὸν ὕστερο νὰ κάψῃς.

Ὅσον ὁ οὐρανὸς 'ψηλὰ κ' ἡ θάλασσα 'ς τὸ βάθος,
ἔβαλα, χαϊδεμένε μου, μέσ' 'ς τὴν καρδι̣ά μου πάθος.

Τὸν οὐρανὸ βάζω χαρτί, τὴ θάλασσα μελάνη,
νὰ γράψω χαιρετίσματα καὶ πάλι δὲν ἐφτάνει.

'Σ τὸν οὐρανὸ κι' ἂν ἀνεβῇς, 'ς τ' ἄστρη κι' ἂν 'πᾷς νὰ κάτσῃς,
'ς τοῦ ἥλιου 'γκόλφι νὰ κρυφτῇς, τοῦ νασουπιοῦ μου 'γράφτης.

'Σ τὸν οὐρανὸ κι' ἂν ἀνεβῇς, κι' ἂν πιάσῃς καὶ 'ξεφτέρια,
ξεμπερδεμὸ δὲν ἔχεις σὺ ἀπ' τὰ 'δικά μου χέρια.

Θωρῶ τὸν κάμπο πράσινο, καὶ τὴν καρδιά μου μαύρη,
κι' ὅπου μοῦ τὴν ἐμαύρισε 'πὸ τὸν Θεὸ νὰ τά 'βρῃ.

'Εγὼ γιὰ σένα χάνομαι καὶ γίνομαι θυσία,
μὰ 'γὼ θωρῶ κ' εὑρίσκεσαι 'σὲ ἀδιαφορία.

Ἄγγελος εἶσαι μὲ τὸ 'δεῖ κι' ἀγγελικὰ γυρίζεις,
κι' ἂν θέλῃς πέρνεις ταὶς ψυχαίς, κι' ἂν θέλῃς ταὶς χαρίζεις.

Ἄγγελος ἐκατέβηκε 'πὸ 'πάνω 'π' τὴ θεότη,
κ' ἔκατσε καὶ ζωγράφισε τὴν ἔμμορφή σου νιότη.

Ἄγγελος ἐκατέβηκε καὶ 'βάστα καλαμάρι,
καὶ 'κατσε καὶ 'ζωγράφισε τὰ νόστιμά σου κάλλη.

'Αγγελικὸ κορμὶν ἔχεις, βασιλικὸν ἀέρα,
κι' ὁποῦ σὲ 'δῇ 'πὸ τὸ πρωί, ἔχει καλὴν ἡμέρα.

Ὅπου σὲ 'δῇ 'πὸ τὸ πρωί, καὶ θὰ μὲ 'δῇ καὶ 'μένα,
λέουν, τὰ χαδεμένα μου, ποιὰ μάννα τὰ ἐγέννα;

'Σὰν ἄγγελος μὲ τὸ σπαθὶ μοῦ φαίνεσαι, πουλί μου,
'ποῦ πέρνεις ὅλαις ταὶς ψυχαὶς καὶ 'φίνεις τὴ 'δική μου.

Βασιλικέ μου κατσαρὲ 'πὸ τιμημένο κῆπο,
'πέ μου, πουλί μ', ἂν μ' ἀγαπᾷς, γιὰ 'πὸ τὰ σὲ νὰ λείπω.

Βασιλικέ μου κατσαρέ, πολλὰ 'ποῦ μοῦ μυρίζεις,
λέω νὰ σ' ἀγαπῶ κρυφά, μὰ σὺ μὲ δαιμονίζεις.

Βασιλικέ μου κατσαρέ, κρυφὰ θὰ σὲ ποτίζω,
γιατ' ἔχεις μυρωδιὰ πολλὴ καὶ δὲ τὴν ταγιετίζω.

Βασιλικὲ 'πὸ τὸ μπαξέ, μῆλό μ' ἀπ' τὸ παλάτι,
πάλι ξανακαινούργιωσε μέσα μου ἡ ἀγάπη.

Μυρίζει κι' ὁ βασιλικὸς, μυρίζουσι καὶ τ' ἄνθη,
τὸ πιὰ μυρίζει ἡ νιότη σου περὶ τὸ μοσκοκάρφι.

Τὸ μοσχοκάρυδο μασκιᾷς, τὸ κάτιο καταπίνεις,
ῥοδόσταμο τ' ἀλισμαριοῦ ἔχεις νερὸ καὶ πίνεις.

Ροδόσταμο τ' ἀλισμαριοῦ ἧβγε 'ς τὸ πρόσωπό σου,
γιὰ νὰ μυρίζῃ ἡ νιότη σου, ὅταν περνῶ 'πὸ 'μπρός σου.

Περνᾷς καὶ δὲ μὲ χαιρετᾷς, τὰ 'μμάτια χαμηλόνεις,
'ξέρω το 'γὼ πῶς μ' ἀγαπᾷς, μὰ δὲν τὸ φανερόνεις.

Περνᾷς καὶ δὲ μὲ χαιρετᾷς, χαρὰ 'ς τὴν 'περηφάνεια,
'σὰν καὶ βαστᾷς 'ς τὰ χέρια σου βασιλικὰ φερμάνια.

Πέρασε καὶ ἀντιπέρασε, πουλί μ', ἀγάπησά σε,
καὶ μέσ' 'ς τὰ φύλλα τῆς καρδιᾶς ἐφυτολόησά σε.

Πέρασε, χαδεμένε μου κι' ἀργυρομαστραπᾶ μου,
καὶ σύ 'σαι 'ποῦ τὰ 'μάρανες τὰ φύλλα τῆς καρδιᾶς μου.

Βέργα κυπαρισόβεργα εἰς τὸν κυπαρισῶνα,
ὅπου σὲ πάρῃ, δὲ γηρνᾷ ποτὲ εἰς τὸν αἰῶνα.

Ὄμμορφο 'ποῦ 'ναι τὸ δενδρὶ τὸ καρυδοφυλλᾶτο,
'ποῦ 'βγάζει 'πάνω 'ς τὴν κορφὴ τὸ μόσχο τὸν ἀφρᾶτο.

Ἔσκυψα κ' εἶδα τὸ δενδρί, βαθειὰ 'ναι φυτεμένο,
καὶ μέσ' 'ς τὰ φύλλα τῆς καρδιᾶς εἶναι περιπλεγμένο.

Ὡς περιπλέκει ὁ βάλσαμος μὲ τὸν πλατοφυλλᾶτο,
ἔτσι 'περίπλεξα καὶ 'γὼ 'ς τὸ μόσχο τὸν ἀφρᾶτο.

Τὸ μόσχον ἐκοπάνισα, νὰ κάμω τὸ ζαπέτη,
κι' ἂν ἔχῃς παραπόνεσι, ἔλα 'βρέ με καὶ 'πέ τη.

Τὸ μοσκοκάρφι 'βρίσκεται κάτω 'ς τὸν 'Ιορδάνη,
καὶ μέν' ὁ χαϊδεμένος μου 'ς τὸν κόσμο δὲν ἐφάνη.

'Σὰν τ' ἄνθη τῆς ἀμυγδαλιᾶς ἦτο καρδιά μου πρῶτα,
τώρα μοῦ τὴν ἐμαύρισες κι' ὅπου κι' ἂν θέλῃς 'ρώτα.

'Εμαύρισές την τὴν καρδιά, κι' ὅπου κι' ἂν θέλῃς 'ρώτα,
γιατὶ θωρῶ τὰ λόγια σου δὲν εἶναι 'σὰν τὰ πρῶτα.

Κι' ἂν ἀποθάνω 'γὼ γιὰ σέ, ἡ γῆς δὲ μὲ χωνεύει,
σαβανιασμένο τὸ κορμὶ θὰ 'ρθῇ νὰ σὲ γυρεύῃ.

Κι' ἂν ἀποθάνω θάψε με 'ς ἕνα 'ψηλὸ μπαίρι,
κ' ἔλα τὸ χρόνο μιὰ βολὰ νὰ κάνῃς παναῦρι.

Κι' ἂν ἀποθάνουμε μαζῆ, πάλι τὰ κόκκαλά μας
χρουσᾶ πουλάκια θὰ γενοῦν νὰ σύρουν τὸν σεβδᾶ μας.

Σύρε, βασιλοποῦλά μου, μάεψε τὸν στρατό σου,
νὰ 'πά' νὰ περπατήσουμε, κι' ὁ γάμος εἶν' 'δικός σου.

Σύρε, βασιλοποῦλά μου, καὶ μάεψε τ' ἀσκέρι,
νὰ 'πά' νὰ περπατήσουμε ὥρα τὸ μεσημέρι.

Σύρε, βασιλοποῦλά μου, ἔξ' ἀπ' τὸ μαχαλᾶ σου,
νὰ 'πά' νὰ περπατήσουμε μὲ τὰ πεθερικά σου.

Ὦ πάλκο μου βασιλικό, διαμάντι φορτωμένο,
ἄσπρης γαριφαλιᾶς κλαδί, ῥόδο ξεφουντωμένο.

Ὦ πάλκο μου βασιλικό, κι' ἀστριακὸ παπόρι,
ἦρθε καινούργιος πλοίαρχος νὰ πιάσῃ τὸ τεμόνι.

'Ηθέλησεν ὁ βασιλιὰς μὲ τὸ φαμιλικό του,
νὰ 'βγοῦν νὰ σουργιανίσωσι νὰ 'δοῦν καὶ τὸ στρατό του.

'Νταμῶσαν τὰ βασίλεια τὰ διὸ νὰ γείνουν ἕνα,
νὰ 'πά' νὰ κουμαντέρουνται ἀπ' ἕνα βασιλέα,

'Νταμῶσαν τὰ τρικούβερτα, ἐσμίξαν τὰ ῥῆτα,
κ' ἤβγαν νὰ σολατσάρουσι τὰ δ̤ὸ τὰ κουνσουλᾶτα.

Ὄμμορφο 'ποῦ μοῦ φαίνεται τοῦ βασιλέ' τ' ἀσκέρι,
νὰ ζήσῃ ὅπου τὸ λαλεῖ κ̤' ὅπου τὸ κουμαντέρει.

Σήμερον ηὗρε τὸν καιρὸ τῆς Μάλτας τὸ καράβι,
τῆς Βενετ̤ᾶς τὸ κάτεργο 'βγῆκε νὰ σολατσάρῃ.

Φρεγάδα μου παλατ̤ανή, 'ποῦ 'ρθες ἀπ' ταῖς 'Αθήναις,
'ποῦ 'ναι καὶ τὸ γομάρι σου ὅλο ἀϊναλίδες.

Φρεγάδα μου παλατ̤ανή, 'πὸ μέσα 'πὸ τὴν Πόλη,
Ὁποῦ 'ναι τὸ γομάρι σου ῥεσοῦτι καὶ σταμπόλι.

Μὲ μάλαμα σὲ 'ζύμωσαν μ' ἀσῆμι σὲ 'πλασῶσαν,
καὶ μὲ ταῖς δ̤αμαντόπετραις τὰ κάλλη σου 'γημῶσαν.

'Δῶ θέλει νοῦ καὶ κόντρα νοῦ, πέλκι καὶ ἠμπορέσω,
ἐτοῦτο τὸ βασίλειο διὰ νὰ ἐπαινέσω.

Ὦ βασιλοπατρῶνά μου, ἐπρέπα σου τὰ πλούτη,
νὰ τὴν ὁρίζῃς μοναχὴ τὴ γειτον̤ὰν ἐτούτη.

Βασίλισσά 'σαι 'ς τὰ καλὰ καὶ ῥήϊσα 'ς τὰ πλούτη,
μοναχική 'σαι, κόρη μου, 'ς τὴ γειτον̤ὰν ἐτούτη.

'Σὲ τούτη δὰ τὴ γειτον̤ά, 'σὲ τούτη δὰ τὴ ῥούγα,
ἐφέραμε μ̤ὰ πέρδικα μὲ τὰ χρυσὰ βελοῦδα.

Μαλαματένη νά 'σουνα ὡσὰν τὴν Παναγία,
πούετα δὲν τὴν εὕρισκες, κόρη μου, τέτο̤α μοῖρα.

Μαλαματέν̤ο μου κλειδί, 'ποῦ 'νοίουσι τὴν ὥρα,
ὅσο νὰ σ' εὕρω δ̤αλεχτή, ἐγύρισα τὴ χώρα.

'Εγύρισά το τὸ χωρ̤ό, πουνέντη καὶ λεβάντη,
'σὰν τὸν πρωτοκουμπάρο μας δὲν ἔβαλαν καὶ ἄλλοι.

'Εγύρισά το τὸ χωρ̤ό, πάλι θὰ τὸ γυρίσω,
ὡσὰν ἐσένα ἄλλο ν̤ὸ δὲν ηὗρα νὰ γουτίσω.

Οὗλο τὸν κόσμο 'γύρισα, ἀνατολὴ καὶ δύση,
ὡσὰν ἐσένα 'μορφον̤ὸ δὲν ηὗρα κυπαρίσι.

Ἔνοιξε ἡ τρανταφυλλ̤ὰ 'ς τοῦ μᾶ τὸ περιβόλι,
καὶ 'δ̤άλεξα τὸ πο̤ὸ καλὸ γ̤ὰ τὴ 'δική μου κόρη.

'Σ ἕνα βασιλικὸ μπαξὲ κ̤' ἀπ' ἕνα περιβόλι
ἔκοψα μὲ τὸ χέρι μου τὸ πράσινο λεμόνι.

Βασιλικέ μ' ἀπ' τὸ μπαξέ, μῆλο μ' ἀπ' τὸ παλάτι,
γ̤ὰ λόγου σου 'καινούργ̤ωσε μέσα μου ἡ ἀγάπη.

Χριστέ μου, ν' ἀξιώθηκα νὰ 'μπῶ 'σὲ περιβόλι,
νὰ κόψω μὲ τὰ χέρ̤α μου ἕνα χρυσὸ λεμόνι.

'Σ ἕνα βασιλικὸ μπαξὲ θὰ κάτσω διπλοπόδι,
νὰ βάλ' ἀρχὴ νὰ τὴν 'παινῶ τὴ μάννα καὶ τὴν κόρη.

Ἡ μάννα 'ποῦ σ' ἐγέννησε, ἔχει περίσσια χάρη,
τὸν ἥλιον ἐγγαστρώθηκε καὶ 'γέννησε φεγγάρι.

'Εκέρδισα τὰ ζάλα μου τὰ 'πάνω καὶ τὰ κάτω,
ὁποῦ 'πιασα 'ς τὴν κόρη μου τὸν μόσκο τὸν ἀκρᾶτο.

'Ποῦ 'κάθουμουν καὶ διάλεγα ἐννιὰ λογιοῦ σιτάρι,
καὶ τὸ κουκκὶ ὁποῦ 'πιασα, ἦβγε μαργαριτάρι.

'Επέρασα καὶ 'ψούνισα 'ς ἐμπορικὸ σοκάκι,
ἐψούνισα βασιλικὸ ἀλὶ τρανταφυλλάκι.

Ὡσὰν ἀλὶ τριαντάφυλλο, 'ποῦ 'βγάζουν 'ς τὸ παζάρι,
ἔτσ' εἶν' ἡ νύφη 'ποῦ 'καμα κ' ἔχει περίσσια χάρη.

'Παινέσης δὲν 'παινέσης τους, ἀτοί των 'παινεμένοι,
εἶναι κι' ἀπὸ 'ψηλὴ γενιὰ κι' ἀρχοντανεθρεμμένοι.

Δ'.

ΜΥΡΟΛΟΓΙΑ

1

Σύρ', ἀδερφέ, 'ς τὸ μνῆμά του καὶ φίλησε τὸ χῶμα,
καὶ 'πέ του πῶς τὸν χαιρετῶ μὲ τὸ πρικύ μου στόμα.

—

Ὦ κρίνε μου τοῦ βασιλέ', λουλοῦδί μου τοῦ μπέη,
ποιὸς θά 'ρχεται 'ς τὸ μνῆμά σου κάθε λαμπρὴ νὰ κλαίῃ;

—

Ἡ ἀδερφαίς σου ἔρχονται, κι' ὁ Γιάννης κι' ὁ Πασχάλης,
νὰ σὲ καλημερίζουσι καὶ νὰ σὲ ῥαίνουν δάφνη.

—

'Απέθανες, ἀγάπη μου, καὶ 'μένα ἐθυμούσουν,
καὶ σὺ τὴν πένα ἐζητεῖς κ' ἔκλαιεν ἡ καρδιά σου.

—

Τὸ χέρι σου 'βαστούσασι κ' ἔβαζες τὴ γραφή σου,
καὶ μοῦ 'στελνες χαιρετισμὸ 'πὸ μέσ' ἀπ' τὴν ψυχή σου.

—

'Πεθαίνω 'γώ, ἀγάπη μου, ἐσένα νὰ 'θυμοῦμαι,
ὁ Χάρος δὲν μᾶς ἄφησε ἀντάμα νὰ χαροῦμε.

—

'Εγὼ θὲ νά 'μαι μέσ' 'ς τὴ γῆ, καὶ σὺ θά 'σαι καμένη,
κι' ὅσῳ νὰ ζῇς, ἡ νιότη σου 'ς τὰ μαῦρα φορεμένη.

—

'Εγὼ τὰ μαῦρα τά 'βαλα, νὰ μὲ θωροῦν οἱ φίλοι,
νὰ μὴ σὲ λησμονοῦν ποτέ, χρυσό μου καναρίνι.

—

Πρωῒ βραδὺ οἱ φίλοι σου 'ς τὸ σπίτι πλησιάζουν,
κ' ἐμὲ θωροῦσι καλογρηὰ καὶ βαργιανεστενάζουν.

—

Οἱ φίλοι πλησιάζουσι πρωΐ βραδὺ 'ς τὸ σπίτι,
διαμετροῦσι τὸν καμό, παρηγοροῦν τὴ λύπη.

—

Ἄλλος κανεὶς δὲν ἠμπορεῖ νὰ μὲ παρηγορήσῃ,
εἰ μὴ ν' ἀνεστηθῇς ἐσύ, ἡ λαύρα μου νὰ σβύσῃ.

—

Ὦ ἀδερφοὶ καὶ συγγενεῖς, καὶ φίλοι 'μπιστεμμένοι,
'θυμᾶσθε τῆς ἀγάπης μου, ἂν εἶν' καὶ 'πεθαμένη.

—

Γ̯ιὰ τὸ χατῆρι ἐκεινοῦ, 'γαπᾶτε τὸν ὑγ̯ιό του,
κ' ἔχει ὁ Θ̯ιὸς ν' ἀξιωθῇ εἰς τύπον ἰδικόν του.

—

Ὦ παραθύρ̯ια μου 'ψηλά, καὶ ποῦ 'ναι τὸ πουλί μου,
μηδὲ 'ς τὴ κλίνη μ' ἔρχεται, μηδὲ 'ς τὴ κάμαρή μου.

—

Ὦ καναράκι μου χρυσό, ἔλα νὰ κελαδήσῃς,
τὴν πικραμένη μου καρδ̯ιὰ νὰ τὴν παρηγορήσῃς.

—

Ὦ παραθύρ̯ια μου 'ψηλά, κολωνοτουρνεμμένα,
ποῦ 'ναι ὁ νοικοκύρης σας κ̯ι' ὁ σύντροφος ἐμένα.

—

Σύντροφο 'ποῦ τὸν ἔχασα! καὶ τώρα πῶς θὰ ζήσω;
ἀπ' τὸν καμό μου τὸν πολὺ λωλλὴ θὰ κατηντήσω.

—

Κ̯ι' ἂν λωλλαθῶ ἀπ' τὸν καμό, ἔχω τὰ δίκαιά μου,
γ̯ιατὶ ἄλλη δὲν ἔχασε ἐμὲ τὴ συντροφ̯ιά μου.

—

Ἂν εἶχα κόρη γ̯ιὰ 'παντρε̯ιά, καὶ γυ̯ιὸ 'λικιωμένο,
ἤθε ν' ἀνέβω 'ς τὸ βουνὶ καὶ καλογρ̯ηὰ νὰ γένω.

—

Νὰ κάθωμαι δὲν ἠμπορῶ, νὰ φύγω, ποῦ θὰ 'πάω;
ὅπου νὰ 'πάω, τὸν καμὸ μαζῇ μου θὰ τὸν πάρω.

—

Ἂν 'πάω κάτω, θάλασσα, καὶ 'πάνω εἶν' ῥουμάνι,
ἂς κάθωμαι 'ς τὸ σπίτι μου, νὰ κλαίω πρωΐ βράδυ.

—

Κάρβουνον ἔχω 'ς τὴν καρδ̯ιὰ καὶ σβεῖ καὶ νεκαρόνει,
κ̯ι' ὅταν σοῦ θέλω 'θυμηθῇ, 'σὰν τὸ κερὶ μὲ λ̯ιόνει.

—

2

Μᾶς λές, πῶς εἶναι ἄρρωστος, τρ̯ιὰ χρόν̯ια 'πᾶσι τώρα,
καὶ πο̯ιὸς θὰ τὸν διατηρῇ, 'ποῦ 'ναι 'σὲ ξένη χώρα;
Μάννα μου, τὸν πατέρα μου πο̯ιὸς θὰ τὸν κουβερνέρῃ;
θέλει καφὲ 'πὸ τὸ πρωί, κεντὶ καὶ μεσημέρι.
Ὦ Χάρο ἀφιλότιμε, νὰ λάβῃς τὸν καϋμό μου,
'ποῦ 'πῆρες τὸν πατέρα μου καὶ τὸν ἐξάδερφό μου.

Ὦ Χάρο ἀφιλότιμε καὶ μὲ ἀναγνωσία,
'ποῦ 'πῆρες τὸν πατέρα μου, δὲν ἔχω πι̯ὰ ἐλπίδα.
Ὦ Χάρο ἀφιλότιμε, ἔκαψες τὴν καρδι̯ά μου,
ὁποῦ μοῦ τὸν ἐστέρησες ἐμένα τὸ μπαμπᾶ μου,
κι̯' ἐμείναμε τὰ δύστυχα πικρὰ κι̯' ἀρφανημένα,
καὶ τρέχουν τὰ 'μματάκι̯α μου δάκρι̯α φαρμακωμένα.
'Αλλοίμονο ἡ δύστυχη, τρέχουν τὰ δάκρυά μου,
ὅταν θὰ 'ποῦν τὰ χείλη μου τ' ὄνομα τοῦ μπαμπᾶ μου.
'Πέθανεν ὁ πατέρας μου, μᾶς ἄφησε 'ς τὴ ξέρα,
καὶ μᾶς φυσᾷ ὁ ἄνεμος καὶ μᾶς χτυπᾷ τὸ ρέμμα.
Ὄχου, μαχαίρι̯α καὶ σπαθι̯ὰ 'ποῦ 'μπῆκαν 'ς τὴν καρδι̯ά μου,
ὁποῦ μοῦ τὸν ἐχώσασι 'ς τὰ ξένα τὸ μπαμπᾶ μου.
Ὦ Χάρο ἀφιλότιμε, πῶς σοῦ παραπονι̯οῦμαι,
'ποῦ 'πῆρες τὸν πατέρα μου κ' ἐγὼ τὸν ἐστεροῦμαι.
Γι̯ὰ τὸν πατέρα μου χολι̯ῶ κ' ἔχω καρδι̯ὰ καμμένη,
γι̯ατὶ μοῦ τὸν ἐχώσασι 'ς τὴ ξενιτει̯ὰν οἱ ξένοι.
'Σ τὰ ξένα τὸν ἐχώσασιν ἐμένα τὸ μπαμπᾶ μου,
ἔβαψα μαῦρα καὶ φορῶ 'πάνω 'ς τὴν ἐλικι̯ά μου.
Ὤχ, κι̯' ἂς ἀπέθαινεν ἐδῶ, νὰ κάμουμε τὸ 'ξόδι,
μέσα 'ς τὴν Ποταμίτισσα οὖλο τὸ γενολόϊ.
Ὤχ, κι̯' ἂς ἀπέθαινεν ἐδῶ, νὰ κλαῖν' οἱ συγγενεῖς του,
νὰ κάμῃ τὴν παράταξη ὁ γυι̯ὸς τῆς ἀδερφῆς του.
Ὤχ, κι̯' ἂς ἀπέθαινεν ἐδῶ, τὸ 'ξόδι του νὰ γένῃ,
μόνο μοῦ τὸν ἐχώσασι 'ς τὴ ξενιτει̯ὰν οἱ ξένοι.
Λές, ποῖοι τὸν ἐχώσασι; Φράγγ' ἦτο γι̯ὰ Ρωμαῖοι,
κ' ἒν εἶχεν ἀπὸ 'πάνω του κόρη του, νὰ τὸν κλαίῃ;
'Αλλοίμονον ἡ δύστυχη, δὲν ἔχω πι̯ὰ ἐλπίδα,
γι̯ὰ νά 'ρθῃ ὁ πατέρας μου 'σὲ τούτη τὴν πατρίδα.
Γι̯ὰ τὸν πατέρα μου χολι̯ῶ κ' ἔχω μεγάλη λύπη,
κι̯' ἀπὸ τὴ στεναχώρι̯α μου δὲ μοῦ χωρεῖ τὸ σπίτι.
Χολι̯ῶ γι̯ὰ τὸν πατέρα μου, 'ποῦ 'πέθανε 'ς τὰ ξένα,
κ' ἔχω καμμένα σωτικὰ καὶ χείλη πικραμένα.
'Αλλοίμονον ἡ δύστυχη, καϋμὸ 'ποῦ τὸν ἐπῆρα,
'ποῦ 'χῶσαν τὸν πατέρα μου 'ς τὰ ξένα κ' ἒν τὸν εἶδα.
Μάννα μου, ὁ πατέρας μου 'ς τὰ ξένα 'ναι ἐφημέρης,
'ς τὸν ἅϊ Γι̯άννη λουτρουᾷ· πότε νὰ 'πά' τὸν φέρῃς;
'Πεθύμησα νὰ τὸν ἰδῶ, τρι̯ὰ χρόνι̯α 'πᾶσι τώρα,
'ποῦ 'φυγε ἀπ' τὸ σπίτι μας κ' εἶναι 'σὲ ξένη χώρα.
Θαμμάζομαί σε, μάννα μου, καὶ μετὰ σένα τά 'χω,
'ποῦ 'φηκες τὸν πατέρα μου 'ς τὴ ξενιτει̯ὰν μονάχο.

Ε΄.

ΠΑΡΟΙΜΙΑΙ

1

Ὅπου ξοδεύει δεκοχτὼ
καὶ δὲ 'σοδεύει τριάντα,
'ς τὴ φυλακὴ τὸν 'βάνουνε
καὶ δὲν ἠξέρει γιάντα.

2

Τὰ θέλ' ἀξεῖς πελέκα τα.
Ἐκτέλει ταχέως.

3

Καὶ τὰ μεταξωτὰ βρακιὰ θέλουν 'πεδέξια σκέλια.
Ἐπὶ οἰηματιῶν.

4

Πέντε μέτρα κ' ἕνα κόφτε.
Τὸ ἀρχ. «νόει καὶ τότε πράττε».

5

Τὸ δέ σε μέλει, μὴ 'ρωτᾷς, ποτὲ κακὸ μὴ πάθῃς.

6

Ἀπὸ πήττα 'ποῦ δὲν τρώγεις, ἄφες την κι' ἃς καίεται.

7

Ἂς εἶν' μικρὸ τ' ἀλῶνί σου,
κι' ἃς εἶν' μοναχικό σου.

8

Ἀλλοῦ τ' ἀρνίθια καὶ τ' αὐγά,
κι' ἀλλοῦ τὰ κακνακίσματα.

9

Ἀλονίδα κι' ἀστιβίδα
καὶ κακὴ συναπαντίδα,
'σὰ δὲ σ' ἔχῃ ὁ λογισμός μου,
ἴντα τρυπηᾷς ἐμπρός μου;
Ἐπὶ κενοδόξων, οὐδεμίαν ὑπόληψιν ἢ σημασίαν παρὰ τοῖς ἄλλοις ἐχόντων.

10

Τά 'χει ὁ νοῦς μου, δὲν τὰ λέω,
παρὰ κάθωμαι καὶ κλαίω.
Ἐπὶ τῶν τηρούντων μυστικὴν τὴν λύπην των.

11

Ἡ ἀλεποῦ 'χεν ἀργατιά,
καὶ 'κείνη 'σταχολόα.
Ἐπὶ τῶν ἀμεριμνούντων περὶ τῆς ἐργασίας των καὶ εἰς ἐπουσιώδη ἀπασχολουμένων.

12

Τὸ τεμπέλη 'σὰν τὸν ἔχῃς,
τὸν προφήτην τί τὸν θέλεις;
Ἐπὶ των ἐν τῇ ἐργασίᾳ φλυαρούντων, διὰ νὰ παρέρχηται ἡ ὥρα.

13

Τοῦ τεμπέλη τὸ μαχαῖρι
ὅλη 'μέρα 'κονισμένο.
Ὁμοία τῇ προηγουμένῃ.

14

Ξενοθερίζεις, τραγουδᾷς,
κακὸν χειμῶνα ἔχεις.
Ὁ τοῦ τέττιγος αἰσώπειος μῦθος.

15

Ἄλλοι σπέρνουν καὶ θερίζουν,
ἄλλοι τρῶν καὶ μακαρίζουν.
Ἐπὶ κληρονόμων.

16

'Σ τὸ μύλο παίζεις ταμπουρᾶ,
κρῖμα 'ς τὰ τέλια 'ποῦ χαλᾷς.
Ἐπὶ ἀπειθῶν μὴ δεχομένων συμβουλάς.

17

Ἀλλοὶ 'ποῦ τό 'χει ἡ κούτρα του, νὰ κατεβάζῃ ψείραις.

18

Κουφοῦ καμπάνα κι' ἂν κτυπᾷς,
λωλλὸ κι' ἂν θυμιατίζῃς,
καὶ μεθυσμένο κι' ἂν κερνᾷς,
οὖλα χαμένα τά 'χεις.

19

Πήτα 'μπρὸς καὶ πήτα 'πίσω,
νά 'βγω θέλω νὰ 'μιλήσω.
Ἐπὶ πολυπραγμόνων, μάλιστα γυναικῶν.

20

Τὰ θέλ' ὁ Γιάννης τῆς Μαριᾶς,
τὰ 'δῇ ἡ Μαργιὰ 'ς τὸ Γιάννη.
Τῆς αὐτῆς ἐννοίας τῷ «λάκκον ὤρυξε καὶ ἀνέσκαψε κτλ.».

21

Ἄψε, λάψε μέσ' 'ς τοὺς δρόμους,
καὶ λιμάγρα μέσ' 'ς τὸ σπίτι.

Ἐπὶ ἀνθρώπων φαινομένων εἰς τὸν κόσμον, ὅτι εἶναί τι, πράγματι δὲ ἐν τῇ οἰκίᾳ στερουμένων καὶ τοῦ ἐπιουσίου ἄρτου.

22

Τὰ θέλα κάμης τὸ πωρνό,
ἀπὸ 'σπερῆς μελέτα.

23

Ἀβούλετό 'ναι νὰ γενῇ χοιροῦ μαλλὶ μετάξι,
τῶν ἀπανθρώπω τὰ παιδιὰ νά 'χουν τιμὴ καὶ [τάξη.

Ὁμοία τῇ: «φύσιν πονηρὰν μεταβαλεῖν οὐ ῥᾴδιον».

24

Ὁ χορτασμένος τοῦ νηστικοῦ δὲ 'θυμᾶται.

25

Δὲ βούγια καὶ 'παρε πανί.

Ἐπὶ τέκνων προσομοιαζόντων τοῖς γονεῦσιν.

26

Ἐγέννησέ με μάννα μου νὰ 'μοιάσω τοῦ κυροῦ μου.

Ὁμοία τῇ προηγουμένῃ.

27

Ἄλλα λέουν τῆς ἀνέμης, κι' ἄλλα κλώθει καὶ γυρίζει.

Ἐπὶ τῶν ἄλλ' ἀντ' ἄλλων ἀποκρινομένων.

28

Οἱ λωλλοὶ κουδούνια θέλουν;

Ἐπὶ τῶν ἐκ τῶν πράξεών των ἀνοήτων ἀποδεικνυομένων.

29

Ἐδῶ καράβια πνίγουνται, καὶ σεῖς βαρκιὰ ποῦ πᾶτε;

Ἐπὶ τῶν ἀναλαμβανόντων τὴν ἐκτέλεσιν ἔργων δυσκόλων καὶ ἀνωτέρων τῶν δυνάμεών των.

30

Νὰ σύρ' ὁ κλέφτης τὴ φωνή, νὰ κόψ' ὁ νοικοκύρης.

Ἐπὶ ἐνόχων προσπαθούντων διὰ σαθρῶν ἐπιχειρημάτων καὶ φωνασκιῶν νὰ ἀποδώσωσι τὴν εὐθύνην καὶ ἐνοχὴν ἑτέροις.

31

Ἂν 'πῇς, περάσῃ σάββατο,
πήττα μὴν ἀλιμένης.

Ἐπὶ τῶν παραμελούντων ἢ ἀναβαλλόντων τὰς ὑποθέσεις των. (Σημ. Ἐν Νισύρῳ ζυμόνουσι κατὰ πᾶν σάββατον, καὶ ἐπὶ τούτῳ ἑκάστη οἰκία ἔχει καὶ τὸν κλίβανόν της).

32

Ποῦ δὲ θέλει κτύπο, γείτονα χαλκιὰ δὲν κάμνει.

Ὅστις δηλονότι δὲν θέλει νὰ ἔχῃ φροντίδας καὶ σκέψεις, δὲν πρέπει νὰ ἀναλαμβάνῃ τὴν διεύθυνσιν ἢ ἐποπτείαν δημοσίων ἔργων.

33

Ὅποιος δὲ θέλει ν' ἀκούσῃ τὰ βαρδάρια,
'ς τὸ μύλο δὲν 'πάει.

Ὁμοία τῇ προηγουμένῃ.

34

Πεῖσμα λεῖσμα μέσ' 'ς τὸ φόρο.

Λέγεται ἐπὶ ἀνθρώπων, οἵτινες δεικνύουσι τὴν διαγωγήν των εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ ἀπέναντι πολλῶν· (ἡ λέξις *φόρος* σημαίνει *ἀγορά*· *γεναῖκα τοῦ φόρου*· *ἄνθρωπος τοῦ φόρου*· *μωρή, θὰ σὲ κάμω τοῦ φόρου*=θὰ σὲ κηρύξω δημοσίως καὶ θὰ σὲ ἐλέγξω).

35

Λουμποῦνι τὸ λουμποῦνι γεμίζει τὸ σακκοῦλι.

Ὁμοία μὲ τὸ Ἡσιόδειον:

Εἰ γάρ κεν καὶ σμικρὸν ἐπὶ σμικρῷ καταθεῖο
καὶ θαμὰ τοῦτ' ἔρδεις, τάχα κεν μέγα καὶ τὸ γένοιτο.

36

Ἄλλα μελετοῦν τὰ βῴδια, κι' ἄλλα ὁ ζευγᾶς.

Ὁμοία τῇ: «ἄλλαι μὲν βουλαὶ ἀνθρώπων, ἄλλα δὲ Θεὸς κελεύει».

37

Ηὗρε τσοῦκα ποῦμαν της.

Ὁμοία τῇ ἀρχαίᾳ: «ὅμοιος ὁμοίῳ ἀεὶ πελάζει».

38

Γὴ (ἢ) τοῦ ὕψου γὴ τοῦ βάθου.

Ὁμοία τῇ: «ἢ τάν, ἢ ἐπὶ τᾶς».

39

Κ' ἡ ἀμάχη σου φιλᾷ μου.

Ἐπὶ τῶν καὶ ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν ὠφελουμένων.

40

Ἀνάθεμα 'ποῦ θὲ νὰ 'πῇ τὴν ἀελι̯ὰ ζευγάρι,
καὶ τὴ γεναῖκα ἄθρωπο καὶ τὸ τυρὶ συμφάι.

41

Ἡ μάννα τὴν καρδι̯ὰ πονεῖ, κ' ἡ ἀδελφὴ τὴν ἄτζα.

42

Βουθᾷ μου νύκτα κ' ἡ αὐγὴ
'σὰ μάννα καὶ 'σὰν ἀδελφή.

43

Ἡ πρωτινὴ γυναῖκά μου κ' ἡ ὕστερη κυρά μου.

44

Ἀγρύπνησε νὰ κοιμηθῇς, καὶ πείνασε νὰ φάῃς.

45

Ὁ 'περηφανευόμενος, ἐξολοθρευούμενος.

46

Ὁποῦ φιλᾷ τὸν ἄουστο, τὸ μᾶ θερίζει μόνος.

47

Εἶπ' ὁ γάδαρος τὸν πετεινὸ κεφάλα.

48

Ὁποῦ πεινᾷ ψωμι̯ὰ θωρεῖ,
κι̯' ὁποῦ διψᾷ πηγάδι̯α.

49

Ἐγὼ μὲ τὴν λωλλίτσα μου
γεμίζω τὴν κοιλίτσα μου.

50

Στραβὸ ξύλο δὲν ἐσι̯άζει.

51

Ἐφοούμουν κ' ἐφοέριζα.

52

Τά 'χεις, Γι̯άννη; τά 'χα πάντα.

53

Γείτονα ἔχεις, Θεὸν ἔχεις.

54

Σπίτι ὅσο χωρεῖς,
καὶ χωράφι ὅσο θωρεῖς.

55

Ἡ νύφ' ἀφ' ὄντας γεννηθῇ,
ἀφ' τὰ πεθερικὰ κρατεῖ.

56

Τ' ἀμπέλι θέλ' ἀμπελουργὸ καὶ τὸ καράβι ναύτη.

57

Ἀπ' ἐμπρὸς κυρὰ Μαργι̯ώρα,
κι̯' ἀπ' ὀπίσω κουτσοκῶλα.

58

Τὸ μάρτ' ἀνέβα 'ς τὸ βουνό,
κι̯' ἂν κόφτ' ὁ κάμπος, κάθου σύ,
κάθετ' ὁ κάμπος, τρέχα σύ.

59

Ὁποῦ θερίζει καθιστὸς κι̯' ὁποῦ τρυᾷ ὁλόρτα,
'ς τὴ φυλακὴ τὸν βάλλουνε καὶ βλέπ' ἀπὸ [τὴν πόρτα.

60

Ἀπὸ τοῦ γλάστρου τὴν κορφὴ γυρεύει νὰ διαλέξῃ.

61

Κουτσὸς 'ς τὸν κάμπον ἔκοφτε νὰ φτάσῃ καβαλάρη,
κι̯' ἄλλος στραβὸς τοῦ ἔλεεν, ἀτοῦ κοντὰ τὸν [ἔχεις.

62

Νὰ λείψουν τὰ πιπέρι̯α μου,
νὰ 'δι̯ῶ τῆς μαεργι̯αίς σου.

63

Κάλλι̯ο [illegible] ὸ χέρι,
παρὰ δέκα κ[illegible]

64

Ὁποῦ 'φελοῦν, παντοῦ 'φελ[illegible].

65

Σόϊ 'πάει τὸ βασιλίκι.

66

Οὐλά 'ναι 'φάδι̯α τῆς κοιλι̯ᾶς καὶ τὸ ψωμὶ [στημόνι,
καὶ τὸ καϋμένο τὸ κρασὶ εἶναι 'ποῦ τὰ στη-[λόνει.

67

Οὖλα περιμπαλώματα, καὶ τὸ ψωμὶ κεφάλι.

68

Ὁ λωλλὸς κουδούνι̯α 'φόρει,
κι̯' ἂν τὰ 'φόρει, ποι̯ός τὰ 'θώρει;

69

Θαρρεῖς, ὅσοι μουζόνουνται, οὖλοι χαλκιάδες [εἶναι,
κι' ὅσαις χτυποῦν τὸ πέταυρο ἀλυφαντούδαις [εἶναι;

70

'Ποῦ 'χαν τὰ μαλλιὰ τὰ 'ρίξαν,
κι' ἡ κουτρούλλαις τὰ 'μαέψαν.

71

Ποῦ νά 'βρῶ χίλια φράματα,
νὰ φράξω χίλια στόματα.

72

Ψωμὶ μὴ λείψῃ,
καὶ φοῦρνος μὴ καπνίσῃ.

73

Τῶν καθούμενων τὰ λόγια οἱ στεκούμενοι τὰ 'ξέρουν.

74

Τὸν ξένον εἰς τὸ σπίτι σου γιὰ μάρτυρα τὸν ἔχεις.

75

Σπίτι μου μυστῆρί μου καὶ ξαναμυστῆρί μου.

76

'Σ τὸ σπίτι μου 'πορεύτηκα,
κι' ὄξω 'βγα καὶ 'πομπεύτηκα.

77

'Ανάθεμα 'ποῦ θὲ νὰ 'πῇ τὴν ἀελιὰ ζευγάρι
καὶ τὴ γεναῖκα ἄνθρωπο καὶ τὸ τυρὶ συμφάι.

78

Ἄουστε τραπεζοφόρο,
νά 'σουν τρεῖς βολαὶς τὸ χρόνο.

ϛ'.

ΑΙΝΙΓΜΑΤΑ

1

Εἰς τὸν ἀγέρα κρέμουνται,
κ' εἰς τοὺς ἀγροὺς κοιμοῦνται,
τὰ 'ρημοκοκκαλάκια των
μέσ' 'ς τὴς κοπριαὶς κυλιοῦνται.
('Ελαῖαι).

2

Πάνω 'ς τ' ὄρος 'ς τὸ βουνὸ
ἔχει βοῦρναν ἀργυρή,
'πάει ὁ κόρακας καὶ πίνει.
Μή' ὁ κόρακας χορταίνει,
μή' ἡ βοῦρνα δὲ φυραίνει.
(Τὸ ἅγιον ποτήριον).

3

Βάλε με μέσ' 'ς τὸ λαῆνι,
νὰ μὲ 'πάρῃς, ὅπου θέλεις·
βάλε με μέσ' 'ς τὴν κοιλιά σου,
νὰ σὲ 'πάρω, ὅπου θέλω.
(Οἶνος).

4

'Πάνω 'ς τὸ ὄρος 'ς τὸ βουνὸ ἔχει δυὸ ἐκκλησιδάκια, κι' ἀνοίγουν καὶ κλειόνουν καὶ κτύπο δὲν ἐβγάλλουν.
('Οφθαλμοί).

5

Οὖλος ὁ κόσμος τό 'χει,
κι' ὁ βασιλιὰς δὲν τό 'χει.
('Εμβάλλωμα).

6

Οὖλος ὁ κόσμος τὸ θωρεῖ,
κι' ὁ Θεὸς δὲν τὸ θωρεῖ.
(Ὄνειρον).

7

'Απὸ 'πάνω 'σὰν τηγάνι, ἀπὸ κάτω 'σὰ βαμβάκι, κι' ἀπ' ὀπίσω 'σὰ ψαλίδι.
(Χελιδών).

8

Πάπλωμα παπλωματίζει,
κ' εἰς τὴ γῆ κάτω μουγκρίζει.
(Θάλασσα).

9

Κοφίνι κοφινᾶτο,
ταχὰ σπουρδοῦ γεμᾶτο.
(Κεφαλή).

10

Δωδεκάσφηνο καράβι, κάθε σφήν' ἔχ' τ' ὄνομά της.
(Ἔτος).

11

Ἀνεβαίνει, κατεβαίνει,
τὰ βρακ̣ιά του λύ' καὶ δένει.
(Κανδήλα).

12

Ἁρμυρὸ κ̣ι' ἀνάλατο 'ς τὸ σακκοῦλι κρέμεται.
(Ρεβίθια νωπά).

13

Μακρὺς μακρὺς καλόγερος καὶ κατουρᾷ τὰ τζ̣ιά του.
(Σωλήν, ὀχετός).

14

Ἄσπρον εἶναι 'σὰν τυρί, καὶ τυρὶ δὲν εἶν',
κουρκουτάβλου νορὰν ἔχει, καὶ κουρκούτα-
[βλος δὲν εἶν'.
(Ρεπάνι).

15

Ἀνάμεσα 'σὲ δ̣ὸ βουνὰ μέσα κόρη κελαδεῖ.
(Γλῶσσα).

16

Ὄρνιθα κουκουλωτή,
κουκουλομουλοβρωτή,
κάμν' αὐγὰ κουκουλωτά,
κουκουλομουλοβρωτά.
(Ντοματ̣ιά).

17

Ὄρνιθα πατσόκωλη,
πατσογυριστόκωλη,
κάμν' αὐγὰ πατσόκωλα,
πατσογυριστόκωλα.
(Μελιτζανιά).

18

Ἡ ἄσπρη ποῦλα τὰ ξεπλᾷ,
κ' ἡ μαύρη τὰ μαεύει.
(Τὸ ἡμερονύκτιον).

19

Γῆς πάτωμα, οὐρανοῦ πετσί, 'φειδ̣ιοῦ κεφάλι.
(Χελώνη).

20

Θᾶμμα μὲ 'πάντηξε, θᾶμμα δὲν ἦτο· σουμάρι ἐφόρει, γάδαρος δὲν ἦτο· κόρνα εἶχε, βῶδι δὲν ἦτο.
(Κοχλίας).

21

Κρέμεται κρεμέντουλα, καὶ κρεμεντουλ̣ιάζεται, καὶ περνοῦν οἱ βάβουλοι καὶ λέουσιν· ὄχου κ̣ι' ἂς τὸ 'χαμεν.
(Κρέας).

22

Στραοπίστελη ἡ μάννα,
καὶ γλυκοταρ̣ιὰ ἡ κόρη,
καὶ δαιμονικὸ τ' ἀγγόνι.
(Κλῆμα τῆς ἀμπέλου, σταφυλή, οἶνος).

23

Μαυρομούζουρο πουλάρι
κοκκαλίζει τὸ πρινάρι.
(Κλίβανος, φοῦρνος).

24

Τέσσερα καλοεράκ̣ια ἐκυνήα τὸ 'να τ' ἄλλο.
(Ἀνέμη).

25

Χίλ̣ιοι μύρ̣ιοι καλοέροι 'ς ἕνα ράσο τυλιμένοι.
(Ροιά).

26

Μακρὺς μακρὺς καλόγερος καὶ κόκκαλα δὲν ἔχει.
(Καπνός).

27

Πετεινὸς κακαβρακᾶτος,
σίδερο καὶ μουσταφᾶτος,
ἀνεβαίνει καὶ φωνάζει
τοὺς νεκροὺς ἀπὸ τὸν ᾅδη.
(Κώδων).

28

Κοντὸς κοντὸς καλόερος μὲ τὰ πολλὰ καβάδ̣ια.
(Κρομμύδιον).

29

Ἄσπρος κάμπος, μαῦρα βῷδ̣ια, χαρὰ 'ς τὸ ν̣ιὸ 'ποῦ τὰ λαλεῖ.
(Γράμματα).

30

Πράσινος πύργος, κόκκινα τζάμ̣ια, καὶ κυλοῦν μέσα τ' ἀραπάκ̣ια.
(Καρπούζιον).

31

Πετεινὸς βαρβᾶτος,
κουτσοπουδαρᾶτος,
'σὰν ἀνοίξῃ τὰ φτερά του,
δὲ 'μπορεῖς νὰ 'πᾷς κοντά του.
('Ανεμόμυλος).

32

Ἄνθρωπος ῥηᾶτος,
τεσσαραποδαρᾶτος,
'ποῦ περπατεῖ καὶ λέει
τὴ δικαιοσύνη.
(Στατήρ).

33

Ἄψυχος ψυχὴ δὲν ἔχει καὶ ψυχαὶς παίρνει καὶ 'πάει.
(Πλοῖον).

34

Στέκ' ἡ πόλη, κλαῖν' πολίταις, πέφτ' ἡ πόλη, χαίρουνται πολίταις.
(Ὗς μὲ τὰ νεογνά της).

35

'Ελᾶστε νὰ 'πά' πέσουμε, νὰ σμίξῃ ἡ τρίχα μὲ τὴν τρίχα, καὶ νὰ δροσιστῇ ἡ τρύπα.
('Οφθαλμοί).

36

'Ασβεστόκτιστο πηγάδι
δυὸ λογιοῦ φαΐ ἐβγάλλει.
('Ωόν).

37

Κάτω γεμίζει καὶ 'πάνω 'φκαιρόνει.
(Φέσιον).

38

Ὁ φτωχὸς τὴν πετᾷ, ὁ πλούσιος τὴν πιάνει.
(Μύξα).

39

Χιλιόκομπος, χιλιότρυπος, χίλια κι' ἂν 'πῇς, καὶ ἂν τὸ 'βρῇς.
(Γρύπος ἁλιευτικὸν ἐργαλεῖον).

40

'Ανασακκίζει ὁ μαλλιαρὸς καὶ 'μπαίν' ὁ θυμωμένος.
(Οἶνος ἐν ἀσκῷ).

41

Πασπατίνα 'γγαστρωμένη,
φαμιλιὰ παιδιὰ λημκίνει.
(Λέβης).

42

Ἡ λοῦγκρά μας, ἡ λοῦγκρά μας
ἡ λουγκροφαωμένη,
οὔλο τὸν κόσμον ἔφαε,
καὶ πάλαι δὲ χορταίνει.
(Ἄροτρον).

43

Εἶμαι γιατρὸς λιμναῖος, καὶ γιατρεύω τοὺς ἀρρώστους, ὅταν εἶμαι διψασμένος.
(Βδέλλα).

44

Κλειδόνω, ἀμπαρόνω,
πάλι ὁ κλέφτης μέσα 'μπαίνει.
(Ἥλιος).

45

Μαύρη κόρη 'γγαστρωμένη,
καὶ 'σὲ κῆπο δὲν ἐμπαίνει,
καὶ τὰ λάχανα μαραίνει.
(Τηγάνιον).

46

Τρεῖς, τρεῖς τὴν πιάνουν καὶ γεννᾷ,
μ' ἀλήθεια πρῶτα πίνει,
μαῦρα τὰ κάμνει τὰ παιδιά,
κι' ὀπίσω της τ' ἀφίνει.
(Γραφίς).

47

'Ατθός, ἀτθός, ἀτθότατος,
κι' ἀπ' τὸ μέλι πιὸ γλυκύτατος.
(Ὕπνος).

48

'Επρόαλεν ἡ κόρη ἀπὸ τὴν τρυπητή,
τὰ γέλοια τὴν ἐπῆραν ἀπὸ τὴν ἐντροπή.
(Μύξα).

49

Γύρου τριγύρου κάγκελα
καὶ μέσα παίζει φράγκος.
(Γλῶσσα).

50

Έναν άρνάκι εἴχαμε,
κατσιμπερδὶ τὸ 'λέγαμε,
κι' ἀπ' τὴν νουρὰν τὸ 'δέναμε,
νὰ μὴν τὸ 'πάρ' ὁ ποταμός.
(Βελόνη).

51

Ένα πρᾶμα, βαστῶ το καὶ χαίρομαι, καὶ 'σὰν τὸ κόψω, κλαίω.
(Κρομμύδιον).

Ζ'.

ΛΟΓΟΠΑΙΓΝΙΑ

1

Ἐκκλησιὰ μελιοτή, μελιομπρουζομαρμαροσκανδαλοπελεκητή, καὶ ποιὸς τὴν ἐμελιομπρουζομαρμαροσκανδαλοπελέκησε; τοῦ μελιομπρουζομαρμαροσκανδαλοπελεκητοῦ ὁ γυιός· ἂν εἶχα κ' ἐγὼ τὰ μελιομπρουζομαρμαροσκανδαλοπελέκητά του, θὰ τὴν ἐμελιομπρουζομαρμαροσκανδαλοπελέκιζα καλλίτερ' ἀπ' αὐτόν.

2

Ἀπ' ἀγρελὶ ὡς κατσαγρελὶ ἀνέβηκα, κατέβηκα κ' ἔκοψα ἑκατὸ κατσαγρελιπροδικονικομάτσουκα. (Ἡ τελευταία πολυσύλλαβος λέξις ἐπαναλαμβάνεται πολλάκις).

3

Πέντε ταύλαις, καλαὶς ταύλαις, σεντουκοπαγκόταυλαις.

4

Ἀνεσήκωσε τὴν πλάκα, κι' ἂν δὲ μ' εὕρῃς ἀπὸ κάτω, ἀνεμιδογάδισέ με.

5

Ἄσπρη πέτρα, ξέξασπρη, τοῦ ἥλιου ξεναξέξασπρη καὶ πάλαι ξεναξέξασπρη. (Ὁλόκληρον τὸ λογοπαίγνιον ἐπαναλαμβάνεται πολλάκις).

6

Ἡ μάννα μου ἡ ἀσπρογουνοῦ, ἡ μάννα μου ἡ μαυρογουνοῦ. (Ὁλόκληρον ἐπαναλαμβάνεται πολλάκις καὶ ταχέως).

7

Ἐπεθύμησα νὰ φάω βραστὰ σκαστὰ κουκιὰ μὲ τὴ βραστὴ σκαστὴ κουτάλα.

8

Μαντῆλά μου χοντρόξομπλη μὲ τὴν χοντροξομπλάρα σου, ὁποῦ σ' ἐχοντροξόμπλησε τοῦ χοντροξόμπλ' ἡ μάννα.

Η'.

ΟΝΟΜΑΤΑ ΤΟΠΟΘΕΣΙΩΝ

Πλατύς. — Σωτῆρα (ἔνθα σώζονται ἐρείπια ναοῦ, ἴσως τοῦ Σωτῆρος, ἐξ οὗ καὶ τὸ ὄνομα).—Κάτεργος (μέρος παράλιον, ἔνθα σώζονται καὶ ἐρείπια τείχους).—Κανάφια.—Καψάλια.—Τριάλι (κατὰ παραφθορὰν ἀντὶ *Τριβόλι*, διότι ἐν τῇ τοποθεσίᾳ ταύτῃ φύεται τὸ φυτὸν ὁ τρίβολος). — Λευκὸς (μέρος παράλιον καὶ ἀπόκρημνον). — Ἀϊ Νούφρης. — Κακόδιαβα.— Μισοχώρι. — Βρετοῦ. — Κυπριώτης. — Παληόκαστρο (ἔνθα σώζεται ἀρχαιότατον τεῖχος ἠρειπωμένον, ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τοῦ ὁποίου ὑπάρχει ἐπὶ πλακὸς ἡ ἑξῆς ἐπιγραφή· «δημόσιον τὸ χωρίον ἀπέχον πέντε πόδας»).—Κρανί.—Σκόπι.—Ἄμμουδες.—Καλύβι.—Κατάγιαλου.—Πυργιά.— Ἁγιὰ Ἐρήνη.—Παλάμου.—Τοῦ Φράγκου τὰ ῥούτζουνα.—Λακὶ (κοιλὰς περικυκλωμένη ὑπὸ ὀρέων, τὸ γονιμώτερον καὶ καλλίτερον μέρος τῆς νήσου).— Ἀϊς Ζαχαρίας. — Λαγκάδια.—Καρδιά.— Γραμματική.— Πρώϊμος. —Στενά.—Γλάστρα.—Σφαή.—Χαράνι.— Πλάκα.—Ζιασμένου.—Σιελλάτα.—Παλίσσια.—Βαθειά.—Καλύβι.—Ἔσσος.—Ῥοῦκι.—Παληὰ μανδριά.—Ραμὸς (κοιλάς, ἐν ᾗ ὑπάρχει ἀπεσβεσμένον ἡφαίστειον· ἅπασα ἤδη ἡ κοιλὰς αὕτη εἶναι κεκαλυμμένη ὑπὸ λάβης ἐκρευσάσης ὑπὸ ἡφαιστειώδους ἐκρήξεως ἐπισυμβάσης τῇ 3 μαΐου τοῦ 1873 ἢ 1874).— Ἄργος (ἔνθα σώζονται ἐρείπια τείχους καὶ πόλεως, τὴν ὁποίαν, ἔκτισαν οἱ ἐκ τοῦ Ἄργους ἐλθόντες ἄποικοι, καὶ ἦν ἕκτη πόλις τῶν Ἀργείων). — Ζωτικοῦ. — Σαλαμαντάρα.— Τραπεζίνα. — Κοιλιά.— Λουλοῦδι. — Διαβάτι (τὸ ὑψηλότερον ὄρος τῆς νήσου, κείμενον ἐν τῷ κέντρῳ αὐτῆς. Εἰς τοὺς πρόποδας αὐτοῦ ὑπάρχει τὸ νῦν ἐν ἐνεργείᾳ ἡφαίστειον.

Ἐκλήθη δὲ κατ' εὐφημισμὸν Δ̮ιαβάτη (διαβατὸν) ἀντὶ *ἀδιάβατον*. Ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους τούτου ὑπάρχει ναὸς τιμώμενος ἐπ' ὀνόματι τῆς Παναγίας τῆς Δ̮ιαβατινῆς). — Κόρφος (ὄρος ἐκτεινόμενον εἰς τὴν θάλασσαν· σχηματίζει κόλπον καὶ κατὰ παραφθορὰν ἐκλήθη *κόρφος*).—Τρυπητή.—Σκάλα.—Πορνικοῦ. — Νίφ̮ιος. — Ἑξ ἀγρεληαίς. — Καράβα. — Μυλοκράτης. — Λινοῦρα.— Κακόδ̮ιαβα. — Κάπαρη. — Καπρ̮ιάνου. — Κοφτάκα. — Πέρβα.

Θ'.

ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ

1

Μ̮ιὰ φορὰν κ' ἕνα καιρὸν εἶχε 'ς ἕνα χωρ̮ιὸ ἕνα ἄντρα καὶ μ̮ιὰ γεναῖκα, καὶ εἴχανε τρ̮ιὰ παιδ̮ιὰ καὶ μίαν ποῦλα, κ' ἐγεννοῦσε χρυσὰ αὐγά. Ἔφυε λοιπὸν ὁ ἄντρας νὰ 'πάῃ 'ς τὸ ταξεῖδι, κ' ἡ γεναῖκα ἀγάπησεν ἕναν ἑβραῖο. Ὁ ἑβραῖος τῆς εἶπεν: «Θά 'ρχωμαι νὰ σ' εὑρίσκω, ἂν σκοτώσῃς τὰ παιδ̮ιά σου, γ̮ιατὶ εἶναι μεγάλα καὶ θὰ τὸ 'ποῦν 'ς τὸν ἄντρα σου καὶ θὰ μὲ σκοτώσῃ· νὰ μοῦ σφάξῃς καὶ τὴν ποῦλα, καὶ νὰ μ' ἀφήσῃς τὴν κεφάλη, τὸ ζιέρι καὶ τὴν καρδ̮ιά». Ἔσφαξε λοιπὸν τὴν ποῦλα κ' ἔβαλε τὴν κεφάλη, τὸ ζιέρι καὶ τὴν καρδ̮ιὰ μέσα 'ς τ' ἀρμάρι, γ̮ιὰ νά 'ρτῃ τὸ βράδυ νὰ τὰ φάγῃ. Τὸ μεσημέρι, ἅμα ἐσκολάσανε τὰ παιδ̮ιὰ ἀπ' τὸ σκολε̮ιό, δὲν εἴχανε νὰ φᾶνε τίποτα· ἀνοίγουν τ' ἀρμάρι καὶ τὰ εἴδανε, καὶ θαρρούσανε πῶς τῶν τά 'χεν ἡ μάννα των, καὶ τὰ 'φάγανε· κ' ἐκεῖνος, 'ποῦ ἔφαγε τὴν κεφάλη, ἔγεινε γνωστικὸς ἀπ' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους· ἐκεῖνος, 'ποῦ 'φαε τὸ ζιέρι, ἐξερνοῦσε λίραις· κ' ἐκεῖνος, 'ποῦ 'φαε τὴν καρδ̮ιά, ἔγεινε καρδ̮ιογνώστης. Ἅμα ἦρτεν ἡ μάννα τὸ βράδυ κ̮ι' ὁ ἑβραῖος, ἐπῆεν ἡ μάννα νὰ 'πάρῃ τὸ π̮ιάτο ἀπ' τὸ ἀρμάρι νὰ τοῦ τὸ δώσῃ, καὶ τὸ ηὗρε κ' ἔλειπε. Τότε ὁ Ἑβραῖος τὸ 'κατάλαβε, πῶς τά 'φαγαν τὰ παιδ̮ιά, κ' εἶπεν τῆς μητέρας τῶν παιδ̮ιῶ νὰ τὰ σκοτώσῃ π̮ιὸ γρήγορι. Τότε λοιπὸν ἐκάμανε 'μπροστὰ 'ς τὴν πόρτα ἕνα πηγάδι, γ̮ιὰ νὰ πέσουν μέσα, ἅμα ἔρθουν ἀπὸ τὸ σκολε̮ιό. Ὁ καρδ̮ιογνώστης τὸ 'κατάλαβε καὶ εἶπε τῶν ἀδελφῶν του αὐτὸ κ̮ι' αὐτό, καὶ ἅμα 'μπῆτε μέσα 'ς τὸ σπίτι, νὰ περνᾶτε τὴ μπάντα, μπάντα. Ἐπῆγαν τα παιδ̮ιά, ἐμπήκανε μέσα 'ς τὸ σπίτι, ἐφάγανε, 'κοιμηθήκανε, 'σηκωθήκανε τὸ πωρνὸ καὶ 'πήανε 'ς τὸ σκολε̮ιό. Τότε ἦρτε πάλαι ὁ Ἑβραῖος κ' εἶπε τῆς μάννας, νὰ βάλῃ φαρμάκι μέσα 'ς τὸ φαΐ. Ἔτσι τὸ 'κάμανε. Ὁ καρδ̮ιογνώστης τὸ 'κατάλαβε κ' εἶπε 'ς τ' ἀδέρφ̮ια του, αὐτὸ κ̮ι' αὐτὸ τρέχει, καὶ νὰ μὴ φᾶτε ἀπ' τὸ φαΐ, κ' ἔτσι 'γλυτώσανε κ̮ι' ἀπ' αὐτό. Τότε 'βουληθήκανε νὰ τὰ σκοτώσουν. Ὁ καρδ̮ιογνώστης πάλαι τὸ 'κατάλαβε, καὶ δὲν τοὺς ἄφησε νὰ 'πᾶνε 'ς τὸ σπίτι, ἀλλ' ἐφύγαν νὰ 'πᾶνε 'ς ἄλλο χωρ̮ιό. Ἐκεῖ 'ποῦ 'πηγαίνανε, 'βρίσκουν μ̮ιὰν ἔμμορφη κόρη κ' ἔπαιζε τὰ χαρτ̮ιά. Ἐστάθηκεν ἐκεῖνος 'ποῦ 'ξερνοῦσε τῆς λίραις νὰ παίξῃ· αὐτὴ τὸν εἶδε 'ποῦ ξερνοῦσε λίραις, τὸν ἐμέθυσε κ' ἐξέρασε τὸ ζιέρι καὶ τό 'φαγεν αὐτή. Ἔφυεν κ' ἐπήαινε κατὰ τῶν ὀμματ̮ιῶν του. Ἐκεῖ 'ποῦ 'πήαινε, βλέπει μ̮ιὰ συκ̮ιά, χειμῶνας, κ' εἶχε 'πάνω σῦκα μαῦρα· τρώει δ̮ιό, βγάζει δ̮ιὸ κέρατα· ἔκοψε καὶ δ̮ιὸ καὶ τά 'βαλε μέσ' 'ς τὴν πεζουνάρα του. Πάει παρακάτω, 'βρίσκει ἄλλη μ̮ιὰ συκ̮ιὰ ἄσπρη· τρώει δ̮ιὸ σῦκα, φεύγουν τὰ κέρατα· κόφτει ἄλλα δ̮ιό, τὰ βάζει 'ς τὴν πεζουνάρα του. Πηγαίνει ἀποκάτω ἀπ' τὸ σπίτι τῆς κόρης 'ποῦ 'παιζε τὰ χαρτ̮ιά, κ' ἐφώναζε: *Σῦκα πουλῶ!* Αὐτὴ ἅμ' ἄκουσε, πῶς πουλοῦν σῦκα, χειμῶνας, 'κατέβηκε καὶ τ' ἀγόρασεν· ἅμα τά 'φαγε, 'βγαίνουν δ̮ιὸ κέρατα. Φέρνει λοιπὸν οὔλους τοὺς γ̮ιατρούς, δὲν ἠμπόρεσε νὰ τὴν κάμῃ κανένας καλά. Πάει κ̮ι' αὐτὸς ἀποκάτω καὶ φωνάζει: *Καλὸς γ̮ιατρός!* Τοῦ φωνάζει καὶ 'βγαίνει 'πάνω· τὴν εἶδε, τῆς εἶπεν, ὅτι ἔκαμες μεγάλην ἁμαρτία καὶ νὰ μοῦ τὴν ἐξομολογηθῇς. Ἀρχίνησε λοιπὸν νὰ τοῦ λέγῃ, ὅτι ἐγὼ ἔπαιζα χαρτ̮ιὰ καὶ 'πῆρα πολλοὺς παράδες τῶν ἀντρῶν· ἦρτε κ' ἕνας κ' ἐξερνοῦσε λίραις, κ' ἐγὼ τὸν ἐμέθυσα κ' ἐξέρασεν ἕνα ζιέρι, καὶ τό 'φαγα ἐγώ, καὶ τώρα τῆς ξερνῶ ἐγὼ τῆς λίραις. Τότε ὁ γ̮ιατρὸς τῆς εἶπε· Αὐτὴ εἶναι ἡ ἁμαρτία σου, καὶ νὰ μοῦ δώσῃς ἐμένα τὸ ζιέρι, νὰ σὲ κάμω καλά. Τότε τοῦ ἔδωσεν ἡ κόρη αὐτουνοῦ τὸ ζιέρι, καὶ τῆς ἔδωσε τ' ἄσπρα σῦκα, κ' ἔφυαν τὰ κέρατα. Τότε ἐπῆεν κ' εὕρηκε καὶ τοὺς ἄλλους ἀδερφούς του, καὶ ὁ ἕνας ἤτανε βεζύρης, ὁ ἄλλος μουδούρης, καὶ ὁ ἄλλος ἔγεινε πρωτόγερος. Μ̮ιὰ βραδ̮ιά, ἐκεῖ 'ποῦ 'τρώγανε, τῶν λέει ὁ καρδ̮ιογνώστης. Αὔριο θὰ 'ρθουν οἱ γονεῖοὶ μας, καὶ νὰ μὴ φανερωθοῦμε καθόλου πῶς εἴμεστε παιδ̮ιά των, μόνο νὰ κάμωμε πῶς παί-

ζουμε μῆλα, καὶ νὰ μᾶς πέσουν, καὶ νὰ κάμουμε πῶς θὰ τὰ πιάσωμε, καὶ νὰ τοὺς προσκυνήσωμεν χωρὶς νὰ τὸ καταλάβουν. Ἦρταν λοιπὸν τὸ πρωῒ οἱ γονιοί των, καὶ 'κάμανε ἔτσι καὶ τοὺς ἐπροσκύνησαν χωρὶς νὰ τὸ καταλάβουν. Ἐπῆαν εἰς τὸ κονάκι καὶ λέει ὁ ἀφέντης· «Ἐγὼ ἔφυα πρὸ δυὸ μῆνες ἀπ' τὴν πατρίδα κι' ἄφησα τῆς γυναῖκάς μου τριὰ παιδιὰ καὶ μιὰν ποῦλα, 'ποῦ 'γεννοῦσε χρυσὰ αὐγά· τώρα ἦρτα καὶ δὲν εὕρηκα τίποτε». Ἐρώτησεν καὶ τὴν γυναῖκα, πῶς ἐχάθηκαν αὐτά, αὐτὴ εἶπε· «Εἴχαμε, ἀφέντη μου, τριὰ παιδιὰ καὶ 'πεθάνανε, εἴχαμε καὶ μιὰν ποῦλα καὶ μᾶς τὴν 'κλέψανε· Τί ἔπρεπε νὰ κάμω; μηγάρις ἤμουν Θεός, νὰ μὴν ἀφήσω νὰ 'πεθάνουν τὰ παιδιά μου»; Τότε τὰ παιδιὰ τῆς εἴπανε· «Δὲ μᾶς εἶπες, πῶς εἶχες τριὰ παιδιὰ καὶ 'πεθάνανε; τώρα 'μεῖς εἴμεστε τὰ παιδιά σου». Καὶ τὴν 'βάλανε 'πάνω 'ς τ' ἄλογα, καὶ τῶν 'δώσανε δρόμο, καὶ τὴν 'κόψανε, καὶ 'ζούσανε μαζῆ μὲ τὸν πατέρα των.

2

Μιὰ φορὰ 'ς ἕνα χωριὸ εἶχεν ἕνα φτωχὸν ἄθρωπο, κ' ἔκοβγε ξύλα. Μιὰ βολὰ 'θέλησε νὰ 'πάη 'ς τὰ μακρυά, γιὰ νὰ 'βρίκη πιὸ 'μορφα ξύλα. Ἐκεῖ βλέπει μιὰν ἀργατιὰ δράκους κ' ἔρχουνται ἀποκάτω ἀπὸ ἕναν πύργο καὶ φωνάζουν: *Πάνω μαρμαράκι μου!* Κι' ἄνοιξεν ἡ πόρτα τοῦ πύργου, κ' ἐμπήκανε μέσα. Ἤτανε οὗλοι 41. Καὶ 'φωνάξαν πάλαι: *Κάτω μαρμαράκι μου!* Κ' ἐσφάλισεν. Ἐκεῖ 'σὲ ὀλίγο τοὺς βλέπει πάλαι καὶ φωνάζουνε: *Πάνω μαρμαράκι μου!* Κι' ἄνοιξε. *Κάτω μαρμαράκι μου!* Κ' ἐσφάλισε. Τοὺς ἐμέτρησε πάλαι καὶ ἤτανε 41. Ἅμα 'φύγανε καὶ 'πήανε μακρυὰ καὶ διακόψανε, ἐπῆε κι' αὐτὸς καὶ λέει: *Πάνω μαρμαράκι μου!* Κι' ἄνοιξε, κ' ἐμπῆκε μέσα, καὶ 'φορτώθηκε λίραις· ἤβγεν ἔξω κ' ἐφώναξεν: *Κάτω μαρμαράκι μου!* Κ' ἐσφάλισε πάλαι. Ἐπῆεν εἰς τὸ χωριὸ κ' ἐζήτησεν ἀπὸ τὸν γείτονά του τὸ καφίζι, νὰ ταὶς μετρήση. Ὁ γείτονάς του ἀπόρησε· λέγει, μαθὲς τέτοιος ἄθρωπος τί θὰ μετρήση; Ἔπιασε κ' ἔσταξε μέσ' 'ς τὸ καφίζι 'λιγάκι μέλι. Ἅμα τῆς 'μέτρησε καὶ τοῦ 'πῆρε τὸ καφίζι, βλέπει ὁ γείτονας μιὰ λίρα κολλημένη. Ἐπῆε καὶ τὸν παρακάλεσε νὰ τοῦ 'πῆ ποῦ τὴς ηὗρεν. Ὁ γείτονας τοῦ εἶπεν, ὅτι εἰς τὸ τάδε μέρος εἶναι μέσα ἕνας πύργος, καὶ ἅμα 'πῆς: *'πάνω μαρμαράκι μου!* ἀνοίγει ἡ πόρτα τοῦ πύργου· ἅμα 'πῆς: *κάτω!* σφαλνᾷ. Ἐπῆε καὶ ὁ γείτονας καὶ λέει: *Πάνω μαρμαράκι μου!* κι' ἀνοίγει, καὶ 'μπαίνει μέσα, καὶ λέει πάλαι: *Κάτω μαρμαράκι μου!* καὶ σφαλνᾷ, γιὰ νὰ μὴ 'δῆ κανένας τὴν πόρτ' ἀνοιχτὴ καὶ τὸν πιάση μέσα. Ἅμα 'γέμισε τὸ σακκὶ τῆς λίραις καὶ 'πῆε νὰ 'βγήκη ἔξω, ἐλησμόνησε τὸ λόγο 'ποῦ εἶπεν ὑστερινὰ κι' ἄνοιξε, καὶ 'κάθετο πιὰ κ' ἔκλαιγε, κ' ἔλεγεν: *Ὄχου μαρμαράκι μου, ἄνοιξε·* τὸ 'φιλοῦσεν. Ἔπειτα 'πῆε κ' ἐκρύφθηκεν ἀπὸ κάτω ἀπ' τὰ φλουριά. Ἦρταν οἱ δράκοι, τὸν ἐσμίσθησαν καὶ τὸν 'φάγανε.

3

Ἕνας 'παντρεμένος ἄθρωπος ἐπῆεν εἰς τὴ ξενιτειάν· ἔφυε κι' ὁ γυιός του καὶ 'πῆε καὶ 'παντρεύτηκεν εἰς τὴ ξενιτειά, κ' ἔφυε γιὰ νὰ 'ρτη πάλαι. Ἦρτε κι' ὁ πατέρας εἰς τὴ χώρα, 'ποῦ 'τον ἡ νύφη του, καὶ 'πῆρε τὴ νύφη του χωρὶς νὰ τὸ γνωρίζη, γιατὶ ἡ νύφη ἐνόμιζε, πῶς 'πέθανε ὁ ἄντρας της. Ἦρτε κι' ὁ ἄντρας κάτω 'ς τὸ γιαλὸ κ' ἐρώτησε, τί κάμνει ἡ τάδε γυναῖκα, καὶ τοῦ 'παν, πῶς 'παντρεύτηκε καὶ 'πῆρε τὸν τάδε καὶ εἶχε καὶ παιδὶ καμωμένο. Μιὰ φορὰ 'κατέβη τὸ παιδὶ 'ς τὸ γιαλὸ καὶ τοῦ τὸ εἶπαν, ὅτι εἶναι τῆς τάδε παιδί, καὶ τοῦ εἶπεν: «Ἔλα ἐδῶ νὰ σὲ 'πῶ· νὰ 'πῆς τοῦ κύρη σου, πῶς εἶσαι ἀδερφός μου ἀπὸ ἕναν κύρη καὶ παιδὶ τῆς γυναικός μου· ἅμε 'πές το τοῦ κύρη μας, πῶς τὸν χαιρετᾷ ὁ γυιός του, ὁ ἄντρας τῆς γυναικός του». Ὁ κύρης τοῦ παιδιοῦ τὸ 'κατάλαβε, καὶ 'πῆε καὶ τὸν ηὗρε, καὶ 'παραίτησε τὴ γεναῖκα καὶ 'πῆε πάλαι ὁ πρῶτος ἄντρας.

4

'Σ ἕνα χωριὸ μία φορὰ εἶχε μιὰ 'παντρεμμένη γεναῖκα κ' ἤτανε πολὺ ἔμμορφη. Ἐπῆε μιὰ φορὰ 'ς τὴν ἐκκλησιά, κ' ἐκεῖ 'ποῦ 'πῆε νὰ θυμιάση ὁ δεσπότης, τῆς 'πέταξε τὰ κάρβουνα 'πάνω της· ἦρτε κι' ὁ ἐπίτροπος, τό 'καμε κ' ἐκεῖνος ἔτσι· ἦρτε κι' ὁ πνεμματικός,

τό 'καμε κ' ἐκεῖνος τὸ ἴδιο. Τὸ εἶπεν αὐτὴ 'ς τὸν ἄντρα της· ὁ ἄντρας της τῆς εἶπε: «Ἅμα σὲ πετάξουνε τὰ κάρβουνα 'πάνω σου, νὰ γελάσῃς», κι' ἄνοιξε καὶ κάτω 'ς τὴν αὐλὴ μία βιστέρνα. Ἅμα τῆς ἐπέταξ' ὁ δεσπότης πάλαι τὰ κάρβουνα, αὐτὴ 'γέλασε, κι' ὁ δεσπότης τὴ 'ρώτησε: «Πότε θὰ 'ρτω»; Ἐκείνη τοῦ εἶπε: «Τρεῖς τῆς νυκτός, 'ποῦ θὰ λείπῃ ὁ ἄντρας μου». Ἔτσι ἔκαμε κι' ὁ ἐπίτροπος κι' ὁ πνεμματικός. Εἰς ταῖς τρεῖς ἦρτεν ὁ δεσπότης κ' ἔφερε μιὰν ὄρνιθα καὶ μιὰν τσότρα κρασί. Ἐκεῖ 'ποῦ 'τρώανε, ἐχτύπησεν ἡ πόρτα· ἡ γυναῖκα ἔρριξε τὸ δεσπότη κάτω 'ς τὴ βιστέρνα, γιὰ νὰ μὴν τὸν 'δῇ τάχα ὁ ἄντρας της. Ἐκεῖ 'ς ταῖς πέντε ἔρχεται κι' ὁ ἐπίτροπος· ἐκεῖ κτυπᾷ πάλαι ἡ πόρτα, τὸν ἔρριξε κι' αὐτὸν μέσα 'ς τὴ βιστέρνα· ἦρτεν κι' ὁ πνεμματικὸς 'ς ταῖς ἑπτά· τὰ ἴδια ἔπαθε κι' αὐτός. Τότε ἔπιασε ὁ ἄντρας της κ' ἐζέστανε νερὸ καὶ τὸ 'πέταξε μέσα 'ς τὴ βιστέρνα, κ' ἔσκασαν οὖλοι. Μιὰ 'μέρα ἦτανε χιονιά· ἔπιασεν αὐτὸς τὸ δεσπότη κ' ἐπῆε 'ς ἕνα σπίτι 'ς τὴν ἄκρια τοῦ χωριοῦ καὶ τὸν ἔστησεν ἐκειδὰ 'ς τὴν πόρτα, καὶ φωνάζει· «ὦ Δημήτρη, ἐγώ, ὁ δεσπότης, κ' ἔρχομαι ἀπὸ μακριά· ἔλα ν' ἀνοίξῃς γλήορι, γιατὶ θὰ ψοφήσω 'πὸ τὸ κρύο». Πάει ὁ ἄθρωπος ν' ἀνοίξῃ, πέφτει χάμαι ὁ δεσπότης. Ἔτσι ἔκαμε καὶ τὸν ἄλλο καὶ τὸν ἄλλο. Τότε ὁ ἄθρωπος ἐφοήθηκε νὰ μὴν τὸν πιάσουνε, καὶ λὲν πῶς τοὺς ἐσκότωσεν αὐτός· βρίσκει ἕναν τρελλό, 'ποῦ 'πῆε νὰ πιῇ ῥακί, καὶ τοῦ εἶπεν: «Ἔλα νὰ σοῦ δώσω ἕνα μπουκάλι ῥακὶ νὰ 'πά' μοῦ πετάξῃς αὐτοδὰ τὸ δεσπότη κάτω 'ς ἕναν ἐκρεμνό». Πιάνει ὁ τρελλὸς τὸ δεσπότη, τὸν πετάει κάτω, κ' ἦρτε νὰ πάρῃ τὸ ῥακί. Τοῦ λέει: «Μὰ δὲν τὸν 'πέταξες κάτω, μόνον τὸν ἄφησες κ' ἦρτε». Πιάνει πάλαι καὶ τὸν ἄλλον, τὸν πετᾷ κάτω, ἔρχεται. Πάλαι τοῦ λέει: «Νάντος πάλαι, ἦρτε». Τὸν πιάνει πάλαι καὶ τὸν ἄλλον, τὸν πετάει κάτω. Ἐκεῖ 'ποῦ 'ρχετο νὰ πάρῃ τὸ ῥακί, 'βρίσκει ἕναν παπᾶ 'ς τὸ δρόμο, 'ποῦ 'πήαινε νὰ λειτρουήσῃ· τὸν πιάνει κι' αὐτὸν καὶ λέει: «Τρεῖς φοραὶς ἔχω τώρα 'ποῦ σὲ πετῶ κάτω, καὶ σὺ πάλαι μοῦ φεύγεις»; Φώναζεν ὁ παπᾶς, ἐκεῖνος ἔτρεχε, καὶ πάει, καὶ τὸν πετᾷ κάτω 'πὸ τὸν ἐκρεμνό, κ' ἦρτε κ' ἐπῆρε τὸ ῥακί.

5

'Σ ἕνα χωριὸ εἶχεν ἕναν ἄθρωπο πολὺ ἄρχοντα, κ' εἶχεν ἕνα μόνο παιδάκι ἀρσενικό. Ἦρτεν εἰς καιρόν, τὸ ἐπάντρευσε καὶ τοῦ ἔδωσε μιά, κι' αὐτὴ ἀρχόντισσα κ' ἔμμορφη. Ὅταν ἐνοιωσεν ὁ ἀφέντης τὸ θάνατό του, ἐπροσκάλεσε τὸ γυιόν του καὶ τοῦ εἶπε· «Ποτέ σου νὰ μὴ κάμῃς ἀλλόφυλο φίλο, τὸ μυστικό σου ποτὲ νὰ μὴν τὸ λὲς τῆς γεναῖκάς σου, καὶ 'σὲ λιμάγρην ἄθρωπο μὴν κάμῃς χάρη». Ἅμα 'πέθανε ὁ ἀφέντης, αὐτὸς ἐκέρδισε κι' ἄλλα χρήματα κ' ἔγεινεν ὁ πιὸ ἄρχοντας τοῦ χωριοῦ. 'Σ ἐκεῖνο τὸν καιρὸ εἶχεν ἀλλάξει ὁ πασσᾶς κ' ἦρτεν ἄλλος· ἐπῆε λοιπὸν ὁ ἄρχοντας νὰ τὸν χαιρετήσῃ, καὶ 'φιλιώθηκαν πάρα πολύ. Ἐκείνη τὴ στιγμὴ ἔφεραν ἕναν ἄθρωπο νὰ τὸν κρεμάσουν. Τότε αὐτὸς 'παρακάλεσε τὸν πασσᾶ καὶ τὸν 'ξεκρέμασε. Μιὰ 'μέρα ἐπῆε τὸ παιδὶ τοῦ πασσᾶ νὰ 'βρίκῃ τὸ παιδὶ τοῦ ἄρχοντα· πιάνει ὁ ἄρχοντας καὶ τὸ σφαλνᾷ μέσα 'ς τὴν κάμαρα, καὶ λέει τῆς γεναικός του· «Κακομοίρα γεναῖκα, ἐπῆα κ' εὕρηκα τὰ παιδιά, κ' εἶχεν τὸ παιδὶ τοῦ πασσᾶ κάτω τὸ 'δικό μας, καὶ τοῦ 'χτυποῦσε, καὶ ὀλίγο νὰ τὸ σκοτώσῃ· τότε ἐγὼ ἐθύμωσα καὶ τοῦ ἐχτύπησα μιά, καὶ ἐσκοτώθη, καὶ τὸ ἔρριξα μέσα 'ς τὸ πηγάδι· καὶ πρόσεξε νὰ μὴν τὸ 'πῇς κανενός». Τότε στέλνει ὁ πασσᾶς ἕνα ἄθρωπόν του καὶ 'ζητοῦσε τὸ παιδί. Ὁ ἄρχοντας τοῦ εἶπεν, ὅτι τό 'στειλε. Μιὰ φορὰ ἔτυχε νὰ μαλώσῃ ὁ ἄρχοντας μὲ τὴν γεναῖκά του· ἡ γεναῖκά του 'βγῆκεν ἔξω 'ς τὸν δρόμο κ' ἐφώναζε· «Βρὲ φονιᾶ, 'ποῦ 'σκότωσες τὸ παιδὶ τοῦ διοικητῆ, καὶ τό 'ριξες μέσα 'ς τὸ πηγάδι, καὶ τώρα τ' ἀρνιέσαι»! Τὴν ἀκούει ἕνας ἄθρωπος τοῦ πασσᾶ, τὸν πέρνει τὸν ἄρχοντα. Ὁ πασσᾶς τοῦ εἶπε· «Καθὼς ἐσκότωσες τὸ παιδί μου, ἔτσι θὰ σκοτώσω κ' ἐσένα». Καὶ εἶπε νὰ τὸν πάρουν νὰ τὸν κρεμάσουν. Τόσο καλὸς ἄθρωπος ἦτανε, 'ποῦ δὲν εὑρίσκετον κανένας νὰ τὸν κρεμάσῃ. Τότε ὁ πασσᾶς ἔταξεν εἴκοσι λίραις 'ς ἐκεῖνον 'ποῦ θὰ τὸν κρεμάσῃ· κανένας πάλαι δὲν εὑρέθη, μόνον ὁ κλέφτης, 'ποῦ ἐγλύτωσεν ὁ ἄρχοντας ἀπ' τὴν κρεμάλα. Ἅμα λοιπὸν τὸν ἐπέρναν νὰ τὸν κρεμάσουν, λέει· «Ἀφῆστέ με 'λιγάκι, νὰ 'πῶ κάτι τι 'ς τὸν πασσᾶ, κ' ἔπειτα κρεμάστε με». Πηαίνει καὶ λέει τοῦ πασσᾶ· «Τὸ παιδί σου ζῇ, ἀλλὰ νὰ μοῦ δώσῃς τὴν ἄδεια νὰ σκοτώσω τὸν κλέφτη

'ποῦ γλύτωσα καὶ τὴν γεναῖκά μου». Ὁ πασσᾶς τοῦ 'δωκε τὴν ἄδεια, ἔφερε τὸ παιδὶ 'ς τὸν πασσᾶ, κ' ἐπληρώθησαν οἱ τρεῖς λόγοι.

6

Μιὰ φορὰ κ' ἕναν καιρὸν εἶχεν ἕναν ἄντρα καὶ μιὰ γεναῖκα, κ' εἴχανε κ' ἐννιὰ παιδιά· τὸ μικρὸ μικρὸ ἤτανε κοντὸ καὶ τὸ 'λέανε μισοκολοκυθάκι. Ἐπῆε λοιπὸν ὁ πατέρας των καὶ τῶν ἐπῆρεν ὀκτὼ δρεπάνια καὶ τοὺς ἔστειλε νὰ 'πάουν νὰ θερίζουν, ὅπου κι' ἂν 'βρίσκουνε, γιατὶ 'λιγάκι ἔλειψε νὰ 'πεθάνουν ἀπ' τὴν πεῖνα. Ἐπῆαν λοιπὸν αὐτὰ τὰ παιδιὰ 'ς ἕνα κάμπο πολὺ μεγάλο καὶ 'θερίζανε· τὸ μισοκολοκυθάκι ἐκάθετο, γιατὶ δὲν εἶχε δρεπάνι. Ἐκεῖ 'ποῦ 'θερίζανε, ἔρχεται ἕνας δράκος καὶ τοὺς λέει· «Ἔχω ἐννιὰ κόραις· ἂν θερίσετε αὐτὸ τὸν κάμπο, θὰ σᾶς 'παντρέψω μὲ τὴς κόραις μου· ἂν δὲν τὸν θερίσετε, θὰ σᾶς σκοτώσω». Ἐθέριζαν, ἐθέριζαν, δὲν ἠμποροῦσαν οὔτε τὸ μισὸ νὰ θερίσουν. Ἐκεῖ τὸ βραδυνὸ ἔφυεν ὁ δράκος, νὰ 'πάῃ νὰ 'πῇ τῆς γεναίκας του νὰ κάμῃ φαΐ πιὸ πολὺ γιὰ νὰ φᾶνε καὶ τὰ παιδιά. Πιάνει τὸ μισοκολοκυθάκι καὶ δίνει μιὰ φωτιά· ὁ καιρὸς ἤτανε πρύμνος κ' ἐκάησαν οὖλα. Ἔρχεται ὁ δράκος καὶ τοὺς 'βρίσκει, καὶ τὸν εἴχανε θερισμένο, καὶ τοὺς ἐπῆρε 'ς τὸ σπίτι, κ' ἐδειπνήσανε, κ' ἐκοιμήθησαν οὖλοι· μόνο τὸ μισοκολοκυθάκι ἐκάθετο 'ξυπνό. Πριχοῦ τὰ μεσάνυχτα ἔπιασε τὸ μισοκολοκυθάκι κ' ἔβγαλε τὰ φέσια καὶ τά 'βαλε 'ς τὴς κόραις τοῦ δράκου, καὶ τὰ μαντήλια τά 'βαλεν εἰς τ' ἀδέρφια του. Τότε τὰ μεσάνυχτα ἐσηκώθηκεν ὁ δράκος κ' ἔρχεται 'ς τὴν κάμαρα 'ποῦ 'κοιμοῦντο, καὶ τ' ἀνοίει, καὶ βλέπει καὶ 'φορούσανε μαντήλια· καὶ λέει· «δόξα σοι ὁ Θεός, 'λίγο ἔλειψε νὰ σκοτώσω τὰ παιδιά μου»· καὶ πηαίνει 'ς τὸ ἄλλο κρεβάτι καὶ βλέπει κ' ἐφορούσανε φέσια· καὶ τὴς ἐσκότωσεν οὖλαις χωρὶς νὰ τὸ γνωρίζῃ. Τότε ἐπῆεν ὁ δράκος νὰ κοιμηθῇ, καὶ τὸ μισοκολοκυθάκι ἐξύπνισε τ' ἀδέρφια καὶ 'φύανε. Ἐσηκώθη ὁ δράκος τὸ πρωῒ κ' ἡ κόραις του ἀργήσανε νά 'ξυπνήσουνε. Πηαίνει νὰ τὰς 'ξυπνήσῃ καὶ τὴς βλέπει σκοτωμέναις. Τότε πηαίνει καὶ βάζει ὑποδήματα, ὁποῦ πηαίνουν ἐφτὰ μίλια τὴ σκελιά· τὰ 'βαλε καὶ 'τρεχε 'σὰν δαιμονισμένος. Ἅμα ἤθελαν νὰ φθάσουνε τὰ κοκόμοιρα τὰ παιδιὰ 'ς τὸ σπίτι, ἀκούσανε τὸ δράκο κ' ἔρχετο 'σὰν νὰ 'πετοῦσε. Τότε τὰ παιδιὰ 'κρυφτήκανε 'σὲ μιὰ κούφια πέτρα 'ποκάτω. Ἔρχεται κι' ὁ δράκος κατακουρασμένος κ' ἔπεσε νὰ κοιμηθῇ 'πάνω 'ς ἐκείνη τὴν πέτρα, ὅπου ἤτανε 'ποκάτω τὰ παιδιά. Τότε τὸ μισοκολοκυθάκι ἔκαμε τ' ἀδέρφια του κ' ἐπήανε 'ς τὸ σπίτι, γιατὶ ἤτανε πολὺ ἄξιο παιδί. καὶ 'πῆε κι' αὐτὸς κ' ἐπῆρε τὰ 'ποδήματα τοῦ δράκου καὶ 'πῆε 'ς τὴν γεναῖκά του καὶ τῆς λέει· «Τὸν ἄντρα σου τὸν 'πιάσανε κλέφταις καὶ ζητοῦνε ἢ νὰ τῶν δώσῃς οὖλο του τὸ βιὸς ἢ θὰ τὸν σκοτώσουνε· καὶ μὲ ἔστειλε νὰ μὲ φορτώσῃς λίραις· καὶ μ' ἔδωκε καὶ τὰ 'ποδήματά του γιὰ νὰ πιστέψῃς». Ἡ γεναῖκα, ἅμα εἶδε τὰ 'ποδήματα, τὸ 'πίστεψε καὶ 'φόρτωσε λίραις τὸ μισοκολοκυθάκι, κι' ἀντὶ νὰ ταὶς 'πάῃ 'ς τοὺς κλέφταις, ταὶς 'πῆρε 'ς τὸ σπίτι του.

7

Μιὰ φορὰ κ' ἕναν καιρὸ εἶχε 'ς ἕνα χωριὸ ἕναν ἄθρωπο πολὺ ἄρχοντα, κ' εἶχε δυὸ κόραις. Αὐτὸς ὁ ἄθρωπος σιγὰ σιγὰ ἔγεινεν ὅλως διόλου φτωχὸς κ' ἐπουλοῦσε 'ς τὸ δρόμο πραμάτειαις. Μιὰ 'μέρα 'σηκώθηκε τὸ πρωῒ καὶ λέει τῆς κόρης του τῆς μιᾶς: «Τί θέλεις, κόρη μου, νὰ σοῦ φέρω τὸ βράδυ»; Τοῦ λέει: «Ἕνα 'ρολόϊ, ὁποῦ τὸ χρειάζομαι». Λέει τῆς ἄλλης· ἐζήτησε ἕνα λουλουδάκι. Ἔφυε λοιπὸν αὐτὸς ὁ ἄθρωπος κ' ἐπῆρε καὶ τ' ἄλογό του, γιατὶ ἤτανε μακριὰ ὁ δρόμος. Ἐπῆε λοιπόν, κι' ἀπ' τὸ πρωῒ ὡς τὸ βράδυ δὲν 'πούλησε τίποτε, γιὰ τοῦτο οὔτε τὸ 'ρολόϊ 'πῆρε, οὔτε τὸ λουλοῦδι. Ἐκεῖ τὸ βράδυ βράδυ, 'ποῦ ἤθελε νὰ 'πάῃ πιὰ 'ς τὸ σπίτι, ἔπιασε μιὰ μεγάλη βροχή· αὐτὸς οὔτε παράδες εἶχε νὰ 'πάῃ νὰ μένῃ πουθενά, οὔτε νὰ φάῃ. Ἔδωκε τότε δρόμο 'ς τ' ἄλογό του, κι' ὅπου 'πήαινε τ' ἄλογο, ἐπήαινε κι' αὐτός. Ἐπῆε μέσα 'ς ἕνα χάνι, κατέβη κάτω ἀπ' τ' ἄλογο, κι' ἀνέβηκε 'πάνω, κ' ἐβρῆκεν ἕνα τραπέζι στρωμένο· ἄθρωπον ὅμως δὲν εὑρῆκε. Ἐκάθησε λοιπὸν ὁ ἄθρωπος, ἔφαε κ' ἐπλάγιασε. Ἐς ταὶς τρεῖς ὥραις τῆς νυχτὸς ἤκουσεν ἀπ' τὸ μπαξὲ νὰ παίζουν ὄργανα, ἀλλ' ἄθρωπο δὲν ἔβλεπε. Κοιμήθηκε, καὶ τὸ πρωῒ 'ξύπνησε κι' ἀνέβη τ' ἄλογό του κ' ἔφευγε. Ἐκεῖ 'ποῦ 'φευγε, βλέπει ἕνα λουλοῦδι· ἐνθυμήθηκε λοιπὸν τὸν λόγον 'ποῦ τοῦ 'πεν ἡ κόρη του, κ' ἐπῆε νὰ τὸ

κόψῃ. Ἐκεῖ πηδάει ἕνα θεριὸ καὶ τοῦ λέει: «Δὲν σὲ φτάνει 'ποῦ 'φαγες, κ' ἐπλάγιασες, μόνο θέλεις καὶ τὰ λουλούδια; θέλω νὰ μοῦ 'πῇς, τί θὰ τὰ κάμῃς». Ὁ ἄθρωπος τοῦ εἶπεν, αὐτὸ κι' αὐτό. Τοῦ λέει τὸ θεριό: «Νὰ μοῦ τὴ φέρῃς τὴν κόρη, γιατὶ ἐγὼ θά 'μαι 'π' ὀπίσω σου, καὶ ἅμα δὲν τὴ φέρῃς, θὰ σὲ φάγω». Ἐπῆε λοιπὸν ὁ ἄθρωπος, ἐπῆρε τὴν κόρη του καὶ τὴν ἐπῆε 'ς τὸ χάνι, κ' ἔφυε καὶ τὴν ἄφησε. Ἅμα 'βασίλεψεν ὁ ἥλιος, βλέπει τὸ θεριὸ κι' ἀνέβαινε, καὶ τῆς λέει: «Νὰ μὴ φοβηθῇς, καὶ δὲ σὲ πειράζω». Αὐτὸ μόνον εἶπε κ' ἔφυεν. Εἰς τὰς τρεῖς ἀρχίσανε τὰ ὄργανα, ἀλλὰ δὲν ἐφαίνετο ἄθρωπος. Μετὰ ἕνα μῆνα βλέπει 'ς τὸν ὕπνο της, πῶς 'παντρέβετο ἡ ἀδερφή της· ἐσηκώθη τὸ πωρνὸ καὶ τὸ εἶπε 'ς τὸ θεριό. Τὸ θεριὸ τῆς ἔδωσε τὴν ἄδεια ἕνα δύο 'μέραις νὰ 'πάῃ 'ς τῆς 'παντρειαῖς καὶ τῆς ἔδωσε καὶ πολλὰ γρόσια. Ἐπῆε λοιπὸν αὐτή, καὶ ἀντὶ νὰ κάμῃ δύο 'μέραις, ἔκαμε τρεῖς, γιατὶ δὲν τὴν ἄφινεν ἡ ἀδερφή της. Ἔρχεται 'ς ταὶς τρεῖς 'μέραις, ἀλλὰ 'ς ταὶς τρεῖς 'μέραις οὔτε παιχνίδια ὑπάρχανε πιὰ οὔτε τίποτε. Τὸ πωρνὸ σηκόνεται, πάει 'ς τὸν κῆπο, καὶ βλέπει τὸ θεριὸ κ' ἐπολεμοῦσε νὰ σκάσῃ. Τ' ἀγκάλιασε λοιπόν, τὸ 'φίλησε, κι' ἀμέσως ἔγεινεν ἕνα βασιλόπουλο, γιατὶ αὐτὸ τὸ παιδὶ τὸ εἶχε καταραστῇ ὁ ἀφέντης του καὶ τοῦ εἶπε, ἂν δὲ 'βρεθῇ μιὰ ψυχὴ νὰ σ' ἀγαπήσῃ, ἐσὺ δὲ θὰ γείνῃς πιὰ ἄθρωπος. Βλέπει λοιπὸν ὁ ἀφέντης του σημαίαις 'πάνω 'ς τὸ χάνι, τὸ 'κατάλαβε, κ' ἦρτε καὶ τοὺς 'πάντρεψε, κ' ἔτρωγαν, κ' ἔπιναν, κ' ἡμεῖς καλλίτερα.

8

Τὸν καιρὸ ἐκεῖνον ἦτον ἕνας βασιλιάς, κ' εἶχε τρεῖς κόραις. Ὁ βασιλιὰς ἐβουλήθη νὰ κάμῃ τῶν κορῶν του τρία παλάτια. Ἀφοῦ λοιπὸν ἐτελείωσε τὰ παλάτια, ἐπῆρε ταὶς κόραις του καὶ ἐπῆε τὴν κάθε μιὰ εἰς τὸ παλάτι της καὶ εἶπέν των, ὅτι πλαγιάσετε, νὰ 'δοῦμε, τί ὄνειρο θὰ μὲ 'δῆτε. Ἐπλάγιασαν λοιπὸν ἡ κόραις. Ἀφ' οὗ ἐξημέρωσεν ὁ Θεὸς τὴν ἡμέρα, ἐσηκώθηκεν ἡ πρώτη καὶ ἐπῆεν 'ς τὸν πατέρα, τὸν ἐπροσκύνησε, 'φίλησε τὸ χέρι του καὶ ἐχαιρέτησέν του καὶ τοῦ εἶπεν· «Καλημέρα, πατέρα. — Καλή σου 'μέρα, κόρη μου, τί ὄνειρο μέ 'δες ἀπόψε; — Σὲ εἶδα, πατέρα, καὶ ἤσουν μέσα 'ς τὴ θάλασσα καὶ 'καθούσουν 'ς ἕνα ὁλόχρυσο συζατὲ κ' ἔλαμπες 'σὰν τὸν ἥλιο». Ὁ πατέρας τὸ ἐχάρηκε καὶ λέει· «Εἶδα, κόρη μου, πῶς μ' ἀγαπᾷς καλά». Ἔπειτα λοιπὸν πηαίνει καὶ ἡ δεύτερη, τὸν ἐφίλησε καὶ αὐτὴ τὸ χέρι, καὶ ἀφοῦ τὸν ἐχαιρέτησε, τὴν ἐρώτησε, τί ὄνειρο τὸν εἶδε. Ἡ κόρη τοῦ λέει· «Σὲ εἶδα 'ς ἕνα καράβι, καὶ 'καθούσουν 'πάνω 'σὲ μιὰ καρέκλα μαλαματένια, κ' ἔπιασα κ' ἐγέμισα τὸ τσουμποῦκι καὶ 'κάπνιζες». Τότε λοιπὸν ἦρτε καὶ ἡ τρίτη, ἐχαιρέτησέ τον καὶ τῆς λέει· «Τί ὄνειρο μὲ εἶδες»; Ἡ κόρη τοῦ λέει· «Ἐγώ, πατέρα, εἶδα τὸ φεγγάρι κ' ἕνα ἄστρο, κ' ἔπιασε τὸ φεγγάρι κ' ἔγειρε τοῦ ἄστρου νὰ πλυθῇ. Λοιπόν, πατέρα, ἐξήγησε τὸ ὄνειρο, διότι ἐγὼ δὲν ἠμπορῶ». Ὁ πατέρας τοῦ 'βαροφάνηκε πολὺ καὶ εἶπε· «Μήπως ἐσὺ θὰ βασιλέψῃς καὶ θὰ σοῦ 'γείρω νὰ πλύνῃς τὰ χέρια σου»; Τί κάμνει λοιπὸν ὁ βασιλιάς; κράζει ἕνα δοῦλό του κρυφὰ καὶ τοῦ λέει· «Πάρε τὴν κόρη μου τὴ μικρὴ καὶ πάρ' την μακριὰ 15 ὥραις 'ς τὸ βουνὸ καὶ ἄφησέ την νὰ τὴν φᾶνε τὰ θεριά». Τί κάμνει λοιπὸν ὁ δοῦλος; Ἐπῆε καὶ ἀπέλυσε διὸ ἁλόατα. Πηγαίνει καὶ λέει τῆς κόρης: «Ἔρχεσαι, βασιλοποῦλα, νὰ 'πᾶμε, ὅπου ἀγόρασεν ὁ πατέρας σου ἕνα ὄμμορφο περιόλι, γιὰ νὰ σιργιανίσουμε»; Ἡ κόρη 'παραδέχτηκε μὴ ἠξέροντας τὸ σκοπὸ τοῦ πατέρα της. Ἐκαβαλίκεψαν κ' οἱ διὸ καὶ 'περιπατοῦσαν 15 ὥραις, ἕως ἡ 'μέρα 'νύχτωσε. Λέει λοιπὸν ὁ δοῦλος 'ς τὴν κόρη: «Νὰ σὲ ἀφήσω ἀπ' ἐδῶ, 'πάεις 'ς τὴν πόλη»; Ἡ κόρη τοῦ εἶπεν: «'Πάω, μήπως δὲν ἔχω 'μμάτια»; Τότε λοιπὸν ὁ δοῦλος δὲν 'κατέβηκεν ἀπ' τ' ἄλοο, ἀλλ' ἐπερπάτει ὥς που καὶ 'ξημέρωσε ἡ ἄλλη 'μέρα. Τότε λέει πάλαι τῆς κόρης: «Τώρα, βασιλοποῦλά μου, 'πάεις μέσ' 'ς τὴν πόλη»; Ἡ κόρη τοῦ λέει: «Δὲν ἠμπορῶ νὰ 'πάω»· γιατὶ ἦταν νύχτα. «Κάθησε, λέει ὁ δοῦλος, καὶ περίμενε νὰ 'πάω νὰ φέρω ξύλα νὰ τὰ φορτώσουμε καὶ νὰ φύουμε». Ἡ κόρη τοῦ λέει: «Ποῦ εἶναι τὸ περιόλι, 'ποῦ μοῦ εἶπες»; Λέει της ὁ δοῦλος: «Εἶναι πολὺ μακριὰ καὶ 'μετάνοιωσα, 'ποῦ σ' ἔφερα μαζῇ». Τότε τῆς ἔστρωσεν ἕνα συζατὲ 'ς ἕνα δέντρο 'πὸ κάτω, τῆς ἀφῆκε ψωμὶ καὶ φαΐ καὶ ὁ δοῦλος παραμέρισεν· ἔκαμε ξύλα, 'φόρτωσε τ' ἄλοο κ' ἔφυε. Πριχοῦ νὰ φύῃ, ἔδεσε 'ς ἕνα δέντρο μιὰν ἀγκλοῦπα. Ὁ ἀέρας ἐχτύπα τὴν ἀγκλοῦπα, καὶ ἡ κόρη ἐνόμιζε, πῶς ἀκόμη κάμει ξύλα. 'Περίμενε ἡ

κόρη ὡς ὅτου ἐνύχτωσε καλά. Λέει λοιπὸν ἡ κόρη· «Τόσον καιρὸ κάνει ξύλα, ποῦ θὰ τὰ φορτώσῃ; ἂς 'πάω νὰ 'δῶ». Πηαίνει, βλέπει, πῶς ὁ χτύπος 'ποῦ ἤκουε, ἦτανε ἡ ἀγκλοῦπα· κλαίει καὶ ὀδύρεται καὶ δὲν 'ξέρει τί νὰ κάμῃ, ὁποῦ ἦτανε 'ς τὸ βουνὸ κ' ἐφουβᾶτο ἀπὸ τὰ θεριὰ καὶ ἀπὸ ἀθρώπους ἀκόμα. 'Βγαίνει 'πάνω 'ς ἕνα δέντρο, 'βγάλλει τὸ ζωνάρι της καὶ ἐδέθηκε, γιὰ νὰ μὴ πέσῃ κάτω τὴ νύχτα 'ποῦ θὰ κοιμηθῇ. Μ' αὐτὸ τὸν τρόπον ἐξημέρωσε. Ἡ κόρη 'κατέβηκε ἀπ' τὸ δέντρο, καὶ 'συλλογίζουτο, ποῦ νὰ 'πάῃ καὶ ποῦ νὰ περάσῃ, ἐπειδὴ 'κατάλαβε πιά, πῶς ὁ πατέρας της τὴν ἐξώρισε γιὰ τ' ὄνειρο 'ποῦ τοῦ εἶπε. Ἡ κόρη ἐπερπατοῦσε ὄρη καὶ βουνά, ἢ νὰ τὴ φᾶνε τὰ θεριά, ἢ νὰ 'βρῇ ἀθρώπους. 'Εκεῖ λοιπὸν 'παρουσιάστη μέσα 'ς ἕναν κάμπο καὶ 'φαίνετο 'μπροστά της ἕνα ἄσπρο πρᾶμα. Λέει: «Ἂς τρέξω, νὰ φτάσω αὐτὸ τὸ ἄσπρο, νὰ 'δῶ τί πρᾶμα εἶναι»; Ἔφθασε λοιπὸν τὸ ἄσπρο, καὶ τὸ ἄσπρο ἐκεῖνο ἦτανε πύργος. Βλέπει πόρταις ἀνοιχταίς, 'μπαίνει μέσα, 'βγαίνει 'ς τὸ παλάτι καὶ βλέπει κρέατα, ἀρνιὰ κρεμασμένα, ἐλάφια. Ἡ κόρη πεινασμένη καὶ κουρασμένη, ἄθρωπο δὲν εἶχε 'κεῖ, καὶ λέει μόνη της: «Κ' ἔτσι χαμένη, κι' ἀλλιῶς χαμένη· ἂς μαερέψω νὰ φάω». Ἔφαε, ἔπειτα ἔστρωσε τὸ τραπέζι καὶ 'πῆε καὶ 'κρύφτηκε 'πάνω 'σὲ μιὰ λεμονιὰ τοῦ περιολιοῦ, γιατὶ ἐφουβᾶτο ἡ κόρη μήπως τὸ σπίτι ἦτανε κανενὸς θεριοῦ. 'Σ τὰ ἡλιοβασιλέμματα 'γροικᾷ ζαλοπατήματα μεκάλα· ἐκεῖ βλέπει ἕνα δράκο κ' ἦρτε 'ς τὸ παλάτι· εἶδε τὸ τραπέζι στρωμένο, ἔκατσε, ἔφαε, ἤπιε, εὐχαριστήθηκε ὁ δράκος, καὶ λέει: «Ποιὸς ἄθρωπος μοῦ 'καμε αὐτὴ τὴν καλωσύνη»; Ἡ κόρη ἐφουβᾶτο νὰ φανερωθῇ. 'Επερίμενε ἡ κόρη ὡς ὅτου νὰ κάμῃ τὸ δράκο νὰ 'μόσῃ, κ' ἔτσι νὰ παρουσιαστῇ. Ὁ δράκος ἐφώναζε: «Μάτια μου, φῶς μου, παρουσιάσου, κ' ἐγὼ δὲν θὰ σὲ πειράξω· ἂν εἶσαι ἄντρας, θὰ σὲ κάμω βασιλιά, ἂν εἶσαι κόρη, βασίλισσα». Ἡ κόρη 'φοβούντανε νὰ φανερωθῇ. Ὁ δράκος ἐσηκώθη, ἔφαε καὶ ἤπιε, καὶ 'πῆε πάλαι 'ς τὸ κυνῆγί του. Ἡ κόρη ἐπῆε πάλαι 'ς τὸ παλάτι, ἔπλυνέ τα οὖλα, διώρθωσε τὸ σπίτι, ἐμαέρεψε, ἔφαε, ἔστρωσε τὸ τραπέζι καὶ 'κρύφτηκε 'ς τὸ ἴδιο μέρος. Ἦρτ' ὁ δράκος, βλέπει πάλαι τὸ τραπέζι στρωμένο καὶ τὸ σπίτι διωρθωμένο. Ὁ δράκος ἀρχινᾷ νὰ μὴ θέλῃ νὰ φάῃ μονάχος, ἀλλὰ νὰ φωνάζῃ: «Μάτια μου, φῶς μου, ποιὸς εἶσαι, 'ποῦ κάνεις αὐτὴ τὴν καλωσύνη»; Δὲν ἐστάθηκε τέλος πάντων τρόπος νὰ παρουσιαστῇ ἡ κόρη, ἀλλ' ἐπέρασε καὶ τὴ νύκτα ἐκείνη 'ς τὴ λεμονιά. 'Αφοῦ ἐξημέρωσε, ἔφαε ὁ δράκος κ' ἔφυε. Ἔρχεται πάλαι ὁ δράκος τὸ βράδυ, βλέπει τὰ ἴδια. Ὁ δράκος δὲ θέλει νὰ φάῃ μοναχός του, ἂν δὲν παρουσιαστῇ ἡ κόρη. Ἤρχισε νὰ φωνάζῃ: «Μάτια μου, φῶς μου, παρουσιάσθου, μὴ μὲ φοβᾶσαι καὶ δὲ θὰ σὲ πειράξω». Ἤρχισε νὰ ὁρκίζεται μὲ τὰ ἄστρα, μὲ τὸ φεγγάρι, μὲ τὸν οὐρανό. «Ἂν σὲ πειράξω, ἔλεγε, αὐτὸς νὰ μὲ κάψῃ». 'Αφοῦ ἡ κόρη ἄκουσε τὸ ἄμοσμα, 'παρουσιάστηκε. Ὁ δράκος τῆς ἔκαμε τόσαις χαραίς: «Γιατί, κόρη μου, δὲν 'παρουσιάστης ἀπὸ χθὲς καὶ προχθές, μόνο μὲ τυραννεῖς τὸ δυστυχῇ; Κάτσε νὰ φᾶμε, νὰ πιοῦμε, καὶ ἀπὸ σήμερα ἐσὺ νὰ γνωρίζῃς ἐμένα πατέρα, κ' ἐγὼ σένα κόρη». 'Αφοῦ ἔφαε, τῆς εἶπε: «Ποῦ ἤσουν; ποῦ εὑρέθης, τέτοια βασιλοποῦλα, νά 'ρτῃς μέσα 'ς τὰ βουνά»; Ἡ κόρη τοῦ ἐδιηγήθηκε τὰ πάθη της. 'Εκοιμήθηκαν, καὶ ἀφοῦ ἐξημέρωσεν ὁ Θεὸς τὴν ἡμέρα, ἐσηκώθηκε πάλαι ὁ δράκος καὶ λέει τῆς κόρης: «Τώρα κάθου μέσ' 'ς τὸ σπίτι σου, τρῶε, ξεφάντονε, μὰ πῶς εἶσαι μοναχὴ μὴ φοβᾶσαι». 'Εκεῖ λοιπὸν ἐπεράσασι διό, τρεῖς, πέντε 'μέραις ὁποῦ ἦτον ἡ κόρη μοναχή. Μιὰν ἡμέρα τοῦ λέει: «Πατέρα, ὥς ποτε θὰ πηαίνῃς 'ς τὸ ἄδι; κάθησε νὰ σὲ 'δῶ, νὰ μὲ 'δῇς, νὰ περάσω μιὰν ἡμέρα μαζῇ σου». Ὁ δράκος τῆς εἶπε: «Νὰ καθήσω γιὰ τὸ χατῆρί σου». Καὶ αὐτὸς λοιπὸν ἔκατσε μαζῇ της διὸ τρεῖς ἡμέραις. 'Αφοῦ ἐκάθοντο μιὰν ἡμέρα κ' ἔλεε ἡ κόρη τὰ πάθη της καὶ ἐκεῖνος τὰ 'δικά του, τοῦ λέει: «Ἔλα, πατέρα, νὰ σὲ ψειρίσω». 'Εκεῖ 'ποῦ τὸν ἐψείριζε, εἶδε 'πάνω 'ς τὸ κεφάλι του ἕνα πανὶ δεμένο. Λέει του: «Τί εἶναι, πατέρα, αὐτὸ τὸ πανί; τί ἔχει μέσα»; «Αὐτὰ εἶναι, κόρη μου, τὰ κλειδιὰ τῶν μαγαζειῶν μου. Τώρα ἀφοῦ καὶ εἶδες τὰ κλειδιά, πάρ' τα, καὶ ἀφοῦ φύω ἐγώ, ἄνοιγε τὰ μαγαζειὰ νὰ διασκεδάζῃς, ὁποῦ εἶναι μέσα διάφοροι θησαυροί». Ὁ δράκος ἅμα τῆς ἔδωσε τὰ κλειδιά, 'ξημέρωσε ἡ ἄλλη 'μέρα καὶ ἐπῆε 'ς τὸ κυνῆγι· ἀλλὰ τῆς εἶπε: «Θωρεῖς, κόρη μου, τὰ 40 μαγαζειά; ἄνοιξέ τα· τὸ τελευταῖο μὴν τ' ἀνοίξῃς, γιατὶ θὰ πάθῃς». Ἔφυεν ὁ δράκος. 'Εσηκώθη ἡ κόρη καὶ ἐπῆε νὰ διασκεδάσῃ 'ς τὰ μαγαζειά. Ἄνοιξε ὅλα τὰ μαγαζειά, ἀμὲ τὸ τελευταῖο ἐκεῖνο δὲν τ' ἄνοιξε ἴσα μὲ τρεῖς ἡμέραις. 'Σ ταὶς τρεῖς

ἡμέραις ἀπεφάσισε καὶ τ' ἄνοιξε. Βλέπει τὸ μαγαζὶ καὶ δὲν εἶχε τίποτε· ἐκεῖ εἶδε, πῶς ἐξέφεγγε τὸ μαγαζὶ ἀπὸ ἕνα παραθυράκι, κ' ἦτανε 'μισάνοιχτο. 'Ανοίει τὸ παραθυράκι, θωρεῖ ἄλλο περιόλι βασιλικό· ἤρχετο ἀέρας μυρισμένος, ἐπειδήτις καὶ εἶχε δέντρα διάφορα. Τῆς ἄρεσε νὰ 'πάη νὰ 'πάρη τὸ πλουμί της καὶ νὰ κάτση νὰ πλουμίζη. 'Εκεῖ ἔρχεται ἕνα πουλάκι ὁλόχρυσο καὶ καθίζει 'ς τὴ λεμονιὰ καὶ λέει 'ς τὴν κόρη:

«Κρῖμα 'ς τὴν κόρη,
καὶ 'ς τὸ πρεπό της
καὶ 'ς τὴν ἐμμορφιά της!
καὶ ταίζει την ὁ δράκος
μέσ' 'ς τ' ἄνθη, μέσ' 'ς τὰ λούλουδα,
νὰ τὴν παχύνη, νὰ τὴ 'μορφύνη,
νὰ τὴν ἐσφάξη, καὶ νὰ τὴν φάη».

Ἡ κόρη ἐφοβήθηκε καὶ λέει: «Γι' αὐτὸ μὲ καλοπιάνει· μοῦ φέρνει τόσα φαγιά, νὰ μὲ παχύνη, νὰ μὲ φάη». 'Επαράτησεν ἡ κόρη τὸ πλουμί της καὶ τὴ χαρά της, κ' ἦτον λυπημένη. Ἦρτε ὁ δράκος τὸ βράδυ καὶ τὴν βλέπει λυπημένη· τῆς λέει· «Τί ἔχεις, κόρη, καὶ εἶσαι λυπημένη; μήπως ἄνοιξες τὸ μαγαζί; νὰ μοῦ 'πῆς, τί εἶδες μέσα 'ς τὸ μαγαζί». Τοῦ λέει ἡ κόρη τὰ ὅσα τῆς εἶπε τὸ πουλί. Τότε τῆς λέει ὁ δράκος· «Ὄχι, κόρη μου, ἐγὼ εἶχα κόρη ὡσὰν ἐσένα καὶ γεναῖκα, καὶ 'πέθανε ἀπὸ τὰ λόγια, 'ποῦ τῆς εἶπε τὸ πουλί· ἀλλὰ σύ, κόρη μου, μὴ τοῦ πιστεύῃς τοῦ πουλιοῦ, γιατὶ αὐτὸ θέλει νὰ σᾶς 'πεθάνη ἐσᾶς καὶ νὰ χαίρεται αὐτό. 'Αλλὰ θωρεῖς, γιὰ τὸ γινάτι του νὰ πηγαίνης νὰ καθίζης ἐκεῖ καὶ νὰ χαίρεσαι, καὶ ἅμα ἔρτη πάλαι νὰ σοῦ 'πῆ τὰ ἴδια λόγια, νὰ τοῦ 'πῆς καὶ σύ·

Κρῖμα 'ς τὸ πουλάκι,
κρῖμα 'ς τὸ πρεπό του,
κ' εἰς τὴν ἐμμορφιά του,
καὶ ταίζει το ὁ βασιλιᾶς,
μέσ' 'ς τ' ἄνθη, μέσ' 'ς τὰ λούλουδα,
γιὰ νὰ τὸ σφαξη·
νὰ φάω τὸ κρέας του νιόνυφη,
'ποῦ θὰ πάρω τὸ βασιλόπουλο,
κ' εἰς τὸ φτερό του
νὰ κοιμηθῶ νιόνυφη,
καὶ τὸ γαῖμά του,
νὰ τὸ πιῇ ὁ πατέρας μου
μέσ' 'ς τὸ φιρφιρένιο τάσι.

Τότε ἐφοβήθηκε τὸ πουλὶ καὶ 'ποτινάχτηκε καὶ ἔφυε ἡ μιά του φτεροῦδα. Ὁ βασιλιᾶς εἶδε τὸ πουλὶ μαδισμένο καὶ λέει τοῦ περιολάρη: «Τί ἔχει τὸ πουλὶ καὶ 'μάδησε»; Καὶ εἶπε τοῦ περιβολάρη νὰ παραβλέπη καὶ νὰ 'δῆ, ποιός εἶναι, 'ποῦ μαδεῖ τὸ πουλί. Ὁ περιολάρης παράκατσε σὲ μιὰ λεμονιὰ κ' εἶδε τὴν κόρη, 'ποῦ 'φιλονεικοῦσε μὲ τὸ πουλί. Ἅμα εἶπεν ἡ κόρη τὰ λόγια, 'ποῦ τοῦ εἶπε καὶ πρῶτα, ἀποτινάχτηκε πάλαι καὶ 'μάδησε καὶ ἡ ἄλλη του φτεροῦδα. Ὁ περιολάρης ἐπῆε καὶ τὸ εἶπε τοῦ βασιλιᾶ. 'Εθέλησε ὁ βασιλιᾶς νὰ 'πάη κ' ἐκεῖνος νὰ 'δῆ καὶ τὴν κόρη. 'Επῆε λοιπὸν ὁ βασιλιᾶς καὶ 'φυλάχτηκε 'ς τὴ λεμονιά. 'Εκεῖ ἦρτε ἡ κόρη μὲ τὸ πουλὶ 'ς ταῖς φιλονεικίαις καὶ εἶπε τὰ λόγια τὰ συνειθισμένα. Τὸ πουλὶ ἅμα ἄκουσε ἀπ' τὴν κόρη τὸ τραοῦδι, 'ποτινάχτηκε κ' ἐμάδησε καὶ ἡ νορά του. Ὁ βασιλιᾶς 'φοβήθηκε τὴν κόρη νὰ μὴν πάθη τίποτε, καὶ λέει 'ς τὴν μάννα του νὰ 'πάη νὰ τὴν προξενέψη, καὶ νὰ τῆς 'πάρη καὶ τ' ἀλεσίδι του. Ἔτσι λοιπὸν ἡ βασίλισσα ἔκαμε ὅ,τι τῆς εἶπε ὁ γυιός της. Ὁ δράκος ἤξερε τὰ προμέλλοντα καὶ λέει 'ς τὴν κόρη: «Αὔριο θὰ σοῦ 'ρτῃ προξενιὰ καὶ θὰ σοῦ φέρῃ καὶ τ' ἀλεσίδι του, ἀλλ' ἐσὺ νὰ τὸ πάρῃς νὰ τὸ κρεμάσῃς 'ς τὸν τοῖχο καὶ νὰ βάλῃς 'πάνω τὸ λύχνο». Ἡ κόρη ἔκαμε ὅπως τῆς εἶπε ὁ πατέρας της.

Ἡ βασίλισσα ἅμα εἶδε, πῶς τ' ἀλεσίδι τὸ 'κρέμασε 'ς τὸ λύχνο, ἐλυπήθη πολὺ καὶ ἐπῆε καὶ τὸ εἶπε τοῦ γυιοῦ της. Τῆς λέει: «Δὲν πειράζει· ξαναπήγαινε κι' αὔριο καὶ 'πάρε της τὰ βραχιόλια σου». Ὁ πατέρας τῆς κόρης, ὁ δράκος, τῆς εἶπε ἀπὸ βραδύς· «Ἅμα σὲ φέρῃ τὰ βραχιόλια, νὰ φωνάξῃς τῶν κουλουκιῶν καὶ νὰ τὰ περάσῃς 'ς τὸ λαιμό των». Ἔκαμε πάλαι ὅπως τῆς εἶπεν ὁ ἀφέντης της. Ἡ βασίλισσα ἐλυπήθηκε πολὺ καὶ τὰ εἶπε 'ς τὸ γυιό της, καὶ εἶπεν, ὅτι δὲν πηαίνει πιά. Ὁ βασιλιᾶς παρακάλεσε τὴν μάννα του νὰ 'πάη καὶ αὔριο καὶ νὰ τῆς 'πάρη τὸ μαργαριτάρι. Ὁ ἀφέντης εἶπε πάλαι 'ς τὴν κόρη νὰ κόψη τὰ μαργαριτάρι 'ς τὰ πουλιὰ νὰ τὸ φᾶνε. Ἔκαμε πάλαι ὅπως τῆς εἶπεν. Ἡ βασίλισσα 'πάει 'ς τὸ βασιλιὰ κ' ἔκαμε παράπονα, καὶ εἶπε, ὅτι δὲν 'πάει πιά. Ὁ βασιλιᾶς εἶπε νὰ 'πάη κι' αὔριο, νὰ 'πάη τὸν ἀρραβῶνα καὶ θὰ τὸν δεχτῇ. Ὁ δράκος εἶπε 'ς τὴν κόρη· «Αὔριο θὰ 'ρτῃ ἡ βασίλισσα νὰ φέρῃ τὸν ἀρραβῶνα καὶ νὰ τὸν δεχτῇς μὲ χαραῖς, νὰ κάμῃς μετάνοια νὰ φιλήσῃς τὸ χέρι της, καὶ νὰ βάλῃς τὸ δαχτυλίδι». Ἦρθε ἡ βασίλισσα τὸ πωρνό, καὶ ἔκαμεν ἡ κόρη, ὅπως

τῆς εἶπεν ὁ ἀφέντης της. Τότε λοιπὸν ἐκάμασι χαραῖς καὶ 'στεφανωθήκανε.

Σὲ 15 'μέραις εἶπεν ὁ δράκος 'ς τὴν κόρη: «'Εγώ, κόρη μου, ἔχω ἕνα ἄσκημο συνήθειο, καὶ μὲ πιάνει σελήνιο, καὶ ταράζω χάμου μιὰ δυὸ ὥραις». "Επιασεν ὁ ἴδιος καὶ ἀκόνισε τὸ μπαλτᾶ καὶ εἶπε 'ς τὴν κόρη του: «"Οταν θὰ μὲ πιάσῃ τὸ σελήνιο, νά 'χῃς διαταγμένα δέκα παλληκάρια νὰ φυλάουν, καὶ ὅταν θὰ ταράζω, νὰ πιάσῃς τὸ μπαλτᾶ νὰ μοῦ κόψῃς τὸ κεφάλι· κι' ἅμα θὰ κόψῃς τὸ κεφάλι μου, ν' ἁρπάσῃς τὸ κορμί μου καὶ νὰ διατάξῃς τὰ παλληκάρια νὰ μὲ κάτσουν καὶ θὰ γείνω ἕνας θρόνος μαλαματένιος νὰ κάθεσαι μέσα, καὶ τὸ κεφάλι μου νὰ τὸ πάρῃς νὰ τὸ χώσῃς μέσα 'ς τὸν κάμπο, καὶ θὰ 'βγῇ δέντρο νὰ πιάσῃ οὖλο τὸν κάμπο μὲ τὰ κλώνια, καὶ ἀφ' ἑσπέρας θ' ἀνθῇ τὸ μαργαριτάρι καὶ ἀπὸ τὸ πωρνὸ θὰ εἶναι 'ποκάτω στρῶμα· καὶ σὺ νὰ 'βγάλῃς ντελάλη νὰ διαλαλήσῃ 'ς οὖλο τὸν κόσμο νὰ ἔρχωνται νὰ πέρνουν τὸ μαργαριτάρι καὶ νὰ πολυχρονίζουν ἐσένα καὶ νὰ μακαρίζουν κ' ἐμένα». "Οπως τὴν ἐδιόρισε, ἔκαμε ἡ κόρη.

'Απὸ τὸν καιρὸν 'ποῦ ἔφυεν ἡ κόρη ἀπὸ κοντὰ ἀπὸ τὸν πρῶτό της πατέρα, ἔφυαν καὶ τὰ πλούτη του καὶ τὰ καλά του. "Ετσι λοιπὸν ἔμαθεν, ὅτι ἦβγε μιὰ βασίλισσα καὶ ἐλεημονοῦσε τὸν κόσμον οὖλο, φτωχοὺς καὶ ἄρχοντας, ἐπῆρε λοιπὸν τοὺς δούλους του, καὶ 'πῆε 'ς τὴν κόρη μὲ 40 καμήλαις. Ἡ κόρη ἐκάθετο 'ς τὸ παραθύρι κ' εἶδε τὸν πατέρα της καὶ 'γνώρισέ τον καὶ τὸ εἶπεν εἰς τὸν ἄντρα της. 'Εκατέβηκαν λοιπόν, ἄνοιξαν τὴν πόρτα καὶ ἔκαμαν μετάνοια καὶ 'φίλησαν τὸ χέρι του. Τότε λοιπὸν ἡ κόρη ἔκαμε τραπέζι μεγάλο καὶ 'προσκάλεσε ὅλους τοὺς μεγιστάνους καὶ ἐδειπνήσασι. Τότε ἐσηκώθηκε ὁ πατέρας κ' ἔπιασε τὸ λιενόμπρικο νὰ πλύνῃ τὰ χέρια της· ἡ κόρη ἅμα τὸν εἶδε, ἔπεσε καὶ 'λιοθύμησε. Ὁ πατέρας ἔγειρε νερὸ 'ς τὴν κόρη καὶ ξελιοθύμησε καὶ λέει: «Τί ἔχεις, βασιλοποῦλά μου»; «'Εγὼ εἶδα, εἶπεν ἡ κόρη, ὄνειρο, ὅτι θὰ μοῦ γείρνῃς νὰ πλυθῶ, καὶ μὲ ἐξώρισες 'ς τὰ βουνά, καὶ σήμερα τὸ κάνεις ὁ ἴδιος». Τότε λοιπὸν ἐγνωρίσθηκαν ὁ βασιλιὰς μὲ τὴν κόρη του, καὶ τοῦ ἐφόρτωσε 40 καμήλαις, καὶ 'πῆε 'ς τὸ βασίλειόν του καὶ ἐκάθησε καθὼς πρῶτα.

9

'Εκεῖνο τὸν καιρὸν εἶχεν ἕνα βασιλιά. Αὐτὸς ὁ βασιλιὰς εἶχεν ἕνα δοῦλον ἀράπη, κ' ἡ γεναῖκά του τὸν ἀγάπαε ἐφτὰ χρόνια· καὶ μετὰ τὰ ἐφτὰ χρόνια ἀπέθανεν ὁ ἀράπης κ' εἰς τὴς σεράντα 'μέραις 'ποῦ 'πέθανεν, ἐπῆε καὶ τὸν ἐξέχωσε κ' ἔβγαλε τὰ 'δόντια του, τὰ 'μμάτια του καὶ τὸ κάκρανό του κ' ἐπῆέν τα τοῦ χρυσοχοῦ, καὶ τὰ 'μμάτια ἔκαμε δαχτυλίδια κ' ἔβαλέν τα δαχτυλιδόπετραις, καὶ τὸ κάκρανόν του τό 'καμε λαίνα κ' ἔπινε νερό, καὶ τὰ δόντια τὰ 'πῆε τοῦ παπουτσῆ καὶ τῆς ἔκαμε παπούτσια καὶ τά 'βαλε μπρόκαις. Καὶ μετὰ ἕνα χρόνο ἤθελε νὰ τὸ φανερώσῃ 'ς τὸν ἄντρα της. Τότε ἅμα τρώανε μιὰ 'μέρα, τοῦ 'πε τοῦ βασιλιά: «Νὰ σοῦ 'πῶ ἕνα μῦθο»; Λέει: «Πέ μου», καὶ τοῦ 'πε: «Τὰ θωρῶ, φορῶ, τὰ μασσῶ, πατῶ, κι' ἀπ' τὸ νοῦ πίνω νερό». Αὐτὸς λοιπὸν ὁ βασιλιὰς ἦμπε 'σὲ συλλοὴ καὶ ἐσκέφτετο νύχτα καὶ 'μέρα καὶ δὲν ἠμπόρει νὰ ξεδιλήσῃ τὸ μῦθο. "Επειτα ἐκάλεσε τὴ δωδεκάδα του καὶ τὴν εἶπε νὰ σκεφθοῦν νὰ ξεδιλήσουν τὸ μῦθο, ὅμως κ' ἐκεῖνοι δὲν ἠμπόρεσαν νὰ τὸν ξεδιλήσουν.

'Εσκέφθη λοιπὸν ὁ βασιλιὰς νὰ 'πάῃ 'ς ἄλλον τόπο νὰ ξεδιλήσῃ τὸ μῦθο, γιὰ νὰ τοῦ λείψῃ ἡ ἀπορία. 'Επῆρε λοιπὸν τὴ δωδεκάδα του κ' ἐπήαινεν. 'Εκεῖ 'ποῦ 'πήαιναν, εἶδαν ἕνα κάμπο σιτάρι σπαρμένο κ' ἦτον τὸ σιτάρι ρο͂ύμελη. Λέει λοιπὸν ὁ βασιλιάς: «Αὐτὸς ὁ κάμπος, ἐκεῖνος 'ποῦ τὸν ἔχει σπαρμένο, 'δικός του εἶναι, ἢ δὲν εἶναι»; 'Εκεῖνοι τοῦ λέουν: «Γίνεται, ἂν δὲν εἶν' 'δικός του, νὰ τὸν σπείρῃ»; Λέει ἔπειτα ὁ βασιλιάς: «Δὲν ἐκαταλάβετε τί σᾶς εἶπα· ἀρά γες τὸν ἐχρουστᾷ ἢ δὲν τὸν ἐχρουστᾷ»; 'Επηαῖναν λοιπὸν καὶ 'πηαῖναν. 'Επῆαν ς' ἕνα χωριό. 'Εκεῖ 'ποῦ 'μπαν λοιπὸν μέσ' 'ς τὸ χωριό, ηὗραν ἕνα σπίτι. Χτυπᾷ ὁ βασιλιὰς τὴν πόρτα, κι' ἄνοιξεν ἕνας γέρος. Λέει του ὁ βασιλιάς: «Καλησπέρα, γέρο». «Καλῶς τὸν βασιλιά». Λέει ὁ βασιλιὰς τοῦ γέρου: «Δὲν μὲ λημονεύγετε ἀπόψε 'ς τὸ σπίτι σας, 'ποῦ 'ναι βράδυ»; Ὁ γέρος λοιπὸν τοῦ λέει: «Ὦ βασιλιά μου, ποῦ νὰ σὲ λημονέψουμε, 'ποῦ 'μεστε φτωχοὶ κ' ἒν ἔχομε ροῦχα νὰ κοιμηθῇς»; «Δὲν πειράζει· στρώσετέ μου κατὰ γῆς νὰ κοιμηθῶ». Αὐτὸς ὁ γέρος εἶχε μιὰ κόρη, κ' ἤτανε μ' ἕνα 'μμάτι ἀλεφαντοῦ, καὶ ἦτο μέσ' τὴν βούα κ' ἔφαινε. Ἦμπε λοιπὸν ὁ βασιλιὰς

μέσα, κ' εἶδεν τὴ κόρη κ' ἔφαινε, καὶ τῆς λέει: «Καλησπέρα κόψοντας»· κ' ἡ κόρη τοῦ 'πε: «καλησπέρα κόψοντας καὶ δένοντας». Ὁ βασιλιᾶς εἶπε μὲ τὸ νοῦ του· «Αὐτὴ ἡ κόρη θὰ γνωρίζῃ νὰ μοῦ ξεδιλήσῃ τὸ μῦθο». Ἦβγε λοιπὸν ὁ βασιλιᾶς 'πάνω 'ς τὸ σπίτι. Ἐκείνη ἡ γρηὰ εἶχε μιὰν ὄρνιθα, κ' ἔσφαξέν την, καὶ 'μαέρεψέν την νὰ δειπνήσουν· ἔβαλε λοιπὸν ἡ γρηὰ τὸ σουφρᾶ νὰ φᾶσι· ἔπιασε λοιπὸν ὁ βασιλιᾶς κ' ἔσχισε τὴν ὄρνιθα κ' ἔβαλ' ἐμπρὸς 'ς τὸν ἀφέντη τὴν κεφάλη, ἐμπρὸς 'ς τὴ μάννα τὸ καράβι, κ' ἐμπρὸς 'ς τὴν κόρη τὰ ψαχνιὰ οὖλα, κ' ἐκεῖνος 'πῆρε τὰ πόδια. Ἐφάσι κ' ἔπεσαν κ' ἐκοιμήθηκαν.

Ἡ γρηὰ ἐξύπνησε τὴ νύκτα κ' ἔλεε τοῦ γέρου: «Δὲν τὸ χωρῶ, καϋμένε γέρο, αὐτὸ 'ποῦ 'καμεν ὁ βασιλιᾶς, κ' ἔδωκε ἐσένα τὸ κεφάλι, κ' ἐμένα τὸ καράβι 'ποῦ 'μεστε γέροι, καὶ τῆς κόρης τὰ ψαχνιά· ἀμ' ἴντα τὸ 'καμεν αὐτό; ἐμᾶς ἔπρεπε νὰ δώκῃ τὰ ψαχνιὰ καὶ τῆς κόρης τὰ κόκκαλα» Ἡ κόρη λοιπὸν ἦτανε 'ξυπνητὴ καὶ τ' ἄκουε καὶ λέει πιὸ τῆς μάννας της: «Δὲν τὸ 'ξέρεις, 'ποῦ ὁ ἀφέντης μου εἶναι τὸ κεφάλι τοῦ σπιτιοῦ καὶ γιὰ 'κεῖνο τοῦ 'δωκε τὸ κεφάλι, κ' ἐσένα ἔδωκε τὸ καράβι, γιατί 'σαι τὸ καράβι τοῦ σπιτιοῦ, κ' ἐμένα τὰ ψαχνιά, γιατί 'μαι κόρη, κ' ἐκεῖνος τὰ πόδια, γιατί 'ναι ξένος καὶ θὰ φύῃ»; Τότε λοιπὸν ὁ βασιλιᾶς ἦτανε 'ξυπνητὸς κι' ἄκουε ὅσα ἔλεεν ἡ κόρη, κ' ἔλεε μέσα του, πῶς εἶναι ἄξια νὰ ξεδιλήσῃ καὶ τὸ μῦθο.

Ἐξημέρωσε λοιπὸν ἡ ἄλλη 'μέρα κ' ἐπῆε 'ς τὴ βούα της κ' ἔφαινε. Σηκόνεται κι' ὁ βασιλιᾶς καὶ 'πάει καὶ τὴν εὑρίσκει μέσ' 'ς τὴ βούα καὶ τῆς λέει: «Νὰ σοῦ 'πῶ 'να μῦθο, θὰ 'μπορέσῃς νὰ μοῦ τὸν ξεδιλήσῃς»; Λέει ἡ κόρη: «Πέ μού τον νὰ 'δῶ». Τῆς εἶπε λοιπὸν ὁ βασιλιᾶς τὸ μῦθο. «Τὰ θωρῶ, φορῶ· τὰ μασσῶ, πατῶ· κι' ἀπ' τὸ νοῦ πίνω νερό». Τότε ἡ κόρη ἐγέλασε καὶ τοῦ λέει: «Καλά, νὰ σοῦ τὸν ξεδιλήσω, ἀλλὰ δὲ 'ξέρω, ἄντρας ἦτανε γιὰ γεναῖκα. Αὐτός, ἢ ἄντρας ἦτανε γιὰ γεναῖκα, εἶχεν ἀγαπητικό, κι' ἀφοῦ 'πέθανε, 'πῆε καὶ τὸν 'ξέχωσε κ' ἔβγαλε τὰ 'δόντια του, τὸ κάκρανό του καὶ τὰ 'μμάτια του· κ' ἔκαμε παπούτσια, κ' ἔβαλε τὰ 'δόντια μπρόκαις, τὸ κάκρανό του ἔκαμε λαήνα κ' ἔπινε νερό, καὶ τὰ 'μμάτια του ἔκαμε δαχτυλίδια καὶ τά 'βαλε δαχτυλιδόπετραις».

Τότε λοιπὸν ὁ βασιλιᾶς ἔφυε καὶ 'πῆε 'ς τὸ παλάτι. Θωρεῖ λοιπὸν 'ς τὰ χέρια της τὰ δαχτυλίδια μὲ τοῦ ἀράπη τὰ 'μμάτια πέτραις· θωρεῖ τὰ παπούτσια κ' ἦτανε τοῦ ἀράπη τὰ 'δόντια μπρόκαις· 'πάει καὶ πιάνει τὴν λαήνα καὶ τὴν ἐξεῖ μὲ τὸ μαχαίρι καὶ θωρεῖ τὸ κάκρανο. Τότε λοιπὸν τὸ 'πίστεψε καὶ πιάνει τὴ γεναῖκά του καὶ τὴν ἔκαμε κομμάτια κομμάτια καὶ τὴν ἔδειξε 'ς τὴν αὐλή. Ἔπειτα φωνάζει τοῦ δούλου καὶ τοῦ δίνει 30 φλουριὰ κ' ἕνα ψωμὶ κ' ἕνα τουλοῦμι κρασὶ καὶ τοῦ 'πε, νὰ τὰ πάρῃς αὐτὰ 'ς τὸ σπίτι 'ποῦ 'μεστο, νὰ τὰ δώσῃς τῆς κόρης καὶ νὰ τῆς 'πῇς· «Τὸ φεγγάρι εἶναι γερό, ὁ μῆνας τραβᾷ τριάντα καὶ τὸ τουλοῦμι γεμᾶτο». Πέρνει ὁ δοῦλος τὰ δόσιμα τοῦ βασιλιὰ καὶ τὰ 'πάει. Ἐκεῖ 'ποῦ 'πήαινε, 'πείνασε κ' ἔκοψε τὸ μισὸ ψωμὶ καὶ τό 'φαε· ἔπειτα λέει: «ἂς πάρω κ' ἕνα φλουρὶ γιὰ χαρτζιλίκι»· ἔπειτα πάλαι λέει: «ἂς πιῶ κ' ἕνα κουνὶ κρασί, κ' ἐκεῖνος ποῦ θὰ τὸ μάθῃ»! Ἔπειτα ἐπῆεν 'ς τὸ χωριό, κ' ἐκτύπησεν τὴν πόρτα, κ' ἔδωκέν τής τα τῆς κόρης καὶ τῆς εἶπε: «Τὸ φεγγάρι γερό, ὁ μῆνας τραβᾷ τριάντα, καὶ τὸ τουλοῦμι γεμᾶτο». Αὐτὴ πρῶτα 'γέλασε, ἔπειτα τοῦ 'πε· «Πήαινε 'ς τὸν βασιλιὰ καὶ 'πέ του: Τὸ φεγγάρι 'μισό, ὁ μῆνας τραβᾷ 29, καὶ τὸ τουλοῦμι τάντουλα πρὸς τάντουλα». Αὐτὸς λέει, «καλά»· ἔπειτα ἔφυε. Τοῦ φωνάζει καὶ τοῦ λέει: «Νὰ τοῦ 'πῇς: ἂν ἀγαπᾷ τὴν πέρδικα, νὰ μὴ δέρῃ τὴν κουρούνα». Αὐτὸς ἔφυε καὶ 'πῆε 'ς τὸ βασιλιὰ καὶ τοῦ εἶπεν: «Τὸ φεγγάρι 'μισό, ὁ μῆνας τραβᾷ 29, καὶ τὸ τουλοῦμι τάντουλα πρὸς τάντουλα». Τότε ὁ βασιλιᾶς ἔπιασε νὰ τὸν δέρῃ 'ποῦ τὸ 'νοιωσε· τότε 'θυμήθηκε τὸν ἄλλο λόγο 'ποῦ τοῦ εἶπεν ἡ κόρη καὶ τὸν εἶπε 'ς τὸν βασιλιά· «ἂν ἀγαπᾷς τὴν πέρδικα, μὴ δέρνῃς τὴν κουρούνα». Τότε ὁ βασιλιᾶς τοῦ λέει: «Γιατί δὲν μοῦ τό 'λεες, μόνον 'φύλαες νὰ σὲ δείρω κ' ἔπειτα νὰ τὸ 'πῇς»; Τότε ὁ βασιλιᾶς τὸν ἔστειλε πάλαι καὶ 'πῆε κ' ἔφερε τὴν κόρη καὶ 'παντρέφθησαν, κ' ἔγεινεν ἡ φτωχὴ βασίλισσα.

10

'Σ ἕνα χωριὸ εἶχεν ἕνα βασιλιά, κ' εἶχε δυὸ παιδιά. Τὸ ἕνα 'πέθανε, καὶ εἶπε, κανεὶς νὰ μὴ ἀνάφτῃ φῶς εἰς τὸ χωριό. Ἔβαλε καὶ βλεπιούς, ἅμα 'διοῦν κανένα σπίτι κι' ἀνάφτει, νὰ τοῦ τὸ λένε. Ἕνας βλεπιὸς εἶδε σ' ἕνα σπίτι φῶς. 'Σ αὐτὸ τὸ σπίτι ἦτανε τρεῖς ἀδερφαὶς καὶ πλουμίζανε· καὶ ἡ μιὰ ἔλεε, «ἂς

εἶχα τὸν κασάπη ἄντρα, νὰ τρώω κρέας», ἡ ἄλλη ἔλεε, «ἂς εἶχα τὸ 'ψαρᾶ, νὰ τρώω 'ψάρια», καὶ ἡ μικρότερη, ἔλεε, «ἂς εἶχα τοῦ βασιλιὰ τὸ γυιὸ ἄντρα, νὰ τοῦ κάμω δυὸ παιδιά, τό 'να νά 'ναι 'σὰν τὸν ἥλιο καὶ τ' ἄλλο 'σὰν τὸ φεγγάρι». Ὁ βλεπιὸς τὸ πωρνὸ τὸ εἶπε 'ς τὸ βασιλιά. Ὁ βασιλιὰς τὶς ἐπροσκάλεσε, καὶ 'ς τὴν μεγάλην ἔδωσε τὸν κασάπη, 'ς τὴν δευτέρα τὸ ψαρᾶ, καὶ τὴ μικρότερη τὴν 'πῆρε 'κεῖνος.

Ἔτυχε πόλεμος, κι' ὁ βασιλιὰς 'πῆε 'ς τὸ σεφέρι καὶ παράφησε τὴν μάννα του, 'σὰν τὰ γεννήσῃ τὰ παιδιὰ νὰ τά 'χῃ ἔννοια. Ἐκείνη 'πῆε κ' εἶπε 'ς τὴν μάμη, γιατὶ τὴν ἐχθρεύετο, 'ποῦ ἦτανε φτωχή, ὅτι, 'σὰν θὰ γεννήσῃ ἡ νύφη μου, νὰ τῆς βάλῃς ἕνα κολοῦκι κ' ἕνα γάτη, καὶ τῆς ἔδωκε πολλὰ μαΐδιά. Ἅμα 'γέννησε, ἡ μάμη τὰ παιδιὰ τά 'βαλε 'σὲ μιὰ κασέλα καὶ τά 'ριξε 'ς τὴ θάλασσα, κ' ἕνας 'ψαρᾶς, 'κεῖ 'ποῦ 'ψάρευε, τὰ 'βρῆκε, τὰ 'τράνεψε, καὶ τά 'στειλε 'ς τὸ σκολειό. Ὁ ψαρᾶς εἶχεν ἕνα παιδί, καὶ 'πήγαινε κ' ἐκεῖνο μαζῆ 'ς τὸ σκολειό. Μιὰ φορὰ 'μαλλώσανε, καὶ τὰ παιδιὰ φύανε. 'Σ τὸ δρόμο 'ποῦ 'πηαίνανε, 'βρίσκουν ἕναν πύργο· 'πὸ κάτω 'πὸ τὸν πύργον εἶχε ἕνα ἄλογον, καὶ 'πέσαν καὶ τὸ 'προσκυνήσαν. Τ' ἄλογο εὐχαριστήθηκε καὶ εἶπε: «Τί θέλετε νὰ σᾶς δώσω γιὰ τὴν τιμὴ 'ποῦ μοῦ κάμετε;—Δὲν θέλομε τίποτε, παρὰ νὰ μᾶς δώσῃς τὰ κλειδιὰ τοῦ πύργου 'ποῦ 'μεθα ξένοι, γιὰ νὰ λεημονευθοῦμε».

Τ' ἄλογο ἔδωκε τὰ κλειδιὰ καὶ ἤβγαν 'πάνω. Ἔπειτα ὁ νέος 'πῆε 'ς τὸ κυνῆγι κ' εὕρηκεν ἐμπρός του ἕνα βασιλιά· ὁ βασιλιὰς ἐθάμαξε μὲ τὴν ἐμορφιὰ τοῦ παιδιοῦ καὶ τὸ εἶπε τὸ βράδυ 'ς τὸ σπίτι. Τότες ἡ γρηὰ τὸ 'κατάλαβε, ὅτι ἦτανε τὸ παιδί του, καὶ γιὰ νὰ τὸ σκοτώσῃ, 'πῆε τὸ πωρνὸ 'ς τὸν πύργο καὶ εἶπε τῆς κόρης: «Ἔμορφά 'σαι 'δῶ, παρὰ μόνο τὸ πουλὶ τ' ἀηδόνι σὲ λείπει». Τότες ἡ κόρη, ἅμα ἦρτε τὸ βράδυ ὁ ἀδερφός της, τὴν εὕρηκε καὶ 'καμόνετο πῶς ἦτανε ἄρρωστη. Τὴν 'ρώτησε, κ' εἶπε: «Θέλω τὸ πουλὶ τ' ἀηδόνι». Ὁ ἀδερφὸς 'καβαλίκεψε τ' ἄλογο καὶ 'πῆε γιὰ νὰ φέρῃ τὸ πουλὶ τ' ἀηδόνι, 'ποῦ τὸ 'φύλαε ἕνας φοερὸς δράκος. 'Σ τὸ δρόμο τοῦ εἶπε τ' ἄλογο: «Ἅμα 'δῇς τὸν δράκο κ' ἔχει τὰ 'μμάτια του ἀνοικτά, κοιμᾶται· ἅμα τά 'χῃ κλειστά, εἶναι 'ξυπνητὸς καὶ νὰ μὴν 'πᾷς». Ἅμα 'πῆε, ηὗρε τὸ δράκο κ' εἶχε τὰ 'μμάτια 'νοικτά. Ἁρπάζει τὸ πουλὶ τ' ἀηδόνι καὶ τὸ φέρνει 'ς τὴν κόρη.

Τὸ πωρνὸ πάλαι 'πῆε 'ς τὸ κυνῆγι κ' ηὗρε πάλαι τὸ βασιλιά. Ὁ βασιλιὰς 'θάμαξε καὶ πάλαι τὴν ἐμορφιά του 'σὰν πρῶτα, καὶ τὸ βράδυ τὸ εἶπε 'ς τὸ σπίτι. Ἡ γρηὰ ἅμα τ' ἄκουσε, ἐπῆε 'ς τὸν πύργο καὶ λέει τῆς κόρης: «Καλὰ κάθεσαι, κόρη μου· ἀμὰ μόνον ἡ ἔμορφη τοῦ κόσμου σοῦ λείπει νὰ κάμνετε συντροφιά». Ἡ κόρη πάλαι ἐκαμόνετο τὴν ἄρρωστη. Ὁ ἀδερφὸς ἦρτε τὸ βράδυ καὶ τῆς εἶπε: «Τί ἔχεις»; Ἐκείνη 'ζήτησε τὴν ἔμορφη τοῦ κόσμου γιὰ νὰ μὴ κάθηται μόνη. Τὸ παιδὶ 'καβαλίκεψε τ' ἄλογο καὶ 'πάει. 'Σ τὸ δρόμο 'ποῦ 'πήαινε, εὕρηκε μιὰ γρηὰ καὶ τοὺς ἐρώτησε ποῦ πηγαίνουν. Τὸ παιδὶ εἶπε: «Πηγαίνω νὰ φέρω τὴν ἔμορφη τοῦ κόσμου». Κ' ἡ γρηὰ τοῦ εἶπε: «Πολλοὶ 'πήανε, ἀλλὰ κανένας δὲν 'πέστρεψε. Κ' ἐγὼ εἶχα ἕνα γυιὸ κι' ἂν τὸν 'βρήκετε, νὰ μοῦ τὸν φέρετε». Τὸ παιδὶ 'πῆε 'ς τὸν πύργο 'ποῦ 'κάθετο ἡ ἔμορφη τοῦ κόσμου καὶ 'χτύπησε. Ἐκείνη τὸ κατάλαβε, πῶς 'πήαινε γιὰ αὐτήνα καὶ εἶπε: «Μαρμαρόθου» καὶ τῆς εἶπε τὸ παιδί· «πέτρα νὰ μὴ μείνῃ 'ς τὸ σπίτι σου». Καὶ ἔπεσε οὖλο τὸ σπίτι κάτω, κ' ἔτσι 'παραδόθηκε μόνη καὶ τὴν 'πῆρε καὶ 'πῆε 'ς τὸν πύργο.

Τὸ πωρνὸ τὸ παιδὶ 'πῆε πάλαι 'ς τὸ κυνῆγι καὶ 'βρῆκε τὸ βασιλιά, καὶ αὐτὸς τοῦ εἶπε νὰ 'πάῃ τὸ βράδυ 'ς τὸ σπίτι νὰ τοῦ κάμῃ τραπέζι. Ἡ ἔμορφη τοῦ κόσμου ἦτανε προνοητικιά, καὶ 'πήανε 'ς τὸ σπίτι τοῦ βασιλιὰ καὶ 'πῆραν μαζῆ των ἕνα κουλοῦκι, καὶ μιὰ γάτα, καὶ μιὰν ὄρνιθα, καὶ δυὸ κανιὰ μυρωδιαίς, κ' ἕνα σερβέτι. Ὁ βασιλιὰς εἶχε τὴ γεναῖκά του στημένη 'ς τὴν πόρτα κι' ὅποιος ἔμπαινε μέσα τὴν ἔφτυνε γιὰ τὸ σφάλμα 'ποῦ καμε 'ς τὸ βασιλιά. Τὰ παιδιά, ἀντὶ νὰ τὴ φτύσουν, τὴν ἐσκουπήσασι καὶ τὴν 'ράνανε μυρωδιαίς. Ὁ βασιλιὰς τοῦ 'κακοφάνηκε, ἀλλὰ γιὰ τὸ χατῆρί των δὲν 'μίλησε.

Ἅμα καθήσασι νὰ φᾶνε, ἡ ἔμορφη τοῦ κόσμου εἶπε 'ς τὸ βασιλιά, ὅτι ἔχουσι συνήθειο ἅμα τρῶνε νὰ ταΐζουν πρῶτα τὸ γάτη καὶ τὸ κουλοῦκι. Ἅμα λοιπὸν ἐκαθήσασι νὰ φᾶνε, ἔρριξε πρῶτα 'ς τὸ γάτη καὶ 'ς τὸ κουλοῦκι καὶ 'ψοφήσασι, γιατὶ ἡ μάννα τοῦ βασιλιὰ εἶχε φαρμάκι, γιὰ νὰ 'πεθάνουν τὰ παιδιά. Τότε ἡ ἔμορφη τοῦ κόσμου εἶπε νὰ φέρωσι νὰ βράσουν τὴν ὄρνιθα μὲ τὰ φτερά. Ὁ βασιλιὰς τὴν εἶπεν, ὅτι ἡ ὄρνιθα μὲ τὰ φτερὰ δὲν τρώεται. Τότε ἡ ἔμορφη τοῦ κόσμου εἶπε 'ς τὸν βασιλιά: «Ὦ λωλὲ βασιλιά, ἐπειδὴς καὶ ἡ ὄρνιθα δὲν βράζει ποτὲ μὲ τὰ φτερά, οὔτε γε-

ναῖκα ποτὲ γεννᾷ κουλοῦκι καὶ γατί». Τότε τοῦ λέει: «Νὰ ἡ κόρη κι' ὁ γυιός σου, νὰ κ' ἡ γεναῖκά σου». Τότε ὁ βασιλιὰς ἔπιασε τὴ μάμη καὶ τὴ μάννα του καὶ τὴς ἔδεσε 'σὲ δυὸ ἀλόγατα, καὶ τά 'δωσε δρόμο, καὶ τὴς 'σκότωσε, καὶ 'πάντρεψε τὸν γυιό του μὲ τὴν ἔμορφη τοῦ κόσμου, κ' ἐζοῦσεν ἔπειτα μὲ τὴν γεναῖκά του.

11

Ἕνας βασιλιὰς εἶχε μιὰ κόρη. Αὐτὴ ἡ κόρη δὲν τῆς ἄρεσεν κανένας ἄντρας νὰ 'πάρη. Μιὰν ἡμέρα λοιπὸν πιάνει ἀπὸ τὸ κεφάλι της μιὰ ψεῖρα καὶ τὴν ἔβαλε 'ς ἕνα ποτῆρι καὶ τὴν ἐτάϊζεν γαῖμα κ' ἔγεινε μεγάλη· καὶ πιάνει καὶ τὴν σφάζει, κ' ἐκρέμασε τὸ πετσί της· καὶ λέει τ' ἀφέντη της: «Ὅποιος εὕρη, τί πετσὶ εἶν' αὐτό, ἐκεῖνον θὰ 'πάρω ἄντρα», Ὁ βασιλιὰς λοιπὸν ἐδιαλάλησεν, ὅτι «ὅποιος εὑρεθῇ καὶ καταλάβη τὸ πετσί, ἀπὸ τί ζῷον εἶναι, θὰ 'πάρη τὴν κόρη μου, καὶ ὅποιος δὲν καταλάβη, θὰ τὸν σφάξω». Ἅμα λοιπὸν τ' ἄκουσαν, ἐπήαινεν ἕνας, ἐπήαινεν ἄλλος, καὶ δὲν τὸ εὕρισκαν.

Τότε ὁ πειρασμὸς 'μεταμορφώθη ἄνθρωπος καὶ ἐπῆε. Ἐκεῖ 'ποῦ 'πῆε, τὸν ἀγάπησε ἡ κόρη καὶ τοῦ εἶπε, πῶς εἶναι πετσὶ τῆς ψείρας, κι' αὐτὸς 'πῆε 'ς τὸν βασιλιὰ καὶ τοῦ λέει, πῶς εἶναι τῆς ψείρας πετσί. Τότε λοιπὸν εἶπεν ὁ βασιλιάς· «Ἐσὺ θὰ πάρης τὴν κόρη μου». Τότε ἔφερεν ὁ βασιλιὰς τοὺς παπάδες καὶ τοὺς 'πάντρεψε. Αὐτοὶ ἐκάθησαν ἔξη χρόνια μαζῆ καὶ 'κάμανε τρία παιδιά. Ἔπειτα ἀπὸ τὰ ἔξη χρόνια ἤθελε νὰ 'πάη 'ς τὸ χωριό του. Τότε ὁ βασιλιὰς ἐφόρτωσε τρεῖς καμήλαις καὶ ἔδωκε καὶ τῆς κόρης του ἕνα περιστέρι καὶ τῆς εἶπε: «Ἅμα θέλης τίποτε, νὰ παραγγέλλης μὲ τὸ περιστέρι». Ἔφυαν λοιπὸν καὶ 'πηαῖναν 'ς τὸ χωριό του. Ἐκεῖ 'ποῦ 'πηαίνανε, λέει 'κεῖνος: «Πεινῶ». Τοῦ λέει τότε ἡ γυναῖκά του: «Στάσου νὰ ξεφορτώσωμεν τὴς καμήλαις νὰ φᾶμε». Αὐτὸς ἔπιασε τὸ ἕνα παιδὶ καὶ τό 'φαεν. Ἔπειτα 'πᾶσι παραπάνω, καὶ λέει πάλαι: «Πεινῶ». Ἔπειτα ἔφαε καὶ τ' ἄλλο τὸ παιδί. Πᾶνε πάλαι παραπάνω, λέει πάλαι: «Πεινῶ». Ἔφαεν τέλος πάντων καὶ τ' ἄλλο τὸ παιδί. Ἔπειτα 'πηαίνανε κ' ἐκεῖ ηὗραν ἕνα μάρμαρο, καὶ τὸ τραβᾷ, καὶ 'πῆεν κάτω, κ' ἤτανε τὸ σπίτι του.

Τὴν ἄλλην ἡμέρα τὴν ἄφησε μόνη της καὶ ἔφυεν ἐκεῖνος: Ἐκείνη ἡ κόρη ἔκλαιεν ὅλη τὴν ἡμέρα, καὶ τὴν ἄλλη τὴν ἡμέρα τῆς ἔκαμε πάλαι τὸ ἴδιον. Τότε ἐκείνη 'θυμήθηκε τὸ περιστέρι καὶ ἔπιασε κ' ἔγραψε ἕνα γράμμα 'ς τὸν ἀφέντη της, κ' ἔγραφε, πῶς ὁ γαμπρός του ἤτανε ὁ πειρασμός, καὶ νὰ στείλη τρία ἀδέρφια, νὰ 'πά' τὴν πάρουν.

Τό 'δωσε τοῦ περιστεριοῦ καὶ 'πῆεν 'ς τὸ παλάτι τοῦ βασιλιὰ καὶ τὸ ἔπιασεν ὁ βασιλιάς, καὶ ἀφοῦ 'διάβασε τὸ γράμμα, ἔστειλε τὴν δωδεκάδα του καὶ 'πῆαν κ' ηὗραν τρία ἀδέρφια ἀπὸ τὴν ἴδια μάννα, καὶ ἤτανε τὸ ἕνα νόης, κ' ἐννόα τὴν ὥρα, 'ποῦ 'θελε νὰ 'πάη ὁ πειρασμός, κι' ὁ ἄλλος ἐχτύπα τὰ παλαμίδια του κ' ἐγίνετο πύργος κ' ἔμπαιναν μέσα, κι' ὁ ἄλλος ἄνοιγε τὰ μάρμαρα. Τότε ὁ βασιλιὰς ἔστειλε τὰ τρία ἀδέρφια. Αὐτὰ τ' ἀδέρφια ἐπηαῖναν κ' ἐπηαῖναν, ηὗραν ἕνα μάρμαρο· τραβᾷ ὁ ἕνας τὸ μάρμαρο κι' ἄνοιξε, καὶ λέει ὁ ἄλλος, πῶς ὁ πειρασμὸς δὲν ἤτανε 'κεῖ. Αὐτοὶ κατεβαίνουν κάτω καὶ πέρνουν τὴν κόρη καὶ φεύγουν. Ἐκεῖ 'ποῦ φεύγανε, ἤρτεν κι' ὁ πειρασμὸς καὶ τοὺς ἐκυνήγει. Κτυπᾷ ὁ ἄλλος τὰ παλαμίδια του κ' ἐγείνηκε ἕνας πύργος, κ' ἐβάλαν μέσα τὴν κόρη, καὶ τῆς εἴπασι νὰ μὴ 'δῇ ἔξω ἀπὸ καμμιὰ τρύπα. Αὐτὸς ὁ πειρασμὸς τῆς ἔλεγε: «Ἔλα νὰ σοῦ κάμω, νὰ σοῦ δείξω, ἀγάπη μου, 'μμάτια μου», ἀλλ' ἡ κόρη δὲν ἐπρόβαλε νὰ 'δῇ, κι' ὁ πειρασμὸς ἀπὸ τὸ κακό του ἔσκασε.

Τότε τὰ τρία ἀδέρφια 'πήρανε τὴν κόρη καὶ τὴν 'φέρανε 'ς τὸ βασιλιά, καὶ τὸν μικρότερον τὸν 'πάντρεψε μὲ τὴν κόρη του, καὶ τὸν ἔκαμεν βασιλιά, καὶ 'ς τοὺς ἄλλους ἔδωσε πολὺ βίος.

ΔΗΜ. ΠΟΥΛΑΚΗ

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟΝ ΙΚΑΡΙΑΣ, ΚΡΗΝΗΣ κλπ.

Α

Ἀγκινάρι (τό)· γάντζος (ἰδίως ὁ χρησιμεύων εἰς ἄγραν πολυπόδων).

Αϊλέ (ἡ), πληθ. ἡ ἀϊλαίς=ἀγελάδα.

Ἀκαλωσύνεστος· ὁ μὴ πράττων οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην ἀγαθοεργίαν, ὁ μηδεμίαν παρέχων βοήθειαν ἄλλοις (Κρήνη).

Ἀληθεύη ἀντὶ *ἀληθινή*· (1) ὄνομα γυναικός. (Γυνή τις εἶχε τὴν ἀτυχίαν νὰ ἀπολέσῃ τὸν δακτύλιον αὐτῆς· δεινός δέ τις ῥήτωρ ἀνήγγειλεν ἐπ' ἐκκλησίας τὸ πρᾶγμα ὡς ἑξῆς: « Ἀκούσατε, ὄρη καὶ βουνὰ Σαμο-Ἰκαρίας καὶ τὰ τετραπέρατα τῆς οἰκουμένης. Ἡ Ἀληθίνη ἔχασε τὸ δακτύλι της ἀσημομαλαμοπετραδιαμαντικό, καὶ ὅποιος τῶβρενε, νὰ τὸ δώσῃ, κὴ ἂ δὲν τὸ δώσῃ, νὰ καῇ τὸ ῥάδι του (2), νὰ σπάσῃ τὸ κουτάλι του, νὰ μαυρίσῃ τὸ τσουκάλι του, καὶ νὰ καῇ τὸ πυρομάχι του. Ἀμὴν »).

Ἀλίθος (ὁ) ἢ *ἀλύθος*· ἐρινεός, ἐρινός (Σύμη).

Ἀναίτριχα· ἐπίρρ. « Τραβῶ τὰ μαλλιά μου ἀναίτριχα » = τίλλω τὴν κόμην (ἐπὶ τῷ θανάτῳ συγγενοῦς ἢ φίλου) (Κρήνη).

Ἀντίδικο νἄχω τὸ Χριστό· ὅρκος. « Ἂν κάμω τὸ τάδε πρᾶγμα, ἀντίδικο νἄχω τὸ Χριστό ». (Κρήνη).

Ἀπὸ περάτου ὡς περάτου·=ἀπὸ τοῦ πρώτου μέχρι τοῦ τελευταίου. Φράσις συνήθης εἰς ἀράς. « Ὁ δαίμονας νὰ τσοὶ πάρῃ ἀπὸ περάτου ὡς περάτου » (ὁ δαίμων νὰ τοὺς 'πάρῃ ὅλους) (Κρήνη).

Ἀποζομώτρα (ἡ)· ἡ τελειώσασα τὸ ζύμωμα καὶ ἀναπαυομένη. Εὔχρηστον εἰς τὴν φράσιν: « Ἤκατσες 'σὰν τὴν ἀποζομώτρα »= ἐκάθισες ἀμέριμνος. Κατ' ἄλλην γνώμην, ἀποζομώτρα λέγεται ἡ ὀκνηρὰ γυνὴ ἡ καταλιποῦσα τὸ ζύμωμα, ἵνα ἀρχίσῃ τὰς ὁμιλίας (Κρήνη).

Ἀποσαραντίδι (τό)· παιδίον ἰσχνόν, καχεκτικόν. (Κρήνη).

Ἀπόδαυλος· προηγεῖται αὐτοῦ πάντοτε τὸ ἐπίθετον *ξερός*. « Αὐτὸ τὸ πρᾶγμα εἶναι ξερὸ κι' ἀπόδαυλο » = εἶναι πολὺ ξηρόν. Μεταφορ. ἄλαλος, ἐνεὸς ὑπ' αἰσχύνης. « 'Σὰν τοῦπα τὸ τάδε πρᾶγμα, ἠπόμεινε ξερὸς κι' ἀπόδαυλος » (Κρήνη).

Ἀρμενιστής (ὁ)· κώμη τῆς Ἰκαρίας.

Ἀρνάδα (ἡ)· προβατίνα.

Ἀρὺ-ποταμός· ὄνομα ποταμοῦ καὶ κώμης ἐν Ἰκαρίᾳ.

Ἀστέρας (ὁ)· ὀμφαλός, ἴσως ἐκ τοῦ γαστήρ.

Ἀστιβέ (ἡ)· συνήθως ἀστιβή, ἀστιβίδα. Ἀνάλογα εἶναι καὶ τὰ ἀϊλέ, μηλὲ (μηλέα), πρινὲ (πρίνος) καὶ ἄλλα.

Β

Βηχιάρης (ὁ)· ὁ ἀκαταπαύστως βήχων (Κρήνη).

Βοῦς· ὡς καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις. Γενικὴ *τοῦ βοῦ*, πληθ. *τὰ βοῦ*.

Βράγια (τά)· βρύα· εἶδός τι πτέριδος ἐδωδίμου.

Γ

Γαμοσταύρωτος· (ἐπίθ.) Βάναυσος ὕβρις, περιττὴ ὅλως ἐξηγήσεως.

Γανί (τό)· α') τὸ ἀκαταπαύστως κλαῖον παιδίον· β') ἰσχνὸν παιδίον, ἢ ξενῆλιξ (Κρήνη). « 'Σὰν γανὶ κάνεις=φλυαρεῖς, πολυλογεῖς· γ') πίθος (ἐν Κυάφῳ).

Γεροπατσάορο (τό)· νόσος παιδική, καθ' ἣν ἀτροφοῦσι τὰ κάτω ἄκρα (Κρήνη).

Γιαλούσης· ὁ κατοικῶν εἰς τὴν παραλίαν. (Κάτω Παναγία).

Γυαλισκάρι (τό)· κώμη τῆς Ἰκαρίας.

Δ

Δάδινος· δᾴδινο ξύλο=τὸ δυνάμενον νὰ χρησιμεύσῃ καὶ ὡς δᾴς, τὸ παρέχον δᾷδα.

---

(1) Οὕτω καὶ *Κωνστάντης*, *Μάρια* κλπ. ἀντὶ *Κωνσταντῆς*, *Μαρία*.

(2) Ἴδε κατωτέρω τὴν λέξιν *ῥάδι*.

Δευτεριά (ἡ)· οἶνος ἐξαγόμενος μετὰ τὴν ἐξαγωγὴν τοῦ πρώτου οἴνου (λάγγερας) (Κρήνη).
Διαβατικός (ὁ)· οὕτω καλεῖται κατ' εὐφημισμὸν τὸ πνεῦμα, ὅπερ ἀγαπᾷ νὰ πειράζῃ τοὺς ἀνθρώπους καὶ ὅπερ εἶναι γνωστὸν ὑπὸ τὰ ὀνόματα *δαίμονας*, *διάβολος*, *καταραμένος*, *'ξαποδίτης*, *'ντόπιος* (Κεφαλ.), *διάτανος* καὶ τέλος, *πιστομισμένος* (Κάτω Παναγία).
Διάφωνας (ὁ)· πληθ. διαφῶνοι, δοθιήν. Ἐνταῦθα λέγεται *μαύρη*.
Διδύμια (τά)· ὄρχεις (Κρήνη).
Διπλοσαραντίδια (τά)· οὕτω καλοῦνται αἱ ὀγδοήκοντα μετὰ τὸν τοκετὸν ἡμέραι, καθ' ἃς θεωρεῖται ἀκάθαρτος ἡ γυνή. «Ἔχει διπλοσαραντίδια»=δὲν πηγαίνει εἰς τὴν ἐκκλησίαν ὡς ἀκάθαρτος. Κατ' ἄλλους, διπλοσαραντίδι καλεῖται τὸ σημεῖον (αἷμα), ὅπερ βλέπει ἡ λεχὼ μετὰ τὰς 40 ἡμέρας τῆς λοχείας (Κρήνη).

Ε

Ἐσού· ἐσύ· γεν. δοτ. καὶ αἰτ. *ἐσουνοῦ*. «Ἐσουνοῦ 'μιλῶ. Ἐσουνοῦ γυρεύω».
Εὔδηλος (ὁ)· κώμη τῆς Ἰκαρίας.
Ἐγώ· γεν. καὶ δοτ. ἐουνοῦ (ἀντὶ ἐμουνοῦ) = ἐμοῦ, αἰτ. τοῦ ἑνικοῦ ἐμανὰ = ἐμέ· αἰτ. τοῦ πληθ. ἐμανᾶς.
Ἔντρεψέ με· μὲ ἔκαμε νὰ ἐντραπῶ.

Η

Ἠτσηροκαύλιασα· μοὶ ἦλθον ἐρυγαί, μοῦ ἀνέδραμε (τὸ φαγί). Μοὔκατσε (Κρήνη)· μοῦ 'ποστάθηκε. (Χίος).

Θ

Θεριοσυκιά· μεγάλη συκῆ. Ἀνάλογον εἶναι καὶ τὸ *θεριοτσαμπούκος* καὶ ἄλλα. (Κοινὴ Χίου).
Θρομύλι (τό)· λέγουσι περὶ τῶν πολυσάρκων: «Εἶναι 'σὰν τὸ θρομύλι» = εἶναι πολὺ παχύς.

Κ

Κακοβολιὰ (ἡ)· δυσκολία περὶ τὴν ἐκτέλεσιν ἔργου τινός. Παρὰ Βυζ. ἀπαντᾷ μόνον τὸ ἐπίθετον *κακόβολος* (Κρήνη).
Κακοπέραστος (ὁ) στενὴ ἀτραπὸς πλησίον τῆς κώμης Περίχου.
Καλοσυνεύγει (ὁ καιρὸς)=εὐδιάζει. (Κρήνη).
Καραβόσταμο (τό)· κώμη τῆς Ἰκαρίας.
Κατσίριχας (ὁ) ἢ Κατσίριχος· κώμη τῆς Ἰκαρίας.
Κατωγιαλούσης· ὁ οἰκῶν παρὰ τὴν θάλασσαν. (Κρήνη).
Κλεῖσμα (τό)· κτῆμα περιτετειχισμένον.
Κοίμισμα. Εἶδος μεταφυτεύσεως, καθ' ἣν κλάδος δένδρου τίθεται ὁριζοντίως ἐντὸς τῆς γῆς. (Κάτω Παναγία).
Κοκκινοκέναρος· ὁ ἔχων ἐρυθρὰν παρυφὴν (οὔγιαν). (Κρήνη).
Κόντολας (ὁ)· σβέρκος, αὐχήν. «Μὲ πονεῖ ὁ κόντολάς μου».
Κουρβουλιώνω· κάμνω μεγάλαις κουρβούλαις· λέγεται ἐπὶ ἀμπέλων. (Κρήνη).
Κουρπᾶς (ὁ)· πνιγοῦρι.
Κόφινας (ὁ)· κόφινος.
Κρομυδοβλάσταρο (τό)· συνώνυμ. τῷ: *κάρωνας* (Κρήνη), *καυλικάνι* (Σάμος).
Καλομοῖρα· Νηρηίς. (Ἰκαρία)· συνών. Ἀνεραΐδα (Κρήνη).
Καρύδια (τά)· α') κάρυα· β') τὰ παρ' ἡμῖν βαβούλια καλούμενα.
Κατάγυμα· α') κλίσις, ἀπόκλιμα (Κρήνη)· β') καταλύματα (Ἰκαρία) = αἱ κεκλιμέναι δοκοὶ αἱ ὑποβαστάζουσαι τὰς πυραμιδοειδεῖς ὀροφάς.
Κομπὶ (τό)· μικρὸς πίθος. Ὁ Βυζ. ἀγνοεῖ τὴν λέξιν.
Κουνούκλα (ἡ)· εἶδος φυτοῦ. (Ἰκαρία)· συνών. παμουκλιὰ (Κρήνη).
Κύλιγγας (ὁ)· ὕφασμά τι μάλλινον, δι' οὗ σκεπάζονται.

Λ

Λαβρακόσταμνο (τό)· παραλία τις ἐν Κάτω Παναγίᾳ, ἀντικρὺ τῶν δύο νήσων, αἵτινες εἶναι γνωσταὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα «Μικρὸ νησὶ» καὶ «Μεγάλο νησί», μεταξὺ Κάτω Παναγίας καὶ Χίου. (Ἴσως ἐσχηματίσθη ἐκ παραφθορᾶς τοῦ *λαβρακόσταθμος* ἢ τοῦ *λαβρακόσταγμα*, ὡς, ῥοδόσταγμα, ῥοδόσταμνο). Ἡ παραλία αὕτη σχηματίζει μικρὸν κόλπον.
Λασιὰ (ἡ)· συνηθέστ. τὸ πληθ. *λασιαὶς* = αἱ κινήσεις τῶν χειρῶν ἐν τῷ νήχεσθαι. (Κάτω Παναγία.)
Λάγγουρας (ὁ)· λάρυγξ.
Λαλάδια (τά)· λιθάρια τῆς ἀκτῆς· ἄλλως *λιλάδια*.

Λαψαχάδες (ἡ)· κώμη τῆς Ἰκαρίας.

Λέω (1) ἀντὶ *λέγω* = συλλέγω· ἐπὶ καρπῶν. «Πὰ 'λέξω σήμερα ἐληαίς» = ὑπάγω, ἵνα συλλέξω κτλ.

Λογή (ἡ)· εἶδος· «Τὸ ῥοῦχό του δὲν ἠξήσπρισε, μόνον εἶν' ἡ λογή του τέτοια». Ὁ Βυζάντιος ἀπατᾶται θεωρῶν τὴν ὀνομαστικὴν τῆς λέξεως ἀπολεσθεῖσαν. (Κρήνη).

Λύραντα (τά), ὀρθότερον *Ἀλίραντα*. Θέσις τις οὕτως ὀνομασθεῖσα ἐκ τοῦ ὀνόματος ὀθωμανίδος τινὸς Ἀλιρέν, εἰς ἣν ἀνῆκον αἱ αὐτόθι γαῖαι.

Μ

Μαγγαρίτης (ὁ)· κώμη τῆς Ἰκαρίας.

Μάντακας (ὁ)· ζωΰφιον δάκνον τὰς αἶγας, πρόβατα κτλ. Συνών. τσιμποῦρι (2).

Μαυρολογῶ· φαίνομαι ἢ εἶμαι μαῦρος· λέγεται ἐπὶ φορεμάτων. (Κρήνη).

Μαύσαλα (τά)· οὕτω καλοῦνται, κατά τινας, ἐν Κύπρῳ τὰ χρήματα. Ἀναφέρουσι μάλιστα καὶ τὴν ἑξῆς κυπριακὴν φράσιν: «Νάσῃς ('νάχῃς) ἕνα γανὶ (πίθον) μαύσαλα καὶ νὰ σοῦ τὰ γλομπανίσουνε καὶ νὰ μὴν ἔσῃς (ἔχῃς) νὰ γλομπανίσῃς, πυροβολᾷς τὸν πειραξίτη ἢ δὲ τὸν πυροβολᾷς»; (Κύπρος).

Μελόπλαση (ἡ)· μίγμα μέλιτος καὶ ἀλεύρου, ἐπιτιθέμενον ἐπὶ οἰδημάτων. (Κρήνη).

Μεταλάμπαση (ἡ)· ἡ κοινωνία, ἡ μετάληψις τῶν ἀχράντων μυστηρίων. (Κρήνη).

Μελισσοτόπι (τό)· τὸ μέρος ἔνθα τίθενται αἱ κυψέλαι.

Μυλιωπὸς (ὁ)· κώμη ἐν Ἰκαρίᾳ.

Μιλῆσι (τό)· λέγεται μόνον ἐν τῇ φράσει: δὲν ἔχει μιλῆσι = οὐδεμίαν ἔλλειψιν ἔχει, εἶναι τέλειον (τὸ ἔργον) ἢ οὐδεμίαν ἀντίρρησιν ἐπιδέχεται (ὁ λόγος, ἡ πρότασις, ἡ ἰδέα κλπ.) (Κρήνη).

Μοιρινός, μοιραῖος. «Μοιρινό μου ἤτανε νὰ τὸ πάθω καὶ τοῦτο».

Μονοφύτι (τό)· ἡ φύτευσις ἀμπέλου διὰ κλάδου ἐκ κλήματος (μὲ φυτό, ὅπως λέγουν ἐδῶ) καὶ οὐχὶ μὲ καταβολάδα.

Μουνοθῶρι (τό)· λάσανον, συνών. καθίκι, κλωκιό.

Μπέμπελη (ἡ)· ἱλαρὰ (νόσος).

(1) Κατ' ἄλλους τὸ ῥῆμα εἶναι *γλέω*. «'Πά' γλέξω, 'πά' γλέωμε κτλ».

(2) *Μάντακας* καὶ *τσιμποῦρι* δὲν εἶναι ἓν καὶ τὸ αὐτό. Ὁ μάντακας δάκνει καὶ ἀνθρώπους.

Μπιμπίκι (τό)· φλύκταινα· συνών. λεφτοκάρι. Πιθανῶς παράγεται ἐκ τοῦ *πέμφλιξ*, (Κρήνη).

Μπλάζω· α΄) δάκνω. «Ἔμπλασέ με ὁ μάντακας»· β΄) θραύω καὶ θραύομαι. «Ἔμπλασέ μου ἡ στάμνα», διερράγη ἡ ὑδρία μου. γ΄) σκορπίζω καὶ σκορπίζομαι. «Πρόσεχε μὴν μπλάσῃς τὸ σιτάρι. — Δέσε καλὰ τὸ σακκί, νὰ μὴν μπλάσῃ τὸ σιτάρι». Ἡ λέξις ἔχει παρὰ Βυζαντίῳ διάφορον σημασίαν.

Μπλήμμη (ἡ)· α΄) ἐν γένει πλημμύρα· β΄) πλημμύρα ἐκ παλιρροίας. (Κρήνη).

Μπουζιασμένος· ὁ πάσχων βουβωνοκοίλην.

Μπουνταρέλλος (ὁ)· συνών. περόνι· πειροῦνι.

Μπουργιὰ (ἡ)· εἴσοδος (οἰκίας, ἀμπέλου κτλ).

Μυλοκόπι (τό)· ἐργαλεῖον τῶν λιθοξόων (Ἰκαρία)· συνών. θραπίνα (Κρήνη).

Μυταργιὰ (ἡ)· ξύλον τι τοῦ μύλου (Ἰκαρία)· συνών. τζιβαδοῦρα (Κρήνη).

Ν

Νάπος (ὁ)· εἶδος ξυλίνης στρογγύλης σκάφης. Ἡ λέξις εἶναι σπανία ἐν Κρήνῃ.

Νᾶς (ὁ)· κώμη ἐν Ἰκαρίᾳ. «Ἀπὸ ποῦ εἶσαι; — Ἀπὸ τὸ Νᾶ».

Νερογροντιὰ (ἡ)· ἔτος βροχερόν. (Κρήνη).

Ντρούτσουλας (ὁ)· κώμη τῆς Ἰκαρίας. Ὁ κάτοικος Ντρουτσουλιώτης.

Ξ

Ξενειὰ (ἡ)· κοινὴ ἐν Χίῳ· συνών. ξενιτειά.

Ξέρη (ἡ)· ἄμπωτις (Κρήνη).

Ξεσμαρίζει· (τριτοπρ.) ἐξέρχεται τῆς κυψέλης ὁ νέος ἑσμὸς τῶν μελισσῶν, ἢ τὰ παλαιὰ σμήνη ἀπωθοῦσι τὰ νέα (Κάτω Παναγία).

Ξεφουσκίζω· πέρδομαι.

Ξεχνονοῦς (ὁ)· μνήμη ἀσθενής. (Κάτω Παναγία).

Ξεχνονούσης, *ξεχνονοῦσα*· ἐπιλήσμων. (Κάτω Παναγία).

Ξινογύρι (τό)· εἶδος μικρᾶς ἀξίνης. Ὁ Βυζάντιος ἀναφέρει τὴν λέξιν *ἀξινορύγι*.

Ο

Ολιά· προσφώνησις πρὸς γυναῖκας ἀνάλογος πρὸς τὸ *μωρή*. «Ὀλιὰ Μαρία»!

Ὅλο πουλεῖ τρώει· συμπίπτει μετὰ τῆς φράσεως: *ὅλο πουλὶ τρώει*, καὶ εἶναι σύνηθες

λογοπαίγνιον περὶ ἐκείνων, οἵτινες πορίζονται τὰ πρὸς τὸ ζῆν πωλοῦντες ἑκάστοτε ἓν τῶν κτημάτων αὐτῶν. «Περνᾷ καλὰ ὁ τάδες; — Τί θὰ 'πῇ! Ὅλο πουλεῖ τρώει (ἢ ὅλο πουλεῖ εἶναι τὸ φαΐ του).

Ὀσκεντὲ ἢ *ὠσκεντέ*· σύνδεσμος = ὥστε, ἂς ὑποθέσωμεν, τάχα. «Ὀσκεντὲ ἔτσι πρέπει νᾆναι», ὡς φαίνεται, οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα.

Οὐρανιά, *οὐρανιαίς*· πλάκες τιθέμεναι κατὰ μῆκος τῆς κορυφῆς τριγώνου, ὅπερ σχηματίζουσιν αἱ ὀροφαί, καὶ χρησιμεύουσαι εἰς προφύλαξιν ἀπὸ τῆς βροχῆς.

Π

Παρακακά· ἐπίρρ. = σφόδρα, παραπολύ, εἰς τὸν ἀνώτατον βαθμόν. «Τὴν ἀγάπαε παρακακά» (Κρήνη).

Περδικοπάνι (τό)· εἶδος ὑφάσματος, ὅπερ μεταχειρίζονται οἱ κυνηγοὶ διὰ τὰς πέρδικας.

Περίχου (τά)· κώμη τῆς Ἰκαρίας.

Περάντη (ἡ)· δοκὸς ἐπιπέδου ὀροφῆς. Αἱ δοκοὶ τῶν πυραμιδοειδῶν ὀροφῶν καλοῦνται *καταχύματα*.

Πετροκοπειὸ (τό)· λατομεῖον (Ἰκαρία)· συνών. πελεκανιὰ (Κρήνη).

Πετραποῦλι (τό)· κώμη τῆς Ἰκαρίας.

Πικρολάχανο· κιχώριον· συνών. *ραδίκι*.

Πιάνομαι· σημαίνει πολλάκις τὸ πείθομαι. Δὲν πιάνεται = δὲν πείθεται, κατ' οὐδένα τρόπον δὲν παραδέχεται (Κρήνη).

Πινάκι (τό)· τὸ ἥμισυ κοιλόν. Ὁ Βυζάντιος δὲν ἀναφέρει τὴν σημασίαν ταύτην.

Πίσ'-τὰ-κακά· ἐπιφώνησις εἰς τοὺς κύνας ἰσοδυναμοῦσα πρὸς τὸ ἐνταῦθα *οὖστ* ἢ *οὖστου*, δι' οὗ ἀποδιώκονται.

Πιττακόνω-μαι· πιέζω, σφίγγω (Κρήνη).

Πνύχτρα (ἡ)· οὕτω καλεῖται ἐνταῦθα ὁ ἐπιλόχιος πυρετός.

Πνοῶ· ἀναπνέω. «Δὲν ἠπνοούσανε μηδ' οἱ ποντικοὶ μέσ' 'ς τὰ σπίτια», οὐδεὶς εὑρίσκετο ἐν τῇ οἰκίᾳ, οὐδεὶς κρότος ἠκούετο ἐν αὐτῇ (ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῶν σεισμῶν). (Κάτω Παναγία).

Πολυξώνομαι. μένω ἐμβρόντητος, ἄφωνος (Κάτω Παναγία).

Ποῦ νὰ σὲ πάρουν οἱ ἑφτά! Κατάρα συνήθης ἐν Ἰκαρίᾳ.

Πυργέλι (τό)· διαβήτης· συνών. χουμπάσο. Πυρκοβολῶ (Σύμη)· ἐν Κάτω Παναγίᾳ λέγουσι *βλαοτημῶ*.

Πυρόβολο (τό)· συνών. τσακουμόπετρα.

Πυρομάχι (τό)· ἑστία, συνών. ὀντζάκι.

Πυροστιὰ (ἡ)· ἐν Κάτω Παναγίᾳ καλεῖται *σιδεροστιὰ* = σιδηροῦς τρίπους, ἐφ' οὗ ἐπικάθηται ἡ χύτρα.

Ρ

Ράδι (τό)· οὐρὰ τοῦ βοός. «Ἂ 'ποῦ νὰ καῇ τὸ ράδι σου»! Κατάρα συνήθης ἐν Ἰκαρίᾳ.

Ρετσιπώλα (ἡ)· ἐρισίπελας (Πάρος).

Ρεχιάρης· ὁ συχνάκις ἀποχρεμπτόμενος· συνών. *λεντούχας* (ὅπερ ἴσως τουρκικόν). (Κρήνη).

Σ

Σβέλερα ἢ *σβέλιρα* (τά)· χρήματα. (Σύμη).

Σβουρνῶ· βομβῶ. Παρὰ τὸ σβοῦρνος = εἶδός τι μικρῶν κωνώπων, οἵτινες κεντῶσι χωρὶς νὰ βομβῶσιν· ὅθεν καὶ ἡ παροιμία: «κεντᾷ καὶ δὲν σβουρνᾷ», ἐπὶ ἀνθρώπων βλαπτόντων τινὰ χωρὶς νὰ φαίνωνται.

Σβύνομαι· μένω ἐνεὸς ὑπ' αἰσχύνης. Εὔχρηστος ὁ ἀόρ. «Ἠσβύστηκα 'ποῦ σέ 'δα (σὲ εἶδον) μ' αὐτὰ τὰ ροῦχα» (μὲ φορέματα δηλ. πενιχρά). (Κρήνη).

Σιδερόλαδο· ἀντὶ 'δοντάγρα. «Τὸ 'δόντι αὐτὸ θέλει σιδερόλαδο νὰ 'γιάνῃ», πρέπει νὰ ἀνασπασθῇ διὰ τῆς ὀδοντάγρας. Λέγεται χάριν ἀστεϊσμοῦ. (Κρήνη).

Συροφακίδα (ἡ)· παράλιός τις θέσις ἐν Ἰκαρίᾳ.

Σπῆξε (ἢ ὀρθότερον ἴσως *σπίξε*)· τρέξον. Ἐν Χίῳ λέγουσι *σφίξου*.

Σπόδα (τά)· κῶμαι τῆς Ἰκαρίας. Πάνω σπόδα καὶ Κάτω σπόδα.

Σταματίνα (ἡ)· α') ἐργαλεῖον, ὅπερ στρεφόμενον ἐμποδίζει τὸ ὕδωρ, καὶ παύει οὕτω τὴν κίνησιν τοῦ ὑδρομύλου· β') ὄνομα γυναικεῖον.

Σταφυλοχωρίζει (τριτοπρ.)· ἀρχίζει νὰ διακρίνηται ἡ σταφυλὴ ἐπὶ τοῦ κλήματος. (Κρήνη).

Στροβίλι (τό)· φρ. εἶναι 'σὰ στροβόλι = εἶναι παχύς, στρογγύλος.

Στραβοξυλιαίς (ἡ)· τὰ κυρτὰ ξύλα τῆς σκάφης τῶν νηῶν, αἱ ναυτικαὶ στρέβλαι τοῦ Αἰσχύλου (ἴδε Βυζ. λεξικὸν ἐν λέξει *στραβόξυλο*). (Κρήνη).

Στρεμματίζω· σκάπτω βαθέως τὴν ἄμπελον. Ἐνταῦθα λέγουσιν *ἀναιγκουφίζω*.

Στρεμμάτισμα· ἡ ἀνωτέρω ῥηθεῖσα ἐργασία· συνών. *ἀναιγκούφισμα*.

Συγκούδουνος· ἐπίθ. ὁλόκληρος, καθ' ὁλο-

κληρίαν ἀφανισθείς, κλαπείς κτλ. Ἡ λέξις ἐλήφθη ἐκ τῶν ποιμένων. «Νὰ τοῦ 'πάρωμε τὸ κοπάδι συγκούγουνο» = νὰ μὴ ἀφήσωμεν οὐδὲ τοὺς κώδωνας. «Τοῦ 'πήρανε τὸ τάδε πρᾶγμα συγκούδουνο»=ὁλόκληρον τὸ ἀφήρεσαν, οὐδ' ἴχνος ἀφῆκαν.

Συννεριὰ (ἡ)· συνών. συννεφιά.

Τ

Τέστα· παῦσις εἰς τὴν ἀγορὰν πράγματός τινος (π. χ. σταφίδος) στάσις. «Ἠκάμανε τέστα 'ς τὴ σταφίδα» = δὲν ἀγοράζουν. (Κρήνη).

Τσῆ κουφῆς τὸ παιδὶ ποτὲ δὲν κλαίει. Παροιμία λεγομένη περὶ κωφῶν. (Κρήνη).

Τσικουρίζω· σχίζω διὰ τοῦ πελέκεως τὸν *βουρδούλακα* (βρυκόλακα) καὶ ἐξάγων τὴν καρδίαν καίω αὐτήν, ἵνα μὴ ἐνοχλῇ ὁ βουρδούλακας τοὺς μὴ βουρδουλάκους.

Τυροτρίφτης (ὁ)· ἐργαλεῖον χρήσιμον πρὸς ἀπόξεσιν τοῦ τυροῦ.

Φ

Φαρδάρα (ἡ)· ἔντομον ὅμοιον πρὸς μέλισσαν. Ἐνταῦθα λέγεται *λίλιγκας*.

Φαντεσκειὸ (τό)· ὁ μισθὸς τῆς φαντέσκας (ὑπηρετρίας).

Φάρδη (ἡ)· δάσος ἐν Ἰκαρίᾳ.

Φέγγιο (τό)· ἡ κόλλα τοῦ χάρτου. «Δῶσέ μου ἕνα φέγγιο χαρτί».

Φίλημα (τό)· ἐμβολιασμός.

Φιλῶ· ἐμβολιάζω διὰ δαμαλίδος.

Φτενάδα (ἡ)· πλάξ, ἐπίπεδος λίθος· συνών. πλάκα.

Φυλάκι (τό)· ἀντὶ θυλάκιον = ἀσκός.

Φυλακοτσαμπούρνα (ἡ)· συνών. κάϊντα, ἀσκομαντούρα.

Φωτᾶς (ὁ)· σάκκος ἐξ ὑφάσματος.

Χ

Χαροκονταριὰ (ἡ)· ὀξεῖα καὶ θανατηφόρος νόσος.

Χέρα-'μέρα· ἐπίρρ. λίαν πρωΐ.

Χοχλιός· ἕλιξ, ὡς λ. χ. ὁ μάγγανος τῶν βιβλιοδετῶν (Μιτυλήνη).

Χρουσοφώδα (ἡ)· ἴκτερος.

Ψ

Ψωὶ (τό)· ἀντὶ ψωμί. Τὸ *μ* ἐν μέσῳ τῆς λέξεως πολλάκις ἀποβάλλεται παρὰ τοῖς χωρικοῖς τῆς Ἰκαρίας.

ΜΥΘΟΣ

Ἕνας ποντικὸς μικρός,
ἤτανε γραμματικός,
κ' ἤκραζεν τσοὶ ποντικοί,
νὰ 'παντρεύουν τσοὶ μικροί.
Ποῦ νὰ 'πᾶνε, ποῦ νὰ 'μποῦνε,
καὶ τὸν γάμον τους νὰ 'δοῦνε·
μέσ' 'ς τὸ φοῦρνο 'πᾶν' καὶ 'μπαίνουν,
νὰ κ' ἡ κάτταις καὶ μπροβαίνουν.

Δέξου καὶ μιὰ ποντικίνα,
μὲ τὰ παρακάλια 'κεῖνα.
«Κάτη μου, κὺρ κάτη μου,
μὴ φᾷς τὸ δερμάτι μου,
νὰ σοῦ ψήνω 'γὼ τὸ 'ρύζι,
νὰ τὸ τρῷς νὰ σοῦ μυρίζῃ.
— Δὲν τὸ θέλω 'γὼ τὸ 'ρύζι,
καὶ 'ς τὰ δόντια μου καθίζει,
μόνο θέλω τὴν πλευρά σου,
νὰ κουνῇς καὶ τὴν ὀριά σου».

Δέξου κι' ἄλλη ποντικίνα,
μὲ τὰ παρακάλια 'κεῖνα.
«Κάτη μου, κὺρ κάτη μου,
μὴ φᾷς τὸ δερμάτι μου,
νὰ σοῦ ψήνω 'γὼ τὸ χέλι,
νὰ τὸ τρῷς νὰ σὲ παχαίνῃ.
— Δὲν τὸ θέλω 'γὼ τὸ χέλι,
γιατὶ μοῦ γλιστρᾷ καὶ φεύγει,
μόνον θέλω τὴν πλευρά σου,
νὰ κουνῇς καὶ τὴν ὀριά σου».

Δέξου κι' ἄλλη ποντικίνα,
μὲ τὰ παρακάλια 'κεῖνα.
«Κάτη μου, κὺρ κάτη μου,
μὴ φᾷς τὸ δερμάτι μου,
νὰ σοῦ ψήνω 'γὼ τὰ χόρτα,
νὰ περάσ' ἀπὸ τὴν πόρτα.
— Δὲν τὰ θέλω 'γὼ τὰ χόρτα,
μηδὲ νἄβγῃς ἀφ' τὴν πόρτα,
μόνον θέλω τὴν πλευρά σου,
νὰ κουνῇς καὶ τὴν ὀριά σου».

Τσοὶ μεγάλοι ποντικοί,
τσ' ἄρπαν ἀπὸ τσοὶ λαιμοί,
τὰ μικρὰ ποντικαλάκια,
τ' ἄρπαν ἀφ' τὰ κεφαλάκια.

ΕΘΙΜΟΝ

Πολλάκις ἡ μήτηρ παίζουσα μετὰ τοῦ τέκνου αὐτῆς τίθησι τοὺς δακτύλους ἀνὰ ἕνα ἐπὶ τῶν διαφόρων σημείων τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἀπαριθμοῦσα αὐτὰ ὡς ἑξῆς:

Ὁ σαγωνᾶς, (1)
ὁ ψωμοφᾶς, (2)
δυὸ τρυπίδια, (3)
δυὸ φεγγιά, (4)
δυὸ γατάνια κρητικά, (5)
πήταις, πήταις καὶ ψωμιά, (6)
νὰ τὰ τρώ' ἡ Γιασεμιά.

(1) Ἡ κάτω σιαγών. (2) Τὸ στόμα. (3) Οἱ ῥώθωνες. (4) Οἱ ὀφθαλμοί. (5) Αἱ ὀφρῦς. (6) Τὸ μέτωπον. Λέγουσα πήταις κλπ. τύπτει ἐλαφρῶς τὸ μέτωπον διὰ τῆς παλάμης. Ἡ συνήθεια αὕτη ὑπάρχει ἐν Κρήνῃ.

ΛΟΓΟΠΑΙΓΝΙΑ

1. Πολλάκις πίνων τις λέγει ἀποτεινόμενος εἰς ἄλλον: «'Σ τὴν ὑγειά σου· μ' ἕνα 'μάτι νὰ μὲ 'δῇς»· ὅπερ ἔχει δύο ἐννοίας· πρῶτον, νὰ μείνῃς μονόφθαλμος καὶ ἐν τοιαύτῃ καταστάσει ὢν νὰ στραφῇς νὰ μὲ ἰδῇς· δεύτερον, νὰ ἰδῇς ἐμὲ αὐτὸν μονόφθαλμον. Περιττὸν νὰ εἴπωμεν, ὅτι ἡ δευτέρα ἔννοια χρησιμεύει μόνον ὡς δικαιολογία, ἡ δὲ φράσις λέγεται μὲ τὴν πρώτην ἔννοιαν.

2. Ἐνίοτε, ὅταν συνομιλῶσι δύο τινές, λέγει ὁ πρῶτος: «Ἂ δὲ σοῦ λέγω τὴν ἀλήθεια, νὰ 'βγοῦν τὰ 'μμάτια 'ποῦ βλέπω»· ὅπερ σημαίνει: νὰ 'βγοῦν τὰ 'μμάτια σου, 'ποῦ τὰ βλέπω 'μπρός μου». Διαμαρτυρομένου τοῦ δευτέρου, ὁ πρῶτος δικαιολογεῖται λέγων, ὅτι ἐννοεῖ τοὺς ἰδίους αὐτοῦ ὀφθαλμοὺς καὶ ὅτι παρεξηγήθη.

ΚΩΝΣΤ. Ν. ΔΑΜΙΡΑΛΗ

ΝΑΞΙΟΥ

ΣΥΛΛΟΓΗ ΛΕΞΕΩΝ ΙΔΙΑΖΟΥΣΩΝ ΕΝ ΤΗ ΝΑΞΩ

ΚΑΙ ΑΛΛΑΙΣ ΝΗΣΟΙΣ ΤΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ ΠΕΛΑΓΟΥΣ

Α

Ἀβολάδα· μέγας λίθος ἢ βράχος· τὸ *α* εἶναι πρόθεμα, ὡς ἐν ταῖς λέξεσιν *ἀπαλάμη*, *ἀσφαντόν*, *ἀγεῖλι*, *ἀλησμονῶ* κτλ. ἡ δὲ *βολάδα* ἐκ τοῦ *βόλιον*.

Ἀβρωνιά· ἡ βρυωνία τῶν παλαιῶν· εἶδος χόρτου.

Ἀγιογδύτης· ὁ ἱερόσυλος, ὁ κάκιστος ἄνθρωπος καὶ φαῦλος (ἅγιος-γδύνω). Σημειωτέον ὅτι καὶ παρὰ τοῖς παλαιοῖς εὕρηται τὸ *κ* τῆς προθέσεως *ἐκ* πρὸ τοῦ *δ* τετραμμένον εἰς *γ*· οὕτως ἀνέγνων ἐν ἐπιγραφῇ, ἣν κατέθεσα ἐν τῷ γυμνασίῳ Τρικκάλων, τὴν λέξιν *ἔγδικοι*, ἀντὶ ἔκδικοι· φέρεται δὲ καὶ ἐν τοῖς λεξικοῖς.

Ἀγκινέλι· (ἐν Σικίνῳ *ἀγκινάρι*)· οὕτω καλεῖται ἁρπάγη ἀποτελουμένη ἐκ τεσσάρων συνήθως ἀγκίστρων μεγάλων σταυροειδῶς συνδεδεμένων, ἢ καὶ περισσοτέρων κατ' ἄλλον τρόπον διηυθετημένων ἐπὶ στεφάνης σιδηρᾶς, δι' ἧς ἀνασύρουσι τὰ εἰς φρέατα καὶ δεξαμενὰς ἐμπίπτοντα σκεύη. Ἡ κυρία σημασία τῆς ῥίζης εἶναι ἡ τῆς καμπῆς, ὡς καὶ ἐν τῇ λέξει ἄγκιστρον, ἀγκών, κτλ.

Ἀγκυρίδα· (ἐν Σικίνῳ *κατσουκάνι*)· ἁρπάγη ἁπλῆ ἐκ κλάδου δένδρου κατεσκευασμένη,

δι' ἧς οἱ συλλέγοντες τὰ σῦκα καταβιβάζουσι τοὺς κλάδους τοῦ δένδρου· ἐκ τοῦ *ἀγκυρίς-ίδος* πιθανῶς· ἐνίοτε λέγεται καὶ ἀγκερίδα.

'Αγκίσσηρας· οὕτω προφέρεται ἡ κίσσηρις τῶν παλαιῶν προστεθέντος *α*, ὡς *ἀγκινάρα*, ἐκ τοῦ *κινάρα*· φαίνεται, ὅτι εἰς ἄλλους τόπους λέγεται κισσάριον, ὡς ὁ ἀοίδιμος Κοραῆς ἐν σημειώσει τινὶ τῶν 'Ηθ. Νικομ. τοῦ 'Αριστοτ. ἀναφέρει καὶ ἐν τοῖς «'Ατάκτοις».

'Αγούδουρας· φυτὸν θαμνῶδες, τὸ ὑπὸ τῶν βοτανικῶν καλούμενον κενταύριον.

'Αγρίμια· οὕτω καλοῦνται ἐν Μήλῳ αἱ αἶγες.

'Αγριοκάτσικο· 1) τὸ παρ' ἄλλοις ἀγριόγιδο, αἴγαγρος· 2) τὰ τρελλὰ παιδία (μεταφ.)

'Αγροηλιά· εἶδος φυτοῦ ἔχοντος μορφὴν τριφυλλίου καὶ ἄνθος κίτρινον· οἱ βοτανικοὶ τὸ ὀνομάζουσιν ὀξαλίδα.

'Αγροήλιο· ὁ καρπὸς τῆς ἀγροηλιᾶς· ὁμοιάζει πως τῷ φασηόλῳ.

"Αδαρος· γάδαρος· οὕτω λέγεται ὑπὸ τῶν τὰ βόρεια τῆς νήσου οἰκούντων ἄνευ τοῦ ἐν ἀρχῇ γ· ἐνταῦθα ῥητέον καὶ περὶ τῆς ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ 'Ηπείρῳ εὐχρήστου λέξεως *ἠμόρου*, ὅτι ἐκ τοῦ *γήμορον* προῆλθε.

'Αδικιάρης· ὁ πρὸς ἀδικίας ῥέπων.

'Αδρόμηλα· εἶδος ῥοδακίνου.

'Αδρόσιστος· ὁ μὴ δροσιζόμενος ἢ δροσισθείς, ὁ ταλαιπωρούμενος, ὁ δυστυχὴς ἄνθρωπος.

'Αέλαμνος· 1) εἶδος στάχυος ἀκάρπου, λεπτοῦ καὶ λίαν ὑψηλοῦ· οἱ βοτανικοὶ καλοῦσιν αὐτὸν avena sativa· 2) μεταφ. ὁ ὑψηλὸς καὶ λεπτὸς ἄνθρωπος.

'Αεράκι (τό)· 1) ἡ ἐλαφρὰ πνοὴ τοῦ ἀνέμου, ὑποκορ. τοῦ *ἀήρ*· 2) ὁ ἱέραξ-ακος.

'Αερικὰ (τά)· αἱ ἄλλως *'Ανεράϊδες* (Νηρηΐδες) τὰ κακοποιὰ πνεύματα· ἡ λέξις ἰδία ἐν Σικίνῳ.

'Αετονύχι· εἶδος σταφυλῆς ῥᾶγας ἐχούσης τραχείας καὶ ἐλλειψοειδεῖς τὸ σχῆμα.

'Αετός· τὸ τριγωνικὸν σχῆμα τῶν ὄψεων τῶν οἰκιῶν ἐν Ξηροχωρίῳ, ὁ παρὰ τοῖς παλαιοῖς ἀετὸς τῶν ναῶν· ἀλλὰ τοῦτο δεῖται ἐξετάσεως πλείονος· ἐσημείωσα τὴν λέξιν ἐνταῦθα ἁπλῶς διὰ τὸ περίεργον.

'Αθάνατο· εἶδος ἀκάνθης μὲ μεγάλα φύλλα, γνωστοτάτης πανταχοῦ καὶ μὲ τὸ αὐτό, νομίζω, ὄνομα· εἶναι ἡ τῶν βοτανικῶν *ἀγάβη ἡ ἀμερικανική*, ἥτις ἐκομίσθη ἐνταῦθα ἐπὶ τῶν σταυροφόρων.

'Αθιβόλι, ἐκ τοῦ *ἀντιβόλιον* ἢ ἐκ τοῦ *ἀντιβολή*, ὡς ἔγραψεν ὁ κ. Ν. Πεταλᾶς, εἰς τὴν ἐπιμέλειαν καὶ φιλομουσίαν τοῦ ὁποίου ὀφείλομεν τὸ ὑπάρχον θηραϊκὸν γλωσσάριον· σημαίνει δὲ ἡ λέξις σχέδιον, δεῖγμα, συμφώνως πρὸς τὸ ὁποῖον κόπτει τις ἐνδύματα. *'Αθιβολὴ* δὲ ἀναφορά, καὶ *ἀθιβάλλω*=ἀναφέρω.

'Αθότυρο καὶ *ἀθοτύρι*· οὕτω καλεῖται ἐν Νάξῳ ἡ τροφαλλὶς τῶν παλαιῶν, θεωρουμένη τὸ ἄνθος τοῦ τυροῦ· (παρ' 'Ησυχίῳ ἀνθίνης).

Αἶγα· ἡ αἴξ, παρὰ τοῖς χωρικοῖς τῆς Νάξου, ἀντὶ τῆς συνηθεστέρας *κατσίκα*.

"Ακακος· παρὰ τοῖς Ψαριανοῖς σημαίνει τὸν εὐήθη (bon homme).

'Ακριβός· πλὴν τῆς κυρίας σημασίας ἔχει καὶ τὴν τοῦ φιλαργύρου, ἥτις ἐπιτείνεται διὰ τῆς συνθέσεως αὐτῆς μὲ τὴν λέξιν *ἀτσίγγανος*· *ἀκριβοτσίγγανος*, ὁ ἄγαν φιλάργυρος.

"Αλα· γάλα· οὕτω λέγεται ὑπὸ τῶν τὰ βόρεια τῆς νήσου οἰκούντων ἄνευ τοῦ ἐν ἀρχῇ γ.

'Αλαίμαργος· ὁ τρώγων πολύ. ἀδηφάγος, λαίμαργος.

"Αλαλος· ἐν Μήλῳ καὶ Σικίνῳ ἡ λέξις ἔχει τὴν αὐτὴν τῇ προηγουμένῃ σημασίαν.

'Αλισίβα· τὸ στακτόνερον· ἐν 'Ατάκτ. Κοραῆ, τόμ. Δ', φέρεται *ἀλυσίβη*.

'Αλλαοῦ μεριὰ καὶ *ἀλλαοῦ μεριαίς*. 'Η μὲν πρώτη τῶν φράσεων συνειθίζεται ὑπὸ τῶν παίδων, ὅταν παίζωσι τὴν παιδιὰν τὴν καλουμένην *κυνηγητὸ* ἢ *κρυφτὸ* καὶ κινδυνεύωσιν ἐν τόπῳ καταστένῳ καὶ ἀδιεξόδῳ νὰ συλληφθῶσιν ὑπὸ τοῦ διώκοντος· ζητοῦσι δὲ διὰ τῆς φράσεως ταύτης ἀπαλλαγήν, τρεπομένου τοῦ διώκοντος *ἀλλαοῦ μεριά*, ἤτοι εἰς ἄλλο μέρος· ἡ δὲ δευτέρα λέγεται παρὰ πάντων ἐπὶ τῶν ἀποφευγόντων ὑποχρέωσιν ἢ ὑπόσχεσιν· «Τὸν ζητῶ καθ' ἡμέραν, ἀλλ' αὐτὸς ὅλο *ἀλλαοῦ μεριαὶς* μοῦ κάμνει (ἢ παίζει)».

"Αλοο καὶ ὑποκορ. *ἀλοάκι* καὶ *ἀλοάτσι*· 1) τὸ ἄλογον, ὁ ἵππος· 2) εἶδος ἀκρίδος μεγάλα πηδήματα πηδώσης.

'Αλοόμυια· ὁ μύωψ· ἡ τοῦ ἵππου μυῖα.

'Αλυγαριὰ καὶ συνηθέστερον *ἀλυαριά*· ὁ *λύγος* τῶν παλαιῶν.

'Αλωνεύγω· 1) *ἀλωνίζω*· 2) περιστρέφομαι πέριξ τινός.

'Αμάραντος καὶ συνηθέστερον *ἀμαραντάκι*· εἶδος πτηνοῦ ἐκ τῶν στρουθοειδῶν χρώμα-

τος πρασίνου· εἰς ἄλλους τόπους τὸ ᾠδικὸν τοῦτο πτηνὸν λέγεται *λούβαρο*.

Ἀμμουδάρα· τόπος ἀμμώδης καλλιεργημένος.

Ἄμος· Οὕτω καλεῖται ὁ γάμος ὑπὸ τῶν ὀρεινῶν τῆς Νάξου. Εἰς πολλοὺς τόπους τῆς Ἑλλάδος ἀποβάλλεται τὸ *γ* εὑρισκόμενον ἐν μέσῳ λέξεως, ὡς, ’πάω, φάε κτλ. ἰδίως ὅμως ἡ τῶν Ναξίων διάλεκτος σφόδρα ἀποφεύγει τὸ γ· ἐν μέσῳ λέξεως, ἐνίοτε δὲ καὶ ἐν ἀρχῇ αὐτῆς, ὡς ἐν τῇ προκειμένῃ καὶ ἄλλαις, ἃς θὰ ἴδωμεν κατωτέρω. (1)

Ἀμούντανος· σπανιωτέρα ὀνομασία τοῦ σπίνου, ὅστις ἀλλαχοῦ λέγεται *γιονάρι* καὶ *σπύζα*.

Ἀμπολὴ καὶ *ἐμπολή*· 1) ἡ διὰ μέσου τῶν κήπων δίοδος τοῦ πρὸς ποτισμὸν χρησιμεύοντος ὕδατος· 2) αὐτὸς ὁ αὔλαξ, δι’ οὗ διέρχεται τὸ ὕδωρ· (ἐμβολὴ-ἀμβολή).

Ἄμυαλος· ὁ ἀνόητος, ὁ ἐστερημένος μυελοῦ· τὴν αὐτὴν σημασίαν ἔχει καὶ εἰς ἄλλας νήσους.

Ἀνάβαθα· τὰ ἀβαθῆ νερὰ κυρίως τῆς θαλάσσης, ὅτε λέγεται πληθυντικῶς· τὰ παρὰ τῶν Ἰώνων ῥηχία, ῥηχὰ παρ’ ἡμῖν (Κορ. ἐπιστ. πρὸς Ἀ. Βασιλείου τῆς 29 ἰουλίου 1803).

Ἀναπλωρίζω· στρέφω τὴν πρῶραν πρὸς τὴν πνοὴν τοῦ ἀνέμου (ἀπάνω ’ς τὸν ἄνεμον). λέγεται δὲ ἐπὶ τῶν ἀγκυροβολούντων πλοίων, τὰ ὁποῖα μετὰ τὴν ἀγκυροβόλησιν στρέφονται οὕτω.

Ἀναστάτορας· οὕτω καλεῖται ὁ δραστήριος καὶ ἐπιμελὴς κτηματίας, ὅστις τὰ παρημελημένα κτήματά του κατώρθωσε νὰ βελτιώσῃ καὶ οὕτως εἰπεῖν ἀναστήσῃ. Ὁ Κοραῆς ἐν τῷ Δ΄ τόμῳ τῶν «Ἀτάκτων» δίδει παραπλησίαν ἑρμηνείαν εἰς τὴν λέξιν *ἀναστάτης*.

Ἀναγεντρόνομαι· ἐγείρομαι ἀπειλητικῶς ὡς ἔχις (ὄχεντρα).

Ἀνεβάλλουσα· οὕτω καλεῖται πῖδαξ κείμενος πλησίον τοῦ τερπνοῦ τῶν Μιλάνων χωρίου.

Ἀνεκαρόνω· καίω· συνήθης ἐν τῇ φράσει: «ἡ φωτιὰ νὰ σὲ κάψῃ καὶ νὰ σ’ ἀνεκαρώσῃ»· (ἀνὰ-καρόω).

Ἀνέμελος· ἐκεῖνος, ᾧ οὐ μέλει περὶ οὐδενός, ἄφροντις καὶ ὀκνηρὸς ἄνθρωπος· (ἀ-μελής).

Ἀνεμοστρίφουλας· οὕτω καλεῖται ὁ ἀνεμοστρόβιλος ἐν τῇ νήσῳ Κύθνῳ καὶ ἄλλαις πιθανῶς.

Ἀνεορὰ (ἡ)· ὑπόμνησις· (ἴδ. ἀνεορεύγω).

Ἀνεορεύγω (ἐκ τοῦ ἀναγορεύω) = ἀναφέρω ἢ ὑπενθυμίζω τινί τι, ὅπερ τὸν δυσαρεστεῖ· ἐὰν φέρ’ εἰπεῖν κάμω καλόν τι εἴς τινα καὶ τοῦ τὸ ἀναφέρω ἐνώπιον μάλιστα καὶ ἄλλου, τοῦτο σημαίνεται διὰ τοῦ *ἀνεορεύγω*. Λέγεται καὶ ἐν Θήρᾳ, ἀλλὰ μὲ διάφορον σημασίαν. Παρατηρητέα ἐνταῦθα ἡ προσθήκη τοῦ *γ*, ὅπερ εἰς τὰ εἰς *ευω* τίθεται, κατὰ τὸν σοφὸν Ross, ἵνα ἐνισχύσῃ τὸ συμφωνικὸν *υ*, ὅπως τὸ δίγαμμα παρὰ τοῖς παλαιοῖς (Archäologische Aufsätze, II, σελ. 578).

Ἀνεπνοιά· 1) ἡ ἀναπνοή· 2) ἡ τῶν κολυμβητῶν κατάδυσις καὶ ἡ ὑπὸ τὸ ὕδωρ παραμονή, τὸ παρ’ ἄλλοις *μακροβοῦτι*· ἡ λέξις λέγεται καὶ εἰς πολλὰς ἄλλας νήσους.

Ἀνέροξα· ἐπίρ. χωρὶς ὄρεξιν· τρώω ἀνέροξα· (ἀ-ὄρεξις).

Ἀνερροῦσα· ἐκ τοῦ ἀναρρέουσα· ὁ Κοραῆς (Ἄτακτ. τόμ. Δ΄) ἀναφέρει τὴν λέξιν *ἀναρροῦσα* μὲ τὴν αὐτὴν σημασίαν, ἤτοι ἀντικίνησιν τῆς θαλάσσης, παλινδρομίαν· λέγεται προσέτι καὶ *ἀνερροῦφα* ἐκ τοῦ ἀναρροφέω.

Ἄνηλα· ἐπίρ. ἡ πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου ὥρα. «Ἐσηκωθήκαμεν ἄνηλα καὶ ἐπήγαμεν εἰς Μέλαναις».

Ἀντιλοήτικος, η, ον· (ἐν Σικίνῳ καὶ ἀλλαχοῦ *δίλοος*)· (ἀντιλογήτικος)· συνήθως κατὰ πληθ. ἀριθ. ἐπὶ πραγμάτων ἀσυμφώνων,

---

(1) Ἐπειδὴ ὁ δεινὸς γλωσσολόγος κ. Γ. Χατζηδάκης ἀποκρούει τὴν τοιαύτην ἀποβολὴν (μάλιστα ἑπομένου *α*) ὡς ἀντικειμένην τοῖς φθογγολογικοῖς κανόσιν, παρατίθημι τὸ ἑπόμενον δίστιχον πρὸς κύρωσιν αὐτῆς:

Ἀπὸ τὸν κάτω Δανακὸ ἴσα μὲ τὸν ἀπάνω,
ἀνεμαζέψασι ταὐγὰ καὶ ’κάμασι τὸν *ἄμο*.

Τῆς ἐν μέσῳ δὲ λέξεως ἀποβολῆς τοῦ συμφώνου *γ* εὕρηνται ἀρκετὰ παραδείγματα καὶ παρὰ τοῖς παλαιοῖς· σύνηθες δ’ ἦτο τοῦτο μάλιστα παρὰ Ταραντίνοις, ὡς ὁ γραμματικὸς Ἡρωδιανὸς ἐν τῷ «περὶ μονήρους λέξεως» ἔργῳ αὐτοῦ ἀναφέρει τάδε λέγων· «οὐδὲν εἰς *ος* παραλήγεται καὶ παροξύνεται, ἀλλὰ μόνον τὸ *ὀλίγος*· μήτ’ οὖν Ταραντῖνοι χωρὶς τοῦ *γ* προφερόμενοι τὴν λέξιν ἀναλογώτερον ἀποφαίνονται, ὥσπερ Ρίνθων ἐν δούλῳ Μελεάγρῳ: «ὀλίοισιν ὑμῶν ἐμπέφυχ’ εὐψυχία», καὶ εὐνιοβάταις: «χρήζω γὰρ αὐτὸς ὀλίον μισθὸν λαμβάνειν». Ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς κομψοῖς Ἀθηναίοις ἐν ὑστερωτέροις χρόνοις, ὡς ὁ αὐτὸς Ἡρωδιανὸς ἀναφέρει καὶ λίθοι ἐνεπίγραφοι μαρτυροῦσι, συνέβαινε τοῦτο. «Πλάτων μέντοι ὁ κωμικὸς διέπαιξεν ἐν ὑπερβόλῳ τὴν ἄνευ τοῦ *γ* χρῆσιν ὡς βάρβαρον». (Ἡρωδ.). Ἐν Καρπάθῳ ἐκπίπτει καὶ τὸ *β* ἐν ἀρχῇ, ὡς, *ὀσκὸς* ἀντὶ *βοσκός*, *ἀσιλιὰς* ἀντὶ *βασιλιάς*, *ἄλλω* ἀντὶ *βάλλω* κτλ. (ὅρα Carle Wescher «Decret dorien de Carpathos» ἐν τῷ τέλει τοῦ ὁποίου προστέθεινται καὶ Chants populaires de Carpathos).

ἀταιριάστων, μάλιστα ζευγαρωτῶν· ὡς, «αὐτὰ τὰ 'ποδήματα, αὐτὰ τὰ χειρόκτια εἶναι ἀντιλοήτικα», ἤτοι δύο δεξιὰ ἢ δύο ἀριστερά. Ἐν Σίφνῳ γίνεται χρῆσις τῆς λέξεως *ἀντιλοήτικος* μὲ τὴν σημ. ταύτην· ἐν δὲ τῇ Θήρᾳ τῆς λέξεως *ἀντίλοος*. (Νικ. Πεταλᾶ «Ἰδιωτ. Θηρ. γλώσσης» σ. 23).

Ἀνώφλιο· τὸ ἄνω τῆς θύρας μέρος (ὑπέρθυρον)· κατώφλιο δέ, τὸ κάτω, ἤτοι ὁ οὐδός.

Ἀξανοίω· ἐξανοίγω, παρατηρῶ, βλέπω. Ἐν Θήρᾳ λέγεται *ἐξανοίω*.

Ἀξενόγνοιαστος· ὁ ἀμεριμνῶν περὶ τῶν ξένων πραγμάτων (ἀ-ξένος-ἔννοια).

Ἀπάκοος· ὁ μὴ ὑπακούων, παρήκοος· θηλ. *ἀπάκοη* καὶ οὐδ. *ἀπάκοο*· (ἀ-ὑπήκοος).

Ἀπεικαστό· αἱ παραμοιώσεις καὶ τὰ αἰνίγματα τοῦ λαοῦ καλοῦνται ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Δωρίδος καὶ ἄλλοις τόποις τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος *ἀπεικαστὰ* (ἀπεικάζω).

Ἀπερήφανος· ὁ μὴ ὑπερήφανος, εὐπροσήγορος καὶ ὁμιλητικός, ἢ ὀρθότερον καταδεκτικός.

Ἀποδοσίδι· τὸ πρὸς ἀπόδοσιν εἰς τρίτον λαμβανόμενον παρά τινος· ὡς, «'ς αὐτὸ τὸ ταξεῖδι ἔφερα πολλὰ ἀποδοσίδια καὶ εἶχα ἀνησυχία»· ὁ Κοραῆς ἀναγράφων τὴν λέξιν ἐν «Ἀτάκτοις» σημειοῖ, ὅτι ἐκαλεῖτο *ἀποδοσίδια* τὸ δῶρον τὸ στελλόμενον πρός τινα δι' ἐπιβάτου ἄνευ ναύλου συνήθως· σήμερον ὅμως οὐ μόνον τὰ δῶρα ἀλλὰ πᾶν ὅ,τι ἐπιφορτισθῶμεν νὰ μεταφέρωμεν εἰς τὸν τόπον, εἰς ὃν μεταβαίνομεν, λέγεται ἀποδοσίδι.

Ἀποθαλασσιά· τὸ παρὰ γῆν μέρος τῆς θαλάσσης τὸ μὴ προσβαλλόμενον πολὺ ὑπὸ τῶν ἀνέμων.

Ἀποκλαμός· ὁ πλόκαμος τοῦ ὀκτάποδος κατὰ μετάθ. παρὰ τῶν ἄλλων νησιωτῶν λέγεται *πλοκάμι* ὁ πούς τοῦ ὀκτάποδος.

Ἀποσκότεινα· ἐπίρ. περὶ λύχνων ἀφάς.

Ἀποτσιποσύνη· ἡ ἰδιότης τοῦ ἀποτσιπωμένου, προπέτεια, αὐθάδεια· (ἀπό-τσιποσύνη, ἐκ τοῦ *τσίπη* ἢ *τσίπα*=μεμβράνη).

Ἀποτσιπωμένος· (συνήθ. κατὰ μετοχ.) ὁ προπετής, ἴτης, ἰτητικός, κατὰ Δουκάγγιον, ὅστις ἀναφέρει τὴν λέξιν *'ξετσίπωτος*.

Ἄρθηκας· ὁ νάρθηξ· ὁ Κοραῆς ("Ατακτ. τόμ. Ε', σελ. 25) ἀναφέρει τὴν λέξιν ἄνευ τοῦ τελεικοῦ ς· γράφει δέ, κατὰ Βελώνιον, ἄρτικα.

Ἀρμεός· ἀγγεῖον λεκανοειδὲς χρησιμεῦον εἰς ὑποδοχὴν τοῦ ἀμελγομένου γάλακτος· ὁ τῶν παλαιῶν *ἀμολγεύς*· φρονῶ ὅμως, ὅτι ἡ λέξις μᾶλλον παρήχθη ἐκ τοῦ *ἀρμέω*, ῥήματος παραχθέντος ἐκ τοῦ *ἀμέλγω*, καὶ οὐχὶ ἐκ τοῦ *ἀμολγεύς*.

Ἀρμέω· ἀμέλγω· κατὰ τὴν συνήθην τροπὴν τοῦ *λ* εἰς *ρ*, ὡς, ἀδερφὸς ἐκ τοῦ ἀδελφός, ἀρβανίτης κτλ. καὶ τὴν συνήθη ἐπίσης μετάθεσιν γραμμάτων.

Ἀρμίδι· ἡ *ὁρμιὰ* τῶν παλαιῶν, ὑποκοριστικῶς κατὰ τροπὴν τοῦ *ο* εἰς *α*, ὡς εἰς τὰς λέξεις *ἀρφανὸς* ἀντὶ *ὀρφανὸς* κλπ.

Ἁρμολόημα· 1) ἡ ὕλη, δι' ἧς ἐπιχρίουσι τοὺς ἁρμούς· 2) αὐτὴ ἡ πρὸς τοῦτο ἐργασία.

Ἁρμός· τὸ μεταξὺ τῶν πλακῶν συνήθως μέρος τοῦ ἐδάφους, τὸ ὁποῖον εἶναι πλακοστρωμένον.

Ἀροχλαδιά· τὸ ἀρχικὸν *α* προφέρεται πολὺ μακρόν· ἡ λέξις ἐκ τοῦ *ἄωρος* καὶ *ἀχράςάδος*· (κοινῶς ἀχλάδας). Παροιμ. «Ὅταν 'σειόνταν ἡ ἀχλάδα, ὅσοι 'λάχαν τόσοι 'φάγαν».

Ἀρτικέριο· κλωβίον ἐξ ἄρτικος κατεσκευασμένον· εἰς τὰς νήσους οἱ παῖδες συνήθως κατασκευάζουσι κλωβία ἐκ τοῦ νάρθηκος διὰ τὸ εὔχρηστον αὐτοῦ.

Ἀρχέται· ῥῆμ. ἀντὶ *ὀρχεῖται*, ἐπὶ τῆς αὐτῆς σημασίας τῶν παλαιῶν, ἤτοι τοῦ χορεύειν, λεγόμενον ὅμως μόνον ἐπὶ τῶν ζῴων καὶ ἰδίως τῶν προβάτων.

Ἀσπάλαθρας· εἶδος φρυγάνου μὲ ἀγκύλια οὐχὶ ὀξέα, ὁ ἀσπάλαθος τῶν παλαιῶν, περὶ οὗ ὁ Κοραῆς ("Ατακτ. τόμ. Ε') ποιεῖται λόγον.

Ἀσπουργίτης καὶ *σπουργίτι*· ὁ στρουθός, πυργίτης. Πρβλ. τὴν γερμ. λέξιν Sperling, σημαίνουσαν τὸ αὐτό.

Ἀστροφεγγιά· ἡ ἀνέφελος καὶ ἀσέληνος νύξ, ὅτε τἄστρα λαμπυρίζουσι.

Ἀτσάραντος· εἶδ. πτηνοῦ ἐκ τῶν στρουθοειδῶν χρώματος πρασινοκιτρίνου· ἀλλαχοῦ λέγεται *φλῶρος*, διὰ τὸ χρῶμα βεβαίως (εἰ μὴ ἐκ τοῦ ἀρχαίου *χλωρίς*). Ὑποθέτω, ὅτι τὸ πτηνὸν τοῦτο ἔχει τὸ ὄνομα ἐκ τῆς τραχείας φωνῆς *τσάρ*, τὴν ὁποίαν ἐκπέμπει, διότι καὶ ἄλλο πτηνὸν ᾠδικὸν καλεῖται ἐν Νάξῳ *φύστος* ἐκ τῆς φωνῆς *φύστ*, τὴν ὁποίαν ἐκπέμπει· περὶ τῶν ᾠδικῶν δὲ πτηνῶν ἐν Νάξῳ ὑπάρχει τὸ ἑξῆς τετράστιχον·

Ἀτσάραντος, ἀμύραντος, φύστος καὶ βουκουνέλι
ἐπαρακηλαδήσανε μ' ἕνα παληὸ σγαρδέλι·
περνᾷ καὶ μιὰ παληογριτζόλα
καὶ τὰ γεβεντίζει ὅλα.

Ὁ μακαρίτης Ν. Δραγούμης, ἀνὴρ ἐν λο-

γίοις γνωστότατος, ἀναγράφων τὸ τετράστιχον τοῦτο ἐν Η´ τόμῳ τῆς Πανδώρας, ἑρμηνεύει τὴν λέξιν *παληογριτζόλα* διὰ τοῦ *γραῖα παλαιά*· ἐνταῦθα ὅμως ἡ λέξις *παλαιὰ* ἔχει τὴν σημασίαν τοῦ: εὐτελής.

Ἄφουκλα (ἡ)· τὸ μέρος τῶν δωμάτων, ἐξ οὗ καταρρέουσι τὰ ὄμβρια ὕδατα. Ὁ Κοραῆς (Ἄτακτ. τόμ. Δ´) ἀναφέρει τὴν λέξιν *ναῦκλα*, λαβὼν αὐτὴν παρὰ Δουκαγγίου, καὶ ἐξηγεῖ *ποτίστραν τῶν ζῴων*· νομίζω, ὅτι ἐντεῦθεν ἔχει τὴν ἀρχὴν ἡ προκειμένη λέξις, ἀφαιρεθέντος τοῦ ἐν ἀρχῇ *ν*, ὡς ἐν τῇ λέξει *Ἄξος* ἢ *Ἀξιὰ* ἐκ τοῦ *Νάξος*· (ἐκ τοῦ navicula).

Ἀγνάποδας· τὸ ἴχνος τοῦ ποδὸς ὡς μέτρον λαμβανόμενον πλαγίως· ὡς, τὸ μῆκος αὐτῆς τῆς ῥάβδου εἶναι πόδες τέσσαρες, εἷς ἀγνάποδας καὶ τρία δάκτυλα· (ἴχνος-ποδός, ὡς, ἀγνάριον τὸ ἰχνάριον).

Ἀγναποδιά· τὸ ἴχνος τοῦ ποδός.

Ἀγτύπαλος· παιδιά, ἐν ᾗ οἱ παῖδες ἐξακοντίζουσι σφαίρας ἐκ στυπίου ἢ χάρτου· ἀποτελεῖται ἐκ σωλῆνος (κάνης) καὶ ὀβελοῦ, ὅστις βιαίως ὠθούμενος ἐκ τῶν ὄπισθεν, ὡς τὰ ὀπισθογεμῆ ὅπλα, ἐκσφενδονίζει τὴν ἐν τῷ σωλῆνι σφαῖραν τοῦ στυπίου· κατασκευάζεται δὲ ἐκ ξύλου συκῆς ἢ ἀκταίας (ἀκτύπος-υλος). Ἐν Σικίνῳ λέγεται *σκλόπος*.

Β

Βάβουλας· ἔντομον ἐκ τῶν λεπιδοπτέρων (ἔχον τὸ μέγεθος χρυσαλλίδος) τὸ ὁποῖον περὶ τὸ φῶς τῶν λύχνων ἱστάμενον σβένει αὐτούς· ὡς ἐκ τῆς τοιαύτης δ' αὐτοῦ ἰδιότητος, λέγεται καὶ *καντηλοσβύστης* ὑπὸ τῶν νησιωτῶν. Τὸ ὄνομα *βάβουλας* ἐδόθη αὐτῷ πιθανῶς ἐκ τοῦ *βόμβου*, ὃν πετῶν κάμνει, ὡς ὁ τέττιξ ἐκ τῆς φωνῆς αὐτοῦ ὀνομάζεται κοινῶς *τζίτζικας*.

Βαγιοκλαδίζω· ἀκμάζω, θάλλω, ἔχω κλάδους ἀκμαίους. Ὑποθέτω, ὅτι τὸ ῥῆμα ἐσχηματίσθη ἐκ τῆς ἐκκλησιαστικῆς φράσεως «μετὰ βαίων καὶ κλάδων», ὡς καὶ ἄλλαι πολλαί. Ἡ λέξις ἰδία ἐν Σικίνῳ.

Βάθρακας· βάτραχος, κατὰ συνήθη εἰς τὰς νήσους ἰωνικὴν τροπὴν τοῦ *τ* εἰς *θ*, ὡς, 'μμάθια κτλ.

Βαθρακάκι· ὁ μικρὸς βάτραχος· ὅταν δὲ εἶναι ἀσχημάτιστος, λέγεται *κεφαλᾶς*.

Βαρονούσης· ὁ βαρύς, ἀμβλὺς τὸν νοῦν, ὁ χυδαϊκώτερον χοντροκέφαλος.

Βασιλικοδαμασκηνιά· εἶδος κοκκυμηλέας, ἧς ὁ καρπὸς εὐμεγέθης καὶ κάλλιστος τοῦ εἴδους αὐτοῦ.

Βασιλικοδαμάσκηνο· ὁ καρπὸς τῆς βασιλικοδαμασκηνιᾶς.

Βγοδόνω· ἀντὶ τοῦ εὐοδόω-ῶ· ταχύνω τὴν ἐργασίαν, ἐργάζομαι 'γρήγορα, ὡς ἐν τῇ φράσει: 'βγόδονε, γιατὶ δὲν ἔχομεν ὥραν.

Βεργινάδι καὶ *βεργινάδα*· οὕτω καλεῖται τὸ μικρὸν τῆς ἵππου, ἤτοι παρθένος, ἐκ τοῦ ἰταλ. virgine, ὃ ἐκ τοῦ λατινικοῦ virgo.

Βίγλα (ἡ)· σκοπιά, ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ viglia καὶ ῥῆμα

Βιγλάρω· παρατηρῶ, προσέχω, φυλάττω.

Ἀβιδιὰ (ἡ)· ἡ μετὰ τὴν βροχὴν κατάστασις τῆς ἀτμοσφαίρας (εὐδία)· ἐκ τούτου γίνεται τὸ ῥῆμα

Ἀβιδιάζω, καὶ συνήθως κατὰ γ´ πρόσ. *'βιδιάζει*· θὰ 'βιδιάξῃ, ἢ 'βίδιαξε, ἤτοι εὐδία γίνεται κτλ.

Βιολέτα 1) εἶδος ἴου· 2) κύριον ὄνομα γυναικός· ἐκ τοῦ ἰταλ. viola· λέγεται καὶ βιόλα.

Βιρβιλιά· ἡ κόπρος τῶν προβάτων.

Βλεπάτορας· ὁ βλέπων τὰς ἀμπέλους, ἀμπελοφύλαξ.

Βλυχίζω· πίνω ἢ ποτίζω ὀλίγον· «μπάρε μου δὲν ἐβλύχισα τὸ ζῷ». Ἡ λέξις ἰδία τῆς Σικίνου.

Βόκολο (τό)· ἐν τῇ νήσῳ Μήλῳ εἶναι ἐν χρήσει ἡ λέξις κατ' οὐδέτερον γένος, σημαίνουσα τὸν μικρὸν παῖδα, ὅστις βόσκει τὸ ποίμνιον.

Βόλος· ὡς παρὰ τοῖς παλαιοῖς, τὸ ῥίψιμον τῶν δικτύων εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ῥῆμα

Βολιάζω, ῥίπτω βόλους, ἤτοι κατὰ σειρὰς τὰ δίκτυα, τὴν μίαν πρὸ τῆς ἄλλης παρὰ τὴν ἀκτήν, ἵνα περικλείσω τοὺς ἐν τῷ μεταξὺ περιπλέοντας ἰχθῦς πρὸς εὐκολωτέραν ἄγραν.

Βουκέντρι· τὸ παρὰ παλαιοῖς βούκεντρον ἢ βουκέντριον· ῥάβδος ἀπολήγουσα εἰς αἰχμήν, δι' ἧς κεντῶσι τοὺς ἀλωνίζοντας βοῦς, ἵνα ἀποτρέπωσιν αὐτοὺς τοῦ τρώγειν τὸν ἐν τῇ ἅλῳ καρπόν.

Γ

Γαλανόσυκο· εἶδος σύκου μέλανος καὶ μεγάλου.

Γαλουφάρω· κολακεύω, θωπεύω, περιποιοῦμαί τινα (ἐκ τοῦ γαλούφης).

Γαλούφης· ὁ κόλαξ καὶ θὼψ τῶν παλαιῶν· λέγεται καὶ *γαλίφος* ἐκτὸς τῆς Νάξου· ὁ Κοραῆς ἐν Δ΄ τόμῳ τῶν «Ἀτάκτων» σημειοῖ τὴν λέξιν *γάλιφος* φερομένην καὶ παρὰ Δουκαγγίῳ, καὶ ῥῆμα *γαλιφίζω*, ὃ ὑποπτεύει ὅτι εἶναι λέξις ἑλληνική.

Γλαμπερό· ἐπίθετον τοῦ φωτὸς κυρίως· «τὸ φεγγάρι ἀπόψε εἶναι γλαμπερὸ» (ἐκ τοῦ λαμπρόν, παραφθαρέντος).

Γλαροποῦλι καὶ *γλαρόπουλο*· 1) ὁ μικρὸς γλάρος· 2) ὁ πολὺ μικρὸς λέμβος· λέγεται δὲ καὶ ἐν Νάξῳ ἐπὶ τῶν ἀδηφάγων· «τρώγει 'σὰν γλάρος» (ἴδ. Κορ. Ἄτακ. τόμ. Ε΄).

Γλυνερὸ ἢ *γλυνό*· τὸ πάχος τοῦ χοίρου.

Γλυνόνω· τὸ λῖπος, ὅταν ἀπὸ τῆς ῥευστῆς αὐτοῦ καταστάσεως στερεοποιῆται, λέγεται ὅτι *γλυνόνει*· «ἡ σάλτσα αὐτοῦ τοῦ φαγητοῦ ἐγλύνωσε», ἤτοι ἐπάγη.

Γλήορα· ἐπίρ. (ἐκ τοῦ ἐγρήγορα)· πολλάκις ἀκούεται μὲ ε ἐν ἀρχῇ, ἤτοι ἐγλήορα.

Γληόρης· κύρ. ὄνομα· Γρηγόριος.

Γληορώτερο· συνήθως μὲ τὸ ἄρθρον *τό*, ἐπιρρηματικῶς· «Θωρεῖς, αὐτοῦ 'ποῦ 'πᾷς, τὸ γληορώτερο νὰ γυρίσῃς»· ἤτοι ὡς τάχιστα.

Γνοιάζομαι· ἐννοιάζομαι, φροντίζω· ἔννοια γίγνεταί μοι.

Γνώμη· ἐκτὸς τῆς συνήθους παρ' ἅπασι σημασίας ἔχει καὶ τὴν σημασίαν τοῦ νοῦ ἐν Τρίκκῃ τῆς Θεσσαλίας· «αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος δὲν ἔχει γνώμη», ἤτοι εἶναι ἀνόητος.

Γνωστικοκόπελο· οὕτω καλοῦνται εὐφήμως οἱ ζωηροὶ τῶν νέων καὶ πως ἀτακτοῦντες ὑπὸ τῶν πρεσβυτέρων, ὅτι «αἰεὶ νέων φρένες ἠερέθονται».

Γούπατο (τό)· τόπος χθαμαλὸς καὶ ὑγρὸς ἐκ τοῦ *ὕπατον* μὲ τὸ F.

Γουροῦνα· 1) ἡ ὗς· 2) εἶδος θαλασσίου κοχλίου.

Γυαλί· ἐπίρ. λέγεται ἐπὶ τῆς ἠρεμούσης θαλάσσης· «ἡ θάλασσα σήμερα εἶναι γυαλί».

Γυαλινοπέτεινος· ὁ ἔποψ τῶν παλαιῶν· πετεινὸ κυρίως ἐν Νάξῳ καὶ ταῖς ἄλλαις νήσοις τοῦ Αἰγαίου πελάγους ὀνομάζουσι τὸν ἀλέκτορα καὶ πετεινόπουλο τὸ ἀλεκτορίδιον· ὁ ἔποψ ὠνομάσθη οὕτως, ὑποθέτω, διὰ τὰ ἐν εἴδει λόφου ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ πτερά, ἤτοι ἀλεκτορόλοφος (ὑέλινος πετεινός).

Γυαλόκουπα (ἡ)· τὸ ὑέλινον ποτήριον· ὑελοσκούπα (κύπη, κύπελον).

Γύλος· εἶδος ἰχθύος ἔχοντος ζωηρὰ καὶ ὡραῖα χρώματα κατ' εὐθυγραμμίαν.

Δ

Δευτερόνω· ἐκ δευτέρου κάμνω τι, καὶ γενικώτερον ἐπαναλαμβάνω τι.

Διάζομαι· βιάζομαι, ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ σπεύδω, τροπῇ τοῦ *β* εἰς *δ*· καὶ παρὰ τοῖς παλαιοῖς συνέβαινεν ἡ τοιαύτη τροπή· οἱ Βοιωτοὶ ἔλεγον τὸν ὀβολὸν ὀδελόν· εἰ δὲ τὸ ῥῆμα δὲν προῆλθεν ἐκ τοῦ βιάζομαι, τότε εἶναι τὸ ἀρχαῖον διάζομαι, ὅπερ ἐσώθη μέχρι σήμερον σημαῖνον τὴν πρὸς ὑφαντουργίαν ἑτοιμασίαν τῶν νημάτων.

Διαολοκούλουκο (τό)· διαβόλου κουλοῦκι, ἤτοι σκυλὶ τοῦ διαβόλου· λέγεται ἐπὶ ἐπιτιμήσεως ἐλαφρᾶς.

Διάομα (τό)· λεηλασία, ἁρπαγή.

Διαομίζω (τό)· λεηλατῶ, διαρπάζω.

Διαστικός· βιαστικός.

Διπλόσκολο (τό)· διπλῆ σκόλη (ἑορτή)· ἂν π. χ. τὴν κυριακὴν συμπέσῃ ἡ μνήμη ἁγίου ἑορταζομένου περιφανῶς ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας, ὡς ἡ τοῦ ἁγίου Δημητρίου, ἡ τοῦ ἁγίου Νικολάου κτλ. ἡ ἡμέρα αὕτη λέγεται διπλόσκολο.

Διάκι (τό)· ὁ οἴαξ τοῦ πηδαλίου.

Δοκάρι· ἡ δοκὸς τῆς στέγης. Κατὰ τὰς ἑορτὰς τοῦ πάσχα συνήθως αἰωρούμενοι οἱ παῖδες ᾄδουσι:

Σίδερο νά 'ναι τὸ σκοινὶ
κι' ἀτσάλι τὸ δοκάρι,
καὶ 'κεῖνος 'ποῦ τὴν ἔκαμε
νὰ ζῇ νὰ κάμῃ κι' ἄλλη.

Δουλιῶ· φοβοῦμαι, συστέλλομαι, ἐκ τοῦ ἀρχαίου δειλιάω.

Δράκαινα· εἶδος ἰχθύος μικροῦ ἔχοντος παρὰ τὰ κάλυπτρα τῶν βραγχίων καὶ ἐπὶ τῶν νώτων ἀκάνθας· ἀπαιτεῖται δὲ πολλὴ προσοχή, ἵνα μὴ κεντηθῇ τις ὑπὸ τοῦ ἰχθύος κατὰ τὴν ἄγραν, διότι τὸ κέντημα αὐτοῦ προξενεῖ πόνους δριμυτάτους. Οἱ ἁλιεῖς ἅμα συλλάβωσι τὸν ἰχθῦν, ἀμέσως ἀποκόπτουσι διὰ μαχαίρας τὰς ἀκάνθας ταύτας. Ἐκ τούτου ἴσως ὠνομάσθη ὁ ἰχθὺς οὗτος *δράκαινα*, διότι δὲν πιστεύω νὰ εἶναι ὁ τῆς Γραφῆς «δράκων οὗτος, ὃν ἔπλασας ἐμπαίζειν αὐτήν».

Δρύδες· αἱ δρῦς· ἐν δὲ τῇ Θεσσαλίᾳ τὰ δένδρα καθόλου.

Ε

Ἔγνοια (ἡ)· ἔννοια, μὲ τὴν σημασίαν τῆς *φροντίδος, μερίμνης*· «Δὲν ἔχω ἔγνοια, ὅ,τι

θέλει ἂς κάμῃ». Συνηθέστερον λέγεται κατὰ πληθ. ἀριθμόν· ἐνίοτε δὲ ἐν εἴδει ἀπειλῆς. «Μὴ 'κάμῃς αὐτὸ 'ποῦ σοῦ λέγω, καὶ ἔγνοιᾳ σου»!

Εἴσωμα (τό)· τὸ γείσωμα (ἄνευ τοῦ ἐν ἀρχῇ γ') δώματος ἢ ἐξώστου κτιστοῦ. «Μὴν ἀνεβαίνῃς, παιδί μου, εἰς τὸ εἴσωμα, γιατὶ θὰ πέσῃς».

Ἔμπα καὶ ἔβγα· ἐνάρθρως ἡ λέξις σημαίνει τὴν *θύραν*· «ὁ ἔμπα καὶ ἔβγας τοῦ σπιτιοῦ εἶναι ἀνοικτός». Ἡ λέξις ἰδία ἐν Σικίνῳ.

Ἐπασατά· ἐπίρ. σημαῖνον τὴν ἐν τόπῳ στάσιν = *αὐτοῦ δά*· ἴσως τὸ ἐπασατὰ ἔγεινεν ἐκ τοῦ *ἐδεπὰ εἰς αὐτά*.

Ἐρωτευμένος-η-ον· ἐν Πάτμῳ ἡ λέξις σημαίνει τὸν καλοενδεδυμένον. «Σήμερον ἡ δεῖνα εἶναι ἐρωτευμένη», ἤτοι φορεῖ ὡραιότατα φορέματα (διὰ τὸ παρομαρτεῖν τὸν ἔρωτα τῷ καλλωπιζομένῳ).

Εὐκὴ (ἡ)· εὐχή.

Εὔκησις (ἡ)· κυρίως σημαίνει τὴν ἑορτήν. «Σήμερον εἶναι τὄνομα τοῦ Κωστάκη μας καὶ ἔχομε εὔκησι» (δεχόμεθα εὐχὰς δηλ.).

Ἔχερι (τό)· τὸ τιμόνι τοῦ ἀρότρου, ἤτοι ἡ χεὶρ αὐτοῦ.

Ἔχτυπος (ὁ)· ὁ κτύπος.

Ζ

Ζευλορράμματα· μικρὰ σύρματα, λωρία, δι' ὧν δένουσι τὰ ἔνθεν καὶ ἔνθεν τοῦ ζυγοῦ κείμενα ξυλάκια, ἵνα ὀρθοβατῇ ὁ βοῦς κατὰ τὴν ἀροτρίωσιν.

Ζύαινα· ἡ ζύγαινα ἢ ὕαινα, εἶδος ἰχθύος θεωρουμένου κακοποιοῦ.

Ζυαργιά· ἡ ζυγαριά, ὁ ζυγός.

Ζυός· 1) ὁ ζυγὸς τοῦ ἀρότρου· 2) μεταφ. ἡ ὑπόδουλος κατάστασις τοῦ ἀνθρώπου.

Η

Ἡγοῦμαι· ἡ ὡραιοτάτη αὕτη λέξις ἐσώθη ἀλώβητος μὲ τὴν αὐτὴν τῶν παλαιῶν σημασίαν ἐν τῷ χωρίῳ τῆς Νάξου τῷ καλουμένῳ Κυνιδάρῳ. «Ἐπέρυσι δὲν εἴχαμε περισσότερο κριθάρι»; «Ἡγοῦμαί το», ἀπαντᾷ ὁ ἐρωτώμενος, ἤτοι νομίζω.

Ἥλιος· εἶδος μικροῦ ἰοβόλου ὄφεως, χρώματος μέλανος.

Θ

Θαλασσομαχῶ· ὑποφέρω κινδύνους καὶ ταλαιπωρίας ταξειδεύων ἐν τρικυμιώδει θαλάσσῃ.

Θαλασσόξυλο (τό)· 1) ξύλον ὑπὸ τῆς θαλάσσης ἐκβρασθὲν εἰς τὴν ξηράν· 2) οἱ εὑρισκόμενοι πάντοτε ἐν τῇ θαλάσσῃ παῖδες κολυμβηταί.

Θάμασμα (τό)· θαῦμα, θαύμασμα, ἔκτακτόν τι καὶ ἐκπληκτικὸν πρᾶγμα.

Θεοτικὸ (τό)· εὐχή, προσευχή· συνηθέστερον εἰς τὸ πληθ. ἐπὶ ἀσθενῶν, οὓς διὰ τῶν θεοτικῶν προσπαθοῦσι νὰ καταστήσωσιν ὑγιεῖς.

Θολάμι (τό)· ὀπαὶ ἐν τοῖς βράχοις τῆς θαλάσσης σπηλαιοειδεῖς, ἐν αἷς διαιτῶνται ἰχθῦς (θάλαμος)· ἐν Ἄνδρῳ λέγονται *θαλάμια*.

Θρούμπαις· ἐλαῖαι αἱ ἄρισται εἰς βρῶσιν· εἶναι παραφθορὰ τῆς λέξεως *δρυπεπεῖς* τῶν παλαιῶν, ἂν μὴ ἐκ τῆς *θρύμβης* ἀπ' εὐθείας, ἥτις *θροῦμπα* κοινῶς λέγεται. Ὁ Κοραῆς (Ἄτακτ. τόμ. Ε') ἀναφέρει τὴν λέξιν *δεμαρτίαι*, ἣν ἔλαβε παρὰ Βελωνίου καὶ θεωρεῖ αὐτὴν παραφθορὰν τοῦ *δρυπεπεῖς* ἢ ὀρθότερον *δρυπετεῖς*.

Θυατέρα (ἡ)· ἡ θυγάτηρ (ἄνευ τοῦ γ).

Θυλακοῦρα (ἡ)· ἀσκὸς αἴγειος ἀδέψητος χρησιμεύων εἰς ὑποδοχὴν δημητριακῶν καρπῶν καὶ ἀλεύρου συνήθως (θύλακος τῶν παλαιῶν).

'Θυμητικὸ (τό)· ἡ μνήμη. «Αὐτὸ τὸ παιδὶ ἔχει λαμπρὸ 'θυμητικό».

Κ

Κάβος (ὁ)· ὁ κάδος (ἐν Κύθνῳ) ἐναλλαγῇ τοῦ *β* καὶ *δ*.

Κακονάτουρος· ὁ κακὴν νατοῦραν (φύσιν) ἔχων, ἄρα ἀσθενικός, φιλάσθενος· καὶ ταύτης τὸ β' μέρος εἶναι ἰταλικὸν (natura).

Κακόσορτος· ὁ κακότυχος, ὁ δυστυχὴς ἄνθρωπος Εἶναι περίεργος ἡ σύνθεσις τῆς λέξεως ταύτης, ἧς τὸ μὲν πρῶτον μέρος εἶναι ἑλληνικόν, τὸ δὲ δεύτερον ἰταλικὸν (sorte = τύχη). Ὁ Βυζάντιος ἀναφέρων τὴν λέξιν *κακόσορτος*, θεωρεῖ αὐτὴν ὡς προελθοῦσαν ἐκ τοῦ *κακόσυρτος* καὶ ἐξηγεῖ *ἀνασεσυρμένος, ἀναίσχυντος*· ἀλλ' ἡ ἑρμηνεία αὕτη εἶναι προδήλως ἀτυχεστάτη.

Κάλαθας· καλάθιον στενὸν καὶ ἐπίμηκες, χρησιμεῦον πρὸς ἐναπόθεσιν ἰξοβεργῶν· ἔχει τὸν τονισμὸν τῆς ἀρχαίας λέξεως κάλαθος καὶ τὴν συνήθη τροπὴν τῆς καταλήξεως τῶν δευτεροκλίτων ὀνομάτων εἰς τὴν τῶν

πρωτοκλίτων, ὡς ἐν τῇ λέξει μάγειρος, ἥτις ἐγένετο *μάερας*, καὶ ἄλλαις πλείσταις.

Καλαμιῶνας (ὁ)· καλαμών, δονακών.

Κάλαμος (ὁ)· καλαμοστοιχία ἐν κήποις καὶ ἀμπελῶσι.

Καλαμουκάρι (τό)· (κάλαμος-κάννη) μικρὸν τμῆμα καλάμου.

Καλαμωτὴ (ἡ)· πλέγμα ἐκ καλάμων χρησιμεῦον ὡς ὑπόστρωμα τῆς κλίνης.

Καλοήθης· ὁ χρηστὸς τὸ ἦθος ἄνθρωπος· ἡ λέξις εὕρηται παρὰ μεταγενεστέροις συγγραφεῦσι μὲ τὴν αὐτὴν σημασίαν (Μ. Ἀντωνῖνος, Ι, 1.)

Καλοήθεια· ἡ τῶν ἠθῶν χρηστότης, χρηστοήθεια. «Δὲν θέλω, παιδί μου, νὰ πηγαίνῃς πλέον μ' αὐτὰ τὰ παιδιά· τί καλοήθειαις θὰ μάθῃς ἀπ' αὐτά»;

Καλοκαιρινὸ (τό)· ἐν Μήλῳ καλοῦνται οὕτως οἱ ἀγροί, ἐν οἷς φύονται πέπονες, βάμβαξ, ἀγγούρια, κτλ.

Καλόξυλος· χωρίον τοῦ δήμου Τραγίας τῆς Νάξου· ὁ κάτοικος Καλοξυλίτης.

Κάλυβα· ἡ καλύβη· ὡς ὁ πετεινὸς εἰς τὰ μέρη τῆς Σιατίστης καὶ ἀλλαχοῦ λέγεται *πέτειρος* καὶ τοὐναντίον *ὀρνίθα* ἡ ὄρνιθα.

Καματεύω· ἐργάζομαι τὸν ἀγρόν, ἀρόω· (κάματος)· ὁ Κοραῆς ἐν τοῖς «Ἀτάκτοις» συμβουλεύει τὴν παραδοχὴν τῆς λέξεως ἐν τῇ νέᾳ γλώσσῃ καί τοι μὴ συναντήσας αὐτήν, διότι, λέγει, ὑπάρχει τὸ *ἀκαματεύω*. Ἐν Θεσσαλίᾳ λέγεται *κεντῶ*=ἀρόω.

Καματερό· τὸ ζῷον τὸ πρὸς ἐργασίαν χρήσιμον, ἰδίως ἡ βοῦς.

Καματερό· μικρὸν χωρίον πλησίον τῶν Ἀθηνῶν κείμενον.

Κάματος· ἡ διὰ τῶν βοῶν ἐργασία τοῦ ἀγροῦ, ἡ ἄροσις.

Κανέβα· οὕτω λέγεται ἡ κανέλα ἔν τισι τῶν ὀρεινῶν χωρίων τῆς Νάξου (canula).

Καρπερός· ἐπίθ. καρποφόρος (ἀγρός, δένδρον, φυτὸν κτλ.)

Καρπίζω· λαμβάνω καρπόν, παρέχω καρπόν. «Αὐτὸ τὸ δένδρο δὲν ἠκάρπισεν ἐφέτος». «Ἠκάρπισες τίποτε μὲ τὰ πρόβατα 'ποῦ ἠγόρασες»; ἤτοι ἔλαβες καρπόν; ὠφελήθης τίποτε;

Καρποτρώγω· τρώγω τοὺς καρπούς, νέμομαι τὰ προϊόντα κτήματός τινος· ἡ λέξις συνήθης ἐν Μήλῳ.

Καταβολάδι (τό)· ἡ ἐν τῇ γῇ κεχωσμένη ῥίζα τῆς ἀμπέλου.

Καταβολεύω· χώνω ἐν τῇ γῇ (καταβάλλω) ῥίζας τοῦ κλήματος τῆς ἀμπέλου, ἵνα φυτρώσῃ νέα ῥίζα καὶ πυκνωθῶσιν οὕτω τὰ κλήματα.

Καταβόλωμα· ἡ ἐργασία τοῦ ἐμβάλλειν ἐν τῇ γῇ τὰς ῥίζας τῆς ἀμπέλου.

Καταπονῶ· καταβάλλω, νικῶ τινα.

Κατασαλαγιάζω· καθησυχάζω, ἠρεμῶ. «Τί περιφέρεσαι ἀπ' ἐδῶ καὶ ἀπ' ἐκεῖ; κατασαλάγιασε 'ς ἕνα μέρος»· (κατασαλαγιάζω, ἴσως ἐκ τοῦ σάλος).

Καταχωνιάζω· κατακρύπτω τι εἴς τι μέρος. «Ποῦ ἐκαταχώνιασες αὐτὰ τὰ μῆλα καὶ δὲν 'μπορῶ νὰ εὕρω κανένα»; (καταχώννυμι).

Καυκουλιάρης· κομπορρήμων, καυχηματίας.

Καψαλίζομαι· ἐκ τοῦ καυσαλίζομαι (ἴδ. Ἄτακτ. Κοραῆ).

Κεραμεῖ(ον)· (προφέρεται ἄνευ τῆς καταλήξεως *ον*)· χωρίον τῆς δήμου Τραγίας.

Κεραμωτὴ (ἡ)· ἕτερον χωρίον τοῦ αὐτοῦ δήμου.

Κλιναύτης· ὁ ἔχων ὦτα μεγάλα καὶ ὡς ἐκ τούτου κλίνοντα.

Κοιτάζω· φέρομαι εἰς τὴν κοίτην πρὸς ἀνάπαυσιν· λέγεται ἐπὶ τῶν κατοικιδίων πτηνῶν.

Κοίτη (ἡ)· τὸ ἐν τῷ κλωβῷ ξυλάριον, ἐφ' οὗ ἀναβαίνουσι τὰ πτηνά.

Κοντολογία· ἡ βραχυλογία. «Ἐν κοντολογίᾳ μοῦ ἔδωσε νὰ ἐννοήσω, ὅτι δὲν ἔχει ἀπόφασιν νὰ κάμῃ τίποτε».

Κορακόχορτο· εἶδος φυτοῦ θαμνοειδοῦς μὲ φύλλα πλατέα ὡς τὰ τοῦ θρίδακος περίπου· ὁ Κοραῆς ἀναφέρει τὴν λέξιν κορακοβότανον ἐν τοῖς «Ἀτάκτοις» καὶ θεωρεῖ αὐτὴν ὡς οὖσαν τὸ ὑπόγλωσσον τῶν βοτανικῶν.

Κορκόδειλος· εἶδος σαύρας μεγάλης, ἥτις διέσωσε παλαιόθεν τὸ ὄνομα αὐτῆς. Ὁ Ἡρόδοτος διηγούμενος περὶ τοῦ Αἰγυπτίου κροκοδείλου λέγει τάδε περὶ τοῦ ζώου τούτου. «Καλέονται δὲ οὐ κροκόδειλοι [οἱ Αἰγύπτιοι κροκόδειλοι] ἀλλὰ χάμψαι· κροκοδείλους δὲ Ἴωνες οὐνόμασαν εἰκάζοντες αὐτῶν τὰ εἴδεα τοῖσι παρὰ σφίσι γινομένοισι κροκοδείλοισι τοῖσι ἐν τῇσι αἱμασιῇσι».

Κουκοῦλα (ἡ)· 1) κάλυμμα τῆς κεφαλῆς προσερραμμένον τῇ χλαίνῃ· 2) τὸ κωνοειδὲς κάλυμμα (στέγη) τῶν ἀνεμομύλων· 3) ἡ κεφαλὴ τοῦ ὀκτάποδος· 4) ὁ ἀραβόσιτος διὰ τὸ ἐν φύλλοις πολλοῖς ἐνειλῖχθαι· 5) ὁ σκοῦφος· ἡ λέξις λατινικὴ (cuculo=καλύπτω).

Κουκουλάκι· τὸ μικρὸν κουκούλιον, σκουφάκι.

Κουκοῦλι (τό)· κάλυμμα τῆς κεφαλῆς, σκοῦφος ἐξ ὑφάσματος κατεσκευασμένος, οὐχὶ

πλεκτὸς ἐκ νήματος· τότε λέγεται σκούφια ἢ μπερέτα.

Κουκουλόνω· περικαλύπτω, σκεπάζω.

Κουκουλόσταρο· σῖτος κουκούλας· ὁ ἀραβόσιτος.

Κουλουμπάδες· ἐλαῖαι, αἱ κολυμβάδες τῶν παλαιῶν.

Κούσουλο (τό)· σκουπίδι, σαρίδι· καὶ παροιμία ἐπὶ τῶν λίαν ἀδυνάτων ἀνθρώπων: «Σ τὸ κούσουλο σκουντάβγει».

Κουσουλοκάλαθο· καλάθιον διὰ τὰ κούσουλα.

Κτῆμα (τό) κυρίως ὁ ὄνος ἐν Νάξῳ καὶ ἄλλαις νήσοις, πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ ὀνόματος ὄνος. Ἐν Μήλῳ *κτήματα* λέγονται ἐν γένει τὰ ὑποζύγια.

Κύλιντρο(ν)· κιονίδιον συνήθως ἐκ μαρμάρου, σπανίως δ' ἐκ ξύλου, χρησιμεῦον πρὸς ἐπίστρωσιν καὶ στερέωσιν τῶν χωμάτων τοῦ δώματος τῶν οἰκιῶν ἐν ταῖς νήσοις (κύλινδρος).

Κωκωβιός· ὁ κωβιὸς τῶν παλαιῶν, εἶδος ἰχθύος μικροῦ.

Κωλατῶ· οὕτω λέγουσιν ἐν Τήνῳ τὸ *κωπηλατῶ*, ὅπερ εἰς τὰς ἄλλας νήσους λέγεται περιφραστικῶς *λάμνω κουπί*, ἤτοι κώπην ἐλαύνω. Οἱ Τήνιοι συνήθως συγκόπτουσι τὰ φωνήεντα καὶ τὰς διφθόγγους ἐν μέσῳ λέξεως· οὕτω λέγουσι τὸ παρομοιῶδες: «παπᾶς εἶσαι, γιὰ πλάρι»; (πουλάρι).

Λ

Λάηνας (ὁ)· ἡ λάγηνος, εἶδος μικρᾶς διώτου ὑδρίας ὁμοιαζούσης πολὺ πρὸς τὸν ἀμφορέα τῶν παλαιῶν, διαφερούσης δὲ κατὰ τὴν βάσιν, ἣν ἔχει κυκλικὴν καὶ ἑπομένως στερεάν.

Λαθεύω· κάμνω λάθος, λανθάνομαι, σφάλλομαι, ἀποτυγχάνω, ἀπατῶ· ἐκ τοῦ *λάθος*· (λέγεται καὶ λαφάρω)· «Ὅσαις τουφεκιαῖς ἔρριψα, δὲ μ' ἐλάθεψε καμμία».

Λαιοῦρι (τό)· ὁ ἐλαιών, ἐλαιογύριον (Ἀηοῦρι).

Λαιόφυτον (τό)· ἐν Μήλῳ ὁ ἐλαιών, μέρος ἐλαιόφυτον.

Λαὸς (ὁ)· λαγωός, συνήθως ἄνευ τοῦ *γ*.

Λιγολαγιὰ (ἡ)· = ὀλιγολαΐα· «Σ αὐτὸ τὸ πανηγύρι ἤτανε Ἀλιγολαγιὰ μεγάλη», ἤτοι ὀλιγανθρωπία (ὀλίγος-λαός).

Λιόφαος· ὁ τρώγων ὀλίγον (ὀλιγόφαγος).

Λυχνάρι (τό)· ὁ λύχνος· λέγεται δὲ καὶ λουσέρνα (ἰταλικὴ λέξις, ἐκ τοῦ lucco).

Λυχναράκι· ὁ μικρὸς λύχνος.

Λιοθυμία· ἡ λιποθυμία, ὀλιγοψυχία.

Λιοθυμῶ· λιποθυμῶ, ὀλιγοψυχῶ.

Ληνύχτιο (τό)· ἡ ὁλονυκτία τῆς μεγάλης ἑβδομάδος.

Λοϊσμός· ὁ λογισμός, ἡ σκέψις, ἡ φροντίς.

Λογχεύω· 1) παίω τινὰ λόγχῃ· 2) προξενῶ τινι κακόν.

Λοᾶται, ἀντὶ *λογᾶται*, λογίζεται.

Μ

Μάερας· ὁ μάγειρος, ἀποβολῇ τοῦ *γ* καὶ τροπῇ τοῦ *ει* εἰς *ε*, ὡς εἴθισται ἐν τῇ νέᾳ γλώσσῃ· οὕτω λέγομεν *ξερὸς* ἀντὶ *ξηρός*, *ἄκλερος* ἀντὶ *ἄκληρος* κτλ.

Μαερεύγω· 1) παρασκευάζω τὰ φαγητά· μαγειρεύω· 2) δολοπλοκίας ἑτοιμάζω τινί.

Μεθύρα· πίθος ἑβδομήκοντα ὀκάδων περίπου χωρητικότητος· ἴσως γραπτέον *μεθήρα* ἐκ τοῦ *μέθη* καὶ οὐχὶ ἐκ τοῦ *μέθυ*.

Μελισσομάχαιρο· μάχαιρα, δι' ἧς ἐκ τῆς κυψέλης ἐξάγουσι τὴν μελικηρίδα, ἐν ᾗ τὸ μέλι.

Μικρονουσία· ἡ μικρόνοια, ἡ ἀνοησία.

Μικρονούσης· ὁ μικρόνους, ὁ ἀνόητος, ὁ μωρός.

Μέρουλας· εἶδος πτηνοῦ ὁμοιάζοντος τῷ κοσσύφῳ.

Μιάδι (τό)· μιγάδι, μεμιγμένος σῖτος μετὰ κριθῆς (μίγνυσθαι)· συμμιγής.

Μιαδένιο (τό)· (ἐνν. ψωμί)· ὁ ἐκ μιγαδίου κατεσκευασμένος ἄρτος.

Μερσινιά (ἡ)· ἡ μυρσίνη, ἡ μύρτος.

Μέρσινο (τό)· ὁ καρπὸς τῆς μυρσίνης.

Μ(λανίτικο γλιοῦδι
μέρσινο καὶ κουντουροῦδι.

Ν

Ναὸς (ὁ)· οὕτω καλεῖται ἐν Νάξῳ συνήθως ὁ τοῦ ὕδατος ὀχετὸς (ὑδραγωγεῖον). Ἐδυσκολεύθην πολὺ εἰς τὴν παραγωγὴν τῆς λέξεως, ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἐπείσθην, ὅτι οὐδὲν ἄλλο ἐστὶ παρὰ ἡ λέξις *ἀγωγὸς* τῶν παλαιῶν, ἀποβολὴ τῶν δύο *γ* (συνήθει ἐν τῇ τῶν Ναξίων διαλέκτῳ κατὰ τὰ προσημειωθέντα) καὶ προσλήψει τοῦ *ν* ἐν τῇ ἀρχῇ. Τὴν ἰδέαν ταύτην ἐπέρρωσεν ἡ ἐν Πάρῳ καὶ Σίφνῳ συνήθης λέξις *ἀγὸς* μὲ τὴν αὐτὴν σημασίαν καὶ χειρόγραφόν τι ναξιακὸν τοῦ 1807 εὑρισκόμενον ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Ἀθήνησι πανεπιστημίου, ἔνθα φέρεται ἡ φράσις «ἄνωθεν τοῦ ναγωοῦ τοῦ νερομύλου»· ἐκ τούτου τοῦ *ναγωοῦ* προδήλως ἐσχηματίσθη ἡ λέξις *ναός*.

Νιότη· συνήθως κατὰ πληθ. νιόταις· ἐν Σίφνῳ οὕτω λέγονται τὰ καλὰ ἐνδύματα καὶ ἐν γένει οἱ καλλωπισμοί. «Σήμερον πάλιν εἶσαι ὅλο νιόταις», ἤτοι κεκαλλωπισμένος· ἐν δὲ τῇ Πάτμῳ γίνεται χρῆσις τῆς λέξεως *ἐρωτευμένος* ἐπὶ ταύτης τῆς σημασίας.

Νιάζω· ὡς παρὰ τοῖς παλαιοῖς περὶ τῶν ἀγρῶν, οἵτινες γεωργοῦνται ἐκ νέου, ἀφοῦ πρὸς καιρὸν ἔμειναν ἀγεώργητοι, ἵνα ἀναπαυθῶσι· (νεάζω, νεάω).

Νιάσιμο (τό)· ἡ παρὰ παλαιοῖς νέασις καὶ νεασμός, ἤτοι ἡ νέα γεωργία.

Νοικοκυρά· ἐκτὸς τῆς συνήθους παρ' ἅπασι σημασίας, ἐν Κύθνῳ σημαίνει τὸ ἐκ χώματος κατεσκευασμένον σκεῦος τὸ χρησιμεῦον ὡς ἑστία, ἐφ' ἧς πρὸ πάντων παρασκευάζουσι τὸν καφέ, ἐνίοτε δὲ καὶ τὸ φαγητόν.

Νοσσά (ἡ)· τὸ μέρος, ἔνθα αἱ ἀλεκτορίδες ὠοτοκοῦσι (νεοσσιά).

Νοτιά (ἡ)· φυτὸν θαμνῶδες φυόμενον εὐδοκίμως εἰς τοὺς ἀμμώδεις ἀγροὺς καὶ παρ' αὐτὴν τὴν θάλασσαν· ἔχει ὑγρὰ πάντοτε τὰ φύλλα του καὶ ἴσως ἐκ τούτου ὠνομάσθη νοτιά.

Νύμα· μικρὰ ῥάβδος ἀπολήγουσα εἰς αἰχμήν, δι' ἧς κεντῶσι τὰ ζῷα, τὸν ὄνον συνήθως καὶ ἡμίονον, ἵνα τρέχωσι· (ἐκ τοῦ νύσσειν, νύγμα).

Νυματίζω· 1) κεντῶ μὲ τὸ νύμα τὸ ζῷον· 2) παρακινῶ τινα εἴς τι.

Ξ

'Ξαορεύγω (ἐξαγορεύω)· 1) ἀνακρίνω, ἐξετάζω τινά, κυρίως ἐπὶ πνευματικοῦ ἱερέως, ὅστις ἐξομολογεῖ τοὺς μέλλοντας μεταλαβεῖν τῶν ἀχράντων μυστηρίων· 2) τιμωρῶ τινα· λέγεται καὶ *'ξεμολογῶ* ἐπὶ τῆς αὐτῆς σημασίας.

'Ξαορευτής· ὁ πνευματικός.

'Ξανοστίζω· τρώγω μετὰ τὸ φαγητὸν ὀπώρας ἢ γλύκυσμά τι, ἵνα δι' αὐτοῦ ἀποβάλω τὴν τοῦ φαγητοῦ ἀνοστιάν.

'Ξεβρίζω· ἐξυβρίζω, ὑβρίζω τινά· ἐν τῷ ῥήματι τούτῳ ἡ πρόθεσις *ἐκ* ἐφύλαξε τὴν παλαιὰν αὐτῆς σημασίαν τῆς ἐπιτάσεως καὶ οὐχὶ τῆς στερήσεως, ὡς ἐν τοῖς 'ξεμαθαίνω, 'ξελέω κτλ.

'Ξεστεριά (ἡ)· αἰθρία καὶ ἀνέφελος νύξ.

'Ξενηστικόνομαι· τρώγω τὴν πρωίαν.

'Ξενηστίκωμα· ἡ πρᾶξις τοῦ 'ξενηστικόνεσθαι, τὸ τῶν Ἄγγλων breakferst, ἤτοι νηστείας θραῦσις (κατάλυσις).

'Ξενερίζω· εἰμὶ ἢ ἔρχομαι ἔξω τῶν ὑδάτων.

Ξενάκια (τά)· ἐν Σικίνῳ λέγεται οὕτως εἶδος κοχλιῶν, οὐχὶ ἐντόπιον ἀλλ' ἐπείσακτον, ἐξ οὗ καὶ τὸ ὄνομα.

'Ξύγαλα· τὸ ὀξύγαλα.

'Ξειρομηζύθρα· εἶδος μηζύθρας ἐκ τῶν ἀρίστων 'ξυνῆς.

'Ξεινότυρον· τυρὸς ὑπόξεινος θαυμάσιος.

'Ξωτάρικο· ὄρνις ἢ ἀλέκτωρ τῆς ἐξοχῆς, τοῦ χωρίου, ὑπὸ τῶν ἐν τῇ πόλει οὕτω καλούμενος.

'Ξεσποῦμαι (ἐκσπῶμαι), συνταράσσομαι, ἀνατινάζομαι· ὁ ἀόρ. *'ξεσπάστηκα* καὶ *'ξεπάστηκα*, ἐξ οὗ ἐνόμισάν τινες, ὅτι γίνεται ἐκ τοῦ *ἐξιππάσθην*, λίαν ἀτόπως, ὥς μοι φαίνεται.

'Ξεχρίζω· ἀνοίγω τὸν δι' ἀσβέστου στερεῶς ἐπικεχρισμένον πίθον, τὸν περιέχοντα σῦκα καὶ κάρυα· (ἐκ-χρίω, ἀποχρίω).

Ο

'Οξώπορτα· ἡ ἔξω θύρα τῆς οἰκίας, ἡ αὔλειος.

'Ορνιθοτυφλίτης· ἡ μυωπία τῶν ὀφθαλμῶν.

Οὗτος (ὁ)· γίνεται χρῆσις τῆς ἀντωνυμίας ταύτης ἐνάρθρως καὶ ἐξ αὐτῆς ἐσχημάτισαν καὶ θηλ. *οὔτη* οἱ κάτοικοι τοῦ Ἀπειράνθου, ὀρεινοῦ χωρίου τῆς Νάξου. «Ὁ οὗτος καὶ οὔτη εἶναι οἱ νιόνυφοι».

Ὄχεντρα (ἡ)· ὁ ἔχις.

Ὄρνιθα (ἡ)· ἡ ἀλεκτορίς.

Π

Πάλος· ὁ πάσσαλος. Ἡ λέξις ἰδία ἐν Σικίνῳ.

Παρασυνεικάζω· παρεννοῶ, ἀφαιροῦμαι, λησμονῶ. «Ἠπαρασυνείκασα καὶ ἀντὶς νὰ τοῦ δώσω τὸ βιβλίο τοῦ 'δινα τὴν εἰκόνα».

Περικαίγω· καθαρίζω τὸν ἀγρὸν καὶ συναγαγὼν τὰ ἐν αὐτῷ ξύλα καὶ ξηρὰ χόρτα κατακαίω αὐτὰ πρὸς λίπανσιν τῆς γῆς. (Ἡ λ. τῆς Σικίνου).

Περίκαμα· ἡ τοῦ περικαίειν πρᾶξις.

Πατερμά (τά)· κομβολόγιον, ὅπερ μεταχειρίζονται οἱ καλόγηροι λέγοντες τὸ *πάτερ ἡμῶν*, ἐξ οὗ ἡ λέξις.

Παλάτια (τά)· νησὶς παρὰ τὴν πόλιν τῆς Νάξου, πρὸς τὸ ΒΔ μέρος αὐτῆς, ἔχουσα ἐπὶ τῆς κορυφῆς πελωρίαν πύλην παλαιὰν ἐκ τριῶν ὀγκωδεστάτων μαρμάρων· τὴν πύλην

ταύτην ὁ γερμανὸς Koelner θεωρεῖ ὡς προπύλαια τοῦ ἱεροῦ ἐπὶ τῆς νησῖδος τόπου.

Περιστεριώνας· ὁ περιστερεών.

Πέτομαι· κομπορρημονῶ, ὑπερηφανεύομαι ἕνεκα πλούτου, εὐγενείας, ἱκανότητος κτλ. «ποῦ πέτεσαι καὶ ἔχεις αὐτὰς τὰς ἰδέας; ποῦ πέτεσαι καὶ λὲς αὐτὰ τὰ πράγματα»;

Πετεινός· ὁ ἀλέκτωρ.

Πετεινόπουλο· ὁ μικρὸς πετεινός.

Πετεινόμυαλος· ὁ ἐλαφρόνους, ὁ πετεινοῦ μυαλὸν ἔχων.

Πέδιλο· ἐν Τήνῳ λέγεται μὲ τὴν αὐτὴν σημασίαν τῶν παλαιῶν.

Πετρόψαρο· μικρὸς ἰχθὺς χρώματος πρασίνου μὲ στίγματα λευκὰ ἢ ἄλλα βαθυτέρου χρώματος, ὅστις μεταξὺ τῶν πετρῶν διαιτᾶται· ὁ παρ' Ἀριστοτέλης πετραῖος.

Πέρκα (ἡ)· ἡ πέρκη τῶν παλαιῶν· εἶδος ἰχθύος οὐχὶ μεγάλου· λέγεται καὶ *περδικοῦ*, διὰ τὸ παρδαλὸν τῶν χρωμάτων, καὶ πέρδικα ἐν Σερίφῳ.

Πασσουλαύτης (ὁ)· ἡ ὠτογλυφὶς τῶν παλαιῶν.

Παστοῦρα (ἡ)· (τὸ π προφέρεται ὡς τὸ γαλλικὸν b)· τὸ πέδικλον τῶν ζώων, οὗ γίνεται χρῆσις, ὅταν θέλωσι νὰ ἀφήσωσιν αὐτὰ ἐντὸς ὡρισμένου τόπου πρὸς νομήν· (pastore=ποιμήν). Ἐκ τούτου ῥῆμα

Παστουρώνω· 1) θέτω πέδικλα εἰς τοὺς πόδας τῶν ζώων, ἵνα μὴ φύγωσιν ἐκ τῆς νομῆς· 2) μεταφ. περιορίζω τινὰ παρεκτρεπόμενον.

Πελαΐσιος=τοῦ πελάγους, πελάγιος,

Πιδέξιο (τό)· οὕτω καλοῦσιν οἱ Ψαριανοὶ τὴν ἀμῖδα.

Πιθοῦλι (τό)· τὸ ὑπὸ τὸν ληνὸν τετράγωνον (ὑπολήνιον) πρὸς ὑποδοχὴν τοῦ γλεύκους (ἐκ τοῦ πίθος)· ἐν Πάτμῳ καὶ σήμερον ἔτι γίνεται χρῆσις πίθου κεχωσμένου ἐν τῇ γῇ ὑπὸ τὸν ληνὸν διὰ τὴν ὑποδοχὴν τοῦ γλεύκους.

Πιθουλάκι· 1) ἐν Χαλκίδι ὁ μικρὸς πίθος· 2) ὁ σκώληξ τοῦ τυροῦ.

Πιθάρι (τό)· ὁ πίθος.

Ὁ Γιώργης μας τὸ ἄξιο παλληκάρι,
ὄντας ἀκούσῃ πόλεμο, κρύβεται 'ς τὸ πιθάρι.

Πλάθω· πλάττω, κυρίως ἄρτους· καὶ μέσον *πλάθομαι*. Οὕτως ἐν διστίχῳ εἰς κουλοῦραν:

Ὄχι 'κεῖ 'ποῦ πλάθεσαι,
μόν' ἐκεῖ 'ποῦ μέλλεσαι.

Πλῆθος (ὁ)· τοποθεσία παρὰ τὴν πόλιν τῆς Νάξου, ἣν ὁ ἰατρὸς κ. Καλλιβούρσης θεωρεῖ ὡς τὴν ἀγορὰν τῶν ἀρχαίων Ναξίων, ἐν ᾗ τὸ πλῆθος συνήρχετο· ἰδέα, ἣν μόνη ἡ ἐπὶ τόπου ἀνασκαφὴ δύναται νὰ βεβαιώσῃ.

Πλήμη (ἡ)· προφέρεται *μ πλήμη*· ἡ πλήμμυρα τῶν παλαιῶν.

Πλάκα· θέσις τῆς παρὰ τὴν πόλιν τῆς Νάξου μεγάλης πεδιάδος.

Πονόψυχος· ὁ εὐαίσθητος εἰς τὰς τῶν ἄλλων ἀτυχίας, ὁ συμπάσχων καὶ συμπονῶν τοῖς ἀτυχοῦσι.

Προσάναμμα (πρὸς-ἄναμμα)· τὸ πρὸς ἔναυσιν (ἔναυσμα) τοῦ πυρὸς φρύγανον ἢ δᾳδίον.

Προσάψιμον (τό)· ἔναυσμα· (πρὸς-ἄψιμον).

Πρυροβολικά (τά)· παρὰ Κυθνίοις αἱ πέτραι, δι' ὧν ἐναύουσι τὴν ἴσκαν (κοιν. τσακμακόπετραι).

Ρ

Ράμνος (ὁ)· ἡ ῥάμνος τῶν παλαιῶν· εἶδος θάμνου, οὗ τρία εἴδη ἀναφέρει ὁ Διοσκορίδης.

Ράπη (ἡ)· ἡ καλάμη τοῦ σίτου ἢ κριθῆς, ἥτις μένει μετὰ τὸν θερισμόν.

Ρασέντονο (ἐκ τοῦ *ρασοσέντονο*, ὡς *ἀστροπελέκι* ἀντὶ *ἀστραποπελέκι*)· παρὰ Κυθνίοις τὸ μάλλινον κλινοσκέπασμα· (ῥάσον-σινδόνη).

Ροός· ἀποθήκη γεννημάτων, ἥτις, ὅταν εἶναι καλῶς ἐκτισμένη, χρησιμεύει καὶ εἰς ὑποδοχὴν ἐλαίου· ὑπὸ τῶν Σικελῶν *ῥογὸς* ἐλέγετο ἡ ἀποθήκη τῶν καρπῶν.

Ρυάκας· ὁ ῥύαξ· «Ἔρχομαι ἀπὸ τὸν ῥυάκα».

Σ

Σαλεύω· περιπατῶ (Μῆλος).

Σαραβᾶς (ὁ)· εἶδος ἰχθύος· σημειωτέον, ὅτι ἐν τῇ Λακωνίᾳ ὑπάρχει καὶ οἰκογενειακὸν ὄνομα *Σαράβας*, ἐντεῦθεν ἔχον ἴσως τὴν ἀρχήν.

Σαργός (ὁ)· εἶδος ἰχθύος μικροῦ γνωστοτάτου καὶ συνηθεστάτου εἰς τὰς τραπέζας τῶν νησιωτῶν· ὁ παρὰ τοῖς παλαιοῖς *σάργος*· ὁμοιάζει τῷ μελανούρῳ πολύ, ὀλίγον τι πλατύτερος ὤν.

Σάρπα· ἡ *σάλπη* τῶν παλαιῶν τροπῇ τοῦ *λ* εἰς *ρ*.

Σαλούβαρδος· ἕτερον ὄνομα τοῦ σαραβᾶ.

Σαλταδόρος· 1) ὁ ἐπιτήδειος εἰς τὸ ἅλλεσθαι· 2) ὁ εὐκίνητος καὶ ζωηρός· (saltare).

Σέσουλα· 1) σκεῦος χρήσιμον πρὸς ἀφαίρεσιν τῶν ἐν τοῖς λέμβοις ὑδάτων, ὅταν οὗτοι

διαρρέωσι, ἐπίσης δ' ἐν χρήσει καὶ εἰς τοὺς παντοπώλας· ἔχει σχῆμα σκαφιδίου μὲ χεῖρα εἰς τὸ ὄπισθεν μέρος· (πιθανῶς ἐγένετο ἐκ τῆς λατ. λέξεως sextula, τὸ ἑκτημόριον τῆς οὐγκίας σημαινούσης)· 2) μεταφ. ὁ μικρὸς λέμβος, εἰρωνικῶς.

Σκαμνιά (ἡ)· συκαμινέα, κατὰ παραφθοράν.

Σκαμνόφυλλο· τὸ φύλλον τῆς συκαμινέας.

Σκύλος· μικρὸς κοχλίας χρήσιμος εἰς κατασκευὴν κομβολογίων.

Σκορδυαλός· ὁ κορυδαλός, προσθέσει τοῦ σ.

Σκορκόδειλος· ὁ κροκόδειλος παρὰ τοῖς Παρίοις· εἶδος σαύρας· (ἴδ. τὴν λ. κορκόδειλος).

Σιοβράζω· βράζω ὀλίγον κατ' ὀλίγον (σιγὰ βράζω).

Σκαδόνι· εἶδος σύκου, τὸ ὁποῖον ἐπὶ τοῦ δένδρου διχάζεται καὶ τριχάζεται, ἐξ οὗ καὶ τὸ ὄνομα ἔλαβεν, ἢ ἐκ τοῦ ἀρχ. *σχαδὴν* διὰ τὴν γλυκύτητα.

Σκοθιά (ἡ)· σκότησις, ζάλη. «Ἐκεῖ 'ποῦ 'περπατοῦσα, μοῦ ἦρθε σκοθιὰ καὶ ἐστηρίχθηκα 'ς τὸν τοῖχο».

Σκυλόψαρον καὶ *σκύλος*· εἶδος ἰχθύος· ὁ τῶν παλαιῶν *κύων*.

Σμύρνα καὶ *σμυρναριά*· ἡ μύραινα τῶν παλαιῶν· ἔχει πολλὴν ὁμοιότητα πρὸς τὸν ἔχιν διὰ τὸ παρδαλὸν τοῦ χρώματος καὶ τὴν μορφήν, καὶ διὰ τοῦτο δὲν τρώγεται ὑπὸ πολλῶν· ἔχει ὅμως κρέας νοστιμώτατον.

Συμπᾷ· ῥῆμα ἐκ τοῦ *συμβάλλειν* σχηματισθέν, σημαίνει δὲ τὸ ὠφελεῖν, λυσιτελεῖν.

Συμπάλλω· τακτοποιῶ, διορθόνω τὸ πῦρ τῆς ἑστίας ἀναρριπίζων αὐτό. «Σύμπαλε τὴ φωτιά», διόρθωσον τὴν φωτιά.

Συμπαίνω· σημαίνω, ἐπενθέσει τοῦ π.

Συντραυλίζω· συνδαυλίζω, τακτοποιῶ τὸ πῦρ τῆς ἑστίας· παρ' ἄλλοις λέγεται *συνταυλίζω*.

Σούρης (ὁ)· ὁ διασύρων, ὁ εἰρωνευόμενος τοὺς ἄλλους (σύρω, διασύρω).

Στατέρι (τό)· ὁ στατὴρ παρὰ Κυθνίοις.

Σχοινοπόδι· ὁ τῶν παλαιῶν ἐχινόπους· εἶδος φρυγάνου.

Στρόφι (τό)· ἐργαλεῖον τοῦ ἐλαιοτριβείου.

Συναλικιά (τά)· σχέσις, συναναστροφή· «μὴν ἔχεις συναλικιὰ μὲ αὐτὰ τὰ παιδιά, διότι εἶναι κακομαθημένα» (σὺν-ἧλιξ)· τὸ ἀρχ. «ἧλιξ ἥλικα τέρπει», ᾧ παρομαρτεῖ ἡ οἰκειότης, ἡ συναναστροφή.

Σφυρίδα (ἡ)· 1) εἶδος ἰχθύος· 2) πλέγμα ἐκ βούρλων εἰς σχῆμα καλάθου πρὸς ὑποδοχὴν ἐλαιῶν.

Σπουρλίτης· ὁ πυργίτης, στρουθός.

Στεῖρα (ἡ)· εἶδος ἰχθύος μικροῦ.

Τ

Ταχὺ (τό)· ἡ πρωΐα.

> Ἔλα τὸ ταχύ,
> νὰ μ' εὕρῃς μοναχή.

ἡ λέξις ἰδία ἐν Σικίνῳ· ἐν Νάξῳ δὲ γίνεται χρῆσις τῆς λέξεως *ταχυτέρου* ἐπὶ τῆς σημασίας ταύτης· «Ὅποιος σμίξῃ μὲ στραβό, ταχυτέρ' ἀλλοιθωρίζει».

Τρομιζάμενος· ὁ τολμῶν, τολμητίας· «μὴν εἶσαι τρομιζάμενος νὰ κάμῃς αὐτὸ τὸ κίνημα, γιατί, καϋμένε, ἐχάθηκες = μὴ τολμήσῃς κτλ. πάντοτε δὲ γίνεται χρῆσις τῆς μετοχῆς ἐν τοιαύτῃ περιφράσει (ἐκ τοῦ *τολμιζάμενος*, νεοπλάστου ῥήματος, τροπῇ τοῦ *λ* εἰς *ρ* καὶ μεταθέσει αὐτῶν).

Τρυπολόος· μικρότατον πουλάκι, τὸ ὁποῖον χαμοπετᾷ ἀπὸ θάμνου εἰς θάμνον καὶ τρυπόνει ἤτοι εἰσδύεται εἰς αὐτούς, ἐξ οὗ καὶ τὸ ὄνομα ἔχει (τρυπολόγος).

Τρυφέριο (τό)· εἶδος σταφυλῆς ῥᾶγας ἐχούσης μικράς, τρυφερωτάτας καὶ γλυκυτάτας.

Τρυφερίτσια (τά)· αἱ τρυφερότητες, εἰς ἃς εἰσάγεται τὸ πρῶτον ἡ αἰσθηματικὴ νεότης· ὁ κ. Ν. Πεταλᾶς σημειοῖ, ὅτι ἐν Θήρᾳ σημαίνει τὴν κοινωνίαν, τὸ φανερόν.

Τυροκομῶ· κατασκευάζω τυρόν.

Τυροβόλι (τό)· ὁ νωπότατος τυρός, μηζύθρα.

Τυρόσκαμνο (τό)· τράπεζα ἐπιμήκης, ἐφ' ἧς κατασκευάζουσι τὸν τυρόν.

Τυφλίτης (ὁ)· εἶδος ὄφεως ἔχοντος τὴν κεφαλὴν στρογγύλην καὶ θεωρουμένου ὡς τυφλοῦ.

Υ

Ὑψέλη (ἡ)· ἡ *κυψέλη* τῶν παλαιῶν ἀπ. τοῦ κ.

Ὑχιά (ἡ)· ἡ νυχιὰ ἀποβολῇ τοῦ ν σημαίνει δὲ μικρόν τι μέρος· «Δός μου μιὰ ὑχιὰ γλυκό», ἤτοι μικρόν τι μέρος γλυκοῦ· (ὅρα Carle Wescher «Decret Dorien de Carpathos», ἐν τῷ τέλει τοῦ ὁποίου προστεθεινται καὶ Chants populaires).

Ὑχιτάς· ἐπιφ. πρὸς ἔκφρασιν τῆς ἐκ τῆς εὐωδίας προερχομένης εὐχαριστήσεως. «Πῶς μυρίζουν αὐτὰ τὰ τριαντάφυλλα ὑχιτάς». (Περὶ τῆς παραγωγῆς ἴδε «Ἄτακτα» Κοραῆ τόμ. Δ').

Φ

Φάσσα· εἶδος ἀγρίας περιστερᾶς μεγάλου σχήματος, ἡ φάττα καὶ φάσσα τῶν παλαιῶν.

Φηκάρι (τό)· ἡ θήκη τῆς μαχαίρας τροπῇ τοῦ θ εἰς φ (ἐκ τοῦ θηκάριον).

Φκαιρόνω· (εὐκαιρόω) ἀδειάζω, ἢ μᾶλλον μεταγγίζω ὑγρόν, βοηθῶν ἄλλον εἰς τὴν ἐργασίαν.

Φελοῦκα· μικρὸς λέμβος τοῦ πλοίου.

Φλοΐζομαι· φλογίζομαι, φλέγομαι ἐκ λύπης ἢ δυστυχίας, ταλαιπωροῦμαι, δυστυχῶ.

Φλόος· ὁ ἀτυχής, ὁ ταλαιπωρούμενος ἄνθρωπος, οἱονεὶ φλεγόμενος.

Φρύανο· τὸ φρύγανο.

Φυκιάδα (ἡ)· μέρος θαλάσσης, ἔνθα φύονται φύκη.

Φύκιο· 1) τὸ φῦκος· 2) πᾶν πρᾶγμα ἐλαφρόν· «αὐτὸ τὸ τραπεζάκι εἶναι ἕνα φύκιο», ἤτοι εἶναι ἐλαφρότατον.

Φυλλάδα (ἡ)· ἡ φυλλὰς τῶν παλαιῶν· κυρίως δὲ ἐν Νάξῳ φυλλάδα λέγουσι τὴν πικροδάφνην διὰ τὰ φύλλα τὰ πολλά· ἐπειδὴ ὅμως τὸ κυριώτατον γνώρισμα αὐτῆς εἶναι ἡ πικρία, διὰ τοῦτο πᾶν πικρὸν πρᾶγμα λέγεται φυλλάδα, ἵνα δηλωθῇ ἡ πικρὰ γεῦσις αὐτοῦ· τὸ πικρὸν ποτὸν φέρ' εἰπεῖν λέγεται ὅτι εἶναι φυλλάδα. Ἐκ ταύτης τῆς λέξεως ἐσχηματίσθη ἡ λέξις

Φυλλάδης, δυστυχής, ἄθλιος ἄνθρωπος, ὃν πικρίαι κατατρύχουσι καὶ βασανίζουσι.

Φύστος (ὁ)· πτηνὸν ᾠδικὸν ἐκ τῶν στρουθοειδῶν, ὀνομασθὲν οὕτω ἐκ τῆς φωνῆς *φύστ, φύστ*, τὴν ὁποίαν ἐκπέμπει.

Χ

Χάνος (ὁ)· εἶδος ἰχθύος μικροῦ μὲ στόμα μέγα, ἐξ οὗ καὶ ὠνομάσθη ὡς χαίνων δῆθεν.

Χαράδικο (τό)· πλοιάριον μικρὸν ἁλιευτικὸν ἰδίως τῶν χάνων.

Χαλκιάς· μικρὸν πτηνὸν ἐκ τῶν στρουθοειδῶν διαφόρων εἰδῶν· καὶ τοῦτο ἐκ τῆς φωνῆς ἔχει τὸ ὄνομα, ὑποθέτω, ἀλλὰ δὲν δύναμαι νὰ τὸ ὑποστηρίξω.

Χάλαρα· μικροὶ βράχοι παρὰ τὴν θάλασσαν οὐχὶ ἀπότομοι.

Χασκαρίδα (ἡ)· καλοῦσιν οὕτω τὰς ῥοιάς, ὧν ὁ καρπὸς ἐπὶ τοῦ δένδρου διχάζεται καὶ τρόπον τινὰ χάσκει· ἐπίθ. μεταπεσὸν εἰς σημασίαν οὐσιαστικοῦ. «Νὰ μιὰ χασκαρίδα ὡραία».

Χειλοῦ καὶ *χειλοῦτσα*· ἰχθὺς ἔχων τρία χείλη.

Χιμαρίδι (τό)· ἡ χίμαιρα τῶν παλαιῶν, ἡ χίμαρος, ἤτοι ἡ μικρὰ αἶξ.

Χοντρόσυκον· εἶδος σύκου μεγάλου.

Χριστόψαρο (τό)· εἶδος ἰχθύος μικροῦ καὶ πλατέος· ὀνομάζεται δὲ καὶ *σαιντπιέρρος* ὑπὸ τῶν ἁλιέων, ἤτοι ἅγιος Πέτρος.

Χρουσαφλίδα (ἡ)· ἡ κοινὴ σαύρα· καλεῖται οὕτω ὡς ἐκ τῶν φολίδων αὐτῆς, αἵτινες χρυσίζουσι.

Χέρσο (τό)· τὸ ἀκαλλιέργητον μέρος τῆς γῆς.

Ψ

Ψαλίδα (ἡ)· 1) μεγάλη ψαλίς· 2) τὰ συλληπτήρια ὄργανα τοῦ καρκίνου· 3) μικρὸν τῶν παίδων χαρτόπτηνον, διὰ μόνης τῆς ψαλίδος κατασκευαζόμενον.

Ψιάδι (τό)· ἐλάττωμα σωματικόν, ἀντὶ ψεγάδι, ἐκ τοῦ ψέγειν.

Ψιαδιάζομαι· ἀποκτῶ ψιάδι· σημαδεύομαι, σημειόνομαι, γίνομαι σημειωμένος.

Ψυχοταράζω· ταράττω τὴν τῆς ψυχῆς ἡσυχίαν ἤ τινός, παροργίζω, συγχίζω τινά. (ψυχὴ-ταράσσω).

Ω

Ὦ· τοῦ κλητικοῦ τούτου ἐπιφωνήματος γίνεται χρῆσις πολλὴ παρὰ τοῖς χωρικοῖς ἐν Νάξῳ· «ὦ Νικόλα, ἐπότισες τὰ πρόβατα»;

ΤΕΛΟΣ

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΜΝΗΜΕΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΟΣ

ΖΩΝΤΑ ΕΝ ΤΩι ΝΥΝ ΕΛΛ. ΛΑΩι

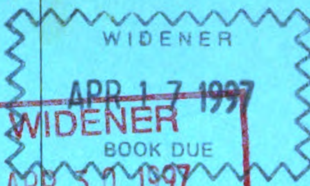
Α'

ΗΠΕΙΡΟΥ

Β'

ΝΗΣΩΝ

3 2044 019 358 555

WIDENER
APR 17 1997
WIDENER
BOOK DUE
APR 30 1997
CANCELLED

